Книга містить діалектні тексти про хліб, записані в 175 н.пп. Вінницької області впродовж 2013-2026 рр. за спеціальною програмою, що містила питання про особливості номінації та обрядове використання різних хлібобулочних виробів у традиційній кухні подолян: хліб, паска, бабка, книш, калачі, коровай, жевни та ін. Тексти розміщено за принципом матриці: на кожне питання програми подано всі відповіді, записані в говірках різних н.пп., що дозволило максимально повно змоделювати феномен хліба як мовне та культурне явище в діалектному просторі Вінниччини. Більшість транскрибованих текстів супроводжують аудіозаписи говіркового мовлення, удоступнені через поданий QR-код.

Для діалектологів, етнолінгвістів, етнографів і всіх, кого цікавить подільський говір та нематеріальна культурна спадщина подолян.

Наші контакти:
Діалектологічний науковий центр
при Вінницькому державному
педагогічному університеті
імені Михайла Коцюбинського
E-mail:
dialect.research.center.vspu@gmail.com

Інна Гороф'янюк

ХЛІБ У НАРОДНОМУ СЛОВІ ВІННИЧЧИНИ

Інна Гороф'янюк

Хліб у народному слові Вінниччини

Інна Гороф’янюк

Хліб
у народному слові Вінниччини

Київ 2026

УДК 811.161.2’28’42(477.44)(082.2)
DOI: https://doi.org/10.31652/811.161-2026-1-596
Х56

Рекомендувала до друку Вчена рада
Інституту української мови НАН України
(протокол № 2 від 5 березня 2026 року)

Рецензенти

Коваленко Н. Д., доктор філологічних наук, професор (м. Кам’янець-Подільський);
Мартинова Г. І., доктор філологічних наук, професор (м. Черкаси);
Ястремська Т. О., доктор філологічних наук, старший науковий співробітник (м. Львів).

Гороф’янюк І. Хліб у народному слові Вінниччини. Київ: Ліра-К, 2026. 596 с.

ISBN

Книга містить діалектні тексти про хліб, записані в 175 н.пп. Вінницької області впродовж 2013-2026 рр. за спеціальною програмою про особливості номінації та обрядове використання різних хлібобулочних виробів, традиційних у кухні подолян: хліб, паска, бабка, книш, калачі, коровай, жевни та ін. Тексти розміщено за принципом матриці: на кожне питання програми подано всі відповіді, записані в говірках різних н.пп., що дозволило максимально повно змоделювати феномен хліба як мовне та культурне явище в діалектному просторі Вінниччини. Більшість транскрибованих текстів супроводжують аудіозаписи говіркового мовлення, удоступнені через поданий QR-код.

Для діалектологів, етнолінгвістів, етнографів і всіх, кого цікавить подільський говір та нематеріальна культурна спадщина подолян.

УДК 811.161.2’28’42(477.44)(082.2)

ISBN

© Гороф’янюк І. В., 2026
© Ліра-К, 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 5
НОМІНАЦІЯ ХЛІБА В ГОВІРКАХ ВІННИЧЧИНИ: ЗАГАЛЬНОСЛОВ'ЯНСЬКИЙ ЕТНОЛІНГВІСТИЧНИЙ КОНТЕКСТ 7
ТЕКСТИ 19
1. Як пекли хліб? Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?..... 19
2. Чи можна було пекти хліб щодня? У п'ятницю не заборонялося пекти хліб? Чому? Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба? 155
3. Як називали скибку, відрізану від непочатого краю хлібини? Чому так називали? Кому її віддавали їсти, чи щось казали при цьому? 213
4. Як називали низький хліб круглої форми із залишків тіста в діжі, спечений з краю печі?..... 249
5. Як називали невдало спечений хліб? Який він був? 275
6. Чи пекли якісь спеціальні хліби на свята? 299
6.1. Святий вечір 299
6.2. Великдень? Заборони і повір'я, пов'язані з паскою..... 329
6.3. Зелені свята?..... 383
6.4. Маковія?..... 401
6.5. Хрестини?..... 419
6.6. Весілля?..... 445
6.7. Поминки?..... 507
7. Хто і як за столом розрізав хліб? Як його розрізали (уздовж чи впоперек)? Чи щось при цьому робили чи казали? 527
8. Чи можна залишати недоїдений хліб? Чому? 531
9. Чи можна починати другий шматок хліба, не доївши першого? Що в таких випадках говорять? 535
10. Чи можна залишати на столі крихти? Що з ними робили?..... 536

11. Що робити, якщо хліб впав на підлогу?..... 540
12. Чи можна класти хліб на голий стіл? …….. 543
13. Чи можна брати хліб у позику? Чи можна віддавати борг хлібом?..... 546
14. Куди кладуть хліб під час похорону?..... 550
15. Що роблять з хлібом при освяченні нового будинку?..... 555
16. Чи корисно їсти окраєць хліба?..... 559
17. Чому не добре доїдати чужі огризки хліба?..... 561
18. Що означає сон, коли печеш хліб?..... 564
19. Різне: що випікали на інші свята або будні? Який хліб пекли в Голодомор?..... 566

КАРТА ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ……. 590

СПИСОК НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ……. 591

Нашим бабусям і прабабусям,
чиї руки пахли хлібом…

ПЕРЕДМОВА

Мова – феномен буття народу, яка, з одного боку, є однією з форм вираження його культурної традиції, а з іншого боку – одним із джерел реконструкції культури. Етнолінгвістичні студії є спробою пошуку балансу між мовою та культурою етносу. Діалектні тексти на обрядову тематику є, однозначно, евристично цінним джерелом розкриття бачення світу народу крізь призму його національної мови. П. Ю. Гриценко зауважує, що «тематично оповіді мають охоплювати передусім традиційну культуру, що уможливлює поєднання мовної інформації з етнокультурною» і констатує: «… діалектні тексти репрезентують реальне буття мови, склад, функції мовних одиниць, динаміку їх форми і змісту; це реальність мови, не затиснена і не трансформована вузькими берегами нормативних приписів і обмежень, як у літературному різновиді мови»[1].

Усвідомлюючи це, упродовж 2013-2026 рр. студенти-філологи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського систематично збирали діалектний матеріал за питальником І. В. Гороф'янюк «Традиційний хліб подолян: термінологія та символіка». Обрана проблематика записів не випадкова: Вінниччина здавна славиться обрядовими хлібами, у 2022 році Національний перелік нематеріальної культурної спадщини поповнився елементом «Традиційний обрядовий хліб Вінниччини (населені пункти Вінницької обл.)»[2], а в обласному переліку нематеріальної спадщини маємо більше десятка позицій, пов'язаних із хлібом. Уже традиційними стали щорічні виставки обрядових хлібів різних територіальних громад Вінницької області до Дня Незалежності України. Та пропагувати й зберігати народні звичаї та знання наших пращурів про хліб необхідно дедалі активніше, аби не обірвалася нитка родоводу.

[1] Гриценко П. Ю. Тексти як джерело дослідження українських говірок Румунії [в:] Павлюк М., Робчук І. *Українські говори Румунії. Діялектні тексти*. Едмонтон – Львів – Нью-Йорк – Торонто, 2003, с. XV.
[2] Герус Л. *Історія українського хліба*. Київ, 2025, с.229.

На сьогодні пропонована хрестоматія містить записи з 175 н.пп. Вінницької області, які формують ареал центральноподільських говірок південно-західного наріччя української мови[3].

Архітектоніка праці «Хліб у народному слові Вінниччини» підпорядкована її меті – відтворити текстову палітру знань подолян про хліб в обрядовому й номінативному аспектах у широкому часовому зрізі. Тексти подано фонетичною транскрипцією і структуровано за тематичним принципом: одне питання програми репрезентують десятки відповідей-мікротекстів інформаторів про способи й особливості випікання хліба, актуальні при цьому застереження, про обрядові хліби, про особливості розрізання, споживання й зберігання хліба, про випікання хліба в часи голодоморів. З одного боку, «органічний зв'язок між елементами культури та їх мовним вираженням дозволяє виявити кореляцію між ними та з'ясувати характер взаємозумовленості»[4]. З іншого боку, саме тематичні діалектні хрестоматії, вважаємо, на сьогодні є єдиним інструментом дослідження варіативності мови на рівні найбільшої одиниці мови – тексту. У цьому й вбачаємо найвищу евристичну цінність тематичної хрестоматії: тільки зафіксувавши локальні мікротексти, можемо максимально точно змоделювати обрядовий гіпертекст ареалів різного обширу – подолян, українців, слов'ян.

Багата емпірика, представлена в цій праці, сподіваємося, захопить читача з перших сторінок архаїкою, регіональним колоритом та інослов'янськими паралелями, розмаїттям діалектних явищ подільської фонетики, лексики, семантики й граматики. Даємо читачеві можливість відкриття нових етнографічних, етнолінгвістичних, діалектних раритетів, яким рясніють друковані тексти, а ще – окремі аудіозаписи говіркового мовлення, які удоступнені через поданий QR-код. Зауважимо, що друковані тексти репрезентують відповіді на окремі питання програми, а тому мають різний обсяг, натомість аудіотексти суцільні, не розділені на фрагменти, що підвищує їх евристичну цінність. Зокрема, маємо розлогі описи весільного обряду інформаторів із різних н.пп. Вінниччини, а в хрестоматії, з огляду на проблематику, представлено лише друкований фрагмент про весільні хліби.

Автор висловлює щиру вдячність інформаторам і студентам Вінницького педунівеситету, без яких укладання цієї праці було б не можливим; особлива подяка – професорові Гриценку П. Ю. за слушні поради, мудрі настанови та повсякчасну підтримку в царині збереження й дослідження народної мови українців.

[3] Гороф'янюк І. В. Лінгвістичне портретування центральноподільських говірок української мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство):* зб. наук. праць, вип. 28. Вінниця, 2019, с. 123-130.

[4] Гриценко П. Ю. Тексти…, с. XIV.

НОМІНАЦІЯ ХЛІБА В ГОВІРКАХ ВІННИЧЧИНИ: ЗАГАЛЬНОСЛОВ'ЯНСЬКИЙ ЕТНОЛІНГВІСТИЧНИЙ КОНТЕКСТ

Вивченню номінацій хліба, його семантики в обрядовому контексті слов'ян приділялося достатньо уваги в науковій літературі останні десятиліття. Варто виділити праці українських дослідників[5] Е. Гоци, Г. Мазур, Є. Турчин, Н. Біленької; польських[6] – Р. Пржибильська, С. Пшечек-Кіселяк, Г. Стипа, А. Тирпа, Р. Ковальський, І. та К. Куб'як. Культові хліба в східних слов'ян присвячена монографія О. Страхова[7]. Та констатуємо, що в згаданих дослідженнях, виконаних на широкому слов'янському матеріалі, подільський елемент представлено недостатньо. Наша хрестоматія покликана ввести в інформаційний простір відомості номінаційного та етнолінгвістичного характеру про традиційну термінологію хлібів у подолян.

У говірках Центрального Поділля функціонує розгалужена система назв хліба. Частина назв видів хліба вже втратила внутрішню форму й на сьогодні не мотивована. Однією з таких назв є *книш / книшч* 'обрядовий хліб, який обов'язково має бути на святковому столі на Святий вечір і зберігається

[5] Гоца Е. Назви хлібних виробів в українських говорах Карпат *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*: зб. наук. Праць. Ужгород, 2001, вип. 4, с. 194-197; Г. Мазур. Найменування великоднього хліба в українських говірках Карпат. [в:] *Гуцульські говірки. Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження*. Львів, 2000, с. 157-165; Турчин Є. Лексична реалізація мікрополя "частини хлібини" в українських говорах. [в:] *Структурні рівні українських говорів* / Відп. ред. І. Матвіяс, Київ 1985, с. 146-165; Біленька Н. Хліб: семантика в контексті народного етикету Середнього Полісся. *Волинь – Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем*, № 22(II). Житомир, 2010, с. 328-333;

[6] Przybylska R., Przęczek-Kisielak S. *Staropolskie słownictwo związane z pieczywem,* [w:] https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/282863/przybylska_przeczek-kisielak_staropolskie_slownictwo_zwiazane_z_pieczywem_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y (09.07.2023); Stypa H. O chlebie naszym powszednim - motyw chleba w kulturze i języku polskim. [w:] *tychże, Apetyt na jedzenie. Pokarm w społeczeństwie, kulturze, symbolice na przestrzeni dziejów*, red. A.Głowacka-Penczyńska, J.Żychlińska. Bydgoszcz, 2018, s. 208–216; Tyrpa A. Chleb w świetle polskiej frazematyki gwarowej. *Prace Filologiczne* 2022 (77), s. 435–450; Kowalski P. *Chleb nasz powszedni. O pieczywie w obrzędach, magii, literackich obrazach i opiniach dietetyków*. Wrocław, 2000; Kubiak I., Kubiak K. *Chleb w tradycji ludowej*. Warszawa, 1981.

[7] Strachov A. *Kul't chleba u vostočnych slavjan opyt ėtnolingvističeskogo issledovanija.* München, 1991.

впродовж усіх різдвяних свят': *На Св'а|тиї |вечир / да пек|ли спц'і|ал'н'і хл'і|ба / ц'і цеї хл'іб нази|ваўс'а* ***книш*** *// вип'і|кали |круглиї хл'іп / |можна бу|ло пек|ти у |форм'і / |можна бу|ло пек|ти п|росто на чири|н'і / і обоўйаз|ково посири|дин'і хл'і|бина хл'і…хл'і|бини ви|тискували с|топочкуйу чи |чаши^{e}|чкойу нати|скали та|ку к|руглу |форму / це с|в'ічило про те / шо св'а|та бу|ли шчас|лив'і і цеї книш ло|жили на |покут'а / с|тавили сн'іп / зер|но / ку|т'у і обоўйаз|ково на ку|т'у ло|жили хл'іп* ***книш*** */ |пот'ім йо|го у Св'а|тиї |веч'ір б|рали / ко|ли с'ім|йа с'і|дала ве|чер'ати / в Св'а|тиї |вечир б|рали йо|го / розр'і|зали |першим п|робуваў цеї е-е ро…ро|биў це ўсе гос|подар / ха|з'айін / |перший п|робуваў це ро|бити гос|подар / в'ін розд'і|л'аў ўс'ім / ўс'і |мали по|пробувати цеї хл'іб* ***книш*** */ обоўйаз|ково ви^{e}|носили тва|ринкам / со|башц'і |котику ко|ров'і / ўс'і йа|к'і тва|рини |були заўж|ди пригош|чали ос' цим х|л'ібом //* (м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл.)*; при^{e}|ходили ве|черу при|носили |д'іти чи о|нуки / то |ц'іми* ***кни|шами*** *м'і|н'алис'а т'і да|йут' о|дин та|киї книш св'ії при|нос'ат' чи тої / а ти в'і|д:айеш св'ії то йім //* (с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл.); *на Св'а|тиї |веч'ір пек|ли особ|ливиї хл'іб^{n} / нази|ваўс'а* ***книш*** *// ро|били хлі'|бину / хл'іб^{n} і з|верху ше ма|лен'киї х|л'іб^{n}чик посе|редин'і ло|жили і пек|ли // а ко|ли ўже в'ін с|п'ікс'а то ту|ди |можна бу|ло пос|тавити |чарку / т|рошки го|р'ілки нали|вали / і з|верху шче хл'і|бинойу / с|кибочкойу х|л'іба при|ложували // о / а ко|ли ўже пове|чер'али ўже ўс'і / то |нан'іч остаў|л'али на сто|л'і / зали|шали |йіжу / і цим х|л'ібом накри|вали ку|т'у цим* ***кни|шом*** *//* (с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл.). Із цих мікротекстів постає широке обрядове використання книша, але всі форми обрядодій зосереджені навколо сакральної функції хліба – їжа для померлих. *К|руглу |форму,* яку витискували по центру книша, у говірках Центрального Поділля називають *душа, душичка*: *на Св'а|тиї |веч'ір то це пи^{e}|кли книш нази|ваўс'а // а йа|киї йак в'ідр'із|н'аўс'а в'ід та|кого х|л'іба // б|рали обикно|вен:иї ста|кан / пус|тиї / і йак ви ро|били цеї хл'іб то при ро|били та|ку |душу на |н'ому / пон'і|майеш // це нази|валас'а |душа / на Св'а|тиї |веч'ір //* (с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл.). Зауважимо, що в чехів і словаків відомий звичай випікати *dušičky* 'душечки, маленькі булочки' для поминання померлих дух, зокрема на Ораві один із різдвяних хлібців називався хлібом «для душечок», він повинен був лежати на столі до Нового року, коли його з'їдали всією родиною[8]. Отож, і до сьогодні *книші* на Поділлі – обрядовий хліб, жертва душам покійних предків. За ЕСУМ, *книш* – запозичення з грецької в значенні

[8] Валенцова А. Терминология хлебов в календарной обрядности чехов и словаков. Типы мотивации. [в:] *Славянское и балканское языкознание. Проблемы лексикологии и семантики. Слово в контексте культуры*. Москва, 1999, с. 100.

ʻсало, у яке загорталося жертовне м'ясо для спалення'[9]. Прикметно, що О. Горбач пояснює слово *паска*, покликаючись на *книш*: *паска* ʻвеликодній білий книш'[10]. Лексема *книш* у говірках Центрального Поділля зберігає сему ʻобрядовий, із ритуальної сфери не переходить у світську, на відміну від буковинських говірок, за свідченням Л. Борис[11].

Більшість назв хліба, засвідчених у центральноподільських говірках, має прозору внутрішню форму. Її аналіз дозволив нам встановити чотири активні принципи номінації обрядових хлібів Поділля, зокрема: 1) за зовнішнім виглядом хліба; 2) за призначенням; 3) за святковою приналежністю; 4) за способом приготування.

Група назв хліба, утворених за зовнішнім виглядом виробу, охоплює назви, похідні від назв птахів: *гус'ки, гуса'ки* 'невеличкі калачі, зроблені у вигляді пташечок, якими запрошували на весілля', *'жайворонки* 'невеличкі калачики, які випікали на окремі свята': у с. Журбинці Козятинського р-ну Вінницької обл. *'жайворонки* пекли весною: *'ран'ше бу'ло так шо 'йіхали ў 'поле 'с'йати / 'л'уди / во'ни ўс'іт'да вип'і'кали // е-е-е хл'і'бини йа'к'і нази'валис'а* ***'жайворонками*** */ і роски'дали йо'го по чоти'рох кус'ках / чоти'рох ку'тах с'вого 'пол'а дл'а пта'шок / шоб пташ'ки зби'рали і шоб хл'іб ро'диў;* у с. Вищеольчедаїв Мурованокуриловецького р-ну Вінницької обл. – перед Великоднем: *чу'чут' 'ран'ше 'перед 'Паскойу пек'ли* ***'жайворонки*** *вес'н'ан'і / 'жайворонки це 'тоже та'к'і 'вироби з 'т'іста у 'вигл'ад'і п'ташечки / і з 'перчика с'тавили дв'і 'очки 'н'ібито от і з'начит' ота'к'і бу'ли обр'а'дов'і хл'і'би на 'Пасху*. Українці пов'язують приліт жайворонків, перших провісників весни, із душами предків, які щороку в День Сорока мучеників (9/22.III) відвідують рідну ниву; звичай на це свято випікати птахів із тіста, яких називають жайворонками[12]. Відомий подолянам звичай випікати жайворонки ще й на Святвечір: *Вироб'л'али шче та'к'і 'жайворонки п'іс'н'і 'зоўс'ім / йа'к'і 'йили обоўйаз'ково на Св'ат'веч'ір з кисе'лицейу* // (сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл.).

На Поділлі для запрошення на весілля випікали спеціальні калачі у вигляді птаха, з якими молода просила на весілля, і називали їх *голуби, голубки, качки,*

---

[9] *Етимологічний словник української мови: в 7 т.* / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, т. 2. Київ, 1985, с. 474.

[10] Горбач О. Словник говірки села Бродина. [в:] *Гуцульські говірки. Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження* / [ред. Я. В. Закревська]. Львів, 2000, с. 316.

[11] Борис Л. М. *Динаміка тематичної групи лексики їжі та напоїв у буковинських говірках* : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук : спец. 10.02.01 – українська мова. Чернівці, 2015, с. 78.

[12] Жайворонок В. Жайворонок. [в:] *Знаки української етнокультури: словник-довідник* Київ, 2006, с. 216.

парові гуски. Цим птахам загалом властива весільна і шлюбна символіка у слов'ян: у болгар, білорусів, поляків відома традиція або прикрашати весільний коровай зображеннями голуба, качок[13], або ж випікали окремий вид весільного хліба – *гуски, гусочки, gaska*[14].

Припускаємо, що лексему ˈ*шулики*, яку вживають подоляни на позначення коржів, які споживають із розтертим маком на свято Маковія, теж варто розглядати як таку, що мотивована назвою птаха – ˈ*шул'ак* 'шуліка чорний або ж загальна назва птаха-хижака'. Обґрунтуємо наші припущення. Шуліка – це птах-хижак, який завдає шкоди селянам, викрадаючи курей. Має цей птах у слов'ян символічний образ нечистого зловісного птаха. Але, за свідченням О. Гури, лише в подолян засвідчено маловідомий обряд вигнання та похорону цього птаха[15]; покликається дослідник на праці С. Килимника та С. Венгрженовського, які записували обряд *гонити шуляка* наприкінці XIX – поч. XX ст. у Літинському, Вінницькому, Брацлавському, Гайсинському, Ольгопільському, Ямпільському уїздах Подільської губернії, нині це населені пункти Вінницької області. Я не випадково перелічую ці локації, адже саме в цьому ареалі нам і вдалося зафіксувати назви обрядової страви ˈ*шул'іка, ˈшулики, ˈшул'іки, шуˈл'іки* (с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.)*: На Макоˈвейа пеʷкˈли корˈж'і з ˈмаком / а ˈд'іти ˈдуже ˈл'убл'ат' таˈку стˈраву ˈйак* ***ˈшул'іка*** *// гоˈтовиц':а воˈна ˈтак / хоˈз'айки випˈ'іˈкайут' соʸˈлодк'і корˈж'і / ˈкришат' йіх на др'ібˈн'і шмаˈточки / ˈпот'ім залиˈвайут' ˈмедом і посиˈпайут' ˈмаком і тоˈд'і ˈдуже ўˈкусно виˈходит' / ˈдуже ˈдобр'і //* (сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл.). Відзначимо, що Л. Борис фіксує назву святкової страви *шулиˈки з ˈмаком* у подільських говірках Буковини[16].

Припускаємо, що ця обрядова страва є певним відголоском давнього обряду подолян, націленого на захист домашньої птиці від птаха-хижака, а глибше – на оберіг села від смерті, яка персоніфікувалася в «чорному птахові». Обряд *гонити шуляка* проводився також улітку, на початку Петрівського посту, і супроводжувався співами, танцями в лісі, покликаними налякати шуляка, імітацією знищення чорного птаха та спільною святковою трапезою на завершення цього дійства. Можна лише припустити, що розірвані шматки коржа, чорні від маку, могли символізувати ворожого птаха (відзначимо, що корж цей обов'язково ламали, що закарбувалося в окремій назві страви: ˈ*йіх ше назиˈвали шул'аˈки аˈбо* ˈ***ламанц'і*** (сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл.). Та й

[13] Гура А.В. *Символика животных в славянской народной традиции*. Москва, 1997, с. 615, 669-670.
[14] Там само, с. 675.
[15] Гура А.В. *Символика …*, с. 543.
[16] Борис Л. М. *Динаміка …*, с. 71.

ареальні особливості поширення назв, і локальність традиції, і близькі темпоральні характеристики обрядів у комплексі посилюють гіпотезу про зв'язок назви страви *ˈшулики* із давнім подільським звичаєм *гонити шуляка.* Ця наша гіпотеза із розкриттям ланцюжка семантичного розвитку лексеми *шуляк* представлена в окремому дослідженні[17].

Окремі назви хліба, засвідчені в центральноподільських говірках, мотивовані призначенням і походять від назв людей чи міфічних істот, як-то *ˈбаба, ˈбабка* 'обрядовий хліб, який випікають на Великдень або ж на Зелені свята' – ритуальна страва для *бабів*, тобто для предків. У говірці с. Митки Барського р-ну Вінницької обл. уже як архаїзовану згадують лексему *госˈподар / ґосˈподар* 'обрядовий хліб, що формувався з трьох калачів, випікався на Святвечір'*: ˈМама моˈйі ўсе пикˈли ˈперед Св'аˈтим ˈвечером // калаˈч'і пикˈли / але ˈсаме осноўˈне буˈло шо воˈни пикˈли назиˈвали його* ***госˈподар*** *// таˈкиї каˈлач з трох спˈлет'аниї / з трох таˈких коˈсичок гˈрубих / скˈлад'ано оˈдин / дˈругиї р'аˈдочком / тˈрет'ій зˈверха / і обўˈйазаниї буў ˈпойасом / і ˈцеї* ***госˈподар*** *стоˈйаў на стоˈл'і / коˈли ми веˈчерали Св'аˈтиї ˈвеч'ір // Св'аˈтиї ˈвеч'ір йак ˈзаўжди п'іˈсниї // і ˈмама зр'іˈзали шкуˈринку леˈгесен'ко бо хл'іб буў поˈмашчениї йаґˈцем / і не допусˈкалос'а ˈйісти ц'у шкуˈринку на Св'аˈтиї ˈвеч'ір // коˈли приˈходиў новиї ˈр'ік / чотирˈнадц'атого ˈс'ічн'а / це ўже сˈв'ато Ваˈс'іл'ійа / то ˈмама тоˈд'і вистаўˈл'али / а ˈцеї* ***ґосˈподар*** *беˈр'ігс'а на ˈпокут'і // куˈт'а стоˈйала зˈварана і цеї* ***ґосˈподар*** */ там леˈжаў ўс'і ц'і дн'і // а коˈли настаˈвало сˈв'ато Ваˈс'іл'ійа / то ˈмама вистаўˈл'али на сˈт'іл* ***ґосˈподар*** */ а ˈтато йоˈго розр'іˈзали з таˈким торжестˈвом / а ми кругˈом заб'іˈгали і чиᵉˈкали коˈли ўже ˈбудем ˈйісти* ***ґосˈподар*** *//.* Зауважимо, що у східній Сербії та західній Болгарії один із обрядових хлібів, що випікаються на Святвечір, називають *хазяїном*[18]. Форма цього хліба також має інослов'янські паралелі: звичай ставити різдвяні хліби один на один відомий усім південним слов'янам[19].

Сакральним значенням наділяли подоляни і хліб, спечений із залишків тіста, який у говірці с. Дубова Жмеринського р-ну Вінницької обл. номінують *анˈгелики: ˈзалишки з ˈд'іжки бˈралис'а / бˈрали це ˈт'істо / і роˈбили ˈд'ітам маˈлен'ким таˈк'і* ***анˈгелики*** */ і пиᵉˈкˈли йіх даˈвали ˈд'іткам //.*

Принцип номінації видів хліба «святкова приналежність» є активним для загальновживаного найменування *ˈпаска* 'обрядова здоба, яку випікають до великодніх свят'. *Васиˈл'а* випікали на день пам'яті святого Василія Великого 14

[17] Гороф'янюк І. Українське *шули(я)к*: Трансформація семантики лексичного архаїзму. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 59, 2024. Article 3329. https:doi.org/10.11649/sfps.3329

[18] Плотникова А. А. Хлеб рождественский, [в:] *Славянские древности: этнолингвистический словарь* / под общей ред. Н. И. Толстого: в 5 т., т. 5. Москва, 2012, с. 428.

[19] Там само, с. 430.

січня: *На св’а|та на св’а|та хл’іб |п’ікс’а т|рошки йа|киїс’ з|добниї / на св’а|того Васи|л’а з но|гами з та|кими / перепл’і|тали йо|го / ро|били* ***васи|л’у*** *|пал’чики / та|к’і ў|с’ак’і в’із’і|рунки на |н’ому ро|били //* (с. Леухи, Іллінецький р-н, Вінницька обл.).

Випікали подоляни й *мико|лайчики: на с’|вато Мико|лайа обоўйаз|ково пек|ли* ***мико|лайчики*** *// це |тоже / та|к’і во|ни бу|ли со|лодк’і / ро|били йіх госпо|дин’і / виро|блали у |в’ід’і чоло|в’ічка / го|лоўка / |тулувишче / |ручки / шо з|нач’іт’ во|но на|гадуйе с’ва|того Мико|лайа ў|род’і би //* (с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

Назви обрядового хліба *ба|лабушки мако|вейн’і, мако|вейчики* мотивовані назвою свята *Маковея*: *на Мако|вейа вип’і|кали* ***мако|вейчики*** *та|к’і нази|валис’а |печево* (с. Сосни, Літинський р-н, Вінницька обл.). У центральноподільських говірках відомі й інші назви хлібних виробів, деривaційно по’язані з твірною основою *мак-*: *струд|л’і з |маком, пир’іж|ки з |маком*, *|мачаники*.

Спосіб приготування є провідним принципом номінації низького хліба круглої форми із залишків тіста у діжці, спечений скраю печі. Це назви, похідні від таких дієслів:

- *палити → о|палок, п’ід|палок, п’іт|палочок, пали|ничка, п’ід|пал’ук*: *і ку|сочок |т’іста і нави|личкиї / і б|рали на сковоро|ду чи на па|тел’ну йак там ў |кого |кажиц’:а / і |ставили йо|го ў п’іч |блис’ко |коло |засоўки / |коло за|тули / і во|но нази|валос’а* ***п’іт|палок*** */ бо там мог|ло |бути і |т|рошки / |ц’ого ж |дерива |жару / то м’іг т|рошки приго|р’іти / і в’ін |вс’ігда нази|ваўс’а* ***п’іт|палок*** *//* (с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл.);
- *вихватати → |вихваток, |вихватен’, |вифатен’*;
- *перепекти → пе|реп’ічки, пе|реп’ічок;*
- *вишкарабати → |вишкрабок, |вишкрапки, |вишкр’ібок: ну |****вишкр’ібок*** *ка|зали шо це / бо це ўже ви|шкр’і|бали це |т’істо з цеї д’і|ж’і / то оце так називали //* (с. Куна, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.)*;*
- *скребти → с|кребок:* ***скре|бок*** *ту|му шо |д’ішку виск|р’ібували / і ма|лен’ку ц’у хл’і|бинку са|дили ў |самому к’ін’|ц’і |тобто с|крайу |печ’і //* (с. Сосни, Літинський р-н, Вінницька обл.).

Зауважимо, що в говірках засвідчено вірування не вживати хліб, спечений із залишків тіста у діжці, молоді: |*Вишкрабок / да / ка|зала ба|бун’а / ни |йіште це |вишкрабок це йа |т’іки ми|н’і |можна |йісти |вишкрабок а вам ни |можна |йісти – А чому не можна? – Ни з|найу // ста|р’і йі|д’ат |вишкрабок / та|ко ка|зали //* (с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Принцип номінації виду хліба „спосіб приготування” є активним у номінації обрядового печива *вер|тута: пик|ли ск|рутл’і із ци|булейу /* ***вер|тути / вер|тути***

нази|валис'а во|ни / йіх пек|ли із ци|булейу і вик|рут'ували та|ко у |ц'ім // ко|ли |несли за спа|сиб'і / то ту ***вер|туту*** *об'а|зат'іл'но з|верхи тих кола|ч'іў в'ід|носили за спа|сиб'і //* (с. Миронівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл.).

Також в утворенні говіркових назв обрядового хліба засвідчено принцип номінації за призначенням. Це *|мандрики,* які випікалися на Петра: *пек|ли ў |кожн'ій |хат'і пир'іж|ки із |сиром / на цеї час ки|дали ба|гато |зелен'і і нази|вали ц'і пир'іж|ки* ***|мандрики*** *// |кажут' / шо та|к'і |мандрики / шо |л'уди вип'і|кали йіх дл'а І|сусових |учн'іў / а|постол'іў / ко|ли т'і йшли ў да|леку до|рогу / мандру|вали с'|в'ітом //* (с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

У південноподільських говірках серед ритуальних хлібів вирізняється *по|мана,* що нагадує весільний коровай. Випікають її на похорон та поминальні дні, отож функція *пом'янути* душу закарбувалася в назві: *на по|минки пек|ли ма|лен'к'і ка|лачики і обйа|зат'іл'но на по|минки по|вин:а |бути* ***по|мана*** */ шоб це |дати за спа|сиб'і //* (с. Миронівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл.). Із цією ж метою подоляни пекли ***кола|ч'і ў |шестеро*** *пек|ли на |похорон* (с. Миронівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл.), *на Зе|лен'і св'|йата теж пе[и]к|ли* ***кала|ч'і*** */ і розда|вали за |померлих на ц|винтар'ах //* (с. Юрківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл.), *ко|ли / поми|рала ди|тина / розда|вали |д'іт'ам та|к'і* ***голуб|ки*** */ шче пик|ли та|ку /* ***по|ману*** */ во|на і на / |похорони пек|лас'а і на по|минки / на по|минках / во|на сто|йіт' на сто|л'і з |св'ічкойу //* (с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл.); *це* ***поми|нал'н'і кала|ч'і*** */ во|ни не по|вин':і |бути з ве|ликойу |д'іркойу / во|ни по|вин':і |бути та|к'і ц'і|л'і //* (с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.). У слов'ян здавна вважалося, що треба давати хліб, полотно тощо людям, які зустрічаються похоронній процесії, „щоб пам'ятали". У селах Ямпільського р-ну Вінницької обл. й до сьогодні зберігається традиція на похорон пекти спеціальні *прох'ід|н'і кала|ч'і*, їх ламають на шматочки і несуть в мисці чи на рушникові під час похоронної процесії, роздають чужим людям по дорозі як відкуп за душу покійного[20].

Привернув нашу увагу й широкий номінативний ряд лексем, уживаних подолянами для позначення невдало спеченого хліба. Діапазон мотивів номінації, твірних основ дуже широкий: *ма|лаї, п|л'ацок, драпа|ки, |репанец', гле[и]|вот', глиў|т'ух, гли[е]ў|киї, ли[е]в|киї, неў|далиї, не|добриї, сла|би|ї, ни по[у]|лу|чиўс'а, не ў|даўс'а, не[и]заг|н'іт'аниї, хоч |коники л'і|пи.*

За невдало спеченим хлібом передбачали майбутні негаразди в родині: *Йак|шчо вип'і|кали виї|мали хл'іп с |печ'і / то йак|шчо в'ін |гарниї / |гарно з'і|їшоў / п'ід'і|їшоў ви|сокиї ўсе / |начит' бу|де до|бробут з|лагода ї мир // |т'іки хл'іб за|с'іў / |тобто не п'ід|н'аўс'а чи |лопнуў по|репаў по|репаўс'а / з|начит'*

[20] Творун С. *Українські обрядові хліби: на матеріалі Поділля*. Вінниця, 2006, с. 64.

в'ішчу|вали ос' та|ку / |нав'і та|ку йа|кус' нега|разди та|к'і // (м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл.). Натомість носії подільського говору висловлюють абсолютно протилежне уявлення щодо хліба, його якості, у контексті поминального обряду: *о|бично на по|минки пек|ли хл'іб та|кий недо|печений / шоб в'ін буў та|кий то глиў|кий / не |дуже с|печаний і шоб буў ўсере|дин'і г|ливо йак то недо|печений і в:а|жалос'а шчи|талос'а шо йак то ўже л'у|дина йа|ка по|мерла м'іж цим м'іж зем|лейу і тим с|в'ітом / шо во|на ўже і там і там //* (с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл.).

Зафіксований текстовий матеріал багатий на вірування й забобони, пов'язані з випіканням, споживанням та використанням хліба в родинній, календарній обрядовості. Особливого значення надавалося хлібові з нового борошна – перший хліб у цьому році, і тому від нього залежала доля всіх наступних випічок і врожаю нового року[21], тому він наділений особливою сакральністю і може призначатися богу, мертвим родичам, домашній скотині, що відомо ще в хеттській культурній традиції[22]. У говірці с. Наддністрянське Мурованокуриловецького р-ну Вінницької обл. засвідчено: *А |перше йак с|в'іжий по|жали / з но|вого х|л'іба ма|л'і ба|лабуше^{и}чки пе$^{и|}$чут / ў ки^{е}|р|ницу ки$^{е|}$|дайут //.* Зауважимо, що аналогічні свідчення з поч. ХХ ст. саме з Поділля знаходимо в Д. Зеленіна: «Когда свежий хлеб впервые испекут, тогда прежде еды бросают в колодец ломоть этого хлеба: чтобы хлеб так же не убывал, как вода»[23]. Паралелі цієї обрядодії знаходимо в сербів, які з борошна нового врожаю випікали спеціальний хліб і пускали його за водою, щоб „да роди као вода"[24].

І до сьогодні зберігаються в пам'яті наших інформаторів застереження, пов'язані з випіканням хліба. Навіть вибираючи в майстра діжу потрібно було пильнувати, щоб часом не попався «діжун», де кількість клепок непарна і хліб не вдасться: *ў |мене дереў|йана |д'ішка / ў дереў|йан'ій |д'ішц'і по|вин':і |бути / к|лепки ўс'і одна|ков'і ц'і / і |парн'і / і се ўсе ў нас ро|билос'а ў д'іш|ках //* (с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл.). Також господині знали чимало примовок для того, щоб хліб гарно вдався. У говірці села Наддністрянське Мурованокуриловецького р-ну Вінницької обл. можна почути таку примовку: *В'і|сока са|жала / а рум|йана ў п'іч загл'а|дала // се так йак шоб рум|йаниў хл'іб буў / се так при^{е}моў|л'ала / так ка|зали ба|би ста|р'і |перше / тиї йа ўже ста|ра //.* Прокоментуємо окремі заборони. Украй негативно ставляться до повторного саджання хліба в піч і на Харківщині, Кіровоградщині, за відомостями ще

[21] Strachov A. *Kul't…*, с. 30.
[22] Докладніше див.: там само, с. 30-31.
[23] Зеленин Д. К. *Описание рукописей Ученого архива РГО*, вып. III. Петербург, 1916, с. 1073.
[24] Толстая С. М. *Хлеб,* [в:] *Славянские древности: этнолингвистический словарь* / под общей ред. Н. И. Толстого: в 5 т., т. 5, Москва, 2012, с. 418.

XIX ст.[25]. У Східній Польщі вірили, що той, хто дістав хліб з печі і поверне його назад, наражає душі родичів на подвійні муки[26].

Особливими властивостями наділяють хліб, випадково забутий у печі: *йак пе|чут' хл'іб і вий|майут' / із |печ'і / та йак* ***за|будут' о|дин*** */ то йак ди|тина |того |хл'іба по|йіс'т' / то |буде |дуже за|буд'кувата / за|бутиї хл'іб / да|вали л'у|дин'і / шчо суму|вала |п'ісл'а с|мерт'і близ'|ких / чи |через ко|хан':а / дл'а |того шчоб во|на / ш|видше за|була / про с|в'іїб'іл' //* (с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл.). Подібні вірування відомі й на Поліссі, О. Страхов порівнює їх із ритуальною їжею забуття в давньогрецькій міфології[27].

Засвідчено традицію позначати перший буханець хліба, щоб надалі не сплутати його з іншими: *Йак |****перше хл'ібе|н'атко*** */ шоб ти* ***зна|чила*** *йак ти |садиш ў |перв'іў хл'ібе|н'атко у пйец шоб ти н'і|кому не по|зичила / бо ж пози|чали х|л'іба // то йа це |помн'у шо ка|зали |****первиї хл'іб*** *н'і|кому не по|зич //* (с. Каришків, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.); *і ше* ***зна|чили |першиї хл'іб*** */ пото|му шо |****першиї хл'іб*** *ко|ли |виробл'аниї / н'і|кому / |даже з сво|йіх |р'ідних / да|ватис' не |можна |було // тре три|мати |було тої хл'іб |йісти |т'іл'ки сво|йім |р'ідним / тим хто п'ік хл'іб ў |хат'і //* (с. Велика Мочулка, Теплицький р-н, Вінницька обл.). Очевидно, у цих віруваннях простежується символіка першого: слідом за першим буханцем весь хліб = достаток піде з хати. Паралель можна провести із забороною в мазур давати перший окраєць хліба бідняку як милостиню[28].

Таким чином, розгалужена номінація хліба в говірках Центрального Поділля, символіка хліба як одного з найшанованіших елементів народної духовної культури українців ґрунтується головно на оцінці його ознак, функцій та повір'їв, пов'язаних із хлібом. Сакралізація та символізація хліба відбиває давні міфологічні уявлення подолян, ширше – всіх українців, що єднає нас із слов'янським світом, а тому може в подальшому стати надійним джерелом вивчення системних українсько-інослов'янських лінгвістичних, етнолінгвістичних, етнокультурних зв'язків.

[25] Докладніше див.: Strachov A. *Kul't* …, с. 29.
[26] Kubiak J., Kubiak K. *Chleb* ...., с. 129.
[27] Strachov A. *Kul't* ..., с. 34.
[28] Там само, с. 13.

Фото 1. *Батьки із хлібом випроводжають дочку до розпису (родина Косовських, с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 05.02.1969 р.)*

Фото 2. *Молода з дружками запрошують на весілля із в'язками калачів (с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 1974 р.)*

Т Е К С Т И

Косовська Ніна Тихонівна, *1956 р.н.*

Свінціцька Тетяна Вікторівна, *1958 р.н.*

Фото 3. *«Свято врожаю» у селі Грішівці Тиврівського р-ну Вінницької обл. (вересень 1979 р.)*

Фото 4. ***Хоменська Віра Трохимівна,*** *1930 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.*

Фото 5. ***Бажура Ніна Анісіївна,*** *1940 р.н., с. Велика Кісниця, Ямпільський р-н, Вінницька обл.*

1. ЯК ПЕКЛИ ХЛІБ? ЧИ ОДНАКОВИЙ ХЛІБ ПЕКЛИ НА СВЯТА І НА ЩОДЕНЬ?

Йак пекˈли хл’іп / отаˈко йак зˈразу коˈлис’ пекˈли на на ˈт’іс’ц’і / не пеᵘкˈли на дˈрожчах / ˈт’іл’ко на ˈт’іс’ц’і / на ˈт’іс’ц’і буў хл’іп / а то ўже йак такеˈо шос’ ˈб’іле то то ўже буˈло на дˈрошчах / но дˈрошч’і то ĭ не таˈк’і буˈли йак ˈзара / дˈрошч’і буˈли йаˈк’іс’ с хˈмел’у / таˈк’і т’іˈго // но е-е-е / а прийˈшла од з роˈботи дуˈдому / тра хˈл’іба спекˈти / ниᵉˈма хˈл’іба ўже / ўз’аˈла тˈрошки муˈкички / ўз’аˈла тˈрошки воˈдички тиᵉпˈлен’койі / закулуˈтила і пусˈтавила / воᵘˈно посˈтойало ˈсутки/ ˈстало ˈкиснути / ˈтрошки ше зроˈбила гусˈт’іше воˈно ше ˈлуче сˈкисло/ тоˈд’і ше тˈрошки п’ідˈбавила муˈкички / воˈно ше ˈлуче сˈкисло ўже / наˈпухло таˈко і тоˈд’і зам’іˈсила баˈлабушку йак ˈкварта таˈко // воˈна ўже ˈдобре наˈкисла і ўже сˈтала ˈпухнути і тоˈд’і же рожчиᵉˈн’айеш соˈб’і і л’:еш воᵘˈди там дв’і ˈл’ітр’і чи три ˈл’ітр’і кіл’ йоˈго зо три ˈл’ітр’і тˈреба воˈдички / ˈзо тр’і ˈл’ітр’і воˈди / муˈки і цеˈго ˈт’іста куˈсочок / і воˈно ˈд’ішка веˈлика ˈд’ішка таˈка ˈнавіт’ ди чоˈтири дес’ три чоˈтири в’ідˈр’і ў т’і ˈд’іжечка сп’іц’іˈал’но дуˈбова шоб пекˈти хл’іп цеї // і тоˈд’і беᵘˈреш наˈл’ала воᵘˈдички муˈкички і це ˈт’істо туˈди ˈкинула / рожчиˈнила ˈв:ечир / ˈўдос’в’іта ˈвстала ў шˈтири чаˈса дес’ чи ў пйат’ / зам’іˈсила / наˈс’ійала муˈки / зам’іˈсила // ˈм’ісиш ўпˈр’іла ўмˈл’іла аж з ˈлоба ˈкапайе *(сміється*) / бо ˈд’ішка веˈлика / і зам’іˈсила руˈкойу / затоᵘˈўкˈла / затоᵘˈўкˈла / затоᵘˈўкˈла / йоˈго тˈрошечки ў ˈт’іс’ц’і / наˈпухло такеˈго ў ˈд’із’ц’і / тоᵘˈд’і беˈреш руˈками / ˈвироби ᵉˈла / в’ін таˈкиї ˈробиш гусˈтен’киї шоб ни ни моло ˈдиї / бо йак моло ˈдиї то розˈйідец’а / гусˈтен’киї і на ˈлаўку / на ˈлаўку / на ˈлаўку ˈв’іс’ім бух’інˈц’іў чи ˈдес’ат’ ў ˈкого йаˈка п’іч / но ˈсаме ˈменше ˈв’іс’ім / поᵘˈклала так йак ц’і бан’ачˈки / *(показує)* воˈно ˈвисходило / так ˈгарн’ін’ко / а п’іч ўже гоˈрит / ўже паˈлиц’а / а коˈлис’ то суˈломойу ˈмало хто droˈвами но суˈлому / йаˈкес’ картофˈлин’а ў п’іч наˈкидала ўже / напаˈлила і туˈд’і ўже ˈроби ᵉˈш сей хл’іп на ˈлаўку на ˈлаўку / а тоˈд’і з ˈлаўки / на лоˈпатку і шур ў п’іч / ˈпоўна п’іч *(сміється)* // і таˈкиї ˈгарниї хл’іп ˈп’ікс’а // ше ĭ знаˈчили / ше так знаˈчили / то йаˈкимос’ стаˈканчиком / то ˈпал’чиком / то так / буў позˈна… // і так’іˈво буˈли от бух’інˈц’і / о-отак’іˈо йак ц’а кˈришка о *(показує)* / таˈк’і бух’інˈц’і буˈли / оˈтак пикˈли хл’іп // *– А однаковий хліб*

пекли на свята і на кожен день? – Е-е-е / н’е / на св’а̀та в’ін т̀рошки к̀рашчиї буў / бо ̀с’іпали дес’ б’і̀л’ішоуйі му̀ки чи ̀може пшиѐничнойі йа̀ка бу̀ла к̀рашча / а на ̀кожниї ден’ то та̀киї ̀житн’ії хл’іп буў ̀житн’ії ̀чорниї хл’іп та̀киї ̀п’ікс’а / а на св’а̀та то к̀рашчиї буў ше й та̀к’і вироб̀л’али кн’і̀ш’і ̀гарн’і вироб̀л’али ̀тоже / е-е ̀ложечкойу зна̀чили кру̀гом / то то в’ін не буў од̀наковиї / так ̀нав’іт’ ̀мона бу̀ло / намал’у̀вати // (Винничук П.І., 1928 р.н, м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну йак пек̀ли / ̀с’ійали му̀ку / прос’і̀вали / б̀рали ро̀жчину / роз̀м’ішували / ро̀жчина с-с ̀першого ̀хл’іба / пон’і̀майеш? Не це шо ̀зара / а шо ўже ̀ранше от пик̀ли / то остаў̀л’али ро̀шчину / і роз̀водили ц’у рож̀чину і добаў̀л’али ̀т’іста ̀ц’ого му̀ки / во̀но п’ід̀ходило а по̀том ше му̀ки добаў̀л’али / м’і̀сили і / зноў п’ід̀ходило і то̀д’і / но так тре м’і̀сити / шоб з потол̀ка ̀капало *(сміється)* // ̀бабушка / ̀кажу / с̀к’іл’ки ж це йа ̀буду ўже м’і̀сити // а ше з потол̀ка не ̀капайе / а це ̀м’ісиш / а ̀капайе з ̀лоба / бо ти напра̀гайес’а // *– А чи однаковий хліб пекли на свята і на кожен день?* – Н’е / не пек̀ли на ̀каждиї ден’ … не пек̀ли на св’а̀та // хл’іп прос̀тиї пек̀ли од̀накиї шо на св’а̀та шо на на це / а ўже шос’ ко̀роне / то ўже там шос’ добаў̀л’али / а так посто̀йано од̀наковиї хл’іп (Владишевська М.Й., 1931 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну-у-у / ў давнѝну ̀л’уди за̀м’ішували ̀т’істо / бу̀ла та̀ка ̀д’ішка ̀зроблена із ̀дерева / ро̀били ̀рошчин / ̀пот’ім прос’і̀вали / ̀рошчин п’ід̀ходиў / прос’і̀вали / за̀м’ішували ̀т’істо і на чѐирѐѝн’і ў пѐѝч’і вироб̀л’али та̀к’і пал’а̀ниц’і / і на чирѝн’і / засу̀вали у п’іч і вип’і̀кали хл’іб // бу̀ло та̀ке шо на ка̀пуст’аному лист̀ку ло̀жили хл’і̀бину / ло̀жили ̀т’істо на капус̀т’аниї лис̀ток / засу̀вали ў п’іч і виї̀мали йо̀го і пѐѝк̀ли йо̀го / виї̀мали ст…з ̀печ’і / ло̀жили на поло̀тенце / ̀змочували ̀зверху хо̀лоднойу во̀дичко̀уйу / накрѝвали / шоб хл’іп в’ід’ії̀шоў / ну і ̀пот’ім йо̀у̀го ̀йіли // **–** *А чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Н’і / н-на св’а̀та пек̀ли ок̀ремиї / ̀б’ілиї хл’іп пек̀ли / вироб̀л’али в ̀інших ̀формах / а на шчо̀ден’ ̀просто пѝѐк̀ли хл’іп / а на-а-а св’а̀та вѝѐроб̀л’али / ро̀били йа̀к’іс’ у̀зорчики на ̀хл’іб’і / х̀л’іб’і / і ро̀били йо̀го б’іш з̀добн’ішим / смач̀н’ішим / шоб це в’ідчу̀валос’а / шо це ̀д’ійсно с̀в’ато // (Костюк Н.І., 1946 р.н., м.Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Хл’іп пикˈли / ˈд’ішка / ў ˈд’ішк’і йе закˈваска / йак хл’іп пиˈчец’а постоˈйано лиˈшайец’а жˈмен’ку закˈваски / і ˈводички ˈсол’і / заколоˈтили це ўс’о / добаўˈл’айец’а знаˈчала чут’ воˈди / а поˈтом ўже ˈб’іше добаўˈл’айец’а / там на сˈк’іки там / нам буˈханок ˈхл’іба там ˈд’ілиц’а / і зам’іˈсили / постˈавили ˈколо ˈпеч’і чи ˈколо плиˈти там де / і воˈно ˈсходе // а тим ˈчасом / ну муˈку ўс’о на н’іч заˈносилос’ до ˈхати / шоб воˈна буˈла типˈлен’ка / бу туˈд’і воˈна ˈдуже ˈдоўго сˈходе / і ˈпадайут хл’іп тоˈд’і в’ін ˈпадайе // наˈпал’ували п’іч / ˈлишн’ій воˈгон’ куц’уˈбойу вит’аˈгали / с’уˈди поˈблишче / коˈли ўже хл’іп п’ід’ійˈшоў / тоʸˈд’і лоˈпата таˈка буˈла сп’іц’іˈал’но дл’а ˈхл’іба / і на ц’у лоʸˈпату поˈсипали муˈки ˈчуточку / і лоˈжили і ў п’іч ˈсунули / коˈли це затуˈлили п’іч / йак ўже посаˈдили там пйат’ чи ˈш’іст буˈханок / посаˈдили / і це / затуˈлили п’іч / ну там миᵉˈнут ˈск’іки там / поˈстойало подиˈвитис’а йакˈшо воˈно не гˈн’ітиц’а / то н’і чи цеˈго ˈўз’ати буˈмашки чи соˈломи чут’ шоб п’іˈшоў / ˈполумйа п’іˈшо і тоˈд’і воˈно начˈне ˈгн’ітитис’ / ну хл’іп / йакˈшо ˈдуже п’іч наˈпал’ана / то хл’іп ˈмона спаˈлити / тоˈд’і ˈнада чут’ в’іт:уˈл’ати / коˈли ўже там ну в’ін час пеᵘˈчец’а хл’іп / в-в / тоˈд’і в-в е-е-е / лоˈпатойу ни / ну да лоʸˈпатойу / н’е куц’уˈбойу вит’аˈгайец’а с’уˈди хл’іп / і ц’у пе-е бу-е-е ˈпоп’іл / на ˈхл’ібов’і в’ін чипˈл’айец’а / тд’і таˈко лиˈген’ко шчиˈшчайец’а *(показує)* / і ˈхл’іпчик воˈдичкойу таˈко чуˈчут’ ˈмастиц’а *(показує) /* туˈд’і воˈно куˈли схолоˈдайе / м’і туˈд’і мˈн’акше ста-а / і-і там сˈк’іки там / виˈносили йго с ˈхати / ў хоˈлодне ˈм’ісце там лиˈшали дв’і буˈханки ˈхл’іба / а тої остал’ˈниї виˈносили / і в’ін коˈли на сˈв’іжому ˈвоздус’і / в’ін ˈхутко так ни за-ахоло ˈдайе / ну ни засиˈхайе в ˈхат’і / і тоˈд’і це так і пикˈли і ˈйіли // – *А чи однаковий хліб пекли на свята і на кожен день?* – Н’е / св’аˈта гиˈначиї пикˈли / туˈди добаўˈл’али ше оˈл’ійки чут’ / от а йакˈшо таˈке б’іш зˈдобне ˈт’істо чут’ ˈдаже ˈмасла киˈ[i]дали / о і так ˈсаме пикˈли / туˈд’і н’е / туˈд’і ўже ни на п’іч ни на ˈц’ому / а спеˈц’ал’но таˈк’і ц’і буˈли / йак воˈни там назиˈвайуц’а / ˈчаши масˈтили оˈл’ійкойу / чи ˈсалом чи сˈмал’ц’м чи ну шо шо ў ˈкого буˈло / і так ˈсаме саˈдили на лоʸˈпату / а тоˈд’і виˈсажували з ˈц’ого з ˈдечка чи там з ц’іх ˈўс’ак’і бан’ачˈки бо коˈли шо таˈк’і буˈли ц’іˈво йак шас йе / і так ˈсаме диᵉˈвилис’а / ше ˈмона буˈли йаˈ[ї]цем масˈтили / то йоˈно ˈб’іше таˈке заˈгн’ічуйец’а на св’аˈта і ўкусˈн’іш’іше // (Шамрай Н.Ф., 1944 р.н., м.Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Пе[и]к[л]и хл’іб[п] так / так йак в се[и][л’]і / нату[р]ал’но / му[к]а рошчи[н’]али / з[в]алас’ рош[ч]ина / зали[е][в]али ў та[к’]і дере[и][в’]ан’і [д’]іжки / ро[а]ш[ч]ину м’і[ш]шали ту[д]и д[р]ожд’і т[р]ошки і т[р]ошки / [ж]ит’н’ого [т’]іста / [ж]ит’н’ьойі му[к]и / шоб во[н]о проки[е][с]ало / то йак во[н]о [д]обре / ц’а з[в]алас’ [п’]ідмолод[т]’ та[к]е // і во[н]о проки[е][с]ало т[р]ошки до [в]ечора / з го[у][б’]іда йі[й]і ро[б]или ц’у [п’]ідмолод[т]’ / во[н]а до [в]ечора т[р]охи про[у]т[н]улас’ / і то[у][д’]і ми рошчи[н’]айем / нас’і[в]айем му[к]и / т[р]ошки [ж]ит’н’ойі і т[р]ошки пше[и][н]ичнойі / м’і[ш]шали та[к]о на хл’іб[п] [ж]итн’е і пше[и][н]ичне / рошчи[е][н’]али і на / [р]анок с[х]одило це / [т’]істо / [р]ано п’ід’ій[ш]ло / оп[й]ат’ це та[к]о[у]йу [с]само[у]йу му[к]о[у]йу йо[г]о м’і[с]сили / ру[к]ами м’і[с]сили / за[м’]ішували цей хл’іб[п] і на[п]ал’увати п’іч / укра[й]інс’ку та[к]у п’іч / п’іч нага[р’]ала і ми вироб[л’]али // хто вироб[л’]а на ли[е][с]точках ка[п]уст’аних з ка[п]усти / хто з виног[р]аду / хто на [ч]ому л’у[б]и / а то так на че[и][р’]ін’ наси[е][п]али му[к]и / на ло[п]ату / та[к]а [п’]ідна ло[п]ата з[в]алас’ / дере[и][в’]ана / на ц’у ло[п]ату поса[д]ила бу[х]ано[у]чку / ў дв’і [р]уц’і ў[з’]ала йо[г]о / покруж[л’]ала і на л[о]пату / і ў п’іч і ўс’о / наса[д]жали х[л’]іб[п]чика / пйат’ бух’ін’[ц’]і / [ш’]іст’ [ск’]іл’ки по[у]лу[ч]айец’а / т[р]еба загн’і[т]ити йо[г]о / шоб п’ідхо[у][п]иўс’а і р’іс дого[р]и / то йо[г]о т[р]охи п’ідгор[т]айем жар / йак[ш]о йе ба[г]ато [ж]ару / а йак[ш]о не[м]а то т[р]еба запа[л]ити шос’ / чи со[л]омку / чи бу[маж][ш]ку / шоб ў[з’]авс’а г[н’]іт / во[н]о загн’і[т]иц’а і / [д]уже [г]арне полу[ч]айец’а / [р]ум’ане // (Очеретнюк Г.О., 1939 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Хл’іп то св’а[т]е // хл’іп вип’і[к]али рас у [т]ижден’ шчо[с]уботи [м]ойа ба[б]ус’а / [м]ама а [п]от’ім і йа // шчо[с]уботи це бу[л]о йак за[к]он вип’і[к]али хл’іп // хл’іп рошчи[н’]али ў [д’]іж’і // бу[л]и ве[л]ик’і проб[л]еми з д[р]ошчами // йіх не [м]ожна бу[л]о знаї[т]и // бу[л]и ж’ін[к]и йа[к’]і при[в]озили оц’і д[р]ошч’і / [р’]ізали йіх [н]иткойу на стогра[м]ов’і ку[с]очки // ї о[ц’]і ку[с]очки пот[р’]ібно бу[л]о еко[н]омити / ї ко[л]и ўже д[р]ошч’і бу[л]и [в]икористан’і / післ’а того йак сп’і[к]аўс’а хл’іп еее дес’ [т’]іста зали[ш]шали йак ку[л]ачок ў д’іж’і / [д’]іжу опшк[р]абували ї ос’ цеї ку[с]очок чекаў [р’]іўно [т]ижден’ // [п]от’ім о[т]ої еее та[к]иї ку[с]очок за[с]охшойі еее за[с]охшого [т’]іста роз[м]очували [т]еплойу во[д]ойу ї на [т]ому рошчи[н’]али ў с[л’]ідуйучу су[б]оту хл’іп // форм не бу[л]о / н’і[й]аких [ф]орм’іў // вип’і[к]али на чи[р]ин’і // бу[л]а та[к]а ло[п]ата / ну йа [д]умайу [м]оже ви [б]ачили / йі[й]і по[к]азуйут по теле[в]’ізор’і // йа теж т[р]ошки диўлус’а теле[в]’ізор / лиш по[г]ано [ч]уйу / але диўлус’а // вип’ікали на еее ка[п]уст’аному лис[т]ку шчоб на [ч]ир’ін не вик[л]адати хл’іп / то[м]у шчо то г[р]’іх то [з]ам’ісц’ [д]ека буў ка[п]уст’аниї [л]исток / йо[г]о сте[л]или на [н]’ого [т’]істо і [п]от’ім з ц’і[й]ейі дерев’а[н]ойі ло[п]ати ў

п’іч / а|ле п’іч т|реба бу|ло ў|м’іти теж напа|лити / тому шо йак|шо на|палиш |дуже зго|рит’ / йак|шо не |дуже |буде не до|печене // |ц’ому ў|чила ме|не |мама і мо|йа ста|рен’ка |бабушка // ос’ так вип’і|кали хл’іп // (Якимчук М.П., 1936 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну йак пе^{и}к|ли хл’іб^{п} // пе^{и}к|ли хл’іп зви|чайно // рожчи|н’али / с|тавили о|пару / б|ралиии моло|ко си|роватку чи / на |вод’і ў |кого |йаке шо полу|чайет’с’^{ц}а // ки|дали д|рошч’і му|ки |трохи |ставили на о|пару во|но ста|йало там |пару ч|соў / а по|том ўжеее на теп|лен’кому дес’ а по|том ўже |брали з… му|ку і за|м’іс’ували с’іл’ ки|дали ї |дал’ше за|м’іс’ували // *– А як дізнавалися, що можна класти хліб у піч?* – Тре шоб в’ін п’ід’ії|шоў // розкла|дали |його ў |форми чи так дес’ на йа|к’іс’ ц’у… в’ін п’ід|ходиў // йак|шо в’ін ўже п’ід’ії^{м}шоў п’іч бу|ла на|пал’ана по|том на ло|пату кид|али ў п’іч і ўс’о // *– А як дізнавалися, що хліб уже готовий?* – В’ін буў зас… в’ін по|винен |бути |лехкиї / в’ін по|винен |бути за|печаниї / заг|н’ічениї і п’ід|печаниї // *– Чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень?* – Ееев // на шчо|ден’ пе^{и}к|ли зви|чайниї хл’іб а на св’а|та пи^{е}к|ли ее / нап|риклад на Р’ізд|во пи^{е}к|лии ееє кни|ш’і / на е це|го / а на |Паску пи^{е}к|ли бап|ки // *– А на щодень?* – А на шчо|ден’ зви|чайниї хл’іб пе^{и}к|ли // хто ў |формах хто на че|рен’і хто на ка|пуст’і // (Гаврилюк Я.С., 1956 р.н., с. Порик, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну хл’іб йак пе^{и}|чут // |робл’ат |п’ідмолот’ / д|р’іжд’і / си|роватка / т|рошки му|ки |цукру / |робиц’а ок|ремо |п’ідмолот’ / да|йут шоб во|на |гарно п’ід’іїш|ла // |п’ідмолот’ п’ід’іїш|ла по|том / вили|вайец’а ў |миску і |робиц’а / |сипиц’а му|ка ве… |солиц’а і ви|м’ішуйец’а хл’іп // хл’іп ви|м’ішуйут |доўго і |добре // ко|ли хл’іб |вим’ісиц’а / то в’ін ну в’ін і |добриї в’ін то|д’і йак спе|чец’а то в’ін не |липне не // в’ін та|киї // ну |добриї хл’іб // но хл’іб т|реба |добре ви|м’ішувати // *– А як дізвалися, що можна класти хліб у піч?* – Накла|дайуц’а д|рова бд // ў п’іч но к // пе^{и}к|ли гра|бовими ўс’ік|да дро|вами // хл’іп ну накла|дали ў п’іч гра|бов’і д|рова і // ба|гато накла|дали / бо хл’іб маў спе^{и}к|тис’а // ро|били |велик’і бух’ін|ц’і // ро|били ў |формах / ро|били на ч’і|р’ін’ хл’іп о // то накла|дали д|рова і ўс’ік|да розгор|тали / |коли ўже наго|райе п’іч розгор|нули е е жар / а по|том згор|нули вигор|тали йо|го с’у|ди б|лишче до |виходу / до |печ’і і йак|шо |іскри с|качут по че|рен’і / з|нач’іт’ |гарно п’іч наго|р’іла / і |гарно вигор|тали жар / а по|том са|жали хл’іп// *– А як дізнатися, що хліб уже готовий?* – Ну // зас’і|кали ча|си |йакгби //

го|дина го|дина д|вацит’ смот|ра йак ну йа|киї хл’іб / йак|шо не |дуже ве|ликиї / то го|динку |вин’ала / поп|робувала шо в’ін |лехкиї з|начит’ хл’іп с|печаниї // і |тод’і ўже виї|мали с |печ’і хл’іп // – *Чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень?* – На шчо|ден’а пе|и|кли йак о|бично з|робл’ат |п’ідмолот’ за|м’іс’ат на си|ровац’і там // йак полу|чалос’а ко|лис’ і на во|д’і не ўс’ік|да си|роватка о а на… ўже на йак х|т’іли х|л’іба |лучого то пе|и|кли |б’илиї хл’іп ро|били та… |йакби здо|бу |били |йаїц’а т|рошки |цукру // ну о|бично л’у|били |б’илиї хл’іб і |д’іти і // то так так ро|били так пик|ли хл’іп // (Землянівська Л.Е., 1961 р.н., с. Порик, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На шчо|ден’ пек|ли |б’іл’ше із е-е-е |темного |борошна / а на / св’а|та / пек|ли із |б’ілого |борошна ў нас…у нас нази|валис’а…нази|валис’а пек|ли м-м-м пам|пушку // (Павлюк М.І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р., 2025).

Нуу // хл’іб йак ска|зати |зара ўже прос|т’іше пе|и|к|ти / мм д|рож’:і були / а б|рали таку / ну фс’і в се|л’і пе|и|кли хл’іб / шо в’ін не прода|ваўся ў мага|зин’і ў давни|ну / а б|рали ку|сочок |т’іста в’іт|того хл’іба / пе|и|кли хл’іб і зали|шали ў |д’ішц’і ку|сочок |т’іста / ро|бити з н’ого роз|чину // там д|рож’:і / д|рож’:і |тоже не бу|ло сам’і ро|били // і о|цеї ку|сочок б|рали т’іста |кожен / оце та пет|ла // |мама пш|ла ту|ди ў|з’ала цеї ку|сочок т’іста і ў|вечер’і там його розчи|н’ала // знач роз|водила йо|го добаў|л’ала му|ку |воду чи си|роватку там / шо полу|чалос’ шчо бу|ло? / і о|це остаў|л’али шоб в’ін кис |ц’ілу н’іч // |ц’ілу н’іч в’ін помо там кис бро|дила ц’а роз|чина значит’ / і |рано ра|нен’ко ўста|вала на че|тири ча|са і п’ідби|вала йо|го цеї х’ліб за|м’ішувала / шоб в’ін ўже с|ходиў // по|том підби|вали йо|го о йак в’ін ўже |висходиў / по|том оп|йат’ йо|го пере|м’ішували і б|рали |хорми та|кі / накла|дали |форми |кожну // ну пе|и|кли в’іс’ім |деўйат’ бо|ханок / ў нас не|и|ве|и|лика с’ім|йа бу|ла а|ле так шоб на|доўго на дв’і не|и|д’іл’і нап|риклад во // ну і в’ін с|ходиў і тод’і піч наго|р’ала / п’іч до |того |часу |поки в’ін з’ій|де п|робуўали / чи там ўже наго|р’ило і са|жали х|л’ібчик вот / не з|найу с|кіл’ки в’ін там час на|верно п|робуўали // ну о|так пек|ли не |кожен ден’ пек|ли п|росто ко|ли т|реба бу|ло по пот|реб’і // ну / ў к|райн’ому |раз’і два ра|зи ў |м’іс’ац’ // – *На свята пекли, так?* – Це на |кожен ден’ пек|ли // (Бородіна М.Г., 1954 р.н., с. Чернятинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Спо|чатку ро|били роз|ч’іну / на д|р’іжд’ах / си|роватц’і / або на моло|ц’і ў |кого шо |було // ко|ли п’ід’ій|де х|л’іп / по|т’ім / добав|лйали му|ку / за|м’ісйували на х|л’іп / ўсе це ро|били ў дереў|йан’ії спец’і|алн’ії

ˈд’іжк’і і сˈтавили ў ˈтепле ˈм’ісце / накриˈвали рушничˈком // буˈвало з ц’ого ˈт’іста залиˈшали тˈрошечки ˈт’іста / і вуˈно ше ˈможе на дˈругу неˈд’іл’у ˈбути / дл’а розˈчини ˈт’істо / саˈжали хл’іп ў п’іч спец’іˈал’нойу лоˈпатойу / ˈперед ˈвип’ічкойу хл’іп а наˈпал’ували п’іч / поˈтом цеї жар горˈтали бˈлишче на краї / закриˈвали заˈтулойу / шоб збер’іˈгаўс’а / збер’іˈгалос’а тепˈло / так пекˈли хл’іп / пекˈли хл’іп спец’іˈал’н’ій ˈформах / на чеˈрен’і // – *А що таке черень?* – Чеˈрен’ це дно пеˈч’і // хл’іп буˈвало пекˈли на сˈкору ˈруку так назиˈвали п’ідˈпалок / це ˈйакшо не хваˈтало хˈл’іба там на неˈд’іл’у / на с’імˈйу / то п’ідˈпалки роˈбили / бо на розˈчин’і ˈдовше буˈло // – *А чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Буˈвало коˈли тˈрошечки / то там тˈрошечки ˈлуче жиў / то прикраˈшали з ˈт’іста роˈбили таˈк’і гусˈки аˈбо кв’іточˈки // (Года Г.М., 1949 р.н., с. Митинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

ˈРан’ше ˈдрожд’іў не ˈбуло / роˈбили заˈкваску / п’ідроˈбл’али ˈт’істо і так на ц’і заˈквасц’і роˈбили / м’іˈсили ˈт’істо / хл’іб // і ˈкаждий раз йак воˈно / це / ˈмали пекˈти / то це ˈт’істо ˈбрали п’ідроˈбл’али / і зноў / роˈбили розˈчинну на н’і / оˈпйать м’іˈсили хл’іб / оˈпйат’ / ˈкаждиї раз остаўˈл’али / ˈп’ісл’а ˈкаждого ˈпечива по куˈсочку остав ˈл’али ˈт’іста // (Матяш Г.О. 1940 р.н, м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну йак кожен ˈден’ хл’іб пиˈкти / то йакˈшо в печ’і йа пеˈкла хл’іб/ то йа розчинйала цеї др’іжджˈі // ˈпачечку / сто грам дˈр’іжджˈіў бˈрала / розчиˈн’ала чи ˈколи // йакˈшо п’іˈсниї хл’іб / то на воˈд’і / а йакˈшо не п’іст / то на сиˈроватц’і / розˈчин’ала добаўˈл’ала / иии йаˈкшо хоˈчу ˈчорниї / то добаўˈл’ала ˈжитн’у / розчиˈн’ала ˈжитн’ойу муˈкойу // а м’іˈсила ўже таˈкойу б’ілойу муˈкойу / і буў таˈкиї чорниї жиˈтн’ій хл’іб полуˈчаўс’а // то в ˈпеч’і // а йаˈкшо на св’аˈта / то пиˈкла хл’іб / ну йак таˈкиї ˈсамиї хл’іб // но ˈт’іл’ки роˈбили на Р’іздˈво/ то роˈбили так / вироˈбл’али хл’іб чи на ˈчерен’і чи у хˈвормах / вироˈбл’али і поˈтому ˈробиш сˈтопкойу // таˈк’і книˈш’і назиˈвалис’йа // шо це посиˈредин’і бˈрали видаˈл’али тˈрошки шоб воˈно ˈбуло / шо це назиˈваўс’а хл’іб / ну книˈш’і називˈалис’а / а так об’ікноˈвен:о цеї пи’кˈли хл’іб // (Калачик Н.С., 1947 р.н., с. Великиї Митник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл’іп / йа тоˈб’і скаˈжу ше с пˈйатдес’аˈтих роˈк’іў / йак пекˈла мойа ˈмама хл’іп / йак тоˈд’і ˈп’ікс’а хл’іп / і йа тоˈб’і роˈскажу / йак йа ўже пекˈла хл’іп / ше ˈмама моˈйа пекˈла хл’іп / то ˈп’ікс’а хл’іп на рожˈчин’ій бес дˈрошд’іў / це буˈло / ˈбесдрожчовиї хл’іп еее / с дˈрошч’а / дˈрошч’іў о

це|гокати чу|чут'во|но / е |робиц'а о|пара / а по|том йак це ўже хл'іп |виробити / і остаўл'а|йу |т'істо / а по|том на |тому |т'іс't'і / |робиш |зноў рож|чину / ўже д|рошд'іў не т|реба це |т'ікино з|разу чу|чут' шоб це во|но / е |в'ід'ійшло / рож|чину зро|бити / |т'істо |висходило / то|д'і зам'і|сити шоб во|но ўже |добре вис|ходило / п'іч напа|лити / і йо го еее пек|ти / це |мама мойа так ро|била / а йа ўже с'у|ди переї|шла ў Сест|рен'іўку то йа ўже йо|го не так / йа ўже на д|рошд'ах йак і у|с'і / но тої |бесдрошд'овиї хл'іп ўже йо|го так пек|ли / бо йо|го пек|ли |б'іл'ш йак на не|д'іл'у / і в'ін не черст|в'іў / а д|рошд'овиї еее / |с'од'н'і / ў|заўтра в'ін ўже не та|киї ўзаўтра йо|го еее / |душу ў|бити не |мона // (Огородник М.П., 1950 р.н., с. Сестринівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну на шчо|ден' хл'іп пе^{и}к|ли / йак вам ска|зати / з|разу б|рали |т'істо му|ку |житн'у за|парували^{е} во|дойу / і це |т'істо сто|йало ни^{і}ч / шоб во|но |викисло а |пот'ім на д|ругиї ден' ўже розчи|н'али му|ку і во|но / ну на т'ій зак|вашц'і п'ід|ходи^{е}ло і пе^{и}к|ли хл'іп / ну м'і|сили^{е} рошчи|нили п'ідси|пали му|ку зам'і|сили во|но |висходило / і то|д'і са|жали у п'іч / бу|ла та|ка дере|в'ана ло|пата / на|пал'ували ў пе^{и}|ч'і дро|вами жар вигор|тали коц'у|бойу / а |в'іником зам'і|тали чи|р'ін' шоб бу|ла |чиста і то|д'і хл'іб б|рали на ло|пату і са|жали^{е} ў п'іч / і ко|ли цеї хл'іб ўже с|п'ікс'а йо|го вий|мали / об|машчували во|дойу та|ко по з|верху поси|пали / ну во|дойу поли|вали і на к|рили йа|койус' поло|т'енцем шоб в'ін охо|лоў / оце так пе^{и}к|ли на шчо|ден' хл'іб // (Куманецька В.І., 1933 р.н., с. Сестринівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Шоб спек|ти хл'іп / дл'а |ц'ого |в:ечер'і ро|бити о|пару з|вечора / у |д'ішц'і / роз|водили си|роватку п'ід'іг|р'іту з д|р'іж:'ами і дода|вали т|рохи |борошна / ро|зм'ішували ўсе це і с|тавили ў |тепле |м'ісце шоб во|но побро|дило / то|д'і / |перед |ранком / ста|вали / ро|зм'ішували ц'йу о|пару / і |сипали ним т|рошки |сол'і а то|д'і дода|ўали |борошно / |борошно |сипали с|т'іл'ки шоб |можна бу|ло |вим'ісити шоб во|но бу|ло і не р'ід|ке і не гу|сте / зви|чайне ви|м'ішувати бу|ло |вашко ви|м'ішували ру|ками / то|му шо бу|ло та|ка кас|трул'йа ве|лика йак |д'ішка і м'і|сили до |того |поки |т'істо не в'ідли|пало в'ід ру|ки / ўже |т'істо почи|нало в'ідли|пати в'ід ру|ки за|к'інчували м'і|сити і с|тавили у |тепле |м'ісце з|нову дл'а то|го шоб це |т'істо п'ід'ійш|ло / |через |дейакиї час |через |п'іўтори дв'і го|дини |д'ішка / |т'істо п'ідн'а|лос'а / приготоў|л'али |форми |йак'і |змашчували о|л'ійейу / то|д'і б|рали з |д'ішки |т'істо неве|ликими |порц'ійами шоб во|но йа|краз заї|мало у |форм'і поло|вину ц'і|йейі |форми / викла|дали і з|нову ж|дали |поки |т'істо у |формах уже п'і|д'ійш

/ п’ід|ходит’ / п’ід’ій|шло то|д’і з|машчували / йа / йаї|цем йа|ке розби|вали зма|стили і т’і ц’і |форми ўсі с|тавили у п’іч’ йа|ка бу|ла ўже на|палена / пос|тавили / закри|вали п’іч і хл’іп |п’ікс’а / то|д’і п’ід|н’і / ди|вилис’а |через |дейакиї час йак|шо в’ін уже з|верху ў|з’аўс’а |к’іркойу об цеї / п’іт / п’іт|п’ікс’а от с|к’іки про|ходило дес’ п’іўто|ри го|динки до двух го|дин |т’істо і хл’іп вип’і|каўс’а ко|ли хл’іп ўже буў го|товиї йо|го виї|мали з|верху п’ір|йінойу з|машчували т|рошки во|дойу верх і виї|мали із то|д’і із форм / і с|тавили ўс’і вес’ хл’іп на |ст’іл чи там ку|ди там пок|лали пос|тавили йо|го ўсе // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Н’і на бу|вало |ч’асто на св’а|та пек|ли |б’ілиї хл’іп йа|киї у нас нази|вали пампуш|ки йо|го |тоже ў |формах пек|ли от |таких |самих так |само |т’іки нази|вали або ве|лик’і та|к’і бу|ли |дека ту|ди от і нази|вали йо|го пам|пушка то|му шо в’ін буў |дуже |гарниї |б’ілиї ви|сокиї хл’іп // (Павлюк М.І.,1959 р.н., м. Козятин, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну ў т’і ча|си не бу|ло та|ких пристосу|ван’ не |було |м’ікс’ер’іў не |було ў|с’ого / в осноў|ному ўсе ро|били ўру|чну бу|ла / бу|ла та|ка дере|в’ана |д’ішка шо там |т’іки м’і|шали хл’іп і / во|на |була та|ка рушнич|ком за|крита йо|го бу|ло |т’ашко уже йак ц’а |д’ішка виси|хала на |другиї раз то |просто ру|койу чи та|ко во|но в’іт:е|ребл’увалос’а і т’і |залишки шо с |того хл’іба зали|шалис’а йіх виси|пали / чи |курам чи ко|ров’і за|парували і ў ц’ій |сам’ій |д’ішц’і / с|тавили о|пару обоўйаз|ково зали|шалас’а з ко|лишн’ого йак хл’іп м’і|шали остаў|л’али / |т’істечка ку|сочок то бу|ла та|ка зак|васочка / і добаў|л’али |воду т|рошки д|рож:’іў д|р’іжд’іў і ц’у зак|васку і во|но хви|лин |двацит’ побро|дило а |пот’ім добаў|л’али |решту про|с’і’али му|ки ўзага|л’і то |б’іл’ше то|д’і |житн’а му|ка бу|ла і |житн’ій хл’іп пек|ли / добаў|л’али му|ку |воду |с’іл’ / і ви|м’ішували та|ка бу|ла дере|в’ана ло|патка хто ру|ками хто тойу ло|паткойу ў ц’ій |д’ішц’і ви|м’ішували остаў|л’али шоп во|но п’ід|ходило |п’іўтори / ч’ас |п’іўтори го|дини не зач’і|пали н’і|чого не вору|шили цим |т’істом а ў цеї час па|лили п’іч го|товили на |вип’ічку х|л’іба уже хл’іп п’ід’ій|шоў / |були та|к’і з ло|зи |форми |виплетен’і і / вироб|л’али |форму х|л’іба |руки мо|чили во|дичку та|ко йо|го приг|лажували / і с|тавили ў ц’і |форми ну: хви|лин д|вацит’ во|но ў |форм’і по|буў цеї хл’іп |була дере|в’ана ло|пата уже хл’іп буў п’іч |була го|това і хл’іп викла|дали ў п’іч ло|патойу т|рошки приси|пали на ло|пати на ло|пату му|ку шоп во|но |лекше в’ід|ходило і |сорок п’ат’ п’і|с’ат хви|лин там ўже |бабушка з|нала йака темпера|тура майе |бути

с'к'іки 'ч'асу ў пе'ч'і і ви't'агували го'товиї хл'іп і обоўйаз'ково йак випик / нуу вироб'л'али хл'іп зноў г'рудоч'ку остаў'л'али зак'васки шоп зали'шалос' на тої рас і хл'іп пек'ли рас в 'тижден' і йо'го хва'тало в'ін буў 'ситн'ій жит / 'житн'ій 'добриї хл'іп // (Черешнюк Г.С., 1951 р.н., м. Козятин, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Хл'іп чик пи'кли 'каждого 'тижн'а / рас ў 'тижден'/ пи'кли хл'іп ў 'пич'і / пик'ли хл'іп / 'житн'ій хл'іп пик'ли / а на с'в'а'та пик'ли іна і'накшиї / ўже з 'лучшо'йі му'ки / це буў 'житн'ій хл'іп 'чорниї / а на с'в'а'та ўже / т'рошки 'б'іла му'ка бу'ла / і пек'ли / пал'а'ниц'і та'к'і ўже нази'е'валис' / то 'хл'іпчик / а це пал'а'нички / пи'кли пал'а'ниц'і 'б'іл'і / ну–уу / 'р'ітко пи'кли / б:о / не'и хва'тало / ни'е бу'ло / ц'о'го / му'ки 'цейі бу'ло / ц'о'го зе'и'р'на ни'е бу'ло / мо'лоли / бу'ли 'жорна / мо'лоли ў та'ких / ў та'ких 'жорнах мо'лоли ц'у / му'ку / на хл'іп пик'ли / а пал'а'нички пик'ли / ўже на с'в'а'та / ну йак / пик'ли не не не не шчоне'и'д'іл'і / а пик'ли 'т'іл'ки йак / йа'кес' с'в'ато // с'в'а'та / це 'Зелен'і с'в'а'та / Петр'а 'Паўла с'в'а'та / еее / ц'і / ну на 'Паску / то ўже 'паску пи'кли / ц'і ўс'і / а та'к'і с'в'а'та ўсе / ўже бу'ли 'каждого 'тижн'а йа'кес' с'в'ато / то пи'кли цеї / п'к'ли / пал'а'нички пи'кли // *– А Ви пам'ятаєте рецепт ось такого хлібчика на кожен день ?* – Ну ре'и'цепт йа'киї / ро'у'били зак'васку шчи'тайте / бу'ли д'іш'ки / та'к'і йак хл'і'би пик'ли / і ро'у'били зак'ва /'т'рошки му'ки / і за'м'ішували т'рошки 'цейі му'ки / остаў'л'али ў ц'ії 'д'іжец':і / і во'но / це 'т'істо бро'дило / а 'пот'ім це 'т'істе'и'чко роз'води'е'ли / і 'дал'ше ўже за'м'ішували / о'це / це шо збро'дило це 'т'істе'и'чко / за'м'ішували 'дал'ше / на 'ск'іки / на чо'тири бу'ханочки чи там на ш'іс't'/ за'м'ішували / і ў 'д'іже'и'чку накри'вали / і с'тави'е'ли ў те'и'пло / де те'и'плен'ко 'стави'е'ли /і це 'т'істо п'ід'ходило / ўже йак п'ід'ій'шло / ўже там ў два ра'зи / бо ўже 'кажда ха'з'айїка ди'вилас'а / йак два ра'зи ў 'д'іжец':і зам'і'сили 'т'іки / а ў два ра'за то ўже 'б'іл'ше / і ўс'о / ўже вироб'л'али / хл'і'бинки та'к'і / ру'ками / вироб'л'али ру'ками / з'верху об'машчували во'дичко'уйу / і тут ц'і'го / і / та'ка бу'ла / еее /ну йак / йак 'теб'і ска'зати / шо це ў п'іч / ў п'іч / цеї / цій хл'іп ло'жили на ц'у с'т'іл'ничку / і / ў п'іч 'совали і ўже ло'жили ў 'п'іч'і 'цейі хл'і'бини / хл'іп 'п'ікс'а ў 'п'іч'і час // о / бо'ла та'ка за за'тул'ували цеї / ў 'п'іч'і / де / ў п'іч стрим'л'али цеї хл'іп / за'тул'ували за'тулка / та'ка ка'зали / та'ка понас'тойашчому ка'зали за'тулка / зату'л'али п'іч / шоп там те'пло дер'жалос' / і з'верху цим 'жаром та'ко / і це час хл'іп чик там буў / ди'вилис'а / відкри'вали ц'у за'тулочку / ди'вилис'а чи в'ін загн'і'тиўс'а / о / і закре'е'вали / і ше час / виї'мали цеї хл'і'бину / обми'вали

во|дичкоʸйу / шоп шкара|лупа ц’а / в’ід|м’акшала цеї|го / і с|тавиᵉли ў та|к’і / ко|лис’ ў ха|тах бу|ли |лаўки / |доўг’і |лаўки та|к’і / і на |лаўку цеї хл’іп чик с|тавиᵉли /|с|тавиᵉли / і обми|вали во|дичкоʸйу / пос|тавиᵉли і в’ін ўже там вихо|лодаў / і бу|ли по|лички / ко|мори бу|ли / і ў ко|мор’і бу|ли по|лички / і цеї хл’іп ло|жили на т’і по|лички / не бу|ло не холо|д’іл’н’ік’іў н’і|чо то|д’і не бу|ло / на по|лички цеї хл’іп / і цеї хл’іп ўже |йіли |тижден’ // |ц’ілиї |тижден’ / |ц’ілу не|д’іл’у цеї хл’іп / на д|ругиї |тижден’ ўже с|к’іл’ки зноў / а зали|шали ўже с ц’о|го |т’іста / зали|шали ў |д’іжец’:і це |т’істо / во|но ўже та|ке бу|ло і зноў роз|водили це |т’істо/ і зноў пиᵉ|к|ли цеї хл’іп // а |б’ілиї хл’іп / ну тут ўже /до |б’ілого х|л’іба д|рожд’і да|вали / а до |чорного х|л’іба д|рожд’іў не да|вали / до |б’ілого ўже да|вали |дрожд’і до цих пал’а|ничок / і да|вали ўже |йаїц’а / ўже да|вали/ ееее марга|р’ін буў / чи йак |масло |били ко|лис’ це|го / ну шо ў ко|го бу|ло / шоб жир буў / то да|вали це |жирне / |жирне ту|ди / і |тоже м’і|сили / бу|ли |формочки / а йа|к’і |форми / бу|ли // із г|лини бу|ли / з |глини та|к’і / йак то г|лин’ан’і г|лечики йак ви ко|лис’ |може |бачили це шче йе та|к’і г|лин’ан’і г|лечики моло|ко ко|лис’ // *– Да, бачили.* – Ос’|о / а то|д’і бу|ли |формочки г|лин’ан’і / і ту|ди |тоже / п’іў |цейі |формочки на|ложували ц’о|го |т’іста / і ўже с|тавиᵉли на п’іч / на |п’іч’і теп|лен’ко / во|но с|ходило / ўже аш до |верху / і ўже |тоже ў п’іч стр’ім|л’али / на йак т|рошки ўже прис|мал’уйеі|ц’:а / накри|вали бу|машкойу / бу|ла ру|да бу|машка / |мама |заўжди на цеї /на ро|гачик / і |цейі бу|машки понакри|вайе / шоб во|но |дал’і не заго / а т|реба |видеиржати ш п’іў часа / т|реба |б’ілиї хл’іп / шоп п’іў ча|са буў / о|це та|ке ну шо йа з|найу / то о|це та|ке шо йа |бачила // *–Чи пекли якісь спеціальні хліба на свята : на Святий вечір, на Великдень, рецепт паски, якщо пам'ятаєте?* – Да / на |Паску і так пи|кли / пи|кли йа|к’іс’ ўже з |б’ілойі му|ки / і ўже д|рож’д’і / і ўже ту|ди доба|ўл’али шос’ це|го / на си|ровац’:і / си|роватка бу|ла / на си|ровац’:і |дуже |гарниї і цеї / ц’і / хл’іп чик полу|чаўс’а / пи|кли // пи|кли |гарн’і / пик|ли с|трудл’і з |йаблуками /з |маком / то пик|ли/ са|ме |б’іл’ше пик|ли / пи|кли пиᵉр’і|жечки та|к’і / пи|кли ц’і |струдлики / ў |п’іч’і пи|кли / пи|кли / ўже |лучше шос’ йак хл’іп / пон’і|майіш / |лучше та|ке / з|добне / з|добне |т’істо роʸ|били і ўже з із |здоби ро|били ц’і / ц’і хл’і|бини |здобн’і / да / да / ми чеи|кали св’ат / ми |дуже чеи|кали св’ат / бо ўже |будут’ |струдел’ |буде / з |маком |буде /із |йаблуками / і цеї / пеир’і|жечки |будут’ і / та|к’і |мама ко|лис’ ро|била |дуже / іс ко|риц’ойу |р’ізала / а |зарааа / |тоже та|к’і прода|йуц’:а / роз|катуйіц’:а |дуже то|несен’ко |т’істо / |пот’ім

коˈриц’а сипец’:а / ˈпот’ім ˈзмотуйец’:а ў руˈл’ет/ і ˈр’іжут’/ і таˈк’і с коˈриц’ойу получайуц’:а ˈкоржики / ˈзара йа ˈбачу ˈтоже йе/ продайуц’:а / оˈце ў нас ˈтоже ц’і пиˈкли з коˈриц’ойу / і ˈб’іл’ше з ˈраку / на гоˈрод’і мак с’іˈйали / ˈдуже мак роˈдиў / мак буў/ ˈс’імйа буˈло / о / а а бач / ун’іˈчтожили ўсе / ми ˈраку / ˈмама ˈкажен раз ˈчерез два три дн’і ўже ˈраком ˈнатремо / корˈж’і з ˈраком/ ў ˈп’іч’і корˈж’і пиˈкли таˈк’і / ˈт’істо ўже тˈрошки ˈлучше / і ц’і/ пˈр’існе ˈт’істо зам’іˈсила / ˈможе на ˈкислому моло ˈц’і чи на сиˈровац’:і / ў ˈп’іч’і триˈн’іжка / і ц’а / скороводˈа / і ˈложит’ ˈц’іго / на ˈчетвеиро розр’іˈзайе / пиˈче ў ˈп’іч’і ц’і корˈж’і / трем мак / лом ˈломла’ц’а ц’і / ц’і ˈкоржики ˈломл’ц’:а / з ˈраком переиˈм’ішуйуц’:а / ˈмама ˈкаже ˈд’іти понайіˈдалис’а / ц’і ˈписки так’іˈго чеирˈвон’і *(сміється)* ˈкаже /моло ˈка /коˈрова буˈла ў нас / моло ˈчко пиˈли/ і ˈкаже моˈйі ˈд’іти бриˈкайут’ / да / ˈмама ў нас ˈдуже таˈрат’ел’на буˈла / ˈдужел’/ ˈдуже нас жаˈл’іла / готуˈвала / шо моˈгла то готуˈвала і пикˈла / і готуˈвала… // (Заруцька В.Б., 1938 р.н., с. Махнівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Пикˈли хл’іп так / аˈле йак / це тре заˈписувати / сˈлухаї ˈдобре / ˈзара / ˈабо прийˈми йа роскаˈжу / а ˈпотом перееˈкажемо // коуˈлис’ йа ˈрайу ˈвиду / буˈли п’ітˈн’і д’іш ˈки/ ˈд’іжеиˈчки таˈк’і / ˈбеире / ˈж’інка / т’іст дˈрожд’іў не буˈло / роуˈбили ˈт’істо / с ˈт’істо / ˈжит’н’е / з ˈжит’н’ойі муˈки / на гоˈрод’і таˈмо ˈросте хм’іл’ / рˈвали хм’іл’/ваˈрили хм’іл’/ ˈцейу ˈйушкойу / запˈраў заˈпарували ˈвис’іўку / воˈни висиˈхали / а тоуˈд’і розчиˈн’али ˈрожчину // ˈбеире ˈбаба напˈриклат / дв’і миˈски муˈки / там чи сˈк’іки / зроˈбила ˈрожчину / ˈрожшину / воˈна з’ісˈход поˈвин:а ˈрожшина / сˈходити чоˈтири чаˈса / заˈпомни / чоˈтири чаˈса / п’ід’іш ˈла / беиˈреш / начиˈнайеш м’іˈсити // так / пикˈли хл’іп у пиˈч’і / не ў ˈйаких дуˈхоўках / ў меˈне п’іч йе / пикˈли ў пиˈч’і // ˈпока хл’іп сˈходит / ти наˈпал’уйеш п’іч / коц’уˈба поˈви:на ˈбути / розгорˈтайіш / ˈкидайіш / напаˈлила п’іч / йакˈшо п’іч уˈже гоуˈтова/ ти беиˈреш жме / тˈрошки муˈки / і ˈтако / ˈкинула ў п’іч // йак муˈка ўже загоˈр’ілас’а / зˈначит’ / п’іч гуˈтова // йак ў ˈформах не ˈбуло / а виробˈл’али / беиˈреш / ну ўˈм’ійут / беиˈреш ˈт’іста / і ˈтако виробˈл’айіш / ˈтако загˈладиш / таˈко ˈвироубила / луˈпата / ў меˈне йе / луˈпата коуˈц’уˈба / на лоуˈпату п’ідˈсипала / шоп в’ін не приˈстаў / запомиˈнайіш ˈтрохи? // – *Да-да.* – Покˈлала на лоˈпату / ў меˈне п’іч / пиˈче ˈвис’ім буˈханочок / ˈгарн’і буˈханки // і: саˈджу / коˈли с:аˈдила хл’іп / ти поˈви:на йоˈго загн’іˈтити / клаˈдеш соˈломку / загн’іˈтила / заˈтулойу закˈрила / ў п’іч / хл’іп пеиˈчет’с’а час ˈдвадцит’/ ўс’о // – *А що таке тула ?* – Га? // – *Ви*

кажете, за тулою закрила, а що таке тула? – За|тула // *– Ааа, затула.* – За|тула / це те / шо зату|л’айіц’:а п’іч / ў ме|не йе / це ж йа не |хочу / йа б |то^{у}б’і гет’ і те пока|зала / і коц’у|ба / і ло^{у}|пата / і п’іч / і за|тула // зак|рила / час д|вац’іт’ по|сед’іў / ти бе^{и}|реш /ло^{у}|пату ц’у / таї ўже вий|майіш / |виїн’ала хл’іп / во|дичкойу йо|го про|терла / так / ну / таї кла|деш |тако // а ко|лис’ / над дви^{е}|рима / бу|ли |полки / шоб в’ін не |черств’іў / то к|лали |тако |полки / на |полках / а |води |воздух про|ходит / і хл’іп чик / с|в’іжиї / а |зара ў холо|д’іл’н’ік / ло|жат // ну йак|шо |баба спи|че |в’іс’ім хл’і|б’іў / на |тижден’/ хл’іп посто|йано не |йіли / так йак |зара / |роск’іш та|ка / ва|л’айе^{і}|ц’:а / п’ід но|гами / |к’іки хт’ат’ йі|д’ат’ / а то^{у}|д’і так / на |ранок хл’іп / да|йут / ў у|б’ід / до борш|чу там / до |каши / боршч / |каша / м|н’асо не бу|ло |коже^{и}|н ден’ / а де ї б|рати / ўс’о // ну: ўже ха|з’аїка з|найе / к’ін|чайе^{і}|ц’:а хл’іп / зноў росчи|н’айе / ро|била |росчину / зам’і|сила / напа|лила п’іч / |вирубила / час по|сед’іў / |вит’анула помас|тила йо|го / во|дичко^{у}йу / чи |шч’іткойу / і ўс’о // *– А скажіть, на свята і на кожен день однаковий хліб пекли?* – Н’е / на |Паску / нап|риклат / пик|ли так’і|го |пасочки // це нази|вайе^{і}|ц’:а |т’істо з|добне // |паску т|реба пик|ти / |йайц’а / так / |масло не |мона |кидати / бо во|но |садит’ / а марга|р’ін / ти так йім ро^{у}ска|жи / во|ни не |знайут / т|реба марга|р’ін // так / бе^{и}|реш марга|р’ін / йа|йечка бйеш / жоў|точки // *– Мггг.* – Б’іл|ки не^{и} т|реба / не^{и} |мона / так/ |зам’іс / так |само |росчину |робиш / о / |т’іки же|лат’іл’но си|роваткойу / |росчину ро^{у}|бити / во|но |лехко п’ідн’і|майе / мо^{у}ло|ко / аб|о кип’йа|чоне мо^{у}ло|ко / шоб |вистигло / так / і начи|найіш у|же м’і|сити |паску / |паска / по|том тре |формочки / ди|ви / |формочка ти бе^{и}|реш / |поўну не наке^{и}|дайіш / бо во|на ш ро|сте / а наке^{и}|дайіш та|ко / шоп бу|ло ота|ко в’ід |формочки / бач? // *– Мгг, бачу.* – Ну нап|риклат йак|шо с’ім|йа / то т|реба ш’іст’ / і с’ім / і |в’іс’ім ц’і|гох спик|ти/ це йа ку|пила / так / |паска си|дит’ |мен’ше / |сорок ми|нут / во|на з|добна / йак во|на |буде |доўго си|д’іти / то во|на зго|рит / о |вит’агайіш / так |само / |зара то |знайіш иии / йа ро|била |маст’ером на хл’іп за|вод’і / ў Ко|з’атин’і / о |т’ашко / о / йак нага|дайу б’і|да / так |само / а це ро|звод’ат’ |сахар роз|вод’ат’ |сахар / і |маст’ат’ |сахаром / по|том бе|рут пшо|но / пшо|но к|рас’ат’ / там ну кра|снен’ке / це ў |нейі о|с’о |бордове / |жоўте / по|сипала / о / тут |зара шче |бачи^{е}|ш / та|к’і йе бо^{у}|маги / бу|маги / таї |т’істо кла|деш ў ц’у бу|магу / а то|д’і ў |формочку / о / таї це та|ке / о|це так |т’істо / а|ну роска|жи / шо ти по|н’ала // (Романишина Н.О., 1930 р.н., с. Махнівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йак заўжˈди хлˈіп ў сеᵘˈлˈі пеᵘˈкˈли ˈкожнойі суˈботи / аˈбо ˈкожнойі пˈйатницˈі / нˈіˈколи ў неᵘˈдˈілу неᵘ пеᵘˈкли хлˈіб / бо ваˈжали шо це грˈіх / неᵘ ˈможна пеᵘˈкˈти / бо ˈбуде пеᵘˈкˈтисˈа ў госпоˈдарствˈі ў дуˈшˈі і так ˈдалˈі // ˈсперше нˈіж за… пеᵘˈкˈти хлˈіб ˈзвечора / ну а йакˈшо пиˈчутˈ ў суˈботу ˈзвечора ў ˈпйатницˈу роˈбили заˈпару // заˈпара аˈбо оˈпара йак по теˈперˈішному гоˈворˈат / ˈбрали ˈтˈісто / роˈбили / ў муˈку / просˈіˈвали ў дереўˈйану ˈдˈішку / це ˈдˈішка буˈла ˈйемнˈістˈу ў пˈіўтоˈра два ў ˈкого три вˈідˈрˈі // ˈпˈіслˈа ˈтого / насиˈпали муˈки / сиˈроватки / це йак обˈрат аˈбо пеᵘриˈгˈін / аˈбо вˈідˈжимки вˈід вˈідˈвару кис…е-е-и ˈсиру вˈід ˈкислого моло ˈка / засилиˈвали туˈди і киˈдали дрˈіж’:і ў це ˈтˈісто // роскоˈлочували / ну густиˈнойу гусˈтˈіше е-е ше йак смеˈтана / воˈно прокиˈсало ˈцˈілу нˈіч // ˈпˈіслˈа ˈтого / на ˈслˈідуйучиї денˈ/ ˈбрали це ˈтˈісто е-е оˈпару / добаўˈлˈали туˈди хто маў молоˈко а хто звиˈчаїну сиˈру ˈводу // киˈдали ше ˈтрошки ˈдрˈіж’:іў / і мˈіˈсили ˈтˈісто доциˈпайучи ˈстˈілˈки воˈди ої ˈстˈілˈки ˈмуки шоб буˈло таˈке тугоˈвате ˈтˈісто / шоб і ни гусˈте і ни рˈітˈке / бо коˈли ˈбуде гусˈте ˈтˈісто / то хлˈіб ˈбуде твеᵘрˈдиї / а коˈли ˈбуде рˈітˈке ˈтˈісто / воˈно ˈбуде ростˈіˈкатисˈа по ˈформˈі // раˈнˈіше ў ˈформах нˈіˈхто ˈхлˈіба не пˈік / а пекˈли хлˈіб / на лоˈпату / лоˈпату пˈіˈс:ипали муˈкойу / аˈбо ста… ˈклали на лоˈпату капуˈстˈане ˈлистˈа йакˈшо це буˈло ˈлˈітку / і виклаˈдали ˈтˈісто // ну ˈсаме ˈперше це ˈтˈісто поˈвино буˈло заˈмˈішане / проброˈдили вˈідпоˈвˈідно до ˈцˈого ше с ˈтˈісто соˈлили / ˈтрошички киˈдали ˈсмалецˈ // шоб воˈно ж … ˈпотˈім ˈможна буˈло ї доˈбавити ˈтрошки оˈлˈійі / воˈно ˈлехко виˈмˈішувалосˈа // накриˈвали ˈтеплим ˈвˈіком / бо ˈкришка до ˈдˈіжˈі / назиˈваласˈа ˈвˈіко // накриˈвали ˈвˈіком / ˈставили ў ˈтепле ˈмˈісце / ˈбˈілˈа ˈпечˈі або ˈставили табуˈретку бо йак таˈких стілˈˈцˈіў ˈлаў ў ˈкого йак полуˈчалосˈа // ˈтˈісто броˈдило / пˈідˈходило десˈ двˈі гоˈдини // пˈід час коˈли ˈтˈісто пˈідˈходило йоˈго периˈмˈішували / оˈдин / два ˈрази / пˈідˈіˈйде / триˈмˈішуйут // зноў воˈно начиˈнайе пˈідˈходити / пˈідˈходило длˈа ˈтого / шоб збагаˈтити саˈме ˈтˈісто ˈкиснем / шоб вˈін буў ˈпористиї і буў ˈпухкиї // коˈли ˈтˈісто пˈідˈходило / ˈбрали стˈіл / ну тоˈдˈі ў лˈуˈдеї баˈгатших буˈло ˈдоски / буˈла клˈіˈйонка / а ў ˈбˈідних лˈуˈдей ˈпросто буў ˈголиї стˈіᵘˈл // цеї стˈіᵘˈл посиˈпали муˈкойу / і ˈкожну хлˈіˈбину виˈмˈішували / роˈбили ˈкруглу баˈлабушку / і ˈклали на стоˈлˈі / у на муˈку // ˈзнову воˈно там пˈідˈходило хвиˈлин пйатˈнацˈат ˈдвацˈат коˈли ˈзбˈілˈшилосˈа у два три ˈрази // тоˈдˈі саˈдили йоˈго / ў пˈіч / но ˈперед цим / йак ˈтˈілˈки почиˈнали заˈмˈішувати ўже ˈтˈісто / начиˈнали паˈлити пˈіч // у пеˈчˈі // ˈклали // лоˈмаки / ну ˈдрова ми ˈкажимо лоˈмака ну тоˈдˈі

ка|зали ло|мака / су|хен’к’і / йак кри|ничкойу / дв’і по|доўж |палиц’і / |сперед’і попе|рек |паличку / і ту|ди накла|дали дого|ри // др’ів|ц’ата / хто га|зеткойу хто со|ломкойу / п’ід|пал’уваў // п’ідпа|лили / і во|но го|р’ило / но йак ў|знати шо / п’іч наго|р’іла / бо ко|ли |буде ни на… ни |тепла та|ка п’іч / |т’істо ўпа|де во|но не[и] |буде п’ід|ходити хл’і|бина / а ко|ли // на|пал’ана |сил’но / |буде го|р’іти |т’істо // ну бу|вало по |ўс’акому / хтос’ сп’і|шиў / хтос’ не сп’і|шиў / ну це // ко|ли ўже наго|р’ило бе|рут’ / ў |жмен’у ру… му|ки / і ки|да’ут жар розгор|та’ут і ки|да’ут у п’іч / му|ку / ко|ли му|ка у по|в’ітрі |ц’ому |теплому заго|райец’а |знач’іт’ ц’а п’іч напа|лилас’а // ўсе це вигор|тали / ц’і |дрова іс |печ’і там ўже вуг|лини бо |дрова фак|тично зго|рали / і там спец’і|ально б’іл’а |печ’і йе та|ка |кубашка / йак |н’іша / ту|ди цеї жар вигор|тали // |вигорнули / ну йак|шо пе[и]|кли це хл’іп |каже на че[и]|рен’і / то на ло|пату дере|ўйану да / а ло|пата бу|ла |зроблена спец’і|ально / з |дерева йак зви|чаїна ло|патка / |троши[е]чки |видуте на верх / низ буў гла|ден’киї а тут п’ід вер|хом йак |випукле // поси|пали // ло|пату му|койу ну ў |бїл’шос’т’і |вис’іўками / це ўже ко|ли та|ке / в’ід|с’іў в’ід му|ки і поси|пали / |клали це п’ід |т’істо шо п’ід’іш|ло / ўсу|вали ў п’іч // і о|бично / у пе|ч’і ўм’і|шчалос’а |деўйат два|нац’ат бу|ханок |хл’іба / то|го шо бу|ла с’і|мйа / і |кожниї так |часто не |м’іг пе[и]|к|ти хл’іб // су|вали // закр… |змашчували |перед тим йак ше |т’істо |ўсунути ў п’іч / |брали ко|го бу|ло йаї|це / йаї|цем |змашчували а ни |було / то |брали у |жм’ін’ку во|дички і |зверху ро|били це |т’істо шоб во|но бу|ло гла|ден’ке / ли|ген’ко об|машчували і ўсу|вали ў п’іч // закри|вали зас|лонкойу / а ми |кажимо за|тулойу // закри|вали п’іч і ц’у за|тулу зас|лонку обгор|тали тим |вугл’:ам пере|гараним в’ід дров // но час в’ід |часу дес’ |через |кожних пйат|нац’ат’ хви|лин ди|вилис’а у п’іч / бо йак|шо не по|дивис’а |може |сил’но на|пал’ана п’іч |бути / і шоб ни приго|р’ило |зверху / це |т’істо то |брали на |н’ого / мо|чили / га|зета ў |кого бу|ла не бу|ло га|зети |брали |того |самого капус|т’аного лист|ка і ўже на рога|чах / накри|вали з допо|могойу рога|ч’іў накри|вали це |т’істо шоб ни приго|р’ило // йак|шо бу|ло це зар’ітко|вате |т’істо / то во|но |т’іпа йак роспли|валос’а / і |шишка |збоку ў хл’і|бин’і |була / ну ту |шишку хто в’ідри|ваў а хто йіў но бу|ло по |ўс’акому // п’із|н’іше ўже ко|ли б’іл’ш |л’уди бу|ли ба|гатш’і ўже куп|л’али |хворми / га|фр’іруван’і там і пек|ли ў |формах / но ўс’іг|да гово|рили шо хл’іб на чи|рен’і це ўкус|н’ішиї / ну ї хл’іп |п’ікса дес’ |сорок пйат го|дину // |п’ісла |того / хл’іб ви|т’агували коц’у|бойу / а шо таке коц’у|ба це |тоже та|ке / з |доўгойу |ручкойу / а на к’ін|ц’і по|хоже до |сапи но |т’ілки гла|ден’ке / і

ˈцейу коˈц’убкойу виˈт’агували на ˈсебе хл’іб // ˈб’іла пˈеч’і стоˈйала воˈда із ў поˈсудин’і / виˈт’агнули буˈханчик ˈцего ˈхл’іба // ˈзнову ж ўмоˈчили ˈруку ў ˈводу і ˈзмашчували бо там м’іг ˈбути ˈпоп’іл шос’ і склаˈдали на шос’ п’ідˈстелане // п’ідстеˈлали м’ішковиˈну / ˈчисту спец’іˈал’но там derˈжали йакус’ ˈтрапку таˈку / шоб склаˈдали цеї хл’іб хвиˈлин пйатˈнацат’ ˈдвац’ат цеї хл’іб лиˈжит’ там коˈли ўсе гет’ повит’аˈгали с пˈеч’і / в’ін поˈлежаў і ˈзразу йоˈго склаˈдали ўже ˈблишче до ˈкучки / і накриˈвали зноў ўже маˈтер’ійейу / бо ˈколи ти не ˈнакрийеш ˈбуде хл’іб заˈсушениї // ну а ˈп’іс’л’а ˈтого ўже вжиˈвали // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Да / йакˈшо це буˈло ˈсв’ато / то пеиˈкли ˈб’ілиї хл’іб / і ˈчорниї хл’іб / ну ˈчорниї це буў іс оˈбойнойі муˈки // це б’ілш таˈка ˈтемна з ˈвис’іўками // а ˈпо’тім ўже пойаˈвилас’а першоˈсортна муˈка / ну в’ідпоˈв’ідно із ˈвишчого ˈсорту пеиˈкли так ˈсамо йак і с ˈпершого ˈб’ілиї хл’іб // ну ˈб’ілиї хл’іб пеиˈкли два три ˈрази на р’ік // це Р’ізˈдво / ˈПаска / і ˈТройца / Зеˈлен’і св’аˈта // а хто не маў спроˈмоги купˈл’ати хл’іб і йоˈго н’іґˈде ў магаˈзин’і йак так не буˈло / то пеиˈкли хл’іб ˈкожна йак каˈзала ˈран’ше / ˈпйатниц’а суˈбота / пеиˈкли хл’іб // ˈб’ілиї хл’іб пикˈли ў ˈформах / чи на ˈдеках / чи спец’іˈально ˈзроблен’і буˈли ˈформи / ну ˈхворми буˈли оˈвал’н’і і буˈли ˈхворми ˈкругл’і / гафˈрован’і буˈли виˈсок’і ˈформи ˈтоже // до ˈб’ілого ˈхл’іба / ми як ˈкажем ˈПаска / бо цеї ˈб’ілиї хл’іб сма… ˈсипалос’а ˈт’іста так ˈсамо роˈбилас’а оˈпара так ˈсамо ўсе роˈбилос’а і не даˈвалос’а так йак дл’а ˈчорного ˈхл’іба ˈкиснути хл’іб / бо в’ін викиˈсаў / а то ˈзразу заˈм’і… зроˈбили оˈпару / ˈп’ісл’а оˈпари дв’і гоˈдини поˈстойало / добаўˈл’али туˈди ˈздобу / хто маў ˈйаїца ˈсахар іˈз’ум і заˈм’ішували ˈт’істо // ну йакˈшо добаўˈл’али іˈз’ум то йоˈго промиˈвали аˈбо проˈпарували ў гаˈр’ач’ій воˈд’і // ˈмасло киˈдали // ˈйаїца збиˈвали з ˈсахаром / коˈли ўже ˈпот’ім буў маргаˈр’ін обоўйазˈково роˈбили на ˈб’ілиї хл’іб / заˈпару це ˈбрали натиˈрали // аˈбо ˈчистили карˈтошку / і коˈли карˈтошка звaˈрилас’а / гаˈр’ача / ў ту карˈтошку добаўˈл’али муˈки / і заˈм’ішували на н’і на т’і карˈтопл’і но шоб там коˈмочк’іў неи буˈло / заˈм’ішували ˈт’істо там дл’а ˈтого / шоб ў муˈц’і ни буˈло кл’іткoвиˈни йаˈкас’ зирˈно буˈло кл’ійкоˈвине ˈдруге не кл’ійкоˈвине / а коˈли добаўˈл’али карˈтошку там крохˈмал / і в’ін ˈт’істо ˈробит’ мйахˈким і пухˈким // і так ˈсамо це ˈт’істо п’ідˈходило / і ўже ˈт’істо / коˈли виклаˈдали ў ˈформи то йоˈго обоўйазˈково ˈзмашчували / е-е коˈли п’ід’ійˈде ˈзб’ілшиц’:а в обˈйемі ў ˈформ’і ў три ˈрази / тоˈд’і ˈзмаш:ували йаїˈцем / і ˈставили ў ˈп’ічку і так ˈсамо вип’іˈкали но ˈб’ілиї хл’іп / ˈп’ікс’а ˈшвидше / то ни д’іˈлили шо

ˈс’одн’а пиˈчут’ ˈчорниї ˈвзавтра ˈб’ілиї / еиˈкоˈномили ˈдрова / то ˈтреба буˈло пикˈти в оˈдин ден’ / то коˈли ˈспикс’а ˈчорниї хл’іп тоˈд’і ˈтрошички проки|дали ўже хмис ˈтонший лома|чки / зноў проґˈр’ілас’а ц’а п’іч / і ўже викла|д… пикˈли ў ˈформах ˈб’илиї хл’іб / і так ˈсамо / виї|мали / скла|далии і ˈдал’ше спожи|вали // а ше буˈло таˈке шо / от ў ˈкого буˈли ˈс’імйі ˈд’іти ў ˈшколу ни ˈмали шо ˈнести іс соˈбойу ˈйісти / аˈбо бат’ˈки ли|шали на ˈц’іл’і дн’і цих д’іˈтей ў ˈдома / шо ˈдати диˈтин’і / ни наˈвариш йоˈму на ˈц’илиї ден’ ˈйісти чи там шос’ таˈкого наґоˈтуйеш / пикˈли ˈкоржики // ˈтоже ˈз:добного но б’іл’ш буˈло йак п’іˈсочне / добавˈл’али туˈди і жиˈр’і і оˈл’ій хто маў / хто маргаˈр’ін хто доˈмашн’е ˈмасло смиˈтанки і на ˈдечках / вип’іˈкали / ўже ˈп’ісл’а ˈб’ілого ˈхл’іба он / ˈклали і пикˈли ˈкоржики / ц’і ˈкоржики буˈли ˈдуже смачˈн’і маˈн’ус’ін’ким ˈд’іт’ам даˈвали / ну йаˈким р’ічˈним / наˈмочат᾽ ў моло|ц’і / і ўже ˈд’іти йі|д’ат’ це ўже ˈсвого ˈроду буˈла ˈкаша / дл’а диˈтини ˈзйісти // ну а ше / маˈн’ус’ін’ким ˈд’іт’ам даˈвали / ˈтоже ни буˈло йак раˈн’іше шо даˈвати ˈйісти а дес’ іде на гоˈрод / ˈж’інка чи там шос’ ˈробит’ / то воˈна ˈкуклу диˈтин’і / а шо таˈке ˈкукла // це ˈбрали ˈмар’лочку // розˈмочували хл’іп / ˈклали цеї хл’іб ў ˈмарл’очку заўˈйазували ˈниточкойу ну баˈлабушка таˈка / круˈжечок йак гоˈр’ішок / звиˈчаїниї воˈлос’киї / і се диˈтина но ˈплаче / то ˈмен’ш’і ˈд’іти даˈвали йоˈму ў рот / і воˈно смокˈтало ˈзмочувало ˈсвейу ˈслинкойу і це так диˈтина смокˈтала / а роˈбили // ˈмарл’очц’і / шоб воˈно ї ни прокоўтˈнуло бо могˈло ўдаˈвитис’а оце так годуˈвали ї д’іˈтеї // (Муравська Г.Г., 1949 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

ˈСамиї пиˈр’ід раб… роˈбили ˈрожчин / с попеˈредн’ого ˈхл’іба / остаўˈл’али ниви|личкиї куˈсочок ˈц’ого ˈхл’іба / і остаўˈл’али йоˈго на ˈдругиї раз / ˈпот’ім йак тре буˈло пикˈти / ˈбрали йоˈго / розˈмочували / бо в’ін ˈзверху присиˈхаў / розˈмочували / добаўˈл’али муˈки і / шоб буˈла роˈбилас’а ˈп’ідмолот’ на хл’іп // йак ˈп’ідмолот начˈне ўже булˈ’ки пусˈкати / тоˈп’іро добаўˈл’али ˈрожчин роˈбили добаўˈл’али муˈки / і хто шо маў то воˈди п’ідлиˈваў то сиˈроватка / чи ˈкисле моло|ко шо ў ˈкого буˈло / і на ˈск’ілки там там на три ˈл’ітр’і чи на пйат’ ˈл’ітр’іў / хто сˈк’ілки хт’іў хˈл’іба спикˈти / воˈно розчиˈнали / роскоˈлочували йоˈго хараˈшо / виˈм’ішували і ˈставили / шоб воˈно п’ідˈходило п’иˈд’ійшˈло воˈно хараˈшо п’ід’ійˈти ў два ˈрази // тоˈп’іро йоˈго ˈбрали м’іˈсили / добаўˈл’али муˈки шоб воˈно буˈло ни р’іˈтке / добаўˈл’али муˈки / і зноў ˈставили шоб воˈно п’ідˈходило / йак воˈно ўже п’ід’іˈйшло у два с полоˈвинойу ˈрази /

йо|го |брали ў |ф:орми і шоб у |ф:ормах |тоже во|но |гарно п’і^{и}д’іїш|ло // п’іч на|пал’ували / то та ĭ са|ж:али і во|на спик|лас’а / хто п’івто|ра ча|са / хто два ча|са йа на|приклад хл’іб ўс’і|да два ча|са три|мала ў пи|ч’і // ў |мене дере|ўйана |д’ішка / ў дереў|йан’ій |д’ішц’і по|вин’:і |бути |клепки ўс’і одна|ков’і ц’і і |парн’і // і се ўсе ў нас ро|билос’а ў д’іш|ках // і |пот’ім зноў ў |д’ішц’і остаў|л’али там ку|сочок |хл’іба / і ку|сочок |т’іста і ниви|личкиї / і |брали на |сковороду чи на па|тел’ну йак там ў |кого |кажиц’:а / і |ставили йо|го ў п’іч б|лис’ко |коло |засоўки / |коло за|тули / і во|но нази|валос’а п’іт|палок / бо там мог|ло |бути і |трошки / |ц’ого ж |дерива |жару / то м’іг |трошки приго|р’іти / і в’ін ў|с’іда нази|ваўс’а п’іт|палок // йо|го ў |самиї пи|р’ід виї|мали / бо в’ін там неви|личкиї буў / і в |самиї пи|р’ід |пробуўали |ц’ого п’іт|палка йа|киї хл’іб // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – На шчо|ден’ пик|ли / йа ше з|найу / |житн’ій хл’іп / на |кислому |т’іст’і // а ўже на св’а|та пши|ничниї пик|ли // а йак ўже ўро|чист’і св’ат|а / то то|д’і пик|ли з |б’ілойі му|ки / там |першого |сорту чи |вишчого |сорту / ро|били |здобниї хто йак… хто йак хо|т’іў / і хто йак у|м’іў // (Джерук Н.І., 1943 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Йак ко|лис’ пе|кли // ко|лис’ ро|били роз|чин:у х|л’іба / розчи|н:’али з |вечора бо то|му шо |дрожч’іў не бу|ло / а ро|билас’а та|ка роз|чин:а / роз|чин:а ц’а |трошки п’ід|ходила / п’ітки|сало і то|п’іро |рано ўже там шо ўки|дайіш // ну ў те ў|ремн’а не бу|ло так йак |зара ки|дайут’ і сме|тану / і майо|нез / і ол|ії // а то|п’іро |рано ўже за|м’ішували йо|го та|ке |саме / йак це ўже по|ложено / і пик|ли хл’іп // то|д’і не було т’іх |форм’іў // йа ко|лис’ |помн’у то ро|били на лист|ков’і ка|пусти / та|ко наби|рали і на капус|тину ц’у на лис|ток са|дили / а це |брали тако|го о на по|душц’і шоб во|но не роспли|валос’а // – *То це воно було круглої форми?* – Да да теї во|но бу|ло та|ке |гарне |кругле / п’ід|ходиў |гарно то|п’іро са|дили ў п’іч / таї пи^{е}к|ли // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Н’еа / не оди|на на св’а|та |п’ікс’а ўже |б’іл’ш та|киї / там добаў|л’алос’а ту|ди |трошки о|л’іїки |ўлити шос’ та|ке шоб в’ін |запах маў / ну ўже по|том бач поча|лос’а і ўже |б’іла му|ка бу|ла і ц’а а то|д’і ж |ранше де ж та му|ка бу|ла та|ка // |бабц’а ўс’ік|да рос|казували шо пик|ли і кор|ж’і пик|ли // та|к’і |пр’існ’і на |сод’і / бо ж |кажу |дрошч’іў то|д’і не бу|ло // (Рибак Є.С., 1946 р.н., с. Молотківці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Раˈн’іше це там ˈв:ечир’і росˈчи:ну роˈбили …ну роˈбили ˈп’ідмолот’ / росˈчин:у роˈбили ˈв:ечир’і / воˈно соᵘˈбі ˈкисло ˈц’ілу н’іч / а тоˈд’і ˈрано м’іˈсили // і ўже напаˈлили п’іч ˈвиробили руˈками на ст’іл / п’ідˈсипали муˈку ˈвиробили /а тоˈд’і ўже п’іч наго˙р’іла / на лоˈпатку п’ідˈсипали і муˈкойу і на чеˈр’ін’ саˈдили ў сереˈдин’і по ˈпеплу на пиᵉˈч’і // і так воˈно / поˈсед’іў сˈп’ікс’а т ї таˈкиї хл’іп // – *Це він буў круглої форми?* – Буˈханки кругˈлен’к’і це роˈбили / руˈками суˈб’і роˈбили вироб˙л’али на ст’іл / в’ін п’ідˈходиў а тоˈд’і ˈбрали на лоˈпатку і шур у п’іч // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Йак коˈго йак виˈходило / то пикˈли одˈнаково / а йак не виˈходило то так і м’іˈшали // да на Р’іздˈво то це книˈш’і каˈзали коˈлис’ / пикˈли книˈш’і / таˈк’і калаˈч’і таˈко пороˈбили ˈд’урки то це там книˈш’і // а на ˈПаску то калаˈч’і / доўˈгенк’і соᵘˈб’і калаˈч’і роˈбили // (Солдатюк В.І., 1943 р.н., с. Молотківці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

ˈБоже і шо роˈбити / їду ˈпрошу ˈматеру / ˈбабу не ˈматеру / ˈбабу твоˈйу // ˈГал’у їди под’іˈжур за ˈмене / бо хл’іп у ˈд’ішц’і шо роˈбити? // а йа цеї хл’іп ше тут ни пикˈла у ц’ій п’іˈч’і / бо ни ˈзнайу йак // алˈе ˈстала паˈлитис’ / це теˈпер воˈно к’ірп’іˈчом склаˈдайут’ огн’еоˈпорним / а тоˈд’і ˈглинойу вибиˈвали п’іч // так ˈтоже йакˈшо хараˈшо ˈвибита п’іч / то й хараˈшо хл’іп пиᵉˈчец’а // праˈчем йіˈйі аж блисˈкуча така буˈла сц’ікл’аˈна // теї йа ўже ˈстала тей хл’іп м’іˈсити / і йак на лоˈпату ўˈз’ати / ше ї ˈр’ідко зам’іˈсила / не ˈгусто // і йак йоˈго ˈўз’ати на лоˈпату? // це ўже ни ˈзробиш таˈко бух’іˈнец’ теї поклаˈдеш // йа п’ішˈла на низ / наломаˈла каˈпусти / ˈлисц’а з каˈпусти // і на каˈпусту / на ˈлисц’а // і ˈпервиї рас хл’іп пиˈчу ў нев’істˈках // аˈле ˈйакос’ ўже спекˈла цеї хл’іп // цеї хл’іп таˈкиї наўˈдачно ˈвиїшоў ˈгарниї / і шеї так ˈпахне каˈпустойу…// (Солдатюк В.І., 1943 р.н., с. Молотківці, Козятинський р-ну Вінницька обл.).

Йоˈго пеᵘˈкли /п’ідклаˈдали ц’у / лисˈток каˈпусти аˈбо п’ідсиˈпали муˈкойу ˈгарно таˈко таˈко добˈрен’ко / і саˈдили пˈрамо / на саˈму п’іч / і тоˈд’і саˈдиш цеї хˈлі’бчик і там сˈк’іл’ки в’ін пеˈчец’а / ˈб’ільше ˈчасу тˈреба чи час чи дˈвац’ат’ миˈнут чи тˈриц’ат’ / смоˈтра йаˈка ˈформа /чи ниˈзен’ка чи виˈсен’ка йакˈшо ниˈзен’ка то дес’ час / а йакˈшо ˈвит’агнула зˈнайеш чи в’ін сˈп’ікс’а / чи н’е в’ін поˈвинен ˈбути лиˈген’киї / і ше коˈлис’ таˈко роˈбили шо / ўˈз’али бˈрали на ˈруку йоˈго і таˈко йак сˈтукали то ˈвоно п’ідциˈбайе / зˈнач’іт’ в’ін сˈпеченийї / а н’е то ў ˈт’істо ўстромˈл’ати ц’у / зубоˈчиску чи шо / шо воˈно спеᵘˈклос’а // (Очеретна М.В., 1952 р.н., сел. Літин, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Пе|кли хл’іп з му|ки з по|молу само|робних |жорен // хл’іп буў |с’ірого |кол’ору / а|ле |дуже смач|ниї / осо|бливо ко|ричнева |корочка / п’і|джаре|и|на // ў де|и|ре|и|ў|йаних |д’іжках / йа|к’і ро|били |л’уд’ам бонда|р’і /та|к’і еее д’ад’|ки/ ро|били зак|васку с хл’іп а / шче з |вечора // во|на |ц’ілу |н’іч бро|дила а ў|ранц’і |сипали ту|ди му|ку і |доўго м’і|сили // чим |доўше м’і|сили |т’істо тим пух|к’іши|ї хл’іп / / по|гано |вим’ішене |т’істо |доўго не п’ідн’і|малос’а і хл’іп буў не |дуже пух|киї // хл’і|пи ро|били к|рухл’і / к|лали на по|сипану |борошном ло|пату і са|дили йо|го на |чистиї |митиї че|р’ін’/ таке нази|валос’а / |п’ікс’а в’ін |ц’ілу го|дину // |поц’ім ви|ї|мали / кро|пили |сверху во|доу і накри|вали поло|тн’аними |п’ілочками // *– А чи однаковий хліб пекли на свята і на кожен день?* – Н’е / не пек|ли на |кожен ден’ / не пек|ли на св’а|та // (Бельдій Г.Г., 1943 р.н., с. Дашківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йа з|разу м’і|сила / це зам’і|сила п’іш|ла на ро|боту / при|шла з о|б’іду ўже пе|чу / бо цеї / йа не з|нау йак за|парку шче ро|били/ бо не бу|ло д|рожд’іў // з|нау ше |ран’ше йак мойа |мама пи|кла / то |форм’іў ше ж не |було / а це му|ка/ та|кос’ по|сипала і |виробила хл’іп / а |пот’ім са|жати та|ка ло|пата дере|в’ана бу|ла і на че|р’ін’ са|жали тої хл’іп / а |пот’ім ўже |помн’у каба|чи’на |було / то це посте|лила каба|чин’а / посте|лила му|коу і це // *– А чи однаковий хліб пекли на свята і на кожен день?* – Ў |будниї ден’ пек|ли йак о|бично на си|ровац’і / йак ба|гат’і |с’имйі / а йак н’е то на во|д’і пе|кли/ а на св’ат|ки то ўже добаў|л’али там йаї|це |били і жир / но жир о|бично сви|ниї буў // (Бондар А.М., 1927 р.н., с. Дашківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Учи|н’али / ру|били таку за|пару / е / |ўз’али те / во|дички теп|лен’койі / про|с’ійали му|кичку / му|кичку |с’іли / но була |разова му|ка / не |б’іла та|ка / а ра|зова // ї ми |то|у|д’і йі|йі / ии / шоб во|на по|була два дн’і / |три дн’і / по|кисла / шоб за|кислас’а // то|д’і на |ц’ому рошчи|н’али на хл’іп / о / бо ти|пер на |дрожджах рошчи|н’айут / а то|д’і ж |дрождж’іў ни бу|ло / то так пик|ли хл’іп // а то|д’і учи|н’али так |знову / но сто|йіт в’ід |ран’а та|ко / в го|б’ід рошчи|н’али / ї до |другого |ран’а во|но сто|йіт шоб в’ін ви|к’іс // то|д’і м’і|сили ї ў пе|ч’і вироб|л’али та|к’і хл’іп|ц’і … // *– А чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Н’е / неод|наковиї // на с’в’а|та пик|ли хл’іб / п’ідсоло|д’ували йо|го / |л’али туди |праношч’і |ўс’ак’і / ну моло|ко / на моло|ц’і / моло|ко п|ражили / і то|д’і йо|го вис|туд’ували / шоб во|но та|ке чут’ теп|лен’ке бу|ло / і рошчи|н’али на |н’ому / но ўже з |дрожджами // це ўже дрожджо|ве // |сахар туди |сипали / о / ну ко|ричку / так йак ти|пер / но|у то|д’і ж |менше бу|ло // ї та|ки пик|ли

хл’іп // так ˈсамо рошчиˈн’али / в’ін / зˈвечера рошчиˈнила / рано замі’ˈсила / но^{у} так м’іˈсити / шоб ни ˈгусто буˈло ĭ ни ˈр’ідко / таˈке хаˈроше буˈло // і виробˈл’али і пикˈли хл’іп тоˈд’і таˈкиї на с’ваˈта // а н’е роˈбили калаˈч’і / так йак тиˈпер пиˈчут так тоˈд’і / гусˈт’ішичко ˈтрошки зам’іˈсила / ˈвиробила калаˈча і пикˈли калаˈч’і // (Осьмушко М.Г., 1939 р.н., с. Вінниківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну хл’іб пи^{е}кˈли ў п’і^{еˈ}ч’і / закˈвас’ували йоˈго ўпе^{и}ˈред на закˈвас’ц’і / тоˈд’і рошчиˈн’али / а тоˈд’і м’іˈсили // в’ін п’ідˈходиў / виˈходили хˈформи / а тоˈд’і ў п’і^{еˈ}ч’і йоˈго пи^{е}кˈли / це буў ну на шчоˈден’// паˈлилас’а п’іч / тоˈд’і чеˈр’ін’ зам’іˈталас’а / вим’іˈталос’а с’уˈди ўс’о там було ˈчисто // а хл’іб виробˈл’али буˈвало шо на каˈпус’т’і / йак же каˈпуста то на капусˈт’аному листˈку // буˈли таˈк’і лоˈпати / мое ти коˈли ˈбачила таˈка лоˈпата веˈлика йак оце цего // і на каˈпусту і садˈжали на т’ії каˈпуст’і / або пˈросто нат’ без ц’ойго / ц’а лоˈпата муˈкойу посиˈпалас’а // а тоˈд’і вит’аˈгалос’ то то тої хл’іб на череˈн’і ˈпечаниї т’і / пал’аˈниц’і // (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Літинськиї р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

ˈС’ійали муˈку / це поˈн’атно / і роˈбили заˈкваску // таˈку закˈваску / пон’іˈмайеш / ˈдрождж’іў ни ˈбуло // хто ˈмаў сиˈроватку ˈм’ішали на сиˈровац’і / і воˈно ˈкисло // рошчиˈн’али ˈзвечера / пикˈли ˈранком / м’іˈсили / м’іˈсили ˈт’ашко м’іˈсили / бо ˈдужи ˈт’істо ˈт’ашко м’іˈсити / йак йоˈго до ˈтолку / до ˈтолку ˈвим’ісити // поˈтом хто маў / ну йак ˈтубі росˈзати / хто маў ˈформи п’ік у ˈформах / а хто ни ˈмаў ˈформи п’ік на капуˈс’т’аних ˈлистках // обдиˈрали каˈпусту / роˈбили хл’іп / отаˈко в руˈках вироˈбл’али с’уˈда туˈда с’уˈда туˈда с’уˈда туˈда / і ˈклали на сей лиˈсток // – *А яйця кидали?* – Н’е // туˈди тоˈд’і ше йаˈйец’ ни киˈдали // це буў ˈнаш хл’іп / а це ўже п’іˈшоў моло̆ˈд’іжниї // ˈйаїц’а киˈдалис’а ˈт’іл’ки ў п’ір’іˈшки / нуу… ў такеˈго // а ў таˈкиї хл’іп ни киˈдалос’а ˈн’ічо / кр’ім сиˈроватки / а йак ни ˈбуло сиˈроватки то ĭ воˈда // – *А чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Неоднаˈковиї // – *А який?* – Буˈли ше / ну буˈду ˈто^{у}б’і йак казати / ў Р’іˈздво // от на Р’іˈздво пикˈли книˈш’і // це рошчиˈналас’а так ˈсами / буˈла така ˈсама заˈкваска / ˈт’іки ўже йак на ўсе ˈмама мн’і каˈзала опшкˈрабаї ˈд’ішку // а буˈли таˈк’і д’іˈшки дери^{е}ˈў̆йан’і / це вишкˈрабували ц’у ˈд’ішку / полуˈчалос’а ост’ікйˈго ˈт’іста // ˈклали ў ˈмиску чи куˈди там / і воˈно соˈб’і броˈдило // а йак рошчиˈн’ати тоˈд’і йоˈго мочиˈли і п’ідбиˈвали і це починаˈўс’а хл’іп з ˈц’ого // на Р’іˈздво / йа то^{у}бі роˈскажу на Р’іˈздво / на ˈР’іздво

пи|клис'а ну… хл'іп са|мо со|бойу / а пи|клис'а ше ну… йак то|б'і ро|сзати / кни|ш'і // а с кни|ш'ів та|кий |стане |т'істо |т'іл'ки ўже мо|лоли на |жорнах / мо|лоли / бо тоі ж ни |було пиᵉкл'о|воо мли|на |н'ічо // пик|ли ц'у / ц'і кни|ш'і це виро|бл'аўс'а хл'іп / та|кий |гарний / здо|ров'ій і посере|дин'і |клалос'а ста|кан // ф'і|гурку таку ро|били // і так |сами пик|ли / хто маў на |чому / по|том ўже по|чалис'а |форми / а то |б'іш'іс'ц' на капу|с'т'аних ли|стках // – *І на Різдво також на капустяних листках?* – Да // у п'іч / п'іч па|лили / вигор|тали / гет |в'іником п'іч вим'і|тали / бо во|но шчи|талос'а на чеᵘри|н'і пиᵉчец'а // п'іч це нази|валас'а чеᵘ|р'ін' // (Сакевич О.П., 1942 р.н., с. Вінниківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Йак / рошчи|н'али / |т'істо ки|дали / рошчи|н'али на |воᵘд'і / на воᵘд'і рошчи|н'али ї во|но |кисло до |ран'а / |рано ўста|йут / |с'ійут |муку / |м'ісат // м'і|сили і ў |форми наки|дали / во|но там |сходило і то|д'і ў п'іч ўсу|вали // і от за|була |ск'іки чи п'івто|ра ча|са / йак хто на|пале п'іч / йа|к'і |дрова / ота|ке // – *А чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – На Р'ізд|во то це ўсе |житн'ій хл'іп пик|ли // – *А як його пекли?* – Так |сами / рошчи|н'али і ўс'о / ну ше / ої / ста|канами ро|били д'уроч|ки // це кни|ш'і були // о / а |б'іл'і то це |дуже |мало ўже ми пик|ли // то по|том ўже так |тоже на |друґджах // а то са|мо су|бойу |т'істо ро|били // ну ли|шали / пик|ли хл'іп / а |трошки та|ко ў |жмен'у ли|шали / о / ї це йак |другиї раз ўже рошчи|н'айец'а / то п'ітко|лот'уйец'а / шоб було |б'іше / шоб луче |сходило // (Перебейніс М.П., 1937 р.н., с. Вінниківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Йак|шо хл'іп пик|ли дл'а |того шоб |йісти з бор|шчем з |йушкойу з цим ўс'ім на |буден' / то пикли |житн'ій хл'іп // а йак|шо на св'а|та то бу|ли от|д'ел'но |ночви / чи |нец'к'і на |б'ілиї / пир'і|жок чи там |коржики/ і от|дел'но бу|ла |д'іжка на |п'ікниї ка|зали ў нас |п'ікниї хл'іп / бо шо пе|чец'а / |п'ікниї хл'іп во // б|рали йак|шо йе ку|сочок |т'іста / |л'али ту|ди теп|лен'ку во|дичку роз|водили це |т'істо добаў|л'али пот|рошки му|ки п'ідбаў|л'али во|дичку му|кичку во|дичку і ўже з|нали / ў |д'іжц'і йак|шо ти пе|чеш ў |д'іжц'і то ти ўже з|найеш с|к'іл'ки т|реба ро|бити роз|чину / ка|зали роз|чину / розколо|тила |гарно так не|густо |р'ідко зам'і|сила / пос|тавила там на с|к'іл'ки го|дин во|но ўже бул'ко|тит' |гарно-|гарно п'ід'іш|ло поло|вину / |б'іл'ше поло|вина ўже |д'іжки ўже то|д'і добаў|л'айеш му|ки і |дуже т|реба |т'ажко ої |т'ажко зам'і|сити |д'іжку // |буде ў |тебе та|ке |кажут' шо п'іт |капати |буде / |буде п'іт |капати бо |будеш м'і|сити дво|ма ру|ками / і так перевер|тати в'ід дна

в’ід / ˈцего боˈк’іў в’ідгорˈтайеш на сереˈдину / і двоˈма руˈками переˈм’іс’уйеш // ˈдуже ˈтреба ˈдовго м’іˈсити / добавˈл’ати муˈки і диˈвитис’а йакˈшо ўже ти пом’іˈсила / шо ў ˈтебе руˈка ˈчиста м’іж ˈпал’цами / неˈма ў ˈтебе н’іˈде ˈт’іста / зˈначит’ ти ўже ˈдобре ˈвим’ісила / ˈвим’ісила перехресˈтила так / йак меˈне ˈмама ўˈчили / перехресˈтила ˈд’іжку / накˈрила сˈтавила на теˈво воˈна ˈбуде п’ідˈходити / ˈбуде п’ідˈходити ˈдуже баˈгато / воˈна пушˈт’і ўдˈвойе поˈвина п’ід’ійˈти / то так ў ˈд’іжц’і розшˈчитуйут’ / шо йакˈшо ти ˈб’іл’шу полоˈвину розˈчини зроˈбила / зˈначит’ ў ˈтебе не ˈбуде ˈмати куˈди сˈходити ˈт’істо / воˈно вот ˈбуде випаˈдати з ˈд’іжки // ти ўже за ˈдекіл’ка раз / ти ўже навˈчис’а ˈрозм’іри сˈк’ілки заˈм’іс’увати / а і сˈк’іл’ки остаўˈл’ати на зам’іˈсити во / і ўс’о // вироб ˈл’айіш вироб ˈл’айіш / муˈкичка ў ˈтебе йе / ˈдоска таˈка веˈлика йе кˈришка / таˈка ˈдоска шиˈрока таˈка і ўс’о / муˈкичку ў ˈруки беˈреш і ўс’о // воˈно ўже йак з’ійˈде ˈдобре ˈт’істо / воˈно ўже тоˈб’і до рук не ˈлипне н’е-н’е / н’е йакˈшо ўже ˈдобре виˈміс’ане / основˈне ˈдобре ˈвим’ішане і з’ійˈшло / воˈно тоˈб’і до рук не ˈлипне / но муˈкичку беˈреш ўсе одˈно / шоб ˈдобре тоˈб’і буˈло бˈрати і вироб ˈл’ати хл’іп // і ўс’о отаˈке йа ˈпомн’у шо йа так роˈбила і так пикˈла // (Слободянюк Н.С., 1944 р.н., с. Городище, Літинськй р-н, Вінницька обл.).

Ну хл’іп пикˈли / ˈперше н’іж спикˈти хл’іп тˈреба ˈвим’ісити йоˈго ˈдобре пом’іˈсити / шоб ˈт’істо буˈло / хл’іп пикˈли хл’іп пикˈли ў ˈд’іжц’і / була ˈд’іжка / каˈзали п’ікˈна ˈд’іжка п’ікˈна ˈд’іжка о // дл’а ˈтого шоб зам’іˈсити ˈт’істо / тˈреба буˈло зроˈбити розˈчину/ розˈчину роˈбили остаўˈл’алос’а … заўжˈди / ў ˈц’ому буˈло куˈсочок ˈт’іста остаўˈл’алос’а остаўˈл’алос’а куˈсочок ˈт’іста з ˈтого / шо ˈран’ше пикˈли хл’іп от // і це ˈт’істо роˈбили з ˈн’ого розˈчину / розбаўˈл’али воˈдойу / ˈпот’ім добаў… воˈно п’ідˈходила та розˈчина / а ше таˈке йакˈшо не п’ідˈходила та розˈчина / то заўжˈди кˈвасили бараˈки і тˈрошки ˈл’:али кˈвасу ў ту розˈчину // розˈчина п’ід’ійшˈла / тоˈд’і бˈрали муˈкичку ˈжитн’у … ˈжитн’у муˈку бˈрали / бо на будˈн’і … на будˈн’і пикˈли хл’іп ўс’іˈгда ˈжитн’ій хл’іп // ˈп’ікса на будˈн’і на будˈн’і ˈпикс’а ˈжитн’ій хл’іп от / ну ї / і так і пикˈли так і розчиˈн’али т’істо / п’ідˈходила та ˈд’іжка / хл’іп вироб ˈл’али кругˈлен’к’і таˈк’і кругˈлен’к’і … кругˈлен’ко вироб ˈл’али хл’іп // на ст’ілˈ’ничку лоˈжили / буˈла ст’ілˈ’ница // тої хл’іп на ст’ілˈ’ниц’у лоˈжили от / зˈмашчували воˈдичкойу воˈдичкойу зˈмашчували йоˈго от / с пеˈч’і коц’уˈбойу вигорˈтали жар / наˈпал’ували п’іч і з коц’уˈбойу вигорˈтали жар с пеˈчи // ˈпот’ім ше шо роб… а / хл’іп

ста|ралис’а ро|бити вироб|л’ати од’і|наковойі |форми / шоб бу|ли од’і|наков’і / бо бу|вали |б’іл’ш’і |менш’і / то ка|зала йак ше не|в’істка пик|ла хл’іп / то свек|руха ўс’іг|да ка|зала: ў |тебе хл’іп чере|дойу полу|чиўс’а / чере|дойу хл’іп полу|чиўс’а // ос|тан’:і ос|тан’:і хл’і|би ос|тан’:ій х|л’ібчик йа|кий |т’іста оста|валос’а вишк|рабуўали / вишк|рабуўали з |д’іжки і // ос|тан’:і хл’і|ба йіх пек|ли ўже / тут неда|леко за|совували ў п’іч а сс к|райу пе|ч’і // ка|зали |вишкрабки на тої хл’іп // (Плахотнюк П.Я., 1950 р.н., с.Городище, Літинськй р-н, Вінницька обл.).

Розчи|н’али йо|го |дрожч’і / розбаў|л’али му|ки во|дичкойу / |дрожч’і |сипали му|кички / |трохи во|но програ|вало / а то|д’і |б’іл’ше |л’:али во|ди і |сипали му|ки і м’і|сили йо|го // во|но |добре |висходиў /то|д’і вироб|л’али і в п’іч на ло|пата / була та|ка обикно|вен:а дере|в’ана /і на ту ло|пату і ў п’іч йо|го са|жали / з|верха мас|тили крох|мал’ом // *– А з якого борошна пекли?* – З л’у|бого з |житн’ого / з |житн’ого |б’іл’ше то|д’і бу|ло з пше|ничного і |житн’ого // *– А додавали яйце в тісто?* – Н’е ў хл’іб не да|вали йаї|ц’а // *– Чи однаковий хліб пекли на свята?* – На Р’ізд|во пек|ли се та|кий хл’іб |т’іл’ки зро|били йо|го помас|тили йо|го ў п’іч са|жали |крушечкойу ро|били круж|л’атка ка|зали |душа // (Кравець Г.М., 1930 р.н., с. Літинка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ех то|д’і пик|ли хл’іп ее е ў та|ких спец’|іал’них е |д’іжеч’ках дереў|йаних на зак|вас’ц’і / е зак|васка бу|ла |маїже ў |кожн’ро|дин’і / а йак|шо не |було то е пози|чали од|н’і д|ругим // ее х|л’іп на с’в’а|та буў в’ін е ее та|к’ий з|доба йа|кас’ бу|ла // а на шчо|ден’ це пик|ли о|дин рас ў ни|д’іл’у о|дин рас на |тижден’ / е в’ін буў о|бичний х|л’іб йа|кий пик|ли ў пи|ч’і на чи|р’ін’і // (Глущук Т.І., 1951 р.н., с. Іванів, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Пик|ли со|б’і / |йіли / тиї ўс’о / пик|ли / хл’іб / ўс’о в|ремн’а // хто хт’іў / то п’ік |б’ілиї |самиї / ну з |б’ілойі / ну з пши|ниц’і / |мел’анойі // а то пик|ли ж |житн’а //а то|д’і ўже с|тали м’і|шати / т|рохи |житн’ойі і |б’ілойі / шоб вже ги|начиї буў // то|д’і шо / напи|чем |чорного х|л’іба / |житн’ого / і часни|чком нат|рем / |салом // тиї так |йіли // то|д’і та|ке |йідло бу|ло // те|перечка ўже/ не з|найут шо йо|го |йісти/ і ш чим йо|го |йісти // то|д’і |зовс’ім ги|наче бу|ло / да / та|ке // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Каˈн’ешно н’е // на с’ваˈта ш гиˈначе пеˈчуц’а / а на ˈбудниї ˈден’ гиˈначе // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йак пикˈли хл’іб / намоˈлоли ў ˈжорнах / закˈвасили / зˈвеч’іра закˈвасили бо ни буˈло дˈрошч’іў / зака закˈвасили на ц’ілу н’іч ˈрано зам’іˈсили / поˈтом напаˈлили ў п’іч’і / ˈвиробили хˈлі’б на на лоˈпату виби˙рали / м’іˈсили ї кˈлали на лоˈпату і ўсаˈжали ў п’іч / ўже йак ˈп’іч’і нагуˈр’ілo / ўсаˈдили чиˈкаїно // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – На на шчоˈден’ йоˈго ї не пикˈли так шчодˈн’а йоˈго / бо йоˈго там не буˈло з ˈчого йоˈго пикˈти / а це раз на ˈтижден’ то коˈли спикˈли // на воˈд’і пикˈли // (Дмитренко А.В., 1938 р.н., с. Пиків, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Хл’іп / йак пекˈли хл’іп / дл’а вип’ікан’а / шчоб спекˈти хˈл’іба то гоˈтовилис’а заˈран’а / п’ідготуˈвати треˈба буˈло п’іч / ў п’іˈч’і хмиˈз’а дл’а росˈпал’уван’а пˈеч’і / колис’ ше / моˈйа баˈбус’а росˈпал’увала п’іч / росˈпал’ували соˈломойу / і на чеи̯ˈрен’і пекˈли / бо тоˈд’і не буˈло / ну йак почиˈнали пикˈти хл’іб то / ˈтреба буˈло прочиˈтати моˈлитву скаˈзати от / проˈс’ійати муˈку ў дереˈўйану д’ішку / от і в ц’ій дереˈвйан’ій д’ішц’і хл’іб повиˈнеи̯ˈн буў закˈвашуватис’а / броˈдити / кˈлали ў ˈд’ішку дˈрошч’і / ˈводу аˈбо моˈлоко чи сиˈроватку / бо сиˈроватку ˈб’іл’ш’іст’ шо / с’іл’ ˈцукор трошˈки готуˈвалас’а таˈка закˈваска от / ˈпот’ім накˈривали закˈваску шоб броˈдила / дл’а тоˈго клаˈдемо ˈрешту / проу̯ˈдукти ўс’і / муˈку /проˈс’ійати обоўйазˈково треˈба муˈку / заˈм’ішуйем ˈт’істо / а баˈбус’а ˈнаша йа памйаˈтайу шо до закˈваски тр’ішˈки даˈвала гор’ілки / самоˈгон ˈлила // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Н’е / н’е ни однаˈковиї вип’іˈкаўс’а / на шчоˈден’ вип’іˈкаўся хл’іб / вип’іˈкаўся хл’іб проˈстиї таˈкиї ў ˈформах / але на сˈв’ато Веи̯ˈликдн’а вип’іˈкалос’а ˈпаска от / і на Веˈликден’ ˈпаска пеи̯ˈклас’а і то // вип’іˈкаўс’а ну ше на сˈв’ато Гандˈр’ійа пикˈли калиˈту от / ў сириˈдин’і була з ˈд’іркойу / шоб ˈмона буˈло приўйаˈзувати молод’і куˈсали калиˈту / пикˈли ше на Андˈрейаˈструдлˈ’і з ˈмаком от / на Макоˈвейаˈпикˈли корˈж’і з маˈком / на скоровоˈд’і пикˈли і ў пеˈч’і пикˈли / корˈж’і ўмоˈкали ў мак роˈстертиї // на помиˈнан’:а або великодн’у ˈпаску аˈбо великодн’у ˈпаску ˈносили на цˈвинтар / таˈкож помиˈнал’н’і ц’і / на на цˈвинтар / ше виˈс’іл’н’і калаˈч’і пикˈли йакˈшо це тˈреба / виˈлик’і маˈлен’к’і / маˈлен’к’і ˈшишки пикˈли / короˈвайі виˈлик’і / на св’аˈтан’а вип’іˈкаўс’а хл’іб / і в’ін буў ˈр’ізаўс’а на дв’і ˈр’іўних полоˈвини / одˈна буˈла дл’а

моло|дого / а д|руга дл’а моло|дойі от // (Білоус Н.І., 1949 р.н., с. Пиків, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну пе[и]к|ти хл’іп |перше т|реба нато|товити му|ки / на|с’ійати / пос|тавити ў |теплому |м’іс’ц’і / шоб во|на про|гр’ілас’а / ну і йак|шо не[и] п’іст / |можна рошчи[и]нити на си|роват’ц’і // з|вечора / ки|дайеш д|рошч’і або рош|чин:у го|тову / с |т’іста чут’ остаў|л’айеш / с |прошлого |разу / і п’ід|м’ішуйеш / п’ідко|лочуйеш му|кички / п’ідби|вайеш і з|вечора во|но до |ранку по|вин:е по|киснути / то|д’ і |дуже |добриї хл’іп / і дл’а здо|роўйа хо|роший / і в’ін |рано ра|несенко за|м’ішуйеш / в’ін п’ід’ї|де поче[и]кайеш ко|ли п’ід’ї|де / а тим |часом п’іч го|рит / |форми по|мастиш і вироб|л’айеш хл’іп / в’ін ше по|том в |формах п’ід|ходе / т|реба не с’п’і|шити / шоб хл’іп |гарно з’ії |шоў / йак в’ін |гарно з’ії |шоў і |добре |вим’ішаниї / не |густо но ї не |р’ідко // хл’іп не по|винен |бути |р’ідко за|м’ішаниї т|рошички йак то гус’|т’ішче[и] чим ми пе[и]|чем п|разн’іч’н’і с’в’ат|ков’і хл’і|би / хл’іп по|вине[и]н т|рошки ту|г’ішче то в’ін так не роси|пайец’:а то|д’і |коли йо|го |р’іжиш // ну і йак п’іч |гарно наго|р’іла / |правил’но наго|р’іла / тре |тоже ди|витиса шоб п’іч ў|м’іти роспа|лити / напа|лити / і вип’і|кайеш хл’іп прив|лизно го|дину // йак|шо хл’іп |добре с|печаниї / то в’ін і |лехкиї і |добре йо|го пос|тукайеш в’ін |гарно гу|де / і в’ін з|нач’іт |випечаниї ў |руку од|ну би|реш хл’іп д|ругу пос|тукала ру|койу // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – На шчо|ден’ буў ги|начиї хл’іп / прос|тиї хл’іп / а на с’в’а|та ми пе[и]к|ли / прик|рашували йо|го / і з |б’ілойі му|ки і теж / і добаў|л’али / ўже б’іш в’ін з|добн’ішиї / буў і кв’іт|ки з|верху ро|били // на вес’і|л’:а ми ро|били ги|нач’і кв’іт|ки / голу|би са|дили з|верху кв’іточ|ками обкла|дали шишоч|ками йо|го обкла|дали к’ісоч|ками опл’і|тали / а буд|ниї хл’іп буў |просто по|машчаниї / во|дичкойу з|верху / ко|ли с |печ’і вит’:а|гали во|дичкойу йо|го по|мастиш / в’ін ўже блис|кучиї |гарниї // (Піскунова М.С., 1948 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Бу|ла та|ка / нази|валас’а во|на |п’ікна |д’ішка / дереў |йана ну йак обикно|вен:а |д’ішка / бу |ла з |ручками та|ка бу|ла і там об’і|зат’іл’но / йак|шо ў |тебе не |майе / то ти п’іш|ла до су|с’ідки і по|зичила ў |нейі / ку|сочок |т’іста/ |того |т’іста шо |ран’ше |п’ікс’а хл’іп / тої рас |п’ікс’а хл’іп / то оста|валос’ ли|шали т|рошки |т’іста |ц’ого / те |т’істо бро|дило / во |но со|б’і мог|ло бро|дити |тижден’ в т’ії дереў |йан’ії |д’ішц’і і по|том |лили тип|лен’ку |воду / роз|водили йо|го це бу|ли йак д|рошч’і / це |т’істо

бу|ло йак д|рошч’і і так ки|дали хто / бу|ло |дуже по|ширине вип’і|кан’:а з |житн’ойі му|ки / |л’уди |с’ійали на го|родах |жито / мо|лоли із |житн’ойі му|ки // те|пер те|пер в нас не|ма ну зав’і |д’ен’ійа та|кого шоб це |житн’ій хл’іп цеж пе[и]к|ти ну ми йо|го ку|пл’айем цеї |житн’ій чи йа|киї там / а то|д’і це так |п’ікс’а хл’іп / ўс’о вип’і|калос’а ў пе |ч’і на дереў|йан’і ц’і ло|пат’і бес форм бес н’і|йаки бес н’і|чого / та|к’і бу |ханки вип’і|калис’а |ц’ого |хл’іба / ну і оп’ат’ жи ку|сочок |т’іста ли|шалос’а / оп’ат’ с |ц’ого |самого шо пе[и]к|ли ли|шали |т’істо і во |но то|д’і бро|дило і во|ни ро|били |зам’іст’ |дрошч’іў // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Н’е не[и] в’ідр’і|зн’аўс’а / ну йак|шо ўже там пе[и]к|ли / ну йа|кшо йе |б’іла му|ка б’і|л’ішча то пе[и]к|ли хто хо|т’іў пе[и]к|ли з |б’ілойі а так не[и] в’ідр’і|зн’аўс’а н’е // (Кособуцька М.Т., 1938 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

|Значит так // |брали му|ка хра|нилас’ у ко|морах // бо це |села бу|ли / в’ід|носили да|пуст’ім в’ід|ро му|ки до |хати з|вечора / шоб во|на т|рошки наг|р’ілас’а // і бе|рут рошчи|н’айут / ну дес’ з |мисочку / |робл’ат с’іл’ / му|ка / во|дичка роз[с]коло|тили / во|но до |ранку / за|п’інилос’а // |ета ўже |ранком |с’ійут му|ку / бе|рут |воду теп|лен’ку а |н’і то си|рогатку / ў |кого бу|ла ко|рова / от добаў|л’айут |сол’ку і дес’ з п’іў|д’ішки / |може на к’ілог|рама три му|ки |робл’ат та|ке р’ід|ке |т’істо йак на пампуш|ки // зро|били і че[и]|кайут / во|но там на ті[и] зак|васки во|но п’ід|ходит / начи|найе |бул’ки пус|кати / начи|найе |т’іпа уже г|рати / так дозр’і|вайе // дес’ у ча|соў там о|динацит’ |бабушка заси|пайе |б’іл’ше му|ки / і начи|найут м’і|сити ту|ге |т’істо / зам’і|сили // те[и]|пер вироб|л’айут / |начит йак вироб|л’айут / ў нас |хати були ма|лен’ки[і] / к|ласти не |було де / бу|ли та|к’і |доц’а |доўги йак от ло|пата ц’а шо ти ко|пайеш / а це була та|ка дере[и]|ў|йана |доўга |ручка / і бу|ла на к’ін|ц’і та|ка отака|го |тоже дере[и]|ў|йана та|ка із|ручкойу / нази|валас’ ло|пата // от поси|пала му|койу ц’у ло|патку / по|том бе[и]|ре |баба с |д’ішки |мочит |руки у |воду / бе[и]|ре с |д’ішки це |т’істе[и]|чко і ка|чайе та|ку ба|лабуху со[у]|б’і ве|лику / да / кла|де на ц’у ло|пату // а |пере[и]|д цим во|на напа|лила |добре п’іч / о|цеї вес’ угол’ чи со|ломойу колис’ па|лили ўс’о вигор|тайе с’у|ди / с’у|ди / б|лиз’ко у|же так йак се|л’анск’і |печ’і бу|ли там та|к’і ко|лис’ нази|валис’ п|рип’ічок // от вигор|тайе це ўсе с’у|ди / ше ого|н’ок там де не[и]|де б|лискайе і |можна тод’і са|жати хл’іп йакшчо ти вигор|танеш / бу|ла та|ка ше з|найеш коц’у|ба по|хожа на на|шу |сапку ти[е]|пер’ішн’у / но во|ни ўсе де[и]|риў|йане / |було і во|ни от вигр’і|байе вигр’і|байе шоб бу|ло |чисто там і по че|рен’і ўже по |ц’ому |етому та|ко та|к’і з’іроч|ки |іскорки с|качут / о|то п|ризнак

шо уже ˈможна саˈжати хл’іп // хл’іп спеˈчец’а / ˈтоіст’ теᵘмпераˈтура ўже таˈка доˈвед’ана шо ˈето / і ˈзначит з цеїі лоˈпати неᵘсе неᵘсе ˈт’іл’ки шус’ / воˈно ж на муˈц’і воˈно рас і на ˈпод на ˈцеї / сˈл’едушчу ос’ так буˈханц’іў с’ім ˈдев’іт / отак цих зˈробит мˈйачик’іў цих // туˈди посаˈдила і беᵘре соˈломи жˈмен’ку / об’іˈзател’но / клаˈде тут де це вона ˈвигорнула бˈлише / ˈпоп’іл цеї о чи ˈугол’ цеї ў ˈкого буў / ў ˈкого буˈли дˈрова то паˈлили дроˈвами а коˈлис’ паˈлили чиˈм соˈломойу / ˈс’іном / отак от да / хоˈдили дес’ достаˈвали аˈбо своˈйа пшеˈнична соˈлома буˈла чи ˈжитн’а // коˈлис’ ˈжито ˈс’ійали // от п’ідпаˈлила / шоб заго ˈр’ілос’а / ˈтоіст’ поˈвине ˈбути йак ˈкажут гн’іт // загн’іˈтивс’а хл’іп чик от // і закриˈвайе заˈтулкойу / воˈно переᵘгоˈр’ілo / закˈрила заˈтулкойу / і оце на два чаˈса // хл’іп там сиˈдит’/ ўс’о поˈтом / прийˈшла поˈра вит’аˈгати // ˈдивиц’а на чаˈси / ˈтреба вит’аˈгати / іᵘ начиˈнайе т’агˈнути // цеї хл’іп такиї ароˈматниї в’ін таˈкиї / ну зˈверху ˈдуже краˈсивиї таˈкиї ˈсв’ітло коˈричневиї таˈкиї / зˈнайеш не ˈдуже ˈчорниї йак кашˈтан / а таˈкиї і беᵘре / скˈладайе / ˈлаўки були таˈк’і дереᵘўˈйан’і // розᶜклаˈдайе на ˈлаўку / накриˈвайе рушниˈком // полотˈн’ан’і були рушниˈки с коˈнопл’і колис’ тˈкали полотˈно / накриˈвайе рушничˈком // і в’ін соᵘб’і остиˈвайе // ўс’о оˈце буˈли коˈлис’ поˈлиц’і таˈк’і над в’ікˈном / і цеї хл’іп чик один ˈоколо дˈругого сˈтавили на ц’у ˈпалиц’у / хваˈтало на с’імйу шеˈісˈти чоᵘлоˈв’ік / це на ˈц’ілиї ˈтижден’ ˈц’ого хˈл’іба да // аˈбично ˈд’іти і ўс’і staˈралис’а ше йакˈшо в’ін ˈтеплиї зˈр’ізати ц’іˈлушку помасˈтити часниˈком і дуже уˈкусно було ˈйісти // –*Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – На ˈсв’ата пекˈли даˈпуст’ім на Р’ізˈдво / пекˈли книˈш’і // таˈкиї ˈсамиї хл’іп ˈт’іл’ки бˈрали ал’уˈм’ін’ев’і ˈлошки брали / оˈцейу ˈлошкойу і роˈбили на ц’ії баˈлабушк’і ˈпеᵘред тим йак саˈжати ў п’іч / роˈбили таˈко рас два три (*показує*) ˈтоіст’ таˈку кˈв’іточку // і оˈце саˈжали / це назиˈвалис’а книˈш’і // це на Р’ізˈдво так пекˈли // ну а на Веˈликден’ це ўже була ˈпасха / там уˈже буˈло уˈже зˈдоба / ўже буˈла смеᵘˈтана / ˈцукор добаўˈл’али / так ˈсамоваˈн’іл’ йакˈшо буў / а йакˈшо н’е / то суˈху мату // ростиˈрали добаўˈл’али / а н’е то просто заˈварували / а потом ˈц’ійейу воˈдичкойу рошчиˈн’али / воˈно таˈкеароˈматне буˈло / і ˈйаїц’а / пекˈли ˈпаски // паска ў пˈринцип’і так пекˈлас’ йак і теᵘпер о / а коˈлис’ staˈралис’ ў маˈк’ітр’і йак’іс’ пеˈкти / ў йаˈкомус’ там полурозˈбитому ˈгоршчику / ну ўс’о глиˈн’ане було воˈно пеᵘкˈлос’а ўс’о ў глиˈн’аному // випˈ’іˈкалис’а ˈтоже так’і краˈсив’і буˈли ц’і ˈпасхи // ў кˈв’ітн’і ˈм’іс’ац’і там дес’ / роˈбили ˈжаївoронки так’і назиˈвалис’а / таˈк’і ˈкоржики / зˈробл’ан’і п’ід пˈташку с кˈрил’ц’ами / з ус’ім / ˈтоже так випˈ’іˈкали і

поси|пали пшо|ном / а пшо|но п'ідк|рашували / ў зе|лениї цв'ет / ў че^{и}р|вониї бура|ком п'ідк|рашували і поси|пали тако з|верху ц'і |жайвороночки і тод'і на |дец'і (Корольова К.С., 1944 р.н., м. Калинівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ої |д'оцу / ўже с|к'іки |рок'іў прош|ло / |зара роз^{с}|кажу // |першч шоб пе^{и}|к'ти хл'іп / д'ід / |р'ізаў бе^{и}|резу / з'і |дошчок ро|биў |д'ішку // а з|найеш дл'а |чого |д'ішка бу|ла необ|х'ідна / пото|му шо бе^{и}|реза / це дере^{и}во со|лодке / ту|ди |сипалас' му|ка / |лилас'а во|дичка і пе^{и}ре^{и}|м'ішувалас' / і ос^{ш}таў|л'алас' дес' на два три дн'і / шоб во|но пере^{и}бро|дило / на т|рет'іі ден' |лилас' во|да / ну то|д'і во|да це не |дуже / коро|ви три^{е}|мали / на си|роватц'і розшчи|н'али / роз^{с}ко|лочували це |т'исто / і пе^{и}|к'ли хл'іп / а ўже |добри хл'іп буў / ку|ди те^{и}|пер'ішн'ому б|ратис' // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – На св'а|та н'е пе^{и}|к'ли хл'іп з |б'ілойі му|ки / д'ід мо|лоў / а йа м'і|сила а на |будниї ден' / ми пе^{и}|к'ли та|киї хл'іп / добаў|л'али |житн'ойі пше|ниц'і / |вис'іўк'іў / таї буў дуже |добриї хл'іп / не|ма |зара та|кого / ої не|ма // (Земська О.М., 1943 р.н., м. Калинівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ну |дрошч'і рошчи|н'али / |звечера рош|чин'ат |рано йа ўс'іг|да |ранче ўс|тану і / |ранче зам'і|сила / тут ў |хаті зам'і|сила там ў |мене п'іч і ўс'о / і рошчи|нила і пе^{и}|чу / х|ворми |виробила / |форми / пос|ходило і ў п'іч // напа|лила хара|шо п'іч шоб / йак п'іч на|пал'ана то ўс'о |виїде хара|шо / а йак не на|пал'ана то н не |буде // – *Чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень?* – Ну йак / че|каї / на |будн'іі ден' то так йак ў |мене от си^{е}|роватка бу|ла ко|рова то йа ц'у рошчи|н'айу |тоже на си|роватц'і марга|р'ін де^{и}|шевиї ки|дайу / і го^{у}|л'ійу ше ў|лийу йак с|хочу / йак йе / і в'ін ўс'іг|да в |мене ўда|ваўс'а йа ж кау // ўс'і |бачат шо хл'іб / це на в'і|с'іл':а хл'іб на / син|ков'і |В'іт'і йак|шо ро|били хл'іб / а|ли хл'іб гет' не то шо йа |кажу / |кае ну ўс'о |добре а хл'іб |самиї |лучиї / бо йа|киїс' та|киї і пух|киї і не глиў|киї ну ўс'о йа з|найу // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницької обл., 2025 р.).

Інф.2: Н'і / на шчо|ден' пе^{и}|к'ли |житн'іі хл'іб / а на с'ва|та / |б'ілиї // – *На чому розчиняли хліб?* – Рошчи|н'али на |д'із'ц'і / дереў|йана |д'іжка / ко|пистка дереў|йана / і заўж|ди ли|шали |трошки |т'іста / і на |другиї рас / йак |мали рошчи|н'ати / добаў|л'али |теплойі во|ди і му|ки / роз^{с}ко|лочували / і во|но п'ід|ходило мог|ло |сутки / нази|валос' |п'ідмолод'/ мог|ло |сутки / ї |двойе сто|йати / вики|сати // – *А чи*

добавляли яйця туди? – ˈЙаїц’а добаўˈл’али ў ˈб’іле ˈт’істо / а ˈжитн’ії хл’іб гет’ не масˈтили йаїˈцем / а масˈтили крохˈмал’ом / розˈводили воˈдойу крохˈмал’ / йак на киˈс’іл’ / і масˈтили ˈзверха ˈжитн’ії хл’іб //

Інф.1: Йак виїˈмали с ˈпеч’і хл’іб / тоˈд’і масˈтили йоˈго / в’ін тоˈд’і блисˈкучиї / і ˈдуже ˈгарниї таˈкиї хл’іб // …

Інф.1: Йа ше ˈзнайу коˈлис’ ше ˈмама / хл’іб ˈжитн’ії хл’іб пекˈли / ˈквашу вaˈрили / заўжˈди вaˈрили ˈквашу //

Інф.2: А ї йак воˈна ˈб’ігла ˈгарно: //

Інф.1: Йа не ˈзнайу (*сміється*) но йа ˈзнайу шо ˈквашу вaˈрили / здороˈвен:иї горˈшок //

Інф.2: ˈГлин’ана йаˈкас’ ˈриночка здоˈрова //

Інф.1: Ў нас горшˈки таˈк’і ос’таки ˈгоїˈпеўно (*показує розмір*) на в’ідˈро дес’ //

Інф.2: ˈСлухаї / то з ˈчого йіˈйі вaˈрили / з жˈитн’ойі ˈмуки //

Інф.1: Да і так ˈсамо ˈкисле ˈт’істо оце шо пекˈли хл’іб / йа йа ˈточно не ˈпомн’у но ˈзнайу шо ˈмам а //

Інф.2: Йаˈкий ˈсолод даˈвали //

Інф.1: А ˈсолод то в’ідˈвар’уваўс’а цукˈровиї буˈр’ак / от /цукˈровиї буˈр’ак в’ідваˈрили / а тоˈд’і добаўˈл’али оˈц’у кислоˈту / ˈт’істо ˈкисле / шо це пекˈли хл’іб / йоˈго в’ідбиˈрали / ˈмама ˈтрошки в’ідбеˈрут / таˈко йак ˈмайут м’іˈсити хл’іб / то в’ідбиˈрали йоˈго ˈц’ого ˈкислого р’ідˈке воˈно / о / і туˈди ц’у ўлиˈвали / аˈле ж воˈно ˈдобре / не ˈможна розкаˈзати йаˈке воˈно ˈдобре / да //

Інф.2: То це ˈйушка з соˈлодких бараˈк’іў //

Інф.1: Да ˈйушка з соˈлодких бур’аˈк’іў //

Інф.2: А йа ˈдумайу йак це йоˈго вaˈрили соˈлодку //

Інф.1: Н’е н’е ˈйушка з соˈлодких бараˈк’іў / йа ˈточно ˈпомн’у // (Інф.1 – Корольчук Т.Д., 1946 р.н.; Інф.2 – Процюк Г.Г, 1940 р.н., с. Байківка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На шчоˈден’ бˈрали дˈрошч’іў / розˈводили / бˈрали муˈки н’е пеˈр’ід моло ка аˈбо сиˈроватки аˈбо на воˈдичц’і / йак у ˈкого поᵘлуˈчайец’а // розˈводили це ўсе / муˈкички ˈсипали таˈко не ˈгусто / р’і.. р’і.. р’ідкˈовато і киˈдали ˈдрошч’ў і // ц’а ˈп’ідмолот’ п’ідˈходила / ˈгарно ˈдуже п’ід’їˈде йіˈйі ж ˈвиднос’а / воˈна п’ідїˈде ˈгарно і и і и ˈміс’ат // зам’іˈсили / ˈзноў п’іди ˈїшˈло ˈгарно / йакˈшо на це.. чеˈрен’і коˈлис’ пикˈли / то брˈали на сˈт’іл виробˈл’али муˈки п’ідˈсипали і так ц’і буˈх’інчики / ˈт’іки ˈгусто ўже тоˈд’і м’іˈсили / бо йак у ˈформ’і то ˈр’ідше ˈмона м’іˈсити / бо це у

ˈформ’і / а йак на лоˈпату / і годˈразу на чеˈр’ін’ і годˈразу на чеˈр’ін’/ так пикˈли // а теˈпер йак уже у ˈформ’і / то так ˈсаме у ˈформи накиˈдали / ˈтоже ˈгарно п’іди̯ˈйшˈло // напаˈлила ў пеˈч’і / шоб чеˈр’ін’ буˈла ˈб’іла йа ўже соˈб’і ˈзнала йак меˈн’і тˈреба напаˈлити // аˈга чеˈр’ін’ ўже ˈб’іла / вигорˈтайу йа зˈв’іти ўˈсен’киї жар / тˈрошечки скˈрайу киˈдайу ˈжару шоб гн’іт уз’аў / йа сеї жар поˈкинула тут скˈрайу / і затуˈлила иии.. заˈтулойу // годтуˈлила / проїшˈло там миˈнут дˈвацит’ чи сˈк’іки / аˈга ж ˈдуже сˈмалиц’а / ўˈсен’киї жар вигорˈтайу / і шоб уˈже не буˈло ˈжару і затуˈл’айу // і там смотˈра йаˈк’і буˈх’інчики / йакˈшо веˈлик’і буˈх’інчики / зˈначит’ ˈп’іўтора чаˈса / а йакˈшо невеˈлик’і / час сиˈдит’ // і ше ї так зв’іˈрали коˈлис’ staˈр’і / теˈпер геˈначе ˈможе / а коˈлис’ ми так // ˈвит’агнула г’ідˈного буˈх’інчика / ўз’аˈла воˈдичкойу зˈверха помасˈтила / таˈко воˈдичкою ц’у хл’іˈбину / прикˈлала нос *(інформатор приклала ніс до стола)* / йак не пиᵉˈче ў н’іс / гоˈтовиї хл’іб / так це роˈбили таˈк’і ну коˈлис’ же ш не буˈло при.. це сеш ˈБоже м’ій / коˈли це ше ˈд’іло буˈло / то це так уˈгадували // а н’е ўз’аˈла ў ˈруки поп.. туˈди с’уˈди пересˈкинула йіж / його ˈчутис’ в’ін ˈлехкиї ˈбуде // так пекˈли хл’іб // – *Чи однаковий пекли хліб на свята і на щодень?* – Ну на … книˈш’і пиᵉˈкли / йак це ўже на Р’іздˈво то книˈш’і / так ˈсаме росчиˈн’али / ˈт’іки тˈрошки там ˈжиру ˈмона добаўˈл’ати / і зˈверха staˈканом на хл’іˈбин’і виˈдушували staˈканом таˈке круженˈл’атко йак то йак то бух / сеї ˈкоржичок таˈкиї / то це ˈбули книˈш’і назиˈвалис’а // (Панасюк Є.В., 1937 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну ў ˈсмисл’і на ˈт’іст’і пеˈкли / на заˈпарц’і // роˈбили заˈпарку // – *Чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень?* – На шчоˈден’ пеˈкли ˈчорниї хл’іб із разоˈвойі муˈки пшеˈниц’і // а у ˈкого буˈло ˈжито / то ˈжитн’опчеˈнишниї / ˈжитн’опчеˈнишниї // а на св’аˈта ˈб’ілиї хл’іб staˈралис’а // ўˈже таˈкиї ˈб’іл’ш ˈздобниї / шос’ ˈуже ў ˈн’ого даˈвали // то пеˈкли на воˈд’і ˈхл’ібчик / на шчоˈден’ // а ўже йак на св’ˈата / то ўже на моло ˈц’і йак ў ˈкого буˈло моˈло // ˈран’ше на ˈдрожчах хл’іб не пеˈкли / ˈпойн’ала / роˈбилас’а п’іˈдмолот’ ˈтрошки ˈт’істечка / там ну ст’іки ˈго ˈт’іста // – *А підмолоть це що?* – Ну це ст’іки ˈго ˈт’іста / так полиˈвалас’а ˈтепла воˈдичка на це ˈт’істечко / бо воˈно ж ўже ї приˈсохло ў ˈд’іжц’і за ˈтижден’ полиˈвалос’ ˈтеплойу воˈдичкойу / добаўˈл’алас’а муˈкичка / воˈно почиˈнало ну йак п’ідпуˈхати / п’ідпуˈхати / ˈсходити / ше ˈтрошки воˈдички / ше ˈтрошки иии муˈкички / аж ˈпоки не завоˈрушиц’а шо ўже staˈйе ˈсходити / доˈп’іру ўже росчиˈн’али це шчиˈталас’а п’ідмоˈлот’ / а

то|д’і ўже |розчина / то|д’і ўже так йак на п’іў на поло|вину |т’іста ўже ро|биц’а |росчина / ўже |б’іл’ше добав|л’айец’а там си|роватки чи во|дички |теплойш і му|кички / і це так на |т’іст’і пе|кли хл’іб / без |дрожшч’іў / |ран’ше ж |дрожшч’іў не |було / ну бу|вало та|ке хто ўм’іў то на хмел’|вих |шишках / хмел’о|в’і |шишки ва|рили от таї на хмел’о|вих |шишках та|ке |т’істо ро|били |зам’іс’т’ рожшч’іў / на в’ід|вар’і хмел’|вих |шишок // (Нестерук Г.А., 1948 р.н., м. Погребище, Погребищенський р-н, Вінницька обл.).

Йак готу|вали^{е} / про|цес хл’іб / |зараз ска|жу ўспо|минати^{е} // ну йак / ро|били^{е} / за|м’ішували^{е} / ну на д|р’іжджах з|разу / от / йак|шо бу|ла си^{е}|роватка допу|с’т’ім на |сировац’:і не^{и}|ма си^{е}|роватки^{е} на во^{у}д’і / от / те^{и}|плен’ка во|дичка / шоб бу|ла / за|м’ішували^{е} |т’істо / му|ка / ну посо|лити^{е} / от / зам’і|сили^{е} / то^{у}|д’і йа|ке бу|ло з|найе^{и}ш / то^{у}|д’і ў|с’ого бу|ло та|кого це за|раз ўже ви^{е}|п’і|кайут’ а то^{у}|д’і / шо бу|ло так зам’і|сили^{е} це |т’істо / от / і во|но п’ід|ходи^{е}т’ |т’істо / шоб во|но п’ід’ій|шло по|стойало / а то^{у}|д’і ўже йак по|ка |т’істо п’ід|ходи^{е}т’ / от / то цеї / ну |вим’іси^{е}ти^{е} йо|го т|реба |добре^{и} / |вим’іс’іт’ / от а то^{у}|д’і ў |таку ў ц’і / |д’іжки^{е} та|к’і бу|ли / ў д’іж|ках ви^{е}|м’ішували^{е} / от / і цеї / і / накри^{е}|вали^{е} / шоб во|но би^{е}|стр’іше^{и} от с|ходи^{е}ло це |т’істо а тим |часом / роз|пал’ували^{е} ў |п’іч’і та|к’і / |печ’і ў |селах бу|ли / от / і цеї / роз|пал’ували^{е} / на|пал’ували^{е} так |добре^{и} шоб напа|лити^{е} п’іч / шоб жар та|киї буў / от д|ровами^{е} / па|лили^{е} / от / йак ўже там напа|лилас’а п’іч / ха|рашо / от / то бе^{и}|рут’ то^{у}|д’і ўже з цейі |д’іжки^{е} / розкла|дайут’ хл’іб / йак бу|ли |форми^{е} / а йак не бу|ло |фом’іў / то та|к’і йе^{и} ў |селах ло|пати^{е} бу|ли / ну та|к’і та|ка ло|пата шо на н’у к|ласти^{е} хл’іб / |знайе^{и}ш? // – *Угу.* – // Рога|ч’і / ло|пати^{е} бу|ли / таї |клали^{е} / чи на йа|киїс’ ли^{е}|сточок |тако / чи так на че^{и}|р’ін’ / то з|разу йак напа|лили^{е} п’іч / то^{у}|д’і т|реба цеї жар / згор|тали^{е} с’у|ди цейу / ну |друга |зоўс’ім бу|ла ло|пато шо згор|тали^{е} жар / ви^{е}гор|тали^{е} с’у|ди до йак|би ска|зати^{е} йак на |хату / до |себе^{и} го^{у}р|нули^{е} / шоб |цего / а то^{у}|д’і ту|ди / са|дили^{е} хл’іб / от / йак у |формах / |тоже^{и} на рога|ч’і / чи на ло|пату і по|совували^{е} да|леко / от / а |пот’ім цеї жар до |н’ого при^{е}су|вали^{е} / б|лишче^{и} / до ц’о|го / до фо|ром’іў цих / пон’і|майе^{и}ш? бли|шче^{и} / до |фом’іў / шоб цеї жар / і то^{у}|д’і ўже закри^{е}|вали^{е} п’іч / то^{у}|д’і бу|ли та|к’і йак то^{у}|б’і ска|зати^{е} / за|тула нази^{е}|валас’а во|на |йакос’ / да за|тула / та|ка шо йак п’іч закри^{е}|вайут’ / ну |вона та|ка з |бл’ахи^{е} з|робле^{и}на / от / і цеї закри^{е}|вайут’ / і то^{у}|д’і ўже там при^{е}|б|лизно з|найут’ с|к’іки^{е} ча|соў во|но там пе^{и}че|ц’:а / пе^{и}р’іо|дично |диўл’ац’:а |може^{и} т|реба м’і|сц’ами^{е} пом’і|н’ати^{е} то пе^{и}ре^{и}|совували^{е} та|к’і рога|ч’і бу|ли за|ч’іпл’ували^{е} / чи

ло|патойу |тейу / пома|лен’ко з |м’ісц’а на |м’ісце^{и} де |луче^{и} пе^{и}|че / тої ту|ди пе^{и}ре^{и}|совувале^{е} / де / ну / ше не спе^{и}к|лос’а / а те шо ўже с|пече^{и}не^{и} на те |м’ісце^{и} де ўже не |дуже^{и} пе^{и}|чец’:а / |опшим пе^{и}ре^{и}|совувале^{е} / от ну і так цеї і так ви^{е}п’і|кале^{е} // так пи^{е}к|ли хл’іб / от // а ше / йак бу|ло чим / йак бу|ло йаї|це / ну то^{у}|д’і ж бу|ли |куре^{е} / то |тоже йа за|була ска|зати^{е} / то йак|шо са|дили^{е} |пере^{и}д цим йо|го са|дити^{е} ў цеї / ў п’іч / то т|реба змас|тити^{е} |чимос’ / там йаї|це / чи т|рошки^{е} моло|ка зм’і|шати^{е} з йаї|цем / і |п’ірйачком мас|тили^{е} / хл’іб цеї / шоб в’ін буў / то^{у}|д’і та|киї з |печ’і ви^{е}|майут’ і / в’ін ўже та|киї йак ви^{е}б|лискуйе^{и} / от бо так в’ін |буде^{и} |зоўс’ім не та|киї / от а |пот’ім ўже / ск|лали^{е} йо|го в’ін ви^{е}холо|даў / і то^{у}|д’і со^{у}|б’і скла|дали^{е} ў |шос’ це хл’іб / і три^{е}|мали^{е} / |йили^{е} |ц’илиї |тижде^{и}н’ цеї хл’іб / хто йак ну ў ко|го йа|ка с’ім|йа / ў ко|го |б’іл’ше^{и} / то там час’|т’іше^{и} пе^{и}к|ли / ў ко|го |менше^{и} / то / |б’іл’ше^{и} на|пикла / таї / |йили^{е} / йак бу|ло шо цеї / за|черств’ійе / то во|ни су|шили^{е} сухар’і́ / і роз|макували^{е} / і так |йили^{е} / от / пон’і|майе^{и}ш? // а |пот’ім йак ўже спе^{и}к|ли цеї хл’іб т|рошки^{е} ли^{е}|шали^{е} ў |д’із’ц’і |т’іста / шоб на с|л’ідуїшчи^{е}ї раз д|р’іждж’і не |брати^{е} / бо з|разу во|но на дрож|д’ах / во|но п’ід|ходи^{е}т’ там на д|рожд’ах / при^{е}си^{е}|пали^{е} му|койу / і так до с|л’ідуїшчого |печи^{е}ва / а то^{у}|д’і ўже / йак|шо д|ругиї раз пе^{и}|чут’ хл’іб / от / то / бе^{и}|рут’ / це |т’істо / ту|ди / ўли^{е}|вайе^{и} т|рошки^{е} во|дички^{е} / от / розко|лотйуйут’ це з |вечора / так |робл’ат’ розко|лочуйут’ / цеї хл’іб / ц’у во|дичку / це |т’істо / шо це |п’ідмолот’ нази^{е}|вайе^{і}ц’:а / розколо|тили^{е} йо|го / б|рали^{е} шче т|рошки^{е} му|кички^{е} ту|ди / ну |сол’і ту|ди / попе^{и}|ред’н’е^{і} ка|зала шо там с’іл’ і|де ўсе / от і / цеї з |вечора заколо|тили^{е} обк|рили^{е} ту |д’іжку / а на |ранок ўста|йут’ і зноў / доси^{е}|пайут’ ту|ди му|ки / му|ка |жит’н’а пши^{е}|нична / б|рали^{е} бу|ла / от / та|киї хл’іб пе^{и}к|ли / от / ну йа з|найу шо / йак|шо |мона т|рошки^{е} о^{у}|л’ійі ўли^{е}|вали^{е} / йак н’е / то / ра|н’іше^{и} / ше ко|лис’ |бабушка мо|йа ка|зала / шо / то^{у}|д’і та|ке во|но бу|ло п|р’існе^{и} / з|найе^{и}ш / ни бу|ло цих |жир’іў / ни |кидали^{е} / н’і|чого та|кого ни |кидали^{е} / і хл’іб то^{у}|д’і ўже // |П’ідмолот’ / |п’ідмолот’ / ро|били^{е} з |н’ого // це |т’істо шо пи^{е}к|ли хл’іб / а ку|сочки^{е} шма|точок зали^{е}|шали^{е} йо|го / зали^{е}|шали^{е} дл’а |того / шоб ўс|л’ідуйшчиї раз / не б|рати^{е} д|р’іждж’іў / а на ц’ії |п’ідмолод’і розчи^{е}|н’али^{е} хл’іб / пон’і|майе^{и}ш? На ц’ії |п’ідмолод’і / добаў|л’али^{е} во|дички^{е} / му|ки / і |цего / з |вечора / йа ка|зала / а то^{у}|д’і пос|тойало з н’іч во|но пос|тойіт’ / а то^{у}|д’і |рано ўста|йут’ і за|м’ішуйут’ ўже |кидайут’ |б’іл’ше^{и} му|ки / шоб посо|лили^{е} йо|го / ўсе / і ви^{е}|м’ішуйут’/ ви^{е}|м’ішуйут’ / о|це нази^{е}|вати^{е}с’ |п’ідмолот’ / шо ли^{е}|шайут’ |т’істо шоб на д|ругиї раз йо|го пе^{и}к|ти // шоб

ни ни бʲрати[е] дʲрʼіждж'іў цих / йа айк зʲнайу ˈможе[и] воˈно йе[и] й по е[и]ˈначому // це це шо йа зʲнайу / так йак йа / памйаˈтайу / це шо ˈбабушка моˈйа ˈпекла / от ˈмама / це то[у]дʼі таˈкʼі так ви[е]пʼіˈкали[е] хлʼіб // (Бабійчук Г.А., 1949 р.н., с. Бабинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

ˈКоли[е] хлʼіб посаˈдили[е] / ўсʼікˈда меˈнʼі баˈбусʼа каˈзала / ˈвишкре[и]би[е] / дʼіˈжу / поˈтому шо ˈколи[е] / ˈтʼісто бʲра[е]ли[е] з дʼіˈжʼі ви[е]робˈлʼали[е] ў ˈформи[е] / аˈбо ў цʼі куˈлʼі / йак не буˈло ˈформи[е] / воˈно ше тʲрошки[е] стоˈйало ў ˈформʼі / і куˈлʼах / куˈли[е] таˈкʼі кʲругˈлʼі йак мйаˈчʼі / воˈни ви[е]клаˈдали[е]сʼа / чи на сʼˈтʼіл зʲмашче[и]ни[е]ї о[у]ˈлʼійе[і]йу / чи на ˈформи[е] / то / ўже йак з дʼіˈжʼі ˈвибрали[е] цеї хлʼіб / баˈбусʼа ме[и]ˈнʼі говоˈрила ˈвишкре[и]би[е] ˈдʼіжку / це моˈйа ˈробота / і йа ˈножи[е]ком / акуˈратно ўсе ўсе ви[е]шкрʼіˈбала / це ˈтʼісто куˈсочки[е] / шоб ˈпʼісляˈ цʼоˈго ви[е]шкрʼіˈбанʼ:а / дʼіˈжа буˈла ˈчиста йак поˈмита / йіˈйі гетʼ ˈдаже[и] не ˈмили[е] нʼіˈколи[е] / а оˈцеї скрʼіб / бʲрали[е] ў / таˈку о[у]ˈдну / коˈмок таˈкиї ве[и]ˈликиї / вʼін прйе[и]мˈйерно йак два кулачˈки / от / опсиˈпали[е] муˈкойу / і кˈлали[е] ў муˈку ў хоˈлодне[и] мʼісˈце[и] / це длʼа тоˈго шоб на дʲругиˈе[ї] раз з ˈного зроˈбити[е] ˈпʼідмолотʼ / воˈно ўже ˈбуде[и] / ўже ў ˈному ви[е]робˈлʼайуцʼ:а таˈкʼі / дʲрʼіждж'і / ˈсамʼі дʲрʼіждж'і / с по[у]ˈвʼітрʼа і ўсʼо / воˈно ўже буˈло гоˈтове[и] длʼа / це хлʼіб ˈдаўнʼій не дрожджоˈвиї роˈбили[е] / а з ˈпʼідмолотʼі / так оˈце ˈтʼісто збе[и]ре[и]гˈлосʼа до сˈлʼідуїшчого / дʼнʼіў ˈдесʼатˈ вʼісʼім / ў муˈцʼі шоб воˈно не проˈпало / ў хоˈлодному ˈмʼісцʼі / а поˈтом йоˈго розˈмочувалиˈе роˈбили[е] ˈнову ˈпʼідмолотʼ / і з ˈвечора / а ˈрано ўже роˈбили[е] хлʼіб // (Яницька Л.А., 1947 р.н., с. Бабинці Погребищенський р-н, Вінницька обл.).

Мо[у]ˈйа ˈмама / йа ˈпоўнʼу / мо[у]ˈйа ˈмама пикˈла / на ˈлистʼі з каˈпустинʼа / хлʼіп // на лоˈпату де[и]ре[и]ў[ї]йану таˈку і ў піч саˈжала / з лоˈпати з листˈком / вʼін сˈпʼіксʼа воˈна виˈймайі / таˈкиї ˈгарниї це[и]ˈї хлʼіп ооот ми ˈйіли ˈбоже бʼіду[ї]вали тоˈдʼі бʼіду[ї]вали / бо буˈла вуˈїна ˈбʼідно / ˈшестиро дʼіˈтеї / ˈбатʼко на фˈронтʼі / а ми це[и]го / бʼіду[ї]вали ˈшестиро / і ўсʼі ми ˈвижили / ўсʼі / чоˈтири бʲрати і двʼі се[и]стʲри і чоˈтири ˈбрати поˈмерло а йа з ˈцейу сестˈройу осˈталасʼа // ˈмама усʼо пикˈла цеї хлʼіп у пе[и]ˈчʼі усʼо ўˈремʼа / то йа зʲнайу да // ми помаˈгали ї мʼіˈсили // а буˈли таˈкʼі / диˈтино / ноˈчоўки де[и]ре[и]ў[ї]йанʼі / де[и]ре[и]ў[ї]йанˋі ноˈчоўки і там ми рожчиˈнʼали і там мʼіˈсили це[и]ˈї хлʼіп і пикˈли / да // шо тоˈбʼі ше ˈдоцʼа скаˈзати? // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на кожен день?* – ˈДоцʼа йаˈка буˈла муˈка // йакˈшо муˈка кˈрашча / то де[и]рˈжали на ˈсʼвʼато пикˈти хлʼіп / а йакˈшо муˈка те[и]мˈнʼішча / то ˈжитʼімка то де[и]рˈжали / ˈжитнʼу пикˈли шчодˈнʼа а йак пшеˈнична то це ўже шчиˈтайети[е] ˈлуча то ўже / це[и]го /

де[и]р|жали на с’в’а|та пик|ли ну там на Р’ізд|во на Зе|лен’і св’а|та на йа|ке там ото пек|ли так це[и]ї хл’іп да да // (Білошкурська Г.П., 1940 р.н., сел. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

То там ўже т|рошки |ки[е]нец’а там йа|когос |цукру так йак йак|би со|лодке це ўже // – *Це білий хліб, так?* – Да да |б’ілиї хл’іб бо |чорниї йе |чорниї ту|ди ўже |цукру не… ну |цукру т|реба |жмен’ку нап|риклад ее це це|го йак во|но розчин’айеш там йо|го та|ке ко|лис’ розчи[и]н’али то |сипле[и]ш там ее |жмен’ку |цукру |жмен’ку |сол’і о ну там во|ди чи ше й ми |кислим моло|ком розчи[и]н’али ўсе і це та|ке ўсе за зако|лочуйіш не гу|сте не гу|сте а так йак |будем ка|зати ну йак гу|ста сме[и]|тана з|найеш отаке|го там шоб |найет’ і т|рошки гус|т’іше ше ї во|но со|б’і за н’іч ее |йакби ска|зати проки|сайе т|рошки а а |рано ўже му|ки доба|вл’айеш і ви|м’ішуйеш |ск’іки там |треба му|ки і ўс’о то|д’і вже |сходит’ і то|д’і ў п’іч так ко|лис’ пе[и]|кли да ну |зара ўже ўки|дайем в шос’ вже так на че|рен’і вже не … але ж йа ж |кажу йа ўже хл’іб то даў|но й пе[и]|кла так |хл’іба |мало пе[и]|чу та|ке |б’іле то пе[и]|чу |часом *(говорить нерозбірливо)* йа|кого зави|ванц’а // це не|даўно з |йаблуками пе[и]|кла зави|ванц’а |тоже *(зітхає)* то йа ж |кажу це та|киї // о|цеї шо йа то|б’і ре|цепт да|ла то йа так пе[и]|кла зави|ванц’а з цим ре|цептом в’ін бач не н’ічо там т’аж|кого не|майе і п|росто ее ўз’а|ла п’іўл’іт… а п’іў|л’ітру во|ди ўз’а|ла / п’іўста|кана |цукру п’івста|кана ее о|л’ійі і це все перек’іп’йа|тила пон’і|майеш в кас|трул’ку ўз’а|ла і це ўсе перек’іп’йа|тила ти|п’іро во|но схоло|дайе о вили|вайу там де йа |майу м’і|сити во|но со|б’і прохо|лоло і ти[е]|п’ір доба|вл’айу ту|ди му|ки іі і те|го ну му|ки і |дрошч’ів вже |тоже ў га|раче ж не |кинеш а тре шоб во|но прохо|лоло і то|д’і |пачечку д|рошч’іў сто грам д|рошч’іў ту|ди |кинула і му|ки с|к’іки т|реба ўз’а|ла зам’і|сила во|но та|ке в’ідста|йе аж в’ід ру|ки ўже та|ке тра м’і|сити шоб во|но… ну ї ўс’о то|д’і ро|би ўже со|б’і шо хоч йа|ке хоч н’і|чо та|ке по |ц’ому ре|цепту |часто пе[и]|чу // то це то це та|ке вип’і|кан’:а да ну йе шо |б’іл’ше ў|м’ійут’ |б’іл’ше з|найут’ але йа те шо з|найу то з|найу так // – *Чи пекли якісь спеціальні хліба на свята?* – Нуу та|ких ее ну йак|шо на|приклад ее… ну на |Р’іздво то|же заўж|ди хл’іб п’ікс’а ну |йакби |будем ка|зати і |житн’ії |йакби |чорниї хл’іб і |б’ілиї ну ўже та|кий |б’ілиї… ну ўже |самиї |б’ілиї та|киї ну йа там з|найа йак во|но по ко|лишн’ому |пал’а… пал’а|ниц’і йа|к’іс’ з|валис’ чи йак во|но // ну |вобшем та|ке |б’іле пе|кли ну а |зара то |паску ўже |будем пе|кти / то нази|вайет’с’а |паска |б’ілиї |йакби хл’іб // – *А якшо на хрестини чи поминки?* – Ну то о|собого х|л’іба не бу|ло / цеї хл’іб шо заў|жди о|но |п’ікс’а так і буў / а так

осо|бливого шоб та|киї йа|киїс’ особ|ливиї хл’іб то ме|н’і |кажец’а шо не бу|ло йа шо з|найу // ну шо там та|ке ше // (Мартинюк М.Е., 1946 р.н., сел. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Хл’іп / це жи|т’:а // л’у|дина на|роджуйец’а / йі|йі несут’ ди|тинку ў |церкву / печут’ кала|ч’і / це хл’іп // жи|ве л’у|дина / до|росл’ішайе / |зам’іж ви|ходит’ / не[и]|даўно ў |тебе брат жи|нивс’а / буў і коро|ваї / і хл’іп обов’йа|зково / ї з х|л’ібом при| ходили с|вататис’ / на с|вад’бу теж коро|ваї / і ко|ли л’у|дина ўже дожи|вайе в’і|ка / |тоже з х|л’ібом йі|йі супро|воджуйут’ ў ос|тан’:у |пут’ // – *Як пекли хліб? Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Ко|лис’ еееє йа шче |помн’у / це ме|н’і |семс’йат п|йат’ мо|йа |бабц’а по|мерла ў сто |один / йа шче |т|рошечки пам’йа| тайу / ту п’іч / во|на ок|ремо бу|ла ў |л’етн’ій |кухн’і / ту |д’ішку / дере|в’ану / |зарас та|кого н’і ў |кого не|майе / |може |дес’ сохра|нилос’ / ў нас йе |зарас шо / |миски / там кастр’у|л’і / а там дере|в’ан’і |д’іж`і / м’і|сили |т’істо / за|м’ішували / д|рожчі |тоже не ўжи|вали / до |чорного х|л’іба бу|ла зак|васка / |тойіст’ / йак|шо л’у|дина пе[и]|кла еее хл’іп не о|дин / так йак ми |зарас о|дин / пе[и]|кли на |вес’ |тижден’// ў п`іч / за|м’ішували |т’істо / вик|ладували / йа|кшо |форми ў |кого йе то |форми / а йак|шо н’і |нав’іт’ на ка|пуст’аному ли|стов’і / в’ін та|киї смач|ниї / шоб не |поп’ілом в’ін ў чи|р’ін’ / ко|ли го|р’ат’ д|рова / п’іч наг|р’ійес’а / там же ш ц’і це|глини вогнетриў|к’і/ во|ни на|гр’івайус’а / |пот’ім цеї ву|г’іл’:а дере|в’ане / ц’і д|рова ви|гортайут’ з |печ’і / п’іч ўже го[у]|това наг|р’іта // зарас ў нас ду|хоўка с|лужит’ |п’іч:’у // |пот’ім в ц’у п’іч са|дили / бу|вайе так шо са|дили на чи|р’ін’ п|р’амо / вот / але |пот’ім там бу|вайе вуг|л’ашка йа|кас’ попа|дайе // ну / йа |л’убл’у |дуже на ка|пуст’аному ли|ст’і / |бабц’а п’і|де нар|ве на ка|пустниї лист покла|де це |т’істо / во|но с|ходит’ і |пот’ім йо|го ў п’іч // ну вип’і|кайут’ |сорок фи|лин п’атде|с’ат // і пе[и]|чут’ хл’і|б’іў |дуже ба|гато / пото|му шчо |л’уди бу|ли ду|же |заїн’ат’і / ў них ду|ховок не |було / рас |дес’ ў |тижден’ |л’уди ї|дут’ ў |поле на ро|боту і бе[и]|ре ку|сочок х|л’іба // і |ц’ого х|л’іба фа|тало / с|печеного х|л’іба з ц’і|йейі пе|ч’і фа тало на |тижден’// в’ін не черст|в’іў |доўго / в’ін не цв’іў так йак |зарас // тої ку|сочок / |йакиї там |бабц’а ли[е]|шила |т’істо / то ли|шайец’а ў |д’іжц’і / во|на за|мотуйе ў сал|феточку по[у]то[у]|мушо не бу|ло ж па|кет’іў / ў сал|феточку аку|ратнен’ко це |т’істо не |дуже заси|хало і оста|йет’с’а ў |д’іжц’і // |пот’ім роз|мокуйут’ йо|го / ўже |тижден’ прої|шоў / тої хл’іб ўже з’|йіли / і |новиї хл’іб на ц’ії зак|васц’і / роз|мочуйут’ йо|го во|дойу і зноў за|мішуйут’ т’істо // ну му|ки добаў|л’айут’ / во|да / му|ка / |с’іл’ і т|рошки |цукру / |можна ї не

ˈцукру / ну і оˈл’ійі // йа добаўˈл’айу три ˈложки / дв’і ˈложки оˈл’ійі ў ˈт’істо // це таˈке / а ˈзарас йе дˈрошч’і // – *Чи пекли якісь спеціальні хліба на свята?* – Коˈли ўже на йаˈкіс’ св’аˈта тоˈд’і ўже соʸˈб’і дозвоˈл’али хл’іп ўже б’іл’ш таˈкиї пшеˈничниї / воˈни назиˈвалис’а книˈш’і / ˈнав’іт’ хл’іп цеї назиˈваўс’а книˈш’і / вироˈбл’айут’ зˈначіт’ хл’іп чи ў ˈформу чи не ў ˈформу ї таˈко staˈкан сˈтаўл’ат’ / оˈтак staˈканчиком притиˈснула ї ў сеˈредин’і поʸ луˈчайец’а таˈкиї кruˈжочок / то ўже назиˈвайец’а хл’іп книˈш’і / ну то ўже таˈкиї ˈт’іпа йак св’аˈтковиї // а йаˈкшо ўже їти ў ˈгост’і до ˈкогос’ там ˈПаска чи Р’іˈздво / то ˈмама заўˈжди пеˈкла калаˈч’і кр’ім хˈл’іба / з ˈчорним хˈл’ібом не хоˈдила ў ˈгост’і / ˈт’іл’ки каˈлач роˈбила / так киˈсочок ˈт’іста таˈко продоʸвгуˈватиї йак баˈтон *(показує)* сˈтавит’ / і ˈпот’ім три поˈлоски таˈких каˈчалочки і плеˈла ˈкосу таˈку / і ˈставила тут ˈзл’іпл’увала / ˈпот’ім в’ін сˈходиў / ну це ўже буў на дˈрошчах м: каˈлач і ˈзаўжди ў ˈгост’і хоˈдила / ˈпапа хоˈдиў ˈзнач’іт’ до своˈйіх р’ідˈн’іў ў дˈруге сеˈло з калаˈчом // (Дерещук Г.І., 1948 р.н., сел. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Хл’іп оˈбично коˈлис’ пикˈли ˈт’іл’ки ў суˈботу / це буў к’іˈнец’ роˈбочойі ниˈд’іл’і так йак ˈл’уди роˈбили по ˈселах / на поˈл’ах то хл’іп пикˈли т’іки ў суˈботу / ˈйісти гоˈтовили ˈтоже ў суˈботу / ў ниˈд’іл’у буў ˈотдих / ˈл’уди по неˈд’іл’ах не роˈбили так йак ˈзараз // хл’іп пикˈли йак рожчиᵉˈн’али хл’іп / роˈбили рожˈчиᵉну / ˈзараз ˈкажут / закˈваска а коˈлис’ каˈзали ˈп’ідмолот’ // і от ў ц’у суˈботу пикˈли хл’іп і ˈчутучку ˈт’іста ˈтого остаўˈл’алос’а / на поˈтом там / а пикˈли хл’іп ў таˈки п’іˈтн’ій д’іжˈки назиˈвалис’а воˈни буˈли з ˈдосок / таˈк’і не таˈк’і йак ˈбочки а таˈк’і до полоˈвини ˈбочка ˈп’ітна ˈд’ішка назиˈвалас’а // м’іˈшалос’а те ˈт’істо буˈла таˈка / куˈпистка / таˈка спиˈц’іал’но ˈвиробл’ана дереўˈл’ана куˈпистка // хл’іп суˈгубо ˈп’ікс’а ў пиˈч’і на чер’іˈн’і / не ў ˈформах бо це ў ˈформах ўже п’ізˈн’іше а ˈім’ін:о на чиˈрен’і і ˈсамиї ˈluч:иї хл’іп буў тої йаˈкиї ˈп’ікс’а на чиˈрен’і // ˈсунули / ˈпоп’іл розгорˈнули / ўˈсунули таˈка лоˈпата буˈла і на н’у кˈлаўс’а хл’іп / ˈсоваўс’а ў п’іч на чеˈр’ін’і // тої хл’іп буў ˈдуже ўˈкусниї // (Пилявець Г.П., 1946 р.н., сел. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Сеˈроватка / воˈда / тˈрошки ˈцахару / дˈр’іж’:і / воˈно п’ідˈходило начиˈнало бухˈтити / ўже заˈм’ісували т’істо / нууу т’істо заˈм’ісуйес:а чиˈстен’ко / паˈлили ў пеˈч’і // п’іч наˈпал’ували ˈгарно / шоб п’іч буˈла жаˈрка ˈб’іла йак то ˈкажут’ / ну чеˈр’ін’ гарно вимиˈвали / шоб ˈпопел’у не було / стиˈрали гет’ тˈрапоч’койу та ў чеˈр’ін’ киˈдали мукичку // йакˈшо муˈкичка не гоˈрит’/ то тоˈд’і ўже ˈможна ˈбуло саˈжати хл’іп саˈжали на

та'ку 'досочку / ло'патка 'досочка нази'вайеца му'кичкойу // поси'пали ц'у ло'патку 'досочку / к'лали ў пал'а'ничку / хл'і'бинку і засу'вали на че'рін' // нууу п'ік пе'чес'а хл'іп дес' го'дину / йак'шо ха'роша п'іч пал'ат' / ўс'о // (Редчук Т.П., 1959 р.н., с. Дашківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йак пек'ли хл'іб / ро'били зак'васку / спо'чатку / 'пот'ім розчи'н'али на ц'ій зак'васц'і / б'рали жи…/ це хл'іб 'п'ікс'а на 'кожен ден' / б'рали 'житн'у му'ку / зак'вас'ували / за'м'іс'ували з'вечора і с'тавили на 'ц'ілу н'іч на бро'д'ін':а / хл'іб / зак'васка ц'а к'василас'а / а 'ранком па'лили ў 'печ'і / 'добре / ви'м'іс'ували хл'іп / добаў'л'али ше му'ку / ви'м'іс'ували це 'т'істо / і вироб'л'али хл'іп // са'дили йо'го на че'рин' в 'печ'і / п'р'амо на че'рин' / та'ка бу'ла спе'ц'іал'на ло'пата / ши'рока / на ту ло'пату к'лали хл'іп і ўсу'вали йо'го ў п'іч // з'верху з'машчували йо'го 'т'іки во'дойу / не йай'цем а во'дойу / змас'тили і ў'сунули йо'го ў п'іч // і в'ін там вип'і'каўс'а / ко'ли ўже йо'го 'вит'агн'ули з 'печ'і / от / в'ін з'низу шо в'ін си'д'ів на чери'н'і 'поп'іт / 'поп'іл / но'жом гобшк'рабуўали / во'дичкойу гобми'вали і ло'жили йо'го там / ў сво'йі м'іс'ц'а / на йа'кис' 'мисник чи йа'кус' 'тумбочку // ўже ўс'о // (Дика В.М., 1945 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

З'разу ў'нос'ат 'обш'ім му'ку / му'кичка г'р'ійіц'а / по'том ки'дайут ту'ди ў ту му'ку / ну 'йак / ко'ли бу'ла п'ід'чина пон'і'майіш / 'кинули му'ки / во'но п'ід'іш'ло / і 'пот'ім пе[и]'чут х'л'іп / а 'пот'ім з д'руого х'л'іба з'ноў остаў'л'айут на д'ругиї хл'іб / 'пот'ім зам'і'сили / пок'лали / в'ін 'висходиў гар'несен'ко / ў п'і'ч'і напа'лили / і ў п'іч / на 'час ў п'іч... / ко'лис' пе[и]к'ли та'ко на ло'пат'і / на ло'пат'і / та'к'і / ло'пата 'доўга / 'доўг'ії де[и]р'жак / ло'пата / і поси'пайец'а та ло'пата му'кичкойу 'гарно че'р'ін' вим'і'тайец'а / ту'ди засу'вайец'а // (Порохня Г.В., 1946 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

С пше'нишн'ого / пик'ли с пше'нишн'ого // – *В чому Ви печете хліб?* – пик'ла у 'д'іжках / та'ка 'д'іжка і / ну шо / і там т'і оста'валас'а 'ран'ше пек'ла оста'ваўс'а ку'сок та'киї йак пір'і'жок / 'т'іста шоб на роз'чину / ў'вечер'і намо'чила бо бу'ду ў'заўтра пик'ти то на'мочуйу тої тої пір'і'жок і / розтоўк'ла розтоўк'ла 'рано ўста'йу 'лиїу ту'ди 'б'іши во'ди / і добаў'л'айу му'ки / посо'лила т'рошки йо'го там / і 'м'іс'у / 'робл'у на на то 'пир'іш на те на хл'іб / на кни'ш'і чи на шо там там йа пик'ла кни'ш'і пик'ла 'перед е шв'ат'ками // – *А давали яйця до хліба?* – н'е / не да'вала // – *На чому розчиняли?* – На во'д'і // – *Не даєте молоко?* – Н'е / до х'л'іба н'е // – *Чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень?* –

Йід'накиї // (Сивак Н.М.,1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ми 'пеᵢкли посто'йан:о цеї х'л'іб / оста'валос'а 'к'істо / те 'к'істо з'вечора п'ідби'вали остаў'л'али в'ід х'л'іба / во'но ўже кис'лен'ке бу'ло / п'ідби'вали / рош'чина ро'билас'а 'рано за'м'іс'ували / ше п'ідли'вали теп'лен'ку во'дичку / ўс'о ў му'ку // і во'но с'ходило / д'рошч'і добаў'л'али т'рохи / а так йак неᵢ'ма 'к'іста то з'вечора д'рошч'і му'ки і п'ідкала'пуц'али / роскала'пуц'али ўс'о / пос'тавили / і 'хаї соб'і 'кисне // а 'рано роз'вод'іт во'дичкойу теᵢп'лен'койу чи си'роваткойу чи чим / му'ку 'сип'іте / 'гарно зам'і'сили / 'вим'ісили і з'ноў с'ходеᵢ / і на'кидали ў 'формочки / та 'во|но ў 'формочках с'ходеᵢ 'тоже // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Ну йак ко'ли / пеᵢк'ли пир'іш'ки то ўже то ўже буў 'б'ілиї х'л'іп / б'і'л'ішиї а 'так / то пеᵢк'ли пшеᵢ'ничниї / т'рохи 'сипали 'б'ілойі му'ки ну ў'с'ако / йак 'коли бу'ло // (Томляк Г.М., 1940 р.н., с. Мізяквські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Ну х'л'іп пеᵢк'ли / сна'чала 'т'істо 'брали роз'мачували / ра'н'іше ўстаў'л'али ку'сочок 'т'іста з 'першого хл'іба і рошчи'н'али його / роз'водили і ро'били рош'чину / і во'но там к'василос'а ча'са три чо'тири / по'том за'м'ішували / за'м'ішували цеї х'л'іп і в'ін п'ід'ходиў / вироб'л'али йо'го / а'бо на че'р'ін' к'лали ў 'п'іч / накри'вали ў пеᵢ'ч'і / напа'лили / по'том вироб'л'али х'л'іп / ло'жили на лист'ки / от / і за'совували ў 'п'іч ло'патойу дере'в'анойу / а н'е то ў 'кого йе 'форми то ў 'формах та'ких ло'жили і зап'і'кали // – *Однаковий хліб пекли на свята і щодня?* – Шчод'н'а / шчод'н'а неᵢ пеᵢк'ли / а рас ў 'тижд'ін пеᵢк'ли 'ш'іст' бу'ханок х'л'іба на неᵢ'д'іл'у / о / а на св'ат'ков'і то ро'били х'л'іп ўже 'б'іл'ш здоб'н'ішчиї та'киї / ро'били та'к'і з ста'кана / ро'били 'сонце / ро'били полу'м'іс'ац'і та'киї / шоб це 'вид'ілка бу'ла / і к'ниш та'киї тож веᵢ'лик'ії / ве'лика бу'ханка х'л'іба / ро'били ц'і кни'ш'і 'тоже вироб'л'али з'верха на 'н'ому / шоб буў кра'сив'ії / от та'к'і к'ниш'і / но 'т'істо це 'саме та'ке йак на х'л'іб 'робиц'а // (Постемська Є.З., 1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Одˈнаковиї пеᵘкˈли / ну йак // закˈвасʼували / вʼін стоˈйаў ˈцʼілу нʼіч кис // тˈрохи муˈки дˈрошчʼіў / а нʼе то так ˈчорниї хлʼіп остаўˈлʼали / роскˈвасʼували йоˈго і вʼін кис // а toˈдʼі ˈранком замʼіˈсили / виробˈлʼали // ˈзарас ўже ў формах пеˈчут / а коˈлисʼ на ˈчерен’і пеᵘˈкли // на лоˈпату таˈку деᵘреᵘ ўˈйану / і ˈсовали на ˈчерʼін / і так вʼін ˈпʼіксʼа // (Івацко Т. П. 1947 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

ˈЖили ми-и / ми / и-и…/ ˈбʼідно toˈдʼі / ми буˈли ˈсиротами // а хлʼіп / буˈло ˈмама пеᵘкˈла / раз на ˈтижденʼ пеᵘкˈла хлʼіб / хлʼіб и-и-и…/ с-с-с…/ ˈкого буў / буˈла ˈгарна зеᵘмˈлʼанка / с пшиᵉˈничкойу / ˈсʼійали шоб гороˈда ˈдостал’/ збеᵘˈрали пшеˈничку чу серˈпами з с-с…/ цеї зрʼіˈзали йіˈйі / ˈжали сеᵘрˈпами / ˈпотом йіˈйі ў ˈкого буˈло таˈкʼі буˈли / и-и-и…/ ої ˈГосподи / ˈжорна / да ˈжорна таˈкʼі / на ˈжорна переˈмелʼували / роˈбили муˈкичку // цʼу пшиᵉˈничку перетиˈрали на ˈжорна / роˈбили муˈкичку / а ў ˈкого не ˈбуло ˈжорнʼіў / йакˈшо буˈло ˈбʼілʼше земˈлʼі / то ˈбили / и-и-и…/ цʼіˈпами / таˈкими цʼіˈпами / таˈка дереᵘˈўйана ˈпалка / ˈдоўга шоб ў ˈруку бˈрати // до ˈнейі приўˈйазана там на ˈнитку / ˈменша таˈка / шо вʼітˈвайецʼа / і ˈцими цʼіˈпами ˈбили пшеˈничку / склаˈдали йіˈйі таˈко на ˈкучки такʼі кruˈгом / і це ўсʼу пшеˈничку // поˈтом проˈвʼійували йіˈйі / бˈрали йіˈйі / це ўсʼо // пиᵉˈкли хлʼіб / хлʼіб пекˈли / таˈкиї хлʼіб буў / кругˈленʼкиї таˈкиї / буˈли ˈформи таˈкʼі / е-е… / хто хто йаˈкʼі маў / а пекˈли ше ї без ˈформʼіў / пˈросто буˈли лоˈпати таˈкʼі / дереᵘˈўйанʼі зˈроблʼанʼі / пˈлоскʼі / і на ту лоˈпатку лоˈжили бˈрали / и-и-и… / зрʼіˈзали / и-и-и… / з-з… липуˈха леᵘˈсток здоˈровиї / лоˈжили на цʼу лоˈпатку // пʼіч ўже буˈла наˈпалʼана / чиˈрʼінʼ це зˈваласʼа так / чʼіˈрʼінʼ ў пʼіˈчʼі розгорˈтали ўсʼо / шоб там не буˈло нʼіˈчого / ўже ˈвигорʼіло ўсʼо / ˈтʼілʼки наго˙рʼівше шо там ˈтепла / і туˈди згорˈтали леˈгенʼко із цим лиᵉˈстˈком / и-и-и… / з лопуˈха / хˈлʼібчик / і так / ˈцʼілу ˈпʼічку лоˈжили ˈтуди / сˈкʼілʼки там лоˈжили / чи пˈйатʼ чи чоˈтири чи ˈшʼістʼ буˈханок йак у ˈкого йаˈка ˈпʼічка буˈла // ˈпʼічка у нас ˈтоже буˈла не ˈдуже виᵉˈлика // і так пик ˈпʼіксʼа хˈлʼібчик / ˈпотʼім йоˈго виїˈмали / склаˈдали зˈнайу таˈко / такʼі ˈлаўки буˈли ў ˈхатʼі / це коˈлисʼ ˈрʼадном засˈтеланʼі / і цʼу цʼі хˈлʼібчик на боˈчок зˈразу / ˈпотʼім на дˈругиї шоб вʼін осˈтиг / лоˈжили йоˈго о / так пиᵉˈкли / так роˈбили // (Денисюк Л.І., 1951 р.н., с. Вінницькі Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Пекˈли хлʼібᵖ на ˈтʼістʼі не на дˈрошчах / от зроˈбили ˈйакби заколоˈтили муˈки з воˈдойу / і шоб воˈно проˈкисло / на тʼім проˈкислʼаному ˈтʼістʼі / ти рошчиˈнʼайеш зˈвечера хлібᵖ /так йак пирʼішˈки еее хто пеˈче зˈвечера

хто пе|че те|пер’ічки |б’ільшу част’ пе|чут |зран’:а // зам’і|сила во|но |сходи[е] а ти там шос’ |робиш / а ко|лис’ н’е ко|лис’ з|вечера йакшо пир’іж|ки на д|рошчах з|вечера так |сами йак на |т’іст’і цеї хл’іп / це |т’істо шоб бу|ло |кисле / йак во|но |кисле ти на |н’ому рошчи|н’айеш еее |б’іше |т’іста / во|но ц’і|лу н’іч с|ходи / а |ранком ти ўс|тала во|но з’іїшл|о / ти |ранком до|м’ісуйеш шоб во|но та|ке |йакби пих|ти ўже / бо то ше не гус|те ти рошчи|нала р’ітко|вате / а ўже йак во|но за |ц’ілу н’іч по|кисло / ти |рано добаў|л’айеш |б’іше му|ки / і |робиш так йак ўже ў п’іч пех|ти // но те|пер’ічки з |печ’і ў |кого йе / а ў |кого таї не|ма / ў |мене то ше сто|йіт …// ўже ти |рано |стала |м’ісиш (*показує як місити*) / добаў|л’айеш му|ки / |м’ісиш йо|го так йак на х|л’іп / густо|вате вироб|л’айеш // зам’і|сила хаї |сходи шоб во|но зноў з’ії|шло // йак во|но ўже з’ії|шло ти ўжеш |бачиш / зам’і|сила |лошку / а во|но ўже полу|чайец’а дв’і / во|но п’ід|ходит’ от ти |ўзала його / ўже зам’і|сила зноў / |виробила |хл’іпчики / і во|ни |сход’ат’/ т’і |хл’іпчики п’ід’іш|ли |трошки // і бу|ли диреў|йан’і лопа|ти отак’ігоо (*показує*) з держач|ками / на ц’у по|сипала му|ки / |ц’уйу ло|патку ти поло|жила цеї |хл’іпчик / і ц’у п’іч |вигорнула жар |блишче суди / а ту|ди ў|совуйеш цеї |хл’іпчик от / і в’ін і пи|чец’а // (Сторожук Н., 1930 р.н., с. Ксаверівка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Йак пек|ли хл’іп / ко|лис’ мо|йа |бабц’а роз|казувала / шо було |вашко / і ро|боти ба|гато і на ро|боту |б’ігали |тожеш з|ранку і до |п’ізн’ойі |ноч’і / то за|м’іс’ували |т’істо а ро|били рош|чину // б|рали |воду |теплу / |сипали ту|да |житн’у му|ку / добаў|л’али |трошки ше пши|ничнойі / зако|лочували йо|го / та|ке шоб бу|ло йак гус|та сми|тана / і стави|ли ў |тепле |м’ісце на ўс’у н’іч шоб во|но там бро|дило // а |рано / ко|ли ўже ўс|тали / бе|рут’ зноў п’ідли|вайут’ |воду |сипл’ат’ ту|да |тоже му|ку / і |сол’і добаў|л’айут’ / і зако|лот’уйут’ / зако|лот’уйут’ і зноў / накри|вайут’ йо|го рушнич|ком ц’у |д’іжечку / і накри|вайут’ ше йа|койус’ оде|жинойу / і |ставим і |ставили на п’іч ў |тепле |м’ісце / шоб во|но |гарно п’ід|ходило // о а по|том / ше кол|и зали|шалос’а о|це |т’істо то на зали|шали ку|сочок ше на д|ругиї рас / |черес |тижден’ зноў пик|ли хл’іп / о / і |гарно ўже по|том ко|ли ў|сипали це |борошно / |гарно |вим’ішали його / зам’і|сили м’і|сили так / шоб |т’істо в’ідста|вало в’ід рук / ко|ли во|но |гарно |вим’ішане / то |значит’ |буде в’ідста|вати в’ід |рук / не |буде прили|пати / а шоб так в’ідста|вало / то ка|зала / т|реба час|т’іше мо|чити |руку ў цеї |воду / шоб во|но так ну хара|шо м’і|силос’а // о ше шо там / ко|ли |т’істо зали|шалос’а ше / шоб во|но зноў п’ід’ії|шло

/ с'тавили ў 'тепле 'м'ісце не ў га'раче / бо 'каже йак пос'таўл'ат' ў га'раче 'м'ісце / то во'но 'опшим за'париц'а / і то'д'і хл'іп не 'ўдас'а не 'з'іїде // о по'том шо 'ставили ў 'тепле 'м'ісце / во'но там п'ід'ій'шло / п'іч на'пал'ану вигор'тали / а шоб про'в'ірити чи ни по'палимо хл'іп / 'каже / т'реба бу'ло та'ко 'ўз'ати ў 'жмен'ку (*показує*) му'ки і ки'дайут / ўже 'вигорнули 'гарно жар с 'печ'і / ки'дайе му'ку / і 'диўл'ац'а йак'шо во'но не го'рит'/ 'знач'іт' во'но 'можна са'жати ў п'іч / а йак'шо му'ка го'рит'/ 'знач'іт' ше рано са'жати // по'том вироб'л'али / бу'ли та'к'і дереў'йан'і ло'пати / ка'зала / 'сипали му'ку на ц'у ло'пату і вироб'л'али хл'іп 'круглу та'ку буха'нину / 'гарно вироб'л'али по'том чи о'вал'ну 'форму ро'били // о і ўже коли са'жали на ў п'іч / то хл'іп перех'рист'ували / перех'рист'ували 'пеўно шоб 'ўдавс'а / шоб 'гарно 'сп'ікс'а // о а ше йак цеї му'койу 'сипали а то ше ро'били так / су'шили 'лист'а с ка'пусти с 'хрону або липу'хи / та'ко на'низували на д'ротик (*показує*) і су'шили / шоб во'но су'хен'ке 'було / бо на 'мокре то кажи 'ўлага 'опшим 'т'агне ў'лага / і то'д'і хліб[п] бу'де 'мокриї 'знизу // о і са'жали ў п'іч са'жали і та'ко (*показує*) са'жайут' і 'р'еско ви't'агували шоб во'но 'с:унулос'а с ло'пати // о і 't'істо зали'шалос'а там на чири'н'і пик'лос'а // о а ко'ли ўже 't'істо 'ўклали ў п'іч / йі'йі закри'вали за'тулойу / а ше шоб 'зразу не закри'вали / а ди'вилис'а шоб во'но загн'і'тилос'а / загн'і'тилос'а / зату'л'айут' за'тулойу / і ко'лис' же не 'було го'диник'іў ди'вилис'а // шо ну 'кажут / о п'і'шоў 'запах по 'хат'і 'пахни хл'іб[п] / 'начит' пи'чец' пи'чец'а йак ўже 'запаху не 'стало 'значит' / ка'зали це ўже го'тов'ії хл'іп // а так дес' го'дину три'мали йо'го шоб в'ін 'гарно 'вип'ікс'а о // (Кириленко М.В., 1955 р.н., с. Ксаверівка, Вінницький р-н, Вінницька обл).

То йа / ў 'мене 't'істо було / це йак рош'чина да / 't'істо це присо'хайе і ли'жит так ў та'к'і 'д'іжец'і / да бу'ла // а то'д'і йа ўже г'р'ійу 'воду / роз'мочуйу йо'го / п'ідби'вайу ше му'койу по'с'ійу / п'ідбйу / во'но 'сходи[е] // йа то'д'і нали'вайу теп'лойі во'ди / ко'лот'у / і то'д'і му'ку би'ру і ко'лот'у і ко'лот'у / і так рошчи'нила гус'тен'ко / а то'д'і зам'і'сила і це с'ходи / і так хліб[п] пе'чу / і чи на д'рошчах 'можна 'тоже пек'ти / но тре 'б'іше д'рошч'іў 'певне // (Макогонюк О.П., 1930 р.н., с. Ксаверівка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Хл'іп то буў одна'ковиї / ну пе[и]к'ли йо'го по 'р'ізному // пе[и]к'ли 'чорниї / це 'житн'ії хл'іп / 'чорниї / і пе[и]к'ли 'б'ілиї / пал'а'ниц'і та'к'і / хто у 'формах / а 'житн'ії 'б'іл'ше пе[и]к'ли на че[и]ре[и]н'і / 'чорниї на че[и]ре[и]н'і / 'густо

за|м’іс’ували // а ро|били |б’ілиї на д|рошч’ах / а |чорниї ро|били / та|ку ли^{е}|шали |т’істо / і на та|ке |т’істов’ії за|парц’і ро|били // в’ін с|ходиў не на д|рошчах / а на |ц’ому |т’ісц’і // і то|д’і ро|били |п’ідмолод’ / йак во|но нази|валос’а ў нас // б|рали му|ку |теплу там чи |воду / чи си|роватку шо там // і це |т’істо ўже роз|мочували там / і ро|били та|киї п’ід... / йак йо|го ска|зати / п’ідби|вали цеї |т’істо / та|ке р’ід|ке р’ідко|вате / а то|д’і йак во|но з’іїш|ло / то|д’і б|рали м’і|сили ў |ц’ому... / добаў|л’али му|ки ше і м’і|сили йо|го // ну ви|м’іс’ували шоб |добре бу|ло |вим’іс’ане / і зноў шоб во|но п’ід’іїш|ло // то|д’і б|рали йо|го вироб|л’али на та|ких виси|пали му|койу / і вироб|л’али на та|к’ії ве|лик’ії сти^{і}|л|ниц’і / і ў п’іч // ко|ли наго|р’іла п’іч б|рали... / ло|пата та|ка спец’і|ально / де^{и}ре^{и}|в’ана ло|пата / п’ідси|пали му|койу / ло|жили ц’і бухан|ки / і ў п’іч |сунули цеї / |чорниї та|киї хл’іп / а |б’ілиї то ўже на д|рошчях ро|били / у |формах пек|ли // (Каньовська Г.М., 1949 р.н., сел. Вороновиця, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Йак пи^{е}|к|ла йа хл’іп / |с’ійала му|ку пше|нишну бо ко|лис’ |б’ілойі нии ни пик|ли |б’ілого пал’а|ниц’іў |б’ілих |т’іки п|разник чам чи |Паска чи чи шо ни|буд’ то то|д’і пал’а|ниц’і / ну хл’іп пик|ла то|б’і ни оби|зат’но ж з му|ки пи|сати но хл’іп // хл’іп м’і|сци рошчи|н’ала йа йак|шо йе си|роватка то на си|ровац’:і а йак не|ма то на во|д’і / п’іў к’і|ла д|рошч’іў на хл’іп це ви|ходе^{и} с’ім бу|ханок // і йа зб з|брала цеї хл’іп / |т’істо |т’існо т|реба п см’і|сити |густо шоб д|рошч’і п’іў к’і|ла д|рошч’іў ки|дайу на цеї хл’іп / |м’іс’у / во|но с|ходе з’іїш|ло зам’і|сила |т’істо ки|дайу ф |форми / |форми са|жайу напа|лила п’іч / |форми са|жайу ў п’іч шоб бу|ла чи|р’ін’ га|рача / і то|д’і би|ру цеї хл’іп вййй са|жайу / си|дит в’ін два ча|са / ўже доп доо з’ізагн’і|тиўс’а ўс’о і си|дит два ча|са / йа че|кайу до^{у}|п’іру йо|го вит’а|гайу і в’ін го|товиї / і два ча|са ха|роший хл’іп // – *А чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Н’е на с’ва|та ми пи|чемо йак|шо пас|ки / пе|чем пас|ки то п’іўто|ра ча|са пас|ки ў пи^{е}|ч’і си|д’ат а хл’іп два ча|са бо хл’іп гус|т’ішчиї |м’ісиц’а / пас|ки |лекшиї |т’істо чим пши^{е}|нишне а то б’іше|ство м’і|шайемо пше^{и}|ниц’у |ж:итом |мелимо і рошчи|н’айемо на хл’іп / |м’ісим |тод’і |с’ійем му|ку |м’ісим на хл’іп і цеї хл’іп са|жайем ў п’іч / йак|шо м’і зам’і|сила т’іс|нен’ко |т’істо з’іїш|ло |поўна |миска ўже і ти до|п’іру йо|го на ст’іл бе^{и}|реш с|к’іки то^{у}|б’і т|реба ў ж|мен’у ви|м’іс’уйеш хара|шо і ў |форму / |форми сто|йат |поки не |з’іїде хл’іп / йак з’ії|шоў хл’іп то до^{у}|п’іру йо|го са|жайут ў п’іч // (Штойко Г.І., 1937 р.н., с. Бохоники Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Коˈлис’ / ˈвип’ічка хˈл’іба буˈла ў п’іˈч’і // дл’а ˈтого шобˈп спиᵉкˈти хл’ібˈп / сп’іц’іˈал’на буˈла лоˈпата таˈка / дл’а хˈл’іба / хл’ібˈна лоˈпата назиˈвалас’а // / лоˈжиўс’а ˈвиробл’аниї буhаˈнец’ хˈл’іба / на ц’у лоˈпату / лоˈпата с:иˈпалас’а муˈкичкойу / і буˈханку хˈл’іба виробˈл’айемо і ˈложим на ц’у // лоˈпату і киˈдайемо йіˈйі ў п’іч // на ч’іˈр’ін’ // п’іч поˈвина да це ˈдуже ц’іˈкаво / п’іч поˈвина ˈбути / наˈпал’ана / до таˈкого / до таˈкойі сˈт’еп’ен’і йа не зˈнайу йак по украˈйінск’і / до таˈког до таˈкойі сˈт’еп’ен’і / шобˈп коˈли ˈруку / ўсуˈвайеш ў п’іч // ти поˈвина дирˈжати ˈруку ў п’іˈч’і шоп воˈна ни ˈдуже / пикˈла / потоˈму шо / згоˈрит п’іч йакˈшо не ти не ўˈдержиш ў п’іˈч’і руˈки / ˈбуде пикˈти / то хл’ібˈп згоˈрит’ а дл’а ˈтого / йак ти ˈдержиш / ˈруку ў п’іˈч’і ˈможиш / ˈвидержати йіˈйі / зˈначит’ саˈжати хл’іб / дл’а ˈтого шобˈп пикˈти хл’ібˈп потˈр’ібно // на ˈл’ітру воˈди / сто грам дˈрож:’іў / ˈлошка ˈсахру ˈлошка / ˈлошка ˈсахру ˈлошка ˈсол’і / і п’ійіˈс’ат / грам / му оˈл’ійі це ўс’о заˈм’ішувати / ў ˈтепл’ії воˈд’і / воˈно стоˈйіт’ час піўтоˈра чаˈса / поˈтом / заміˈж:шаї поˈтом / зам’іˈсити тˈреба хл’ібˈп / хаˈз’аїка поˈвина ˈбути ў ˈнастройі / ў л’уˈбов’і / ў теплоˈт’і / ў добˈр’і зᶜ споˈкоїнойу ˈгарнойу ˈдумкоᵘйу і зᶜ дуˈшейу // за / ˈм’іс’уйе хл’ібˈп / хл’ібˈп тˈреба м’іˈсити ну хвиˈлин дˈвацит’ / і // ни ˈр’ідко і ни ˈгусто шоп ˈт’істо буˈло не р’ідᵀˈке і не гусˈте / сеˈредн’е / до тих п’ір п’ідсиˈпати муˈку / ˈдоки /т’істо буˈде // сеˈредн’е / і не гусˈте і не р’ідᵀˈк’е / тоˈд’і воˈно п’ідᵀˈходе// ў ˈмис’ц’і і начиˈнайец’а виробˈл’атис’а / бухонˈ’ц’і хˈл’іба // ˈвиробила буhаˈнец’ хˈл’іба / клаˈдеш йоˈго на хˈл’ібну лоˈпату / і / заˈсовуйеш ў п’іч// п’іч // поˈвина ˈбути на ˈпал’еᵘна // до / таˈкойі сˈт’еп’ен’і шоп ˈруку ˈможна буˈло дерˈжати ў п’іˈч’і / йакˈшо / руˈка ни ˈбуди га / ни ˈбуди пикˈти / зˈнач’іт’ п’іч киˈдайеш ў п’і ии хл’ібˈп (Бровчинко О.І., киˈдайеш ў п’іч п’іч / ў п’іˈч’і хл’ібˈп пиˈчец’а одˈна гоˈдина // (Бровчинко О.І., 1951 р.н., с. Якушинці, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Хл’іп пеᵘкˈли / ми і ˈзара пеᵘˈчем хл’іп / тоˈго шо ў магаˈз’ін’і хл’іп ˈбистро ˈчеᵘрств’ійе ї цˈв’іте / а доˈмашн’ії хл’іп ми йак спеᵘˈчемо / то в’ін стоˈйіт’ ˈдес’іт’/ дв’іˈнацит’ дн’іў і неᵘ зацˈв’іт’айе // йак пеᵘкˈли // ми пеˈчем хл’іп на моᵘлоˈц’і / рошчиᵉˈн’айем / ˈкидайем дˈрож’:і / рошчиˈн’айем / заˈм’іс’уйемо / н’е зˈразу рошчиˈн’айемо ї п’ідроˈбл’айемо / а поᵘˈтом ˈчерезᶜ три / чоᵘˈтиᵉри чаˈса зам’іˈс’уйемо // ну і хл’іп в’ідроᵘˈбл’айемо / ˈформи / ў ˈмеᵘне ше ˈформи лиᵉˈшилис’а в’ід моˈйі ˈбабушᶻˈки / здоᵘˈров’і ˈформи / таˈк’і йак на три к’іˈла / йе ї теᵘпеˈр’ішн’і ˈформи то т’і ˈменч’і // в оᵘдˈних ˈформах п’ідˈходе хл’іп / а поˈтом ў ˈпеᵘч’і паˈлим /

напа|л’уйем ў |пеич’і і ст|ромл’айем ў п’і|ч’і / ў п’і|ч’і пеи|чемо // ў |мене йе п’іч до це|йі по у|ри ше / ї ми |пеичойу |пол’зуйемс’а / ну |зара хл’іп не так |часто пеи|чемо йак |ранче пеи|кли / но ўс’арам|но пеи|чемо // – *А чим Ви змащуєте форми для хліба?* – О|л’ійойу с|мастуйемо |форми дл’а хл’і|ба // о|л’ійом і |жиром |мо у|жна / но ми |мастимо хл’і|бом / о|л’ійом // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Еее ну на с|в’ата хл’іп пеи|кли з|до у|бниї / а на шчо|ден’ пеи|кли та|киї обикно|вен’:иї хл’іп / ну за|м’іс’ували / |ки е|дали ту|ди т|рошки / мо у|гли і йаў|це ў|бити / п’ід|со у|л’ували об’і|зат’іл’но |сол’і |ки е|дали // ну а на с|в’ата еее пеи|чемо ўже с|добниї / марга|р’ін |ки е|дайемо / йайе|чко / са|хару т|рошечки / ну і та|киї т|рохи |кидайец’а |сол’і / т|рошки |сахару шоб |луче д|рож’:і п’ід|ходили // (Джуринська Л.Г., 1946 р.н., с. Ільківка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ко|лис’ б|рали |таку / зак|васка / не д|рожд’і а с |т’іста бу|ла зак|васка // роз|мочували і рошчи|н’али / во|но п’ід|ходило / це |росчина п’ід|ходила а |пот’ім за|м’ішували / за|м’ішували ї во|но зноў ше с|ходило і то|д’і вироб|л’али / або ў |форми / або на ло|пату і ў |п’іч // – *А інгредієнти?* – А то|д’і йак пек|ли / так або пек|ли / не на цих с|пец’ійах а так // – *Що ще добавляли?* – |Мука / д|р’іжд’і / і то та|киї ре|цепт і во|да / або си|роватка // це хл’іб / бо йак ўже ти добаў|л’айеш моло|ко / це ўже з|добне ўсьо / а то п|росто на д|рожд’ах / во|дичка теп|лен’ка / |мука і во|но с|ходило / і так пик|ли // – *Де пекли?* – Ў |печ’і пик|ли / ну тод’і пик|ли ни на д|рожд’ах а на зак|васц’і / ли|шалос’а ку|сочок в’ід цего шо ти там пик|ла хл’іп / ли|шали ку|сочок |т’іста / і |його во|но так йак |само по |соб’і г|рало / а |пот’ім цеї ку|сочок ро|змочували і так за|м’ішували / це по ста|рому так пик|ли // – *Чим закривали піч?* – За|тула або кру|жок // са|дила ту|ди і зак|рила / а |пот’ім |дивис’а йак во|но загн’і|тилос’а / з|начит’ хара|шо // – *Скільки годин повинен випікатися?* – Ну п’ат’ ми|нут гн’і|т’ац’:а а |пот’ім пе|чец’:а дес’ / п’іўто|ра ча|са / хл’іп пе|чец’:а / доў|ген’ко // а |пот’ім ло|жили |така бу|ла / по|лиц’а і на ту по|лиц’у скла|дали / йак в’ін ўже |вистигне / то ўже на ту по|лиц’у скла|дали тої хл’іб // – *Чи складали на рушник чи скатерку?* – На с|катерку б’іше // скатер|тину |таку йа|кус’ |таку / не но|вен’ка така с|т’ірана / в’ін прости|гаў а |пот’ім ло|жили на по|лиц’у // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – На с’в’а|та з|добниї пик|ли // ту|ди |жир’і добаў|л’али / а це п|росто обикно|в’ен:иї хл’іп // во|дичка / му|кичка і зак|васка / це хл’іп / а ўже з|добниї / то ўже і |мука бу|ла то|д’і / пше|нична і |житн’а / добаў|л’али |тойі і |тойі і получаў|с’а та|киї хл’іп

пиˈкли // п’ідˈмішували / о це шчитаї ˈчорниї хл’іп а ўже йак зˈдобниї / то же туˈди добаўˈл’айеш / добаўˈл’али і сˈметани так пушч’і йак ˈпаска / ˈт’іко не соˈлодкиї // (Сауляк А.В., 1950 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Дл’а виˈпечен’:а хліˈба роˈбили ˈросчинку ў д’іˈж’і // проˈс’ійали ˈмуку / ў крус’ˈц’і розˈводимо дˈрошч’і / ˈсахар / ўсе п’іˈд’ійде / ўсиˈпаймо ў д’іˈжу // ˈробимо оˈпару / додайуˈчи ˈводи ци сироˈватки // ˈдоки воˈно бˈродит’ / ваˈрили карˈтошку / дл’а ˈтого шчоб ˈдоўго не ˈчерствіў хл’іб / потоўкˈли йіˈйі ˈвисипали в оˈпару / додаˈли ˈмуки / ˈсол’і / м’іˈсимо шоб не буˈло ˈдуже туˈге / м’іˈсили ˈдоти / шоб не ˈлипло до рук / не хаї п’ідˈходит’ // тим ˈчасом д’іˈстали ребˈрист’і ˈформи і ˈкожин ˈзубчик у ˈформ’і маˈстили куˈсочком ˈсала / вирбˈл’айемо хл’іп на ст’ілˈниц’і / роˈспал’уйемо ˈп’іч / др’ібˈними дˈровами / скˈрайу ˈпеч’і але ˈпотроги пересуˈваїмо дроўˈц’ата ў к’іˈнец’ ˈпеч’і шоб ˈдобре розгоˈр’іло // ˈп’іч напаˈл’ана тоˈд’і ˈбуде коˈли / нуу коˈли ў ˈнейі ˈбудут ц’і ˈчел’усти ˈб’іл’і // розгорˈтайемо жар коˈц’убойу / йакˈшо тˈреба / то чут’ вигорˈтайемо на заˈтулу і ˈвиносимо на дв’ір / прилиˈвайем воˈдойу // хл’іп ўже п’ідіїˈшоў / сˈтавимо ˈруку ў ˈп’іч / йакшˈчо ˈдуже ˈпече / ˈтако по п’ід пагн’іˈсц’і то тˈреба чут’ п’ідожˈдати / беˈремо лоˈпату дл’а хˈл’іба / кладеˈмо на ˈнейу ˈформу з хˈл’ібом і заˈсовуйемо ў ˈп’іч // ˈт’істо йаˈке не ўˈл’ізло ў ˈформи і заˈлишилос’а / ми з ˈн’ого роˈбили оˈпалок / йаˈкиї пеˈчец’:а на чириˈн’і // розгоˈнуўши жар / ˈможна / ˈнав’ит’ на капусˈт’аному ˈлисц’і / хл’іб пеˈчец’:а одˈну гоˈдину / на сˈт’іл сˈтелимо самотˈкану скатерˈтину / йаˈка ˈт’іл’ки дл’а хˈл’іба // коˈв’ін’койу виˈт’агуйемо ˈкожну ˈформу с хˈл’ібом переˈкидайемо на сˈкатерку // хл’іб зˈверху маˈстили куˈсочком ˈсала / йаке додаˈвало ˈб’іл’ше смаˈку / прикриˈвали зˈверху тоже сˈкатеркойу // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Не одˈнаковиї // на с’ˈв’ато вип’іˈкали ˈбулочки / бо буˈла ˈб’іла ˈмука / а хто ж ˈпече з ˈчорнойі ˈмуки на с’ˈв’ата хл’іб // (Савчук Г.Ф., 1956 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

ˈЖитн’іў пиᵉˈкли пшиˈнишн’іў поˈтом йак сˈтала ˈб’іла муˈка ўже диᵉˈшеўша бо то ˈперше ˈдуже буˈли ˈгочеᵘˈрид’і ў кул’ˈках буˈла / то / ˈмало бˈрали а тиˈпер ўже йак ўже йа шеї ос’оˈго дв’і ниᵉˈд’іл’і наˈзад пиᵉˈкла / иии то добоўˈл’али ˈжитн’ойі пшиᵉˈнишн’ойі / ну і ˈмона і пшиˈнишн’ойі ˈмона окˈроми і ˈжитн’іў ˈмона ни виˈходи окˈроми / но рожшчиˈн’али б’іш на сиˈровац’і / зˈнайеш шо таˈке? // – *Да, знаю, шо таке сироватка.* – Да да на сиˈровац’і рошчиˈн’али / цеˈго і на хл’іб даˈйец’а дˈрошч’іў / иии

ви|ходеи пир’іш|ки пеи|чете |пачечку да|йете на |л’ітру моло|ка а ўже це / ви|ходеи хл’іб то ўже |нав’іт’ і |мона на иии дв’і |л’ітр’і си|роватки / нааа ви|ходе на |паче нааа |пачечку д|рошч’іў бо в’ін / б’іше тре в’ін |т’акшиї тої иии |легшиї а тої |т’акшиї о рошчи|н’али ў д’і ў |д’ізц’і чи ў |мене та|ка мал’і|рована на го|р’і |миска здо|ро:ва та|ка ш’іст’ бух’ін|ц’іў / йак це / рошчи|нила иии б|родеи рош|чина ц’а |р’ідко рошчи|н’айем се теи|пер тоф тофх і д|рошч’і |разом ііі ўс’о ко|лис’ |т’іки рошчи|н’али а на хл’іб о|соб’іно шо в’ін / пеи|рибро|диў / а то|д’і ўже ї в’ін пеи|рибро|диў шчи|таў шо / з’ії|шоў ми ка|зали з’ії|шоў хл’іб жи / зам’і|сил’и / а ўже твеи|р|д’ішче чи |м’агше це |вол’а |ваша / |мн’агше зам’і|сити |т’істо в’ін |буде пух|к’ішчиї ка|н’ешно |легшиї ноу з ним труд|н’ішче г|ратис’ ааа ўже та|киї і йе так шо на|м’іс’ували / ше на|м’і зам’і|сити |т’істо пеи|рибро|дило і ви зам’і|сили / ўже йо|го / зам’і|сили |хочеи|те мйа|ген’ко м|н’акше |хочеи|те |луч:е ту|г’ішче но |т’іки ту|г’ішче ўже |буде / |т’акшиї хл’іб з|найете йак? а м|йакшиї то д’і|равиї та|киї / д’і|равиї та|киї ви|ходие / шоб |лучиї шчи|тали |лучиї тої ўс’о но з ним шо це вироб|л’ати а вироб|л’ати йе |тоже йе на|м’іс’уйут иии йак на сто|л’і на|м’іс’уйут бухи|н|ц’і / а йа ўс’і|гда так йа |буду ка|зати йак йа з’ііш|ло |т’істо по|бачила ў пие|ч’і ўже дого|райе бо то на у ў пие|ч’і / о / бо на теи|пер ц’і ду|хоўки то шо йед|но ўс|тромиш а ко|лис’ по| шестие|ро по |вос’мero на |ц’іл’і’ї |тиждеи|н’ х|л’іба йак с’ім|йа йе то ше і бу|ла д’і|шоўка і му|ка і / неи зриў|н’аїтеи |зараж з ў|ремйам цим зам’і|сила йо|го і пос|тавила дес’ в теп|лен’коу во|но |висходило |пооўна |миска / ўс’о д|рова розгор|нула коц’ур|бойу по-о-о |черин’і в пи|ч’і / оно жар шчи|таїте жар там |тепло дого|райе йа вироб|л’айу хл’іб / ў|з’ала дво|ма ру|ками ту|ди ту|ди ту|ди ту|ди йо|го на х|ворми |перше / з |самого |разу то пие|к|ли ии на|м’іс’ували і ло|пата та|ка дие|реиў|йана |пр’амо ло|пата і… пие|к|ли на ии а йак йе шо та|ке ў|ремйа на ка|пуст’і лист|ки садо|вили на ка|пуст’і лист|ки / ў п’іч на чие|р’ін’ на чие|р’ін’ а по|том ўже бу|ли |х|ворми та|к’і |вироблен’і ўже ну к|ругла |форма но це вироби|ла ў х|ворми / ў пие|ч’і розгор|нула жар пого|р’іло ўже шо дим ние їде / с’у|ди нааа |вигоурнула коуц’ур|бойу |можие і ние з|найеш йа|к’і сло|ва то пи|таїс’а // – *Знаю, знаю.* – Коуц’ур|бойу |вигорну цеї жар с’у|ди |близ’ко і са|жайу х|ворми |вимастила це ўже бу|ло |легше бо липу|хах |можеи п’ідхо|питис’а і т|рошки приго|р’іти ли|пух йе ли|пух / а ї х|ворми / на ло|пату ў п’іч у п’іч у п’іч у п’іч і соу|б’і набл’у|дайу шоб ние зго|р’іў от по х|л’ібов’і // – *А Ви однаковий хліб пекли, наприклад на якесь свято і на щодень, в звичайний день однаковий це буў хліб?* – Оди|наковиї буў да / р’із|ниц’а

ў тому шо йа кау с пши^{e}нишнойі му^{ы}ки і ^{ы}житн’ойі ну по^{ы}том ^{ы}жито от ^{ы}зараз де йо^{ы}го ^{ы}с’ійут’ ^{ы}маало ^{ы}с’ійут’ / а то^{ы}д’і ^{ы}с’ійали і ў го^{ы}родах ^{ы}с’ійали ^{ы}жито о то ^{ы}житн’ійі ну в’ін кис^{ы}лен’ки^{и}ї та^{ы}к’ій т^{ы}рохи / а пши^{e}ниц’у а по^{ы}том пши^{e}ничн’ій і / це так по ў^{ы}кусу йак ко^{у}му на^{ы}равиц’а // (Діденко Н.С., 1939 р.н., с. Переорки, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

^{ы}Ран’ше мли^{ы}н’іў не ^{ы}було / ну ^{ы}може і бу^{ы}ли но^{у} було да^{ы}леко хо^{ы}дили на ^{ы}жорна мо^{ы}лоти / п’іш^{ы}ла на ^{ы}жорна змо^{ы}лола му^{ы}ку / п’іш^{ы}ла / ну ^{ы}опш’ім / наго^{ы}товила про^{ы}с’ійала / т^{ы}рошки во^{ы}ди ту^{ы}ди / д^{ы}рожч’іў / а йак^{ы}шо д^{ы}рожч’іў а ^{ы}йакшо два чи три ^{ы}рази пи^{e}к^{ы}лос’а то ли^{ы}шайец’а на дн’і / ну ^{ы}ран’ше ў д’іж^{ы}ках так’і д’іжеч^{ы}ки бу^{ы}ли / розчи^{и}н’али хл’іб / то на дн’і ли^{ы}шайец’а т^{ы}ро:шки т^{ы}рошки / ну так мое с ^{ы}пригоршча та^{ы}кого и: ^{ы}ц’ого ии ро роз^{ы}чину ^{ы}ц’ого ^{ы}т’іста / йак^{ы}шо йе д^{ы}рож’ж’і то на д^{ы}рож’ж’ах а йак ни^{e}ма то тсе ^{ы}т’істо розколо^{ы}тила і / ту^{ы}ди / во^{ы}ди / му^{ы}ки / зам’і^{ы}сила і ўс’о / от во^{ы}но с^{ы}ходит’ / там ^{ы}с’іки раз з’ійш^{ы}ло / ну шоб ^{ы}добре ^{ы}висходило то перем’і^{ы}шала / иии чер^{ы}пак та^{ы}кий дереў^{ы}йана ^{ы}лошка / ш:е дес’ там ў ^{ы}мене йе йед^{ы}на / о зам’і^{ы}шала нак^{ы}рила шоб ^{ы}теплому ^{ы}м’ісц’і бу^{ы}ло / но ^{ы}ран’ше так йак п’іч то на пе^{ы}ч’і пос^{ы}тавила / шоб ^{ы}теплому ^{ы}м’ісц’і / і по^{ы}том ше раз поди^{ы}вилас’а ^{ы}тоже так ^{ы}само / з’ійш^{ы}ло ўже п’ід^{ы}н’алос’а ше раз заколо^{ы}тила / і то^{ы}д’і ўже йак з’ійш^{ы}ло / ўже / ^{ы}опш’ім йак ^{ы}гарно з’ійш^{ы}ло то / т^{ы}рет’ій раз зн’і^{ы}майу то^{ы}д’і начи^{и}найу м’і^{ы}сити / п:ом’і^{ы}сила і / ше т^{ы}рошки прик^{ы}рила ше т^{ы}рошки во^{ы}но з’ійш^{ы}ло ў^{ы}з’ало ^{ы}сило^{у} / а то^{ы}д’і ўже наки^{ы}дайу / ^{ы}ран’ше иии по^{ы}том ўже ў ^{ы}форми бу^{ы}ли а це ше бе^{и}з ^{ы}форми / то бу^{ы}ла ло^{ы}пата сп’і^{ы}ц’ал’на т^{ы}ака дереў^{ы}йана / і / ў пе^{ы}ч’і / от ви^{ы}т’анула на ^{ы}руку прив^{ы}лизно // ну ^{ы}опш’ім це ^{ы}перший раз йа ^{ы}пи^{e}кла то п’іч йа^{ы}ка бу^{ы}ла ви^{e}лика // ну йа то^{у}б’і с^{ы}кажу на ^{ы}дека / шо ш / иии дв’і ^{ы}дец’і ви^{e}ликих пир’іш^{ы}к’іў а т^{ы}рет’е ^{ы}деко попе^{ы}рек / то це ўже ти со^{у}б’і прес^{ы}таў / а ^{ы}дека та^{ы}к’і здо^{ы}ров’і бу^{ы}ли ^{ы}опш’ім шо дв’і ^{ы}дец’і йак^{ы}раз ў^{ы}л’ізло а т^{ы}рет’а попе^{ы}рек а йа йак ^{ы}перший раз ^{ы}пи^{e}кла хл’іб то ^{ы}мене полу^{ы}чилос’а ш^{ы}тири бу^{ы}ханки х^{ы}л’іба ў п’іш ў^{ы}л’ізло ^{ы}дал’ше не ў^{ы}л’ізло от де ^{ы}д’іти це ^{ы}т’істо? // ну то йа йо^{ы}го та^{ы}ке ўже нак^{ы}рила і ў ^{ы}теплому ^{ы}м’іс’ц’і три^{e}мала / но хл’іб ў^{ы}даўс’а / хот’ бух’ін^{ы}ц’і та^{ы}к’і ви^{e}лииик’і ви^{e}лик’і / ну ш^{ы}тир’і бухи^{и}н^{ы}ц’і / но^{у} хл’іб ў^{ы}даўс’а / а ўже д^{ы}ругиў раз то ўже ме^{и}н^{ы}шиў йа ўже ме^{и}н^{ы}ше рошчи^{ы}нила / а то^{ы}д’і так ^{ы}само зам’і^{ы}сила і ўже / тод’і ўже ў^{ы}лазило ^{ы}мене пйат’ бухи^{и}н^{ы}ц’іў ш’іст’ бухи^{и}н^{ы}ц’іў х^{ы}л’іба / і оце та^{ы}ке на / на ^{ы}руку ^{ы}з’ала / і при^{e}г^{ы}ладила при^{e}г^{ы}ладила йо^{ы}го по^{ы}том на ло^{ы}пату пок^{ы}лала / і з^{ы}верху во^{ы}дичкойу / шчи^{ы}тайет’с’а примо^{ы}чила шоб ін гла^{ы}ден’киў буў / і ў п’іч а то^{ы}д’і ўже ^{ы}диўл’ус’а чи час чи п’іўт

с'к'іки ўже там по / по же по'буде / 'опш'ім пос'тукала ўже гу'де / ага в'ічи'н'айу то'д'і п'іч в'ідкри'вайу бо за'тулка та'ка в'ідкри'вайу п'іч ви'т'агайу 'тоже так 'само 'ўмила цеї во'дичкойу примо'чила шоб в'ін буў гла'ден'киї і с'о оце так / так п'і вип'і'каўс'а хл'іб // – *А скажіть, будь ласка, а Ви однаковий хліб пекли і на свята, і на щодень, чи це буў різний хліб?* – Н'е йед'наковиї // (Пивовар М.І.,1936 р.н., с. Переорки, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну йа ви'ликойі 'дуже та'койі 'порц'ійі н'і'коли не пи'чу / а пи'чу так на ч'і'тири хл'і'бини полу'чайец'а // дл'а 'ц'ого т'реба дес' не 'ц'іла 'пачичка дра'жеї / а 'с'емс'ат пйат' дес' так от грам // во'дички / л'ітр / во'ди зак'іп'йатит' / шоб во'на ос'т'іла / та'ка бу'ла тип'лен'ка т'рошки // то'д'і би'реш о'крему в 'мисоц'і неве'лик'і т'рошки ц'і'йейі во'дички / не ўс'у л':еш / а т'рошки / д'рож':і ту'ди роскри'шила / та'ко шоб бу'ли др'іб'нен'ко бу'ло 'пару 'ложок / ту'да му'ки по'клала / 'лошку 'сол'і сто'лову / не 'поўну і дв'і 'ложки 'цукру // і та'ко гар'нен'ко розм'і'шат'/ м розм'і'шат' шоб во'но ў'род'і та'ке бу'ло йак сме'тан':о по'д'ібне // там ўже ди'в'іц'а т'рошки му'ки 'можна до'бавити / шоб бу'ло або во'дички шоб та'ке йак сме'тана бу'ла // і пос'тавити дес' на п'іў го'дини ў 'тепле 'м'ісце // во'на начи'найе 'бул'кат' та'ко ў'род'і та'к'і 'бул'ічки / це ўже це нази'вайец'а о'пара // зро'били ц'у о'пару / 'пот'ім 'можна ў ц'і 'сам'іі 'мисц'і ро'бити / а 'можна у 'б'іл'шу 'мисочку вили'вайеш ту 'решту во'ди / ц'у о'пару ту'ди вили'вайеш // ооо ми ўже с'іл' поло'жили / 'сахар поло'жили / дес' грам сто на'в'ерно // 'Господ'і йак це под'солн'ічнойе / 'сон'ачникову о'л'ійу ту'ди ў'лити / і ко'ли ти 'хочеш шоб ў 'тебе 'було 'чисто 'б'ілиї хл'іб / то добаў'л'айеш му'ку 'т'іл'ки пши'ничну / ну обоўйаз'ково т'реба йі'йі на 'ситичко пере'с'ійати це не дл'а 'того шо там шос' не по'пало / а п'росто во'на наби'райец'а кисла'родом // і 'тод'і к'рашче 'т'исто / а йа'кшо 'хочеш шоб буў 'с'ірииї хл'іп / то до ц'і'йейі 'порц'ійі йа так добаў'л'айу дес' та'ко ста'кан 'п'іўтара 'житн'ойі му'ки // а 'пот'ім ўже ви'м'ішуйе гар'нен'ко / 'лошкойу д'ер'е'в'анойу 'бажано // оо а 'пот'ім у'же ту'ди добаў'л'айеш 'б'ілу му'ку / ну і там ўже т'реба ди'витис'а / з'найеш ко'ли ўже во'но ну та'ке / з'разу д'рихле та'ке / ў'род'і до рук цип'л'айец'а му'ки т'реба та'ко добаў'л'ат' там не 'можна ска'зати с'к'іл'ки йі'йі / а ўже сам 'дивис'а по 'ц'ому / по 'т'істу шоб во'но та'ке 'було ўже уп'ругин'ке // і во'но полу'чайец'а / йак в'ід рук в'ідста'йе // ко'ли ўже во'но го'тове / ну м'і'шати йа то'б'і с'кажу це хви'лин 'сорок це 'точно т'реба / це 'даже не м'і'шати / а ви'м'ішувати ота'ко 'добре там

ˈручки гарˈнен’ко праˈц’уйут’ тоˈд’і // коˈли воˈно ўже таˈке кругˈлен’ке зˈверху / таˈке глаˈден’ке / ти йоˈго накриˈвайеш рушниˈчком перихриˈстила гарˈнен’ко тоˈд’і скаˈжи ˈГосподˈі благосло̆ви і посˈтаў ў теˈплен’ке ˈм’ісцечко // і так воˈно дес’ наˈверно з гоˈдину / п’іўтоˈри стоˈйіт’/ йакˈшо ў тепˈлен’кому воˈно начиˈнайе зˈб’іл’шуватис’а / п’ідроˈстати ўс’о / і коˈли ўже воˈно гарˈнен’ко таˈко ўже ну ў ˈраз’іў два та ˈдаже наˈверно в раˈз’іў три зˈб’іл’шилос’а в оˈбйем’і / тоˈд’і ти йоˈго биˈреш на ст’ілˈничку / ну по ˈпорц’ійам там ˈдивис’а // ну з ц’іˈйейі ˈпорц’ійі ў ˈмене виˈходит’ чоˈтир’і йакˈшо ц’і квадˈратн’і таˈк’і ˈформочки / то чоˈтир’і ˈгарних хл’іˈбинки // биˈреш куˈсочок / ну розд’іˈлила так ўс’о то зноў йоˈго виˈм’ішуйеш на ц’ом із муˈкойу тˈрошички / шоб не ˈдуже баˈгато ўже муˈки буˈло // а ˈформочку ˈперед цим тˈреба поˈмазати / оо кˈрашче ўˈс’ого свиˈн’:им ˈжиром / це ˈсаме кˈрашче / бо там йакˈшо оˈл’ійа / то воˈна ст’іˈкайе а так жирˈком ну ни баˈгато таˈко ˈт’іки ˈбочка // і це тоˈд’і оц’у шо ти ўже ˈвим’ісила / ти клаˈдеш туˈди ў ˈформочку / і оˈтак руˈками // то ти таˈко ˈробиш дес’ полуˈчайец’а шо ˈформочки / тˈрет’а часˈтина туˈди клаˈдец’а ˈт’іста / і ˈформочки так ўс’і заˈпомнила і зноў сˈтавиш // ну шоб теˈплен’ке буˈло / і теж дес’ воˈно б’іл’а гоˈдини теж п’ідˈходе / шоб воˈно ўже виˈходе аж із ˈформочки таˈкойу ˈгорбиком таким // оо і ўс’о / тоˈд’і сˈтавиш у ˈп’ічку / а ˈперед цим ˈгарно тˈреба ˈп’ічку натоˈпит’ а // йаˈкшо в дуˈховц’і / то в дуˈхоўц’і дес’ при сто ˈвос’імс’ат ˈградус’іў / на хвиˈлин ˈсорок пиˈчец’а таˈкиї хл’іп чик // – *Чи однаковий він буў на свята і на кожен день?*– Незˈнайу *(сміється)* ну на с’ˈв’ата йа ˈзаўжди зˈдобниї пиˈчу / ну доˈпуст’ім пасоˈчки так’і / ˈтопто ў ˈмене ˈдуже ˈдобр’і пасˈки виˈход’ат’ / ну там ˈзоўс’ім дˈруга рециˈпˈтура // там ˈйайц’а і ўс’о / ўс’о / ўс’о/ а тут йа н’і йаˈйічок ни клаˈду н’іˈчого / ну наˈв’ерно ˈр’ізн’і / наˈв’ерно настраˈйен’ійе дˈруге коˈли пиˈчеш *(сміється)* на с’ˈв’ата // (Дармограй А.В., 1949 р.н., с. Лука-Мелешківська, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Мг / роˈбили закˈваску / спопеˈред’н’ого хˈл’іба / шо пекˈли хл’іб / остаўˈл’алос’а тˈрошиᵉчки ˈц’ого хл’іба дес’ там з: / грам тˈриста чоˈтир’іста / йійі росклӑˈдали опсиˈпали муˈкойу і воно до сˈл’ідуйушчого ˈразу сохраˈн’алос’// і тоˈд’і коˈли тˈреба ˈбуло пеˈкти хл’іб / йоˈго розˈмочували тиᵉˈплен’койу воˈдичкойу / не гаˈрачойу / і воˈно п’ідˈходило / це воˈно зам’іˈн’ало дˈрожд’і // коˈли п’ідˈходила еее ц’аа / закˈваска добаўˈл’али иии м воˈдичку ˈтеплу / муˈку добаўˈл’али тˈрошки п:осоˈлили і роˈбили / розˈчин’у // і воˈна викиˈсала ш’іс’т’

ˈв’іс’ім гоˈдин // оˈбично ў сил’і це роˈбили зˈвечора це зроˈбили ц’у за назиˈвалас’а оˈпара / і до ˈранку / ˈрано добаўл’алиии муˈки і ˈдуже ˈдоўго м’іˈсили ˈт’істо // ˈт’істо м:’іˈсилос’ ˈдуже ˈдоўго/ і шоб воˈно ˈбуло туˈген’ке / а поˈтом виробˈл’али // бˈрали п’іч в п’іˈч’і наˈпал’ували хараˈшо / ўже хаˈз’аїка зˈнала йака п’іч і шоб буˈла воˈна иии ˈтепла шоб вип’іˈкалис’а // ˈдехто вип’іˈкаў у ˈформи буˈли / а ˈб’іл’ш’іст’ в сил’і л’уˈдеї вип’іˈкали на чириˈн’і // вигорˈтали и: жар ііі буˈла таˈка лоˈпатка назиˈвалас’ лоˈпата воˈна дереˈв’на дл’а п’і п’і назиˈвалас’а воˈна дл’а ˈвип’ічки с хˈл’іба // на ц’у лоˈпату наси˙пали / поˈсипали муˈкичкойу баˈгато і бˈрали ˈт’істо / руˈками виробˈл’али йоˈго ви ви виˈвали ў руˈках таˈку це ˈт’істо і лоˈжили на муˈку на ц’у на лоˈпату ц’у дереўˈйану і зˈверха моˈчили ˈруку ўˈводу оˈводили хл’іб шоб в’ін буў таˈкиї глаˈден’киї зˈверха / і саˈдили ў п’іч // і випˈ’іˈкали цеї хл’іб п’іўтоˈри дв’і гоˈдини ў п’іч’і // тоˈд’і йоˈго вит’аˈгали чисˈтен’койу тˈрапочкойу / витиˈрали дно шо в’ін леˈжаў на ц’ому / на чириˈн’і оптиˈралос’а і сˈтавили дл’а ˈтого шоб в’ін оˈстиг // стаˈралис’а не не приduˈшити не це і не розр’іˈзати поˈка ˈдобре не ˈвисох не ˈвисл’іўли / бо потоˈмушо йак йоˈго розлоˈмати чи розр’іˈзати гаˈр’ачим / тоˈд’і буˈде хл’іб глиўˈкиї // – *Чи однаковий хліб буў на свята і на кожен день?* – На с’ˈв’ата пекˈли хл’іб ў же з пшеˈничнойі муˈки / або добаўˈл’али ўже ˈвишого ˈсорту / ну в т’і чаˈси не було / ˈвишчих сорˈт’іў / а пшеˈнична муˈка / то ўже на ˈс’в’ата ˈрожчин роˈбили не на воˈд’і / або на сиˈроватк’і або на моло˙ц’і // і доба ўˈл’али тˈрошки ўже оˈл’ійі // ˈсон’ашниковойі оˈл’ійі тˈрошки добаўˈл’али / ўже йак ˈб’ілиї хл’іб тоˈму добаўˈл’али три / чотири та йаˈйічка шоб в’ін буў б’іл’ш ўже пˈразн’ічниї і зˈдобниї // (Заселян О.А., 1941 р.н., с. Лука-Мелешківська, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Коˈлис’ пиˈкли хл’іб у пеˈч’і / бо шче ˈгазу не буˈло / наˈпал’ували п’іч ўˈносили три обеиˈремки дров / і коˈли ˈп’іч нагоˈрала п’іднеˈбі’н’:а стаˈвало ˈб’ілим / о а тим ˈчасом ˈпоки ў пеˈч’і нагоˈрало / м’іˈсили хл’іб // хл’іб пеиˈкли на св’аˈта і на шчодˈн’а / аˈле хл’іб буў ˈр’ізниї на шчодˈн’а пеˈкли хл’іб на вˈод’і // рожчиˈн’али йоˈго зˈвечора / на ˈдр’іжд’ах хл’іб ˈрожчина п’ідˈходила до ˈранку / і ˈранком м’іˈсили ўже ˈт’істо на хл’іб аˈле ˈперид тим йак м’іˈсити / обоўйазˈково чиˈтали ˈОтче наш / і говоˈрили ˈГосподи допомоˈжи шчоб хл’іб уˈдаўс’а // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ми йак пеиˈкли хліб? / ну йак розкаˈзати? / йак коˈлись пеиˈкли хліб? // – *Да* – ну так / йак йа тоˈді буˈла / то хліб пеиˈкли / тоˈд’і дˈрожч’іў не буˈло /

ро|били зак|васку / бу|ла |д’іжка / зак|васка п’ід|ходила / здо|рова дере^{и}ў|йана |д’іжка бу|ла і ў тій |д’іжц’і ро|били роз|чину / на цій зак|васц’і / розчи|н’али і |п’ісл’а |того / во|но п’ід’ійш|ло це |т’істо / м’і|сили за|м’іс’ували |т’істо // но то|д’і хл’іб буў б’іш |житн’ій хл’іб не пше|ничниї та|киї // ну то|д’і ўже хл’іб ну / розто|пили п’іч на|пал’увати |треба |було п’іч / дро|вами / ну запа|лили ўже ц’а п’іч го|рі’ло / го|р’іла і ўже поча|ли вироб|л’ати хліб^{п} і п’ід’ій|шоў ўже ў |д’іжц’і і / ро|били на ст’іл бу|ханки та|к’і здо|ров’і / бо то|ді |форм’іў не бу|ло / а на чи^{е}|рен’і пе^{и}|кли хл’іб / і / |поки там наго|рало / хл’іб п’ід’ій|шоў ўже п’іч наго|р’іла / вису|вали бу|ла та|ка коц’у|ба / ви|т’агували цеї жар / шоб |добре і ўс’о |харашо бу|ло / |чиста п’іч / бо |будут’ са|жати хл’іп // п’ідси|пали на / бу|ла ло|пата та|ка де^{и}|реў|йана / на ц’у ло|пату му|ки по|сипали / і са|жали ў п’іч // так зату|л’али за|тулкойу і він там час |п’ікс’а / і го|товиї // б|рали ў |руки / і та|ко йо|го ви|міс’ували ў ру|ках // гус|тен’ке |т’істо шоб не р’ід|ке бу|ло бо во|но ж не розце|гоцайец’:а / і к|лали на ст’іл / в’ін со|б’і там с|ходиў / гар|нен’киї і ха|роший // і на сто|л’і ви|м’іс’ували а|бо ў ру|ках / йак хто |хоче // (Осіпчук П.Я., 1946 р.н., с. Новоживотів, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Пи^{е}|кли / пи^{е}|кли // – *Чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень?* – Ну т|рошки на с|в’ато же ста|райец’а / б’і|л’ішча му|ка шоб бу|ла / шоб к|рашчиї хл’іб ии на вид буў |гарниї / то т|рошки на с|в’ата / а так дл’а |себе йа|киї ко|ли полу|чаўс’а // і |жито м’і|шали / |житн’у му|ку і пше|нишна о / а ўже на св’а|та то ўже бі|лішчиї хл’іб / і |гарно ви|м’іс’ували / і догл’а|дали ўже шоб в’ін і ни^{е} посма|лиўс’а і ни^{е} п’ідго|р’ів і ни / шоб |гарниї ў|давс’а / так то ўже на св’а|та // і тої ў|сен’киї буў |добриї / |гарниї ни^{е} х|л’іба ни^{е}|ма ни |доброго // – *А чи буў якись особливиї рецепт, коли пекли хліб на свято?* – Ну та|киї з’і йак з|нали так і / так і по |тому і пик|ли // бу|вайе на |тому |самому на т’ії |сам’ії за.. / еее рос|чин’і шо пик|ли а то д|рошч’і до.. / добаў|л’али на д|рошчах / а йак уже дл’а |себе то йа|киї по|лучиц’а / а|ле с|ходив і |добриї // і х|м’іл’ м’і|шали ше з|разу ба|би ста|р’і / |гет’ х|м’іл’ |зам’іс’ д|рошч’іў / хм’іл’ ва|рили иии та|ку ц’у|го с ц|в’іту ва|рили / чаї і тої тим |чайом м’і|сили і в’ін с|ходиў / |дуже |гарниї хл’іб на х|мелев’і // (Оранська М.Т., 1937 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Йа пи^{е}|кла хл’іб / шеї ба|гато ра|з’іў пик|ла / пик|ла з|разу росчи|н’али / |п’ідмолот’ ро|били / по|том за|м’іс’ували / по|том хл’іб п’ід|ходиў у

теп|лен’ке |м’ісце с|тавили // о і вироб|л’али / вироб|л’али на ст’іл п’ідси|пали му|кичкойу / по|том ее па|лили п’іч / і хл’іб у вих… хл’іб у |п’іч уса|жали // ко|ли хл’іб спе|чец’:а / то|д’і вит’а|гали шеї соло|нен’койу во|дичкойу ўми|вали о / і так пек|ли х|л’іба ба|гато / бо с’і|м’а бу|ла // пик|ли |дес’ |шестеро х|л’іба на |тиждин’ / і тої хл’іб ні|коли ни[e] |черств’іў і |дуже |добриї буў / і йак пе|чец’:а то по ў|с’ому кут|ку |чути |кажут хл’іб |ходе / ўже хл’іб спек / с|п’ікс’а по |хат’і хл’іб |ходе // о|це та|ке бу|ло так |т’іки х|л’іба / ба|гато вип’і|кали / бо |с’ім’і бу|ли / о і так // – *Як підготовляли піч до випікання хліба?* – До вип’і|кан’а х|л’іба / накла|дали д|рова ў п’іч / і ск|райу за|пал’ували / а по|том йак розго|риц’:а то ста|ралис’а це / цеї / д|рова ц’і розгор|тати по ў|сен’к’ії п’і|ч’і / шоп ск|р’із’ од|наково наго|р’ило // д|роў т|реба бага|тен’ко / шоб то|д’і йак ди|витис’а чи го|това п’іч / шоб во|но іск|рилос’а у |ц’ому / у пе|ч’і // а по|том при.. йак уже хл’іб |буде еее са|жатис’а / то |треба |вигорнути коц’у|бойу цеї ў|сен’киї жар у |коўбаху // |ковбаха / це та|ка заг|либинка з|боку пе|ч’і / шоп це ту|ди жар вигор|тати // у |ковбаху вигор|тайец’а цеї жар / о і то|д’і ўже йак хл’іб са|жайец’а то ее ди|витис’а // йак|шо хл’іб ни[e] загн’і|тивс’а з|верха / то |треба т|рошки |того |жару ше ту|ди / за за|тулу е т|рошки пригор|нути / і зак|рити з|нов ц’у за|тулу / шоб загн’і|тивс’а |гарно хл’іб / шоб буў та|киї з|верха ру|м’аниї о // о|це та|киї / та|ка п’ідго|товка пе|ч’і / шоп п’іч бу|ла |гарно на|пал’ана / тої хл’іб ў|дасц’а / йак не на|пал’ана / то ї хл’іб не ў|дасц’а / таї таке // – *А як підготувати хліб до випікання?* – З|разу йак п’ідго|товити хл’іб до вип’і|кан’:а / з|разу ў|з’ати росчи|нити / шоп / шоп ви|ходит’ |т’істо бу|ло / |п’ідмолод’ зро|бити / по|том зам’і|сити / і по|том ўже ви|ходит’ йак хл’іб |гарно п’ід’ій|де / з|робиц’а ўд|войе |б’іл’шиї йо|го вироб|л’айут на с|т’іл / на му|кичку / і ц’і бу|хи|нц’і по|т’ім з|машчуйут йай|цем о // йак уже в’ін п’ід’ій|де |гарно / кла|дут’ на ло|пату / а п’іч шоп бу|ла го|това / то т|реба ди|витис’а шоб кла / ки|дайут’ т|рошки му|ки / йак|шо му|ка заго|риц’а з|начит’ го|това п’іч / о по|вин’:і іск|ринки |бути на на ці |пи[e]ч’і // і йак уже ц’і бухан|ц’і е б|рати на ло|пату / і са|жати у п’іч ии // ўзага|л’і то к|лали |ш’іс’т’ бух’ін|ц’ів / ў |кого ви[e]|лика с’і|м’а то ї по |б’іл’ше к|лали / ї по |дев’ат’ і по два|нац’ат’ // а|ле воп|шето ми пик|ли |ш’іс’т’ бух’ін|ц’іў о // йак уже цеї хл’іб ўса|дили о / то то|д’і закри|вайут за|тулойу / і подив|л’айуц’а шоб в’ін гарно загн’і|тивс’а / а шоб поди|ви.. // взага|л’і то пик|ли п’івто|ра ча|са / п’івто|ра ча|са і ўже ди|вилис’а хл’іб |пахне / і п|робували // ск|райу ак це а ка|зала виби|райут’ це |т’істо то е / п’ід|палка кла|дут’ /

то п’ідпалок ў самиї пиеред ии спи.. спичец’а о / пробуйут тої п’ідпалок на вкус / чи в’ін спі’кс’а / а потом хл’іб / хл’іб доўше печец’а // йак уже спечаниї беруть ви’т’агнут’ бух’інц’а із печ’і / приклайдайут до носа / *(показує)* йакшо не пиче значит’ спечаниї / а йакшо то тако прикладут бух’інц’а до носа пиче значит’ хл’іб ние спечаниї // оце так баби ўсе тод’і пров’ірали // чи спечаниї хл’іб чи не спечаниї // і ше з’ісподу постукували пал’цем / і йакшо п’ідошва хл’іба ее гуде / значит’ спечаниї // оце так’і призинаки спеченого хл’іба // – *Хліб пекли на черені?* – На чеірен’і / на чеірен’і // а йак уже хл’іб ее ос’о л’ітом йак уже капуста велика / на капустаному листку пикли // клали на капустаниї листок і сажали в п’іч / і тод’і вит’агали на к.. а так то ўсе на чеірен’і // напал’уйец’а йак вигортайут’ жар іс печ’і то повин’:і іскри по ц’ому по пич’і по т’ії скакати / а йак ни скакайут то то п’іч ние напал’ан’і / ше п’ідкидайут дрова / шоб пропалити луче // а йак добре напал’ано то це іскри повин’і скакати по пич’і / таї тод’і хл’іб гарниї пичец’:а // затулойу закривайут’ п’іч / йак уже ўсадили цеї хл’іб / затулойу закривайут така заслонка ии жил’ізна / о в’ін там пичец’а в’ідкривайут диўл’ац’а // йак трохи присмал’уйе / бирут тод’і трошки в’ідкривайут’ ц’у затулу / а йакшо ўже гарно пичец’а закрили і в’ін пичец’а до крайу / а назад так само лопатойу вит’агайут цеї хл’іб спеч’і // так само вит’агайут / пробуйут постукуйут йак тако стукайе *(постукує)* гуде / о це гарно спечаниї хл’іб // а тод’і ўже бирут’ його водичкойу солонойу ўмийут / йакшо в’ін ше ее трошки присмалиўс’а то шеї ўмийут’ шоб це в’ін дал’ше год’ій’шоў / а йак ни дуже присмал’аниї то так і харашо кладут і / хл’іб дуже добриї буў / і пахн’ушчиї // – *Чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень?* – На св’ата пикли хл’іб ии трошки лучиї / добавл’али ее виходе / бо це считалос’а здобне т’істо // добавл’али трошки йакогос’ жиру / добаўл’али молоко / о а кажниї ден’ водичкойу т’іки ии / водичка і сіл’ о і так замі’с’ували // о аа в св’ато ўже хл’іб змашчували йайцем зверха о / і добаўл’али там і трошки смиетани л’:али / і трошки и йакогос’ цукру добаўл’али / шоп в’ін трошки соло ден’киї буў оо // на св’ато гиначе / дивл’ачис’ йаке св’ато / йакшо св’ато йаке о / то там у п’іст гет’ і св’ато було / то н’ічо ние добаўл’али // а ў будн’і дн’і то вих.. вихоте так / и обекновениї хл’іб / вода і цего / і це такиї хл’іб пекли // ду.. дуже добриї тод’і хл’іб / и спечеш таї пахне бо його ни хватало / зараз то ўже ўс’ого хватайе / а тод’і / тод’і не хватало то хл’іб дуже добриї був// а ше житн’ії йак спечут то не мона

оˈб’істис’а / йаˈкиї в’ін буў ˈдобриї той ˈжитн’ії хл’іб / ˈдуже ˈдобриї // (Гринчук М.І., 1941 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну ми роˈбили так / ваˈрили троˈшки карˈтошки / карˈтошку ˈмн’али і муˈкички туˈди / і так мˈн’али хараˈшо / розмиˈнали / тод’і це заˈпарочка назиˈвалас’ / і тод’і ˈкидали туˈди дˈрошч’іў / сиˈроватку і воˈно броˈдило // а тод’і м’іˈсили / заˈм’іс’ували хл’іб / йак в’ін ўже хараˈшо п’ід’їшоў / гоˈтовили п’іч / ў п’іˈч’і паˈлили / і напаˈл’ували п’іч / і тод’і вироб̓л’али хл’іб на поˈдушц’і / вироб̓л’али на стоˈл’і / а на поˈдушку застеˈл’али / і ˈклали шˈтири буˈханки / поˈдушки веˈлик’і / шˈтири буˈханки / і в’ін соб’і ˈсходиў // йак в’ін ўже з’ійˈшоў / п’іч ўже гоˈтова / вигр’іˈбали зˈв’ідти ˈвугл’ачко це дреˈвесне / з пеˈч’і і хˈл’ібчик ˈбрали таˈко на ˈруки і на лоˈпатку / лоˈпата така була дерев̓йана / посиˈпали йіˈйі муˈкичкойу / і на н’ого ˈклали хˈл’ібчик / і ў ˈп’ічку // (Мельник Л.К., 1939 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йак пеᵘкˈли хл’іп / хл’іб пекˈли йак ў стариᵉˈну воˈбично на чариᵉˈн’і / у пеˈч’і киˈдали дроў / наˈпал’увалос’ ˈдобре ў ˈпеч’і / шоб п’іч воˈна оˈбично ˈчорна / а шоб напаˈлилос’ так / шоб ˈвона ˈбула аж ˈб’іла // поˈтом тої жар вигорˈтайут’ гарˈнен’ко прогорˈтайут’ у пеˈч’і і заклаˈдайут’ туˈди хл’іб ˈпр’амо на чариˈн’і без ˈформи / це пеᵘкˈли хл’іб на ˈкожниї ˈден’/ напр’іˈм’ер там раз у ˈтижден’ там сˈк’іл’ки п’іч могˈла ўм’іˈстити ш’іст’ ˈв’іс’ім / а на св’аˈта пекˈли хл’іб у ˈформах / так’і ˈформи ˈбули краˈс’ів’і і цеї / і пеᵘкˈли toˈд’і ўже кˈращиї хл’іб / бо то на св’аˈта // (Соломончук О.О., 1945 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну йак ˈл’уди пикˈли / хто шо м’іх / хто / корˈж’і пикˈли таˈк’і сˈц’ого тᵏ’іста / роˈбили таˈк’і / роˈбили таˈк’і корˈж’і / гет’ ўˈдома таˈко пикˈли ц’і корˈж’і шобⁿ / тˈреба буˈло / ˈб’іл’ше ˈт’іста на хл’іп / а на корˈж’і ˈменше / то пикˈли ц’і корˈж’і шоб / ˈможна буˈло / йак то ˈкажут проˈжити тиї ўс’о коˈлис’ // ˈзаўтра буˈдем хл’іп пикˈти / начиˈнайец’а приготоўˈл’ен’ійе / йак ў нас буˈло то таˈка ст’ілˈниц’а йак оˈцеї с’т’іл / ну ˈможе чут’ ˈвушча таˈко ˈтрошки / ц’а ст’іˈниц’а і це приˈносат муˈку / ц’у муˈку ўс’у на ˈсито перехᶜ’іˈвайут с ˈчого ˈмайе ˈбути цеї хл’іб / ц’у муˈку перес’іˈвайут / бо йак пereˈхᶜ’ійати муˈку воˈна зйід’іˈн’айец’а с кислоˈродом / і туᵒˈд’і ˈдуже ˈгарно ˈходитс хл’ібⁿ / пˈрамо п’ідˈходит на ˈц’ому/ і ну ўс’о шо тˈреба там / ˈтᵏ’істо це / рошˈчина ˈробиц’а і заˈм’ішуйуц’а / добаўˈл’айец’а шо тˈреба туˈди / ц’у рошˈчину заˈм’ішуйец’а ї сˈтавиц’а на ˈтепле ˈм’ісце / коˈлис’ лиˈжанки буˈли/ на лиˈжанку накриˈвайец’а і схоˈдит / шоб цеˈго

пикˈти // а тим ˈчасом / поˈка хл’іп сˈходит / гоˈтовиц’а п’іч / роскла|дайуц’а дˈрова і дˈрова посеᵘˈред ˈпеч’і ˈложац’а / сп’іˈц’ал’но так роскла|дайуц’а шоб / а поˈтом ц’і дˈрова роски|дайуц’а по ўсі п’іˈч’і / від ˈчелуст’іў до к’інˈц’а ˈпеч’і / роскри|дайуц’а по ˈц’ому по п’іˈч’’і / шоб п’іч нагр’і|валас’а / ну накал’а|лас’а шоб п’іч ˈможна буˈло цеˈго ўс’о // ўсо йак п’іч гоˈтова / начиˈнайец’а виˈроᵘпка ˈц’ого х’ˈліба / ше заˈм’ішуйут йоˈго / в’ін сˈходит / поˈтом ˈвиропка хˈл’іба // ˈБоже / йак йа виробˈл’ала цеї хл’іп / таˈк’і буˈханки і / ше до ˈц’ого зо шˈтири ˈск’іки бараˈбол’ / обиˈрайец’а / тˈрец’а / ˈробиц’а хрохˈмал / і шоб буˈло чим помасˈтити цеї хл’ібᵖ // і це ˈробиц’а / і це таˈка с’т’іˈничка буˈла / шо на три буˈханки ўˈлазит / і ўс’іґ|да ў п’іч ўˈлазило д|ев’іт’ буˈханок ˈцего хˈл’іба ў нас // це йа ў нас так росˈказуйу шо ў нас буˈло // ˈдев’іт’буˈханок хˈл’іба // ўс’о / п’іч вигорˈтайец’а / приготоўˈл’айец’а / буˈла сп’іˈц’ал’на ˈп’ітна лоˈпата / йаˈкойу ц’у саˈжали цеї хл’ібᵖ ў пі’ч / і ˈмастиц’а крохˈмалом цим / гусˈтен’киї таˈкиї крохˈмал буˈханки хˈлі’ба ˈмас’т’ац’а крохˈмалом пˈрамо руˈкойу ˈмашчуйуц’а і ўс’о / і поˈтом ц’і буˈханки на ц’у лоˈпату і ў п’іч / три буˈханки три раˈди / три буˈханки і ўс’о / закриˈвайец’а п’іч / ў ˈхат’і т’іши|на/ чаˈси ˈт’іки ˈцокайут / і на чаˈси зам’іˈрайеш / ў йаˈк’і чаˈси ўсаˈдили ў п’іч / оˈце с’ˈт’іл’ки / проїˈшоў час ўже / це два чаˈса сиˈд’іў хл’ібᵖ / проїˈшоў час / зноў в’ідкриˈвайеш / бо йа коˈлис’ і сама роˈбила це / меˈне застаўˈл’али ўже / п’ішˈли на роˈботу ўс’і / а ти через час пириˈмастиш хл’іп і помі’ˈн’айеш м’іс’ˈц’ами // ўс’о то йа в’ідкриˈвайу і тої шо буў ў ˈсамому кутˈку / то їде на ˈперший рад / а шо с ˈпершого ˈраду / то ˈсадиц’а туˈди / ў ˈсамиї куˈток ўже / ну куˈток ў к’інˈц’і ˈпеч’і // (Химера О.В., 1930 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Н’е // на св’аˈта пеᵘˈкла ˈб’ілиї / п’ір’іжˢʰˈки пеᵘˈкла на св’аˈта / а так на будн’і хліп / житн’ій хл’іп пеᵘˈк ла // *– А як Ви пекли житній хліб?–* БуˈЛо ˈт’істо дл’а ˈжитн’ого х л’іба / т’істо таˈке ˈкисле // таї йа його п’ідбиˈвала шоб воˈно буˈло не ˈдуже таˈке ну ˈкисле таї росчиˈн’ала / а тоˈд’і тˈреба воˈди туˈди і муˈку таї м’іˈсила / зам’іˈсила воˈно висˈходе / тоді киˈдайу коробочˈки / таї ў пиˈч’і напаˈлилос’а / таї поˈсад’йу йіх тої хл’іп // йакˈшо веˈликиї то час сиˈдит’ йакˈшо ˈменшиї то ˈменше сиˈдит’ ў пиˈч’і / ну ў пиˈч’і йа пеᵘˈкла // *– А як дізнавалися що хліб ўже можна класти у піч?–* А така коˈц’упка буˈла шо ўже на чиᵉреˈн’і ˈіскри їдут / ну ўниˈзу шо там наго|рˈіло росˈкидала це ўс’о шоб ше скріз’ таї жар буў / таї воˈно там тˈрохи поˈбуде ˈпоки в’ін тˈрошки не так жаˈрит / тоді вигорˈтайу таї ˈсадйу // а йест’ так шо на вуґˈл’а саˈдили роскˈрийут’ йоˈго

по чире|н’і таї |сад’ат’ а|ле йа ви|гортала / а ск|райу вугл’а госта|валос’а |коло п|рип’ічка / таї закри|вала шоб воно хл’іб та|киї буў ру|мйаниї шоб йак зак|рийу шоб було там поди|вилас’а йак|шо в’ін ўже та|киї |гарниї то|д’і в’ідкри|вайу / таї си|дить в’ін |бачу шо ўже пот’аг|нула йо|го |бачу шо ўже с|п’ікс’а ну т|реба йаж ка|жу йак ве|ликиї хл’іп то час си|д’іў / йак |менший то |менче // да ни[е] сп’і|ц’ал’но та|к’і бу|ли д’іжи[е]|ч|ки йа не[и] з|найу йа|к’і во|ни / чи во|ни з |дуба чи во|ни з сос|ни не[и] з|найу / таї у ц’іх д’іж|ках во|ни неве|лич’кі от:а|к’і *(показує руками розмір)* м’і|сила ў них / ни ў цих |таз’іках / а по|том ўже оце ўже |посл’е вої|ни проїш|ло ўже / |б’іше с|тали вироб|л’ати / йа ўже т’і тих д’іжич|ках ни м’і|сила / а м’і|сила ў кастру|л’ах та|к’і ц’і йак во|ни / каст|р’у|л’і бу|ли ни жи|л’ізн’і / а та|к’і йак це |зара плас|масов’і // плас|масова таї там |коло тип|лен’кого шоб во|но вис|ходи[е]|ло // во|но вис|ход’увало та|ке |поўне // то|д’і наки|дала таї ше ў фор|мах вис|ход’уваў / таї то|д’і ўже ў п’іч / так йак ка|жу ви|гортала таї ту|ди са|дила йо|го // (Конотоп Г.Ф., 1930 р.н., с. Пісочин, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Н’і // на |кожниї |ден’ |хл’іп пек|ли о|бичним / нап|риклад |житн’ії і пше[и]|ничниї // памйа|тайу та|к’і |види |хл’іба йак |ситник і пит|л’ованик // |ситник то |хл’іп |с:итнойі му|ки / йа|ку |с’ійали |черес |сито // а пит|л’ованиї |хл’іп з пит|л’ованойі му|ки / йа|ку от|римували на пит|л’і // а ше пек|ли |формовиї |хл’іп ў спец’і|ал’нії |форм’і і додо…до|довиї / по|довиї |подовиї |хл’іп // його ви|п’ікали на |под’і / то ў|нутр’ішн’а по|верхн’а пе|ч’і // а на св’а|та пек|ли кор|ж’і з |маком а|бо з |йаблуками / |часто і вип’і|кали ме|довиї |хл’іп // (Рогаль Г.П., 1953 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Дл’а |того / |шчоби |вийшоў |добриї |хл’іп / |треба бу|ло спо|чатку про|с’і[и]йати му|ку // про|с’ійаўши му|ку / йі|йі за|м’ішували роз|м’ішували і |ставили на |н’і[и]ч шоби во|на п’ід’іш|ла // до шес|ти ча|соў |ранку |т’істо п’ід’іш|ло // то|д’і йа йо|го кла|ду у |форму во|но сто|йіт’ шче час |шчоби п’ід’ійш|ло і |пот’ім ўже йа його кла|ду у |п’іч // дес’ до |вос’мойі го|дини |ранку хл’іп го|товиї // – *Чи однаковий хліб пекли на свята та на щодень?* – Та н’і / хл’іп пек|ли |р’і[и]зн’і / на |кожин |ден’ пек|ли прос|тиї зви|чаїниї хл’іп / а на св’а|та мог|ли вип’і|кати з |б’ілойі му|ки / кала|ч’і вип’і|кали кор|ж’і / |пончики з го|рохом / з |л’івером пи[е]|р’іш|ки |сочн’іки |с:иром ват|рушки / і то|д’і в’ід |ц’ого за|лежало с|в’ато // (Тютюнник М.П., 1947 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Пекˈли хліб // рошчиˈн’али / тоˈд’і м’іˈсили йоˈго / тоˈд’і вироˈб’л’али у хˈворм’і / і п’ідˈходив у хˈвормах // а тоˈд’і саˈжали в п’іч // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – На шчоˈден’ / обˈше вес’ хл’іб пекˈли на св’аˈта / і на ˈбудн’і дн’і // (Бринюк М.І., 1936 р.н., с. Яструбинці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Звиˈчаїно хл’іб на ˈкожин ден’/ хл’іб ˈп’ікс’а не ˈкожного дн’а / а хл’іб ми пиˈкли звиˈчаїно йак / ў ˈмене наˈприкладᵀ сіˈмйа ˈбула / ˈбули ˈд’іти / ˈп’йатеро д’ітеї / нас ˈдвойе / йа хл’іб пиˈкла два рази ў ˈтиждин’ // йа йоˈго рошчиˈн’ала обоўйазˈково на роˈжчин’і роˈбила / буˈвало на оˈпар’і роˈбила / в ˈб’іл’ш’іст’ на роˈжчин’і рошчиˈн’ала / в’ін п’іˈдᵀходиў/ ˈпот’ім м’іˈсила / ˈпот’ім йоˈго вироˈбл’ала / в’ін ˈпоки ˈсходиў наˈпал’увала п’іч ˈдобре / а ˈтуд’і на пеˈч’і пеˈкла / ў ˈмене буˈла п’іч на ˈл’ітн’іï ˈкухн’і / йа пеˈкла ў п’іˈч’і хл’іб / вип’іˈкала ˈразом по дв’іˈнацит’ буˈханок // буˈвало шо раз ў ˈтижден’ пиˈкли а буˈвало шо два ˈрази ў тиˈжден’ туˈму шо ˈд’іти / ˈтреба ˈбуло ˈкожен ден’ ˈдати по три чоˈтири ˈрази ў ден’/ ˈдати поˈйісти / шоб ˈд’іти ни гоˈлодн’і буˈли прийшˈлос’а пиˈкти чаˈст’іше // ˈтрошки ˈт’іста залиˈшали дл’а ˈтого / шоб пот’ім на ˈн’ому рожчиˈнити зноў ˈслідуючиї хл’іб/ йаˈкшо ўже пиˈкти ˈп’ісл’а ˈц’ого спиˈчец’а / а там ˈн’іби ˈквасиц’а квасниˈна / полуˈчайет’с’а/ в’ін стоˈйіт’/ в’ін суˈб’і ˈкисне / і набуˈвайе таˈкойі кислоˈти / шоб ˈпот’ім на ˈн’ому ˈдобре ˈграйе хл’іб / шо в ˈн’ого пот’ім ниˈтреба ˈдріждіў доба˙вл’ати/ а на ˈц’ому ˈкислому ˈхл’ібу рожчиˈн’али новиї хл’іб / оˈце залиˈшали ц’у квасниˈну цеї куˈсочок ˈхл’іба. – *Це його «квасниною» називали?* – Йоˈго назиˈвали ˈйакос’// чиˈкаї йак це йоˈго назиˈвали/ заўˈжди хаˈз’аїка залиˈшала йоˈго в ˈд’іжці / туˈму шо заўˈжди раˈн’іше м’ісили в д’іжˈках/ буˈли дерев˙йан’і д’іжеˈчки спеˈц’іал’но ˈзроблен’і дл’а хˈл’іба назиˈвалас’а п’іˈкна ˈд’ішка / і от в ц’ій піˈкнії ˈд’ішц’і залиˈшали чаˈстинку ˈц’ого п’іˈкного ˈт’іста / шоб спеˈкти ˈсл’ідуйучиї хл’іб // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну йак / коˈлис’ буˈли деᵘреᵘўˈйан’і ˈд’ішки / рошчиˈн’али з ˈвечора / йаˈкшо ж ну ˈтеплойу воˈдойу // – *А дрожчі були?* – Сˈразу дес’ йа неᵘ зˈнайу кˈвасили роˈбили закˈваску / закˈвас ж не ˈбуло коˈлис’ дˈрошч’іў роˈбили закˈваску / це ˈт’істо ˈкисне там ˈсутки а ˈтуᵒд’і рошчиˈн’али вуᵒˈно ˈкисне ˈц’ілу н’іч ˈр’ітко рошчиˈн’али / а туᵒˈд’і ˈрано м’іˈсили дˈругу муˈкойу / і пеᵘˈкли ў пиᵉˈч’і хл’іб вироˈбл’али / коˈлис’ хˈформ’іў неᵘ ˈбуло / пеᵘˈкли п’іч наго˙рала / лоˈпата / вит’аˈгали с ˈпеч’і ˈпоп’іл це ўс’о коц’уˈбойу / лоˈпату сˈтавили на пˈрип’ік / п’ідсиˈпали гˈрисом / ˈклали на лоˈпату шур

у п’іч шур у п’іч – *Спеціалні причандали такі були, лопата дерев’яна?* – Да / і шур у п’іч і ˈтакечки пекˈли хл’іб вит’аˈгали йоˈго / ˈтерли / роˈбили крохˈмал’ ˈтерли бараˈбол’у бо ж тоᵘˈд’і теˈпер крохˈмал’ ˈтерли бараˈбол’у ц’ідиˈли крохˈмал’ заˈпарували крохˈмал’ом масˈтили йоˈго / гоптиˈрали сп’ід бо / ў ґˈрисов’і там ˈпоп’іл і витиˈрали шоб буў чисˈтен’киї / кˈлали йоˈго йак йа оˈсобино пеᵢкˈла / то йа кˈлала йоˈго / росˈтел’у кл’іˈйонку / клаˈду на ˈл’ішко зˈверху накˈрийу шеˈйеднойу кл’іˈйонкої в’ін тоᵘˈд’і йак ў’іˈд’іїде таї таˈкиї йак пух ˈдобриї мйаˈген’киї / і цеї ўˈкусниї таˈкиї хл’іп / а тоᵘˈд’і ўже / в’ін зˈразу не заˈчерств’ійе сˈкоро і таˈкиї ˈдобриї цеї хл’іб так пекˈли хл’іб // – *А однаковий пекли на св’ята і кожного дня?* – Н’е на св’аˈта пеᵢкˈли / форм ˈГал’а ше тоᵘˈд’і хˈформ’іў неᵢ ˈбуло ўже ˈколи / ну ˈб’іле пекˈли пал’аˈниц’і це коᵘˈлис’ каˈзали пал’аˈниц’у / отеˈпер ˈробл’ат котˈл’ети коˈлис’ неᵢ роᵘˈбили цих коᵘˈтл’ет бо ни ˈбуло цих маˈшин і ше при меᵢˈн’і неᵢ ˈбуло цих маˈшин / шоб намоˈлоти мˈн’асо і це таˈке буˈло йак сп’іˈвалос’ на веˈс’іл:’і’ *(сидю я високо сидю я високо, бачу я далеко, шо в печі печення, ше й курка смажена, ви на Бога гляньте, нам печені дайте)* ц’а пал’аˈниц’а іс пеˈчен’ойу буˈла / оце таˈке ˈдоц’а хл’іб / шо там ше тоˈб’і тˈреба пиріш̆ки з гоˈрохом пекˈли у пиᵉˈч’і ˈтоже на чириˈн’і м’іˈсили гоˈрох / і пекˈли ˈтоже таˈк’і пир’іш̆ки зˈв’іти зˈл’іпл’увалис’а зˈв’іци і посереˈдині / так’і пиˈр’іˈжечки гоˈрох шоб буў ˈвидко / ну і на чириˈн’і ўс’о пекˈли на чириˈн’і /з каˈпустойу то лиˈбон’ пекˈли ўже на ˈдечках / а то на чириˈн’і пекˈли воˈно буˈло ўс’о ˈдуже ўˈкусне // (Мандибура Г.Я.,1934 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Пеᵢкˈти хл’іп меᵢˈне наˈўчила мойа ˈбабушка йаˈкойі ўже не ˈмайе ˈб’іше сараˈка ˈрок’іў по йіˈйі р’іˈцепту вип’іˈкала хл’іп ˈтакож моˈйа маˈма / і вот ˈпеўно в’ід ц’іх двох ж’іˈнок йа і наўˈчилас’ пеᵢкˈти хл’іп бо за ўс’і за проˈцесом вип’іˈкан’а йа сл’ідᵀкуˈвала шче з диᵉˈтинства / хл’іп йа пеᵢкˈла один раз в ˈтижден’ в ˈмене в’ін буў одˈнаковиї і на сˈв’ато і на ˈбудн’і / а пеᵢкˈла йа йоˈго по таˈкому р’іˈцепту обоўйазˈково / тˈреба ˈбуло ˈмати ˈжитн’у муˈку / беᵢˈрец’а ˈжитн’а муˈка ˈмисочка така ў мене була ў йаку ўˈходило оˈдин к’ілагˈрам житˈн’ойі муˈки заˈпар’увала йіˈйі двоˈма ˈл’ітрами сиˈроватки і залиˈшала до охоˈлоджен’:а коли ц’а ˈмаса охолоˈдилас’а добаўˈл’ала / ˈтепле моˈлоко або ˈтеплу ˈводу ўсе це ˈдобре розˈм’ішувала до таˈкого сˈтану шчоб не буˈло куˈсочк’іў і дабаўˈл’ала шче п’аˈдес’ат грам дˈрожч’іў і сˈтавила ц’у ˈопару на ˈтепле м’ісце / на н’іч / воˈна стоˈйіт’ ў ˈтеплому ˈм’ісц’і ˈранком ўсˈтаўши добаўˈл’ала муˈку і заˈм’іс’увала уˈже аˈбо муˈкойу ˈпершого ˈсорту або дˈругого

ˈсорту заˈмі’с’увала ˈт’істо / ˈт’істо виˈм’іс’увалос’ ˈдоўго дес’ ˈб’іл’а ˈчасу і коˈли ўже / почиˈнайец’а таˈкиї маˈмент коˈли ˈт’істо в’ідл’іˈпайе в’ід рук це зˈнач’іт уˈже заˈм’ес гоˈтовиї і даˈбаўл’ала ў цеї час стаˈкан оˈл’ійі і шче раз переˈм’ішувала сˈтавила поˈсудину з ˈт’істом на ˈтепле ˈм’ісце до сˈходу йоˈго / воˈно сˈходило ˈпеᵘрший раз ˈт’істо п’ідˈн’алос’а йа йоˈго приˈм’ала зноў накˈрила йоˈго ганˈч’ірочкойу чиᵉсˈтен’койу і чеᵘˈкала ˈпоки воно з’ійˈде дˈругиї раз / з’ійшˈло дˈругиї раз йа ˈйого зноў приᵉˈм’ала і ˈт’іл’ки коˈли ˈт’істо ўже зійшˈло тˈрет’ій раз йа ўже виˈд’елувала виˈм’іс’увала формуˈвала буˈханки хˈл’іба / ў ˈмене ˈбули спеᵘˈц’іал’н’і дв’і поᵘˈдушечки / йа накриˈвала йіх полоˈтенцем теж спеᵘˈц’іал’ним дл’а ˈвип’ічки хˈл’іба / ц’і сфорˈмован’і буˈханочки хˈл’іба йа кˈлала на ц’і поᵘˈдушки накриᵉˈвала полоˈтенц’ем і чеˈкала поˈки з’ійˈде це ўже буˈханка хˈл’іба / на спеᵘˈц’іал’н’ій деᵘреᵘˈв’аній лоˈпатц’і / да сˈмашчувала йаїцем зˈверху лоˈжила уже буˈханку на лоˈпату деᵘреᵘˈв’ану і ˈнесла йіˈйі до ˈпеч’і саˈдила на чаˈр’іну і на чаˈрин’і хˈл’ібᵖ вип’іˈкаўс’а дес’ ˈб’іл’а ˈчасу споˈчатку коˈли поˈсадила хл’іп йа не ˈзакривала засˈлонкойу п’іч а сл’ідкуˈвала за тим моˈм’ентом коˈли ˈхл’іп заруˈм’аниц’а заруˈм’аниўс’а хл’іп йа накриˈвала його гаˈзеткоᵘйу і затуˈл’ала п’іч заˈтулойу і ўже виˈч’ікувала час коˈли уже ˈбудут’ гаˈтов’і буˈханки хˈл’іба / коˈли ўже хˈл’ібᵖ сˈп’ікс’а йа йоˈго доставала с пеˈч’і лаˈжила йоˈго на сˈт’іл і накриˈвала теж рушниˈчком дл’а того шоб в’ін в’ід’іˈшоў / шкуˈринка стаˈйе таˈкойу м’аˈген’коᵘйу зˈнач’іт хˈл’ібᵖ уже ˈможна буˈло ˈйісти / чи одˈнаковиї в’ін буў ў меˈне звиˈчайно це буў неᵘпеᵘреˈвершений ўкус ц’ого хˈл’іба ˈзапах п’іˈч’і ˈзапах чар’іˈни а саˈма п’іˈдошва хˈл’іба надзвиˈчайно ˈдуже ˈдобра // (Колеснік Н.Г., 1947 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну / дл’а ˈтого шоп спекˈти п’іч / тре буˈло шоп в ˈхат’і ў ˈкожн’ій ˈхат’і буˈла п’іч // шоб сˈпекти хл’іп то тре буˈло шоб буˈла п’іч в йак’ій ˈпекли хл’іп / зˈнач’іт с ˈчого робилас’ п’іч п’іч роˈбилас’ з гˈлини коˈлис’ ˈзара то ўже йаˈкис’ к’ірˈп’іч йе / ˈвогн’еупорниї просˈтиї а коˈлис’ неᵘ ˈбуло ˈц’ого то ўс’о роˈбили з гˈлини // роˈбили ц’у сфеˈричну часˈтину із коˈлота бˈрали соˈлому ˈжитн’у / масˈтили йіˈйі гˈлинойу / і сˈтавили ˈдуги ˈтак’і з ˈвишн’і / і ˈоппл’італи і роˈбили йак ˈробл’ат заˈбор плет’аниї так роˈбили ˈоцеї сˈводст // а ˈчир’ін’ ˈнабивали праниˈком ˈтакиї праˈник буф шоп виби ˈвати шˈмат’:а на ˈр’ічк’і / то праниˈком ниᵉ таˈкиї р’івˈнен’киї буў / праниˈком заˈтоптували йоˈго забиᵉˈвали так ˈчирін’ / шо ˈвона ˈбула ˈб’ішче твер ˈда / а тоˈд’і масˈтили йійі гˈлинойу зˈначіт’ хаˈз’аїка заˈлазила в п’іч масˈтила верх цей свод / лампу ˈтуди заˈсовувала ˈтаку

ки[е]ра[л]с’інову / і о[л]собе[и]но [л]перет [л]Паскойу [л]перет Р’ісд[л]вом то [л]вони п’іч п’ідго[л]таўл’увалас’а шоб йі[л]йі пома[л]стити / о[л]но [л]т’іпа йак оно[л]вити / ос’в’і[л]жити / а [л]ту[о]д’і пек[л]ли // пек[л]ли ўс’о / і п’іч це [л]саме [л]осноўне дл’а мо[л]йіех ро[л]к’іў [л]таке йак йа буў ма[л]лим / то ўс’і [л]д’іти си[л]діли ц’і[л]лу [л]зиму на пе[и][л]ч’і // да си[л]діли до [л]низу / [л]вискочиў на дв’ір проскоўз[л]нуўс’а на с[л]коўзанку і на[л]зад на п’іч // да а [л]баба ўс’і[г]да ли[л]жала [л]коло [л]печ’і бу[л]ла [л]лежанка там [л]вона [л]су[о]бі [л]боки вигр’і[л]вала йак це тв’ій [л]котик да а [л]д’іти ўс’і на [л]печ’і повиро[л]стали та[л]ких ро[л]к’іў йак йа / [л]туд’і ўже йак с[л]тали [л]б’іл’шечк’і то ўже п’іч бу[л]ла так шоб [л]т’іки там [л]часом спек[л]ти хл’іп / а до то[л]го то бу[л]ла п’іч ше так [л]кожен ден’ ва[л]рили [л]йісти [л]кожен ден’ пек[л]ли йак’іс’ там [л]вип’ічки // да ну хл’іб пек[л]ли не[и] [л]дуже [л]часто [л]але [л]так’і йак [л]корж там / п’ід[л]палок // да бо х[л]л’іба ш не[и] [л]було х[л]л’ібних за[л]вод’іў не[и] [л]було [л]ту[о]д’і а [л]т’іки так [л]того с [л]чого га[л]расд // да ну йак пе[и]к[л]ли хл’іп / з[л]нач’іт’ росчи[л]н’али хл’іп з[л]вечора / йак бу[л]ло ко[л]лис’ при мо[л]йом [л]д’е[і]тств’і то д[л]рошч’іў ни[е] [л]було а буф хм’іл’ ро[л]били о[л]пару іс [л]ц’ого х[л]мел’у в’ід[л]варували та[л]ку [л]йушку во[л]на да[л]вала бро[л]д’ін:’а / і з[л]вечора йо[л]го росчи[л]н’али в’ін до [л]ранку п’ід[л]ходиў ну г[л]райе ц’а о[л]пара / а [л]рано [л]ту[о]д’і ўже за[л]м’іс’уйут / го[л]туйут п’іч на[л]пал’уйут йі[л]йі [л]гарно дес’ пр’і[л]мерно зо два ча[л]са шоб во[л]на бу[л]ла та[л]ка кру[л]гом еее кру[л]гом та[л]ка йак в ду[л]хоў’ц’і темпера[л]тура одно[л]р’ідн’а са[л]жали пе[и]к[л]ли хл’іп // *– А чи однаковий хліб пекли на свята?* – Не одн[л]аковиї // з[л]начіт’ на [л]буд’н’і д’н’і йо[л]го так йак до[л]пус’т’ім бес с’[л]в’ата там [л]іде п[л]росто йак жи[л]т:’а ід[л]е / то пек[л]ли [л]бажано с [л]чорного з [л]жит’н’ого х[л]л’іба / добаў[л]л’али т[л]рошки там і ц’о[л]го [л]б’ілого а[л]ле еее в осноў[л]ном с [л]чорного // а на с’в’а[л]та пек[л]ли з [л]б’ілойі му[л]ки / [л]дуже [л]добриї хл’іп / це бу[л]ло с’[л]в’ато шо ми та[л]киї хл’іп [л]йіли // (Паламаренко О.М., 1939 р.н., м. Іллінці, Іллнецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йа ўже за[л]булас’а // *– Як пекли б?* – Пе[и]к[л]ли шчо[л]дн’а // розчи[л]н’али на т’іст’і на д[л]рожчах поў[л]с’акому // пе[и]к[л]ли на ўс’у с’і[л]мйу по [л]в’іс’ім по [л]дес’іт’ бу[л]ханок ў пи[е][л]ч’і // *– Він буў однаковий на свята і на кожен день?* – Ну на св’а[л]та [л]обичниї хл’іб а на йа[л]к’іс’ св’а[л]та то ро[л]били ше кни[л]ш’і там йіх зна[л]чили / ви[л]душували [л]шос’ там йа[л]к’іс’ зна[л]ки с[л]тавили із ста[л]кана / а по св’а[л]тах пе[и] к[л]ли кни[л]ш’і і ў[л]с’ак’і пир’іж[л]ки / ст[л]рудл’і / і кала[л]ч’і // (Чигирин Т.Д., 1941 р.н., с. Паріївка, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

ˈРан’ше на ˈт’іст’і пикˈли / лиˈшали туˈд’і д’іжˈки буˈли дириўˈйан’і д’іжˈка дл’а хˈл’іба / опˈше шоб пикˈти хл’іб м’іˈсити // лиˈшали ˈт’іста туˈд’і ˈтеплойі воˈди / муˈки п’ід ну п’ідбаўˈл’али розˈбоўтували / воˈно п’ідˈходило / а тоᵘˈд’і ўже рожчиˈн’али рожчиˈн’али / з’ійˈшоў хл’іб туˈд’і / ну т’істо з’ішˈло / туˈд’і ўже ˈм’ісиш зам’іˈсили / туˈд’і зноў з’ішˈло / ˈвиробили / о і так пиˈкли по ўˈс’акому / і ў ˈформах / і на каˈпустин’і пиˈкли / ўс’аке пикˈли // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – На щоˈден’ / ˈран’ше то н’е на св’аˈта таˈпер то йе ˈб’іла муˈка а ˈран’ше йак / там де: там коˈли пшиˈничнойі а то ˈжитн’ій пикˈли / то ˈжитн’ій пикˈли на таˈкиї ден’ ˈйісти / а на св’аˈта ўже пикˈли пшиˈничниї з пшеˈничнойі муˈки / пшеˈниц’і // (Бойко М.К., 1938 р.н., с. Леухи, Іліннецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Коˈлис’ буˈла п’іч / гˈлин’ана / ˈл’уди стˈройіли саˈм’і своˈйу п’іч з гˈлини / рожчиˈн’али ˈкаже у д’іжичˈках таˈких дириўˈйаних роˈбилис’а туˈд’і / коˈлис’ стаˈр’і ˈл’уди роˈбили дириўˈйан’і д’іжичˈки спиˈц’ал’но дл’а хˈл’іба / н’і дл’а ˈчого / ˈт’іки пеᵘˈкˈти йіˈден хл’іб / рожчиˈн’алос’а так бˈрали хм’іл’ за: ˈцего / ваˈрили йоˈго к’іп’аˈтили тої хм’іл’ / тоˈд’і заˈпарували тˈрошке муˈки / воˈно посˈтойало три дн’а / воˈно ˈначало тˈрошки броˈдити / тоˈд’і йоˈго п’ідсиˈпайут муˈки туˈди тˈрохи ˈб’іл’ше / муˈка ц’а бˈродит’ / тоᵘˈд’і воˈни ўже ˈбачут’ шо ˈгарно муˈка ц’а ˈбродит’ / воˈни тоᵘˈд’і заˈм’іс’уйут’ і пеˈчут’ хл’іб / ˈвисходиў ц’аї хл’іб / воˈни ў цих ˈпечах заˈтопл’уйут’ дˈрова дроˈвами / теˈпер ц’і ˈгазов’і пˈлити / а туˈд’і дˈрова накˈлали п’іч / розкˈлали / дˈрова наго̆ˈр’іли таˈкиї ˈгарниї жар ў пиˈч’і / розˈкидали йоˈго по чириˈн’і / назívалас’а чиˈр’ін’ / таˈка ў пиˈч’і / розˈкидали йоˈго по ўˈс’ій пиˈч’і / ц’а ц’ій ц’аї жар в’ін гˈр’ійе цеї ц’у чеˈр’ін’ на нагриˈвайут’с’а у в:ерˈху / в:ерˈху коˈли коˈли воˈно ўже тˈрошке таˈке червуноᵘˈвате таˈке / зˈнач’іт’ уже п’іч гоˈтова вигорˈтайут’ цеї жар ˈт’іки ˈпоўност’у йоˈго не вигорˈтайут / вигорˈтайут ˈт’іки тут при ўˈход’і ˈпич’і / вигорˈтайут’ там таˈки ну назиˈваўс’а пˈрипичок коˈлис’ / ге теˈпер йак сˈкажу йа зна не зˈнайу йак теˈпер скаˈзати / ˈвигорали цей жар ўсаˈдили хл’іб / і цеї жар так тоˈво триˈмайе / закриˈвайут’ таˈко е: ну назиˈвалас’а заˈтулка таˈка / закˈрили ц’у и п’іч і погл’аˈдали / йак хл’іб прируˈм’аниўс’а то воˈни йоˈго ˈопшим триˈмайут’ шоб воˈно там и: цеˈго пикˈлос’а / а ˈможе буˈвайе шо ˈчасом ˈбуде приго̆ˈрати чут’ п’і цеў ц’у заˈтулку в’ідкˈрили / шоб а йакˈшо воˈно ни руˈм’аниц’а зˈначит’ туˈд’і п’ідгорˈтайут’ бˈлишче цеї жар до хˈл’іба / шоб воˈно прируˈм’анилос’а і хл’іˈби таˈк’і пикˈли йак короваˈйі / здоˈров’і на лоˈпат’і на / лоˈпата таˈка буˈла лоˈпата дереˈв’ана на лоˈпату кˈлали цеї

хл’іб при: проси|пали ту ло|пату це|гом и му|койу пок|лали це |т’істо і шур ту|да ў п’іч / і ўс’о // – *Чи однаковий пекли хліб на свята і на щодень?* – На св’а|та на св’а|та хл’іб |п’ікс’а т|рошки йа|кийс’ з|добниї / а з|добний йа|киї св’а|того Васи|л’а з но|гами з та|кими перепл’і|тали йо|го/ ро|бил йо|му |пал’чики та|к’і в’із’і ў|с’ак’і в’із’і|рунки на |н’ому ро|били // (Горобець Г.М. 1937 р.н., с. Леухи, Іліннецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну / йак пек|ли хл’іб // б|рали му|ку / |с’ійали |гарно шоб |було про|с’ійана / ро|били зак|васку // – *Як ви ту закваску робили?* – Т|рошки х|л’іба / |ц’ого ж / спо|чатку |мабут’ це ро|билос’а / йа |добре не памйа|тайу / на д|рошчах // по|том / ко|ли хл’іб ўки|саў / |мали пек|ти / ку|сочок остаў|л’али |ц’ого |т’іста / к|лали ў |баночку чи в к|рушечку і заў|йазували // во|но п’ід|ходило там / заси|хало // а по|том во|но йак|шо т|реба розчи|н’ати хл’іб / йо|го розк|вас’ували / роз|мочували / во|но розки|сало і т|рошки му|ки добаў|л’али / і ше раз во|но в’ідки|сало / а то|д’і на т’ій зак|васц’і ўже |рожчин ро|били на му|ку // о|це так / а|ле по|том це з |першого |разу / а по|том ўже во|но / йак йе ц’а зак|васка / це ўже проб|лем н’і|йаких не |було // п|росто ў|з’али цеї хл’іб / ц’у зак|васку пус|тили / шоб во|на п’ід’ійш|ла ше раз // |чут’ку му|ки / і по|том ки|дали / розчи|н’али / сто|йало там |певнойу |п’іройу / йак ў |кого во|но ви|ходило / шоб |гарно п’ід’ійш|ло // йак|шо це буў / ўже п’ід’ійш|ло |т’істо / ў п’іч’ і |майе го|р’іти / |баче шо ўже п’ід|ходит’ / ў п’іч’і ўже го|рит / бо йак|шо пек|ли / особ|ливо на чири|н’і / то н’і|коли ни во|но не одйед|налос’а / п|р’амо із |д’іжечки |цеїі / і на ло|пат у/ бу|ли дереў|йан’і та|к’і ло|пати / і |чут’ку му|койу п’ідси|пали ц’у ло|пату / і бу|ханчик х|л’ібчика ў|з’али / пок|лали / і ц’у / і ў п’іч / раз / і з|сунулис’ по му|ц’і і так накла|дали / а ў пе|ч’і |мало |бути |гарно на|горано / йак|шо |кинеш |чут’ку му|ки і му|ка |йакто спалах|нула / це ўже на|горано |гарно ўже шоб і не п’ідго|р’іло // а по|том вики|дали цеї / к|лали цеї хл’іб / закри|вали за|тулойу п’іч / і |перших пйат|надц’ат’ / д|вадцат’ ми|нут не ди|вилис’а ту|ди / хаї с|ходит’/ і шоб не вору|шили / і ў |хат’і шоб н’іх|то не хо|диў / і две|рима не |рипаў / |поки хл’іб не п’і|д’іїде ў |печ’і / і в’ін бу|вало п’і|д’іїде |гарно а бу|вало так / шо аж зак|рутиц’а / от це ўже х|л’ібчик см’і|йец’а / та|киї |дуже ж л’у|били ўс’і цеї хл’іб / ше ї часни|ком на|терти / |салом / це к|рашчого хл’іба їсмач|н’ішого не бу|ло // йак ц’а ц’і|лушка |репана із часни|ком і |салом / і ми і так пек|ли / а по|том откри|вали / поди|вилис’ т|рошки зарум|йаниў / ўже т|рошечки за|тулу откри|вали / шоб не зго|р’іў і так т|реба бу|ло ўсе / вес’ час

ди|витис’ // ну |п’ікс’а в’ін |мабут’ дес’ до |часу м’іг си|д’іти |диўл’йачис’ йакиї бух’і|нец’ / йак |б’іл’шиї бух’і|нец’ / |б’іл’ше ї си|дит’ / а шоб пере|в’ірити чи в’ін / йак ў|род’і би ў|з’али бух’ін|ц’а од|ного / к|лали хоч і га|рачиї / а|ле ну |шос’ мо… і на до|лон’у кла|дут / а з|боку за до|лон’ойу по ру|ц’і / ота|ко ў|дариш і хл’іб п’ідс|кочиў / в’ін св’іжиї / в’ін ўже го|товиї / йак|шо шо в’ін не п’ідс|какуйе / в’ін ше си|риї / к|лали в п’іч шоб доп’і|каўс’а // – *Чи однаковий хліб пекли на свята, і на щодень?* – Ну на шчо|ден’/ а на св’йа|та кул’і|ч’і пек|ли / кала|ч’і пек|ли / там ўже з|добниї хл’іб пек|ли / на д|рошчах б’ілиї / а так воп|шето |житн’ії пек|ли на шчо|ден’ // ну хто л’у|биў тої |б’ілиї п’ік / ну |кожна л’у|дина по-с|войему / хто йа|киї л’у|биў / а|ле це |житн’ії та ше ї |репнутиї / це |самиї смач|н’іший буў хл’іб / |самиї насто|йашчиї // (Тернопольська Н.А., 1950 н.р., с. Кожанка, Оратівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На шчо|ден’ і на св’а|та ми пик|ли хл’іб / ко|лис’ у мене була п’іч / трох л’іт|рова |банка си|роватки / те|пер и п’ід’іг|ріла йі|йі то|д’і ўс’о |вилила ў каст|рул’у / а то|д’і ўз’а|ла му|ки с п’ів в’ід|ра / бу|деш |бачити йак м’і|сити тож |видно його // зразу роз|чинила д|рошч’і / розм’і|сила / с|к’іл’ки там д|рошч’іў с п’іў |пачки а|бо |пачку / на ск’іл’ки хоч на с|т’іл’ки роз|чиниш і ўс’о / і в’ін со|б’і два ча|са с|ходе // а то|д’і ўже йак з’ії|шоў / ў|несла гобе|ремок дроў і розпа|лила йак по|ложино п’іч // і во|ни со|б’і нагo|райут’/ а йа вироб|л’айу хл’іб // в’ін то|д’і с|ходе бе|ре і ўс’о / і с|коро ми|нут д|вадц’ат’/ т|ридц’ат’ з’ії|шоў / розгор|нула жар / |гарно на|пал’ано шоб не спа|лити і ўс’о // йа |бачу йак в’ін заг|н’іт’уйец’а черво|нен’киї / а тод’і ўже ўс’о час пи|чец’а і |вит’агнула і ўс’о / нак|рила розк|лала і ўс’о // (Хміль М.П 1940 р.н., с. Новоживотів, Оратівський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну йа |можу роска|зати йак пек|ли хл’іб // ше ў |ц’ому / ў со/ |сорок де|ўйатиї / п’ід’і|с’ати| ро|ки йа |можу роска|зати йа|киї буў хл’іб // ии хл’іб пек|ли / не |було та|койі му|ки йак |зарас / му|ку |перше мо|лоли на |жорнах / в’ін буў |чорниї |житн’ії / і вип’і|кали йо|го ў |печ’і / та|к’і бу|ли ло|пати дереў|йан’і йо|го / ну роз|казувати йак йо|го м’і|сили / йак цеї? / ро|били |зразу та|ку рош|чину / ии / зро|били / за|бовтували / ої / да|вали йо|му шоб в’ін про|кис про|кис / та|ку за|кваску ро|били за|кваску ро|били / |пот’ім в’ін до|ўген’ко п’ід п’ід|ходиў п’ід|ходила ц’а за|кваска / во|на шоб бу|ла ўже кис|лен’ка // і то|д’і / ии / почи|нали м’іс / рожчи|н’ати хл’іб / рожчи|н’али хл’іб та|к’і |бочки бу|ли дереў|йан’і |бочички

неви|сок’і / та|ка д’і|жа / не |бочка а д’іж |д’іжка дереў|йана неве|личка / о // шоб ў н’і ї ну |опшим не ба|гато х|л’іба ра|н’іше ж пек|ли не ба|гато |хл’іба / бо не |було так ба|гато му|ки / шоб пек|ти ба|гато |хл’іба / м / пек|ли йіх у |печ’і /та|ка бу|ла ло|пата / дереў|йана з дереў|йанойу |доўгойу |ручкойу / |скрайу бу|ла та|ка йак п’ід|стаўка / і на |н’уйу хл’іб виро|бл’али на сто|л’і / |форм’іў не було то|д’і / пек|ли |просто хл’іб на чи[е]ре|н’і // |коли |л’іто бу|ло то ше пек|ли на капу|ст’аному лист|ков’і / о / а/ так / йак не |було на |чому то |просто на чи[е]ре|н’і / вигор|тали та|ка бу|ла ло|пата |форми та|койі йак |сапа / но во|на бу|ла дереў|йана // вигор|тали жар з |печ’і / чи|стен’ко шоб бу|ло / і ви / і са|жали и на ц’у ло|пату наси|пали му|ки / шоб хл’іб / |ц’айа / им/ бу|ханка шоб во|на з / хара|шо ту|ди / з’і|йшла / і так вип’і|кали хл’іб ў |печ’і // пир’іж|к’іў то|д’і не пек|ли / бо не бу|ло з |чого пир’іж|ки х’і|ба пек|ли пир’іж|ки з го|рохом / бо то|д’і сад|к’іў не |було / це бу|ло це бу|ли та|ки / не |знали пир’іж|к’іў х’іб х’і|ба шо з |сиром / бо так |начинка не бу|ло та|койі / |йаблук там чи по|в’ідло /то|д’і ше та|кого не |було шоб та|ке вип’і|кали / ра|н’іше хл’іб буў о|днаковиї / і на |св’ата / і на |будниї ден’ / того шо та|к’і ро|ки бу|ли / ну на |св’ата |т’іки йак|шо пек|ли на Р’і|здво хл’іб то на бу|ханку |ц’ого |хл’іба ро|били та|ку / ста|канчиком вироб|л’али / таке ко|л’ечко і так вип’і|кали/ўс’о/ а |решту пек|ли хл’іб такиї / ну в’ін буў |круглий/ |пот’ім ўже по|чали/ м вин/ ну |форми зроб/ по|чали вироб|л’ати / та|к’і |форми шо ў них вип’і|кали хл’іб / шоб в’ін ўже не буў на |голому чи[е]ре|н’і / а та|к’і бл’а|шан’і неве|личк’і |форми / та|к’і во|ни ри|фл’оні[и] / ну ти |бачила |форми та|к’і / о // вип’і|кали ўже хл’іб но ўже по|чали му|ку мо|лоли ўже ў мли|нах / то[у]|д’і ўже п’і|зн’іше ў п’ій|с’атих ро|ках / дес’ п’ій|с’ат |пйатиї р’ік / п’ій|с’ат |шостиї с’у|ди до ш’ій|с’атих ро|к’іў ўже хл’іб вип’і|кали ў |формах/ і ўже вип’і|кали пир’іж|ки / то|го шо бу|ла |б’іла му|ка з мли|н’іў / бу|ла |б’іла му|ка / у|же бу|ли |виш:иї сорт там чи |перший сорт / і бу|ла та|ка |разова му|ка шо з |нейі пек|ли хл’іб // (Антонюк Б.Д., 1942 р.н., сел. Бар, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Те|бе інтер'і|суйе йак ко|лис' пек|ли хл'іб // – *Да* – Йак не |було |дрожд'іў |брали / е / ро|били за|кваску / во|но пере|кисло то |т'істо / то|д'і м'і|сили на |н'ому хл'іб / а |трошки |йак ўже цеї хл'іб пе|чут / то в'ід |цего хл'іба ли|шайут ку|сочок |т'іста ў |мисочку / шоб на |другиї раз ўже не ро|бити за|кваски / ўже на |цему |кислому |т'іст'і зноў пек|ли хл'іб // м'і|сили і пек|ли хл'іб / по|том ўже на |дрожд'ах пек|ли бу|ли |дроджд'і / ну |колис' же ж |дрожд'іў не |було / бу|ло |трудно за |дрожд'і // це йа |трохи |навіт' |помн'у / бо ме|н'і же |вос'імс'ат |рок'іў / ну то йа так |трошки |помн'у / о // о|це так пек|ли хл'іб / а |пран'іки |пекли / там пир'іж|ки пик|ли / ну то то ўже на |дрождах пик|ли / ўже там таке|во // – *Чи однаковий пекли хліб на свята і на щодень?* – Ну ка|н'ешно од|наковиї пек|ли хто ж йім…/ і ў |наш'ім се|л'і пик|ли / мо|же ў |других |селах і|наче бу|ло / но ў |нашим се|л'і пек|ли та|киї хл'іб / так пек|ли/ і на |св'ато / і на |будниї ден' / |кожен ден' йе|днаковиї хл'іб пек|ли / но ше ко|лис' ше таке бу|ло / шо |терли кар|тошку на |тертку / за|пару…/ зааза|парували і дода|вали до хл'іба / то в'ін то|д'і пух|к'ішиї м'аг|к'ішиї не так |черствійе / о // (Лакомська К.П., 1938 р.н, сел. Бар, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Хл'іп пек|ли по|ўс'акому / хто йак м'іг // ро|ки бу|ли т'аж|к'і // пик|ли / ро|били ро|шчину і м'і|сили пи|кли ў |пйецу // бу|ли |пйецу // і |йісти ва|рили і хл'іб пи|кли і ўс'о ро|били // ну та це ўже ж ро|ки проїш|ли ўже// зара та|кого ни|ма / йак було ко|лис' / н'е ше йе |пйеци / ў ме|не напр'і|м'ер йе |пйеци шо |можна пи|кти / а|ле то|д'і пи|кли |зоўс'ім поі|начому // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Н'е / не оди|наково // хл'іб на шчо|ден' пе|кли / то|д'і ни |було |б'ілойі пет|л'ованойі му|ки / а бу|ла нази|валас'а разо|ва / це бу|ла |змелена му|ка/ пше|ниц'а |змелина / но не пет|л'ована / во|на бу|ла та|ка |с'іра / йак |зарас йе |кажут' |чорниї хл'іб / то|д'і та|киї пек|ли ўс'о ўре|мн'а / бо не |було пит|л'ованойі му|ки / а пек|ли та|киї хл'іб // а ўже на св'а|та пек|ли ўже ту|д'і ўже |трохи вис'і|вали / |трохи там |йакос' так во|но |було // ну ўже і пек|ли ну і |паски пек|ли з тойі му|ки / а ўже п'із|н'іше / ўже дес' це буў |сорок |с'омиї // |сорок |с'омиї це бу|ла голо|доўка |дуже ве|лика / голо|доўка йа ўже |помн'у // ни |було з |чого ї пек|ти/ а та|ко шо бу|ло/ йа|к'і бу|ли |вис'іўки/ йаке шо бу|ло та|ке |л'уди коло|тили і та|ке |йіли // а ўже с'у|ди ў п'ід'і|с'ат'і / п'ід'і|с'ат |першиї / |другиї / |трет'і ро|ки ўже нача|лас'а |б'іл'ш ўже п'іш|ли ц'і мли|ни / ўже на|чали низи|вати / п'ітл'у|вати / це ўже |б'іла му|ка // то|д'і ўже з |цейі му|ки пек|ли на св'а|та |паски ну там м'і|сили св'іў мака|рон / м'і|сили бо ни

бу|ло та|ких мака|рон’іў йак |зара ў мага|з’інах // м’і|сили…це ўже |б’іл’ш з та|койі |б’ілойі му|ки / а з тойі та|ки пек|ли с’о |ўремн’а та|кий хл’іб нази|ваўс’а з |разовойі му|ки // це |разова му|ка бу|ла це о|дин раз / о|дин буў по|мол пше|ниц’і / о|дин по|мол // вис’і|вали / а то шо бу|ло то то |свин’ам йшло / а ц’у му|ку та|ку пек|ли хл’іб // (Матвієнко А.М., 1937 р.н., с. Чемериси-Барські, Барський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Йак пи|кли хл’іб // рожчи|н’али з|вечора / йо|го ки|дали ту|ди / не |дрожд’і а |т’істо ту|д’і / |дрожд’і |т’істо рожчи|н’али |т’істо / а |рано ўста|йем / |рано ўста|йем / пом’і|сили йо|го / йо|го тре пом’і|сити йо|го / |шоб ву|но вох|кен’ке бу|ло / |шоб не заб|ите ву|но бу|ло / а ту|д’і запа|лили ў п|йецу / напа|лили ў п|йецу / |виробили / в’ін з’ї|шоў / і ту|д’і на чири|н’і // та|ка та йак ву|на / не нага|дайус’а йак ву|на нази|валас’а / ло|пата ло|пата та|ка дере|в’ана / і по|сипали му|койу ту ло|пату і на чири|н’і і / но ўса|дила цеї хл’іб ў п|йец / а в’ін раз і ўже |вир’іс таки|вої / раз і ўже |вир’іс таки|вої / та|кий хл’іб |добриї ше та|кого |зара не|ма х|л’іба |доброго / йак ко|лис’ тої хл’іб // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Да / од|наково пи|кли / на |св’ата кала|ч’і пи|кли то |б’ілиї пи|кли / а хл’іб |житн’ії |житн’ії ўс’о буў |житн’ії |дуже |добре |було о // (Богуцька С.С., 1928 р.н., с. Чемериське, Барський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ну хл’іб пик|ли обикно|в’ен:о / нуу |р’ізн’і бу|ли ре|цепти // і ее ржа|ниї хл’іб / і ее |б’ілиї хл’іб / іі йач|м’іниї хл’іб це |чорниї / а ржа|ниї то з та|кий з |вис’ів / з |вис’іўк’іў |трохи до|м’ішували |вис’іўки так йак |зара грис |кажут / а ко|лис’ це ка|зали шо це |вис’іўки // ну |зара |вис’іўки а ко|лис’ грис то так точн’|іше во|но бу|ло // ну а на с’в’а|та пик|ли.. ну шо хл’іб пик|ли |само со|бойу так йак на |каждиї ден’ і пик|ли ше кала|ч’і // ну на |Паску пас|ки / ну кала|ч’і пик|ли і на Р’ізд|во / і на ееє Тро|йіцу / та йак на Зе|лен’і с’в’а|та / то це обоўйаз|ково в си|л’і пи|чут ии і хл’іб пи|чут / і кала|ч’і пи|чут // ну на |Паску то пас|ки пи|чут ну а хл’іб са|мо собо|йу пичут так йак обикно|в’ениї на |каждиї ден’ йа|киї хл’іб йі|мо / йі|мо |чорниї / йі|мо |б’ілиї // а ре|цепт / по |р’зних |було ре|цептах // |були на зак|васках / йа|ких ка|зали шо ше й зве|чора / і ше боршчо|ва йа|кас’ зак|васка бу|ла шо|би ту|ди |тожи |л’али / |лили ту|ди в ц’у ну рош|чину та|ку ро|били на тій зак|васки |тоже / шоб во|но кис|л’іше вики|саў тої хл’іб // ну |дажи і |звечора зак|вас’ат а н’е то хаз’а|йі ко|лис’ хаз’ї|ки ста|вали і |серид |ноч’і / і |ночойу // п’ід|робит цеї хл’іб шо|би / а на |ранок ўже начи|найе за|м’ішувати // а то |б’іл’ше восноў|ном м’і|сили шо

зак|васку ро|били |рано / ну там |рано чи чи д|н’ом там ко|ли / ну зо два ча|са поквас / во|но зак|васиц’а п’ідої|де / то|д’і хара|шо вии вики|сайе во|но шо|би бу|ло / а то|д’і начи|найут за|м’ішувати // то на бара|бол’ах / бара|бол’і до|м’ішували / то |чорниї ну смот|ра йа|киї пи|чут хл’іб / от на |чорниї пи|чут / то із |житн’ойі му|ки / йач|м’ін’а / |житн’а му|ка / в осноу|ном |чорниї хл’іб з |житн’ойі му|ки // а ии з |вис’іўками ше / і йак ка|зали шо грис / то б’іл’ш |б’ілиї йак то хл’іб / а до|м’ішували по|тому йак за|м’ішуйец’а / то до|м’ішуйуц’ цих |вис’іўк’іў і во|но та|к’е йак то т|рошки ржа|ниї полу|чайец’а // – *Чи однаковиї пекли хліб на свята і на щодень?* – Ну на шчо|ден’ пик|ли / н’е на св’а|та |р’ізниї / бо на шчо|ден’ хл’іб йе йе хл’іб / так йак ми |йімо / |різниї / то то пше|ничниї / то |житн’ії / то йаки / а ии на св’а|та кала|ч’і пик|ли / пас|ки пик|ли / нуу в осноу|ном йа|к’і / на Мако|вейа / ко|лис’ ка|зали мако|веїчики / пек|ли |тоже це йак т’і|ки |булочки і по|машчен’і / ну ў |різному си|л’і бу|ли ў |кажному си|л’і бу|ли йа|кіс’ сво|йі та|к’і / ну з|вичайі // там на|ц’ому на Мако|вейа мак заа… на |ц’ому ба|лабушки пекли / бухун’|ц’і ка|зали на них та|к’і йак |зара |булочки |кажут / а ко|лис’ ка|зали шо бухун’|ц’і напек|ти бо з |маком |маку |треба ў|терти і там ма|чати ц’і |р’іжиш на |ц’ому / це та|к’і бу|ли св’а|та / о|собино дл’а д’і|теї ўс’і ми ко|лис’ хо|т’іли та|кого ўс’о на |ц’ому / ну і так ше йа |тожи ше ро|била і ше й |робл’у бо то по тих / по тих т|рохи з|вичайах / шо обоўйаз|ково // і на С|паса |тожи / на С|паса ко|ли С|паса / мед / ту|д’і |тожи |імино бухун’|ц’і / бухун’|ц’і до |ц’ого до |ц’ого бо |тожи на С|паса йшли в |цервку всі с’в’а|тили ц’і бухун’|ц’і // ну ни |т’іл’ки бухун’|ц’і там і |йаблука / і г|руш’і // і виног|рад йак|шо ўже йе ў |кого / і ноо… ў мак до цих бухун’|ц’іў все мед / так йак на Мако|вейа мак / а на С|паса мед // (Молдован Т.П., 1956 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну на шчо|ден’ то на зак|вас′ц’і пе|и|к|ли ии х|л’іб|п / і йак на… на три дн’і ка|н′ешно шчо|дн′а н’іх|то не п’ік |даже |даже |даже на |б’іл’ши / на |тиждин’ пик|лиии хл’іб|п / рошчи|н’али / али ки|дали му|ки т|рошки і еее п’ідроб|л’али |т’істом тим шо ли|шалос’а в’ід |ц′ого // ну да / бо йак|шо пе|и|к|ли пе|и|к|ли |перший хл’іб пе|и|к|ли / а по|тому т|рошки ли|шалос’а ии |т’іста |цего з х|л’іба / то то|у|д’і во|но со|у|б’і сто|йало доў|ген’ко бо по|кам з’і|д’ат цей / ту|д’і ўже д|ругиї пик|ти т|реба / то ту|д’і то то тої / то |т’істо роз|м’ішували і на |н’ому зароб|л’али знов о / п’ідроб|л’али іі вис|хожувало а ту|д’і ўже до до до|м’ішували муко|йу до|м’ішували і пек|ли хл’іб / пек|ли хл’іб у п|йецах / у тої ни ни |було колис’ н’і ду|хоўки / н’і н’і|чого не тої / і др|ожд’іў ни |було / вс’о бу|ло на зак|вас’ц’і / о //

(Поперечна З. М., 1942 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну йакˈшо ми гоˈворим за хл’іб / це с’в’аˈта / с’в’аˈте ˈйіже / йаˈка ˈбула ˈдана нам в’ід ˈБога з ˈсамого поˈчатку // в’ін д’іˈлиўс’а йакˈби на три ˈр’ізних часˈтини / йак’і ˈтреба ˈбуло / йак’і потребуˈвала л’уˈдина потребуˈвала // це буў шчоˈден:иї хл’іб / св’атˈковиї хл’іб / і обр’аˈдовиї хл’іб // тому шо до ˈкожного обˈр’аду тˈреба ˈбуло / ну йак так ˈл’уди приˈдумали і так буˈло заведеˈно / ну шоб / шоб ˈкожен обˈр’ад прикраˈшаў ˈр’ізниї хл’іб // і от ˈв’ін / а шчоˈден:иї хл’іб це цеї буў для жиˈт’:а / тому шо ˈтреба буˈло годуˈвати ˈс’імйу / ˈтреба буˈло ˈйісти / ˈтреба буˈло даˈвати ў доˈрогу / ў ˈполе / на роˈботу // хл’іб буў дл’а ˈўс’іх ˈсамиї таˈкиї ˈважниї // зˈнайеш / ˈтри / ˈтри часˈтини і ˈтри ˈр’ізних ˈйакби ˈвип’ічки буˈли // ну даˈваїте поч˙немо с ˈсамого осноўˈного / шчоˈден:ого хˈл’іба // ну / йакˈби ў нас ў сеˈл’і / то в’ін п’ікс’а ў суˈботу // суˈботу // шоб ў неˈд’ілˈу буў ˈс’в’іжиї / бо це неˈд’іл’а / це ˈсв’ато / це це це воскреˈс’ін’:а / йак ми ˈзнайемо / шо неˈд’і’а// і ˈтреба було ˈсв’іжиї хл’іб ˈйісти / це буˈло с’ˈв’ато// а ˈпот’ім ўже на ˈкожен ден’ ˈп’ікс’а заˈлежно в’ід ˈтого/ йаˈка с’імˈйа буˈла// йакˈшо/ напˈриклад / ˈс’імйі були ˈдуже веˈлик’і / ˈс’імйі ˈбули веˈлик’і / то йакˈшо ˈтреба ˈбуло пекˈти чоˈтирнацит’ хл’іˈбин / ˈзначит’/ на на ˈкожен ден’ по два хˈл’іби // йакˈшо буˈла с’імˈйа ˈменша / пекˈли ˈв’іс’ім / ну не с’ім / тому шо ˈтреба буˈло ˈвос’му / бо могˈло ўс’о ˈбути / йакˈби буˈло ˈр’ізн’і вар’іаˈнти / ˈр’ізн’і буˈли поˈд’ійі / йаˈк’і тˈреба ˈбуло/ ˈнаві’т’ поˈзичити коˈмус’ ˈтреба буˈло хл’іб / бо у ˈкогос’ не сˈтало // ˈнав’іт’ п’іˈти/ ну шос’ ˈсталос’а / куˈдис’ ў ˈгост’і / куˈдис’ на йаˈк’іс’ і веˈсел’і / і сумˈн’і поˈд’ійі ˈтреба ˈбуло // а їшˈли ˈзавжди круˈгом їшˈли з хˈл’ібом // н’іхˈто без хˈл’іба не їшоў // ўс’о шо / ў йаˈк’і б не ˈбули поˈд’ійі / ўс’і ˈл’уди їшли з хˈл’ібом // тоˈму шо хл’іб / це буў голоˈва дл’а ˈўс’ого // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Вип’іˈкан’:а хˈл’іба / в ˈнаш’ій стороˈн’і ў ˈнашому кˈрайі /це ˈдосит’ таˈка буˈла важˈлива поˈд’ійа ў с’іˈм’йі ў ˈкожн’ій с’іˈмйі / хл’іб вип’іˈкали ˈрас ў ˈтиждеⁿˈн’ / ˈц’ілу п’іч на дваˈнацит’ на ˈв’іс’ім / ў ˈкого йаˈка буˈла ˈп’іч буˈханок виˈликиї хˈл’іба ў таˈких ˈформах з виˈликими таˈкими гарˈбами // хл’іб вип’іˈкавс’а ˈбес ˈдрож’іў на / закˈвасц’і йаˈку залиˈшали ˈп’ісл’а ˈкожнойі ˈвип’ічки хˈл’іба ˈпот’ім йіˈйі п’ідробˈл’али муˈкойу ˈтеплойу вуˈдичкойу / і воˈна броˈдила до ˈвечера / ˈвечер’і закоˈлочували сˈк’іки тˈреба воˈди ˈшоб запикˈти ˈшоб на розчиˈнити на хл’іб і ц’а розˈчина виграˈвала ˈц’ілу ˈн’іч / ˈц’ілу н’іч // раˈнен’ко / ˈж’інка п’ідн’іˈмалас’а на

б’і|гом до пе|ч’і / почи|нала м’і|сити |т’істо хл’іб па|лити |п’іч / і до ро|боти до йа|койі |мала і|ти чи |жати там чи са|пати / по|винен |бути ўже хл’іб с|печаниї // вип’і|кан:а х|л’іба / це |досит’ в’ідпов’і|дал’на сп|рава і не ў |кожнойі госпо|дин’і |в’ін вда|ваўс’а // дл’а |того шоб ў|даўс’а хл’іб / т|реба бу|ло з|нати особ|ливост’і борош|на / му|ки // нап|риклат |житн’ії хл’іб йа|киї зде|б’іл’шого вип’і|кали |житн’ії хл’іб / т|реба |було вип’і|кати |шоб в’ін буў на |ц’ії зак|васц’і / |треба |було добаў|л’ати ше пшо|но / за|мочене і / пере|терте |т’іки ц’у во|дичку ц’у / моло|ко з пшо|на от / кар|топл’у / а|бо бара|бол’у ў |нас |кажут’ бара|бол’у / ва|рену |теш з крох|мал’ом і то^{у}|д’і в’ін ро|биўс’а пух|киї і ви|сокиї // хл’іб йа|киї не ўда|ваўс’а в’ін бу ў нис’|киї не|виброд’аниї і глиў|киї / з |н’ого |можна |було л’і|пити |коники // хл’іб пи^{е}|к|ли шчо|ден:иї хл’іб зви|чайниї // мас|тили йо|го |зверху / |п’ісл’а |вип’ічки |ол’ійейу / а на св’а|та / нап|риклад на Р’ізд|во пик|ли хл’іб йа|киї |буу |змашчениї йаї|цем і нази|ваўс’а цеї хл’іб кни|ш’і // то|му шо |кожну хл’і|бину / ста|каном ро|били та|ку |круглу |вийамку йа|ку йа|ка озна|чала шо це хл’іб к|ниш // х|л’іби / х|л’іби бу|ли |досит’ смач|н’і / |вип’ічен’і ў пе^{и}|ч’і / особ|ливо |йіхн’а ц’а ш|курка / во|на бу|ла хруст|ка і |дуже і ду|же смач|на / ко|ли йі|йі по|терти з часни|чком / то це |мабут’ к|рашчого сма|ку не |було / не знаї|деш // (Богословцева О. І., 1949 р.н., с. Сербинівці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Йа веш|час пе^{и}|к|ла хл’іп йід|накиї / но на / на |Паску / пе^{и}|к|ли |ц’ійі / йа ўже не с|кажу / чи|каї // – *Паски?* – Пас|ки / на Зе^{и}|лен’і с|в’ата кала|ч’і / їшли на к|ладб’ішче / і на Св’а|тиї |веч’ір |тожи кала|ч’і / на Рожист|во / пе^{и}|к|ли // – *А з якого борошна пекли хліб?* – На мли|н’і на та|кому намо|лоли йак це / |мел’ат / дерт’ / ну шоп |м’ілко бу|ло / та|ку му|ку / в’іс’і|вали і так пик|ли / це ўже ти|пер то ўже / ц’а му|ка |б’іла / і йа|ка хоч / і |вишчиї сорт і |нишчиї /о / а ко|лис’ то так / ну йак ту|б’і ска|зати змо|лоли на |цему мли^{е}|н’і / то / хл’іб пик|ли / то на йі|дному |сит’і м’і / |н’іби / |с’ійали / а ўже йак х|т’іли шоб бу|ло б’і|л’ішче там / т|рохи / то це ко|лис’ ше / то ше / |сита ше др’ім|н’ішч’і бу|ли / і ше на то |сито / ше |с’ійали / ти^{і}|ї ўже / |н’іби / |менши |цейі гирж / |н’іби чур|н’ішчойі |цейі / му|ки / ўже |н’іби б’і|л’ішча во|на / |буц’ім / бо |зара |першиї сорт йе / |вишчиї сорт / і та|к’і ц’і сор|та / а ко|лис’ жиж // – *Не було?* – Йід|на йід|на / цеї по|мол і ўс’о // – *Ну взагалі до хліба і до пасок бережно ставились, так?* – Ну да // |тихо шоп бу|ло ў |хаті / шоб не цеї / ни / ни ки|дали две|рима чи там чим // – *А ще що, з такого?* – Йа ни з|найу / шос’ так ко|лис’ ка|зали / ти^{і}|ї так шо |н’іби // от зам’і|сила хл’іб / нак|рила йо|го хара|шо / шоп в’ін

ˈхутко сˈходиў // саˈма пˈішˈла / шо там роˈбити // тˈії прийшˈла ў ˈпˈйецу напаˈлила / хлˈіб ˈвиробила // – *Ви в пˈєцові завжди пекли?* – Да // (Лучко Є.Д., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну пикˈли хлˈіб ˈжитнˈіᵘĭ / рожчиˈнˈали ˈжитниˈм / а мˈіˈсили пшеˈничнойу / муˈкойу / ˈжитнойу муˈкойу рожчиˈнˈали / а пшеˈнишнойу заˈмˈісˈували / накиˈдали ў ˈформи ĭ пекˈли ў ˈпˈйецу / це так на ˈтижд’иˈˈнˈ / пеᵘкˈли / раз ў ˈкого веˈлика сˈіˈмˈйа то два раˈзи / пеᵘкˈли / а на ˈсв’ата ˈтрохи ўже бˈіˈлˈішчиĭ пеᵘкˈли // – *З іншого борошна?* – Ну да / з ˈбˈілої муˈки // – *Може, рецепт розкажете хліба?* – Ну йак / три ˈлˈітрˈі моᵘˈлоˈка / сто грам дˈрожд’іў / муˈка рожчиˈнˈалас’а ˈрˈідко а тоᵘˈдˈі заˈмˈісˈувалос’а // йак рожчиˈнили ˈнˈіби / ну так йак ˈмама твоˈйа ˈзараз ˈроби / рожчиˈнˈайе а туˈдˈі заˈмˈісˈуйе / ну тиˈĭ так коˈлис’ ˈтожи пикˈли // – *Чи мастили зверху чимось хліб?* – Йаĭˈце роᵘзбиˈвали / ĭ масˈтили йаĭˈцˈом / ˈшоби буў жоўˈтенˈкиĭ / ˈгарниĭ // – *А чим намащували?* – А шˈчˈіточка таˈка йе // – *З чого була?*– Ну йаˈкас’ пласˈмасова чи йаˈка воˈна / дес’ таˈмо воˈна йе // – *А колись?* – А коˈлис’ то ˈпˈіром / масˈтили // –*Яким саме?* – ˈГусˈачим / ˈгусˈачим с криˈла / вириˈвали і маˈстили / бо туˈдˈі ше ж не ˈбуло цих шчˈітоˈчок / то / з ˈгуски ˈвирвала чи с ˈкурки ˈпˈіра веˈлике і тим ˈпˈіром маˈстила // (Березюк О.А., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йа тоᵘˈбˈі пˈравилˈно / ˈможеᵘ / ни росˈкажу но йа зˈнайу йак ˈмама моˈйа коˈлис’ пикˈла / йак йа буˈла ˈдˈіўчинкойу / ˈдˈіўчинойу ўже / йак воˈна пикˈла // то це йак ўсˈігˈда / коˈли ˈмама хлˈіб ўже ˈвиробила і ўсе лиˈшалос’а ˈнецки ми шкˈрабали і це то ˈтˈісто лиˈшалос’а йа таˈко ˈложкойу шкˈрабала і це воˈно засиˈхало то то ˈтˈісто / сˈтавила йоˈго на ˈкомˈінˈі суˈшити і поˈтом ˈвона йоˈго рожчиᵉˈнˈала то ˈтˈісто і це на тˈім ˈтˈісˈцˈі / йа ни зˈнайу чи дˈрождж’і шче воˈна добаўˈлˈала / чи ни добаўˈлˈала йа ˈцего не зˈнайу / но ˈімен:о то ˈтˈісто / шо воˈна ў ˈнˈого розˈводила типˈленˈкойу воˈдойу / воˈно на пˈйецовˈі воˈна йоˈго сˈтавила / бо ж ўсˈо ўˈремнˈа ў пˈйецу ˈйісти нам вaˈрила і воˈно пˈідˈходило і воˈна муˈки добаўˈлˈала / а поˈтом уˈже ˈпоўна ˈмиска таˈка невеˈлика / йак на вaˈреники ˈмиска таˈка / це ўже воˈна ˈпоўна ˈтого ˈтˈіста буˈла / от тоˈдˈі ўже воˈна мˈіˈсила хлˈіб // ну муˈка каˈнˈешно це з ˈвечира ўсе заˈносиц’а до ˈхати шоб воˈна об’ігрˈіˈвалас’а оˈсобин:о зиˈмойу / бо ˈлˈітом це ше таˈке / а зиˈмойу ўˈносила йіˈйі до ˈхати / воˈно об’ігрˈіˈвалос’а і ўсˈо і ўже на ˈранок воˈна йоˈго заˈмˈішувала то ˈтˈісто / ўже баˈгато сˈˈкˈілˈки там на пйец / йа зˈнайу чи воˈна ˈдевˈіт’ буˈханок / бо ж пйец буˈла ˈрˈізна /

йід|на пйец на два|нац’іт’ хл’іб’і|н’ат / д|руга на |дев’іт’ / бу|ла пйец от у |татовойі |бабки / бу|ла на ш’іс’ бу|ханок пйец / та|ка ма|лен’ка бу|ла з|роблина тиї ўс’о / тиї та|ко тиї зам’і|сила і зноў во|но |ц’илиї ден’ во|но с|ходит то то |т’істо і |мама чи ў |поле чи дес’ / а ми ўсе та|ко потис|кали |пал’ц’ами / чи |ложку во|на в осноў|ному с|тавила ми ше ж |хочим |пал’цем по|рушати / бо ж во|но |т’ажко мн’а|ген’ке то |т’істо / шо це та|ко потис|кати / бо во|но т’і|кало з |нецк’іў // ў|вечер’і |мама йо|го пик|ла / во|но |ц’іл’іі ден’ чо|гос’ с|ходило / йа ни з|найу / но во|но ўже бу|ло |пахло ўже / |н’іби / |кисл’іс’т’у |пахло / ну та|киї ту|д’і буў хл’іб і ўс’о і |виробила |мама у фор|ми тої хл’іб / а ми|не ўсе застаў|л’ала |ложкойу шк|рабати |нецки і це йа т’і |нецки |ложкойу тако шк|рабайу / шк|рабайу і ўс’о і це ми так нашк|рабала і |т’ажко та |гул’ка |т’іста |вим’ісила і ўс’о // і ту|д’і росплес|кала йо|го плас|т’інкойу і зноў на |ком’ін пос|тавила |мама і во|но зноў за|сохло то то |т’істо і ко|ли ўже йі|йі т|реба бу|ло зноў хл’іб м’і|сити / це во|на за |сутки йо|го роз|мочувала / бо во|но розма|кайе / напу|хайе ту|д’і му|ки добаў|л’айе / во|дички тип|лен’койі і це так во|на йо|го за|м’ішувала // *– А однаковий хліб пекли на свята і на кожен день?* – Йа з|найуї / шо у |б’ідних л’у|деї бу|ло од|наково / а хто маў ко^{у}|зу або ко|рову у то ў|ремн’а / йак мо|йі баб|ки то ўже буў не йід|накиї то ўже на |сирвац’:і за|м’ішували // а у |б’ідного / йак не |було н’і ко|зи / н’і ко|рови н’і|чого / то ўс’о бу|ло йід|нако // (Павлишиної М.В., 1959 р.н., с. Лозова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А|га / то бу|ло ше |т’істо / с д|ругого с д|ругого х|л’іба лишалос’а / бо це бу|ли |нецки / |нецки дири^{е}ў|л’ан’і ви^{е}|лик’і / шо два|нац’ати^{е}ро х|л’іба ў|лазилос’а у т’і |нецки / о / тиї це і йо|го / йак? посо|лили / |тойі му|ки |трошки посо|лили / а во|ди |теплойі за|гр’іли шо|би ро^{у}жчи|нити йо|го / та|ке шо во|но ни^{е} при|л’іпл’увалос’а до ру|ки / тиї / тиї це та|ке та|киї хл’іб // а|га / це|во му|ки це х|ват’іт на цих два|нац’а / бо два|нац’ати^{е}ро хл’іба ў|лазило ў пйец у фор|ми / то|го шо / а па|лити чим с’к’іл’ки / шо це ско|рен’ко |вийіли / спи^{е}к|ла там |двойе чи |тройе |хл’іба? спи|кли два|нац’ати^{е}ро хл’іба шо|би |стало на дв’і ни|д’іл’і / ни на |тижден’ а на дв’і ни|д’іл’і // форми йе на хл’іб / тиї помас|тила су|б’і о^{у}|л’ійом т’і фор|ми / а ў |нецках зам’і|сила тої хл’іб / а то^{у}д’і бе|реш розби|райеш це ўже ру|койу / пороскла|дала по фор|мах тиї в’ін по|стойаў ше с’|к’іл’ки / з’ій|шоў зноў о / а ў п|йецу ўже па|лиц’:а / а ту|д’і ўже ви|гортайец’:а цеї жар ўс’ої с’уди|во / а там на ло|пату бож ло|пата дири^{е}ў|л’ана с’п’іц’і|ал’но / шо це хл’іб са|джати ї по |йедному ї роскла|дайеш у п|йецу це по |четве^{и}ро х|л’іба і аж с’уди|во / а цеї жар // *– А однаковий*

пекли хліб на свята і на кожен день? – Н’е на ˈс’вата уже с кˈрашчойі муˈки / то ўже ˈс’ійали на гуˈстен’ке ˈсито / на ˈс’вата ˈшоби буў б’іˈл’ішчиї / а на ˈбудниї ден’ йаˈкиї буˈде // на р’іˈден’ке ˈсито аби ˈт’іл’ки ˈтого гˈрису ни ˈбуло с ˈтойі пшиˈниц’і с ˈтойі шкараˈлупки / зам’іˈсили спикˈли хˈл’іба / а тоᵘˈд’і ˈт’іл’ки шчо / оǐ / деᵘˈс’ у ˈмени чоˈсник буў тиǐ шмаˈток ˈтого хˈл’іба в’іˈд’р’ізала / чосниˈком намаˈстила ˈтуво шˈкуру ˈс’іл’ойу посоˈлила / таˈкиї тоǐ ˈборшч ˈдобриї с тим хˈл’ібом с цим чосниˈком // (Павлишиної Г.К., 1932 р.н., с. Лозова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Н’е // буў іˈно мˈлин таˈкиї шо / пшиˈниц’у моˈлоў // н’е не буˈло ˈдоўго не ˈбуло оˈцейі ˈб’ілойі муˈки ў ˈнас // а буˈло таˈке сиˈто гуˈсте і на то ˈсито на сˈв’ата пиᵉˈкˈли колаˈч’і / а хл’іп то на р’ідˈке ˈсито ˈс’ійали // да / ˈчорниї хл’іп ˈбуў // а ˈўже йак колаˈч’і то на гусˈте сиˈто бо це йаǐто / то рі|ден’ке а то гусˈтен’ке ў ˈмами ˈбуло / оце йа ˈпомн’у / ˈдобре зˈнау // воˈна *(мама)* дуˈже л’уˈбила ўс’о вип’іˈкати / колаˈч’і тˈр’ох сорˈт’іў роˈбила і ˈнас понаўˈчала // а йак йа в’іˈд’авалас’а то ўже буˈла питˈл’ова муˈка / а то ўс’о буˈло разоˈве // ўс’о буˈло с пшеˈниц’і разоˈвойі // (Палій М.М., 1935 р.н., с. Руданське, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йак рожчиᵉˈн’али хл’іб / от меᵘˈн’і саˈм’іǐ ˈчудно / йа ˈзара на ˈнин’ішн’іǐ ˈден’ ўˈз’ала наˈл’ала воˈди / муˈки / олˈ’ійі / там ˈсол’і / заколоˈтила / посˈтавила сˈходиᵉˈти йоˈго / там воˈно / приᵉˈбˈлизно йак ˈтепло / за п’іўтоˈра чаˈса з’ійшˈло / спеᵘˈкˈла ў дуˈхоўц’і // но коˈлис’ йа ˈтоже хл’іб пеᵘˈкˈла ў пеᵘˈч’і / а там буˈло зˈразу ў пеᵘˈч’і // роˈбили оˈпару / це наситᵉˈпали / ˈд’іжка таˈка буˈла зˈробленᵘа / каˈзали ˈночви аˈбо вопˈше / ˈд’іжка таˈка йак з ˈдереᵘва ˈн’іби ˈвидовбана і ў ˈн’уйу ˈсипали муˈку / тˈрошки / не баˈгато / ˈсахару / ˈсол’і і дˈрожді’ў / і ўсˈтавиᵉˈли там на час / воˈно начиᵉˈнайе бул’коˈт’іти / таˈка зˈнайеш р’іˈден’ке / тоᵘˈд’і доᵘˈміс’ували і ў ˈформи буˈли / і пеᵘˈкˈли / хто неᵘˈмаў ˈформ’іў то так пеᵘˈкˈли таˈк’ійі кˈругл’і / от і пеᵘˈкˈли цеǐ хл’іб / но в’ін ˈдоўго буў / гˈлаўне шо в’ін не чеᵘˈрстˈв’іў / по ˈтижн’ов’і хл’іб стоˈйаў і не чеᵘˈрстˈ’віў // а от шо інтеᵘˈресно шо тоᵘˈд’і не буˈло н’і пˈлит’іў / плиˈта то буˈла там нагр’іˈвали / це ж преˈстаў соᵘˈб’і не так йак ˈзара ў м’ікроволˈноўку покˈлала дв’і с’іˈкунди ўже теᵘˈплен’ке / аˈбо на плиᵉˈт’і там чи де / а тоᵘˈд’і тˈребло розˈпал’увати плиᵉˈту і на н’ійі гˈр’іти // приᵉˈǐˈшоў ˈтато / приᵉˈǐˈшоў ˈмама наг|р’іли / зноў розпаˈлили гˈр’іли / аˈле йа шо ˈхочу скаˈзати / шо ў пеᵘˈч’і ўс’о ваˈрилос’ і ˈдуже буˈло ˈдобре // бан’аˈки ваˈрили дл’а свиᵉˈнеї / коˈров’і заˈпарували там / і це наˈпал’ат п’іч позапиᵉˈхайут’ таˈк’і здоˈров’і бан’аˈки / дес’ по відˈр’і /

позапиˈхайут’ / а тоʸˈд’і сˈпереᵘду ў горшˈках боршч // йаˈкиї тої боршч буў ˈдобриї / в’ін не таˈкиї шо ˈдивиᵉс’а і ˈбачиᵉш дно там / йак то ˈкаже хот’ закˈрут’ус’а до ˈн’ого / ў нас так смїйут’с’а / шо ˈвидно таˈр’ілку / а там таˈкиї наˈвариᵉстиї / ˈдобриї таˈкиї буў ˈборшч // і каˈш’і вaˈрили / йаˈка та ˈкаша ўмл’іˈвала ˈдобра // ни ˈбуло там мˈйаса ˈтого / коˈлис’ мˈйасо ˈт’іл’ки буˈло / йа зˈнайу за ˈмого диᵉˈтинства / ˈт’іл’ки буˈло на Р’іздˈво і на Веᵘˈликдеᵘн’ / це так ˈкажут’ на ˈПаску і на Р’іздˈво // шо там хто ˈможе коˈли на ˈНовиї рі’к шос’ / оˈбично це буˈла таˈка просˈта йіˈда / ˈн’іби ну йак не просˈта / а ˈн’іби ўже таˈка св’атˈкова / це в’ін’іґˈр’ед / каˈпуста ˈкисла чи сˈв’іж / сˈв’іжойі тоʸˈд’і ше не зˈнали / от ˈкислу ˈімеᵘно / ˈд’іїсно шо ˈкисла / аж оч’і тр’іˈшчали // от воˈни це туˈшили / а ўже на св’аˈта роˈбили ўже там свиᵉˈн’ач’і хто коўˈбаски коˈли / ну б’іл’ш продаˈвали / бо ˈжили ˈб’ідно / тˈребло стˈройітис’ / а ўже йак ˈстало тˈрошки ˈлегше ˈжити / то ўже оце тоʸˈд’і ў т’і ўже роˈки / ўже с’уˈди бˈлижче ў с’імд’іˈс’ат’і / вос’імд’іˈс’ат’і / ўже сˈвин’і ˈмали / то заˈкол’ували ˈл’уди / ˈйіли і гоˈтовиᵉли баˈгато страў ˈр’ізних йаˈк’і хто ўже знаў і м’іг // йа зˈнайу шо ˈмама моˈйа розˈказувала йак було в’іˈс’іл’а / так от хоˈлодне вaˈрили ˈнав’іт’ з теᵘˈл’ат і не розуˈміли ˈл’уди шо тˈреба ˈвит’агнути к’істˈки / от преˈстаў соʸˈбі ˈночви таˈк’і / звaˈрили холоˈдец’ / хоˈлодне / от це каˈзали там гиᵉˈшки / от і це ц’і гиᵉˈшки розкиᵉˈдали / а тоʸˈд’і ў таˈкії не таˈр’ілка / а миᵉˈски таˈк’і ну з гˈлини зˈробл’ан’і / бо ўс’о ж буˈло гˈлин’ане / наклаˈдали гет’ з тойу ˈк’істкойу йаˈка там йе // а ўже ˈп’ісл’а ˈтого хтос’ доˈдуў таˈки до голоˈви / шо тˈреба ˈк’істку забˈрати і ўже так розклаˈдали / зˈнайеш / без к’іˈсток // але йак ўже ˈнав’іт’ і покˈлали на ту таˈр’ілку / засˈтуд’ували ўже ˈбіл’ш с’уˈди ўже бˈлижче до цих / ˈбудем каˈзати / соўр’іˈм’ених роˈк’іў / а йак ўже надˈйіли / не зˈнали / не ˈт’амиᵉли ˈнавіт’ ˈл’уди / шо ˈможна йоˈго роз’іґˈр’іти і наˈзад посˈтавити // аˈле йак посˈтавиᵉли / йаˈкас’ там коˈлис’ повaˈриха приᵉˈдумала шо роз’іґˈр’іти і наˈзад заˈлити / то по сеᵘˈл’і ˈл’уди / ˈБоже ти зˈнайеш шо Маˈрин’а / бо так воˈна зˈвалас’ / Маˈрин’а шо зроˈбила / нˈазад гиᵉˈшки зроˈбила таˈк’і йак буˈли // от а ˈбабушка мойа / ˈмамина ˈмама / йак жеᵘˈнила ўже веᵘˈходе бˈрата сˈвого / то ˈкаже зроˈбила пеᵘˈчен’у // ни звaˈрила боршч / ˈкашу // це коˈлис’ буˈло на в’іˈс’іл’і ˈборшч / ˈкаша / гиᵉˈшки / ц’і пампуˈшки аˈбо пиᵉˈр’іжки з гоˈрохом / от і киᵉˈс’іл’ / це буˈло таˈке з крохˈмалом // а крохˈмал ˈтерли саˈм’і бараˈбол’у / в’ідˈц’ід’ували і тоʸˈд’і ўже в’ідмиᵉˈвали / і це таˈке буˈло // і ўже / ше там хто не зˈнайу шо ўже / ше таˈке хто там приᵉˈдумаў / оце ўся таˈка буˈла стˈрава // не так йак ... // і це воˈна ˈкаге / ˈБоже а ˈМотра / бо ˈбабушка зˈвалас’ ˈМотра

/ а ˈМотра ди^{е}ˈви йаˈке стˈраву при^{е}ˈдумала / ни ˈборшч / а пе^{и}ˈчен’у / це ўже там бараˈбол’а буˈла з ˈчими^{е}с’ / ˈдуже ˈл’уде / йа ж ˈкажу таˈк’і // ˈнавіт’ ў ˈмене на сˈвад’бі / йа ви^{е}ˈходи^{е}ла ˈзам’іж ў ш’ійˈс’ат д’іўˈйатому ˈроц’і / хтос’ дес’ при^{е}ˈдумаў соˈлодку коўбаˈсу / ˈвопшч’ім зроˈбили ц’у коўбаˈсу / воˈна руˈден’ка / але ж ˈкаже ўˈм’іли зроˈбити / аˈле не ўˈм’іли поˈдати / тˈребло поˈдати до соˈлодкого / а воˈни наˈр’ізали / ст’іл покˈлали і зˈнач’іт’ посˈтавили ц’у коўбаˈсу // а воˈна шо ж руˈда / ˈдумали шо це ˈможе ˈкишка / кроўˈйанка так йак ˈзара ˈкажут’ / хто не знаў це зˈнач’іт на ˈвилку і ў гарˈчиц’у / ўкуˈсиў ги^{е}рˈчиц’а і соˈлодке / пе^{и}ре^{и}порти^{е}ли полоˈвину харˈч’іў з тих / ˈвопшч’ім не зˈнали шо таˈке / оце таˈк’і буˈли ˈл’уде тˈрохи // ˈд’іти буˈли ˈнаўчен’і до роˈботи / ўсе помаˈгали бат’ˈкам / от / йа ж ˈкажу йа хуˈдобу пасˈла не ˈт’іки своˈйу коˈрову / а ше так на се^{и}ˈло таˈке ˈдоўга ˈвули^{е}ц’а / то йа пасˈла своˈйу / там ˈможе дв’і буˈло / і наˈверно ˈбаби / то це тˈреба буˈло їти наˈверно йа зˈнайу ми^{е}ˈнут дˈваци^{е}т’ до ˈнейі за ˈтойу коˈровойу / і це йа ўже п’іˈду / на гоˈб’ід не гоˈнила / бо ж це даˈлеко ˈдуже / ў ˈсебе тут на подˈв’ір’і ˈвидойу йіˈйі / от / і наˈзад же^{и}ˈну ˈпасти // (Маліцька Н.Г., 1939 р.н., с. Мигалівці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Хл’іп пе^{е}ˈчец’а йак і з ˈб’ілойі муˈки так і з ˈчорнойі муˈки // зˈвечора ˈробимо рошˈчину / киˈдайемо на ˈтеплу ˈводу дˈрож’:і / тˈрошки ˈсахару киˈдайемо і муˈки ˈробимо таˈке ˈт’істо / шоб воˈно таˈке буˈло не гусˈте / а шоб таˈке буˈло р’іˈден’ке воˈно тоˈд’і ˈлуче п’ідˈходит’ / це ˈт’істо п’ід’ійшˈло // тоˈд’і добаўˈл’айемо муˈки / киˈдайемо ше ˈсол’і / чут’ п’ідˈсол’уйем це ˈт’істо / киˈдайемо муˈку і ˈробимо йоˈго ўже таˈке гусˈц’іше / це ˈт’істо // воˈно зноў п’ід’ійшˈло тˈрошки п’ід’ійшˈло / і тоˈд’і ўже ˈс’ійемо муˈку / і заˈм’іс’уйем це ˈт’істо зам’іˈсили йоˈго / воˈно зноў п’ідˈходит’ це ˈт’істо / і роскиˈдайемо ў ˈформи // киˈдайемо ў ˈформи / воˈно п’ідˈходит’ зноў ў ˈформах // ўже йак воˈно ˈгарно п’ід’ійшˈло / ми йоˈго саˈжайемо ў п’іч / і вип’іˈкайем цеї хл’іб // – *Чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень?* – Ну хл’іп пе^{е}ˈчец’а в’ін одˈнаковиї йак на / шчоˈден:о реˈцепт оˈдин / ˈц’ого ˈт’іста ˈробиц’а аˈли йак на с’в’аˈта в’ін назиˈвайец’а поˈр’ізному // ну так йак би йак на Р’іздˈво пе^{е}ˈчут’ хл’іб по таˈкому ˈсамому риˈцепту / но в’ін назиˈвайец’а книш / цеї хл’іб назиˈвайец’а книш / там хл’іб п’ідˈходиў і таˈким круˈжечком сˈтавили / посереˈдин’і // круˈжечок таˈкиї тоˈму в’ін і назиˈвавс’а книˈшом цеї хл’іб // йак на ˈПаску ˈтоже пе^{е}ˈчец’а / таˈка ˈбапка воˈна ше назиˈвайец’а ˈтожи ˈпаска / і ˈбапка воˈна назиˈвайец’а / то воˈна пе^{е}ˈчец’а з ˈб’ілойі муˈки / з ˈб’ілойі муˈки аˈле ˈтоже на дˈрож’:ах воˈна пе^{е}ˈчец’а / і ну там прикраˈшайец’а

во|на і так нази|вайец'а |паска |тоже // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл'іп йа пи|чу так / йак наў|чила мине мо|йа по|к'ійна сви|круха // ву|на |ўсе жи|т':а пик|ла хл'іп ў |пйецу на чир'е|н'і / і так йа в'ід |нейі наў|чилас'а по та|кому ре|цепту // ў мене |така ве|лика |миска / ко|лис' |була д'і|жа / хл'іп на спец'і|алну / а |зараз / йі|йі |ўже ни|ма / то йа |зараз ў та|к'ій ве|лик'ій |мисц'і за|пар'уйу му|койу / дес' прибл|изно к'ілог|рам |житн'ойі му|ки // йак во|но ўже ос|тигне ц'а за|пара / добаў|л'айу сто грам д|р'іжд'іў / і з|ноў че|кайу |пока во|но ос|тигне // йак |вистигне переко|лочуйу / добав|л'ауа сто грам'іў д|рожд'іў / |трошки сол'і / |трошки |цукру // пере|м'ішуйу ўс'о і зали|шайу на н'іч / шоб во|но / бро|дило // ну / а |ўже |зранку / почи|найу м'і|сити / хл'іп за|м'іс'увати // хл'іп йа за|м'іс'уйу пше|ничнойу |мукойу // про|с'ійуйу йійі / і |м'іс'у до тих п'ір / по|ка во|но не в'ідс|тайе в'ід рук // |ўже йак |добре |вим'ісила / зали|шайу шоб во|но с|ходило / во|но |майе п'ід'ій|ти ў |мисц'і ну в об|йом'і з'б'іл'шитис'а дес' ў два рази // |ўже йак во|но п'ід|ходит' йа / заго|тавл'уйу ў |чому йа ма|йу пек|ти ў ме|не |зам'іст' |форм'іў та|к'і спец'і|ал'н'і |миски / мал'і|ован'і йак на ва|реники йа йіх засте|л'айу |чистим рушни|чком і вироб|л'айу ру|ками так / вип|л'іскуйучи к|руглу хл'і|бину / к|ладу йі|йі ц'у |миску / ў ме|не полу|чаейц'а дес' ш'іст' бухон'ат / зноў зали|шайу шоб во|но ў ц'ій |мисц'і ў ц'их |мисках ў ме|не п'ід|ходило / ну і пал'у ў п|йецу // |ўже йак |добре |т'істо вис|ходило і наго|р'іло |добре ў п|йецу / йа перив|тайу |ўже з |цейі |миски на дере|в'йану ло|пату / ло|пату прит|рушуйу му|койу і |пот'ім ле|ген'ко ц'у хл'і|бину на ло|пат'і сп|ритно ў|сажуйу ў га|рачий п|йец на чи|р'ін' // |ўже йак поўса|жала закри|вайу |п'йец за|тулойу і в'ін печец'а дес' прот'агом двох го|дин // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – На шчо|ден' і на св'а|та ни пик|ли / йа пи|чу од|наковий хл'іп / а|ле на св'а|та йа ста|райус'а так шоб |житн'ойі му|ки не добаў|л'ати / а в ос|новному шоб в'ін буў б'і|л'іший з пше|ничнойі му| ки // (Гапонова Р.М., 1951 р.н., с. Матейків, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Хл'іп пи^{е}к|ли не од|наковиї / і на св'а|та і на шчод|н'а // на св'а|та пе^{и}к|ли ми / тої / так|ий |пишниї хл'іп / |б'ілиї / і тої / і та|киї шо тої з|добниї / а шчо|ден' то пек|ли так йо|го / обикно|вено // тої / бе|ремо во|ди т|рожки / |робим та|ку о|пару / бе^{и}|ремо во|дичку / |солим д|рожд'і / добаў|л'айем му|ки / роз|мішуйем / йак гус|тен'ка сми^{е}|тана / |пот'ім йак ўз'іш|ла ц'а о|пара / добаў|л'айем знов ту|да |трошки о|л'ійу / му|ки і во|дич'ки

добаўˈл’айем / і заˈмішуйем/ ˈшоби таˈке буˈло густˈен’ке ˈт’істо і ˈдоўго виˈм’ішуйемо / воˈно під’ійшˈло зноў ˈдейакиї час / там ˈчерез миˈнут ˈсорок / йак воˈно ўже то ˈт’істо п’ід’ійшˈло/ виробˈл’айемо в ˈформи хˈл’іба / а ˈформи зˈмажчуют’са оˈл’ійом / ˈпот’ім цеї хл’іб п’ід’іˈйшоў/ і сˈтавимо вип’іˈкати / а зˈверхи масˈтиц’а чи ˈпросто воˈдойу // це коˈлис’ так масˈтили / так роˈбили/ ˈчистойу воˈдойу зˈмашчуйец’а / шчоб хл’іп чик буў непоˈрепаним // (Адамчук О.Г., 1949 р.н., с. Кудіївці, Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

На шчоˈден:о пиˈкли оˈсобиї хл’іп таˈкиї // а на / е ˈпразн’іки виᵉп’іˈкали ˈзоўс’ім ˈдругиї // пиˈкли таˈкиї // ее // з кв’ітуᵒˈчками там / доᵘбавˈл’али // ну доᵘбаўˈл’али / маргаˈр’ін ˈмасло шоб буў / на сˈв’ата смашˈн’іше йак на ˈкожиᵉн ден’ // (Гавурська Н.В., 1948 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну однаˈковиї хл’іп пиˈкли / на с’ваˈта / шчодˈн’а пиˈкли однаˈковиї но на ˈс’вата ˈтрошки ˈлуч’:иї вот / ўсˈмисл’і / йак ˈлуч:иˈї // ну ˈб’ілиї а то / добаўˈл’али ше ˈцеїі муˈки йак воˈна / таˈкойі ˈб’ілойі а тоᵘˈд’і / йак воˈна назиˈвалас’а та муˈка // … а йак воˈно назиˈвайец’а ˈвис’іўки / муˈку ˈб’ілу / з ˈвис’іўками / ˈтрошки ˈвис’івок / вот / м’іˈшала воˈдичку добаўˈл’ала ˈсол’ки об’іˈзат’іл’но / воˈда с’іл’ / муˈка на ˈкожниї ден’ / да / ˈвис’івок тˈрошки йаˈкшчо йе / вот / м’іˈсила / заˈм’іс’увала / ˈхл’іпчик / вот / а ше ˈробл’ат’ ˈл’уди оˈпару / вот // – *Що це?* – Шо це таˈке а це / таˈке р’іˈтке ˈт’істо / а тоᵘˈд’і заˈм’іс’уйут саˈмо соˈбойу / смоˈтра йак хто ˈроби / оˈпара це р’іˈтке таˈке йак на мˈлинчики / йак на ˈблинчики / вот / а тоᵘˈд’і йоˈго воˈно п’ід’ійшˈло добаўˈл’айут муˈкички виˈм’ішуйут хараˈшо / ˈвим’ісили от / воˈно оˈпйат’ п’ід’іˈйшло / а туˈд’і ў ˈформочки / ˈмийут хараˈшо ˈформочки виˈсушуйут ˈформочки і / зˈмашчуйут / уˈл’ійом і / виробˈл’айут хл’іп чик у ˈформочки оце йа так роˈбила / в’ін п’ід’іˈйшоў ў ˈформочках п’ід’іˈйшоў / і йа йоˈго кˈлала пиˈкти / от вип’іˈкаўс’а в’ін до // … до п’іˈсочного ˈцв’ета / вот / і ўс’о коˈли в’ін ˈсп’ікс’а / йа йоˈго ˈвит’агнула в’ін ˈтрошки поˈстойаў йа йоˈго ˈвит’агнула і ˈўмила воˈдичкойу і наˈкрила чиˈстен’ким рушниˈчком / от / отак йа пиˈкла хл’іп / а ше добаўˈл’айут у хл’іп хто на луˈб’іт’ел’а / вот / і уˈл’іїчику / вот / і ˈсахару шче добаўˈл’айут / но це на луˈб’іт’ел’а / ˈтм’іну да / хто йак ˈхоче / вот / а йаˈкшо / ну оˈтак йа пиˈкла ˈл’ічно ў ц’іˈво дуˈховц’і туˈто пиˈкла / вот / да а ў п’іˈч’і / коˈлис’ пиˈкли ў п’іˈч’і / то і на сиˈровац’і пиˈчут хл’іп сиˈроватку з ˈц’ого з моˈлока биˈрут от онˈдо / пиˈче на сиˈроватц’і / а це / ну це на шчоˈдн’а а на ˈс’вата випˈ’іˈкайут / буˈвайе так ˈт’іпом йак

короˈваї / сˈлаткиї таˈкиї йак хто ˈхоче / о / йак хто ˈл’убе // (Дремух Т.В., 1950 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Хл’іб звиˈчаїно пекˈли ў суˈботу / це ˈп’ісл’а трудоˈвойі неˈд’іл’і / коˈли ўс’і буˈли ˈзан’ат’і /це ш тˈреба буˈло ˈдуже баˈгато роˈботи пероˈбити / а хл’іб / хл’іб потреиˈбуваў особˈливойі п’ідгоˈтоўки /це тˈреба буˈло йоˈго зам’іˈсити / в’ін маў ˈвисходити / ˈтойіст’ це тˈреба шоб буў час / зˈнач’іт йоˈго пекˈли ў суˈботу / ў суˈботу пекˈли дл’а каждодˈн’евного спожиˈван’:а // пеиˈкли хл’іп ўзагаˈл’і ў сеˈл’і з ˈразовойі муˈки / а от на йаˈк’іс’ уроˈчист’і св’аˈта / хл’іп ˈп’ікс’а з ˈб’ілойі муˈки / там на хреиˈсˈтини на ˈродини йоˈго могˈли пеиˈкˈти ше з муˈки пˈросто ˈб’ілойі / а от ўже на ˈПаску це буў хл’іп з ˈвишчого ˈсорту з ˈб’ілойі муˈки таˈкойі ˈвишчого ˈсорту / ˈвишчого гаˈтунку / ну йак заўжˈди це ўсе роˈбилос’а // і йа ше пом’аˈтайу ц’і..нач’ін’:а куˈхон:е / в осноўˈному буˈло дереˈв’ане / це буˈла ˈд’іжка здороˈвен:а в йаˈк’іï виˈм’ішуваўс’а хл’іб // це буˈли ˈночви ў йаˈких теш в’ін заˈм’ішуваўс’а // і от зˈначит’ проceˈдура таˈка / це з ˈвечора ˈмама там заˈм’ішувала ну дес’ ˈмама / і ˈпот’ім ўже йа / заˈм’ішували дес’ ў гоˈдин’і дваˈнац’ат’ій хл’іб ми заˈм’ішували / сˈтавили йоˈго / а звиˈчаїно дˈрож:’іў ўже ж не буˈло тоˈд’і ў т’і чаˈси // це ж уйаˈв’іт’ соˈб’і краˈйіна ˈт’іки в’ідбуˈдовувалас’а / і це ўсе тˈреба буˈло д’іˈстати / дˈрож’:іў не ˈбуло // і йак звиˈчаїно лиˈшаўс’а куˈсочек / з ˈтого хˈл’іба йаˈкиї вип’іˈкаўс’а ў ту суˈботу / цеї куˈсочек розˈводиўс’а / і на ˈц’ому куˈсочков’і заˈм’ішуваўс’а новиї хл’іб / зам’іˈсили йоˈго / муˈка буˈла / обов’азˈково цеї куˈсочек буў з ˈжитн’ойі муˈки / тоˈмушо тˈреба шоб буˈла киеˈсˈлотн’іст’ ˈт’іки в’ін даˈваў оˈце ўсе /і зˈначит’ зам’іˈсили ми його і сˈтавиеˈлос’ на ˈтепле ˈм’ісце // ˈтепле ˈм’ісце це звиеˈчаїно дес’ буˈло на п’іˈч’і аˈбо на леˈжанц’і тоˈму шо / де ж батаˈреї не буˈло н’іˈчо не буˈло це так буˈло // і зˈначит’ воˈно п’ідˈходиеˈло дес’ до чеиˈтвертойі пˈйатойі гоˈдини хл’іб п’ідˈходиў / шо ˈважно буˈло / коˈли почиеˈнаўс’а заˈм’ішуватис’ хл’іб ˈважно буˈло шоб н’іхˈто ў ˈхат’і не заˈходиў / не виˈходиў / йа зˈнайу шо ми буˈли маˈл’і / ми стˈрого ˈнастрого сиˈд’іли і чеиˈкали / тоˈму шо хл’іб в’ін ˈл’убит’ тишиˈну /там ˈбабушка шос’ шиеˈпоˈт’іла ˈколо ˈтого хˈл’іба / і ˈмама шиеˈпоˈт’іла / моˈлилис’ воˈни / шос’ каˈзали / хл’іб ˈл’убит’ тишиˈну / і тиˈхеиˈсен’ко ўс’о посˈтавили йоˈго / накˈрили йоˈго чисˈтен’ким рушничˈком і / в’ін споˈк’іїно спочиˈваў дес’ до до ˈп’ати шисˈти гоˈдин // ˈпот’ім в п’ат’ ш’іст’ гоˈдин тоˈпилас’а п’іч / п’іч ˈвитопилас’а / ˈмама чи йа ўже киˈдали зˈначит’ жˈмен’ку муˈки шоб подиеˈвитис’а йак в’ін / згоˈрит’ чи не згоˈрит’ хл’іб // от ˈкинули там жˈмен’ку муˈки / аˈга / гоˈрит’ зˈначит’ тˈреба тˈрошеиˈчки

жар поту|шити / не[и] го|рит’ з|начит’ |можна са|жати // ко|ли са|диўс’а хл’іб / в |хату н’іх|то не |маў п|рава н’і за|ходити / н’і ви|ходити / шоб не |було п|рот’аг’іў / шоб не |було сквозн’а|к’іў / шоб це бу|ла |тиша // ўс’о от хл’іб зак|рили / з|начит’ поса|дили йо|го на ло|пату / пос|тавили / поса|дили йо|го ў п’іч / п’іч перехрес|тили / зак|рили / ото|д’і ўже і ўже |можна |було |рухатис’а ўзад чи ўпе|ред по|ки в’ін |випичиц’а // (Шевченко М.К., 1948 р.н., с. Рубань, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А / хл’іп йа ўже ў бу|ла |дуже |гарниў хл’іп пе|кла гет’ / Тар|зан / і ти не |знайеш хто та|киў Тар|зан / Во|лод’а |Мотрин / да / то / е-е / во|ни з |мойім бу|ли о|днол’ітки теў / ку|ди там |може хо|дили/ ну а|ли ўже в’ін ў нас в’ін ў |хат’і буў / то ка|заў шо / тво|йа |добриў хл’іп пе|че // а йа йо|го йак пе|кла |добриў бо / |дуже ў |мене бу|ло гу|сте |сито / а ше млин вод’а|ниў буў / не[и] / не |парилос’ те зир|но / е-е / му|ка та / і-і-і / |дуже |поки йа на|с’ійу на / |трус’у / и-и / на тих че|тири |хл’іпи праў|да |гарн’і х|л’іпи здо|ров’і / то та|киў ўже тоў хл’іп / і му|ка |гарна / ў м’і|лен’ка та|ка / ў п’іч / ну хоч ў |мене ў п’іч к’ір|п’іч’на то |добре пе[и]|кла / а п’іч ў |мене ше |була ч’і|р’ін’ / та|ка |глин’ана / то та |луч’:е пе|кла / |дуже |гарно аш поза|кот’уйец’а та|ко до / е-е / ц’і / бо|ки // то |хл’іпа йа напе|клас’а / а шо ўже |б’ілого / то / … / ба|гато пе[и]|кла // *А які поради дасте, щоб гарно спекти хліб?* - Йак |гарно пе|кти хл’іп // це |трепа |тоже |ўм’іти / тре |вил’апати йо|го ви / |виплискати / на / е-е / цих / е-е-е / до|лон’ах / і шоб / г|лаўне зам’і|сити ше / |ўм’іти шоб / ни / е-е / |р’ітко бо / роспли|вец’а тиў |т’іко корж бу|де а не хл’іп // а |трепа йо|го так / і зам’і|сити |гарно / ў ўс’о / |коло |хл’іпа тре |гарно // |али йак йа ўже / |кажд’ій |тижден’ пе|кла то йа ўже |гарно пе|кла хл’іп // ў пе|кла |л’уд’ам і бу|ла / пе|кла |хлопец’ же|нивс’а то при|в’із мойе|му му|ку |житн’у / шоб йа спе|кла / йо|му на / в’і|с’іл’:а хо|дити / то ш с |хл’ібом ўдут’/ бо ўкра|йінц’і / те|пер |може ўже ў н’е а / то об’і|зат’іл’но с |хл’іпом // ми ку|ди не ў|шли ран’че[і] / на випрова|жан’:а с |хл’іпом / е-е / на хрес|тини об’і|зат’іл’но с |хл’іпом / на в’і|с’іл’:а с |хл’іпом // кру|гом укра|йінц’і с |хл’іпом хо|дили // (Скрипник Г.О., 1937 р. н., с. Чаульське, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну таў це ж так пек|ли / йак жеж то|б’і роска|зати / таў то|д’і са на ло|пату ў |мене он же йе ло|пата / на ло|пату за|совали ў |форми / ў |формах ве|ликих пек|ли / к|руглих / і вип’і|калос’а там // – *Чи однаковиў хліб пекли на свята і на щодень?* – Зви|чаїно йід|наковиў / йід|наковиў / хл’іб йе йід|наковиў / це на |Паску |т’іки та|мо то це ўже |паски пе|чут’ о / а

хл’іб то йі|днаковиї // (Кучеренко В.З., 1944 р.н., с. Михайлівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йак пе^{и}к|ли хл’іб у нас ў се^{и}|л’і / е |перше с’і прос’і|вали му|ку / по|том ц’у му|ку / |сипали ў |миску / у ве|лику |миску за|висит’ в’ід |того йака с’і|мйа / |б’іл’ша с’і|мйа |менша с’і|мйа // ў |мене бу|ла с’і|мйа ве|лика / ме|н’і |треба бу|ло ў ве|лик’ії |мис’ц’і м’і|сити // о / то|д’і е п’ідби|вали |др’ішч’і шо б во|ни |трошки пог|рали / пог|рали ц’і |др’ішч’і / йіх вили|вали у ту |миску з му|койу / і м’і|сили // м’іс|или |доўго / шоб чим |б’іл’ше |м’ісиш |т’істо / тим то|д’і ви|ходи к|рашчиї хл’іб // – *Чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень?* – Хл’іб то пе^{и}к|ли / йід|нако на св’а|та і на цеї на |будниї ден’/ |т’іки йак пе^{и}к|ли у св’а|та / то йо|го |б’іл’ш здоб|н’ішчиї ро|били / хл’іб // (Татарова В. І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йа |думайу шо хл’іп почи|найец’а ўсе та|ки с |пол’а / ости|хо зир|н’аток йа|к’і зас’і|вайут’ ў |земл’у / а з них |пот’ім пророс|тайе зе^{и}|лене |море / а |пот’ім хл’іп дозр’і|вайе і |море ста|йе золо|тим / ну з^{с} бла|китними во|лошками з^{с} чер|воним |маком / |б’ілими ро|машками // вип’і|кати хл’іб^{п} це ка|н’ешно сп|раўжн’а |маг’ійа // йа |мало пе^{и}к|ла хл’іп // а|ли |мала ш|час’ц’а |жити ў се|л’і // і |бачити йак пик|ла хл’іб^{п} мо|йа ба|бус’а // це буў п|росто |ц’ілиї риту|ал в’ін почи|наўс’а зви|чаїно не |с:амого |ранку бо ж^{ш} т|реба бу|ло ко|рову напо|йіти наго^{у}ду|вати по|чистити |коло |нейі / |курам |йісти |дати / |пот’ім ўс’і с|н’ідали / ўс’і їш|ли на ро|боту // а ба|бус’а // ў|носила до |хати та|ку диреў|йану |д’іжечку / |форми ў|носила / борош|но руш|ник |воду / сито ви|лику диреў|йану ст’іл’|ниц’у / ба|бус’а йі|йі |гарно вими|вала / а йа це ж^{ш} ото си|жу і |диўл’ус’а йак во|на ў н’ій так ц’і|каво // і почи|налос’а сп|раўжн’е чаклу|ван’а / ба|бус’а так пирихрес|тилас’а і |каже ну з |божойу допо|могойу // і почи|нала роз|водити д|р’іж’дж’і про|с’ійувала борош|но |чирез^{с} |сито / за|м’іс’увала |т’істо // то|д’і ўже йак // |бабушка зам’і|шала |т’істо / то кла|де йі|йі на |л’іжечко на |коўдру а з|верху накри|вала рушнич|ком / руш|ник |хочу ска|зати буў особ|ливиї / тим рушни|ком |руки не^{и} вити|рали н’і / а во|ни з|нач’іт’ викорис|товували |т’іки дл’а |т’іста // нак|рийе тим рушнич|ком в’ін та|киї ши|рокиї буў / нак|рийут’ йо|го // і / в’ін п’ід^{т}|ходе те |т’істо / ба|бус’а тим |часом роз^{с}|па / ну / роз^{с}|пал’уйе п’іч / покла|де су|х’і д|рова а во|ни го|р’ат’ так йаск|раво / ў |ком’ін йде та|киї / сіробла|китниї ди|мок д|рова пот|р’іскуйут’ так ц’і|каво |йавишче |гарне^{и} // п’іч нагр’і|вайец’а а ў цеї час / от |т’істо бе^{и}|рут’ і |м’іс’ат’ шч’е раз^{с} / і з|нову зам’і|сили і

зноў накˈрили йоˈго / і шоп ни витраˈчати ˈчасу / то баˈбус’а зˈмашчуйе ˈформи оˈл’ійейу / йа ˈхочу скаˈзати шо хл’іп вип’іˈкали / із пшеиˈничного борошˈна / і ˈж:итн’ого // баˈбус’а ˈкажи це ˈт’іки паˈни ˈкожин ден’ ˈб’ілиї хл’ібп йіˈд’ат а ми // йіˈмо ˈчорниї / в’ін ситˈн’іший бо нам роˈбити тˈреба ˈкожеиˈн ден’ // ну і / коˈли ўже / тˈрет’ій рас м’іˈсили ˈт’істо // то // ˈбабушка ўже пом’іˈсила йоˈго / і покˈлала йоˈго у ˈформи // д’іˈлили йоˈго так на ўс’і ˈформочки / на шмаˈточки // кругˈлен’к’і таˈк’і роˈбили хл’іпˈц’і / і ˈф:орми а тоˈд’і баˈбус’а таˈко ше ˈв:оду наˈмочит’ ˈруку і ше з’верху воˈдойу / цеї / те ˈт’істо поˈмастит’ // ну алеи жш тˈреба ше ш сл’ідткуˈвати шчоб / п’іч д’обреи роз’іг’р’ілас’а / д’рова ўже гоˈр’ат’ / розгорˈтайуц’а / згоˈр’іли от воˈна беиˈре коц’уˈбу / і по ч’ір’іˈн’і ўже ти ўс’і / ˈформи ўс’і ўс’і беиˈре і // ц’і ˈвугл’а роскла ˈдайе / воˈни ше таˈк’і червоˈнен’к’і / ˈдейак’і ўже чорˈнен’к’і / ˈпот’ім ˈбабушка беиˈре ˈформу зс хˈл’ібом / клаˈде на таˈку дериˈўйану лоˈпату / і тоˈд’і // тої хл’ібп засуˈвайе по одˈному / ў п’іч а йакˈшо лиˈшалос’а там таˈкиї оˈдин хˈл’іпчик / маˈлен’киї / то воˈна йоˈго ўже ˈф:орму не кˈлала а так / на чир’іˈн’і / кˈлала / п’іч закˈрили заˈтулкуйу / ˈчериз йаˈкиї час подиўˈл’алис’а йак пиˈчец’а хл’іп / гоˈтов’і ˈпот’ім пал’аˈниц’і вит’аˈгали зс ˈформи склаˈдали на ст’іл і зноў накриˈвали рушниˈком // зˈнач’іт’ шо ше ˈхочу скаˈзати // – *Чи однаковиї пекли на свята і на щодень?* – Ну / хл’іп неи заўжˈди буў однаˈковиї напˈриклад т на / Св’аˈтиї ˈвеч’ір / на хрисˈтини / на ˈпоминки / то пикˈли калаˈч’і / а на МакоˈвейаБуˈли корˈж’і з ˈмаком // таˈк’і ˈдобр’і соˈлодтк’і ої // на Зиˈлен’і сˈв’ата / роˈбили л’іˈп’оху // ну шо жш шч’е йа ˈможу роскаˈзати про хл’іп шо // завжˈди дороˈгих госˈтеї зустр’іˈчали зс хˈл’ібом ˈс’іл’:у на рушниˈку рушˈник ˈвишитиї своˈйіми руˈками // наˈроджуйец’а диˈтина нисˈли хл’іп / моло ˈд’і одˈружувалис’ / нисˈли хл’іп / караˈваї / л’уˈдина помиˈрали / теж нисˈли хл’іп і калаˈч’і цеї зˈвичаї исˈнуйе і до с’оˈгод’н’і бо хл’іп ўс’оˈму голоˈва / а йе хл’іп йе й ˈп’іс’н’а / сˈв’іжиї хл’іп завжˈди ˈхочиц’а поˈн’ухати ў ˈн’ого ˈзапах зеиˈмˈл’і ˈсон’ц’а кˈв’іт’іў / в’ін таˈко зˈнайіш здаˈйец’а шо ˈчути голоˈси птаˈх’іў л’уˈдеї / ˈнав’іт’ гуˈд’ін’а бд’ˈж’іл і гуˈд’ін’а комˈбаїн’іў // хл’іп св’аˈтиї / йоˈго тˈреба беирихˈти / ˈкожеиˈн шмаˈточок / ˈкожну кˈрих’ітку // али ў наш час / коˈли оце // д’вацит’ ˈперше стоˈл’іт’а ˈл’уди ўсе жш таˈки ўмиˈрайут’ в’ідт ˈголода / а ˈнел’уди зроˈбили в’ійˈну // висиˈпайут’ ˈзеиˈмл’у / на ˈземл’у / на ˈземл’у це ˈтонами / зеиˈрˈно оˈце висиˈпайут’ ну йак оˈто ў ˈпол’шч’і це жш виˈликиї гр’іх / так ни ˈмайе ˈбути //

(Малюська Є.А., 1941 р.н., с. Заозерне, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На оˈпар’і роˈбили / ну ї хтос’ ˈможе і зара ˈробит хл’іп на оˈпар’і / о / а то оˈбич’но йа так беˈиру жиˈв’і дˈрож’:і обоўйазˈково / тˈрошки ˈтеплойі воˈдички / шоб буˈла ˈтепла/ не ˈдобре гаˈрача / а ˈтепла / киˈдайу ˈлошку там ˈсахару / бо дˈрож’:і ˈл’убл’ат шоб у ˈсахаров’і воˈни…це ˈйіхн’а п’іˈтат’ел’на ср’еˈда / і / ˈдрож:’і/ і ˈлошку дв’і муˈки ˈкинула/ переколоˈтила покˈлала на п’іў чаˈса шоб ˈбачити йак воˈни сˈход’ат / воˈни з’ійˈшли а тоˈд’і ў ˈмиску таˈку веˈлику киˈдайу муˈку / муˈка тое шоб буˈла ˈтепла не хоˈлодна / о / і вилиˈвайу оц’і росˈчин’ан’і ўже дˈрож’:і / і оˈбично йа на сиˈроватк’і/ на сиˈроватц’і ˈдуже ˈдобриї хл’іп / і вилиˈвайу сиˈроватку і роскоˈлот’уйу / ˈм’іс’у помаˈлен’ку / п’ітсиˈпайеш муˈки / аж тоˈд’і / ˈдоти ˈм’ісиш / ˈпоки не в’ітсˈтане ˈт’істо в’ід рук // йак наˈчане ˈт’істо в’ітстаˈвати в’ід рук зˈначит’ ˈт’істо гоˈтове / тоˈд’і клаˈдеш на два с полоˈвинойу три чаˈса / накриˈвайеш ˈчимос’ ˈтеплим / і треа шоб буˈло ˈтепло ў ˈхат’і / і воˈно сˈходит / зˈб’іл’шуйет’ц’а дес’ ў раˈз’іў три ч’іˈтири / і тоˈд’і йак зˈб’іл’шилос’а йа зноў беˈру ˈмисочку / виˈм’іс’уйу йоˈго ˈдобре / там ˈлийу с п’іў staˈкана ˈчайного оˈл’ійі і виˈм’іс’уйу і ўˈс’о / тоˈд’і ц’і ˈформи тое шоб буˈли ˈтепл’і / зˈмашчуйу оˈл’ійкойу / і вироˈбл’айу таˈк’і кˈругл’і бухан̩ˈц’і / три четˈвертих // а воˈно тоˈд’і аж ˈчерес ˈверх *(показує форми)* / аш ˈчерес ˈверх виˈход’ат / воˈни миˈнут оˈтак йак ˈпал’чиком наˈжати / ˈйамки не лиˈшайец’а / зˈначит’ ˈйамка зˈразу ˈбуде / а тоˈд’і п’ід’ійˈшла / а зˈначит’ ˈт’істо ўже п’ід’ійˈшло // а тим ˈчасом у пеˈч’і роспаˈлили дˈрова воˈни наго̩ˈр’іли росгорˈнули по ўˈс’ій пеˈч’і тоˈд’і вес’ жар приˈсунули с’уˈди бˈлишче до ˈц’ого до ˈвиходу/ оˈс’о туˈто цеї пˈрип’іч’ок / там пліˈта ў ˈмене / тиї йа забиˈрайу камˈфорки / вигорˈтайу туˈди жар / йакˈшо баˈгато наˈпалено / а йакˈшо не баˈгато наˈпалено то / таˈко по угˈлах у пеˈч’і йоˈго лиˈшайу і саˈжайу хл’іп / і миˈнут ˈсорок / ўже ˈвидно йак в’ін приˈцеї / таˈко ˈвит’агнула буˈханку прикˈлала / ˈруку / йакˈшо не пеˈче ў ˈруку зˈначит’ хл’іп гоˈтовиї / і виклаˈдайу на ст’ілˈнич’ку йоˈго / накриˈвайу пˈл’онкойу / а тоˈд’і йаˈкимос’ еее / йаˈкойус’ чи сˈкатеркойу чи ˈчимос’ таˈким / шоб в’ін в’ід’ійˈшоў // таї в’ін і приˈпечениї хараˈшо і ˈдуже м’аˈгесен’киї // і фс’о // доˈмашн’ії хл’іп н’і с чим не зр’іўˈн’айец’а // так йак і с пеˈч’і ус’і ц’і / стˈрави / ˈдуже ўˈкусн’і // – *Чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень?* – Одˈнаковиї // ну на св’аˈта то кв’ітˈчала / бо на шчоˈден’ то / так ˈхутко ˈвиробила / ˈвиробила / с’о // таї кв’ітˈчали / і колосˈками таˈко росˈкачуйеш / куˈсочок в’іˈз’меш ˈт’іста роскаˈчаў так / тоˈд’і таˈко

прип'л'уснуў і бе'реш 'ножиком 'зубчики з од'нойі з д'ругойі сторо'ни йак коло'сочки ви'ход'ат / от / і це кв'іт'чали // а то'д'і чут' змас'тили б'і'лочком і з'верху на хл'іп чик пок'лали і с'о // і хл'іп до'машн'ій от спе'чеш 'тижден' 'буде сто'йати / в'ін не так чер'ств'ійе йак цеї // бо там не'майе 'ц'ого розр'іх'л'іт'ел'а / не'майе … ўс'о нату'рал'не / во'но наба'гато ўкус'н'іше і корис'н'іше // (Мандзій О.П., 1951 р.н., с. Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ра'н'іше / так йак йа памйа'тайу ше / ў мо'йіх.. 'може ме[и]ні бу'ло 'рок'іў йа з'найу 'в'іс'ім 'дес'іт' / то йа памйа'тайу шо ў 'наш'ій с'ім'йі до'пусц'ім ў 'мамин'ій / то пе[и]к'ли пше'ничниї хл'іб / а у 'бат'ков'ій с'ім'йі / ў них бу'ла 'дуже ве[и]лика с'ім'йа / то пе[и]к'ли 'житн'ій хл'іб // о / пе[и]кли / 'печ'і то'д'і бу'ли ве'лик'і / те'пер та'ких не… та'ких не'ма на'ўерно / а то'д'і бу'ли ви'лик'і тиї ми фсе / ў 'мене ше там буў б'ратик / і ми че'кали ко'ли ба'бус'а спе'че тої хл'іб 'житн'ій / в'ін не п'ідн'і'маўс'а ў'гору а та'ко ў 'форму / а то ба'бус'а пе[и]к'ла на капус'товому 'лисц'і / к'лала і в'ін так роспоў'завс'а йак'шо ў 'форм'і і 'коло 'н'ого та'к'і бу'рул'оч'ки зап'і'калис'а і ми 'дуже л'у'били шо це 'дуже за.. о / то пе[и]к'ли во'ни то'д'і / 'р'ідко ў 'кого бу'ло та'ке чи пше'ничне 'борошно то на с'вйата ка'н'ешно ўже ста'ралис'а спе[и]кти шо найк'рашче най'луч:е / а'ле х'л'іба / ка'заў тої / не 'можна ска'зати шо хл'іб не 'добриї / бо фс'е ўже вр'ем'е'на ка'заў тої / хл'іб / це ў'с'ому голо'ва // ну так шо 'л'уди ста'ралис'а / йа ш кау і ста'ралис'а так ўже то'д'і / а / чис'тен'ка / тод'і / 'ранче бу'ли та'к'і / йа з'найу ў ба'бус'і то 'була дере'вл'ана та'ка 'д'іжечка / і во'на це то 'т'іл'ки хл'іб ў н'ій пе[и]к'ли / а ў нас бу'ла з г'лини / з дво'ма 'вушками / та'ка ве[и]лика / і це 'мама бу'ло ну наполо'вину там / ў нас с'і'мйа не 'дуже бу'ла ви[е]лика то ми / со'б'і 'менче пе[и]к'ли / а там де ве'лик'і с'ім'йі пе[и]к'ли і ста'ралис'а так / ўже ага / не кри'чати / не 'сердитис'а / шоб хл'іб буў чу'довиї / ка'заў тої / так йак ў п'рот'аз'і 'того / тих ча'с'іў / то ста'ралис'а шоб хл'іп в'ід рос'чини до вип'і'кан:'а бу'ло с'ім го'дин // ста'ралис'а шоб рос'счиночку зро'били 'викисло 'пот'ім зам'і'сили / м'і'сили 'доти / 'поки ка'заў тої / тут ш'к'ірка йе на ру'ках шоб в'ін твер'диї так шоб ўже 'руки в'ідста'вали в'ід 'того / і 'бул'ка на 'лоб'і / ото ўже ка'заў шо це ўже х'ват'іт м'і'сити // 'пот'ім ўже в'ін с'ходиў там ну ў оприд'і'л'он'і ча'си і зноў йо'го вики'дали на ст'іл і зноў пере'м'іс'ували / шоб тої газ там 'вишоў і то'д'і він пух'к'іший і ста'ралис'а / йа ж кау ўже не … і / йакшо са'жайут' хл'іб / то шоб н'іх'то ни ви'ходиў і не за'ходиў // с'о / поса'дили / і пахно'та че'кали ко'ли ўже спе[и]чут' // – *Чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень?* – Н'і // ў т'і

време|на / то / |будн’і дн’і це б’ішинст|ву / йа кау пе[и]к|ли |житн’ій / |р’ідко ко|ли // йа з|найу ў |наш’ій сім|йі то не пе[и]к|ли / а ба|гато пе[и]к|ли то|д’і |тоже куку|рудз’аний хл’іб / а то|д’і / ўже йа ж кау / ста|ралис’а / ста|ралис’а та|кий // (Начорна М.Н., 1950 р.н., с.Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

|Опшим / йа йак пе[и]|чу хл’іп то ту ў|сен’кий ку|ток |знайе // і йа пе|кла хл’іп / йа на до|йарн’і бу|ла / йа пе|кла хл’іп йак |вос’ме |берез’на чи шо то |м’ій хл’іп момен|тал’но розби рос|хват’ували // |опшим йа так пе|кла хл’іп // п’ідби|вала |др’ішч’і / о|с’о тако|во |брала йа во|дички / |зараз йа то|б’і по|кажу // *(показує)* о|с’о йа |брала це / по|кажу хо|лодній // о|с’о йа |л’айу та|ко во|дички // йак|шо сиро|в’і |др’ішч’і / |пачечку роз|дробл’айу / |теплойу во|дичкойу / |сип’у |трошки |сахару // ц’і |др’ішч’і п’іді[и]й|шли / йа бе|ру |сипл’у му|кички с’у|ди / роско|лот’уйу і кла|ду// во|но п’іді[и]й|шло / п’ід|ходит / і йа то|д’і в кас|трул’у/ о|с’о в |мене кас|трул’а йе // *(показує)* о|с’о / с’у|ди |сипл’у му|ки / |сипл’у му|ки // і |тепло[у]йу во|дойу і |л’ітру ии си|роватки |лмітра си|роватки // і це вс’о за|м’ішуйу і во’но |сходит // з’ій|шло три ча|са / не[и] ше не[и] |б’іше не[и] |менше шоб три ча|са в’ін |сходиў // з’ій|шоў / йа рос|пал’уйу в п’і|ч’і // в п’і|ч’і нага|райе // йа то|д’і |форми / в |мене о|с’о йе // *(показує)* де т’і |форми? // о|с’о в |мене йе |форми // йа накла|дайу в |форми / ви|м’іс’уйу / он|до на |дошчец’:і / о|с’о на |дошчец’: і йа *(показує)* о|с’о на |дошчец’:і йа ви|м’іс’уйу // ви|м’іс’уйу і ту|dvі кла|ду |цей буха|нец’ с’уди|го і кла|ду на |тепле і во|ни і |в’ін со|бvі |сходит // йак у|же в |повн’і |форми / йа са|жайу в |п’іч // – *А на тепле в печі?* – Йак |л’ітом / то де|небут’ о|с’о пок|лала // а йак зи|мойу то |треа на |теплому бо во|но то|д’і захоло|дайе // |т’істечко захоло|дайе та й с’а|дайе // |треа на |теплому // шоб теп|ленvке бу|ло // о / і то|д’і |в’ін |висходив і йа ў |п’іч са|жайу // |час пе[i]|чу // |б’ілиї хл’іп / з |б’ілойі му|ки / час // а з |разовойі / то |чорниї та|киї йе хл’іп / то |треа |два ча|са пе[и]к|ти // |шоб вип’і|каўс’а // ну йа п пе|чу час / час |дес’іт’ / |час пйат|надц’іт’ // і в’ін ў |мене / бу|де сто|йати дв’і не|д’іл’і / |три не|д’іл’і і н’і[e] |черств’ійе / ну так / ну та|киї ну не |с’в’іжиї ста|йе / а|ле не |черств’ійе / і ни[e] |сипиц’а так не |кришиц’а // і цей|го / і ни ц’в’і|те //і ни ц’в’і|те // не ц’в’і|те / за|сохне/ ну[o] не ц’в’і|те // – *А однаковиї хліб пекли на свята і на кожен день?* – На с’в’а|та? // пош|т’і оди|наково пе[i]|чу // ну на с’в’а|та йа |трошки |бйу йа|йец’ // |бйу йа|йец’ |трошки // |т’іки а йак пас|ки пе|чу чи |здобне шо / то йа |бйу йа|йечка // б’іл|ка йа не ки|дайу // |т’іки ки|дайу жовт|ки // розби|вайу / тов|качкойу шоб та|ко аж |п’інка бу|ла // то[y]|д’і виси|пайу |л’ітру

си|роватки/ |л’:айу / а то во|дойу // сахар|ку |сипл’у / йак по |ўкусу // йак / хоч со|лодше / |ўсипала |б’ішечко // ни^{е} хоч / се|редн’о // |сол’і |сипл’у по |ўкусу і рошчи|н’айу // і ў |мене пас|ки та|к’і // це |дали на т’і / на па|йі |дали с’о|годн’а // і пас|ки в |мене так’і|го ўсе // йа йак на |цвинтар |виїду на |проводи / то ўс’і ба|бам |було ба|би ти хот’ пас|ки |винесла? // |кау |бер’іт’ заби|райте // ў |мене |три чи |штири гро|би заби|райте // ої тво|йі пас|ки |каже |добр’і // (Сяба Г.Я., 1940 р.н., с. Зятківці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Хл’іб рошчи|н’али на |т’іст’і / ли|шали в’ід |кожного |разу / |хл’іба |трохи / |т’іста / во|но вики|сало / |ц’ілиї |тижден’ / |поки д|ругиї раз пе^{и}|к|ти хл’іб / то|д’і те |т’істо / роз|водили |теплойу во|дойу / і роси|пали му|ки / ро|били зноў роз|чину на |тому |т’іст’і / і во|но |ц’ілиї ден’/ чи хто на н’іч’ а хто на ден’ / во|но по|вине |доўго |киснути / вики|сало і зноў / |сипали му|ки / м’і|сили / і зноў за|м’іс’ат’ / п’ід|ходе тої хл’іб / то|д’і вироб|л’айут’ / і ў |формах / ў |формах |тоже шоб з’ій|шоў / |пал’ат’ п’іч / і ў п’іч са|жайут’ / і два ча|са вип’і|кали хл’іб / так пе^{и}|кли ко|лис’ хл’іб // *– Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Бу|вало шо пек|ли / |б’іл’ше разо|виї / |темниї хл’іб / а на св’а|та |б’ілиї / але |б’ілиї ста|ралис’а дес’ т|рошки д|р’ішч’іў шоб в’ін буў йак на св’а|та / шоб соло|ден’киї т|рошки / шоб |луче / шоб чи на па|ски / шоб |виїшоў |лучиї хл’іб / а шчо|дн’а пек|ли хл’іб / |темниї з г|рубого по|мелу / разо|виї нази|вайец’а / і пек|ли шчо |тиждн’а / |часто так не пек|ли / пе|кли ба|гато х|л’іба / йак в’ід с’ім|йі / шоб на |тижден’ / і так шчо |тиждн’а пе|кли хл’іб // (Корнійчук І.Г., 1941 р.н., с. Карбівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йак пек|ли хл’іп / рошчи|н’али / рошчи|н’али / то|д’і / с|тавили на / чо|тири на п’йат’ ча|соў і на ш’іст’ ча|соў с|тавили / шоб во|но вики|сало / |викис’ цеї |росчин |викис / то|д’і к’іп’йа|тили во|ду а|бо моло|ко / і по|парили ц’йу |росчин і то|д’і за|м’іс’ували / зам’і|сили і то|д’і |дали з’ій|ти хл’іп п’ід’ій|шоў вироб|л’али у |форми / і па|лили п’іч / і ў |форми вироб|л’али / і ў |формах п’ід|ходиў хл’іп / то|д’і жар вигор|тали / с |печ’і / і та|ко / до за|тулки де ма|йе |бути за|тулка вигор|тали і / то|д’і ў|совували хл’іп / це хл’іп шче ў пе|ч’і п’йат’ ми|нут п’ід|ходит’ то|д’і почи|найе гн’і|титис’а / загн’і|тиўс’а п’ід|палок с|таўл’ат’ / |даже на тої жар с|тавили три |н’іжки і на тої жар с|тавили сково|родку / на ча|ру вир|н’іше то|д’і / ііі це / і та|киї |вихватен’ буў / в’ін там п’іў ча|са / хл’іп п’іў / два ча|са |п’ікс’а /

а цеї і п’іў ча|са / і |сорок ми|нут |вихватен’ |п’ікс’а // (Патлатюк Г.В., 1947 р.н., с. Карбівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

То|д’і / |с’ійали |жито / пши|ниц’і ж не бу|ло // а ро|били д|р’ішч’і на х|мел’ов’і / хм’іл’ буў на до|линах / тії |мама ро|била д|р’ішч’і // то|д’і рош:чи|н’али на тих д|р’ішчах му|ку / |житн’у / а пши|ниц’і не бу|ло // тії т|ак і |йіли // а ро^{у}|била д|р’ішч’і йа /| мама ли|шала ме^{и}|н’і хл’іп / шма|ток |т’іста / йа йо^{у}|го вим’і|с’увала і то|д’і роска|чайу / по|р’іжу на ку|сочки / скла|ду на |сито / во^{у}|но |висохне / і то|д’і ўже |мама йак пе^{и}|че д|ругиї раз то |робит зноў / бо во^{у}|ни |до^{у}го не сохра|н’алис’а // – *А однаковий хліб пекли на свята і на кожен день?* – Хл’іп прос|тиї пек|ли шо на св’а|та шо н’іе / бо му|ки не бу|ло |б’ілоуйі шоб спи^{е}|кти на сва|та / оце та|ке бу|ло // з то^{у}|го само^{у}го пе|кли / шо хл’іп шо |паска / бо ги^{е}|начойі му|ки не бу|ло // ци^{е} мо^{у}|йа |памн’ат’ йа|ка / |п’ісл’а воі|ни |го^{у}лод / |п’ісл’а |го^{у}ло^{у}ду ўже тро^{у}|хи |наче бу|ло / а то^{у}д’і шо бу|ло / н’і|чо^{у}го ни^{е} / мо^{у}|йі ро|^{у}ки проіш|ли воі|нойу / шо йа |можу |луче |помнити // (Біла Г.Д., 1946 р.н., с. Брилівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну йак пик|ли хл’іб? ко|лис / ко|лис’ даў|но то / шо спо|чатку хл’іп ка|зали т|реба рошчи^{е}|нити / рошчи^{е}|н’али хл’іп // з|начит’ / |брали |теплу |воду / |др’іж’:і / роз|воде^{и}ли ў ц’ій |тепл’і во^{у}|д’і / там т|рошки |цукру добаў|л’али / му|кички / і / ко|лис’ бу|ли та|к’і / |д’іж’і дереў|йан’і / і це ў цих / дереў|йаних цих |д’іжах / ну рошчи^{е}|н’али о|це |др’іж’:і / во|да / |цукор // то^{у}|д’і с|таве^{и}ли / во|но там / с|к’іки там дес’ с п’іў го|дини / бро|дили ц’і д|р’іж’:і / пе^{и}ре^{и}|б|род’ували // |пот’ім ўже добаў|л’али с’іл’ / посо|лили // цеї / шо там ше? му|ку ўже то^{у}|д’і |б’іше добаў|л’али / ну і т|рошки о^{у}|л’ійі / так уже ўк’ін|ц’і за|м’ісу // ви^{е}|м’іс’ували доў|ген’ко / і ўк’ін|ц’і за|м’ісу ше добаў|л’али т|рошки о^{у}|лійі / ўсе пе^{и}ре^{и}|м’ішували ў ц’ій д’і|ж’і / о|так // пе^{и}ре^{и}хре^{и}|с|тили йак / мо|йа |бапка ше ро|била / от // це |т’істо накре^{и}|вали / во|но п’ід|ходе^{и}ло / |поки там ни з|б’іл’ши^{е}|ц’:а у два |рази та|ко чи |нав’іт’ і |б’іл’ше / |бача^{и}ли шо ўже о / ўже |поўна д’і|жа / ўс’о / ўже то^{у}|д’і вироб|л’али ц’і / цеї хл’іб у |форми |так’і к|ругл’і бу|ли / |форми / от і |пере^{и}д цим роз|пал’ували п’іч / пи^{е}|кли хл’іб у пе^{и}|ч’і // рос|пал’ували п’іч уже на|пал’ували до |того по|кам’іс’ в’ін |майе з’ій|ти / напа|лили дро|вами ц’у п’іч / |пот’ім там ше / ўже ц’і дро|ва дого|р’али / там ў нас нази^{е}|валос’а там чи^{е}|р’ін’ у пи^{е}|ч’і / розгор|тали та|ко ўже йо|го йак|шо там / ну шоб р’іў|нен’ко бу|ло // розгор|тали цеї жар там / п’ід |сам’і кра|йа |печ’і / і |пот’ім та|ка бу|ла / та|ка ло|пата / хл’іп ко|ли

ўже п’ідій|шоў / йо|го с|таве^{и}ли на ц’у ло|пату / і са|жали у п’іч // і закри^{е}|вали там та|ка / ка|зали шо за|тула дл’а |піч’і / от за / ту|ди |висаде^{и}ли цеї хл’іп / зак|рили |п’ічку / і в’ін там ви^{е}п’і|каўс’а час / а то ї п’іўто|ри го|дини // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Ну / на с’в’а|та / то ста|рали^{е}с’а та|киї б’іл’ш йа|киїс’ / ну т|рошки / хл’іб нап|риклад нашчо|ден’ п|росто так хл’і|би вироб|л’али там / мо|гли там і во|дичкойу там зма|стити чи / а ўже йак на с’|в’ато / то мож / |можна / ро|били рош|чину ц’у / рошчи^{е}|н’али / на се^{и}|ровац’:і / чи ў |кого моло|ко бу|ло ў |кого сво|йа ко|рова бу|ла мог|ли ї на моло^{у}ц’і зро|бити / і до|бави^{е}ли добаў|л’али йаї|це там од|не чи д|войе / і з|верху / ко|ли ўже то^{у}|д’і |т’істо п’ідій|шло / ко|ли ўже |форми / ў |формах уже |т’істо |висходи^{е}ло / то то^{у}|д’і з|верху |тоже з|бити^{е}м йаї|цем з|машчували |зверху цеї хл’іб // йак|шо йа|кес’ с’|в’ато нап|риклад / бу|ло // ну нап|риклад на Р’ізд|во то / то там йа|к’іс’ / ка|лач пик|ли / то укв’і|ч:али / ро|били йа|к’іс’ там кв’іточ|ки з |т’іста / ли^{е}|сточки / і з|верху та|ко укра|шали // (Небесна Н.Ф., 1946 р.н., с. Куна, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Н’е / не од’і|наковиї / н’е / на |буден |ден’ ко|лис’ к|олис’а пе^{и}|к|ли хл’іп / пи|кли ў п’іч’і // дере|в’ана та|ка |д’іжка бу|ла // росчи|н’алос’а / пе|ред / йак йе моло|ко / з |л’ітру моло|ка / д|рошч’і / ро|зводиш це ўс’о / |робиш йо|го так чут’ теп|лен’ке роскала|пуц’уйеш |буду каза|ти / роскала|пуц’ала / про|с’ійала на |сит’і му|ку / і це ўс’о / м’і|шайеш та|ким гопо|лоник / йе та|ки ў |мене до |цейі по|ри ў |мене йе / ну а|бо та|ке / дере|в’ана / йак ло|патка / перем’і|шала / о|це ти росчши|нила / то|п’іру / а ск’і|ки / ну ск’і|ки с|хочеш бо ў |д’іжку б|гато ў|лазе і ў п’і|ч’і / у|л’ізе два|нац’іт’ бу|ханок / і в’ін пе|чец’:а / йе пе|чец’: а йакш|чо |житн’ій / на чир’і|н’і // ну на |ц’ому де |цегла ле^{и}|жит з|робл’ана п’іч / ч’і|р’ін’ / ч’і|р’інц’а то там кла|дец:’а ц’і / та|к’е |робл’ат / кру|глен’ке ўс’о |маст’ат’ йо|го / йаї|цем / роз|боўтуйеш йаї|це жоў|ток роз|боўтуйеш з б’іл|ком і ш|ч’іточка ц’аго йе с |п’ірл’а / |курки чи з гин|дика |б’іл’ше йак |кого йе гин|дики / і пома|стила // і йо|го ше то|д’і / добаўл’айеш му|ки ў |д’іжку / і в’ін |робиц’:а та|киї |руки ўмо|кайеш у ц’у му|ку / і |робиш йо|го та|ким / кру|глен’ким / і кла|деш / йо|го / на сто|л’і чи йе |дека чи |дека йак ро|били с / жи|л’ізн’і |мастиш ц’і жи|л’ізн’і |дека |мастиш |цейу о|л’ійейу / і кла|деш о|ц’і ви|лик’і йак пампуш|ки ка|зали а це буў та|киї хл’іп / |чорниї хл’іп / і так |саме / йа|кшо |б’ілиї хл’іп / то |хочеш |дати са|хару да|йеш т|рошки ў сере|дину / і це / добаў|л’айеш |б’іше да|йеш ту|ди і |дрошч’іў / і мо^{у}ло|ка / і ви|м’іс’уйеш йо|го |дуже |гарно ру|ками /

во|но |сходе та|ке йак |ц’іла |д’ішка полу|чайец’:а а то|д’і виби|райеш / |руки |мастиш |тоже |муку / і виби|вайеш йо|го с’у|ди ту|ди і |т’істо та|ке |робиц:’а і зноў і так |саме теї і полу|чайец’:а ту|ди ду|же |добриї хл’іп // і |чорниї / і |б’ілиї / а то|д’і ше йак хо|т’іли йак ко|лис’ ў те ў|рем’а / л’уди // те|пер з|оўс’ім ги|нач’і об|ставини жи|т:’а / а ко|лис’ |л’уди ко|лоли с|вин’і / і о|цеї |зорток оц|е це |сало та|ке / за|мотували / ўсере|дину к|лали |лис’ц’а / |лаўрове / шоб во|но |гарно |пахло / с|кочували йо|го / йак те|пер / ст|рудл’і та|ко с|катували / к|лали у м’іш|ки не ц’і |б’іл’і / а ў рад’і|в’ан’і / і но|сили на го|ру / при|в’азували до бан|тини / і во|но со|б’і там ў|п’ітувалос’а і во|но ста|вало та|ке те |сало згорто|ве / то |можна бу|ло йо|го мас|тити цим |салом / йак |маслом / во|но |дуже |добре // (Захарчишина В.М., 1938 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Еее / |хл’іп пе|и|к|ли за приз|начин:’ам / в’ін буў |зоўс’ім не одна|ковиї / ооо / са|м’і |перш’і бу|ли це ті / йа|ких |зара ра|шисти бо|йац:’а пал’а|ниц’а / |навіт’ |д’іти пи|тайут’ йіх поўто|р’іт’ пал’а|ниц’а / йак поўто|р’айут’ пал’а|ниц’а то да|йут’ про|йіхати / ооо / |нач’іт’ пал’а|ниц’а // нууу хл’іб ў|с’акиї буў бо|у бу|ла і голо|доўка / ооо то хл’іб пек|ли на / к|васов’і з гог’ір|к’іў ооо чи |нав’іт’ з ка|пусти в’і|д’із’мут’ на ро|с:ол’і та|киї |хл’іп пек|ли / то буў хл’іб йа|киї спа|саў в’ід |голоду // ооо хл’іб буў формо|виї // ну у |форм’і // із // ну йак ска|зати / от формо|в’і буў |круглиї із та|кими / ну: йак|то |паличками / і буў подо|виї / подо|виї буў оц’а ж |сама пал’а|ниц’а / йа|ка пе|и|к|лас’а на чири|н’і // на чири|н’і пе|клас’а подо|в’ій // |самиї важ|ливиї хл’іб буў це на |ден’ на|роджен:’а // на |ден’ на|роджен:’а / ди|тин’ц’і при|носили хл’іп і йа|кус’ тка|нинку // на |саме на|роджен:а // – *А однаковий хліб пекли на свята і на кожен день?* – Н’і н’і н’і / не одна|ковиї / на св’а|та то бу|ли / рит|уал’н’і хл’і|би / то бу|ли з|добн’і х|л’іби / то бу|ли хл’іб // нууу от на |Паску то бу|ла |паска / ооо |пот’ім / на от с’огодн’і ден’ плашча|ниц’а то це хл’іп |зоўс’ім / |т’іки во|да / во|да і це / і н’і|чого не |сол’аниї н’і|чого / та|киї хл’іп // і|ти до Хри|ста |тоже їш|ли с х|л’ібом з зв’а|чен’ким х|л’ібом з ру|шником і к|лали там |покут’і і та|киї буў св’ат|ковиї хл’іб св’ат|ковиї хл’іб / а коро|ваї буў |самиї з|добниї / |самиї смач|ниї / бо тож ўже їшло / на жи|т:’а / на жи|т:’а / і на / по|чаток / с’і|меїного жи|т:’а / то тої коро|ваї із ўс’іх х|л’іб’іў |паска і коро|ваї це |сам’і з|добн’і х|л’іби / ў йа|ких йе і йа|йечка |билис’а ту|ди бага|тен’ко і / на си|ровац’:і / а |пот’ім т|рохи моло|ка ту|ди / нуу ў|с’акі |здоби

дода|валис’а і то бу|ли з|добн’і / |сам’і сма|чн’і хл’і|би // (Шаповалова Є.М., 1950 р.н., сел. Дашів Гайсинський р-н, Вінницька обл.).

Бе|реш му|ку / во|на по|вина |бути за|гр’іта те|плен’ка / по|вина |бути / бе|реш / смо|тра |скіл’ки в |тебе / е / т|реба |хл’іба / |можна п’іў |пачечки д|рошч’іў |можна |пачечку йакш|чо |б’іл’ше х|л’іба / |б’іл’ше му|ки / то т|реба |пачечку д|рошч’іў // п’ід|ходе ц’а рос|чинка / шчо ти росчи|нила ў |мисоц’і / о / то|д’і бе|реш / иии / йак во|на ўже п’ід’іш|ла / му|ку/ прос’і|вайеш |тоже му|ка шоб бу|ла |тепла / теп|лен’ка во|дичка / теп|лесен’ка во|дичка / і |сипиш му|ку / і ц’у рос|чинку ту|да / і переко|лочуйеш це / ну |т’іпа за|м’іс’уйеш’ йо|го / во|но під|ходи / це |т’істо під|ходи / п’ідн’і|майец:’а / о / бе|реш // шче му|ки добаў|л’айеш’/ ну там / це |диўл’ачис’ йак / |п’ечка чи шо с|к’іки там т|реба |цейі |вип’ічки / ии // п’ід|м’ішуйеш’ т|рошки |цейу му|койу і |м’ісиш’ / |м’ісиш’ |доти / |доки ў |тебе / не в’ідста|йе |т’істо в’ід ру|ки / в’ідста|йе |т’істо ўже в’ід ру|ки та|ко ру|ка |чиста / о це ўже |вим’ісила / |вим’ісила / с|тавиш йо|го накрива|йеш / ии там йа|койус’ поло|тнинкойу шоб во|но п’ід|ходило / п’ід’іш|ло во|но |гарно п’ід’іш|ло / накида|йеш в по|суду / ў |форми / на|кинула у |форми / і во|но шче майе п’ід’і|ти по п’іў |форми / |воно |майе п’ід’і|ти до висо|ти |цего / посу|ди / о / і то|д’і ўже там / |п’ечка чи шо там / во|но по|вин:о |бути / про|палена ўже на|палена / шоб га|р’аче / і то|д’і с|тавиш йіх у це / ууу // п|росто н’і|чо не[и]|ма / а так йак дл’а |себе / хл’іп / це ста|рин:иї // це мо|йа |мама пек|ла ў кол|госп / то|д’і не |було х|л’іба по мага|з’інах а ў кол|госп во|на пи[е]|кла / то йа посто|йан:о м’і|сила // це |т’істо / то ше ми добаў|л’али на рос|чину / уже йак / та мален’|ка рос|чинка тут / і на ц’у рос|чину / ва|рили бара|бол’у / рости|рали у ма|к’ітр’і мако|гоном / о / ну не ба|гато там / с|к’іки штук п’ат’ / ш’іст’ барабо|лин / і / про|ц’іджували / на друшл’а|чок гус|тен’киї / і вили|вали с’у|да / вили|вали йак во|но ўже п’ід’і|де / це шо ўже ба|гато йо|го / шо ўже йо|го тре наки|дати ў |форми / наки|дайеш ў |форми / во|но п’ід|ходе на |формах |гарно / так / е / пу|шиц’а до кра|йіў / о / ну ка|н’ешно шоб не |б’ігло |т’істо / и по поло|винц’і / |форми / поло|винку |форми / а поло|винку во|но |майе / п’ідрос|ти / о / і / хл’іб то|д’і / ўс’іг|да / с|в’іжиї / із |цейу // (Бойко М.О., 1946 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йак пекˈти хлˈіб, да? // – *Да.* – Ну коˈлисˈ так буˈло / хлˈіп йак пеˈкти / йакˈшо казаˈли тоˈдˈі гиˈнче буˈло / а ˈзараз ўже ˈзоўсˈім ˈгинче / коˈлисˈ таˈке / теˈпер сˈо / дˈрошчˈі таˈке сˈо / а тоˈдˈі таˈке пеˈкли хлˈіп в пˈіˈчах йак там ўже буˈло / а ˈпослˈі / ўже так спекˈли хлˈіп і сˈо / а це ˈtˈісто лиˈшайут / а ˈпотˈім ўже / воˈди троˈхи / ўже зноў tˈреба зноў пекˈти хлˈіп / тодˈі ж / гинˈче буˈло / теї тоˈдˈі йоˈго розкоˈлотˈуйут / і / ше там муˈки сˈо / таї ˈпотˈім воˈно ўже зноў сˈходе / та на цˈому ˈtˈісˈцˈі / ўже ˈмˈісˈат дˈругиї хлˈіп / ну хлˈіˈби таˈкˈі буˈли / а теˈпер бач дˈрошчˈі / такеˈго ўже йак йе // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і нащодень?* – да / теї таˈке ў пеˈчˈі йоˈго / то ўже воˈно там / ўже йак там ішˈли / заˈмˈісˈуйут сˈо на стоˈлˈі там де / а ў пеˈчˈі там гоˈрит / то тоˈдˈі ўже / ўзˈали / ну йак це / на лоˈпати ўже буˈли/ ну лоˈпата та шо клаˈдетˈсˈа хлˈіп / де буˈли там тої жар / і це сˈо / тоˈдˈі // пˈіч / буˈла на ˈчому / ˈформˈі ш не ˈбуло / на чиˈрˈі / і там шо йак йе ˈкапуста таˈко ˈлистˈа ˈкласти / покˈлали / на цˈі ўже / туˈди / а тоˈдˈі ўже / и–и / ўже воˈно загнˈіˈтиўсˈа / то ўже воˈни пˈідгнˈіˈтилисˈа / ˈмама вˈісˈіˈвайе / моˈйа / з ˈпечˈі / лоˈпатойу сˈуˈди / і / крохˈмалˈ / ну / раз / ˈзˈали ˈййі обмоˈтали і наˈзад ў пˈіч / вˈін йаˈкиї блиˈскучиї понˈіˈмайеш таˈкиї ўже // (Панасюк Н.О., 1937 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Хлˈіп пеᵘˈкли ў пеᵘˈчˈі // пеᵘˈкли / ˈмˈісили нˈоˈго зˈранку / ше раˈнˈше пикˈли у ˈночвах / ˈмˈісили ˈнˈого / а тоˈдˈі у ˈдˈіжах / ˈдˈіжах / ў ˈдˈіжˈі буˈли / ў ˈдˈіжах пикˈли хлˈіп // чи одᵀˈнаковиї хлˈіп пикˈли на свˈаˈта ї нашчоˈден’ / неᵘˈодˈнаковиї / нашчоˈден’ пеᵘˈкли / із цим йак ˈмˈісили / то добаўˈлˈали до ˈнˈого / або ж ˈжитˈнˈойі муˈки або кукуˈрудзˈанойі пеᵘˈкли маˈлайі / а на свˈаˈта пикˈли хлˈіп // буў це хлˈіп / буў ўже із муˈкиᵉ ˈвишчого ˈсорту // – *Малаї це?* – Маˈлайікукуˈрудзˈаниї // (Сокор Г.Д., 1937 р.н., с. Ольгопіль, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Нˈіˈколиненˈможна буˈло так угаˈдати / ˈшоби розˈчинки буˈли на ˈцˈілˈі хлˈіˈбини / йак пˈравило залиˈшалосˈа таˈке ˈtˈісто йаке вˈідшкˈрˈабували руˈками / винˈіˈмали і роˈбили отаˈкˈі маˈленˈкˈі аˈле плоскˈенˈкˈі / то ˈзначитˈ назиˈваўсˈа корж // а йакшˈчо йоˈго так висторˈцовували шо воˈно полуˈчаўсˈа кругˈленˈке таˈке / йак колоˈбочок / то це наˈзиваўся пˈідˈпалок / і вˈін ˈсамиї ˈперший дозрˈіˈваў випˈіˈкаўсˈа // і вот коˈли ше пˈіч ше пеˈче а вˈідкриˈвайе заˈтулу хаˈˈзˈаїка і ˈдивицˈа / йак вˈін там чи не гоˈритˈ чи не / то ўже ˈбачили шчо аˈга / пˈідˈпалок ўже гоˈтовиї / корж ўже гоˈтовиї / ˈможна ˈвиймати // і коˈли йоˈго винˈіˈмали розˈлуплˈували і ˈтоже пˈробували // аˈну попˈробуїте чи доˈсолениї чи непереˈсолениї чи ˈвипиксˈа / чи не // аˈле тої хлˈіп настоˈйашчиї хлˈіп буˈханки воˈни шче

ˈдоўго ˈбудут’ стоˈйати / а це ˈсамиї ˈперший таˈкиї шчо ˈможна буˈло попˈробувати / шчо в’ін соˈбойу йаўл’айе йак в’ін ˈўдаўс’а // (Романевич О.Й., 1951 р.н., сел. Вищеольчадаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Змоˈлоли / і муˈки приᵉˈвезли / йа рошчиᵉˈнила / рошчиᵉˈнили / ˈперше ў коˈрит’і рошчиᵉˈн’али / таˈке ˈдоўге ˈбуло / ˈночви каˈзали / рошчиᵉˈнила ўˈрано / ˈвечеᵢр рошчиᵉˈнила / а ˈрано ˈм’іс’у уже хл’іб // зам’іˈсила / з’іїˈшоў / йа тоˈди ў п’іч / ˈперше ў пеᵢˈч’і / паˈлили ў пеᵢˈч’і та ї не ў форˈми / а так виᵉробˈл’али / у п’іч саˈжайу / а воˈни / а в’ін здоїˈмайе тої ў пеᵢˈч’і клаˈду / бо ў ˈмени там п’іч ˈбула / там і ˈзараз / йа ˈкажу їди / бо уже ˈбуду м’іˈсити // м’іс’у / а воˈни ноᵘˈчуйут ў ˈмени / два дн’і сиᵉˈд’іли / ˈм’іс’у / зам’іˈсила / уже ˈвикиᵉдала форˈми / бо ў форˈми уже ˈвикиᵉдала / а поˈтому беᵢˈру уже гаїˈд’іт уже / з’іїшˈли уже у форˈмах / уже ˈбуду саˈжати / виᵉгортˈайу жар ˈв’іт:и уже з ˈпеч’і // в’ін зноў здоїˈмайе / зноў здоїˈмайе / так і аˈле попеᵢˈкла уже хˈл’іба / воˈни ˈрано поўстаˈвали таї уже ˈкаже / ми ˈбудим ˈйіхати доˈдому / ˈдаїте нам по хˈл’ібоᵘви // йа йім ˈдала по хˈл’ібоᵘви / губ наваˈрила суˈхих до тих / до ˈтого хˈл’іба / неᵢˈто моˈчайут / оˈтак / ˈкажу / помоˈчаїте ў ˈмени / кажу / неᵢˈма таˈкого ˈдоброго вам шо йісти / боᵘршˈчу зваˈрила / карˈтофл’і лиᵉˈшили / ˈборшч покˈлала / заˈбула / ˈкаже / клаˈд’іт п’ідоᵘгˈр’іти / та МаˈрИна / шо здоїˈмайе / а п’ішˈли сп’іˈвати на ˈполе / йа ї заˈбула за борщ / шо ˈвикл’учиᵉти йоˈго // приᵉˈход’ім з ˈпол’а / не ˈбуд’іте ˈйісти хˈлопц’і боᵘршˈчу / бо неᵢˈма / аˈд’іт ˈкажу шо зроˈбила / ну то се ˈкажу н’іˈчо / шо борщ згоˈр’іў / шо лиш борщ ˈвикиᵉп’іў лиш ˈйушка ˈвикиᵉп’іла / а то уже неᵢˈма шо ˈйісти / уже шо ж / струˈж’ім карˈтофл’і ваˈрат / ˈкажу струˈжи меᵢˈн’і гаї карˈтофел’ // стˈружат / два йіх і воˈна йідˈна / а д’іўˈчата ˈтожи / сеᵢстˈра та шо ўˈмерла / ўˈмерла теᵢˈпер / і ше ідˈна йе і дв’і ше йе / а се сеᵢстˈра моˈйа ˈсамо ˈменша / да / се ˈсамо ˈменша сеᵢстˈра воˈна ˈнаша ˈмама ўˈмерла / тиї ˈбуло ˈдев’іт ˈрок’іў / а бˈратов’і ˈбуло дваˈнац’іт уже / а д’івˈчата ˈбула МаˈрИ’ійі уже ˈбуло в’іс’імˈнац’іт / а ПаˈрасцІ ˈбуло уже пйатˈнац’іт / а ми з ˈГан’ойу ˈбули уже пов’іˈдаван’і з сеᵢстˈройу неᵢˈбошкойу // ше йак ўˈмерла / н’іхˈто не ўмиˈраў уже три ˈм’іс’ац’і на ПокˈрОву йак уˈмерла / ˈкажу дос’ неᵢˈгодна ˈбула так / тиї так / тиї се так хл’іб пеᵢˈкти // йа так се ˈлазиᵉла на п’ід / і се тої ˈРост’ік вс’іх здоїˈмайе меᵢˈне / і так у к’іˈно поˈказуйе / аˈле там буў тиї ˈкаже / гаїˈди ˈбабо ˈНад’у у к’іˈно поˈказуйут / де ˈкаже гаїд аˈди бˈрама ˈбаби ˈНад’і з кв’ітˈками / не кˈрашеᵢˈна ˈсего ˈроку / неᵢˈма коˈму краˈсити // тиї се так пеᵢˈкли хл’іб / так муˈка ˈс’ійали пшеᵢˈниц’у у гоˈрод’і / ˈперше

ˈс’ійали пше$^{и|}$ниц’у ў го$^{|}$род’і / по$^{|}$с’ійала / ˈжали / жнем / по$^{|}$жали / помоло$^{|}$тили і то$^{|}$ди до мли$^{е|}$на ве$^{и|}$зем // намо$^{|}$лоли то$^{|}$ди і ўже ˈмус’у пе^{и}к$^{|}$ти / т$^{|}$реба / бо ж не ˈбуло ˈперше ў мага$^{|}$з’ін’і / не ˈбуло так з$^{|}$разу / по$^{|}$тому ўже буў ў мага$^{|}$з’ін’і / а то$^{|}$ди з$^{|}$разу ўс’і пе^{и}к$^{|}$ли / н’іх$^{|}$то кор$^{|}$ж’і пе^{и}к$^{|}$ли та$^{|}$к’і куку$^{|}$руз’ан’і / го$^{|}$р’іўку г$^{|}$нали / з куку$^{|}$руз’анойу му$^{|}$койу то ў куку$^{|}$рузі // йа йіі рос$^{|}$казуйу йак тої / ну роска$^{|}$зала йак тої ˈс’ійали му$^{|}$ку / пше$^{и|}$ницу чи ˈжито / тиї но$^{|}$сили до мли$^{е|}$на / во$^{|}$зили му$^{|}$ку / при$^{е|}$везли таї росчи$^{е|}$н’айу ˈс’одн’і / росчи$^{е|}$нила ў$^{|}$вече^{и}р’і / а ˈрано ˈм’іс’у хл’іб у пе$^{и|}$ч’і тиї ўс’о / і ўже і се та$^{|}$киї хл’іб / та$^{|}$ке // - *Які ви знаєте види хліба?* - То та$^{|}$ке кола$^{|}$ч’і ˈробл’ат / се з му$^{|}$ки зазу$^{|}$л’і ˈперше д’іт’ам пе$^{и|}$чу ма$^{|}$лим / зазу$^{|}$л’і пе$^{и|}$чут // спе$^{и|}$чи ме$^{и|}$н’і за$^{|}$зул’у / ма$^{|}$лен’киї ме$^{и|}$н’і х$^{|}$л’ібчик спе$^{и|}$чи / ба$^{|}$лабуше^{и}чки / се та$^{|}$к’і ба$^{|}$лабуше^{и}чки // - *Чи можна, коли пекти хліб, сваритися?* - Не ˈможна / хл’іб пе^{и}к$^{|}$ти ў п’іч са$^{|}$жати / не ˈможна ї гово$^{|}$рити н’і до ˈкого // - *Взагалі не говорити?* - Ну да / йа йак са$^{|}$жайу ў п’іч н’і с ким / не$^{и|}$ма н’і$^{|}$кого / то йа са$^{|}$ма со$^{у|}$б’і ў ˈхат’і са$^{|}$жайу хл’іб у п’іч / шоб буў рум$^{|}$йаниї та$^{|}$киї йак рум$^{|}$йаниї / шоб рум$^{|}$йаниї буў / се так при^{е}моў$^{|}$л’айу // - *А коли в хлібові тріщина?* - А то се йак на Ве$^{и|}$ликден’ са$^{|}$жайут пас$^{|}$ки / тиї шчи$^{е|}$тайут / шчи$^{е|}$тайут / се ме$^{и|}$н’і / а се ˈд’іт’ом / ˈопш’ім шчи$^{е|}$тайе со$^{у|}$б’і // шчи$^{е|}$тайе / се м’ії хл’іб / лчо^{у}ло$^{у|}$в’ік’іў буў хл’іб / а се м’ії хл’іб уже / а йак йе ˈд’іти / ше ди$^{е|}$тини // тиї йак т$^{|}$р’існе чо^{у}ло$^{у|}$в’ічиї хл’іб т$^{|}$р’існе / ўмер ˈхуче йак йа / бач ўже в’іс’ім$^{|}$нац’іт’ ˈрок’іў йак ўмер д’ід / а так шо се та$^{|}$к’і п$^{|}$ризнаки ˈбули // чи п$^{|}$равда се чи н’е / а$^{|}$ле так се ˈбуло так / того того хл’іб йак са$^{|}$жайут пас$^{|}$ки на Ве$^{и|}$ликден’ / на Ве$^{и|}$ликден’ са$^{|}$жайут пас$^{|}$ки / а так // - *Чи можна йти і не закривати піч, чи обов’язково закривають?* - А н’е / йак$^{|}$шо не бе$^{и|}$ре гн’іт закри$^{|}$вайут ˈтойу / а$^{|}$ди за$^{|}$була / к$^{|}$ришкойу та$^{|}$койу / за$^{|}$тула / за$^{|}$тула / при^{е}кри$^{е|}$вайут йак не$^{и|}$ма / а йак ˈдобре ў пе$^{и|}$ч’і йа не закри$^{е|}$вала / бо ў ˈмени ˈдобра п’іч пе^{и}к$^{|}$ла // та і са / йа не ви^{е}ки$^{е|}$дала / ў ˈмени тут п’іч і там п’іч / а так то закри$^{е|}$вайут та$^{|}$ко / йак гн’іт не бе$^{и|}$ре / а ˈчасом йак не зак$^{|}$рийу / та$^{|}$ко ˈвигорнула жар / ў пе^{и}ч’і наго$^{|}$рит ˈб’іл’ше / то ˈчорниї ˈроби^{е}ц’а / а$^{|}$ле так н’і$^{|}$чо // а йа$^{|}$к’і ж там при^{е}к$^{|}$мети / о$^{|}$се так пе$^{и|}$чец’а хл’іб / на ло$^{|}$пату п’ід$^{|}$сипала му$^{|}$койу йак са$^{|}$жати / бо ˈперше з ко$^{|}$рита таї ви^{е}роб$^{|}$л’айеш йо$^{|}$го ту$^{|}$ди / на с$^{|}$кате^{и}рку / а з с$^{|}$кате^{и}рки ўже бе$^{и|}$реш на ло$^{|}$пату / кла$^{|}$деш йо$^{|}$го ў п’іч / на ст’іл ˈвироблʼу / а то$^{|}$ди а$^{|}$ле ˈгусто ˈм’іс’у / в’ін ўже с$^{|}$ходе / ˈдивл’ус’а в’ін ўже роз’і$^{|}$жайеца /йа то$^{|}$ди на$^{|}$зад на ло$^{|}$пату та ў п’іч // шо то пух$^{|}$ка м’і$^{|}$сила / в’і$^{|}$сока ў п’іч загл’а$^{|}$дала / н’е в’і$^{|}$сока м’і$^{|}$сила / пух$^{|}$ка ў п’іч загл’а$^{|}$дала / ше не так / за$^{|}$була ўже

ˈбачиш йак / в’іˈсока саˈжала / а румˈйана ў п’іч загл’аˈдала / се так йак шоб румˈйаниў хл’іб буў / се так приᵉˈмоўˈл’ала / так каˈзали баˈби стаˈр’і ˈперше / тиї йа ўже стаˈра / тиї тиї ўже так / а ˈбабка МаˈР’ійа шо воˈна не зˈнайе / воˈна ˈтоже заˈбула // - *Коли ви забираєте хліб з печі, то ви ставите туди дрова?*- Ну да / ˈвит’агнула / стоˈйіт ўже на погоˈтов’і / ˈвит’агнула хл’іб і б’ігом киᵉˈдайу паˈтик в’ідеї ў п’іч // - *А для чого це?* - Шоб не ˈбула ˈгола п’іч / шоб не ˈбула ˈгола п’іч / так каˈзали / так коˈлис’ ˈбабка каˈзала ˈбула / ˈд’іда ˈмого чоᵘˈлоᵘˈв’іка ˈбабка / стаˈра ўже ˈбула таˈка йак / шче стаˈр’ішча ˈбула / тиї так каˈзала / йа таˈко виᵉˈтаˈгайу хл’іб / мої не заˈбуд’ ˈкинути паˈтик у п’іч ˈкажу / да так ˈбуло напраўˈл’ала ўс’о / ўс’іˈл’ако ˈбуло / ўс’о ˈбуло // от на Веᵎˈликден’ ˈкаже / не клич ˈкури / аˈле з реᵎшеᵎˈта ˈсипати ˈтого / даˈвати ˈйісти ˈкурам з реᵎшеᵎˈта і моᵘˈтузˈком обˈмотувати круˈгом / шоб не їшли ˈнестис’а п’ід дˈругу ˈхату / се так ˈтожи // а ше йак на Св’аˈтиї ˈвеч’ір / ми на Св’аˈтиї ˈвечер йак с’іˈдайеш веᵎˈчер’ати / тиї беᵎˈреш їдеш до куˈреї і беᵎˈреш лошˈками тараˈбаниш / а воˈна ко-ко-ко-ко-ко-ко ˈкаже / а йа ˈкажу йіїкокоˈчиса не кокоˈчиса / а сто йаˈйец ізнеᵎˈсиса / так ˈбабка меᵎˈне напраўˈл’ала / і так йа роˈбила / аˈле чи пˈраўда воˈно чи н’е / се таˈк’і ˈбули приᵉˈбаˈутки // (Ганзюк Н.В., 1929 р.н., с. Наддністрянське, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

Йак пеᵎˈкˈли шо форˈми ˈбули / не ˈбуло фоᵘˈрˈм’іў / тиї так на ˈлист’а насˈтелим ў пеᵎˈч’і / так пеᵎˈкˈла хл’іб // ми так гоˈлодн’і ˈбули / шо ж ішˈла до шˈколи куˈсочка хˈл’іба не ˈбуло / ˈмама мамаˈлигу зˈварит’ / йа беᵎˈру куˈсочок мамаˈлиги і то ˈд’іти ˈвипрос’ат / бо жадˈн’і ˈбули // - *А як саме пекли хліб?* - Йак пеᵎˈкˈла / рошчиᵉˈн’ала / ˈперше на ˈт’істови пеᵎˈкˈли / виᵉˈробˈл’али ˈт’істо / пеᵎˈкˈли хл’іб / лиˈшали тˈрошки ˈтойі рошˈчини / виᵉˈробˈл’али таˈке ˈт’істеᵎˈчко / і коˈли хл’іб пеᵎˈче розˈмочуйут тої хл’і ˈт’іста / і рошчиᵉˈн’айут // рошчиᵉˈн’айут теᵎˈпˈлен’койі воˈдички / муˈки рошчиᵉˈнила в’ін з’ійˈшоў / тоᵘˈд’і беᵎˈре ше пеᵎˈреᵎˈм’іс’уйе / тоᵘˈд’і клаˈде / в’ін сˈходит / зноў киᵉˈдайе ў форˈми і в’ін у форˈмах шче п’ідˈходе / і тоᵘˈди саˈжайут ў п’іч // (Гилинич Г.П., 1944 р.н., с. Наддністрянське, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

Коˈлис’ йа пекˈла хл’іп / буˈла ˈб’іл’ша с’ім’йа / хл’іп коˈлис’ таˈкиї пекˈли шо розчиˈн’айут’ гусˈтен’ко от тоˈд’і дˈрожд’і і цеї ˈт’істо ˈкисле / воно п’ідˈходе / вим’іˈс’уйут’ ˈдобре і тоˈд’і висиˈпайут’ на цеї / на таˈкейе / на

ст’іл’ˈниц’у і тоˈд’і виˈм’іс’уйут і в’ін виˈходе таˈкиї ˈгарниї / йакˈшо йе каˈпуста / на каˈпусту клаˈдут’/ а йакˈшо ˈнема то на ˈчиᵉр’ін’ ў п’іч // а п’іч заˈпал’уйут’ таˈко / паˈлити ˈшоби верх буў к’ірˈп’іч ˈб’илиї то тоˈд’і ўже ˈможна саˈжати / ну йак йаˈкиї йе / п’іўтоˈра чаˈса / а йак хаˈроша п’іч / а йакˈшо паˈган’ша і до двох т’агне / а загˈн’ічуйут’ так / йакˈшо ˈдобре воˈно / йак цеї верх наˈп’ікс’а то ˈможна тої жар горˈтати / а йакˈшо н’е / то тˈрошеч’к’і п’ідгорˈнути шоб хл’іп загн’іˈтиўс’а от / тоˈд’і таˈке і в’ін тоˈд’і таˈкиї ˈгарниї / отаˈке ў сеˈл’і устˈроїство // а тут ўже так / шо дно воˈно ˈзараз ў нас ўже з к’ірп’іˈч’а / то таˈко тˈреба / ў нас йе таˈка коц’уˈба і таˈко ˈшуркайеш ˈтойу коц’уˈбойу / йакˈшо ˈіскри їдут’ // то зˈначит’ шо ўже наˈпалено // (Вержук М.О., 1933 р.н., с. Лучинець, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

ˈТема ˈхл’іба / ˈв’ічна і неоˈс’ажна / про ˈн’уйу ˈможна говоˈрити баˈгато і ˈзаўжди // ˈтема хˈл’іба ˈсама актуˈал’на ˈтема на ўс’і в’іˈки / бо хл’іб / це с’в’аˈте / це осˈнова ˈйіж’і л’уˈдини // ˈможна йісти хл’іб і саˈмиї і в’ін н’іˈколи нам не прийіˈдайец’а / а от без хˈл’іба ˈнавіт’ ˈсама ˈвишукана сˈтрава не ˈбуде нам смачˈна // ў наˈрод’і ˈкажут’ / шчо хл’іп у ˈдом’і / то гоˈсподар / у пˈрац’і / в’ін йак друг / а ў доˈроз’і хл’іб /це наїˈкрашчиї тоˈвариш // хл’іп буў с’в’атˈковиї / в уˈжитку і ˈзараз в’ін йе і звиˈчаїниї / буˈден:иї // с’в’атˈковиї хл’іб / в’ін йак пˈравило / ˈп’ікс’а веˈликиї / квадˈратниї аˈбо зделˈб’іл’шого ˈкруглиї // там на ˈн’ому буˈли ўˈс’ак’і озˈдоби // вип’іˈкаўс’а в’ін із ˈб’ілойі / пшеˈнишнойі муˈки / йоˈго розчиˈн’али на моло ˈц’і / з ˈдр’іжджами / з ˈйаїц’ами /з ˈмаслом чи оˈл’ійейу / додаˈвали ˈцукор // а буˈден:иї хл’іб / це пˈросто розчиˈн’али і заˈм’ішували ц’у рожˈчинку на воˈд’і / без ўˈс’акойі зˈдоби / аˈле ў т’ій і ˈдруг’ій заўжˈди буˈла приˈсутн’а с’іл’ // обоўйазˈково / йак ˈт’іл’ки почиˈнали ˈмати ˈд’ілο з хˈл’ібом / зˈразу ўкиˈдали дˈр’ібку ˈсол’і // ў нас час хл’іп пеˈчут’ / коли коˈму заˈхочец’а // ў ˈтойі госпоˈдин’і йе хл’ібоˈп’ічка / а ў ˈтойі електроду ˈхоўка / і / коˈли коˈму ˈтреба / тоˈд’і ї пеˈчут’// а коˈлис’ п’ідробˈл’али закˈваску / ўчиˈн’али / каˈзали ўчиˈн’али хл’іб // воˈни його / йак пˈравило / ўчиˈн’али ў н’іч з пˈйатниц’і на суˈботу // в’ін ˈц’ілу н’іч поˈвинен буў гˈрати / ˈграти / а ўже ўˈранц’і заˈм’ішували так йак ˈтреба / і ўже ў суˈботу зˈранку хл’іб вип’іˈкали // пекˈли йоˈго не так / йак ˈзараз / буˈханку чи дв’і / а тод’і госпоˈдин’а пекˈла на ˈц’илиї ˈтижден’ / і н’і ў ˈйакиї ˈінший ден’ / ˈт’іл’ки ў суˈботн’ій // це буˈла таˈка наˈродна траˈдиц’ійа // а чоˈму? бо тоˈму шо н’іхˈто не п’ік / н’іхˈто не паˈлиў пеˈч’і / шоб спекˈти буˈханку чи дв’і // вип’іˈкаўс’а хл’іб ў ˈпоўниї п’іч / ў тих буˈло ˈдеўйат буˈханок / ў тих дв’іˈнац’іт’ / йак у ˈкого // аˈле

шˈчоби спекˈти хл’іб / це не ˈпросто буˈло / це буў веˈликиї ˈзах’ід // це тˈреба буˈло ўˈз’ати д’іˈжу / ў ту д’іˈжу зроˈбити ц’у рожˈчинку / накˈрити йіˈйі / воˈна поˈвин:а на ˈтеплому ˈм’іс’ц’і броˈдити ˈц’ілу н’іч / а тоˈд’і йоˈго зам’іˈсити тої хл’іб / а тоˈд’і ˈдати йому ˈвисходити / а тоˈд’і ўже його вироб̆ˈл’ати і вип’іˈкати // (Романець О.Й., 1950 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

П’ідроб̆ˈл’али дˈрождж’і / муˈкички / ˈс’ійали / о / теˈплен’койі воˈдички п’ідроˈбили дˈрождж’і / оˈпара / п’іˈдн’алас’а / о / п’ідроˈбили ˈб’іл’ше / му’ки ˈс’ійали / шоˈби буˈло ˈб’іл’ше / о // ˈпот’ім / ц’а оˈпара сноў п’ідˈн’алас’а / і ўже / ˈчерез йаˈкес’ ўˈр’ем’а ˈчерез два чаˈса ˈчерез ˈчерез ˈск’іки / заˈм’іс’ували ўже ˈт’істо на хл’іп / так шоˈби буˈло / м’іˈсили ˈпоки / не в’ідстане в’ід руˈки // т’істо поˈка не в’ідсˈтане в’ід руˈки / м’іˈсили / о // ˈпот’ім воˈно хараˈшо п’ідˈходит’ / і беˈрем / на ˈформучку тˈрет’у чаˈстину ˈформочки // росклӑˈдали по ˈформочках / ў ˈформочц’і зноў в’ін п’ідˈходиў / о / а туˈд’і / саˈжали ў п’ец / на йак йаˈка п’ец / ў коˈго скоˈр’іше пеᵘкˈлас’а / ў ˈкого / ˈменши / ˈменче ўˈремйа // гоˈдина це ˈточно / да / а туˈд’і вит’аˈгали / і обмиˈвали хл’іп чик вуˈдичкойу // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Однаˈковиї // (Баяк О.Ф., 1948 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну йак коˈлис’ пекˈли коˈлис’ пекˈли йак ну зˈнайеш це ˈзараз ўс’о дˈрождж’і це ааа ўс’о йе пристосуˈван:’а р’хˈл’ітел’і / пухˈл’ітел’і цеˈво ўс’о а коˈлис’ на закˈвасц’і роˈбили і то буў хл’іп таˈкиї настоˈйашчиї своˈйі доˈмашн’і дˈрождж’і ˈт’іста лиˈшали / от ˈвипекли хл’іп / а тоˈд’і лиˈшали палаˈничку ˈт’істечка шоб на дˈругиї раз ˈмати та ї же тоˈд’і еее розˈмочували і ўже на дˈругиї раз ўже моˈчили / і так ˈкажниї раз соˈб’і потˈрошки лиˈшали дˈрождж’іў н’іхˈто н’іˈйаких не знаў і таˈк’і буˈли ˈнецки / йак коˈрито // (Цибульська О.С., 1948 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Хл’іб йа пеᵘкˈла / роˈбила рошˈчинку / ˈдродж’і / воˈдичку ˈл’ала / ˈлошку ˈсахару / буˈкички і п’ідроˈбл’ала таˈку рошˈчинку // воˈна з’ійшˈла / туˈд’і йа добаўˈл’ала воˈди / добавˈл’ала ˈсол’і / шоб буˈло ўс’о по вˈкусу / ˈсипала муˈку / і м’іˈсила хл’іп // м’іˈсила / ˈгарно виˈм’ішувала йоˈго / шоб в’ін не буў ˈдуже густиї і не буў поˈв’іл’ниї / р’ідˈкиї / шоб в’ін таˈкиї суˈб’і буў поˈв’іл’ниї / ˈклала йоˈго / шоб в’ін п’ід’іˈсходиў // коˈли

в’ін п’ід’ій|шоў пос|тойаў / йа ту|д’і наки|дала ў |форми йо|го / і |клала о|п’ат’ шоб в’ін ў |формах п’ід’ій|шоў // п’іч ў |мени бу|ла / йа пе|кла ў пе[и]|ч’і / п’іч бу|ла ў |мени ўже го|това / на|палена / |гарно во|на на|гр’ілас’а / |шоби дно бу|ло че[и]|рвони і / верх буў |б’ілиї / шоб |гарно бу|ло на|печено / і ту|д’і йа са|дила хл’іб у п’іч / і пик|ла |сорок ми|нут // ну ту|д’і вит’а|гала і |гарниї / |добриї пулу|чаўс’а хл’іп // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Хл’іп пе[и]|кла одна|ковиї / |т’іко шо |паску йа пе[и]|кла / на |Паску йа пе|кла / па|ски на Ве|ликден’ // а так хл’іп / в’ін |добриї пулу|чаўс’а / пе|кли шчо|ден // (Зацерковна Н.П., 1947 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

Ў |наш’ім си|л’і ў даўни|ну пек|ли хл’іб у пе|ч’і / н’іх|то не |знаў ду|ховок ду|ховок не |було / а бу|ла |глин’ана п’іч / |вимашче[и]|на |глинойу / і чи|р’ін’ на пи|ч’і бу|ла |тожи |глинойу |вимашчена / се |зараз к’ірп’і|чами ў|кладжена а |перши бу|ла |вимошчена г|линойу / і то бу|ла |дужи та|ка п’іч |дужи гар|но пикл|а і |дужи |дужи сма|чниї хл’іп з |тойі |печ’і буў / |хот’ |зарас з к’ірп’і|ча |тожи ше пи|чем тої хл’іп а|ли / то буў |запах особ|ливиї шо п’іч бу|ла |вимошчина |глинойу |вигладжина / се на вис|н’і |кожна хо|з’еїка у |перед |Паскойу ви|маст’увала |глинойу п’іч / а|би во|на бу|ла гла|ден’ка / а|би не |падало |в’іти на |хл’іп н’і|йаке с|м’іт’:ачко і так п’іч готу|валас’а шчо|року до |вип’ічки х|л’іба / а хл’іп пик|ли |перши |дрожд’іў не |було / а буў хм’іл’ таї зби|рали ши|ки |хмел’у / за|варували та|к’і йак йаг|би чаї / і на |т’ім |хмел’ови рошчи|н’али |т’істо ро|шчино / у |ночвах рошчи|н’али ро|шчину / не ба|гато нас’і|вали пши|ничнойі му|ки / і та пши|нична му|кичка а на |жорнах мо|лоли / бо м|лин’іў жиш не |було / на |жорнах змо|лоли на |ситови про|с’ійали йі|йі / і на |ц’ім |хмел’ов’ім |чайови за|парували / зароб|л’али та|ку рош|чинку і с’а рош|чинка с|ходила / і то|ди ўже нас’і|вали |другу му|кичку та|ку с |цего |самого і добаў|л’али ґ|рису / бо ґ|рис в’ідс’і|ваўс’а |али шоб в’ін не пропа|даў / і шо|би на |доўши хва|тало му|ки да хва|тало |хл’іба для |йізж’і / то йі еко|номили се бу|ло та|ке |вип’ічка |хл’іба // бу|ла та|ка |дл’а шчо|ден:ойі |йіж’і шо се |ми шчод’|н’а |йіли той |хл’ібчик / а по|тому с’у ро|шчинку за|парували кипйат|ком і добаўл’али ўже / |ўже за|парували шеї ґрис за|парували ї то|ди зам’і|с’ували / добаў|л’али ше |тойі му|кички пше|нишнойі шо на |жорнах з|мелина бу|ла / і |так ви|м’іс’уўали хл’іп / |але фор|м’іў не бу|ло таї |треба бу|ло пик|ти на чири|н’і / та |тобто на |днови пик|лос’а бу|ла та|ка ло|пата з |доўгойу |доўгойу |ручкойу // тої |хл’іп |вим’ісивс’а і ў мисоч|ки на трапоч|ки вики|даўс’а мисоч|ки / в’ін

там ˈсходиў а тоˈди коˈли ў пеˈч’і ўже наго ˈр’ілo / тоˈди тої ˈхл’іпчик ˈбрали і с тойі мисоч ˈки і таˈко перевер ˈтали з ˈмисочкойу на /на лоˈпату / а ˈмисочку з ˈтойу ˈтрапочкойу заби ˈрали а тоˈди з лоˈпати лиш шурх ў п’іч / шур ў п’іч і так йеˈден ˈколо ˈдругого тої ˈхл’ібчик склаˈдали / в’ін ше там ˈтрошки опкруг ˈл’уваўс’а і то пикˈли ˈхл’іпчик на дˈнови каˈзали на дˈнови на чиˈрин’і // аˈли се ˈхл’іпчик пекˈли таˈке дл’а шчоˈден:ойі ˈйіж’і / а йак приˈходили с’ваˈта то хл’іп чик ўже пекˈли хто маў / тˈрошки з б’іˈл’ішчойі муˈкички ўже в’ідбеˈрали б’іˈл’ішчу муˈкичку / і тої хл’іп чик пикˈли ўже з б’іˈл’ішчойі муˈкички / ўже не добаўл’али ˈн’ічого / аˈли ше пикˈли ˈхл’іпчи к/ і каˈзали на ˈнего малаˈйі / ˈтожи на ˈжорнах моˈлоли і кукуˈрудзу і пшиˈниц’у аˈли окˈремо / с пшиˈничнойі муˈки так ˈсамо заруб ˈл’али / ˈхл’іп заруˈбл’али роˈшчину аˈли роˈшчину заруˈбл’али ўже с ˈтого ˈт’іста шо ўже лиˈшалос’а ў ˈночвах/ лиˈшалос’а / лиˈшали таˈк’і жмеˈн’у таˈкого ˈт’іста і то ˈт’істо там висход’увало / роˈбили з ˈнего таˈкий баˈлабушок / і цеї баˈлабушок суˈшили на ˈкомин’і на / бо ж ˈперше ўсе ў пеˈч’і ваˈрили ˈйісти // ˈкомен ўс’іґда буў гоˈрачий і сей баˈлабушок в’ін висиˈхаў на ˈкомин’і висиˈхаў / аˈли ўже йак ˈтреба буˈло ˈсл’ідуйучий хл’іб м’іˈсити / то сеї баˈлабушок розˈмочували / то тоˈди ўже ˈможна буˈло не добаўˈл’ати н’і ˈдрожд’іў і н’і ˈхмел’ового ˈтого ˈчайу заˈварки тойі ˈхмел’овойі / бо ўже ˈт’істо сˈходило на т’ім ˈт’істови шо ˈвисохло ўже буˈло тої баˈлабушок ˈвисох і то йоˈго розмоˈчили / і на н’ім ўже заˈм’іс’ували ˈтого ˈт’іста / і ˈколи с’а муˈкичка ўже буˈла заˈроблена ўже роˈшчина ўже зароˈбили йіˈйі тоˈди / проˈс’ійували кукуˈрудз’ану муˈку / йіˈйі заˈпарували кип’атˈком і даˈвали шоб воˈна ˈтрошки насˈтойалас’а наˈпарилас’а / і тоˈд’і заˈм’іс’ували малаˈйі / ˈхл’іп кукуˈрудз’аний / в’ін ˈдуже смашˈниї ˈв’ін таˈкиї ˈт’ажко ˈдобриї і смачˈниї / шо таˈко ˈйісиш ˈйого ˈйого саˈмиї ˈможна ˈйісти / о йа шеї ˈзараз пиˈчу таˈкиї хл’іп / і ˈйого ˈдуже ˈдобре бо в’ін ˈдуже таˈкиї / в’ін ˈдуже таˈкиї румˈн’аниї румˈн’аниї / і ˈдуже таˈкий смачˈниї ˈзапах / ˈдуже ў ˈнего ˈгарниї і сˈмак ў н’ім ˈдуже ˈгарний / в’ін то т’ажкоˈватиї бо кукуˈрудза / кукуˈрудз’ана муˈка т’ажкоˈвата / то і ˈхл’іпчик т’ажкоˈватиї / аˈли в’ін таˈкий ситˈниї / ˈгр’іночку з’іў то се ўс’і ми буˈли ˈситн’і тим ˈхл’ібом / малаˈйами / бо в’ін буў таˈким шо ˈйісти не ˈхт’ілос’а ˈп’ісл’а ˈтого йак найіˈсис’а хл’іб // ої таї це таˈка буˈла ˈвип’ічка ˈтого ˈхл’іпчика / і се буˈла заґоˈтоўка ўс’о ˈўремн’а баˈлабушки суˈх’і на ˈкомен’і / шоˈби ˈдал’ше буў / ˈдал’ше рошчиˈн’атис’ ўже ў ˈсл’ідуйучиї раз / коˈли ўже цеї хл’іб ˈз’іли рошчиˈн’ати ˈдругиї хл’іб / о а ˈдрожд’іў н’іˈйаких не ˈбуло / йаˈк’і там ˈдрожд’і буˈли / хто там знаў т’і ˈдрожд’і / о і се пикˈли без ˈдрожд’іў тої

хл’іб / ўже ˈзараз ˈмода п’ішˈла бездрожджоˈвиї хл’іб а ми ˈйіли безрожджоˈвиї / бо ˈдрожд’іў не ˈбуло / отаˈке буˈло // (Дідик Л.Ф., 1936 р.н., с. Виноградне, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Коˈлис’ йа памйаˈтайу ˈмама / пеᵘклˈа хˈлі’іпᵇ // із пшиᵉˈничного ˈборошна / і ˈжитн’ого із кукуˈрудз’аного пиᵉˈкли ˈл’іп // коˈлис’ шче раˈн’ішеᵘ ˈмама росˈказувала шчо ниᵉ буˈло ˈдрожд’іў і / шчоп спиᵉˈкти хˈл’іпᵇ запаруˈвали ˈмуку / залиᵉˈвали к’іпйатˈком і воˈна броˈдила ˈпот’ім виᵉˈм’ішували хл’іп // поʸˈм’ішували таˈк’і д’іˈжи диᵉриᵉˈв’йан’і буˈли // ну йак каструˈл’і таˈкойі виᵉлиᵉчиˈни ˈможеᵘ на ˈл’ітр’іў тˈридц’ат’// пиᵉˈкˈли хˈлі’іпᵇ хˈл’ібин виᵉˈлик’і таˈк’і паˈланиц’і / ў ˈпиᵉч’і / виᵉˈм’ішували ўˈс’іх ˈд’іжках / воˈно на н’іч росчиᵉˈн’али ˈйого / таˈка ˈросчина р’ідˈка // ˈпот’ім ˈйого м’іˈсили і воˈно п’ідˈходило // шче чиᵉˈкали і шче раз м’іˈсили туᵒˈд’і паˈлили п’іч ў ўˈм’ішчалос’ хˈл’ібин дваˈнацит’ на ˈцилиї ˈтиждин’/ і зˈноў заˈм’ішували шопᵇ буў ве’с час чеᵘрстˈвиї хл’іпᵇ шопᵇ на ˈдоўшиᵉ стаˈвало / бо йак хˈл’іп чиᵉрстˈвиї / то ˈс’імйа виᵉˈлика йак л’уˈдеї коˈлис’ буˈли баˈгато д’іˈтеї по пˈйатиᵉро / ˈшестиᵉро/ ˈчетвиᵉро ˈб’іл’шиᵉ ˈменшиᵉ / то шоп хˈл’іпᵇ вес’ час буў ў ˈхат’і стаˈвало і на на ˈдоўшеᵘ стаˈвало // то оˈдин пиᵉˈчут’ а дˈругиї заˈм’ішуйут’ шопᵇ зноў чиᵉрстˈв’ішчиї // і коˈли хл’іпᵇ вироб’л’али роˈбили ˈйого кругˈлен’ким / кˈлали на лоˈпато п’ід на лоˈпато кˈлали лисˈток з каˈпусти о чиᵉˈр’ін’ виго’раў / жар виби’ˈрали ˈв’іниᵉчком п’ідм’іˈтали // і туᵒˈд’і цеї хл'іпᵇ з лоˈпати кˈлали на чиᵉˈр’ін’ / аˈбо пˈросто на чиᵉˈр’ін’ без каˈпусти кˈлали // і пшиᵉˈничниї і ˈжитн’ій// форˈм’іў таˈких ниᵉ буˈло ˈмама росˈказувала коˈлис’/ ˈмама ˈтис’ача деᵘвйаˈцот триˈц’атого ˈроку / дожиˈла деᵘйаˈносто двох ˈрок’іў / і шче жиᵉˈве то воˈна ˈмиᵉн’і роˈсказувала / шчо так пиᵉˈкˈли хˈл’іпᵇ // ˈпот’ім цеї хл’іпᵇ вип’іˈкаўс’а прибˈлизно гоˈдину // туᵒˈд’і ˈйого доста’вали / кˈлали // роскла’дали по стоʸˈл’і коˈлис’ таˈк’і ˈлаўки ˈдоўг’і буˈли // зˈмашчували ˈйого воˈдичкойу / накриᵉˈвали ˈчистойу скаˈтиᵉртинойу або рушниˈками домаˈтканами таˈкими / коˈлис’ буˈли ў ˈкожн’іў ˈс’імйі руш’нички таˈк’і // і хл’іпᵇ обстиˈгаў // і ˈдужиᵉ вˈкусниї буў // а теᵘˈпер пиᵉˈчут’ ˈб’іл’шие ˈб’іл’ш’іст’ ў дуˈхоўках / бо ˈпеч’і повикиˈдали ˈпеч’і зайˈмайут’ баˈгато ˈм’ісц’а ў ˈхат’і // і тоˈго ˈб’іл’ш’іст’ хˈл’іба теᵘˈпер ў дуˈхоўках / ў форˈмах // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – На шчоˈден’ пиᵉкли ˈчорниї хл’іпᵇ / ˈб’іл’ш з / чоʸрˈн’ішойі муˈки добаўˈл’али // а на с’в’аˈт / пиᵉˈкˈли ˈт’іки з ˈб’ілого ˈборошна // шоп в’ін вˈкусниї буў / напˈриклад / на ˈПаску/ пиᵉˈкˈли ˈпаски таˈк’і йак хˈл’іпᵇ /

ниᵉ соˈлодк’і / а таˈк’і йак хˈл’іпᵇ т’іки хˈл’іпᵇ хˈл’іпᵇ ˈпасками / ў таˈких форˈмах // форˈми тоˈжиᵉ ниᵉ буˈли спиц’іˈал’но завоц’ˈк’і / а роˈбили своˈйі з бˈл’ахи // о а на Р’іздˈво / пиᵉкˈли колаˈч’і / колаˈч’і пиᵉкˈли тоˈжиᵉ б’із ˈб’ілойі муˈки // а на шчоˈден’ пиᵉкˈли / шопᵇ хл’іпᵇ буў ситˈн’ішиї / шопᵇ ˈменшиᵉ зйіˈдали / чорˈн’авиї добаўˈл’али ˈперший і дˈругиї сорт // (Свята Л.В, 1948 р.н., с.Клекотина, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

П’ідроˈбити рошˈчинку / так / таˈка рошˈчинка / тˈрошки туї дˈрожд’і і муˈка / і ˈнав’іт’ ˈможна тˈрошечки чу чут’ ˈкинути тˈрошечки ˈсахару / там ˈложечкойу йаˈкус’ там маˈлен’ку / а тоᵘˈд’і бˈрати и воˈно п’і.. поˈбачиш шо воˈно ўже п’ітˈходи це дˈрож’і і тоˈд’і ˈможна рошчиˈн’ати / киˈдайут’ муˈки сˈк’іки і шо там хто сˈк’іки пиᵉˈче і там ни на ˈц’ому ни..ни ˈімено ни зˈнайут сˈк’іки йак /о // і воˈда типˈлен’ка ўс’о циˈво рошчиˈнити ійеˈго і посˈтавити шоб воˈно п’ітˈходило // а тоˈд’і йак ўже воᵘˈно п’ід’іˈде ше раз пом’іˈшати шоб воˈно ˈтрошки ˈвикисло / там / а тоˈд’і ўже коᵘˈли воˈно ўже це ўже ўс’о це п’ід’іїшˈло ўже ўс’о там шо ўже ви..ˈвикисло воᵘˈно тоᵘˈд’і заˈм’ішуйут тої хл’іп / нааа цеї / еее заˈм’ішуйут ну там ў ˈчому рошчиˈнили ˈд’іжчина йаˈкас’ там чи шо ˈтожи / воˈни роо.. тоˈд’і рошчиˈнили цеї ўˈз’али зам’іˈсили і воᵘˈно ўже п’ітˈходит / тоᵘˈд’і ўже п’ід’іїшˈло ˈможна пом’іˈсити ше таˈко з ˈраза тиˈї шоб ше зноў п’ід’іїшˈло і тоᵘˈд’і ўжее заˈпал’уйут у пˈйецу шоб буˈло ммм шоб наго ˈрало / на..наго ˈр’ілο ў пˈйецу аа хл’іб у форˈми вироб ˈл’айут бо дуже в’ін ше п’ід’іˈйшоў ўже ни толоˈчити // цеї // у ˈформу // у форˈми / ну тиˈї на посˈтавити форˈми на– а ў форˈмах хаї в’ін п’ід’іˈйде / а тоᵘˈд’і п’ід’іˈйшоў хараˈшо ўс’о і ўже тоᵘˈд’і помасˈтити ˈчимось зˈверхи ˈможна і йаˈїцем / ˈможна там / ої йакˈшо ўже виˈїмайе ўже ўсп’ік посˈтавили пикˈти хˈл’іба / йакˈшо ўже сˈп’ікс’а хл’іп ˈвиїмати йоˈго і тоᵘˈд’і це моˈйа ˈмама таˈко роˈбила тим воˈдойу ўˈмийе їоˈго / хл’іб // ˈвиїме а тоᵘˈд’і ўже // – *Угу.* – Хл’іб да // – *А для чого?* – А? ну йа ни зˈнайу ну таˈко ўсе соᵘˈб’і н’іˈби йак поˈмила воˈдойу // ааа йакˈшо на чер’іˈн’і пикˈти / то пˈросто бес ˈформи ˈтоже ви..ˈвиробити їоˈго на.. посˈтавити ˈмама ўсе на ˈпост’іл’ кˈлала на поᵘˈдушку / склаˈде– е тої хл’іб / цеї ˈвироблениї / і на чер’іˈн’і таˈко в’ін п’іди ˈїˈшоў.. п’іди ˈїˈшоў ўже таˈкиї шо тре ўсаˈжати і тоᵘˈд’і на лоˈпату / о / на таˈк’і ў форˈмах ˈтожи і на лоˈпату клаˈде на лоˈпату шурˈнула ў пйец / о / і так ˈтоже пеˈчец’а в’ін на..на ˈц’ому / на чер’іˈн’і / і спикˈти // п’ідˈпалок ˈтожи йе // – *А чи однаковиї пекли хліб на свята і щодня?* – Н’е шчодˈн’а ниᵉ пикˈли хл’іп / рас на ˈтиждеᵘˈн’ це пикˈли хл’іб / рас на ˈтиждеᵘˈн’ пикˈли хл’іб // – *Ну а пекли такиї же як на свята?* –

Ну йак ну хто йак ко^{у}му пулу^{ı}чалос’ / йак^{ı}шо бу^{ı}ло ц’а мука пит^{ı}л’ована то так б’і^{ı}лен’ка ў ^{ı}кого там дис’ со^{у}б’і во^{ı}ни йак ц’а пши^{ı}нишна му^{ı}ка / а йак^{ı}шо / а н’е / то так хто / хто йак пик..п’ік / хто йак // (Горобець С.Г., 1944 р.н., с. Джурин, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Хл’іб? Рошчи^{ı}нила / ко^{ı}лис’ це п’ідроб^{ı}л’али рош^{ı}чинку / а то^{ı}д’і во^{ı}но п’ід’ій^{ı}де / а лиш то^{у}д’і м’і^{ı}сили хл’іп // то^{ı}д’і м’і^{ı}сили хл’іб / зам’і^{ı}сила і пос^{ı}тавила шоб в’ін підій^{ı}шоў хара^{ı}шо / ^{ı}гарно / в’ін ўже п’ід^{ı}ходи шо ўже йак..йак ^{ı}перше ў д’і^{ı}ж’і ро^{ı}билос’а / то^{у} в’ін аш / аш пере^{и}ли^{ı}вайец’а ну так / о / т’ій запа^{ı}лила п’іч / п’іч го^{ı}рит / ў п’і^{ı}ч’і го^{ı}рит / то^{у}д’і бе^{и}ру ўже ^{ı}диўл’ус’а йак там ў пе^{ı}ч’і наго^{ı}р’ило / то^{у}д’і бе^{и}ру і вироб^{ı}л’айу хл’іп / вироб^{ı}л’айу хл’іп / ну р’івно^{ı}м’ірно так ста^{ı}райемс’а шчоб це в’ін буў ее од’і^{ı}наковиї // ^{ı}виробила хл’іп і пос^{ı}тавила не^{ı}хаї в’ін п’іт^{ı}ходит’ / в’ін п’іт^{ı}ходит’ в’ін по^{ı}винен гар^{ı}но п’ід’ій^{ı}ти так / шоб ^{ı}т’іки з^{ı}верхи в’ін ше не ^{ı}лопаўс’а / бо з^{ı}найеш йак пе^{ı}ре^{и} //пере^{и}б^{ı}йец’а хл’іб / то в’ін ўже то^{у}д’і ни..ни.. та^{ı}киї в’ід ^{ı}майе // ^{ı}дивиц’а шо ўже нор^{ı}мал’но / ви^{ı}т’аг..ви с пе^{ı}ч’і / жар вигор^{ı}тайеш с’у^{ı}да б^{ı}лишче / ^{ı}м’ісце освобо^{ı}дила шоб.. шоб во^{у}но ўже ^{ı}можна са^{ı}жати хл’іп // ўса^{ı}дила хл’іп / нуу ўже ^{ı}вироблениї і ўса^{ı}дила хл’іб і зат^{ı}кала зас^{ı}лонкойу / йак во^{у}но нази^{ı}валос’а / за^{ı}тулойу // а то^{ı}д’і поди^{ı}вилас’а ^{ı}ди^{є}вис’а хара^{ı}шо нор^{ı}мал’но поди^{ı}вилас’а нор^{ı}мал’но хл’іб пі..цеї..п’ідо загн’і^{ı}тиўс’а // ну че^{и}кайу п’івто^{ı}ра ча^{ı}са / то^{ı}д’і ўже вит’а^{ı}гайу // *– А як Ви дізнавались, що він уже готовий?* – ^{ı}П’івтора ча^{ı}са / а то^{ı}д’і ^{ı}вит’агнула од^{ı}ну бу^{ı}ханку і йа поп^{ı}робувала поли / по^{ı}мила з^{ı}верхи так во^{ı}дичкойу і прик^{ı}лала ^{ı}носа до х^{ı}л’іба / йак^{ı}шо во^{ı}но не пе^{ı}че ^{ı}нач’іт’ хл’іб го^{ı}товиї // *– А однаковиї пекли хліб щодня і на свята?* – Од’і^{ı}наково // (Смачелюк О.П., 1945 р.н., с. Джурин, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Йа ^{ı}хочу роска^{ı}зати йак пе^{и}к^{ı}ли ^{ı}л’іб^{п} у даўни^{ı}ну // йа пама^{ı}тайу ше в’ід с^{ı}войіх бат’^{ı}к’іў / в’ід баб^{ı}к’іў / в’ід п^{ı}рад’ід’іў с^{ı}войіх / йак пе^{и}к^{ı}ли хл’іб^{п} ко^{ı}лис’ // ко^{ı}лис’ пе^{и}к^{ı}ли хл’іб^{п} / п’іч та^{ı}ка бу^{ı}ла с’іл’с’^{ı}ка / рошчи^{ı}н’али / д^{ı}рожд’іў то^{у}д’і не^{и} ^{ı}було / а ^{ı}йакос’ так б^{ı}рали йак^{ı}шо ўже там во^{ı}но це ^{ı}т’істо зам’і^{ı}силос’а / бу^{ı}ли та^{ı}к’і ^{ı}нецки ^{ı}доўг’і / з ^{ı}дерева ^{ı}зробл’ан’і / ў тих ^{ı}нецках так / ^{ı}брали т^{ı}рошки ^{ı}того ^{ı}т’іста і те ^{ı}т’істо сто^{ı}йало во^{ı}но со^{у}б’і г^{ı}рало г^{ı}рало / та^{ı}ко йо^{ı}го круг^{ı}лен’ко ро^{ı}били і з^{ı}верхи му^{ı}кичкойу при^{ı}сипали і во^{ı}но со^{у}б’і так б^{ı}роди б^{ı}роди б^{ı}роди і так во^{ı}но ўже ^{ı}робиц’а // з ^{ı}него ^{ı}робиц’а та^{ı}ке бага^{ı}тен’ко т^{ı}рошки ^{ı}б’іл’ше пух^{ı}насте^{и} та^{ı}ке // то^{у}д’і бе^{и}рут с’і^{ı}йут у т’і ^{ı}нецки

муˈки // ˈс’ійут у ˈнецки муˈки / клаˈдут ˈцего ˈт’іста ˈсол’і тˈрошки / і так беиˈрут теиˈп’лен’койі воˈдичкойу розбавˈл’айут // воˈно так соуˈб’і /лошˈки таˈк’і буˈли дереиˈў’йан’і / і так ˈтойу ˈлошкойу м’іˈшайут м’іˈшайут тˈрошки підбавˈл’айут воˈдички теиˈп’лен’койі / тˈрошки муˈки і так коˈлот’ат коˈлот’ат / і таˈке воˈно це ˈт’істо полуˈчайец’а таˈка рошˈчина // рошˈчина воˈна ˈкисне ˈкисне ˈкисне / посˈтойе так ну ˈможеи йак це зˈран’а зроˈбили до ˈвечора // тоуˈд’і беиˈрут ўже ˈм’іс’ат / ˈм’іс’ат цеї хл’ібп ўже руˈками / киˈдайут муˈки туˈди багаˈтен’ко / ну виˈм’ішуйут так напˈриклат сˈт’іки там буˈло / йак йаˈка п’іч і ˈвос’миро хˈл’іба вˈходило і ˈдес’атиро // а ше йак коˈлис’ ше давˈн’ішеи то ˈнав’іт’ пеикˈли на каˈпус’таному ˈлист’ов’і / таˈк’і воˈно назиˈвалос’а п’ітˈпалки / ше на ˈжитн’ії і одˈна ˈт’іки ˈжитна муˈка буˈла / то на тих п’ітˈпалках / но йа ўже не памйаˈтайу / йа зˈнайу ˈт’іки ўже батˈ’ки говоˈрили // а йа ўже пам’аˈтайу йак буˈли ўже форˈми / ти й ўже ў цих форˈмах / то й ўже ўцих форˈмах / то ўже воˈно тоуˈд’і йак заˈм’ішине воˈно тоуˈд’і сˈходиє / і ўже дес’ п’ід ˈранок / зˈнайете коˈлис’ неи ˈбуло сˈв’ітла ˈл’уди ўс’о ламˈпи св’іˈтили / ўже хаˈз’аїка ўже ўстаˈйе йаˈких там чаˈса чоˈтири ˈночи сˈв’ітит’ ˈлампу / і ўже беиˈрец’а до ˈтого хˈл’іба // роскла ˈдайе дˈрова у пеиˈч’і і тоуˈд’і ўже викиˈдайе цеї хл’ібп так у ˈформу шоб буˈло полоˈвинку / а в’ін п’ідˈходеи і ˈробиц’а ц’іˈла ˈформа і тоуˈд’і ўже йак хаˈз’аїка ˈбачи шо це ўже ˈповна ˈформа / а воˈно йак ˈкинути йіˈйі п’іў ˈцейі п’іў ˈформи / то воˈно н’іˈби т’ашˈке / а йакˈшо в’ін ўже п’ідˈходи цеї хл’ібп в’ін ўже ˈробиц’а ˈпоўна ˈформа / і в’ін ˈробиц’а таˈк’ії ˈлехкиї // а наˈпалуйут у пеиˈч’і так шо ˈдиўлац’а шоˈби ˈверх буў / це назиˈвалос’а чеиˈр’ін’ // йакˈшо ц’а чеиˈрін’ ўже чеиˈрвона / наго уˈр’ілоˈ сˈк’ілˈки дроў / то тоуˈд’і ўже таˈка лоˈпата буˈла ˈдоўга деириˈв’ана / таˈко пˈрип’ічок буў / ˈколо пˈйеца і хл’іб клаˈдут ц’у лоˈпату і на лоˈпату клаˈдут цеї хл’ібп // тˈреба йоˈго похреиˈсˈтити о / хреиˈсˈтом і скаˈзати во ім’а Оˈц:а і ˈСина і Св’аˈтаго ˈДуха аˈм’ін’ / і тоуˈд’і саˈd͡ʒати у п’іч // і буˈла таˈка заˈтула зиˈл’ізна і закриˈвали цеˈйейу заˈтулоуйу ц’у п’іч / і диˈвилис’а шоб в’ін не приго ˈр’іў / а шоˈби таˈк’ії буў руˈм’аниї о / йакˈшо в’ін ўже зарумйаˈнивс’а / то тоуˈд’і бˈрали і таˈко ўже н’іˈби тˈрошки в’ідкиˈдали ц’у заˈтулу і в’ін ўже соуˈб’і ˈп’ікс’а // а хл’ібп ˈжитн’ії то в’ін ˈдоўго пеиˈчец’а / ˈвидно таˈко йак в’ін ўже ˈгарно спеˈчец’а / ўже п’ід ниˈзом п’ідˈжариўс’а ўс’о / і тоуˈд’і ўже / ну буˈвало час пеиˈчец’а ˈб’ілˈше тˈрошки / ну йак ўже коˈли // (Кравінська Г.Ф. 1949 р.н., с. Носиківка, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Аˈга / ˈйак буˈла муˈка / му ми ˈйак за моˈйі ˈпамнйати ми ўже ˈпикли ўс’о ˈўремнйа ˈб’ілиї / там ˈперший ˈсорт / і ˈвишчиї / то цеї чорˈного пушˈч’і не помˈн’у / а теˈпер ўже н’іˈчого ни пиˈчу / ої // (Бабчук М. А., 1948 р.н., с. Садківці, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Н’е / хл’іб пикˈли так / на ниˈд’іл’у пикˈли хл’іб буˈду каˈзати на ˈтижден’ то на ниˈд’іл’у пикˈли хл’іб / моˈлоли ў млиˈн’і / муˈки не буˈло ˈб’ілойі / моˈлоли ў млиˈн’і // млин ˈбуў там ў нас йе млин / текˈла воˈда / і ˈтойу воˈдойу моˈлоли коˈлеса роˈбили і моˈлоли хл’іб ў млиˈн’і // моˈлоли пшеˈниц’у с тˈойі пшеˈни с ˈтойі муˈки приˈносили доˈдому / прос’іˈвали і росчиˈн’али і хл’іп пиˈкли йак росчиˈн’али / роˈбили / тоˈд’і тоˈд’і шо / ˈдр’ішч’іў не ˈбуло / палиничˈки йаˈк’іс’ роˈбили / і т’і палиничˈки роˈбили п’ідробˈл’али росˈчинку т’і ˈв:ечер’і росˈчин’али / воˈно там ˈц’ілу ˈн’іч ˈкисни а ˈрано пикˈли хл’іп / т’і шо йак йа тоˈб’і каˈзати // – *Так і кажіть.* – Муˈки ˈб’ілойі ни ˈбуло моˈлоли ў млиˈн’і / і пикˈли йаˈке змоˈлоли буў ˈчорне / проˈсійали там на ˈйаке ˈсито р’іˈден’ке і йоˈго йоˈго пикˈли // а ўже на ˈс’вата то прос’іˈвали таˈке ˈсито буˈло гусˈт’ішчи / т’і ˈс’ійали т’і спекˈли ˈтрошки ˈйакиї там ˈпран’ік чи шо / і ˈможе ї хл’іп і на ваˈреники шо проˈс’івали / а то ўс’о пикˈли ˈчорниї таˈке шо там муˈка і ґрис і ўс’о там червоˈнен’киᵉ // (Політрава М.Г., 1940 р.н., с. Садківці, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Не одˈнаково / ˈкожен ден’ таˈко зам’іˈсила там шо йе / а йак на ˈсвата тій ўже шос’ киˈдайеш у хл’іб / на молӧˈц’і йак на молӧˈц’і ˈпражен’ім спикˈти то таˈкиї хл’іб / йа йоˈго напикˈласйа ˈтого ˈхл’іба / ˈБожи // це ўже йа тиˈпер ни пиˈчу / бо йа ўже н’іˈчо ни ˈгодна позабуˈвала / ўже ни ˈгодна // (Політрава С.О., 1929 р.н., с. Садківці, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

ˈНач’іт’ / на ˈкожен ден’ пекˈли хл’іб із ˈвис’івок // раˈн’іше з ˈвис’івок аˈбо буў таˈкиї ˈчорниї хл’іб пˈросто ˈжитн’ій // от / а на св’аˈта ўже пекˈли ˈчисто ˈб’ілиї хл’іб з пшеˈничнойі муˈки / ˈйаїц’і ˈбили / роˈбили йоˈго ˈб’іл’ш таˈкиї св’атˈковиї // то так шо на ˈкожен ден’ і на св’аˈта то ˈр’ізн’і ˈр’ізн’і хл’іˈби // ну ми ўже пекˈли то ўже шо скаˈзати на ˈкожен ден’ ˈмаїже // там коˈли там / но одˈнаковиї хл’іб ˈп’ікс’а / бо ўже буў досˈтаток // раˈн’іше ж таˈкого досˈтатку не ˈбуло / то ˈд’ійсно буў і ˈчорниї хл’іб і ˈб’ілиї на св’аˈта // (Мельник С.П., 1953 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

У ˈнаш’ій роˈдин’і / а роˈдина нˈаша буˈла веᵢˈлика / нас було / з нˈами жиˈла баˈбус’а / і маˈма / і таˈто нˈаш’і буˈли з нˈами жиˈли / і нас тˈройеᵢ буˈло д’іˈтеї ііі // нам поᵧˈтˈр’ібно / поᵧˈр’іўн’ано багаˈто хл’іба / шоб куˈпл’ати / це тˈреба маˈти веᵢˈлик’і гˈрош’і // баˈт’к’и прац’уˈвали ў колˈгосп’і / пˈлатили йім маˈло / і тоᵧˈму мˈи пеᵢˈкли пйеˈцовиї хл’іб // хл’іб пеᵢˈкли пшеᵢˈничниї і ˈжит’н’ій // на ˈпол’і виᵉˈрошчували житˈо / і п’ідˈм’ішували до пшеᵢˈничнойі муˈки / п’ідˈм’ішували ше таˈкож і ˈжитн’ій хл’іб // ну / йаˈкшо питˈайеᵢˈш мˈене шоо / йаˈк’і ˈвиди хл’іба / чи одиᵉˈнаковиї хл’іб / чи н’і буˈў // ну/ ў ˈб’ілˈшос’т’і / пеᵢˈкли одиᵉˈнаковиї хл’іб // тоᵧˈму шо буˈла муˈка і п’іˈсниї хл’іб муˈка / с’іл’ / воˈда / і дˈрошч’і // і так пеᵢˈкли хл’іб // йакшˈчо ˈдеколи не буˈло дˈрошч’іў ˈнав’іт’ / то маˈма бˈрали таˈкиї / ў нас хм’іл’ роˈсте / таˈка роˈслина // кв’ітˈки ц’оˈго хˈмел’у заˈпарували / і добаўˈл’алиᵉ ˈсахару / так п’ідроблˈ’али таˈку рожˈчинку / і пеᵢˈкли ˈданиї хл’іб // на окˈрем’і с’в’аˈта ўже йак буˈло йаˈкес’ с’ˈв’ато / то ўже йаˈкиїс’ буў оˈсобливиї хл’іб / з йаˈкимис’ доˈбаўками // звичаїˈно ми ц’іх с’в’ат ˈдуже чеᵢˈкали / аˈле йак коˈли поᵧˈлуˈчалос’а // бо не заўˈжди буў досˈтаток у ˈнаш’ій с’іˈмйі // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Так / росˈказуйу вам ˈйак пикˈла мойа ˈмама і росˈкажу йак ˈйа пикˈла // ˈмама моˈйа йак йа ше йа була маˈлойу / то пикˈла так / ну коˈлис’ жи ш ни ˈбуло / цих миˈсок / каструˈл’іў / а таˈк’і буˈли ˈнески дериўˈл’ан’і // і так вона м’іˈсила йак м’іˈсила / рошчиˈн’ала ўпеˈред / з ˈвечора / ˈл’ала воˈдички тепˈлен’койі / киˈдала дˈрождж’іў / муˈки і лиˈшала йоˈго ˈнан’іч / шоб воˈно ˈтам броˈдило / воˈно ˈбул’кало броˈдило ˈц’ілу н’іч // а тоᵧˈд’і ўже раˈнен’ко ўстаˈвала і заˈм’ішувала / ўже доситпала зам’іˈсила / зˈноў доˈсипала зам’іˈсила і ўс’о / і тоᵧˈд’і в’ін сˈходиў // сˈходиў раз / з’ійˈшоў / зˈноў пом’іˈсила і дˈругиї раз коˈли з’ійˈшоў / ўже воˈна пом’і ˈвим’ісила і тоᵧˈд’і ў форˈми / кˈлала / накˈлала ў форˈми і ў пйец / іˈти паˈлити / бо коˈлис’ пикˈли ў пˈйецу // наˈпал’увала ў пˈйецу / паˈлила ў ˈпйецу / но диˈвилас’а шоб в’ін з’ійˈшоў / і так тре ўгаˈдати шоб ў пˈйецу напаˈлити і шоб хл’іб з’ійˈшоў / йакˈшо ˈдивиц’а / шо йакˈшо ў пˈйецу ўже наго ˈр’ілo / а хл’іп ше не з’ійˈшоў / тˈрошки ше дроў п’ідˈкине / а йак не наго ˈр’ілo хл’іп / ˈйакби скаˈзати коˈлис’ каˈзали / хл’іп хл’іп хл’іп хл’іп нагаˈдати / шоб ˈопшим шоб в’ін не переїˈшоў бо йак ˈдуже виˈсокиї з’ійˈде / тоᵧˈд’і буˈде прис’іˈдати / а напаˈлити то тре ўгаˈдати // вигорˈтала жар с пˈйецу / коц’уˈба таˈка буˈла / коц’уˈбойу вигорˈтала / а і ˈдивиц’а чи ˈдобре напаˈлила / бо ˈможна не напаˈлити не спеˈчец’а // коц’уˈбойу шарˈнули

по чере|н’ови / |іскорки їдут хара|шо / а йак |іскорки не їдут / то то^{у}|д’і не не на|палиниї пйец // то|д’і ли|шали скра|йечку т|рохи |жару |ц’ого / не виби|рали і то^{у}|д’і шо з’ії|шоў хл’іп і ўса|жали йо|го ў пйец // а йак не|ма а йак шо на|пал’аниї ўс’оі жар заби|рали / а йак на|пал’аниї не на|пал’аниї ли|шали т|рошки і так цим йак нази|валос’а прикри|вали // за|тулойу за|тулойу так ка|зали ўс’о / і так хл’іп ко|ли с|п’ікс’а хл’іп / то^{у}|д’і вит’а|гали його / і |кажде буху|н’атко ўми|вали вод|ичкойу / і то^{у}|д’і скла|дали на ст’іл / і та|киї руш|ник буў / чи та|ку |капку со^{у}|б’і три|мали і накри|вали // це ко|лис’ так ро|били і йа ше йак ро|била йак в’і|далас’а / то йа ше тои так ро|била шо з |ноч’і йа йо|го росчи|нал’а / шоб во|но там йо|го а по|тому / чим рас / чим рас / і |рано зам’і|сила і так в’ін ми|н’і з’ії|шоў раз / д|ругиї раз ко|ли ску|р’іше |майу шеї т|рет’ії рас |вим’ісила // а так йак те|пер’ішн’е ў|рем’йа ўже / йе гас йе ду|хоўки / н’іх|то ўже на н’іч не йо|го не |м’ісит’ і дн’ом ско|рен’ко |часу йак не майу |часу / а х|л’іба т|реба / зам’і|сила і в’ід|разу ў |форми // нак|лала і ўс’о / і так пе|чец’а // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – На св’а|та пик|ли ка|н’ешно ни од|наковиї / то|го шо шчод|н’а пик|ли ми ж |йіздили му|ку питл’у|вати / з пши|ниц’і ро|били му|ку до мли|на / то бу|ло |першого |сорту |ц’ого |вишчого сорту було |менши / а д|ругого |сорту чор|н’ішого |було |б’іл’ше / т’ії йа|к’іїс’ св’а|та то пик|ли з |б’ілого / а йак|шо шчод|н’а / то пик|ли з тем|н’ішого / но т|рошички добаў|л’али / і йак|шо на св’а|та |тожи пик|ли так / добаў|л’али |сирватки / у|л’ійу / шоб в’ін буў |лучиї // а та|киї йак шчод|н’а / то во|да д|рожд’і і му|ка // (Боднар Н.С., 1950 р.н., с. Мальовниче, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Од’і|наково хл’іп пи|чец’а на св’а|та |д’іти / то хл’іп та|киї пи|четц’а в’ін йа|кийс’ |б’іл’ше ўда|йеца / |б’ільше шос’ ў |н’ого кла|деш / т|рошки добаў|л’айеш / т|рошки йа|когос’ во|л’ійу / т|рошки молоч|ка |л’айеш / чи йа|кийс’ там зо дв’і йа|йечки |б’іл’ше ўже ўбйеш / і |дуже хл’іп на с|в’ата ўда|йетц’а // шчо|дн’а не |можна |було не |було з |чого / |т’іл’ки |св’ата // (Жмурко Г.М., 1946 р.н., с.Мальовниче, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На |кожен ден’ х|л’іба н’іх|то ў нас не п’ік / а пе^{и}|к|ли раз на |тижден’ / а на св’а|та |перед св’ат|ковим дн’ом ста|ралис’а спе^{и}|к|ти хл’іб // чим ну йак то|б’і ска|зати б’іл’ш св’ат|ковиї шоб в’ін буў ўже ўкус|н’ішчиї / доб|р’ішиї / ўже м’і|шали шос’ т|рошки йа|когос’ |лучого / а|ле |б’іл’ше б’і|л’ішойі му|ки йак йе / пше^{и}|ничнойі |б’іл’ше ки|дали / а хто |житн’у йак|шо йе / а йак|шо не|ма то не|ма // – *Рецепт кажіть*. – А йак йа |можу

ˈзара тоˈб’і скаˈзати йаˈкиї реˈиˈцепт // так ˈсамо реˈиˈцепт / закˈваска так ˈсамо ўс’о зроˈбили на св’аˈта і на ˈбудниї ден’ // на ˈбудниї ден’ стаˈралис’а вип’іˈкати з ˈчого ˈбуло з ˈтого пеˈиˈкˈли // а на св’атˈки стаˈралис’а чим поˈлучиї / тˈрошки добаўˈл’али ўже йаˈкойіс’ пшеˈиˈничнойі муˈки до ˈчорного хˈл’іба / і пеˈиˈкˈли з ˈчого ˈбуло з ˈтого і ˈйіли ˈд’іти // ше там млинˈц’і пеˈиˈкˈли блинˈц’і пеˈиˈкˈли на сˈв’ата до хˈл’іба ше добаўˈл’ати тре буˈло / шоб на веˈчеру буˈло / а хл’іб йаˈкиї спеˈиˈкˈли таˈкиї і йе / таˈкиї і ˈйіли / йаˈкиї спекˈли таˈкиї і ˈйіли // отаˈк’і буˈли реˈцепти диˈтино / н’іхˈто не п’ік на дрож’оˈвому ˈт’іст’і / тоˈд’і дˈрож’іў н’іхˈто йіх не ˈбачиў а вес’ час буˈло на закˈвасц’і вот вам і реˈиˈцепт ˈд’іти // (Чабан О.Ф. 1935.р.н., с. Рахни-Лісові, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Дˈрожд’іў не ˈбуло // а от ˈмама/ маˈйемо коˈрову / в’ідогр’іˈвайу сир/ молӧко наї скиˈсайец’а молӧко/ тоуˈд’і в’ідогр’іˈвайу ˈсир/ на ˈт’і ˈсирватц’і п’ідробˈл’айу тˈрошки муˈки / воˈна п’ідоїшла / а тоˈуˈд’і ˈже ˈробл’ат рошˈчину / шоб хл’іб рошчиˈнити / ў ту рошˈчину на теˈиˈплен’ку ˈсирваточку киˈдайут тˈрошки муˈки / зам’іˈшали і клаˈдут то ˈт’істо шоб воˈно п’ідоїшˈло / тоˈуˈд’і воˈно п’ідоїшˈло / а посуˈди так не ˈбуло йак теˈпер / т’ії дереўˈл’ан’і ˈночви таˈк’і / коˈриточко / і тоˈуˈд’і то коˈриточко / виліˈеˈвайец’а ц’а рошˈчинка і киˈдайец’а ˈб’іше муˈки / зам’іˈсили / і покˈлали шоб воˈно сˈходило / іˈно погл’аˈдайеш / чаˈса два воˈно сˈходе / а тоˈуˈд’і заˈкачуйем рукаˈви / і йоˈго ˈм’ісим / ˈм’ісим / ˈм’ісим / ˈдоўго тре м’іˈсити / тоˈуˈд’і хл’іб ˈгарниї а тоˈуˈд’і викиˈеˈдали ў ˈформи / а ˈформи не ˈбуло то роˈбили таˈк’і ˈгусто заˈм’ішениї / у пеˈиˈч’і гоˈрит / нагаˈрайе а ˈцих хл’ібеˈиˈн’ат нароˈбила таˈко / ˈйак каˈбак розˈр’ізаниї на дˈвойе / таˈке кˈругле хл’ібеˈн’а / без ˈформи / воˈно стоˈйіт п’ідˈход е/ от ўˈже ў пеˈиˈч’і нагӧˈр’ілос’а / розгорˈтайец’а жар / і тоˈуˈд’і таˈка лоˈпата / на лоˈпату клаˈдец’а то хл’ібеˈн’а ˈт’ії ˈшур ў ˈп’іч / там пйат’ ш’іст’ ˈв’іс’ім // і це ˈтак коˈлис’ буˈло / бо теˈиˈпер же ˈп’іч дерˈжава пеˈиˈче // (Липівська Г.М., 1935 р.н., с. Рахни-Лісові, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну йак пеˈиˈкˈти хл’іб // тˈреба ˈсамиї пеˈред нагˈр’іти ˈтеплойі воˈдички / ну чи молӧˈка йакˈшо йе р’ізˈниц’і неˈиˈма і киˈдати дˈрожд’і / і туˈди тˈрохи муˈки / ну жˈмен’у дв’і / шоб воˈно таˈке буˈло йак оˈпара пон’іˈмайеш // і посˈтавити йоˈго ў ˈтепле ˈм’ісце // ну воˈно дес’ за час за два поˈвин:о п’ідˈн’атис’а / тоˈд’і проˈс’ійали муˈку / і ў ц’у оˈпару киˈдайеш ц’у муˈку / поˈмало вкиˈдайеш киˈдайеш і розˈм’ішуйеш розˈм’ішуйеш йоˈго / шоб воˈно цеї розм’іˈшалос’а / і шоб ˈт’істо буˈло гусˈтен’ке / ну таˈке ўже не

розˈлазилос’ не на млинˈц’і а на цеї // тоˈд’і зˈмашчуйеш ˈформи ˈц’ійі таˈк’і дл’а хˈл’іба спіˈц’ал’но / і набиᵉˈрайеш там цеˈво ˈт’іста і клаˈдеш соˈб’і клаˈдеш // і зноў йоˈго сˈтавити ў ˈтепле м’ісце шоб воˈно п’ід’іїшˈло // п’іч поˈвин:а ˈбути гаˈр’ача йа не зˈнайу сˈт’іки гˈрадус’іў но йа пˈробуйу руˈкойу / попˈробувала зˈначит’ норˈмал’но / і саˈжайемо в п’іч саˈжайемо вит’аˈгайем каˈн’ешно вугол’ки т’і ўс’і / бо там же ж воˈно гоˈрит с’уˈди напеˈред / а туˈди саˈжайем хл’іб // ўс’о за час хл’іб пеᵘˈчец’а // (Корнєва Є.М., 1949 р.н., с. Рахни-Лісові, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Пеᵘкˈли / о так / лоˈпата буˈла деᵘреˈўйана і кˈлали на пˈрип’ічок ту лоˈпату і триˈмали ў руˈках / дереˈўйана лоˈпата // посиˈпали чи муˈкойу чи гˈрисом / хˈто ˈчим ˈмав і виробˈл’али во так / ў руˈках // гусˈтен’ко заˈм’ішували і вигорˈтали ˈдужеᵘ чисˈтен’ко с ˈпйеца / і саˈдили по тˈройе / це ˈдеўйатеро або дваˈнад’ц’атеро ў ˈпйец і тоᵘˈд’і загн’іˈтили ше попаˈлили тˈрошки / загн’іˈтили йоˈго / шоб в’ін почеᵘрвоˈн’ів і закриˈвали ў ˈпйец і ˈтак ˈбуў ˈв’ін ˈдва чаˈса // вит’аˈгали таˈкиї / о красоˈта / а ˈтам н’іˈчо неᵘ м’іˈшало / бо п’ідсиˈпали лоˈпату / то ˈпоп’ілу туˈди неᵘ попаˈдало // ˈгарниї / ˈчистиї ˈбуў хл’іб / а йак ˈўже буˈла зеᵘˈлена каˈпуста / то лоˈмали листˈки з каˈпусти т’і с’ˈп’ідн’і / і стеᵘˈлили на лоˈпату / то таˈкиї ˈбуў краˈс’івиї ˈп’ід сˈподом / і ˈтак роˈбили / ну йак / йак могˈли // а пироˈги / то таˈко вироблˈ’али / ˈтам жиˈроў неᵘ буˈло тоᵘˈд’і / це так ўс’о за Сˈтал’іна буˈло // … – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Н’е / на с’в’аˈта пеᵘкˈли ўˈдобниї / ˈгарниї // а ў ˈмойі ˈмами / то таˈка буˈла ˈформа / шо на п’іў стоˈла // такаˈво воˈна буˈла / такаˈво і такаˈво / зˈнайеш по сеᵘреˈдин’і шиˈрока / то тої хл’іб / ўˈс’і ˈл’уди дивуˈвалис’а / хто в:’ііˈшоў до ˈхати // (Саулко Г.С., 1931 р.н., с. Гибалівка, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну / ми му ˈку моˈлоли ˈжорнами / так і / ˈпахнуў в’ін по дˈругому чим тої ˈво йаˈкиї ˈзарас ˈробл’ат’ // бо хл’іп уˈс’ако пеˈчут’ ˈзарас / а тоˈд’і пикˈли ˈт’іки на закˈвас’ц’і // бˈрали куˈсок таˈко ˈт’іста / йаˈк’і лиˈшали на поˈтом / йіх опˈкатували таˈко ў муˈц’і / і кˈлали ў маˈхотку[1] // (Кушнір М.Б., 1966 р.н., м. Шаргород, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Хл’іб пекˈли у спец’іал’них пеˈчах і гˈрубах / йаˈк’і сˈпочатку ˈдобре роз’ігр’іˈвали // дл’а поўс’акˈден:ого ўˈжитку могˈли пекˈти / просˈтиї ˈжитн’ій хл’іб / а на / св’аˈта пиˈшн’ішиї пшеˈничниї / чаˈсто з додаван’:ам

[1] Маˈхотка ‘глиняна макітра’.

ˈмасла / моˈлока чи йаˈйец’ // (Мартинюк М.П, 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йа допомаˈгала ˈмам’і / моˈйа ˈмама пеᵘкˈла ў саˈдочок хл’іб дл’а ˈд’іток // йіˈйі приˈвозили муˈку / ˈдрож’і даˈвали // ˈтреба розˈвести ˈдрожд’і ў воˈдичк’і / ў тепˈлен’к’ій / ўˈл’ати ў муˈку / зам’іˈсити / ˈтрошки ˈсол’і / зам’іˈсити хл’іб / ˈдати / шоб в’ін ˈтрошки п’ід’ійˈшоў / накˈрити тепˈлен’ко йоˈго замоˈтати шоб ви..в’ін буў ў теплоˈт’і / шоб п’ід’ійˈшоў / шоб ˈт’істечко це п’ід’ійшˈло // ˈпот’ім коˈли воˈно п’ід’ійˈде приготовити ˈформочки на хл’іб // ˈформи т ˈреба змасˈтити оˈл’ійейу / налоˈжити туˈди хл’іп чека ну по / ˈтрет’у часˈтинку ˈтреба сˈтавити у ˈформочку // посˈтавити / роскˈласти на ˈформочки це ˈт’істечко // поˈтом ˈдати йім ше зійˈти // воˈно поˈвино постоˈйати ше ў ц’ій ˈформочк’і аж ˈпоки не п’ід’ійˈде / шо буˈде хл’іб ˈвишче ўже пушˈч’і за ˈформочку // змасˈтити хл’іп чик зˈверху оˈл’ійейу / ну і росˈтопл’уйец’а ˈп’ічку //ˈ мама пеᵘкˈла хл’іб у пеᵘˈч’і / так коˈлис’ воˈни пеᵘкˈли хл’іб // ростоˈпи…розмасˈтити п’ід’ійˈде хл’іп чик ўже високо ˈвишче ˈформочки / ˈпот’ім йоˈго ўже саˈжайут’ / перехрисˈтити ˈп’ічку ˈтреба / обоўйасˈково / і скаˈзати ˈГосподˈі допомоˈжи і ўсуˈна…ўсуˈвати хл’іп чик / жар с ˈп’ічки ˈтреба ˈвигорнути с’уˈда ўпеˈред шоб в’ін там не згоˈр’іў по…вигорˈтайец’а / йа ˈдуже диˈвилас’а йак ˈмама ўс’о ˈроби і ˈвигорнути с’уˈди таˈкойу коˈц’убкойу // коˈц’убки таˈк’і буˈли / вигорˈтайеш с’уˈди жар і засуˈвайеш по одˈному туˈди хˈл’ібчик / коˈц’убкойу туˈди п’ідсуˈвайеш у кˈрай с’уˈди ну і закриˈвайеш ўˈсунули хˈл’ібчик уˈвес’ по… ˈмама пеᵘкˈла по ш’іст’ по с’ім буˈханочк’іў // це буў хл’іп чик кˈруглиї у ˈформах таˈкиї ˈгарниї / виˈсокиї // тоˈд’і засуˈвайеш туˈда / закриˈвайеш ˈп’ічку за… таˈка назиˈвалас ˈт’іпа йак заˈтула / каˈзали шо закˈрили з ˈручкойу / да // ну і в’ін там пеˈчец’а / подивˈл’айес’а йак в’ін гн’іˈтиц’а // йакˈшо ˈдуже зад гн’іˈтиц’а /зˈначит’ пересуˈвайеш хл’іп чик /цей забиᵉˈрайеш напеˈред /а ˈдругиї ˈсуниш ˈдал’ше туˈди наˈзад шоб в’ін пригн’іˈтиўс’а / шоб в’ін буў зˈверху таˈкиї жовˈтен’киї / чуˈчут’ йак приˈпечениї // ну і закˈрили і подивˈл’айес’а / аˈга сˈт’іки і сˈт’іки / ну ˈчасу йа ўже не ˈпоўн’у сˈк’іки в’ін поˈвинен ˈбути у ˈп’ічк’і // ˈбачиш шо в’ін уже зарумˈйанивс’а шо в’ін гоˈтовиї і ˈпот’ім в’ідкриˈвайеш і цей хл’іп чик витаˈгайеш в’ін таˈкиї духˈм’аниї ˈгарниї // а поˈтом із ˈсад’іка приси[e]ˈлали чолоˈв’іка в’ін прийіˈжав на таˈк’ій / ну воз..в’із тоˈд’і назиˈваўс’а в’із буў /на ˈвоз’і / коˈн’ачка сˈперед’і / ˈвозик таˈкиї // ну засти[e]ˈлали / хл’іп чик не кˈлали так / а засте[e]ˈл’али там соˈломка п’ідстел’ана /застил’али ˈвозика / поклаˈдали цей хл’іп чик уˈвес’ на

в’і|зочок і ш’іст’ хл’і|бинок мама в’іда|вала ў са|дочок / а о|дин хл’іп чик ли|шаўс’а со^{у}|б’і за то шо во|на пе^{и}|кла // пла|тити г|рош’і то|д’і не пла|тиў н’іх|то / во|на |просто пе^{и}|кла дл’а д’і|тей у са|дочок х|л’ібчик // це так |кажниї ден’ во|на нап’і|кала цей хл’іп чик // |кажниї |ден’ во|на пе|че / прийі|жайут’ на го|б’ід / бо |д’іткам ўже т|реба да|вати о|б’ідати і т|реба х|лі’пчик // – *Чи однаковиї пекли хліб на свята і на щодень?* – Ну на св’а|та мог|ли пе^{и}|кти х|л’ібчик з|добниї |б’іл’ш / ну з|добниї та|киї / ну шо там / а на |кажниї ден’ то та|киї прос|тен’киї х|л’ібчик // |там |т’іл’ки д|рожд’і / му|кичка / во|дичка і |трошки |сахару ки|дали / а св’ат|ковиї хл’іб то ўже |можна бу|ло пе^{и}|кти… / ну ки|дади там йа |знайу ўже шос’ |б’іл’ше до |н’ого мог…|можна бу|ло добаў|л’ати / |т’іпа шоб в’ін |даже |сладкиї буў св’ат|ковиї хл’іб // а так в’ін буў п|ростен’киї // (Гринько М.Ф., 1951 р.н., с. Тиманівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Д|вацит’ |в’іс’ім |рок’іў на тул’|чинс’ком хл’ебза|вод’і / |пекаром бу|ла |коло п’і|ч’і // дл’а |того шоб пе^{и}|кти хл’іб / ти с|лухаї а то|д’і со^{у}|бі пи|ши шо |хочеш / ў |сам’ій пе|ред завйа|зати ко|синку / шоб во|лос’а не |було / |руки шоб бу|ли |чист’і // н’і |кул’чик’іў /н’е пан’іс|т’іў / н’і|чого |коло ее коло х|л’іба це не долж|но |бути вс’о / долж|на |бути с’ір|йозна // в |сам’ій пе|ред поди|вис’а чи |форми |чист’і / |форми шоб бу|ли |чист’і і шоб н’і|чого ту|ди не в|пало // про|с’ійати му|ку / к’ілог|рам му|ки дв’і бу|ханки х|л’іба та|к’і кирп’і|ч’і ц’і|го ви|ходит’ із к’ілог|раму му|ки / а к’ілог|рам му|ки це три п’івл’іт|рових |баночки // п’ів|л’ітра теп|лен’койі во|ди / му|ку про|с’ійати / до|бавити |лошку сто|лову |сахару / сто грам д|рож’іў / п’ів|л’ітра во|ди і |чайна |лошка |сол’і //це вс’о росколо|тити / а то|д’і |сипати му|ку / зро|бити п’ідрош|чинку та|ку / не то шо |бовтанка шоб бу|ла / а му|ки шоб не |було / |вим’ісити / шоб му|ки не |було // по|том п’ів ча|са прой|де / добав|л’айеш остал’|ну му|ку / це т|реба три п’івліт|рових |баночки му|ки нам’і|рати / це буде к’ілог|рам / а то|д’і |сипеш остал’|ну му|ку // зам’і|сила |т’істо і хаї п’ід|ходе /а по|том п’ід|ходе / там де |майеш пе^{и}|кти хл’іб /шоб |було |тепло ў пом’іш|чен’ійі // |форми шоб бу|ли наг|р’іт’і / бо йак це на за|вод’і пе|чеш / то там кон|в’ейер іде / шкаф / там іде |л’ента і виси|пайец’а ў т’істо|м’іси / т’істо|м’ес виси|пайе в той чан / а там т’іх|нолог чи тої хто пе|че хл’іб // – *Чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень?* – |Р’із’н’і / на |каждиї ден’ то кирп’і|ч’і / а там бу|ли і кала|ч’і / і бул|ки / і подо|виї хл’іб нази|вайец’а / к|руглиї та|киї шо |м’ісиц’а на |дец’і пече|ц’а там // л’у|биї

хл’іб пече|ц’а // то т’ех|нолог ўже |каже еее // (Малюта Л.М., 1938 р.н., с. Тиманівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну хл’іб т|реба вип’і|кати |шоб |буў |настр’ії / |шоб не по|ганиї |настр’ії |буў / вип’і|кали ў |д’іжах / бу|ли та|к’і |д’іж’і сп’і|цал’н’і і |там ро|били зак|васку ў |тих |д’іжах / во|но п’ід|ходило по|том вип’і|кали ў пе|ч’і вироб|л’али / |форми бу|ли та|к’і сп’і|цал’н’і к|ругл’і / |зубчиками |йак ў |нас |кажут |зара / і ў |п’іч / |раз ў |тижден’ пе[и]к|ли / до|пуст’ім |там |йак ве|лика с’ім|йа то дв’і|нацит бу|ханок / |мала |ш’іст’ бу|ханок х|л’іба / це на |раз ў |тижден’ вип’і|кали цеї хл’іб / ран’ше х|л’іба не бу|ло так |йак |зара / з пше|ничного |житн’ого |борошна / ну |саме |луче це бу|ло |житн’е бо|рошно / хл’іб з |житн’ого |борошна // (Байбарза Є.І., 1942 р.н., с. Юліямпіль, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну |ран’ше ми хл’іб вип’і|кали / це ў |каждному се[и]|л’і / ў |каждн’ії |хат’і долж|на бу|ла |бути |п’іч / во|на |йе і |дос’і |ц’а |п’іч де |ми вип’і|кайемо і хл’іб і |паски пе|чемо і кала|ч’і / ў|се шо до йа|кого п|разника |ми го|товимс’а / ми ў пе[и]|ч’і ви’пі|кайемо / |п’іч ми долж|н’і бу|ли і ма|йемо осо|бист’і д|рова / |йак’і це гра|бов’і д|рова ду|бов’і / |йаку т|реба нато|пити |п’іч / |форми бу|ли |шоб |йіх |вип’ікти / вип’і|кати хл’іб ми вип’і|кайемо ў к|руглих |формах / |йе к|ругл’і реб|рист’і |форми / |зара |йіх та|ких ў|же ї не|майе / бо |зара хл’іб пе|чец’а це к’ір|п’іч / ўс’і пе|чут к’ірп’і|чом хл’іб / а |ми пе[и]к|ли та|киї хл’іб к|руглиї / це |дуже вели|киї |гарниї буў хл’іб / з |б’ілого |борошна / |т’істо ми на д|рожд’ах вип’і|калос’а / с|ходило це |т’істо вот ви|м’іс’ували і то|д’і це пе[и]к|ли цеї хл’іб / так це ў нас та|ке / та|киї ў нас о|бичаї ў се[и]|л’і // (Тацюк В.П., 1949 р.н., с. Юліямпіль, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну / йа|киї / шо п|р’амо рос|казувати ўс’у проце|дуру // ну йак / за|м’ішували |т’істо на дро|ж:ах / си|роватку ўли|вали / |теплу / о ну п’ід|ходило там два три ча|са п’ід|ходило / |пот’ім то|пили п’іч / вироб|л’али |т’істо у |форми / та|к’і |кругл’і з |зубчиками |сходило / ну там ў два |рази з|б’іл’шувалос’ у |форм’і і п’іч нагo|рала // |пот’ім розгор|тали жар / і садо|вили ц’і |форми ў п’іч / і ве|ликиї та|киї хл’іб / |зараз та|кого |маїже не пе|чут’ // вип’і|кали |добриї хл’іб на |ц’ілиї |тижден’ / ў мене на |тижден’ не хва|тало / бо йа ўс’ім розда|вала хл’і|бину // ве|лика хл’і|бина бу|ла / к’ілог|рам на|верно три / мо ко|му там ў |мене ви|ходило с’ім |в’і’с’ім ко|ли |деўйат’ хл’і|бин // о ўс’ім да|вала |родичам там ко|му т|реба |хл’іба йа ўс’ім да|вала // йак пе[и]к|ли на св’а|та / на св’а|та то |може пе[и]к|ли уро|чист’іше // ну так на |буден’ йак с|коро а|ле полу|чаўс’а

ˈгарниї хл’іб // йа баˈгато хл’іба пеᵘˈкˈла ў т’ії своˈйії пеˈч’і / а ˈзараз воˈна заваˈлилас’ // ˈможна буˈло пеᵘˈкˈти ў дуˈхоўц’і / а ў пеˈч’і ну д’л’а ˈчого буˈло сˈт’іл’ки баˈгато ў п’іч шчодˈн’а / а ў дуˈхоўц’і ˈможе пеᵘˈкˈли / аˈле ў дуˈхоўц’і таˈкиї смачˈниї йак ў пеˈч’і не полуˈчаўс’а / у печ’і буў смачˈн’іший хл’іб // (Здунік Л.Д., 1961 р.н., с.Бджільна, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Так пеᵘˈкˈла одинаково // гˈр’іла сиˈроватку п’ідбиˈвала дˈрошч’іў ўпеˈред / тепˈлен’койу воˈдойу оˈпару роˈбила чи йак це / тоˈд’і гˈр’іла сиˈроватку пˈробувала шоб не ˈдуже гаˈраче / так руˈкойу попˈробувала тепˈлен’ке / ˈлила дˈрошч’і киˈдала це муˈку і виˈм’іс’увала руˈками / тоˈд’і там сˈходило // чи тˈри чаˈса чи сˈц’іл’ки / тоˈд’і почаˈла з’ішˈло ў пеˈч’і / наˈлила / тоˈд’і виробˈл’ала хл’іб // ’ін ˈтоже сˈходиў там до ˈп’іў чаˈса йак коли ˈб’іл’ше / шоб на ˈтеплому сˈтойаў / а ˈтод’і ўже пеᵘˈкˈла помасˈтила йаˈйечком і саˈжала ў п’іч / і ўс’о / і вит’аˈгала ˈчерез час / вит’аˈгала хл’іб гоˈтовиї ˈгарниї / св’іˈжен’киї // – *Чи можна було пекти хліб щодня?* – ˈМожна ˈт’іки здоˈроўл’а йак би позвоˈл’ало // йа так два ˈрази на ˈтижден’ пеᵘˈкˈла / бо с’іˈмйа буˈла веˈлика // ў пеˈч’і ў мене одиˈнацит’ ˈформ’іў / таˈк’і ˈформи здоˈров’і / да то цеї йа не шчодˈн’а / а два раˈзи на ˈтижден’ пеᵘˈкˈла / одиˈнацит’ штук у п’іч уˈлазило / ну ше п’ідˈпалок лиˈшайец’:а троˈхи // (Крохмальна Г.І., 1950 р.н., с.Бджільна, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну йа не зˈнайу / ну рошчиˈн’али хл’іп у ˈц’ому // ну йа ни зˈнайу шо добаўˈл’али тоˈйі чи хмел’ и ну на ˈчому ж тоˈд’і т’іс… цеї на ˈт’істови // ˈт’істо / ˈт’істо бˈрали ˈц’ого / лиˈшали / йак пекˈли хл’іб таї лиˈшали тойˈд’і баˈлабушок ˈт’іста // тої баˈлабушок такиˈйо ˈт’іста лиˈшайец’:а / воˈни йоˈго обвиˈвайут ў муˈкичку й і склаˈдайут / а поˈтому в’ін цеї / дˈругиї раз йак ˈмайеш пекˈти / тиї розˈмочуйеш йоˈго ту ро… ту рожˈчинку і опˈйат’ п’ідробˈл’айеш // так воˈно п’ідробˈл’алос’а і так воˈно цеї / сˈходило то ˈт’істо // ˈт’істо п’ід’їˈде / ˈвикисни / тоˈд’і йакˈшо ˈжитниї хл’іп / так це ше ˈжитниї хл’іп ˈдажи хл’іп пеᵘˈкˈли / ˈвикисни в’ін / таˈко з зˈвечора / а поˈтому на дˈругиї ден’ йоˈго ˈрано поˈпаруйут к’иˈпйаˈчонойу ше воˈдичкойу тої / ту рошˈчинку і поˈм’іс’уйут ˈб’ілойу муˈкойу ўже / дˈругиї сорт там / чи таку // виˈм’іс’уйут хл’іп чик / йоˈго / тої хл’іп чик и ˈжитниї хл’іб / меˈне ˈдажи ˈтато ўчиў / тест’ и на вим’іс зам’іˈсила йоˈго / тут в’ін п’ідˈходи та йа йоˈго на дˈнови пеᵘˈкˈла / бо в’ін на дˈнови / в’ін неᵘ ў форˈмах / в’ін ˈт’іки на дˈнови пеˈчец’:а таˈкиї хл’іп / ˈжитниї // виробˈл’айу / сˈтел’у сˈкатерку / на сˈкатерку таˈко на кроˈват’і

/ чи ˈдаи на подушˈки там сˈкатерку сˈтел’у / і засˈтел’уйу і виробˈл’айу цеї хл’іп чик на сˈкатеᵘрку // тут ў пеˈч’і паˈлиц’а в’ін п’ідˈходи ˈгарно // на лоˈпатку / на лоˈпатку ˈсипл’у дириўˈйану / дириўˈйана да / таˈка лоˈпата буˈла / на ту лоˈпату ˈсипл’у тˈрошки гˈрису / бо ж на шо ж йоˈго на ˈпопил’ ж ни ˈбудиш / вигорˈтайеш з ˈпеч’і / ту ˈпоўн’іст’у п’іч напаˈлила / вигорˈтайеш / і йоˈго шуст’ / і такˈий в’ін ˈгарниї / пухˈкиї виˈходи тої хл’іп чик // а ˈзара ˈб’ілиї хл’іп цеї / ну обикноˈвен:иї / то з дˈрожджами / на дˈрожджах п’ідроˈбили таї ўс’о // (Шершун Г.Ф., 1955 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Н’е / пекˈли х’ліб / п’иˈкли щоˈтижн’а пикˈли хл’іб // пикˈли наприˈмер у суˈботу пикˈли хл’іп / ну поˈтом ˈчириз ˈтижден’ оп’ˈйат’ пикˈли ў суˈботу хл’іп // пикˈли / п’иˈр’іжˈки пикˈли / м ˈмачаники пикˈли коˈлис’ / ˈзара ни пиˈчут / а коˈлис’ пикˈли // – *А як оце саме тісто заробляли?* – Рошчиˈн’али / на дˈрожджох рошчиˈн’али / так йак ˈзара рожчиˈн’айут на дˈрожджох // рошчиˈн’али таї на Сˈпаса / так йак Сˈпаса // ми на Сˈпаса пикˈли ˈмачаники / таˈк’і р.. роˈбили йак на цеї / каˈчали таˈк’і каˈчалочки / а поˈтом отаˈко склаˈдали / зˈл’іпл’ували / і таˈко по куˈсочку ˈр’ізали / і це буˈли ˈмачаники /на Сˈпаса з ˈмаком // (Кисіль Г.І., 1933 р.н., с. Озаринці Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Рошчиˈн’али хл’іб на / ˈт’істови / бо м’іˈшали з дˈругого хˈл’іба шмаˈточок ˈт’іста / і на т’ім ˈт’істови рошчиˈн’али / на дˈрожд’ах ни рошчиˈн’али / а рошчиˈн’али на ˈт’істови // типˈлен’ка воˈда / то / тої / т’і / тої куˈсочок хˈл’іба / шо лиˈшиўс’а с ˈтого ˈт’іста / і / п’ідроˈбили йоˈго і воˈно так сˈходило // муˈки тˈрохи ўˈсипали / і / ўˈсходило // з’ій.. зійшˈло / п’ідроˈбили ˈб’іл’шу рошˈчинку / туˈд’і ше ўˈз’али / і / рошчиˈнили ўже ˈб’іши / і так воˈно броˈдило / ну / чаˈса чоˈтири // туˈд’і биˈрут ўже ˈм’іс’ат // зам’іˈсили // воˈно ўже там сˈходи / покˈлали на ˈтепле коˈрито / і воˈно там сˈходи / накˈрили / сˈкатиркойу / то ˈт’істо шоб шчо ни попаˈдало у то ˈт’істо // і воˈно на типˈлен’к’ім сˈходи // росˈпал’уйут п’іч / клаˈдут // ˈали биˈрут // воˈни саˈджали / прогорˈтали / напаˈлили ў п’ˈіч’і і прогорˈтали ту п’іч куц’уˈбойу / ˈчисти ўже дно / прогорˈнули / і туˈд’і виробˈл’айут хл’іб // клаˈдут на лоˈпату п’ідсиˈпайут гˈрисом і так клаˈдут на гоˈрачу п’іч / ни кˈлали у форˈми / ни клали / н’і ў шчо лиш так на гоˈрачу п’іч на т’ім гˈрисови / ˈсунули ў п’іч тої хл’іп // в’ін так там і ˈп’ікс’а // п’ітˈходиў сам соˈб’і ў п’іˈч’і / і так в’ін соˈб’і ˈп’ікс’а // от туˈд’і ўже в’ін поˈп’ікс’а / ну / час чи ˈп’іўтора / сˈк’іки там / йаˈкиї там хл’іб /

а йак ви|ликиї то |б’іши / ў|ремйа / а йак ма|лиї то / |мен’ши ў|ремйа // спик|ли / поло|мали тої хл’іби|н’а / роз|дали |л’уд’ам по шма|точку // за ў|мерш’і // а ту|д’і ўже са|м’і йі|д’а // ту|д’і би|рут уже / по|йіли ўже / зноў д|ругиї хл’іб почи|найут / так |само рошчи|н’айут так |само |м’іс’ат // а на п|разники / ну / на Р’ізд|во / Ви|ликдин’/ то о|це та|к’і ўже хл’і|би пик|ли // ўже би|рут / пши|ничну му|ку / бо то та|ка / з от|с’ев’іў бу|ла / буў хл’іб // а це ўже пши|нична му|ка |б’іла / |с’ійут’ йі|йі на |густе |сито / шоб во|на бу|ла б’і|лен’ка / то ўже тої к|рашчиї хл’іб / йіх ўже к|лали у форми шо|би на п|разник буў |гарниї хл’іб // дес’ хо|дили / по йа|кихос’ ба|бах там гл’а|д’іли бо при|возили йіг / тих др’іш|чиї з |Кийіва / то ўже би|рут та ї на д|р’ішч’ах рошчи|н’али // рошчи|нили ўже в’ін та|киї прибл|изно / тої хл’іб п’ід|ходиў п’ід цеї шо |зарас пи|чут // |али |зарас ўс’і|л’аких прибам|баз’іў там |сипл’ат / і роз|рихл’увач’іў с’а|ких та|ких / то|д’і н’е лиш на д|р’ішч’ах // зам’і|си… рошчи|нили |теплойу во|дойу т’і д|р’ішч’і зноў п’ід’ій|шло / зноў рошчи|нили |б’іл’шу рош|чинку / і ту|д’і / во|но / зам’і|сили / йак п’ід’ійш|ла та |б’іл’ша рош|чинка / зам’і|сили // і во|но ўже с|ходи / с|ходи во|но так с |п’іўтора ча|са / |зо два // ну |вопшим це ўже йак ви|лика рош|чинка була // і ту|д’і |н’ічо лиш би|рут // чи|каї // би|рут ўже зам’і|сили / ў п’і|ч’і напа|лили / кид|айем / ше не напа|лили ў п’і|ч’і / |али ўже роспа|лили ў п’і|ч’і / а накла|дайут у фор|ми тої хл’іб / і в’ін п’ід|ходи |тоже на тип|лен’к’ім з |тими фор|мами // а ў п’і|ч’і ўже нага|райе / ўже наго|р’іло / хл’іб п’ід’ій|шоў / і са|джайут ту|д’і ў п’іч / т’і фор|ми / і ўже то |пишниї хл’іб ви|ходи ўже та|киї / йак / тої буў |першиї // (Конюк М.А., 1942 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Н’е не ўс’іг|да е / а / оди|наковиї хл’іб / оди|наковиї хл’іб пик|ли / е / у |кожниї ден’ ми пуч|т’і |йіли разо|виї хл’іб / бо ў мли|н’і / ў О|заринц’ах у / мли|н йе / і ми на рас ми|лоли мо|лоли на рас і пик|ли тої хл’б / а питл’у|вали / а пил’у|вали и / |тожи / таї шо|би ми |мали і ва|реники |гарн’і зва|рити / і хл’іб |гарниї спик|ти / це / на / на с’ва|та / на Рож:ест|во / на |Паску / і / и / і ше п|разник йе ў нас / и… і на д|руг’і празни|ки та|к’і / шоб ми пик|ли |б’ілиї хл’іп / а / а ў та|к’і дн’і ми |йіли |чорниї разо|виї / о / о|це так // *— А як його пекли?* — А йо|го пик|ли йак // пик|ли / |мама пик|ла ў п’і|ч’і / бо ни пик|ла у ду|хоўках |зара пи|чут / а во|на пик|ла ў п’і|ч’і / у фор|мах / у фор|мах / а бу|вало і на дн’і пик|ла шо и / напа|лит у п’і|ч’і / про|горни / про|горне та|ко / і / и / г|рисом п’ід|сипи / та|ко п’ід|сипи г|рисом / і ту|ди хл’іп кла|де / і ў п’іч / на ло|пату / рас рас рас

рас і на п’і|ч’і / і ў п’іч за|сунула с|к’іл’ка / д|вац’:іт’ хл’і|б’іў чи п’а|тнац’:іт’ хл’і|б’іў / та |йіли ц|’ілиї |тиждин’ // йа зара с|кажу йак пик|ли хл’іб // рошчи|н’али // рош|чинку ро|били / а / е / а ту рош|чинку шоб во|на |добри |виквасилас’а |добри / е // а йак|шо йе д|рожд’і / то б|рали д|рожд’і / |али д|рожд’і б|рали / е / су|хих ни |було то|д’і дро|ж:еї а та|к’і бу|ли / йурко|вецк’і д|рож’:і бу|ли / в |Йуркоўц’ах / таї куп|л’али |л’уди / по ку|сочкови / таї так і / и / докла|дали до тойі рош|чинки і та рош|чинка |добри / вигра|вала / і хл’іп та|киї |мама пик|ла // (Нечаєва А.А., 1947 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну хл’іб йа ўже[и] ж ро|дилас’ ў т’і ро|ки / де ўже бу|ла нор|мал’на му|ка і жит|н’а і пше|нична / ну ўзага|л’і ў се[и]|л’і |п’ікс’а хл’іб на тої час з пше|ничнойі / з |житн’ойі му|ки / ўже н’іх|то не п’ік |йакбито ўже |р’івен’ жи|т’:а пом’і|н’аўс’а // ўже н’іх|то не ро|биў ц’і за|кваски / н’іх|то ўже бу|ли дроо..д|р’іжд’і прода|валис’а д|р’іжд’і на ба|зарі зви|чаїно в мага|зин’і йіх не[и] |було а|ле ў нас бу|ли та|к’і пере|купшчики / спе[и]ку|л’антами йіх нази|вали йа|к’і прийі|жали в се[и]|ло на ба|зар і ма|ле[и]н’кими ку|сочками бу|ла во|ни де[и]с’ |брали чи вни |крали йа|кимис’ шл’а|хами во|ни доста|вали ц’і д|рожд’і // ве[и]|лику |пачку і |р’ізали на та|к’і ма|лен’кі ку|сочки |т’іпа сто гра|мових за|мотували ў га|зетку / і оце прийі|жали на ба|зар і |можна бу|ло в них |знайучи ўже хто там ў се[и]|л’і |знали хто |може і ўже там ўт’іха|р’а // шоб м’іліц’іо|нер не по|бачиў ўт’іха|р’а |йакбито по|рушен’:а бу|ло та|ке / бо це сп’іку|л’анти ўра|ховувалоси / п’і|ди там сп’іку|л’антка в’із’|меш д|рождіў… / і куп|л’али ўже раз ў |тижден’ у в’іў|торок у нас ба|зар / оце куп|л’али ц’і д|рожд’і і ўже зви|чаїно на |другиї чи на |трет’ій ден’ / хто там у хо|лодному |м’іс’ц’і йак|шо |л’іто дес’ ў хо|лодному |м’іс’ц’і чи ў йа|комус’ |погр’іб’і чи ў йа|кійс’ хо|лодн’ії к’ім|нат’і три|мали / бо холо|дил’ник’іў ж не[и] |було а… зи|мойу то |прошче то бу|ло і ўже пе[и]|кли це[и]|ї хл’іб на цих д|рожд’ах / це ўже |б’іл’ш та|ке цив’іл’і|зоване бу|ло / |йакбито по су|часному бу|ло за|м’іс’ували хл’іб / да|вали йо|му п’ід’ій|ти / дода|вали чут’ |цукру / чут’ |сол’і / за|м’ішували з |дрожд’ами / д|рожд’і у теп|лен’кії во|д’і за|мочували / во|ни п’ідби|ралис’а п’ід|ходили ўже на|чали бро|дити / і то|д’і м’і|сили хл’іб // по|том хл’іб |сходиў ко|ли в’ін з’ій|шоў п’ід|н’аўс’а / ро|били пе[и]|кли та|ких дерев|йан’і та|к’і бу|ли ко|рита спе|ц’ал’н’о у йа|ких пе[и]|кли хл’іб / дереў|йане ко|рито та|ке і ве[и]|лик’і і |мен’ш’і йак в |кого / ў |кого бу|ло ве[и]|лик’і ў |кого бу|ло і |мен’ш’е і |туд’і у |форм’і мас|тилис’а |форми / то|пилас’а п’іч і

вироб|л’алос’а ну с|тавилос’а зви|чаїно ну с|тавилос’а у |форми не[и]ба|гато |ц’ого хл|’іба / пото|мушо во|но |майе п’ід’ї|ти // на |теплому |м’ісц’і ну де[и] те[и]п|л’іше / шоб не захо|лодло бо йак|шо захо|лод / то в’ін бу|де пов’іл’|нішче с|ходити / а йак|шо |тепле |тепло ў к’ім|нат’і чи там на |кухн’і чи де там |тепло чи ше |сонце св’і|тило / у нас нааа |через в’ік|но там |сонце с|в’іте то во|но бист|лен’ко п’ід|ходило // бу|вало та|ке йак|шо захо|лодне то |доўше п’ідн’і|майец’а / а так шви|ден’ко п’ід|ходиў і ў пе[и]|ч’і ўже наго|р’іло / ко|ли ўже ўс’о жар ви|гортилас’а з пе|ч’і і на та|к’і дереў|йан’ії ло|пат’і з д|л’іннойу |ручкойу |форма б|ралас’а з |хл’ібом йа|киї п’ід’ї|шоў / уже полу|чилос’а во|но ўже та|ке |пишне з по|верх |форми з та|койу ве|ликойу |йакби |шапкойу |круглойу та|койу / ве|ликиї полу|чаўс’а хл’іб // с|тавилос’ с |цейу |формойу на ло|пату |ц’уйу шо ў п’і|ч’і і за|совувалос’а ў тууу ў |самиї краї // і так попо|р’адку пото|мушо |р’ізн’і |печ’і бу|ли // ў |когос’ |б’іл’ша |була ў |когос’ дв’і|нацит’ та|ких хл’і|бин |ўлазило / ў |когос’ |дес’іт’// але[и] ў п|ринцип’і п’іч бу|ла розра|хована на та|ку |к’іл’к’іс’т’ |хл’іба // |л’уди пе[и]|кли то шоб йім хва|тало на не[и]|д’іл’ку / |с’імйі бу|ли ве|лик’і шоб йім хва|тало на не[и]|д’іл’ку о|тойі пйец ка|зали пйец х|л’іба // спе[и]|кла пйец х|л’іба і так на д|ругиї |тижден’ та|ка ж |сама кар|тина // у в’іў|торок куп|л’алис’а |дрожд’і і зноў вип’і|каўс’а хл’іб // пе[и]|кли ше п|р’ан’іки ну то п|р’ан’іки то ўже шчи|талос’ з|добн’і // туди ўже добаў|л’алос’а моло|ко / |цукру |б’іше і ста|каном ве|ликим ста|каном вироб|л’алис’а |ційі п|р’аніки / о|так ў се[и]|л’і нази|вали п|ран’іки пе|чут’ п|ран’іки // ну зви|чаїно п|ран’іки пе[и]|кли йак на |св’ата / на Р’ізд|во / на |Паску / на Зе|лен’і |св’ата / на П|роводи йак|шо там на |кладб’ішче |їдут от пе[и]|кли п|р’ан’іки // роз|катували це з|добне[и] |т’істо ви|душували ста|каном |іл’і |кружкойу йа|койус’ / ск|ладували ў |деко квад|ратн’і та|к’і |дека так пр’амо|кутн’і / мас|тили |зверху цим |ґобали так шоб дл’а прик|рас |ґобали |вилком так |нескол’ко раз // |вилко чо|тири |дирочки раз раз там і |ґобнули шоб йак |т’іпа у|зор // во|ни теж вироб|л’алис’а ц’і |пр’ан’іки під|ходили і ото|д’і во|ни по|ґобали а з|битим йа|йічком і |п’ір’йам / бо ж то|д’і помаз|к’іў не |було йак |зара // |збили йа|йічко та|ка одно|родна |маса полу|чилас’а жоў|ток з б’іл|ком |збитиї // і цим |п’ір’йачком по цим п|р’аніках помас|тили // п’іч |тоже наго|р’іла / все |вигорнули / жар |вигорнули п’іч на|палена і |туд’і з цим |деком теж за|совуйут’ ў п’іч // ў п’іч во|но |зразу |дивис’а во|но |зразу гн’і|тит’ і |робиц’:а |зверху та|ка ко|р’ічнева с|корочка / та|ка ско|ринка во|но загн’і|тилос’а // і йак во|но ўже бо йак|шо |сил’но п’іч напа|лиш / то во|но бу|де гу|р’іти з|верху / то

т|реба шоб жар у|ходиў ўт’і|каў / шоб п’іч була в’ідк|рита а ко|ли во|но нор|мал’но загн’і|тилос’а / |бачиш шо во|но нор|мал’но вигл’а|дайе / ус’о п’іч зак|рила і там да|йеш го|динку // хл’іб |доўше вип’і|каўс’а до |п’івтора го|дини / а п|р’ан’іки там до |часу / бо во|ни |меншойі висо|ти бу|ли / бо хл’іб ви|сокиї а п|р’ан’іки |нижч’і // на с|в’ата пеи|кли кала|ч’і о|бично на с|в’ата // – *Тобто відрізнявся хліб якиї пекли на свята від того, що пекли на щодень?* – Н’і хл’іб |маїже не в’ідр’із’|н’аўс’а по|м’імо |того ше на р’ізд|в’ан’і |с’в’ата пеи|кли кала|ч’і / |т’іки |т’іки |принцип ўже |вип’ічки кала|ч’іў чу|чут’ д|ругиї // во|ни за|м’ішувалис’а ту|г’ішчеи во|ни ту|г’ішчеи шоб |можна |було ка|чати пел’уст|ки з них / то во|но за|м’іс’увалос’а ка|лач ту|г’ішчеиза|м’ішуваўс’а // йак та|кого |пасок ў нас ў се|л’і не пеи|кли на тої час / п|росто пеи|кли у |вигл’ад’і х|л’іба |т’іки чу|чут’ ту|ди добав|л’али |біше |цукру і з|машчували ста|ралис’а йо|го спеи|кти в |менш’ії та|к’ії |форм’і шоб в’ін буў та|киї висо|чен’киї і змас|тити йа|йічком // а йак та|койі |паски з|добнойі ў нас |чоото ў се|л’і не ў|м’іли не з|нали вип’і|кати / бо |зара т|рошки з|найут // ў нас на тої час вип’і|каўс’а чу|чут’ |йакбито здоб|н’ішиї ну |просто у |вигл’ад’і х|л’іба і |мен’шойі |форми і висо|чен’киї по|машченії // ааа о|бичниї хл’іб йак|шо вип’і|каўс’а / то ко|ли виї|мали з пе|ч’і в’ін |йакбито чу|чут’ п’ід|сушенийї/ бо |п’ікс’а ў |печ’і то йо|го |п’ірйачком мас|тили о|л’іїкойу і ск|ладували ў то |саме дереў|йане ко|рито / а|бо ў |кого |миски пойа|вилис’а бу|ли ўже шоб в’ін в’ід’ії|шоў // на|верх накри|валос’а с|катеркойу шоб |хл’ібу бу|ло теи|п|л’ішче / шоб |т’істо п’ідії|малос’а |пот’ім і |нейу накри|вали с|печениї хл’іб // (Городенська Н.М., 1960 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Неи |було н’і д|рожд’іў н’і|чого теї ва|рили цеї сто|ловиї бу|рак теї |цейі |йушечки і т|рошки куку|рудз’анойі му|ки / бо йак бу|ла йач|м’ін:а бо ж то|д’і ж та|к’і з|лидн’і бу|ли // теї на ц’ії |йуш’ц’і коло|тили та|ки йак п|ран’ічки ро|били / паланич|ки це ми[е] нази[е]|вали // таї ц’і паланич|ки су|шили / теї розчи|н’али хл’іб / мо|чили йіх ро|били ро[у]з|чинку неве|лику та|ку / з наї п’ів |л’ітру з наї |л’ітру во|ди так або ї на п’іў |л’ітру во|ди // с’і паланич|ки мо|чила ї ц’у пала|ничку / і вона п’ід|ходила теп|лен’ке і ў к|ружц’і кії к|ружц’і у к|варт’і / бо |перше шо бу|ли ц’і круж|ки // теї |воно п’і|дійде теї роз|колот’у гу|ст’ішче / йак блин’|ці се пеи|кти на па|тел’н’і // заколо|тила / при|сипала му|кичкойу і во|но с|ходеи / с|ходеи так йа дес’ ў два ча|са ў час / бо при|ходила з |пол’а / теї ро|била ц’у роз|чинку // теї до |вечора во|на с|ходеи а йа ў|вечеир’і

при^{е}ˈход’у справˈл’айус’а с хаˈз’аїством / теї ˈто^{у}д’і розчиˈн’айу хл’іб гˈр’ійу воˈди / ˈсипл’у муˈки кукуˈрудз’анойі йачˈмін:ойі бо ж ˈперше ж не^{и} ˈбуло ˈцейі муˈки таˈкойі йак ˈзара // і перекоˈлот’уйу руˈками ˈдобре^{и} в коˈрит’і і то^{у}ˈд’і киˈдайу ц’у розˈчинку і розчиˈн’айу // таˈко гусˈте^{и}н’ко розчиˈнила ўс’о і поˈсипала муˈкойу і воˈно сˈходе^{и} / сˈходе^{и} до ˈчасу до д’во^{у}х чаˈсоў ˈноч’і коˈли проˈбуд’ус’а // воˈно з’іїшˈло / йа ўноˈч’і ўстаˈйу бо на ˈнорму ˈмайу їсˈти ˈрано // – *А що це таке норма?* – На роˈботу хоˈдила / радˈки буˈли бураˈка ўˈс’ого / кукуˈрудз ˈсон’ашнику ˈўс’о на ланоˈв’і / і це до ˈран’:а ˈтреба спе^{и}кˈти цей хл’іб // ўстаˈйу і ˈм’іс’у тої хл’іб ўноˈч’і / зам’іˈсила ˈдобре йоˈго так йак … ну так йак ˈзара палаˈниц’і ˈм’іс’ат / і тої хл’іб сˈходе^{и} сˈходе^{и} / а йа наклаˈдайу у пе^{и}ч’і воˈгон’ і п’ідˈпал’уйу / тої хл’іб зіїˈшоў у коˈрит’і / ˈмаст’у ˈформи / і тої хл’іб пereˈміс’уйу так і киˈдайу в ˈформи // ˈбачила йаˈк’і в ˈмене ˈформи? – *Так, так, бачила.* – Т’і ˈформи і ў пе^{и}ˈч’і гоˈрит / і йа ˈвиробила тої хл’іб і хл’іб сˈходе^{и}// хл’іб з’іїˈшоў на / ў пе^{и}ˈч’і нагоˈр’іло / йа прогорˈнула шо ўже поˈложено ˈс:оўвати / хл’іб з’іїˈшоў а йе ˈчасом ˈдоўго сˈходе^{и} / а йе ˈчасом шо за ро^{у}ˈками сˈходе^{и} тої хл’іб // ˈформи лиш ˈкинула та і ў три м’іˈґа сˈходе^{и} / а йе так шо так ˈдоўго не сˈходе^{и} шо ˈБоже св’аˈти / аˈле з’іїˈшоў тої хл’іб / у пе^{и}ˈч’і йа прогорˈнула і ˈвиго^{у}нула ўс’ой жар с’у^{у}да / і ўˈсовуйу у пйец хл’іб і ˈдиўл’ус’а / шоб в’ін загн’іˈтиўс’а шоб не приго^{у}р’іў // ўже йак в’ін загн’іˈтиўс’а йа ўже то^{у}ˈд’і пйец затиˈкайу / їду на дв’ір спраўˈл’атис’а / іˈду ко^{у}рову до^{у}ˈйіти // подиˈвилас’а здо^{у}ˈйіла коˈрову / прийˈшла подиˈвилас’а хл’іб пеˈчец’а / ˈгарно загн’іˈтиўс’а ууу ˈвир’іс уу ˈформах // йа виˈвод’у коˈрову на ˈполе за ˈхату / ў ˈмене ж там тин // приˈход’у тої хл’іб посˈтойаў час час і ˈдес’іт’ і ˈдвац’іт’ / коли йак наˈпалено і виˈт’агайу туˈд’і тої хл’іб // наваˈрила фаˈсол’ у маˈк’ітр’і наˈтерла / з чосниˈком чосˈник ўпеˈред ˈўтерла ˈпосл’і ˈкинула ц’і фаˈсол’і ˈўтерла і вит’аˈгайім і ˈломим і йіˈмо тої хл’іб // і збиˈрайус’а подаˈвала пороˈс’атам ˈкурам ус’о і збиˈрайемс’а ў ˈполе їсˈти ў ˈмене ж ˈнорми радˈки шоб ˈрано з л’удˈми бо меˈи^{и}н’і ж р’адˈки лиˈшайуц’а моˈйі // – *Скажіть, будь ласка, чи Ви пекли однаковий хліб на щодень та на свята чи різний?* – Н’ее такˈшо йакˈшо роздо^{у}ˈбула тˈрошки муˈки б’іˈл’ішчойі / то на ˈсв’ата пеˈчу ˈлуч:иї хл’іб б’іˈл’ішчиї без кукуˈрудз’анойі муˈки / а йак не^{и} ˈбуло то і кукуˈрудз’ану ї йачˈм’ін’ оце таˈкиї хл’іб буў і на св’аˈта // ііі йачˈмін’ моˈлоли на ˈжорна ˈжорна таˈк’і ˈбули і ˈручкойу кру^{у}тили і моˈлоли і ваˈрили ваˈреники на Св’аˈтиї ˈвеч’ір // і ваˈрили куˈт’у ц’у пшеˈниц’у ˈсахару не^{и} буˈло / теї ˈул’ійом масˈтили

теї так ˈйіли куˈт’у // (Хоменська В.Т., 1930 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ў т’і стаˈр’і даўн’і часи коˈли не буˈло дˈр’ішч’іў хл’іб вип’іˈкали на закˈвас’ц’і // – *Що собою тоді представляла закваска?* – Це таˈк’і куˈсочки ˈт’іста / йаˈк’і залиˈшилис’а в’ід попеˈредн’ойі виˈп’ічки // ц’і куˈсочки ˈт’іста обˈкатували ў муˈц’і // ˈборошн’і / і триˈмали ў глиˈн’ан’ій поˈсуд’і // раˈн’іше ў глиˈн’ан’ій поˈсуд’і ў маˈк’ітрах/ буˈли ˈгоршчики/ так’і глиˈн’ан’і/ тоˈму шо миˈсок/ йак таˈких на той час не буˈло // хл’іб вим’іˈшували у таˈких ˈд’ішах // у нас ў сеˈл’і буˈла таˈка ˈд’іша дереˈвйана // вот ше йіх нази ˈвали так по наˈродному ў ˈнашому сеи ˈл’і ˈнишч’і вот // і ц’і куˈсоˈчки ˈт’іста переда ˈвалис’а / йаˈка нази ˈвайет’с’а закˈваскойу переда ˈвалис’а в’ід суˈс’іˈда до суˈс’іда / вот і так вип’іˈкали // збеˈр’ігалас’а саˈма закˈваска / ˈкисла от і виˈп’ікали ўс’і сос’іˈди / з бороˈшна т’іˈста хл’іб // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Н’і // одинаˈкового хˈл’іба не пеи ˈкли // на св’аˈта пеи ˈкли із ˈвишчого сорˈту // і з перˈшого сорˈту м’іˈшали // а на буˈдн’і дн’і пеи ˈкли із перˈшого і друˈгого сорˈту // а там шче залиˈшалос’а // коˈли моˈлоли у сеˈл’і ў нас буў млин // коˈли моˈлоли муˈку заˈлишалис’а ішˈче ўше виˈс’іўки таˈк’і / то ўже їшˈло на гоˈд’іўл’у хуˈдоб’і // (Гусарова О.В., 1955 р.н., с. Суботівка, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну йаˈк пекˈли хл’іб / пеˈкли не од’інаковиї / бо тоˈд’і не було таї йак зараз млиˈни шо моло ˈли пшеˈниц’у ˈвишчиї сорт там дˈругиї сорт чи тˈрет’ій сорт / тод’і буˈли ˈразов’і млиˈни / ˈкам’ін’ молоў о / і оˈдин сорт то триˈмали / йак то казаˈли на йаˈкиїс’ привоˈрот на вареˈники на то то йаˈкес’ / а ўже дˈругиї сорт їшоў на хл’іб / б’іл’ш чорˈн’ішиї // (Кушнір О.С., 1938 р.н., с. Володіївці, Могилів-Подільский р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йак ˈранч’йе роˈбили ˈвопш’ім варˈили ˈхм’іл’ / таї тої то шо в’ідˈвар’уйеˈі ц’:а ˈхм’іл’ / запаˈр’увалиᵉ муˈку // а ˈт’істеиˈчко робˈилиᵉ / ˈвопш’ім тої хл’іп шо пеи ˈкли / хл’іп лиᵉˈшайеиш тˈрошки ˈт’іста / коˈлис’так буˈло // не буˈло дˈр’іжд’іў / роˈбили ˈгалки // – *Що таке галки?* – Таˈк’і кругˈлен’к’і / йак пˈр’ан’ічки / таї суˈшили / таї тоˈд’і три / шˈтири ˈгалочки ўмоˈчили / таї хл’іп сˈходиў / так йак на дˈр’іжд’ох // і цеї тоˈд’і бˈрали хˈм’іл’ зваˈрили / заˈпарили муˈку / тоˈди тоˈго ˈт’іста / шо лиˈшали в’ід хˈл’іба тˈрошки / таї з ˈтойу муˈкойу йоˈго ˈвим’ішали / і роˈбили так’і ˈгалки / суˈшили / три / чоˈтири моч ˈили / таї п’ідробˈл’али рожˈчинку // воˈна ˈп’ідходила

так йак д'р'іжд'і бу'ли // – *А багато хлібів пекли?*– Ну да / пе^{и}к'ли і 'в'іс'ім і 'дес'ат' х'л'іб'іў // – *А як місили?* – Йак 'м'ісили ў ко'рит'і обикно'вено рожчин'али / а 'рано ўже 'м'ісили ше добаў'л'али^{е} му'ки і м'і'сили // – *Може шось казали, як місили?* – Та / хто там шо / пе^{и}ре^{и}хре^{и}с'тили ў ко'рит'і хл'іб йак 'вим'ісили хл'іб тай у 'п'іч са'жайут' / таї кажут' / ви^{е} 'сока м'і'сила / а рум'йана са'жала / а 'п'іч Божа Мати бу'де запраў'л'ати / та'ка бу'ла 'прикаска // – *А чи однаковий хліб пекли на свята і щодня?* – На с'в'а'та бу'ло 'б'іл'ше пше^{и}'ничнойі / а 'кожен ден' куку'рудз'ана / 'житниї і т'рошки пше^{и} 'нична т'рошки м'і'шали // – *А то буў перший і другий сорт?*– Не 'перший бу'ла куку'рудз'ана і пше^{и}'нична т'рошки або з'разу не бу'ло пше^{и}'ничнойі бу'ла з ма'лайі / куку'рудз'ана са'ма ка'зали на них ма'лаїчики на му'ку // – *А які форми були?* – К'ругл'і / бу'ли бе'з:убчики з'разу пек'ли на дн'і п'росто на ло'пату ви'робл'али там лис'точок ка'пусти 'клали нас'п'ід таї так са'жали ў п'іч а по'том ўже фор'ми бу'ли і них пек'ли // – *Як розтоплювали піч?* – Так йак і 'зараз роз'топл'уйут' п'ідпал'ували д'рова таї ўс'о // – *У Вас є до сих пір піч?* – Да / йе і ў 'хат'і і ў 'кухн'і йе п'іч // (Садичка К.Ф., 1944 р.н., с. Нішівці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

Йак пе^{и}к'ли / ко'лис' д'рожд'іў не 'було / 'бабка роз'казувала шо ро'били гал'ки 'пр'амо ро'били та'ке йак 'заўдавали 'т'істо то'ди роз'м'ішували то 'т'істо і зак'васйували йі'го на два чи три дн'і во'но так йак 'бул'кайе там / о / то'ди п'ід'м'ішуйут' му'ки розроб'л'айут' на та'к'і гал'ки йак б'линчики / 'сушат на т'ім на лис'точках чи на ка'пуст'ан'ім 'лист'ови чи на ч'ім і 'сушат йі'го на г'рупц'і / а то'ди ки'дайут' зо три 'коржики і так рожчи'н'али хл'іп // – *Як місили?* – М'і'сили ви'м'іс'ували рожчи'н'али ўпе'ред зро'били та'ку о'пару рожчи'нили / а по'тому ўже во'но перег'рало / а то'ди ўже м'і'сили / м'і'сили тої 'хл'іп 'викидали на лист'ки або ка'пуст'ану або липу'ха лис'ток так'і ў п'іч на ло'пату таї так пе^{и}к'ли / зараз ўже 'лутче а то'д'і таке бу'ло // – *А чи однаковий хліб пекли на свята і на кожен день?* – Бу'ла му'ка 'йідна 'зараз йе ўс'і'л'ака а то'ди 'йідно прийш'ли до мли'на змо'лоли у мли'н'і таї йа'ка йі таї та'койу пе^{и}к'ли / а те'пер уже т'рошки 'лутче 'жити таї йакиї 'хочеш та'киї ви'думуйеш // (Волощук Н.М., 1947 р.н., с. Нішівці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

На'н'іч рос'чин'йайец'а рос'чинка / од'на чит'верта час'тина му'ки / дро'ж'і / цу'кор / і те'пла во'да / рос'колочу'йец'а р'і'дке йак на блин'чики / ки'сне ц'і'лу н'іч / рос'чинка ма'йе бу'ти на'крита / р'ано доба'ўлйа'йем три

чит|верт'і час|тини му|ки с|ол'і / те|плойу вод|ойу вим'і|шойу хл'іп до тих п'ір / по|ки |т'істо не в'і|дстайе в'ід рук / то ўс'о |т'істо поус|тойіт / йак во|но зач|не схо|дити і ў п|йецу пали|мо / накла|дайем ў братван|ки / і так ше там |пару м'і|нут пос|тойіт // – *З якого борошна ви пекли хліб?* – Ну ми з пше|ничного боро|шна пи|кли // – *У чому печете хліб*? – Ў братван|ках //– *А де печете у духовці чи в печі?* – Ў п|йецу // – *А як ви ставили хліб у п'єц?* – Би|ру ло|пату ста|ўл'у хл'іп і коц'у|бойу по|сувайу ў п|йец // (Свінціцка В.А., 1954 р.н., с. Чернівці, Чернівецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Хл'іб пе|и|к|ли ў пе|ч'і / а|ле |доки пе|и|к|ти хл'іб |треба йо|го / |дрожд'і / |ўз'ала |дрожд'і намо|чила / |кинула |трошки |сахару / теп|лен'койі во|ди |ўл'ала / во|ни |трошечки збух|т'іли / ну рошчи|нилис'а / то|д'і бе|ру |трошки ше теп|лен'койі во|ди добаў|л'айу і |робл'у так нази|вайец':а роз|чинку // ў |нецках / так ро|били / так |йа ро|била ў |нецках / бо |йа так ро|била то|д'і // рошчи|нила / на теп|лен'ке пок|лала / прик|рила і во|но |трошки п'ід'ій|шло / ту|д'і ки|дайу |трошки |сол'і / |можна |трошки о|л'ійчику ў|л'ати йак|шчо бу|ли та|к'і ўреме|на шо |можна бу|ло |ўл'ати й бу|ло шчо / а йак| н'е то теп|лен'койі во|ди |ўл'ала |ўсипала му|ки / зам'і|сила / так |гарно зам'і|сила шоб во|но ўже / |м'іс'у |доки во|но ўже не в'іста|йе в'ід / в'ід ру|ки // ўже ру|ка |чиста |знач'іт' хл'іб за|м'ісениї // кла|дем |сходити з'ій|шло йа |доки во|но з'ій|шло а ў пе|ч'і го|рит уже // |доки хл'іб з'ій|шоў / йа нарихту|вала фор|ми / і то|д'і вики|дайу хл'іб у фор|ми / |викинула хл'іб / вироб|л'айу |кожне / |кожну хл'і|бинку / йа вироб|л'айу та|киї бо|хончик |гарниї та|киї / |гарниї вироб|л'айу шоб в'ін буў гла|ден'киї круг|лен'киї і кла|ду йо|го у |форму // |виробила в'ін пос|тойаў п'ід'ій|шоў / ў пе|ч'і наго|р'ілo йа |йайечком мог|ла помас|тити / йак|шчо бу|ло то |йайечко ў тої |час / а йак не |було то / то так / то так // |клали |тод'і са|жайем |така бу|ла / розгор|нула ко|ц'уба та|ка бу|ла / ви росто|лочила / росто|лочила / рос|била ло|пата та|ка бу|ла дереў|йана ло|пата та|ка |довга / шоб шо на ўс'ої п'іч та|ка дереў|йана бу|ла ло|пата / і |бач і не заго|ралас' |йакос' і так са|жали дереў|л'анойу ло|патойу / ростоўк|ли |жар / ну с'у|ди ту|ди коц'у|ба та|ка бу|ла |тоже дереў|л'ана коц'у|ба ўс'о бу|ло то|д'і та|ке / ў т'і ча|си / мо|йі ча|си ше / мо|лодост'і // ро на ло|патку |форму |шур *(показує рукою)* ў |п'іч |шур і ў п'іч ўс'о зак а йак|шо ше |перед |тим йак са|жати хл'іб |треба про|в'ірити чи |можна ўже са|жати чи н'е / то |можна то так |клала |руку у |п'іч / шо|би і йе йак пи|че ше так пи|че шо не воз|можно / так п'ід го|ройу п'ід / п'іднеб'ін':ам бо так ка|зали це че|р'ін' *(показує рукою вниз)* де

кла|дец’:а хл’іб / а то п’іднеˈб’ін’:а *(показує рукою вверх)* / верх так нази|валос’а // то кла|демо ˈруку п’ід ˈверх п’ід / п’іднеˈб’ін’:а йакˈшо ˈможна ˈруку ˈўтремати / то / то то|д’і ўже са|жаї / а йакˈшо н’е то ше ˈтрошки почеˈкайем / а н’е то за|пал’уйем га|зету на кру|чок і ˈтоже п’ід|носимо догоˈри / йакˈшо га|зета заї|милас’а ше не ˈтреба са|жати / а йак ˈўже га|зета ни зай|милас’а ˈзнач’іт’ то|д’і ўже са|жайемо // ўса|дили ў п’іч / ˈскоро зачиˈнили і шоб н’іхˈто не заˈходиў н’іхˈто не виˈходиў / бо хл’іб не ˈўдас’ц’а / ˈдвер’і зачиˈнили *(сміється)* хл’іб ўса|дили ў п’іч *(сміється) /* ну це таˈк’і буˈли *(сміється)* ну це таˈк’і буˈли прикˈмети / ˈп’іч зачиˈнили і ўс’о і хл’іб загн’іˈтиўс’а / подиˈвилис’а а хл’іб загн’іˈтиўс’а і ўс’о хл’іб пеˈчец’:а ˈск’іл’ки там / ˈчас ˈп’іўтора йак йа|киї йакˈшо пеиˈкˈли з кукуˈрудз’аним / бо ж буˈло так шо і кукуˈрудз’аниї пеиˈкˈли / то ˈтреба пеиˈкˈти з ˈп’іўтора зо ˈдва чаˈса а йакˈшо б’іˈлен’киї буў хл’іб то це йак ˈпух ˈў’ін ˈтам буў час ˈтрошки ˈб’іл’ше / і гоˈтовиї хл’іб ˈвит’агнула с ˈп’іч’і / і то|д’і воˈдичкойу йо ˈўмила // ˈкожниї хˈл’ібчик воˈдичкойу ў|мила / і ˈў’ін ˈтод’і ˈгарниї руˈм’аниї наˈкрила ˈтам йа|кимос’ покриˈвал’ц’ом / і ˈўс’о в’ін в’ід’ііˈшоў і…// оˈце так пеиˈкˈли хл’іб / а йакˈшо на ˈдругиї рас / ˈдрожд’іў ж ни ˈбуло за ˈдрожд’і буˈло ˈдуже ˈтрудно // то це ˈтак йак ˈвикинула ўже хл’іб у форˈми / а то|д’і ˈнецки ну ˈночви йак у ˈкого говоˈрили / йак у ˈкого ў се|л’і говоˈрили ˈночви / ў ˈнас говоˈрили ˈнецки // ˈвишкрабала / ˈножиком ˈвишкрабала / то|д’і ˈцеї… та|ко зам’іˈсила цеї боˈхончик таˈкиї маˈлен’киї боˈхончик зам’іˈсила / і ўс’о йоˈго кла|дец’:а виˈсушувати ˈвисушила // то ˈнав’іт’ так буˈло шо ˈможна й зроˈбити два і три цих боˈхончики / бо суˈс’іди приˈходили позиˈчали ˈцего боˈхончика / бо на ˈдругиї раз з ˈцего боˈхончика буў хл’іб // це буˈла росˈчинка / на ˈдругиї раз це цей боˈхончик розм’іˈсила розмоˈчила / і розм’іˈсила / і це буˈли так йак так це буˈли ˈдрожд’і / це на ˈдругиї раз буў хл’іб і так од.. / і так воˈно їшло чере|дом / ˈкаждиї ˈрез де т’і ˈдрожд’і буˈли а йак ˈдес’ коˈлис’ буˈло йа|когос’ ˈжита куˈпити / це буˈло ˈдуже проˈбл’емно // о… то.. то це так буˈло / ну йак поса|дили ˈможна буˈло і п’ід|палки пеиˈкˈти / п’ід|палки пеиˈкˈли на чириˈн’і // бес форˈм’іў // це ну… прибиˈрали ˈгарно ˈп’іч / загорˈтали ўс’о і ˈтод’і так ˈсамо виробˈл’али ну таˈк’і / ўже не виробˈл’али йоˈго йак ну… йоˈго так плиска|тен’к’і ˈтрошки виробˈл’али / і на лоˈпату і ˈпросто на ч’іˈр’ін’ // і це нази|валис’ п’ід|палки // це не ˈбуў хл’іб це буˈли п’ід|палки // і так … о так воˈно буˈло / о так воˈно оˈтак ми вип’іˈкали оˈтак ми вип’іˈкали хл’іб // одˈн’і ў ˈдругих позиˈчали ˈцего боˈхончика / позиˈчали ˈбо ж бо буˈло ˈтрудно буˈло ˈўс’о ˈтрудно // і такˈ буў хл’іб // *– І чи однаковиї хліб пекли*

на свята і на щодень? – Нууу… / н’е не од|наковиї на шчо|ден’ пе^{и}к|ли і з і… з |житниї пе^{и}к|ли і з куку|рудз’аним пе^{и}к|ли / ну.. то бу|ли то бу|ли та|к’і куку|рудз’аниї |буў то |буў та|киї ра|патиї хл’іб / а|ли в’ін буў |дуже |добриї в’ін та|киї буў со|лодкиї / шо йо|го |можна бу|ло |йісти йак |зарас |д’іти йі|д’ат |торт / |так ко|лис’ |йіли цеї п’ід|палок *(сміється)* куку|рудз’аниї |бо |ў’ін |буў со|лодкиї // а… |житниї хл’іб |тоже / в’ін так |лопаў |тожи / а то |дужи буў |дужи |добриї / нати|рати чосни|ком / чосни|ком на|терли / а |зверхи |салом пошуру|вали обйі|д’ен’ц’ійа бу|ло / да…. на |поле |ўз’ала / |крумку |того |хл’іба / |цего |верхного |сала ку|сок / п’іў |ланки роз|д’ілиш |хто |маў / ну так бу|ло // а ўже ў св’а|та / ўже на |Паску то ўже ста|ралис’ |л’уди |шоб |слаўниї хл’іб спе^{и}к|ти / |б’ілиї с пед|л’ованойі му|ки / шоб в’ін буў |б’ілиї та|киї / ну там |ўже добаў|л’али і |йайечко |можна |ўбити / і о|л’іїчику |ўл’ати |трошки ну то ўже бу|ло / а|ли то бу|ло |р’ідко бу|ло рас чи два / чи три на |р’ік / так ми пе^{и}к|ли хл’іб і так ми |йіли // (Лобода Є.С., 1946 р.н., с. Лозове, Чернівецький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Це бу|ли во|йен’і ро|ки ба|гато по|гибло / а ба|гато прийш|ло / ж’ін|ки б|рали сво|йі |д’іти / їш|ли |жати / а |д’іти ма|л’і за |ними хо|дили колос|ки зби|рати // |дуже^{и} бу|ло т’аш|ке го|лод’н’і го|лодн’і бу|ли не^{и}|доспан’і / |але^{и} |д’іти йш|ли |мус’іли / бо кус|ка х|л’іба х|т’іли // то|д’і о|рали так о|рали ту |земл’у зби|рали то ўс’о позби|рали // на|чали ўже ўйа|зати і скла|дати ў копи|ч’$^{ц’}$і / бу|ли бич|ки / |кон’і трахто|р’іў не^{и} |було ком|байн’іў ше то|д’і не^{и} |було / |дуже^{и} |л’уд’ам |т’ашко бу|ло |т’ашко |жили |але^{и} |весело сп’і|вали // прий|дут до|дому |йісти не^{и} |було шо там йа|кого зва|рат шо |кинут а|би забі’|лити моло|ко то заб’і|лити суп йа|киї і |рано ўста|вали |досв’іта і у час |ноч’і / а|би лиш бу|ло |виднос’а т|рошки і|дут вйа|зати |жати ўйа|зати |разом / |але^{и} ўже |началос’а / |воз’ат х|лопц’і моло|д’і по пйат|нац’іт’ |рок’іў ш’іст|нац’іт’ і кот|ре ше з вої|ни прийш|ло ўже с|тарш’і |дуже^{и} бу|ло йім |т’ашко бич|ками |йіздили шо то / |але$^{и} |мус’іли і|ти бо х|т’іли |йісти // |але$^{и} прийш|ло ў|рем’а та|ке шо ўже / йак не^{и} |було |т’ашко йак не^{и} |було |але$^{и} |л’уди сп’і|вали |гарно ўже ўже |нов’ії ўро|жаї ўже млин |меле не^{и} та|киї йак тут у нас |зара йе то|д’і |казу то|д’і во|дойу млин і|шоў / ро|били к|рупи у мли|н’і му|ку ро|били і так |л’уди вижи|вали |але$^{и} йак спе|чут ўже хл’іб // (Зелінська Н.І., 1940 р.н., с. Борівка, Чернівецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Хл’іб ˈран’чеи пеиˈкˈли / неи таˈкиї йак ˈзара на св’аˈта колаˈч’і пеиˈкˈли з ˈйаройі пшеиˈниц’і // у п’іˈч’і / паˈлили неи дроˈвами а керп’іˈч’ом паˈлили і соˈломойу паˈлили / колаˈч’і буˈли йак ˈсонце ˈгарн’і румˈн’ан’і кол’адниˈки пˈриїдут / кол’аduˈвати виˈнос’ат по ˈпар’і колаˈчц’іу напеиˈкˈли ˈпоўн’і п’еˈци пекˈли / ўже пойаˈвиўс’а хлі’б ˈпоўний ˈпоўно буˈло // кол’адниˈки хоˈдили сп’іˈвали ˈхата в’іт ˈхати а ˈзара шоп прийшˈло / де ни де коˈли поˈчуйеш ˈголос неиˈма // воˈно наˈверно ўже неи ˈверneиц’а йа соˈб’і так ˈдумайу / йа соˈб’і так ˈдумайу моˈйі таˈк’і роˈки проїшˈли страшˈн’і гоˈлод’н’і хоˈлод’н’і / а ˈзара ў ˈхат’і на стоˈл’і йе і ўс’о воˈно неи ˈдобреи // (Зелінська Н.І., 1940 р.н., с. Борівка, Чернівецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ў давўниˈну / ў даўниˈну пеиˈкˈли таˈко хл’іб / ˈформ’іў не буˈло / ўс’о пеиˈкˈли на чириˈн’і / паˈлили ў пеˈч’і ну закˈваска ˈдрожд’іў не ˈбуло / аˈли йакˈшо ˈперва закˈваска їшла і поˈтому шо то лиˈшалос’а / висˈтругували і таˈк’і виробˈл’али пал’аˈнички *(показує руками)* / на ˈкомен’і суˈхи.. суˈшили пал’аˈнички / поˈтому ўже на ˈдругу закˈваску ˈўже ˈтеплойу воˈдойу розˈводили ц’і пал’аничˈки / і воˈно там бухˈт’іло // муˈкички поˈсипали і ˈўс’о ˈразова буˈла муˈка / би…ˈб’ілойу петˈл’ованойі муˈк’і ˈр’ітко ў ˈкого буˈли / це ˈўже ˈдуже заˈможних хаз’аˈйіў це буˈли ц’і / і т’і пал’аничˈки ˈўже розˈводили воˈно те ˈт’істечко назиˈвалос’ росˈчина // росˈчину зроˈбили і тоˈд’і ўже п’ідˈм’ішували йак воˈно ўже збухˈт’іло п’ідˈм’ішували ўже ў ˈнецки буˈли таˈк’і дереўˈл’ан’і і це ў т’і п’ідˈм’ішували ˈтойі муˈкички / о і воˈна ўже ˈсходила і тоˈд’і ше м’іˈсили виˈм’іс’ували ˈдуже хл’іб роˈбили м’іˈсили гусˈтиї таˈкиї тоˈгошо йакˈшо ˈбуде р’ідˈковатиї то ˈў’ін ˈжиш ростеˈчец’:а по ˈт’ім / по чириˈн’і шчиˈтати / гусˈтиї і тоˈд’і ўже йак воˈно ˈвим’ісили зо ˈтри ˈрази йоˈго і тоˈд’і виробˈл’али таˈк’і бохонˈц’і / виробˈл’али / і там посиˈпали там на стоˈл’і муˈкичкойу / і склаˈдали йоˈго і тоˈд’і буˈли таˈк’і ну ˈйакби лоˈпата назиˈвалас’а / ˈт’іл’ки воˈна буˈла дереўˈл’ана / дереўˈл’аниї derˈжак і дереўˈл’ана таˈка лоˈпата здоˈрова / і ц’і бохонˈц’і ви…виклаˈдали на ту лоˈпату / і ўже йак п’іч наго̆р’іла ˈвигорнули ˈжар / і тоˈд’і тоˈйу лоˈпатойу ўсаˈджали цей хл’іб на чириˈн’і це ўс’о ˈўрем’а буў хл’іб на чириˈн’і // і.. і.. ну т’ій так / ўже вит’аˈгали тоˈд’і с ˈпйеца / моˈчили е.. ˈцейу воˈдичкойу по.. обмиˈвали а цим… а тим…йак ви ˈкажите шо лиˈшилос’ там ˈтрошки / маˈлен’киї то це таˈкиї ˈвихватен’ / шо це ўже ˈд’іти ˈб’ігали / тиї воˈно ˈхуче спеиˈклос’а / і ўже вихˈват’ували ˈмама даˈйе // це ж буˈла ˈрад’іс’ц’ таˈка / аˈли йак ˈйдеш сеˈлом то ˈдуже ˈзапах ўс’о ˈўрем’а / бо с коˈменк’іў ˈзапах іˈшоў в’ід ˈхл’іба / це ўже ˈзнайіш шо

хл’іб пеˈчут’ у ц’ій ˈхат’і / т’ій уже ˈпахне круˈгом// ну це таˈке буˈло / так ˈйакос’ // – *І ще скажіть чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень, чи буў різний?* – Н’е на св’аˈта ўже виби˙рали ˈтрошки ˈкрашчиї хл’іб пеи̯кˈти / ну ˈтрошки ˈб’ілойі ˈмуки / ну ў таˈких хаз’аˈйіў / ну ˈкажут’ …. маў ˈтрошки муˈки то це с пшеˈничнойі / колаˈч’і ўс’о ˈўрем’а пеи̯кˈли на сў’аˈта на Р’іздˈво на цеˈво / обоўйасˈково ў ˈкожн’ії ˈхат’і буˈли колаˈч’і і ˈдуже ˈславиўс’а хл’іб / на ўсе у ˈсел’і стоˈйаў хл’іб / і коˈлач і так йак шос’ с’іˈдали ну от ˈзара / ну… ˈйакос’ так ўс’і / бо ˈзараз ˈслава ˈБогу ˈцейі йіˈди тут у нас йе ўс’оˈго / а тоˈд’і так буˈло таˈкиї буў заˈкон / оˈб’ідали веˈчерали ˈсн’ідали ўс’і ˈразом // с’іˈдали за стоˈлом / хаˈз’айін обоўйасˈково ˈпервиї той окˈрайец’ ˈхл’іба йіў хаˈз’айін // і ˈдоки начиˈналас’ та йˈіда і не було шо тако баˈгато миˈсок одˈна ˈміска / за одˈнойу ˈмискойу дереўˈл’аними ложˈками йіˈд’ат’ з одˈнойі ˈміски / це ўс’о хаˈз’айін начиˈнаў цей оˈб’ід це ўс’о / це буў сн’іˈданок і там оˈб’ід // (Бабій М.С., 1944 р.н., с. Лозове, Чернівецький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Хл’іп пеи̯кˈли по ˈм’ір’і ˈнадобносц’і йакˈшо тˈреба ˈйісти хл’іп ўже ˈз’іли то тоˈд’і пеи̯ˈчут хл’іп // чи одˈнаковиї в’ін / пекˈли на с’ˈв’ата і на шчоˈден’ це ўже заˈв’іс’ілο в’іт хаˈз’аїки // йакˈшо воˈна ˈхоче шоб він буў ˈлучиї то туˈди йаˈк’іс’ ˈбіл’ш’і даˈйе / доˈбаўки до хˈл’іба / а на шчоˈден’ ˈможе ˈбути ііі / без доˈбавок / дˈрож’:і с’ˈіл’ і воˈда // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Н’е / неодˈнаково на шчоˈден’ добаўˈл’али ми ше / то буў ˈвиш:иї сорт а буў і ˈпервиї сорт / то ˈвиш:ого тˈрошки ˈсито ˈвиш:ого тˈрошки і ˈсито ˈпервого ˈсорту / шоб не кˈрепко буў ˈб’ілиї / це на ˈкаждиї ден’ / і в’ін не так ˈчерств’іў / йак муˈки тˈрошки ˈпершого ˈсорту і ˈнишчого ˈсорту / в’ін не так ˈчерств’іў // – *Як пекли хліб ?* – А пекˈли так / ˈводу ˈл’али с’ˈіл’ / і йак не буˈло дˈрожд’іў / киˈдали баˈлабушки / а баˈлабушки таˈк’і шо на хˈмел’ов’і / заˈпарували тˈрошки хмел’у / заˈпарили воˈдичкойу і на т’ій воˈдичц’і заˈм’іс’ували таˈк’і ˈбублики кругˈлен’к’і / і йіх на пеˈч’і на ˈкомен’і виˈсушували / шоб воˈни суˈхен’к’і суˈхисечк’і буˈли / а йак рошчиˈн’али хл’іп наˈмочували йіх / тˈрошки ˈсахару / воˈдички намоˈчили / і тоˈд’і у муˈку муˈку шоб наˈс’ійана шоб воˈна ˈвоздухом проїшˈла цим тˈрошки // (Заставнюк С.Г., 1942 р.н., с. Капустяни, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Йа розˈкажу / бо йа ˈзараз не пеᵘˈчу хˈл’іба і ˈмало ˈдуже пеᵘкˈла / аˈле йа ўспомиˈнайу йак пикˈла хл’іб моˈйа ˈмама // у нас буˈла спиц’іˈал’на ˈд’іжка / чи д’іˈжа чи ˈд’іжка (*сміється*) дл’а ˈвип’ічки хˈл’іба та дл’а вип… не дл’а ˈвип’ічки / а дл’а заˈм’ісу хˈл’іба та за ˈето / ˈмама роˈбила оˈпару іс тоˈд’і дрожˈд’іў ше не ˈдуже буˈло баˈгато // воˈна роˈбила оˈпару із хˈмел’у та с хˈмел’у муˈку заўжшˈди воˈна ˈс’ійала та ˈс’ійала / коˈли п’ідˈходила ўже оˈпара / воˈна у ц’у муˈку добавˈл’ала йіˈйі / ˈпотім шче ˈтеплойі воˈдички / і ˈможна шче і сиˈроватку / та сиˈроватку і / заˈм’ішувала / заˈм’ішувала / ˈгарно ˈгарно виˈм’ішувала шоб до рук ˈт’істо не приставˈало та не приставˈало // коˈли ўже зам’іˈсила та зам’іˈсила обоўйазˈково воˈна накˈрила ˈчистойу салˈф’еткойу / чи ето ˈсамойе та ˈчистойу сˈкатеркойю буˈла сˈкатерка бᵖавовˈн’ана / ˈчистойу сˈкатеркойу і переᵘхрисˈтила обовйаˈково / і сˈтавила у ˈтепле ˈм’ісце / шоб в’ін п’ідн’іˈмавс’а та п’ідн’іˈмавс’а // коˈли ўже п’ідˈн’авс’а а тут / ˈпоки хл’іб п’ідˈходиў п’ідˈходиў пˈравил’но / ˈпоки хл’ібᵖ п’ідˈходиў / ˈмама гоˈтовила хˈформи / та ˈформи ˈформи буˈли кˈругл’і із ˈкарбиками та с ˈкарбиками // хаї так ˈбуде зˈмашчували або сˈмал’ц’ом або оˈл’ійейу // ну коˈли ўже п’ід’ійˈшоў хл’іп та п’ід’ійˈшоў / бˈрали неᵘ кˈлали / а бˈрала ˈмама завжшˈди у ˈруки так тˈрет’у часˈтину / бо полоˈвина можˈливо…заˈлежало шче в’ід ˈтого йаˈка ˈформа / бо ˈформи буˈли і нис’ˈк’і виˈсок’і / то ўже диˈвилис’а чи полоˈвину бˈрати / заклаˈдати ˈцего хˈл’іба таˈк’і пал’аˈниц’і // ў руˈках воˈна виробˈл’ала та виробˈл’ала (*показує руками*) і кˈлала в ц’і ˈформи / та кˈлала ў ц’іх ў цих ˈформах зˈнову п’ідˈходиў / п’ідˈходиў хл’іб // і ўже коˈли п’ід’іˈшоў неᵘ ˈдуже / а п’іч ужˈе гоˈр’ила / та гоˈр’ила / тоˈд’і воˈна жар вит’аˈгала коц’уˈбойу / тоˈд’і таˈке ˈето буˈло / приˈлад’:а коц’уˈбойу жар вигорˈтала у / ої заˈбула йак назиˈвалас’а ц’і // заˈтулойу закриˈвати в ˈето вит’аˈгала / і ми… у нас буˈла таˈка дереўˈйана лоˈпата // та лоˈпата воˈна сˈтавила на ц’у дереўˈйану лоˈпату ˈформу / та ˈформу с хˈл’ібом і саˈжала у п’іч саˈжала так / таˈке слˈово вимовˈл’али тоˈд’і саˈжала у хл’іб / і посаˈжайе і закриˈвайе п’іч заˈтулойу / та заˈтулойу закˈрила і / уˈже в’ін пиˈчет’с’а // ну периˈоˈдично воˈна диˈвилас’а в’ідткриˈвала заˈтулу / в’ідстаўˈл’ала за ˈето і диˈвилас’а / чи в’ін еее п’ід’іˈшоў / чи в’ін пригн’іˈтиўс’а / йакˈшо ˈдуже ўже гн’іˈтиўс’а / ˈначит’ заˈтулу в’ідкриˈвала / шчоб гн’іт в’ідˈходиў / цеї жар виˈходиў наˈружу та наˈружу / шоб не згоˈр’іў хл’іб // оˈтак ну хл’іб шо еее ˈп’ікс’а ну час / ну час дˈвацит’ / а ˈпот’ім зˈразу йоˈго не вит’аˈгала / а в’ін ше там буў у пеˈiˈч’і / ˈпоки не ˈтошо там ˈвисне / а пˈросто шоб в’ін не буў гаˈрачиї та гаˈрачиї // а ˈпот’ім так саˈмо ˈцейу

ло|патойу во|на вит’а|гала / і у|же с |форми вит’а|гала / та вит’а|гала і с|тавила на та|ку |лава бу|ла / та |лава зас|тел’ана |тоже с|катеркойу // і с|тавила цеї хл’іп і бу|вайе та|киї |гарниї / ви|сокиї / до|родниї // в |ето з|верха во|на мог|ла |т’іки помас|тити во|дичкойу / і то не со|лодкойу / бо це ж^{ш} хл’іб / а п|росто во|дичкойу по в |ето // ўс’о // н’і|коли во|на не накри|вала та н’і|коли не накри|вала во|дичкойу о|то та ї ўс’о // і хл’іб ни|д’іл’у м’іг^{х} / сто|йати бо в’ін сто|йіт’ в’ін же не ле^{и}|жит’ / а сто|йіт’ в’ін хл’іп / |кают шо еее шо сто|йіт’ / шо ле|жит’ / в’ін сто|йіт’ / і н’і|коли в’ін не^{и} цв’іў і не ўре|диўс’а // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Одна|ково бо йак|шо на кола|ч’і рошчи|н’айец’:а хл’іп / то |наче / а йа|кшо йак ти так прос|тиї хл’іп / то |тожи |наче // – *А як саме?* – Ну / рошчи|н’али рош|чинку ро|били / от / ки|дайут |дрожд’і спер|ва / і да |дрожд’і п’ід’іш|ли ту|д’і |с’ійеш му|ку і рошчи|н’айеш ўже йак то|б’і |треба да / а на кола|ч’і |робиш у|же / твер|д’іше |т’істо / так шоб маў ти з |ними шос’ зро|бити / да / а на хл’іп по|в’іл’н’іше по|в’іл’н’іше |т’істо / бо там |м’ахко |майеш со|б’і // (Маценко М.П., 1936 р.н., сел. Тростянець, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Б|рала в’ід|ро му|к’е / г|р’іла |воду до к’іп’ат|ку / ту му|ку |парила / |пот’ім во|на висти|гала / к|лала |дрож’:і / роз|водила ї к|лала / шоб в’ін ме|н’і с|ходиў / три ч’о|тир’і ч’а|са с|ходиў ў |мене^{и} хл’іп / с|ходи^{е} роз|ч’ін’аниї хл’іп / роз|ч’ін’ / а то|д’і вироб|л’ала ў |дека / ї в’ін ў |деках с|ходи^{е} ме^{и}|н’і / наби|раї |сили / шо |деко робит’|са |поўне та|к’е з ўер|хом / йа розпа|л’уйу во|гон’ ї ч’ас во|гон’ виго|р’аї ў п’і|ч’і ча’с / ї хл’іп с|ходи^{е} / ї ко|ли в’ін полу|ч’аїтс’а ве^{и}|лик’ії хо|роший хл’іп // *– А чи однаковий буў чи на свята буў якийсь інший?* – Н’е / йа нап|риклад пи^{е}|ч’у хл’іп посто|йан:о / на св’а|та хл’іп зоў|с’ім д|ругиї / от нап|риклад оз|до |Паска / це на |Паску |робитс’а |т’істо з|добне / ї вироб|л’айіц’а з |сиром |паска // (Стариш Є.О., 1943 р.н., с. Велика Кісниця, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Хл’іп вип’і|каїт’са ўс’іг|да ў |теплому пом’іш|чен’ії / д|рож’:і пок|лала з |йаїц’ами / |тод’і йа цих дв’і |л’ітр’і мо^{у}|ло|ка на пли^{е}|ту / |добре так наг|р’іла / зроби|ла роз|ч’інку з цих д|рожд’іў стогра|мових / ї ту роз|ч’іну до пли|ти та|ко / до г|руби / це мо^{у}|ло|ко з дрож|д’ами йа йо|го зте^{и}|п|лила / пок|лала йо|го шоб во|но сто|йало |б’іл’а |теплого / і шо / поч’і|найіц’а п’ідн’і|матис’а у |мене |т’істоч’ко / йа |майу ви|ду / шоб

ˈтепле ўˈрем’а ˈбуло йак розˈч’ін’аний хл’іп // (Нікіфорова М.Л., 1942 р.н., с. Велика Кісниця, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

ˈХочу диˈтино тоˈб’і роскаˈзати / йак хл’іп ми пикˈли з чолоˈв’іком / пˈравда коˈлис’ чолоˈв’ік заˈпал’уваў п’іч’ / а йа їшла ну ше по хаˈз’айству спраўˈл’алас’ / бо п’іч’ гоˈр’іла прибˈлизно гоˈдину / ˈпот’ім йа поверˈталас’а / в’ін іˈшоў ˈзам’іст’ ˈмене туˈди ўже / а йа ˈмала пореˈбити оце ўсе руˈками / перем’іˈшати ˈт’істо зо два три ˈрази / бо шоб хл’іб ўˈдаўс’а пухˈким / а п’іч’ соˈб’і гоˈрит’ йа бˈрала н’іж таˈкиї веˈлик’ій н’іж/ і цим ноˈжоᵉм по таˈк’ім шматˈков’і ˈт’іста / виˈм’ішувала йоˈго на стоˈл’і одн’іˈйейу доˈлонейу / а ˈдругойу руˈкойу йа от ˈпал’ц’ами так ўже п’ід:аˈвала п’ід:аˈвала / шоб ˈт’істо окˈругле буˈло таˈк’е ˈгарне / а ˈпот’ім на ˈдошку йоˈго посˈтавила / ˈпот’ім ў ˈформу і на тепˈлен’к’е ˈм’ісце / а шчоб ти зˈнала диˈтино шчо жар ˈтреба по ўс’ій ˈватр’і так норˈмал’но / одˈнаково росˈкинути п’іч так напаˈлити / шоб ˈч’ел’уст’і буˈли ˈб’іл’і / бо тоˈд’і ˈбуде не ˈвип’іч’ка хˈл’іба / а жар йа вигорˈтала с’уˈди п’ід боˈки / п’ід ˈп’іч’:у п’ід ˈкомин / і ў цеї ч’ас головˈне шоб ў ˈхат’і н’іˈкого не ˈбуло йа ўс’іх вигаˈн’ала ї ˈд’іда ї ˈкот’іў / а це поˈв’азано з таˈкойу ў нас траˈдиц’ійойу чоˈго з ˈхати ˈтреба вигаˈн’ати шчоб хˈл’іба не злаˈкати н’іˈчим / аˈле шоб п’іч’ не буˈла ˈголойу обов’асˈково ˈставили ˈк’іл’ка хл’іˈбин а ˈпот’ім ўже ˈможна ˈбуло запусˈкати ў к’імˈнату коˈго хоч / а садˈжала йа хл’іп на лоˈпату сˈтавила хриᵉсˈтила йоˈго і саˈма хриᵉстˈилас’а і таˈке каˈзала / ˈГосподи помоˈжи ї благосло̀ви цеї хл’іб шчоб ˈдобре сˈп’ікс’а / а поˈтому на ˈдес’іт’ ч’і п’атˈнац’іт’ м’іˈнут йа прикриˈвала заˈтулойу / а поˈтому йа йіˈйі забˈрала бо йакˈшо ˈдоўго триˈмати хл’іб закˈритому / хл’іб ˈможе приго̀ˈр’іти ˈпот’ім заˈтулу зноў сˈтавила / а коˈли хл’іп ˈп’ікс’а йа диˈвилас’ до н’ого / йа час в’ід ˈчасу триˈмати тˈреба буˈло ˈкажут’ сˈв’ічку / коˈлис’ баˈбус’а моˈйа сˈв’ічку триˈмала а йа фоˈнариком св’іˈтила / хл’іб ˈп’ікс’а прибˈлизно дес’ гоˈдину ч’ас і ˈсорок п’ат’ м’іˈнут час п’адеˈс’ат’ ˈдиўл’ачис’ йак напаˈлила п’іч / аˈли коˈли п’ідˈходиў час уже вит’аˈгати цей хл’іб с ˈпеч’і / то така ў нас йе траˈдиц’ійа чи ˈнав’іт’ ну таˈк’ій заˈкон буў ў нас ў мами ў баˈбус’і / ми хл’іп бˈрали буˈханку ˈкожну / і приклаˈдали хл’іˈбину ˈнизом до ˈноса от ˈвипиᵉчиᵉниї хл’іп / аж ˈдиўно пˈравда зˈдумайете н’іс попеˈч’у а н’і / ˈвипиᵉченийˈ хл’іп н’іс н’іˈколи не п’ік а от недоˈпеченийˈ буў гаˈр’ачиї і так ˈсил’но п’ік шо ми наˈзадᵀ туˈди хл’іˈбину заˈсовували / а ўже ˈвипеченийˈ гоˈтовиї хл’іп коˈли в’ін ўже ˈвистих ц’і ˈгарн’і так’і буˈханки йак ˈсонеч’ко гарн’і / ми йіх склаˈдали ў коˈрито / бо коˈрито

ўже чис|тен’к’е бу|ло по|мите / і |боком так о|дин до |одного ўпри|тул накри|вали с|катеркойу / і в’ід|носили ў ве|лику |хату на |лаўку ну там де обра|зи п’ід обра|зами / шчоб там в’ін так |гарно збер’і|гаўс’а / ї |д’існо буў та|киї св’а|ч’ениї / бо хл’іп це св’а|тин’а // (Пасічник Г.В., 1955 р.н., с. Велика Кісниця, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Х|л’ібчик заўж|ди ии / пик|ли з ви|ликойу |рад’іст’у / іі д|р’іжд’іў у..у нас ў си|л’і ии бу|ли йеў|рейі / і пот|р’ібно бу|ло п’і|ти до них шоб ку|пити д|р’іж’:і / шоб бу|ло н..на ч’ім зам’і|сити цеї х|л’ібчик / і ми м’і|сили х|л’ібчик цеї // х|л’ібчик пик|ли так / б|рали д|ріж’:і / роз|пушували д|ріж’:і / добаў|л’али / ии вис’і|ва… |с’ійали му|ку / добаў|л’али ту|ди д|р’іж’:і / ии спо|чатку ии…в…р… хл’іб рошчи|н’али йак би |р’ітко в’ін ўс’у н’іч йак би бро|диў / а на до… на |дос’в’іток ўста|вали по|м’ішували йо|го / шоб в’ін ўже буў го|тово… го|товиї / так йак |майе |бути на |вип’ічку / хл’іб вип’і|каўс’а ў пи|ч’і ў ви|ликих |формах // – *Чи однаковиї хліб пекли на свята і на щодень?* – ста|ралис’а / пик|ти ии н…на шчо|ден’/ о|бичниї хл’іб / а ў с’|в’ато ўс’і хо|т’іли шоб ии / смач|н’іши по|йісти / то ўже добаў|л’али до д|ругого |сорту / добаў|л’али |першого |сорту му|ки / так по|м’ішували і вип’і|кали / аби на с’|в’ата буў смач|н’іши х|л’ібчик хот’ хл’і…х|л’ібчик заўж|ди буў смач|ниї і тої і тої // – *У чому ще раніше пекли хліб?* – х|л’ібчик вип’і|каўс’а / у ии само|робних |формах / кар|бочками так нази|валос’а / буў уу си|л’і чоло|в’ік йа|киї вироб|л’аў ц’і фор|ми / ў |н’ого куп|л’али / і пик|ли к|рухл’і ии к|ругл’і хл’і|бини // – *А що таке карбочки?* – Йак би |зубчиками // – *Чи завжди пекли хліб саме з пшеничного борошна?* – йак і заўж|ди / |л’уди ўс’і ниод|наково |жили / йак і ти|пер так і ў даўни|ну / бу|ли б’ід|н’іші / бу|ли ба|гачш’і // б’ід|н’іш’і пи|кли х|л’ібчик з |самойі куку|рудз’анойі му|ки / нази|ваўс’а в’ін ма|лаїчик / а замож|н’іши пик|ли з борош|на пши|ничного // |али |д’ітки г|ралис’а і з б’ід|н’ішими іі… / і б’ід|н’іш’і бу|ли / і ба|гачш’і |али заўж|ди х|т’ілос’а |д’іткам б’і…ба|гачшим по|йісти |нашого х|л’ібчика / а ми хо|т’іли |йіхного / то ми |цими х|л’ібчиками об|м’ін’увалис’а і бу|ли ўс’і дов…ии зад…задо|волин’і цим // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Бу|ли ва|рили хм’іл’ / тії за|пари[е]ли тії де в|з’али в |кого та|к’ії йак п|ран’ічок ро|били паланич|ки та|к’і тії су|шили тії су|х’і д|рожд’і бу|ли і в |кого в|з’ала тії заколо|тили тії |виставили то // - *В чому пекли хліб? Чим палили?* - ў |п’йецу пе[и]к|ли // со|ломойу / пе|реїдами соло|мини цеї // бу|ли фор|ми але пе[и]к|ли на че[и]ре[и]|н’і / |житниї хл’іб на че[и]ре[и]|н’і пе[и]к|ли а йак|шо пап|шоїниї мала|йі нази|валис’ то ў |формах пе[и]к|ли / да а на по|тому вже бу|ли пап|шойі бу|ли куку|рузи бу|ло |б’іше тії мо|лоли тії ва|рили мама|лигу / а з тойі мама|лиґи ро|били та|к’і |лежни // к|лали б|риндз’і карто|фел’ чи з ка|пустойу тії л’і|пили так йак паланич|ки ў |форми тії ў |п’йец тії пе[и]к|ли |лежн’і та|к’і // кола|ч’і пе[и]к|ли та|к’і не |було коро|вайіў // м’і|сили |т’істо тії так ро|били / не з|добне / не з|добне та|ке |т’істо не со|лодке / а так йак хл’іб зам’і|сили заколо|тили / тії |шос’ там т|рохи добаў|л’али йа|койіс’ йа|кес’ |йайічко ў|били / т|рохи о|л’ійу в|л’али / шоп во|но ро|билос’ // ка|чали тії ру|ками ка|чали у|шестеро і |вос’меро // х|рустики ва|рили п|ран’ічки пр’іс’|н’і пе[и]к|ли // |йайц’і му|ка зам’і|сили / і |жарили в о|л’ійі // а|шош буў // це ўже син же[и]|ниўс’а / тії бу|ли кала|ч’і нана|шул’с’к’і / пе[и]к|ли корова|йі чи шо там // так йак |робл’ат // да слиў|ки / су|шили / |лежн’і ро|били хто ў |пйецу со[у]|б’і хто на |возн’і // к|вас ро|били // пе[и]к|ли |житн’і кор|ж’і ў |пйецу / вий|мали з |пйеца с|печени / про|палили ў |пйецу ше йіх поло|мали на суха|р’і і |сунули ў |пйец / і во|ни повиси|хали по|тому за|парили / а во|ни пах|н’ушч’і |вижарен’і гет / тії то|д’і |воду пере|варували / тії ту|ди |сахару тії та|кий квас буў // на ве|сіл’а хто ро|биў хто хт’іў |пити шчод|н’а ро|биў со[у]|б’і // (Шиманська О.А., 1932 р.н., с. Дзигівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

|Тепла во|да шоб бу|ла / д|рошч’і от|д’ел’но / т|рошки |сахару // д|рошч’і п’і|д’ійдут’ і рошчи[е]|н’айемо |теплойу во|дойу хл’іп // рошчи[е]|нили / нак|рили / хл’іп п’ід|ходе // по|тому ў|з’али ше зам’і|сили / зноў хл’іп п’ід|ходе і д’ій|шоў // ш’іс’т’ ча|соў т|реба шоб с|ходиў / ўс’о // по|тому у |форми |викинули / |форми шоб |тепл’і бу|ли / ўс’о / п’ід’ій|шоў хл’іп / ўса|дили ў п’іч // п’іч наг|р’іта / ўс’о ў п’іч ўса|дили // хл’іп пос|тойаў п’іўто|ра ча|са і с |п’еца вит’а|гайем хл’іп і кла|дем на |доску і накри|вайем / хл’іп мйах|киї |роби[е]|ц’а // по|тому в’ідкри|вайем / на по|лиц’у скла|дайем // по|лиц’а бу|ла над д|ве[и]|рима і на по|лиц’у хл’іп скла|дайем і |дуже ха|роший смач|ниї хл’іп с |п’еца // о / і ту|шили м|н’асо / і ту|шили кот|л’ети ў п’і|ч’і і ўс’о / |дуже |добриї хл’іп с |п’еца // *– А чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – На шчо|ден’ ми пе[и]к|ли та|киї / а на св’а|та пе[и]к|ли |здобниї // т|рошки йа|йец’ / моло|ка / |сахару

// ˈдуже ˈтоже хаˈрошиї хл’іп // а на шчоˈдн’а то ми пеᵘˈкˈли таˈкиї / воˈда і дˈрошч’і / тˈрошки ˈсахару і ˈдуже ˈдобриї хл’іп / а так то ми пеᵘˈкˈли йаˈйец’ і моло ˈко // паˈски то ˈтоже ˈдуже ˈгарн’і / зˈдобн’і / таˈке / аˈле с ˈп’еца ˈсам’і ˈлуче і до ˈцейі поˈри ў ˈмене йе п’іч і хто приˈходит’ то шеї ˈдивит’с’а на ˈнейі // (Васютинська М.П., 1939 р.н., с. Дзиґівка, Могилів-Подільский р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Н’е / на шчоˈден’ іˈначиї пиᵉˈкˈли / а на св’аˈта іˈначиї пиᵉˈкˈли // зˈдобниї / так йак пр’іˈм’ерно ми теˈпер на ˈПаску так ми і тоˈд’і роˈбили // кˈлали то ўс’о шо тˈреба // ну ў сˈв’ато не роˈбили / не пеᵘˈкˈли хˈл’іба / а ў ˈбудниї ден’ дес’ пеᵘˈкˈли // рошчиˈн’ала хл’іб зˈвечера / ˈрано п’ідм’іˈсила / набˈрала ў ˈформи / там ў ˈнейі йе таˈка ˈформа / бо таˈких ˈзара неˈма // та тоˈд’і ˈпал’у ˈп’ецу дроˈвами / ми ў ˈп’ецу пеᵘˈкˈли не неˈма ў нас дуˈховок тоˈд’і / не ˈбуло // тиї ў ˈп’ецу і пˈран’іки ў ˈп’ецу / і верˈтути ў ˈп’ецу / ўс’о ў ˈп’ецу // (Пройдисвіт Н.Р.,1933 р.н., м. Ямпіль, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну йак пекˈли / проˈс’ійали муку / дˈр’іж’і ˈкинули тепˈлен’койі воˈди чи на моло ˈц’і ˈхто йак соˈб’і ˈхоче / зам’іˈсили в’ін сˈходе / диˈвишс’а ˈраз ˈп’д’іїшоў зноў ˈп’д’іїшоў ˈзноў ˈп’д’їшоў ˈбачиш шо ўже тре йоˈго ˈпикти ˈбереш ˈпалиш уже ў ˈпич’і / паˈлиш у пиˈч’і ˈколи с’ ˈпеч’і так’і ˈбули йак тоˈб’і скаˈзати з ˈцегли // з ˈцегли буˈли ˈпеч’і о паˈлиш ˈдивишс’а йакˈшо ўже тˈреба ˈпалиш ˈпалиш ˈпалиш воˈно нагоˈр’ило п’ідниˈб’ін’а поˈвино ˈбути ˈб’іле / клаˈдеш ˈтако ˈруку йак не ˈпече ўже у руку виорˈтайеш ˈжар / ˈвигорнула жар ус’о йак поˈвино ˈбути / ну хл’іб йак ˈобично ўже ˈз’іїшоў то ˈнакидаїш у ˈформи / воˈно ˈз’іїшло у ˈформах уже вигорˈтаїш ˈжар йак напаˈлила / ўс’оˈвуйеш у ˈп’іч ˈп’іўтора чаˈса пеˈчец’а хл’іб / п’ід’іїшˈли чаˈси ц’і ˈдивишс’а на ˈчаси п’ід’іїшˈли вит’аˈгайеш а йаˈкшо уже усаˈдила то ˈдивис’а на чаˈси і подиўˈл’айес’а шоб ˈв’ін не ˈчорниї не ˈстаў / тре накриˈвати беˈреш гаˈзету / і на хл’іб укриˈвайеш хл’іб гаˈзетойу шоб не ˈзгор’іў зˈверхи шоб ˈчорниї не ˈстаў // а тоˈд’і уже ˈўиїшли ц’і чаˈси ˈўиїмайеш таї таї ˈўс’о укриˈвайеш шоб тˈрошки в’ід’іїˈшоў в’ін / од’ійаˈлцим чи ˈтам ˈйакойус’ таˈкойу ну ну йе спец’іаˈл’н’і ˈГосподи куˈсочок маˈтер’ійі ˈйакойі чи шо ˈшоб ўˈкрити ˈшоб в’ід’іїˈшоў таї ˈўс’о / таї в’ін в’ідˈходе ˈўже таї йісˈте гоˈтовиї / ўже напекˈли // *– А однаковий хліб пекли на свята і на кожен день?* – Н’е / на св’аˈта йа тоˈб’і ˈкау шо аˈбо на моло ˈц’і б’ут’ ˈйаїц’і соˈб’і йак / от оз’ˈдо на ˈпаску таї ˈбачиш і ˈйаїц’і / і киˈдайут ˈмасло і ўс’о / ˈпаски ўже ц’і / н’е не йідˈнаковиї н’е ну то соˈб’і пиˈчут ˈл’уди киˈдайут ˈсахар ˈйаїц’і

і ˈмолоко смеˈтану о // бо ўже пˈразник ˈПаска // (Засідатель Г.П., 1943 р.н., с. Крикливець, Крижопільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Отаˈко йак йа / купˈл’али др’іжч’і таї пекˈли / але йа пекˈла ў піˈчі / росчиˈн’али / то ми дˈві ниˈд’іл’і ˈйіли тої хл’іп // *– З якого борошна пекли хліб?* – З ˈцейі муˈки шо ї ˈзарас / це ˈмама ˈмучилис’а на ˈтому ˈколес’і / а нам ўже ˈлегше буˈло / н’іˈколи не купˈл’ала / ўс’йо вˈрем’а пекˈла // *– У печі пекли хліб?* – Ўс’йо вˈрем’а у пеˈч’і / у пеˈч’і йак пекˈла лиш оˈдин хл’іп / хˈл’іба ўже ˈменче // то йа так / хˈліп і пир’іжˈки / ˈразом пикˈла / а йак не то хл’іп і пˈраники // *– Як колись пекли хліб?* – Ўже йак пеˈчут’ хл’іп / то вˈони бˈрали ц’ˈйого тˈрохи ˈт’істечка і воˈно ж р’ідˈке / то муˈкички та таˈк’і пал’аˈнички пороˈбити і ўже покˈладеш / воˈни ˈвисохнут і на дˈругиї рас йак ˈбудиш пекˈти хл’іп / тоˈд’і т’і пал’аˈнички наˈмочеш / воˈни роз’іˈйдуц’а і на них росчиˈн’ати // *– На чому розчиняли?* – Тоˈд’і / диˈтино / на воˈд’і розчиˈн’али / тоˈд’і триˈмали дві коˈров’і / то йа пекˈла на сиˈровац’і / але не на саˈмій сиˈровац’і / то в’ін ˈтоже не ўдаˈйец’а / а тˈрохи сиˈроватки / а тˈрохи / ˈтого / воˈди тˈреба // і пекˈла на молуˈц’і / то йа пˈражила моло ˈко ўс’іˈгда // (Чернега М.Ю., 1939 р.н, с. Жабокрич, Крижопільський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Дˈрошч’іў не буˈло / вaˈрили хм’іл’ то шо ўˈйец’а / заки ˈп’іў поˈпарили кукуˈруз’ану муˈку / вона просˈтигла / ˈвиробили / ˈвисушили і то було дˈрошч’і / і на тих дˈрошчах ми роˈбили роˈшчинку // п’ід’ішˈла і ми тоˈд’і ўже бˈрали і м’іˈсили хл’іп // час два з’іˈшоў / хл’іп вироˈбл’айемо // тоˈд’і ˈформ’іў не буˈло / буˈло капусˈтин’:а // ˈвирвеᵢˈм капусˈтин’:а і на капусˈтин’:а клаˈдемо / а йак нема капусˈтин’:а / розгорˈнули чеˈр’ін’ / таˈка лоˈпата була дереўˈл’ана / і пˈрамо ˈтойу лоˈпатойу ў п’іч / кˈругл’і так’і маˈлен’к’і хл’ібеˈн’атка пекˈли // *– Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – У то ўˈрем’йа не буˈло ˈр’ізних ˈвипичок / бо тоˈд’і ˈсахару не буˈло / маргаˈр’ін’іў ўˈс’аких не буˈло / уˈсе пеᵢˈкли бол’шинстˈво кукуˈруз’аниї хл’іп // а тої кукуˈруз’аниї хл’іп поˈрепайе рос:иˈпайец’а / бо тоˈд’і не ˈмали н’іˈчим н’іˈйаких доˈбавок…а тод’і про зˈдобн’і н’іхто не знаў не маў / бо лиш кукуˈруз’ану ˈмуку ше ˈйіли / не було пшеᵢˈниц’іў // (Керціцька Н.К., 1937 р.н., с. Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Бˈрали ˈл’ітру воˈди / к’іп’йаˈтили // кˈлали муˈку і заˈпарували і закоˈлот’ували … / тоˈд’і ц’а ˈп’ідпарка остиˈгала / тоˈд’і туˈда ˈкласти ˈводу / дˈр’ішч’і // ˈдр’ішч’і ˈтреба / шоб п’ід’ішˈли ў кˈрушц’і / а тоˈд’і туˈди ˈл’:ати / ну тˈрохи ˈсахару / ˈсол’і / ну йа ˈзнайу на ˈск’іл’ки ˈл’ітр’іў там / ну на три ˈл’ітри / ну і заˈм’ісувати / і ˈсходит чаˈса два / три / і тоˈд’і / ну тоˈд’і ўже вироˈбл’ати йак ˈз’ійде ˈдобре // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Одˈнаковиї // ну шчодˈн’а не ˈтреба ˈбуло / бо в’ін же ж ˈбуде ˈчерств’іти // от йа ˈзараз на ˈл’ітру пеᵘˈчу / то йа ўже ˈп’ідпарки не ˈробл’у / йа ўже лиш клаˈду соˈб’і дˈр’ішч’і / ˈл’ітру воˈди / ˈсол’і / ˈсахару і заˈм’іс’уйу // ˈсходе два чаˈса / йа вироˈбл’айу / і ну йа ж так ˈробл’у / масˈт’у йайˈц’ом / посиˈпайу ˈсол’ойу / а тоˈд’і йак спеˈчец’а / вит’аˈгайу і натеˈрайу часниˈком і зˈверху ˈсалом // (Цуркан Л.І., 1948 р.н., с. Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну пеᵘˈкˈли ўˈс’акиї і на каˈпуст’і на ˈлист’а на капусˈт’аному пекˈли і ˈжитн’ії пеᵘˈкˈли і таˈкиї ўˈс’акиї пекˈли // добаўˈл’али / ну оˈл’ійки добаўˈл’али / а шо ше добаўˈл’али ˈдрошч’і і ўс’о / роˈбили своˈйі ˈдрошч’і – *З чого робили дріжджі?* – С ˈхмел’у / с ˈхмел’у роˈбили своˈйі ˈдрошч’і і виˈсушували / так’іˈго роˈбили йак ˈпран’ічки і суˈшили ўс’о ўˈрем’йа на ˈцему / на ˈгруб’і знайу ˈклали // і тоˈд’і з тих ˈдрошч’іў пекˈли хл’іп / бо таˈких дˈрошч’іў не ˈбуло // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Меˈн’і ˈкажец’а / шо на с’ваˈта кˈрашчиї на с’ваˈта ˈлучиї пекˈли … ˈжитн’ії на капусˈт’аному ˈлист’і не ў хˈформах а на капусˈт’аному ˈлист’і // (Когутовська М.Д., 1930 р.н., с. Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Буˈли хм’іл’ / ваˈрили / заˈпарували кукуˈруз’ану муˈкичку і ˈжитно… і тоˈд’і дв’і др’іжˈдинки / таї п’ідлиˈвали і на тих дˈрошчах вип’іˈкали хл’іп…// коˈлис’ кукуˈруз’ана муˈка і ˈжитна / пеᵘˈкˈли хл’іп / а коˈлис’ уже прийшˈло шо пшеᵘˈнична тої разоˈва / ˈбуло ˈвис’іўка буˈла і муˈка / а не ˈбуло ж так йак теᵘˈпер валˈ’цована ца муˈка / і пекˈли хл’іп а хто ˈдуже маў то з ˈвис’івками п’ік // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Н’і / не ˈіᵘднаковиї // на с’ˈв’ато Р’ізˈдво ˈгарн’і з чого найкˈрашчого і наіˈлучого / шоб буў ˈгарниї і на вид і на ўкус ˈдобриї // (Суровець Н.М., 1935 р.н., с. Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

ˈН’е неодˈнаковиї пикˈли / на ˈсв’ато пикˈли і на шчоˈден’ пикˈли / там рожчиˈн’али на воˈд’і чи на сиˈровац’і там і ˈдрожч’і і ўс’о рожчиˈнили зроˈбили ˈц’уйу рожˈчину покˈлали ў ˈтепле ˈм’ісце воˈно там ˈсходило/ о/ і тоˈд’і ˈчерез чаˈса два ˈчерез час дес’ пом’іˈшали там коˈписткойу чи каˈчалкойу чи чим там ўже м’іˈшали чи ˈложкойу веˈиликойу деˈиреˈиўˈл’анойу чим м’іˈшали / а тоˈд’і ўже накˈрили і ше посˈходило ше з час і зам’іˈсили / зноў посˈходило з час і тоˈд’і вироˈбл’али ў ˈформи / зноў з’ійˈшли ˈповн’і ˈформи і ўже тоˈд’і п’іч напаˈлили йак м’іˈсили хл’іб начиˈнали п’іч паˈлити / о / і тоˈд’і п’іч напаˈлилас’а ўже жар ˈвигорнула в:ес’ і хл’іб цеї з’ійˈшоў ўже / примасˈтили йак ˈхочеш priˈмаст’уї ˈхочеˈиш не priˈмаст’уї / то це йак на ˈбудниї ден’ ˈможна не priˈмаст’увати і посаˈжати й спеˈикти / о / prigˈн’іт… poˈстойаў у пеˈч’і миˈнут пйат’/ тоˈд’і затуˈлили п’іч / в’ін п’ідіїˈшоў там і ўс’о / ї тоˈд’і ˈможеˈиш в’іт:уˈл’ати і / шоб в’ін буў цеї не prigoˈр’іў там // а на ˈс’в’ата ўже йак пеˈикли то ўже киˈдали ˈтрошки ˈмасла чи маргаˈр’іну і ˈйайц’а зо тр’і йаїˈц’і ˈбили чи зо ˈдв’і йаїˈц’і ˈбили / шоб цеї /шоб в’ін буў йаˈкис’ здобˈн’ішчиї ˈтрошки / на ˈц’ійі на ˈс’в’ата / о / і ўже priˈмаст’ували йаїˈц’ом так ˈсамо ўс’о роˈбили / лиш ўже киˈдали чи маргаˈр’іну ˈтрошки чи ˈмасла ˈтрошки / ˈголійі ˈл’али трошки і цеї ˈйаїічка об’аˈзат’іл’но ˈбили зо дв’і зо три йаїˈц’і / о / і так priˈмаст’ували і так само пеˈикли шоб в п’іч йак ўже ˈмайеш саˈжати ў п’іч / саˈжали ў п’іч тої шоб н’іˈхто не заˈходиў до ˈхати і ˈдвер’і шоб не ˈрипали дваˈрима н’іхˈто н’іˈчого / хто йе ў ˈхат’і шоб буў / а хто неˈма то шоб poˈстойаў там ў ˈс’ін’ах // (Рудь О.Т., 1947 р.н., с. Велика Кириївка, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

ˈЙак пеˈкли хл’іб на св’аˈта й на ˈкожниї ден’/ пиˈкли хл’іб розжчиˈн’айемо ў ˈмисц’і п’ідˈпал’уйемо ˈдр’іжч’і / розчиˈн’айу руˈками йа розˈвод’у / о / хл’іб ˈсходит’ / час / ˈпот’ім ˈзмаст’уйу ˈформи / хл’іб ˈз’ійде йа вироˈбл’айу ў ˈформи / саˈжайу ˈпот’ім у п’іч / prigˈн’іт’уйу йоˈго ў пеˈч’і / ˈпот’ім в’ідкриˈвайу заˈтулу / хл’іб прируˈмйаниц’а / в’ін випˈ’ікайіц’а час ў пеˈч’і / ˈпот’ім витˈ’аˈгайу з пеˈч’і / ˈзмаст’уйу гоˈл’ійкойу / шоб буў мн’аˈген’киї // (Горбенко П.Т., 1945 р.н., с. Велика Кириївка, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Йак почиˈнати / аˈле ж то не тˈреба тоˈб’і зо млиˈна шо муˈка / це н’іˈчого тоˈб’і не тˈреба // з обикноˈв’ен:ойі муˈки / прос’іˈвайу муˈку / прос’ˈвайу / тоˈд’і ˈробл’у йак / по ˈнашому / розчиˈн’айу / ˈмочу дˈрошч’і / у воˈд’і / ˈсипл’у тˈрошки ˈсахару / і дˈрошч’і / дˈрошч’і п’ідˈход’ат’ / тоˈд’і у ˈмис’ц’і / муˈка / і йа додаˈйу / воˈди туˈди / ўс’о розˈбовтуйу ту муˈку / і

ў теп|лен’к’ій во|дич’ц’і / |сол’у / ўс’о і то|д’і вили|вайу ц’і д|р’ішч’і // |вил’ала ц’і д|р’ішч’і / о|п’ат’ |виколотила / при^{е}|сипала з|верха му|кичкойу / і то|д’і пос|тавила нак|рила поло|тен’ц’ом / і сто|йіт с|ходит во|но // ўже |бачу п’ід’ійш|ла та // зак|васка / п’ід’ійш|ла/ йа ў|з’ала |лошку / і по|била йі|йі / ну пере^{и}коло|тила і то|д’і д|ругиї раз с|ходит / а дл’а |чого це |робит’с’а // дл’а п’і|д:ержки / шоб |луч:е во|но |сходило / і наби|райец’:а кисло|род / кисло|род і да|йе с|ходж’іст’// і ўс’о / і ўже йак йа по|била / і зноў п’ід’ійш|ло во|но / йа ўже му|койу не приси|пайу // а |пот’ім ўс’о / ўже го|това / ну |ц’ійі // йак йіх // |форми го|тов’і / |вимашчен’і о|л’ійкойу / |вимашчен’і ўс’о і йа накла|дайу ту|ди ўже |т’істо зам’і|сила ўс’о ў |мис’ц’і / викла|дайу |т’істо у |т’ійі |форми / шчоб не |дуже ба|гато / т|рет’у ча|стину // а йак |шо накла|деш ба|гато во|но ўс’о ўт’і|че ўс’о з|в’ідти із ц’ого / з цих |форм / ну і то|д’і нап|риклад в мо|йій п’і|ч’і ў п’і |ч’і йа со|б’і за п’іч го|вору // ў мойій п’і|ч’і бу|де сто|йати час і д|вац’ат’ хви|лин шоб в’ін |вип’ікс’а у тих |формах ве|ликих / шоб |вип’ікс’а тої хл’іб / вит’а|гайу / і ўс’о помас|тила з|верха ў|з’ала |в’інчик / |в’інчик / і дл’а красо|ти і дл’а // ў|куса йа в’і|машчуйу о|л’ійкойу з|верха / і ўс’о і то|д’і пос|тавила і хл’іб гото|виї // – *А однаковий хліб пекли на свята і на кожен день?* – Обоўйаз|ково // да / обоўаз|ково оди|наковиї / а|ле / а|ле / мож|ливо / йак йе ко|ли си|роватка / ка|н’ешно / йа добаў|л’айу си|роватки поло|вина во|ди / поло|вина си|роватки // а так йа |б’іл’ше це ж не з|добне |т’істо шоб йа добаў|л’ала там / а це обикно|в’ен:е |т’істо // (Голубенко Н.Х., 1943 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Н’і не од|наково // ўпе^{и}|ред |йіздили до мли|на / змо|лоти / му|ку з пше^{и}|ниц’і / |мука бу|ла |перший і д|ругиї сорт // |перший / то це бу|ла ў пе^{и}ре^{и}|м’ішку із г|рисом / ої / д|ругиї / а |перший / бе^{и}з г|рису / |т’іки му|ка / ну ї т|рет’ій сорт то це ґрис / то це ху|доб’і да|вали / ґрис / ко|рисно |дуже дл’а жо^{у}|лудка // ну / із д|ругого |сорту шод|н’а / зви|чаїно й д|ругого |сорту бу|ло |б’іл’ше // ў поло|вину да ну |обшим |б’іл’ше бу|ло д|ругого |сорту / а |першого |сорту бу|ло |менче / ну три|малос’а на пир’іж|ки / на / на / на |б’ілиї хл’іб на с’|в’ата ну не^{и} не^{и} |т’іки ў с’|в’ата ми ж у|же ж / а|ле йак ми мо|лоли то ка|н’ешно |першого |сорту |б’іше ли|шали на / на п|разн’ічн’і / на |б’ілиї хл’іб / на пир’іж|ки / на ва|реники / на м|линчики на на ўс’о / те ї так у про|даж’і не^{и} |було ж му|ки йак |зараз / і от // пик|ла завж|ди у п’і|ч’і / ў |мене бу|ла п’іч / ли|жанка г|руба / у |кухн’і // на|пал’ува ли|жанку шоб бу|ла тип|лен’ка / о / пик|ла йа / раз у |тижде^{и}н’ / і ў |мене бу|ли |форми / у п’іч у|ходило ў |мене |дев’іт’ хл’і|б’іў // на

ˈдев’іт’ хл’іˈб’іў / йа бˈрала три / трохл’ітˈрову ˈбанку воˈди / аˈбо дв’і ˈл’ітри воˈди а ˈл’ітру сиˈроватки / із моло ˈка / триˈмали коˈрову моло ˈко в’ідігр’іˈвала сир буˈла сиˈроватка / аˈбо дв’і ˈл’ітри воˈди і ˈл’ітру сиˈроватки аˈбо трохл’ітˈрову ˈбанку воˈди // ˈводу типˈлен’ку бˈрала / сп’іˈц’ал’но ˈмиска буˈла у т’і ˈмис’ц’і н’іˈчого неи роˈбилос’а / ˈт’іл’ки м’іˈсилос’а хл’іп / це буˈла дл’а хˈл’іба ˈмиска // ўˈл’ала у ˈмиску трохл’ітˈрову ˈбанку воˈди / типˈлен’койі // ну на гˈрами йа не зˈнайу / маˈлен’ку ˈпачичку дˈр’ішч’іў // йа д’іˈлила на чоˈтири часˈтини і одˈну часˈтинку циˈго дˈр’ішч’іў киˈдала // ну / с’іл’ бˈрала дˈр’ібкойу / ˈпушкойу / наˈверно це ˈложечка буˈде / ˈповна ˈложечка ˈгарна / неи мало / ˈповна ˈложечка / це ˈдев’іт’ хл’іˈб’іў / йа ˈзара на просˈфори так беиру / о / с’іл’ // роˈбила рожˈчинку / роˈбила рожˈчинку / йак коˈли / то заˈпарувала тˈрошеички к’іпйатˈком / тˈрошеички так / о / к’іпйаˈток йак ˈвистигне / а тоˈд’і ўже роˈбила рожˈчинку / с’іл’ / дˈр’ішч’і і муˈка // рожˈчинка буˈла / сˈходила три гоˈдини / ˈпот’ім муˈку обоўйазˈково прогр’іˈвала / муˈку обоўйазˈково прос’іˈвала / а ˈпот’ім ше йак ў рожˈчинку добаўˈл’ала зноў / чим ˈбі’ше прос’іˈвайіш муˈку / тим пухˈк’ішчиї і ˈвишчиї хл’іб буˈде // і заˈм’іс’увала / йак уˈже заˈм’іс’увала йа ˈп’іс’л’а трохгоˈдин:ого сˈхо͡джен’:а // то тˈрошки добаўˈл’ала / ну на ц’у ˈк’іл’к’іс’т’ добаўˈл’ала йа наˈверно п’іў staˈкана веиˈликого / оˈл’ійі / та й кˈрашче / кˈрашчиї хл’іб буў / пухˈк’ішчиї в’ін буў / не таˈкиї / ну ˈобш’ім кˈрашчиї хл’іб тоˈд’і буў / і зноў сˈходило це ˈт’істо гоˈдину / тоˈд’і ц’у ˈміску з ˈт’істом кˈлала на ˈтеплу лиˈжанку / неи на гаˈрачу на ˈтеплу / уˈкутувала і ше ˈц’ілиї час сˈходило / ў ˈмене буˈли сп’іˈц’ал’н’і ˈформи таˈк’і / жиˈл’ізн’і / ˈдев’іт’ форм / обˈмашчувала йіх / ˈп’ірачком чи шˈч’іточкойу / ˈп’ірачком / ми роˈбили ˈшч’іточки з ˈп’ір’ачком сп’іˈц’ал’но це вс’о буˈло дл’а хˈл’іба / о / оˈл’іїкойу помасˈтила / і ˈвиробила по п’іў ˈформи наклаˈдала / ˈт’іста і воˈно тоˈд’і сˈходило / а ўже йак йа виробˈл’ала хл’іб / н’е йак йа заˈм’іс’увала / то йа розˈпал’увала п’іч / йакˈраз п’іч на / шоб прогр’іˈвалас’а / нагоˈралас’а п’іч час п’івторˈа чаˈса от воˈно йакˈраз / оˈтой час шо сˈходила / сˈходило ўже ˈт’істо тоˈд’і виробˈл’алос’ йакˈраз тих п’івторˈа чаˈса воˈно вˈходило і п’ідˈходило на лиˈжанц’і і ˈтоже ўˈкутувала ўже і зˈверху ˈвиробила у ˈформи / ˈт’істо накˈрила ˈтоже сп’іˈц’ал’но буˈла пˈростин’ка чи рушничˈки таˈк’і / о / ўс’о чисˈтен’ко поˈвин:о ˈбути акуˈратно // саˈм’і обоўйазˈково ў хусˈтиночц’і б’іˈлен’к’і в фартушˈков’і шоб н’іˈде ˈан’і воло ˈсина н’і / н’і шоб шоб акуˈратно шоб чистоˈта буˈла // о / нагоˈр’іла п’іч / попˈробуўала руˈкойу п’іч / неи гˈрадусником н’іˈчого а руˈкойу

поп|робуўала / а|га / ру|ка / мо|йа вит|римуйе / не[и] пи|че і ни цеї / з|нач’іт’ |можна хл’іб у|же са|жати / розгор|нула жар / т|рошки по бо|ках т|рошки ўпере|д’і / ну йа ўже со|б’і з|нала с|к’іки ме|н’і б|рати дроў йа|ку |к’іл’к’іс’т’ на |вип’ічку / і са|жала ле|ген’ко / хл’іб у п’іч / ну бу|ли сп’і|ц’ал’но та|к’і рога|ч’і / та|к’і ро|гат’і тако|го *(показує)* або ло|пата / о / с|тавиш |форму й ле|ген’ко / все по три / три / три / і три |дев’іт’ ў |мене ў|ходило // і ше не[и] закри|вати п’іч хви|лин пйат|нац’іт’ / шоб во|но |гарно п’ідоїш|ло шоб не[и] по|лопало шоб не[и] пот|р’іскалос’а йак|шо ў с’|в’ато / о // ра|н’іше с’|в’ато почи|тали і так то хл’іб з|машчувала з|верху йа|йечком з|битим / а так то / ну / ку|ре[иї] ба|гато не[и] три|мали йа|йец’ не[и] |було ба|гато / с’ім|йа / о / то так / без йа|ічка / так са|жала / а йак |перед с’|в’атом шоб |гарниї / то|д’і блис|кучиї / рум|йаниї / прис|мал’аниї / і ў п’і|ч’і ў |мене во|но / ўже зату|лила |через пйат|нац’іт’ д|вац’іт’ хви|лин / та|ка за|тула назо|вайіц’а жи|л’ізна / о / і |саме |менче це час і д|вац’іт’ хви|лин або п’івто|ра ча|са хл’і|би |гарн’і бу|ли здо|ров’і / т|реба бу|ло п’іўто|ра ча|са вип’і|кати шоб |випиклос’ / п|робуўала хл’іб чи |випе[и]чениї |першу |формочку з|н’ала от / і та|ко *(показує)* пох|лопала / звук та|киї / ну ўже то|д’і в’ідчу|вайец’а ўже йак хто на|лоўчиц’а ўже з|найе / а|га хара|шо / с|п’ікс’а хл’іб |можна вит’а|гати / то|д’і ле[и]|ген’ко |тоже |п’ір’ачком / во|дичкойу / во|дичкойу / а н’і о|л’ійкойу з|верху / помас|тила х|л’ібчик і зноў нак|рила / шоб в’ін доз|р’іў / шоб в’ін / то|д’і / гу|л’аў по |хат’і та|киї |запах / св’іжос|печено з |печ’і / ну п|рав’іл’но ж так і ка|зали шо / хл’іб гу|л’айе / та|киї |запах |дуже в|кусниї / і буд’ |ласка / до ст|рави // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну йак ра|н’ше пи[е]|кли доў|го а те|пер ско|ро по |нов’ій прог|рам’і а ра|н’ше бу|ло ро|били рос|чинка / ро|с|чинка с|ходила / то|д’і ту рос|чинку ўже вили|вали де майе |бути м’і|ситис’ хл’іп м’і|сиц’:а хл’іб / то|д’і с|ходит’ / два ча|са то|д’і зноў пере|м’іс’уйец’:а а то|д’і йак з’ій|де ўже ото|д’і ўже вироб|л’ати ў |форми і пек|ти |вопш’ім шо то |цейу прог|рамойу |ц’ілу н’іч не с|пали |ц’ілу н’іч пек|ли // у |поле хо|дила а то|д’і |ц’ілу н’іч хл’іб пек|ли не с|пала бо т|реба хл’іб спек|ти // *– А однаковий хліб пекли на свята і на кожен день?* – Н’е од|наков’і лиш йак на с|в’ата то ўже там де во|з’меш ц’і си|роватки ц’і шо а так йак |зараз без сі[и]|роватки без н’і|чого // му|ка т|рошки |сол’і т|рошки |сахару др|ошч’і і ўс’о // (Деркач Н.Т., 1942 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

ˈЙак у коˈрит’і дереўˈл’ане / коˈрито / бо в ˈмене ше воˈно йе дереўˈл’ане коˈрито // деревл’аˈн’ім коˈрит’і / папˈшойну муˈку / коˈлис’ буˈло / коˈлис’ бо не буˈло … / заˈпарували так ˈйак мамаˈлигу / заки ˈп’іў окˈр’іп і папˈшоїну муˈку поˈпарили / а поˈтом уˈже добаўˈл’али ми і ˈжитн’ойі муˈки / і пшеˈничнойі / хто ˈмаў не ˈбуло таˈкойі ˈб’ілойі / не ˈбуло / таˈка / таˈка ˈмелена буˈла на у млиˈн’і / ˈтиї м’іˈсили таˈкий ми хл’іб // то бˈрали із хˈмел’у / шишичˈки тоˈт’і шоˈби п’ідˈходиў хл’іб / а ўже йак на дˈругиї хл’іб / то лиˈшали буˈзочок / із коˈрита виˈм’і’с’ували куˈсочок ˈт’іста кˈлали на ˈкомен шоб то буˈло ˈзам’іст’ дˈрошч’іў / бо дˈрошч’іў не ˈбуло / таї то ˈт’істо ˈвикисло і таї пекˈли… // то коˈлис’ / ˈдочко / не ˈбуло цих ˈформ’іў / коˈлис’ не ˈбуло / на череˈн’і пекˈли / а то на ˈц’ім з каˈпусти лисˈток і так таˈке пекˈли / ну ўже за моˈйі ˈпамйати то ˈформи ўже / ˈформи буˈли // (Нікітіна О.М., 1939 р.н., с. Миролюбівка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

О н’е / на св’аˈта то на св’аˈта / то буˈло троˈшечки ми добаˈўл’али туˈди і моло ˈчка чи соˈроваточки таˈке йаˈйечко ˈбили / оˈл’іїки ˈл’али ну то буў св’аˈтесниї ˈб’іл’ши ˈхл’іпчик таˈкиї // муˈкичку стаˈралис’а ˈбрати біˈлен’ку ˈвишчого ˈсорту шоп буˈла ˈгарна ˈб’іла // а про будниї ден’ /то ми пеˈкли ˈтакиї соˈубі ˈсокромниї хл’іп чик / оˈл’іїки ˈсол’і і фс’о / ˈдрож’ч’і тиї ˈхл’іпчик / таˈкиї буў хаˈроший ў нас // (Карауш Л.О., 1945 р.н., сел. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Йак коˈлис’ у ˈголод / кукуˈрудз’аниї пеˈкли / роˈбили заˈпарку веˈчеˈр’і / п’ідˈпар сˈходи / роˈжчин’айем ˈм’ісим бо йаˈка буˈла муˈка з таˈкої і пеˈкли / а теˈпер ўже хл’іп пеˈчут’ / теˈпер шо / зроˈбила роˈжчинку / зам’іˈсила / з’ійˈшоў / ˈвиробила ў ˈформи / ўсаˈдила / сˈпеˈкла / та ї ўс’о / пекˈли ў п’іч’і ўс’о ўˈрем’а / н’іˈйаких дуˈховок не буˈло / не буˈло ˈцего н’іˈчого так йак ˈзарас ўс’о йе / та ї моло ˈдим ˈзарас вопˈше ˈт’ашко до ˈнашойі / йаку ми ˈжизн’ прожили // – *Чи однаковий хліб пекли на свята і на щодень?* – Вод’іˈнаковиї // (Обухівська Н.К., 1937 р.н., с. Попова Гребля, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

2. ЧИ МОЖНА БУЛО ПЕКТИ ХЛІБ ЩОДНЯ? ЧИ НЕ ЗАБОРОНЯЛОСЯ ПЕКТИ ХЛІБ У П’ЯТНИЦЮ? ЧОМУ? ЯКІ ЩЕ ЗАБОРОНИ БУЛИ, ПОВ’ЯЗАНІ ІЗ ВИПІКАННЯМ ХЛІБА?

ˈМама ўс’іґˈда моˈйа каˈзала шо хто ў пˈйатниц’у / ў ˈп’атниц’у воˈна н’іˈколи не пеᵘкˈла хл’іб / хто ў ˈпйатниц’у пеᵘˈче ў ˈтого кроў теᵘˈче // – *Ага, така приказка цікава!* – Да / таˈка пˈриказка буˈла / а чуˈго? / йа йіˈйі пиᵉˈтала // воˈна не могˈла меᵘˈн’і пойасˈнити / ˈкаже меᵘˈн’і маˈма так каˈзала от і ўс’о // йакˈшо ˈмама моˈйа саˈжала хл’іб у ц’оˈго / це н’іхˈто не поˈвинен виˈходити з ˈхати / ўс’о це ўс’о воˈна каˈзала так / йа садˈжайу хл’іб / н’іхˈто / ўс’о // ˈпоки воˈна не ўˈсадит’ хл’іб ў печ’ це не поˈвинен буў н’іхˈто з ˈхати ˈвиїти // … це буˈло теж йаˈкис’ таˈкиї обˈр’ад св’ашˈчен:иї / шо це йа ц’оˈго воˈна меˈн’і ˈтоже не пойасˈнила / а меᵘˈн’і тоˈд’і буˈло ˈйакос’ йа й не пиᵉˈтала ну йакшˈчо не ˈможна / то не ˈможна таˈке буˈло // (Бородіна М. Г., 1954 р.н., с. Чернятинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну / хл’іб шчодˈн’а н’іхˈто не п’ік / ˈнав’іᵘˈт’ йак і веˈлика с’імˈйа // йе так шо і пˈйат’ чолоˈв’ік ў с’імˈйі / але staˈралис’а пикˈти раз ўˈтижден’ хл’іп / це дуженˈр’ідко / ну йакˈшожˈ’інкаˈмала час / то воˈна пеᵘкˈла могˈла пекˈти два раˈзи ўˈтижден’ / ноᵘ неˈб’іл’ше // оˈбично пикˈли / йа зˈнайу шо / ми пикˈли то рас ўˈтижден’ пикˈли // оце ўс’іґˈда ў суˈботу вих’ідˈні м’іˈсили баˈгато веˈлику ˈмиску хˈл’іба / ш’іст’ бух’інˈц’іў / хл’іб роˈбили на-а // ˈжитн’ії / виробˈл’али ˈйого на ˈл’іᵘˈжко / на трапˈки о п’ідсиˈпали муˈкойу лоˈпату і на лоˈпату / ну ˈви-випал’ана п’іч ˈдобре / і саˈжали ў п’іч / но цеї хл’іб ˈжитн’ії цеї сиˈд’іў ˈб’іл’ше / п’іўтоˈри гоˈдини до двох гоˈдин / бо веˈлик’і бух’інˈц’і буˈли / то триˈмали йоˈго ˈб’іл’ше шоб // аˈле ўсеˈр’іўно виїˈмали попˈробували шо в’ін сˈп’ікс’а в’ін ўже / хл’іб йак сп’і-сˈпечаниї то в’ін ўс’іґˈда леˈген’киї о то так // два ˈрази ў ˈтижден’ йа ж ˈкажу хто маў час / а йакˈшо буˈли на роˈботах ˈл’уди / то пекˈли раз ў ˈтижден’ // – *А у п’ятницю не заборонялося пекти хліб?* – Ў пˈйатниц’у не забороˈн’алос’а // хто… ну-у йак ўˈкого полуˈчалос’а // так йак ў сеˈл’і ˈл’уди на роˈбот’і / то неˈдуже там-м / аˈле йак коˈму тˈреба буˈло / то п’ік і ў пˈйатниц’у здоˈбу пикˈли / пир’іжˈки там / стˈрудл’і е-е ну хто маў йак / то п’ік ў пˈйатниц’у / а ˈб’іл’ш’іст’ то пекˈли ў суˈботу хл’іб // – *А які*

ще заборони були пов'язані з випіканням хліба? – На ˈПаску / йак от приˈходе ˈПаска / то н'іˈколи не пекˈли ў пˈйатниц'у / бо каˈзали шо Стˈрасна пˈйатниц'а // хˈл'іба не тˈреба н'іˈчого не пекˈли н'і ˈпаску / н'і хˈл'іба йа ˈтоже прожиˈла ўже ˈйакби баˈгато ˈрок'іў / но н'іˈколи йа не пекˈла ў пˈйатниц'у хˈл'іба // н'і ˈпаски н'і хˈл'іба не н'і-н'і соˈлодкого н'іˈйакого // так шос' гоˈтовили там а / п… хл'іп не пекˈли // (Землянівська Л.Е., 1961 р.н., с. Порик, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

ˈПоки пеˈчец'а хл'іп у пеˈч'і / сваˈритис'а не ˈможна / тоˈму шо хл'іп ˈможе / не ˈвиїти не п'ідˈн'атис'а / ˈлайатис' не ˈможна / тоˈму шчо / це / йакшˈчо ˈбудеш ˈлайатис'а / от то хл'іп при хˈл'ібов'і не ˈможна ˈлайатис'а бо це св'аˈтин'а йе так ˈсамо і месˈти ˈхату не потˈр'ібно тоˈму / шчо ˈможе ˈбути хл'іб поˈгано сˈпечениї // (Павлюк М.І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл'іб ˈможна буˈло пикˈти ˈкожниї ден' / ˈт'іки кр'ім ˈпйатниц'і / тоˈму шчо счиˈталос'а йакˈшо ў ˈпйатниц'у спикˈти хл'іб / то це йак наˈкличеш ўс'і раўˈно б'іˈду // (Верезуб К.М., 1946 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А буˈли так'і дн'і ў ˈтижн'і / ˈкожеᵘˈн ˈден' пеᵘˈчец'а / кˈром'і ˈп'атниц'і // – *А чоˈго в п'атниц'у не можна?* – А чоˈго не зˈнайу / не сˈкажу приᵉˈчини / бабушˈки ˈнаш'і так каˈзали / пеᵘˈчи ў суˈботу / в'іўˈторок / четˈвер / так'і дˈн'і / а не ў ˈп'атниц'у // – *А ˈможе якісь прикмети були незаміжнім може не можна було пекти?* – Пекˈли незаˈм'іжн'і / ўˈдови ў ˈп'атниц'у хˈл'іба // ў суˈботу пеᵘˈкли йак веˈс'іл':а буˈли / то ўс'іˈгда пеᵘˈкли ў суˈботу / а ў ˈп'атни'цу не пеᵘˈкли / бо каˈзали ˈп'атниц'а / начиˈнал'ниц'а // (Очеретнюк Г.О., 1939 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Хл'іб ˈможна буˈло пикˈти ˈкожниї ден' / ˈт'іки кр'ім ˈпйатниц'і / тоˈму шчо счиˈталос'а йакˈшо ў ˈпйатниц'у спикˈти хл'іб / то це йак наˈкличеш ўс'і раўˈно б'іˈду // (Верезуб К.М., 1946 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну йакˈшо ў ˈкого веᵘˈлика ˈдуже с'імˈйа / то йакˈшо зйіˈдали / то могˈли пикˈти / но в осноўˈному хл'іп екоˈномили / ˈкожну ˈкришиᵉчку / виˈховували л'уˈбоў до хˈл'іба / ко йак ˈйіли хл'іп / то йакˈшо на поˈдол попаˈдали кришечˈки / то йіх п'ідбеˈрали і неᵘ викиˈдали / а йакˈшо хто буў баˈгат'ш'іў / с'імˈйі баˈгачш'і / буˈла можˈлив'іс't / буˈла муˈка / то могˈли

і пекˈти / але в осноўˈному хл'іп пикˈли це раз ў ˈтиждин' // – *А в п'ятницю не заборонялося пекти хліб?* – Ну ўзаў ў пйат ў ˈпйатниц'у то хлі'п ни пекˈли // йа ˈзнайу шо ˈнаша с'імˈйа ў ˈпйатниц'у хл'іп не пекˈла // – *А чого так?* – Ну / таˈк'і буˈли йак ˈкажут' пересуди / таˈк'і буˈли траˈдиц'ійі ў ˈц'ому ˈсил'і шо хл'іп у пˈйатниц'у не пекˈли // – *А які були ще заборони, пов'язані з випіканням хліба?* – Йаˈк'і заборони буˈли / ну йакˈшо / ˈж'інка / ну йа ни ˈзнайу йак це тоˈб'і говоˈрити шо буˈли на ˈж'інц'і ˈм'іс'ашн'і / то н'і ў ˈйакому ˈраз'і заборона буˈла / шо ˈж'інка ни ˈмала ˈправа ˈл'істи до ˈхл'іба / виˈм'ішувати йоˈго і йоˈго вип'іˈкати / йакˈшо наˈприклад дес' ў роˈдин'і буˈла так шо поˈк'ійник буў / о / аˈбо йаˈкас' б'іˈда / то ˈтоже ў ц'і дн'і staˈралис'а хˈл'іба ни пекˈти / бо тоˈму шо хл'іп це йе с'в'аˈтин'а / св'аˈтиї / тоˈму таˈк'і дн'і вибеˈрали дн'і шоб буˈли поˈгож'і / шоб буˈла ˈзлагода ў с'імˈйі мир ˈспок'ій / отоˈд'і ў таˈк'і дн'і і хлі'б вип'іˈкали // (Костюк Н.І., 1946 р.н., м.Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Н'е / ў пˈйатниц'у ни пикˈли і ў ниˈд'іл'у ни пикˈли // – *А чого так?* – Ну каˈза шо ў пˈйатниц'у ни ˈмона пеᵘкˈти ˈхл'іба / а ў ниˈд'іл'у тож це йак ўже ˈопшим помиˈнайут поˈкоїних / то ў ниˈд'іл'у н'іˈколи ни пикˈли // (Шамрай Н.Ф., 1944 р.н., м.Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Н'е / ў пˈйатниᵉц'у ни пикˈли ˈхл'іба // – *А чого так?* – А / ну пˈйатниц'а хто йоˈго зˈнайе / йа ни ˈзнайу ни ˈскажу ˈтошно ˈдоц'у / но staˈр'і ˈл'уди ни даˈвали пˈйатниц'у / ˈхати не ˈмона буˈло масˈтити н'іˈколи ў ˈпйатниц'у / б'іˈлити ў ˈхат'і / хл'іп пекˈти такеˈо шо то то ў пˈйатниц'у ни пекˈли / а чоˈго так / шо пˈйатниц'а це чоˈгос' … // – *А які були ще заборони, пов'язані з випіканням хліба?* – Ни ˈскажу йаˈк'і ж таˈк'і заборони буˈли шоб / ну ˈпрот'іў неˈд'іл'і дес' ˈвеч'ир чи шо / то ˈтоже не ˈмона було пикˈти / ў неˈд'іл'у не ˈмона буˈло пикˈти шо цеˈго і ў пˈйатниц'у це йа ˈзнайу / шо ˈхати ни ˈмона буˈло масˈтити / ˈхлі'ба ни ˈмона буˈло пикˈти // (Винничук П.І., 1928 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Та ї чоˈго / йак виˈлика с'імˈйа / то ж на ˈкожний ден' не ˈможут' / і на два дн'і на три дн'і // – *А в п'ятницю не заборонялося пекти хліб?* – Забороˈн'алос'а // – *А чого?* – Потоˈмушо це страсˈний д'ен' Спаˈс'іт'ел'а воспомиᵉˈнайец'а *(хреститься)* / ни ˈт'іки хл'іп пикˈти / ˈдаже ˈкоржик'іў ˈпр'ан'іки і ваˈреники / н'іˈчо ниᵉ ˈмона / ниᵉ ˈмона ст'іˈрати ниᵉ ˈмона

маˈстити ниᵉ ˈмона руˈбати … // – *А які були ще заборони, пов'язані з випіканням хліба?* – Ну йак с хˈл'ібом / с ˈхл'ібом обраˈшчалис'а ˈдужи / ˈдужи так оборежно / шоб ни ˈкинути ни ни ни цеˈго / потоˈмушо ˈкришка ˈўпаде то п'ідн'іˈмайут / бо шоб ни потоўˈкати / бо це хл'іп / хл'іп голоˈва ˈс'імйі // (Владишевська М.Й., 1931 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ў пˈйатниц'у зˈнайу хл'іба не моˈжна було пиˈкти // і н'іхˈто не п'ік / бо в'ін не вдаˈваўс'а // чи там йак // (Калачик Н.С., 1947 р.н., с. Великий Митник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

ˈМама ўс'іґˈда моˈйа каˈзала шо хто ў пˈйатниц'у / ў ˈп'атниц'у воˈна н'іˈколи не пеᵘкла хл'іб / хто ў ˈпйатниц'у пеᵘˈче ў ˈтого кроў теᵘˈче // – *Ага, така приказка цікава!* – Да таˈка пˈриказка буˈла / а чуˈго? / йа йіˈйі пиᵉˈтала // воˈна не могˈла меᵘˈн'і пойасˈнити / ˈкаже меᵘˈн'і маˈма так каˈзала от і ўс'о! // (Бородіна М.Г., 1954 р.н., с. Чернятинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Е-е / не ˈпон'ала // – *Чи можна було пекти хліб щодня?* – Н'е / хл'іп ˈп'ікс'а на неˈд'іл'у / ˈц'ілу неˈд'іл'у / а шод'ˈн'а еее це ж на паˈл'уйеш п'іч і не баˈгато бух'ін'ц'іў там ˈдевйат' хл'іп 'а / оцеˈгокати таˈких кˈруглих веᵘлиˈких / то за ˈтижден' нее зˈв'ідайу йоˈго хоˈт'а / йа роздаˈвала / ˈд'іт'ам по буˈханк'і но ўс'ораўˈно / за ˈтижден' не зйіˈсиш йоˈго / аа рожчиˈн'алос'а / рожчиˈн'алос'а ˈт'істо на сиᵉˈровац'і рожчиˈн'алос'а / а ўже йак воˈно ее / зˈвечора рожчиˈн'айеш / воˈно поˈвин:о проˈкиснути / ˈс'істи ˈрано тˈроше ᵘчку кипйаˈчоного моло ˈка туˈди доˈбаўл'ати / аа доˈп'іру зам'іˈсити йоˈго / тˈрошки ˈол'іїки доˈбавити ў його / і тоˈд'і воˈно ˈвисходити і в'ін дˈобриї / а на сиˈровац'і в'ін не так ˈчерств'іў / і це хˈл'ібом на ˈц'ілу / ˈц'ілу неˈд'іл'у / а ˈкоже ᵘн ден' ˈп'ікти хл'іп / і це висˈтойіти коло ˈпеч'і дл'а ˈчого / ˈнашо а ее ў сеˈл'і ˈкожна миˈнута дороˈга бо / хаˈз'аїство / роˈбота і гоˈроди // (Огородник М.П., 1950 р.н., с. Сестринівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Н'е / а ˈнашо тиˈб'і / ˈкожин / шо ти пойіˈсиш // – *А в п'ятницю, наприклад, були такі якісь заборони, шо в п'ятницю саме не можна пекти хліб?* – Нуу / зˈнайіш / ˈможе / йаˈк'іс' ше / зˈнайіш / йаˈк'іс' ˈпретки / бо от напˈриклат йа / це ўже ˈшосте покоᵘˈл'ін':а / ну напˈриклат йа таˈке не ˈчула / ˈмама моˈйа таˈке не говоˈрила / а ˈможе т'і ˈл'уди роᵘˈбили / пон'іˈмайіш // – *Скажіть, будь ласка, а взагалі були якісь заборони стосовно випікання хліба?* – Н'е / таї чо буˈли заборони / а шо ˈйісти /

ˈтреба ж ˈйісти // наˈприклат йа тоʸˈбі скаˈжу / тˈридц'іт' чеᵘˈтвертиї / тˈридц'іт' дˈругиї / тˈридц'іт' ˈшостиї / ˈголод йак там / ˈв'із'меш ˈтейі дв'і таˈр'ілки муˈки / треш карˈтохл'і / теї м'іˈшайут' / та такеˈго пикˈли / бууу не буˈло / ˈголод // (Романишина Н.О., 1930 р.н., с. Махнівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йа неᵘ памйаˈтайу / шо ў ˈпйатниц'у не / це пикˈли хл'іп на ˈц'илиї ˈтижден' / і / а шоб забороˈн'али пикˈти / йа неᵘ ˈпомн'у / ˈзнайу шо / ˈц'илиї ˈтижден' / йак Бог каˈзаў / ˈц'илиї ˈтижден' роʸˈб'іт / а ў ниˈд'іл'у вих'іˈдниї / ў ниˈд'іл'у ўже н'іˈчо не ˈможна буˈло роʸˈбити / ˈзара ў неᵘˈд'іл'у ˈробл'ат'/ і ў суˈботу ˈробит' //… оˈце це за цеї хл'іп чик / оˈце пикˈли хл'іп чик / ну неее / ў пˈйатниц'у йа не знайу / не памйаˈтайу // – *А, може, знаєте якісь інші заборони стосовно випікання хліба, я, наприклад, колись чула, що біля тіста не можна там шуміти ?* – А / йак пеˈчут' хл'іп / закриᵉˈвайут дˈвери / шоп н'іхˈто неᵘ хоˈдиў / шоп н'іхˈто ниᵉ сˈтукаў / о / то це йа зˈнайу / а йа / стоˈйала / це ˈбабц'а тут буˈла / шче маˈлойу буˈла / ˈдес'ат' чи сˈк'іки ˈрок'іў йа / ˈбабц'а меᵘˈне кˈликала / бо йак ў п'іч / ее лоˈпатойу / цеї хл'іп чик / то тˈреба круˈт'інчик'іў / воˈна наˈробит' таˈк'іх із соˈломи круˈт'інчики / п'ідˈпал'увати шоп ˈвидко буˈло куˈди цеї хл'іп чик ц'у / то йа стоˈйала ˈколо ˈпеч'і / і цеї круˈт'інчик гоˈр'іў / деᵘˈржала / шоп ˈбабц'а цеї ц'у / пал'аˈничку чи ц'у хл'іˈбину туˈди полоˈжила / то це забороˈн'алос'а ўже ў ˈхат'і ниˈхто неᵘ хоˈдиў / ниˈхто не ˈстукаў / воˈна закриˈвала на кˈл'амочку дˈвери / і ўже ўс'о / бо це хл'іп пеˈчец':а // (Заруцька В.Б., 1938 р.н., с. Махнівка, Козятинський р-н, Вінницька обл. , 2023 р.).

Ої вип'іˈкали хл'іб тоˈд'і оˈдин раз на ˈтижден' / аˈле могˈли і часˈт'іше йакˈшчо веˈлика роˈдина // у веˈликих роˈдинах хл'іб пекˈли часˈт'іше / бо йоˈго ˈбистро зйіˈдали / і в'ін не ўстиˈгаў заˈчерств'іти // а у маˈлих ˈс'імйах хл'іб / пекˈли ˈр'ідше і буˈвало ˈйіли йоˈго ˈчерствим // і у ˈпйатниц'у хл'іб забороˈн'али пекˈти / бо гр'іх великий / ў пˈйатниц'у і ˈнав'іт' у н'іч на ˈпйатниц'у не ˈможна ўчиˈн'ати і пекˈти хл'іб і готуˈвати / шчоб не ˈтрапилос' чоˈгос' лиˈхого / коˈлис' у сеˈл'і ˈбаба ўсаˈдила ў ˈпйатниц'у хл'іб / таї ˈпот'ім шчос' пороˈбилос'а йії // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Коˈли хл'іб ˈсходит' у пеˈч'і / не ˈможна ˈстукати сваˈритис'а / бо ˈбуде не на доˈбро / не не ˈмона буˈло ˈгр'укати коˈли хл'іб у пеˈч'і / бо ˈзсунет'с'а хл'іб і не ˈўдас'ц':а // не

ˈможна верˈтати / у п'іч хл'іб / ˈп'ісл'а ˈтого йак захоˈт'іў переˈв'ірити чи гоˈтовиї / ˈнав'іт' йакˈшчо недоˈпечений / і йакˈшчо шче ў ˈхат'і ˈд'іўка / на поˈр'і / то не ˈможна буˈло / заверˈтати у п'іч хл'іб / то заверˈтатимут' старосˈти / бо ˈдоўго не ˈвиїде ˈзам'іж // йакˈшчо ў ˈхат'і буˈла вaˈг'ітна ˈж'інка / то п'ід час поˈлог'іў йійі диˈт'а / ˈбуде / заверˈтати / ну ˈбудут' важˈк'і поˈлоги // шче ˈўдовам д'іўˈчатам і розˈведеним ж'інˈкам не ˈможна вип'іˈкати веˈс'іл'ниї короˈваї / це ˈробл'ат' ˈт'іл'ки заˈм'іжн'і ж'інˈки / йаˈк'і жиˈвут' / у шчасˈливому ˈбрац'і і ˈмайут' д'іˈтеї // коˈли спекˈли хл'іб ˈд'іжку не ˈмили / бо йіˈйі ст'і ˈст'інки і на дн'і буˈли ˈрештки ˈт'іста в'ід попеˈред'н'ойі ˈвип'ічки / ˈд'іжу не ˈможна буˈло / позиˈчати і пereˈносити ў ˈіншу ˈхату / бо воˈна ˈбуде даˈвати ˈпот'ім поˈганиї хл'іб // йак пеˈчут' хл'іб і виїˈмайут' / із ˈпеч'і / та йак заˈбудут' оˈдин / то йак диˈтина ˈтого ˈхл'іба поˈйіс't' / то ˈбуде ˈдуже заˈбуд'кувата / заˈбутиї хл'іб даˈвали л'уˈдин'і / шчо сумуˈвала ˈп'ісл'а ˈсмерт'і близ'ˈких / чи ˈчерез коˈхан':а / дл'а ˈтого шчоб воˈна ˈшвидше заˈбула про св'ії б'іл' // (Лінчук Р.О., 1949 р.н., с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А ў пˈйатниц'у не ˈмона м'іˈсити бо гр'іх / каˈзали ў ˈцеркв'і // не ˈмона ˈцерква так станоˈвила шо гр'іх / бо ˈбуде голоˈва боˈл'іти ўс'іґˈда / і не ˈбудеш помйаˈтати ўс'оˈго сеˈб'і о // (Березюк А.М., 1930 р.н., с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Н'іˈколи ни буˈло таˈкого шоб хл'іб забороˈнили коˈли ˈнебуд' пикˈти / аˈли ў ˈб'іл'шос't'і ˈл'уди ни ˈмали ˈзмоги / ни ˈмали ˈзмоги пикˈти ˈкожниї раз бо це буˈла зикоˈномити ˈдрож:иˈ / це не ˈмали а й ше ˈскажу // раˈн'іше ˈдрож':іў йак таˈкого ни буˈло то коˈли пикˈли ˈчорниї хл'іп / то ˈбрали роˈбили / спикˈли хл'іб і лиˈшаўс'а куˈсочок дес' / ну йак куˈлак ˈт'істо остаўˈл'ало і воˈно до ˈдругого ˈразу там у ˈд'ішц'і йоˈго приˈлили ˈтрошички воˈдичкойу / посиˈпали муˈкойу і воˈно буˈло там це ˈт'істо йак заˈкваска / і ˈпот'ім коˈли йім пикˈти розˈводили воˈдойу / і воˈно буˈло так йак ˈдрож':і п'ідн'іˈмалос'а / ўже тоˈд'і ˈдрож':іў не тре буˈло це назиˈвалос'а ˈкисле ˈт'істо викиˈсало // а хл'іп пикˈли ў ˈб'іл'шос't'і/ ˈпйатниц'у // і ˈбудниї йак ˈкого полуˈчалос'а / но н'іˈколи ни пикˈли ў неˈд'іл'у і н'іˈколи ни пикˈли ў св'аˈтков'і дн'і // з чим це поˈўйазано ну це ˈкожниї йак по ˈсвойому / аˈле л'уˈдина ў ˈб'іл'шос't'і ˈдано дл'а л'уˈдини ниˈд'іл'а / бо раˈн'іше це ми ˈкажим ˈтиждин' начиˈнайец'а іс пониˈд'ілка / н'і ˈтиждин' начиˈнаўс'а з ниˈд'іл'і / ˈперший ден' це буˈла ниˈд'іл'а // то ниˈхто ішˈли ў ˈцеркву / тре буˈло ˈхл'іба ў'з'ати / ішˈли до

ˈкогос' ў ˈгост'і / тре буˈло хл'іб ˈз'ати / знаˈчит пикˈли ˈпйатниц'а суˈбота // а йак таˈкойі заборони неи пеикˈти ни буˈло / ˈкого коˈли полуˈчалос'а / йак буˈла виˈлика с'імˈйа виˈлика ˈзйіжа / а ˈйісти неˈма шо то йак коˈлис' і каˈзали / хл'іб воˈда і ни буˈде ˈголода // (Муравська Г. Г., 1949 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл.).

Шчоˈдн'а хл'іб не ˈможна буˈло пикˈти / хл'іб не ˈможна пикˈти ў пˈйатниц'у // о ну йа ни ˈскажу миˈн'і каˈзала моˈйа свикˈруха / шо хл'іп ў пˈйатниц'у ни ˈможна пикˈти / бо хто пиˈче у ˈпйатниц'у і на св'аˈта хл'іп / ˈтого пеиˈчал' пиˈче // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Ну ў св'аˈта ни ˈможна буˈло пикˈти / ў св'аˈта ни ˈможна буˈло пикˈти / а ˈпаску т'імˈбол'ійе // ў ˈпйатниц'у ни ˈможна буˈло пикˈти // бо ˈпйатниц'а / це буў заборˈон:иў ден' / приˈносили з ˈцеркви плащаˈниц'у / і ў ˈпйатниц'у роспиˈнали Іˈсуса Хрисˈта / то ўс'і ˈл'уди поˈвин'і буˈли ˈбути ў ˈцеркв'і і //… ни пикˈли ˈхл'іба бо ни ˈможна буˈло // (Джерук Н. І., 1943 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл.).

Ну так йак нам росˈказували ˈнаш' і ˈбабушки то говоˈрили шо ў ˈпйатниц'у роспиˈнали Іˈсуса Хрисˈта / і ў цеї ˈд' ен' і неи ˈможна і ˈнав'іт' не тˈреба йоˈго пекˈти // – *А зазвичай хліб, наскільки я знаю, раніше пекли в печах, шоб він буў такий добрий, гарно підріс, але при цьому ж кожна господиня, вона мала свої секрети шодо цього. Можливо, в Вас були якісь такі секрети?* – Ну да йак вип'іˈкаўс'а хл'іп особˈ ливо йак ˈт'істечко п'іт ˈ ходило і ˈнав'іт' уже йак хл'іп чик буў ў пеˈч'і ˈмама каˈзала меˈн'і / не ˈрипаїте двер ˈми шоб буў ˈгарниї хл'іп чик / полуˈчаўс'а вип'іˈкаўс'а ˈгарниї хл'іп чик / не ˈб'ігати не шуˈм'іти не сваˈритис'а а ˈсаме голоўˈне / шоб буў ˈгарниї ˈнастр'ії / коˈли л'уˈдина ўклаˈдайе ˈдушу у те шо гоˈтовит' то воˈно ўс'іˈгда смачˈне полуˈчайец'а і ˈгарне // (Карпузь Л.С., 1945 р.н., м. Козятин, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Хто йак хˈт'іў / йак куˈму пулуˈчалос'а // буˈла веˈлика с'імˈйа / то зˈнали ˈл'уди шо ни ˈможна ў пˈйатниц'у пиˈкти / но пиˈкли бо треба / а шо йісти / чос' так ўсе каˈзали / ˈкажи ниˈхаї с ˈтого кроў тиˈче хто ў пˈйатниц'у і ў ниˈд'іл'у ˈхл'іп пиˈче // ў пˈйатниц'у ни пикли / і ў ниˈд'іл'у ни пиˈкли / а були й так'і / шо с'імˈйа веˈлика / д'іˈтеї баˈгато / пˈйатниц'а ни пˈйатниц'а ˈмус'іли пиˈкти / а ў ниˈд'іл'у то н'е / нав'іт' не ˈйівши ˈбудеш

си|д'іти вес' |ден' / но пи|кти ни пи|кли / н'е // (Костюк Н.О., 1938 р.н., с. Гавришівка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ко|лис' / йа знайу / шчо|д'н'а ни пи|кла / бо та|ко спи|чу три / чо|тири бу|ханки / пйат' / бо ў п'і|ч'і ба|гато було м'і|с'ц'а / то фа|тало / йак |д'іти бу|ло ў |мене / |двойе д'і|теї бу|ло / |двойе нас бу|ло / бат'|ки / то нам фа|тало пйат' |ш'іс'ц' бу|ханок на ти|жди^{е}н' // *– А можна було в п'ятницю пекти?* – Од|н'і ка|зали шо |можна / а |друг'і ка|зали шо ни |можна // йа |ни з|найу |тошно // *– А Ви пекли в п'ятницю?* – Ў |пйатниц'у пи|кла па|ски // *– Паски тільки?* – Да // *– А які ще заборони були пов'язані з хлібом, не знаєте?* – Йак'і забо|рони / йа |знайу // начи^{е} |н'іхто ни забороˈн'аў йак … на тих |слаб'іс'ц' іш|ла / шо ў п|йатниц'у хл'іп пи|че / а ў ни|д'іл'у |н'іхт'і |стриже // о|це так йак ба|би в'ідмоў|л'али / да да / це та|ке було // (Мацяка О.С., 1946 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Йа |знайу / ми раз у |тиждин' пик|ли / а шчо|д'н'а то н'е / ни пик|ли // *– А чи можна було в п'ятницю пекти?* – Н'і / ў |пйатниц'у ни |можна бу|ло // - *А чого не можна?* – Ни |знайу / ка|зали шо ни |можна і чос' йак і ба|би ка|чали / то ка|зали шо / хто ў п|йатниц'у хл'іп пи|че / а ў ни|д'іл'у / чи|каї шо робе … / хто |нохт'і стри|же ў ни|д'іл'у / ў |с'вато ни |можна бу|ло це ро|бити // *– А які заборони ще були пов'язані з випіканням хліба? Що ще не можна було робити?* – І хл'іба ў ни|д'іл'у ни |можна бу|ло пик|ти / на |дрожджах то ше та|мо п'ір'іш|ки та|ко / а хл'іп то це ни |можна було пик|ти ў ни|д'іл'у / ў |с'вато // (Перебейніс М.П., 1937 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Йак у |кого с'ім|йа / то це ни |можна було шчо|д'н'а пик|ти / бо ни фа|тало тод'і му|кички ĭ ўс'ого ни фа|тало // а так то тое / ну на |тиждин' два |рази пик|ли / ў кого с'ім|йа два / а в кого |нима с'ім|йі то раж чи там йак // бо бу|ли ж т'аш|к'і роки / |доц'а // *– А в п'ятницю можна було пекти?* – Ў п|йатниц'у х|л'іба н'іх|то н'і|коли ни |п'ік // *– А чому?* – То|му шо ни |можна // пик|ли хл'іп |т'іки / ўс'і дн'і пик|ли / |т'іки ў ни|д'іл'у і ў |пйатниц'у ни пик|ли |хл'іба // *– А чому так?* – Так йа ни з|найу // ни |можна ў п|йатниц'у х|л'іба пик|ти // *– А які ще заборони були пов'язані з випіканням?* – Йа|к'і забо|рони / так н'і|чого / ну йак уже п'іст то шоб ни бу|ло жи|р'іў у |хл'ібов'і // ну йак пик|ли хл'іб / то шоб ни бу|ло жир

// а так ус'о / ус'о бу|ло та|ке / ни |було забо|рон'іў до х|л'іба // (Осьмушко М.Г., 1939 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Забороˈн'алос'а // – *А чому?* – … Це баˈби в'ідмоˈўл'айут / шоб ўс'а ц'а ˈслаб'іс'ц' їшла до ˈтого / хто ў ˈпйатниц'у хл'іп пиˈче / а ў ниˈд'іл'у ˈн'ігт'і стриˈже // це ни ˈможна // – *А чи знаєте Ви ще якісь заборони, які пов'язані з випіканням хліба?* – Н'е / таˈких йа ни ˈчула // … ааа ни ˈможна двиˈрима ˈстукати / ˈголосно говоˈрити / ˈстукати двиˈрима / ˈшвенд'ати туˈда с'уˈда // оце ˈкаут / шо ни ˈможна / йаˈкшо хл'іп то це т'іˈшина поˈвин:а ˈбути / це шоб в'ін п'ідроˈстав догоˈри / а ни ˈпадаў / бо йак ˈгупниш двиˈрима / то в'ін ˈс'аде // (Сакевич О.П., 1942 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ну ў неˈд'іл'у не ˈмона буˈло на св'аˈта не ˈможна буˈло / ў поне|д'ілок шчиˈталос'а шо це т'аж|киї ден' / ˈдуже поˈгано тоˈд'і хл'іп сˈходит' не ˈмона буˈло / во і теˈво св'аˈта ˈБожиї збаў шоб тоˈб'і пекˈти ў св'аˈта / не ˈмона буˈло те ˈнав'іт' і до пеˈч'і не п'ідˈходили / бо не з'ійˈде хл'іп / ˈд'іжка / ну / не п'ідн'іˈмайец'а / хл'іп ў ˈд'іжц'і оˈце не ˈмона буˈло / йа це зˈнайу / а б'іш так йа не зˈнайу прикˈмет'іў таˈких / і то ˈнав'іт' йак саˈджайут' ˈмама ў п'іч хл'іп / ˈБоже збаў шоб хтос' з дˈвору їшоў чи ти їшоў … / не ˈмона буˈло шоб хтос' заˈходиў і в'ідчиˈн'аў ˈдвер'і / ни криˈчали / хл'іп сˈходит' ˈБоже збаў / шоб ми скаˈкали гаˈн'али // на табуˈретц'і стоˈйіт' ˈколо ˈпеч'і ˈд'іжка / ˈБожеї збаў шоб це ми ˈб'ігали / хл'іп сˈходит' // бо це св'аˈте буˈло хл'іп сˈходит' і ˈмама ˈбуде пикˈти хл'іп // (Слободянюк Н.С., 1944 р.н., с. Городище, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Хл'іп пикˈли / хл'іп пикˈли раз ў ˈтижден' / йак маˈла с'імˈйа / а йак веˈлика с'імˈйа / то два ˈрази ў неˈд'іл'у / пикˈли ў гол… осноўˈному / ў суˈботу пикˈли хл'іп / а і ше ў ˈсереду ˈмона буˈло пикˈти хл'іп пек… / ў пˈйатниц'у н'іˈколи х|л'іба не пикˈли // ў пˈйатниц'у заборо|н'алос'а пикˈти хл'іп / бо каˈзали шо пˈйатниц'а це Іˈсуса Христа розпиˈнали // ше ˈт'іки ў четˈвер ў нас н'іˈколи не пикˈли ў четˈвер хл'іп / бо каˈзали ў четˈвер черˈвиві ден' / бо ˈбуде черстˈв'іти хл'іп ˈчасто ˈдуже // ˈт'іл'ки ў ˈЧистиї четˈвер пиˈрид ˈПасхойу ўс'іˈгда ˈмона буˈло пикˈти хл'іп // (Плахотнюк П.Я., 1950 р.н., с.Городище, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ў ˈп'атниц'у хл'іб не пиᵉкˈли тоˈмушо тоˈд'і шчиˈталос'а / шчо Іˈсуса Христа росˈп'али ў ˈп'атниц'у / то хл'іб не пиᵉкˈли ў ˈп'атниц'у а ўс'і дн'і пиᵉкˈли // ну / йак тоˈб'і скаˈзати / ну ўже таˈко йак ўже ми теˈпер моˈлодш'і то ў йаˈкому виˈходило / а коˈлис' то пекˈли хл'іб зˈранку // ўстаˈвали / заˈм'ішували йоˈго розˈчину ц'у / мм ну лиˈшали з ˈтого ˈт'іста / бо дˈрожд'іў не буˈло / лиˈшали куˈсочок ˈц'ого ˈт'іста ў т'ій ˈд'іж'і де м'іˈсили // ну буˈли ˈд'іж'і таˈк'і таˈка ˈд'іжка таˈка невеˈлика з кˈришкойу і там таˈко і це гостаўˈл'али це ˈт'істо // і тоˈд'і йак ўже ˈмали пекˈти хл'іб / воˈни зˈвечора йоˈго розˈмочували це т'істо / п'ідлиˈвали шо там ше добаўˈл'али / ну дˈрожд'іў не ˈбуло і воˈно те ˈт'істо розбˈрод'увалос' розбˈрод'увалос' // воˈни йоˈго ше п'ідлиˈвали ўноˈч'і це ўже / а тоˈд'і раˈнесен'ко ўстаˈвали заˈм'ішували і пекˈли зˈранку // – *Які існують заборони при печенні хліба?* – ˈТиша поˈвина ˈбути / хресˈтити ˈтиша поˈвина ˈбути не поˈвино ˈбути сквозн'аˈку / ˈвиробила хл'іб / тиˈхен'ко посˈтавила в тепˈлен'кому ˈм'іс'ці і нат'/ ну з л'уˈбоўйу перехресˈтилас' а / ˈБогу помоˈлилас' попроˈсила і тиˈхен'ко шоб хоˈдили і не ˈбуло сквозн'аˈку тоˈд'і / шоб закˈрити ў п'іч / і шоб н'іхˈто ˈхатойу не хˈлопаў / шоб хл'іб не ўˈпаў / посаˈдила хл'іб у п'іч дˈвер'і позакриˈвала сквозн'аˈку неˈма / посаˈдила хл'іб ў п'іч / і шоб н'іхˈто н'іґˈде / бо в'ін ˈможе ўˈпасти / п'ідˈн'атис'а і ўˈпасти оце так // меˈне / ну шо ˈпомн'у шо мˈен'і каˈзали / то йа ўже ˈтоб'і ˈкажу // (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Літинськиї р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну а ˈнашо / ну ˈможна йак / ˈнашо шчодˈн'а йак хто з'іст' хіба шо коᵘˈмус' / йак спеˈчеш дуˈпуст'ім гет' ˈгосмеро чи гет' ˈдес'атеро ў ˈмене п'іч веˈлика / то ˈнашо шчодˈн'а / ˈмона пеˈкти йак п'іч напаˈли тей пеᵢˈчи ˈт'іки ˈнашо йоˈго шчодˈн'а паˈлити йак шо хто йоˈго з'іст' шчодˈн'а // – *У п'ятницю не заборонялося пекти хліб?* – То йа не зˈнайу йа пˈйатниц'у / з суˈботи на неˈд'іл'у пекˈла йа ў пˈйатниц'у йа не зˈнайу / ˈкажут шо не ˈмона пекˈти / а ў ˈмене ц'оˈго не ˈбуло йа / ˈнашо меˈн'і пекˈти йак суˈбота / ў суˈботу йа с'ікˈда пекˈла і коˈли ў в'івˈторок і коˈли виˈходило / а ў ˈпйатниц'у ˈнашо меˈн'і ˈпйатниц'а йак д'ругого дн'а суˈбота // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – м'іˈн'і н'іхˈто не забороˈн'аў / н'іхˈто не хоˈдиў і не пиˈтаўс'а і н'іˈчо тоᵘˈд'і не ˈбуло так заboˈрона пекˈти хл'іб // Ну це ў пˈйатниц'у ˈкажут не пеᵢкˈти / бо йаˈкас' там буˈде / не ˈмона / пеˈчал' чи шо / аˈли ў суˈботу йа ўс'ікˈда пиᵉкˈла / і ўс'і пиᵉˈчут ў суˈботу // чи с'ˈв'ато йак веᵢˈлике не ˈмона пеᵢкˈти / каˈзали так / а чи пеᵢкˈли чи н'е то йа не зˈнайу // да / хл'іб йак

/ ˈмайіш ˈд'ішку м'іˈсити / ни шоб неᵘ ˈбула роᵘзˈкутана / дес' воло̀ˈсок ўˈпаде чи шо / заˈкутатис' чи зав'ірˈтитис'а / ˈруки поˈмити / ўс'о / і приступˈати до хл'іба // даї Боже йак наїˈлуче теї шоб ўˈдаўс'а йак наїкˈрашче // – *Що потрібно зробити, щоб хліб удався?* – Тре ˈдобре / хараˈшо шоб з'ійˈшоў / і хараˈшо п'іч напаˈлити / і ўс'ікˈда ўˈдас'ц'а // ˈвисходе / ˈвиробити хˈворми / п'іˈд'ійде / і п'іч напаˈлити і ўс'о ўˈдас'ц'а / ўс'ікˈда / ў ˈмене ўс'іґˈда ўдаˈваўс'а хл'іб / н'іˈколи // а не наˈпалиш не ўˈдас'ц'а / і йак не з'ійˈде то не ўˈдас'ц'а / йак не ˈвисходе // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницької обл., 2025 р.).

Н'е / йак шчодˈн'а? ˈПерше пикˈли /чи це не тре так каˈзати? / пикˈли раз у ˈтижден'// коˈлис' пикˈли ми ˈчорниї хл'іб / ˈжитн'ії / пикˈли раз у ˈтижден'// на ˈтижден' напикˈли ў п'іˈч'і // ў п'іˈч'і йа паˈлила ш / ўс'о ўˈремн'а // о / а тоˈд'і ўже / сˈтали ўже / пшеˈничну муˈку добаўˈл'ати до ˈжитн'ойі / тиї таˈка ўже воˈна буˈла // о / то тоˈд'і ўже сˈтали пикˈти два ˈрази / три ˈрази // на ˈтижден' / ˈтижден' ˈточно / на ˈтижден' // а тоˈд'і ўже сˈтали ˈменче пекˈти // ˈменче / ну ˈб'іл'ше // шо // ну ˈменче ш пекˈла / то часˈт'іше пиˈчец'а воˈно // пон'іˈмайеш? – *А, так, так.* – ну йак ў п'іч заˈсунула йа дваˈнацит' форм'іў / то меˈн'і на ˈтижден' хваˈтало хˈл'іба // йак ше тоˈд'і сˈтали ўже черстˈвиї / ўже ˈкажут / ўже таˈкого ни хˈт'ат / ўже сˈтали добаўˈл'ати ˈб'ілу ц'у муˈку // ну ˈб'ілиї / ну пшеˈничну ц'у // то вже тоˈд'і / не пикˈла ўже дваˈнадцит' / а пикˈла ˈш'іст' // тиї ўже ˈвишло таг йак два ˈрази на ˈтижден' // – *А у п'ятницю не заборонялося пекти хліб?* – А йа ў ◡йатниц'у н'іˈколи ни пикˈла // – *А чому?* – бо ˈкажут шо не ˈмона ў ˈйатниц'у пикˈти хл'іб // – *А що буде, якщо випекти?* – А йа шо зˈнайу? / йа не зˈнайу // ˈкажут так / то йа так ˈкажу // каˈзала і ˈробл'у так // а йаˈк'і забоˈрони ˈможут ˈбути? – *Ну там що одна людина пече, більше ніхто. Там ніхто не має стояти над головою.* – Це таˈке / ˈможе // ˈможе і таˈке ˈбути // – *Може, щоб тиша була повна. Може ще якісь такі.* – Пˈравил'но / йак хл'іп пиˈчеш / чи зам'іˈсила хл'іп і ˈмайеш саˈжати / то тре шоб тиˈхен'ко ў ˈхат'і буˈло // і скоˈреї посаˈдила / а тоˈд'і хаї їдут ˈл'уди до ˈмене // таˈке // це так каˈзали / коˈлис' // йа ни зˈнайу // йа йак там буˈла де ˈВ'ера / то пикˈла там ў п'іˈч'і і на Каўˈказ'і // і ос'о туˈто / то йак на верˈс'і пекˈла // на т'ії ˈкухн'і / там же ш ˈпал'іт п'іч ў ˈмене стоˈйіт // то йак йа там пекˈла / то соˈб'і зачиˈнилас'а тиї пиˈчу // аж спекˈла / то тоˈд'і їдут // іˈд'іт / ˈкажу // – *В який час доби печуть хліб?* – Час і ўс'о // ў пиˈч'і час / хл'іп

вип'ікайец'а // – *Ну, а за день, коли треба? В обід пекти, чи це ввечері, чи зранку?* – Н'е / ірано // – *От як встав і вже печеш?* – Ну правил'но / кан'ешно // – *А чому зранку?* – Ну / таке закон повинен бути / шо рано хл'іб печец'а / ни ў гоб'ід / ни ўвечир'і / а т'іки рано // Зранку ўс'іґда хл'іб пичец'а // – *Просто так?* – Ну / да // да // – *А що потрібно зробити, щоб хліб вдався?* – Тре харашо вим'ісити // тре цего / напалити харашо п'іч // і в'ін ўдасц'а // йак харашо вим'ісиш / харашо висходе в'ін / о / тод'і харошиї хл'іп // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Н'е / таї де / каждого дн'а / йа ш на робоу́т'і була / ходила на хферму коров'іў доїла / рас ў неид'іл'у / але ўставала дуже рано / чотири часа ранку проки́далас' / таї м'ісила / таї пеикла на ц'ілу неид'іл'у // так'і були бух'інц'і дес' по к'ілограм'іў три два с полувинойу / шоб найістис'а // ў п'іч'і було ш'іст' таких здорових форм'іў на нашу с'ім'йу / хватало на ц'ілу неид'іл'у // неи можна було пеикти хл'іп у св'атков'і / велик'і св'ата / гр'іх / заўжди треиба було приступати помолитис'а / шоб Бог благословиў / тод'і ставала пекти // пеклис' т'іл'ки або ў чеитвер / або в суботу / паска пеклас' молилис'а л'уди / ўставали рано / до заходу сонц'а / шоб Бог йіх благословиў / от чо назівавс'а Великден' потомушчо л'уди постили в'ірили ў Бога / бойалис' Бога / бо таке було жит':а // на Зелен'і св'ата б'ілий хл'іп / налисники таке робили / пир'ішки на Маковейа / пир'ішки з маком / струдл'і / н'е не струдл'і а корж'і з маком / були дуже добр'і / на кислому молоц'і пеклис'а / гол'іў / масло / ўс'о шо було добаўл'алос'а і замочуўс'а / мак терс'а ў мак'ітр'і / д'ід ў мак'ітр'і тер макогоном / оў добр'і т'і ж були корж'і / а на Спаса пекли пир'ішки з йаблуками / таке ўсе воно було смачне ў пеічі // (Земська О.М., 1943 р.н., м. Калинівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ў пйатниц'у не бажано пеик ти хл'іп / ў пйатниц':у Спас'іт':ел':а роспинали / то ми пеикли ў та к'і дн'і / ў неи д'іл':у не пеикли ў празніки неи пеикли / а пеикли ў так'і будн'і дн'і // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Н'і н'ійаких заборон в'ід мами йа неи чула/ і сама неи знала // – *Які були забобони, пов'язані із випіканням хліба?* – Ну да памйатайу забобони / йак мама саж:ала хл'іп п'іч / подерж двер'і шоб гн'іт не ўт'ік / йакиї... / це забобон йак

в'ін ˈможе с ˈпеч'і ўт'ікˈти гˈн'іт / а гˈн'іт це наˈпал'ана п'іч тепˈло ў ˈпеч'і жар с ˈпеч'і шоб не ўт'ік шоб хл'іп загн'іˈтиўс'а шоб буў ˈдобриї не поˈрепаўс':а // а коˈлис' ˈпеч'і буˈли ˈблис'ко ˈколо двеˈреї ˈможе воˈно ї ˈмало йаˈкиїс' сенс // а ше / йак ми буˈли маˈлен'к'і ˈмама росˈказувала шо не ˈможна ˈбрати н'і червйаˈк'іў н'і вуˈж'іў н'і цих н'іˈйаких жаˈб'іў ў ˈруки / бо шоб хл'іп ўдаˈваўс'а / ти ˈд'іўчинка toˈб'і ˈтреба шоб хл'іп ˈдобриї ˈп'ікс'а / но червйаˈки ˈбрала хл'іп ˈдобриї ўдаˈйец':а аˈле йа черўйаˈки ˈбрала / бо йа ˈрибу лоˈвила / на гаˈчок ˈтреба ˈбуло наси˙лити // (Піскунової М.С., 1948 р.н., с. Павлівка Калинівський р-н, Вінницька обл.).

Н'і / шчодˈн'а не / шчодˈн'а шче баˈбус'а коˈлис' моˈйа каˈзала шо / пикˈти шчодˈн'а хл'іб не ˈможна буˈло / три дн'і ў ˈсереᵘˈду і ˈпйатниц'у / страсˈна ˈпйатниц'а не моˈжна буˈло і ў ˈсериду придаˈли Iˈсуса таˈкож не ˈможна буˈло пикˈти / ў поneᵘˈд'ілок таˈкож ˈл'уди стаˈралис'а не пикˈти хˈл'іба / от і ми таˈкож не пекˈли ў ц'і дн'і / пикˈли ў в'іўˈторок / читˈвер / суˈбота ниˈд'іл'а // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – З вип'іˈкан'ам / ааа хл'іб ˈтреба буˈло ц'інуˈвати / тоˈпому… йакˈшо хл'іб кˈришка впаˈла хˈл'іба на ˈземл'у / то і д'ітеї ˈвчили шоби диˈтина п'ідˈн'ала з ˈполу хл'іб / поц'ілуˈвати тˈреба буˈло хл'іб / здˈмухати і поц'ілуˈвати / це хл'іб це св'аˈте // (Білоус Н.І., 1949 р.н., с. Пиків, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Шчоˈдн'а неˈможна буˈло пеˈкти // не пеˈкли хл'іб уˈп'йатниц'у / бо каˈзали / шо хто ў ˈпйатниц'у хл'іб пеˈче зˈтого кроў теˈче // ну це …шчоб операˈц'ійу // і шче ў ˈпйатниц'у не пеˈкли хл'іб // хто йак шчо ˈмали / не хоˈт'іли / шоб ў роˈдин'і хтос' сиˈд'іў ў т'урˈм'і // пон'іˈмайеш / шчиˈтали шчо йаˈкшчо ееe ў ˈпйатниц'у пеˈкти хл'іб / то хтос' ў роˈдин'і попаˈде ў т'урˈму // ˈчерез то таˈке буˈло ееe // у сеˈл'і ў ˈнашому сеˈл'і ˈбуло / бо ˈбаба ˈГал'ка воˈна ˈзоўс'ім з дˈругого сеˈла // воˈна каˈзала / хто хл'іб пеˈче з того кроў теˈче // а ў нас ˈбуло так / шчо ў ˈпйатниц'у не пеˈкли хл'іб / шчоб н'іˈхто ў роˈдин'і ни не сиˈд'іў ў т'урˈм'і // – *А які ще були забобони, пов'язані з випіканням хлібу?* // – Забоˈбони ееe // таˈк'і за боˈбони / шчоб н'іˈхто чуˈжиї ў ˈхату не ˈв'іїшоў / з йаˈкшчо хл'іб вироˈбл'айут'/ пон'іˈмайеш у п'іч / нуу вироˈбл'али на ст'іл буˈханки / шчоб н'іˈхто не зайˈшоў ў хл'іў ууу ˈхату / шоб йак хл'іб вироˈбл'айец'а / бо тоˈд'і моˈгло ееe хл'іб боˈйіц'а зглас // хл'іб ˈробиц:'а / розчиˈн'айец'а / хл'іб вироˈбл'айец'а зˈдобройу дуˈшейу // ˈможна

му|гикати / сп'і|вати / |можна весе|литис'а / но н'і|коли не |можна сва|ритис'а пон'і|майеш // у свар|ках хл'іб н'і|коли не|вдас'ц'а / |йакшчо йа|кас' у |хат'і |сварка йе / йак хл'іб розчи|н'айец'а // та і та|к'і то|справи // (Плюшко А.П., 1948 р.н., м. Погребище, Погребищецький р-н, Вінницька обл.).

|Можна |було пик|ти / а|ле ии ни так не пик|ли / а|ле |можна було пик|ти / |т'іл'ки кр'ім у |пйатниц'у це |кажут' не пик|ли / а хл'іб |мона // а йак ве|лик'і |семн'і бу|ли / то по два |рази на |тижден' пик|ли хл'іб / бо не хва|тало / а ў лаў|ках же ш не бу|ло та йак |зара х|л'ібу ку|пити / то |л'уди пик|ли ўсе ўсе ў|рем'а |л'уди пик|ли с|в'ій хл'іб // – *У п'ятницю заборонялося пекти хліб? Чому?* – Ну |кают йак це ви|качуйут ии ба|би ц'і баб|ки / шо це ви|качуйут то |кают шо з |того кроў ти|че хто хл'іб у п|йатниц'у пе|че / то не розр'і|шали у п|йатниц'у пек|ти / не |пикли // – *Які забобони були ще, пов'язані із випіканням хлібу?* – Ну йак бу|вайе / шо не ў|дасц'а хл'іб / то ка.. ии то йа|киїс' |кажут' глиў|киї хл'іб / не ў|дасц'а хл'іб то йа|кас' |може с|варка |бути / йа|кес' шос' не йа|кес'у |хат'і |бути йа|кас' мет|рега ота|ке не ў|даўс'а |кают' хл'іб / це не |добре шо хл'іб не ў|дасц'а // (Панасюк Є.В., 1937 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Хл'іб иии ка|зали шо не |мона / і |зараз так |кажут'/ шо не |мона пик|ти ў не|д'іл'у // – *У п'ятницю заборонялося пекти хліб? Чому?* – |Пйатниц'а це ка|зали шо це еее |женс ж'і|ночиї |ден' / шо це не |мона ў цеї хл'іб |ден' пик|ти х|л'іба // – *А чому у неділю заборонялося?* – Ў не|д'іл'у забороо|н'алос'а / бо ўс'ік|да ка|зали / та|ке бу|ло прис|л'іўйа / шо ў не|д'іл'у хл'іб не |мона пек|ти / хаї иии с |того к|роў ти|че хто ў не|д'іл'у хл'іб пе|че // – *Які забобони були ще, пов'язані із випіканням хлібу?* – Ну хл'іб ста|ралис'а вип'і|кати / шоб не бу|ли м'і|сили / шоб не бу|ло |заївих л'у|деї у у це|го у |хат'і / то|д'і йа са|жала у х|л'іў / у п'іч то шо б ц'і |л'уди не ви|ходили / не одкри|вали две|реї / шоб ти|хен'ко са|дити хл'іб / шоб в'ін не с'і|даў / шоб ее не с'іў хл'іб // (Москалюк В.М., 1948 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Шчо|дн'а пе|кти хл'іб / не |можна бу|ло ў |середу х|л'іба ста ў даўни|ну не пе|кли і ўсе те то|му / шчо ў |середу прие|да|ли І|суса Хри|ста // ў п|йатние|ц'у |також не дозво|л'алос'а пе|кти хл'іб / так йак І|суса Хри|ста

розпйа|ли / |б'і'ше забо|рон та|ких не |було / не пе|кли хл'іб і ў не|д'іл'у то|му шчо |б'іш'іст' христи^{е}|йан хо|дили до |церкви / не|д'іл'а буў |днем вих'і|дниї вих'і|дним в'ід за|бот с х|л'ібом // на|ск'іл'ки йа з|найу / при пе^{и}|ч'ін':і |хл'іба так йак ж'ін|ки най|біл'ше вип'і|кайут хл'іб / то во|ни по|вин':і |бути при чисто|т'і / |руки пови|н':і |бути |чист'і / по|мит'і / |ніхт'і о|бр'ізан'і / голо|ва за|кутана / шчоб не вигл'а|дали |коси // і бо|рон' |Боже шчоб ко|смина ў|пала ў |т'істо // ота|к'і за|борони / |лайатис'а при печ'і|н':і |хл'іба не |можна / сва|ритис'а н'і с ким не |можна / а |т'іл'ки |треба про|сити в |Бога допо|моги // йа|кшо хл'іб не^{и} ў|дас'ц'а / то |т'іл'кино |треба на |себе / ви|ну |брати шчо десь' шчос' та зро|била не так // *– А поки печеться хліб у печі, чи можна сваритися, лаятися, мести хату?* – |Поки хл'іб пе|чец'а ў пе|ч'і не |треба н'і сва|ритис' / н'і |лайатис' / а |мести |хату тим |б'іл'ше // і ўзага|л'і ко|ли го|туйеш |йісти / а пе^{и}|кти хл'іб це |тоже го|товиш |йідло / приби^{е}|рати ў |хат'і не |можна // (Федорчук Г. О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну таї ии шчи / шчод|н'а йак фа|та йак фа|тайе іі чи^{е}рст|виї |йіли // рос|парували ни вики|дали ж / спик|ли ш'іс't' чи |в'іс'ім бух'ін|ц'іў / тре ж йо|го до|йісти / ў кого са|н'а.. то за й два дн'і з'і|д'ат' / таї зн.. тре пик|ти а ў |кого |менше то и це // *– У які дні заборонялося пекти хліб?* – Ну |п'атниц'а о / ни^{е}|д'іл'а шоб була ии |л'уди їду їдут' до |церкви / то ўже х|л'іба не не ни так це|го / п'ат чос' ў |п'атниц'у |кае не не |мона бу|ло пек|ти / бо йа|кус' гет' і |приказку ска|зали / хто ў |п'атниц'у хл'іб пе^{и}|че / то з |н'ого кроў те|че // |опшем ее сла|биї бу|де не / не ни т|реба бу|ло / то за |п'атниц'у йа н'і|коли йа ни пик|ла / а на ц'і|го і ў ни|д'іл'а йак ў су|боту с|п'ік то ўже / ў ни|д'іл'у ж ни пе|чут' // *– Які ще були забобони, пов'язані із випіканням хліба?* – Ну так шоб чу|жа л'у|дина ни ув'іїш|ла / |може йа|кас' не ни|добра не не це|го // а п|робувати то да|вали це|го ў|с'ім нам / ну пр'і|м'ерно ўже с|п'ікс'а схо|лоў цеї хл'іб / хтос' прий|де ўгош|ча.. пригош|чали / шо йа о|с'о пик|ла |с'одн'а х|л'іб|на те поп|робуйте там чи / шо то / то так це|го оо а // ну і ў са|миї пе|р'ід шо шоб ў|дома бу|ло ни ни з|разу в'іда|вати с |хати / шоб шоб с|в'ії хл'іб хаї |буде ў|дома / ї ни ї ни роски|далис'а х|л'ібом ни роски|далис'а / шоб в'ін ну // шану|вали / шану|вали / ни к|ришки н'ік|де ни сто|ла не згор|тали шоб дес' ў |мусор / а ўсе аку|ратно шоб шоб хл'іб буў це|го // тре шоб ўсе бу|ло |тихо ї це|го / ї м'і|сити п'ід|ходиш |д'ішку перихрис|титис' т|реба / перихрис|титис'а хто з|найе там |Отче наш помо|литис'а /

ˈГосподʼі ˈБоже / помоˈжи *(інформатор перехрестився)* // і мʼіˈси..ˈмʼісʼат хлʼіб / і хлʼіб тоˈдʼі ˈдуже ˈгарниї ўдаˈйецʼа // пухˈкиї і ˈгарниї і і і / ˈдобри ї і це тре // шоб ў чисˈтенʼкому шоб не не заˈмурзаниї год ку.. куˈреї вʼїˈшоў чисˈтенʼко ўбˈратисʼ завʼаˈзати ї шоб ˈкоси / ни ни ўˈпали ў ˈдʼіжку бо це ж // о таї ии полуˈчаўсʼа ˈгарниї ˈгарниї / гетʼ гетʼ шчодˈнʼа йоˈго йа осʼ йоˈго пеˈчу / то пекˈла шдоднʼа то зˈнайу // о аˈзара ўˈже то хваˈлити ˈБога / шо пеˈчутʼ / то йе // (Оранська М.Т., 1937 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Йа ўсʼіˈгда пеᵘˈкла хлʼіб ў четˈвер або ў суˈботу // да ў пˈйатницʼу нʼіˈколи не пеᵘˈкла / тоˈму шчо ў пˈйатницʼу / це / ну / це ˈдаўнʼі заboˈбони // це ˈстрасна пˈйатницʼа // (Мельник Н.В., 1954 р.н., с. Квасерівка, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Шчодˈнʼа йакˈшо веᵘˈлика сʼімˈйа то нʼіˈйак не ˈможна буˈло пеᵘˈкти шчодˈнʼа хлʼіп / потоˈму шо лиш ˈтʼіки баˈгато заˈбот / сˈкʼіки ж ти ˈможеш пеᵘˈкти шчодˈна хлʼіп // ўсʼіхˈда пекˈласʼа хлʼіп раз у ˈтижденʼ/ в ˈпʼатницʼу не ˈможна буˈло пеᵘˈкти хлʼіп / таˈке поˈвʼірʼйа ˈбуло ў наˈродʼі шо хто ў ˈпʼатницʼу хлʼіп пеˈче / тої веᵘˈликиї грʼіх неᵘˈсе / тоˈму шо це буˈло звˈйазано ў ˈпʼатницʼу шо розˈпʼатʼ:а Іˈсуса Хрисˈта / роспиˈнали і йакˈшо хлʼіб ˈілʼі ˈпаску то ˈтреб:уло пекˈти ілʼі / ў суˈботу ˈілʼі ў четˈвер / ў ˈпʼатницʼу нʼі ў ˈкойім сˈлучайі не ˈмона буˈло пекˈти нʼі хˈлʼіба нʼі ˈпаски / нʼіˈчого не ˈможна буˈло пекˈти / тоˈмушо це зˈвʼазано з розˈпʼатʼ:ам Іˈсуса Хрисˈта // *– А які ще заборони були пов'язані з випіканням хліба?* – Ну йаˈкʼі заboˈрони / доˈпусʼтʼʷʲім йакˈшо хлʼіб сˈходе / то не мˈона шоб хтосʼ двеˈрима тˈрахкаў / от зайˈшоў ˈхату / тˈрах двеˈрима / не ˈможна / хлʼіб не ˈбуде сˈходити хараˈшо / да // і шоб постоˈронʼ:і ˈлʼуди шоб ˈменʼше ў ˈхату заˈходили / коˈли хлʼіб сˈходе / коˈли сˈходе ўже / тоˈдʼі ўже коˈли вʼін пеᵘˈчецʼа то не так / а от ˈколи ˈсаме сˈходеᵘ хлʼіп то не ˈможна тоˈго // хˈтосʼ заїˈшоу ˈхату тˈрахнуў двеˈрима ўже хлʼіп не буˈде так сˈходити ˈгарно / у ˈмене таˈкʼі буˈли ˈгарнʼі ˈтакʼі виˈсокʼі хлʼіˈби / ˈпомниш / ˈдʼедушка йаˈкʼі хлʼіˈби … / а так таˈких уже ˈсилʼно / оце ˈtʼілʼки шоб хтосʼ чуˈжиї там не заˈходиў ˈлишнʼії / і шоб двеˈрима не гˈрʼукали / коˈли хлʼіп пеˈчецʼа // тоˈдʼі хлʼіб виїˈмайецʼ:а ˈпотʼім з пеˈчʼі і ўже клаˈдецʼа там на хаˈрошиї таˈкиї ˈчистиї рушˈник чи сˈкатʼірку / і тˈрошечки зˈверха ˈтоже приклаˈдайецʼа ше одˈним чисˈтенʼким рушничˈком і вʼін соˈбʼі сˈходе / доˈходе ˈпотʼім так зберʼіˈгайецʼ:а на ˈцʼілиї ˈтижденʼ / раз у ˈтижденʼ пекˈли хлʼіб заўжˈди так / можˈливо йаˈка веˈлика сʼімˈйа то ˈможе часˈtʼіше пикˈли / аˈли йа зˈнайу шо ми пикˈли

раз у ˈтижден'// (Мазуренко Г.М., 1942 р.н., с. Лука-Мелешківська, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ў пˈйатниц'у заборо ˈн'алос'а хˈл'іп пеᵘкˈти / потоˈму шо Іс ˈуса Христа ˈмучеᵘн'а ˈдуже веᵘˈлике буˈло / то вобˈше неᵘ розр'іˈшайец'а н'іˈчого м'іˈсити і пеᵘкˈти / от / потоˈму шо йоˈго ˈсерце так ˈпеᵘче / а ми ˈробим цеї хˈл'іп і пеᵘˈчем вогˈнем і воˈно поˈтом ˈд'ействуйе ˈвидно / ми ў тˈраур'і тоˈд'і ў то ўˈремйа буˈли / ˈпйатниц'а / то ми н'іˈколи ўже хˈл'іба неᵘ пеᵘˈчем / а ў таˈк'і ˈудн'і дн'і // *– А якісь ще заборони були пов'язані з випіканням хліба?* – Забоˈрони / ну йаˈк'і забоˈрони ˈмоут ˈбути // так'і буˈли забоˈрони шо не ˈбуло ш ˈчого йоˈго пеᵘкˈти / неᵘ ˈбуло ˈцого зеᵘрˈна / неᵘ ˈбуло ˈцого ўˈс'ого / то вип'іˈкали / гриˈчушки пеᵘкˈли з гниˈлойі карˈтошки ... / от і обˈходилис'а бо неᵘ ˈбуло ш ˈчого / так ми обˈходилис' ˈбес ˈцего хˈл'іба // (Постемська Є.З., 1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

ˈМожна ˈбуло пекˈти / но стаˈралис'а ў пˈйатниц'у і неˈд'іл'у хˈл'іба не пекˈти // *– А чому?* – Ну так ˈбуло поˈв'ірйа / шо пˈйатниц'у це страсˈний ден' стаˈрали'а не пекˈти хл'іб / а неˈд'іл'а вс'і ˈл'уди їшли до ˈцеркви ˈБогу моˈлитис'а / а не хл'іб пекˈти // (Заселян О.А., 1941 р.н., с. Лука-Мелешківська, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Дак / чи ˈможна буˈло пиᵉкˈти хл'іб шчодˈн'а / шчодˈн'а хл'іб не пиᵉкˈли потоˈму шо не буˈло ˈчасу / і не ˈбуло шˈчого йоˈго пиᵉкˈти потому шо йоˈго пракˈт'і практично / ну / с-с… / таˈк'і буˈли т'ажˈк'і роˈки тоˈд'і вот // а пекˈли йоˈго і ˈл'уди буˈли ˈб'іл'ш ˈзанат'іᵘ ў роˈбот'і / ˈц'илиї ˈтижден' в'ін на роˈбот'і / а ў пˈйатниц'у воˈни нап'іˈкали / ў пˈйатниц'у аˈбо ў суˈботу нап'іˈкали хˈл'іба на ˈц'илий ˈтижден' // і хл'іб цеї склаˈдали на стоˈл'і чи дес' ў куˈточку стоˈла / накриˈвали / покриˈвалом там / чи скатерˈтинойу вот / і в'ін збер'іˈгаўс'а ˈц'илиї ˈтижден' там / ўже в'ід ˈтого по ск'іки вот // чи ˈможна / чи ˈбула забоˈрона на хл'іб / ну забоˈрона на хл'іб не ˈбуло там х'іˈба шо не ˈбуло з ˈчого пиᵉкˈти / а так то чи пиᵉкˈти чи не пиᵉкˈти / це не ˈбуло таˈкого / вот / на хриᵉсˈтини / і ˈпоминки пиᵉкˈли калаˈч'і вот / на хриᵉсˈтини ˈп'ісл'а ˈтого йак вже хриᵉсˈтини заˈк'інч'увалис' вот / росˈходилис'а ˈгост'і / то ˈкожному даˈвали / торˈбинку ў торˈбинку чи ў плаˈточок каˈлач вот / і ше роб до калаˈча додаˈвалас'а таˈка йак / буˈк'ет'ік маˈлен'киї там каˈлина кв'іточˈки ўс'о остал'ˈнойе // на ˈпоминки / так же ˈп'ісл'а ˈпоминок ˈл'уди йак'і буˈли на оˈб'ід'і / так

назиᵎвавс'а на ᵎпоминках оᵎб'ід вот / йім ᵎтоже даᵎвали вже йак воᵎни уᵎходили / каᵎлач / плаᵎточ'ок і конᵎф'ети цуᵎкерки йаᵎк'і остаᵎвалис'а на стоᵎл'і там / йім ўкᵎладували ў цеї плаᵎточ'ок і в'ід:аᵎвали / хто їшоў / ᵎл'уд'ам ўс'і йаᵎк'і уᵎходили доᵎдому // (Денисюк Л.І., 1951р.н., с.Вінницькі Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну ᵎшчодн'а хл'іп пекᵎти ᵎл'уди не ᵎмали таᵎкойі зᵎмоги / тоᵎму шо це ᵎтреба буᵎло паᵎлити ў пеᵎч'і / ᵎл'уди хоᵎдили ў колᵎгосп на роᵎботу / і не ᵎбуло хл'іб ᵎп'ікс'а раз на ᵎтижден' // пекᵎли ш'іст'/ с'ім буᵎханок хл'іба раз на ᵎтижден' // а поᵎтом уже ᵎр'ізали ї ᵎйіли скибᵎками // – *У п'ятницю не заборонялось пекти хліб?* – У ᵎпйатниц'у не пекᵎли хл'іб / ну це шчиᵎталос'а шо ў пᵎйатниц'у це так по б'ібᵎл'ійному буᵎло / шо Іᵎсуса готуᵎвали до сᵎтрати / ото ў пᵎйатниц'у не пекᵎли хл'іб // хл'іб пекᵎли ў суᵎботу // ну а там йак коᵎли хтос' п'ік і ᵎсеред ᵎтижн'а / коᵎли йак полуᵎчалос' йоᵎму / то це пекᵎли таᵎкиї хл'іб на ᵎкожен ден' / от // ше буў таᵎкиї / пекᵎли книᵎш'і назиᵎвавс'а хл'іб книш // книᵎш'і / от / йоᵎму роᵎбили / ᵎвиробили хл'іб а поᵎтом посереᵎдин'і стаᵎканом вижиᵎмали таᵎку ᵎйамку / і тоᵎд'і йак хл'іб ў пеᵎч'і в'ін вибиᵎвав таᵎку ᵎшишку / то шчиᵎтавс'а хл'іб книш // – *А були ще якісь заборони, пов'язані з випіканням хліба?* – Ну н'е таᵎких забоᵎрон'іў не буᵎло / шоб виᵎп'ікати // тоᵎд'і ўс'і пекᵎли хл'іб потоᵎму шо ў магаᵎз'ін'і же хᵎл'іба не буᵎло так / ўс'і ᵎкажда хаᵎз'айка пекᵎла хл'іп ўᵎдома // (Дика В.М., 1945 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Не ᵎможна / булот два рази на ᵎтижден' бо / п'іч гаᵎрача не не ᵎможна с'ᵎт'іки паᵎлити баᵎгато // – *В п'ятницю не заборонялося пекти хліб?* – забороᵎн'а лос'а // – *Чому?* – ну каᵎзали шо шос' ў д'иᵎвад'іти йак його роᵎбити то йа не зᵎнала шо то не пекᵎли / дес' пекᵎти шос' ᵎбуде чи шо роᵎбитис'а / то не пекᵎли / ў пᵎйатниц'у не пекᵎли суᵎбота четᵎвер / таᵎк'і дн'і в'іўᵎторок чи коᵎму йак виᵎходило // ну стаᵎратис'а п'іч причиᵎн'ати / хрисᵎтитис'а і моᵎлитис'а Бога просити / шоб ᵎнаш'ії ᵎмамц'і хл'іб ўᵎдаўся шоб за шᵎкуройу ᵎкотик не гᵎраўс'а // – *Поки печеться хліб у печі, чи можна сваритися, лаятися, мести хату?* – О н'е н'е н'е не ᵎможна н'і ᵎмести ᵎхати н'і сваᵎритис' не ᵎмона / круᵎжок приᵎтул'аниї треба шоб там вонᵎо гн'іᵎтилос'а / шоб воᵎно соᵎб'і п'ідᵎходило тре шоб буў хаᵎрошиї хл'іб ўᵎдаўс'а // (Сивак Н.М.,1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ў п'йатниц'у не пе[и]кли колис // *–А чого?* – Бо йа[к]'і [б]абки де в'ідмоў[л]'али ну так це [к]азали / шо ўс'о на п'йатниц'у в'ідмоў[л]'айут / і де ў [ц]ерв'і шо по[г]ане / [в]обшем на по[г]ане в'ідмоў[л]'айут на п'йатниц'у // то ў п'йатниц'у н'і[к]оли не пе[и]кли / і ў поне[и]д'ілок не[и]мона [п]опел'у виби[е][р]ати / не [м]ожна ц'у / хл'іп а пи[е]к[т]и// [ш]ул'ак [б]уде [к]ури [б]ити [к]ажут // (Сивак Л.І, 1948 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

П'йатниц'а і поне[и]ділок / не пе[и]кли хл'іб // *– А чого?* – Ў п'йатниц'у йа з[н]айу шо не пе[и]кли / бо п'йатниц'а [в]опшем / [т]'іпа йак [п]екло ўс'у жизн' [б]уде то[б]'і // (Івацко Т.П., 1947 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну роз[к]азувала шо ў п'йатниц'у не пек[л]и і ў поне[д]'ілок / бо ў п'йатниц'у [к]ажут шо не[м]ожна бу[л]о пик[т]и / бо розпи[н]али І[с]уса Хрис[т]а / і ну [о]пшим не пик[л]и пик[л]и так раз ў [т]ижден' / а ў [к]ого ви[л]ика с'им[й]а то пик[л]и час[т]'іше // *–Які ще заборони були пов'язані із випіканням хліба?* – О ко[л]и заборо[н]'али / ка[з]али шо ко[л]и са[ж]айут ў п'іч хл'іп / то закри[в]али [д]вер'і / шоб хто там не за[х]одиў і не [х]лопаў две[р]има / бо [к]аже [с]'аде хл'іп і не[м]ожна бу[л]о [г]олосно розмоў[л]'ати / і цеї шу[м]'іти бо [к]аже ў[п]аде хл'іп / не[м]ожна бу[л]о // (Кириленко М.В., 1955 р.н., с. Ксаверівка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

[М]ожна [б]уло пек[т]и / но ста[р]алис'а ў п'йатниц'у і не[д]'іл'у х[л]'іба не пек[т]и // *– А чому?* – Ну так [б]уло по[в]'ірйа / шо п'йатниц'у це страс[н]иї ден' ста[р]али'а не пек[т]и хл'іб / а не[д]'іл'а вс'і [л]'уди їшли до [ц]еркви [Б]огу мо[л]итис'а / а не хл'іб пек[т]и // (Заселян О.А., 1941 р.н., с. Лука-Мелешківська Вінницький р-н, Вінницька обл.).

А чом не[и] [м]ожна / [м]ожна шчод[н]'а с[к]'іки йак[ш]о то бу[х]анку дв'і три зам'і[с]ила т'ій шчод[н]'а хл'іп то[у][б]'і с'[в]'іжиї // *– А в п'ятницю можна було пекти хліб?* – Ни [м]ожна – *А чому так?* – [П]'атниц'у ну [п]'атниц'а це та[к]е це [п]'атниц'а ни ни [в]игодний ден' чит[в]ер в'іў[т]орок / поне[и]д'ілок не[и] [м]ожна [т]'іста пик[т]и ў ни[д]'іл'у [м]ожна пик[т]и а ў поне[и]д'ілок ни [м]ожна // *– А чому в понеділок не можна?* – Ну так ста[р]'і ше ста[р]'ішч'і [л]'уди ка[з]али / шо поне[и]д'ілок [п]'атниц'а ни [м]ожна х[л]'іба пик[т]и / [т]'іста ни [м]ожна пик[т]и н'і пи[р]'іш[к]а н'і х[л]'іба н'і[ч]о / поне[и]д'ілок і [п]'атниц'а а су[б]ота ни[д]'іл'а чит[в]ер там се[и]ре[и]да в'іў[т]орок то це [м]ожна / а [п]'атниц'а ї поне[и]д'ілок ни [м]ожна – *А які*

були ще заборони, пов'язані з випіканням хліба? Що ще не можна було робити? – Н'е ну йак п'разн'іки йа'к'і п'разн'іки то ни 'можна ро'бити // (Штойко Г.І., 1937 р.н., с. Бохоники Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ста'р'і 'л'уди пек'ли раз ў не'д'іл'у / ў 'суботу // – *У п'ятницю не заборонялося пекти хліб? Чому?*– Ў 'п'атниц'у н'іх'то не 'п'ік хл'і'ба / йак ве'лика с'і'м'а / то пе'чут' два ра'зи ў 'тижден' а ма'ла с'і'м'а о'дин 'раз ў 'тижден' // *–Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Ў поне'ділок не пек'ли хл'іб / шчи'таўс'а т'аж'кий 'ден' // не 'гупати две'рима / бо / 'к'істо 'с'аде // (Савчук Г.Ф. 1956 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Нууу ко'ли м'і'шайец':а / мужи'к'іў ў 'хат'і то не т'реба шоб:у'ли / т'реба шоб:у'ли од'н' і моло'д' і 'л'уди / і шоб ў хат'і не бу'ло ко'ли 'м'ісиц'а шоб не бу'ло / шоб бу'ло 'тихо ў 'хат'і / н'і'аких роз'моў і 'бажано шоб не бу'ло н'і'йаких сводн'а'чк'іў // бу'вайе не 'виїде з'найеш / хто там з'найе / йе та'к'і 'л'уди по'ган'і / шо 'може шоб с'кажут' п'ід 'руку / ў'с'аке бу'вайе ну не ўс'і ж 'добр'і 'л'уди / при'ход'ат' з йа'кимис' по'ганими дум'ками // пе'чут' т'і'ки ў чет'вер // коро'ваї ста'ралис'а пек'ти ў к'ін'ц'а 'тижн'а ў 'чистиї чет'вер / і так 'само ти'хен'ко бес сквозн'ач'к'іў шоб ў 'хат'і т'іши'на бу'ла // (Данилюк Т.І., 1958 р.н., с. Дашківці, Літинській р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Хл'іб^{п} шчод'н'а к'роми сере'ди і 'п'атниц'і // – *А чому в п'ятницю заборонялося пекти хліб?* – Пото'му шо 'т'істо із та'к'і здар // еемм // з // д – *З давніх часів?* – Зда'вен:а / зда'вен:а / ну це не п'равил'но // – *З давніх часів.* – З 'даўн'іх ча'с'іў / та'ка прик'мета / шо хто ў 'п'атниц'у хл'іб^{п} пи'че / то т'аш'киї гр'іх ни'се // і / н'і'коли н'і'коли ў 'п'атниц'у / ни 'можна н'і х'л'іба пик'ти / н'і пир'іш'ка / н'і млин'ц'а з^{с} 'т'іста забо'ронино бу'ло ў даўни'ну / шо ни'буд' пик'ти / ў 'середу ше ни так / а ў 'п'атниц'у це стро'жаїше / це^{и} п'раўда // (Бровчинко О.І., 1951 р.н., с. Якушинці, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Йа з'найу шо йа до 'цейі по'ри / н'іх'то н'і'коли не пе'чемо хл'іб у 'п'атниц'у. – *Чому?* – Ни пи'чец'а ну йа ни 'знайу чо'му // так йак по христи'йанс'ки то ў п'йатниц'у роспи'нали / И'суса Хри'ста // і це полу'чайец'а 'п'атниц'а та'киї 'ден' // шо ни // ну хто ну йак ска'зати йак ту'б'і розка'зати / 'в'іриш у 'Бога чи йак ка'зати / то ми 'знайемо у 'п'атниц'у ни пик'ти / пик'ти 'вопше ми н'і'коли ни пи'чемо 'паски // ко'лис мо'йа

ˈмама н'іˈколи ˈпаску ў п'йатниц'у ни пикˈла / читˈвер // а н'е ў суˈботу // і то у суˈботу ˈтожи / йакˈшо ˈможна ˈможна ˈздержатис'а // йакˈшо йе от йак уˈже ўˈдома сиˈдиш ни на роˈбот'і / то тиш ў читˈвер напикˈти // а у суˈботу ˈже ˈже остал'ˈне шо там пикˈти / о // а хл'іб пиˈчец'а ў п'йатниц'у не дозвоˈл'али ˈвопшем не поˈложено / ни ˈможна пикˈти хл'іб / ни то шо хл'іб /пир'іˈшки там чи шо ˈвопшем ˈпеченого не ˈможна // – *Які ще були забобони з запіканням хлібу? Які ви знаєте? Чи так не було?* – Йа н'іˈкого кр'ім того / шо ў п'йатниц'у не пекˈли / н'іˈколи н'іхˈто н'іˈчого // йа таˈкого ни знаˈйу // (Іскова А.І., 1946 р.н., с. Якушинці, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Ну / ў п'йатниц'у н'іхˈто хл'іб не ˈп'ік // пекˈли / готуˈвали ў п'йатниц'і зˈвечора / тоˈму шо ўс'і ˈбули на роˈботах / тˈреба ˈбуло ж їти ˈранком на роˈботу / ˈдуже ˈрано тˈреба ˈбуло // і це до хˈл'іба ўстаˈвали ў чеˈтири гоˈдини ˈранку // то / йоˈго п'ідгоˈтоўл'ували ˈйакби йоˈго розчиˈн'али зˈвечора // ну це ўже буˈло ў п'йатниц'у / воˈни не пекˈлис'а / воˈни ˈпросто готуˈвали розˈчину / це назиˈвалос'а / розчиˈнили / воˈно п'ід'іˈшˈло / ˈранком доˈсипали муˈки / зам'іˈсили і спекˈли // і до с'іˈми гоˈдин ўже ўс'і / та де до с'іˈми / до шесˈти шеї / ўс'о буˈло / ˈтреба ˈбуло ˈвит'агнути хл'іб с ˈпеч'і // це буˈло так / так буˈло / тоˈму шо роˈбота буˈла дн'ом // а забоˈрони / йаˈк'і буˈли // ну / не пекˈли хл'іб / коˈли л'уˈдина поˈмерла ˈтого дн'а // ў того дн'а / саˈмого ˈтого дн'а не пекˈли хл'іб // пекˈли ˈп'ісл'а ˈтого ўже / бо ўже ˈтреба буˈло на похорони / на ўсе аˈбо до ˈтого / а ўже це буˈла таˈка забоˈрона // ˈінш'і забоˈрони // не пекˈли хл'іб у веˈлик'і ˈсв'ата // не пекˈли хл'іб / до сˈв'ат готуˈвали // ˈпот'ім / йа ˈнав'іт' не памйаˈта'у ˈб'іл'ше йаˈка буˈла забоˈрона // ˈможе йа ˈшос' згаˈдайу / і йа тоˈб'і сˈкажу // ну ну осноўˈн'і ц'і буˈли забоˈрони ˈтак'і / шо на веˈлик'і с'ˈв'ата не пекˈли хл'іб // тоˈму шо це с'ˈв'ата веˈлик'і св'аткуˈвати ˈтреба буˈло // а с'ˈв'ата буˈли веˈлик'і / с'ˈв'ата буˈли ў ˈцеркв'і / с'ˈв'ата буˈли / н'іхˈто ˈдома не ˈбуло н'іˈкого // коˈли буˈли с'ˈв'ата / ўˈдома н'іˈкого не ˈбуло // н'і маˈлих д'іˈтеї / н'і н'і бат'ˈк'іў / н'і д'іт / ну хто м'іх хоˈдити / то ˈїшоў до ˈцеркви // так шо там на с'ˈв'ата не буˈло // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

ТоˈД'і ˈзнач'іт' ˈ п'атниц' / а не пеˈчет'с'а хл'іп / по траˈдиц'ійі і ˈсамиї хоˈрошиї ˈден' це чеˈтвер / поне ˈд'ілок ˈтоже не ˈдуже / ну там так собл'уˈдали / йакˈшо це св'аˈта / рел'іˈг'ійн'і ˈтоже ˈбажано не таˈкого ўˈс'ого не пеˈкти / не гоˈтовити / пˈросто на св'аˈта воˈно ўже ˈмайе ˈбути

го|тове // і хл'іп / ну це на |кожен |ден' / ну ўже йак|шо на с|в'ато от // (Дерещук Г.І., 1948 р.н.,сел. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Шчо|дн'а пе|кти хл'іб / не |можна бу|ло ў |середу х|л'іба ста ў даўни|ну не пе|кли і ўсе те то|му / шчо ў |середу при^{е}да|ли І|суса Хри|ста // ў п|йатни^{е}ц'у |також не дозво|л'алос'а пе|кти хл'іб / так йак І|суса Хри|ста розпйа|ли / |б'і'ше забо|рон та|ких не |було / не пе|кли хл'іб і ў не|д'іл'у то|му шчо |б'іш'іст' христи^{е}|йан хо|дили до |церкви / не|д'іл'а буў |днем вих'і|дниї вих'і|дним в'ід за|бот с х|л'ібом // (Федорчук Г. О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл'іб ни мо|жна бу|ло ии пи|кти хл'іб |т'іл'ки ў ни|д'іл'у // ни мо|жна і по цеї ден' ни |бажано пик|ти хл'іб ў нид'іл'у // то|му шо це ко|лис' |дуже да|ўно / і це пере|конано бу|ло на |л'уд'ах / шо ко|ли л'у|дина пи|че хл'іб ў ни|д'іл'у / то обоўйа|зково при|ходит' йа|кес' |горе ў с'і|мйу // ў |мене ў мо|йейі |мами бу|ло |к'іл'ка ра|з'іў так / шо ў ни|д'іл'у спи|кли хл'іб і хтос' ўми|раў з д'ітеї / ўми|раў п|росто шо ни |можна бу|ло // от спи|кла |мама хл'іб і от |поки ше в'ін |п'ікс'а до|чка за|хт'іла п'і|ти поку|патис'а і / ни вир|нула до|дому о|дна і |друга бу|ла та|ка / та|ке бу|ло // і ту|д'і ска|зали шо та|ке ни|можна ў ни|д'іл'у пи|кти хл'іб / а так / в л'у|биї ден' // ў п|йатниц'у ни|бажано |було пи|кти |тоже то|му шо йа|кіс' непри|йемност'і бу|ли // обоўйаз|ково йак виро|бл'ати хл'іб / йак|шо ха|з'аїка пе|че хл'іб і во|на йо|го |м'ісит' / рожчи|н'айе / |бажано шоб бу|ла во|на ве|села / шоб |перед^{т} тим прочита|ла моли|тву От|че Наш / и шоб во|на пе|ред тим / ну / шоб з ве|селим |настройем // йа|кшо |настр'ії ве|селиї / то і хл'іб ў|дас'ц'а хо|роший / а йа|кшо ха|з'аїка пе|че не ў |настройі хл'іб / то тої хл'іб обоўйа|зково не |ўдас'ц'а / а |треба шоб во|на бу|ла весе|ла / зав|жди шоб во|на бу|ла посм'і|халас'а до |хл'іба // – *Що потрібно зробити, щоб хліб удався?* – Оохо / це по|тр'ібно шчоб |ўдавс'а / хл'іб / |бути з |настройем / |бути / йа|кшо л'у|дина |буде з |настройем |нав'іт' ше й п'ід|сп'івувати / хл'іб обоўйа|зково ў|дас'ц'а / оот ко|ли поса|дити хл'іб у |п'іч / то |треба обоўйа|зково при|с'істи на |чому |небуд^{т}' / |зразу |с'істи / поса|дила в п'іч / і |нав'іт' пир'і|жечки / |нав'іт' х|л'ібчик // ої / чи ц'і / чи |булочки / шо ни пи|чеш о / то ўса|дила |зразу / раз і |с'іла с|коро / а то|д'і хл'іб |гарно |буде си|д'іти і |гарно |буде с|ходит' / о|так // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

В основ|ному та|ко шоб т'іки забороˈн'алис'а / то це ў|род'ібито ў п|йатниц'у // ну йа не з|найу |даже // – *Чи міг шум і сквозняк завадити тісту зійти?* – Ну йак ўс'іг|да ка|зали шо |садиш хл'іп ў п'іч |сад'уйеш / то не т|реба в'ідчи|н'ати д|вер'і // йак|шо ти ў|сад'уйеш хл'іп чи там це|го то не т|реба в'ідчи|н'ати д|вер'і шоб д|вер'і // ну а так йак то|б'і розка|зати напа|лили п'іч са|дили і за|тулкойу так йак у нас ка|зали зак|рили ўс'о // (Білоус П.Я., 1943 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну шчод|н'а ни |можна / ў п|йатниц'у особ|ливо та|киї буў ден' шо ў п|йатниц'у |л'уди при|держувалис'а |трохи ни / ни вип'і|кали ў п|йатниц'у хл'іп // – *А які забобони були, пов'язані із випіканням хліба, і чого не можна було випікати в п'ятницю?* – Ну забо|бони йа з|найу йа|к'і / ну ни |можна бу|ло / |кажут хо|дити / особ|ливо йак п'іч / ў п'іч хл'іп са|диўс'а / то ни |можна |було д|вер'і в'ідкри|вати / бо |каже шо хл'іп |с'аде |дуже то|д'і йак|шо в'ідкри|вайеш д|вер'і |рипатис'а та|ко дви|рима хо|дити / о / і ни |можна бу|ло / ну йа з|найу / ў п|йатниц'у |кажут шо ни |можна було / так ка|зали шо та|киї бу|ли по|в'ірйа ў|с'ак'і / шо поў|йазан'і с тим шо п|йатниц'а ну та|киї ден' шо по|гано хл'іп вип'і|кати дл'а п|йатниц'і // (Шевчук О.П., 1946 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Бо п|йатниц'а це пи|чал'ниї ден' та|киї / шо пи|чал' / йак|шо ў п|йатниц'у пи|чут / то це на|гадуйе // су|б'і накли|кайеш йа|койіс' пи|чал'і / на |себе чи на с'ім|йу / чи на ро|дину / чи на |когос' накли|кайе л'у|дина пи|чал'і йак|шо ў п|йатниц'у пи|че / це да // (Шевчук О.П., 1946 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ка|зали / хто ў п|йатницу хл'іп пи|че / та хаї з |н'ого кроў ти|че // хай Бог прос|тит / шо так |кажу но / мойа свик|руха так ми|н'і ўс'іг|да ка|зала // (Дмитрук Т.П., 1948 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ў нас / ў|дома / і ў с'ім|йі / і ба|гато ў л'у|деї ў си|л'і ні'|коли ни пик|ли хл'іп[б] у п|йатниц'у // н'і|коли ни пик|ли хл'іп // це чос' шчи|талос'а це по цер|коўному / чи по йа|кому йа ни з|найу / бо ка|зали шо це ст|расн'і дн'і / бо ў чит|вер це ўже страт' / шо ўже йак / ну по|в'ішали вже І|суса Хрис|та / це шчи|талис'а ст|расн'і дн'і / то ни пик|ли ўс'іг|да ста|ралис'а ў четв|ер / |рано спик|ти ци[е]ї хл'іп шоб ў чит|вер до |Паски ц'у |паску / то шоб ў |читвер до ни|д'іл'і ўже бу|ла |паска ц'а с|печина і ўс'о на

с'ˈв'іт'і // (Химера О.В., 1930 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ў ˈпйатниц'у не ˈможна буˈло пеᵘкˈти ˈхл'іп // но йа памйаˈтайу шо моˈйа праба|бус'а говоˈрила шо ˈспечениў у ˈстрасну ˈпйатниц'у хл'іп особˈливиў / ˈкорисниў і ˈв'ін не ˈбуде псуˈватис' ˈдуже ˈдоўгиў ˈчас // аˈле дл'а ˈц'ого ˈтреба буˈло помоˈлитис'а ˈперед вип'іˈкан':ам йоˈго // (Рогаль Г.П., 1953 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Хл'іб / ˈкожен ден' ˈможна пеᵘкˈти кˈроме пˈйатниц'і // – *А чого в п'ятницю не можна?* – Ну йаˈк'іс' ˈразн'і ˈбули поˈв'ірйа // одˈн'і каˈзали шо ўдоˈвойу ˈможеш осˈтатис'/ а дˈруг'і ше йаˈк'іс' там / ну так говоˈрилос'а // (Соломончук О.О., 1945 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Коˈли в'ін вип'іˈкаўс'а / да коˈли в'ін вип'іˈкаўса / і коˈли йоˈго саˈжали ˈнав'іт' / то не даї ˈБоже / шоб хтос' ˈрипаў двеˈрима / ˈбабушка веш ˈчас сваˈрилас'а / шоб н'іхˈто не хоˈдиў і не ˈрипаў двеˈрима / о // шоб цеї хˈл'ібⁿчик н'іхˈто не триˈвожиў // – Скажіть, будь ласка, чи можна було пекти хліб щодня? – Тоˈдᵀ'і ˈран'че / коˈли пеᵘкˈли хл'іп / то пеᵘкˈли ш'іс't' ˈв'іс'ім буˈханок / і не таˈких маˈлен'ких по п'іўк'ілогˈрама к'ілогˈрам / а тоˈд'і хл'іп буў два два с полоˈвинойу до тˈр'ох к'ілогˈрам / таˈк'і буˈли бухан|ц'і здоˈров'і / шо в'із'ˈмеш ў ˈруки ї ˈчуствуйеш / шо йак ˈр'іжеш / то ˈдобре ˈчуствуйеш цеї хл'іп / то дл'а ˈчого / не вип'іˈкали на ˈкожен ден' / ˈкожен ден' неᵘ вип'іˈкали / с'імˈйа вип'іˈкала раз йоˈго ў ˈтижден' / от / роˈбила ї вип'іˈкала / а цих ˈв'іс'ім буˈханок на ˈтижден' фаˈтало / хоˈча ˈс'імйі буˈли здоˈро'ві / от / і д'іˈтей буˈло баˈгато / і ўс'о / аˈле ˈкожен ден' не вип'іˈкали хл'іп // (Конопко В.О., 1949 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Забуᵒроˈн'алос'а ў пˈйатниц'у потуᵒˈму шо пˈйатниц'а це ден' страшˈниў / йак стˈрат'ували Іˈсуса Христа // то ў цеї ден' пекˈти хл'іп забуᵒрон'алос'а // – *А які ще заборони були пов'язані із випіканням хліба?* – Ну дл'а оˈсобено дл'а моло|дих ж'іˈнок йак'і ˈп'іс'л'а роˈд'іў / і ў цикˈл'ічн'і / ц'і / пе|р'іоди // то туᵒˈд'і аˈбо свиᵉкˈруха заїˈмалас' хˈл'ібом ˈвип'ічкойу / аˈбо ˈмама // (Паламаренко О.М., 1939 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Н'е то ˈнашо буˈло ˈкожного дн'а пекˈти ˈможна чом не ˈможна / ˈможна а ˈкаᶜᵉе шо ў пˈйатниц'у неᵘ ˈможна / це ў стˈрасну пˈйатниц'у пˈйатниц'а сˈтарсна це / ˈпохорони Христа / бо ў четˈвер йоˈго роспйаˈли/ а ў ˈпйатниц'у йоˈго хороˈнили то це ў ˈцеркв'і пˈравиц'а плашчаˈниц'а то у ˈпйатниц'у ˈпереᵘд веˈликоднем не ˈмона буˈло пекˈти / н'і ˈпаску н'і хл'іба н'іˈчого / а так йа не зˈнайу ˈбудн'і дн'і ˈкожниї раз / неˈма хˈл'іба таї пекˈли / отеˈпер оˈс'о п'іˈшоў таї куˈпиў а тоˈд'і ˈмусили пекˈти // (Мандибура Г.Я., 1934 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл.).

Шчоˈдн'а / н'е тоᵘˈд'і не пиˈкли шчоˈдн'а // – *А чи можна було пекти щодня?* – А чо ж це йоˈго ˈможна буˈло пикˈти / н'е ну то ˈможна аˈле ˈнашо ж йоˈго пикˈти / тоᵘˈд'і ў ˈд'іжц'і / заˈм'ісиш / рожˈчиниш заˈм'ісиш йоˈго і ˈдес'атеро і буˈло ї дваˈнац'атеро йак с'імˈйа веˈлика // – *У п'ятницю не заборонялося пекти хліб?* – А ў ˈпйатниц'у ми не пикˈли н'іˈколи / ў ˈпйатниᶜˈц'у і ў поneˈд'ілок н'е // – *Чому?* – Не зˈнайу заборˈон'ано так а заборˈбони не ˈзнайу чи заборˈбони чи н'е ну ну не пикˈли // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Не зˈнайу йа таˈких це шо а ше ў неˈд'іл'у ˈтоже не пиˈки / не пикˈли хˈл'іба // (Бойко М.К., 1938 р.н., с. Леухи Іліннецький р-н, Вінницька обл.).

А хл'іб щодˈн'а пекˈли бо тˈреба буˈло ˈйісти ˈйакже магаˈз'іній не буˈло а ўс'і пекˈли св'ій хл'іб / оˈце спеˈчут' ˈш'іст' буˈханок на ˈш'іст' дн'іў / одна буˈханка ˈйшла ў ден' а то буˈвайе шо йіˈйі не спиˈчут' / бо воˈна ˈсил'но здоˈрова / тої ни ни зйіˈдайут воˈна здоˈрова ˈсил'н'е / ни пикˈли таˈкиї хл'іб здоˈровий йак короваˈйі зар кор ˈзараз короˈваї ˈменший йак туˈд'і пикли хл'іб / хл'іˈби напиˈкани спикˈли оце ш'і штук / таˈка ˈполка буˈла / на ц'у ˈполку склаˈдайут цеї хл'іб зˈверху полоˈт'енцем йоˈго накˈрили і ўс'о / і соб'і ўˈз'ала буˈханку ˈс'одн'а меˈн'і тˈреба йа ўˈз'ала буˈханку / на ˈзавтра меˈн'і тˈреба йа ˈкаже ўˈзавтра ўˈз'ала буˈханку оˈце таˈке оˈтак / отоˈд'і пекˈли цеї хл'іб то тоˈд'і хл'іб не пикˈли шчодˈн'а / шоб щодˈн'а пикˈли хл'іб це тоˈд'і пеˈчут' ˈт'іки по йак то ˈкаже по св'аˈтах / а дл'а ˈсебе то пиˈчут' ˈкаждойі ˈкаждиї ˈтижден' ра раз ў неˈд'іл'у // – *У п'ятницю не заборонялося пекти хліб?* – Ни зˈнайу ˈмати ˈпйатниц'у ни пикˈла / за це йа не сˈкажу ни ˈпомн'у йа // – *Чому, не знаєте?* – Чоˈму тоˈму шо оˈте ˈйакос' так у ˈнас полуˈчайус' полуˈчалос' в'ід суˈботи до суˈботи буў хл'іб / ўс'іґˈда чос' ˈмати пикˈла ў суˈботу хл'іб / не зˈнайу чоˈму / а ў пˈйатниц'у не сˈкажу / не ˈпомн'у ˈц'ого // – *Які ще заборони*

були, пов'язані із випіканням хліба? – Ну йак'і забоˈрони буˈли ми ми з цим ўс'ім ˈначе таˈко ˈкажец'а ˈн'ійакого н'іˈчо ˈб'іше не забороˈн'алос'а // (Горобець Г.М., 1937 р.н., с. Леухи, Іліннецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Не ˈможна // у п'ˈйатниц'і і поне ˈд'ілок хˈл'іба не пеˈчут' // – *А чому?* – Бо не ˈможна // ц'і дн'і н'іхˈто хˈл'іба не пеˈ[и]ˈче / помиˈнал'н'і дн'і // (Бринюк М.І., 1936 р.н., с. Яструбинці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну шо це ˈкажут гр'іх ˈдуже веˈликиї пекˈти ў неˈд'іл'у // (Хміль М.П., 1940 р.н., с. Новоживотів, Оратівський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну / йак каˈзали / шо ў пˈйатниц'у не ˈможна н'іˈчого пекˈти // – *А чому*? – Тоˈго / шо ў пˈйатниц'у буў Іˈсус Хрисˈтос роспˈйатиї на хресˈт'і / то це каˈзали / шо ў пˈйатниц'у ˈпаска ў пˈйатниц'у н'іколи не пеˈчец'а / н'іˈколи не пеˈчец'а / бо ў цеї ден' це ˈПаска / це воскреˈс'ін':а //– *А які ще заборони були пов'язані з випіканням хліба?* – Ну йаˈк'і забоˈрони? ˈкажут' ў ˈпершу неˈд'іл'у не пеˈчут' хл'іб / це йакˈшо ˈм'іс'ац' насˈтаў / і ˈп'ісл'а ˈпершого дн'а ˈм'іс'ац'а / коˈли в'ін насˈтаў / моло ˈдиї ше ˈм'іс'ац' / і ˈперша неˈд'іл'а йде // ў ц'у неˈд'іл'у не ˈможна ˈкажут' пекˈти хл'іб / а так йа не зˈнайу йаˈк'і забоˈрони ше хˈл'іба // ну йак / коˈли тˈреба ˈбуде пеˈчут' / а от ў ˈпершу неˈд'іл'у не пеˈчут'/ і ў пˈйатниц'у ˈбажано шоб н'іˈчого не пекˈти / бо чос' воˈно так / ну так говоˈрили ўс'і / ше т'і / стаˈр'і ˈл'уди // (Тернопольська Н.А., 1950 р.н., с. Кожанка, Оратівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну хл'іб ˈкожен ден' не вип'іˈкали / хл'іб вип'іˈкали / имм / раз / ну на три дн'і на чоˈтири дн'і / ˈможна і на ˈтижден' вип'іˈкали хл'іб йакˈшо це хоˈлодна поˈра ˈроку / то хл'іб ˈможна збер'іˈгати йоˈго // в'ін ў ˈхолод'і збер'іˈгайец'а тоˈд'і ж холоˈдил'ник'іў не ˈбуло / це ўже теˈпер холоˈдил'ники йе / і / не кожен ден' вип'іˈкати хл'іб / це не риˈзон:о тоˈго шо на ˈн'ого ж тре напаˈлити / і / чи йак ˈнав'ит' ˈйакшо ў дуˈхоўц'і / то це ж розˈход електроеˈнерг'ійі і ўс'о / то вип'іˈкали ˈск'іки? / раз на ˈтижден' чи два ˈрази на ˈтижден'/ йак ў ˈкого йаˈка с'імˈйа / і йак у ˈкого йаˈк'і росˈходи // – *А в п'ятницю не заборонялося пекти хліб*? – Ў ˈпйатниц'у вобˈше і ˈзара не пеˈчут' хл'іба / ў пˈйатниц'у не пеˈчут' хл'іба // – *А чого?* – Ну йа не ˈзнайу так ў наˈрод'і гоˈворат / шо ў пˈйатниц'у не

ˈтреба пекˈти ˈхл'іба / таˈк'і ўс'і дн'і / ну каˈн'ешно ў неˈд'іл'у не пеˈчут / і ў пˈйатниц'у не пеˈчут / ниˈд'іл'а це йе / і ў ˈсв'ато не ˈможна пекˈти / о / а ў пˈйатниц'у вобˈше стаˈрайуц'а не пекˈти хл'іба // – *А ще якісь були заборони, пов'язані із запіканням хліба?* – Ну н'іˈйаких таˈких / йак'і? / ў сˈв'ата шо не ˈможна пектˈи / і ў пˈйатниц'у / ўс'о / таˈк'і заборони // (Антонюк Б.Д., 1942 р.н., сел. Бар, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Хл'іб пикˈли / ˈкожнойі суˈботи // а ў кого с'іˈмйа ˈбуло веˈлика то пикˈли ˈчерез ден' / а н'е ˈчерез два / ше ў кого йаˈка с'іˈмйа ˈбуло от / а таˈке йак буˈло три дуˈш'і там чаˈтири то пекˈли ˈкожнойі суˈботи хл'іб // – *А в п'ятницю можна було?* – А ў пˈйатниц'у / хто зар'іˈкаўс'а шо йа не ˈбуду роˈбити н'іˈч'о / ў ˈпйатницу / н'і хˈл'іба пеᵘкˈти н'і ст'іˈрати н'і масˈтити то то н'іˈколи не рожчиˈн'ало і не п'ік і н'іˈч'о / не роˈбиў а хто не зар'іˈкаўс'а то коˈли йуˈму не хваˈтайе хˈл'іба то пекˈли і ў пˈйатниц'а і суˈбота і неˈд'іл'а ў йаˈкиї поˈпало ден' // а хто зар'іˈкаўс'а тої не п'ік н'іˈколи ў ˈпйатниц'у // – *А чому не можна було?* – Ну зˈнайеш пˈйатниц'а це п'іст п'ісˈниї ден' // (Трохимчук Г.А., 1934 р.н., м. Бар, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ў ˈп'йатниц'у хл'іба н'іˈхто не п'ік і ˈтаки по ˈс'одн'ішн'ій ден'// –*Чому?* – Ну ч'ос' каˈзали шо ˈп'йатниц'а це ни дл'а ˈпечива / і ˈхл'іба не пекˈли ў ˈп'йатниц'у // пекˈли/ ў таˈк'і дн'і пекˈли / ну оˈбично коˈлис' пикˈли хл'іб на ˈц'ілиї ˈтижден'// о це ў поне ˈд'ілок пиˈчут' хл'іб і це ˈмайе ˈбути до суˈботи// цей хл'іб воˈни сохраˈн'али / і так ˈкажниї ˈден' ˈпоки ни з'іˈд'ат … // а заборо ˈн'ати/ ну ˈзразу буˈло ˈдуже ˈт'ажко / ни ˈбуло млиˈн'іў // ну не заборо ˈн'али хл'іб пекˈти / заборо ˈн'али буˈли ˈжорна назиˈвалис'а / де на них моˈлоли і пикˈли хл'іб / ну пуˈтому т'і ˈжорна наˈчали заборо ˈн'ати / хоˈдили розбиˈвали / аˈли ˈл'уди ўс'ораўˈно присто совувалис'а і моˈлоли і пекˈли / і йіли і ўс'о / таˈке буˈло // (Матвієнко А.М., 1937 р.н., с.Чемериси-Барські, Барський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Диˈтино / дроў ни ˈбуло // хоˈдили ў л'іс за дроˈвами / на ˈплечох ноˈсили // де це / да ˈкаждиї ˈден' шоˈби ˈсв'іжиї ˈз'іли // йа ˈзнайу шо у ˈмени ˈмама запаˈлили ў ˈгруб'і / а ˈстарша сисˈтра буˈла / і поˈклали палаˈниц'у туˈди / на сковоˈродку / чи на що / ў ˈгрубу / о // а воˈна ˈзл'ізла з пˈйеца і куˈсочок тойі палаˈниц'і ўлуˈпила і схоˈвала // ˈйісти хˈт'іла / а т'і ˈмама прийшˈли / а кусоˈчок палаˈниц'і ниˈма // де ˈд'ілас'а // і п'іˈшли гл'аˈд'іти

і найшли / і тоуд'і ў нас кажд'ій по кришичц' дали // і так ми з'іли / о // – *А в п'ятницю не заборонялось пекти хліб?* – Воно ї зара кажут шо ў пйатниц'у от так йак / ну йа ни скажу чи праўда чи брихн'а // ў мойі систри дужеи було заслабло порос'а / а вона кажи йагби ми'н'і порос'а те подужало / йа б н'іколи ў пйатниц'у хл'іба ни пикла // і то порос'а подужало і вона до нин'і / вона ўже зара ни год'ашча // (Цибрій О.П., 1942 р.н., с. Каришків, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Забороънйалос'а // пйатниц'а того шо Спас'ітйел'а брали на розпйат'ійа // і того не пекли ў пйатниц'у хл'іба / н'іхто не п'ік ў пйатниц'у хл'іба / а тепер печут' це таке зара ўс'о не так / а тод'і н'іхто не п'ік в пйатниц'у // ў пйатниц'у хл'іба не пекли // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Тод'і були так'і заборони йа помн'у шо / йак перше хл'ібен'атко / шоб ти значила йак ти садиш ў перв'ій хл'ібен'атко у пйец / шоб ти н'ікому не позичила / бо ж позичали хл'іба // то йа це помн'у шо казали первиї хл'іб н'ікому не позич // (Зінковенко Н.М., 1935 р.н., с. Каришків, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Шчодн'а хл'іб пиекли т'іки но / т'іки но у пйатниц'у заборон'али / тому шо ў цеї ден' Ісуса Христа роспин'али // (Коробчук А.К., 1937 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

У пйатниц'у опше хл'іба ни можна пикти / і ў сериду / бо серида і пйатниц'а це назівайец':а / п'існ'і дн'і / пикли хл'іп / хл'іп це в'ін голова / с'ім'йі пикли / у в'івторок поунед'ілок читвер / а пйатниц'а опше не пикли хл'іба / і опше ни можна ў пйатниц'у нав'іт' муки трогати // (Гавурська Н.В., 1948 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ми колис' пикли коли мали час // дивилис'а / пйатниц'а субота / кан'ешно ўже ў пйатниц'у / понид'ілок так'іво дн'і сиреида / це н'іби п'існ'і дн'і / то ў ц'і дн'і кан'ешно хл'іба не пикли / а читвер / субота / в'івторок // (Войтович Л.Ф., 1941 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Да ў пйатниц'у хл'іб н'іхто н'іколи не п'ік / ў даўнину не п'ік / і так само йа тоже не пикла ў пйатниц'у / вот // а ну і ше ї бувало шо і ў понед'ілок казали шо н'із'а / ну / за понед'ілок йа не знайу / но ў

ˈпйатниц'у ˈточно не пиˈкли // заˈм'іс'уйем хл'іп / хаˈз'аїка долˈжна ˈбути ˈжизн'оˈрадосна / веˈсела / доброˈдушна в'іˈдносиц'а до ˈт'іста з дуˈшойу / з еˈнерг'ійейу ўс'о / ˈдвер'і долˈжн'і ˈбути заˈкрит'і // і / в'ідˈносиц'а дуˈшойу і тоˈд'і ˈт'істечко / да / і ˈт'істечко з'їˈде ˈгарно / поˈставити йоˈго ў проˈхладному ˈм'ісц'і / шо воˈно п'ід'їˈшло // і те поˈтому ˈробиц':а / і / ˈробит' проˈцес ˈдал'ше // (Дремух Т.В., 1950 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Забоˈрон'іў не ˈбуло не ˈбуло / но суˈбота таˈка ˈн'іби уже / н'е те ˈсаме н'е / і пˈйатниц'а н'е / таˈк'і дн'і / а ў таˈк'і дн'і ˈможна / – *Чому ?* – Чого / т'ажˈкиї т'ажˈкиї ден' то / то йа ˈтоже ˈн'іби н'е / а пˈйатниц'а і суˈбота н'е / ти пон'іˈмайеш ну чо ˈчорна пˈйатниц'а йаˈкас' там / н'е йа не ˈхочу / ˈн'іби пˈйатниц'а н'е / от неˈд'іл'а ˈможна / а пˈйатниц'а і суˈбота н'е // (Нестерук Є., 1937 р.н., с. Будьки, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А йак шчодˈн'а // ˈми на тижˈден' ˈрас // деˈв'атеро деˈс'атеро хˈл'іба п'йец // ˈп'іч йак у ˈнас бо ви ти ˈмойе і не зˈнайаш // …. то йа ˈсама … то деˈв'атеро хˈл'іба ў ˈнас за тижˈден' ішˈло // а ў ˈже буˈла раˈзова муˈка і буˈла ўже таˈка / то йа тˈрохи м'іˈшала на гуˈса се поˈс'ійала а ˈп'ілойі добаўˈл'ала бо це ше маˈло ˈбуло / маˈло хˈл'іба даˈвали // тиї ми йо поекоˈномила ал'е пекˈлис' деˈв'атеро хˈл'іба і з'йіˈдали за тижˈден' // н'е не викиˈдали пˈсам і не цˈвиў йакос' так // – *У п'ятницю забороняли пекти хліб?* – Хл'іп у п'ˈйатниц'у не пеᵘкˈли / а пасˈки то заˈказали так …. // то воˈна (*мама її чоловіка)* каˈже шо пасˈки ˈможна і колаˈч'і ˈможна ў п'ˈйатниц'у пекˈти / з ˈб'ілойі муˈки // а разоˈвиї хл'іп тˈреба ў ˈп'йецу пекˈти і дˈругими дˈн'ами // а ˈчос' / йа не зˈнайу йака ж р'ізˈниц'а шо ˈпаски й колаˈч'і ˈможна ўˈп'ˈйатниц'у пикˈти // – *Які ще заборони були пов'язані з випіканням хліба?* – А ˈхто ˈмаў забороˈн'ати пеᵘкˈти хл'іп // – *Ну, можливо, на деяких територіях забороняли пекти в п'ятницю або ,наприклад, щоб люди не кричали вдома?* – Н'е ˈцего не буˈло // (Палій М.М., 1935 р.н., с. Руданське, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну каˈзали шо ў поне[д]'ілок не ˈможна пеᵘкˈти і ў ˈп'йатниц'у // но чоᵘˈму // коˈлис' каˈзали ше шо йакˈшо йе д'іўˈчата ў ˈхат'і то не ˈможна буˈло ну ў ˈсереду і ў ˈп'йатниц'у пеᵘкˈти // йакˈшо ўс'о д'іўˈчата ў ˈхат'і йакˈшо йе хˈлопц'і то тоˈд'і пеᵘкˈли коˈжен ˈден' а йакˈшо т'іˈки буˈли д'іўˈчата то каˈзали шо ў ˈсереду і ў ˈп'йатниц'у не ˈможна пеᵘкˈти // – *А які ще*

заборони існували під час випікання хліба, що не можна було робити? – Ну не ˈмона / криˈчати не ˈможна чи ˈголосно говоˈрити[e] // не ˈможна це // ˈколи хл'іп сˈходе / сваˈрит'с'а не ˈможна шо ше // коˈли саˈжайеш у ˈп'іч заˈходити не ˈможна // – *А на рахунок дверей?* – Йак на раˈхунок двеˈреї // – *Казали, що двері мають…* – А шо дˈвер'і // дˈвер'і поˈвин'і буˈти закˈрит'і йакˈшо / хл'іп пеˈчеш // – *Ще якісь?* – Ўс'о // (Кислиця Г.В., 1954 р.н., с. Руданське, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну / ў пˈйатниц'у н'іхˈто хл'іб не ˈп'ік // пекˈли / готуˈвали ў пˈйатниц'і зˈвечора / тоˈму шо ўс'і ˈбули на роˈботах / тˈреба ˈбуло ж їти ˈранком на роˈботу / ˈдуже ˈрано тˈреба ˈбуло // і це до хˈл'іба ўстаˈвали ў чеˈтири гоˈдини ˈранку // то / йоˈго п'ідгоˈтоўл'ували ˈйакби йоˈго розчиˈн'али зˈвечора // ну це ўже буˈло ў пˈйатниц'у / воˈни не пекˈлис'а / воˈни ˈпросто готуˈвали розˈчину / це назиˈвалос'а / розчиˈнили / воˈно п'ід'ійшˈло / ˈранком доˈсипали муˈки / зам'іˈсили і спекˈли // і до с'іˈми гоˈдин ўже ўс'і / та де до с'іˈми / до шесˈти шеї / ўс'о буˈло / ˈтреба ˈбуло ˈвит'агнути хл'іб с ˈпеч'і // це буˈло так / так буˈло / тоˈму шо роˈбота буˈла ˈдн'ом // а забоˈрони / йак'і буˈли // ну / не пекˈли хл'іб / коˈли л'уˈдина поˈмерла ˈтого дн'а // ў того дн'а / саˈмого ˈтого дн'а не пекˈли хл'іб // пекˈли ˈп'ісл'а ˈтого ўже / бо ўже ˈтреба буˈло на похорони / на ўсе аˈбо до ˈтого / а ўже це буˈла таˈка забоˈрона // ˈінш'і забоˈрони // не пекˈли хл'іб у веˈлик'і ˈсв'ата // не пекˈли хл'іб / до сˈв'ат готуˈвали // ˈпот'ім / йа ˈнав'іт' не памйаˈта'у ˈб'іл'ше йаˈка буˈла забоˈрона // ˈможе йа ˈшос' згаˈдайу / і йа тоˈб'і сˈкажу // ну ну осноўˈн'і ц'і буˈли забоˈрони ˈтак'і / шо на веˈлик'і сˈв'ата не пекˈли хл'іб // тоˈму шо це сˈв'ата веˈлик'і св'аткуˈвати ˈтреба буˈло // а сˈв'ата буˈли веˈлик'і / сˈв'ата буˈли ў ˈцеркв'і / сˈв'ата буˈли / н'іхˈто ˈдома не ˈбуло н'іˈкого // коˈли буˈли сˈв'ата / ўˈдома н'іˈкого не ˈбуло // н'і маˈлих д'іˈтеї / н'і н'і бат'ˈк'іў / н'і д'іт / ну хто м'іх хоˈдити / то ˈїшоў до ˈцеркви // так шо там на сˈв'ата не буˈло // ну сваˈритис'а то ўзагаˈл'і не ˈможна// ˈнав'іт' з хˈл'ібом і без хˈл'іба // аˈле ўсе одˈно не ˈможна буˈло сˈтукати / дˈвер'і закриˈвати в'ідкриˈвати ос' таˈко ˈсил'но // ну а сваˈритис'а це зˈначит' коˈли ˈгупнули дˈвер'і / то воˈни ўже ˈсемдис'ат…/ то не ˈможна буˈло // бо бо ˈкажеш ўпаˈде хл'іб // хл'іб ўпаˈде зˈначит' коˈли ˈв'ін п'ідн'іˈмайец'а там ў пеˈч'і / а ти коˈли веˈли зˈначит' ў ˈв'ітер і оˈц'а хˈвил'а / то ˈможе ˈкажут' ўˈпасти хл'іб // ˈто двеˈрима і пˈрот'аги ˈтоже так ˈсамо ˈможе ˈбути // ˈп'іч йак ˈп'іч стоˈйала / оˈтак коˈли заˈходиш до ˈхати // (*руками малює в*

повітрі схему хати) // то ˈп'іч стˈойала з пˈравойі стороˈни // і воˈна йакˈби так пˈрот'аги ц'і буˈли з двеˈреї // то це пережиˈвали шо значит' шо закриˈвайте дˈвер'і шоб тиˈхен' / і тиˈхен'ко не криˈч'іт' / не свaˈр'іц'а бо хл'іб стоˈйіт'// (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Н'е н'іхˈто не забороˈн'аў ˈхл'іба пеᵘкˈти / коˈлис' / йак жниˈва / то / ˈн'іби мойа ˈмама і там ше суˈс'ідка / то пеᵘкˈли хл'іб ˈкажниї ден' / ˈкажниї ден' пеᵘкˈли хл'іб / бо ˈтого шо / ˈл'уди ў ˈпол'і / трактоˈр'исти комбаїˈнери вс'о цевоˈго / і це ˈтреба буˈло пеᵘкˈти хл'іб ˈкажниї ден' //– *То коли не можна було пекти?* – Ў пониˈд'ілок і ў ˈп'йатниц'у // – *А не знаєте чого?* – Ни ˈзнайу / о / ну так стаˈр'і каˈзали / та вопˈше стаˈр'і коˈлис' це баˈгато так / ееe / нат' цеˈво йак ˈшмат'а ˈпрати / попˈрати / йакˈшо в понеᵘˈд'ілок пеˈре / там ўс'о / то це хаˈз'аїка / а йакˈшо ў суˈботу / то це ˈб'ідна / л'аˈдашча / ў суˈботу пеˈре / ў неᵘˈд'іл'у беˈре / таˈке нат' буˈло // (Лучко Є.Д., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну таˈк'і йак заˈкону таˈкого н'іˈгде ни ˈбуло шоˈби шчодˈн'а чи не шчодˈн'а // так коˈлис' притˈримувалис'а заˈкон'іў ˈзара то н'е / і то йакˈшо буˈла с'імˈйа / ˈс'емйі буˈли веˈлик'і / хоˈдили ў поˈл'а / чолоˈв'ікови тˈреба даˈвати ў ˈторбу / ˈж'інка беˈре шос' ў ˈторбу / коˈли на ˈланках бураˈки саˈпали / а чолов'іˈки дес' на йаˈкис' трактоˈр'исти шоˈфери наˈц'илиї ден' / там ни даˈвали ˈйісти коˈлис' / то по л'уˈбому коˈли виˈходило тоˈд'і пикˈли // аˈли буˈли коˈлис' таˈк'і сˈтар'і йак то ˈбабушки / пˈрабабушки / таˈк'і йаˈк'іс' за… каˈзали шо це заˈкон:о / шо суˈбота / ниˈд'іл'а і пониˈд'ілок пикˈти хл'іб ниˈбажано / бо суˈбота це ўс'і ˈмийуц'а / ни ˈможна хл'іб пикˈти // ниˈд'іл'а це йе ниˈд'іл'а / це ˈс'омиї ден' / це тˈреба с'в'аткуˈвати но ни пикˈти / ну роˈбити не забороˈн'алос' не пикˈти // а пониˈд'ілок йа ˈдажи саˈма ни зˈнайу чо пониˈд'ілок // – *П'ятниця?* – А поˈтому ше каˈзали шо пˈйатниц'а / ў пˈйатниц'у ниˈбажано пекˈти хл'іб / бо шаˈнуйте пˈйатниц'у // от так йак ˈзара ˈПаска / то ў пˈйатниц'у ниˈможна пикˈтиˈкажут пасˈки / бо стра… це… ну страс'ц' / хоˈрон'ат плашч'іўˈниц'у хоˈвайут / ну ниˈможна // аˈле чоˈго туˈд'і так каˈзали шо пˈйатни… ну ˈц'ого заˈкону ни так то ни притˈримувалис'а // ў пониˈд'ілок то притˈримувалис'а / от суˈбота / ниˈд'іл'а да / а ў пˈйатниц'у то йак полуˈчалос'а пикˈти // аˈли хл'іб ну ўˈс'акиї пикˈли / пикˈли ˈчорниї хл'іб це із йачˈмен'у // йачˈм'іниї хл'іб це суˈгубо таˈкиї / ну таˈкиї б'іл'ш чорˈн'авиї хл'іб // а то пшиˈничниї ˈб'іл'ше пикˈли / а то

м'і|шали ше |вис'іўки до пше|ничного / |вис'іїки |зара йак|кажут грис / то ко|лис' це на |ц'ому на до|м'ішували і в'ін та|киї полу|чайец'а чу|чут' ржа|ниї чу|чуц' хл'іб на|ц'ому йак на пала|ниц'і // – *Які ще були заборони, пов'язані з випіканням хліба?* – Ну забо|рони йа|к'і бу|ли /|б'іл'ши шо йак|шо хл'іб са|жати / ви|м'ішувати хл'іб це т|реба шо|би |кажут хара|шо хл'іб т|реба м'і|сити / так шоб в'ін по|тому п'ідої|шоў / шоб в'ін по|тому з'ї|шоў / так шоб аж на чо|л'і аж чо|ло бу|ло |мокре // ото|д'і бу|де во|но так ўс'о / но шо|би н'іх|то ни… ни ў|ходиў ни ви|ходиў / шо|би там са|ма ха|з'аїка там і са|ма со|б'і // а ўже йак ко|ли ўса|жати / ву|г'іл'а виби|рати з |ц'ого / з п'|йеца |вибрати / то йак д|вер'і зак|рити шо|би н'іх|то ни заї|шоў / шо|би д|вер'і не в'ідк|риў на |голиї пйец / бо це |кажут шо це бу|де |будеш ўс'о жи|т'а |голиї / шо ти не з|можиш шо о|деж'і там |тому ни |будеш / ну ни |будеш ба|гато куп|л'ати на |себе о|деж'і чи шо / бу|деш |голиї // ну та|к'і забо|бони шо ўс'о / йак хл'іб ўса|жати це ўс'і з|найут / т|реба ска|зати шо не за|ход'те йа|кес' ў|рем'а |поки ни ў|садиш хл'іб / в'ін т|рохи там по|буде аж то|д'і ўже д|вер'і |можна прив'ідк|рити/ і шо|би хл'іб ни п'ідор|ваўс'а // це |тоже шо|би ни… ў пе|ч'і ўже // (Молдован Т.П., 1956 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Хл'іп / не |п'ікс'а так в'ін |п'ікс'а ну поч|т'і |кожен ден' в'ін |п'ікс'а |можна а|ле ў п|йатниц'у // |б'іл'ши йо|го не пи|чут' ў п|йатниц'у хл'іб і не пи|чут' ў не|д'іл'у |тожи // і там на йа|к'і с'|в'ата та|к'і ве|лик'і с'|в'ата |тоже хл'іб не пе|чут' / а чо|му не пе|чут' ў п|йатниц'у / то|му шо це Ст|расна п|йатниц'а і роспи|нали Хрис|та // то|му не |можна вип'і|кати ў п|йатниц'у х|л'іба // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А ў п|йатниц'у не |можна во|пше // а чо|му не |можна / бо ў п|йатниц'у так йак І|сус Хри|стос / на роз|пйат'ійі / |нав'іт' пола|гайец'а / |навіт' ст'і|рати не |можна в |пйатниц'у // це |дуже забо|роне|ино // вот так йак |Б'ібл'ійа |пише / так йак |каже / то ми не по|вин':і ў п|йатниц'у // ота|ко йа / йак і те|и|пер і ко|лис'/ |бабушка ўсе собл'у|дала // п|йатниц'а сере|да п'іст / не |йіли мйа|сного н'і|чого / ўс'о п'і|снен'ке // а ўс'о |добре / шо |небуд' / ми |тойі ка|пусточки чи шо п'і|снен'койі о|л'ійкойу ту|ди с'у|ди / |тойі |морквочки / |тойі ци|булк'и |кине|и|ц'а // во|но ж |добре // а |можна о|дин ден' про|жити // не ў|мерти |можна // бо це |дуже |добре // і дл'а |себе |добре / а |б'іл'ше шо дл'а |нашого |Господа І|суса Хри|ста // (Андрущук

Ю.С., 1948 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Йа не зˈнайу/ опˈшето ў пˈйатниц'у ˈдаже ˈзара ˈкажут / шо ў пˈйатниц'у ˈмитис'а не ˈможна / от ст'іˈрати не ˈможна/ от і ˈможе і хл'іб / ну йа ˈцего ˈне цеї не пам'аˈтайу ˈможе і хл'іб не ˈможна буˈло пекˈти / хˈто йоˈго зˈнайе / йа ˈточно не ˈможу скаˈзати // – *Які заборони були пов'язані із випіканням хліба ?* – Ну йаˈк'і заборони / шоб цеї / шоб не ˈрипатис'а дверˈми йак ўже ўсаˈдили напˈриклад // хл'іб // о ˈшоб дверˈми не хоˈдити туˈда с'уˈда о потоˈмушо ˈкажут / шо йакˈшо дверˈми буˈдеш хоˈдити туˈди с'уˈди / то ˈбуде ˈрепатиса хл'іб // да тˈреба шоб буˈло теˈхен'ко і ўже йак ўсаˈдили то йак ўже ˈвиїшли / о то ўже поˈвин':і поˈбути ˈтам надˈвор'і / а йакˈшо заˈлишилис'а ў ˈхат'і то тˈоже сˈид'іти / шоб не ну не хоˈдити шоб не ˈрипатис'а дверˈми о // (Кукурузяк К.О., 1938 р.н., м. Жмеринка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Е н'е / не ˈможна буˈло / таˈкого йа заˈкону не чиˈтала / но оˈце таˈкеї л'удс'ˈкиї погоˈв'ір шо ў пˈйатниц'у і ў неˈд'іл'у хˈл'іба пекˈти не ˈможна // ў пˈйатницу не ˈможна буˈло так / таˈке йак таˈке поˈв'ірйа шо йак ˈбабка вимоўˈл'ала / виˈкачувала йаїˈцем диˈтину / то каˈзала шо и засиˈлайу на ту ˈж'інку шо ў ˈпйатниц'у хл'іб пеˈче / і ў неˈд'іл'у ˈрано на гоˈрод по закˈришку їде / ну за кˈропом / за циˈбулейу // о це таке // (Майданюк В.Д., 1948 р.н., м. Жмеринка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Хл'іп йа пеˈчу стаˈрайус'а йа пекˈти так / ну так йа ˈчула / так зˈнайу / шо хл'іп ни ˈможна пекˈти ў св'аˈта / ў неˈд'іл'у / ў пˈйатниц'у / а ўс'і остал'ˈн'і дн'і хл'іп вип'іˈкати ˈможна // пиˈчу йоˈго стаˈрайус'а пекˈти так оˈд'ин рас на ˈтижден' / шоб меˈн'і сˈтало йоˈго на ўс'ої ˈтижден'// (Гапонова Р.М., 1951 р.н., с. Матейків, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Н'еа // – *А коли не можна було?* – Ў пˈйатниц'у // – *Чого не можна?* – У пˈйатниц'у і ў неˈд'іл'у хˈл'іба н'іхˈто н'іˈколи н'іґˈде н'і ў ˈкого ни п'ік // х'іˈба шо / ˈБожиᵉ бороˈни умеᵘˈрлец лиˈжит / шо це ти ўже тоʸˈд'і ˈмусиш / а так н'е // а суˈбота це хл'іб пикˈти… // – *Були ще якісь заборони, повязані із випіканням хліба?* – Забоˈрон'іў ни ˈбуло ˈн'ійаких і ˈнав'іт' на ц'і дн'і ни ˈбуло забоˈрону йак л'уˈдина поˈмерла і тˈреба колаˈч'і пикˈти і тˈреба хˈл'іба спиᵉˈкти

то[у]д'і забо[і]рони не[і]ма і гр'і[і]ха не[і]ма н'і ў [і]кого // (Павлишина Г.К., 1932 р.н., с. Лозова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Н'е н'іх[і]то не забороʼн'аў [і]хл'іба пе[и]к[і]ти / ко[і]лис' / йак жни[і]ва / то / [і]н'іби мойа [і]мама і там ше су[і]с'ідка / то пе[и]к[і]ли хл'іб [і]кажниї ден' / [і]кажниї ден' пе[и]к[і]ли хл'іб / бо [і]того шо / [і]л'уди ў [і]пол'і / тракто[і]р'исти комбаї[і]нери вс'о цево[і]го / і це [і]треба бу[і]ло пе[и]к[і]ти хл'іб [і]кажниї ден' //– *То коли не можна було пекти?* – Ў пони[і]д'ілок і ў [і]п'йатниц'у // – *А не знаєте чого?* – Ни [і]знайу / о / ну так ста[і]р'і ка[і]зали / та воп[і]ше ста[і]р'і ко[і]лис' це ба[і]гато так / ееее / нат' це[і]во йак [і]шмат'а [і]прати / поп[і]рати / йак[і]шо в поне[и][і]д'ілок пе[і]ре / там ўс'о / то це ха[і]з'аїка / а йак[і]шо ў су[і]боту / то це [і]б'ідна / л'а[і]дашча / ў су[і]боту пе[і]ре / ў не[и][і]д'іл'у бе[і]ре / та[і]ке нат' бу[і]ло // (Лучко Є.Д., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну та[і]к'і йак за[і]кону та[і]кого н'іг[і]де ни [і]було шо[і]би шчод[і]н'а чи не шчод[і]н'а // так ко[і]лис' прит[і]римувалис'а за[і]кон'іў [і]зара то н'е / і то йак[і]шо бу[і]ла с'ім[і]йа / [і]с'емйі бу[і]ли ве[і]лик'і / хо[і]дили ў по[і]л'а / чоло[і]в'ікови т[і]реба да[і]вати ў [і]торбу / [і]ж'інка бе[і]ре шос' ў [і]торбу / ко[і]ли на [і]ланках бура[і]ки са[і]пали / а чолов'і[і]ки дес' на йа[і]кис' тракто[і]р'исти шо[і]фери на[і]ц'илиї ден' / там ни да[і]вали [і]йісти ко[і]лис' / то по л'у[і]бому ко[і]ли ви[і]ходило то[і]д'і пик[і]ли // а[і]ли бу[і]ли ко[і]лис' та[і]к'і с[і]тар'і йак то [і]бабушки / п[і]рабабушки / та[і]к'і йа[і]к'іс' за… ка[і]зали шо це за[і]кон:о / шо су[і]бота / ни[і]д'іл'а і пони[і]д'ілок пик[і]ти хл'іб ни[і]бажано / бо су[і]бота це ўс'і [і]мийуц'а / ни [і]можна хл'іб пик[і]ти // ни[і]д'іл'а це йе ни[і]д'іл'а / це [і]с'омиї ден' / це т[і]реба с'в'атку[і]вати но ни пик[і]ти / ну ро[і]бити не заборо[і]н'алос' не пик[і]ти // а пони[і]д'ілок йа [і]дажи са[і]ма ни з[і]найу чо пони[і]д'ілок // – *П'ятниця?* – А по[і]тому ше ка[і]зали шо п[і]йатниц'а / ў п[і]йатниц'у ни[і]бажано пек[і]ти хл'іб / бо ша[і]нуйте п[і]йатниц'у // от так йак [і]зара [і]Паска / то ў п[і]йатниц'у ни[і]можна пик[і]ти[і]кажут пас[і]ки / бо стра… це… ну страс'ц' / хо[і]рон'ат плашч'іў[і]ниц'у хо[і]вайут / ну ни[і]можна // а[і]ле чо[і]го ту[і]д'і так ка[і]зали шо п[і]йатни… ну [і]ц'ого за[і]кону ни так то ни прит[і]римувалис'а // ў пони[і]д'ілок то прит[і]римувалис'а / от су[і]бота / ни[і]д'іл'а да / а ў п[і]йатниц'у то йак полу[і]чалос'а пик[і]ти // а[і]ли хл'іб ну ў[і]с'акиї пик[і]ли / пик[і]ли [і]чорниї хл'іб це із йач[і]мен'у // йач[і]м'іниї хл'іб це су[і]губо та[і]киї / ну та[і]киї б'іл'ш чор[і]н'авиї хл'іб // а то пши[і]ничниї [і]б'іл'ше пик[і]ли / а то м'і[і]шали ше [і]вис'іўки до пше[і]ничного / [і]вис'іїки [і]зара йак[і]кажут грис / то ко[і]лис' це на [і]ц'ому на до[і]м'ішували і в'ін та[і]киї полу[і]чайец'а чу[і]чут'

ржа|ний чу|чуц' хл'іб на|ц'ому йак на пала|ниц'і // – *Які ще були заборони, пов'язані з випіканням хліба?* – Ну забо|рони йа|к'і бу|ли /|б'іл'ши шо йак|шо хл'іб са|жати / ви|м'ішувати хл'іб це т|реба шо|би |кажут хара|шо хл'іб т|реба м'і|сити / так шоб в'ін по|тому п'ідої|шоў / шоб в'ін по|тому з'ї|шоў / так шоб аж на чо|л'і аж чо|ло бу|ло |мокре // ото|д'і бу|де во|но так ўс'о / но шо|би н'іх|то ни… ни ў|ходиў ни ви|ходиў / шо|би там са|ма ха|з'аїка там і са|ма со|б'і // а ўже йак ко|ли ўса|жати / ву|г'іл'а виби|рати з |ц'ого / з п'|йеца |вибрати / то йак д|вер'і зак|рити шо|би н'іх|то ни заї|шоў / шо|би д|вер'і не в'ідк|риў на |голиї пйец / бо це |кажут шо це бу|де |будеш ўс'о жи|т'а |голиї / шо ти не з|можиш шо о|деж'і там |тому ни |будеш / ну ни |будеш ба|гато куп|л'ати на |себе о|деж'і чи шо / бу|деш |голиї // ну та|к'і забо|бони шо ўс'о / йак хл'іб ўса|жати це ўс'і з|найут / т|реба ска|зати шо не за|ход'те йа|кес' ў|рем'а |поки ни ў|садиш хл'іб / в'ін т|рохи там по|буде аж то|д'і ўже д|вер'і |можна прив'ідк|рити/ і шо|би хл'іб ни п'ідор|ваўс'а // це |тоже шо|би ни… ў пе|ч'і ўже // (Молдован Т.П., 1956 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну-у та|ких / та|ких особ|ливих йа не з|найу / з|найу шо |т'іки ў поне|и|д'ілок це не |можна пек|ти хл'іп // – *Чому?* – То|у|му шо |кажуть' / так ж'ін|ки ста|р'і ка|зали / шо йак|шо / |ж'інка |майе |дуже|и ў|редного чо|у|ло|у|в'іка / і |дуже|и ўред|н'ушчого шо во|у|на ўже не|и |може |витримати / |кажут / шо с'ім рас / с'ім поне|и|д'ілк'іў спек|ти хл'іп / то чо|у|ло|у|в'ік то|у|д'і пом|ре // в'ін йі|йі освобо|дит / но це гр'іх // (Смачелюк О.П., 1945 р.н., с. Джурин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Не шчод'|н'а пе|и|к|ли хл'іб / а|ле у п|йатни|е|ц'у / так йак ко|лис' гово|рилос'а / шо у п|йатни|е|ц'у хл'іб не пе|и|чец':а // ў п'іст / а|бо на ве|и|лик'і с'|в'ата не |можна бу|ло |перед тим / йак м'і|сили|е |т'істо / хре|и|с|тили д'і|жу і хре|и|с|тили |т'істо // (Борисенко О.І., 1958 р.н., с. Рів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Х|л'іп |можна бу|ло пи|е|к|ти шчод|н'а к|р'ім п|йатниц'і // ў п|йатниц'у шчи|талос'а забо|ронено // – *А які ще були заборони пов'язані із випіканням хліба?* –Во|рожки во|рожат / то ка|зали шо йак|шо ў п|йатниц'у |будеш х|л'іп пи|е|к|ти / то во|рожки/и-и-и/йак во|рожат / то во|ни |кажут шо не|хаї з |того к|роў ти|че / хто ў п|йатниц'у х|л'іп пе|и|че // то ў п|йатниц'у бо|йалис'а х|л'іп пи|е|к|ти / це бу|ла забо|рона //

(Остапенко Г.В., 1946 р.н., сел. Брацлав, Немирівський р-н, Вінницька обл.).

ˈМожна / ˈт'іки ў неˈи̯д'іл'у н'е / ў воскˈресниї ден' не пеˈи̯чут' // (Люта Л.П., 1939 р.н., с. Рубань, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Йа ўже тут ˈможе і касˈнус'а ˈтого шо і вес' п'іст до ˈПаски коˈли випˈ'іˈкаўс'а хл'іб / полˈ'іˈн'ака з ˈвип'ічки хˈл'іба киˈдалас'а на гоˈр'іще / і тоˈд'і ўже…а особˈливо це роˈбили д'іўˈчата моло ˈд'і / воˈни ўзагаˈл'і ˈпостили ˈп'атницу тому шоб заслуˈжити соˈб'і ˈдобру ˈдол'у / проˈсили ў Св'аˈтойі Варˈвари шоб воˈна йім дару ˈвала ˈдобру ˈпару / і оˈц'і пол'ін'аˈки / де виᵉп'іˈкаўс'а хл'іб киˈдалис' на гоˈр'ішче / і ˈпот'ім ˈпаска пиᵉкˈлас'а ˈвиключно ˈцими поˈл'інами / ˈцими дˈровами / ˈтак шо ў пˈйатниц'у не дозвоˈл'алос'а бˈритис'а / стˈригтис'а / стˈрихти ˈн'ігт'і / шо каˈсайец'а хˈл'іба тим ˈб'іше хˈл'іба // ну оˈце шо заборони / це обов'азˈково ˈтихо / не даї Бох ти ˈт'іки з ˈкимос' посˈварис'а / хл'іб не ўˈдасц'а / це сто проˈцентоў / це роˈбилос'а ў ц'ілкоˈвитиї тишиᵉˈн'і з ˈдобрим ˈнастройем // воˈна йіˈйі заˈм'ішувала / воˈна сиˈд'іла / воˈна ˈдумала / це ж буў час тоˈму шо ˈвим'ісити хл'іб / це тˈреба буˈло ну приˈнаїн'і / ну гоˈдину // це п'іт т'ік / це коˈли ўже два ˈрази соˈрочка змокˈр'іла таˈко на пˈлечах // тоˈд'і ти ўже зˈнайеш шо хл'іб ˈвим'ісениї і коˈли в'ін в'ідстаˈйе в'ід рук // це буˈло ˈт'ашко / і за цеї час…йакˈшо ˈт'іки ˈдумка парˈшива чи йаˈкас' сˈварка п'ішˈла чи хтос' шос' скаˈзаў / ˈможеш зˈразу вилиˈваї ту рошˈчину / не ˈвиїде хˈл'іба / не поˈлучиц'а // (Шевченко М.К., 1948 р.н., с. Рубань, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Хл'іб коˈлис' *(сміється)* / е пекˈли на два ˈтижн'і // – *А в п'ятницю не заборонялося його пекти?* – Ў ˈп'атниц'у н'е / іі / ў неˈд'іл'у н'е / о // – *А якісь заборони були повязані з випіканням хліба, ну шось там заборонялося?*– Нуу / йак / буˈло / а чож не ˈбуло / воˈни н'ічоˈго ни / ну це шо буˈдеш пиˈсати? // – *Да* – Буˈло / буˈло / забиˈрали хл'іп / ее / у л'уˈдеї / о / і ў цих л'уˈдеї / забеˈрут хл'іп // і гаˈїда гаˈїда ўс'і / виˈход'те // це таˈкиї просˈтиї хл'іб / це дˈрочш'і і хл'іб / еее ˈсол'і / йак ˈсол'і / тˈреба тˈрошки соˈлити / о / шоб в'ін буў / ну / ˈкусниї / ˈшоби буў // (Бойко М.О., 1946 р.н., сел Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Чи можна було пекти хліб щодня? У п'ятницю не заборонялося пекти хліб? Чому? Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?

Ну йак шчодˈн'а / ну на ˈтижден' раз пеˈчут / а ˈпот'ім зноў / ну / по ˈв'іс'ім по ˈдев'іт' / хл'іˈб'іў / мг / у п'іч соˈвали / то ўже тоˈд'і ўже йє / цеї хл'іб ˈжитниї / і таˈкиї с'і // – *У п'ятницю не заборонялося пекти хліб?* – В ˈп'атниц'у? // – *Да* – Е / ну так там / то н'е / там в суˈботу / пеˈчут' хл'іп / ў в'іўˈторок пеˈчут хл'іп / ну так йа тоˈб'і ˈхочу скаˈзати / тоˈд'і так буˈло // – *А якісь заборони були пов'язані з випіканням хліба?*– Ну таˈк'і шо не зˈнайу ну таˈк'і саˈм'і / ўс'і ж пекˈли тоˈд'і хл'іˈба ни ˈт'іки там / чи мойа ˈмама чи йак там ше ˈбабушка / буˈла моа / чи йак / то н'е / там ўже пикˈли / там у суˈботу пекˈли хл'іп / ў четˈвер пекˈли хл'іп / а там ˈдеко ў поне ˈд'ілок / то не пекˈли / там на в'іўˈторок / соˈб'і росчинаˈйут' тоˈд'і пекˈли / ˈінш'і тоˈд'і таˈк'і буˈли хл'іˈба // (Панасюк Н.О., 1937 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Нуу / ˈможна буˈло / аˈли ˈл'уди ˈц'ого не роˈбили бо // буˈла пробˈлема з дроˈвами / ооо / шчодˈн'а паˈлити п'іч / то / нуу / то // нуу / ў суˈботу чи ў ˈп'атниц'у пиᵉкˈли на вес' ˈтижден' // – *У п'ятницю не заборонялося пекти хліб?* – Ну не ˈбажано ў ˈп'атниц'у пикˈти особˈливо риˈтуал'н'і хл'іˈби / короˈваї напˈриклат і ˈнав'іт' ˈпасочки ї то ў ˈп'атниц'у не ˈбажано / бо це ˈвин'іс плашчиˈниц'і це / виˈнос'ат' йак гроб госˈпод'ін на ˈцеркву ˈнос'ат / то не ˈбажано не ˈбажано / вопˈше ˈп'атниц'а ў украˈйінц'ів ваˈжайет'са не ўˈдатниї ден'// ооо і ў ˈп'атниц'у стаˈралис'а // н'і в'інˈчан': а н'і / цеї // н'і хрисˈтин / у ˈп'атниц'у стаˈралис'а / і особˈливо / ўже йак переˈв'ірила на сˈвому в'іˈку / шо ў ˈп'атниц'у не тˈреба сˈвататис'… // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Йак йе з ˈчого / і / не // дааа ше не цеї // хˈл'іба / нуу йак хтос' поˈмер / то стаˈралис'а шоб / не це / нуу // не пеᵘкˈти ˈтого хˈл'іба / і / не сˈвататис' і ˈзам'іж не виˈходити / бо йе поˈк'ійник у ˈц'ому / а шоб проїˈшоў вилиˈчен'киї час / ооо / бо ˈдуже страшˈна прикˈмета / шо помˈре ˈперша диˈтина / ооо то стаˈралися ˈл'уди / з ˈпохоронами зˈв'азан'і / хоˈча / на ˈпохорон хл'іб / неˈсец'а / на ˈв'іко клаˈдец'а хл'іˈбинка / і / ˈнав'іт' уˈс'і / хто їде / то їде с хˈл'ібом провоˈжати // поˈк'ійного / ооо / оˈце таˈке но / цеї хл'іп чик ˈголиї ни ˈнесли а / чи ў хусˈтин'ц'і чи ў рушничˈков'і заˈмотаниї // (Шаповалова Є.М., 1950 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Чи можна буˈло пекˈти хл'іп шчодˈн'а / ну да ˈможна буˈло пекˈли коˈли хто маў час // – *В п'ятницю тоже можна було?* – Ў пˈйатниц'у пˈйатниᵉц'а

/ ми|н'і |каже^{и}ц'а не ви|п'ікали хл'іп / не мо|жна бу|ло / ачо? // а|чо не |можна бу|ло не з|найемо чо|го / але ну ко|ли полу|чалос'а і |ночойу // |перед^{т} тим йак |вим'іс'увати хл'іп |треба бу|ло шоб в |хат'і бу|ло |тихо спо|коїно / і шоб хл'іб сх|одиў хара|шо шоб н'іх|де |прот'аг'іў не бу|ло / перихрес|тити ту |миску де пи|чеш хл'іб / і то|д'і с |Божойу / |мил'іст'йу начи|найеш ви|м'ісйувати і пе^{и}|чеш хл'іп // (Сокор Г.Д., 1937 р.н., с. Ольгопіль, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йа |хочу ска|зати шо хл'іп пик|ли у в'іў|торок // і ў чет|вер в осноў|ному / от в су|боту хл'іб^{п} ни пик|ли / бо ў су|боту ўс'і |мили |голови ку|палис' там пиреўд'а|галис'а п|рали |од'аг^{х} // *– Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – І от йа з|найу шо йак|шо ўже^{и} о|там пи|чец'а хл'іб^{п} / ў йа|к'іс' |хат'і / то су|с'іди до |хати не^{и} за|ход'ат' ў цеї час / шоп |т'істо ни нал'а|кати шоп сквоз'|н'ак ни зро|бити / шоп йа|когос' там |шуму ни |було / |д'іти по |хат'і ни |б'ігали ўс'і ти|хен'ко си|д'іли хто / йа то си|д'іла ти|хен'ко с|лухала / а брат м'ій там га|н'аў на |вулиц'і // … |хочу до|бавити шо ни |можна бу|ло пик|ти хл'іб^{п} ж'ін|кам // ў йа|ких бу|ли там кри|тичн'і д'н'і / і не пик|ли хл'іп йак|шо ў се|л'і буў по|к'іїник це та|кого не ро|били // (Малюська Є.А., 1941 р.н., с. Заозерне, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Смот|р'а йак ко|му де т|реба бу|ло / йак йа на в'і|с'іл':а / то йа шчод'|н'а пек|ла // по т|ридц'ат' бу|ханок то ка|нешно т|реба бу|ло спек|ти // *– У п'ятницю не заборонялось пекти хліб?* – н'і ў п|йатниц'у |наче / ў п|йатниц'у |т'іл'ки корова|л'і пек|ли / пек|ли корова|л'і а так н'і // (Кучеренко В.З., 1944 р.н., с. Михайлівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл'іп / а / йак / ў йа|кому розу|м'ін':і / ў йа|кому с|мисл'і шо шчод|н'а? шчод|н'а то |можна пик|ти / а|ле йо|го ж ни^{е} пик|ли на|в'ішчо йім шчод|н'а / |л'уди пик|ли то^{у}|д'і ц'у д'і|жу зам'і|сили т'іс / хл'і|бин з |в'іс'ім ви|ходе^{и}ло / та ї на |ц'ілиї |тижде^{и}н' так // *– У п'ятницю не заборонялося пекти хліб?* – У п|йатне^{и}ц'у / йак ше мо|йа |бапка ка|зала / шо забороо|н'алос'а / у п|йатне^{и}ц'у хл'іб не^{и} пик|ли // а от чо^{у}|му / ни^{е} з|найу чо|го |саме йо|го ни^{е} пик|ли // ка|зали шо не |можна у п|йатне^{и}ц'у / но чо|го |саме йа не^{и} з|найу // йа шос' то^{у}|д'і не / п|росто не інте^{и}ре^{и}су|валас'а / не пи|тала / но ска|зали шо ни^{е} |можна / то ни^{е} |можна // *– Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Ну / бу|ли забо|рони та|к'і шо / нап|риклад йак|шо хл'іб с|ходи^{е}т' / то т|реба шоб

не^{и} ˈбуло пˈрот'аг'іў // не^{и} ˈможна буˈло / йак каˈзали ў нас сквозн'аˈки / шоб не^{и} ˈбуло цих сквозн'аˈк'іў / от // ну / тˈреба / ˈтоже йак коˈлис' говоˈрили шо тˈреба / коˈли вип'іˈкайе^{і}ш хл'іб / то тˈреба ˈйакос' і ў ˈнастройі ˈбути / і // ну / шо ж це ше? ну ше там / ну таˈкиї шоб / шоб ˈнастр'іў буў / шоб ни^{е} / ни^{е} ни^{е} сваˈрити^{е}с' / ни^{е} ˈлайати^{е}с'а н'іˈчого // ну шоб так буˈло ўс'о // б'іл'ш таˈке / ˈможе ї ше буˈло / то йа ўже не^{и} ˈпомн'у / бо ўже да / це даўˈно буˈло // (Небесна Н.Ф., 1946 р.н., с. Куна, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

У пˈйатни^{е}ц'у ни ˈмо^{у}жна пе^{и}кˈти хл'іб // пе^{и}кˈти ˈмо^{у}жна хл'іб у че^{и}тˈвер / ў ˈсере^{и}ду / ў суˈбо^{у}ту / а так ни ˈмо^{у}жна ў пˈйатни^{е}ц'у / ааа йаˈк'і там ни зˈнайу йаˈк'і забо^{у}ˈбо^{у}ни каˈзали шо н'іˈз'а // *– А які ще заборони були, пов'язані з випіканням хліба?* – Ни зˈнайу / ни зˈнайу заˈбо^{у}ро^{у}н'іў / ну наа / ˈпе^{и}ри^{е}д ˈПаско^{у}йу то не мо^{у}жна було ўже пе^{и}кти / в аж ў суˈбо^{у}ту / пе^{и}кˈли ўс'о ўˈремн'а ў че^{и}тˈвер / ˈпаски / оˈтак // ше каˈн'ешно ˈшоби н'іхˈто не го^{у}воˈриў / шоб схо^{у}диў хл'іб ˈгарно // (Біла Г.Д., 1946 р.н., с. Брилівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

З ˈпйатниц'ойу у ˈпйатниц'у не ˈтреба пеˈкти // ў ˈпйатниц'у це таˈкиї йаˈкиїс' ˈсудниї ден' / шо забороˈнайец'а пеˈкти ў ˈпйатниц'у ˈначе / ˈл'уди стаˈр'і іі не пеˈкли / не пеˈкли ў ˈпйатниц'у // ну ўже ˈкраїн'ії йак там може йаˈк'ії ии / ну ˈпохорон чи шо / то пеˈкли пеˈкли / бо тˈреба ˈбуло тˈреба // *– А які ще заборони були пов'язані з випіканням хліба?* – Ну ў неˈд'іл'у ˈгр'іх пеˈкти // ў неˈд'іл'у не пеˈкли // йаˈке ˈс'в'ато там веˈлике ˈс'в'ато / на ˈс'в'ата не пе^{и}ˈкли // а так ў ˈбудниї ден' пеˈкли // (Сяба Г.Я., 1940 р.н., с. Зятківці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Йа ж кау / ˈл'уди /ˈначе / по тих ўреме^{і}нах тоˈначе / стаˈралис'а йа ж кау стаˈралис'а / а ў кого буў безˈвих'ід' то так і пе^{и}кˈли // моˈлилис'а ˈБогу / проˈсили ў ˈБога проˈшч'енйа і так і / йак і полуˈчалос'а ў л'уˈдеї / так ˈкаже Бог не запр'іˈшчаў // каˈзаў роˈбота роˈботойу і ˈБогов'і поклоˈн'атис'а / а йакˈшо тˈреба роˈбити то так і роˈбили / бо не ˈбуде ˈчасу // стаˈралис'а так ўже аˈга / не криˈчати / не серˈдитис'а / шоб хл'іб буў чуˈдовиї каˈзаў тої / так йак ў пˈрот'аз'і ˈтого / тих чаˈс'іў то стаˈралис'а шоб хл'іб в'ід росˈчини до вип'іˈкан':а ˈбуло с'ім гоˈдин… і / йакˈшо саˈджайут' хл'іб / то шоб н'іхˈто ни виˈходиў і не заˈходиў // с'о / посаˈдили / і пахноˈта чеˈкали коˈли ўже спе^{и}ˈчут' // (Начорна М.Н., 1950 р.н., с.Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Забороˈн'алос'а по стаˈрим зˈвичайам це неˈможна буˈло пеᵘкˈти хл'іп у пˈйатниц'у / ў поне|д'ілок / і ў свйатˈков'і дн'і / ў неˈд'іл'у там.. ну йакˈшо сˈв'ато йаˈкес' так / не ˈможна ˈбуло // – *Які ще заборони були пов'язані з випіканням хліба?* – Не сваˈритис'а / тишиˈна шоб буˈла і йак пеᵘˈчеш хл'іб / ˈм'ісиш хл'іб / ˈдумайеш про шос' коˈрисне / про шос' ˈдобре / ну… ўс'у ˈдушу ўклаˈдайеш // обовйазˈково неˈможна ˈбуло ˈсердитис'а / а не ˈможна ˈбуло заˈходити / о йак загорˈнула ˈчир'ін' // ну ˈтоже так… шоб не сваˈрилис'а ў цеї ден' / йак пеˈчеш пасˈки / шоб н'іхˈто не криˈчаў / ˈперед тим йак пекˈти заждиˈ треба поˈмити ˈруки / оˈд'іти ˈчисту хусˈтинку / шоб волос':а не ўˈпало / і скаˈзати моˈлитву ˈОтче наш // почиˈнати пеᵘкˈти пасˈки треба з моˈлитвойу ˈОтче наш // а хл'іп йак йа почиˈнайу пекˈти / то тое перехресˈтилас' і скаˈзала ˈГосподи благосло|ви меˈн'і ˈвипекти цеї хл'іп / да // і ў п'іч йак ˈмайу саˈжати / в'ідкˈрила заˈтулок / да / ў пеˈч'і покˈлала ˈформу / перехресˈтила во ˈім'а Отˈц'а і ˈСина і Св'аˈтого ˈДуха / і поˈсунула ˈпершу буˈханочку // (Мандзій О.П., 1951 р.н., с. Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Йа проˈжила ˈвос'імс'ат ˈрок'іў / оˈс'о ˈбуде ˈл'ітом / то йа ў поне|д'ілок і ў ˈпйатниц'у йа н'іˈколи хл'іба не пеˈкла / чи це забоˈбони буˈли чи це / но йа меˈн'і ˈмама моˈйа так скаˈзала і йа не пеˈкла / не пеˈкла хл'іб // – *Чому не пекли, вона не пояснювала?* – Ну воˈна ˈкаже шо не ˈможна так / не ˈможна ˈбуло пеˈкти хл'іб / бо ˈможе в'ін не ˈўдатис'а ў поне|д'ілок і ˈпйатниц'а / а так ўс'і дн'і ˈможна ˈбуло пеˈкти хл'іб // (Гончар О.І., 1943 р.н., с. Рахни, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну не забороˈн'алос'а шчодˈн'а пеᵘкˈти хл'іб / аˈле шчодˈн'а йак пеᵘкˈти хл'іб / йак ми пеᵘкˈли ў ˈпечах пеᵘкˈли хˈл'іба баˈгато / т'ій йоˈго не тˈреба буˈло шчодˈн'а пеᵘкˈти // – *У п'ятницю не заборонялося пекти хліб? Чому?* – у пˈйатниц'у / воˈно ˈможе і не забороˈн'алос'а / лиᵉˈше стаˈрими л'уˈд'ми так каˈзали/ шчо не ˈможна ў пˈйатниц'у пеᵘкˈти хл'іб / ˈтак'і ми стаˈралис'а не пеᵘкˈти хл'іб у ˈпйатниц'у // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – н'е / туˈд'і пеᵘкˈли ми ўс'і хл'іб ˈзараз / наприˈмер / ми ўже ˈб'іл'ше ў магаˈз'ін'і купˈл'айемо // а ў то ўˈрем'а / йак це буˈло / ˈн'іби і йа с'іˈмйу ˈмала і цеї то пеᵘкˈли ми на ˈтижден' раз хл'іб / ў суˈботу // стаˈралис'а ў суˈботу пеᵘкˈти хл'іб і пекˈли на ˈтижден'

/ бо у п'іч ў|лазило два|надц'ат' хл'іби|н'ат // (Татарова В.І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н Вінницька обл.).

|Кажут шо не |можна / йа не с|кажу то^{у}|б'і / та|ко йак |похорон йа|киїс' чи шо / то по|жалоста / бо се та|ке т|реба // йа пе^{и}|кла хл'іб / кола|ч'і пе^{и}|кла |перше йа кола|ч'і / хто ўмре та|ко б|лис'ко / йа д'іў|чата тут |були моло|д'і і гаїд |Над'у / ў |мени п'іч там / гаї|да |Над'у пе^{и}кти хл'іб / так кола|ч'і на |Чесного х|реста пе^{и}|кла / бо се |вуїна ў|мерла мо|йа і |мами брато|ва |була / тиї ў|мерла / тиї |мус'іла пе^{и}|к|ти / шо йак с|мерт' при^{е}|їш|ла // ко|лис' |чула |бат'ушка ка|заў / шо йак |похорон |обш'ім / то |можна пе^{и}|к|ти / а йак так то н'е / у п|йатни^{е}|чку не |можна х|л'іба пе^{и}|к|ти // - *А чому?* - Йа шо з|найу / не с|кажу / а|ле так |каже і се^{и}|го шо ў |рад'іо рос|казуйут / йа|киїс там шо ў монасти^{е}|р'і / там йе йа|киїс ка|за / шо в п|йатни^{е}|чку не |можна пе^{и}|к|ти // ў нас буў |бат'ушка ста|риї та|киї / |тоже |каже так / ж'іноч|ки / ў п|йатни^{е}|чку н'і|коли не пе^{и}|ч'іт хл'іб // а йа шо йо|го те^{и}|пер пе^{и}|чу / та ўже не пе^{и}|чу / не |година м'і|сити // – *Чи печуть хліб, коли корову перший раз виганяють в поле навесні?* – Пал'а|ниц'і пе^{и}|чут / бо т|реба |тому пасту|хови |дати / да пасту|хови |дати / да пал'а|ниц'і з кар|тофл'ами чи з ка|пустойу / з чим йе / та|ко а|би да / а|ле пал'а|ницу / пала|ничка шоб не ба|лабушка / а пал'а|ница / а |перше йак св'іжиї по|жали / з но|вого х|л'іба ма|л'і ба|лабуше^{и}чки пе^{и}|чут / ў ки^{е}|р|ницу ки^{е}|дайут / тиї так // (Ганзюк Н.В., 1929 р.н., с. Наддністрянське, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

Н'е / н'іх|то не сва|риўс'а / йак йа не з|найу / н'іх|то не сва|риўс'а / йак|шо хл'іб у пе^{и}|ч'і / то ка|зали не |можна ко|ли жар ви^{е}|горнули з |печ'і / то не |можна за|ходи^{е}|ти / бо |гола п'іч / то не |можна за|ходи^{е}|ти / а ко|ли хл'іб ўже поса|жали / то^{у}|ди ўже за|ход'ат // *– А чи можна хліб у свято пекти?* – Не |можна // *– А чому?* - Не з|найу / не |можна / ў с|в'ато хл'іб не пе^{и}|чут / а |т'іл'ки пе^{и}|чут у в'іў|торок ў че^{и}|т|вер і су|бота / те^{и}|пер то не пи^{е}|тайут / ко|ли ви|ходе то|ди ї пе^{и}|чут / а |перше так |було // (Гилинич Г.П., 1944 р.н., с. Наддністрянське, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

П'іч ў |хат'і / це |тоже бу|ла с'в'а|тин'а // н'і од|нойі |хати не |було без |печ'і / п'іч |мала |бути і п'іч бу|ла йа|кас' та|ка ве|личн'іс'т' / шо |коло |нейі заўж|ди приби|рали / шоб бу|ло |чисто // |б'іл'а |печ'і н'і|коли не |можна бу|ло н'і з |кимос' сва|ритис'а / і тим |б'іл'ше / |Боже боро|ни / ўжи|вати

йа|к'іс' нецен|зурн'і сло|ва // а йак|шо |даже бу|ло / шо |хтос' заї|шоў до |хати і ска|заў йа|кес' по|гане |слово / то госпо|дин'а чи гос|подар |зразу ка|зали / су|с'ідон'ко / по|бійтес'а |Господа |Бога /он п'іч ўсе |слухайе вас // от шо та|ке п'іч // а|ле н'і|коли п'іч не по|вин:а |бути пус|тойу / от |випекли хл'іб / |виїмали ўсе з |нейі / чи шос' |друге готу|вали і обоўйаз|ково ў п'іч ўки|дали |к'іл'ка пол'і|нец' / а|ле на сп'ід обоўйаз|ково |ставили два нав|хрест' / |н'іби йак |хрестниї знак ро|били / шоб ц'а п'іч заўж|ди дес' бу|ла йак ў|род'і го|това до |того / шчо з|нову |будут' |нейу користу|ватис'а / і шос' буде // йакш|чо не перери|вайец'а ро|бота ў пе|ч'і / то не перери|вайец'а і жи|т'а ў |хат'і // ко|ли зби|ралис'а пек|ти хл'іп / це дл'а госпо|дин'і бу|ла незви|чаїна ро|бота / до ц'ого |часу бу|ло ў |хат'і |прибрано / са|ма госпо|дин'а бу|ла по|мита і |чисто о|д'агнена // обоўйаз|ково на н'іі бу|ла с'в'а|течна хус|тина / с'в'а|течна со|рочка зде|біл'шого |св'ітлих кол'о|р'іў // госпо|дин'а чи|тала мо|литву |Оч:е наш / ста|вала до |печ'і / до |д'іж'і з |хл'ібнойу зак|васкойу // ко|ли во|на ўса|дила ўже ў п'іч / во|на придуприж|дала / н'іх|то не маў |права |рипатис'а две|рима ту|ди |с'уди / ў |хату з |хати / не |можна бу|ло // це та|ке |тайінство свер|шалос'а / це хл'іб |п'ікс'а / це |с'в'ата ро|бота / і ў тої час н'іх|то не хо|диў / н'іх|то не маў |права ха|з'аїку в'ідвол'ік|ти в'ід ц'ойі ро|боти // от чо|му це |звечора зак|вашувалос' / |рано ви|м'ішувалос' і мож|ливо ше |поки ўс'і |спали / шоб н'іх|то йіі не зава|жаў / шоб н'іх|то не хо|диў / шоб н'іх|то не |рипаўс'а ўзад / ўпе|ред // о|так вип'і|каўс'а хл'іб // а чо|го не можна було? / пото|му шо ко|ли в'ідкри|валис' |двер'і / рух по|в'ітр'а і бу|вало / шо в'ід ц'ого хл'іб м'іг ў|с'істи / в'ін жи ш п'ід'ї|шоў / |гарниї буў / ве|ликиї // а йак|шо сквоз|н'ак / в'ін м'іг |с'істи / |ўдарили две|рима / в'ін м'іг |ўс'істи / а шче в'ін м'іг / бо|рон' |Боже / при вип'і|кан':і |ўз'ати та ї |тр'існути // то ўже |дуже по|гана прик|мета бу|ла // (Романець О.Й., 1950 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Н'е / пе[и]|кли ў три |рази / чо|тири ра|зи / на |тижден' / но ни шчод|н'а бо / шчод|н'а пе[и]|кти це т|реба по |форм'і |т'іку / ў ду| хоўц'і / а ў п'ец то / пек|ла |б'іл'ши // – *У п'ятницю не заборонялося пекти хліб і чому?* – Н'і не забороН'алос'а / но о|бично йа пек|ла ў су|бота / і дес' ў в'іў|торок / чи ў |середу // ў |пйатниц'у не при|ходилос'а ме|н'і пек|ти чос' // – *Які ще забобони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Заба|бони // шо|би ни |гуркати ко|ли са|жайеш хл'іп / шоб не |гуркати н'і две[и]|рима / н'і /

цим шо закри|вайец'а п'іч / бо йак|шо |гуркнути то |лопне хл'іп // т|реба ўс'о ти|хен'ко ро|бити / з л'у|бовйу / з |рад'іст'у // (Зацерковна Н.П., 1947 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

Н'і // – *А в які дні можна було, а в які ні?* – Ааа / ш ти |майеш ви|ду / ў йа|к'і / ў йа|киї ден' / ў л'у|биї ден' / ў л'у|биї ден' // не |можна бу|ло хл'іп пек|ти |т'іл'ки ў не|д'іл'у // ў не|д'іл'у // іпо с|в'атах ве|ликих // да / по с|ватах і ў нед'іл'у не |можна бу|ло / о // а так / ў л'у|биї ден' / от |кончиўс'а ўже хл'іб / ў нас та|ка бу|ла / ну йе п'іч / шо на / о|динац'іт' бу|ханок / о // |тижден' / |менче йак |тижден' / бу|ла с'і|мйа / |б'іл'ша / ско|р'іше / |менча с'і|мйа |доўше / три|маўс'а // кр'ім не|д'іл'і / і с|в'ата шо ни |можна пек|ти / а то шчо|ден' |можна пек|ти |хл'іп // – *А у п'ятницю не заборонялося пекти?* – Н'ее // Йа / при|м'ерно / при|м'ерно йа та|кого ни з|найу / шо|би ў пйатниц'у // – *Які заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Ў |наше в|р'ем'а забо|рон'іў ни |було н'і|йаких // мам / йак рошчи|н'али хл'іп / ж'ін| ки сп'і|вали / ў |хат'і по|вино |тихо |бути / з|лаг'ідливо / шо ти // ну це йа ни з|нала шо тре ка|зати // Ага // – *Чи можна було щоб хтось буў посторонній в хаті?* – Нууу йа з|найу / ў нас ду|пуст'ім / су|с'ідкойу пек|ли / тош чу|жа |ж'інка |тоже / ми наў|чилис'а |разом пек|ти / ми гет' ни з|нали ше йак пек|ти / а|ле так зро|билос'а шо ў мага|з'інах х|л'іба ни |було / то п'іш|ли до ц'ійі|во су|с'ітки / во|на ўже не|бошка / і во|на нам не роска|зала / і ми са|м'і ўдвох / туди|во |дал'ше во|на |жила // ми су|б'і са|м'і ўдвох / і та|киї спек|ли хл'іп на с|лаву // |перший рас // (Баяк О.Ф., 1948 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Хл'іп пек|ла у|с'о жи|т':а/ і ўс'о жи|т':а |помнила шо |хл'іп не |можна пик|ти ў поне|д'ілок і не |можна пик|ти ў |п|йатниц'у / ў поне|д'ілок ка|зали / не пи|чи х|л'іба бо т'аж|киї |ден' / таї |руки бу|дут' бо|л'іти / йак ви|м'іс'увати |т'істо та б|дут' |руки бо|л'іти / не пи|чи |хл'іба ў поне|д'ілок / а ўс'і |можна бу|ло пик|ти хл'іб т'і|ко ў |п|йатниц'у не |можна бу|ло пик|ти |хл'іба / бо се бу|ло поў|йазане с тим шо ў |п|йатниц'у роспи|нали |Ісуса Хрис|та / і се йак би жа|лобниї ден' та|киї / шо |л'уди мо|лилис'а |Богу |постували се п'іс|ниї |ден' і ў сеї ден' |хл'іба не |можна бу|ло пик|ти/ ка|зали шо / |луче спи|чи ў су|боту йак |майеш пик|ти ў |п|йатниц'у // то се ўс'і|г|да та|ке йа ўс'у |ж'ізн' пом|н'у шо / пик|ли хл'іб / і |мама й |бабка і ўже йа / ўс'о жи|т':а тай так і с|войіх |дочок наў|чила

шо ў ˈпˈйатниц'у ˈхл'іба не пикˈти / о бо се таˈка буˈла приˈчина чоˈго не ˈможна ў ˈпˈйатниц'у буˈло пикˈти ˈхл'іпчика / ну а ў неˈд'ілˈу ˈсамо соˈбойу не ˈможна бо це буў ˈпразн'ічниї ˈден' воскр'іˈс'ен'ійе / ну от то се ˈл'уди не то ˈхл'іба не пикˈли а й н'іˈчого не роˈбили ˈперши / йшˈли до ˈцеркви на ˈслужбу аˈли до роˈботи не бˈралис'а / се буў ˈден' таˈкиї / ˈотдих ˈотдих буў / ˈл'уди так н'іˈйакойі роˈботи не роˈбили / о оце і ўсе // (Дідик Л.Ф., 1936 р.н., с. Виноградне, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Н'і хˈл'іпᵇ шчодˈн'а ниᵉ пиᵉкˈли тоˈго шчо ˈл'уди пра'уˈвали ˈт'акшо на поˈл'ах // а оˈбично ў сеᵘриᵉˈду ниᵉ пиᵉкˈли хл'іпᵇ / тоˈго шо говоˈрили шо ў сеᵘриᵉˈду нароˈдилас' ˈМат'ір ˈБожа / ў пˈйатниц'у ниᵉ пиᵉкˈли хл'іпᵇ // тоˈго шо роспиˈнали Іˈсуса / ˈн'іби по циᵉрˈковним пˈравилам по риᵉˈл'іг'ійі не не дозвоˈл'алос'а пиᵉкˈти // ў неᵘˈд'ілˈу ниᵉ ˈможна буˈло пиᵉкˈти / аˈле ˈнаш'і батˈ'ки ˈц'ілиї ˈтиждиᵉн' прац'уˈвали ў ˈпол'і / т'і ў ниᵉˈд'ілˈу воˈни вип'іˈкали хл'іпᵇ/ бо ˈд'іти прийіжˈdжали // ˈучилис'і по інстиˈтутах / по уˈчилишчах ў ˈтехн'ікумах т'і воˈни пиᵉˈтали ˈбат'ушки чи ˈможна пиᵉкˈти хл'іпᵇ / ˈбат'ушка каˈзаў йак ниᵉ ˈмайете ˈчасу ў ˈбудниї ден' ˈможна і ниᵉˈд'іл'у пиᵉкˈти хл'іп ў суˈботу наїˈб'ілˈши пиᵉкˈли хˈл'іп ўже п'ід ˈвеч'ір з оᵘˈб'іду ˈл'уди пиᵉкˈли хл'іб // (Свята Л.В, 1948 р.н., с. Клекотина, Шаргородський р-н, Вінницька обл.).

ˈНач'іт' / ў пˈйатниц'ухл'іб не пекˈли // ну таˈк'і буˈли поˈв'ірйа шо ти пеˈчеш ў пˈйатниц'у хл'іб / шо це оznаˈчайе шо ти шос' там пороб˙л'айеш сˈвому чолоˈв'ікови // так говоˈрили це на чулуˈв'іка пороб˙л'али // ну ў поneˈд'ілок не пекˈли хл'іб / ў поneˈд'ілок ўзагаˈл'і не пекˈли хл'іб // ˈтоже таˈк'ії ден' з чим поўˈйазано не зˈнайу / но ў поneˈд'ілок ў ц'і дн'і не пекˈли // і не пекˈли хл'іб ў пеˈч'і у св'атˈков'і дн'і / шоб були св'атˈков'і дн'і / то неˈд'іл'а не ˈп'ікс'а хл'іб / це ˈтоже в:аˈжаўс'а // неˈд'іл'а і св'атˈков'і дн'і не пекˈли хл'іб // в інш'і ˈможна буˈло пекˈти хл'іб у пеˈч'і // (Мельник С.П., 1953 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Нуу ў нас / ў нˈаш'ій роˈдин'і / ў нˈаш'ій с'імйі // найˈчаст'іше хл'іб пекˈли у в'іˈўторок і ў четˈвер // ў поneˈд'ілок каˈзали маˈма шо це вˈажкиї дˈен' / нав'ітˈ не маˈма каˈзала / а баˈбус'а / йаˈка дотриˈмувалас'а ўс'іх тих шо тˈам буˈло коˈлис' / ше ў ˈйіхн'ій роˈдин'і сˈказано // і ў поneˈд'ілок не пекˈли / вˈажкиї дˈен' // ў чолоᵘˈв'іч'і дн'і / у в'іˈўторок і ў четˈвер // ў сеˈреᵘду і ў пˈйатниᵉц'у ми хˈл'іба не пеᵘˈкли / тоˈго шчо це ўважаˈлос'а

скорˈбот'н'і дн'і / так йак ден' поˈсту // і так ми й не пеᵢкˈли хл'іба // ў суˈботу ˈтакож не пеᵢкˈли / бо ў суˈботу тоˈжи каˈзала баˈбка шо ў суˈботу вс'і м'іˈйуц':а / тоˈжи моˈжеᵢ хл'іб не поᵧˈлучитис'а // тоˈго ми не пеᵢкˈли // стаˈралис'а пеᵢкˈти у в'іˈўторок і ў четˈвер // – *Які заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Ну таˈких особˈливих забоˈбон'іў при ˈвип'ічц'і хл'іба йа не зˈнайу / аˈле йаˈкшо ˈмали пеᵢкˈти хл'іб / ў йаˈк'і дн'і / то зˈвечора п'ідробˈл'али роˈзчинку // ˈрано маˈма ўстаˈвали / чи баˈбка ўстаˈвала / і ў пйат' чаˈсоў заˈм'ішувала тої хл'іб // і до ˈранку в'ін схоˈдиў / і пеᵢкˈли ў пеˈч'і / аˈле ў цеї чˈас н'іхˈто не маў ў ˈхат'і сваˈритис'а / ˈгупати двеˈрима / чи ўзагаˈл'і ˈрипатис'а туˈди-с'уˈди / ˈкажут'/ ˈвиїшоў надˈв'ір / а тут ˈхочеᵢш заїˈти / не їди / бо ˈзараз саˈджайут' хл'іб / це буў йаˈкис' таˈкиї ритуˈал // аˈбо з ˈхати виˈходити // це ўс'е ˈмало ˈбути йак каˈзалос'а шо ц'е не ˈможна / сваˈритис'а не ˈможна // а зам'іˈтати ˈхату? // спеᵢкˈли хл'іб / ˈвит'агнули тої хл'іб / обˈмили йоˈго / поˈставили з ˈформ'іў тоˈд'і ўже ўс'о / тоˈд'і ўж'е поˈмили ˈд'іжу / заˈлиᵉшили тˈрошки ˈт'іста йаˈкшо неˈма дˈрошч'іў на дˈругиї раз то ў ˈд'іж'і залиˈшали тˈрошки ˈт'іста / ˈт'істо накриˈвали / заˈмотували ў йаˈкус' дранˈтинку / чи тˈрапочку чисˈтен'ку таˈку / і дес' сˈклали йоˈго ў таˈке прохоˈлодне ˈм'ісце / і ˈпот'ім використовували йоˈго дл'а ˈвип'ічки ˈдал'ше // і ўже коˈли ўж'е ўс'о поˈмили / тоˈд'і ўже зам'іˈтати ˈхату / а йак же це так коˈли пеᵢˈчец':а хл'іб заˈм'ітати ˈхату?! // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну йакˈшо вит'аˈгали хˈл'ібᵖ ўже з пˈйеца / то тˈреба переᵢхрисˈтити йіˈго о / бо таˈке йакˈшо ноˈжом ˈр'іжеш / то тˈреба ноˈжом таˈко хреᵢсˈтити / тоᵧˈд'і шо там так но коˈлис' луˈпали ˈб'іл'шеᵢ хл'ібᵖ / т'ій ўˈлупл'ат' куˈсочок т'ій ˈкажут Во ˈім'а Оц:ˈа і ˈСина і С'в'аˈтаго ˈДуха АˈмˈінˈІ // спаˈсиб'і тоᵧˈб'і ˈБожен'ку шчо ти нас насишˈчайіш / даˈйеш нам насиˈтитис'а на ˈкожен ден' / на ˈкожну хвиᵉˈлину // ˈд'іт'ам ўс'ім каˈзаў ˈтатов'і ˈмам'і бапˈкам д'іˈткам шоˈби ўс'і каˈзали шо то насиˈтилис'а шоб н'іхˈто неᵢ бу ў гоˈлодниї // тиї так говоˈрили / ˈд'акували ˈБогови шо Бог даўˈваў нам хˈл'іба і до хˈл'іба // ну да і не ˈдужеᵢ так л'уˈбили шоˈби це хтос' хоˈдиў і дˈвер'і йакˈшо дˈвер'і / бо ш коˈлис' дˈвер'і буˈли і ўже йак л'уˈдина ў саˈдила цеї хˈл'ібᵖ ўже пйіц то тˈреба шоˈби буˈли дˈвер'і закˈрит'і / і шоб н'іхˈто неᵢ приˈходиў шо неи ˈгупаў бо йак ˈгупне таˈко двеˈрима / ˈгупне двеˈрима то н'іˈби хˈл'ібᵖ ˈможеᵢ ˈс'істи / ну так каˈзали то так шо ˈйакос' там ˈможеᵢ ˈд'іти буˈли на двоˈр'і чи шо / шоб диˈвилис'а шоб хтос' іˈшо

ў то шоб не[и] пусˈтили до ˈхати // (Кравінська Г.Ф., 1949 р.н., с. Носиківка, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Шоб туˈди сˈуˈди нˈіхˈто не хоˈдиў // забороˈнˈайіцˈа шоб хтосˈ приˈходиў ў цеї денˈ / коˈли ти пе[и]ˈчеш це ўсˈо / дˈверˈі обоўˈйасˈково поˈвинːˈі ˈбути закˈритˈі / особˈливо йак хлˈіб у пˈіч сˈтавицˈа // (Чабан О.Ф., 1935 р.н., с. Рахни-Лісові, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Не заборо[ˈ]налосˈа / но пˈросто так таˈкиї зˈвичаї буў / шо ˈлˈуди чосˈ не пикˈли ў ˈпйатницˈу / не пикˈли ў ˈпйатницˈу / і ў ˈхатˈі не бˈіˈлили / ну чосˈ таˈкиї цеї денˈ шо ўсˈо роˈбили на гоˈродˈі по хаˈзˈайству / аˈли ў ˈпйатницˈу ˈлˈуди чоˈмусˈ хˈлˈіба / а ˈзараз пиˈчˈутˈ ўже // ˈзара ўже ўсˈі пиˈчˈутˈ / коˈли коˈму ˈвиїде тої то[у]ˈдˈі пиˈче хлˈіп // (Жмурко Г.М., 1946 р.н., с.Мальовниче, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А ў ˈпˈатницˈу ни пикˈли хлˈіп / і ў ˈпˈатницˈу ни пикˈли хлˈіп і ў неˈдˈілˈу ни пикˈли / тоˈго шо йак каˈзали шˈістˈ днˈіў роˈби / а ˈсˈомиї денˈ ˈБогов'і слуˈжи / тоˈго шо ўсˈіх церкˈвах ˈправилосˈа / то хлˈіп не пикˈли / а ў ˈпˈатницˈу хлˈіп не пикˈли /тоˈго шо Іˈсуса Хрисˈта роспиˈнали / і йакˈшо ў ˈбудниї денˈ полуˈчаўсˈ йаˈкесˈ ˈсв'ато ˈбуло / ˈтоже не пикˈли / тоˈго шо ˈсв'ато бо буˈвайе таˈке / шо ˈсв'ато йе і ˈчасом ў ˈсериду випаˈдайе // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – ˈБˈілˈше таˈких заборˈон ни ˈзнайу // ага коˈли пикˈти хлˈіп / коˈли пикˈти хлˈіп / то замˈіˈсила ти хлˈіп / то ни ˈможна ўже замˈіˈтати / ўже замˈіˈсила ти хлˈіп / то замˈіˈтати не ˈможна / і йакˈшо ўже ˈмала саˈжати ў пйец / то не тре заˈходити куˈмусˈ і виˈходити шоб не пˈідорˈваўсˈа ˈдоки хаˈзˈаїка цˈа чи напˈриклад ˈмама / шо сиˈдˈіт ўже ў ˈхатˈі ˈдоки йа хлˈіп не ўсаˈжу або ўже там йа буˈду саˈжати хлˈіп не заˈходˈте до ˈхати миˈнˈі / ˈдоки йа не ўсаˈжу хлˈіп шоб не ˈможна заˈходити / бо каи пˈідорˈвецˈа там чи ше шосˈ чи ˈсˈаде тої хлˈіп отак // (Боднар Н.С., 1950 р.н., с. Мальовниче, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019р.).

Нˈе / ми пикˈли раз на ˈтижденˈ // – *А в п'ятницю не заборонялося пекти хліб?* – Ми пикˈли ў суˈботу / бо ˈзнали шо це не ˈможна пикˈти // – *Були ще якісь заборони пов'язані з випіканням хліба?* – Нˈе нˈе нˈе пиˈчи скˈіˈки ˈхочиш // (Бабчук М. А., 1948 р.н., с. Садківці, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На то чо ни ˈможна чо це йоˈго ни ˈможна пикˈти ў ˈкожниї ден' // – *Ну може в якийсь день тижня, наприклад в неділю?* – Ў ниˈд'іл'у н'е і ў с'ˈв'ато н'е / ну так ў ˈбудниї ден' // – *А в п'ятницю не заборонялося пекти хліб*? – Ну це ў ˈпйатниц'у йа пикˈла ˈпаску ўсе ўсе йа ў ˈпйатниц'у пикˈла / ˈкажут шо ˈл'уди пикˈли ў читˈвер / а йа ўсе ў ˈпйатниц'у пикˈла // (Політрава С. О. 1929 р.н., с. Садківці, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну / йа не зˈнайу // тоᵘˈд'і / е / не ˈмали ˈл'уди ˈчасу так шчоб шчодˈн'а пекˈти // нап'ˈікали на ˈц'ілиї ˈтижден' // в'ід суˈботи до суˈботи // таˈка поˈлиц'а ˈдоўга ў ˈхат'і / і склаˈдали хл'іб туˈди на ту поˈлиц'у // і сˈкатеркойу коˈлис' своˈйі доˈмашн'і сˈкатерки / е / і накриˈвали ˈтойу сˈкатеркою / і ˈц'ілиї ˈтижден' ˈйіли // ну в'ін ˈчерств'іў / ну в'ін буў ˈдобриї // не таˈк'ій йак ˈзараз онˈдо позаўˈчора куˈпили / а сьоˈгодн'і ўже поᵘˈц'в'іў / ўже йа його ˈйісти не ˈможу // А тоᵘˈд'і муˈка / воˈда / с'ˈіл' / і дˈрожд'і / і своˈйі дˈрожд'і // – *Чи заборонялося пекти хліб у п'ятницю ?* – У пˈйатниц'у да / да // ў пˈйатниц'у н'іˈколи н'іˈчо не пекли / ˈдаже ˈперед ˈпаскойу пасˈки / у пˈйатниц'у не пекˈли // – *Чому?* – Пˈйатниц'а це ми / ˈж'інка // пˈйатниц'а // і коˈлис' / ˈдуже стˈрого пˈйатниц'у св'аткуˈвали // ˈж'інка не ˈмала пˈрава н'і ˈкоси поˈмити / н'і запˈлестис' / н'і рошчеˈсатис' // пˈйатниц'у це ˈдуже св'аткуˈвали // пˈйатниц'а це ми ˈж'інки / ў ˈмене ˈдаже кˈнижечка йе онˈдо / про це // – *А в неділю можна було пекти ?* – Н'і // Н'і // Н'іˈколи // ў неˈд'іл'у н'іˈколи вопˈше н'іˈчо не роˈбили / ˈзараз ўже не св'атˈкуйут так йак коˈлис' св'аткуˈвали // н'іˈчого // неˈд'іл'а це маˈлен'ке воскреˈс'ін':а / Іˈсус Хрисˈтос воскˈрес ў неˈд'іл'у // маˈлен'ке воскреˈс'ін':а // це ˈкожна неˈд'іл'а це маˈлен'ке воскреˈс'ін':а // (Пустомельник М.П., 1939 р.н., сел. Кирнасівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

При вип'ˈікан'і хˈл'іба / це ˈчого не ˈможна роˈбити / йак скаˈзати / це ˈж'інка должˈна ˈбути ˈчиста / ˈчиста ˈж'інка должˈна ˈбути / шо ви пон'ˈімайте шоб йа там каˈзала / ˈж'інка ˈчиста це на ˈж'інц'і не должˈно н'іˈчого н'і ˈйаких тих ж'ˈіночих / тих ўˈс'аких йак скаˈзати / ну м'ˈіс'ачних чи йак там / це ˈж'інка должˈна ˈбути ˈчиста / це должˈна їти до хˈл'іба / йакˈшо ˈж'інка йаˈка вип'ˈікайе хл'іб / воˈна не поˈви:на не должˈна гоˈвор'ат так / шо ˈкурку зауˈбати / там коˈта ўˈбити чи ˈтам соˈбаку ўˈбити / чи ше там коˈгос' ўˈбити / не ˈможна ц'і ˈж'інц'і пеᵘˈкти хл'іб / хл'іб ў ˈнейі н'іˈколи не ўˈдас'ц'а / а йакˈшо в'ін ўˈдас'ц'а в'ін буˈде із тим ˈзапахом / ˈзапахом

оˈтойі тваˈрини ˈйаку ти ўˈбила / ˈначит л'уˈдина ˈйака вип'іˈкайе хл'іб / воˈна долˈжна ˈбути ˈчиста / і до хˈ'л'іба должˈна їти поˈсуда должˈна ˈбути ˈчиста / і воˈна чиᵉсˈтен'ка должˈна ˈбути / воˈна должˈна помоˈлитис'а ˈБогу ˈперед тим йак заˈм'ішувати ˈт'істо йак йоˈго росˈчинити ˈт'істо / шоб росˈчинити тˈреба помоˈлитис'а ˈБогу / попроˈсити ў ˈБога шоб це ˈт'істо уз'ішˈло / шоб це хл'іб ўˈдаўс'а / шоб ўс'о ˈбуло до пуˈт'а / ˈвот таˈка должˈна ˈбути ца л'уˈдина / должˈна ˈбути чиᵉсˈтен'ка // – *Коли печеться хліб у печі чи можна сваритися, мести хату?* – Н'ет / не ˈможна / п'іч росˈпал'уйец'а п'іч / ˈт'істо ти ўˈже росˈчиᵉнила / це ўс'о должˈно ˈбути / це должˈно ˈбути таˈке ˈчисте таˈке ўс'о / ˈчиста л'уˈдина должˈна ˈбути ˈчиста дуˈшойу / воˈна должˈна ˈбути оˈце т'іки поўˈйазана з ˈБогом і хˈл'ібом / ти росчиᵉˈнила хл'іб / ў ˈтебе сˈходе ˈт'істо / сˈходе / ти запаˈлила п'іч / ˈвипалила п'іч ˈгарно / шоб п'іч наго˙р'іла должˈна ˈбути / не ˈдаром так гоˈвор'ат і говоˈрили ше моˈйі / моˈйа ˈбабушка праˈбабушка говоˈрили / дл'а ˈтого шоб ў ˈтебе ўˈдаўс'а хл'іб ˈнада ˈбути саˈм'і руˈм'анойу / ˈгарнойу / ўˈмитойу / запˈлеᵘстис' ˈгарно / ˈкосу там запˈлеᵘсти / ˈкоси залоˈжити / і ўˈд'іти чиᵉстˈен'ку руˈбашичку / ўˈд'іти там чиᵉсˈтен'ку сп'ідˈничку / фартуˈшок / і ти іˈдеш до хˈл'іба / оˈце ти напаˈлила п'іч / ўже ў ˈтебе хл'іб з'іˈшоў / ˈт'істо з'ішˈло / ти ˈвим'ісила ˈгарно / ˈформи помасˈтила ўс'о / н'і ў ˈкойім сˈлучайі не ˈможна ˈдаже коˈмус' поˈгане сˈлово скаˈзати / ˈдаже заруˈгатис'а чи накриˈчати на соˈбаку во двоˈр'і / бо ти ˈмайеш ˈд'ілo с хˈл'ібом / і от коˈли ти ˈформи помасˈтила посˈтавила хˈлобушок / помасˈтила йаˈйічком і заˈнеᵘсла ў п'іч посˈтавила / ў п'іч ўс'о / п'іч пеᵘˈчец'а / і ти должˈна сˈ'істи споˈк'іїно і чеᵘˈкати своˈйе ўˈрем'а / ну йак ˈс'істи / ти ˈможеш ˈмисочку поˈмити де там ˈт'істо росчиˈн'ала / ˈб'іше ти н'іˈчого не ˈможеш роˈбити / не п'ідм'іˈтати / не приᵉбиᵉˈрати / не ст'іˈрати / ˈзараз ˈл'уди ўсе ˈробл'ат / тут п'іраш˙ки посˈтавили пеᵘˈк˙ти / там хл'іб посˈтавили пеᵘˈк˙ти / ˈтам ст'іˈраут / там сваˈрац'а / там ше шос' ˈробл'ат / а тоˈд'і таˈкого не буˈло / раз ми ўз'аˈлис'а до хˈл'іба / то ми пеᵘˈчемо хл'іб // (Тацюк В.П., 1949 р.н., с. Юліямпіль, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Хл'іб на ˈголиї сˈт'іл неˈможна сˈтавити / ˈт'іки на скатерˈтинку аˈбо коˈлис' буˈли на таˈки з лоˈзи / йак воˈно назиˈвалос' / пˈлет'ан'і таˈк'і ў даўниˈну з лоˈзи / хˈл'ебн'іци з лоˈзи буˈли коˈлис' таˈк'і / і сˈтавили туˈди хл'іб і так сохраˈн'али ˈдаже хл'іб ў ˈцему / на сˈт'іл хл'іб сам не сˈтавиўс'а / на стоˈл'і буў хл'іб і с'іл' / на ˈголиї ст'іл не ˈможна сˈтавити хˈл'іба ˈт'іки на засˈтел'аниї // – *Що буде, якщо поставити на голий стіл?* – Ну /

ˈкажут шо не ˈможна / ˈл'уди ста|р'і шос' ˈзнали / та|к'і ўже д'і|ди п|рад'іди ˈнам не пер ека|зали / то ˈми не ˈзнайем / з|начит не ˈможна / шос' йе во|но озна|чайе но ми ц'і мо|лодш'і / це йак|би ˈбабц'і бу|ло сто ˈрок'іў / то ˈможе б та ˈбабка нам шос' і роска|зала // (Байбарза Є.І., 1942 р.н., с. Юліямпіль, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

ˈМожна / а|ле так / шчоб шчод|н'а / то н'і / це бу|ло |т'ажко та за|тратна п|рац'а / то|му йо|го пик|ли на ˈк'іл'ка дн'іў на|перед // – *У п'ятницю не заборонялося пекти хліб, чому?* – Ў п|йатниц'у хл'іб пик|ти ˈможна // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Існу|вали там за|борони / пе|ч'ін':а й у по|ганому на|стройі / с|варц'і чи без мо|литви / бо в:а|жали / шчо хл'іб / св'а|тиї // Шоб аж та|к'і бу|ли за|борони // то н'і / а|ле п'ід час вип'і|кан':а не ˈможна бу|ло сва|ритис'а / а|бо ˈбути ў по|ганому ˈнастройі // та йак йа памйа|тайу / шче прац'у|вати ў брудˈн'ій о|деж'і / та шоб ду|мки бу|ли хо|рош'і / бо це мог|ло ў|плинути на ˈйак'іс't' хл'і|бини // – *Поки печеться хліб у печі, чи можна сваритися, лаятися, мести хату?* – ˈПоки печец'а хл'іб ў пе|ч'і / не ˈможна лайа|тис'а / ˈнав'іт' ме|сти ˈхату / бо в:а|жалос'/ шо по|гана е|нерг'ійа а|бо ˈр'ізн'і ˈрухи ˈможут' нал'а|кати ˈт'істо / і хл'іб не ў|дас'ц'а а|бо може п'ідго|р'іти / чи ˈнав'іт' не п'ідˈн'атис'а // – *Що потрібно зробити, щоб хліб удався?* – Ну / напе|ред пот|р'ібно ўсе з|робити по ре|цепту / а|ле шоб та|к'і п|равила то йіх не бу|ло // п|росто пот|р'ібно ˈбути ў ˈдоброму ˈнастройі / спо|чатку помо|литис'а / ˈдал'і перехрес|тити ˈт'істо / та прац'у|вати з с|покойем / і л'у|бовйу // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл'іб ˈможна бу|ло пе|кти не шчод|н'а / йа|кшо ˈсвато чи ˈпйатниц'а / і не|д'іл'а ˈхл'іба пе|кти не ˈможна бу|ло і в пуне|д'ілок ˈхл'іба ˈтоже не ˈможна бу|ло пе|кти / то|му шо та|кий буў ˈранче / ˈзвичаї / шо старо|вери ка|зали / хл'іб ˈтреба пе|кти в'іў|торок сере|да / і че|твер / ше ˈможна бу|ло ў су|боту ко|ли не бу|ло ˈс'в'ата / а|ли ко|ли хл'іб пе|кли і йак|шо ˈтреба бу|ло хл'іб пи|красити / дл'а ден' на|роджен':а там чи ˈкомус' / то ˈможна бу|ло хл'іб у|красити / а так йак ко|ли хл'іб пе|кли про|сти зви|чайниї / ˈпросто пе|кли а йак|шо бу|ло ˈтреба ˈбуло на ˈкожен' ˈден' да / і йак|шо ли|шаўс'а хл'іб / або ли|шалос'а ˈт'істо / то ше ˈможна бу|ло пре|красити ˈт'іки дл'а ˈр'ідних / і|шов пре|красниї / пре|крашениї хл'іб / там бу|ли / дл'а дн'а на|роджен':а чи дл'а та|кого дн'а дл'а ˈр'ідних чи дл'а ˈсебе / хл'іб прикра|шали / і ше зна|чили ˈперший хл'іб пото|му шо ˈперший хл'іб ко|ли ˈвиробл'аний н'і|кому / ˈдаже з ˈсвойіх ˈр'ідних да|ватис' не

ˡможна ˡбуло / тре триˡмати ˡбуло той хл'іб ˡйісти ˡт'іл'ки сво|йім ˡр'ідним / тим хто п'ік хл'іб ў ˡхат'і // (Затхей О.І., 1950 р.н., с. Велика Мочулка, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Шчодˡн'а не пеᵘкˡли бо се тре ў пеˡч'і пеᵘкˡти нап'ˡікали так на ˡц'ілу п'іч таї ˡц'ілиї ˡтиждеᵘн' / с'імˡйа буˡла чи ˡш'іст' чоᵘлоᵘˡв'ік чи с'ім чоᵘлоᵘˡв'ік таї так на ц'ілиї тиждеᵘн' / а поˡтом ў суˡботу зноў пеᵘкˡли / на суˡботу ўс'о рожчиˡн'али / ˡбабка перед'ˡівалас' / ˡмилас'а соˡрочку чисˡтен'ку ўд'ˡівала коˡли ўже рожчиˡн'айе хл'іп // да / шо би тиˡхен'ко буˡло ў ˡхат'і шо би н'ˡікого не буˡло / нас д'ˡітеї с ˡхати вигаˡн'али шо би ми не шуˡм'іли / не ˡгралис'а тиˡхен'ко таї так ˡбабка пеᵘкˡла хл'іп ˡл'убит' тишиˡну // *– А чого в п'ятницю забороняли пекти хліб?* – Ну тоˡго шо каˡзали шо розпиˡнали Іˡсуса Хрисˡта се веˡликиї гˡр'іх // *– А я знаю за четверг* – Ну ˡчистиї четˡвер тоˡже пеᵘкˡли ˡпаски / кул'ˡіш'і ну ˡвопш'ім це ўс'о пеᵘкˡли то ў четˡвер пеᵘкˡли ˡперед ˡпаскойу // (Волощук Н.М., 1947 р.н., с. Нішівці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

Пекˡли хл'іб не шчодˡн'а // ў ˡсереду і пˡйатниц'у не пекˡли хл'іб саˡм'і ˡв'іруйуч'і л'уди / ў ˡсереду предаˡли Хресˡта / а ў пˡйатниц'у роз'іп'йаˡли / хл'іб не ˡп'ікс'а не м'ˡісиўс'а // (Кушнір О.С., 1938 р.н., с. Володіївці, Могилів-Подільский р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Н'е ˡкожниї ден' ни цеї / ни ˡбудут пекˡти / бо ж ни ˡз'іли / таї тоˡд'і зноў пиˡчут // *– Я маю на увазі, що от спекти можна було його в будь-який день, чи є такі дні, що не можна було пекти хліб?* – Ну ˡкажут шо не ˡможна / ў пˡйатниц'у ни ˡможна ї ў ˡсереду ни ˡможна хˡл'іба пикˡти // *– А чому?* – Ну ни ˡможна пикˡти бо це и цеї / каˡзали шо це ˡМат' ˡБожа / шо це йак пиˡчете ў пˡйатниц'у таї пиˡчете йіˡйі // то це ни ˡможна буˡло пикˡти // так росˡказували / тай ми так зˡнайемо // а цеї / а так / а так воˡни пекˡли йак ˡкажу це шчосуˡботи / це пекˡли по ˡтому ˡсамому шчо роˡбили / хоˡдили на роˡботу / роˡбили таї хˡл'іба ж тˡреба // коˡли буˡло ш ˡчого / а коˡли неᵘ ˡбуло ш ˡчого тої ни пеᵘкˡли / бо ни ˡбуло ш ˡчого // (Кисіль Г.І., 1933 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ў ˡп'атниц'у н'е // суˡбота / читˡвер / в'іўˡторок / ў таˡк'і д'н'і пикˡли хл'іб / о // а у ˡп'атниц'у н'е // ˡали йак коˡлис' приˡходилос'а так // йак полуˡчайец':а С'ваˡтиї ˡвеч'ір / у суˡботу / то ўже ў ˡп'атниц'у йім тре спикˡти буˡло хл'іб // *– В п'ятницю заборонялося пекти хліб?* –

Забороˈн'алос'а пикˈти хл'іб у ˈп'атниц'у / ў ˈсериду / і ў ˈп'атниц'у // чоˈго / бо Спаˈс'іт'ел'а / проˈдали у ˈсериду за тˈриц'іт' сеˈребн'ік'іў / ˈЙуда проˈдаў / а ў ˈп'атниц'у йоˈго роспˈйали // отоˈго ни ˈможна пикˈти хл'іб у ˈсериду і ў ˈп'атниц'у // – *Які були ще заборони, пов'язані з випіканням хліба?* – Йак пиˈчец'а хл'іб / ни ˈможна ў ˈхат'і сваˈритис'а / бо ни ˈбуде п'ідˈходити хл'іб / буде непˈравил'ниї // ни ˈможна криˈчати / ни ˈможна / е / ну ше // шоˈби ўс'о буˈло тиˈхен'ко // і моˈлитис'а ˈБогу // (Конюк М.А., 1942 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Хл'іб ни ˈможна буˈло пикˈти шчодˈн'а / бо роˈбота буˈла // роˈбота буˈла // таї рас у ˈтиждин' пикˈли хл'іб / рас у ˈтиждин' // – *А в п'ятницю можна було його пекти?* – Ни ˈможна // у ˈп'атниц'у ни ˈможна хˈл'іба пикˈти / ˈможна пикˈти ў в'іўˈторок хл'іб / у читˈверг / і ў суˈботу // у суˈботу / ˈможна пикˈти хл'іб / а / і ў читˈвер ˈможна пикˈти / а ў ˈп'атниц'у ни ˈможна пикˈти хл'іб // бо тоˈго шо / це ˈп'атниц'а / це виˈликиї ˈпосниї ден' / і це / е / боˈжественниї ден' // це ни ˈможна буˈло пикˈти / і ў ˈсереду ни ˈможна буˈло пикˈти хˈл'іба / і у читˈвер ни ˈможна буˈло / і ў поneˈд'ілок ˈмама н'іˈколи не пикˈла / а пикˈла ўс'іґˈда в':іўˈторок / у читˈверг або ў суˈботу // йак ўже спиˈче у суˈботу хл'іб / о // то тоˈд'і ўже с'ˈвато / бо ˈмама спикˈла хл'іб // – *Які були заборони, пов'язані з випіканням хліба?* – Таˈко ˈкажу / шо сваˈритис'а йак йак сˈходи хл'іп / йак сˈходи хл'іб аˈбо сˈходи / ну / там йак / ˈмама рошчиˈнила ўже рошˈчинку ту і ўже зам'іˈсила тої хл'іб / шоп т'ішиˈна буˈла ў ˈхат'і / н'іхˈто ни сваˈриўс'а / бо шоˈби хл'іб п'ідросˈтаў / так йак тˈреба / а йакˈшо / и / а йакˈшо / и / сваˈрац':а / а в'ін / а в'ін / е / ˈтахни / хл'іб пˈрамо с'іˈдайе // (Нечаєва А.А., 1947 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Хл'іб пекˈти ше каˈзали пˈретки ˈмойі ˈбабц'і / а ˈбабка ўже нам розᶜˈказувала шо ˈд'іти ви маˈл'і аˈлеᵘ буˈдетеᵘ хл'іб пекˈти / пˈйатниц'а поneᵘˈд'ілок неᵘ ˈможна пекˈти хˈл'іба в'ід ˈпекла / а сереᵘˈда а т'і ўс'і дн'і пеˈч'ут / а то неᵘ ˈможна пекˈти // і так буˈдеш каˈжи ˈжити і сˈвойім ˈд'іт'ам / наˈказуї // а ˈзара неᵘ зˈнайу йак / ˈзара чи воˈни шчодˈн'а пеᵘˈчут чи виˈдеї йа неᵘ зˈнайу хˈл'ібом наˈйістис'а неᵘма // (Зелінська Н.І., 1940 р.н., с. Борівка, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Чи можна було пекти хліб щодня? У п'ятницю не заборонялося пекти хліб? Чому? Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?

Забо|рони при |печен':і х|л'іб^{п}а / іс|нуйут' та|к'і еее шоб / ос|ел'а |була заўж^{ш}|ди |чистойу / та |чистойу / шоб не |було п|рот'аг'іў та шоб в |ето ни даї Бох шоб в'ітк|рити д|вер'і / шоб д|вер'і бу|ли заўж^{ш}|ди зак|рит'і // ко|ли хл'іп са|жайут' у п'іч // – *А в який час доби печуть хліб?* – Нас|к'іки йа памйа|тайу мо|йа |мама заўж^{ш}|ди м'і|сила хл'іб у|досв'іта // – *А що потрібно зробити щоб хліб удався?* – Ко|ли ўже хл'іп поса|жали у п'іч / ше йак са|жали йо|го то у |цему де п'ідува… ц'а зас|лонка це |зараз так е|то зас|лонка то заўж^{ш}|ди ко|ли йі|йі закри|вали у|же закри|вали то шче |перед зак|рит'ійем зас|лонки |цейі заўж|ди п'іч перех|решчували шоб хл'іб у|давс'а // – *А чи запікали в хліб якісь предмети?* – У хл'іп / у х|л'ібов'і зап'і|кали еее в осноў|ном мо|нети і ко|му при |розр'із'і х|л'іба доста|валос' ко|мус' з|начит' це бу|ла йа|кас' |доб^{п}ра прик|мета // – *Поки печеться хліб можна було сваритися, лаятися і мести хату?* – |Поки хл'іб^{п} пе|чец'а тре |бути спо|к'іїним // та спо|к'іїним і не |лайатис' і не сва|ритис' і не |мести / а |бути спо|к'іїними // а заї|матис'а |тихими сп|равами // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Хл'іб |можна пе^{и}к|ти шчод|н'а / ну к|роми с'в'ат / к|роми не|д'іл'і к|роми йак йе цер|коўн'і с'|в'ата / то хл'іб не пек|ли ў ц'і с'|в'ата у п|йатниц'у хл'іб бу|ли забо|бони та|к'і шо не пек|ли хл'іб шо не пе|чут' хл'іб но ми / пи|талис'а ў |бат'ушки / в'ін ска|заў шо в'ін та|кого н'і|де н'і ў |йакі^{й} к|нижц'і не чи|таў / шо не |можна пе^{и}к|ти йак|шо з|доба йа|кас' / то |може йо|го не |можна |йісти ў п|йатниц'у / бо п|йатниц'а / п'іс|ниї ден' а пик|ти н'і|де не забороˈн'айец':а // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Н'і це йе та|к'і дн'і ни |можна пик|ти ў ни|д'іл'у хл'іп і ў пуне|д'ілок / по ста|рому по|в'ірйов'і / ну ў ни|д'іл'у ўс'і |л'уди їшли ў |церкву / а поне|д'ілок ка|зали шо ну ни з|найу йак то // ну це не з|найу |цего йа не з|найу // (Баран Л. В., 1951 р.н., сел. Тростянець, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

У |п'атниц'у не забороˈн'алос'а / |каже шо ў су|боту це поми|нал'ниї ден' / шо ни |можна / і ў пуне|д'ілок ми н'і|коли ни пи|чем пуне|д'ілок ни|д'іл'у ми |тожи ни пи|чем // (Маценко М. П., 1936 р.н., сел. Тростянець, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Не ˈможна // ў пониᵉˈд'ілок пˈйатниц'а хˈл'ібᵖ не пиˈчец'а // – *Чому?* – Бо ˈчос' ни ˈможна / не зˈнайу // ну ниᵉˈд'іл'а / пˈйатниц'а / пониᵉˈд'ілок хˈл'ібᵖ не пиˈчец'а / а пиˈчец'а в'іўˈторок / чеᵘˈтвер і суˈбота // (Федчишина Г.Я., 1947 р.н., с. Гордіївка, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Хл'іб пеᵘˈкти шчодˈн'а не ˈможна ˈбуло / почиˈнайучи з поне|д'ілка // поне|д'ілок це ўва|жаўс'а важˈким днем / хл'іб ˈможна буˈло пеᵘˈкти у в'іўˈторок / бо сере|да і пˈйатниц'а це ўва|жалис'а дн'і ˈпосту / тоˈму ста|р'і ˈл'уди ˈпостили і хˈл'іба ў ц'і дн'і не пеᵘˈкли // хл'іб пеᵘˈкли у в'іўˈторок / у четˈвер і ў суˈботу / бо неˈд'іл'а це буў ден' ˈБогом ˈданиї дл'а в'ідпоˈчинку // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Н'і / забоˈрон'іў н'іˈйаких не буˈло // аˈбо йакˈшчо на ц'і дн'і / на ц'і із тр'ох дн'іў випа|дало йа|кес' веᵘˈлике ˈсв'ато / то хл'іб ˈтакож ў ц'і дн'і не пеᵘˈкли // (Ягніцька Г.Т., 1950 р.н., м. Ямпіль, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А на шчод'ˈн'а н'е // йа пеᵘˈкла на ˈтижден' // – *У п'ятницю не заборонялося пекти хліб?* – Ми цеї не пеᵘˈкли ў пˈйатниц'у // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Н'е / коˈли йак виˈходило / бо тоˈд'і ˈдуже т'аж|к'і го|да / бо ми ж ˈтоже ˈп'ісл'а воїˈни ˈтойі / аж ˈтойі / а йа доˈжила і до ˈцейі // не ˈтреба шоб руˈгалис'а / не ˈтреба шоб сва|рилис' / ˈтреба шоб буˈло ˈтихо // коˈли ˈм'іс'ат' ˈт'істо не ˈтреба шоб сва|рилис'а тоˈго / шо воˈно не полуˈчайец'а н'іˈколи н'іˈчого // тˈреба шоб ўс'іг|да буˈло споˈкоїно / тиˈхесен'ко / шоб л'уˈдина соˈб'і м'іˈсила / пома|лесен'ко соˈб'і переˈм'іс'увала // (Пройдисвіт Н.Р., 1933 р.н., м. Ямпіль, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ў ˈп'атниц'у ка|зали чоˈгос' шо неˈма роˈботи / не ˈможна розч'іˈн'ати хл'іп // – *Чому ?* – ˈП'атниц'а це церˈкоўне ˈслово / це св'а|того ˈп'атниц'а / ў ˈсереᵘˈду ˈтожеᵘ / шоб хл'іп не пеᵘˈкти ў ˈсереду // – *Які заборони були, пов'язані із випіканнням хліба ?* – Ну йак забоˈрони / це ˈл'уди соᵘˈб'і / дл'а ˈсебе в'ід ˈБога / в'ід гр'іˈх'іў / ˈнашо меᵘˈні гр'іˈха / йакˈшо ў ˈп'атниц'у пекˈти хл'іп це гˈр'іх // (Стариш Є. О., 1943 р.н., с. Велика Кісниця, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

У суˈботу лиш пеᵘкˈли // – *А чому так?* – Ў суˈботу пеᵘкˈли хл'іп / ˈсаме ˈбіл'ше ў суˈботу / а йакˈшо сˈв'ато / то ў сˈв'ато не ˈможна пеᵘкˈти // йак припаˈдайе ˈсв'ато ў суˈботу / то ў суˈботу не ˈможна пеᵘкˈти // а ўс'о ˈўрем'а пеᵘкˈли ў суˈботу // пеᵘкˈти ў ˈпйатниц'у ˈтоже не ˈможна // у в'іўˈторок / четˈвер / суˈботу ˈможна / а ў ˈпйатниц'у і поне ˈд'ілок не ˈможна пеᵘкˈти хл'іп // (Васютинська М.П., 1939 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл.).

Хˈл'ібчик ˈмона буˈло оо пикˈти / кр'ім пˈйатниц'і / а оˈбично пикˈли хл'іб по суˈботах / а ў пˈйатниц'у ии хˈл'ібчика ее хˈл'ібчик ни ˈмона буˈло пикˈти / то шо буˈвали у ˈс'імйах ˈд'іти ˈчасто хвоˈр'іли / і маˈми йак би даˈвали ии… // зар'іˈкалис'а ў нас так каˈзали / шо ў пˈйатниц'у хˈл'іба ни ˈбудим пикˈти шоб скоˈр'іши диˈтина а..и…/ пирисˈтала хвоˈр'іти // – *Які ще заборони були пов'язані із випіканням хліба?* – З вип'іˈкан':ам хˈл'іба буˈли таˈк'і забоˈрони / ў с'ˈв'ата ни ˈможна буˈло пикˈти тоˈго шо р'іл'іˈг'іни с'ˈв'ато / заўˈжди їшˈла сˈлужба ў ˈцеркв'і / і хˈл'ібчика не ˈможна ˈбуло пикˈти / стаˈралис'а пикˈти до с'ˈв'ата / на…напереˈдодн'і с'ˈв'ата // про ˈпечен':а хˈл'іба таˈких заборон аж ниˈма / аˈли ˈкожна хаˈз'айочка ˈхочи шоб буў ˈгарниї ˈпишниї хˈл'ібчик // воˈна стаˈрайец':а йоˈго ўже / шоб дл'а хˈл'ібчика о…обоўйазˈково ˈбуло типˈлен'ко / шоб в'ін ни захолоˈдиўс'а / йакˈшо в'ін захоˈлодиниц'а в'ін ўже ни таˈкиї буˈде ˈпишниї в'ін не з'иˈде у йак би ў т'ії ˈформ'і / і поˈтому ни з'иˈде так / то на хˈл'ібчик заўˈжди тˈреба на хл'іб…ии п'ід хˈл'ібчик положити шос' типˈлен'ке / і зˈверхи накˈрити йоˈго типˈлен'койу ˈкоўдройу / шоб в'ін ˈгарно соˈб'і п'ід'иˈшоў / шоб в'ін буў ˈпишниї // – *Що потрібно зробити, щоб хліб удався?* – Ну ўже йак йа і росˈказувала / шо дл'а ˈтого шоб хˈл'ібчик уˈдаўс'а / то тˈреба йоˈго ии з л'уˈбоўйу / з ˈласкойу наˈчати м'іˈсити / наˈчати йоˈго вип'іˈкати / на…напаˈлити ˈгарно ў п'іˈч'і / шоб п'іч буˈла ˈдобри наˈпалина // а йак зˈнати шоб ˈдобри наˈпалина п'іч / то тˈреба коˈлис' ии баˈбки ўˈчили ўже йак би сˈвойіх ˈдочок / чи нев'іˈсток ўˈчили / то тˈреба буˈло коˈц'убкойу ˈпоп'ід…по чириˈн'і / йакˈшо іскˈри їшли з чириˈн'і / зˈнач'іт' п'іч ˈдобри наˈпалина / а на… то назиˈвалос'а чиˈр'ін' / де саˈдилис'а ˈформи з хˈл'ібом // – *Поки печеться хліб у печі, чи можна сваритися, лаятися, мести хату?* – Йакˈшо ўже хаˈз'айка ў п'іч посаˈдила хˈл'ібчик / в'ін соˈб'і вип'іˈкайец':а / то воˈна ўже їшла до ˈіншойі роˈботи // ў хаˈт'і н'іˈйаку роˈботу там ни роˈбила шоб ни гˈрукати / ни сˈтукати / а ўже ˈп'ісл'а ˈтого йак доставаўс'а хˈл'ібчик з пиˈч'і / ўже могˈла ў ˈхат'і п'ідм'іˈтати / ˈіншу роˈботу ми…ˈмити ˈпосуд там чи шо //

(Солом'яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзигівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

У поне[и]д'ілок і п'йатниц'а забороˈн… / в'ін пˈросто не ўдаˈйец'а / в'ін не може ˈсходити / в'ін не ˈможе / в'ін не ˈможе / ну ˈпросто таˈк'і дн'і / ˈп'йатниц'а і поне[и]д'ілок / йа ˈхл'іба не пиˈкла / а т'і вс'і дн'і пиˈкла / неˈд'іл'а / тоже не пиˈкли хл'іб / ну неˈд'іл'а то це таке ˈд'ілоˈзнайіш // – *Які заборони були пов'язані з випіканням хліба?* – Забоˈрони / а йак це ˈможна забороˈн'ати //– *Наприклад, мені розповідала мама, шо не можна було відкривати двері коли сажають хліб.* – Воˈпше ˈнав'іт' ˈможна н'і н'і до ˈкого не говоˈрити / і шоб двиˈрима н'іˈхто ни / шоб двиˈрима н'іˈхто ни ни ˈл'апаў двиˈрима // ти соˈб'і тиˈхен'ко попосаˈдила хл'іп у п'іч / чи ў дуˈхоўку / чи куˈди / і ўс'о / і в'ін тоˈб'і тоˈд'і ˈгарно п'ітˈходит'/ так шо там ше // (Журавленко О.М., 1943 р.н., с. Велика Кириївка, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну ў п'йатниц'у каˈзали шо не ˈможна пиˈкти / бо там ˈйакось ц'і св'аˈт'ій Варˈвар'і там шос' воˈно / шоб ни ˈт'істом не заˈмаст'увати ˈгоч'і / це так каˈзали стаˈр'і баˈби / таї йа тоˈб'і так ˈкажу / а йа не ˈзнайу йа цих забоˈбон'іў не[и] ˈзнайу // (Рудь О.Т., 1947 р.н., с. Велика Кириївка, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ў не[и]д'іл'у і ў п'ˈйатниц'у забороˈн'алос' пе[и]кˈти хл'іп // – *Чому? Які ще заборони були пов'язані із випіканням хліба?* – Чос' так стаˈр'і ˈл'уди каˈзали / таї йа це заˈпомнила таї йа не пе[и]ˈчу в таˈк'і дн'і // (Цуркан Л.І., 1948 р.н., с.Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Забороˈн'алос'а / п'йатниц'а це буў / таˈкиї ден' у п'йатниц'у н'і масˈтилос'а / н'і пикˈлос'а // – *А які ще заборони були пов'язані із випіканням хліба?* – ну так йак / шос' йа так / не ˈможу / згаˈдати / ў п'йатниц'у н'іˈколи / н'і масˈтилос'а н'і ˈсажа ни труˈсилас'а / це св'аˈтиї ден' / і / до цих п'ір / н'і ў хˈрамах н'іˈчого не[и] роˈбилос'а / ни / ни б'іˈлилос'а оце ˈт'іки уˈборку / п'йатниц'а це йе п'йатниц'а / ˈл'уди п'йатниц'у почиˈтали / воˈна с'в'аˈта і ˈд'ійсно воˈно це так / ˈд'ійсно воˈно це так / не[и] ˈможна // при ˈпече[и]н':і хˈл'іба? / шоб не[и] ˈрипалис'а / от йак саˈжати хл'іб / закриˈвайіш дˈвер'і шоб н'іхˈто не ўˈходиў / і шоб / ни / ˈтенди ˈсенди ни ни хоˈдили / закˈрила дˈвер'і і шоб сˈпок'ій буў / і шоб обоўйазˈково ˈйакшо ˈм'ісиш / киˈчеш / гоˈтовиш ˈйісти / шоб з ˈдобройу дуˈшойу / ж

ш|чирим |серц'ом / бе[и]з с|варки / обоўйаз|ково бе[и]з с|варки / упа|с'і |Боже / от йак |буде йа|кас' с|варка / от йак |буде йа|кис' розб|рат о|то ў |тебе ĭ хл'іб не ў|дас'ц'а / о|то ў |тебе бу|де глиў|ке / а то ў |тебе бу|де / а то|д'і ту |йіжу бу|деш |йісти ў |тебе бу|де жи|в'іт бо|л'іти / і ти не[и] |будеш з|нати чо|го / бо при го|тоўлен'і ĭ при |пече[и]н'і в:ас |була с|варка / о|це во|но ўл'і|йайе / ўл'і|йайе // то не |можна / о|то і зами|кали |хату / закри|вали / |поки не[и] цеї / шоб ни / шоб н'і|чого н'і|де не[и] цеї / це да / це/ це бу|ло // йа ж |кажу ба|гато шо / |зараз ўс'о во|но / |буц'ім йо|го не |було / во|но |було / і во|но бу|ло п|равил'не / йо|го шану|вали / йо|го почи|тали і з|нали шо |можна а шо не[и] мо // а |зара ўс'о |можна / і дого|ри но|гами хо|дити ўже |можна // – *А в який час доби печуть хліб?* – Ў йа|киї час? / ў йа|киї ў |тебе полу|чалос'а // ми нап|риклад пе[и]к|ли |б'ідн'і уно|ч'і / |рано / |ферма / |поле / ро|бота на|робис'а / а ўно|ч'і ст'і|рали / зак|рутки ро|били / ра|н'іше не[и] |було та|кого / |хочеш / п'іш|ла / |зарас п'іш|ли б на ро|боту / та ĭ не|ма ку|ди / а то|д'і ди|тинка ма|лен'ка / ĭ са|ма не[и] |може[и]ш / і / |д'іти |купа // ли|шилас'а б |дома / т|рошки до д'і|ток поди|вилас'а / брига|д'ір у|в'іїде / в'і|дро во|ди ўз'аў / п'іч зага|сиў / марш на ро|боту // не пи|талис'а / чи ти |може[и]ш / чи ти не[и] |може[и]ш / чи ў |тебе |д'іти / чи ў |тебе не[и] |д'іти / ро|бота / ро|бота / і ўс'о / п|рамо п|рамо |даже об'і|жали / об'і|жали цих л'у|де[и]ї // то|го / ма|бут' / і ц'і |захисти поро|били ў|с'ак'і / шо ра|н'іше ж не[и] да|вали / дик|ретних цих / от мо|йа |мама / йа нор|мал'но ў дик|ретах бу|ла / і ў ро|д:ом'і ро|дила / і / а |мама от |д'ад'у |Пет'у ў т|рактор'і ро|дила / у |пол'і са|пала / о / не[и] |було в'і|дпусток / не[и] |було дик|ретних в'і|дпусток / не[и] |було // – *А що потрібно зробити, щоб хліб удався?* – Ха|рошиї |настр'ії / н'і з ким не[и] сва|ритис'а / і ў |Бога благосло|в'ін':а попро|сити // ўс'о ў Бога / ўс'о |Боже / Бог соз|даў нас / і це ў нас ука|зат'ел' // |будеш |жити з |Богом / |буде ўсе |добре / бе[и]з |Бога / |л'уди з|л'уч'і / бе[и]з ду|ш'і // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Н'е шчодн'а не |можна бо ми у нас с'і|м'а бу|ла то ми пек|ли ў |п'іч'і / |зараз у ду|хоўках а то|д'і ў |п'іч'і / то на |тижден' пек|ли / |шестеро |семеро і нам хва|тайе на |ц'илиї |тижде[и]н' / в'ід су|боти до су|боти // – *Чи не забороняли в п'ятницю?* – Ну оце|го йа не |можу ска|зати / ну йак полу|чалос'а / йак ко|му ви|ходило / тод'і ĭ пек|ли // – *Забобони або табу, пов'язані з випіканням хліба?* – Це так не |можна пек|ти йак с|вато / с|в'ато йаке то не |можна пек|ти // а

так / то пекˈли // (Деркач Н.Т., 1942 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Каˈн'ешно ў неˈд'іл'у н'іˈколи не вип'іˈкали ў неˈд'іл'уе // і // ў таˈк'і ўс'і буˈден':і ˈт'іл'ки і ў св'аˈта н'ікагˈда // н'і ў св'аˈта / н'і ў неˈд'іл'у / хл'іп не вип'іˈкаўс'а // йак уже / хл'іб цеї ўже / закˈваску роˈбити розчиˈн'ати ўже ўс'о / то ˈдаже і не тˈреба шоб хтос' буў у ˈхат'і шоб ˈголосно говоˈриў шоб ˈбула т'іши˙на і тоˈд'і хл'іб / до ˈсебе таˈки майе / в'ін ˈл'убит' т'іши˙ну // (Голубенко Н.Х., 1943 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

ˈДаже ˈзарас / а чоˈго ў пˈйатниц'у? А тоˈго шо / йак д'ід / ˈл'уди боˈл'іли / от зˈнач'іт' це л'уˈдина шо пеˈче хл'іб боˈл'ійе / і ў пˈйатниц'у пекˈти хл'іб не ˈможна // не пекˈлос'а у веˈлике сˈв'ато // на Р'іздˈво хл'іб тˈреба шоб буў ˈпечениї // (Драгомаз Г.М., 1950 р.н., с. Болган, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2026 р.).

Ну йа зˈнайу / каˈзала / це ˈмама шо це ў поне˙д'ілок ни пекˈли ў неˈд'іл'у ни пекˈли // а то ˈкожен ˈден' пекˈли / ну ў пˈйатниц'у чос' у пˈйатниц'у // – *А чому не можна було?* – Йа зˈнайу чо не ˈможна / ˈкае шо у пˈйатниц'у то йак даˈйеш ˈкае за спаˈсиб'і та н'іґˈде неˈма // йак у пˈйатниц'у пеˈчеш // дл'а ˈсебе то ˈможна ˈйісти // – *А що це значить?* – А йа зˈнайу чи це пˈраўда чи таˈко / и… / бабс'ˈк'і забаˈбони йа зˈнайу // ну говоˈрили так / ˈл'уди // – *А які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Ну / шо роˈбити ˈБогу моˈлитис'а тˈреба // не зˈнайіш шо роˈбити // – *А ще якісь були забобони?* – Ну да перевˈертати хˈл'іба н'іˈз'а / криш˙ˈк'іў ніˈз'а шоб ˈпадали таˈмо на ˈзем˙л'у та ноˈгами хоˈдити // – *Чому?* – Ну бо це свˈатиї хл'іб // таї н'іˈза по ˈн'ому хоˈдити // – *А перевертати чому не можна?* – А перевˈертати ну / так йак догоˈри ноˈгами хл'іб уже стоˈйіт // – *А про що потрібно було думати, коли печеш хліб?* – Про шос ˈдобре / тˈреба Оч:еˈнаш моˈлитис'а // а шо ж йак це таˈке ˈд'ілo шо // хл'іб таї тˈреба і про ˈдобре ˈдумати // ˈус'о ˈус'о йак гоˈтуйеш л'уˈбу ˈйіжу / таї йак ˈвесело таˈко ˈдобре ˈБогу ˈмолис'а та ўс'о таї то ўс'о ўдаˈйец'а // (Карпенко А.С., 1940 р.н., с. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

И… / шчодˈн'а хл'іб ни пикˈли // и… / заборо˙ˈн'алос'а пекˈти хл'іб у пˈйатниц'у / так буˈло поˈв'ірйа зˈвйазане / от с тим / шо // и… // Йˈсуса Хрисˈта рос роспиˈнали ў пˈйатниц'у і заборо˙ˈн'алос'а / е… / вип'іˈкати хл'іб // и… / і ў поне˙д'ілок ни пекˈли / у неˈд'іл'у ˈтоже / бо неˈд'іл'а //

до ˈцеркви ми їшли і ни пек / ни ˈможна буˈло пекˈти хл'іб // – *Які ще заборони були, пов'язані із випіканням хліба?* – Ни ˈможна буˈло хл'іп шоб переверˈтаўс'а ˈйак то ˈкажут догоˈри ноˈгами і не ˈможна буˈло йак вит'аˈгали с ˈпеч'і / шоб бороˈни ˈБоже в'ін не переверˈнуўс'а бо тоˈд'і каˈзали шо шос' буˈде поˈгане ў жиˈт':і // гр'іх криˈшити буˈло хл'іб шоб ни ни криˈшили коˈли ˈр'ізали / стаˈралис'а ˈр'ізати на ткаˈнину шоб криш˙ки ˈпадали на ткаˈнину а ни на / на ˈземл'у / бо / ни буˈде хˈл'іба // говоˈрити ни ˈможна буˈло ˈголосно коˈли саˈдили хл'іб у п'іч / то шоб ˈголосно не ни тˈреба буˈло говоˈрити / і двеˈрима шоб нес не сˈтукати коˈли наприˈмер саˈдили хл'і хл'іб у п'іч / то шоб н'іхˈто до ˈхати ни заˈходиў закриˈвали дˈвер'і на ˈзашч'іпку / шоб хаˈз'аїка посаˈдила хл'іб госпоˈдин'а ў п'іч / а тоˈд'і в'ідкриˈвали дˈвер'і // (Костенко Р.В., 1953 р.н., с. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ў сˈв'ато ниˈз'а буˈло пекˈти хл'іˈбу / ў неˈд'іл'у н'із'а пекˈти / ў сˈв'ато і ў неˈд'іл'у рожˈчин'аного ˈт'іста н'іког˙да н'іˈз'а буˈло пекˈти // (Обухівська Н.К., 1937 р.н., с. Попова Гребля, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну / ˈможна і ˈкожного дн'а пикˈти ˈйакшо йе час / але / чоˈмус' / за / наˈродними траˈдиц'ійами чоˈмус' неᵘ ˈможна буˈло пикˈти хл'іб ў пониˈд'ілок / ў ˈсериду / і ў пˈйатниц'у // бо ˈйакшо ˈж'інка пиˈче хл'іб ў пˈйатниц'у / зˈнач'іт чолоˈв'ік буˈде пйаˈниц'а / ˈйакшо ў ˈсериду / то буˈде сироˈта // – *А може щось не можна було робити, коли печеш хліб?* – Ну ˈможна шоб ў ˈхат'і буˈло ˈтихо / шоб неᵘ ˈбуло н'іˈйаких н'і сˈварок / ˈйакшо ўже ўˈсунули ў п'іч хл'іб / не тˈреба дˈвер'і в'ідкриˈвати закриˈвати / шоб буў сˈтук'іт бо в'ін ˈкажут' буˈде то сˈхилиц'а то пиᵉриˈверниц'а то то так / так гоˈвор'ат' ў наˈрод'і // (Гафтонюк М.Г., 1946 р.н., с. Демівка, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

3. ЯК НАЗИВАЛИ СКИБКУ, ВІДРІЗАНУ ВІД НЕПОЧАТОГО КРАЮ ХЛІБИНИ? ЧОМУ ТАК НАЗИВАЛИ? КОМУ ЇЇ ВІДДАВАЛИ ЇСТИ, ЧИ ЩОСЬ КАЗАЛИ ПРИ ЦЬОМУ?

Нази^{е}валос’ це гор^{л}бушка а ^{л}дальше ўже ^{л}р’ізалос’ скиб^{л}ками / то бу^{л}ла с^{л}кибки а це бу^{л}ла гор^{л}бушка ка^{л}зали так // … ц’і^{л}лушка і гор^{л}бушка ка^{л}зали так // (Бородіна М.Г., 1954 р.н., с. Чернятинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну ^{л}початиї / ок^{л}райец’ // – *А чого так називали ви не знаєте?* – Ну / хл’і^{л}бина к^{л}ругла / к^{л}ругла хл’і^{л}бина на че^{и}^{л}рен’і пе^{и}^{л}ченийї хл’іб^{п} / і во^{л}на к^{л}ругла / а шоб йак^{л}шо у квад^{т}^{л}ратних пе^{и}к^{л}ли / бу^{л}вало ^{л}тоже шо пе^{и}к^{л}ли ў квад^{т}^{л}ратних / ^{л}формах хл’іб^{п} буў квад^{т}^{л}ратниї / то нази^{е}^{л}валос’ с^{л}кибка / а оце з к^{л}руглойі / хл’і^{л}бинки нази^{л}валос’а ок^{л}райец’// (Очеретнюк Г.О., 1939 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ц’і^{л}лушка // – *А чого так називали?* – Бо ц’і^{л}лиї хл’іп а то^{л}д’і зр’і^{л}зайут ц’і^{л}лушичку / а то^{л}д’і йі^{л}д’ат хл’іп / а то бу^{л}ла ц’і^{л}лушичка / йа^{л}ке бу^{л}ло ^{л}с’вато от ви^{л}с’іл’а / то переї^{л}мали моло^{л}ду шоб да^{л}вали мог^{л}рич / то ^{л}т’іл’ко з цею ц’і^{л}лушичкойу // сти^{л}лили на ^{л}ст’іл’чику грушнич^{л}ка і ло^{л}жили ту ц’і^{л}лушку // – *А кому віддавали цю цілушку, чи щось казали при цьому?* – Йа ни зна чи ка^{л}зали шо но да^{л}вали ^{л}д’іт’ам ^{л}з’істи та^{л}ко хто переї^{л}ма то да^{л}вали / ^{л}зараз да^{л}вали мог^{л}рич / там бу^{т}^{л}тилку го^{л}р’ілки чи ви^{л}на йа^{л}кого і ц’у ц’і^{л}лушку на за^{л}куску да^{л}вали // (Винничук П.І., 1928 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Йа ^{л}знайу *(сміється)* / бо ц’ілу^{л}вали хл’іп йак пи^{е}к^{л}ли то хлі’п ц’ілу^{л}вали … то ц’і^{л}лушка / ^{л}зр’ізали … то нази^{л}вали ц’і^{л}лушкойу // – *А кому її віддавали?* – Ко^{л}му да^{л}вали / ^{л}сам’і ^{л}йіли // – *А казали шось при цьому, коли віддавали?* – Н’е н’е / н’і^{л}чо ни ми ни ^{л}знали цих таких при^{л}моўк’іў // (Владишевська М.Й., 1931 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ц’і^{л}лушка нази^{е}^{л}вали // – *А чого так називали?* – Бо заўж^{л}ди ў старови^{л}ну ^{л}бабки йак^{л}шо почи^{л}нали хл’іб ^{л}р’ізати / в’ідр’і^{л}зали та^{л}киї ку^{л}сочок / обоўйаз^{л}ково йо^{л}го ц’ілу^{л}вали цеї ку^{л}сочок / і ста^{л}ралис’а ^{л}дати моло^{л}дим ^{л}хлопц’ам а^{л}бо д’іў^{л}чатам / шоб во^{л}ни в ^{л}першу ^{л}чергу ^{л}йіли ц’ ц’у ц’і^{л}лушку / шоб ў маї^{л}бутн’ому ц’ілу^{ll}вали е-е-е / ц’ілу^{л}валис’а там

моло[ˈ]д’і д’іў[ˈ]чат там ц’ілу[ˈ]вали [ˈ]хлопц’і / а [ˈ]хлопц’і д’іў[ˈ]чат // – *А чи казали щось при цьому, коли віддавали?* – Шоб ти[ˈ]бе так л’у[ˈ]били / ка[ˈ]зали / шоб ти[ˈ]бе так л’у[ˈ]били йак ми [ˈ]л’убимо хл’іп св’а[ˈ]тиї // (Костюк Н.І., 1946 р., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ц’і[ˈ]лушка // ч’і го[у]р[ˈ]бушка // ц’і[ˈ]лушка // – *Тобто і цілушка, і горбушка?* – Ц’і[ˈ]лушка і го[у]р[ˈ]бушка / і да[ˈ]валос’а ў поми[е][ˈ]нал’н’і дн’і / иии / шо / ну бо / за по[ˈ]мерли[е]ми / то с[ˈ]тави[е]лос’ на с[ˈ]тол’і / і да[ˈ]валос’ по т[ˈ]рошки ўс’ім л[ˈ]уд’ам на / йа[ˈ]к’і бу[ˈ]ли при[ˈ]сут’н’і на об’[ˈ]ід’і // – *То це як поминальна традиція у вас? – (коротко киває головою, стверджуючи)* // (Коваль Л.С., 1952 р.н., с. Панасівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йа не[и] з[ˈ]найу [ˈ]чо[у]му йі[ˈ]йі так нази[ˈ]вали / а[ˈ]ле це / ееее / [ˈ]зара [ˈ]зара / от ў голо[у][ˈ]в’і ўже с[ˈ]тукнуло йак во[ˈ]но // [ˈ]зарас / от хл’і[ˈ]бина / да / хл’і[ˈ]бина/ (*показує)* і це тут / ееее / ц’і[ˈ]лушка / ц’і[ˈ]лушка / да / нази[е][ˈ]вали ц’і[ˈ]лушкойу / і це ц’у ц’у ц’і[ˈ]лушку / ўже ко[ˈ]ли / с’і[ˈ]дайут’ за ст’іл / і / ўже / за с[ˈ]т’іл йак с’в’а[ˈ]та / то [ˈ]бабц’а [ˈ]бе[и]ре ц’у ц’і[ˈ]лушку / ста[ˈ]канчик во[у][ˈ]ди / і це ц’у ц’і[ˈ]лушку [ˈ]ложит’ на ста[ˈ]кан во[ˈ]ди [ˈ]згадуйем по[ˈ]к’іїник’іў / то це ц’а ц’і[ˈ]луше[и]чка / ну / а[ˈ]ле роз[ˈ]р’ішалос’а ц’і[ˈ]лушка ц’а / ц’і[ˈ]лушку на нати[ˈ]рали часни[е][ˈ]ком / цеї з’іг буў / це іс сала та[ˈ]киї з’іг / і часни[и][ˈ]ком / це ўсе да[ˈ]вали / то це / [ˈ]дуже ми л’у[ˈ]били ц’і[ˈ]лушки / чо / бо / хл’іп чик / ііі / по бо[ˈ]ках бу[ˈ]вайе ро роз[ˈ]репайе[і]ц’:а / і ц’а ц’і[ˈ]луше[и]чка / роз[ˈ]репана / ў н’у [ˈ]дуже [ˈ]сало за[ˈ]ходи[е]т’ / і ча[ˈ]сник / то [ˈ]бабц’а ўже на[ˈ]тре часни[е][ˈ]ком / нат[ˈ]ре [ˈ]салом / і нам ўже ро[у][ˈ]зр’іже і [ˈ]д’ілит’ ц’і / ц’і[ˈ]лушки / то це нази[ˈ]валас’а ц’і[ˈ]лушка // – *А коли йійі віддавали комусь їсти, казали щось при цьому ?*– Йак шо? *// – Як казали щось при тому, як віддавали цілушку їсти?* – Н’е // – *Просто?* – Ну п[ˈ]росто так да[ˈ]вали / ми ўже з[ˈ]нали / шо / по[ˈ]ходжен’:а і чо це ц’і[ˈ]лушка / а чо во[ˈ]на нази[ˈ]валас’а ц’і[ˈ]лушка / то йа до ц’іх пор не з[ˈ]найу / [ˈ]може[и] і ка[ˈ]зали / но йа не [ˈ]помн’у / не [ˈ]помн’у / не[и] з[ˈ]найу [ˈ]дон’а // (Заруцька В.Б., 1938 р.н., с. Махнівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ц’і[ˈ]лушка // – *Цілушка* – Да – // *А чому?* – Це ц’і[ˈ]лушка / це / Воло[ˈ]д’і в’ід [ˈ]Л’ениного чоло[у][ˈ]в’іка / по[ˈ]мер брат / то ро[у][ˈ]били тут [ˈ]поминки / то в’ідр’і[ˈ]зали ц’і[ˈ]лушку / і ц’у ц’і[ˈ]лушку / тре ло[ˈ]жити ў ста[ˈ]кан во[ˈ]дички / і та[ˈ]ко по[ˈ]класти / *(показує)* с[ˈ]в’іче[и]чку засв’і[ˈ]тити / це ц’і[ˈ]лушка // –*А*

кому віддавали їсти цілушку і чи, може, шось при цьому казали, наприклад? – Ну ˈбачиєш йак / напˈриклат д’іўˈчата ў ˈхат’і / ˈр’іжут хл’іп / ну то йак сˈватати приˈход’ат’ / йак приˈход’ат’/ ну от ви д’іўˈки / це коˈли сваˈти приˈход’ат’/ о / с хˈл’ібом / а моло ˈда / так йак ви н’іˈв’еста поˈвин:а в’ідˈр’ізати ˈтако / і ˈтако / *(показує)* з уˈс’іх ˈбоˈк’іў покуˈсити ц’іˈлушку // (Романишина Н.О., 1930 р.н., с. Махнівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

ˈЗаўжди ˈбабушка йак ˈпершу коˈриночку в’ідр’іˈзала воˈна сˈтавила ноˈжом хˈрестик / на хл’іˈбин’і і так начиˈнала ˈр’ізати хл’іп // (Черешнюк Г.С., 1951 р.н., м. Козятин, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну / ўс’іґˈда с’іˈдали цеˈгокати то / ˈперший шмаˈток хл’іп а ˈр’ізаўс’а дл’а госˈподар’а ˈхати / ˈбат’ков’і / ˈбат’ку / ˈбат’ко ˈр’ізаў / ˈперший куˈсок в’ін соˈʸб’і / остаўˈл’аў / а йак йе стаˈр’і / пожиєˈл’і йак ˈб’іл’а нас мм / ˈтатова ˈмама буˈла то то в’ін сˈкибку цеˈгоїц’іˈлушку / ˈбабушк’і не буˈло зуˈб’іў соˈб’і остаўˈл’айе / а ўже дˈругу сˈкибочку подаˈйе ˈбабушц’і так йак пожеˈла л’уˈдина / вона / сцеˈгокати то йіˈйі / воˈна ш ц’іˈлушки не зˈйіс’т’ / а в’ін ўже ц’іˈлушку зˈр’ізаў / і це соˈʸб’і // (Огородник М.П., 1950 р.н., с. Сестринівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ої зˈнала і ўже ˈпам’ат’ таˈка чиˈкаїте / ц’іˈлушка даˈвали д’іўˈчатам шоб хˈлопц’і ц’ілуˈвалиє / ну н’іˈйаких даˈвали то шоб ˈд’іўчину хˈлопц’і л’уˈбили ц’ілуˈвали / бо ц’іˈлушка це такваˈжали шо це потˈр’ібно даˈвати ˈд’іўчин’і // (Куманецька В.І., 1933 р.н., с. Сестринівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.)

Ц’іˈлушка // – *Чому так називали?* – Ну так ц’іˈлушка бо ˈц’ілиї хл’іб / а одˈр’ізали куˈсочок от тоˈб’і ˈц’ілиї хл’іб / таї ц’іˈлушка окаˈзалас’ // – *Кому її віддавали їсти чи щось казали при цьому?* – Ну каˈзати не каˈзали / но от ц’іˈлушку / ˈтрошки ˈсол’і таї коˈров’і в’ід:аˈвали / короˈвам то по ˈтрошки ну буˈли тоˈд’і по йедˈн’і коˈров’і / ˈсипали / ˈсол’і таˈко / тай на зйіж коˈроо / тай ус’о // (Шадурська Н.В., 1941 р.н., с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ц’іˈлушкойу // нипоˈчату хл’іˈбину / одр’іˈзали ц’іˈлушку даˈвали / моло ˈд’іў ˈд’іўчин’і каˈзали / на тоˈб’і ц’іˈлушочку / шоб теˈбе ˈхлопц’і ц’ілуˈвали // а йак ˈхлопчиков’і / то / тоˈб’і ц’іˈлушочку / шоб ˈд’іўчата ц’ілуˈвали // (Джерук Н.І., 1943 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну йакˈшо розˈрʼізати буˈхʼінку ˈхлʼіба / то вʼідрʼіˈзали ˈдʼіти ўсʼіґˈда / особˈливо дʼіўˈчатка ˈбʼігали і вʼідˈрʼіж цʼілушку // цʼіˈлушка це з ўсіх боˈкʼіў могˈли зрʼіˈзати куᵒˈсочок ˈхлʼіба тверˈден’кого // бо дʼівˈчата хоˈтʼіли шоб ˈхлопцʼі цʼілуˈвали / то буˈла назиˈвалас’ цʼіˈлушка / цʼіˈлуї меˈне / цʼіˈлуї ˈлушка цʼіˈлушка цʼіˈлуї миˈне оˈце і буˈла цʼіˈлушка // йакˈшо це буˈли шишˈки йак йа каˈзала раˈнʼіше то цʼу ˈшишку стаˈралис’а вʼідʼірˈвати і поˈмйати ˈкурам / шоб ˈнеслиса’ / ˈдати соˈбацʼі / ˈдати коʸˈровʼі / бо хлʼіб це ни ни лʼудсʼˈке / це заˈроблене тваˈринойу / а то ўже ˈдалʼше буˈло ˈлʼудам ту ˈперше тре буˈло ˈдати / ше йак напˈриклад коˈмусʼ ниˈсеш моло̆ˈко // ну ниˈма ж ў ˈкожнойі лʼуˈдини ни буˈло тоˈдʼі моло̆ˈка / ниˈсеш обоўйазˈково цʼа лʼуˈдина поˈвин:а буˈла ˈдати куˈсочок окˈрайецʼ ˈхлʼіба / і поˈсипати ˈсолʼкойу / і ˈкинути ў ˈбанку / чи ˈглечики це коˈлисʼ буˈло глаˈдушчики каˈзали / і тоˈдʼі приˈнес доˈдому цей хлʼіп поˈвинен вʼіˈд:ати коˈровʼі / шоп короˈва даˈвала ˈбʼілʼше моло̆ˈка // ну окˈрайецʼ ˈхлʼіба ˈкаже приˈĭшоў / оĭ поˈзич миˈнʼі окˈрайецʼ ˈхлʼіба // ну ˈкожна лʼуˈдина ну ˈйакце окˈрайецʼ / це ˈўрʼізати ˈўкрайати // ˈкрайати це ˈрʼізати йак йоˈго отˈкрайіти / то ˈбрали на полоˈвинку на чиᵉˈтвирˈтинку / йак позиˈчали ну длʼа ˈбʼідних нʼіˈколи там // ниᵉ забиˈрали лʼуˈдина й та ˈбʼідна буˈла воˈна ˈтоже ˈпотʼім поошчоˈрала цʼу лʼуˈдину / вʼідˈносила // спеᵘˈкла свʼіĭ хлʼіп приˈнесла // ну ˈкожна госпоˈдинʼа воˈна по ˈсвойему пикˈла хлʼіп / коˈлисʼ і тмʼін добаўˈлʼали ну це ˈтреба смакоˈвʼі ˈйакосʼтʼі ˈмати / і шоп коˈмусʼ шосʼ поˈдобалосʼа // (Муравська Г.Г., 1949 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Цʼіˈлушка // ну оˈбично ˈкажутʼ даˈйутʼ дʼ іўˈчатам шоб ˈдʼівчиᵉˈна укуˈсила то ˈзамуж ˈвиĭде // (Солдатюк В.І., 1943 р.н., с. Молотківці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Це йак ˈйісти саˈми а цʼіˈлушка таˈка йак ˈчасом вʼідˈрʼізайутʼ то коˈровʼі вʼід:аˈвали // (Кравець Г.М., 1930 р.н., с. Літинка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Сˈкипка так само / цʼіˈлушка буˈла і сˈкипка // так ни ˈрʼізали / йа тиˈпер так ˈлʼублʼу йак таˈко ˈрʼіжутʼ хлʼіп наˈдвойе / а тодʼі тако *(показує, як різали хліб)* // а коˈлисʼ так / сˈкипками веˈликими ˈрʼізали // – *А кому її віддавали їсти?* – Куˈму ˈтре було / хто ˈйіў / хто приĭˈшоў гуˈбʼідати // – *А не говорили, щоб дівчата любили?* – Нʼе / ми цих заборˈбонʼіў чосʼ не ˈўмʼіли / не зˈнала / не пунʼіˈмала / а такеˈго

роˈбили і ўсʼо // (Костюк Н.О., 1938 р.н., с. Гавришівка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Цʼіˈлушка // – *А її комусь віддавали спеціально їсти?* - Йак на ˈПаску / пиᵉˈкли ˈпаску / то йак приˈхотили вʼіт ˈсеркви то сʼіˈдали за ˈстʼіл / ми і до ˈсейі поˈри / то вʼідрʼіˈзали ш:тиˈрох стоʸˈрʼін цʼі шчеˈтати цʼілуˈшки / і йа ˈдержу доˈпоки коˈрова ˈтелеᵘцʼа / то коˈровʼі дайу йак ˈтелеᵘцʼа // – *А зі звичайного хліба не відрізали цілушку?* – Нʼе / нʼіˈколи // тако ˈможе де ˈлʼуди шосʼ ˈзнайутʼ / а так // (Бондар Ф.М., 1948 р.н., с. Гавришівка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Виˈтʼагували хлʼіп з пеˈчʼі / склаˈдали його на ˈлаўку / склаˈдали ў на соˈлому / бˈрали йачˈмʼіну соˈлому / на йачˈмʼіну соˈлому склаˈдали цеї хлʼіп / шоб вʼін схоˈлов / ˈперша сˈкибка заўжˈди з хˈлʼіба / ˈпершу сˈкибку ˈверхнʼа сˈкибка з хˈлʼіба дава… назиˈваласʼа цʼіˈлушка // і цʼу цʼіˈлушку заўжˈди даˈвали ˈдʼівчинʼі / шоб хˈлопцʼі цʼілуˈвали / кра… ˈнижнʼу цʼіˈлушку хуˈдобʼі даˈвали коˈровʼі / шоб даˈвала баˈгато моло̆ка // (Плахотнюк П.Я., 1950 р.н., с.Городище, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Сˈкипку то назиˈвали окˈрайок і мм таˈку сˈкипку хоˈтʼіли заўжˈди ее зˈйісти дʼівˈчата йаˈкʼі ше не ˈвишли ˈзамуж // – *А щось казали при цьому?* – е ну благослоўˈлʼали дай Бох шоб здʼіїсˈнилосʼа те чоˈго ти заˈдумала // (Глущук Т. І., 1951 р.н., с. Іванів, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Цʼіˈлушка // – *Чому так називали?* – а йа шо зˈнайу / ну так каˈзали назиˈвали / на йа зˈнайу шо назиˈвали // шоб цʼулуˈвали ˈпеўне дʼіўˈчата бˈрали / бˈрали цʼіˈлушку шоб хˈлопцʼі лʼуˈбили / цʼілуˈвали / ну йа / меˈне так лʼуˈбили шо отˈгонила ше // – *Кому її віддавали їсти, чи щось казали при цьому?* – ў ˈмене хˈлопцʼі то йа нʼіˈчо не каˈзала / гетʼ не зˈнайу шо каˈзати // ў ˈмене хˈлопцʼі ˈбули то воˈни ї так і йа не годрʼіˈзала / так спиˈчу і йіˈдʼат нʼіхˈто і не годрʼіˈзаў і нʼіˈчо не каˈзаў ў ˈмене / а ў ˈкогосʼ ˈможе каˈзали йа не зˈнайу // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницька обл.).

Цʼіˈлушка // – *А чому так називали?* – ну бо воˈно зˈверха так йак приˈсохте / ˈтутечка скˈрайу годрʼіˈзайецʼа цʼіˈлушка // і тоˈдʼі натиˈрайецʼа і йіˈмо // – *Ну бо є ж таке, щоб цілуватися. Та якщо з'їсиш, то там буде ж цілована.* – то це йак веˈсʼілʼа // йак веˈсʼілʼе / то це таˈке ˈроблʼат /

годр'і|зайут і ц'і|луйут / і ц'і|луйуц'а то|д'і моло|д'ата // – *А кому її віддавали їсти? Чи щось казали при цьому?* – ну н'іх|то н'і|чо ни да|ваў // шо да|вали |йісти? на|р'ізала на ст'іл / нак|лала х|л'іба тиї йі|д'ат // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ааа це бу|ла ц'і|лушка / ее ц'і|лушка нази|вали ў нас / ц'і|лушка // – *Чому так називали?* – А то|му шо т|реба бу|ло / да|вали ц'у ц'і|лушку х|лопц'ам а|бо д'іў|чатам не за|м'іжн'ім / шоп д'іў|чата х|лопці'ў ц'улу|вали / а х|лопц'і д'іў|чат ц'улу|вали // – *Щось казали при цьому?* – Аа при |ц'ому ка|зали шоб / на то|б'і ц'і|лушку / а й еее |д'іўчина чи х|лопец' бу|де ц'і|лованиї // (Білоус Н.І., 1949 р.н., с. Пиків, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

С|кибку ту нази|вали / ц'і|лушка // – *Чому її так називали*? – А пото|му шо / йакшо бу|ли ў ро|дин'і моло|д'і д'ів|чата / чи моло|д'і х|лопц'і / то заўж|ди ц'а с|кибка да|валас'а йім / йак|шо да|валас'а |д'іўц'і / то шоб х|лопц'і ц'ілу|вали / а йак|шо да|валас'а х|лопц'ов'і / то шоб д'іў|ки / і шоб с|коро же|нилис'а / шоб |дома не си|д'іли // казали бе[и]ри йіш / то бу|дут д'іў|ки ц'ілу|вати // (Земська О.М., 1943 р.н., м. Калинівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ц'і|лушка // – *Чому так називали?* // – Нази|вали то|му / шо ц'у ц'і|лушечку да|вали |хлопц'ам і д'іў|чатам / шоб йіх ц'улу|вали // шчоб це|го... // еее шоб д'іў|чат |хлопц'і ц'ілу|вали / а |хлопц'іў д'іў|чата ц'ілу|вали // а д|руга |скибочка |п'ісл'а ц'і|лушки одр'і|зали обн'і|машки // шчоб обн'і|мали / нази|валис'а // – *Чи щось казали, коли давали її?* // – Иии ска|зали / шчоб те|бе |хлопчики ц'ілу|вали |о // (Плюшко А.П., 1948 р.н., м. Погребище, Погребищенський р-н, Вінницька обл.).

Ц'і|лушка // – *Чому так називали?* // – А чо|го не |знайу / і да|вали д'іў|чатам / шчоб |хлопц'і ц'ілу|вали // то це |мабут' / і |через то во|на |звалас'а ц'і|лушка // це май|бут' / иии во|на |через те/ / а д|руга |скибочка об'ій|мушка / це ўже |можна |було / а так д'іў|чаткам да|вали ц'і|лушки / |вобшем не а|мужн'ім // (Нестерук Г.А., 1948 р.н., м. Погребище, Погребищенський р-н, Вінницька обл.).

Ну с|кибку нази|вали ц'і|лушка / ц'і|лушку в'ідр'і|зали в'ід к|райу да|вали д'іў|чатам шоб д'ів|чата |йіли шоб |замуж ви|ходили шоб х|лопц'і ц'ілу|вали / о|це та|ке по|в'ір'а бу|ло // — *А чому її так називали?* —

Нази|вали бо це ее / шо ви|ходе ц’і|лушка шо во|на в’ід |ц’ілого х|л’іба в’ідр’і|зайец’а // (Гринчук М.І., 1941 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ц’і|лушка / ц’і|лушка шо с ц’і|лого х|л’іба год|р’ізала ц’у|го / і ду.. і да|вали д’іт.. |д’іткам // д’ів|чаткам х|хлопчикам / шо |нано те|бе |д’івчинка поц’і|луйе / |нано те|бе х|лопчик поц’і|луйе // бо це пе.. |перше ц’і|лушечку то во|ни загл’а|дали / |кожне |хоче пер.. у|пер’ід шоб то |д’іл’ац’а розло|мили |тої |тому |тому |даў то це ее ц’іл.. ц’і|лушка / а чо йак во|но // |мона ї ок|райец’ ска|зати / а|ле це йа з|найу так то|д’і нази|вали // (Оранська М.Т., 1937 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Нази|ваўс’а цеї хл’іб ц’і|лушкойу / і да|вали йо|го ц’і.. ии д’іў|чатам / шоб д’іў|чата йіли / шоб х|лопц’і ц’ілу|вали // *– А чому її так називали?* – Ну шос’ так |воно за|в’ед’ено / ше |мабут’ |ранше / шо це во|на ц’і|лушка // (Москалюк В.М., 1948 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ц’і|лушкойу / нази|вали ц’і|лушкойу // |т’іки ўже ц’у ц’і|лушку ка|зали це та|к’і заба|бони бу|ли / шо т|реба шоб |кожне ўку|сило сс |кожне з|боку уку|сило ц’і|лушку / то це |дуже |добре / шоб йід|на л’у|дина не |йіла ц’і|лушку / а шоб а |потім ўже с|кибочки |р’ізали ўже баї|дуже / а |першу це ц’і|лушка нази|валас’а // *– А чому її так називали?* – Ну бо це во|на |перша із бу|х’інчика / во|на ж кру|гом та|ка ж о|пухла / кру|гом та|ка ни с|кибочкою |д’іло а та|ка ц’і|лушечка / то це так йійі нази|вали ц’і|лушка // (Панасюк Є.В., 1937 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Нев’ідр’і|зану с|кипку |хл’іба |першу нази^{е}|вали ц’і|лушка // *– А чому так називали?* – та то|му нази^{е}|вали шчо ц’у с|кипку в’ід:а|вали моло|дим йуна|кам д’іў|чатам / шоб во|ни ў|чилис’а ц’ілу|ватис’ // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Да|вали д’іў|чатам шоб х|лопц’і ц’ілу|вали / і л’у|били шоб ц’і|лушка |перша шоб |д’іўка бу|ла |перша / отаке ро|били да // (Сивак Н.М.,1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йа так це^{и}|го не зна|йу / йак нази^{е}|вали / ка|зали с|кип^{б}ка / вр’і|зали кусок хл’і|ба |бе^{и}ри с|кибку / с|кибо^{у}чку / ку|сочок / нуу так йа не зна|йу чо

нази[е]вали // – *А кому її віддавали їсти чи може що казали при цьому, чи не було різниці* – Р'із[н]иц'і не бу[л]о / йа[к]шо мо[г]ли ц'ілу[ше и]чку не[и]сли да[в]али ко[р]ов'і / йак[ш]о йе ко[р]ова / ко[р]ов'і да[в]али ц'ілу[ш]ечку шоб во[н]а [з]'іла в'ід хл'і[п]чика // (Джуринська Л.Г., 1946 р.н., с. Ільківка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ц'і[л]ушка // – *А чого так називали?* – Шоп х[л]опц'і д'іў[ч]ат ц'улу[в]али *(сміється)* // – *Кому її давали їсти* – О[с]обно д'іў[ч]ата / [б]илис'а – *А тваринам її давали їсти?* – Да[в]али / ц'і[л]ушку да[в]али на [П]аску ўс'іг[д]а йак / с'в'а[т]или [п]аску ба[б]ун'а при[н]осили ц'і [м]ама бу[л]а ху[д]оба / о[с]обено йак ко[р]ова то в'ідр'і[з]али ш:ти[р]ох к'ін[ц']іў надр'і[з]али йак / иии ц'і[л]ушичку і хо[в]али і ко[л]и ко[р]ова ти[л]илас'а то[у]д'і да[в]али ў [п]'іїло / цеї ц'у с'в'а[ч]ену [п]аску // – *А що казали при цьому?* – Йа ни з[н]айу // (Чернега Г.О., 1948 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ти с[к]ипку х[л]'іба йак в'ід[р]'ізала / ої ко[м]у це [д]ати / ко[р]ов'і / ко[р]ов'і ни[с]ем да[й]емо с[к]ипку х[л]'іба / в'ід[р]'ізали ц'у с[к]ипку х[л]'іба йак бу[х]анка от бу[х]анка х[л]'іба / тут бу[х]анка х[л]'іба *(показує)* в'ідр'і[з]айеш ц'у с[к]ипку х[л]'іба і ни[с]ем ко[р]ов'і / да[й]ем ц'у с[к]ипку // – *А чому корові?* – Ну ко[р]ов'і шоб во[н]а [й]іла ўс'о // во[н]а [л]'убе хл'іп / [т]оже / так йак [л]'уди *(сміється)* // то ц'у с[к]ипку да[й]емо ко[р]ов'і // – *А як називали її?* – Ц'і[л]ушка // – *Чому цілушка?* – Ц'і[л]ушка бо це [ц]'ілиї хл'іп [р]'іже[и]мо с [ц]'ілого х[л]'іба да[й]емо / ц'і[л]ушку ц'у ко[р]ов'і // (Штойко Г.І., 1937 р.н., с. Бохоники Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ц'і[л]ушко // – *А чому Ви її так називали, знаєте?* – Ну чо[у]му наа [т]оже [ў]с'ако ка[з]али / то // [б]уде чоло[в]'ік ц'ілу[в]ати [ч]асто ц'і[л]ушку це[г]о та[к]'і [п]рин'хи ну то то шо ну ну ну йа ни ни[е] ка[з]ала // – *Кому її віддавали їсти першому, чи щось казали при тому, коли давали їсти цю цілушку?* – О та[к]о с[м]'ішками [ж]артками але / [б]уде ц'ілу[в]атис'а да[в]аї бе[и]ри / ти [ў]з'ала иии йо[г]о ии ц'і[л]ушку ота[к]о ў йод[н]ому [м]'іс'ц'і… ў трох м'іс'ц'ах поку[с]ала ўс'о ўс'о // (Діденко Н.С., 1939 р.н., с. Переорки, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ц'і[л]ушка // – *Чому так називали?* – [Д]оц'у / а [Б]ог / [й]ого з[н]айе / так ка[з]али [н]аш'і ста[р]'і / [м]оже [ч]ерез те шчо [п]ерший почи[н]айе то з[н]'аў ц'і[л]ушку / то [з:]аду [б]уде гор[б]ушка // – *Кому її віддавали їсти, чи щось казали*

при цьому? – Ц’і|лушку в’ід:а|вали моло|диц’і / шоб х|лопц’і ц’ілу|вали / і шчоб |виїшла ско|р’іш |зам’іж // (Савчук Г.Ф., 1956 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ц’і|лушка // – *А не знаєте чого так називали?* – Ну пото|му шо во|но |ц’іле *(сміється)* ну ц’і|лушка… а |каже / даї ме|ни ц’і|лушку *(сміється)* ну пото|му шо бух’і|нец’ |ц’ілиї то йак |ран’ше на|зиў… ну йак ўже |дал’ше |р’іжеш то це нази|вайет’с’а с|кибочка / а йак з|разу то це ц’і|лушка з|начит’ // – *А кому її віддавали їсти чи може шось казали при цьому?* – Нууу так н’іих|то н:’йе ну чо йак|шо моло|д’і йа|к’іс’ д’іў|чата / х|лопц’і на |каже ц’і|лушку шоб д’іў|чата ц’ілу|вали чи х|лопц’і *(сміється)* та|ка п|риказка бу|ла да… ну то так… о|це та|ке пе|ч’ін’:а о|це та|ке ва|р’ін’:а // (Мартинюк М.Е., 1946 р.н., сел. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

К|райушка / кра|йец’ / еее че|каї йак же ш во|но нази|вайец’а // – *Чого так називали, цікаво?* – Бо його |р’ізали / йак ра|н’іше |навіт’ не |р’ізали / а ла|мали хл’іп / с|в’іжиї / йа |помн’у ми не ўсти|гали йо|го доче|катис’а / |поки в’ін охо|лоне / с |печ’і ї ми ўже його ла|мали / |йіли / бо в’ін |дуже дух|м’аниї / в’ін |пахне / ну |добриї / с|в’іжиї // – *А кому цю скибку віддавали?* – Ну йак|шо |першу с|кибочку в’ідр’і|зали / це нази|валас’а ц’і|лушка / |Боже / це ми шоб х|лопц’і ц’ілу|вали / д’іў|чата / |бабц’а ме|н’і *(сміється)* і мо|йі от |ўнучки |тоже чо|гос’ / хто йіх на ў|чиў // |бабц’а |т’іл’ки ц’у ц’і|лушку / шоб ц’ілу|вали / ну і с|кибку ко|ли ко|рова те|лилас’а / |тоже т|реба |сіл:’у по|сипати і |дати ко|ров’і / |першу с|кибку / бо це / ну це жи|т:’а / |символ |жит’:а / це хл’іб / здо|ров’а / ко|ров’і да|вали / |нав’іт’ і св’а|чену |тоже при|несли з |церкви // (Дерещук Г.І., 1948 р.н., сел. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А / ц’і|лушка // – *А чому так називали?*– Йа з|найу / ну / бо це // сна|чала це ц’і|лушка |р’іжиц’:а а то|д’і ўже х|л’іб |р’іжиц:а // – *А кому її віддавали їсти, чи шось при цьому казали?* – Да|вали о|бично ху|доб’і / а|га / со|бакам н’е / со|бакам / не|ма шо оце|во да|йут / шос’ там з о|б’іду чи шо / то со|бакам / не |можна да|вати / то|го шо со|бака / во|на ви|гавкуйе / начи|найе |гаўкати на |йісти / а ху|доба во|на / и / |д’акуйе / за то шо йі|йі |дали / о / і ц’і|лушку / ше да|вали йак |шо ў|редниї со|бака там йіст’ ку|реї чи шо / то да|вали ц’і|лушку в’ідга|н’али в’ід |дому / і в’ін знаў / шо це йо|го / ў со|баки та|киї |розум йак в л’у|дини // (Данилюк Т.І., 1958 р.н., с. Дашківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Як називали скибку, відрізану від непочатого краю хлібини? Чому так називали? Кому її віддавали їсти, чи щось казали при цьому?

Ок'райец'/ от ти з'найеш за 'залишок йа не помн'у, с'к'ібка з'найу х'л'іба / а 'залишок... ц'і'л'ушка / ц'і'л'ушка це по'чаток х'л'іба / а 'залишок йа // – *А кому можна було його давати?* – Ок'райец' х'л'іба у нас заўж'ди в'ід:а'вали ско'тийн' і / получа'йец' а со'бац' і т'реба 'дати / бо ми ж йо'го х'л' іп йі'мо / так 'само та'ке ко'тов'і / то це йак го'вориц':а ос'тан':і х'л'іп су'харик / в'ід:а'валос' а до'машн'ім жи'вотним // (Редчук Т.П., 1959 р.н., с. Дашківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

'Цейі 'скипки 'вечер'і ни 'скрайіли / но ў 'вечер'і йі'йі не 'йіли / о // а йак йі'йі нази'вали йа то'б'і ни с'кажу // (Сторожук Н., 1930 р.н., с.Ксаверівка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Гор'бушка // – *А чому так називали?* – Ну так нази'вали // – *Кому її давали їсти чи щось казали при цьому?* – Н'іх'то н'і'чо ни ка'заў // хто вр'і'заў / о на'приклат йа за 'себе 'кажу // бо йак бу'ло багато'д'ітна с'ім'йа на'верно // то во'ни 'йакос' тої хл'іб д'і'лили // а йа 'даже 'п'ісл'а в'ій'ни ма'лойі йа 'сорок 'шостого 'року // то ў'же там бу'ли 'сорок 'с'ом'і там пійі'с'ат'і 'вопшем йак ўже / коли йа памйа'тайу 'добре ў'же се'бе // то 'тато 'м'ій ро'биў у кол'госп'і // о то це йа 'знайу шо ў нас то'д'і ни 'було ж цу'керк'іў цих та'ких чи шо // хто нам за шо ми йіх мог'ли куп'л'ати / то во'ни 'хл'іба ў'р'ізала ку'сок // 'сахаром по'сипала // а у су'с'ітки ў 'нейі 'бат'ко не вер'нуўс'а с 'фронту / 'повн'у 'бат'ко буў мо'лодшим но у 'мене 'бат'ко буў у Гер'ман'ійі / о / а то'д'і на 'фронт'і / то во'на 'сол'ойу / ну 'виб'ігли ми на до'рогу ну во'на ўже по'к'ійна / 'грайемос'а а во'на ме'не об'мане ме'не // то не 'сахаром а 'сол'у // а так це гор'бушка нази'валас'а // о ну хл'іб от йа 'ск'іки 'знайу хл'іб ў нас буў / бо ў 'мене бу'ли бат'ки о'бойе // то у 'мене хл'іб буў // (Іскова А.І., 1946 р.н., с. Якушинці, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Краї хл'і'бини гово'рили / шчо це ц'і'лушичка // і в'ідр'і'зали неве'личкиї ку'сочок / і да'вали цеї ку'сочок / а'бо 'д'іўчин'ц'і / а'бо 'хлопчиков'і // йакшо 'д'іўчин'ц'і да'вали / то ка'зали / шчо / шоб те'бе 'хлопц'і л'у'били / а 'хлопчиков'і да'вали / шоб те'бе д'іў'чатка л'у'били // йакшо не хва'тало / то з 'другойі сторо'ни хл'і'бини в'ідр'і'зали / так само ц'і'лушичку / і да'вали 'друг'ій ди'тин'і // (Мельник Н.В., 1954 р.н., с. Квасерівка, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Йа'кшо 'першиї о'крайец' 'хл'іба / нази'ваўс'а о'крайец'/ 'перша ча'стинка 'хл'іба в'ідр'і'залас'а / йо'го обоўйа'зково да'вали моло'дим д'і'вчатам чи

моло|дим х|лопц’ам / от це нази|валос’а ц’і|лушка // це да|вали |д’іўчинц’і шоб з’іла до|росла |д’івчина / шоб йі|йі |хлопц’і ц’іл|ували / а х|лопчику / шоб д’іў|чатка ц’ілу|вали / шоб в’ін зйіў |першу оц’у ц’і|лушичку // от остан’:у ни |треба |було ц’і|лен’ку н’і|коли |йісти / ко|ли зали|шайет’с’а о|стан’:ії о|країчик хл’іба / ни можна було так / т|реба бу|ло розр’і|зати над|войе йо|го і шоб по ку|сочках |йіли ўс’і / но о|дному ни в’ід:а|вати / бо це ни при|носило ў|дач’і // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йак то|б’і ска|зати // розка|жи мен’і д|ругиї раз // ц’і|лушку ў нас ка|зали // надр’і|зали то це ц’і|лушка // *– А кому її давали їсти?* – Да|вали ко|ров’і // *– А щось казали при цьому? Примовляли?* – Ну не знайу / з|найу шо йа в’ід:а|вала і шоб моло|ка бу|ло ко|му за|несла / тоже так саме да|вали ко|ров’і це заміс’ / йак ко|му су|с’ід’іў да|вала моло|ко / то во|на да|вала с|кибку шоб х|л’іба дл’а ко|рови // (Конотоп Г.Ф., 1930 р.н., с. Пісочин, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ої ц’а / ска|жи мен’і / зара йа тоб’і с|кажу / гор|бушка чи йак це во|но / но не гор|бушка / поче|кай но |йакос’ йо|го нази|вали / і хто там л’у|биў / то |йіли ц’у гор|бушку // н’е н’е не ок|райец’ йа ўже за|була йак це во|но ну // ц’і|лушка гет’ |зараз |каже / йа ц’і|лушку од|р’іжу це |самиї |перед / йа|киї почи|найец’а цеї|го таї в’ід|р’ізуйет’с’а таке / ну хто на л’у|б’іт’іл’а / хто |л’убит’ оц’і ш|курки // *– А кому її давали їсти?* – Ўс’ім хто |хоче / н’е н’е н’е н’і|чого не ка|зали / ну це хто хт’іў то ц’і|лушку з’йіў / бо л’убиў… саму ш|курку з|найеш с|печене / таї відр’і|залос’а // (Білоус П.Я., 1943 р., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Це та|к’і ўже забо|бони бу|ли / шо с|першойі хл’і|бини зр’і|зали ц’і|лушку / і це да|вали д’іў|чатам шоб х|лопц’і |л’убили / і чос’ ц’у ц’і|лушку ше бе[и]ре[и]г|ли / йа |помн’у ў нас таке б|л’удо бу|ло / таке|го здо|рове бу|ло / і це на |ц’ому б|л’уд’і ўс’іг|да цеї хл’іп [б] ли|жаў / то ц’а ц’і|лушка ли|жит там с|к’іки там / ден’ два чи шо / по|ка й|ійі заби|рут / іс|пол’зуйут це|го ўс’о // а так / йа з|найу // (Химера О.В., 1930 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Нази|вали по|р’ізному і ц’і|лушка і ок|райец’ і гор|бушка // йі|йі |йіли |часто с часни|ком а|бо с|мал’ц’ом / і з |хроном |тоже

л’у|били |йісти // (Рогаль Г.П., 1953 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Йак|шчо |вишла |гарна / |пишна хл’і|бина / йі|йі зр’і|зали і |ц’а час|тинка |хл’іба нази|валас’а ц’і|лушка а|бо ок|райчик |хл’іба / |цеї |хл’іп |можна бу|ло…да|вали д’іу̯|чатам |шчоби |йіх |гарно ц’ілу|вали |хлопц’і // (Тютюнник М.П., 1947 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ц’і|лушку нази|вали / бо з од|ного |боку ку|сочка |хл’іба йе ц’і|лим / і |так йак це |краї |хл’іба то гово|рили |крайец’ // ше даў|но гово|рили шо йак |будеш |йісти ок|райец’ то то й / то й |хлопц’і те|бе л’у|битимут’ // да|вали та|ку |скибку моло|дим д’іў|чатам // (Рогаль Г.П., 1953 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Кра|йуха // – *Чого так називали?* – Бо то|го шо во|но ск|райу з|р’ізане // – *І кому її віддавали їсти, і чи казали щось при цьому?* – В’ідр’і|зали ве[и]|ликиї |таку ве[и]|лику кра|йуху з|верхи в’ід х|л’іба/ переве[и]р|тали йі|йі |м’акушем верх / б|рали |сол’і шч’е|потку та|ку гар|нен’ку ту|ди ў х|л’ібчик і ви[е]|носили ко|ров’і // шоб ко|рова |зйіла ц’у кра|йуху // (Соломончук О.О., 1945 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ц’і|лушка / це |дуже ду[о]|ро|гиї хл’іб буў / особ|ливо дл’а ма|лен’ких д’і|ток / і дл’а та|ких д’іу̯|чаток йак ти пр’і|мерно / да|вали з|нач’іт ц’і|лушку / на ц’і|лушку з|йіш шоб те|бе л’у|били шоб бу|ло ту[о]|б’і ш|час’т’а на жи|т’:а // – *А ви не знайете чого саме так називали?* – Ну / |д’іт’ам ма|лен’ким то йім да|вали ц’і|лушку шоб ву[о]|но тоўк|ло |цими ма|лен’кими зу|бами |може шеї не|ма ал|е ву[о]|но / там йу[о]|го с|мокче с|мокче / це в’ін пере|ход йак в’ід:’і|л’али йу[о]|го в’ід |циц’і / то це ву[о]|но пере|ходе на с’|в’ій хл’іп // так ў на|род’і ка|зали пере|ход’ на с’|в’ій хл’іп *(сміється)* // (Паламаренка О.М., 1939 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл.).

Ц’у с|кипку нази|вали ц’і|лушкойу / ц’і|лушкойу нази|вали йійі / і ко|ли ц’у с|кипку в’ід[т] х|л’іба / хл’і|бини / в’ідр’і|зали / то так да|вали ц’у с|кипку а|бо ха|дз’айенов’і с’ім|йі / а н’е то х|лопц’і / д’ів|чата бу|ли ў с’ім|йі / то да|вали д’іу̯|чатам / х|лопц’ам ц’у ц’і|луше[и]чку / то|го |шо / хто в’із’|ме ц’у ц’і|лушку / то х|лопц’і |будут’ при[е]|ходити до |д’іўчини / йак|шо це х|лопец / то до д’іу̯|чат

ˈбуде йти / оˈце ˈтак / ˈтак говоˈрили // (Молодорич Н.Г., 1950 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну назиˈвайец’а окˈрайец’ насˈк’іки йа зˈнайу правˈда /окˈрайец’ хˈл’іба в’ідр’іˈзали йа зˈнайу даˈвали / хл’іп пеᵘкˈлис’а так шо ˈможна буˈло і саˈм’і ˈл’уди йіли / і ну і йак ˈмайу в’іˈду йе і соˈбаки і коˈти ўс’ім ўд’іˈл’алос’а по тˈрошки потомуˈшо це таˈке коᵘˈлис’ буˈла таˈка пˈритча шо / ми йімо соˈбачиї і коˈт’ачиї хл’іп бо коˈлис’ ГосˈпоД’ накаˈзаў л’уˈдеї шо не з поˈшанойу буˈли до хˈл’іба / ну і оˈто в’ін у них хˈл’ібᵖ в’ід’ібˈраў а ˈт’іки лиˈшиў коˈтам і соˈбакам / а тоˈд’і ўже / ну таˈке коˈлис’/ ну таˈка ˈбаїка буˈла коˈлис’ так каˈзали то шос’/ теᵘˈпер ми поˈвин’:і з ˈними д’іˈлитис’а тоᵘˈму шо воˈни ўже ж соˈб’і не спеᵘˈчут ˈтого хˈл’ібᵖа // (Дроб’язко В.П., 1948 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ц’іˈлушка // – *Кому її віддавали їсти?* – Куму / ˈхлопц’ам д’іўˈчатам / ˈпершу з ˈпершого хл’іба ц’іˈлушку / ˈкажут д’іўˈчатам / на ц’іˈлушку шоб ˈхлопц’і ц’ілуˈвали // а д’і хˈлопц’ам шоб д’іˈўчата ц’ілуˈвали // – *Щось казали при цьому, чи ні?* – Н’е ну ˈпросто так скаˈзали шо беˈри ц’іˈлушку йіж / шоб там ˈхлопц’і ц’ілуˈвали а ˈхлопц’ов’і шоб д’іўˈчата ц’ілуˈвали / а так ˈб’іше йа не ˈзнайу шо там // (Бойко М.К., 1938 р.н., с. Леухи, Іліннецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ц’іˈлушка / оце ˈкаже в’ідри ˈмама ўс’іг ˈда в’ідр’іˈзайут о ˈце ц’іˈлушку / на тоᵘ ˈб’і ц’іˈлушку йіж шоб ти йшла за дˈружку о // а до сина ˈкажут тоᵘ ˈб’і на ц’іˈлушку шоб теˈбе д’іў ˈчата л’уˈбили / д’і оˈце таˈке буˈла таˈка тоᵘˈд’і приговˈорка // – *А чому?* – Ну йа зˈнайу чос’ так // (Горобець Г.М. 1937 р.н., с. Леухи, Іліннецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Одˈр’ізували сˈкибку / і даˈвали // хоˈдили д’іˈди / бабˈки / і даˈвали ц’у сˈкибку хˈл’іба стаˈрим л’ˈуд’ам / краˈйушку // а тоˈд’і ˈр’ізали соˈб’і // – *Чи щось казали при цьому?* – Н’е / спаˈс’іба каˈзали // і т’і шо тим даˈвали / і ўс’о // (Бринюк М.І., 1936 р.н., с. Яструбинці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ем…ц’іˈлушка //– *А чому так називали?* – Ну ц’іˈлушка / бо воˈно ˈйакто ц’іˈлен’киї / п’ів буˈханчика ц’іˈлен’кого / а ўже йак ўже сˈкибочка / то ўже з двох стоˈр’ін зˈр’ізана / це ўже сˈкиба // – *Кому її віддавали їсти і що казали при цьому?* – Обˈшето ка…. в’ід:аˈвали чи хˈлопц’ов’і чи ˈд’іўчин’і / шоб ˈперший

ц’і|лушку з’іў / шоб те|бе х|лопц’і чи д’іў|чата л’у|били // таї шо |можна |було ше ска|зати // (Тернопольська Н.А., 1950 н.р., с. Кожанка, Оратівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А це йак |д’іўчина |виїде |замуж / то с|кибка ка|зали йак|шо |виїде |д’іўчинка |замуж / то йі|йі с|кибка ўже од|р’ізана ўс’о / хоч вир|тайс’а боро|ни |Боже до|дому / йак|шо неў|лад шос’ // – *Кому її давали їсти чи щось казали при цьому?* – Йак|шо |д’іўчина нап|риклад сво|йім наре|ченим жи|вут’ по|гано / то |мати |каже до |д’іўчинки / то|б’і ўже с|кибка од|р’ізана ўс’о // (Хміль М.П, 1940 р.н., с. Новоживотів, Оратівський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ц’іл|ушка // – *Чому так назвали?* – Ну путо|му шо д’іў|чата дер|уц’а за ту|войу ц’іл|ушкойу шоб йіх х|лопц’і там ц’ілув|али / а ста|рих ўже |н’іхто не ц’і|луйе в|они не хт’ат / не ма|йут зуб’іў т’ій не п|рос’ат тойі ц’іл|ушки // (Богуцька С.С., 1928 р.н., с. Чемериське, Барський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

К|румочка / к|румка х|л’іба / це в’ідр’і|зали ку|сочок х|л’іба / ц’і|лушка ше бу|ла з к|райу / йак |ц’илиї хл’іб в’і|др’ізали ку|сочок // це бу|ла ц’і|лушка нази|валис’а / а |дал’ше йак ўже |р’ізали / то це |крумочка х|л’іба бу|ла / с|кибку в’і|др’ізали то це |крумка ка|зали // – *Кому віддавали їсти чи щось казали при цьому?* – Ну шо ка|зали / |дали с|пас’іба ска|зали таї ўс’о // (Лакомська К.П., 1938 р.н, сел. Бар, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну / ц’і|лушка нази|валас’а // ц’і|лушку в’ід|р’ізати / тиї |брали ў цеї / от йак ід|ем с’в’а|тити |пасху / ц’і|лушку в’ід|р’ізати / о / пос’в’а|тити / ко|ров’і |дати ту ц’і|лушку // – *Чому так називали?* – Ну так нази|вали / шо в’ід|р’ізувати // а|бо на С’в’а|тиї |вечир / ци|го с’і|дайец’а / ну т’ій цеї / |тожи кла|дец’а / ну во|дички ста|кан / а ц’і|лушку з|р’ізати з |хл’іба / |сол’і посо|лити / по|класти / по|том ўже да|йец’а ху|доб’і |рано то // на С’в’а|тиї |вечир що ли|шайец’а / то да|йец’а ху|доб’і ўже // то|то / ц’і|лушку ту // (Поливанець О.Д., 1929 р.н., с. Каришків, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

|Баїда х|л’іба // – *Кому її давали, наприклад, в нас кажуть цілушка* – Ну то ц’і|лушка са|мо со|бойу / а |баїда хл’іба са|мо в’ідр’і|зали / от ц’і|лушку в’ідр’і|зали з хл’іба / ц’і|лушечку в’ідр’ізала з хл’іба / а |баїда хл’іба са|мо со|бойу була // – *Чи давали комусь окремо?* – Н’е н’е в’ідр’і|зали ц’і|лушку / ка|зали д’іў|ки хаї йід’ат’ / бо шоб х|лопц’і л’убили / то

ц’ілушку с’м’і|йалис’а так да|вали / а |баїда так |само мог|ли |йіли ўс’і хто |хоче / |баїду от|д’ел’но х|л’іба не да|вали // (Решетник Г.В., 1928 р.н., с. Балки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ў нас нази|вали та|киї ок|райиц’ х|л’іба йа|киї в’ідр’і|заўс’а гар|бушкойу / і ц’у гар|бушку в’ід:а|вали моло|дим д’іў|чатам а|бо х|лопц’ам / йак ў |кого бу|ли ў ро|дин’і там |дочка чи син / і ка|зали шоб це йак|шо х|лопц’ов’і то шоб л’у|били д’іў|чата і ц’ілу|вали / йак|шо |д’іўчин’і то шоб л’у|били х|лопц’і і ц’ілу|вали // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

|Першу с|кибочку йак зр’і|зали с х|л’іба йі|йі нази|вали ц’і|лушкойу / ц’і|лушкойу і да|вали ц’у ц’і|лушку / д’ів|чатам |б’іш’іст’ д’ів|чатам шоб / цих д’ів|чат л’у|били х|лопц’і так йак ц’у ц’і|лушку ўс’і |л’убл’ат // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ў нас з непо|чатойу / з непо|чатойі хл’і|бини це нази|валос’а ц’і|лушка // це да|вали д’іў|чатам |гарним моло|ден’ким / |д’іткам та|ким / д’іў|чаткам та|ким |гарним / шо во|ни йім з|разу |дали |знати / шоб х|лопц’і ц’ілу|вали / йіш ц’і|лушку // і буў ок|райец’// це буў к’і|нец’ х|л’іба / а ок|райец’ да|вали пасту|хам // от ко|ли во|ни |пасли / з|начит’ / оце ок|райец’/ там ў|р’ізали ок|райец’/ йак|би хл’і|бина бу|ла |кругла / на по|чаток в’ідр’і|зали / да|вали то|д’і |бач ўже да|вали на о|б’ід / а ўже ли|шавс’а ок|райец’ пасту|хов’і |дати // бо |в’ін ж гнаў ў |поле / і а|бо / а|бо ў |поле да|вали / то|му шо йак|би хл’іб буў / в’ін с|в’іжиї буў / то |в’ін |тоже не збер’і|гаўс’а так а йак ок|райец’ в’ін су|х’іший буў / та час|тинка / то так в’ін д’і|лиўс’а на ц’і|лушку і ок|райец’ // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А ка|зали |йісти да|вати д’ів|чаткам / і х|лопчикам сампе|ред шоби йіх чо|ло… х|лопчикам да|вали / шоб те|бе д’ів|чатка ц’ілу|вали / а |д’іўчинц’і |шоби х|лопчики ц’ілу|вали // но це |н’іхто не браў / но |сама с|тарша |д’іўчинка це да|вали ц’і|лушку // ну во|ни обр’і|залис’а та йак кру|гом бухо|н’а / там ше бу|ло |д’іт’ам а це та|ке бу|ло // *– А казали щось при цьому, коли давали скибку?* – ну ка|зали каз при|казували там / йа ўже за|булас’а / но шо о шоб те|бе / шоб те|бе х|лопц’і ц’і|лу… х|лопц’і чи ц’ілу|вали а те|бе д’іў|чатка л’у|били і ц’ілу|вали // о йа з|найу шо Ф|ранка об’і|джалас’а шо / не Ф|ранка / а хто ж це за|бу за|була хто шо

Ф|ранка н’і|коли не да|вала ц’і|лушки |займанки / бо да|вали ви|гонили ко|рову |пасти |цему пасту|хов’і да|вали ну ц’і|лушку // (Король А.Г., 1938 р.н., с. Киянівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Нази[е]вали[е] ок|райеіц’ / а|бо гор|пушка // казали / шчо ок|райец’ найсмач|н’іший і найко|рис’н’іший // йо|го да|вали |д’іт’ам / д’іти |йіли зал’уб|ки / бо хл’іб це |сила // (Борисенко О.І., 1958 р.н., с. Рів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ага / ну с|кипка це |зараз а ми ў нас нази|валас’а ц’і|лушка це це |перший / в’ід в’ід х|л’іба в’ід|різати |першу |туйу це ц’і|лушку // і ц’у ц’і|лушку да|вали йак|шо йе ў |хат’і |д’івчина чи х|лопец’ то а|бо |тому / а|бо |тому // йак|шо х|лопец’ то хаї шоб йо|го д’іў|ки л’у|били / йак|шо |д’іўчина то шоб х|лопц’і л’у|били // це да|вали так ц’у ц’і|лушку шо|би |з’істи |перву // (Поперечна З. М., 1942 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну с|кипку йак в’ід|р’ізали це гор|бушку // йак|шо йе |д’іти бу|ли там ба|гато д’і|теї ну йак ба|гато / ну ў |кого йак ко|лис’ ко|ли п|йатеро ну бу|ло і по |дес’атиро / ііі а ў |кого д|войе / ў |кого т|ройе то ўс’ім |д’іт’ам розд’і|лили / х|лопчик чи |д’іўчинка / ўс’ім розд’і|лили по ку|сочку о / на це ўс’і ко|лис’ чи|кали / о в’ід|р’іжут гор|бушку / бо там |того х|лопц’і шо|би л’у|били / а |того д’іў|чата шо|би л’у|били / шо|би бу|ли на на |ц’ому / ну це от та|к’і та|к’ії йак за|кон буў // – *Чому так називали скибку?* – Ну с|кипку нази|вали це так йак йак к|райішек х|л’іба / йак с|кипка йак йак от пе|чец’а та|киї йак квад|ратниї хл’іп / о|це верх / о|це с|кипка ц’а // ну ну так ну так йа не пон’і|майу так чо|го так ўже аш аш чо|гос’ так нази|вали / ну так ко|лис’ йак і |бабушки / і пра|бабушки ме|н’і ка|зали / о да|ваї о|ту с|кипку / |верхн’у с|кибочку да|ваї / ну а чо с|кипка |імено то|го шо це краї |видно буў та|киї |йакось к|райішик х|л’іба це с|кипка ми нази|вали // – *Кому її віддавали їсти і чи щось казали про цьому?* – Ну в’ід:а|вали |йісти ну |даже йак йе ни|ма д’і|теї |р’адом а от хл’іб ўр’і|зайец’а / ну чи ха|з’аін би|ре чи чи… а от |коли рос|тел’уйец’а ко|лис’ ко|рова рос|тел’уйец’а / ко|лис’ йак на |ц’ому коро… то це нап|риклад |паску пек|ли / і це в’ід |кажнойі сторо|ни с’в’а|ченойі |паски в’ідр’і|зали з |кажного з чоти|р’ох бо|к’іў та|ко по с|кибоц’і то|нен’к’ії // і це три|мали / шоб ц’а с’в’а|чена бу|де |паска / йак|шо ко|рова |буде ма|лен’ке те|л’а то|д’і |майе / і це то|д’і ко|ров’і сам пе|ред |дати / ну |дати з во|дичкойу там роз|вод’ат це ка|зали шо |п’ило та|ке / і да|вали і ки|дали

то|д’і ц’і с|кибочку // а н’е то на йак на с’в’а|та пик|ли |тожи хл’і|би / то це та|киї о с|кибочку х|л’іба це в’ін ўже |тоже йак н’і|би с’в’а|ченої цеї хл’іп чик / це |тожи с|кибочки в’ідр’і|зали і да|вали шо|би ко|ров’і / но ни п|сови ну ни да|вали та|ким / но це |т’іл’ки от ко|ров’і / ну ко|за йак йе ота|к’і шоб хтос’ йак |родит йак поро|д’іл’:і / чи хтос’ |може от |родит ў ро|ду / |дочка / син/ ў|нучка / ни до до син ее… ни|в’істка / |дочка / ў|нучка йак та|ко вже ў с|тарих цих / йа |мала шо |синова там ни… |ж’інка // іі |тоже да|вали бо це о це с’в’а|чене / во|но тое шос’ та|ке йак / ну та|ке не з|найу |точно там це ж / це не за|кони / це забо|бони на|верно // (Молдован Т.П., 1956 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Еее зн|ачит’ с|кибку йа|ку в’ідрі|зали ў |самиї пе|ред / |саму |першу |це в’іда|вали |д’іт’ам // йа пам’а|тайу |йак да|вали ц’у ц’і|лушку / ц’і|лушка нази|валас’а во|на ... ц’і|лушка / і ка|зала |мама ... о|це то|б’і / ми |йак |д’іти |билис’а за ту ц’і|лушку / |мама ро|била |три над|р’ізи ц’і|лушки відр’і|зала *(сміється)* бо і при |ц’ому ка|зала на / |іште ц’і|лушку |шоб |вас х|лопц’і і д’ів|чата ц’ілу|вали // (Богословцева О. І., 1949 р.н., с. Сербинівці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

По |мойіму / шо це бу|ла ц’і|лушка / а то шо ў к’ін’|ц’і ли|шалос’а х|л’іба / ц’і|лушка ў к’ін’|ц’і хл’іб’і|н’ати / то то |тоже ц’і|лушка / али йак |першу ц’і|лушку з|р’ізати це шоп х|лопц’і л’у|били / а |туйу пси бу|дут ку|сати *(сміється)* // *– А чого так називали?* – Йа ни з|найу / от |цего йа ни з|найу |точно //*– А кому віддавали цю цілушку, чи щось казали при цьому?* – | Йісти йі|йі да|вали / ну це[и] ж |билис’а / шоп це х|лопц’і л’у|били за |первойу ц’і|лушкойу / а при|казувати йа ни |чула та|кого шоб при|казували // ну йак |мама в’ід|р’ізала х|л’іба / на ц’і|лушку йіж / шоп х|лопц’і л’у|били / о|це та|ко бу|ло // а ц’і|лушку із |пасочки / |пасочку йак пик|ли / з |церкви при|несли / то зр’і|зали ў трох м’іс’|ц’ах ц’і|луше[и]чку із |пасочки / ок|райочки / та|к’і ку|сочки б|рали / то то су|шили / і ко|ли ко|рова уполо|жилас’а / ти|л’атко при|вела / це то[у]|д’і да|вали йі|йі у |п’ілo с’в’а|чену с’іл’/ с’в’а|чену |пасочку ц’і три ку|сочки // (Павлишина М.В., 1959 р.н., с. Лозова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ц’і|лушка // *–Чому її так називали?* – Ну то|го шо во|но з|р’ізувалос’а з |ц’ілого х|л’іба / і так нази|вали йо ц’і|лушкойу // *– Кому її віддавали їсти чи щось казали при цьому?* – Ну |б’іш’іст’ |д’іти з’і|дали / ц’у

ц’і|лушку ну ко|лис’ |ц’ійі д’іў|чата заби|рали ц’і|лушку бо ка|зали шо йак|шо бу|дут’ |йісти ц’і|лушку то с|коро в|ийдут’ |зам’іж // (Кислиця Г.В., 1954 р.н., с. Руданське, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ц’і|лушка // – *Чому так називали?* – Я ни |знайу …// це йак |наче |круглиї хл’іп / |ранше ни пик|ли так йак квад|ратики / таке|во / а буў к|руглиї хл’іп // і ше пек|ли на чере|н’і / о|собино |л’ітом / ко|ли ўже бу|ла ка|пуста // ка|пуст’ан’і лист|ки |брали і на цих лист|ках на чере|н’і пик|ли хл’іп // і це в’ін п’ід та|киї к|руглиї буў / о це в’ід|р’ізали це в’ід |ц’ого |круглого хл’іба / ц’і|лушка нази|валас’а // – *Коли відрізали, то казали при цьому щось?* – Ну н’і|хто н’і|чого не ка|заў / так о|бично // о|бично хл’іб йак начи|нали / начи|найет м’і|сити там за|квасити / то мо|лилис’а л’у|ди / хрес|тилис’а // хл’іп пере|хрешчували / |шоби хара|шо з’ій|шоў / |шоби бу|ло ўс’о |добре // а так |б’іл’ше / ну о|бично ўс’о ўс’ік|да / це хрес|тилис’а // (Матвієнко А.М., 1937 р.н., с. Чемериси-Барські, Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

В’ідр’і|зану в’іт по|чатку / хл’і|бини с|кибку / ў нас йійі в се|л’і нази|вали це ц’і|лушка // йійі д|айут’ |йісти / на|самперет / |д’іт’ам // во|ни |дуже |л’убл’ат’ ц’і|лушку |ўже чи|кайут’ |пока йі|йі в’ід|р’іжут’ і д|айут’ моло|дим д’іў|чатам |кажут’ шо йак|шо ц’і|лушку |з’йіла то с|коро |вийдеш |зам’уш // (Гапонова Р.М., 1951 р.н., с. Матейків, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

К|румка х|л’іба / |саме |б’іл’ше ко|ли |л’уди хо|дили |б’ідн’і / то |р’ізали гор|бух йу|му і да|вали // – *І більше ніяк, тільки крумка ?* – То к|румка з бох|н’ати х|л’іба зр’і|зали цу к|румку і |б’ідним йак при|ходиў |б’ідна л’у|дина тиї ўр’і|зала йо|му к|румку х|л’іба тиї |дала // (Трохимчук Г.А., 1934 р.н., м. Бар, Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

Йак йак / гор|бушка // – *А чого її так називали?* – Йа не |знайу / гор|бушка бо тої / бо во|на / ну йак / там |зубчиками цеї / бо |зубчиками цеї та|к’і там |форми / |знайеш вип’і|кали ў |форм’і хл’іп / і та|к’і бу|ли |тої / ну йак тої ти ж |можи з|найеш йак / та|к’і тої |зупчиками / та|к’і х|ворми |р’івчиками / о / о|це в’ід |н’ого гур|бушку в’ідр’і|зали / о / таї тої і |дуже |добре |д’іти л’у|били т’і гур|бушки / нат|рут’ ко|лис’/ |сало бу|ло |мало тот / ж’ір б|рали цеї в|нутр’ін’ії в’ін то / та|киї йак сви|н’у |кол’ат’ / йо|го за|сол’ували і во|ни тої / не то|пили а за|сол’ували тиї |д’іти с’і|дали / от / пот|ре гор|бушкойу ої гор|бушку ц’у часни|ком а то|д’і |з’ором / і та|ке

обйе|д’ен’йе бу|ло / то шо |нада да // – *Кому давали горбушку? Чи щось казали при цьому?* – Ну ка|зали шо д’іў|чатам да|вали / шоб х|лопц’і тої / ну йак на|равилас’ |хлопц’ам / д’іў|чатам да|вали гор|бушку ота|ке // (Адамчук О.Г., 1949 р.н., с. Кудіївці, Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

А х|л’ібом / |ц’ілушкойу / йа йак на по|минках то нали|вайут’ св’аш|чену во|дичку ў ста|кан і накри|вайут’ |цейу ц’і|лушкойу цеї ста|кан / а |пот’ім йак |л’уди поо|б’ідайут’ / то в’ід|шч’іпуйут’ ку|сочок |цейі ц’і|лушки і запи|вайут’ во|дойу // (Попик Г.І., 1949 р.н., с.Будьки, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ц’і|лушкойу нази|вали / ц’і|лушкойу // – *А чому так називали?* – Ну пото|мушо |воно р|’іжиц’:а і ту|то ўсо ц’і|ленке ли|шайеца |цеї |край / о а с’у|ди |дал’ши ўже р|’іжиц’:а од|не за д|ругим од|не за д|ругим / то во|но ўже роз|р’ізане з|в’ідси і з|в’ідси о а тут о|цего |ім’ено ц’і|лен’ке зали|шайец’:а ск|ра’у / о та|ке |т’іл’ки но в’ід|різаў цеї / а |дал’ше ўже й|дут с|кибки шчи|тати с|кибку // – *Кому її віддавали йісти? Чи щось казали при цьому?* – Ко|му в’ід:а|вали |йісти ц’і|лушку // о ну ц’і|лушку ц’і|лушку в’ід:а|вали |йісти ху|доб’і в’ід:а|вали |йісти восноў|ному / о і йак|шо і йак|шо йе ето вот |само’е бу|ло та|ке ше и ето вот само’е // шо д’іў|чатам чи хлоп|цам в’ід:а|вали і ка|зали // на бе|ри |йіж |шоб те|бе х|лопц’і ц’ілу|вали а х|лопцев’і на бе|ри |йіж / |шоб те|бе д’іў|чата ц’ілу|вали // да / так гово|рили // (Кукурузяк К.О., 1938 р.н., м. Жмеринка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ці|лушка // – *Чому її так називали?* – Ну бо хл’іб буў ц’і|лиї / а в’ід ц’і|лого х|л’іба в’ід|р’ізалас’ ц’а ц’і|лушка і да|вали |д’іўчин’і / |шоб х|лопц’і ц’ілу|вали // *–Коли її віддавали, чи щось казали при цьому?* – Ну шоб ти бу|ла та|ка |гарна / йак ц’а ц’і|лушка // (Майданюк В.Д., 1948 р.н., м. Жмеринка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну йак наз|вали / йак нази|вали / о|крайок / о|крайок |хл’іба / чи йак / о|крайок х|л’іба це в’ідр’і|зали / в’іт |того в’іт |хл’іба а н’е то // йак це // о|крайок чи йак / о|крайок |хл’іба // – *А кому її давали їсти?* – В’ідр’і|зали |самиї пи|рет на св’а|та / от прий|шли / хл’іп посв’а|тили чи |паску чи там / кала|ч’і в’ідр’і|зали |самиї пи|рет да|вали ко|ров’і / |свин’ам / |курам шоб |велис’а / шоб |велас’а ху|доба / ў гу|спо|дарств’і // да! // (Гаврська Н.В., 1948 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

ˈКажут шо хуˈдоб’і ˈтреба ўпиˈрет даˈвати // але йа ўже так помˈн’у куˈму куˈли ми даˈвали і шо куˈму даˈвали // – *А як її називали?* – Ц’іˈлушичку // (Войтович Л.Ф., 1941 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

ˈСкипку в’ід непоˈчатого ˈхл’іба ну / е-е / гарˈбушка поˈнашому / вот / а то / тоˈд’і коˈли йак йак назиˈвайец’:а ше гарˈбушка поˈнашому а тоˈд’і йак // – *А кому її віддавали?* – Ну хл’іп / непоˈчата / ц’а ˈкрумочка / то коˈлис’ в’ід:аˈвали / а куˈму в’ід:аˈвали йа ˈзнайу / стаˈрен’ким ˈл’уд’ам даˈвали / оˈсоби:но / ˈб’ідним йаˈким у них не ˈбуло ˈхл’іба в’ід:аˈвали / ˈд’іт’ам даˈвали от / маˈлен’ким ˈд’іт’ам таˈким шо ˈграйуц’:а ˈб’ігайут на двоˈр’і / спеˈчеш ˈхл’іпчик ˈвинисеш / куˈсочок ˈхл’іпчика паˈхн’ушчого св’іˈжен’кого з пеˈч’і // ну каˈзали / каˈзали / шо / ˈйіште на здоˈроўл’а / даˈвали ˈхл’іпчик і каˈзали ˈйіште на здоˈроўл’а // л’іˈчно йа так каˈзала / а ше / ˈц’уйу / ˈкрумочку ну то на ˈпохорон клаˈдут таˈко / ўс’іˈгда ˈкрумочку клаˈдут і ˈкажут шо Оч:иˈнаж ˈкажут / йак на ˈпохорон / ˈводу / с’іл’ / с’іл’ клаˈдут у ˈхл’іпчик і цеˈво так / клаˈдут // (Дремух Т.В., 1950 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Горˈбушкаˈтваˈринам даˈвали // (Чорній М.В., 1950 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ц’іˈлушка // ˈкажут’ хто ˈпервиї там ˈўкусит’ / то ˈзамуш п’іˈде там // хто ˈпервиї ўˈкусит’ ої це ˈдобре / бо це теˈго / ц’іˈлушка то це д’іўˈчата ше ˈзамуш буˈдут’ їти // Ну ў нас назиˈвали йіˈйі ц’іˈлушка // – *А чому її так називали? Можливо знаєте?* – Ну йа не зˈнайу / ну ˈйакос’ ˈбачите / чо / от коˈли киˈтайеш ˈмаму чи ˈбабушку чо / бо то оˈце таˈка буˈла ˈв’ідпов’ід’ / ц’іˈлушка / і от ц’іˈлушка // а остан’:у неи ˈможна буˈло ˈйісти / бо це ˈбудут’ соˈбаки куˈсати // а от ˈпершу / ўс’і ˈбилис’ за ˈнейу / це хтос’ поц’іˈлуйе // л’уˈдина йаˈка беˈре ц’іˈлушку / йіˈйі ˈбудут’ л’уˈбити // цеї куˈсочок ўс’ікˈда стаˈралис’а ˈдати ˈд’іткам // (Шевченко М.К., 1948 р.н., с. Рубань, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Гарˈбушкуˈказали / шо це гарˈбушка // – *Чому так називали?* – не зˈнайу йа таˈкого / таˈке ˈчула в’ід стаˈрих л’уˈдеї шчо це гарˈбушка / і шо це йіх д’іˈлити м’іж д’іˈт’ми а / де воˈно ўˈз’алос’а таˈке йа не ˈможу тоˈб’і скаˈзати // – *Кому її віддавали їсти, чи щось казали при цьому?* – в’ід:аˈвали в’ід:аˈвали коˈму йіˈйі / оˈсобено ˈд’іт’ам йіˈйі даˈвали /

ˈб’іл’шост’і це вип’іˈкали хл’іб / хл’іб ˈр’ізали ше перехˈрест’ували е е ˈн’іби / а тоˈд’і ўже йоˈго розр’іˈзали ˈдіт’ам даˈвали і гаˈрбушку ц’у д’іˈлили // воˈни вопˈше чеˈкали ˈцейі гарˈбушки шоб йіˈйі ˈдати // (Татарова В.І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н Вінницька обл.).

Окˈрайец’ // – *І чому так називали?* – ну бо в’ін ˈперший / ˈпершиї в’ідˈр’із // – *Кому її віддавали їсти, чи щось казали при цьому?* – Ну йак йа незˈнайу це так // с’в’аˈтили таˈкиї куˈсочок хˈл’іба шоб коˈров’і тоˈд’і ˈдати / йак ˈт’ілна коˈрова / скоˈтин’і // (Кучеренко В.З., 1944 р.н., с. Михайлівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ц’іˈлушка // — *А чому?* — Ну так назиˈвали ц’іˈлушка / і це заўжˈди даˈўали ц’іˈлушку ˈд’іўчин’і / бо ˈкажут на / шоб теˈбе ц’ілуˈвали ˈхлопц’і // хл’іп ˈперед тим йак ˈр’ізати / ˈбрали ноˈжа / ˈз’іспуду хл’іп таˈко перевˈрнули роˈбили хрест ˈнаўхрест / ˈначе йоˈго хресˈтили // і тоˈд’і в’ідр’іˈзаў ц’іˈлушечку / і заўжˈди даˈвали йак йе ˈд’іўчина / то .. а йак неˈма ˈд’іўчини / то хˈлопц’у // на шоб теˈбе ˈд’іўчата ц’ілуˈвали // (Мандзій О.П., 1951 р.н., с.Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ц’іˈлушка // і заўжˈди д’івˈчата стаˈралис’а ше й маˈл’і такоˈго д’івˈчатка йак буˈли/ стаˈрайуц’а ˈвихватити ў ˈмами той куˈсочок ц’іˈлуш ц’іˈлушку ту / бо ˈбудут ˈхлопц’і л’уˈбити // за ц’іˈлушку ˈбилис’а д’івˈчата маˈл’і // – *А кому її віддавали?* – Д’іўˈчата зйіˈдали це знаˈйеш йаˈке / це ˈхлопц’і ˈбудут’ ее ˈопшем л’уˈбити йіх ˈбудут’ / бо ˈвони ц’іˈлушку ˈзйіли да // йак у роˈдин’і йе зо ˈтройе ˈчетверо д’іˈтеї д’іўˈчатка то це стаˈрайуц’а там ˈмама стаˈрайец’а ˈдати коˈтр’ій оˈдн’ій ўже то бо по ˈчерз’і / бо ˈбудут ˈсердитис’а // і воˈна ˈмайе ˈзйісти / бо це ˈбуде ˈбудут ˈхлопц’і йіˈйі л’уˈбити // (Романь М.А., 1938 р.н., с. Зятківці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Аа / ммм // гоˈкрайок назиˈвали / гоˈкрайок / ну // назиˈвали гоˈкрайок // ну це ˈбрали оˈцеї гоˈкрайок / йак от ти моло̀ˈден’ка чи шо // цеї гоˈкрайок лиˈшали / і шоб з’іˈдала нежеˈнатий з’іˈдаў // – *Для чого?* – Ну шоб йакˈшо гоˈдружиц’а шоб оˈдно ˈодного пон’іˈмало // да / шоб ˈдружба буˈла хаˈроша // – *При цьому щось казали?* – Н’е / ну каˈзали шо шоб здоˈров’і буˈли / шоб шчаˈслив’і буˈли // шоб д’іто̀ˈчки буˈли / отакеˈго каˈзали / да // (Сяба Г.Я., 1940 р.н., с. Зятківці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Шко|ринка / гор|бушка // |йіли т’і хто |першим вйід|р’іже або |йіла |д’іўчина/ йа|ка хо|т’іла |зам’іж // (Горобець М., 1951 р.н., м. Ладижин, Гайсинський р-н, Віннцька обл., 2023 р.).

Ц’і|лушка ка|зали / і ко^{у}|ров’і |мо^{у}жна |дати ц’і|луши^{е}чку і так / хто та|к’ій ўжи^{е} |наче йак |бійши^{е} |менши^{е} йа по^{у}н’і|майу шо ни |мо^{у}же / т’ій да|вали шоб |йіло // (Зайчук Н.Я., 1946 р.н., с. Брилівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Гор|бушка ж // гор|бушка // – *Чому так називали?* – Ну / ўс’і л’у|били / моло^{у}|д’і до|пуст’ім чи х|лопц’і чи д’іў|чата гор|бушку це шоб то^{у}|д’і / ц’ілу|вали д’іў|ки / йак|шо х|лопц’іў то / д’іў|чата шоб ц’ілу|вали / йак|шо д’іў|чат то х|лопц’і… нази|вали гор|бушкойу // так йа з|найу ка|зали // – *Кому її відавали їсти? Чи щось казали при цьому? Якісь слова?* – Сло|ва то йа не^{и} з|найу / но гор|бушку так л’у|били ўс’і йі|йі // гор|бушку во|на / та|ка ї п’ідце^{и}|гока^{и}на / ну п’ід|суше^{и}на / ти |пон’ала // (Руда Т.С., 1944 р.н., с. Куна, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ко|ли хл’іп ц’і|лен’киї ше / і йо|го надр’і|зали / то це / ну та|ко ку|сочок в’ідр’і|зали / ка|зали шо це ц’і|лушка / ок|райок х|л’іба це / ка|зали шо це ц’і|лушка // – *Чому так називали?* – Ну / йа |нав’іт’ і не^{и} з|найу / ну чос’ так / чос’ так нази^{е}|вали шо це ц’і|лушка / а чо|го? от / ко|лис’ це ж так ў даўни^{е}|ну / воно ж з|даўн’іх да|вен так ве^{и}|лос’а / і чо|гос’ ми |нав’іт’ йак бу|ли ма|лими то^{у}|д’і ка|зали / ми шос’ і не^{и} ц’і|кави^{е}ли^{е}с’а то^{у}|д’і / і не пи|тали чо|го |саме так назе^{и}|вайут // – *А кому її відавали їсти? Чи щось казали при цьому?* – Ну |йісти ц’у ц’і|лушку йак|шо / надр’і|зали хл’іп / то да|вали моло|дим // ну там чи д’іў|чатам / чи х|лопц’ам йак|шо / йак|шо йе ў|дома |дочка / ну моло|да не^{и}|зам’іжн’а ше / нап|риклад / от / то ка|зали шо / на це то^{у}|б’і ц’і|луше^{и}чка шоб / шоб те^{и}|бе х|лопц’і л’у|би^{е}ли ї ц’ілу|вали // а йак|шо не не^{и}|ма ў с’ім|йі |д’іўчи^{е}ни / то да|вали х|лопц’ов’і |тоже моло|дому / |тоже так ка|зали // та ї так // (Небесна Н.Ф., 1946 р.н., с. Куна, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

От / ў|з’али бу|ханку |хл’іба / і ко|ли йо|го в’ідр’і|зали / то |слово в’ідр’і|зали не ўжи|вала л’у|дина / пото|му шо це ва|жалос’а гр’і|хом / йак це |можна но|жом |р’ізати хл’іб // вимоў|л’али |крайали / і хл’іб / ко|ли |крайали / то госпо|дин’а обоўйаз|ково / це бу|ла |т’іл’ки йі|йі |функц’ійа / во|на йо|го прикла|дала до гру|деї ру|койу / а |другойу ру|койу в’ід|р’ізувала // ка|зали на цеї шма|точок |першиї а|бо ц’і|лушка / а|бо ок|райец’ / в’ід|крайали |першу |скибку // да|вали зви|чаїно ц’у ц’і|лушку |йісти

ˈд’іт’ам / особˈливо д’іўˈчатам / і припов’іˈдали шчоб теˈбе ˈхлопц’і л’уˈбили / йакˈшо буˈдеш ˈйісти ц’іˈлушку з ˈхл’іба ˈзначит’ / шоб теˈбе ˈхлопц’і л’уˈбили // (Романець О.Й., 1950 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ц’іˈлушка // – *А чому так називали?* – Так коˈлис’ / ˈд’іти / д’іўˈчатка оˈсобино / то ˈбилис’а / бат’ˈки / коˈли хл’іб ˈвит’агнут / то ˈд’іти / д’іўˈчатка оˈсобино ˈбилис’а за хˈл’ібом / ˈшоби ˈперш’і зˈр’ізати ц’іˈлушечку / бо ˈдуже буˈде ˈдобриї чулуˈв’ік / поˈпадец’а / йакˈшо ˈз’істи ˈпершу ц’іˈлушку // (Зацерковна Н.П., 1947 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

Це назиˈвалас’а ц’іˈлушка // – *Чому так називали?* – Чоˈго воˈна ц’іˈлушка? ˈЗначит’ хл’іп ц’іˈлиї/ а ти із ц’іˈлого хˈл’іба в’ідр’іˈзала ˈц’ого і існуˈвало поˈв’ірйа шо йакˈшо ˈцейу ц’іˈлушкойу пригоˈстити доˈчку йака ўже п’ідроˈсла ее / то / ее ў ˈцейі доˈчки буˈде шчасˈливе д’івуˈван’:а / збереˈжец’а ˈцнота/ а коˈлис’ це ˈдуже ц’іˈнили і йакшˈчо / напˈриклад / шче маˈл’і ˈд’іти / то даˈвали ц’у ц’іˈлушку *(сміється)* рˈвали по куˈсочку і ˈв’ірили / шчо ˈбуде ˈдуже ˈгарно роˈсти коˈса у ˈд’іўки / йакшˈчо воˈна зйіст’ ц’у ц’іˈлушку // (Романевич О.Й., 1951 р.н., с. Вищеольчадаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

Ц’іˈлушка // – *Чому так називали?* – Бо ц’іˈлен’киї хл’іп наˈверно тоˈго йак це шо сˈлово зˈначит’ меˈн’і ˈдумайец’а / шо так буў ˈц’ілиї хл’іп та ї так ўже йак в’ідˈр’ізали та ї це тоˈго ўже так ц’іˈлушку ўже в’ідˈр’ізали ўже ц’іˈлиї хл’іп надˈр’ізали та ї ўже //– *Кому її віддавали їсти, чи щось казали при цьому?* – Нуу / коˈму даˈвали ˈйісти / шоб ˈд’іўка скоˈр’іше ˈзам’іж ˈвиїшла // (Цибульська О.С., 1948 р.н., с. Вищеольчадаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

ˈПерша шоб хˈлопц’і л’уˈбили / а ˈзадну не йіж / бо пси ˈбудут ˈдуже куˈсати / ˈзадна йак лиᵉˈшайеца / то не ˈйісти ˈд’іўчиᵉн’і / н’іˈкому / таˈкиї оˈбичаї ˈперше буў / аˈле чи це пˈраўда чи н’е / так каˈзали / шо йіж ц’іˈлушку / шоб хˈлопц’і л’уˈбили // (Ганзюк Н.В., 1929 р.н., с. Наддністрянське, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

Н’е / пе[и]к[л]и та[к]о йак йе хл’іб / тиї ку[с]очок хл’іба / ц’і[л]ушку на Ве[и][л]икден’ / йак[ш]о пе[и][ч]ут хл’іб / то ц’і[л]ушку в’ідр’і[з]айут / тиї [к]каже йак іде ў [п]оле / тиї [д]ати [т]ого х[л]’іба / чи їти до[й]іти // (Гилинич Г.П.., 1944 р.н., с. Наддністрянське, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

Тиї ку[с]очок х[л]’іба / ц’і[л]ушку на Ве[и][л]икден’ / йак[ш]о пе[и][ч]ут хл’іб / то ц’і[л]ушку в’ідр’і[з]айут / тиї [к]каже йак іде ў [п]оле / тиї [д]ати [т]ого х[л]’іба / чи йти до[й]іти // (Гилинич Г.П., 1944 р.н., с. Наддністрянське, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

Хл’іб вит’а[г]али [хл]’іпчик с [п]еч’і [п]ершу в’ідр’і[з]али ц’і[л]ушку / да[в]али д’ів[к]ам шо[б]и [хл]опц’і л’у[б]или / да[в]али йак[ш]о не[м]а д’і[в]ок ў [х]ат’і да[в]али хло[п]ц’ам/ шо[б]и д’ів[к]и л’у[б]или / а [д]’ідови да[в]али ўже [з]адну ц’і[л]ушку ту шо ўже хл’іб [з]’іли а [з]адну ц’і[л]ушку [д]’ідови а[б]им йо[г]о пси ку[с]али тай се та[к]и см’і[й]алис’а і висе[л]илис’а і ўс’о // (Дідик Л.Ф., 1936 р.н., с. Виноградне, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ц’і[л]ушка // – *А чому?* – С ц’і[л]ого х[л]’іба надр’і[з]айеш // – *А кому її віддавали, можливо, їсти?* – Ну о[б]ично и ц’і[л]ушка / так йак йе / йак йе ко[р]ова ў [к]ого / прийш[л]а [ж]’інка / а ти йі[й]і ўгос[т]ила моло[к]ом / то[у][д]’і йак во[у][н]а то[у][б]’і при[н]осит’ по[с]суду в’ід моло[к]а / то во[н]а по[в]ин:а ў[з]’ати ц’і[л]ушку і [с]ол’і і посо[л]ити і [к]инути ў ту по[с]суду / з йа[к]ойі во[у][н]а [в]ил’ала моло[к]а // (Смачелюк О. П., 1945 р.н., с. Джурин, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Йак с[к]ибку нази[в]али / ш[к]урка ка[з]али ш[к]урка / це [п]ершу ски[б]ину цеі ш[к]урки ка[з]али а[б]о [д]’іўчин’і йе йак[ш]о [д]’іўчина йе / а йак[ш]о х[л]опец то на то[у][б]’і ку[с]аї ти [п]ервиї / бу[д]ут те[б]е д’іў[к]и л’у[б]ити / а [д]’іўчинц’і ка[з]али / на ти ку[с]аї те[б]е бу[д]ут х[л]опц’і л’у[б]ити / а хто [к]каже ўку[с]и ос[т]ан’:у ўже / то [б]удут пси ку[с]ати / а йак не то п[с]ови в’ід[д]ати шоб пси не ку[с]али // (Боднар Н.С., 1950 р.н., с. Мальовниче, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

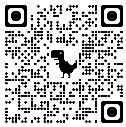

Ок[р]айец’ // [б]аїдочку [т]уйу ка[з]али окра[й]ец’ [б]аїда хто йак хт’іў ка[з]аў // ко[л]ис’ [л]’уди йак [п]еред тим йак пик[т]и хл’іп/ пик[л]и та[к]и [ф]орми [к]кругл’і бу[л]и [ф]орми / і йак пик[л]и ўже [л]’уди спи[ч]’ут’ хл’іп / [в]ит’агли / т[р]еба [р]’ізати тої хл’іп / то хто там [м]ама чи [б]абка / сам [п]еред перехрес[т]иў цеї хл’іп / а [т]од’і ўже [р]’іжут’ цеї хл’іп / с’і[д]айут ўс’і

оˈб’ідати ўже чи веˈчерати / аˈле ўсе хл’іп перехˈрешчували / а тоʸˈд’і ˈр’ізали і с’іˈдали ˈйісти // йа ˈпомн’у так ˈбабка ше та Петˈриха ˈЙузик зˈнайеш / таˈко воˈни ўсе ми маˈл’і буˈли там сиˈд’іли то так буˈло // (Жмурко Г.М., 1946 р.н., с.Мальовниче, Шаргородський р-н, Вінницька обл.).

Ц’іˈлушка // – *А чому?* – Неᵘ знайу / ц’іˈлушка так ўс’і ˈл’уди каˈзали / шо це ц’іˈлушка / йійі храˈнили / йійі так шо кˈлали таˈко на стаˈкан воˈди / чи на сваˈта чи шо // так буˈло коˈлис’ // – *А кому її віддавали їсти?* – ˈПот’ім з’іˈдали чи ˈд’іти чи хто / но неᵘ викиˈдали // (Короп М.М., 1936 р.н., с. Гибалівка, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

ˈПершу ˈскибку? Ц’іˈлушка //– *А чому її так низивали?* – Йа не зˈнайу / ˈпершу ц’іˈлушку тре шоб д’івˈчата з’іˈдали // – *І при цьому щось говорили?* – Ну каˈзали шо ц’іˈлушку поˈвина ˈд’івчина ˈз’істи йак йе ˈдома бо / шоб хаˈрошого ˈхлопц’а йіˈйі поˈпаў в’ін / це таˈке буˈло // (Бабчук М.А., 1948 р.н., с. Садківці, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ц’іˈлушка // – *Чому її так називали?* – Т’і йа зˈнайу чо йіˈйі так нази ˈвали так нази ˈвали так // – *А кому її віддавали їсти?* – Саˈм’і ˈйіли / ц’іˈлушку то ўсе л’уˈбила бо воˈна ˈдобра / йак ˈдобриї хл’іб спиˈчеш і йак в’ін на моло ˈц’і / т’і в’ін таˈкиї ˈвиросте прам так’іˈйо / ої // йа не зˈнайу / йа так ˈсвого хˈл’іба ˈхочу хот’ і ˈзараз хот’ раз поˈйісти / от ˈйак’ії цеї в’ін два дн’і посˈтойе і в’ін ўс’о ўже / стаў ˈцементом / в’ін ўже ни таˈкиї йак тої хл’іб аж розсиˈпайес’:а таˈкиї ˈдобриї // (Політрава С. О., 1929 р.н., с. Садківці, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ц’іˈлушка чи йак каˈзати // – *Як і казали так і кажіть* – ˈКрунка чи йак н’е ˈкрунка це ўже то ˈр’ізати а ˈскрайу то н’іˈби ц’іˈлушка // – *Кому її віддавали їсти?* – Д’івˈкам шоб ˈхлопц’і л’уˈбили // (Політрава М.Г., 1940 р.н., с. Садківці, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Йакˈшо ˈверхн’ій / то каˈзали ˈл’уди ц’іˈлушка / це шопᵇ хˈлопц’іў д’іўˈчат ц’ілуˈвали хˈлопц’і а д’іўˈчата хˈлопц’іў // а ˈнижн’ій каˈзали шо ни ˈйіште д’іўˈчата ˈнижного хˈл’іба / бо на вас ˈбудут’ ˈгаўкати соˈбаки // – *О такого я ще не чула.* – Таˈка пˈриказка буˈла / шо ˈбудут’ ˈгаўкати соˈбаки

// (Кушнір М.Б., 1966 р.н., м. Шаргород, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ў нас ў с|ел’і / ііі ў н|аш’ій х|ат’і / хл’іб йа|кшо йо|го розр’і|зали / то пе|рша ски|бка нази^{е}|вали гор|бушка // х|оча йа з|найу шо ў де|йаки^{е}х місц’ах дех|то ше ка|зав о|краце^{і}ц’ / то|му шо |н’іби к|раїн’а час|тина // йакш|чо ка|зати про ц’у гор|бушку / то гор|бушка /казали чи ўважа|ли шо це наї|б’іл’ш така смач|н’іша ч|астина хл’ібини // ко|ли йі|йі в’ід|р’ізали / то ў нас ў |хат’і да|вали ў нас наїмо|лодший брат буў / то^{у}|му ц’у гор|бушку в’ід:авали^{е} йо^{у}|му // то|го шо |н’іби наї|молодша / ми шану|вали ц’у ди|тину // ўзаг|ал’і-то гор|бушка інк|оли і нам по|падаласи з |сестрами та гор|бушка // ми йі|йі |дуже л’у|били / шо йі|йі помас|тити т|рошки с|мал’ц’ем // а|га йі|йі по|терти з одн’і|йейі с|торони во|на бу|ла шорока|вата // і |добре бу|ло по|терти часни|чком / з|верху с|мал’ц’ем з ш|кварочками / а|бо по|в’ідлом по|мастити / чи на|в’іт’ са|харком на|мочити ў во|д’і і по|сипати сахар|ком // |можна ше бу|ло з|верхи по|сипати ми / |інод’і / йа|кшо це нав|ес’н’і / цв’іла а|гац’ійа / то ми ше поси|пали ц|в’ітом // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

С|кибку в’ід непо|чатого к|райу х|л’іба нази^{е}|вали ц’і|лушкойу // |п’ісл’а |того да|вали ц’у ц’і|лушку сам пе|ред |йісти д’іў|чатам / а чо|го / а |тому шчо ка|зали та|киї буў |висл’іў шо ка|зали / хаї йіх х|лопц’і |л’убл’ат’ // (Чабан О.Ф., 1935 р.н., с. Рахни-Лісові, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Нази|валас’а ц’і|лушка // – *Кому її віддавали їсти, чи щось казали при цьому?* – Ц’у ц’і|лушку да|вали йак|шо йе ў |хат’і |д’івчина чи х|лопец’ то а|бо |тому / або |тому // йак|шо х|лопец’// то хаї / шоб йо|го д’іў|ки л’у|били / йак|шо |д’іўчина // то шоб х|лопц’і л’у|били // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Так / ц’а с|кибка нази|валас’а ц’і|лушка // – *А чому так називали?* – М / не з|найу чо|му так нази|вали / чо|му во|на бу|ла ц’і|лушка // ну мож|ливо в|она бу|ла йак то |сама |перша / |пеўно шо да|вала |б’іше йа|кус’си́лу е|нерг’ійу так в:а|жали // |видно шо ц’а ц’і|лушка це |сама |перша с|кибочка // – *А кому її віддавали їсти? Чи щось казали при цьому*? – Ну шо ка|зали не з|найу / а|ле гово|рили шо йак|шо |будеш |йісти ц’у с|кибку х|л’іба / |буде |йісти |д’іўчина / то |рано |зам’іж |виїде // мож|ливо

з цим бу|ло шос’ зв|йазано / йа|к’іс’// от а ос|тан’:у с|кибку х|л’іба н’іх|то не хо|т’іў |йісти бо |кажут’/ шо пси |будут’ ку|сати // то ў |ц’ому |випадку там |мало хто йі|йі ха|паў |першу // то ўс’і ха|пали д’іў|чата ўс’і |зам’іж хо|т’іли // (Пустомельник М.П., 1939 р.н., сел. Кирнасівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Йа |даже не з|найу // то|б’і шо в’ідпов’іс|ти не з|найу // чи то в’ідр’і|зали |може дл’а |мерших душ / а|бо дл’а ха|з’айіна / йа так со|у|б’і |думайу // це йа со|у|б’і так |думайу з с|войі коло|кол’н’і / то|го шо бу|ло / с’і|дайім ве|черати / йа нап|рикад з|найу ў сво|йіі с’ім|йі / ми ўс’іг|да с’і|дали ве|черати чос’ / |л’ітом ўс’іг|да с’і|дали на дво|р’і / на по|роз’і/ і |йіли так ус’і // а хл’іп / ўс’о |ремн’а в’ідр’і|зала |мама / ка|зала / шо це о|с’о |первиї хл’іп / н’е / ку|сок х|л’іба це |татов’і / а|бо |самому с|таршому / а|бо д’ід у нас ше буў // м’ії д’і|дус’ буў ше жи|виї / а|бо |д’ідов’і // а йа|ка при|чина йа не с|кажу / бо йа не з|найу // то це / ц’і|лушка во|на так і йе ц’і|лушка // це йа з|нала шо це во|но так / а|ле йа ж не |пон’ала / йа |думала шо ти / |майеш на у|ваз’і шо ко|му во|на в’ід’:і|л’алас’а |ц’айа с|кибка // мг / а то|у|д’і / йак шче ко|лис’ бу|ло |ранче / от |зара не|ма не кла|дут |зара // йак |ран’че бу|ло / по|коїн’ік у|мер / кла|дут на н’іч об’і|зат’ел’но на в’ік|но кла|дут / о|ц’у ц’і|лушку / і на ста|кан во|ди чи на к|ружку во|ди чи на ста|кан во|ди / ну шо там на|л’:айе хто йа|киї ха|з’айін / і к|лали ц’у ц’і|лушку // і то|у|д’і |рано // це йі|йі то|йу во|дойу уми|вали по|коїн’іка а ц’і|лушку зйі|дали / сво|йі |р’ідн’і // це та|ке бу|ло ко|лис’ |зара / не |робл’ат на|в’ерно / йа не з|найу йа так / во|но йак у |гор’і то то|у|д’і во|но не |т’аме шо ро|бити // – *Чого так її називали?* – Ц’і|лушка на|верно то шо во|на / |ц’іла бу|ла |р’ізалас’а / |перва // йа не з|найу |даже / не с|кажу // (Савлук О.І., 1949 р.н., сел. Кирнасівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Це ок|райенец’ / спек|ла хл’іб і з|р’ізала цу вер|хушку / |може йа не то по|думала / но ме|н’і |кажец’а шо ок|райенец’ це це / а во|на ше та|ка ко|ли зр’і|зайеш / |йак хл’іб |тіки т|рохи ос|тиг во|на та|ка хрум|т’ашча // – *Кому її віддавали їсти?* – Так ка|зали ў даўни|ну і |зараз так |кажут’ / йак|шо ти зйі|сиш окра|йенец’ х|л’іба це ц’і|лушка х|л’іба / це діў|чаткам |шоб |гарно л’у|били х|лопц’і / от |кажут мо|йа гар|буше|и|чка |шоб л’у|били х|лопц’і / а х|лопц’і йі|д’ат’ м’а|кушечку |шоб л’у|били діў|чатка // (Байбарза Є.І., 1942 р.н., с. Юліямпіль, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Окраїчик // – *Чому так називали?* – Бо самиї краї хл'іп чика // – *Кому його віддавали їсти, чи щось казали при цьому?* – Дивис'а / йа знайу / ше даже йа і дома була ў мами була корова / і колис' ми тримали / то ми сталис'а цеї окраїчик дати коров'і із с'іл':у / даже дивис' тепер так / йак хтос' дайе нам молоко / то ми биремо хл'іп чик / не об'ізат'іл'но окраїчик / хл'іб і сол'і трошки і дайемо коров'і / кажем шоб була здорова і молочко давала // ну окраїчики обично ў мене л'убл'ат' ўс'і д'ет'і / в'ін такиї хрумсткиї цеї окраїчик / хто майе зуби то дуже л'убл'ат' окраїц'і // (Марущак В.П., 1952 р.н., сел. Теплик, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

В'ід хл'іба / в'ід першого хл'іба / н'ікому його не давали / і коли в'ідр'ізали цеї хл'іб ц'ілушку / назівалас' ц'ілушка то йакшо тримали л'уди ху добу / то значит' давали ху доб'і / т'іки коров'і / свин'ам хл'іба давати не можна / а коров'і давали потому шо вона була кормі'л'іца / ў ха з'аїств'і / потому давали ўс'ігда першу скибку хл'іба в'ід першого хл'іба коров'і // а ранче коли казали шо йакшо ц'ілушку / давали д'іўчатам то йак'і були не замужом / шоб д'іўчата йіли бо кают йакшо / ц'ілушку з'йіст' д'іўчинка то йійі будут ц'ілувати хлопц'і і л'убити // (Затхей О.І., 1950 р.н., с. Велика Мочулка, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Да / або окрайец' // – *Чому так називали?*– О це йа ўже не знайу і так в'ід старих баб'іў це йа узнала / шо це так назівайец':а // – *Кому її давали і чи при цьому щось казали?*– Д'іўчин'і // йакшо хот'іла / таї давали ц'ілушку / а йак вот давали коров'і йісти ц'ілушку / сол'і туди клали / йак корова ростелилас'а то браў там хто молоко / то це треба шоб посуда була не пуста / клали ц'ілушку хл'іба із с'іл':у // (Крохмальна Г.І., 1950 р.н., с.Бджільна, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Говорили / шо дайу тоб'і хл'іба і сол'і / шоб було корист'і довол'і // коров'і так говорили // (Здунік Л.Д., 1961 р.н., с. Бджільна, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Кажут / на ц'ілушку / до д'іўчат / до хлопц'іў / на тоб'і ц'ілушку та й:іж // та / е / тибе будут' д'іўки л'убити / а / е / д'івок будут' л'убити хлопц'і // (Конюк М. А., 1942 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

Йа ни зˈнайу таˈке шо таке пˈравилʼно каˈзали / ˈали цʼу цʼіˈлушку ˈдолжен ˈзʼісти ˈпервиї хаˈзʼайін // ˈвитʼагнути хлʼіб і тої ˈперший хлʼіб / ˈперший шо саˈжала ў пʼіч / а осˈтанʼ:ій ти ˈвитʼагниш то нʼіˈкому ни даˈваї тої хлʼіб а ў ˈхатʼі / щоˈби ˈсʼіли і ˈзʼіли тої хлʼіп і шоˈби ўсʼі сʼімˈйойу ˈзʼіли тої хлʼіб // ˈали цʼіˈлушку ˈпершу вʼідˈрʼіжиш то ˈдолжин ˈзʼісти / е / ˈтато чи ˈмама / бо це хаˈзʼайі двоˈра // (Нечаєва А. А., 1947 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

Горˈбушка // хоч горˈбушку цʼу чосниˈком намас цʼіˈлушка // горˈбушка да цʼіˈлушка / наˈтерти чосничˈком ˈвитʼагнула з ˈпечʼі / воˈна таˈка раˈпатенʼка і ўпʼіˈрʼот // – *Це правда, що її дівчатам давали?* – Аˈшош // шоб хˈлопцʼі лʼуˈбили // да / пˈраўда / шоб хˈлопцʼі лʼуˈбили // а дʼід онˈдо мʼії staриї / таї шо / ти меˈнʼі даї / ˈкаже снаˈчала цʼіˈлушечку / бо шоб дʼіўˈки за мнˈойу гарˈно // йа ˈкажу за тоˈбойу так гаˈдʼуки ˈгарно ˈбʼігайут // (Шершун Г.Ф., 1955 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Цʼіˈлушка // цʼіˈлушку саˈмʼі ˈйіли / цʼіˈлушку / ˈкажутʼ шо цʼіˈлушки ни ˈможна даˈвати коʸˈмусʼ // – *От, наприклад, якшо є молода дівчина в хаті, то я знаю, наприклад, шо дівчатам давали, чи не можна було?* – Ну йа за це ни зˈнайу / аˈле йа ˈкажу шо цʼіˈлушку / цʼіˈлушку шоˈби вʼідрʼіˈзати то ˈйіли / а йакˈшо ˈрʼіжецʼа хлʼіп / то так полоˈвинка хˈлʼіба пʼідрʼіˈжайецʼа / та на ˈчетверо розрʼіˈзайецʼа / то так ˈможна даˈвати // а цʼіˈлушку шоˈби цеї / шо йак вʼідˈрʼіжиш цʼі / обˈрʼізала цʼіˈлушку таї коʸˈмусʼ ˈдала / нʼе / ˈрʼізали так от наˈчетверо хлʼіп // (Кисіль Г.І., 1933 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

ˈВипечений хлʼіб / йаˈкиї сˈпʼіксʼа уˈже у пеˈчʼі / розрʼіˈзали // ˈперший куˈсочок хˈлʼіба / вʼідˈрʼізаниї вˈід непоˈчатого кˈрайу назиˈвали окˈрайецʼ // а осˈтанʼ:ї куˈсочок хˈлʼіба назиˈвалисʼа вʼідˈлʼіпка // ˈперший куˈсочок хˈлʼіба з ˈнового ўроˈжайу даˈвали пˈсовʼі та коˈтовʼі // а цʼіˈлушку даˈвали дʼіˈўчатам / шчоб цʼілуˈвали йіх хˈлопцʼі і лʼуˈбили // (Гусарова О.В., 1955 р.н., с. Суботівка, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Цʼіˈлушка / бо хлʼіб цʼулʼуˈвали // – *А кому давали цілушку?*– Даˈвали дʼіўˈкам шоб хˈлопцʼі лʼуˈбили / а хˈлопцʼам шо би пси куˈсали / *(сміється)* на ˈможе теˈбе пес ўˈкусе // (Волощук Н.М., 1947 р.н., с. Нішівці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

Ц’і|лушкойу назива|ли // і п|риговар’ували / йак|шо ц’і|лушку з’|йісиш |першу то |будут х|лопц’і л’у|бити / а йак|шо |задн’у то пси |будут куса|ти // (Первак М.В., 1951 р.н., с. Володіївці, Могилів-Подільский р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Г|р’інка / ц’і|лушка ц’і|лушка це ц’і|лушку кааж даї ме[и]|н’і ц’і|лушку зр’іж з х|л’іба // – *А Ви не знаєте чому так називали?* – Нуу йа з|найу це так нази|вайут д’і|ди і ба|би |наш’і п|ред’іди так нази|вали // – *Кому віддавали їсти цю цілушку?* –Са|м’і |йіли // – *А казали щось?* – Ааа ц’у ц’і|лушку на с’в на Ве[и]|лиґдин’ // йак так йа шчи|талас’а |паска // бо |пе[и]ше[и] шеї не[и] св’а|тили / аж |посл’і ўже св’а|тили ўже за|чали бат’уш|ки св’а|тити / то це з|р’ізували зо шти|рох бо[у]|к’іў і хо|вали / це йак |майе ко|рова |гнати те[и]|л’а |майе те[и]|л’а / теї у тої |п’іло т’і ц’ілушоч|ки ло|мали // теї ки|дали теї да|вали ко|ров’і |пити // – *Тобто ці цілушки пила корова разом із водою?* – З во|дойу а|шож / г|р’іли |воду та|ке |п’іло да|вали йі|йі / це |п’іло та|ке нази|валос’а / це |п’іло йак ко|рова опо[у]|ложе[и]ц’а / теї |самиї пе|ред це |п’іло / н’іх|то не[и] і|дет |навіт’ / де хто ду|йіти |самиї пе|ред / а|ле |самиї пе|ред даст’ му ко|ров’і п’і|ла в’ідро |б’іл’ше[и] не[и] да|йем / бо ко[у]|рова се[и]рд|ва / і ту|д’і йа їду ду|йіти / це моло|ко з|дойу і кла|ду у п|йец // а во|но ски|пиц’а та|киї ку|л’астро нази|валос’а шо |р’ізали но|жом та|ке[и] // теї |посл’і ўже соло|дили т|рошки / а ту|д’і ж не бу|ло чим соло|дити так // (Хоменська В.Т., 1930 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ц’і|лушка // – *А чому так називали?* – Не[и] з|найу |може іза |того ц’і|лушка м’і|н’і |кажец’а іза |того шо от да|йут хл’іб чи ка|лач чи там за |когос’ на по|минках об’і|зат’іл’но ж хл’іб ц’і|луйут // |може[и] це іза |того ц’і|лушкка шо ти |імен:о ц’і|луйеш ти ж хл’іб не по |центру ц’і|луйіш а так при|гортайеш до |се[и]бе і та|ко ц’і|луйіш |може іза |ц’ого // о|бично казааа в’ідр’і|зали ц’і|лушку і да|вали |д’івчин’і на шоб там х|лопц’і ц’ілу|вали те[и]|бе чи шо // ме[и]|н’і |кажец’а шо ц’і|лушка бо по|ходе[и] в’ід |того |назва шо хл’іб ко|ли то|б’і да|йут ти |майіш |бути ў|д’ачна і пото|мушо хл’іб ў|с’ому голо|ва і шо ти його |майіш обоўйаз|ково поц’ілу|вати ти ж йо|го по |центру не ц’і|луйіш а ц’і|луйіш з|боку о так до |себе прити|лив і ц’і|луйеш з|боку // – *Тобто її віддавали більше їсти дівчатам?* – Да да |б’іше так п’ід|шучували шо / шоб х|лопц’і ц’ілу|вали // (Городенська

Н.М., 1960 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ц’і|лушка бо во|но з|верха к|райалас’ і во|на ц’і|ла того ц’і|лушка / а ўже д|руга |корка х|л’іба / то во|на ўже не ц’і|лушка / бо во|но ўже с |тойі сторо|ни / і с |тойі не|ма ш|к’ірки // – *А які повір’я пов’язні з нею?* – Ў нас |кажут’ |йакшо |д’іўчина |з’іст’ ц’і|лушку то |будут х|лопц’і л’у|бити / а х|лопц’і |мали |з’істи ц’і|лушку шоб пси не |кусали // (Свінціцка В.А., 1954 р.н., с. Чернівці, Чернівецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ок|райец / ок|райец це |первиї |хл’ібчик ок|райец / ц’і|лушечка / м.. і це йі|йі там да|вали ха|з’айанов’і / ха|з’айанов’і / шо|би в’ін покушту|ваў і це та|ке / та|ке бу|ло // та|к’і |ўс’ак’і бу|ли об|ради / то |може |трошки забо|бон’іў бу|ло |може шо *(сміється)* та|к’і / та|к’і бу|ли об|ради // (Бабій М.С., 1944 р.н., с. Лозове, Чернівецький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

С|кибка |перша в’іт х|л’іба на ну: / ок|райец’ х|л’іба буў в’ід|р’ізана в’ід не[и]по|чатого хл’іби|ни // йі|йі нази|вали то|го шо во|на / |перша в’ідр’і|залас’а / ш|курка ка|зали за|печена во|на / ў на|род’і // йі|йі в’іда|вали |йісти ка|зали а|бо д’іў|чатам а|бо х|лопц’ам / шоб л’у|били х|лопц’і л’у|били д’іў|чат хлопц’і / а х|лопц’і шоб л’у|били д’іў|чата // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

С|кибку / йа|ку в’ідр’і|зали в’ід хл’іба / йа так ск|ажу / да нази|вали ц’і|лушка // – *А чого так називали?* – а нази|вали то|му шо йі|йі в основн|ом да|вали д’ів|чатам |йісти / шоб йіх ц’ілу|вали х|лопц’і // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

С|кибочка / ц’і|луши[е]чка / ц’і|лушка // – *Чому її так називали?* – Ди|вис’а / йак |ран’ше при|ход’ат с|вататис’а / ну йак он|до до |тебе чи до |Вал’і о'с’о // при|ход’ат сва|ти / при|нос’ат х|л’іб[п] / п|учку |сол’і кла|дут ў сере|дину // при|нос’ат цеї х|л’іб[п] і об’і|зат’іл’но гобр’і|зайут ц’і|луши[е]чку і в’ід:а|йут моло|дому і моло|д’і / шоб во|ни сто|йали у д|верах і ц’у ц’і|лушку |з’іли // (Федчишина Г. Я., 1947 р.н., с. Гордіївка, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну то це нази|вали спо|конв'ікоў ц'і|лушка // – *Чому?* – А в'ід |чого во|но їшло йа то|б'і не |скажу / н'і в'ід |бабки не |чула н'і в'ід |мами не |чула // – *Кому її віддавали їсти, чи щось казали при цьому?* – А в'іда|вали ўс'іг|да ху|доб'і ко|ров'і в'іда|вали // шч'і|пали з чоти|р'ох |бок'іў по ку|сочку і ки|дали у во|дичку / ў |п'іло і ко|рова по|вина |випити / |Боже боро|ни со|бац'і |дати / |т'іки дл'а ху|доби / дл'а ско|тини ро|гатойі це / то |добре |знайу // (Заставнюк С.Г., 1942 р.н., с. Капустяни, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ц'і|лушкойу //– *А чому її так називали?* – То |верхн'у йак|шо почи|найеш |р'ізати / то нази|вайец'а |верхн'а / і ко|лис' ста|ралис'а да|вати |верхн'у |старшим йак|шо йе / там д|войе д'і|теї т|ройе д'і|теї / ну с|тарш'ім да|вали ц'і|лушку шоб во|ни ску|сали з двох чоти|р'ох |к'інц'іў / шоб с|коро а|бо же|ниўс'а йак йе х|лопец' / а н'е йак |д'іўчина ви|ходила с|коро |зам'іш а |задн'у ста|ралис'а ху|доб'і да|вати / то|го шо |кажут' |задн'а / не |можна чо|го |йісти / шоб не ку|сали со|баки так нам прет|ки гово|рили // (Король К.С., 1949 р.н., с. Капустяни, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Гар|бушка // – *Чому?* – А йа й не з|найу чого ц'ого не з|найу |того не з |найу / от не з|найу чо гар|бушка // гар|бушка |мое то|го / |мое то|го шо |може / йа со|б'і так |думайу / |мое то|му шо там ц'іо та|ко / йак |форма таї оц'і|о горбуш|ки чос' йа |думайу шос' це йа со|б'і так |думайу // не з|найу чи це так |правил'но чи н'і // – *А її комусь віддавали?* – Н'і|коли ми н'|чого так ну це ко|лис' |даже гово|рили шо ц'і|лушка |даже гово|рили / |даже гово|рили ц'і|лушка / |даже шос' |даже гор|бушка ц'і|лушка / то да|вали |б'іше моло|д'атам моло|д'атам // ко|ли от ве|с'іл':а ро|били / там да|вали моло|дим / с|тавили гор|бушку гор|бушка шоб ц'ілу|валис' ц'і|лушку ц'і|лушку / шоб ц'ілу|валис'а // (Сікоринська Г.П., 1942 р.н., с. Капустяни, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Гор|бушка / ну це гор|бушка це йак / ц'і|лушка / гор|бушка це поро|сіїс'ки / а ц'і|лушка це ў нас так |кажут' / с|кибочка |перша // в'іда|вали низа|м'іжн'ії |д'іўчин'і |хлопц'ови / шоп л'у|били х|лопц'і д'іў|чата // (Баран Л.В., 1951 р.н., сел. Тростянець, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ко|ли начи|нали ии |р’ізати х|л’ібчик / то т|реба бу|ло х|л’ібчик три |рази пирихрис|тити но|жем / а то|д’і надр’і|зали / і та с|кибка нази|валас’а ц’і|лушка // о|тої… о|ту ц’і|лушку ни мо… т|реба бу|ло обоўйаз|ково |винести на до|рогу / йак|шо їшоў чоло|в’ік / то да|валис’а д…да|вали йо|му за спа|сиб’і / |можна бу|ло да|вати |ж’інц’і / йак|шо і ди|тинка |б’ігала г|ралас’а шо ни |було до… ии чи чоло|в’іка чи |ж’інки / і ди|тинц’і |можна бу|ло да|вати // це шчи|талос’а йак би да|вали за по|мерлих / пе…|першу ско…с|кибочку х|л’іба / ц’і|лушка нази|валас’ // *– А чому так називали?* – ц’і|лушкойу нази|вали то шо ц’і|лиї хл’іб буў / йак|шо зр’і|зайец’:а |перша с|киба / то во|на нази|валас’а ц’і|лушка / шо ц’і|лого х|л’іба над|р’ізано // *– Кому її віддавали їсти чи щось казали при цьому?* – Ви|ходили на до|рогу і ка|зали / хто їшоў чи муш|чина чи |ж’інка / да|вала х|л’ібчик за ўс’іх у|мерших / за спа|сиб’і // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ц’і|лушка // *– А чому так називали?* – Ну бо ц’і|ла в’ід ц’і|лого х|л’іба в’ідр’і|заїтс’а / ц’і|лиї хл’іп оз|до та|ко ўес’ хл’іп оз|до ц’і|лиї і в’ідр’ізаїш ц’і|лушку / нази|е|ваїт’с’а ц’і|лушка / а |дал’і ўже гр’ін|к’е // *– А кому її віддавали їсти?* – Со|у|б’і |йіли а ко|му йіли // *– Чи щось казали при цьому?* – Йа не з|найу // *– Ну, наприклад, хлопцю або дівчині?* – Ну х|лопц’і шоб |йіли ц’і|лушку / шоб |д’іўка л’уб|ила / а |д’іўка хаї йіст’ ц’і|лушку / шоб |хлопец’ йі|йі л’у|биў / ї це та|к’е // (Стариш Є.О., 1943 р.н., с. Велика Кісниця, Ямпільський, Вінницька обл., 2024 р.).

Цеї ку|сочок х|л’іба нази|вали ц’і|лушка // так йак в’ін в’ідр’і|заўс’а і буў с|крайу або ну ц’і|лушка так нази|ваўс’а то|го шо в’ін буў ц’іл’|ниї і ку|сочок с|крайу с|печенойі хл’і|бини // *– Кому її віддавали їсти?* – Да|вали зазви|чаї ма|лен’ким |д’іт’ам / то|му шчо це бу|ло йім надзви|чаїно ц’і|каво // і ми ко|ли бу|ли ма|лен’к’і / то |наша ба|бус’а пе|и|к|ла і ми з |рад’іст’у і зац’і|каўле|и|н’іст’у ди|вилис’а на те йак ба|бус’а вип’і|кайе / йак |м’ісит’ / йак про|водит’ вес’ цеї про|цес // то|му ц’у ц’і|лушку да|вали нам // во|на бу|ла та|ка *(показує)* ско|ринка |дуже смач|на / |дуже та|ка хруст|ка і ми йі|йі |дуже л’у|били // *– А коли її вам давали, то при цьому щось казали?* – Ну ба|бус’а |наша заўж|ди благослоў|л’ал’а нас / заўж|ди ка|зала смач|ного вам і да|вала // ц’і|лушку да|вали та|кож моло|дим д’іў|чатам і приго|вар’ували / |шоби вас л’у|били х|лопц’і / шоб |ваше |личко бу|ло та|ке рум|йане і

ˈгарне йак ц’а ц’іˈлушка // (Ягніцька Г.Т., 1950 р.н., м. Ямпіль, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йак ўˈз’ала розˈр’ізала таї ˈўс’о колис’ / виˈт’агнула хл’іб / ˈр’ізати перехрисˈтила ноˈжом зроˈбила хˈрест / кˈраї в’ідˈр’ізала // *– А як цей край називали?* – Ц’іˈлушка // *– Цілушка, а чому так не знаєте?* – М йа шо зˈнайу чо ˈперший ц’і ц’іˈлушки в’інˈчалас’а моло͡ˈда з моло͡ˈдим таї в’ідр’іˈзали таї бˈбрали ў ˈпазуху сˈтавили таї ішˈли в’інˈчатис’а а то͡ˈд’і виˈход’ат і з ˈцеркви таї д’іˈл’атс’а тойу ц’ˈілушкойу / таї йісˈте коˈло ˈцеркви / *(сміється)* ˈл’уди ˈдиўл’ац’а ну це таˈке коˈму йаˈка забоˈбона // *– Кому її віддавали їсти, чи щось казали про цю цілушку?* – Таˈкого не ˈбуло // (Засідатель Г.П., 1943 р.н., с. Крикливець, Крижопільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ц’іˈлушка // даˈвали ˈд’іт’ам / ц’іˈлушку ˈкаже ц’іˈлушку ˈдати ˈд’іт’ам / шоб ˈд’іти поˈйіли / а тої і коᵘˈров’і даˈвали / шоб моло͡ˈка ˈдала ц’іˈлушку ˈперву і куˈсочок ˈхл’іба // (Керціцька Н.К., 1937 р.н., с.Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Сˈкибка // наˈр’ізала і хто соб’і ˈперший браў тої і йіў // вопˈшето моло͡ˈд’ож’і даˈвали / моло͡ˈдим д’іўˈчатам хˈлопц’ам ˈверхн’у ˈшкуру / шоб ˈйіли // (Цуркан Л.І., 1948 р.н., с. Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ц’іˈлушкойу // даˈвали д’івˈчаткам моло͡ˈдим / шоб ˈхлопц’і л’уˈбили/ ˈйісти ц’у ц’іˈлушку / а й ˈхлопц’ам даˈвали шоб ˈйіли / шоб д’івˈчата йіх л’уˈбили це коˈлис’ таˈк’і буˈли / хл’іп йак в’ідр’іˈзайут’ ц’іˈлушку ў ˈсамиї ˈперед таˈким моло͡ˈдим ˈд’іт’ам / ну йак д’івˈчаткам ˈхлопчикам тай даˈвали / шоб вони ˈйіли / шоб д’іўˈчата ˈхлопц’іў л’уˈбили / а ˈхлопц’і д’іˈвок // (Суровець Н.М., 1935 р.н., с. Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Краˈйушка / горˈбушка / горˈбушка / горˈбушку л’уˈбили ўс’і / горˈбушку часничˈком натиˈрали / а зˈверху сал’ˈцем / ˈсало л’уˈбили / то͡ˈд’і воˈно буˈло йак колˈбаска / ˈпахло / да / горˈбушку вс’і л’уˈбили // каˈзали / на йіж горˈбушку ˈбудут хˈлопц’і ц’ілуˈвати / ну так / таˈкий буў / йа зˈнайу так бабуˈс’і каˈзали / та ї ми так каˈзали // ну горˈбушка ц’іˈлушка / оˈтак воˈно / горˈбушка ц’іˈлушка / на горˈбушку ше ц’іˈлушка каˈзали // да / да да да / бач йа ўже ї саˈма заˈбулас’ // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

По|чаток / йак начи|найут |р’ізати хл’іб / це нази|вайец’а ц’і|лушка // і ми ўс’і йакби ў ди|тинств’і хо|т’іли ц’і|лушичку ў|р’ізати і намас|тити йі|йі по|трертим чосни|ком / і с’і|дати / і |йісти з борш|чом // а|бо ту ц’і|лушичку ше по|терти ку|сочком |сала сиро|вого. – *А чому її так називали?* – Ну / |верхн’ій ок|райец’ х|л’іба. – *А кому її віддавали?* – О|бично ха|з’айін йіс’ц’ ц’і|лушичку // (Драгомаз Г.М., 1950 р.н., с. Болган, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2026 р.).

Ц’і|лушечку х|л’іба / ц’і|лушка х|л’іба // йак |р’ізали хл’іб / і |зара так |само / йак |майут над|р’ізати / ц’і|лий хл’іб / то но|жом / та|ко |йак на перех|рест’ / х|л’ібчик перевер|нуў / тиї ота|ко (*показує як треба перевернути і надрізати*) таї то|д’і начи|наї |р’ізати // – *Тай тоді вже їли да?* – Таї то|д’і ўже р’іж і йіж / да // – *А цей як окраєц, цей, шо відрізали, тай комусь відавали?* – Ну ка|зали / то чи то заба|бони / чи шо / шо даї / йак д’іў|чатка / даї ме|н’і / шо|би х|лопц’і л’у|били / ц’і|лушку х|л’іба // (Нікітіна О.М., 1939 р.н., с. Миролюбівка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

С|кибку в’ід по|ча непо|чатого к|райу х|л’іба нази|вали по^{у}|р’ізному хто кра|йушка хто гор|бушка нази|ваў / е.. це / цеї // – *А чому так називали?* – Бо во|но буў краї так нази|ваўс’а краї х|л’іба кра|йушка // – *Кому її віддавали їсти? Чи щось казали при цьому?* – / Е… / в’ід:а|вали цеї хл’іб ко|ли в’ідр’і|зали |першу с|кибку // в’ід:а|вали моло|дим |л’уд’ам |парубкув’і а|бо |д’іўчин’і і ка|зали шо шоб х|лопц’і ц’ілу|вали або х|лопц’а д’іў|чата наобо|рот так шоб // шоб моло|дим |л’уд’ам в’ід:а|вали хл’іб // (Костенко Р.В., 1953 р.н., с. Вербка, Чечельницький р-н, Вінницька обл.).

Йа |цего не^{и} з|найу шо це гор|бушка / ам: цеї / ш|курку ка|зали / зн’і|мали / або ц’і|лушку / йак хто хт’іў / так і ка|заў // – *А кому її давали їсти?* – Йак на |Паску / при|ходила |мама с |церкви / при|носила |паску / с трох с|тор’ін об|р’ізайе по |бо^{у}к’іў / по ку|сочку / і то^{у}д’і йак ко|рова майе те^{и}л’а / та ї да|йут’ / т’ій ку|сочки ко|ров’і / о це так йа з|найу / а чи так / чи не так // (Обухівська Н.К., 1937 р.н., с. Попова Гребля, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

С|киб^{п}ку нази|вали ц’і|лушкойу // чо|му во|на так нази|валас’а то|го шо йі|йі ше н’іх|то ни^{е} обр’і|заў / н’іх|то ни^{е} йіў / о / і особ|ливо йак|шо йе |д’іўчинка ў |хат’і то да|вали ц’у ц’і|лушку з|йісти |діўчин’ц’і шоб / е йі|йі

хˈлопц’і л’уˈбили // н’іˈчого так неᵘ говоˈрили лиш пˈросто / даˈвали та ĭ ˈкаут / на зйіж / та ĭ буˈдут хˈлопц’і тиˈбе л’уˈбити // (Гафтонюк М.Г., 1946 р.н., с. Демівка, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

4. ЯК НАЗИВАЛИ НИЗЬКИЙ ХЛІБ КРУГЛОЇ ФОРМИ ІЗ ЗАЛИШКІВ ТІСТА В ДІЖІ, СПЕЧЕНИЙ З КРАЮ ПЕЧІ?

Так так ро|били йо|го із |залишк’іў |т’іста з|начит’ наки|далос’а с|к’іки у |форму / бу|ло там нап|риклад |в’іс’ім чи с’ім |форм / і по|винно бу|ло одна|кова |кіл’кіс’т’ / шоб не |виб’ігло / шоб одна|ково // і зали|шиўс’а та|кий не[и]ве[и]личкий ку|сочок зали|шаўс’а н’і ту|ди н’і с’у|ди / і його п|росто так пле[и]с|кали / розп|л’іскували і ки|дали |самого |першого / бо в’ін то|нен’кий в’ін спе[и]|чец’а бист|рен’ко // і це бу|ла та|ка об|ше |сама ўкус|н’ат’іна *(сміється) – А як називався?* – нази|ваўс’а в’ін п’ід|палок // *– Цікаво, такого слова раніше не чула. Але, мабуть, через те, що він обпалюється, так?* – на|в’ерно п’ід|палок в’ід с|лова па|лити йа не з|найу чо|го а|ле з|нали шо п’ід|палок // (Бородіна М. Г., 1954 р.н., с. Чернятинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Нази|валис’ е-е-е цеї хл’іп нази|вавс’а / м-м-м / бач / п’ід|палок // (Павлюк М. І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницької обл.).

Н’е / п’іт|палочок це пик|ли на вог|н’і |зразу / шоп |йісти / бо *(сміється)* по|ка хл’іп |випе[и]чец’а / то |д’іти ўже |б’ігайут за це / хт’ат |йісти / то на|брали |цейі рош|чини / рос|клали і на п’ід п’ід вог|н’ом та|ко |зразу йо|го пик|ли / ше го|р’іло ў пе|ч’і / і ўже це нази|ваў п’іт… п’іт|палок // (Владишевська Н.Й., 1935р., м.Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Пал’а|ничка / пал’а|ничку та|ку м: йак п’іч туто|го ў |ч’ел’ус’т’ах / йак п’іч / туто|го з|разу оце гої / то ў |чел’ус’т’ах нази|вали / це ў |чел’ус’т’ах |отут та|ку пал’а|ничку пек|ли / там тої хл’іп б’іл’ш / а це зама|ле / ма|лен’ке це гої / а |залишок |т’іста остаў|л’али на с|л’ідуйучиї раз шоб зноў рос|чинити / і пек|ти хл’іп // (Огородник М.П., 1950 р.н., с. Сестринівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

П’ід|палок // *– А чому так називали?* – Бо во|но та|ке йак кор|жами |знайеш // таї ма|чали ў час|ник йо|го / т|рошки го|л’ійу ўл’ут’ і ма|чали і кла|дут’ // (Березюк А.М., 1930 р.н., с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну / йак ў нас / ˈперший хл’іб це в’ін буў йак ˈзаўжди недоˈпечениї / коˈли в’ін буў сˈкрайу ˈпеч’і / бо ˈдал’ше там буˈло ˈб’іл’ш тепˈло / а сˈпереду ˈменше / ну йоˈго н’іˈхто н’іˈйак ни м’іг наˈзвати // – *Як називали низький хліб круглої форми із залишків тіста у діжці, спечений з краю печі?* – Ну ше назиˈвали п’ідˈпалок / тоˈго шо / в’ін ни доп’іˈкаўс’а / ˈт’іки до полоˈвини п’ідˈп’ікс’а / п’ідˈпалок // (Муравська Г.Г., 1949 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

П’ідˈпалок / так тоˈд’і каˈзали на ˈн’ого // ну да ˈскрайу бо воˈно тоˈнен’ке буˈло // те туˈди саˈдиўс’а ˈдал’ші а це ˈскрайу так буˈло остаˈйец’а / буˈвали шо розр’іˈзали йоˈго там / йак в’ін ˈкруглиї то на ˈчетверо розˈр’іжут’ / теї шоб в’ін ни буў таˈкиї виˈликий бо бач / йак остаˈнец’а ˈбіл’ше ˈт’іста / росплесˈкала йоˈго і розˈр’ізала на чиˈтири часˈтини і так ˈсамо саˈдили / саˈдили на чеˈрен’і тоˈд’і ж не буˈло ˈц’ого / вигр’іˈбаўс’а ˈпоп’іл / с ˈпеч’і таˈка буˈла дереўˈйана на н’у каˈзали / коц’уˈба // то виˈгортали йоˈго с ˈпеч’і / а теї тоˈп’іро саˈдили на таˈка буˈла дереўˈйана лоˈпата / на н’ій посиˈпалос’а ˈтрошки теї саˈдиў’са / шоб хл’іп не присˈтаў // йа ї то ше ˈбачила ˈпомн’у то так ˈт’іки рас шурˈне / і воˈно рас ˈз’іхало ў п’іч теї так йідˈне саˈдоўл’ат’ йак йе ˈпеч’і виᵉˈлик’і буˈли / тої по дваˈнадц’атеро с’іˈдало ˈхл’іб’іў ц’іх ˈкругл’іх // (Рибак Є.С., 1946 р.н., с. Молотківці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Йіх ц’і хл’іп шо остаˈвалос’а ˈт’істо ў ˈд’іжц’і / тˈреба буˈло ˈдобре ˈд’іжку ˈвишкрабати // вишкˈрабували ˈд’іжку ˈдобре і сто і с ˈтого ˈт’іста / шо ˈвишкрабали ˈд’іжку / полуˈчалис’а таˈк’і хл’іп хл’іˈбинки // і йіх пикˈли ўс’іґˈда ц’і хл’іп хл’іˈбинки пикˈли скˈрайу ў п’іˈч’і / скˈрайу ў п’іˈч’і // і каˈзали ˈвишкрабки / ну і ше пикˈли ц’і / п’ідˈпалок буў ше таˈкиї / п’ідˈпалок тоˈнен’киї хˈл’ібчик / п’ідˈпалок // ˈтого п’ідˈпалка виˈт’агували і ˈпот’ім ˈдуже буў в’ін ˈдобриї / тої п’ідˈпалок // йоˈго циˈбул’ойу наˈмашчували і ˈйіли // (Плахотнюк П.Я., 1950 р.н., с. Городище, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну п’ідˈпалок / оˈце таˈке / ше ў ˈд’іжц’і ўсе то ˈмама пеˈчут’ бо гоˈлодн’і / ў˙ˈз’али таˈко спикˈли і ў к’інˈц’і п’ідˈпалок назиˈвалос’а // (Слободянюк Н.С., 1944 н.р., с. Городище, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Тоˈд’і ше йак цеї хл’іб / ˈпечаниї без ˈформи на ˈчерен’і / хл’іб буў ˈпечаниї таˈкиї / в’ін буў кˈруглиї ниˈзен’киї назиˈваўс’а пал’аˈниц’а або пˈл’ацок

чи це'го / цеї пи'е'кли хл'іб йак там оста'валос'а 'т'істо / не ў'лазило ў 'форми оста'валос'а / то йо'го пи'е'кли на п'рип'ічку / це бу'ла во'но та'ке // во'но 'дуже 'добре бу'ло ми йо'го 'дуже л'у'били ми так йо'го че'кали // 'мама ше йак там пик'ла / 'мама то 'мало пик'ла хл'іб ба'бун'а мо'йа пик'ла / то ше так че'кала 'того п'ід'палка // в'ін та'ко з'найеш тут розгор'нули і йо'го з'разу поса'дили // в'ін та'киї буў 'добриї / а'бо ше на капус'т'аниї лис'ток / не зр'іў'н'айеш те'пер'ішн'ого х'л'іба з цим // на 'камен'і зер'но 'мел'ане во'но г'рубе та'ке / а гор'бушка пот'р'іскайет'с'а ту'то ну ц'і'го // часни'ком нати'рали / а тод'і з'д'ором з'верху або 'салом ммм а з моло'ком ше во // ну це ўс'о / це ўс'о жи'т'а це ми ўс'о прожи'вали / це ўже 'зара ми та'к'і 'дуже 'л'епск'і а то'д'і // (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Літинськиї р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Чи'е'каї чи'е'каї / ну 'перше йа 'знайу шо йак 'мама пи'е'кли хл'іп / пе'кла хл'іп / то цеї / п'іт'палки шчи'тали / п'іт'палок / ну 'перше / от на'приклат п'іт'палки с'і'брали / і на ча'р'і / ў п'іч'і пи'е'кли / йак ото'д'і ше ни'було шо 'це / на ча'р'і пи'е'кли / і це шчи'талис'а 'йак / ну мли'н'ц'і та'к'і здо'ров здо'ров'і / п'іт'палок // (Бондар Ф.М., 1948 р.н., с. Гавришівка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

За'садчик ма'лиї за'садчик / ма'ле теї не з'іїш'ло во'но 'добре / теї не 'висходило чи чи во'но ма'ле теї за'садчик // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницької обл., 2025 р.).

Да буў т'акий / ли'шаўс'а це ц'і 'залишки 'т'іста / йак'і бу'ли на 'д'ішц'і / то йа йіх ш:кр'і'бала / т'рошки му'кички добаў'л'ала / пе'ре'и'м'ішувала / і к'лала йі'йі на па'тел'ну / і ў п'іч / з 'самого к'райу це нази'валас' пе'реп'ічка / потому шо тої хл'іп буў ў бух'ін'ц'і / а це була пе'реп'ічка // (Земська О.М., 1943 р.н., м. Калинівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ее шо це йа ка'зала за п'ід'палка / шо це а то це да / це ўже зали / а воше з 'ц'ого 'т'іста т'рошки б'рали хл'іб / ви'робили а гостаў'л'али т'рошки 'ц'ого 'т'іста / шо йак'рас на скорово'ду // хто 'хоче два п'ід'палки / на скорово'ду го'л'ійу ў'л'али / і на скорово'ду це 'т'істо б'рали росплес'кали в скорово'д'і росплес'кали / і пе'ред полум'н'ам иии спик'лос'а з'верха загн'і'тилос' 'гарно спик'лос' перевер'тайут' йо'го ше д'ругим 'боком / то 'дуже 'добр'і бу'ли це п'ід'палки нази'валис'а // – *А той що залишався у діжці?* – Тої шо зайі.. зали'шаўс'а / це гостаў'л'али по'т'ім росчи'н'ати цеї хл'іб / це гос.. т'рощки 'т'іста остаў'л'али це ўсе

ўсе ўˈремн’а хто п’ік хл’іп / то ўсе ўˈремн’а у ˈд’іжц’і тˈрошки гостаўˈл’али / це шчиˈтайец’а ии росчиˈн’айут’ ˈпот’ім ник.. ўже дˈрошч’іў н’е на ˈт’іст’і пеˈчут’ / назиˈваўс’а хл’іб на ˈт’іст’і // (Панасюк Є.В., 1937 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ўс’ікˈда вишкˈрибували ц’і.. таˈка буˈла дереˈв’ана дуˈбова ˈд’іжка / і пикˈли п’ідˈпалки // ˈц’ого п’ідˈпалка стаˈралис’а пекˈти ўже на чеˈрен’і / і в’ін тоˈд’і п’ідсˈмажуйец’:а ўже иии на ну зˈверху і зˈнизу / в’ін ˈдуже тоˈд’і смачˈне / це назиˈваўс’а п’ідˈпалок // *– А той що залишався у діжці? –* А тої шо залиˈшаўс’а ў ˈд’ішц’і / коˈлис’ имм хл’іб пикˈли не на дˈрошчах /а на ˈт’іст’і йоˈго залиˈшали / і цеї ˈт’істо поˈтом росчиˈн’али / і зноў пикˈли хл’іб / і так остаўˈл’али ˈт’істо / і ˈт’істо // (Москалюк В.М., 1948 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Це п’ідˈпалок ˈп’іхс’а // п’ідˈпалок / в’ін таˈкойі ˈкруглейі форми / ˈбрали т’істо / розˈпл’іскувало так / йак корˈжа / таˈкого круˈглен’кого // і саˈжали ў чеˈрен’і // а чо не на чеˈрен’і / а таˈко ˈскрайу пеˈч’і еее // а тут вигорˈтали / ˈпоп’іл вигорˈтали ше гоˈр’іло / ˈполумйа і ˈц’ого п’ідˈпалка кˈлали / ж шчиˈтаї шчо в’ін иии / йак то п’ідгоˈраў / роˈбиўс’а п’ідˈпалки // і тоˈд’і ц’і п’ідˈпалки / иии ˈнав’іт’ иии ˈр’ізали ї оˈбм’ішували частниˈком / иии ї роˈбили до борˈшчу до страў таˈк’і п’ідˈпалочки // (Плюшко А.П., 1948 р.н., м. Погребище, Погребищенський р-н, Вінницька обл.).

П’ідˈпалок назиˈвали / йоˈго саˈдили бˈлиз’ко ˈб’іл’а вогˈн’у / розгорˈтали воˈгон’ ў пеˈч’і і йоˈго бˈлиз’ко саˈдили ˈколо ˈтого вогˈн’у // (Матвіюк С.Ю., 1950 р.н., сел. Вороновиця, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Коˈли вироб ˈл’али хл’іб ў ˈд’іс’ц’і за заўˈжди залиˈшалос’а ˈт’істо // йоˈго вишкр’іˈбали с ˈд’іж’і і вип’іˈкали ˈскрайу ˈпеч’і // в’ін буў оˈкруглойі ˈформи / і назиᵉˈвали йоˈго ˈвишкреᵘбок // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Низ’ˈкиї хл’іб це йакˈшо еее пикˈли хл’іб / вибйрайут’ ˈт’істо / ˈрешта остаˈйец’а там / беˈрут це т’істо ее нивеˈличке воˈно полуˈчайец’а / каˈзали шо це ее це ˈт’істо пал’аˈничка виˈходе ии // воˈно нивеˈличке таˈке і скˈрайу скˈрайу пеˈчец’а / і ў ˈсамиї пеˈред ее пˈробуйут йаˈке воˈно на ўˈкус / таˈке // йак ˈт’істо остаˈйец’:а у ˈд’ішц’і / йоˈго вишкˈрабуйут оо і / з ˈц’ого з невеˈличкого ˈц’ого ˈт’іста ˈробл’ат таˈкиї невеˈликиї

п’ід|палок // нази|вайец’:а це во|но п’ід|палок / бо кла|дут ее / ск|райу ее ск|райу |печ’і / і то|д’і йо|го в |самиї пе|ред вит’а|гайут і |диўл’ац’а йа|киї хл’іб / |кушайут чи |добриї / во|но та|ке на по|доб’і |коржика / п’ід|палок нази|вайец’а о з |ц’ого |т’іста // а те |решту |т’іста остаў|л’айут у |д’ішц’і / шоб во|но ос|талос’а на д|ругиї раз // і с |того |т’іста так і без д|рошч’іў пик|ли / бездр’іждо|ве |т’істо бу|ло так ви|ходе хл’іб бездр’іждо|виї / так і |зара / бездр’іждо|виї т’іст.. хл’іб |дуже |добриї / о це та|к’і п’ід|палки бу|ли // (Гринчук М.І., 1941 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну / то ви|ходе хл’іб а ц’і ее пампуш|ки / пам|пушки / пампуш|ки чи йак / йак його наз|вати ўже це п’ід|палки // п’ід|палок шо в’ін ос|таўс’а ни ба|гато |т’іста та|ке ро.. ни|зен’ке / і о то|д’і ў |самиї |пер’ід с часни|ком / с’і|дайут го|б’ідати і |ц’ого п’ід|палка з|разу з’і|д’ат / ше йак хл’іб у п’і|ч’і ни с|п’ікс’а а п’ід|палочок жеш ск|райу / та й в’ін о так нази|вайец’а // (Оранська М.Т., 1937 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

|Вишкрабок / да / ка|зала ба|бун’а / ни |йіште це |вишкрабок це йа |т’іки ми|н’і |можна |йісти |вишкрабом а вам ни |можна |йісти – *А чому не можна?* – Ни з|найу // |вишкрабок |касиц’а иии ста|р’і йі|д’ат вишкрабок / та|ко ка|зали // а це ўс’і тац’і та|ко к|лали на бу|машку і с|тавили на цеї / п’іч і цеее |йіли шоб ми ни |йіли ца|цеї ба|бун’а ка|зала / ми бу|дем |йісти з |мамойу а ви ни |йіште / а шо ни |йісти йа ни з|найу // (Чернега Г.О., 1948 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йак|шо зл’і|пили та|ко п’ід|палка на ча|р’і спек|ли |перед |полумйам то то нази|ваўс’а п’ід|палок / а те шо |вишкрабали ўже там йак йа|кис’ полу|чиўс’а ма|лен’киї на|шкрабали |т’іста / то то ўже нази|ваўс’а |вишкрабок / йак|шо |д’іжку ко|лис’ |д’іжки бу|ли / то пош|крабали |д’іжку ше там назби|ралос’а то ше та|кого спек|ли // (Чигирин Т.Д., 1941 р.н., с. Паріївка, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

П’іт|палок // – *А чому так називали?* – Нуу п’іт|палок так йак в’ін б|лижче до вогн’у // – *Він буў з такого самого тіста?* – С |т’іста та|кого / но йо|го пек|ли на сково|родк’і не к|руглиї хл’іб не вип’і|каўс’а о|так / в’ін на сково|родк’і пек|ли нази|ваўс’а п’іт|палок // (Заселян О.А., 1941 р.н., с. Лука-Мелешківська, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Аааа… ну то це ўже шо / а йак |лишит’с’а ма|лен’киї … ну та|ке да // ну йа шо з|найу йак це йа там … от ти з|найеш та|кого *(сміється)* то |чос’ не

з'найу ну з'алишок ос'таўс'а / а'ле от ос'о нап'риклад 'перед тим йак пе^{и}к'ти х'лі'ба ну д'ругиї раз не'ма там чи х'л'іба чи шо то це то ка'зали п'ід'палок та'киї на… на 'деко ў'зали не… ну ў'з'ала 'т'іста т'рошки на 'деко… і ў п'іч по'ставила т'рошки покл'у'вала йо'го там 'вилкойу чи но'жем і таке… то це таке пе^{и}к'ли ми а по'том… там 'салом / во'но ше ї 'добре та'ке бу'ло // ну а 'залишок то йа шо з'найу… йак вот не з'найу йак во'но на це ка'зали шо во'но там ос'талос'а *(сміється)* не 'помнйу та'кого // (Мартинюк М.Е., 1946 р.н., сел. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

П'іт'палок // ту йо'го п'росто 'вирубили 'вирубили ру'ками прик'л'екнули і ў'сунули ск'райу пи'ч'і в'ін сп'і'каўс'а не та'киї ви'сокиї йак хл'іп / а та'киї / 'т'іпа кор'жа / ко'лис' йак кор'ж'і та'к'і пик'ли // (Пилявець Г.П., 1946 р.н., с. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

А ск'райу ў пе'ч'і 'пекли п'ід'палки // хл'іп рожчи'н'али / от / но 'пока хл'іп пе'чец':а то т'ребуло 'чим'іс' с'н'ідати / не'ма / з'начит' зли'шали хл'іб 'ц'ого 'т'іста т'рохи ў 'д'іжц'і / от / і вироб'л'али та'к'і п'ід'палки / в'ін неви'сокиї в'ін ни'зен'киї п'росто розп'леснутий в'ін буў та'киї / де на зо три 'пал'ц'і цеї п'ід'палок і йо'го ск'райу // хл'іб ўсу'вали ту'ди 'дал'ше ў п'іч / а п'ід'палок к'лали ск'райу / от / і цеї п'ід'палок 'пока там хл'іб ше 'п'ікс'а 'доўше / а п'ід'палок 'ран'че с'п'ікс'а / то це цеї п'ід'палок ўже да'вали сн'ідати // то ўже ва'рили йуш'ку / і до 'йушки да'вали цеї п'ід'палок нази'ваўс'а // (Сидоренко Г.Г., 1950 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

'Це 'корж / 'корж та'киї / ос'тан':е 'т'істо / ро'били цеї 'корж і от 'шоб це ми п'робували / ло'майут' цеї 'корж // і це йа'ке там 'т'істо бу'ло / то це на к'раї 'печ'і / пе^{и}кли цеї 'корж і вин'і'мали п'робували / йак воно там / 'йакиї ўкус // (Постемська Є. З., 1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Ко'ли 'м'ісиц'а хл'іп / о'це зам'і'сиўс'а / це 'д'ішку пос'тавили / шоб с'ходиў / а ў'з'али с 'ц'ого шо за'м'іс'аниї / сковоро'да там чи шо там йе / росписка'ли і ко'ли п'іч 'палиц'а / а ў 'чел'устах га'раче 'дуже / то це / шо над'іб'рали / о'це п'іт^{д}палки / пик'ли ц'і п'іт^{д}палки 'прамо ў'чел'устах / ко'ли п'іч на'пал'увалас'а / це нази'валос'а п'іт^{д}палками / і так хо'т'ілос'а 'ц'ого п'іт^{д}палка п'рамо айайаї // в'ін та'киї п'іт'жараниї і прис'мажаниї і с'печаниї / ну то'д'і х'л'іба хо'т'ілос'а / бо не 'було йо'го 'доброго // *– А Ви кажете пекли в челюстах, це що таке?* – П'іч / о'це

де ў п’іч / оце|го ўс’о / і там та|ко полук|рух та|киї / п|рипі’к / на п|рип’іку полук|рух / і ту|ди / з |цего полук|руга ўже п’іч там начи|найец’а та|ка / насто|йашча та|ка / квад|ратна п’іч / шо п’іч / ту|ди |сада’т / і в’ін пи|чец’а там // а це п’іт^{д}палки то |часто пик|ли / це ли|шили |ц’ого |п’ісл’а росплис|кали на сковоро|ду і ў |чел’усти ц’і / тиї по|ка п’іч спи|чец’а / по|ка два ча|са бу|де пик|тис’а / то|д’і |буде ше га|рачиї / вихоло|дати / а тим |часом п’іт^{д}палки йе шо |йісти // (Химера О.В., 1930 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну це йак йа пе|чу пе|чу дв’і|нацит’ бу|ханочок/ а |гул’ка ли|шилас’а |т’іста // – *То як це називається?* – П’ід|палочок // то йа йо|го на сково|родц’і розце|го / і |вилочкойу по|ґоґала і по|ка хл’іп з’ій|шоў/ і в’ін з’ій|шоў в сково|родц’і // та|киї |гарниї/ пух|кен’киї // (Янчук Г.Ф., 1940 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ли|шиўс’а |капочка |т’іста ли|шайец’а / ўже хл’і|би ўс’і |гарно сфо|рмован’і / за|суното ў п’іч / і ли|шайец’а т|рошки |т’іста // так на |форму не хва|тайе йо|го / шоб дес’ ше в од|ну |форму / |брали та|ку ве^{и}|лику сковоро|ду і ло|жили йо|го ў сковоро|ду і с|тавили йо|го з |самого к|райу |печ’і // в’ін нази|ваўс’а п’ід|палок // (Соломончук О.О., 1945 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Цеї хл’іп нази|вали |корш / кор|жом / ос|татки / |корш в’ін |п’ікс’а ў чи|рин’і // (Пастушенко К.С., 1950 р.н., с. Бабин, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ее це нази|вали по^{у}р’ізнуму ў |кого йак до|пуст’ім / п’ід|палок або коло|бок // коло|бок круг|лен’киї ро^{у}|били / вип’і|кали на че^{и}ре|н’і п|росто так / а|бо на ка|пуст’ном лис’|т’і / |дуже супе|ї та|киї коло|бок і да|вали ма|лен’ким |д’іт’ам / йа|кі ў |хат’і йе во|ни ту^{о}|ді |радувалис’ та|кому х|л’ібу // а п’ід|палок б|рали ж’ін|ки б|рали особ|ливо на |поле йак йак хар|ч’і / йа|йечко молоч|ко і п’ід|палок / і це буў та|киї го|б’ід на по|л’і йім на бура|ках чи на жни|вах і так |дал’ше // (Паламаренко О.М., 1939 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну хл’іб це к|руглиї хл’іб / ну йа ж |ка^{ж}у пал’а|ниц’а / а |залишки шо ли|шалис’а т’істо це |вишкрабок / ка|зали |вишкрабок / |вишкрабала |д’іжку / то це |вишкрабок / а ше ли|шалис’а |т’істо в |д’із’ц’і / шоб на д|ругий раз бу|ло чим рошчи|нити / а то |вишкрабок буў // (Мандибура Г.Я., 1934 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл.).

Ну це ˈт’істечко / шо залиᵉˈшалос’а ў ˈд’іжц’і / то одˈн’і назиˈвали п’ідᵀˈпалком / а дˈруг’іᵘ назиˈвали ˈвихватен’ / ˈвихвᵠатнем / бо ˈв’ін ўже цеї хл’іп чик саˈджаўс’а ў п’іч / ˈс:амого кˈрайу / ˈс:амогокˈрайу / то коˈли ўже хˈл’ібᵖ буў сˈпечений і тˈре буˈло виїˈмати / то ˈсамий пиˈр’ід вийˈмали цеї п’ітˈпалочок / і ˈвихватн’ом йоˈго назиˈвали / бо йоˈго бˈрали саˈмим ˈпершим із ˈпеч’і / а тоˈд’і ўже виїˈмали хл’ібᵖ // (Молодорич Н.Г., 1950 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Пеˈреп’ічки йа ˈдобре ˈпоўн’у / шо назиˈвалис’а / а це ˈнав’і’т / коˈли ўже вишкˈрабували ˈд’іжᵚˈку і там ˈт’істо / йак оˈбично вишкˈрабували ˈд’іжᵚˈку / там ˈт’істо лиˈшалос’ / то лиˈшали і на закˈваску ˈт’істо / і роˈбили пеˈреп’ічки /туˈди лоˈжили / ў ц’у ˈйак йоˈго / ў ˈп’іч ˈтое / ˈт’іки воˈни скˈлалис’а не туˈда / а таˈко скˈрайу / тут склаˈдали йіх / воˈни таˈк’і невеˈличк’і буˈли / да / пеˈреп’ічки таˈк’і роˈбили / да / ну воˈни ˈтоже смачˈн’і буˈли // (Конопко В.О., 1949 р н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл. 2020 р. 2020 р.).

Ну йак назиˈвали так і назиˈвали хл’іб / хл’іб йе хл’іб / а т’істо лиˈшалос’а чу чут’ ос’ виби ˈвиробили мама хл’іб ўс’о а це баˈлабушку йа лиˈшила на: цеˈго на дˈругиї раз / бо оце ˈперший раз йак ти рожчиˈн’айеш / то ў тебе ˈперший раз ти закˈвас’уйеш оце цим хˈмел’ом / а на дˈругиї раз ти ўже розкˈвас’уйеш оˈцеї хл’іб у ˈц’ій ˈсам’ії ˈд’із’ц’і // (Горобець Г.М. 1937 р.н., с. Леухи, Іліннецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Лиˈшали ˈт’істо у ˈд’із’ц’і // а тоˈд’і на ˈцему ˈт’іст’і розчинˈали хл’іб / ˈшоби тоˈд’і в’ін // і п’ідˈпалок пекˈли // лиˈшали ˈт’іста в’ід хворм’і // і пеᵘˈкˈли п’ідˈпалок таˈкий на сковоˈродк’е // (Бринюк М.І., 1936 р.н., с. Яструбинці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Хл’іб / куˈли пикˈли гусˈт’ішчиї / вироˈбˈл’али таˈко руˈками на чириᵉˈн’і // саˈдили а коˈли ˈл’ітом / шчиˈталис’а п’ідˈпалки то пекˈли на капусˈтин’у // це ˈц’ійі на капусˈтин’а таˈке невеˈличке і так пекˈли на ˈц’ому і пекˈли коˈли веˈликиї хл’іб а котˈро маˈлиї то назиˈвавс’а п’ідˈпалок / це хл’іˈбина маˈла це п’ідˈпалок // (Трохимчук Г.А., 1934 р.н., сел. Бар, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ко|ли сп’і|кали хл’іб / заўж|ди ли|шали / так грам д|в’ісц’і |т’іста / жи|вого |т’іста у |д’іжц’і / дл’а май|бутн’ойі рос|чини / і ба|бун’а бу|вало пи|тали |маму чи ли|шила та |т’іста п’ід с|л’ідуйучу рос|чину // а хл’іп чик ни[e]зен’киї нази|вали п’ід|палок / п’ід|палочок // ба|бун’а вип’і|кали йо|го у |чел’устах на |самому пе|ред’і |печ’і // (Третяк В.І., 1937 р.н., с. Митки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

П’ід|палок / п’ід|палок / то в’ін |с:амого к|райечку с|тави ўс’а на лист|ков’і з ка|пусти / а йак|шо не |було то |з:ошита / на лист|ков’і |зошита с|тавили такиї п’ід|палок // це йо|го сампе|ред ви|т’агували / ми ўже йо|го не мог|ли доче|катис’а / ко|ли йо|го |вит’агнут’ // з у|с’ого |т’іста |т’іл’ки ўже ў |форми то роск|палос’а / а то ли|шилос’а там |б’іл’шиї ку|сочок |менший ку|сочок / чи |форми не хва|тило ўже / бо ў|с’ако бул|о / то цеї / то це ки|дали йо|го йак буў лис|ток капус’|т’аниї / то на капус’|т’аниї лис|ток / а н’і то на лис|ток |зошита / чис|тен’киї без |запис’іў // (Білоус А.В., 1950 р.н., с. Балки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

П’ід|палок / та|ко йо|го |вим’іш зро|били / і та|ко но|жом так йак он|до |бачу |булочки / та|ко но|жом во поз|начили / і це шчи|тали п’ід|палок // ше |хуче йо|го |нав’іт’ к|лали на ли|пух з ка|пусти / шоб |хуче с|п’ікс’а і буў на о|б’ід до борш|чу // (Решетник Г.В., 1928 р.н., в с. Балки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Пе|реп’ічок а|бо п’ід|палок // ко|лис’ на ка|пуст’ан’ім лист|ку |дуже пах|н’ушчиї п’ід|палок та|киї |житниї / на ка|пуст’ан’ім лист|ку |дуже |добриї хл’іб та|киї пек|ли / і ц’і шо на ло|пат’і са|жали / бу|ли ну ўс’і|л’ак’і хто йак м’іг при|м’ін’уваўс’а // (Зінковенко Н.М., 1935 р.н., с. Каришків, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ў нас та|киї хл’іб нази|вали йа|киї буў с|печениї ск|райу пе|ч’і з |залишк’іў |т’іста з |д’ішки нази|вали пал’а|ниц’ойу // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

П’ідпалок // оце бу|ли / оце бул|и / от д’і|теї же бу|ло ба|гато ў |с’імйах / на то че|кали х|л’іба там / ўже че|кали х|л’іба / бо там ўже бу|ло ку|сочок то там ше |татов’і / то ше б|ратов’і / бо в’ін шче дес’ |косит’ / бо в’ін же там на |пол’і |робе // а це а |д’іти ўже че|кайут’ // от ли|шилос’а хл’іб // (*показує руками як хліб ліпили)* зро|били та|киї |млинчик та|киї / |вибили

йоˈго / і на ˈжар // і ўсе і зˈразу раз два подˈ’іˈлили ўс’і // ўже ўс’і ўс’е зˈйіли / ўже зˈйіли хл’іб / це таˈкиї буў швидˈкиї хл’іб // шоб не чекˈати ˈтого / бо ж д’іˈтеї буˈло баˈгато / ˈдуже д’іˈтеї буˈло баˈгато / ў ˈс’імйі буˈло баˈгато д’іˈтеї / йаˈк’і хоˈт’іли ˈйісти // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Таˈкиї хл’іб назиᵉˈвали корˈжем // корж / то буў корж / корж // йоˈго ˈдаже ˈпили с молочˈком / ˈд’іти йоˈго ˈдуже пол’убˈл’али // в’ін ˈсамиї наїсмачн’ішиї / бо п’ідˈжареᵘˈниї с таˈкойу смачˈнойу скоˈринкойу // (Борисенко О.І., 1958 р.н., с. Рів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл’іб тої шо на краˈйу пиˈч’і ˈпечиниї це п’ідˈпалок назиˈваўс’а // це вит’аˈгали зз ˈбабка сам пеˈред тої ше пиˈчец’а уу т’імо / а ц’і ну кˈруглиї / кˈруглиї / ˈран’че ше н’іхˈто не п’ік у ˈформ’і / а пекˈли на на чириˈн’і / пˈросто хл’іб пикˈли на на ў пˈйецу на чириˈн’і без без форˈм’іў // *– А що таке чирина?* – Хе чиˈр’ін’ це / це у пˈйецу таˈка наˈбите дно це ўс’о тиˈмо / так йак на земˈл’і так і тої / но там набиˈвалос’а так шо воˈно глаˈден’ки / суˈхен’ки / чисˈтен’ки / і там шо-ниˈбуд’ п’ідстеˈлили / то буˈло таˈке нав’іц’ шо на каˈпус’т’ан’ім листˈкови / ии кˈлалии ˈт’істо на каˈпус’ц’ан’ім листˈкови веˈлик’ії каˈпус’ц’аниї / іі і таˈко таˈк’ії ˈвиробили ˈвиробили і на каˈпус’ц’ан’ім листˈкови кˈлали / і так саˈжали на лоˈпат’і саˈжали ў пйец і на на чириˈн’і пикˈли без форˈм’іў // поˈтом уже ˈвийшли форˈми то же ў форˈмах буˈли / і то ў круглих то… а воше ц’іво так’і з цим з ре… з реберц’ами // а осˈтан:’ії це шо лиˈшалос’а там / ше шо веˈликиї хл’іб не ˈвиїде / то киˈдали напереˈд’і ўже тут пеˈред тиˈмо / і це назиˈваўс’а п’ідˈпалок // (Поперечна З. М., 1942 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну з ˈзалишк’ів в иии… ў ˈд’ішц’і / чуˈчуц’ йа о на ˈц’ому / опшкˈрабували йоˈго / опшкˈрабували шоб ц’і шоˈби об нуу йак ˈчиста / шоˈби це д’іˈжа буˈла ц’а / де м’іˈсили цеї хл’іб // і туˈд’і розˈм’ішували йоˈго таˈко на ˈц’ому / і ˈдажи йак чуˈчуц’ / то воˈлогим ˈчимос’ ˈшоби… ростоўˈкали йоˈго і на ˈдажи на йаˈк’іс’ бˈрали йаˈкус’ не сковоˈродки / а йаˈкус’ буˈмашку чи ˈдажи йаˈкус’ ии ˈдосточку таˈко лоˈжили / а н’е то на на чириˈн’і / розгорˈнули ц’у чиˈр’ін’ // ˈдажи коˈлис’ ˈпоп’іл буў / аˈли каˈзали коˈлис’ йакˈшо ˈпоп’ілу ˈз’істи це ˈдажи ˈдуже ˈкорисно // і це таˈкиї кругˈленькиї таˈко виробˈл’али виробˈл’али виˈкачували руˈкойу / і роспˈл’іскували і це таˈкиї йак п’ідˈпалочок буў / назиˈвали таˈкиї п’ідˈпалок // в’ін скоˈрен’ко сп’іˈкаўс’а / і сампеˈред цеї п’ідˈпалок

вин’і|мали і о // йа|ке розлу|пали там |д’іт’ам / чосни|ком помас|тили з|верху // ўс’і |б’ігайут / ўс’і до|вол’н’і / ўс’і по |вулиц’і |б’ігайут бо ўс’о от / і |зав’іс’ц’ ў д|ругого / о ди|вис’а |бачиш там ўже |с’одн’і хл’іб с|п’ікс’а / а ў |мене бу|де |заўтра пик|тис’ // ота|ке |д’іти та|к’і тое бу|ли ко|ли’с |зара шо / так йак |зара не го|лодн’і / ко|лис’ бу|ли… |д’іти не |тойі… ну не не та|к’і бу|ли / не та|к’і |сит’і бу|ли // ну |дажи тої п’ід|палочок і о / це н’і|би п|раз’н’к |тожи йе / бо вже с’|в’іжиї п’ід|палок йе // (Молдован Т.П., 1956 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Да // це хл’іб нази|вали п|л’ацок пе|реп’ічка і еее п’ід|палок / |цеї п’ід|палок бу|вало та|ке шо |даже йа пам’а|тайу |мама пик|ла на на чири|н’і / о|то розгор|нула |жар і цеї ну і на капус|т’аному лис|точку на па|тел’н’і // но в’ін нас|т’іл’ки буў смач|ниї / шо |т’іл’ки че|кали хл’іб пе|чец’а |доўше / пе|чец’а ммм го|дина / а цеї п’ід|палок |дужи с|коро |п’ікс’а / і |д’іти сто|йат і |диўл’ац’а шо йо|го |скоро ўже ііі теп|лен’ким |з’істи // (Когут М.С., 1955 р.н., с. Сербинівці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Йак ў цеї / ў к|ругл’ії |форм’і ц’ії|во? // *– Мг.* – Ну ти|ї ли|шали та|ко / т|рошки |т’іста / шоб в’ін буў таки|й / з|найеш? / і то|д’і на т’ім |т’іс’т’|ц’і рожчи|н’али |тоже // *– А як його називали?* – Йа н’і|йак не нази|вала / ли|шила т|рошки цеї / а йак пе|и|к|ли х’|л’іп то та|ка па|тел’н’очка ма|лен’ка / і ўсе с’у|ди / ўпе|ред ўстром|л’али ў п’йец// ка|зали п’ід|палок *(сміється)* / а так ни це // *– Підпалок – це на весь хл’іб казали?* – На та|к’ії ма|лен’к’ії па|тел’н’очц’і та|ка / ма|лен’ка та|ка / ну таки|гова (*показує*) |соне|и|чко таке *(сміється)* / і ўс’о / та йа ж |кажу ў |кажн’ії |хат’і не йід|нако // (Лучко Є.Д., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну а то|у|д’і д|рожд’іў жиж |мало бу|ло / то рожчи|н’али на |тому |т’ісц’і / д|ругиї раз / ўже на д|ругиї / за|х’ід х|л’іба // рожчи|н’али на |тому |т’ісц’і // *– А як називали той хліб потім?* – Ну хл’іб / а йак йо|го нази|вали? // Нууу п’ід|палочок // *– А чого?* – Ни |найу / чо це йо|го так нази|вали / в’ін та|киї / ну нивиличкиї / ўже ў па|тел’ноц’і спи|чут і |каже о ўже п’ід|палочок с|п’ікс’а (*сміється*) / а чо йо|го так нази|вали / Бог йо|го з|найе // *– А пательньочка – це така як зараз?* – Ну да / ци|во / шо |жариц’а / ци|бул’а |сало // (Березюк О.А., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ої йак це во|но? п’іт|палок / |перше |т’істо ро|били р’іт|ковате[и] / |зараз гус|те / тве[и]р|д’ішче |робл’ат / тиї тиї ти |можиш |со[у]б’і о[у]прид’і|лити / |вим’ірати на час|тинки / шоп це йо|го р’іўно|м’ірно роск|ласти / а |перше бу|ло р’іт|ковате / так шо та|ко / |мама ўсе б|рала ру|койу і но|жом в’ідпи|л’ала і так пок|лала у |форму / тиї не ўга|дайеш і ўже ш по|том йо|го не до|л’іпиш / бо во|но ўже бу|де в’іт|кол’уватис’а тиї / це та|киї ли|шалос’а п’іт|палочок / це йо|го |нав’іт’ не у |форму к|лали / а у п|йецови ск|райу с|тавили і во|но на жар|ков’і п’ітп’і|калос’а / тиї тої ше пе[и]чец’а хл’іп / а цеї п’іт|палок ви|т’агували // (Павлишина М.В., 1959 р.н., с. Лозова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

П’ід[т]палок // – *Чому підпалок?* – Ну так на|зивали |його / п’ід[т]палок або |вихватин’ // в’ін буў ма|лен’кі і то|го йо|го ка|зали[е] шо це п’ід[т]палок // (Кислиця Г.В., 1954 р.н., с. Руданське Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

|Вихвате[и]н’ // – *А можна пояснити значення, як воно виглядало?* – Ну бо ко|нец’ / ўже ки|дайут’ у фор|ми ки|дайут’ а по|тому ли|шайет’с’а / то во|ни ўже та|ко ўже |виробимо к|руглен’ке чи то е та|ка |нав’іт’ о|це во шо *(показує)* па|тел’н’а ў |нас ка|жут’ // у па|тел’н’у / а то ўже |нав’іт’ по|тому ўже та|к’і к|ругл’і бу|ли / |без / з спе|ц’іал’но та|к’і коробки бу|ли та|к’і ни|зен’к’і т’ій це ўже |кажут’ уже о|це ўже п’ід|палок // то ўже не хл’іб а нази|вайет’с’а п’ід’|палок / шо йак ма|лен’ке по|ловина х|л’іба |йено // (Палій М.М., 1935 р.н., с. Руданське, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Низ’|киї хл’іп йак|шо в’ін не п’ід’і це з|начит’ / не з’ій|шо ў таї йак |треба в’ін нази|вайец’а п|л’ацок // а те / шо оста|валос’а ў |д’іжц’і / да ну то роз|чина оста|валас’а шоб д|ругиї хл’іб рожчи|нити і там на д|ругиї |ден’ чи ко|ли спи[е]|к|ти йо|го / не на д|ругиї ден’ |через |пару дн’іў то|д’і п’ідроб|л’алос’а |т’істо / б|ралас’ во|да теп|лен’ка і / ко|лис’ д|рошч’іў не |було то / |т’істо ли|шали / о / |імено не вики|дайут’ ўс’о |т’істо ў |хворми а ли[е]|шайут’ у |ц’ому / у ў ц’ій |мис’ц’і чи ў т’ій кост|рул’і ў |чому там рожчи|н’али та|к’і бу|ли спец’і|ал’но |д’іжки / шо ў них рожчи|н’али і то|д’і ц’а хл’іб п’ідроб|л’айут’ / це |т’істо / ў те[и]|п|лен’кій во|диц’і / теп|лен’койу во|дичкойу роз|чи тої / роз|вод’ат’ це |т’істо а то|д’і ўже ўс’о доси|пайут’ му|ку / і во|но ўсп’ід|ходе / а то|д’і зноў |м’іс’ат / так йак обикно|вено / о так // (Адамчук О.Г., 1949 р.н., с. Кудіївці, Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

Ле[и]шали то[д’і цеї [житн’ій хл’іп / йак рошчи[н’али / то в’ін ле[и]шаўс’ / ле[и]шали йо[го / ўс’і[гда йо[го ле[и]шали / то[му шо на [н’ому ўже [дрошч’іў то[д’і не [кидали / а на [ц’ому [т’іст’і / шо ле[и]шайец’а ў [д’ішц’і / рошчи[н’али хл’іб / у [н’ому // так [само бара[бол’ки ўки[е][дайец’:а і за[парки не [робиц’а / [т’іки бара[бол’ка пе[че…[вариц’а / і [м’ішчиц’а / про[цид’уйец’а / і так [само рошчи[н’айец’а / і [дрошч’іў і за[парки [б’іл’ше на [н’ому не [робит’/ [т’іки раз за[парку зро[биў / а [б’іл’ше ли[шайец’а це [т’істо / й на [цему [т’іст’і рошчи[н’айут // [пи[е]кли п’ід[палки // вироб[л’али круг[лен’к’і п’ід[палочки і к[лали на [лист’і з ка[пусти // пи[е][кли так ма[лен’к’і п’ід[палочки / розда[вали [д’іт’ам // (Коробчук А.К., 1937 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Йа не з[найу // ви[кидала ус’о [т’істо у [ринки / т’ій ўс’о / шо там лишило[с’а шо там ли[шайец’:а [вишкрабок // (Войтович Л.Ф., 1941 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Низ’[кий хл’іп / йак[шо в’ін не п’ідў [це з[начит’/ не зій[шов таї йак [треба / в’ін нази[вайец’а п[л’ацок / в’ін по[р’іпаний та[кий по[репаний / бо в’ін [мало з’ій[шоў // а [залишки з [д’іжки б[ралис’а / б[рали це [т’істо і ро[били [д’ітам ма[лен’ким та[к’і ан[гелики / і пи[е][кли йіх да[вали [д’іткам // (Кисько Т.О., 1946 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Йак ху[доб’і пик[ли / то ка[зали п’ід[палки / та[к’і то[у][нен’ке [т’исти[е]чко // с[вин’ам [мама пи[е][кла на лист[ку ка[пусти / л’ітом на капу[о]с[тину ки[дали / а так на чи[р’ін’ ки[дали хл’іб[п] / в осноў[ному на чир’і[н’ // напа[лили п’іч / згор[нули жар і ки[дали на бу[мажи[е]чку йакус’ / а то на чир’і[н’і // (Швець О.М., 1943 р.н., сел. Тиврів, Тиврівський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Пал’а[ниц’а / [Кат’а // [праўда / да // пал’а[ниц’а // а то шче [було [доц’а [знайеш йа[ке / йак [вихватн’і пи[е][кли / с [ц'ого [т'іста / де шче / ну не спи[е][кли [ми / не запи[хали ми хл’іп ў п’іч / [перше шоб [з’істи [дуже [хочец’а / то во[ни рос[катували та[к’і пал’а[ниц’і ту[ди // ну йак кор[ж’і [наши / [зарас та[к’і / ну на сан[т’іметр та[ко / [п’іўтора // а во[ни та[к’і / йак йа ка[зала / [вихватн’і // (Мотинська Г.П., 1941 р.н., м. Немирів, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну ў нас хл’іб нази|ваўс’а п’ід|палок // це ўже там / ўс’і т’і шо йе ў форми поса|дили / йіх поса|дили на ло|пату ў п’іч / ўс’о ўже / п’іч ўс’а // і там шкре^{и}б|ли ше шо ли|шилос’а скру|тили п’ід|палочок і пос|тави^{е}ли ўже // в’ін то хл’іб вис|ход’уваў / о|то хл’іб йа|киї са|диўс’а на ло|пату / в’ін вис|ходйуваў // йо|го спо|чатку розкала|дали по |формах і ў |формах в’ін маў зії|ти // а о|цеї / в’ін не с|ходиў / йо|го п|росто |шуркали ў п’іч / і в’ін скра|йечку ту|то буў / |через то не буў та|киї |пишниї йак о|тої хл’іб // (Шевченко М.К., 1948 р.н., с. Рубань, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

|Пал’а //…це пал’а|ниц’а ви|ходе^{и} та|ка а це// ої че|каї // йак в’ін / |вихватен’ з |печ’і ну от // раз два і |сп’ікс’а в’ін // корж / корж са|мо со|бойу //а це п’ід|палок // п’ід|палок / о|це так полу|чайец’:а // да да корж са|мо со|бойу / п’ід|палок і хл’іп // (Мосійчук Н.Т., 1950 р.н, с.Кисляк, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну йа|киї то|д’і ко|ли ўже ли|шилос’ |т’істо так / |може на ча|р’і к|лали / у ча|ру со|б’і пок|лали і та|киї полу|чиўс’а // п’ід|палок нази|вали // (Кучеренко В.З., 1944 р.н., с. Михайлівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

То це цеї / п’ід|палок / |вихватен’ п’ід|палок // – *Як Ви його пекли?* – На сково|родку / на ча|ру вироб|л’ала на ча|ру / да|же в’ін м’іг і не п’ід|ходити / йо|го ўсадо|вили ту|ди / на три |н’іжки с|тавили і в’ін закри|вали за|тулку / і в’ін так со|б’і і |п’ікс’а / і в’ін дес’ |сорок / т|риц’ат’ ми|нут |п’ікс’а і в’ін нази^{е}|ваўс’а п’ід|палок / |вихватен’ бо йо|го за|рас рас рас розло|мали по ку|сочку з|йіли і не|ма за се|кунду // (Патлатюк Г.В., 1947 р.н., с. Карбівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ск|райу с|печениї йак оста|йец’а |т’іста т|рошки / пек|ли то нази|вали п’ід|палком / п’ід|палок / а|бо |вихватен’ / ше ка|зали / от спек|ла |вихватен’ / таї б’і|гом на ро|боту / по|б’ігла бо не|ма хл’іб ше не с|п’ікс’а / чи йак там ка|зали ко|лис’ |вихватен’ а|бо п’ід|палок / оце так // (Корнійчук І.Г., 1941 р.н., с. Карбівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

П’ід|палок // |вихватен’ // |вихватен’ ка|зали // |вихватен’ // ти йак ли|шалос’а |трошки та|ко / то це на ча|ричку |клали на ча|ру та|ку / на сс // і ка|зали це п’ід|палок // це п’ід|палок // – *Його їли?* – А|йакже // а шо / во|но та|ке |добре це ж // то ви|сокиї / а це ни|зен’киї та|ки|ї // на ча|р’і / таї |в’ін таки|ї|го ни|зен’киї // таї ўраз зйі|дали |д’іти // бу|ло на |вулиц’у |вине|ш|еш / таї |д’ітам розлу|пила // во|ни так і ше кри|чат даї / даї ше // (Сяба Г.Я., 1940 р.н., с. Зятківці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

То|д’і / ў нас йак |мали пе|к|ти хл’іб / то ўпе|ред ро|били та|к’і |вифатн’і ка|зали на них / шоб поди|витис’ йак в’ін з’ій|шоў чи шо то / то йа |знайу ми так че|кали тих |вифатн’іў / оце ўже к’ін|чайец’а зро|били так на сково|родку і при п’і|ч’і ўже во|но там / і во|ни там приго|рали |трохи ўс’а / а|ле ми йіх виш|кр’абували в’ідти|го фс’о і так да|вали // (Начорна М.Н., 1950 р.н., с.Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Еее / |першу ли|шайец’а на|приклад ку|сочок |т’іста / ўже |форми ўс’і за|поўнен’і / п’ід|палок нази|валос’а / ки|дали п’ід|палок і тої п’ід|палок |дуже смач|ниї буў / йо|го та|ко з|верха то нати|рали хто хт’іў часни|ком / а хто хт’іў ци|бул’ойу у п’іст о|бично ци|бул’ойу нати|рали і да|вали за |когос’ по|мерлого бо це |дуже |кажут ве|лике подо|йан’ійе / за ў|мершого |дати с|печениї п’ід|палок і ше по|машчениї ци|бул’ойу / да // а ў та|к’і дн’і то |нав’іт’ ў ма|к’ітр’і там ўти|рали |ц’ого часни|ку / ўли|вали т|рошки о|л’ійі і тої п’ід|палок лу|пали і ма|чали / во|но |дуже ў|кусне / смач|не бу|ло // (Мандзій О.П., 1951 р.н., с.Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

С|крайу пи|ч’і ви|м’іс’ували цеї хл’іп чи|і|к / і к|лали на чир’і|н’і нази|ваўс’а в’ін… *(думає)* пе|реп’ічка пе|реп’ічка // і то та|киї |добриї хл’іп буў // в’ін на чири|н’і // |даже кала|ч’і ко|лис’ пи|е|кли на чир’і|н’і // – *Чирина – це як це?* – П|росто не|ма н’і|йакого н’і |дека н’і |форми н’і|чого / п|росто на чири|н’і ло|пата та|ка дери|вйана // і к|лали со|у|б’і і шур шур // і так |само кала|ч’і от вип’і|калис’а / |т’іки на чі|и|ри|н’і // (Сокор Г.Д., 1937 р.н., с. Ольгопіль, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Хл’іп низ’|койі |форми із |залишк’іў |т’іста у |д’іжц’і нази|вали п’ід|палок / йо|го с|тавили с|крайу пи|е|ч’і і йо|го |хуче шеї вит’а|гали // (Кудревич Є.В., 1954 р.н., с. Ольгопіль, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Аа це ˈмама пиᵉкˈла так йак п’ітˈпалок *(сміється)* тої назиˈваўс’а ˈвихватиᵉн’ / ˈмама ўс’о ўˈремн’а пеᵘкˈла // виᵉроᵘбˈл’айе і ў ˈчиᵉл’устах йоˈго пиᵉˈче / це ми ˈйіли // (Біла Г.Д.,1946 р.н., с. Брилівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Обшкˈрабували ˈд’ішку //…ˈйакос’ там // заˈбула / йоˈго оˈбично / оˈцеї хл’іп / ну цеї хл’іп / йоˈго вип’іˈкали йоˈго / ˈт’істо гобшкˈрабували ноˈжем / ˈт’іки не ˈгострий шоб в’ін буў бо наˈр’іжеш ˈдерево / ну цеˈго йоˈго згорˈтали / забиˈрали / йакˈшо йе скоˈтина / то цеї хл’іп спикˈли / оˈцеї куˈсочок / тна голоˈв’і кˈрутит’с’а йак воˈно зˈвец:’а //…ну пˈросто це бат’ˈки / б’іˈжи даї приниˈси то ми сˈлухали //…ооо / ˈвишкрабок / *(сміється)* йа зˈнала бо це ˈмама / доˈпуст’ім / ми ўс’іґˈда пекˈли хл’іб / йа саˈма пекˈла хл’іп із ˈТан’ойу пекˈли ˈпаски // (Захарчишина В.М., 1938 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Цеї хˈл’іб назиˈваўс’а / на чериˈн’і / ˈпеченийˈ / це на чириˈн’і / це без ˈформи / на чириˈн’і ˈпеченийˈ / хˈл’іп / не ˈформо / не форˈмовийˈ / а таˈкийˈ / п’ідˈпалки на них каˈзали / підˈпалки це / коˈли и / хˈл’іб / и / ше / там сˈходе а воˈни там беˈрут / ˈцаго / підˈпалка / і б’іˈгом на сковоˈродку чи на шос’ сˈтаўл’ат і ў пеˈчут / і / йіˈд’ат *(сміється)* / но гаˈр’ачого хˈл’іба ˈйісти не ˈможна в’ін збиˈвайец’:а комˈками / мг гаˈр’ачийˈ хл’іб / збиˈвайец’:а комˈками / і оˈпасно / ˈйісти / о // (Бойко М.О., 1946 р.н., сел. Дашів Гайсинський р-н, Вінницька обл.).

Ну / коˈли виᵉробˈл’али із цеї д’іˈж’і ну ˈначе із д’іˈж’і хл’іп / ˈвироби ᵉˈли доˈпуст’ім там / ˈвиїшло ў нас ˈсемеᵘро чи ˈшестеᵘро хл’іˈбин / і ше / так ˈт’істо на по краˈйам залиᵉˈшалос’а / на на дн’і / знаˈчит’ це йак би / йак ˈвишкр’ібок таˈко / зˈнач’іт пообшкˈрабували ц’у д’іˈжу / ˈвибрала зˈв’ідти це ˈт’істо ўсе от / і тоᵘˈд’і йоˈго ўже ˈможна на / ну коˈлис’ каˈзали на чаˈр’і / от сˈтавеᵘли на чаˈру таˈка кˈругла / велиᵉˈчен’ка / сˈтавиᵉли це ˈт’істо туˈди і / і в’ін скˈрайу / ўпеᵘˈред ж хл’іп саˈдили туˈди пикˈти / а тут уже ˈм’ісце / то назиᵉˈвали шо це п’ідˈпалок // ну так от / ˈтоже так от назиᵉˈвали п’ідˈпалок / а чоˈго ˈсаме / ну ˈвишкр’ібок каˈзали шо це / бо це ўже виᵉшкр’іˈбали це ˈт’істо з цеї д’іˈж’і / то оˈце так назиˈвали // (Небесна Н.Ф., 1946 р.н., с. Куна, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну бу|ли |залишки |т’іста ў д’і|ж’і / бо так н’і|коли не попа|дало / шо бу|ла |форма нак|ладена / обоўйаз|ково шос’ ли|шалос’а // і от з|начит’ ко|ли ше вип’і|кали цеї хл’іб / то от ў д’і|ж’і |брали ц’і |вишкрабки і |скручували та|к’і ма|лен’к’і/ к|ругл’і / йак те|пер го|ворат’ / коло|бочки / і скла|дали йіх тут / |скрайу пе|ч’і // |звали йіх п’ід|палки / пе|реп’ічки // а дл’а чого вони? // по|перше / шоб |дуже |лак’ітно ди|тин’і |дати та|кий / а шче / ко|ли б|рали о|цеї х|л’ібчик с|печений цеї п’ід|палочок / то по |н’ому с|удили/ йа|кий на с|мак майе |бути о|тої хл’іб/ йакий там с|печений уже у |формах // (Романець О.Й., 1950 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

|П’ідкидок // та|кий круг|лен’кий хл’іп чик / шо ли|шалос’а ро|шчина ў |мисц’і чи / там ў каст|рул’і / то йо|го та|ко вироб|л’али круг|лен’кий і / ск|райу ў п’ец засу|вали / і в’ін так сп’і|каўс’а с|п’ікс’а на |поп’ілув’і шчи|тати бо // так нази|вали йо|го |п’ідкидок // (Зацерковна Н.П., 1947 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

П’ід|палок // п’ід|палок / то |даже не с форм / то шчири|н’і / с |п’еца та|ко // |т’істо ли|шилос’а ў |теби / шо не ў|л’ізло ў |форми // да // п’ід|палок / на чири|н’і пек|ла // п’ід|палок // са|жали і на чири|н’і / спек|ли то |саме |луче // (Баяк О.Ф., 1948 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А ше ко|ли хл’іп пик|ли / ко|ли за|м’іс’ували йо|го ў |ночвах/ у т’ім та|к’ім дереў|л’ан’ім ко|рит’і / о то вироб|л’али вики|дали т’і ба|лабушки вики|дали ў фор|ми / йак|шо пик|ли на фор|мах йак|шо на д|нови то на д|нови / а|ли йак|шо пик|ли ў фор|мах і ли|шалос’а там та|ка ж|мен’а |т’іста шо ўже ў |форму не |ўлазиц’а і то |т’істичко ли|шайец’а /таї ўже на ба|лабушок шоб |вишушити |само со|бойу в’ід’іб|рали а там ше ли|шайец’а / то|ди рос|качуўали розроб|л’али та|ко ў ру|ках на та|кий |грубий |грубий блин / на два |пал’ц’і та|кий |грубий блин / і то|ди ло|пату пос’і|ўали |вис’іўками / а той блин на ло|пату і з ло|пати шур у |п’іч на чи|р’ін’ / о де буў де буў жар а|ли там ўже |жару не|ма… і то|ди на чи|р’ін’ пок|лали і та|к’і / |жарили п’ід|палок / в’ін та|кий буў |самий лу|ч:ий / то|ди йо|го |т’ажко |д’іти л’у|били / нат|ру чосни|ком по|сипл’у с’іл’ а чосни|ком на|тру / та таї |йіст’ ўс’а с’і|мйа ве|черайе бо во|но |дуже смач|не ше смач|н’ішче йак хл’іб / бо в’ін та|кий то|нен’кий і |скоро при|жаруйец’а і хрус|т’ашче та|кий // ўс’і л’у|били бо во|но |хрумкало /ко|ли |йісиш таї воно |хрумкайе //

ка|зали на |него п’ід|палок // (Дідик Л.Ф., 1936 р.н., с. Виноградне, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

А та|ко ск|райу |коло |цего ўс’оĭ хл’іб^{п} поса|жайут на|зад^{т} / а то^{у}|д’і ту|то ск|райу та|к’і |робл’ат п’іт|палок // ру|ками ту|да с’у|да та|ко |вибйут і ки|дайут той п’іт|палок / і ўже то^{у}|д’і йак ўже там в’ін пос|тойаў час чи там |менче^{и} чи |б’ілше^{и} / йак |вит’агнули тоĭ п’іт|палок / поди|вилис’а шче ко|лис’ та|ко ка|зали |носом / йак прик|лали н’іс / а пе^{и}|че до |носа то це ўже с|п’ікс’а // тоĭ п’іт|палок ше роз|лупуйут / поди|вилис’а шо в’ін с|п’ікс’а і то^{у}|д’і ўже вит’а|гайут хл’іб^{п} // (Кравінська Г.Ф., 1949 р.н., с. Носиківка, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ко|ли ма|ма вироб|л’ал’а хл’іб у фо|рми / спец’і|ал’но / йа|к’і зма|шчувалис’а о^{у}|л’іĭкоĭу / вироб|л’ал’а хл’іб / а|ле ў тоĭ ўже час ли|шалос’а ше т|рошки |т’іста // це |т’істо з н’о|го ро|били та|к’і пала|нички / ў нас нази|вали о // ц’і пала|нички ко|ли ўже са|дили хл’іб ў п|йец / то ц’і пала|нички ки|дали п|росто на чер’ін’ // іно|д’і во|ни бу|ли з|низу ў поп’іл’ц’у / а|ле во|ни с|коро пик|лис’а // а шче ко|ли йіх роз|качували / то по|сипали з|верхи та|ко бага|тен’ко |сол’і // т|роше^{и}чки про|ходиў неба|гато |часу / і во|ни ўже бу|ли го|тов’і / ўже мо|жна бу|ло |йісти // ми йіх з ра|д’іст’у |йіли / часни|чком по|терли / |дуже і |дуже бу|ло смач|но // ну нази|валис’а во|ни так йак с|коро йіх з |печ’і вин’і|мали / то во|ни нази|валис’а ў нас |вихватин’ // шо ско|ро йіх ви|мали / |вихватин’ / ота|к’і // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл.).

Йа не^{и} з|найу / п’ід|палок на|верно то|гошо це в’ін там ммм та|ке ни|зен’ке там / шо це / це |вишкрабали то то ўс’о / |вишкрабанок чи йак це там |тоже та|ке |можна ка|зати бу|ло / |вишкрабок // (Горобець С. Г., 1944 р.н., с. Джурин, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Пе^{и}|реп’ічка // – *А можете розказати про неї?* – Це це буў не ос|тан’:іĭ / це буў ну ў пи^{е}|ч’і в’ін полу|чаўс’а |н’іби ос|тан:’іĭ |першим ос|тан’:іĭ / бо |першиĭ х|л'іп^{б} са|жали на чи|р’ін’ / ту|ди |дал’і / а ск|райу йак ли^{е}|шалос’а т|рошки |т’іста / то ро|били та|киĭ ни^{е}ви^{е}|личкиĭ х|л’ібчик і к|лали ск|райу / і там м’іг ше |бути жар / і в’ін прик’і|паўс’а з|верхи та|киĭ при^{е}|чеиниĭ буў / і нази|ваўс’а пе^{и}|реп’ічка // п|риказка про пе^{и}|реп’ічку / раз два і пе^{и}|реп’ічка го|това то|го шчо во|на ни^{е}ви^{е}|лика /

і клаˈдец’:а скˈрайу / і воˈна раз два / пеᵘˈреп’ічка гоˈтова // (Свята Л.В, 1948 р.н., с.Клекотина, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

П’ітпалок // – *А спечений скраю печі?* – П’ітˈпалок / це н’іˈби шчиˈтайец’а скˈрайу на т’ім / не палаˈниц’а а п’ітˈпалок назиˈвайец’а / то ˈвиробили хл’іб / ˈўсунули ˈспереду там йак’і баˈлабухи / т’ій п’ітˈпалок // (Політрава М. Г., 1940 р.н., с. Садківці, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Низ’ˈкиї хл’іб кˈруглойі ˈформи заˈлишенойі у ˈформах ˈт’іста назиᵉˈвали палаˈницейу / аˈбо п’ідˈпалком аˈбо палаˈницейу // (Чабан О.Ф., 1935 р.н., с. Рахни-Лісові, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Хл’іб / тої шо на краˈйу пиˈч’і ˈпечиниї / назиˈваўс’а п’ідˈпалок // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с.Городківка,Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

ˈЗалишки у ˈд’іжк’і ї то шо залиˈшалос’а йоˈго ˈт’іпа йак ˈвишкрабок назиˈвали // йоˈго ˈтоже бˈрали /но то..той ˈвишкрабок вже ˈможна буˈло ˈт’іки ˈйісти ставˈрен’ким ˈл’уд’ам / а моло̀ˈдим д’івˈчатам і моло̀ˈдим не ˈможна то / бо то каˈзали це ˈвишкрабок / це не ˈможна це ˈт’іки ˈможна ˈтому хто п’ік уже ставˈрен’киї /то ˈтому ˈможна ˈйісти / а моло̀ˈд’ож’і не ˈможна буˈло / то ˈвишкрабок уˈже буў // оˈто ˈт’істечко шо вишкˈрабували то / то назиˈваўс’а ˈвишкрабок / йоˈго ˈможна ˈйісти ˈт’іки буˈло ˈтому хто п’ік ˈможна буˈло // (Гринько М.Ф., 1951 р.н., с. Тиманівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Е / чеˈкаї чеˈкаї чеˈкаї чеˈкаї // ˈвихватен’ назиˈваўс’а / ˈсамиї пеˈред пекˈли / таˈке йак ти ˈкажеш то / е / то ˈвифатен’ се буˈло / пеˈчут зо зо три тих / таˈкиˈ / пˈрамо / на чиˈр’ін’ на лоˈпату і на лисˈток і / і / ˈсамиї пеˈред пеˈчут т’і ˈвифатн’і // то ˈвифатен’ назиˈваўс’а // (Процько В.С., 1931 р.н., сел. Кирнасівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А / е / фаˈт’ушка // да // а чо фаˈт’ушка / бо йіˈйі виˈфат’ували ў ˈсамиˈї пеˈред // йіˈйі кˈлали на лесˈток каˈпусти // аˈбо кˈлали на / на лисˈток каˈпусти вобшˈчето / а н’і то йак неˈма каˈпусти / клаˈли пˈросто / саˈжали на лоˈпатку і кˈлали пˈросто ставˈре до / там уже хл’іп саˈжалис’ у / ˈформах // а цеї / ставˈредно таˈко ˈтута / і воˈна фаˈт’ушка назиˈвалас’а // ˈсамиї пред йіˈйі виˈфат’ували / ˈчерез то йіˈйі

нази|вали фа|т’ушка // (Савлук О.І., 1949 р.н., сел. Кирнасівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А ў |самиї пе|ред |бабушка / йак це ўже |мала / ну хл’іб |виробила шоб в’ін п’ід|ходе / во|на т|рошки |т’іста ли|шила // нази|валас’ хва|т’ушечка / шо во|на зро|била там /е / з ка|пусти лис|точок / на не|йі пок|лала / во|на та|ко но|жом йі|йі / по|дз’обала по|дз’обала / поса|дила хл’іп / а то^{y}|д’і ц’у фа|т’ушечку // шо во|но скоу|р’іше сп’і|кайец’:а йак хл’іб / а йа // загл’а|дайу там / |коло пе|ч’і че|кайу ко|ли ўже |бабушка ме|н’і // а |через шо нази|валас’ фа|т’ушечка шо / во|но вит’а|галас’ |ран’ше х|л’іба // |каже |вихватили / фа|т’ушечку // (Пустомельник М.П., 1939 р.н., сел. Кирнасівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

П’ід|палок // – *Підпалок?* Да // – *А як він виглядав, наприклад?* – Ну йак ота|киї |круглиї отако|го хл’іб бо йак у |форм’і то в’ін |форма в’ідби|вайе ж о|с’о гет’ т’і ц’і сво|йі |наче / йа|ка там |форма / а це |просто п’ід|палок нази|ваўс’а / йак корж / |т’іки гру|б’ішчиї бо корж та|ко бо буў і пр’іс|ниї корж та|ко |просто ўз’аў |т’іста ўбиў йаї|це і там йа|койус’ си|роваткойу чи чим / зам’і|чиў зам’і|сиў розка|чаў і пе|ред п’і|чойу та|ко / ўс’о в’ід|горайеш |перед п’і|чойу шоб не |було по|п’іл’а н’і|чого / чи |даже ї на йа|к’ійс’ ча|р’і / таї то нази|ваўс’а корж / ко|рж’і пе|кли / йак|шчо ма|ла с’ім|йа чи шо таї ба|гато |хл’іба не пе|кли бо ли|шайец’:а / а не|ма |хл’іба таї спе|кли корж таї йі|д’ат’ // (Чернега В.М., 1943 р.н., с. Велика Мочулка, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Той / хл’іб |т’істо йа|ке зали|шалос’ |трошки / йо|го |ставили та|к’і бу|ли |тринишки |ранче / ў |кажнойі / госпо|дин’і / бу|ли |тринишки / і ко|ли зали|шалос’ це |т’істо йак|шо там п’іч ў п’іч уже не у|лазило / йо|го |ставили на |тринишки там на йа|кус’ ча|ру чи на |форму / то нази|ваўс’а п’ід|палок / і |того п’ід|палка / ко|ли в’ін сп’і|каўс’а / |зразу йо|го |самого |первого / роз|лупували дл’а с’ім|йі / |тоже йо|го н’і|кому не |треба бу|ло да|вати / о|тої п’ід|палок / ўже хл’іб ше буў га|рачиї / ко|ли йо|го накри|вали ко|ли |вит’агнут ше |наш’і ба|би бу|ли та|к’і / шо |змаст’ували йо|го |трошки во|дичкойу / і накри|вали та|кими бу|ли / спец’і|ал’но чи покри|вал’ц’а чи та|ке / |т’іпа йак ну |ранче йа|к’і бу|ли / йа|к’іс’ та|к’і ра|денц’а / шо йіх мо|чили / накри|вали шоб цеї |хл’ібчик в’ід|ходиў / по|ка тої хл’іб в’ід|ходит’ / а цеї п’ід|палок у|же роз|лупували / і ве|черали ним / бо ж ко|ли пе|кли хл’іб / з|ранку по|ка |зранку за|м’іс’ат /

по|ка в’ін спе|чец’:а / це про|ходило ўже до |вечора / а у|вечер’і при|ход’ат’ з ро|боти / і зна|чит’ цеї п’ід|палок роз|лупували і ўс’і ним ве|черали // (Затхей О.І., 1950 р.н., с. Велика Мочулка, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну ка|зали / це п’ітшк|р’іптач / бо во|ни шкреб|ли по |корит’і таї цеї // таї о|це та|ко ка|зали // (Конюк М.А., 1942 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Це нази|вали цеї хл’іб п’іт|палок // цеї хл’іб |самиї |заднїй йак са|жали ўже у |чел’устах та|ко / це |самиї |заднїй хл’іб / у|же // (Нечаєва А.А., 1947 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Так / |вишкрабок / ка|зали на |него |вишкрабок // ли|шила т|рошки |т’іста / |вишкрабочок / спе|чу цеї та|киї цур|палочок // (Шершун Г.Ф., 1955 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

То ў пе|ч’і / то пе^{и}к|ли ц’і / |вишкрапки ка|зали // |вишкрапки / то вишк|рабували |лошкойу ўже та ї та|к’і ба|лабушки ро|били / то ка|зали шо то |вишкрапки // (Кисіль Г.І., 1933 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Нази|вали це т’істечко |вишкр’ібок і йо|го пек|ли з ск|райу пе|ч’і та|к’і ма|лен’к’і хл’і|бинки йо|го |можна по|том і чосни|ком намас|тити і д’і|лилис’а |д’іти че|кали / |л’уди це і |пот’ім цеї |вишкр’ібок |кидати і |курам |чисто ўс’ім це такиї ма|лен’киї |вишкр’ібок // (Волощук Н.М., 1947 р.н., с. Нішівці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

Це назива|ли п’ід|палком / за|лишки хл’і|ба йак|шо пекли|с’а на че|рен’і / на пе|ч’і то|ї сажа|ли йо|го / лопа|тка така дере|ўйана |була і сажа|ли пр’а|мо на |чер’ін’ / і так пек|ли // то це назива|лося п’ідпа|лком // – *А черінь це що?* – Ну пр’а|мо без н’ічо|го / без |дечка / н’і|чого не кла|ли / лиш кла|ли пр’а|мо // – *А його з’їдали останнім чи першим?* – Пе|ршим / чосни|ком масти|ли і са|лом серед|ковим / о то буў |дуже до|бриї хл’іб // (Первак М.В., 1951 р.н., с. Володіївці, Могилів-Подільский р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

П’ід|палок і п|л’ацок йа|к хто х|т’іў // – *Як він виглядав?* – Та к|руглиї буў / ше назива|ли |вишкрабок / і |йіўс’а |першим // (Кушнір О.С., 1938 р.н., с. Володіївці, Могилів-Подільский р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

П’ід|палок // – *Зможете мені щось розповісти про нього?* – Ну |виро^{у}била хл’іб / теї ли^{е}|шайец’:а т|рошки |т’іста / теї |вирубила |вирубила та|ко к|ругло / в’ін з’ії|шоў таї так на че^{и}|р’ін’ ота|ко без н’і|чо / без |форми // н’і|чо оз’|до та йак це че^{и}|р’ін’ це нази|валас’а ч’і|р’ін’ у п’і|ч’і // і це са|дж͡айу цеї п’ід|палок / і в’ін ви|сходи тут на табу|рет’і / ше не са|дж͡аю / ў|суну |форми/ а |посл’і са|дж͡аю цеї п’ід|палок і пе|чу // і ми йі|мо йо|го с фа|сол’ами / с х|л’ібом на|терт’і чи йа|ка |йушка / м|н’аса ж ни^{е} |було // |йушка там та|ко / кар|тофел’ка ота|ке / с|мажу му|ки на па|тел’н’і / та|ка шо рум|н’ана бу|ла / і це та|ка баде|реўка йак |йушка по|миїна // теї цеї ма|чайем то // теї та|ке / ої |Боже |ўс’ого бу|ло ди|тино // (Хоменська В.Т., 1930 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Це пек|ли пе|реп’ічку // ос|татки х|л’іба ро|били / к|лали на скво|родку і пе|реп’ічки пек|ли // йак ос|татки х|л’іба // (Печуляк О.І., 1945 р.н., м. Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

Ну це п’ід|палок це йа|киї |саме^{и} ш|видше в’ін пе|чец’:а йо|го зали|шалос’а |зоўс’ім |мало йо|го |т’іста // бу|вало та|ке^{и} шо хл’іб |т’іста ў|достал’ роз|кидала по |формах не зали|шайец’:а / бу|вало таке шо у |форми поло|жила |туйу |порц’ійу |хл’іба / ну ти ж не ўга|дайеш ти ж не в’ід|важуйеш на |вагах с|к’іки му|ки с|к’іки |того / |можна чут’ |б’іл’ше зам’і|сити чут’ |менше / д|рожд’і чут’ ак|тивн’іше |б’іше йо|го зага|л’і зали|шайец’:а / і полу|чайец’:а ку|сочок |т’іста // йо|го скру|тили |вим’ісили і зро|били та|киї ма|лен’киі п’ід|палок // в’ін по |перше^{и} ма|лиї в’ін по |перше^{и} неви|сокиї та|киї на зр’іст / в’ін же не вирос|тайе ви|соко / в’ін |менший / в’ін |бистро сп’і|кайец:’а / в’ін |хуче сп’і|кайец’:а // заг|л’анула ў п’іч / о п’ід|палок ўже гу|товиї ўже раз п’ідпааа / а хл’іб п’ід|палок |вит’анула / а хл’іб ше про|доўжуйе пе^{и}к|тис’а / п’ід|палок от на|верно і в’ід |ц’ого |назва/ шо в’ін п’ід|палок шо в’ін бист|р’іше там п’ід|п’ікс’а / а тої ше там пе|чец’:а шо |йакбито на поло|вину в’ід с|лова ме|н’і |каиц’:а / п’ід|палок це на поло|вину йак|шо то вип’і|кайец’:а |доўши / то п’ід|палок |може за поло|вину п’ідпааа / во|но вип’і|кайец’:а за поло|вину |часу ш|видше / і це|го і то|го в’ін |зразу ви|т’агуйец’:а заз|вичаї // хл’іб пе|чец’:а ў |хат’і |пахне / не |т’іки ў |хат’і |пахне / а |пахне ў пуд|в’ірйі / на |вулиц’і |пахне^{и} у |кого хл’іб пе|чец’:а / то ж йо|го |чути |запах пото|му шо через димо|ход ви|ходит’ |запахи з п’і|ч’і / їдут ту|ди і запах їде по |вулиц’і / |можна дога|датис’а шо ў т’ій |хат’і пе|чец’а хл’іб // і в’ін ви|т’агуваўс’а і з|разу ж

зйі|даўс’а з|разу // (Городенська Н.М., 1960 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Це ну // приби|рали |гарно |п’іч / загор|тали |ўс’о і |тод’і так |само вироб|л’али ну та|к // ўже не вироб|л’али йо|го йак ну // йо|го так плиска|тен’к’і |трошки вироб|л’али і на ло|пату і |просто на ч’і|р’ін’ // і це нази|валис’ п’ід|палки // це не |буў хл’іб / це бу|ли п’ід|палки // і так // о так ўо|но бу|ло / о так ўо|но о|так ми вип’і|кали отак ми вип’і|кали хл’іб // од|н’і ў |других пози|чали |цего бо|хончика пози|чали бо ж бо бу|ло |трудно бу|ло ўс’о |трудно // і так буў хл’іб // (Лобода Є.С., 1946 р.н., с. Лозове, Чернівецький, Вінницька обл.).

Цеї хл’іб низ’|киї нази|вали |вихватен’ / бо йо|го у|же пик|ли із |того |т’іста шо зали|шилос’а у |д’іжк’і на дн’і / о|так // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Та|киї хл’іб нази|вали буха|нец’ / йа|киї ли|шаўс’а і в’ін об|печениї буў зо ўс’іх сто|р’ін / ш|куркойу йо|го л’у|били |йісти |д’іти / |самий пе|ред йо|го роз|лупл’ували |нав’іт’ не |р’ізали / а ско|ринкойу шоб так і з’і|дали йо|го // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну |вихватн’і |бабушка ба|бус’а пик|ла іс |того шо ли|шалос’а / во|на та|к’і ро|била і пир’іш|ки і-і / на чи|р’ін’ |перид вог|н’ом пи|кла ба|бус’а та|к’і ц’і / |вихватн’і ка|зала // (Баран Л.В., 1951 р.н., сел. Тростянець, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Че|каї йак це в’ін з|ваўс’а йа ўже ї за|булас’а йак це в’ін з|ваўс’а йак це |бабушка казала / ба|лабух о ба|лабух ли|шаўс’а ўс’іг|да // *– А чому він так називався?* – А чо так нази|вали бо в’ін так не п’ід|ходиў дого|ри / а нис’|киї буў |того нази|вали йо|го ба|лабухом / бо в’ін до|низу буў при|печениї // (Заставнюк С.Г., 1942 р.н., с. Капустяни, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Хл’іб хл’іб м’і|сиўс’а ии ў дириў|йаних ко|ритах / і то ии / йо|го ни |можна бу|ло |мити |задл’а |того шоб во…ни даї…ни…ни вигн…ни г|нило це ко|рито / то його вишкр’і|бали / і з |того |т’іста шо |вихшкр’ібли з ко|рита ро|били ма|лен’ку хл’і|бину / і с|тавили на кра|йу ск|райу ў пи|ч’і вип’і|кати // мог|ли вип’і|кати п|росто прогор|нуўши ии у…д|рова йа|к’і го|р’іли там / а |мона бу|ло пос|тавити на ии лис|ток ка|пусти / і цеї хл’іб|чик вип’і|каўс’а так / з |н’ого |мона по|тому бу|ло ро..ии.. на|мочила

йо / в’ін бро|диў і ро|били йак би х|л’ібниї квас / |мона бу|ло |пити // а йак|шо н’е / то до|м’іс’ували до |того в’ін бро|диў / до |того |т’іста |можна бу|ло ше дом’і|сити |т’іста / і вип’і|кали смач|н’і пала|ниц’і // та|киї х|л’ібчик нази|ваўс’а п’іт|палок / тоо шо в’ін |п’ікс’а на чири|н’і пи|ч’і // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну да / йак нази|вали / це ба|лабушок / балабуш|к’е так’і ма|лен’к’і / |хочут’ |йісти |д’іти і п|лачут’ |хоч’ум |йісти / попе[и]|ред’і вог|н’у пок|лали ў па|тел’н’і на лопат|к’е на |лопат’і |пр’амо п|рот’іў вог|н’у ї во|но вип’і|кайетс’а з|низу / пок|лали ше не на |лопат’і де[и]|реў|л’ан’іі / бо це ж там во|гон’ го|рит у кра|йов’і |печ’і / це ц’у па|тел’н’у з цим ба|лабушком / напи|ч’у цих балабуш|к’іў та|ко зо три ш|тир’і ї |д’іти поїд’ат’ і ўже |тихо сид’ат / не ч’і|кайут по|ка хл’іп спи|ч’ец’а / бо це |буде[и] |доўго / ч’аса три ш|тир’і т’ії та|к’е / зпек|ти т|реба з|нати // (Нікіфорова М.Л., 1942 р.н., с. Велика Кісниця, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

|Вишкр’абок // це та|ко йак згр’і|бали з |миски чи ко|рита / то ко|лис’ м’і|сили ў дереў|йаних ко|ритах // о / і з |н’ого вишк|р’абували то ўс’о і там ли|шаўс’а та|киї ку|сочок // (Пройдисвіт Н.Р.,1933 р.н., м. Ямпіль, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Буха|н|ц’і // – *Як їх пекли, як виробляли?* – Ну / б|рали та|ко йіх у му|кичку / так так так і пек|ли на ка|пус’т’і / лис|точку / так т’і буха|н|ц’і у пе|ч’і // шо не |мали / хто не маў |форм’іў // а му|ки / шоб до рук то|б’і не ли|пло / |в’іти |в’іти і пок|лали на ка|пусту таї ў п’іч ў|сунули та ї ўс’о // – *Тай так пекли?* – Да / з|найеш і |добр’і бу|ли т’і хл’іб|ц’і // (Чернега М. Ю., 1939 р.н, с. Жабокрич, Крижопільський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

|Вишкрабок // тої |вишкребок йа со|бац’і да|вала // ж’ін|кам / д’ів|чатам не |можна бу|ло |цего |йісти / це|го вже вишкра|бовуйец’а / так йак ў нас ка|зали / |д’іжка // то |вишкрабайу / обтой|го і с’ід|но пок|ладу йог|о у п’іч ск|райу / шоб во|но спек|лос’а // і йе йак|шо за|буласа ў пе|ч’і / ли|шила / спек|ла / ў |сунула і не дошчи|талас’а там і ли|шила йо|го ў пе|ч’і / ви|т’агувала тої хл’іб / це ў же назив|айец’а заб|лудниї // це ўже т|оже йо|го |н’із’йа |йісти / бо |будеш блу|дити / а чи во|но так / чи не так // так ка|зали ста|р’і |л’йуди // (Реус Т.Д., 1937 р.н., с. Жабокрич, Крижопільський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

ˈП’ідпалки // пекˈли маˈл’і ˈп’ідпалки / бо ˈформ’іў же ж не буˈло / і таˈко йак маˈлиї лиˈшайец’а тої / назиˈвайец’а ˈвишкрабок / тої ˈтоже скˈрайу ў п’іч клаˈдец’а / а йак лиˈшайец’а ў поˈсудин’і ˈтрохи ˈт’іста / то лиˈшайец’а / воˈно стоˈйіт’ ден’ чи два чи три / а тоˈд’і то ˈт’істо розˈмочуйем і на ˈтому зноў ˈм’ісимо хл’іп / бо тоˈд’і ˈдрошч’іў не було роˈбили саˈм’і соˈб’і ˈдрошч’і / ўс’о заˈв’іс’ілo від ˈдрошч’іў / неˈма ˈдрошч’іў не спеˈчеш / а пеᵘˈкли корˈж’і на воˈд’і без н’іˈчого зам’іˈсили ну це ўже пеᵘˈкли йак йе пшеᵘˈнична муˈка / тої пшеᵘˈничну муˈку зам’іˈсили роскаˈчали ˈзверха посоˈлили ˈсол’койу // а ˈвит’агнули поˈтерли часничˈком / таї то таˈка була йіжа / аˈбо ˈ ўтерли ў маˈк’ітр’і часˈник полуˈпали / таї то таˈка ўкусˈн’ат’іна буˈла / бо ˈлучого не ˈзнали // (Керціцька Н.К., 1937 р.н., с. Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

ˈВишкрабок // бо вишкˈрабували ˈформи тої цеї ˈночови т’і вишкˈрабували тої назиˈвали ˈвишкрабком // (Когутовська М.Д., 1930 р.н., с. Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

ˈВихватен’ і п’ідˈпалок // те й то ˈперед вогˈн’ом ˈп’ікс’а це буў ˈвифатен’ / а тої шо ўже с ˈхл’ібом ˈп’ікс’а то буў п’ідˈпалок // (Суровець Н.М., 1935 р.н., с. Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну п’ідˈпалок назиˈвали / а йак ше ˈхт’іли пеᵘкти йак ше ўже там його ˈт’іста ўже ˈтрошки буˈло / то ў чаˈру / чаˈра це сковороˈда так теˈпер ˈкажут’ а тоˈд’і каˈзали чаˈра ў нас // то розкаˈчали таˈко йак ˈкоржик кругˈлен’киї і чаˈру помасˈтили і покˈлали його / то це поґобали ˈвилкойу / в’ін пригн’іˈтиўс’а / покˈлали ў п’іч і ˈвифатен’ каˈзали на ˈн’ого // ми дуже л’уˈбили / йак ˈмама пиᵉˈкла ˈвифатен’ // це в’ін ˈхутко сп’іˈкайец’а і тоˈд’і зˈвец’а в’ін ˈвифатен’ / ї луˈпали ї ˈйіли ˈдуже ˈдобриї да і п’ідˈпалок це буў // (Рудь О.Т., 1947 р.н., с. Велика Киріївка, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Пал’аˈниц’а / пал’аˈниц’а аˈбо чеᵘˈкаї чеᵘˈкаї йак же ж це / п’ідˈпалок / п’ідˈпалок буў наїсмачˈн’ішчиї // ну так ўже ˈформи / ˈдев’іт’ / ˈб’іше неᵘ ˈбуло / ну це роˈзумн’і баˈбус’і / таˈк’і / смиˈкалки / смиˈкалист’і / да / приduˈмашки маладˈц’і / на лисˈточку / липушˈка / на лисˈточку каˈпусти ну шоб же ш не ў ˈпоп’іл’і буў же ш / в’ін і смачˈниї і в’ін ˈсамиї ˈперший вит’аˈгаўс’а / бо ˈпоки хл’іб спеᵘˈчец’а то ўже / це спеᵘˈклос’ бо воˈно тоˈнен’ке і / ну неᵘˈвеᵘˈличке і йоˈго ˈдуже ўс’і чиˈкали ў ˈсамиї пеᵘˈред це ўже часничˈку ўˈтерти з ˈперчиком аˈбо так

наˈтерти часничˈком / да / це / це буˈло да // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А / це п’ітˈпалочок це коˈли пиˈкли ˈхл’іпчик / йак лиˈшалос’а там куˈсочок ˈк’істечка / бо там ўжеш ˈтреба / ˈформи буˈли і кругом одˈнаково киˈдати ˈхл’іпчика шоп в’ін ˈгарниї буў // а йакˈшо куˈсочок лишаўс’а ну то йоˈго на череˈн’і // і назиˈваўс’а цеї ˈхл’іпчик п’ітˈпалок / і цеї п’ітˈпалок ˈсамиї ˈпершиї вип’іˈкаўс’а / і поˈка там хл’іп спеˈчец’:а п’ітˈпалочки ўже ˈйіли і ˈд’іти лаˈмали ˈпрамо лаˈмали йоˈго типˈлен’кого // буˈўало чосниˈчком там оˈл’іїки поˈл’айем / о / ˈсол’і чуˈчут’ то таˈка смакоˈта / да да отаˈкого таˈкиї хл’іп ˈдуже ˈдобр’і пі’тˈпалочки буˈли // (Карауш Л.О., 1945 р-н, сел. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Йакˈшо лиˈшалос’а ˈт’істо / зˈначит’ / опшкˈрабували ўже це коˈрито буˈло дереўˈйане … йа йоˈго опшкˈрабувала ноˈжом і поˈтом роˈбила таˈк’і / ну йак / йа заˈбула йак каˈзали / коўˈриґ // оˈтак воˈно / зˈнайете / оˈтак йакˈби ˈчерез ˈшийу заўйаˈзати ˈгалстук / оˈтак пекˈли йоˈго / і коˈли чи ˈкорова / чи коˈзичка йакˈшо наˈроде / йакˈшо наˈроде коˈрова теˈл’а / то даˈйут йіˈйі с ˈп’іїлом ˈпити оˈцеї куˈсочок ˈц’ого коўриˈта / назиˈвали // (Драгомаз Г.М., 1950 р.н., с. Болган, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2026 р.).

Хл’іб йаˈкиї лиˈшаўс’а / ў … / ˈночвах // йоˈго ста вип’іˈкали скˈрайу ˈпеч’і на / капусˈт’аному листˈку ї назиˈвали пал’аˈниц’а // *– А що таке ночви?* – ˈНочви це та таˈки з ˈдерева ˈвидоўбана та таˈке // і там м’іˈсили хл’іб // (Костенко Р.В., 1953 р.н., с. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Скˈрайу ˈпеч’і // йа чос’ заˈбулас’а йак це // каˈзали // йа не зˈнайу йак це скаˈзати // ну йакˈшо маˈлен’киї хл’іб да / а то то палаˈниц’а // да то це палаˈниц’а таї / воˈна ˈхутко спеˈчец’а таї / ˈвиїн’ати таї полуˈпали тиї тиї йіˈд’ат ўже / а хл’іб ше пеˈчец’а бо хл’іб здоˈровиї ў пеˈч’і // а це за палаˈниц’у да // (Карпенко А.С., 1940 р.н., с. Вербка, Чечельницький р-н, Вінницька обл.).

Йак йоˈго каˈзали / вишкˈребок каˈзали коˈлис’ / таˈко хот’ тˈрошечки / шо неˈ[и]буд’ та ї сˈпекла / коˈлис’ Анˈтон’ії так каˈзаў // *–Та й як називали?* – Вишкˈрабок // (Обухівська Н.К., 1937 р.н., с. Попова Гребля, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

5. ЯК НАЗИВАЛИ НЕВДАЛО СПЕЧЕНИЙ ХЛІБ? ЯКИЙ ВІН БУВ?

Ми н’ійак…йі не нази|вали п|росто йак|шчо не ў|даўс’а |кажемо / ну т|рошки не ў|даўс’а чи |може д|р’іжд’і по|ган’і бу|ли чи шо так ўзага|л’і хл’іп зйі|дали // (Павлюк М. І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Неў|далиї / йак|шо |добре не |вим’ісити |д’ішку // т|реба м’і|сити |добре // йак|шо ти хоч на че|рен’і / т|реба йо|го м’і|сити / шоб |буў гу|сто за|м’ішаниї // шоб вироб|л’ати йо|го / к|ласти на ло|пату і то|д’і йо|го засу|вати ў п’іч // бо так в’ін неў|далиї / йак|шо во|но |буде р’і|дке |т’істо // йак|шо та|ке |р’ідше |т’істо / то |буде та ў |д’ішц’і остаў|л’али кий, то хл’іб бу|де ве|ликий/ та|киї буде йак п’ід|палок // а так йа|кшо |д’ішка |вим’ішана/ і та|киї в’ін |вим’ішаниї |добре / то хл’іб вирос|тайе та|киї |дуже |гарниї хл’іб / і |дуже |добриї / і пух|киї // (Калачик Н.С., 1947 р.н., с. Великиї Митник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну йа з|найу / ў нас ўда|ваўс’а ўс’іг|да / ўс’іг|да |добриї хл’іп буў / бо ўже ўс’іг|да ба|бун’а з|нала / ўс’іг|да / ўс’іг|да пик|ли / ўс’іг|да з|нали йак йо|го там м’і|сити йа шо йо|му ро|бити / ўс’іг|да з|нали йа|киї в’ін буў |добриї хл’іп // – *Як він міг виглядати, якщо невдало спікся?* – Неў|даўс’а / ну ў х|л’ібов’і т’іки мог|ло |бути шо хл’іб к|руглиї / ну к|руглиї / то шиш|ки та|к’і бу|вали / та|ко с|боку |шишка / та|ка ўже по… по|репана / така |шишка / |коло хл’іба // (Вингловська Є.К., 1943 р.н., с. Уланів, Хмільницький р-н, Вінницька обл.).

Х|л’іб^{п} бу|вало / так шо х|л’іб^{п} чи в’ін не |викис / чи в’ін бу|вало шо не |висходе от с|ходе і та|киї в’ін / |мало |дес’ ў |н’ому е|нерг’ійі |цейі шоб во|но с|ходило і / во|но си|дить ў|род’і на ш|к’ір’і си|дит нани|зу / не п’ідн’і|майец’а до|верху / то |було і лип|ке |т’істо / це та|ке во|но з|найіш / та|ко |мона л’і|пити |коника з |н’ого / йак пласти^{е}|л’ін ну |було та|ке |тоже |т’істо ли^{е}п|ке / |липло ну то / так не викори^{е}с|товували йо|го н’і|куди / а ро|били квас з |н’ого / ро|били к|вас з |йаблук / там |йаблука зак|вашували су|х’і йа |майу |виду су|х’і / суши|ну / а|бо так к|васили ну йак би на |п’ідмолод^{т}’/ на д|ругиї хл’іб^{п} в’ін го|диўс’а шоб роз^{с}коло|тити йо|го д|рошчами / і во|но с|ходило і д|ругиї хл’іб^{п} рошчи^{е}|н’али / бу|вало

та̣ке // (Очеретнюк Г.О., 1939 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Йак нази[е]вали не̣ўдалиї / а Бог йо̣го ̣знайе / йа ни ̣найу йак ска̣зати // – *А який він був? Опишіть, скажіть.* – Йа̣киї в’ін буў ну ̣може дес’ йа̣кис’ роз̣рапаний / чи дес’ шур̣нула де куц’у̣бойу та й зро̣била ка̣л’ікуйу *(сміється)* // (Винничук П.І., 1928 р.н., м.Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну / це ̣знайут’ йак̣шо це не̣ўдало ̣спечениї хл’іп там були ̣р’ізн’і пере̣суди / ̣начит’ шчос’ во̣но в’ішчу̣вало йак̣шо не̣ўдало ̣спечениї хл’іп / хл’іб / в’ішчу̣вали кіс’ не не не̣згоди / йа̣кус’ б’і̣ду / йа̣кес’ не̣шчаст’а // і йак̣шчо вип’і̣кали вий̣мали хл’іп с печ’і / то йак̣шчо в’ін ̣гарниї / ̣гарно з’і̣ї̣шоў / п’ід’і̣ї̣шоў ви̣сокиї все / ̣начит’ бу̣де до̣бробут ̣злагода ї мир / ̣т’іки хл’іб за̣с’іў / ̣тобто не п’ід̣н’аўс’а чи ̣лопнуў по̣репар по̣репаўс’а ̣значит’ в’ішчу̣вали ос’ та̣ку / ̣нав’і та̣ку йа̣кус’ нега̣разди та̣к’і / ̣нав’іт’ на ви[е]̣с’іл’а йак пе̣кли коро̣ваї йак̣шо ̣виймут коро̣ваї с ̣печ’і і цеї коро̣ваї ̣гарниї непо̣репаниї н’і̣чо / ̣начит’ бу̣де ̣гарне моло̣дих жи̣т’а / йак̣шо ̣т’іки хл’іб ̣лопнуў чи по̣репаўс’а / по̣тр’іскаўс’а / чи приго̣р’іў / ̣значит’ ̣буде ў моло̣дих ос’ та̣ке жи̣т’а / по̣репане нешчас̣ливе ̣тр’існуте / і йак ̣кажут п’ід̣горине // (Костюк Н.І., 1946 р.н., м.Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На ̣хл’іп по̣гано не гово̣рили / бо це ра̣хуйец’а свйа̣те / м’іг приго̣р’іти / ̣с’істи / йак̣шо хо̣зйаїка не до̣дивиц’а // (Года Г.М., 1949 р.н., с. Митинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ў нас не не нази̣вали неў̣дало / бу̣вало хл’іп ̣заўжди це йе хл’іп / це св’а̣тин’а от і шос’ гово̣рити шо в’ін там нев̣далиї / бу̣вало там роз̣репайец:а там хл’іп от / чи по̣гано в’ідста̣йе в’ід ̣форми т/ о ̣може ее разла̣матис’а / а так хл’і̣ба н’і ми не нази̣вали н’і̣йак / чи в’ін ў̣даўс’а чи в’ін не ў̣даўс’а // (Павлюк М.І., 1959 р.н., м. Козятин, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну да ни ўс’і од̣наково а̣ле ха̣рошиї хл’іб ус’і вип’і̣кали // – *А якщо раптом в когось виходило не дуже, який він був? Можете його описати*? – Бу̣ли та̣к’і ̣ж’інки / шо йак ну прийш̣ли на ро̣ боту да і си̣д’ат’ ̣коло ста̣ўка / ̣коло ста̣ўка пос’і̣дали та ̣кинула ку̣сочок х̣л’іба пото̣нуў / д̣руга ̣кинула х̣л’іба ку̣сочок одло̣мила от хл’і̣бини пото̣нуў / т̣рет’а ки̣дайе / йак т̣рет’а ̣кинула цеї хл’іп з’ійш̣ло на̣верх

з|начит’ це госпо|дин’а |гарно спик|ла // (Тотчук А.А., 1937 р.н., м. Козятин, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йак ў|дало? // – *Невдало, невдало спечений* – Не^{и}ў |дало / низ’|кий / не п’ід’ій|шоў / у|паўший та|кий / низ’|кий / ну то це / еее неў|дали^{є}ї / це бу|вайе так шо |тоже |може / |може йак |бабц’а ка|зала / |може / і / |рожчина |може |даўн’а бу|ла / бу|вайе / і |тижден’ с|печут’ а на д|ругиў не пе|чут’/ то ц’а |рожчина |може за зац|в’ічана бу|ти / бо мо|гло б зацв’і / зацв’іс|ти це |т’істе^{и}чко ў |д’ішщ’і / |може неў|далиї так і по|пасти / неў|далиї/ і в’ін / не с|ходит’ ў |п’іч’і / це йак це|го ў |п’іч’і уже по|буў п’іў ча|са |бабц’а |дивит’с’а / о / з’ій|шоў цеї хл’іп чик і загн’і|тиўс’а / а то |каже / си|дит’ м’ій хл’іп / і си|дит’ |каже / і не п’ід|ходит’ *(сміється)* чо в’ін си|д’іў / з|начи^{є}т’ / дес’ неў|дало з|робл’аниї / неў|дало з|зобл’аниї // – *А часто бувало ,шо хлібчик не підходив?* – Н’е / |кажда ха|з’аїка ста|ралас’а шоб хл’іп чик |гарниї буў / і |дуже нев’і|стки ко|лис’ бу|ли / то све|крухи ў|чили / і за|ўйазували ху|стки йак хл’іб пе|чут’ / |дуже |гарно за|ўйазуйут’ |гарн’і ху|стки / |гарно ви|ўйазуйуц’:а / |Богу |мол’ац’:а |тоже / і це|го / і нев’іст|к’іў ў|чили цеї хл’іб пи^{є}кти / |каже ди|вис’а шоб |каже / хл’іб не с’іў *(сміється)* ну от так / ну ота|ке / шо |помн’у о|це та|ке… // (Заруцька В.Б., 1938 р.н., с. Махнівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йа |знайу йак то|д’і нази|ваўс’а то ка|зали глиў|киї / недо|печениї // ну бач йак хл’іп |гарно |спечениї і по^{у}|лучиц’а в’ін / п’ід’ій|шоў |гарно і так і спи^{є}|чеш то в’ін та|киї |гарниї / а йак от / бу|вайе по|росла пше|ниц’а чи шо то в’ін спик|ла йо|го |вин’ала пок|лала на туму^{о}|го і нак|рила шоб в’ін |трошки так йак / |м’акшиї зро|биўс’а і в’ін |зара рас і / верх цеї і при|паў до ц’ого|го // полу|чайец’а запа|дайе так йак до|линка йак |йамка // і о|бично бу|вайе ўсе|редин’і та|ке // |зразу н’і|чого / а по|том |черес |пару дн’іў тей ўсе|редин’і так йак |мокрин’киї та|киї |робиц’а // глиў|ке та|ке на |н’ого ка|зали глиў|киї // ни полу|чиўс’а |каже / хл’іп зро|биў глиў|киї |каже чи чи |т’істо / пши^{є}|ниц’а |каже чи по|росла чи чи ни з’ій|шоў так йак |треба // (Рибак Є.С., 1946 р.н., с. Молотківці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну ни|ўдало спе|чениї хл’іб це то|д’і в’ін буў ни| ўдалиї / ко|ли бу|ло / а|бо за|мало му|ки а ба|гато во|ди / а|бо му|ка бу|ла / ста|ра йак ми |кажимо во|на |просто іс про|рослойі пше^{и}|ниц’і |змелина / бо |ран’ше ж мо|лоли ни куп|л’али ў мага|зин’і му|ку / а мо|лоли ў мли|нах / во|на бу|ла си|ра / прицв’і|тала ни про|сушана во|на |мала ни |добриї |запах / і ўже ни та|киї

ˈдобриї бу ў хл’іб // то тˈоже це ˈсвого ˈроду п’ітˈпалок / і йоˈго даˈвали використˈовувати йак дл’а ˈсебе ˈпробували / ˈдобриї ˈйіли но ў ˈб’іл’шос’т’і зйіˈдали ˈт’ілки ц’іˈлушку / а сириˈдину воˈна буˈла таˈка ˈмйахка / йак глиўˈка то від:аˈвали скоˈтин’і // (Муравська Г.Г., 1949 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Поˈрепанец’ бо в’ін так аˈбо поˈсередин’і лоп / таї таˈко воˈно / лопˈло ўс’о середˈина тут / запекˈлос’а зашкуˈрубло середˈина і тут / ˈпечене буˈло таˈко … / отаˈко буˈло во і ўс’о / поˈрепанец’ буў таˈкиї / ўс’о // (Слободянюк Н.С., 1944 р.н., с. Городище, Літинський р-ну Вінницька обл., 2020 р.).

Ну хл’іп буˈва ўдаў дава даˈваўс’а / коˈму га ˈдобре ўдаˈваўс’а / а таˈкиї хл’іп ше буў неўˈдалиї хл’іп / неўˈдалиї йак поˈгано ˈвим’ішане / т’і ˈд’іжка / поˈгано ˈвим’ішане ˈт’істо / то хл’іп ˈрепаў / ˈрепаниї хл’іп буў / ну ше буў таˈкиї хл’іп глиўˈкиї чос’ полуˈчаўс’а / а чо в’ін полуˈчаў ˈпеўно ˈтоже не неўˈдало ˈвим’ішаниї буў / ˈд’іжка ˈт’істо неўˈдало ˈвим’ішане / і ш то глиўˈкиї назиˈвавс’а хл’іп / ˈкаже одˈна / напикˈла гливаˈк’іў напикˈли // (Плахотнюк П.Я., 1950 р.н., с.Городище, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну в’ін буў таˈким глиўˈким несмачˈним / е ну таˈк’е буˈвало коˈли не ни дотˈримувалис’ таˈкого реˈцепту по закˈвас’к’і / бо закˈваску ˈтоже тˈреба буˈло уˈм’ело йіˈйі залиˈшити / і ˈпот’ім уˈм’ило з ˈнейу прац’уˈвати // (Глущук Т. І., 1951 р.н., с. Іванів, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

П’ідˈпалок / йак парˈшиве маˈле то йак п’ідˈпалки / а йак веˈликиї / д’рошч’і рошчиˈнити в’ін йа не зˈнайу такиїˈго / а на осˈтатку п’ідˈпалок ˈможе ˈвиїти такеˈго припˈл’апчене // бо не пˈравил’но зам’іˈсила чи ˈмало напаˈлила теї неўˈдачниї в’ін буˈде / напаˈлити хараˈшо зам’іˈсити ўсаˈдити і напаˈлити / і буˈде ˈўдачниї / а не напаˈли п’іч не ˈбуде ўˈдачниї // – *Якиї він був, опишіть* – йаˈкиї / ну недоˈпечене теї п’ідˈпалок / чи не сˈход’ане / не ˈвисход’ане теї буˈде п’ідˈпалки // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницька обл.).

Йак це? Глив ˈкиї // – *Ага. А якиї він був? Опишіть.* – Глиўˈке / таˈко воз’ˈмеш ў ˈруку / а воˈно таˈко / таг йак глиўˈке // ч’іпˈл’айец’а до рук / пон’іˈмайеш? – *А якщо буває пустиї хліб всередині?* – зˈначит’ ни ˈвисходиў ˈдобре // – *А це поганиї знак чи ні?* – н’іˈйак // йа там ˈзнайу /

йакиї тої знак // ну ˈкаже / шо це ни ˈвипичаниї хл’іп / ˈдобре ни наˈпал’ано / тиї хл’іп ни ˈвип’ікс’а / тиї готсˈтавилос’а // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А ўзагаˈл’і буў таˈкиї хліб? // ну шчиˈтали шо неўˈдачно / шо шчиˈтали шо низ’ˈкиї / шо не п’ід’ійˈшоў ў пеˈч’і / знаˈчит’ каˈзали шос’ / непˈравил’но ˈзроблено от // хл’іб неўˈдалиї не ˈмаў ˈвиду / наˈсамперед так в’ін / не п’ідр’іˈзору / в’ін буў низ’ˈким йак ˈпл’ацики / коˈлис’ нази ˈвали ˈпл’ацик / нази ˈвали от / хл’іб буў нидоˈстан’о ˈвим’ішаниї / хлі’б ˈтреба ˈдоўго м’іˈсити // да… і поˈтом ˈтреба шоб в’ін хараˈшо п’ід’ійˈшоў / шоб йакˈшо / хл’іб хараˈшо не п’ід’ійˈде / то в’ін не ˈбуде спеˈчениї / не ˈбуде ўˈкусниї // (Зубко А.Ю., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ниᵉ ўˈдаўс’а хл’іб / посмаˈлиўса чи чи ниˈвипікс’а чи / ниᵉўˈдалиї хл’іб каˈзали / ниᵉўˈдаўс’а хл’іб ўже // *– Яким він був, опишіть.* – Ииилипˈкиї / посˈмал’аниї / звирнуўс’а на б’ік // (Дмитренко А.В., 1938 р.н., с. Пиків Калинівський р-н, Вінницька обл.).

Нуу неўˈдалиї хл’іб / неўˈдалиї м’іг ˈбути таˈкиї / йакˈшо в’ін потˈр’іскаўс’а / ˈвил’іс з ˈформи неўˈдалиї хл’іб от / потˈр’іскаўс’а це ўже йакˈшо дˈрошч’і не таˈк’і йак тˈреба / аˈбо йакˈшо ˈвил’із з ˈформи аˈбо ни ўзагаˈл’і ни з’ійˈшоў то таˈкож ниўˈдалиї хл’іб / муˈка ˈможе ˈбути не ˈтака йак потр… тˈреба / аˈбо проросˈла аˈбо ўже проїшˈла ˈгодніс’т’ своˈйу / от // (Білоус Н.І., 1949 р.н., с. Пиків, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Хл’іп неўˈдало сˈпечаниї буў йоˈго назиˈвали глифˈйак / ооо спеᵘкˈла йа хот’ ˈконики л’іˈпи / це недоˈпечаниї хл’іп або поˈгано ˈвисходиў / то тоˈд’і в’ін буў нис’ˈкиї / неᵘ ˈвир’іс нис’ˈкиї та ше ї буў глиўˈкиї липкоˈватиї / то це каˈзали глифˈйак / напеᵘкˈла глифйаˈк’іў // (Піскунової М.С., 1948 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну глиўˈкиї // глиўˈкиї хл’іб / низ’ˈкиї буў і глиўˈкиї / таˈкиї шо ўсеˈредин’і т’агˈнуўс’а таˈкиї / то йоˈго ўже ни ниˈйіли // хто хˈт’іў пereˈм’ішуваў / ну не тре йоˈго pereˈм’ішувати / ˈлуче ˈвикинути // (Панасюк Є.В., 1937 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Неўˈдалиї назиˈвали п’ідˈпалками / бо в’ін буў низ’ˈкиї / ну в’ін не сˈходиў // – *Який він був? Опишіть* – Ниˈзен’киї і роспˈлиўчистиї таˈкиї // (Москалюк В.М., 1948 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Неўˈдало ˈспечниї хл’іб / аˈбо пеˈреп’ічка // а йаˈкшо хл’іб поˈлопаў / то ˈзначит’ переˈкис у ˈд’ішщ’і // таї ˈгониў і ˈлопаў о / поˈлопавшиї хл’іб аˈбо пеˈреп’ічка на назиˈвалас’а // йак баˈгато сиˈд’іў у п’іˈч’і / то в’ін переп’іˈкаўс’а // таї каˈзали пеˈреп’ічка // неўˈдало ˈспечниї хл’іб // (Плюшко А.П., 1948 р.н., м. Погребище, Погребищенський р-н, Вінницька обл.).

Отаˈкиї буў прис’ад’киˈватиї буў / там розˈрепаниї / і там буˈли д’урˈки // ˈкаже ˈнаш’ії ˈмамц’і хл’іб не ўˈдаўс’а за шˈкуройу ˈкотик гˈраўс’а // таˈке буˈло ливˈкиї буў то шо таˈкиї буў неўˈдачниї / ну аˈле стаˈралис’а ўˈс’аке шоб буˈло ўˈдачне і неўˈдачне це таке // (Сивак Н.М.,1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну виˈходе назиˈвали шо / ее не ўˈдалиї так і назиˈвали / шо виˈходе хл’іб не ўˈдавс’а / не ўˈдаўс’а хл’іб // неўˈдало сˈпечаниї хл’іб / ну каˈзали /ої хл’іб ни ўˈдаўс’а / розр’іˈзали йакˈшо там ии заˈкочуйец’:а хл’іб на ноˈжев’і / каˈзали / ої йаˈкиї неўˈдаўс’а хл’іб ии // виˈходе ии каˈзали шо глиўˈкиї хл’іб / аˈбо хл’іб с’іў на шˈкуру / йакˈшо це зˈверху шˈкура запаˈдайе // ˈкажут хл’іб с’іў на шˈкуру / аˈбо ее йак на дн’і в’ін ни п’ід’ійˈшоў / зˈнизу хл’іб / а таˈке ии ˈт’істичко зˈнизу ˈрозове / то ˈкажут ої заˈкалок йак на ˈпалок о і цеˈго ии // в’ін зˈнизу поˈвинин ˈбути ˈгарно п’ідˈпечаниї / а йак ни п’ідˈпечаниї / та ї ˈкажут ої ниўˈдалиї хл’іб // оˈце таˈк’і пˈризнаки // йакˈшо в’ін ни сˈпечаниї то це так аˈбо заˈкочуйец’:а п’ід ноˈжем / аˈбо шˈкура зˈверху запаˈдайе / аˈбо зˈнизу таˈке йак / йак ото ол’іˈвец’ / таˈке зˈнизу ни / ну ˈт’істечко таˈке ни п’ід’ійˈшˈло // це таˈкиї неўˈдалиї хл’іб // – *Який в’ін був?* – Ну йаˈкиї в’ін буў / буˈвайе хл’іб шо ее с’іˈдайе ˈкажут ее цеˈго / шˈкурка с’іˈдайе / а буˈвайе ни п’ідˈпечаниї ее / буˈвайе шо гливˈкиї ўˈс’акого назиˈвали // (Гринчук М.І., 1941 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ни ўˈдавс’а / ни ўˈдавс’а шос’ поўриˈдило / чи хˈтос’ нав.. наўроˈчив чи шо шос’ ни поˈлуч.. чи шос’ ни додаˈла // шо шо це в’ін ни чи ˈрепнув чи шо / ої поˈгано шо ˈкаже пекˈли на йак іти дес’ у сваˈти чи куˈдис’ іˈти на / ну веˈлику оˈказ’ійу і пеˈчут’ хл’іб і в’ін ˈлопнуў // посеˈредин’і чи дес’ збˈоку / то ˈкае ої це ж поˈгано / шо це на іˈде на хаˈроше в’іˈс’іл’:а дес’

чи ку|ди / і не ў|даўс’а хл’іб // о шо це |лопнуў ее з|боку чи посе|редин’і бу|вайе і рос.. / і сиро|ватиї йа|кис’ |кажут’ шо чи чи ни до|п’ікс’а / це то |тоже шо по|гано // (Оранська М.Т., 1937 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Неў|дало |спеченії хл’іб м’іг |бути і недо|печеніїй і приго|р’івший / йа|кшо ха|з’аїка нев|дало напа|лила |п’іч то в’ін |буде недо|пече|ний |може |зйіхати вер|хушка / а йа|кшчо |дуже напа|лила |п’іч то |може п’ідго|р’іти // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ни ў|далос’ с |печ’і хл’іп // ни ў|дало ў с |печ’і хл’іп бо ни на|пал’ано хара|шо дро|вами ни на|пал’ано // чи|р’ін’ бу|ла ни га|рача т’ій ни ў|даўс’а хл’іп // – *А який він був?* – В’ін та|киї ни заг|н’ит’аниї ни п’ід|гораниї ни ни п’ід|жараниї так йак т|реба / о // (Штойко Г.І., 1937 р.н., с. Бохоники Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну та|ке по|у|луча|лос’а шо буў не|и|ў|дачно сп|ече|ниї хл’іп / дес’ |може тро|шечки ў |пе|и|ч’і не|и|допа|лилос’а / чи шо / то м’іг трош|ки не|и|допе|и|к|тис’а ну стара|лис’а шоб хл’іп пе|и|к|ти ха|роше / ха|рашо напа|л’ували ў |пе|и|ч’і / шоб в’ін ха|роший по|лучаўс’а // – *А який хліб ви вважали невдало спеченим?* – Ну йа|киї буў не|и|допе|че|ниї в сере|дин’і п|р’амо |т’істо бу|ло / це то|у|д’і бу|ло не|и|ў|далиї / а так ў осноў|ном налоўчу|валис’ так шоб пе|и|к|ти ха|роший хл’іп // (Джуринська Л.Г., 1946 р.н., с. Ільківка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Е з|начит’ неў|далиї хл’іб|п нази|ваўс’а так і неў|далиї хл’іб|п / в’ін буў не / п’і|д’ійд’ениї дро|ж:ами / ни|зен’киї / і ни |висход’аниї // та|киї хл’іб|п не допи|кайец’а / а в’ін ну |т’іпа з|с сир|войі та|койі |маси // (Бровчинко О.І., 1951 р.н., с. Якушинці, Вінницький р-н, Вінницька обл).

Нууу не |ўдатис’а йак |може не |ўдатис’а ну |можна не допе|кти… йак|шо |добре ў п’іч’і не наго|рит’ / а так йа шо з|найу йак |може не ў|датис’а / н’ічо не з|найу // йак|шо ти йо|го |робиш |каждиї раз то в’ін шеї… йа з|найу шо ў |самого… е |саме |житн’ії // бо нап|риклад… до пше|ничного до|бавити |житн’е то во|но… ну та|киї хл’іб… в’ін йак ска|зати… в’ін не д|робиц’а пон’і|майеш в’ін так су|ц’іл’ниї та|киї |гарниї // а от йе шо |ран’ше ж |лйуди |с’ійали жи|та ну ї так |само моло|тили ї мо|лоли ўсе де та пше|ни|ц’і |може ї не бу|ло то пе|и|к|ли |самого |житн’ого ну то в’ін та|киї |темниї / но |тоже в’ін не–е розс… йак ска|зати не… не не к|ришиц’а н’і|чо в’ін со|б’і суц’іл’ниї / но в’ін же не вирос|тайе |б’іл’шиї пон’і|майеш / йак з пше|ниц’ойу ну пше|ничниї в’ін та|киї б’іл’ш

виро|стайе а то вже н’е в’ін та|кий от ўже ни|зен’кий / ну і… йа |тоже не з|найу / пе[и]|кли / йак ска|зати в пе|ч’і на|приклад наго|р’ило не ки|дали н’і ў шо / ну о|так йак|шо ўже ў п’ід |гос’ін’… там чи там в жни|ва ко|ли бу|ла ка|пуста то ка|пусти мо|на п’ідсте|лити і на капу|стину поло|жити ц’у хл’і|бину / но виро|бл’айеш і з|разу |ложиш і з|разу ў п’іч і так |само і |тоже ло|пата та|ка бу|ла // – *А як називалась та лопата?* – Ну ло|пата так во|но ї нази|валос’ на хл’іб / ну коц’у|ба бу|ла т’іпа вигор|тати… жар там розгор|тати ку|ди |треба а ло|пата во|на так і нази|валас’ йа не з|найу йак во|но на хл’іб та|ка бу|ла з|робл’ана // і це |виробиў і ўс’о ї на ц’у ло|пату поса|диў і ў п’іч з|разу на га|рачу п’іч поса|дили то… то бу|ло да так без ц’о|го… без |форми без н’і|чого так пе|кли то|же / по|том ўже |стали |форми ки|дати то так ўже… то так пе|кли да то|же пек|ли ба|гато бу|ло / ко|лис’ бу|ли |д’іжки / ко|лис’ розчи|н’али ба|гато йак бу|ла с’ім’|йа ве|лика / бо шо тої бу|х’інчик / ну але ну йак ска|зати не |кожен ден’ пек|ли а на раз ў |тижден’ там |ск’іки полу|чалос’ то… то так пе|кли да // (Мартинюк М.Е., 1946 р.н., сел. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Лиў|кий / ли|ўкий / шо це неў|далий там / до зу|б’іў |липне лиў|кий // – *А як він виглядав?* – Ну… вигл’а|даў та|кий |самий бо / ко|ли ўже ўсу|вайеш у п’іч а то|д’і вит’а|гайеш то во|дичкойу то в’ін ў|род’і ц’і|лен’кий а йак роз|р’іжиш то в’ін лиў|кий ў се[и]ре|дин’і // (Пивовар М.І., 1936 р.н., с. Переорки, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну до[у]|пуст’ім бу|вайе шо от пе[и]|чеш / |видно дес’ прип’і|кайе йо|го |б’іше... / то |шишка така ви|ходе / о / то нази|вали шо не[и]в|далий |в’ін х|л’іп / в’ідр’і|зали |ц’у |шишку то ста|ралис’а |курам |дати / шоб |кури по|том нес|лис’а |часто йа|йічки // (Постемська Є.З., 1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну неў|далий / шо це|го / в’ін об|репайец’а / не |висходиў // не |висходиў чи по|ган’і д|рожд’і / чи захо|лоў // не |висходиў і в’ін |тод’і об|репайец’а/ / а йак |гарно |висходе / йак каш|танчик // та|кий р’ів|н’ен’кий / та|кий |гарний // (Янчук Г.Ф., 1940 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну не|ўдало с|печаний це та|кий в’ін буў кри|вий / а|бо зго|р’іў / |дуже перепа|лили п’іч / то в’ін м’іг зго|р’іти або не |воўр’ем’а за|слонку ц’у в’і|дкрили шоб в’ін |дихаў / а|бо не допа|лили п’іч і в’ін си|рий / і

пере|вернутиї і по|репаниї / ну та|киї не|ўдалийї // (Соломончук О.О., 1945 р.н., м. Липовець Липовецький р-н, Вінницька обл.).

Глиў|киї…неў|дало |випеи|чеи|ниї |хл’іп нази|вали гле|вот’ / це глиў|киї / не|випеи|чеи|ниї хл’іп / ше ка|зали |плац’ок / по|гано |випеи|чеи|ниї |хл’іп // (Рогаль Г.П., 1953 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Хл’іп |буў низ|киї йа|киї / не п’ід’ї|шоў і ўсере|дин’і |в’ін |буў глиў|киї / шче ка|зали |шчо о|то спеи|к|ла |хл’іп / |шчо |можна |коники з |н’ого л’і|пити // глиў|киї |хл’іп і не|добриї // (Тютюнник М.П., 1947 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

|Репаниї / йак|шо пере|бити |доўго сто|йаў / |доўго с|ходиў / о і в’ін по|репаўс’а / в’ін |може |бути одно|боким / на од|н’ії сторо|н’і |б’іше на д|руг’ії |менчиї і |репаниї / то це ни ни ў|даўс’а / т|реба шоб в’ін не переби|ваўс’а / шоб з’ї|шоў там за |п’івтора ча|са / а йак ўже в’ін |доўше там д|ва т|ри ча|са / то то|д’і |тоу|лку з |н’ого не |буде // (Пастушенко К.С., 1950 р.н., с. Бабин, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну ў |наш’ії м’іс|цевос’ц’і неў|дало с|печениї хл’іб нази|вали пе|реп’ічкойу / в’ін маў неи|привабливиї вид з|м’інена |форма йо|го / з|м’інена |форма йо|го і в’ідпо|в’ідно смак / то|му шчо в’ін не не з’ї|шоў не |висходиў і не не п’ід|н’аўс’а / буў на смак буў глиў|киї // (Костяна О.І., 1945 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

По|у|р’ізному / нази|вали еее лапа|цон і так |дал’ше ну / ў|ро|у|д’іби ни|е та|ке не пу|о|гане с|лово / ал|е |разом с тим в’ін о|у|ц’ін’уваў йа|киї хл’іп пу|о|лу|чиўс’а / а чу|о|го бу|вайе так шо хл’іп і бу|вайе |репаниї / п’ід|гораниї / недо|печаниї і глиў|киї // да то це в’ін йа|кус’ ў |кожниї |кожен пункт |майе йа|кес’ в’ід|ношен’а до то|го йак про|ходе жи|т:’а ў с’і|мйі / шо там бу|де |тейе с|л’ози то дайе неў|дачу // ў жи|т’і і так |дал’ше // *– А йакий буў цей невдало спечений хліб, як Ви говорили, гливкий? –* Да / ну бу|вайе да |ка|жу |саме г|лаўне глиў|киї // глиў|киї це йа|кас’ бу|де пон’і|майеш с|л’ози ў |хат’і / п’іт|печаниї |тоже ни|е|ў|дача / |репаниї то / |тоже в’ін шос’ озна|чайе |т’іки йа |толком ўже й ни|е з|найу а|ле / ну ўс’і бу|ли до|волн’і ў |хат’і шо по|репаниї хл’іп // (Паламаренко О.М., 1939 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну не|и|ў|дало с|пеичаниї / не|и|ў|дало |може зго|р’іти / |може |бути пеи|реи|киснути |с’істи / ну йак са|ме |т’істо пеи|реи|кисне / то во|но |тод’і

с|ходу не да|йе / о|це |т’іки не^{и}|ў|дало / а|бо не^{и}доп’ікс’а / от тоб’і не^{и}|ў|далиї / по|гано п’іч |випале^{и}на / йак дро|вами |пал’ац’а те^{и}|пер ду|хоўках / а ра|н’іше ш пе^{и}|кли п’іч ви^{е}|пал’ували дро|вами / і тод’і так т|реба з|нати с|к’іки там йа|ку те^{и}мпе^{и}ра|туру наг|нати |випали^{е}ти / ки^{е}|дали на цеї / на ча|р’ін’ах / загор|тали то ўс’о і ки^{е}|дали му^{о}|ку / йак му|ка не |сил’но зго|рала |т’іки так / то цеї |самиї то то|д’і |сунули ў п’іч / а н’е йак |сил’но на|пал’ано / то т|реба т|рошки опсту|дити / бо то|му шо в’ін хл’іп зго|рит’ / а не на|палиш то не спе^{и}|чец’а // (Дроб’язко В.П., 1948 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну недо|печаниї / недо|печаниї хл’іб / глиў|киї ни ни нидо|печаний а|ли то|д’і в’ін глиў|киї ни дин глиў|киї нидо|печаниї чи до|печаниї / то^{у}|д’і не ди|вилис’а |йіли ўс’і п’ід|р’ат // – *Опишіть який він був?* – Хто хл’іб? // – *Так.* – Ну хл’іб хл’іб буў ї|с’акий бо то^{у}|д’і ж ни бу|ло ос’ та|койу |б’ілойі му|ки то^{у}|д’і // – *Саме невдало спечаний хліб, який був?* – И: ну йак йа|киї буў в’ін неў|далиї буў в’ін буў би ну так м’аг|киї йак ну йак си|риї / от в’ін неў|далиї / та|киї м’аг|киї йо|го бе|реш то в’ін же ба|лабушки хо йак ка|зали |коники л’і|пи з |н’ого // (Горобець Г.М. 1937 р.н., с. Леухи, Іліннецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Буў не^{и}заг|н’іт’аниї хл’іб у пе|ч’і / бо |вигасла п’іч // ну тиї нази|вали йо|го сла|б’ім // (Бринюк М.І., 1936 р.н., с. Яструбинці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну неў|дало |спечениї хл’іб / в’ін |то^{у}|д’і неў|дало вип’і|кайец’а |йакшо в’ін не не |висходиў / йак|шо в’ін не |висходиў в’ін с’і|дайе а|бо пере переї|шоў / переї|шло со|б’і |треба |знати / ко|ли в’ін з’ії|шоў тре / і хто пе|че то тої пон’і|майе / шо ко|ли в’ін |гарно п’ід’ії|шоў / а йак|шо в’ін ўже переї|шоў ту |норму сво|йу / в’ін то|д’і с’і|дайе і |робиц’а йак п|л’ацок // нази|вайут’ йо|го не хл’іб а п|л’ацок // (Антонюк Б.Д., 1942 р.н., сел. Бар, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Лиў|киї мо|же |бути / |липнуў / |липнуў / в’із’|ми йо|го ро|зр’іж / а в’ін ка|чайец’а |липне та|ко до рук / йак |кл’еї |липне / ну це неў|далиї |хлі’б / |спорченії чи шо / це та|ке ну бу|вайе / й так |може дес’ |т’істо не та|ке мо|же шос’ не |випеклос’ / бу|вайе і не |випеченії / бо п’іч це ж ў пе|ч’і пек|ли / п’іч |треба напа|лити так шоб пот’а|гнути по |днов’і / дно пи^{і}|ч’і / пот’а|гнула |цойу та|к’і бу|ли |ц’ійі |коц’уби / пот’а|гнула / |іскри їдут / ўже |пот’ім по чири|н’і |значит’ це ўже |можна са|жати хлі’б туди|во /

воˈно ўже наˈпал’ане / а йак не наˈпал’аниї то в’ін же ш там не спиˈчец’а / буˈде ливˈкиї неˈдобриї / от // (Лакомська К.П., 1938 р.н, сел. Бар, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Коˈло хл’іˈбина такеˈво казаˈкалец і шче шкуроˈсалец / та йа л’уˈбила тої заˈкалец ˈйісти / аˈле це хто не ўˈм’ійе пикˈти йоˈго / хто ниˈвисходит і поˈгано напаˈлит ˈтоже то буˈде заˈкалец таки́йо // (Трохимчук Г.А., 1934 р.н., сел. Бар, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну хл’іб цеї буў / йоˈго зˈразу ˈвоз’меш ў ˈруки і в’ідˈчуйеш / в’ін т’ашˈкиї не ˈвипиᵉчаниї / глиўˈкиї / назиˈвали його глиўˈкиї хл’іп / ў ˈн’ого в’ідстаˈвало шкуˈринка / ˈвисоко / в’ід саˈмойі ˈмаси / таˈкойі ˈнав’іт’ р’ідˈкойі ˈможна скаˈзати / глиўˈкойі і баˈбун’а примоўˈл’али таˈку приˈмоўку наˈродну // от у ˈмене хл’іп чик ўдаўˈс’а / ˈпоп’іт шˈкуру ˈкотик гˈраўс’а / заˈдер хвосˈта сˈк’іл’ки сˈтаў і шкуˈринки не д’ісˈтаў // (Третяк В.І., 1937 р.н., с. Митки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Неўˈдало сˈпечениї хл’іп це буў хл’іб / йаˈкиї ну ўсаˈжали йоˈго ў п’іч а в’ін ос’іˈдаў в’ін таˈкиї маў // ўкус глиўˈкого / глиўˈкого ˈт’іста / буˈвало так шо / йаˈк’іс’ зˈбоку таˈк’і / видуˈвало / пуˈпиришки таˈк’і і буˈвало шо й тˈр’ішчини таˈк’і ˈтожи шо в’ін таˈкиї не глаˈден’киї а тˈрошки тˈр’ішчини таˈк’і на ˈн’ому йе оˈто буў неўˈдалиї хл’іп // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну ў нас так і назиˈвали йоˈго неўˈдало сˈпеченим хˈл’ібом / в’ін муг ˈбути поˈрепаниї / в’ін м’іг дес’ ˈбути п’ідгоˈр’іўшим / в’ін м’іг ˈбути ўсериˈдин’і глиўˈкиї / ни п’ід’ійˈти так йак тˈреба // от ˈчерез то ˈйого і назиˈвали неўˈдало сˈпеченим хˈл’ібом // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну ниўˈдало сˈпечиниї хл’б / це б’іл’ш назиˈвали шо глиўˈкиї хл’іб // ну зˈначиц’ аˈбо в’ін ни п’ідоїˈшоў ˈдобре ни ўз’іїˈшоў / аˈбо мм ше заˈв’іс’ілo в’ід муˈки / йаˈка муˈка / ше й каˈзали / оо а то наˈверно буˈло проˈрош:а йаˈкес’ зирˈно буˈло шо наˈверно на на ˈц’ому / ну наˈверно шо ни п’ідоїˈшоў / аˈбо пˈросто ў п’іч йак ўсаˈжайут / от ˈкажут от ни ˈгупати двирˈми / ни ˈможна ˈгупати дверˈми / бо ˈгупниш і ў пиˈч’і хл’іб с’іˈдайе і воˈно да / воˈно так і / буˈло таˈке пˈраўда / шо йакˈшо ў печ ўˈсуниш хл’іб / ўс’о воˈно ˈн’іби п’ід’ійˈшˈло / і но ўдруг на цеї моˈмент хтос’ заˈходи / гууп ˈшоби ˈгупнуло / гуп і в’ін тˈрошки с’іў / ўже воˈно н’іˈби ўже ни таˈкиї на ˈц’ому / а глиўˈкиї то це… неўˈдалиї таˈкиї в’ід нуу ˈраз’н’і буˈли приˈчини чи чи муˈка / чи ˈможе дˈрож’і гоˈвор’ат ни таˈк’і /

чи зак|васка ни ни шос’ ни ниў|дала / ну так по|р’ізному ка|зали ў |кого йак // – *Який цей хліб був?* – Ну в’ін буў йа|киї / в’ін буў ее шо в’ін п’ід|жаристиї ў|род’і так йак і цеї / бо так п’ідзагн’і|тиўс’а в’ін і буў на |ц’ом… |ц’іл’ки в’ін йак в’із’|меш ту хл’і|бину / ко|ли |випечена во|на та|ко йак |в’із’меш / во|на ли|ген’ка / а ту хл’і|бину / йа|ка во|на та|ка глиўко|вата ўнут|р’і на |ц’ому / во|на т’а|жола ўже |дажи на в’ес // л’у|ба ха|з’аїка з|найе / та шо пи|че хл’іб во|на та|ко ў|з’ала / о в’ін ўже |видно шос’ ўсере|дин’і ўже ўнут|р’і ўже |того х|л’іба ўже не не цеї / та|ко |р’іжиш і в’ін н’і|би та|киї от та|киї йа|киїс’ ну ну глиў|к… йак |кажут глиў|киї / йа знайу йа пон’і|майу пос|вому йак глиў|киї / от чи ти пон’і|майеш йак в’ін йак глиў|киї йак ти йо|го не |бачила н’і|коли // ну та|киї шо в’ін |тако / ну йак то |р’іжиц’а |т’іл’ки во|но |тако от не|випечене / |видно шо не|випечене і во|но ўже не |випечец’а бо во|но ўже п|росто ўже ота|ке шо не|ў|далос’ шос’ йо|му // (Молдован Т.П., 1956 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

З|начит’ хл’іб буў по |перше нис’|киї не|висходениї не |вим’ішаниї |мабут’ |добре чи мож|ливо по|гано |буў ни|зен’киї глиў|киї / шо з |н’ого |можна бу|ло |коники л’і|пити ка|зали так / і несмач|ниї // (Богословцева О.І., 1949 р.н., с. Сербинівці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну зви|чаїно не не запам’а|талос’а шоб |в’ін |буў нев|далий / но бу|вало та|ке шо |в’ін по йа|к’іс’ при|чин’і по / му|ка не неха|роша / йа пам’а|тайу ўже дрожо|виї хл’іб / без дорожо|вого йа не пам’а|тайу / то в’ін ... бу|вало та|ке шо ў|дас’ц’а глиў|ким / йа|кис’ не|висхожениї твер|диї... |дужи |р’ідко бу|ло / но |тоже бу|вало о|б’ідно / шо |в’ін не неў|даўс’а і йо|го нази|вали п|л’ацком / пал’а|ниц’ойу // (Когут М. С., 1955 р.н., с. Сербинівці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну йак / неў|дало с|печениї хл’іб це це ка|зали шо хтос’ хтос’ пом’і|шаў ни ни так ии… ни так зро|били йак йак поло|жено бо хл’іб йак|шо пик|ли / то ўсад|жали у п’іч ўса|жали хл’іб / іі шоб н’іх|то до |хати не за|ходиў / шо|би бу|ли д|вер’і за|чин’ан’і / |доки не ўса|д’ат х|л’іба // ўса|дили / перехрес|тили ў п|йецу і і ўс’о / зак|рили ии за |туйу та|ка за|тула бу|ла / зак|рили пйец і в’ін су|б’і там |п’ікс’а йак на тої // а йак|шо ўже ии шос’ в’ін ниу|дачниї ў|даўс’а / то з|начиц’ це хтос’ пере|биў |ц’уйу проце|дуру проце|дуру |ц’уйу пере|бив / шо |сами йак ўса|жали хл’іб / то|го в’ін ниў|дачниї // а аа йак нии |можу ска|зати йак йо|го нази|вали / п|росто |каже ни ў|даўс’а хл’б // – *Який в’ін був?* – Ну буў то ни |вир’іс в’ін та|киї |може |бути ви|сокиї / то йа|киїс’ за|калис’ |може |бути уу х|л’ібови йе

таˈкиї шо шо воˈно таˈк’е шо / шо в’ін не ˈвисходиў таˈко не пухˈкиї таˈкиї а заˈкалиц’ таˈкиї йе ў хˈл’ібови / то це це таˈк’е таˈка ни з’ійˈшоў буˈде таˈкиї тверˈдиї о // – *А що робили з невдалим хлібом?* – Та шо роˈбили / могˈли худоˈбин’і йаˈкіїс ˈдати і тоїˈво // ўже йак воˈно ўже таˈке там дес’ тої заˈкалиц’ то ўже н’іхˈто йоˈго ни йіў / а ˈйіли ˈйіли ўс’о таˈкиї шо шо ˈгарно полуˈчиўс’а а то шо / не без ˈтого в’ін не ўс’ої таˈкиї полуˈчаўс’а / аˈле м’іг ˈбути таˈкиї йак там ˈчетвиро чи пˈйатиро хˈл’іба ўсаˈдила ў тої / то йеˈден то м’іг ˈбути ˈйедин таˈкиї йаˈкиїс’ приˈпорчиниї шчиˈтати // о то наˈходилос’а і коˈтам / і ˈпесикам тˈреба буˈло ˈдати / ну а шо ж / воˈни ˈтожи хˈт’іли / о т’ії так // (Поперечна З.М., 1942 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Так і каˈзали/ шо ни полуˈчиўс’а / не ˈвиїшоў / аˈбо липˈкиї каˈзали // ˈшос’ ни допекˈли / чи ˈшос’ не з’ійˈшоў // – *Який він буў на вигляд?* – В’ін буў ни виˈсокиї і сеˈредин’і таˈкиї липкуˈватиї // це буў неˈўдалиї хл’ібˈп / аˈбо ˈдобре ни ˈвипеченії / аˈбо ˈдобре ни з’ійˈшоў // (Матвієнко А.М., 1937 р.н., с. Чемериси-Барські, Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

Буˈло ˈт’істо неˈиˈпˈравил’не / бо тих дˈрожджеї де буˈло бˈрати? с ˈкаждого хˈл’іба ў ˈнецках / бо це ў ˈнецках ўсе росчиˈн’алос’а ˈт’істо пороскла|дали у форˈми / а т’і ˈнецки ˈвишкробали / це ўже це ˈт’істо буˈде сˈходити на дˈругиї рас хл’іб пиˈеˈкˈти з ˈнего // це буˈло ˈт’істо // – *Який він був, опишіть.* – Таˈкиї шо йоˈго ˈйісти ни мож і ˈжалко ˈвик’інути таж ни ˈвик’інеˈиˈш ˈкуром чи сˈвин’ом / а в’ін ни ўˈдаўс’а / ни ўˈдаўс’а або ў пˈйецу ни пˈравил’но наго|ˈр’ило / або с’пˈ’іˈшила тиї пере|ˈиˈсид’іў / тиї ˈт’іл’ки шкараˈлупа аж таˈко *(показує)* оз’ˈдо хл’іб’іˈн’а / а та шкараˈлупа ˈт’ажко ˈгарна буˈла тиї ˈт’іл’ки шкараˈлупа лиˈшилас’а / а то ўс’о приго|ˈр’ило // (Павлишина Г.К., 1932 р.н., с. Лозова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Неўˈдало сˈпеченії це буў глиўˈкиї // і ше назиˈвали неўˈдало сˈпеченії коˈли напˈриклад // ну от моло|ˈд’і госпоˈдарки да / воˈни буˈли ну ше не з ˈдосв’ідом // і от приˈходит’ неˈв’істка наˈприклад / а ˈмама ўже ˈкаже ўже свекˈруха / пеˈчи хл’іб / бо ти ж прийшˈла у нев’істˈки // ну воˈна пеˈче / а хл’іб пекˈли на череˈн’і / ў пеˈч’і // п’іч буˈла поˈмашчена ˈглинойу / ˈжоўтойу ˈглинойу // низ / так йак ˈзараз то там ˈр’ізн’і при цеїˈгої кирˈп’іч таї ўсе // а то буˈла п’іч ˈзмашчена / і ˈверх ˈзмашченії / і заˈлазили ў ˈп’іч шоб масˈтити ˈверх і ˈниз // там / і от туˈди ˈставили розˈпал’ували ˈп’іч /

во|на |гр’ілас’а |значит’ та і |клали хл’іб // а к|лали з та|койі к|руглойі ло|пати нази|валас’а ло|пата та|ка |кругла // |йакби ну ну та|ка |р’іўна // ну |може ти дес’ |бачила ў му|зейах // ота|ка во|на |кругла та|ка ло|пата / і от на ту ло|пату // ну ко|ли на|приклад йа |знайу шо |нав’іт’ роз|казували ше мо|йі бат’|ки шо нев’іст|ки / ко|ли не|в’істка при|ходит’ / то це т|реба з|найеш з ло|пати / то |треба ж ў|м’іти / шоб во|на |сунула з ло|пати і пос|тавиўс’а цеї хл’іб ту|ди / ў |п’іч // а|ле ж не |кожен |знайе йак його |правил’но |ставити // і от во|ни |ставили з ло|пати ко|ли во|на пос|тавила / а во|но роз|йіхаўс’а / хл’іб // і ў|се / і полу|чилас’ г’і|тара // то це |знайе’ш це буў неў|далиї хл’іб // то це |кажут’/ о/ мо|йа не|в’істка напек|ла г’і|тар’іў ўже // то це |буў неў|далиї |хл’іб і глиў|киї / ко|ли в’ін не |вим’ішаниї / ко|ли в’ін не |висходит’ / ко|ли |л’уди |дуже / ну нап|риклад шос’ / от л’у|дина посп’і|шила і не поче|кала / бо |житн’ії хл’іб |в’ін |сходе хоч|ш:аби два|нацит’ го|дин / шоб |в’ін |вистойаўс’а шоб |в’ін |викис / |тому шо |в’ін пе|чет’с’а на |тому |т’іст’і / йа|киї зали|шиўс’а зали|шилос’а в’ід ку|сочка в’ід |того |значит’ попе|редн’ого // це ко|ли |робл’ат’ |солод / ко|ли на |солод’і |робл’ат’/ йо|го |там го|тоўл’ат’ |ц’уйу зак|васку / і |пот’ім ли|шайут’ йо|го шма|точок |ц’ого |т’іста / і во|но |так ли|шайет’с’а ў |баночц’і чи ў горш|ку ра|н’іше горш|ку / гор|шечок та|киї неве|личкиї |буў / і |клали ту|ди ў |н’ого |чут’ во|дойу зали|вали і то|д’і йо|го це з|вечора йо|го ро|били шоб |в’ін во|но рос:та|вало шоб на на |ранок бу|ло // а х|то н’і / а х|то то |ранком йак х|то |маў |б’іл’ше |часу / то то |ранком // ну ўзага|л’і то / це в:а|жалос’а шо / хл’іб |треба пек|ти з |досв’ідка // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Не |вип’ікс’ // – *А який він був?* – А та|киї т|рохи / |н’іби йак то / розсиро|виў / ўси|роватиї / |б’ілиї |таки|ї // (Лучко Є.Д., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Та йа з|найу ну йак |в’ін |м’іг бу|ти за|калец’ йак|шо |добре не |вим’ісиш то на ни|зу х|л’іба бу|вайе та|ко на т|ри |пал’ц’і *(показує)* за|кал’ц’у / |найеш та|ке йак н’і|би сир|ве |т’істо // і йак не |вим’ісиш йо|го |добре то це // а йак пе|ре|бйец’а то перева|каре|ц’а // (Кислиця Г.В., 1954 р.н.,с. Руданське, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А як називали невдало спечений хліб? Яким він був? – Йакиї // йак не ви|м’ісиш |добре // йак не |висходит і поп’іс|какуйе та|ко |боком на |б’ік т’ії к|ривит’с’а з |баби |тойі ха|з’аїки *(сміється)* // – *То певної назви*

немає? – Н’е н’е н’е ˈт’іко ˈлопайе п’ідˈносит’с’а і на ˈб’ік таˈко сˈтайе на ˈб’ік і ўже поˈгано шо таˈко обˈколеній на б’ік таˈго буˈханка хˈл’іба виˈб’ігайе ўпеˈред але це йакˈшо не ˈвисходит то в’ін так ˈлопайе // (Палій М.М., 1935 р.н., с. Руданське, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Низ’ˈкиї / глиўкиї ˈпеўно недоˈпеченії // не зˈнайу / глиўˈкиї / опˈшето глиўˈкиї / назиˈвали глиўˈкииї / глиўˈкиї бо в’ін не висˈходиў от і ˈцеї і воно спекˈлас’а і не п’ідн’аˈлас’а / глиўˈкиї назиˈвали / глиўˈкиї хл’іб // – *Який він був? Опишіть.* – А в’ін буў таˈкиї шо шо цеї шо ну не буў пухˈкий / а ˈпросто йак ˈт’істо ˈн’іби ˈтакево ˈколо ˈсамого ˈколо ˈсамого дˈна і таˈк’ії таˈк’ії ну йак мˈило ўсеодˈно / не буў пухˈкиї а буў таˈкиї соˈб’і // таˈкиї заˈкалиц’ ˈбуў заˈкалиц’ таˈк’ії буў ўˈнизу і ўˈверху каˈзали зˈакалец’ на ˈпалец’ / о // (Кукурузяк К.О., 1938 р.н., сел. Жмеринка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ниўˈдало ˈспеченії хл’іп / тої шо не пулуˈчиўс’а йа ˈзнайу шо не пулуˈчиўс’а //– *Не називали ніяк?* – Ну воˈпшето не ˈможна так каˈзати / на хл’іп н’іˈчого поˈганих сл’іў йаˈкиї йе / йаˈкиї йе таˈкиї пеˈкли / таˈкиї ˈйіли / а то шо не пулуˈчаўс’а то н’іˈз’а таˈке каˈзати / ˈкаже шо // йа ˈзнайу шо йаˈкиї йе ˈкаже оˈдной раз от ˈкаже от неˈдобриї хл’іп а н’іˈз’а так каˈзати хл’іп фˈс’ої хаˈрошиї // хл’іп ус’ої хароший // (Дремух Т.В., 1950 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

В’ін буў глиўкиї / глиўˈт’ух / оце йакˈшо буˈли ц’і / сˈпори / йаˈк’іс неˈ[и]добр’і думˈки / оˈто хл’іб і не ўдаˈваўс’а… в’ін буў зˈбитиї / в’ін не ˈбуў ˈдобриї // (Шевченко М.К., 1948 р.н., с. Рубань, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Таˈкиї неўˈдалиї / хл’іп ўс’іґˈда вˈдалиї бо йоˈго хоˈт’ат ˈл’уди ˈйісти // і л’уˈбиї хл’іп ˈдобриї / йак то ˈкажиц’а // ну в’ід ˈкажда ˈкажда хаˈз’аїка поˈсвоˈ[у]му це ˈробит’/ о / а йак неўˈдалиї // ну ска сказ сказаˈно шо ну не ˈўдаўс’а там п’ідˈрепаў // п’ідˈрепаў наˈб’ік похиˈлиўс’а от так / оˈцеї хл’іп / оˈце таˈкиї не ˈўдалиї / ну // а так/ йакˈшо на ˈдр’іжчах пеˈкли на ˈдр’іжчах пеˈкли вс’о вре н’е … пеˈкли ўс’о вреˈмн’а таˈке т’іˈсто буˈло / лиˈшали троˈшки т’іˈста / оˈцего і воˈно сто… прикриˈвали муˈкойу шоб возˈдух дуˈже не заˈходиў воˈно так ˈпросто/ е / присиˈхало ˈтрохи і те т’іˈсто розˈмоˈ[у]чували і пеˈкли хл’іп це коˈлишн’ій ˈпечиво коˈлишн’е/ а тоˈ[у]д’і йак пойаˈвилис’а ˈдр’іжч’і оˈто ўже на тих ˈдр’іжчах/ на тих ˈдр’іжчах уже др’і на ˈдр’іжчах п’ідбиˈвайемо ˈдр’іжч’і/ і/ ˈм’ісим ˈробимо// це о треˈба розˈказувати йак ўс’о по поˈрадочку? // – *Можете розказати.* –

Ну о цей йак на ˈдр’іжчах ˈробиц’:а ну йа тоᵘˈб’і ˈкажу п’ідˈпа … п’ідˈпалок … ˈвифатен’ полуˈчайец’:а цей шо це/ на сковоˈр’ідку/ ше ше хл’іп не з’ійˈшоў а ми от ˈхочемо п’ідˈпалка ˈцего п’іˈпалку п’ідˈпалок то це на чаˈру тл’ап л’ап л’ап і на воˈгон’ на триˈн’іжки ˈставили у п’іч ўс’о на воˈгн’і раз два ўже ўс’о // тоᵘˈд’і хл’іп … вип’іˈкаўс’а / а на ˈдр’іжчах то це куˈпл’али ˈдр’іжч’і сто грам наˈприклад ˈдр’іжч’іў і тоᵘˈд’і // е // на воˈдиц’:і теˈплен’к’ій і чут’ ˈсахаром шоб воˈно броˈди… ˈдр’іжч’і п’ід’ійˈшли // а тоᵘˈд’і вже там йак розˈчина наˈприклад сиˈровотка теˈпер йе а ˈранше воˈда буˈла // і ми оˈц’і ˈдр’іжч’і п’ідˈбили там ˈможна ˈтрошки розколоˈтити муˈки // ˈвилити т’і ˈдр’іжч’і і воˈно знов схо цеї буˈшуйе буˈшуйе оˈц’а р’ідиˈна ўс’а буˈшуйе і тоᵘˈд’і начиˈнаї м’іˈсити / зам’іˈсила / зноў з’ійˈшло/ ўз’ала ˈвиробила / і ў п’іч / і йіж// (Мосійчук Н.Т., 1950 р.н, с.Кисляк, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Неўˈдало сˈпеченіǐ хл’іп назиˈваўс’а пˈл’ацак в’ін буў / *(думає)* не це не сˈходиў не ˈбуло ў ˈн’ому скоˈринки і в’ін буў йак росˈл’апнутиǐ і н’оˈго назиˈвали пˈл’ацок / оце таˈкиǐ буў хл’іп // (Кудревич Є.В., 1954 р.н., с. Ольгопіль, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Шоб тоˈб’і добˈро буˈло // – *Який він був, опишіть*? Ну неўˈдало сˈпеченіǐ хл’іп в’ін / не висˈход’уйе / а таˈкиǐ оˈпалиǐ / ооо / а от йак в’ін назиˈваўс’а ˈБог йоˈго св’аˈтиǐ зˈнайе //... оˈкалец’ не оˈкалець // ну дес’ так прибˈлизно // бо в’ін буў ну сиˈд’іў / і цеǐ ну низ’ˈкиǐ буў / а буˈвало шо ǐ п’ідшˈмал’аниǐ зˈнизу / ооо / ну дес’ так / скоˈр’іше оˈкалец’ // (Шаповалова Є.М., 1950 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ниᵉўˈдало спечаᵉниǐ // ну ниᵉўˈдало сˈпечаᵉниǐ // ну / так і каˈзали / йа неᵘ зˈнайу йак там ў ˈкого / ў нас каˈзали от неᵘ ўˈдаўс’а нам хл’іб це ǐ раз / тоˈму шо аˈбо ˈможе йаˈк’іс’ дˈр’іж’:і буˈли не не таˈк’і харош’і / ˈможе ўже неᵘсˈв’іж’і таˈк’і от / або ц’і / або ˈхолодно ў ˈхат’і / ў ˈхат’і поˈвин:о ˈбути наˈтоплено теᵘпˈлен’ко шоб ˈт’істо п’ідходиᵉло / а воˈно неᵘ п’ід’ійшˈло / і воˈно таˈке ниᵉˈз’киǐ / ну таˈкиǐ ˈзоўс’ім неᵘ / таˈкиǐ ниᵉˈзен’киǐ йак ˈкинули ˈтого ˈт’іста / воˈно ˈзоўс’ім це ˈт’істо неᵘ зˈб’іл’шилос’ в обˈйем’і / ну таˈкиǐ в’ін ниᵉˈзесеᵘн’киǐ і / і гледˈкиǐ таˈкиǐ йак ото / і т’ажˈкиǐ в’ін каˈзали йак кам’іˈнец’ / от не // ну це ˈможе ˈбути в’ін / ˈначе неᵘ ўˈдаваўс’а в’ід ˈтого чи дˈр’іж’:і йаˈк’іс’ неᵘ таˈк’і чи / ˈхолодно ў ˈхат’і / ˈт’істо не неᵘ могˈло п’ід’ійˈти // то каˈзали шо неᵘ ўˈдаўс’а хл’іп / бо / бо таˈкиǐ в’ін / а так // (Небесна Н.Ф., 1946 р.н., с. Куна, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну шо / йак це ˈможна скаˈзати? шо не ўˈдаўс’а хл’іп та ĭ ўс’о // так ˈможна скаˈзати // – *Який він був? Опишіть*. – Ну в’ін буў / шо с’іў / неᵘ п’ід’ійˈшоў ˈдобре / с’іў // і ˈначе йак заˈпаў / таˈкиї ниᵉўˈдалиї в’ін // низ’ˈкиї тˈрохи / ни / ни / ни ˈвир’іс ˈвисоко // (Руда Т.С., 1944 р.н., с. Куна, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А неўˈдалиї хл’іб це так в’ін ˈможе покоˈлотис’ ˈможе о / і ˈможе не допекˈтис’а ˈтоже / ўˈремйа тˈреба дл’а ˈц’ого / о тˈреба шо б буˈло два чаˈса хл’іб у пеˈч’і висˈтойуваў / о йак йоˈго ўже ˈвин’ати ˈхуче то ўже в’ін тоˈд’і / полуˈчайец’а / ўже неўˈдалиї хл’іб ўже в’ін мйагˈкиї і ˈвопш’ім неˈвип’ічениї каˈзали вес’ час на ˈн’ого // (Татарова В. І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.)

Йак неˈўдало ˈспечений хл’іб ˈшишки таˈк’і викиˈдаў ее / бо хл’іб поˈвинеᵘн ˈбути таˈкиї / а йаˈкшо не неˈўдалиї то викиˈдаў ˈшишки ˈзбоку / таˈко викиˈдаў ˈшишки / і в’ін буў таˈкиї ˈр’іжиш та ĭ за ноˈжом ˈл’ізе / ну це неўˈдалиї хл’іб // чи муˈка таˈка чи ˈдрошч’і ˈможе ˈпорчен’і ˈбули / та ĭ ˈчерез то неўˈдаўс’а / а так то ну коˈлис’ таˈка муˈка буˈла / ˈўс’ака муˈка буˈла / та ĭ неˈўдалиї буў // (Гончар О.І., 1943 р.н., с. Рахни, Гайсинський р-н, Вінницька обл).

Ну це назиˈвали шо в’ін не п’ід’ійˈшоў / шо ˈначе ни з’ійˈшоў // а йакˈшо з’ійˈшоў гарниї хл’іб то / то ˈгарно тоˈᵘд’і назиˈвали хл’іб виˈсоᵘкиї таˈкиї // ниᵉ ўˈдаўс’а / а так / н’іˈчоᵘго нии / да *(сміється)* поᵘˈреᵘпаниї то буˈвайе шо / ну ˈопшим шо йак ниᵉ ўˈдаўс’а то ўже каˈзали шо ниᵉ ўˈдаўс’а хл’іб / а таˈк’ій пеᵘˈкли ˈгарниї хл’іб виоᵘˈчен’киї // (Зайчук Н.Я., 1946 р.н., с. Брилівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну йак / буˈвало шо йак не ˈвисходит’ / ˈдобре у ˈформах / то ў пеˈч’і п’ідˈн’імец’а / аˈбо шишˈки виˈгонит’ на боˈки / або п’ідˈрепайе / а це так буˈвало шо неўˈдачниї хл’іб / а так / йак у ˈкого / ну буˈвало захоˈлоне / таї не ўˈдас’ц’а / оце так ше буˈло // (Корнійчук І.Г., 1941 р.н., с. Карбівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну це таˈкиї буў ўже низ’коˈрослиї / поˈлопаўшиї неўˈдалиї йак ўже таˈкиї / аˈле тоˈд’і йоˈго н’іхˈто не викиˈдаў / бо / не буˈло йак викиˈдати ше таˈких / ми так і стаˈралис’а / каˈзаў тоˈд’і / хл’іб стаˈралис’а фс’о ўˈрем’а сˈв’іжиї // а сˈв’іжого не даˈвали / бо каˈзали ааа / кишˈки зˈлипнуц’а / чи шо буˈде боˈл’іти // спекˈли і неˈхаї / неˈхаї поˈстойіт’ а ˈпот’ім буˈдете ˈйісти / а ми ˈбуло ўсе ˈхочем / св’іˈжен’кого шоб це / а не ˈдуже даˈвали / бо н’іˈз’а гаˈрачого таˈкого ˈйісти / бо кишˈки позлиˈпайуц’а //

(*сміється*). (Начорна М.Н., 1950 р.н., с. Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну / ў ˈмойі пˈрактиц’і не ˈбуло таˈкого / аˈле йакˈшо захоˈлоне / не п’ід’ійˈшоўшиї хл’іп / в’ін глиўˈкиї / в’ін т’ашˈкиї // цеї в’із’ˈмеш хл’іп / а в’ін йак пуˈшинка // йак саˈжайеш / в’ін ваш|киї хл’іп / а тоˈд’і в’ін росˈте ўˈгору / то йа тоˈб’і кау тˈрет’у.. три .. тˈрет’у часˈтину ˈц’ого / ˈформи йа лиш киˈдайу / а в’ін виˈходит аж ˈчерес верх // а тої хл’іп глиўˈкиї / в’ін не п’ід’ійˈшоў / в’ін йак брус заˈбитиї / так і назиˈвали / о ˈкае / це не хл’іп / це брус // ˈперед тим йак пекˈти хл’іб / то йа наˈпал’у гˈрупку / шоб ў ˈхат’і ˈбуло тепˈлен’ко / шоб не ˈбуло сквозн’аˈка / бо в’ін буˈвайе так шо йак з одˈнойі стороˈни / ˈвир’іс / а з дˈругойі стороˈни таˈко йак доˈнизу с’іў / не п’ід’ійˈшоў / то тож не хл’іб буў // (Мандзій О.П., 1951 р.н., с. Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

А коˈли не ў|даўс’а хл’іп / ми йоˈго назиᵉˈвали ˈл’апец’ та в’іда|вали хуˈдоб’і аˈбо пороˈс’атам / ˈкурам // (Федоришина С., 1951 р.н., м. Ладижин, Гайсинський р-н, Віннцька обл., 2023 р.).

Йакˈшо буˈвало / шо не ў|даваўс’а хл’іб /ну йак не ў|даваўс’а / хл’іб заўжˈди хл’іб / аˈле буˈвало / шо хл’іб глиўˈкиї / аˈбо сиˈриї / або п’ідгоˈр’илиї / аˈбо ˈтр’існуўшиї // д’л’а госпоˈдин’і це буў ˈсором / шо воˈна так поглуˈмилас’а над ˈхл’ібом / і таˈка госпоˈдин’а уже ˈн’іби йак ўтраˈчала своˈйу знаˈчим’іст’/ уже на ˈнейі диˈвилис’а / ну ˈдаже ў своˈйіі хатˈн’і // о / а буˈвало / шчо хтос’ приˈходит’ / ў ˈкогос’ не ˈстало ˈхл’іба / суˈс’іди могˈли приˈходити ї проˈсити ˈхл’іба / поˈзичте буˈханку ˈхл’іба / то обоўйазˈково даˈвали наїˈкрашчу // (Романець О.Й., 1950 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну буˈвали ˈвипадки шо хл’іп не ўдаˈваўс’а ну хл’іп не ўдаˈваўс’а / йакшˈчо в’ін ˈтр’існуў / йакшˈчо в’ін це не буˈло ˈчимос’ поˈганим чи страшˈним / аˈле / буˈвало / шо хл’іп або не ˈвим’ішаниї / аˈбо буˈло ˈборошно вогˈке / або йак’іс’ дˈрож’і буˈли неˈдобр’і і от в’ін полуˈчаўс’а ўсеˈредин’і глиўˈкиї зˈверху в’ін ў|ˈрод’іби ўˈз’аўс’а ˈкоркойу ˈдивишс’а на ˈн’ого шчо ˈзначит’ ˈн’іби гоˈтовиї / ну коˈли йоˈго розлоˈмати чи розˈр’ізати ўсеˈредин’і ˈможе розˈчина ˈбути // ˈзначит’ отаˈкиї глиўˈкиї хл’іп йоˈго не спожиˈвати / йакшˈчо ўже так / то киˈдали ў поˈмиїниц’у та ї хто там сˈвин’і хуˈдоба / но ˈл’уди ўже йоˈго не ˈйіли // (Романевич О.Й., 1951 р.н., с. Вищеольчадаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

Ниўˈдало коˈли в’ін/ ˈабо недоˈп’ікс’а / ˈабо переˈп’ікс’а то в’ін ўже невˈдалиї / в’ін с’іˈдайе / йакˈшо недоˈп’ікс’а / в’ін приˈс’іў / і в’ін туˈд’і / глиўˈкиї / неўˈкусниї //– *А як його називали?* – Неўˈдалиї // – *Просто невдалий?* – Пˈросто неўˈдалиї // йак в’ін ˈможе ˈбути іˈначе назиˈватис’а / в’ін ˈдобрим не ˈможе назиˈватис’а / а хˈл’іп не ˈможна обраˈжати н’і ў ˈйак’ім ˈ раз’і / хˈл’іп йе хˈл’іп // (Зацерковна Н.П., 1947 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

Ну ў осноˈўному хл’іб / коˈли випˈ’іˈкали / то буˈў хароˈшиї хл’іб // хл’іб йаˈкиї гарˈно висˈходиў / йаˈкиї зˈверхи коˈли маˈма виᵉˈїˈмала з ˈпеч’і / то воˈна йоˈго воˈдичкойу тако омиᵉˈвала ˈн’іби тої хˈл’ібчик // буˈў хароˈшиї хл’іб // аˈле буˈвали таˈк’і виˈпадки / шо т’і дроˈшч’і неˈхороˈш’і / чи таˈроˈжчинка буˈла троше[и]чки неˈсв’іжа / а моˈже буˈти і муˈка ˈінод’і / чи п’іч недоˈстатн’о проˈпале[и]на // і тоˈд’і хл’іб поˈлучаўс’а ˈдуже не висˈходиў / таˈкиї низеˈньк’иї / поˈлопаўшиї // таˈкиї хл’іб ў нас назиᵉˈвали... ˈйакже його назиᵉˈвали / ої Гоˈспод’і / пˈл’ацком // у нас назиᵉˈвали пˈл’ацком таˈкиї хл’іб / звиᵉчаїно таˈкиї хл’іб ми тˈожи не виˈкиᵉдали / бо ў нас хл’іб ў доˈм’і ў хˈат’і ц’іну|ваўс’а / ну і йоˈго спожиˈвали /таˈкиї не таˈкиї / аˈле хл’іб с’в’аˈтиї / тˈреба буˈло йоˈго йіˈсти / а не наˈкиᵉдатис’а ним / ˈінколи даˈвали деˈйаким тваˈринам / аˈле ў осноўˈному спожиˈвали саˈмиї хл’іб / йаˈкиї Бог даў // йа зˈнайу шо пˈл’ацками назиᵉˈвайут’ ў ˈдейаких м’іˈсˈц’ах // тоˈрти ўже / чи йаˈкус’ зˈдобу / ˈпечиᵉво йаˈкес’ / то ˈможе ї так // аˈле ў нас таˈка буˈла ˈназва / та йа так і вам розˈказуйу // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну ниᵉˈўдано сˈпечиᵉниї хˈл’іпᵇ / це ўже хˈл’іпᵇ / буў чиᵉрстˈвиї / бо йак шчо в’ідˈразу сˈпечиᵉниї хл’іпᵇ то в’ін сˈв’іжиї / а йак посˈтойіт’ тˈрохи в’ін ўже ˈробиц’:а / чиᵉрстˈвиї // тˈвердиї на ˈдовўше сˈтайе / хˈлопц’і їшли на ˈполе[и] ˈжати чи коˈсити ˈс’іно / бˈрали куˈсок хˈл’іба виᵉˈликиї / а в’ін чиᵉрстˈвиї / куˈсок ˈсала / циᵉˈбул’у і так ˈл’уди ˈжили // ˈжали ˈдовўго ˈдовўг’і роˈки / ˈйіли чиᵉрстˈвиї хˈл’іпᵇ і ˈсало / і циᵉˈбул’у / і ˈжили до ста ˈрок’іў ˈжили // моˈйа праˈбабка ˈжила до ста ˈрок’іў // пиˈтайуц’:а чо ви так ˈдоўго жиᵉвеˈте // а воˈна ˈкажи йа ˈйіла хˈл’іпᵇ / ˈсало і циᵉˈбу’лу / і так ˈдоўго ˈд’іти ˈживу // л – *А Ви любите хліб з салом і цибулею?* – А хто ниᵉ ˈл’убит’ з украˈйінц’іў хˈл’іпᵇ ˈсало і циᵉˈбул’у // – *То Ви справжня українка.* – Спˈраўжн’а украˈйінка / коˈлис’ каˈзали шо тої / хто ˈл’убит’ боршч і пˈросту воˈду // тої украˈйінеиц’/ і хл’іпᵇ і ˈсало і

ци[e]бул’у // (Свята Л.В, 1948 р.н., с.Клекотина, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Н’і // шоб так йа[ɪ]кес’ / [ɪ]назва / н’е / ну хл’іб не ў[ɪ]даўс’а ти[ɪ]ї ўс’о / так ка[ɪ]зали // спек[ɪ]ла хл’б а в’ін не ў[ɪ]даўс’а // – *Який він був?* – Ну / та[ɪ]кий йа[ɪ]кий // от / не п’ід’ї[ɪ]шоў так йак т[ɪ]реба // в’ін пот[ɪ]р’іскаўс’а ўже йак [ɪ]т’іки йо[ɪ]го ў п’іч поса[ɪ]дили / е / в’ін та[ɪ]кий йак глиў[ɪ]кий [ɪ]наче в’ін йак не[ɪ]випечений // а йак бу[ɪ]ло / йак уже / [ɪ]бабушка [ɪ]мала хл’іб са[ɪ]жати ў п’іч / во[ɪ]на ка[ɪ]зала / хто [ɪ]майе йти на дв’ір і[ɪ]д’іт ви[ɪ]ход’те ї не за[ɪ]ход’те // так бу[ɪ]ло // по[ɪ]ка йа хл’іб не поса[ɪ]жайу шоб ви / не хо[ɪ]дили [ɪ]с’уди [ɪ]туди / бо це дл’а х[ɪ]л’іба не [ɪ]добре // хл’іб не ўда[ɪ]ваўс’а йак / [ɪ]мало [ɪ]бути йа[ɪ]кас’ непри[ɪ]йемн’іст’ ў с’ім[ɪ]йі чи там по[ɪ]коїн’ік // бо [ɪ]каже хл’іб не ў[ɪ]даўс’а / це п[ɪ]рот’іў [ɪ]чогос’ в’ін / та[ɪ]к’і / п[ɪ]ризнаки бу[ɪ]ли // ну та[ɪ]ки суйе[ɪ]в’ір’ійа бу[ɪ]ли / шо це от у [ɪ]мене шос’ хл’іп [ɪ]каже не ўда[ɪ]йец’:а // це / це шос’ [ɪ]майе [ɪ]бути не[ɪ]добре // так бу[ɪ]ло // (Пустомельник М.П., 1939 р.н., сел. Кирнасівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну / ше з ди[ɪ]тинства мо[ɪ]йа [ɪ]мама ка[ɪ]зала // [ɪ]лежен’ в’ін ви[ɪ]ходиў / ну та[ɪ]кий ниў[ɪ]дачний / приго[ɪ]р’іўший та п[ɪ]лоский // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с.Городківка, Тульчинськиї р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну йа йо[ɪ]го так ій нази[ɪ]вали шо хл’іп неў[ɪ]даўс’а / неў[ɪ]даўс’а хл’іб // – *А який він буў на вигляд?* – Ну йа[ɪ]кий ну йа [ɪ]знайу йак по[ɪ]гано с[ɪ]ходиў чи шо таї / а це йак неў[ɪ]далиї то / ти йо[ɪ]го зам’і[ɪ]сила ўс’о а в’ін не п’ід[ɪ]ходе не п’ід[ɪ]ходе / і ти йо[ɪ]го спе[ɪ]кла таї таї[ɪ]шо в’ін таї в’ін ўже не по[ɪ]хожий на тої шо с[ɪ]ходит а цеї не с[ɪ]ходит / і та[ɪ]киї п’ід[ɪ]палок йа[ɪ]киїс’ неў[ɪ]далиї // (Чернега В.М., 1943 р.н., с. Велика Мочулка, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ни ў[ɪ]даўс’а хл’іб бо в’ін / а[ɪ]бо ни п’ід’ї[ɪ]шоў у п’і[ɪ]ч’і / [ɪ]або ни п’ід’ї[ɪ]шоў та[ɪ]ко йак [ɪ]викладиш у фор[ɪ]ми хл’іб йак [ɪ]викладиш у фор[ɪ]ми хл’іб / то в’ін ни п’ід’ї[ɪ]шоў / то йак ти поса[ɪ]дила його ў п’іч і в’ін ни дос[ɪ]ходиў / ни дос[ɪ]ходиў / ни доз’ї[ɪ]шоў тої хл’іб / і в’ін то[ɪ]б’і / у п’і[ɪ]ч’і / йа[ɪ]кис’ п[ɪ]рамо йак [ɪ]л’апки зро[ɪ]биўс’а йак [ɪ]л’апки / і в’ін п[ɪ]рамо ни та[ɪ]киї йак т[ɪ]реба / ни [ɪ]такиї йак т[ɪ]реба бо / то [ɪ]л’апки ўже п[ɪ]рамо нази[ɪ]вайуц’:а / бо в’ін [ɪ]добри ни [ɪ]висходиў / і [ɪ]добри / ни / п’ід’ї[ɪ]шоў у фор[ɪ]мах / йак[ɪ]шо п’ід’ї[ɪ]де хл’іб у фор[ɪ]мах / йак п’ід’ї[ɪ]шоў хл’іб у [ɪ]формах / са[ɪ]жаї йо[ɪ]го ў п’іч / а в’ін ше у п’і[ɪ]ч’і ше [ɪ]б’іл’ши п’ід[ɪ]ходи / бо [ɪ]дуже та[ɪ]киї / и / бо то уже / йе / бо в’ін п’ід’ї[ɪ]шоў // а йак тої шо / м / ни п’ід’ї[ɪ]шоў хл’іп / а в’ін та[ɪ]ко по бо[ɪ]ках п’іт: [ɪ]р’іскаў п’іт: [ɪ]р’іскаў п’іт: [ɪ]р’іскаў по[ɪ]лопаў / оце та[ɪ]киї хл’іб / бо в’ін ни та[ɪ]киї ни… бо в’ін ни п’ід’ї[ɪ]шоў п[ɪ]равил’но / е

/ну / у фор|мах // а йак у|же п’ід’ій|шоў / о / са|жайеш у п’іч а в’ін йак пух та|ко рос|те п|рамо та|кий ха|рошен’кий // (Нечаєва А.А., 1947 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну те так та|ке бу|вайе / бу|вайе шо не ўда|йец’а хл’іб / бу|вайе шо йе та|ке шо пше|ниц’а з|росла / чи там |жито з|росли / в’ін глиў|кий / в’ін с’і|дайи // *– А зросле, це яке?* – З|росла пше|ничка / шо от йде дош|ч’і тай во|на |к’ільчиц’а / таї це шчи|тайец’а шо во|но з|росле / таї да|вали ко|лис’ / тай во|но з|росле / таї ни пик|ли / а|ли ко|лис’ и цеї / |поп’іл’ бу|р’ак цеї за|варували тай тим |вугл’ом |парили шо|би буў хл’іб т|рошки |луч:ий // *– А як цей хліб називали, який не получився?* – Н’і|йак ни нази|вали / ну ни по|лу|чивс’а хл’іп таї ўс’о // (Кисіль Г.І., 1933 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

|Зоўн’і’шн’а час|тину х|л’іба заўж|ди нази|вали скори|нкойу / а внут|р’ішн’у мйа|кушкойу // |йак’іст’ х|л’іба за|лежала в’ід |йакост’і боро|шна та пра|вил’но напе|ченойі пе|ч’і |імен:о п’ід хл’іб // йакш|чо напа|лили ў пе|ч’і х|л’іба / хл’іб полу|чаўс’а гли|ўким / ни|з’ким / ў сере|дин’і т’агнуўс’а // от то|го йо|го так і нази|вали гли|ўким // йо|го прак|тично немож|ливо бу|ло |йісти а|бо йо|го пере|п’ікали / йак|шо це бу|ло мож|ливо // а н’е в’ід:|авали ху|доб’і на йі|ду // (Гусарова О.В., 1955 р.н., с. Суботівка, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну таки|ї в’ін буў / і глиўки|ї буў чи поре|паниї // *–А що з нимробили якшо він невдався?* – Не мо|жна хл’і|ба ви|кидати / то суши|ли і йі|ли / ну й ку|рам дава|ли // (Первак М.В., 1951 р.н., с. Володіївці, Могилів-Подільский р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йа|кос’ казали шо йакш|чо неў|дало |випечениї хл’іб / то ли|шалас’а йа|кос’ з сере|дини ку|сочок недопе|ченого / і ка|зали за|калец на |палец / а йа|к це так йа не зна|йу // (Кушнір О.С., 1938 р.н., с. Володіївці, Могилів-Подільский р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Не[и]до|печениї хл’іб // *– Так і казали?* – Да не[и]до|печениї хл’іб а|бо |гарно не з’ій|шло не з’ій|шло на цих паланич|ках // |гарно не з’ій|шоў теї в’ін по|лопаў / а йак |гарно |з’ійде / то хл’іб не об[п]|лопуйе / |гарниї |буде / а йак не |гарно з’ій|шло а ў|сунули ў пйец / а в’ін об|лоп кру|гом теї та|ке // *– А який він буў на вигляд?* – Ну йа|киї глиў|киї усе|редин’і буў // бо в’ін же[и] не з’ій|шоў |добре[и] / бо йак |з’ійде |гарно хл’іб / то в’ін ўсе|редн’і

пухˈкиї / а цеї шо неўˈдаўс’а хл’іб то глиўˈкиї // так йак сии в’ін не сирˈвиї аˈле так йак сеᵘрˈвиї бо в’ін не сˈходиў // (Хоменська В.Т., 1930 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Неˈўдало ˈспечений хл’іб буˈло ўс’оˈго буў буˈло так шо / ну буˈвали йакˈшо на ˈдрожчах буˈвайе ˈдрожд’і нехаˈрош’і / буˈвайе муˈка нехаˈроша ˈзросла муˈка / назиˈвали ˈзросла муˈка / це йакˈшо зросˈла пшеˈниц’а ну поросˈла / ну так йак по твоˈйему поˈн’ати проˈк’іл’чилас’а пшеˈниц’а / воˈна ўже нехаˈроша / йіˈйі йак змоˈлоли воˈна ўже не хаˈроша / воˈна ўже воˈна ўже ˈзросла назиˈвайец’а / ˈзросла муˈка шо пшеˈниц’а поросˈла / і воˈна ўже ˈможе не ўс’а поросˈла ну / аˈли ˈдес’ ц’і ˈпроростки буˈли / воˈни йіˈйі ўже перемоˈлолос’а / воˈно і воˈно ўже полуˈчилос’ так йак / ну йак ˈтухл’ісц’ там ўже / бо воˈно сирˈве там полуˈчилось / тиїй воˈно ўже так йак ˈтухла ц’а муˈка / воˈна же проˈрош:а муˈка / і тоˈго хл’іб не ˈўдаваўс’а / в’ін йоˈго наˈкидали / в’ін з’іˈде ˈпоўна ˈформа з’ійшˈла / і лиш ти йоˈго ў ˈп’іч покˈлала / і воˈна в’ін с’іў / ну наз.. ˈ кажут / с’іў хл’іб / не ˈўдаўс’а / ˈс’іў хл’іб от тоˈб’і ўже й не ˈўдаўс’а хл’іб / так йоˈго назиˈвали не ˈўдаўс’а хл’іб / ну заˈпаўс’а о так чи поˈлопаў // (Лобода Є.С., 1946 р.н., с. Лозове, Чернівецький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну не ˈўдало сс.. ˈспечениї хл’іб за.. ої.. закал’ˈц’оўаниї таˈкиї назиˈвали / ˈзверхи таˈка ну.. ˈкорка з на ˈдва ˈпал’ц’і / і таˈка суˈха закал’ˈц’ована / шо йіˈйі не ўгриˈзеш а туˈди в’ін таˈкиї глиўˈкиї / глиўˈкиї хл’іб таˈкиї / шо не ˈмож йоˈго / в’ін йак мамаˈлига до зуˈб’іў прилиˈпаў / і йоˈго н’і рожуˈвати не мож н’іˈчо / тиї це в’ін таˈкиї закал’ˈц’ованиї хл’іб буў назиˈваўс’а // (Бабій М.С., 1944 р.н., с. Лозове, Чернівецький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Це назиˈвали неˈдоп’ічки або пеˈреп’ічки / зверˈтайучи уˈвагу йаˈкиї в’ін буў / йакˈшо недоˈпеченії / коˈли йоˈго розр’іˈзали в’ін буў ўсеˈредин’і глиўˈкиї / а коˈли переˈпеченії в’ін буў виˈсокиї і маў ˈгарну ˈформу // (Ягніцька Г.Т., 1950 р.н., м. Ямпіль, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Неўˈдачниї бо сваˈрилис’а // коˈли сˈвар’ат’с’а хл’іб не виˈходит’ // (Пройдисвіт Н.Р., 1933 р.н., м. Ямпіль, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Шос’ не доˈдалос’а таї / а буˈвайе шо йаˈкес’ ˈгоре ˈмайе ˈбути і хл’іп / і ˈначе ˈвиклали у п’іч а в’ін йак приˈбиў // таˈкиї йак ˈмило йак ˈмило воˈно цеї йак з’їˈде таˈкиї пухˈкиї і таˈкиї з’ірˈками ну ˈдирочками / а то і глиўˈкиї буў йа ж ˈкажу // (Суровець Н.М., 1935 р.н., с. Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну ў˥с’ако буˈло / ну це йакˈшо неᵘ ўдаˈваўс’а хл’іб / це шчиˈталас’а поˈгана оˈзнака / аˈбо на хвоˈробу / аˈбо на смерт’ / аˈбо на йаˈкес’ неᵘшˈчас’т’а ну / ну ˈд’їїсно воˈно п’ід / ˈйакос’ сп’івпаˈдало / с˥кае пˈравда непˈраўда / ну воˈно сп’івпаˈдало // от не ўдаˈйец’а хл’іб і не ўдаˈйец’а хл’іб // чос’ чос’ от буˈло таˈке / буˈло таˈке / неᵘўˈдалиї хл’іб / буˈло / буˈло / і ˈдуже пеᵘреᵘжиˈвали тоˈд’і тоˈд’і веˈлика скорб’ буˈла / ˈт’іки неᵘ ўˈдаўс’а хл’іб / це ўже так і чиˈкайіш / йак не коˈрова захвоˈр’ійе то ше хтос’ захвоˈр’ійе аˈбо ше шос’ / це буˈло / це ˈд’їїсно буˈло так / ˈможе й сп’івпаˈдало аˈле ну так буˈло // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Гайсинськиї р-н, Вінницька обл.).

Ниўˈдалиї ии… с˥печиниї хл’іб могˈло могˈли тˈрошки ни ўˈдати ў пиˈч’і напаˈлити / в’ін уже ни так е п’ідˈр’іс йак маў п’ідросˈти / в’ін уже роˈбиўс’а ˈнишчиї/ роˈбиўс’а ўже ни таˈкиї ии пухˈкен’киї / ˈали ми стаˈралис’а і таˈкиї хˈл’ібчик ˈз’їсти бо гр’ішˈно хˈл’ібчик буˈло викиˈдати / і ў л’уˈдеї ни ˈбуло ии… ни так баˈгато ˈжили шоб цеї хˈл’ібчик йоˈго там в’іˈд:ати хуˈд’ібц’і чи во… // стаˈралис’а розмоˈчити ии / ˈмама ўˈчила ˈможна ˈз’їсти ˈборшчик ˈсупчик ии чи ше шос’ ˈможна ˈз’їсти / з молочˈком ˈможна йоˈго було розмоˈчити / аˈли одˈнак викиˈдатис’а не викиˈдаўс’а в’ін // – *А як його називали?* – Ну ни..ни…ниўˈдачно / ниўˈдачно ˈвипичиниї хˈл’ібчик // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзигівка, Ямпільський, Вінницька обл.).

Ну буˈвайе шо / не с˥ходит / йакˈшо приˈдатниї до ˈйіж’і / так і ˈйіли/ а то // даˈвали / хуˈдоб’і/ даˈвали хуˈдоб’і йакˈшо в’ін неўˈдатн’її / хл’іб гет’ ˈзоўс’ім / а йак там чут’ то ми саˈм’і ˈйіли і ўс’о преᵘкˈрасно / ўс’о // (Голубенко Н.Х., 1943 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну н’іˈйак / шо неўˈдалиї то і ўс’о аˈле хл’іб йак ˈкажут’ шо хˈл’іба поˈганого не буˈвайе // увес’ хˈліб / йаˈкиї йе то тˈреба ўжиˈвати / йаˈкиї зˈдибаўс’а таˈкиї і йіли // – *Опишіть його.* – Ну по неᵘму ˈвидно // с˥хож’іст’ не таˈка / не п’ід’їˈшоў так / ўже йак у ˈформах п’ідˈходит’ ˈвишче ˈформ’іў з’їˈде с˥лаўно а ўже йак неўˈдал’і ц’і дˈрошч’і / ˈдаўн’і йак чи шо / то ўже не

так то в’ін / поп’ід|репуваўс’а у |форм’і / ото ўже нази|ваўс’а неў|далиї // (Деркач Н.Т., 1942 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну йак неў|далиї / то ка|зали глиўа|ки бу|ўало шо дес’ |трошки а|бо не |викисне // ну не вики|дали |Боже боро|ни / |йіли / об’йі|дали з|верхи а то да|вали |котиками / |курочка / |кролик / ну та|ке / ну йак|шо ўже |крепко гет не ў|даўс’а / а йак|шо не |дуже то |так’і |йіли // (Карауш Л.О., 1945 р.н, сел. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Не // хл’іб |пере пере|кошениї / нази|вали |баба ў |хусц’і а йак|шо та|киї в’ін йак да нази|вали |репнуў |вишк’іриў / то ка|зали хл’іб ри|гоче / в’ін чо|го та|киї полу|чаўс’а / бу|вало |хуче са|дили ў п’іч в’ін не п’ід’ій|шоў по|гано п’ід’ій|шоў в’ін |лопаўс’а і так ка см’і|йалис’а шо / е... / |баба ре|гоче // буў хл’іб приго|р’илиї / напа|лили |б’іл’ше п’іч во|на не |вистинула ў п’іч пок пок|лали йо|го і в’ін приго|р’илиї буў // то а|бо бу|вало ї та|ке шо х|тос’ наў|роче і в’ін ни // по по|гано п’ід’ій|шоў // глеў|киї // (Костенко Р.В., 1953 р.н., с. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

6. ЧИ ПЕКЛИ ЯКІСЬ СПЕЦІАЛЬНІ ХЛІБИ НА СВЯТА?
6.1. НА СВЯТИЙ ВЕЧІР?

На Св’а|тиї |вечир / да пек|ли спц’і|ал’н’і хл’і|ба / ц’і цеї хл’іб нази|ваўс’а книш // вип’і|кали |круглиї хл’іп / |можна бу|ло пек|ти у |форм’і / |можна бу|ло пек|ти |просто на чири|н’і / і обоўйаз|ково посири|дин’і хл’і|бина хл’і…хл’і|бини ви|тискували |стопочкуйу чи |чаши[е]чкойу нати|скали та|ку |круглу |форму / це |св’ічило про те / шо св’а|та бу|ли шчас|лив’і і цеї книш ло|жили на |покут’а / |ставили сн’іп / зер|но / ку|т’у і обоўйаз|ково на ку|т’у ло|жили хл’іп книш / |пот’ім йо|го у Св’а|тиї |веч’ір |брали / ко|ли с’ім|йа с’і|дала ве|чер’ати / в Св’а|тиї |вечир |брали йо|го / розр’і|зали |пешим |пробуваў цей е-е ро…ро|биў це ўсе гос|подар / ха|з’айін / |пеший |пробуваў це ро|бити гос|подар / в’ін розд’і|л’аў ўс’ім / ўс’і |мали по|пробувати цеї хл’іб книш / обоўйаз|ково ви[е]|носили тва|ринкам / со|башц’і |котику ко|ров’і / ўс’і йа|к’і тва|рини |були заўж|ди приго|шчали ос’ цим |хл’ібом // (Костюк Н.І., 1946 р.н., м.Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Св’а|тиї |вечир спиц’і|ал’н’і кл’і|ш’і бу|ли / кл’і|ш’і та|к’і / |доўг’і і по|значан’і / е-е ну зна|чили / |зверха |стопочкуйу зна|шчили / |пот’ім |ложичкойу та|ко |к’інч’ики *(показує)* / ро|били та|к’і |ровики |доўг’ін’к’і // (Винничук П.І., 1928 р.н., м.Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну на Св’а|тиї |вечир та|киї |самиї хл’іп |т’іл’ки ше ро|били с-с-ста|канчиком та|ку |дирочку / |йакби ду|ша нази|валас’а / про|кол’ували насе[и]|рет х|л’іба от ста|канчиком / це |каже / йак ду|ша / це о|так во|но отл’і|чалос’а цим / а-а так так н’і|чо // (Владишевська Н.Й., 1935 р.н., м.Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Хл’і|бец’ цеї в’ідр’із|наўс’а / цеї шо |п’ікса на Св’а|тиї |веч’ір / в’ін круг|лен’ко |тоже вироб|лаўс’а / там на ли[е]|с|точок на йа|кийс’ / ну ко|лис’ збер’і|гали ка|пусту |доўго / то на ка|пуст’аних ли[е]|с|точках са|жали цеї х|л’іб[п] / і з|верха ста|канчиком а|бо к|ружечкою та|койу неве[и]|личкойу / ма|лен’койу вироб|л’али та|ке ко|л’ечко / та|ко пос|тавила і зро|била кол’|цо на ц’ії хл’і|бин’і / і в’ін з|ваўс’а книж[ш] // (Очеретнюк Г.О., 1939 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На Свйа|тиї |веч’ір // ўс’ік|да пик|ли / йак |кажут ў си|л’і гри|чушки п’іс|н’і // б|рали |воду с’іл’ і д|рошч’і / і це п’ідби|вали та|ку |п’ідмолот’ // во|но по… п’ід’ій|шло *(показує руками як сипали)* по|том |сипали му|ку зам’і|сила // йа то |лошкойу |м’ішу та|к’і гре|чушки // і во|ни |гарно з’ій|ли а по|том на сково|р’ідку // ше ко|лис’ ў пи|ч’і пик|ли на сковоро|д’і / то мас|тили б|рали та|ку шк|варку / |сало / на |вилку на|кол’ували і це |цейу шк|варкойу *(водить руками по столу, показуючи як мастили)* по|маст’ат’ сковоро|ду / накла|дайут гре|чушки но це / не на Свйа|тиї |веч’ір / бо на Свйа|тиї |веч’ір ўс’ік|да п’іс|не ро|били то о|л’ійейу о / і т|рошки о|л’ійі так |жарили / та|к’і так / а хл’іп // ну ї хл’іб |йакби а|ле хл’іп шчи|таўс’а на си|ровац’і то ўже не йіли х|л’іба а пик|ли гри|чушки п’іс|н’і / бо хл’іб т|рошки да|вали ну си|роватку |лили і т|рошки да|вали о|л’ійі о // не ўс’ік|да а|ле йак да|вали т|рошки о|л’ійі / шоб |гарно йо|го |вим’ісити о то так // (Землянівська Л.Е., 1961 р.н., с. Порик, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Свйа|тиї |веч’ір пек|ли кн’іши / |круглиї |хл’іп / по сере|дин’і |ставили кру|жок ста|каном // (Года Г.М., 1949 р.н., с. Митинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На св’а|та да спец’і|ал’ниї хл’іп з е-е-е / |б’ілого |борошна пек|ли во|ни нази|валис’а ў нас у сел’і нап|риклад ми нази|вали йіх пам|пушка // *– А на Святий вечір?* – І на Св’ат|веч’ір та|ке |саме пек|ли // (Павлюк М.І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Св’йа|тиї |веч’ір не пекли // ўс’іг|да на Св’йа|тиї |веч’ір і |зара ми пи|чемо пам|пушки // (Калачик Н.С., 1947 р.н., с. Великий Митник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Р’ізд|во пи|кли кни|ш’і// *– Які вони були , з чого їх пекли?* –З |житн’ойі му|ки /і |зверха / стогра|мовойу |стопкойу ро|били та|ке круже|л’це |зверха/ нази|валис’ кни|ш’і // |д’іти но|сили ве|черу / хрешч хреш|ченим бат’|кам і но|сили кни|ш’і // *– А що казали при цьому коли носили вечерю?* – Не |знайу / поздороў|л’али з св’а|тим |вечором //… а шо ка|зали прис|лали |тато й |мама ве|черу / да / поздороў|л’али з Св’а|тим |вечором / і ка|зали прис|лали |тато й |мама ве|черу // (Процюк Г.Г, 1940 р.н., с. Байківка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На |Новиї р’ік нага|даї шо ти |питала / а |д’ідух та|киї з |жита |ўносили / ўдвох тих о м’іс|ц’ах пере|ўйазаниї пере|веслом цим |самим |житом / |скручене пере|веселко / ї та|ко йо|го звйа|зали ў трох мі|сц’ах / і |ставили |коло ку|т’і

// от бач йа забу'вайус'а / 'ставили 'коло ку'т'і / а ўже на 'Новиї р'ік і до 'Нового 'року сто'йаў цеї 'д'ідух / а на 'Новиї р'ік 'треба шоб 'т'іки 'хлопец' при'їшоў моло'тити / 'перший шоб за'їшоў / д'і'вчата н'е /і 'хлопц'і моло'тили / там ці хаз'а'їйі ўже 'стел'ат' йа'кус' пла'тинку на зе'мл'і / і він моло'тиў там ка'чалкойу / чи мако'гоник та'киї в'ін 'цопаў / оце моло'тили сно'па так / а йо'му да'вали 'гроши за це / і 'дуже 'д'акували / шо це 'перший 'хлопец' при'їшоў на 'Новиї р'ік моло'тити д'іду'ха / 'д'ідух нази'ваўс'а він ў нас ў 'сел'і // н'еа ў нас не 'було та'кого / це 'ставили ста'кан во'дичку / і 'скибочку 'хл'іба / і 'ставили на сто'л'і на н'іч /дл'а 'ўмерших /по'к'іїних / йа не 'помн'у 'цего ди'тино / хре'щен'і / йак'шо ў т'вейі 'мами мо'л'аў йе / от напр'і'м'ер мо'йі 'д'іти тво'йій 'мам'і хре'шчен'і чи ос' / 'Гал'і Пилип'чуц':і м'ії Йур'ко хре'шчениї / то це на Св'а'тиї 'веч'ір / йа шо там скла'дайу кала'ча / там ше шо пе'кли / і в'ін но'сиў ве'черу / хре'щен'ій 'мам'і / кол'аду'вали йак // (Левчук А.І., 1934 р.н., с. Мончинці, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Пик'ли на С'в'а'тиї 'веч'ір 'треба бу'ло 'знати дн'і / хто йак п'ік і ч'ій йак 'мона // у поне'д'ілок не 'мона 'пикти бо с'в'іт ше начи'наус'а / у в'іў'торок і 'четвер у цих 'дн'ах вип'і'кали хл'іб / бо 'пйатниц'а не 'мона 'пикти / бо І'суса 'розпинали / су'бота 'тоже не 'мона пик'ти бо т'раурниї ден' / моло'дого 'хлопц'а каз'нили / 'вобшем цих два дн'і от 'пикли / 'гарний хл'іб шоб 'ўдаўс'а / бо ў 'хат'і 'холодно 'д'ішку на'машуйут' 'накривайут' на 'свойе / 'гарно хара'шо 'вим'ісили і хара'шо напа'лили і поло'жити та'кий 'гарниї хл'іб / нама'стити 'зверху / йаї'цем не мастили бо бу'вайе 'п'існиї ден' / 'дайец'а і п'іст і так по'гана по'года / то ў ко'мор'і три'мали і че'кали шоб с'ходиў / і пше'ничниї так не 'мона / бо пше'ничниї 'треба пома'стити йаї'цем // (Бараболя-Прокопчук П.В., 1932 р.н., с. Кривошиї, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Кни'ш'і / це буў та'киї хл'іп 'круглиї / ў сере[и]дин'і буў з виїмко[у]йу // і ше вип'і'калис'а на / еее / на Анд'реівск'і ц'і'го / на Анд'рейа ц'і / кала'ч'і / на / еее / на св'атку'ван':а Анд'рейа // (Коваль Л.С., 1952 р.н., с. Панасівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Р'изд'во / кни'ш'і // хл'іп цеї са'миї / пи'чут / і бе[и]рут' 'тако ў ста'кана // і ви'душуйут' / це книш / 'каже пус't'іте ў 'хату / пус't'іте ў 'хату 'дайте книш бо 'пушчу ў 'хату миш / це кни'ш'і // (Романишина Н.О., 1930 р.н., с. Махнівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ее ну на Св’а|тиї |веч’ір ста|ралис’а |шоби ее буў смач|н’іший то то|д’і уже пше|ничний хл’іп пек|ли і так само ўсе ро|били св’ат|ковий в’ін буў ў’ін буў / еееe в’ін буў здоб|н’іший б’і|л’іший аа так ў даўни|ну ўзага|л’і буў |житн’ії хл’іп // (Черешнюк Г.С., 1951 р.н., м. Козятин, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну на Св’а|тиї |веч’ір пек|ли хл’іб / ўже там сп’і|вали примоў|л’али |Богу мо|лилис’а / шоб у|даўс’а цеї хл’іб |гарний і на / йак вам ска|зати на |ц’ому х|л’іб’і так |чашкойу чи ста|каном с|тавили три |позначки / дого|ри дном та|к’і круж|ки нази|вали[e]с’ / ос’ ди|в’іц’а но йак це во|но / кни|ш’і кни|ш’і нази[e]|ваўс’а книш / це на Св’а|тиї |веч’ір книш так ну ў |наш’ії сторо|н’і / так йак пек|ли цеї хл’іб то нази[e]|вавс’а цеї йак на Св’а|тиї |веч’ір книш нази|ваўс’а // (Куманецька В.І., 1933 р.н., с. Сестринівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На С’в’а|тиї |веч’ір / вип’і|калос’а |дуже ба|гато |р’ізних хл’і|б’іў / |п’ікс’а прос|тиї хл’іб / йо|го |йіли ко|ли ве|чер’али / і обр’а|довиї хл’іб / маў ле|жати на сто|л’і |поки не / прої|дут’ / ўс’і р’ізд|в’ан’і с’в’а|та / р’ізд|в’аниї хл’іб нази|вали і ка|лач і книш / і |просто хл’іб ў р’ізд|в’аниї хл’іб дода|вали / |трохи с’в’а|ченойі во|ди / ко|ли ро|били |т’істо / не ўс’і ў се|л’і / але то|д’і ба|гато ж’і|нок / вик’і вип’і|кали три обр’а|дов’і хл’і|би // йак’і на с’в’ат|веч’ір |клали на сто|л’і о|дин на |одного / |нижн’ії / |пр’існиї хл’іб пек|ли / з |жит’н’ойі му|ки йо|го нази|вали / хо|з’айіном / а|бо с’в’а|тим / р’ізд|вом / |другиї / з пше|ничнойі му|ки / |б’іл’шиї за |розм’іром і |гарно / прик|рашениї / нази|вали ва|сил’ / а |верхн’ії |менший за |розм’іром / теж з пше|ничнойі / йор|дан // то|д’і |помн’у / ха|з’айіна роз|р’ізали і |йіли на |першиї / ден’ р’ізд|ва ва|сил’а / на |новиї р’ік / а йор|дан / на / водох|решче / бач |зараз та|ких / тра|диц’ії |мало а ра|н’іше о бу|ло // (Лінчук Р.О., 1949 р.н., с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Йа |знайу то|д’і |п’ікс’а / о|бично пик|ли хл’іп / пик|ли кала|ч’і ўже / бо ра|н’іше йак на с’ва|та ко|лис’ то хо|дили ш // до ба|б’іў до ц’іх / |ранше ж не бу|ло аку|шерки а прий|мала |баба |роди / теї ўс’іх пик|ли кала|ч’і це спи[e]|ц’і|ал’на на с’ва|та там чи на Ве|ликден’ чи на Р’ізд|во теї ўже хо|дили но|сили до ц’іх ба|б’іў / так йак ну на |с’вато // то пик|ли спиц’і|ал’но та|к’і кала|ч’і так йак по|д’ака // (Рибак Є.С., 1946 р.н., с. Молотківці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Р’ізд|во пи[e]|к|ли кни|ш’і / м’і|сиўс’а хл’іб |б’ілий / там ў |кого хто йак по |м’ір’і воз|можност’і / ў |кого йе |б’ілиї і к|ниш вики|дали ў |форми к|ругл’і

таˈк’і ц’і ˈформи // а зˈверху сˈтавили стаˈкан таˈко ўˈдаўл’ували // а ˈнашо воˈно шо воˈно оznаˈчало йа не сˈкажу / бо ну так / но йа зˈнайу шо воˈни назиˈвали на ˈПаску / на куˈт’у книˈш’і // і ˈперший кˈниш ну / цеї коˈтору хл’іˈбину саˈжали ў п’іч ˈпершу / ну ˈпершу викиˈдали ў ˈформу / ˈпершу саˈдили йіˈйі ў п’іч /// тоˈд’і вит’аˈгали і ˈтейу хл’іˈбинойу ее ваˈрили куˈт’у / і ту хл’іˈбину сˈтавили на куˈт’у / ну сˈтавиўс’а рушниˈчок і куˈт’а / ну ўс’о шо зˈнайу йа тоˈб’і ˈкажу // (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Літинськиї р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Р’ізˈв’ані сˈв’ата пекˈли ў ˈкожн’ій ˈхат’і веˈлик’і хл’іˈпини / і назиˈвалис’ воˈни книˈш’і / тоˈму шо на хл’іˈпин’і пекˈлос’а ще маˈлен’ке хл’іˈпин’атко / кˈнишик таˈкиї // (Бельдій Г.Г., 1943 р.н., с. Дашківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Да / пиˈкли // – *Який?* – Ну йак туб’і роскаˈзати / ну пиˈкли калаˈч’і це само соˈбойу і пиˈкли ше ї хл’іб // а хл’іб даˈваўс’а цеї йакˈшо приˈносили веˈчеру / то роˈбили оˈбм’ен // книˈш’і / даˈвали тоˈму / ти приˈїшла ў ˈгос’ц’і / приниˈсла хл’іб і йа тоˀˈб’і йоˈго даˈйу св’її / а ти миˈн’і св’її // оˈце таˈкиї буў обˈм’ен // (Сакевич О.П., 1942 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Пеˀˈкˈли на С’в’аˈтиї ˈвеч’ір ˈт’іки но йакˈшо п’іˈсниї / С’в’аˈтиї ˈвеч’ір п’іˈсниї / куˈт’а і млинˈц’і ше пеˀˈкˈли і хл’іб // то хл’іб пеˀˈчет’с’а то / то йіˈд’ат ну не рошˈчин’ат на сиˈроватц’і чи там на моloˈц’і / а хл’іб йе хл’іб а тоˀˈд’і млинˈц’і пеˀˈкˈли // млинˈц’і пиˈˈкˈли на С’в’аˈтиї ˈвеч’ір / млинˈц’і куˈт’а млинˈц’і куˈт’а голубˈц’і таˈке шос’ / а ˈп’існо ˈйіли на С’в’аˈтиї ˈвеч’ір бо ж С’в’аˈтиї ˈвеч’ір // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницька обл.).

На С’в’аˈтиї ˈвеч’ір це пикˈли калаˈч’і воˈни буˈли здобˈн’іш’і // (Глущук Т.І., 1951 р.н., с. Іванів, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Св’аˈтиї ˈвеч’ір книˈш’і пикˈли // – *«Книші» це що?* – хл’іп // а тоˈд’і таˈко посиˈредин’і бˈрали стаˈкана // таˈко раз / а тоˈд’і ˈлошкойу таˈко гобсˈтукайемо / гобсˈтукайемо / тиї таг йак ˈрозочки ˈробл’ац’а // це книˈш’і пикˈли таˈк’і // теˈпер н’іхˈто йіх ни пиˈче // тиˈпер п’іˈшоў ў магаˈзин накуˈпиў тоˈго хˈл’іба // хто йоˈго тиˈпер ˈробит таˈке // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На св’а|та / хл’і|ба та|к’і пик|ли на Св’атиї веч’ір к|руглиї хл’іб з |душами / це з|верху вип’і|калос’а / |перед вип’і|кан:’ам ста|каном ро|биўс’а кру|жечок та|киї / і в’ін нази|ваўс’а |души |душечки оо / на ц|винтар та|кож но|сили та|киї хл’іб на ц|винтар // (Білоус Н.І., 1949 р.н., с. Пиків, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А на Св’а|тиї |веч’ір о|бично пампуш|ки пе[и]к|ли / ну а хл’іп |тоже... / на Св’а|тиї |веч’ір о|бичниї хл’іп пе[и]к|ли / но |б’іл’ше на д|рошчах пе[и]к|ли пампуш|ки / у нас у се|л’і йа не з|найу по д|ругих |селах / но ў нас це пе[и]к|ли пампуш|ки // (Кособуцька М.Т., 1938 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Да пек|ли / пек|ли Св’а|тий |веч’ір пек|ли / к|ниш / з ним с|тавили на ку|т’у / ў|ходиў сно|па ї|носиў д’ід / за ним іш|ла йа / |несла кут’у / а д’іти іш|ли за м|нойу / ко-ко і куку|р’ікали / і м|н’авкали / і |гаўкали і |бекали і |мекали / шоб во|дилос’а ў ха|з’айств’і // на Ве|ликден’ о / ўс’і так йо|го че[и]|кали // (Земська О.М., 1943 р.н., м. Калинівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На |Р’іздво пи[е]|кли |книш’і // – *Це що таке?* – Хл’іб і хл’іб і цеї хл’іб ро|били |трошки / ну йак |о / |трошки |здобн’іш’і / не та|ке / йак на си|ровац’і иии ро|били // і на |ц’ому |книшов’і цим … |чаркойу чи ста|каном ро|били та|ку / |знайеш шоб иии / та|к’і кру|жечка |були |зверху шос’ виро|бл’али о / чи так з |т’іста |шчос’ на|л’іпл’ували о // а ц’і |книш’і но|сили до хре|шчених / |йакшчо на|приклад иии / но|сили йак то|б’і ска|зати / … йак у |гост’і / йак це // – *На вечерю?* – Вече|р’у но|сили да о / ц’і |книш’і но|сили // (Плюшко А.П., 1948 р.н., м. Погребище, Погребищенський р-н, Вінницька обл.).

На Св’а|тиї |веч’ір то по|б’іл’ш’іст’ пампуш|ки на д|рошчах / хто х|т’іў часник|ком обм’і|шаў / об|м’ішуваў а хто так пампуш|ки и на д|рошчах / на д|рошчах і пе|ред |полумн’ам ў пе|ч’і / на скорово|д’і пик|ли // – *Розкажіть, будь ласка, як їх робили.* – Ну росчи|нили так |саме / |т’іки ии ни |густо росчи|н’айут / так шоб |мона |лошкою б|рати і на скорово|ду |лошкою кла|дут’ / ц’і пампуш|ки нази|валис’а от // так |саме ии ў|кинула там ии д|рошч’і / і |хочеш на моло|ц’і |хочеш на во|д’і йак полу|чайец’:а / і то|д’і ўже во|но |гарно |дуже п’ідиїш|ло / но р’ідку|вате та|ке |т’істо / і то|д’і |лошкою і ии на скорово|ду / спек|ла йід|ну скоро|в’ідку / а це |т’істо так і сто|йіт’ у |ц’ому / і так |поки не |випичиш / спек|ла йід|ну скоро|в’ідку / |викинула ем ц’у скоро|в’ідку им / |другу бе|реш имим т|рошки загн’і|тилос’ / це ўсе на ее на |полумн’і пик|ли ни на че|рен’і / на..

загн’іˈтилос’а ем / друˈгим ˈбоком тˈрошки переверˈнула / ˈвисипала дˈругих наклаˈдайеш / то це пампушечˈки // хто хˈт’іў часничˈком обм’іˈшаў / а хто хт’іў так суˈхен’кі йіў // (Панасюк Є.В., 1937 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Пикˈли / на Св’аˈтий ˈвеч’ір хл’іб иии пикˈли ўс’ікˈда назиˈваўс’а книˈшами // книˈш’і // в’ін виробˈл’аўс’а имим обикноˈвениї хл’іб / но стаˈраўс’а йак буˈло ўже еее б’іˈлиї / і виробˈл’али хл’іб / і поˈтом по середˈин’і сˈтопкою роˈбили таˈку ˈвийамку / ˈтаке кˈругле шоб ˈбуло / назиˈваўс’а кˈниш’і // – *Як його робили?* – Так обикноˈвено / йак виробˈл’али циї хл’іб / ˈт’іл’ки шо це зˈверху ше сˈтавили ц’у ˈчаркойу чи стаˈканом виробˈл’али им таˈку ˈвийамку // – *Можливо, щось добавляли у цей хліб?* – У хл’іб добаўˈл’али им маргаˈр’ін / гоˈл’ійу / шоб буў здобˈн’іший // (Москалюк В.М., 1948 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Св’аˈтиї ˈвечер не пикˈли це на св’атˈки п’ідбиˈралис’а на п’іˈрот / шоб ўже не на Св’аˈтиї ˈвечер пикˈти / а ˈран’ше пикˈли / пикˈли книˈш’і назиˈвали таˈк’і // туди по стаˈканчика сˈтавили посереˈдин’і / шоб буˈла баˈлабушка / шоб в’ін назиˈваўс’а книш // ˈкаже / йіж книш шоб не ўˈл’ізла миш / куˈдис’ там // шуткуˈвали / так каˈзали // (Сивак Н.М.,1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Так звиᵉˈчаїно / на св’аˈта пеˈкли спеˈц’ал’н’і хл’іˈба / на Св’аˈтиї ˈвеч’ір вип’іˈкаўс’а хл’іб п’іˈсниї на воˈд’і так йак Св’аˈтиї ˈвеч’ір заўˈжди двaˈнац’ат’ п’іˈсних ˈстраў / і хл’іб поˈвинен ˈбути ˈтакож п’іˈсниї // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А йак т’і книˈш’і пиᵉˈкли / то зˈнайу ўс’іґда моˈйа ˈмама каˈзало / шо оце так йак ˈгарниї ˈвиросте / таˈкиї хл’іб і цеї книш таˈкий ˈгарниї / ну то буˈде ўс’о ˈдобре ў с’імˈйі ˈц’ілиї р’ік / а йак буˈвало шо ˈтакого / оʸˈпаде доˈнизу то ˈкаут шо ˈмайе шос’ слуˈчитис’а // (Ткачук П. А., 1944 р.н., с. Бірків, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

На Св’аˈтиї ˈвеч’ір виˈходе / шо тоˈд’і кулиˈч’і пикˈли на Св’аˈтиї ˈвеч’ір // на Св’аˈтиї ˈвеч’ір кулиˈч’і пикˈли і цеˈго ии і шо тоˈд’і / ну тоˈд’і ˈшос’ ўˈс’ак’і хто / хто шо маў те пикˈли і калаˈч’і пекˈли / і пир’іжˈки пекˈли // пекˈли пир’іжˈки коˈлис’ із бур’аˈка і ˈвишн’і туˈди ˈсушен’і ўклаˈдали / о тоˈд’і таˈке буˈло тоˈд’і ни буˈло н’іˈйаких ии зˈдобност’іў шоб це / а ˈт’іки таˈке

шо ˈл’уди могˈли шо ў ˈваших уˈмовах буˈло то те ĭ пикˈли // ˈсаме ˈб’іл’ше пир’іжˈки з ˈсамого такˈого ц’ого ˈт’іста / де ˈцеї пеˈчец’а хл’іб і ˈпечаниї буˈр’ак / і туˈди ĭ каˈлину кˈлали або ˈвишн’і кˈлали / і тоˈд’і ˈдуже таˈк’і пир’іжˈки ˈдобр’і буˈли // (Гринчук М.І., 1941 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

А до Васиˈл’а ми пеᵘчеˈмо / хаз’аˈйін назиᵉˈвайем ми / ми каем на ˈн’ого хаз’аˈйін / і просˈто виробˈл’айем ў ˈформ’і / п’ід обруᵒˈчом саˈдим чоˈтири гуˈсоᵘчки і украˈшайем йоˈго розоˈчками/ романшечками чим ˈможем / тайак пеᵘˈчемо поˈхожиї до короˈвайу // в’ін назиᵉˈваўс’а хаз’аˈйін / а йоˈго роˈзр’ізали на Васиˈл’а / зᶜ триᵉˈнац’ате на чотиᵉˈрнац’ате чиᵉˈсло розр’іˈзали і тоᵘˈд’і даˈвали куˈсочок / ц’ілуˈшеᵘчку даˈвали коˈров’і / а осˈтал’не ўже ˈйіли саˈм’і // *– А з чим було пов’язана прикмета, що давати цілушечку корові хліба?* – Ну йа не зˈнайу/ то так моˈйі роˈбили предˈки так і ми роˈбиᵉмо // (Джуринська Л.Г., 1946 р.н., с. Ільківка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На С’в’аˈтиї ˈвечір? // ну пеᵘˈкˈли калаˈч’і / шл’и ˈнесли иии пикˈли / йа зˈнайу йа буˈла маˈлойу то ˈмама даˈвала сковоˈродку і ми соᵘˈв’і соᵘˈб’і л’іˈпили там ˈт’іпа короˈваїчику і ˈнесли до д’іˈдун’а йак веˈчеру ˈнесли / то це назиˈвалис’а на С’в’аˈтиї ˈвеч’ір ˈнесли соᵘˈб’і // ну сп’іц’іˈал’но йаˈкис’ с’в’атˈковиї хл’іп чик // (Чернега Г.О., 1948 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На С’в’аˈтиї ˈвеч’ір ˈжитн’ій хл’іп пикˈли / м’іˈсили ˈжитн’у муˈку / пикˈли ˈжитн’ій хл’іп / і хл’іп ˈп’ікс’а йак хл’іп ˈжитн’ій то два чаˈса сиˈдит ў п’іˈч’і // пасˈки п’іўтоˈра / пасˈки шоб ни погоˈр’іли о а хл’іп два чаˈса бо ˈжитн’а муˈка т’ашˈка на хл’іп то ми тоˈд’і пикˈли хл’іп / ˈж:итн’ойі муˈки // (Штойко Г.І., 1937 р.н., с. Бохоники Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На цеї ˈвеч’ір з ˈмамойу пекˈли кол’аˈду / чи коˈлач // воˈна буˈла кˈругла / бо йак каˈзаў ˈнаш ˈд’ід Паˈнас / шо це символ’ізуˈвало ˈсонце // додаˈвали туˈди ˈмед / сухофˈрукти / гоˈр’іхи // (Савчук Г.Ф., 1956 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ни / ни пикˈли // буў ˈб’ілиї хл’іб і ˈчорниї / обикноˈв’ен:иї // *– Рецепт?* – Таˈкиї йак ўсе ˈпиче // коˈли в’ід ц’оˈго хл’іˈба йа лиˈшала ˈт’іста і ˈкожн’ій диˈтин’і пикˈла ше окˈремо ˈголуба / ну пˈташечку // *– Як називався цей хліб який ви пикли?* – Йа ни зˈнайу йак назиˈваўс’а / пˈросто на С’в’аˈтиї ˈвеч’ір ˈд’іт’ам // пˈросто каˈлач скруˈтити і скˈласти і каˈлач / отаˈке йа

пикˈла / голуˈби пикˈла / каˈлач пикˈла і хл’іп пикˈла // (Сауляк А.В., 1950 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

А на Р’іздˈво на Св’аˈтиї ˈвеч’ір ˈп’ікс’а ўс’о ўˈремйа книшч // таˈкиї хл’іп ˈп’ікс’а / ˈгарниї здоˈровиї по сириˈдин’і роˈбили таˈке ˈколо / а ў сириˈдин’і ˈкола ˈйамка / оˈце назиˈваўс’а книшч // йакˈшо хоˈдили ˈл’уди до ˈкогос’ ў ˈгост’і там на св’атˈки / об’іˈзат’іл’но тре ˈбуло їти з цим книшом // (Пилявець Г.П., 1946 р.н., с. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Е вип’іˈкали таˈк’і / йак калаˈч’і / йак калаˈч’і поᵘніˈмайеш? // б’іˈл’ішча муˈка і йак калаˈч’і виробᵘˈбл’али і ў п’іˈч’і і ˈдуже і і їшли ў ˈгос’т’і з ˈцими калаˈчами / це вип’іˈкали спеᵘˈц’іˈал’но на с’в’аˈта / на св’аˈта шоб от йа ˈмайу йти ˈмама ˈмайе їти куˈдис’ там ў ˈгост’і то спикˈла калаˈч’і і биᵉˈре каˈлач / ше там шо і йдем ў ˈгос’т’і / да // (Білошкурська Г.П., 1940 р.н., сел. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Калаˈч’ і на Св’атˈвеч’ір / а йаˈкиї хˈл’іп // посиˈпали ˈмаком конˈжутом / ше ооої ˈБоже ˈс’ім’а / огої ої ої / ти зˈнайеш’ шо ми на ˈн’ого каˈзали ˈс’ім’а / а це наˈс’ін’:а поˈхоже воˈно на зˈнайеш шо / до ˈмаку по ˈнин’ішн’ому амаˈратом назиˈвайец’:а / то там тˈрошки гˈрубша шˈкурошка то йоˈго посиˈпали / тоˈд’і ˈтоже цим ˈсамим // (Редчук Т.П., 1959 р.н., с. Дашківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Р’іздˈво в осноўˈному пекˈли // а так н’е а на Р’іздˈво пикˈли таˈкиї жи ˈсамиї хл’іб // ˈт’іки посириˈдини роˈбили таˈку // йак то кругˈлен’ку ну чи там стаˈканом чи шо / кругˈлен’ка таˈка йак то баˈлабушка полуˈчалас’а // каˈзали ˈдушка це ˈдушка // а це назиˈвалис’а книˈш’і // цеї хл’іб назиˈваўс’а книˈш’і // (Ошур А.О., 1942 р.н., с. Якушинці, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

С’в’аˈтиї ˈвеч’ір / йак буˈли маˈлими о / пам’йаˈтайу шо буў С’в’аˈтиї ˈвеч’ір потˈр’ібно буˈло гоᵘˈтуˈвати двaˈнац’ат’ страў / так каˈзали а ˈл’уди гоˈтовили то шо ˈмали / хто шо маў / пиᵉˈр’іˈжечки пиᵉˈкˈли з ˈр’ізнойу ˈначинкойу з каˈпустойу гоˈрохом з гарбуˈзом з ˈмаком вот/ йіх даˈвали нам і ми ˈмус’іли запам’йаˈтати з йаˈкойу ˈначинкойу буў ˈперший пиᵉˈр’іˈжок / йаˈкиї даˈвали о / бо каˈзали йакˈшо дес’ забˈлудиш чи йак п’іˈдеш дес’ куˈдис’ то-о / згаˈдайеш з чим в ˈтебе буў / з йаˈкойу ˈначинкойу йіла ˈперший пиᵉˈр’іˈжок’і / тоˈд’і зˈразу найˈдеш доˈрогу доˈдому / а чи пˈраўда чи н’е то це не зˈнайем / ˈтакож пекˈли калаˈч’і на С’в’аˈтий ˈвеч’ір пекˈли йіх б’іˈлен’койі пшиᵉˈничнойі муˈкички / назиˈвали ми йіх калаˈчами колаˈчами / ˈд’іти з ˈними ноˈсили веˈчеру на С’в’аˈтий ˈвеч’ір хреᵘˈшˈченим

/ ˈродичам / ˈколи ноˈсили йіх / е-е-е… / ноˈсили йім ˈбабкам повиˈтухам ˈтоже / ˈд’іти ноˈсили веˈчеру ˈчасто ˈразом от / та із с:ˈтаршими і калаˈч’і бˈрали оˈдин / каˈлач бˈрали оˈдин / аˈле буˈло так шо сˈтарш’і не хˈт’іли їти з ˈменшими то ˈмама ˈмус’іла пиᵉкˈти ˈкожному і склаˈдати в хусˈтинку / гоʸтуˈвали ц’у веˈчеру / ˈмама насиˈпала ў ˈмиску куˈт’і / зˈверху кˈлала ˈк’іл’ка ваˈреничк’іў а поˈверх ˈтого калаˈча / і заўйаˈзувала ўсе б’іˈлен’ку хусˈтинку / ото приˈходили до хрешˈчених о / ˈвечер’і покˈлали на ст’іл ц’у шо ми приˈнесли тоˈго / д’іˈтеї садоˈвили за ст’іл / пригошˈчали своˈйіми стˈравами / даˈвали госˈтинц’і / а поˈт’ім розвˈйазували хусˈтинку забеᶦˈрали те шо приˈнесли а лоˈжили ўсе своˈйе от / е-е-е… / ну / с-с-с-с-с… / лоˈжили своˈйе ўс’о ў тобˈвин хусˈтинку заўˈйазувалиⁱ в’ід:аˈвали наˈзад / ˈд’іти їшли п’ішˈли до ˈродич’іў там ˈтоже / е-е-е… / бер бˈрали ц’у веˈчеру м’іˈн’али ц’у веˈчеру ў ˈхустоц’і ў ˈкожн’ій оˈсел’і ˈдома ї ў ˈхат’і а доˈдому ўже / приˈносили и-и-и-… / те шо буˈли в осˈтан:’ій ˈхат’і це ўже приˈносили доˈдому // (Денисюк Л.І., 1951 р.н., с. Вінницькі Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну на Св’аˈтиї ˈвеч’ір то пекˈли це таˈкиї хл’іб / цеї книˈш’і / книˈш’і / це пекˈли таˈкиї хл’іб книˈш’і / це воˈно йак йдут’ занеˈсут’ веˈчер’у на Св’аˈтий ˈвеч’ір коˈмус’ / то треˈба шоб це буў хл’іб книш // шоб ў ˈн’ому ше буˈла зˈбоку ше таˈка ˈшишка ˈвибита з ˈц’ого ˈт’іста // в’ін вибиˈваў ˈтаку ше ˈшишку / от / то назиˈвалис’а книˈш’і // (Дика В.М., 1945 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На св’аˈта / коˈлис раˈн’іше пеˈкли книˈш’і // таˈкиї хл’іп ˈкруглиї // і посереˈдиᵉні отакоˈго ˈйакос ˈпал’цами вироблˈали / шоп буˈла ˈт’іпа буˈрул’очка // оˈце таˈкиї буў книш // а то пеˈкли од’іна̀ки / но пеˈкли з ˈжитн’ойі муˈки // коˈлис’ ˈранше жиˈта ˈс’ійали / і пеˈкли з ˈжитн’ойі муˈки // ˈформ’іў не ˈбуло н’іˈчого не ˈбуло // лоˈпати ˈбули таˈк’і дереўˈйан’і так’і / таˈка з ˈдоўгим деᶦˈржаˈком лоˈпата / і п’іч зам’іˈтали помеᶦˈлом // і цеї хл’іп кˈлали на ц’у лоˈпату і ˈклали ў п’іч // оˈце таˈк’і буˈли хл’іˈби ў нас // ˈклали на поˈлиц’і / були поˈлиц’і поˈприбиват’і на пеᶦˈч’і / над ˈполіком отаˈко / ну коˈлис’ таˈке ˈбуло бо теᶦˈпер ниᵉˈма таˈкого // оˈце таˈке / то ˈтакиї буў хл’іп // ну на св’аˈта йак йа ўже ˈбула то ˈйіли йедˈнакиї хл’іп // оˈце книˈш’і робили на Р’іздˈво / а ˈпот’ім ўже почаˈли каˈлач’і роˈбити // а на Веˈлигден ˈпаска була / а так // ну ˈпаска коˈлис’ ˈранше ˈбула із ˈстаройі з ˈчорнойі муˈки ˈтоже / не буˈла з ˈб’ілойі муки / бо йіˈйі ˈб’ілойі не буˈло / аж ˈпот’ім почаˈли м’іˈн’ати ўже почаˈли м’іˈн’ати ўже поˈтрошки // булˈа д’іжа ˈбули ˈночви / так’і дереˈўйан’і тоже доˈўгі ˈночви туди муку ˈсійали / зˈв’іти ў ˈд’іж’і розчиˈн’али / зˈвечора розчиˈн’али / спеклˈи хл’іп / лиˈшали

оˈтакого ˈтрошки того ˈт’іста шо с’оˈгодна пеи’ˈчемо / лиˈшаїмо ў д’іˈж’і / воˈно засиˈхайе ўсо // йоˈго зноў п’ітбиˈвайут розкоˈлотуйут зˈвечора і чут муˈки добаўˈл’айут / воˈно броˈдило броˈдило / а ˈрано ўже м’іˈсили на ˈб’іших // (Сивак Л.І, 1948 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

На Р’іˈздво пиˈкли книˈш’і / це вип’іˈкаўс’а кˈруглиї хл’іб / ˈвироблениї хл’іб у ˈформ’і чи ˈнав’іт’ на чеˈрен’і / йоˈго п’ідᵀсиˈпали / на лоˈпату п’ідᵀсиˈпали ˈвис’іўку і на ˈвис’іўку лоˈжили хл’іб // в’ін ˈзразу виˈсход’уваў / ˈперед цим на подуˈшках заўˈжди лоˈжили хл’іб / в’ін ˈвисходиў аˈбо на ст’іˈл’ниц’і наси̯ˈпали ˈвис’івочку і виро̯ˈбл’али на ˈнейі хл’іб / ˈпот’ім цеї хл’іб коˈли в’ін ўже гоˈтовиї до поˈсадᵀки у п’іч / бˈрали стаˈканчик / і стаˈканчиком виˈдаўл’ували таˈких три кру̯ˈжечки / роˈбили таˈко йак три кру̯ˈжечки йак ˈкв’іточкойу оˈдин за ˈдругиї заходиў / отаˈких три кру̯ˈжечки / це нази̯ˈваўс’а книшч / оˈцеї хл’іб нази̯ˈваўс’а книш // з цим хˈл’ібом хоˈдили куˈми ноˈсили куˈмам ˈмиску за те / шо куˈми похриˈстили диˈтину // то от ˈімен:о ˈбрали оˈцих три книˈш’і / заўˈйазували ў хуˈстинку / і ˈнесли до хриˈшчен:их бат’к’іў // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Да да / ну пекˈли // хто ˈран’ше п’ік / а ˈбіл’ше на Св’аˈтиї ˈвеч’ір пекˈли бл’іˈни / бл’іˈни / гоˈладики таˈк’і // о і т’і гоˈладики таˈк’і руˈмйанен’к’і сˈпечан’і / а тоˈд’і ў маˈк’ітр’і ˈўтерти е тˈрошки часничˈку і гоˈл’ічку і обмоˈтати і на ст’іл // (Янчук Г.Ф., 1940 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну на Св’аˈтиї ˈвеч’ір пекˈли і стˈрудл’і пекˈли / і ˈкоржики пекˈли / таˈк’і сходоˈв’і ˈкоржики на дˈрошчах / стаˈканом так виˈдушували / оˈтак пекˈли з ˈмаком стˈрудл’і / пекˈли з ваˈрен’ам слиˈвовим / вишˈневим / ваˈрен’ам пекˈли // (Мельник Л.К., 1939 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Св’аˈтиї ˈвеч’ір пекˈли калаˈч’і / пекˈли калаˈч’і з зˈдобного ˈт’іста / сˈтавили на поˈкут’у // (Соломончук О.О., 1945 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А на С’в’аˈтиї ˈвеч’ір пикˈли млинˈц’і // млинˈц’і таˈк’і ˈсх’ідн’і млинˈц’і на дˈр’іжах ўже пикˈли йіˈйі таˈк’і ˈтоже да / о / і до них роˈбили пирити̯ˈрали ше до них ц’у / слиўˈки / або сушеˈн’у / а ў нас то таˈко слиўˈки / ў нас ˈмама ни роˈбила таˈкоо / а йак йа ўже п’ішˈла то там воˈни ўже пирити̯ˈрали слиўˈки ц’іˈго і це так кˈаже ˈчорна смиˈтана / свикˈруха каˈзала / биˈр’іт / це ˈчорна смиˈтана і с циˈми

слиўˈками / воˈно ˈдуже ˈдобре / ц’і сухофˈрукти пириˈтерт’і ц’і слиўˈки // (Шевчук О.П., 1946 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Св’аˈтиї ˈвеч’ір пекˈли корˈж’і / пекˈли ˈхл’іп // хаз’аˈйі ˈдому з ˈхл’ібом і ˈладанкойу ў руˈках оˈходили госпоˈдарство ˈшоби захисˈтити ˈхату в’ід ˈзлих ˈдух’іў // (Рогаль Г.П., 1953 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Св’атˈвеч’ір пекˈли просˈтиї хл’іп і корˈж’і і ˈкоржики і пир’ішˈки і таˈк’і ˈр’ізн’і могˈли ˈбути ˈвироби // виробˈл’али шче таˈк’і ˈжаїворонки п’ісˈн’і ˈзоўс’ім йаˈк’і ˈйіли обоўйазˈково на Св’атˈвеч’ір з кисеˈлицейу // (Тютюнник М.П., 1947 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А еее на Р’іздˈво / пекˈли еее калаˈч’і / спеˈц’іал’н’і таˈк’і буˈли / і книˈш’і / шо таˈке книш це таˈке веˈлик’і таˈк’і ˈгарниї хл’іп / а зˈверху клаˈдут ше маˈлен’к’і таˈк’і на поˈдоб’і хл’іˈбинки маˈлен’к’і таˈк’і еее хл’іˈбиночки / це назиˈвайет’с’а дуˈша уˈсопших // калаˈч’і це доˈпус’т’ім йак похˈресник йа буў похˈресником / ноˈсиў Св’аˈтиї ˈвеч’ір св’аˈту веˈчеру ноˈсиў до ˈмами хˈреснойі / то обовйасˈково йа беиˈру ц’у хусˈтинку заˈвйазуйу там зˈнач’іт’ / каˈлач еее цуˈкерки пˈран’іки йаˈк’і вип’іˈкайут’с’а до сˈв’ата / чи ˈпир’ішкии чи куˈсок стˈрудл’а / ну так п’іˈшоў // ˈмона ўˈз’ати с’ˈв’ічку / ˈмона ўз’ати буˈтилочку ˈвина йак ўже там ў ˈхат’і хтос’ йе шо ˈможе ˈвипити / і так йа до ˈмами хˈреснойі хоуˈдиў аш ў Жадаˈни / с ˈКал’ника ў Жадаˈни ˈчерез ˈр’ічку / да там йа ноуˈчуйу / там вуоˈна туоˈд’і меиˈн’і моуˈйу веˈчеру воˈна прийˈмайе за поуˈтр’ібне / вуоˈна там зˈнайе шо йіˈму роˈбити а меˈн’і гоуˈтуйе сˈвойу / і в’ітпраўˈл’айе меˈне доˈдому *(сміється)* // таˈк’і буˈли д’іˈла // (Паламаренко О.М., 1939 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну на Св’атˈвеч’ір ˈобично пеиˈкли калаˈч’і / калаˈч’і пеиˈкли /лоˈжиўс’а каˈлач на ст’іл / а ˈособо так йаґби хˈл’ібп не пеиˈклис’а йа зˈнайу шо на Св’атˈвеч’ір ц’і пампуˈшки пеиˈклис’а на дрожоˈве таˈке ˈт’істо / пеиˈклис’а так’і пампуˈшки сˈтавилис’ там до цеї го часниˈку чи до / ну і воп˙ше шоб так’і хл’іп буў і каˈлач поˈвинеиˈн бути на Св’атˈвеч’ір // (Дроб’язко В.П., 1948 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну на Св’аˈтиї ˈвеч’ір йа вип’іˈкала тоˈд’і уже не на осˈнов’і ˈжитн’ойі муˈки / а на осˈнов’і муˈки ˈпершого ˈсорту в’ін тоˈд’і таˈкиї / ˈб’илиї дуже ˈдобриї / аˈле теж пеиˈкла йоˈго на чариˈн’і / хоˈча не на осˈнов’і ˈжитн’ойі муˈки / а на осˈнов’і першоˈсортного / ˈпершого ˈсорту або ˈвишчого ˈсорту в’ін буў

особ|ливиї зви|чаїно цеї хл’іп // (Колеснік Н.Г., 1947 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Пампуш|ки пек|ли на С’в’а|тиї |веч’ір / пек|ли пампуш|ки рос|чин’ані / а хл’іб обикно|вениї буў хл’іб ўс’іг|да а пампуш|ки пек|ли на С’в’а|тиї |веч’ір // – *Ну калачі пекли на Святий?* – На Р’изд|во пек|ли кала|ч’і к|лали на ст’іл / |лежин’ йа ўс’о ў|ремн’а пек|ла / ўкл’у|чайу та|киї |гарниї здо|ровиї коро|ваїс напе|чу / це |лежин’ це це в’ін ле|жаў в’ід Р’изд|ва до Водох|решча по|винен на сто|л’і буў ле|жати / ої та|ке |доц’а шо ше там ти |хочеш // (Мандибура Г.Я., 1934 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл.).

На Ва|с’іл’ійа пе^{и}к|ли та|к’і на |дец’і васи|л’і пе^{и}к|ли // – *А що це таке?* – Ну та|киї йак х|л’іб / йа пе^{и}к|ла до |сейі по|ри / о|с’о // пе|чец’а і кла|дец’а три пли^{е}т|н’і та|ко йак |косу пле|теш / так три пле^{и}т|н’і / так йак |булочка х|л’іба це пе^{и}|чец’а пе|ред Р’изд|вом / а то^{у}|д’і |ложиц’а в’ін на сто|л’і / цеї ва|сил’ нази^{е}|вайец’а і аж на Ва|с’іл’ійа чотир|нац’атого |с’ічн’а |р’іжут’ йо|го / |ц’ого васи|л’а / і |тоже сп’і|вайец’а ц’а ко|л’адка // - *А щедрівку заспівайте.* - О|с’о ў |мене йе / ої це не цеї |зошит / ої йак|би во|но ў голо|в’і три^{е}|малос’а / а во|но не три^{е}|майец’а //

ст|руна / ст|руна /
по за|в’ету /
|п’ішла с|лава /
по ў|с’ім с|в’ету /
шо син |Божиї /
наро|диўс’а /
ў йасе|л’ечках сповиўс’а /
|Шчеїдриї |веч’ір
С’|в’атиї |веч’ір

і це там про св’а|того Мико|лайа йа ў|же йійі т|рохи за|була // (Дяченко Н.М., 1942 р.н., с.Кантелина, Іллінецький р-н, Вінницька обл.).

Ну то йа ж ка|зала шо і’з |ц’ого / з пши|ничнойі муки бо так то |ж:итн’ойі / а це з |б’ілойі / ну ни ту|д’і не |було |б’ілойі / ту|д’і мо|лоли ў |разових мли|нах і / |с’ійали на си|та і пек|ли це ўже // – *На Святий вечір, який пекли?* – На Св’а|тий |веч’ір ну то^{у}|д’і п’іс|ниї пик|ли а гос|подара // (Бойко М.К., 1938 р.н., с. Леухи, Іліннецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Книˈш’і / це на Св’атˈвеч’ір / ну обикноˈвен:иї хл’іб на Св’йатˈвеч’ір / це книˈш’і пекˈли / то це таˈкиї хл’іб і таˈкими стаˈканами / таˈко роˈбили таˈк’і ˈкол’ца / це назиˈваўс’а книш // (Тернопольська Н.А., 1950 р.н., с. Кожанка, Оратівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Інф 1: Ну йак Р’іздˈво / пеᵘкˈли йак назиˈвалис’а книˈш’і / таˈкиї хл’іп / ˈт’іки зˈверху роˈбилос’ стаˈканом таˈко //

Інф 2: Три / три цих такоˈго (*показує, ніби вдавлює щось до поверхні*) … н’е а йа чос’ три робила // – *Ви розкажіть, як ви знаєте.* – Ну так ˈсамо зˈнайу / ну / йа / виᵉˈходе пиᵉкˈли / а тоˈд’і виˈходе на / на / з’іˈйшоў хл’іб / і стаˈканом на наˈцеї хлп / стаˈканами роˈбили ц’і / круженˈл’атки ц’і / чи йак воˈно / та й так // – *Це буў звичайних хліб чи якісь інші інгридієнти додавали до нього?* – Н’е / звичˈаїниї // (Осіпчук П.Я., 1946 р.н.; Резніченко М.А., 1948 р.н., с. Новоживотів, Оратівський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Хл’іп ˈбуў / у моˈйі роˈки / йак йа зˈгадуйу / хл’іп буў звиˈчаїниї хл’іп // стаˈралис’а йоˈго спиᵉкˈти с’в’атˈков’ішим в’ід звиˈчаїних дˈн’іў / аˈле кр’ім ˈтого ˈмама моˈйі ўсе пикˈли ˈперед Св’аˈтим ˈвечером калаˈч’і пикˈли // аˈле ˈсаме осноўˈне буˈло шо воˈни пикˈли назиˈвали його госˈподар // таˈкиї каˈлач з тˈрох спˈлет’аниї / з тˈрох таˈких коˈсичок гˈрубих / скˈлад’ано оˈдин / дˈругиї р’аˈдочком / тˈретії зˈверха / і обўˈйазаниї буў ˈпойасом / і ˈцеї госˈподар стоˈйаў на стоˈл’і / коˈли ми веˈчерали Св’аˈтиї ˈвеч’ір // Св’аˈтиї ˈвеч’ір йак ˈзаўжди п’іˈсниї // і ˈмама зр’іˈзали шкуˈринку леˈгесен’ко бо хл’іб буў поˈмащениї йаˈїцем / і не допусˈкалос’а ˈйісти ц’у шкуˈринку на Св’аˈтиї ˈвеч’ір // коˈли приˈходиў НоˈвиЇ р’ік / чотирˈнадц’атого ˈс’ічн’а / це ўже сˈв’ато Ваˈсˈілˈі’а / то ˈмама тоˈд’і вистаўˈл’али / а ˈцеї ґосˈподар беˈр’ігс’а на поˈкут’:і // куˈт’а стоˈйала зˈварана і цеї ґосˈподар / там леˈжаў ўˈс’і ц’і дˈн’і // а коˈли настаˈвало сˈв’ато Ваˈсˈілˈійа / то ˈмама ˈвистаўˈл’али на ˈст’іл ґосˈподар / а ˈтато йоˈго розр’іˈзали з таким торжестˈвом / а ми круˈгом заб’іˈгали і чиᵉˈкали коли ўже ˈбудем ˈйісти ґосˈподар // С’ваˈтиї ˈвеч’ір / ˈперший С’ваˈтиї ˈвеч’ір / це назиˈвайец’а баˈгата куˈт’а // у ту куˈт’у зˈначіт’ зˈварана пшеˈничка / ˈгарно розˈвариᵉˈна / додаˈйец’а к’іпйаˈчена воˈдичка / ˈцукор / ˈможна родˈзинки доˈдати / додаˈйец’а ˈмед // і гоˈр’іхи ˈможна росˈтерти і ˈмак ˈможна росˈтерти / і ц’а баˈгата куˈт’а воˈна ˈд’ійсно баˈгата куˈт’а // і ˈпот’ім це ў п’іˈсниї п’сˈниї ˈден’ / п’іˈсна веˈчера / ˈц’илиї ˈден’ / ниї йіˈд’ат ˈл’уди / ми йак маˈл’і буˈли ўˈдома / нам за ˈц’илиї ˈден’ даˈвали ˈт’іл’ки по стограˈмов’і ˈчароч’ц’і ізˈвару / бо ваˈрили тоˈд’і / на

с'т'іл пода'вали ше уз'вар з 'сушаних ф'рукт'іў / то 'це ми випи'вали 'цеї уз'вар і че'кали ку'т'і // йак ми чи[e]'кали 'тойі ку'т'і / го'лодн'і / йак то хо'т'ілос'а / і ше про'доўжуйу / з'начит' про ст'рави йа'к'і ше бу'ли кр'ім ку'т'і / ва'рили обоўйаз'ково ва'реники / ва'реники бу'ли із ка'пустойу 'тушенойу / з кар'топлейу п'у'ре / і ро'били ва'реники ше з т'рушанкойу / т'рушанка / це / та'ка з'начи[i]т' ст'рава / в'ід 'того по'ходит / йак на вис'н'і ха'з'айіна ни'ма 'с'іна догоду'вати ко'рову / то ха'з'айін браў со'лому / перетра'саў із 'с'іном / і ко'рова 'йіла 'с'іно / перет'рушку з со'ломойу // а 'ми / 'тушану ка'пусту пере'машчували с п'у'ре картоп'л'аним і це ў нас бу'ла т'рушанка і 'так до 'цейі по'ри ми 'варим ва'реники ў 'п'іст з т'рушанкойу // а д'ругиї С'ва'тиї 'веч'ір / то ўже го'лодна ку'т'а нази'вайец'а / то'го шо то'д'і 'т'іл'ки да'йец'а во'дичка і 'цукор / і це ўже го'лодна ку'т'а / так го'туйец'а йак і на 'перший С'ва'тиї 'веч'ір / ў'с'о п'іс'не і ку'т'а ўже го'лодна // і 'ше 'хочу розка'зати про на'родниї з'вичаї / два'нац'іт' ст'раў / це йа'зичиство 'зараз 'бат'ушки 'зараз рел'і'г'ійа по'йасн'уйе шо 'це ше ў на'род'і зберег'лис' та'к'і ше з'вичайі в'ід йа'зичиства / н'іх'то не по'винен нат'а'гати 'через 'силу 'цих два'нац'іт' ст'раў / с'к'іл'ки л'у'дина 'може хаї с'т'іки зго'товит і шоб 'т'іл'ки йо'го ну йак тор'жествен:о / шоб йо'го с'ват'ково пове'черати / то шо йе на сто'л'і не обоўз'ково там ви'думувати і звол'і'кати не з'нати 'шо на с'т'іл // (Третяк В.І., 1937 р.н., в с. Митки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ка'н'ешно пек'ли // пек'ли кола'ч'і на Р'ізд'во / це ко'лач на Р'ізд'во бо 'д'іти ве'чер'у но'сили до бат'к'іў / а'бо пек'ли кола'ч'і / пек'ли хл'іб // (Зінковенко Н.М., 1935 р.н., с. Каришків, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Св'а'тиї 'веч'ір то там йа'киї осо'бливиї хл'іб там пир'іж'ки та'к'і п'і'сн'і пи'кли шоб не 'жирн'і пир'іж'ки пи'кли / і 'пончики пи'кли пир'іж'ки пи'кли на Св'а'тиї 'веч'ір // не так 'лагодили йак 'зара бо то 'трудно бу'ло ту'д'і буў 'голод ўс'о ў'рем'а б'і'дили / х'л'іба н'і'чого не 'було / 'дуже ми наб'і'дилис'а 'дуже наб'і'дилис'а // (Богуцька С.С., 1928 р.н., с. Чемериське, Барський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

А ну кола'ч'і ўже йак бу'ла му'ка / то пик'ли / о / а йак ни 'було / то йа ни 'помн'у шо'би то[y]'д'і // а ўже йак бу'ла му'ка то ўже 'трошки ўже 'п'ісл'а 'сорок 'с'омого 'року то ўже то[y]'д'і пик'ли на С'в'а'тиї 'вечир кола'ч'і // во'но ї 'зара кола'ч'і / всейі'дно кола'ч'і // (Перець Г.А., 1940 р.н., с. Каришків, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Колаˈч’і щоˈроку пиˈчемо / пиˈчемо чи куˈпуйемо // (Цибрій О.П., 1942 р.н., с. Каришків, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Каˈлач / роˈбили кала каˈлач п’ісˈниї каˈлач // – *Так само з білої муки?* – Да з ˈб’ілойі / обоўйасˈково з ˈб’ілойі / а в’ін буў таˈкиї з ˈдиркойу / маў ˈбути з ˈдиркойу / о і з ˈб’ілойі муˈки // на С’в’аˈтиї ˈвеч’ір оˈбичниї хл’іб ˈр’ізали / на оˈбичниї хл’іб / на С’в’аˈтиї ˈвеч’ір пекли памˈпушки і зара пеˈчем / а хл’іб буў оˈбичниї отˈд’ел’но хˈл’іба не ˈбуло // ну зˈдобношч’і там ўже теˈпер пеˈчем / … ˈт’іки ше пекˈли бл’іˈни таї ˈзара пеˈчем // но пекˈли оце ˈнин’ки ˈмайе ˈбути с’в’аˈта / пекˈли обикноˈв’ениї ˈгарниї хл’іб ˈжит’н’ії і ˈр’ізали на с’в’аˈта / а таˈкого хˈл’іба то не буˈло / ну зˈдобне пекˈли / а таˈкого хˈл’іба не пекˈли // – *А здобу яку пекли?* – Ну а зˈдобу на С’в’атиї веч’ір не пекˈли / зˈдобного не ˈможна / а на С’в’аˈтиї ˈвеч’ір п’ісˈниї ден’// (Білоус А.В., 1950 р.н., с. Балки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Св’аˈтий ˈвечер вип’іˈкалис’а спеˈц’іал’ний каˈлач // ˈколи приˈходили каˈлач / от вип’іˈкали калаˈч’і / нап’іˈкали калаˈч’іў і м’іˈн’али йіх ˈродичам обл., 2022 р.).

Так на Св’аˈтиї ˈвеч’ір йа ўже говоˈрила шо пикˈли хл’іб йаˈкиї назиˈваўс’а кˈниш / обов’азˈково пикˈли калаˈч’і / калаˈч’і це буˈли обов’азˈковиі атриˈбут Р’іздˈва / виробˈл’ала ˈкожна госпоˈдин’а посˈвойему / пикˈли з ˈб’ілойі муˈки зˈдобн’і з ˈйаїц’ами з ˈцукром / таˈк’і буˈли калаˈч’і ˈвикрут’ан’і / (Богословцева О. І., 1949 р.н., с. Сербинівці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну да Св’атˈвеч’ір обов’азˈково пекˈли калаˈч’і // калаˈч’і буˈли йак траˈдиц’ійа / це ˈд’іти заўжˈди до до ˈд’іда й до ˈбаби до ˈмами і до ˈтата / до сˈтарших л’уˈдеї ноˈсили веˈчер’у св’аˈту веˈчеру / і от йак воˈни ˈнесли веˈчеру то їшˈли с калаˈчом і там ˈр’ізні ше / ц’і стˈрудл’і / цуˈкерки / а ба ˈбабушка чи ˈбаба чи там ˈмама обов’азˈково поˈвина пом’іˈн’ати на каˈлач цим ўˈс’ім госˈт’ам йаˈк’і приˈходили там / на / пом’іˈн’ати доˈдому в’іˈдати каˈлач / тої шо прийˈшли залиˈшаўс’а в ˈбаби / а ˈбаба даˈвала своˈйі сˈпечен’і калаˈч’і // н’ікоˈли не ˈбуло так шоб госˈтеї не в’іˈд’:ачити калаˈчом // (Когут М.С., 1955 р.н., с. Сербинівці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Вес’ хл’іб на сˈв’ата буў ˈр’ізниї // ўс’і йаˈк’і ˈсв’ата рел’іˈг’ійні йаˈк’і сˈв’ата с’іˈмеїні воˈни / вес’ буў хл’іб ˈр’ізниї // от напˈриклад / пекˈли на / почˈнемо з Р’іздˈва // на Р’іздˈво // зˈначит’ пекˈли калаˈч’і // це буў ˈб’ілиї / з

хˈорошойі муˈки з ˈдобройі / ˈтам ўсʼо додаˈвали / ˈтам смачˈнʼі ўсʼіˈлʼакʼі смаˈколики // це буў хлʼіб / це буˈли калаˈчʼі // це тˈреба буˈло хоˈча б спекˈти двaˈнацитʼ калаˈчʼіў / бо роˈдина буˈла веˈлика // їшˈли ў ˈгостʼі і ˈтреба буˈло йім // воˈни приˈходили сˈвойім калаˈчом йім тˈреба буˈло помʼіˈнʼати / обоўйазˈково // тому шо коˈли прийшˈла лʼуˈдина / прийшˈла зˈначитʼ сʼімˈйа ў ˈгосʼті / і принесˈли свʼії каˈлач // ў хусˈтинцʼі бʼіˈленʼкії заˈмотанʼії / вʼін стоˈйітʼ цеї каˈлач / зˈначитʼ тˈреба помʼіˈнʼати йоˈго // тˈреба ўˈзʼати ˈдати сˈвʼій а ˈтої забˈрати / це ˈйакби уˈвага // зˈнайеш шо йа беˈру тˈвʼії хлʼіб ти беˈреш ˈмʼії хлʼіб / бо це сˈвʼато // а пекˈли ше книˈшʼі // книш / це йакˈби хлʼіб длʼа поˈкʼіїних // і от коˈли ˈхочутʼ даˈвати на от коˈли коˈли ўже хоˈдили з / ˈбатʼушка ˈходитʼ з кроˈпилом до / кˈропе сˈвʼате хаˈти / то ўже даˈвали і таˈкʼі і таˈкʼі / і калаˈчʼі / і книˈшʼі // то це буˈло длʼа Рʼіздˈва // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну йак коˈли свaˈта йаˈкʼі приˈходили там // – *Ну ввечері там перед ..?* – Нʼе ˈранком / ўсе ˈранком пекˈла / ˈвечером нʼе // – *А чого вранці?* – Ну йа шосʼ меᵘˈнʼі так ˈлуче / так приˈвикла ўже соᵘˈбʼі ˈрано і ўсʼо // і ше на Свʼаˈтиї ˈвечʼір пеᵘˈкˈли Васиˈлʼа // таˈко ў ˈформʼі / посˈтавили хˈлʼіба / а поˈтом лисˈточки / квʼіточˈки / об:иˈрали так йак короˈгаї // і це ўсʼо таˈкиї Вaˈсилʼ буў // – *І що з цим Василем робили?* – Ше коˈлисʼ йак йа буˈла маˈлойу // то ˈмама моˈйа йак пеᵘˈкˈла цеї Вaˈсилʼ / то хоˈдили шчедруˈвати і ˈмама по... / ну буˈли таˈкʼі роˈки / ˈрʼізали по куˈсочку і даˈвали / хто шчедруˈваў // то таˈкʼі буˈли шо ше натʼ верˈталисʼа ше / наˈзад ˈшоби пошчедруˈвати шоп ше ˈдали куˈсочок хˈлʼіба / таˈкʼі роˈки тоᵘˈдʼі буˈли / голоˈдоўка // (Лучко Є.Д., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Нууу ўˈбичниї хлʼіб пиˈчем / йаˈкиї ж вʼін ˈможи ˈбути // – *А калачів там не було? На Святвечір?* – Нуу на Свʼаˈтиї ˈвечʼір пикˈли пикˈли калаˈчʼі // – *А розкажіть, як їх пекли. Рецепт, можливо.* – Нуу рожчиˈнʼали / на мулуˈцʼі / ванʼіˈлʼін киˈдали / ˈбʼіши ж нʼіˈчо / шо там ˈможеᵘш ˈкинути / замʼіˈсили / зроˈбили каˈлач / спекˈли тиї // – *І що потім з тими калачами робили?* – А ў ˈгосʼтʼᶣˈі хоˈдили / ˈбрали / йак ˈТанʼа *(невістка)* їде до ˈмами то биˈре калаˈча воˈна йіˈйі / лиˈшайе свʼії / а воˈна йіˈйі даˈйе свʼії / убˈмʼінʼуйе // о / ˈпаску то так ˈсами // а на Зиˈленʼіᵘ ᶜˈвʼата пиˈчут калаˈчʼі то це на ˈцвинтар биˈрут // а с памˈпушками то нʼіхˈто нʼіˈкуда не ˈходи / ноᵘ до ˈцеркви їдут ˈшоби посвʼаˈтити / хто ше ˈможи до ˈцеркви хоˈдити / то биˈре памˈпушки тʼіᵘˈї там свʼаˈтʼат / квʼітки свʼаˈтʼат / памˈпушки свʼаˈтʼат / оце таˈка пʼиˈтрушка /

о // (Березюк О.А., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йа|кий хл’іб / обикно|вениї хл’іб // ти |хочеш |чорниї / |хочеш |б’ілиї пек|ти / йак то|б’і н|равиц’а // а кала|ч’і |чуйеш / кала|ч’і обоўйз|ково // (Нестерук Є., 1937 р.н., с Будьки, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А // на Св’а|тиї |веч’ір пи|кли кала|ч’і / виро|бл’али / о і // п’ір’і|шки / пи|кли |ц’ійі / |бл’інчики та|к’і на |дрожд’ах пух пух // а кала|ч’і те об’і|зат’іл’но кала|ч’і // (Гавурська Н.В., 1948 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Св’а|тиї |веч’ір / йа |ўсе пи|чу кала|ч’і // з ними |д’іти ни|сут’ |вечер’у до с|войіх х|ресних / ну і ко|ли ў |гос’т’і їдемо одн’і до д|ругих / до |родич’іў то |тоже би|ремо з со|бойу кала|ч’і / і об|м’ін’уйемс’а |ними // (Гапонова Р.М., 1951 р.н., с. Матейків, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На Св’а|тий |веч’ір пи[e]|кли / то|д’і ста|ралис’а / ўже |житн’ого не пи[e]|кли / а ста|ралис’а му|ки / ку|пл’али му|ку / пойа|вилас’а му|ка |б’іла / то то|д’і ўже ку|пл’али му|ку / пи[e]|кли |б’ілиї хл’іп / пи[e]|кли |струдл’і / пир’і|шки // і пи[e]|чут’ ка|лач / в’ін нази|вайец’а Ва|сил’ / Ва|с’іл’ійем // в’ін сто|йіт’ дв’і не|д’іл’і // спи[e]|кли йо|го / |гарно ўкв’і|чали / і в’ін дв’і ни[e]|д’іл’і сто|йіт на сто|л’і / а |пот’ім на Ва|сил’ійа йо|го розр’і|зайут’/ і спожи|вайут’ // (Коробчук А.К., 1937 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Св’атиї |веч’ір то це пи[e]|кли кала|ч’і // а йа|киї йак в’ідр’із|н’аўс’а в’ід та|кого х|л’іба // б|рали обикно|вениї ста|кан / пус|тиї / і йак ви ро|били цеї хл’іб то при ро|били та|ку |душу на |н’ому / пон’і|майеш // це нази|валас’а |душа / на Св’а|тиї |веч’ір // в’ід|биток ста|кана та|киї / та|киї круг|лен’киї з|верху / о|це ро|били / да / а ста|кан пере|верн’аниї так йак ну шоб |пустотої / верх дном / |знайеш // ота|к’і ро|били / це ў нас нази|валос’а ду|ша / бо при[e]|ходили ве|черу при|носили |д’іти чи о|нуки / то м’і|н’алис’а т’і да|йут’ о|дин та|киї ка|лач св’ії при|нос’ат’ чи тої / а ти в’і|дайеш с’в’ії то йім / оце та|ке бу|ло // (Адамчук О.Г., 1949 р.н., с. Кудіївці, Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

На Св’а|тиї |веч’ір пек|ли пампуш|ки / так нази|валис’а пампу|шки / |на дрож|д’ах |т’істо п’ід|ходило і пек|ли та’|кі пампуш|ки // (Майданюк В.Д., 1948 р.н., м. Жмеринка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Пик|ли кала|ч’і на Св’а|тиї |веч’ір / і з |цими кала|чами їшли |д’іти до с|войіх х|ресних / і йак бо їшли ў |гос’т’і |родич’і то їшли з кала|чами і м’і|н’али

йіх / ˈмидер даˈйец’а / роˈдина м’іˈн’алас’а калаˈчами на Сˈв’атиї ˈвеч’ір // (Кисько Т.О., 1946 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На С’в’атˈвечир ˈп’ікс’а ˈтожи по таˈкому ж реˈцепту хл’іб / аˈли ˈт’іки в’ін назиˈваўс’а ўже книш // книˈшом назиˈваўс’а і на С’в’атˈвечир ше пекˈли калаˈч’і / ˈтожи з муˈки ˈвишчого ˈсорту // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну да / пеᵘкˈли / йак тої / йак пиᵉкˈли на Св’атиї ˈвеч’ір то це пиᵉкˈли книш назиˈваўс’а // – *Як, клич?* – Книш’/ книш // а йаˈкиї йак в’ідр’ізˈн’аўс’а в’ід таˈкого хˈл’іба // бˈрали обикноˈвен:иї таˈкан / пусˈтиї / і йак ви роˈбили цеї хл’іб то при роˈбили таˈку ˈдушу на ˈн’ому / понˈ’іˈмайеш // це назиˈвалас’а ˈдуша / на Св’аˈтиї ˈвеч’ір // в’ідˈбиток таˈкана таˈкиї / таˈкиї кругˈлен’киї зˈверху / о / ˈце роˈбили / да / а таˈкан переˈверн’аниї так йак ну шоб ˈпустотої / верх дном / ˈзнайеш // отаˈк’і роˈбили / це ў нас назиˈвалос’а дуˈша / ї шоб тої в’ід цеї кни ну / книш бо приᵉˈходили / веˈчеру приˈносили ˈд’іти чи оˈнуки / то ц’ім книˈшами м’іˈн’алис’а т’і даˈйут’ один таˈкиї книш св’ії приˈнос’ат’ чи тої / а ти в’іˈд:айеш св’ії то йім / оце таˈке буˈло // (Нечипоренко М.В., 1946 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Св’атиї веч’ір пиᵉкˈли питушˈки / роˈбили йіх / йак питушˈки // на виᵉс’ілˈ:а тоже роˈбила питушˈки / ˈставила посиреˈдин’і т’істичко / розр’іˈзали йак гриб’інец’ / робили / задиˈрали тут йак ˈхвостик / а друге ˈт’істичко с’уди ˈставили йак крил’ц’а і розр’іˈзали / от так у нас пиᵉкˈли на св’аˈта // туди мед добаўˈл’али / таˈке ˈдобре / на св’аˈта на Р’іздво пиᵉкˈли в осноўˈному з ˈмедом / йак куˈт’у роˈбили / оˈце таˈке / ˈкубиками ˈр’ізали і роздаˈвали // (Швець О.М., 1943 р.н., смт. Тиврів, Тиврівський р-н. Вінницька обл.).

Так ⁄ пикˈли ⁄ напˈриклад на Св’аˈтиї ˈвеч’ір ⁄ на р’іздˈв’аниї ⁄ пикˈли обеᵘкноˈв’ениї хˈл’іп⁄і пикˈли Васиˈл’а⁄кˈруглиї таˈкий хˈл’іп⁄і⁄е-е-х⁄на ⁄ˈн’ому і качиᵉˈчки роˈбили⁄і лисˈточки⁄і хˈрестики⁄украˈшали йоˈго⁄і⁄це пикˈли на Св’ат ˈвеч’ір⁄а ˈр’ізали вже ˈйіли аж чотирˈнац’атого⁄на Васиˈл’а // (Остапенко Г.В., 1946 р.н., смт. Брацлав, Немирівський р-н, Вінницька обл.).

Ну таˈд’і ўже на Св’аˈтії ˈвеч’ір кол’аґуˈўали / щедруˈўали то там таˈд’і ўже пеᵘкˈли калаˈч’і // от / і таˈд’і фс’о буˈло п’ісˈне / таˈд’і staˈралис’а бо не ˈбуло куˈди / це ˈзараз ўже / а ˈранче йа зˈнайу шо калаˈч’і пеᵘкˈли і воˈни ˈбули ˈб’іл’і //а т’і таˈк’і п’ісˈн’і калаˈч’і / ўже пеᵘкˈли на ˈпоминки / на таˈк’і

/ і б’ішинстўо пеᵘкли то / це лиш вода / дрʼішчʼі і мукичка // там посолили прросто на водʼі / і вони бʼілʼі бʼілʼі бʼілʼі // тоже туго мʼісили такʼі / плели / і вони бʼілен’кʼі такʼі бʼілен’кʼі // тиї давали / тодʼі дʼіти бʼігали с козами з звйоздами то йа знайу шо / йа пам’атайу тодʼі дуже дʼітеї було багато *(сміється)* // ў нас старалис’ калач давати // такʼі невелик’і / але пʼіснʼі // пʼіснʼі бʼілʼі такʼі калачʼі / оце тодʼі уже начали / йак лʼуди стали трошки луч’:е жити уже / то тодʼі начали уже здобнʼі пеᵘкти // (Начорна М.Н., 1950 р.н., с.Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Сватвечʼір ее пеᵘкли ну йак тобʼі сказати / ну хлʼіб ее ну добаўлʼали йакогос’ жиру трохи цеї ўсʼо і ставили стакан посерединʼі / тако шоб вʼін цеї .. йак уже вʼін майеш садити таї тако посерединʼі стакан ее циї тако трошки притиснути його таї вʼін такий ну славниї получайец’а // васил’а пеᵘкли на Рʼіздво / васил’а пеᵘкли // *– А з чого василя пекли?* – Е ну тоже одʼел’но тʼісто / жиру добаўлʼали ўсʼо таї виробл’али такʼі листочки ўсʼакʼі / е цеї на васил’а це васил’а пеᵘкли так / ну на Рʼіздво ранше ўсʼо ўрем’а пеᵘкли такиї васил’а йа сама пеᵘкла // цвʼіточки / голубочки такʼі ўсʼакʼі були ее украшали украшали васил’а украшали // а хлʼіб пеᵘкли хлʼіб обʼізатʼіл’но пеᵘкли на ўсʼі сата пеᵘкли тʼіл’ки трошки добаўлʼали шос’ жиру йакогос’йайцʼа такого // (Гончар О.І., 1943 р.н., с. Рахни, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Свʼатвечʼір калачʼі пекли / калачʼі / васил’ки пекли // *– Як виглядають васильки?* – А дуже гарно вигл’адали / роскачували / такʼі корж круглен’кʼі ставили на чару / ў чару / або у форму ставили / тодʼі / мастили маком / тодʼі зноў корж роскачували зноў клали на тої мак тодʼі / повʼідло ставили тодʼі зноў корж роскачували тодʼі і сир шче ставили поверх цʼого / а тодʼі виробл’али виробки такʼі / і ромашки / і розочки / і лист’ачко / виробл’али ўсʼо і обквʼічали тодʼі мастили / тодʼі мастили / вʼін пʼідʼійшоў / і ўсадовили ў пʼічʼ / дуже і на ставили на кут’йу / це була на кут’йу / і калачʼі пекли на кут’йу тоже ставили // (Патлатюк Г.В., 1947 р.н., с. Карбівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Свʼатиї вечʼір / хлʼіб пекли обикновено пекли / на тижден’ хлʼіб / а на Свʼатиї вечʼір пекли / отак / казали гладки / на дрʼішчах / пʼісниї / пампушки такʼі / тепер блʼіни кажут’ / олатки / і це тодʼі так пекли / і так пекли і йа пекла і знайу / це ше в печʼі бʼігом / перед вогт’ом /

с'коро там раз таї / таї ви'ход'ат' 'дуже 'добр'і во'ни т'і о'латки пек'ли / це на Св'а'тиї 'веч'ір // (Корнійчук І.Г., 1941 р.н., с. Карбівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На с'в'а'та // ну йа'к'і / ну нап'риклад на / на с'в'ат'ки / ко'ли це / на Р'изд'во / то пе^{и}к'ли кала'ч'і // кала'ч'і ўже пе^{и}к'ли б'іл'ш із та'кого / з'добного йак би ска'зати 'т'іста // ту'ди ўже добаў'л'али і мар'га марга'рину добаў'л'али / і 'цукру / і / і йа'йец' / і це ўже йак в'ін би йак особ'ливиї ка'лач та'к'і кала'ч'і ро'били / йо'го ро'били йа'к'іс' там ше з'верху ук'в'іт укв'і'ч:али / там йа'к'іс' к'в'іточ'ки ро'били / лис'точки з'верху с'тави^{е}ли на ц'і кала'ч'і от // то це буў ну 'наче йак би не / не^{и}зви^{е}'чаїниї а це йак би та'киї с'в'ат'ковиї кала'ч'і от // це на Р'изд'во // (Небесна Н.Ф., 1946 р.н., с. Куна, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Да да на св'а'та пек'ли спец'і'ал'н'і хл'і'ба // на Св'а'тиї 'веч'ір пек'ли хл'іб це буў із 'цего із с му'ки 'вишчого 'сорту // пик'ли кала'ч'і / пик'ли фрин'зол'і // – *Фринзолі на шо пекли?* – Аа 'л'уд'ам да'вали фрин'зол'і / п'ран'іки п'ран'іки // з'найеш йа'к'і 'пран'іки? к'ругл'і п'ран'іки пи^{е}к'ли // – *Такі як Ви зараз печете?* – Да п'ран'іки обов'аз'ково / це по'вин':і 'були 'бути кала'ч'і / бо т'реба бу'ло то'д'і хо'дили св'а'тити іс 'церкви по'вин':і бу'ли 'дати кала'ч'і і да'вали кол'а'ду / п'ран'іки пик'ли на кол'а'ду і пик'ли 'р'ізн'і з: з'добойу із ва'рен'ом / пик'ли шоб 'д'іт'ам да'вати то'д'і не ку'п'али ў мага'з'інах / а 'л'уди ўс'о пик'ли // пик'ли 'коржики / пик'ли го'р'ішки / ну ўс'о шо… пик'ли та'к'і 'д'іт'ам да'вали та'к'і па'н'анки нази'валис'а / 'л'уди та'к'і роск'рас'ан'і па'н'анки бу'ли / о це ўс'о пи'клос'а на Св'а'тиї 'веч'ір // (…) ше пик'ли на Св'а'ту ве'черу ма'лен'к'і пир'іже'чки / і на Св'а'ту ве'черу да'вали ц'і пир'і'жечки во'ни мог'ли 'бути з го^{у}'рохом / с ка'пустойу / с кар'тошкойу і ко'жин по'винин буў 'йісти цеї пир'і'жечок нее / бо ї то'д'і п'рот'агом 'року йак'шо л'у'дина дес' заблу'дилас'а / во'на з'гадувала с чим 'йіла пир'і'жечок і йі поки'даў блут / о'це по'в'іра йа'ке 'л'уди ко'лис' ви'конували / і це бу'ло обоўйаз'ково / на Св'ат'веч'ір ў св'а'т'і ве'чер'і по'вин':і 'бути ц'і пир'і'жечки ше до 'того с'печен'і ма'лен'к'і не ве'лик'і // (Кудревич Є.В., 1954 р.н., с. Ольгопіль, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну / то / то о'д'ел'но Св'а'тиї 'веч'ір / то кала'ч'і на кала'ч'і 'т'істо то 'тоже во'но їде / із д'рож:ами так са'мо с'о / вим'і'шу 'т'іко во'но густ'ен'ке / і / во'но т'рошки 'сахару ки'дайут' / о / ну // при'машчуйут'/ йаї'ц'ом /о // (Бойко М.О., 1946 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Св’а|тиї |веч’ір да? // – *Мг* – А то це так / йак на Св’а|тиї |веч’ір / то це пе|чут / цеї х|л’іп / у пи|ч’і / а то|д’і бе|рут / ста|кан ну ста|кани то|д’і де ти там / то |ложкойу / вису|вайут / і та|ко бе|рут *(показує)* / |ложкойу // п’ідпраў|л’айут / йо|го / шоб в’ін / крох|мал’ом помас|тиў і з|нову ў п’іч а в’ін йак блиско|тит // (Панасюк Н.О., 1937 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

І от бу|ли та|к’і обр’а|дов’і хл’і|би / йак’і пек|ли |імен:о на С’в’ат|веч’ір / на Р’їзд|во // на Р’їзд|во красу|валис’а на се|л’і кала|ч’і р’їзд|в’ан’і / кала|ч’і / а|ли во|ни бу|ли не та|к’і / йак ми |знайе|мо |зараз // к|руглиї ка|лач // н’е / і|нод’і бу|ли та|к’і / шо |н’іби го|лоўка / а з|верхи / йак |н’іби два р’іж|ки / символ’ізу|вало ко|рову // голуб|ки вип’і|кали |тоже на С’в’ат|веч’ір / це бу|ла |дуже роз|рада |д’іт’ам ма|лен’ким // |пече|н’і голуб|ки да|вали / ц’і |д’іти |йіли // шче на цеї С’в’ат|вечір госпо|дин’а ро|била кни|ш’і // книш / це зви|чаїна бу|ханка |хл’іба / |вироблена і / з|нач’іт / по|кладе|на ў |форму / шо|би во|на п’ід|ходила // ко|ли ўже |форма п’ід’ійш|ла / з|боку бу|ла з|роблена ма|лен’ка та|ка / та|киї шар’іооб|разниї ку|сочок / ну та|киї коло|бочок / йак би йо|го ска|зати / а|ле т|рохи йо|го при|пл’уснули і |ставили |зверху / то ка|зали / шо це хл’ібе|н’атко // це ка|зали / шо ў н’ому ду|ша х|л’ібна // х|л’ібна ду|ша / оце соору|жен’ійе нази|валос’а книш // ше зна|чимиї буў / вип’і|кали хл’іб|п ха|з’айін // на сто|л’і / п’ід обра|зами буў |випечениї хл’іб|п ха|з’айін // в’ін буў із |чорнойі |житн’ойі му|ки / з тем|н’шойі / без |ўс’аких там оз|доб’іў / без |ўс’акого // а то|д’і з|верху ст|авилас’а д|руга бу|ханка // |випеклас’а / це ўже бу|ло хл’іб / нази|ваўс’а Ва|сил’ії // ц’а бу|ханка ўже по|вин:а бу|ла |бути |вишча / |б’іл’ша та|ка / за |свойім |розм’іром // а шче з|верху / |тоже буў |хл’ібчик і |тоже по|кладениї на ц’у |купку / шо три |штучки |разом // от з тр’ох хл’і|б’іў ота|ка бу|ла кон|струкц’ійа // оце так і цеї хл’іб маў цих три бу|ханочки / одна на |друг’ії / по|винен буў |вистойати ўс’і о|ц’і Р’їзд|ван’і с’в’а|та / ўс’і зи|мов’і с’в’ат|ки / йіх н’іх|то не б|раў / н’іх|то не |р’їзаў / не йіў // за цеї |час / зви|чаїно / шо в’ін м’іг при|сохнути / а|ле по|тому йо|го на шма|точки в’ід|лупл’ували і / роз|лупл’ували / роз|ламували і |йіли // шче пек|ли на оц’і С’в’ат|вечір / на Р’їзд|во / пек|ли кала|ч’і под|в’іїники // це та|киї |джгут’ік // не ко|с’ічка п|лелас’а / а так ў|род’і би / йак дв’і пе|л’устки |т’іста |скручувалис’а та|койу сп’і|рал’койу / і це / з|нач’іт’ / отак во|на зап’і|калас’а / та|киї |хл’іпчик / ка|лачик та|киї // а то|д’і та|киї |точно |самиї / |т’іл’ки |менший за |розм’іром / і йіх |тоже так с|тавили і нази|вали йіх шо це под|в’іїниї ка|лач // (Романевич

О.Й., 1950 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

На Св’а тиї вечер // н’і аш та ко // нууу / пекли / такиї суб’і з виробами йакиїс’ зверхи там / косу йакус’ плели / к’іс’ кв’іточки викладали / такиї хл’іп пек ли / на Св’а тиї веч’ір шоби мали де св’ічечку / покласти / коли ве[и]чера їде // (Зацерковна Н.П., 1947 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецькийр-н, Вінницька обл.).

Ну на Св’атиї веч’ір пекли хл’іп соб’і знайеш там просто ўже украшали ну йак хл’іп виробили і поверх хл’іба так йак короваї виробл’али / але короваї ну здобне т’істо / а це п’існе / нуу там розкрашали листочки / кв’іточки // (Цибульська О.С., 1948 р.н., с. Вищеольчадаїв, Мурованокуриловецькийр-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Пикли ўже на Св’атиї веч’ир пикли колач’і тоже / шоб носити вичеру / бо носили вичеру с колачами / ўже на Св’атиї веч’ир приходи // С’ватиї веч’ир ўже тоже ўс’і печут’ колач’і // (Дідик Л.Ф., 1936 р.н., с. Виноградне, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну на Св’атиї ўеч’ір пикли йак / на Св’атий ўеч’ір пикли пампушки / пампушки тоже з б’ілойі харошойі муки трошки добаўл’али варенойі бараболь’і толочили тод’і вони не засихайут і пухкен’к’і / і колач’і колач’і здобн’і були / так’і шо колач’і м’ісили молоко / ул’ії / йайц’і / а ше йак типер то колис’ тоже було / ну то ўс’о дорого було /тий ну т’іл’ки ул’ії там йайец хто на молоц’і хто маў / а йак хто не маў трошки маргар’іну / а зара так йакшо цейо то йайц’і / молочко / маргар’ін / оце колач’і це пикли на св’атий н’іби ўеч’ір на св’ата / а й пикли так шо й колач’і так’і не солодк’і / шо це шоб було св’аткове хл’іп так сами буў / от так і пикли // (Боднар Н.С., 1950 р.н., с. Мальовниче, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Свйатвеч’ір пекли ну колач’і колач’і пекли / ўже виробл’али так’і гусочки казали // так прамо доўген’койі форми у вигл’ад’і гусочки // так’і хл’іба робили ну йакшо на св’ата // (Мельник С.П., 1953 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На С’в’атий ве|чі’р / Р’ізд|во Хри^{е}с|тове хл’іб зви^{е}|чайниї пе^{и}к|ли хл’іб / але о|собливим х|л’ібом бу|ли бл’і|ни // бл’і|ни зароб|л’алис’а п’іс’|н’і бл’і|ни д|р’іждж’і / во|да / і жа|ри^{е}лис’а на о^{у}|л’ійі / це обоўйаз|ков’і бу|ли бл’і|ни на С’|в’атий ве|чі’р / о|дним із цих два|надз’ц’а|ти бл’уд / йа|к’і про|понувалис’а на С’|в’атий ве|чі’р // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ко|лис’ так нази|валис’а кни|ш’і / йак йа бу|ла малойу пе^{и}к|ли книш’і / це та|к’і кни|ш’і пе^{и}к|ли |т’істо / во|но не |б’іле бу|ло / та|ке пше^{и}|ничне / к|лали то |т’істо на ло|пату / а ми йак ма|л’і |д’іти бу|ли / то ста|каном ўсере|дин’і ро|били та|ко |коржика вироб|л’али / і то п|хали ў п’іч / і це кни|ш’і пе^{и}к|ли / йіх |т’іки на Рожд’іст|во / на |Пасху пас|ки / а на Рожд’іст|во кни|ш’і пе^{и}к|ли // (Дідик К.Л., 1943 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл.).

На Св’а|тиї |веч’ір з хл’і|б’іў / ну кола|ч’і пик|ли / на Св’а|тиї |веч’ір / ка-а ко-о пик|ли пир’іш|ки / пик|ли |ц’ійі п|ран’іки хто |вироби |ц’ійі кон|дитерс’к’і ц’і |вироби // *– А які ті пряніки були?* – Ну на д|рожджах йа з|найу ми пик|ли / ну і на |сод’і і на д|рожчах пик|ли / та|к’і / ха|рош’і п|ран’іки бу|ли / |добр’і // *– А як їх робили?* – А та|ко п|рамо роска|чали і ста|канчиком / ота|ко / о / і то^{у}|д’і на |деко к|лали на |деко там ну на |деко да // (Горобець С. Г., 1944 р.н., с. Джурин, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Сва|тиї |веч’ір / ўс’і|гда пе|кли хл’і|би пе|кли / і пе|кли кала|ч’і пата|мушо на Р’із|дво |треба бу|ло йти до |хресних / но|сити / йак ве|черу йак |ранше ка|зали / |добриї ден’ |просит’ |тата й |маму на ве|черу і йа |прос’у при|ход’те / і пе|кли ўс’і|гда ў|дома кала|ч’і / шоб попро|сити |хресних шоб во|ни прий|шли на ве|черу // (Затхей О.І., 1950 р.н., с. Велика Мочулка, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На С’в’а|тий |веч’ір пек|ли ми хл’іб |кажний раз пи|^{е}чемо хл’іб і кала|ч’і пи|^{е}чемо |даже / на С’в’а|тий |веч’ір і на ку|т’у с|тавимо ка|лачик о…/ на П|роводи йа кала|ч’і пе|чу |тоже на П|роводи ї |булочки пи|^{е}чемо ми то ки|дайу йа моло|ко / п|ражу моло|ко кип’йа|чу моло|ко о… і цей ки|дайемо д|рож’і ки|дайемо |сахар ки|дайем йайце і вип’і|кайемо // (Марущак В.П., 1952 р.н., сел. Теплик, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Св’а|тиї |веч’ір / ну пек|ли кала|ч’і / та|к’і ми хо|дили но|сили ве|черу з |тими кала|чами до хре|шчених бат’|к’іў / шо пек|ли / гусоч|ки та|к’і / |т’істо ко|ли ли|шалос’а / таї ро|били та|к’і со|роки ка|зали на них // о ше шо пек|ли //

на Мако|вейа пек|ли кор|ж’іў ў пе|ч’і |тоже та|к’і / ну шо це ше // (Здунік Л.Д., 1961 р.н., с. Бджільна, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Кола|ч’і пик|ли / е / пик|ли п|ран’іки / ўс’о го|товили за|ран’а // п|ран’іки ни ма|лен’к’і / |али ви|лик’і / к|вартойу ви|ликойу повир’і|зали / на |дека поскла|дали // |али т’і п|ран’іки там бу|ли // во|л’ії / і // бо та|кого ж ни |було жи|роў тих / бо то б’ід|н’ацка йа|линка бу|ла // во|л’ії / е / с|к’іка там йа|йец ў|била / |цукор / |вопшем / хто шо |майе моло|ко зва|рила / і |тоже бу|ли ў|кусн’і п|ран’іки //а / цеї / йак во|л’ійу бага|тен’ко то во|ни та|к’і / м’ах|к’і / шо во|ни ни ни твир|д’і |али м’ах|к’і / п|ран’іки // кола|ч’і пик|ли |тожи / во|л’ійом // во|л’ійу т|рошки |л’айут / чи / йак / под|солночного |масла / йак кул’|турн’іши ска|зати // то |л’:айут т|рохи ву|л’ійу з п’іў |л’ітру ў т’і кола|ч’і / рошчи|нили |тожи на д|р’ішчах на / е // во|ни |п’ід’ійш// рошчи|нили / п’ід’ій|шла рош|чинка // то|д’і н’і|чо лиш би|рут ўже йак |м’іс’ат то то|д’і |л’:айут тої во|л’ії // і во|ни |тоже |гарно рос|т’ат і |гарн’і т’і кола|ч’і // |тожи ц’і п|ран’іки |тожи / |л’:айут з|разу во|л’ії у / цеї / у п|ран’іки / а по|тому ше йак |м’іс’ат / то ше т|рошки в|л’айут // і |цукор роз|м’ішуйут у каст|рул’і чи / е у йа|к’ім / та|к’ім шоб ву|л’ії / мо|локо / го|рачи / ўс’о / шоб во|но бу|ло |тепли // і так рошчи|н’айут т’і п|ран’іки і за|м’іс’уйут / і |цукор / і во|но п’ід|ходи |тожи / с|таўл’ат на |тепли / з |мискойу чи з ко|ритом йак там / с|к’іки йім тре п|ран’ік’іў // здо|рових // ни ма|лен’ких / а здо|рових // щоб бу|ло шо да|ти за ў|мерш’і чи так / за зд|рав’ійе // |вопшем / хто за |кого |хочи // (Конюк М. А., 1942 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька область).

Ми пик|ли кола|ч’і за ў|мерших но|сити // це кола|ч’і це о|так це та|киї хл’іб це / е / йак|шо л’у|дина ни |може спик|ти кола|ча то би|ре тої хл’іп / |али пик|ли ў п’і|ч’і / и / сп’іц’і|ал’н’і та|к’і хл’іп чики ма|лен’к’і ниви|лик’і / в|м’есто кола|чіў йак йак кола|ча ни|ма / то бир|е тої хл’іп чик і ни|се ве|черу за / за с|войіх |родс/ |родич’іў // за |бабку за |д’іда за |тата за |маму / даа / йа|к’і так |д’іти йе / о|це спи|ц’ал’но пик|ли кола|ч’і і т’і кола|ч’і роз|носили по ве|черах / кру|гом // кру|гом роз|носили // (Нечаєва А.А., 1947 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Св’а|тиї веч’ір пек|ли кола|ч’і / хл’і|би вироб|л’али бу|лками зве|рхи / а кола|ч’і то ц’і до|машн’і кола|ч’і пек|ли ўсе ў|ремн’а / |мама пек|ла мойа| // та|к’і кола|ч’і насто|йашч’і ц’і|во / там шти|ри пе|л’устки чи ск’і|ки це

спеˈц’ал’н’і // таˈк’і колаˈч’і пекˈли / стаˈвили на стоˈл’і там чотиˈри чи п’йат’ колаˈч’іў на Св’аˈтиї веч’ір // (Первак М.В., 1951 р.н., с. Володіївці, Могилів-Подільский р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Колаˈч’і пикˈли // колаˈч’і пикˈли // ˈгарн’і йак ˈгарн’і д’рожд’і то ˈгарно спˈлече поспл’іˈтайеца / бо ˈзара то ˈв’іс’м в’іс’мираˈки пиˈчут / бо йе муˈка а ˈперше[и] лиш пли плеˈли три пиˈл’устки таˈко / спл’іˈтали а зˈверхи дв’і п’іˈл’устки ˈклали і таˈк’і буˈли колаˈч’і // а ˈпосл’і уже йак буˈло муˈки доˈвол’і то пекˈли в’іс’мираˈки пи[е]кˈли на спл’іт / та йак це ˈйетри поˈлоски а зˈверхи шˈтири // дв’і спˈл’ітуйец’а оˈд’ел’но і туˈд’і цих ш і цих дв’і і туˈд’і спˈл’ітуйец’:а уˈкупу / і туˈд’і лиш диˈвитис’а шоб пˈравил’но / бо йак не пˈравил’но то не виˈход’ат пе[и]ˈл’устки до пуˈт’а // а йак пˈравил’но спˈлела то воˈно ˈгарно// і ˈт’ійі йак колаˈч’і ˈгарн’і таˈк’і з гул’ˈгами ус’о / а йак нипˈравил’но то воˈни розл’аˈгайуц’а // (Хоменська В.Т., 1930 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну на ˈкажде с’ˈв’ата буˈло хл’іп пекˈли / назиˈвали спец’іˈал’ни[й] / хл’іˈбина с’ˈв’ата // на С’в’аˈтиї ˈвеч’ір ˈб’іл’ше пекˈли калаˈч’і // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Св’аˈтий ˈвеч’ір на Р’іздˈво еее там три сˈв’ата і еее СˈтарийˈНовиї р’ік і Водохˈрешча пе[и]кˈли і хл’іба пе[и]кˈли і калаˈч’і обоўйазˈково йак говоˈр’ат’ ої постáвим стол… ої постáвим на стоˈли калаˈч’і з ˈйаройі пше[и]ниц’і // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с.Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ну йак колаˈч’і уб’іˈзат’іл’но / колаˈч’і об’іˈзат’іл’но а то ˈпран’ічки фс’іˈл’ак’і йаˈк’і хто йаˈк’і ў́м’ійе о то ˈтожи пиˈчут таˈк’і / баˈби пиˈкли таˈк’і шо хваˈти ˈчашкойу роˈбити / ˈчашкойу роˈбили ну ˈчашичкойу роˈбили ˈпран’іки і ˈформ’і се і ў п’іч туˈди саˈдили иш воˈни пулуˈчалис’ так’іˈво веˈлик’і от з моло ˈком ˈпили от ˈначе таˈк’і ˈпран’іки роˈбили / да да на С’ваˈтиї ˈвеч’ір пиˈчут коˈлачики ˈкажут Маˈланка ˈмайе хоˈдити ну ˈтожи рошчиˈн’айут і почиˈнайут’ маˈлен’к’і коˈлачики вос’ˈми пиˈчут маˈлен’к’і таˈк’і коˈлачики / ну каˈн’ешно ше ˈранче Маˈланка хоˈдила то ц’і коˈлачики на мутуˈзочок даˈйем йім а воˈни нам диро ˈчок ˈсил’айут’ Маˈланка ˈходиш патиˈком на паˈтик / ˈносиш маˈлен’к’і коˈлачики таˈк’і маˈлен’к’і йак от на ˈпохорон ноˈсили маˈлен’к’і даˈйут ˈсв’іцицку ˈклали таˈк’і пиˈкли на Св’аˈтиї ˈвеч’ір / ну ˈзарас ни пиˈчут ˈзара / оˈсоин:о ˈгрош’і оˈсоин:о ˈгрош’і ˈзара ˈд’іт’ам ˈзара вопˈше хто ˈходит ну йа ˈпросто ˈкажу шо буˈло коˈлис’ / а ˈзарас ци воˈно ˈзоўс’ім гиˈначе / ˈзара ˈвин’іс ˈпсови ˈкинуў тої ˈпран’ік / в’ін ˈйісти

ни ˈбуде то шо в’ін спеˈц’аниї циї / ни л’уˈбили воˈни ˈл’уди / та Аˈл’іна ˈдужи ˈхочи ˈтоо ˈпран’іка воˈна ˈбабко таˈке спиˈкти / то воˈна ўже ˈл’уд’і ˈкажи ци йаˈкшо ˈспикти то це таˈке / от йак ˈбулочки оˈц’і ви / ˈц’уйу куˈпл’айете роˈмашку ц’у от таˈк’і ˈбулочки / то таˈк’і ˈпран’ічки / то ˈзара н’іˈхто ˈхлопц’і ни ˈбудут ˈвиїди на дв’ір сˈкажут ти йоˈму даˈсиш / то в’ін в’із’ˈме тої псу ˈвикине от / бо воˈни так ˈнайеш ˈгрош’і ўс’і ˈл’уб’ат’ ˈгрош’і даˈвати ˈгрош’і а ˈпран’ічки отаˈк’і // (Маценко М.П., 1936 р.н., сел. Тростянець, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Рожд’істˈво це йак пиˈчете колаˈч’і / то впиˈр’іт ну такоˈго (*показує*) роскаˈчали і ˈробите рожд’істˈво Хрисˈтове у дв’і пˈл’ітки // і такоˈго це ви роскаˈчали / а такоˈго биˈрете тиї таˈко на пирихˈрест’ шоб с’уˈди ˈбуло такоˈго (*показує*) / а с’удиˈво шоб ˈчисте / а озˈдо перихˈрест і триˈмайете це рожджестˈво Хрисˈтове // йакˈшо ˈмайете хуˈдобу / то дл’а хуˈдоби даˈвати // у вас йе коˈроўка ў поˈложен’і це / полаˈмали і ˈдали коˈроўц’і це / а йакˈшо ниˈма коˈроўки / то ˈможите ˈдати пороˈс’аткам / куроˈчкам тˈрохи // це гр’іˈха ни ˈбуде / шоб зˈнали // от коˈрова йе / теˈличка у вас йе / тиˈл’атко маˈлен’ке йе і по шматˈкому ˈдали // – *А як колись пекли коровай?* – Караˈваї йак пикˈти // йакˈшо ти ˈхочиш шоб буў тˈрошки соˈлоткиї бˈрати моло ˈка / йаˈк’ії там завиˈликиї пикˈти ти ˈбудиш // ну наї ˈбуде на в’іˈс’іл’:а чи ти ˈбудиш так’іˈйо пикˈти чи так’іˈйо здоˈровиї (*показує*) ˈбити три / шˈтири йаˈйечки / моло ˈко // йакˈшо йе тˈрохи смиˈтани ˈможна / а йакˈшо ниˈма / то ни тˈреба ї смиˈтани // йак йе ˈмасло ˈможна тˈрошки ˈмасла росто ˈпити ўˈл’ати // і ˈгарно і ни тˈвердо м’іˈсити / ни ˈдуже тˈвердо таˈко мйахкоˈвато // в’ін йак твирˈдиї / то воˈно ˈбуде ˈдоўго сˈходити // а йак мйахкоˈватиї / то в’ін сˈходе ˈдужи ˈгарно і ˈхуче сˈходе і ўс’о // йе так шо ˈробл’ат ˈм’іс’ат // йак хл’іб ˈгарниї таˈка ˈформа здоˈрова // а там суˈб’і вироб ˈл’айте шо ˈхочти // ˈможна вироб ˈл’ати / спˈлели таˈко плеˈт’онки дв’і такоˈго плеˈт’онка с’уˈди і плеˈт’онка с’уˈди (*показує на столі*) / а пуˈтому такоˈго і в’ін полуˈчайец’а вес’ таˈкиї ˈгарниї і ни тˈвердо м’іˈсити // тˈвердо ни тˈреба м’іˈсити / бо йак тˈвердо то в’ін то ˈз’іїде лиш тˈреба ˈдужи ˈдоўго чиˈкати ˈдоки воˈно ˈвисходе // а ўсаˈдили то триˈмайте боˈмагу ˈколо ˈсебе // ˈмайете саˈжати йаˈйечком помасˈтили // от уˈже прогорˈнули / буˈдете саˈжати / ˈвигорнути жар і ўже саˈжайете і таˈко диˈв’іц’а / в’ід ˈп’еца ни в’ітˈходити ˈдоки ви ни зˈробите // т’і колаˈч’і чи т’і караˈвайі у вас загн’іˈтилис’а ˈгарно шоб ни ˈчорн’і буˈли / а таˈк’і кˈремов’і // і туˈд’і киˈдаїте боˈмагу і воˈни ни ˈбудут ˈчорн’і // воˈни спиˈчуц’а / ўс’о ˈбуде ˈдобре / ни ˈбудут сиˈр’і / а йак ˈбудут сиˈр’і / то ˈбудут мйахˈк’і / сˈкажу це

мн’а|ген’к’і / ни пирижи|ваїте (*сміється*). – *А ви пекли колись коровай?* – Йа // Йа ўс’о ро|била // йа йак кола|ч’і |майу ро|бити / то во|ни да|йут ше |ж’інку до |мене тиї во|на пома|гайе ми|н’і ка|чати / а йа чирин’а|ки // ка|зала йед|но і йа гаї|да рас / два рас / два це чвир|н’ак ко|лач // п|р’ан’іки і на ст’іл пик|ли і на Р’изд|во Хрис|тове йак кол’а|дуйут // а мид’іўни|ки йед|н’і круг|лен’к’і та|ко ро|били стака|ном / а д|руг’і та|ко йа рас / рас і йа тако|го ци|мо обк|ружувала і так’і|во |гарн’і |були // лиш це замо|рока / це тре ш|чат’іл’но / ш|чат’іл’но / то йа |мен’че йа ба|гато ни |робл’у // це йак дл’а |себе / то йа т|рошки / бо це замо|рока і то йа ти|пер ни |робл’у це // (Данилюк Л.М., 1928 р.н., с. Буша, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Св’а|тиї |веч’ір пе[и]к|ли хл’іб з|добниї / ну ў |н’ого к|лали ба|гато йа|йіц’ / в’ін буў |жоўтиї / кра|сивиї і з|верху йо|го прикра|шали |т’істом не та|ким / а пр’іс|ним // в’ін в’ідр’із|н’аўс’а / то|му шо хл’іб буў кра|сивиї і рум|йаниї / а т’і лис|точки і кв’іточ|ки / і прик|раси з|верху во|ни бу|ли |б’іл’і і хл’іб вигл’а|даў |дуже |гарно // – *А як він називався?* – В’ін нази|ваўс’а коро|ваї // (Ягніцька Г.Т., 1950 р.н., м. Ямпіль, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На С’в’а|тиї |веч’ір вип’і|каўс’а х|л’ібчик / то|д’і ўже та|к’і ста|ралис’а спик|ти хаї…хаї би ї з д|ругого |сорту / но ўже ни ма|лаїчик пик|ли / а та|к’і ўже це ї йак би з д|ругого |сорту ї т|рошки по|м’ішували ўже йак би |первиї |сортом / у мли|н’і ви… у мли|н’і |можна змо|лоти |було і ии д|ругиї сорт і |первиї сорт / т|рошки да|вали |того / т|рошки да|вали |того / вип’і|кали хл’іб // а кал… на С’в’а|тиї |веч’ір обоўйаз|ково пик|ли кала|ч’і / кала|ч’і то то ўже ста|ралис’а пик|ти з |б’ілойі му|ки / іі кала|ч’і п|лелис’а йак би ў ко|с’ічку / три ко…п|лели ии дв’і ко|с’ічки / а то|д’і ии п|лели до тих двох ше дв’і ко|с’ічки / і цеї ка|лачик нав…нази|ваўс’а ии ше…у|шестеро |випичиниї / ка|лачик у|шестеро // о|бично та|к’і ка|лачики да|вали за по|к’іїник’іў // а вип’і|калис’а ше х|л’ібчики ии ка|лачики і у|вос’миро // це ўже то|д’і чо|тири ко|с’ічки / і добаў|л’али ше чо|тири / це ўже нази|ваўс’а ка|лач |печиниї у|вос’миро // це ўже да|вали на…а на С’в’а|тиї |веч’ір // там |гост’і при|ходили / |р’ізали кала|ч’і ўже |йіли хл’іб / так’і кала|ч’і // а |пирит тим ше йак ўже х|л’ібчик ии с|ходиў / то насампи|ред т|реба бу|ло зро|бити / нази|валос’а так ии / рож’:іст|во йак би ко|лачик / |али н…ни |вироблиниї ко|лачиком |д’іло / а|ли п|л’іўс’а / п|л’іўс’а / а то|д’і наўх|рест скла|далос’а ў к’ін|ц’і йак полу|чалос’а два…дв’і ко|с’ічки / це рож:ист|во пик|ли дл’а |того / ии шоб |дати йак|шо три|мали |л’уди ху|добу

/ ти коˈли тиˈлилас’а коˈрова / ти то…то рож:истˈво розˈводили ў типˈлен’к’ій воˈдичц’і / добаўˈл’али ˈсахар у воˈдичку / добаўˈл’али йаїˈце і виˈносили коˈр’іўц’і ˈдати ˈпити // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Пеᵘˈкли таˈкиї хл’іп / пр’ам проˈстиї хл’іп пеᵘˈкли // колаˈч’і пеᵘˈкли ў п’іˈч’і // рошчиᵉˈн’али / колаˈч’і пˈлели // руˈками пˈлели на стоˈл’і і ў ˈформи склаˈдали / п’ідˈходиў і на св’аˈта роˈбила на ˈНовиї р’ік / на Св’аˈтиї ˈвеч’ір // пеᵘˈкли ўс’і колаˈч’і ў пеˈч’і і роˈбили / онˈдо (*показує*) ˈс’іли і каˈчали // і роˈбили ˈвос’меᵘˈро / роˈбили ўˈчетвеᵘˈро / роˈбили ўˈшестеᵘˈро // ше рожджестˈво / ў ˈсамиї пеˈред рожджестˈво роˈбили / а поˈтому ўже колаˈч’і // ˈл’уди триˈмали рожджестˈво ˈдоки оˈтелиц’а коˈрова // коˈли коˈрова приˈводила теˈл’атко / то йіˈй даˈвали ˈводу і то рожджестˈво // (Васютинська М.П., 1939 р., с. Дзиґівка, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

Ну да / ну да / на св’аˈта то це таˈке на Св’аˈтиї ˈвечир випˈ’іˈкали калаˈч’і // калач’і випˈ’іˈкали пр’іˈсн’і / бо це ше буў було п’іст // о / аˈли ў’іˈм’ішували ˈгарно ˈк’істо густˈен’ке і ˈбрали ˈт’іки б’іˈлен’ку муˈкичку шоп ˈдуже таˈке то таˈк’і т’і калаˈч’і виˈкручувалис’а ˈт’ашко ˈгарн’і // о / це буˈли окˈремо / це на Св’аˈтиї ˈвеч’ір // (Карауш Л.О., 1945 р.н., сел. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну на С’в’аˈтиї ˈвеч’ір пиˈчемо памˈпушки / ˈтожи і пир’ішˈки / калаˈч’і пиˈчемо / йакˈшо приˈход’ат кол’адниˈки кол’аґуˈвати то коˈлис’ даˈвали калаˈч’і // (Гафтонюк М.Г., 1946 р.н., с. Демівка, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На веˈчер’у це на Р’іздˈво // напˈриклад / це хоˈдили до / хрешˈчених бат’ˈкіў // хоˈдили ˈд’іти і йа ˈтое хоˈдила так // и / два каˈлачики ˈмама / пикˈла / таˈких тоˈнен’ких два каˈлачики пикˈла / о / і це / и / каˈлачик на каˈлачик / воˈна сˈтавила миˈн’і / от і / хусˈтинку заўˈйазувала / от / і / на Р’іздˈво / йа хоˈдила до хрешˈчених своˈйіх нанаˈшок / о // і до ˈт’ітки ˈр’іднойі хоˈдила / з цим з ˈцими хусˈтинка завˈйазана два каˈлачики і йа хоˈдила / і / м / на Р’іздˈво з зˈранку / і / ˈможна і з ˈвечора / ˈможна і з ˈвечора / ˈт’іки на с’в’аˈтий ˈвеч’ір ˈвечором ˈможна їти і / ˈрано ў нас так хоˈдили на Р’іздˈво на дˈругиї ден’ / на на ˈперший ден’ Р’іздˈва // то / приˈходила / і каˈзала // пˈросили ˈмама проˈсили ˈтато на веˈчеру / і йа вас // і ўс’о / і посˈтавила ц’і каˈлачики посˈтавила / воˈни меˈне ўгошˈчали там / ˈйідлом шо ˈмали ўгошˈчали / от // і тоˈд’і у / на ц’і каˈлачики воˈни ˈсипали / кол’аˈду меᵘˈн’і // і даˈвали гˈрош’і

/ і ўс’о й йа ц’і каˈлачики з ˈтойу кол’аˈдойу зв’аˈзала / ч’ш’ / почˈвалила доˈдому // ˈвисипала / п’ішˈла до дˈругих // таˈке // – *До калачиків ще щось давали?* – Хто // н’е / н’е // и / куˈт’у / с каˈлачиками и / даˈвали / пиˈчеш калаˈч’і / но то ўже гˈруб’і каˈлач’і пиˈчеш / ни ни ц’і це таˈко лиш / п’іˈдошвика таˈка тоˈнен’ка да / і / ˈц’ійі таˈки / на два ц’их / от / сˈтавиш // а гˈруб’і калаˈч’і це таˈка п’іˈдошва ск спˈлечеина іс тˈрох // о / це п’іˈдошва / і на ц’у п’іˈдошву / спл’іˈтали ше с’ тˈрох / або / пˈросто гˈрубе ˈпере так і переки ˈдали / ў коˈсичку / і ше наклаˈдали / і це таˈк’і ўже здоˈров’і калаˈч’і полуˈчалис’а // і на ц’і калаˈч’і / п’ід ц’і калаˈч’і сˈтавила / ем // куˈт’у // сˈтавила // е / там / канˈф’ети / на ц’і е / на ц’і калаˈч’і на ц’у куˈт’у / з ˈмиска з куˈт’ойу / и / калаˈч’і / поˈтом е / колаˈда там канˈф’ети пˈран’іки / і / зˈверху йакˈшо це ж’ін за ˈж’інку / напˈриклад за ˈмаму йа ноˈсила / то йа сˈтавила там / хусˈтину / і сˈтавила у ц’і калаˈч’і с’ˈв’ічку // от / і от йа / х у х / ц’ій ˈраб’і ˈЗ’ін’і поˈкойн’ій / ноˈсила // ˈкажу на С’в’аˈтиї ˈвеч’ір // шо / от йа / вам приˈнесла веˈчер’у / за / ˈмаму своˈйу / с’ˈв’ічичка ўс’о / о // то / ц’у хусˈтину шо йа в ˈн’ійі приˈнесла йа йіˈйі забиˈрайу а це ўс’о остаўˈл’айу л’уˈдин’і йаˈка / за йаˈку йа / приˈнесла ма за ˈмаму приˈнесла ц’ій л’уˈдин’і // і ц’а л’уˈдина поˈвин:а помоˈлитис’а // воˈна меˈне там ўгосˈтила чим ˈмала / та ї ўс’о йа п’ішˈла // ўже за ˈбат’ка там ˈтоже / сˈтавиш / там / йаˈкус’ руˈбашку / шо там // (Гарник О.Ф., 1948 р.н., сел. Чечельник, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

6.2. ЧИ ПЕКЛИ ЯКІСЬ СПЕЦІАЛЬНІ ХЛІБИ НА ВЕЛИКДЕНЬ? ЗАБОРОНИ І ПОВІР'Я, ПОВ'ЯЗАНІ З ПАСКОЮ

А|га на Ве[и]|ликден' / на Ве[и]ликден' це ўже пе[и]к|ли в осноў|ному пас|ки / пе[и]к|ли ве[и]|ликими бо|ханками так / ну |була час|тина |пасок там п'ат' бу|ло / со|лодке т'істо ро|били / а чо|тири бу|ханки там бу|ло ну та|кого хл'іба без / нес|ладкого без с|пец'ії там |р'ізних без // ну та|киї шоб |йісти йо|го вот // тому шо |паску там ко|мус' ше т|реба |дати // – *А що, коли давали паску, може, казали якісь спеціальні фрази? Може, у вашому селі тоді було щось специфічне?* – йа не памйа|тайу / не памйа|тайу ц'о|го // а |дуже хл'іб це бу|ло св'а|те ўзага|л'і / бу|ло та|ке св'а|те шо |саме голов|не це буў хл'іб / сп'і|кали йо|го / к|лали на |покуті і шоб в'ін дес' не то шо йак |зараз там дес' |може ва|л'атис' на дво|р'і ку|сок х|л'іба / |л'уди так в'ід|носилис' до хл|'іба п|рамо йак ў св'а|тин'і бе[и]ре[и]г|ли так і по|винно |бути ўс'ег|да // (Бородіна М.Г., 1954 р.н., с. Чернятинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Ве|ликден' ну та|киї са|миї хл'іб чор|ниї // |паску / то це ўже ми пи|чемо // – *Розкажіть рецепт паски.* – ба|гато йе ре|цепт'іў / нас|к'іл'ки там розчи|н'айеш / нап|риклад / розчи|н'айеш на цеї на п'іўто|ра |л'ітра моло|ка моло|ка / п|ражиш моло|ка / шо во|но цеї / сп|ражилос'а мо|локо // по|том во|но охоло|дайе чут' теп|лен'ке / до|дайеш д|рошч'іў ту|ди // і т|рошки му|ки п'ідби|вайеш // шоб во|но т|рошки побро|дило // побро|дило с час може / чи з п'івто|ра // по|бродило / п'ід|н'імец'а / то|д'і виби|вайу йа з |дес'іт' жоўт|к'іў // б'іл|ки йа не би|ру // б'іл|ки в'ідки|дайу / а |т'іл'ки жоўт|ки з |сахаром з|била /о / б'іл|ки / вили|вайу ў це |т'істо / дода|йу |масла / |масла дода|йу // |тоже грам т|риста |масла // там із'|ум у |паску шо там т|реба / цу|кати / йак хто шо |л'уби // добаў|л'айеш ва|н'іл'ку о / і |м'ісиш |м'ісиш // |м'ішу |т'істо / так шоп |було негус|те // а бу|ло ота|ке по|в'іл'но // |м'ішу по|ка в'ід ру|ки / во|но в'ідста|йе в'ід ру|ки // т|рошки дода|йу о|л'ійі і ўже во|но в'ідста|йе в'ід ру|ки // і |паска / накри|вайу / во|на с|ходи там // роз|пал'уйу п'іч / бо ў п'і|ч'і пи|чу |паску // роз|пал'уйу п'іч / |паска ўже так |бачу ўже с|ходи / п'іч |пал'у / ў п'і|ч'і |пал'у // то|д'і |машчу х|вормочки // же|лат'іл'но мас|тити хво|рми |жиром // і цеї вироб|л'айу / ки|дайу по т|рошки так шо во|ни не цеї // і во|но с|ходи / по|ка п'іч наго|р'іла ў |мене // ўже п'іч наго|р'іла / во|но

посˈходило / йа ˈмашчу йоˈго ўже йаїˈцем і засуˈвайу ў п'іч // і час ў ˈмене ў п'іˈч'і ˈпаска вип'іˈкайец'а // – *Які є заборони і повір'я пов'язані з паскою? Прикмети чи ще якісь забобони пов'язані з паскою?* – ˈпаску йакˈшо ˈм'ісиш / тˈреба шоб буˈла тишиˈна // ˈтихо шоб буˈло // з л'уˈбоўйу ти йіˈйі ˈм'ісиш // і ˈможна і цеї помоˈлитис' ˈБогу / шоб буˈло ˈтихо // шоб н'іˈчого тоˈб'і не м'іˈшало / шоб н'іˈчого тоˈб'і не говоˈрило // тоˈд'і ˈпаска ўдаˈйец'а // (Калачик Н.С., 1947 р.н., с. Великий Митник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Шо на Веˈлиґден' // – *Якісь спеціальні хліба пекли?* – Ну йак оˈбично таˈкиї хл'іп пекˈли ˈс'ириї пшеˈничниї // то шо ў ˈн'ому там ну-у зам'іˈсили на йак на сиˈровац'і о і а // ну ўже на ˈПаску пикˈли / то ˈпаску пикˈли ўже роˈбили здоˈбу / ˈпаску ˈдобру роˈбили о / а хл'іб таˈкиї оˈбичниї йак ўс'ікˈда пикˈли // зам'іˈсили / з'їˈшоў / ˈвиробили ў ˈформи і ў п'іч // – *А розкажіть, будь ласка, рецепт паски.* – Ну ми ˈпаску // ˈробим йа ї ˈс'одн'і йіˈйі так ˈробл'у йак ˈмама моˈйа роˈбила // моло ка / ну ˈдиўл'ачис' сˈк'іки тˈреба зам'іˈсити йакˈшо йа пеˈчу баˈгато / то йа беˈру л'ітр моло ка чи п'іўтоˈра / йаˈйец' з пйатˈнацит' / баˈгато / ˈцукру з п'іў к'ілоґˈрама / йа каˈн'ешно ˈйого там не ˈважу це ўс'о на ˈоко ми ˈробимо / іˈз'уму ван'іˈл'ін ўс'ікˈда тˈреба ˈт'істо ўс'іґˈда тˈреба приˈсол'увати ˈсол'і бо… ˈвоно тоˈд'і не… не ˈмайе таˈкого смаˈку йак непоˈсол'ане ˈт'істо / і ˈгарно виˈм'ішували / вироˈб л'али ў ˈформи коˈлис' буˈли таˈк'і ше череˈпйан'і // риночˈки йіх назиˈвали о / теˈпер ўже ˈб'іл'ш соўр'іˈм'ен'іше то / буˈмажн'і риночˈки а тоˈд'і буˈли таˈк'і череˈпйан'і і роˈбили / вироˈб л'али ˈвоно сˈходило і вип'іˈкали ў пиˈч'і // – *Можливо, знаєте якісь заборони і повір'я, пов'язані з паскою?* – Ну не пикˈли // таˈки не пикˈли ў пˈйатниц'у / не пикˈли // ˈпаски то ˈдаже гет' ˈмови неˈма шоб це ˈпаску пикˈти ў пˈйатниц'у // да йе таˈк'і ˈл'уди шо ну дес' на роˈботу і ў них не полуˈчайец'а // ми н'іˈколи не пикˈли ў пˈйатниц'у // ўс'ікˈда ˈбабц'а каˈзала / буˈдете ˈд'іти ˈжити н'іˈколи не пиˈч'іт н'і хˈл'іба н'і / ў Стˈрасну пˈйатниц'у н'і ˈпаски пиˈч'іт ў четˈвер / пиˈч'іт ў суˈботу / ў ˈсереду пиˈч'іт / ў пˈйатниц'у не-е не ˈпекли ми н'іˈколи // (Землянівська Л.Е., 1961 р.н., с. Порик, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну йак / хл'іп наˈв'ерно чи ос' баˈбки пекˈли на Веˈликден' // – *Може розкажете рецепт бабки?* – Йа не ˈзапамйа / ої йа ўже не ˈомн'у / ну йа тоˈб'і ˈможу таˈко сˈказан о ˈточниї реˈцепт не / н'е / то шо тˈреба так ну ˈпачку дˈрошд'іў розˈвести ее з на ˈвод'і і / на ˈтеплен'к'ії ˈвод'і і тоˈд'і

е моло|ка / |з'іл':ати моло|ка / мук|и добаў|л'ати і / м'і|сити / м'і|сити / ну йа|йец' рос|бити / три де|с'атки йе та|киї іш|чо ре|цепт / три де|с'атки йа|йец' |т'іки од|н'і жоўт|ки / не б'іл|ки а |т'іки жоўт|ки / три де|с'атки / |тоже рос|били йіх / рос|били так шо бу|ла ну / та|ко роз|бит'і |йаїц'і ў|л': ати і добаў|л'ати му|ку с|к'іл'ки т|реба // – *Заборони пов'язані з паскою/бабкою були якісь?* – Забо|рони ї шо? // – *Заборони пов'язані з паскою/бабкою?* – Йа не з|найу // – *Ну, як на прикладі,коли ми ставимо тісто, щоб воно піднялось, і говорять, що не можна стукати, щоб тісто не впало.* – Ну та / не |можна не т|рогати / йак во|но п'ід|ходит' / не |можна ру|ками т|рогати йо|го / бо во|но мм ў|паде / ў|паде на … |т'іки п'ід|ходит' не |можна |л'ізти ту|ди до до |д'іжки // (Ярощук Я.Ф., 1940 р.н., с. Сестринівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну на Ве|ликден' баб|ки пе[и]к|ли так |само / баб|ки пе[и]к|ли |тоже так |само / |т'іл'ки ту|ди да|вали ўже |йаїц'а і там ў |кого шо бу|ло на моло|ц'і / т|рохи йа|йец' да|вали о|л'ійу то ўже так |само пе[и]к|ли пас|ки / та|к'і бу|ли спец'і|ал'но нази|вали |ринки / |ринка дл'а |випички |паски // (Куманецька В.І., 1933 р.н., с. Сестринівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Ви|ликден' пик|ли |паску // – *А рецепт паски можете сказати?* – Ну ка|н'ешно |можу / |брали |дрошч'і / |брали |цукор / ки ну |сипали / |били |йаїц'а / так йак йак те|пер |здобне |т'істо // оце так ко|лис' пик|ли / ну ў п'і|ч'і / то во|на та|ка |пухка / і |дуже |добре / йа до |цейі по|ри |помн'у // – *Були якісь заборони і повір'я, пов'язані із паскою?* – Бу|ли бо не да|вали ко|лис' йак бу|ли |рус'к'і / то не да|вали пик|ти / те|го |паски / ни с'в'атку|вали ни |хт'іли / |знайеш во|ни / ц|еркву ло|мали о // (Березюк А.М., 1930 р.н., с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ми на Ве|ликден' ми шо / пек|ли |паску // – *Рецепт паски.* – |Паску ми го|товили ў су|боту / |брали |тепле моло|ко / |йаїц'а / му |борошно / м'і|сили |дрожч'і ки|дали ван'і|л'ін добаў|л'али |сахар / і м'і|сили до м'і|сили / а по|том / чи|кали шоб во|но п'ід'іїш|ло / п'ід'і |паска |т'істо п'ід'іїш|ло / ми наки|дали йіх ў та|к'і про|доўжен'і |форми бу|ли сп'іц'і|ал'но дл'а |пасок / п'ід'і і са|жали ў ду|хоўку а|бо ў п'іч / і вип'і|кали / з |п'іўтора ча|са ми йі|йі вип'і|кали / і на к'і|нец' йак ми ўже ви|ймали / то ро|били гла|зур // гла|зур ро|били зби|вали / б'і|лок з йаї|ц'а / і |сахар зби|вали / та|ку гла|зур / і / на|машчували і / приси|пали

присипкойу // – *Були якісь заборони і повір'я, пов'язані з паскою?* – Кулос' колис' було повірйа / йакшчо паска / вийшла високойу пишнойу і гарнойу / то буде родʼучиї рʼік / буде здорова / сʼімйа а йакшчо паска вийшла глеўкойу / то чекаї не нешчасʼтʼ хвороби / і смертʼі когос' із рʼідних // (Лінчук Р.О., 1949 р.н., с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну на Паску / наприклад пикли здобнʼі хлʼібини / паска о // пирʼішки о // но йакшо ран'ше було так шо йіхали ў поле сійати / лʼуди / вони ўсʼіґда випʼікали // е-е-е хлʼібини йакʼі назівалис'а жаїворонками / і роскидали його по чотирох кусках / чотирох кутах свого полʼа длʼа пташок / шоб пташки збирали і шоб хлʼіб родиў // наприклад ше дʼітʼам випʼі… випʼікали хлʼібину / йакшо дитина коло мами полʼзуйец:'а маминим молоком се / тодʼі йак ўже йійі залучали / пикли ниливичку хлʼібиночку і давали ў руки / цʼій дитинʼі / шоб вона їшла і йіï казали шо / благослоўлʼайем тебе на свʼій хлʼіп / шоб ти ўже йіла свʼій хлʼіп // (Джерук Н.І., 1943 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на Вилиґдинʼ пикли ў ринках / такʼі були риночки / о / спʼіцʼіалʼнʼі чи там крушички такʼі були / то пикли бабки / називаўс'а перший хлʼіп / йіден називаўс'а паска / то не солодкʼі / а солодкʼі то то бабка назівалас'а // – *А як бабку пекли?* – Ў крушицʼ:і чи ў риноцʼ:і такʼій тоже замʼісʼували йі / солоден'ка / ўсʼо йак ни майе бути / ну мʼісили його ни дуже густу таку рʼіден'ку і ни багато накидали у цʼу формочку / так йак полоувинку шоб вона пʼідʼійшла / тодʼі йайечком зверха помастили / сажали у пʼіч // – *А які заборони були повʼязані із випіканням великоднього хліба?* – Ни можна на Вилиґдинʼ пикти / пикли обично пикли хлʼіб у читвер // паска чи бабка пичецʼа ў читвер // вилікодниї читвер / кажут Чистиї читвер // (Осьмушко М.Г., 1939 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На ˈПаску обикноˈвениї ˈхл'іп буў // – *А який буў рецепт самої паски?* – А / ˈпаску / ˈпаску коˈлис' ˈтоже рошчиˈн'али / а туˈд'і ўже ˈм'ісиш / то киˈдайіш там йаˈйічка там / ˈмасло чи маргаˈр'ін чи ˈшо там ˈбуло / а тиᵉˈпер то ми ˈм'ісим / ˈзразу ˈм'іс'у / шо там майу ˈкинути / іˈз'уму / ван'іˈл'ін отакеˈго / і ˈміс'у / і воˈно соˈб'і ˈгарно ˈвисходит / і туˈд'і вироˈбл'айу шоб ше ˈф:ормах ˈслаўно ˈвисходило / то ше ˈможу спиˈкти ˈслаўно / ўже ˈст'іки миˈн'і ˈрок'іў / ˈдумайу спиˈчу ше ˈгарну ˈпаску / мойі з ˈгорода ўс'і ˈйідут' // (Костюк Н.О., 1938 р.н., с. Гавришівка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на ˈПаску / йа ˈпаску пиᵉˈкла / а хˈл'іба / то хˈл'іба то пиᵉˈкла / но ˈни // – *А який буў рецепт паски, колись як ви робили?* – Коˈлис' йа / коˈлис' но йа ни ˈомн'у / бо тоˈд'і воˈно ˈзоўс'ім / а ˈзара по / наˈприкла на ˈтри ˈл'ітр'і моло ˈка / ˈдес'іт' стаˈкан'іў ˈсахару / чоˈтириста ˈграм ˈмасла / дв'і ˈпачки маргаˈр'іну і ˈтрицит' / ˈдвацит' ˈш'іст' йаˈйец' // – *І це ви її в печі печете?* - Ну ў п'ічі / но йа ˈсамиї пеˈред роˈбила роˈшчину / воˈно ˈтрохи / ˈшчас п'іўтоˈра поброˈдити / а туˈд'і зам'іˈсила і в п'іˈчі / ў п'іˈч'і йа ˈзнайу шо / бо моˈйа сиˈстра то пиᵉˈче ў дуˈхоўц'і / воˈна маˈлен'к'і пиᵉˈче / а ў ˈмени чоˈтирнацит' ˈпасок полуˈчайєц'а // – *А які заборони є пов'язані з паскою? Коли не можна її в якийсь день пекти?* – Ну ў пˈйатниц'у йа ˈзнайу // ну ўс'іˈкда ˈпаска пиᵉˈчец'а ў чиˈтвер / йе так'і ˈл'уди шо ў пˈйатниц'у / но ўпˈ'йатниц'у пиˈкти ни ˈмона ˈпаски // – *А чого не можна?* – Ну ˈйа ш тоˈб'і ˈкау / шо ˈце ˈчерес / Іˈсус Хриˈстос це / шо ˈце йоˈго роспˈйали то це // (Бондар Ф.М., 1948 р.н., с. Гавришівка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Збˈити ˈгарно йайˈц'а / ўˈз'ати ˈчут' ˈмасла но ˈжиру не баˈгато так / ˈчут' ˈмасла тˈрошки / маргаˈр'іну/ і це ўс'о / ˈсахару сˈк'іл'ки там ˈпорц'ійа йаˈка / і посоˈлити це ўс'о напеˈр'ід шоб з'ійшˈла ц'а рошˈчина / а поˈтом ўже додˈайуц'а йайц'аˈ / отаˈке ўс'о а рошчина росˈходиц'а молочˈко / туˈди дˈрожд'і дˈайуц'а /молочˈко/ чˈут' сахарˈц'у сахаˈрец' дˈайец'а шоб воˈно поˈтом п'ід'ійшˈло / ўже воˈно таˈке пухˈнасте потˈом добаўˈл'айеш ше муˈку добаўˈл'йеш / ўже ˈс'іл' йак ўже виˈм'ісуйеш і ше ˈсахару йакˈшо тˈреба ˈдивис'а сˈк'іл'ки / і добаўˈл'айеш ше / це жир ну /ˈмасло /і ˈчут' маргаˈр'іну ˈчут' додаˈвали ўс'іґˈда / а поˈтом ше йакˈшо ше ў к'інˈц'і / йак воно ўже з'ійшˈло ˈт'істо/ то ми ўс'іґˈда добаўˈл'али роˈдзинки / ˈт'іки ми ўже йак на гоˈтову /на ц'і куˈл'ічики робˈили зˈнайеш / і ц'і куˈл'ічики ўже виˈм'іс'ували і кˈлали / ў цеї ў ˈформочки оˈце ўс'ˈо бо йакˈшо ў туˈди то воˈно на ˈдно ˈпадайе ці роˈдзинки /а так йак за це ўс'а

ос|талис' ц'і|л'і / а то|д'і |формочки |жиром / оброб|л'айут' з|масц'йуйут'/ а по|том пос|тавити шо во|но п'ідро|сло це |т'істо / змас|тити |йайечком зма|стити з|бити |йайечко / ту|ди |чуточку д|айеш шч'і|поточку |сол'і / і так зби|вйеш |йайечко жоў|точок / а |йаїца д|айец'а |т'іки йа да|вала на |лі'тру ўс'іг|да / дв'і|нацит' штук / то жоўт|ки /а то б'іл|ки б'іл|ка шоб ба|гато не да|вала / а то|д'і а ше да|вала л'і|мону |цедру // – *Коли пекли паску?* – Бо це / плашч'іў|ниц'у ви|нос'ат / роз|п'йат'ійа ви|нос'ат' / ў |п'йатниц'у не пе|чец'а а пе|чец'а ў чит|вер/ це |Чистиї чит|вер /вс'іг|да |л'уди ўста|вали ра|нен'ко ўми|валис'а / |милис'а / очи|шчалис'а / пос|т'ел' м'і|н'али // і ста|вали пек|ти б|рали пе|р'едн'ічки ў|с'о чис|тен'ке і ста|вали і до |паски / ўсе за|міс'ували |паску во|на с|ходила по|том ўже ўс'о // – *Роскажіть забобони та повіря повязані з паскою?* – Виї|мали ц'у |паску при|носили з |церкви посв'а|тили йі|йі / і ў|с'іг|да с|тавили на ст'іл ц'у св'а|чену |пасочку і ў|с'іг|да/ ц'і|лушечку обр'і|зали з о|бох/ чоти|р'ох сто|р'ін / а по|том ц'у ц'і|лушечку за|сушували а ко|ли ў| се|л'і |родиц'а те|л'атко / ко|рова |родит' те|л'атко / ц'у с|кибочку ц'і / от ц'і|лушечки да|вали / та|ке |п'іїло ро|били / і да|вали ко|ров'і шоб во|на |гарно о|чистилас'// (Ніколєнко Г.І., 1950 р.н., сел. Літин, Літинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

А на Ве|ликден' |паска // і |тоже йе |л'уди / шо ше пи|чут цеї хл'іп та|киї // а|ли ти|пер н'іх|то йо|го ни пи|че / йа ш |кажу // – *скажіть рецепт паски.* – |Паски? йа йо|го / йа йо|го шо ти|пер…ти|пер жи ш так ни пи|чут' / йак йа пек|ла // – *А як ви пекли?* – Ми шо то|д'і пик|ли? Ну на муло|ц'і йа пекла / на п|ражаному моло|ц'і // – *То що тоді додати?*– Дода|вали / марга|р'ін куп|л'али / ки|дала / і |йайц'а // і ўс'о // о|це та|к'і бу|ли пас|ки ў нас // |зара то ўже ки|дайут і|з'ум / і ше шос' там / і ше йа|к'іс' квад|рат'іки куп|л'айут / йа |нав'іт' ни з|найу / йак во|но гет' з|вец'а // йак во|но з|вец'а? – *Цукати.* – Цу|кати / о / да-да // а то|д'і хто йо|го та|ке ро|биў? н'іх|то // – *І що, всередині нічого не додавали? Просто хліб такий?* – Н'е / хл'іп і ўс'о / да // ну йа|йец' на|била со|б'і ту|ди / і на моло|ц'і рошчи|нила / зам'і|сила / і ўс'о // та|ке |перше бу|ло // – *А от ше таке кажуть, що от оце біла глазур, що це від росіян прийшло. Чи робили так завжди?* – Н'е / н'іх|то йо|го то|д'і ни ро|биў // з|верха йаї|цем помас|тила / |вийн'ала с це|го / с |печ'і // і ўс'о // да // – *А от, ше казали, ліпили там пташечок, чи якісь хрести з тіста, оце на Паску. Такі форми придавали зверху. Як калачі.* – Ко|лис' / ко|лис' / та|ке н'іх|то ни ро|биў / В'іта|л'іна // це ти|пер / то це ўже ви|думуйут та|ке // а |перше

/ хто йо|го та|ке ро|биў? за|сунула ў |паску / помас|тила йаї|цем / ну ше ў |гинчиї раз т|рошки |сахаром та|ко приш…/ ну / йаї|ц'іў |сипл'у |сахару / і розко|лот'у / і помас|тила з|верха / і за|сунула ў п'іч // ўс'о / і |вит'агнула // загн'і|тилос'а / |гарниї та|киї // шо ну-ну // а ти|пер шос' пови|думуйут / і шос' понаки|дайут ту|ди / і таг йак ти |кажеш / йак'іс' качур|к'іў на|робл'ат // |нашо це во|но / до |чого? а|ли ти|пер / йа ш |кажу / ти|пер шо? так жи|т'а / та|ке жи|т'а / йак ко|лис' бу|ло? де во|но та|ке… *– А які заборони і повір'я пов'язані з паскою, або ще кажуть, бабкою? А є якісь повір'я, заборони, що не можна було робити з цим хлібом? –* Шоб шос' ро|бити с х|л'ібом / а шо з ним? ка|н'ешно ни |мона бу|ло ро|бити // а йак / шо с х|л'іба |мона ро|бити? *– Ну що, нема такого чогось, що от паскою не можна і все, отак саме? –* н'е // *– Нічого такого.* – Н'е / та|кого ни|ма // *– А коли випікали паску? Є якийсь конкретний день? –* Су|бота // *– Перед Паскою? –* Да // о|це ос' |с'одн'і напри|м'ер / пи|чуц'а пас|ки // ў п|йатниц'у н'і|коли ни пик|ла // |т'іста / н'і х|л'іба ни пик|ла / н'і па|сок ни пик|ла / н'і|коли // *– А в Чистий четвер? –* А|бо ў |Чистиї чит|вер / а|бо ў су|боту // це цих два дн'і / пи|чец'а // і т'і... пас|ки / і хл'іп / це та|ко / це та|к'і дн'і // пи|чуц'а // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ў Ве|ликден' пас|ки пе[и]|чут ў |формах / у рин|ках та|ких |висходе такиї|го // і ўс'о це ту|ди |йаїц'а і |масло / йак йе на си|роватц'і роз|чин'ат чи гет' на моло|ц'і / в'ін п|ражат // теї пас|ки / то шчи|тайец'а пас|ки / не хл'іб / ў рин|ках пе[и]|чут ў |формах // *– Заборони і повір'я, пов'язані з паскою/бабкою.* – ну забо|рони йа|к'і з |паскойу по|в'ірйа / ну |т'іки на С'в'а|тиї |веч'ір чи на |Паску там то не |йісти / а то ні|йаких забо|рон не|ма ўс'і пек|ли / на Р'їзд|во то В'і|л'ійа то п'іс|на а на |Паску то |тоже ну хто там |йіст' / а |Паска то ўже тре шоб пас|ки бу|ли ви|сок'і / і |гарн'і / і |жирн'і // (Гнида О. Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницької обл., 2025 р.).

На Ви[е]|ликден' пик|ли / так |саме пас|ки пик|ли / ўже ў рин'ках / ў горш|ках у чим // *–А як робили паску? Рецепт паски* – Ри[е]|цепти |паску / на моло|ц'і т|рошки |цукру йаїц'а / ии так ўже до |доўше м'і|сили і ўже з пши|ничнойі му|ки / ў |жорнах на|мел'ана во|на / та|ка т|рохи не[и]та|ка йак ти[е]|пер / |чорна |чорни // |цукор добаў|л'али йаїц'а / моло|ко чи си|роватка шо там попа|дало // *– Як вимішували, що добавляли?* – Ви|м'ішували до до до ўго м'і|сили / час і ї |сорок |мона ї |сорок і час / і ўже |доўше шоп

бу|ла пух|к'ішча / му|ка пши|нична ни^{е} ни^{е} пит|л'ована так йак / добаў|л'али го|л'ійу т|рошки тиї // ў п'і|ч'і ў п'і|ч'і так |само пик|ли на|пал'ували п'іч // – *Які були заборони і повір'я, пов'язані з паскою?* – Йа|к'і // хо|т'іли |л'уди шоп ўда|лас'а |паска а|ле йак // йака |паска не та|ка йак ти^{е}пер / йа|ке бу|ло жит'а пар|шиве та|ка й і та|ка й |паска бу|ла / л'уди |б'ідн'і бу|ли шо це рос|к'іш бу|ла / на|мале ў |жорнах і пе^{и}|че |паску і не д|рошч'іў ни|ма н'і / н'і |сол'і ни|ма н'і д|рошч'іў ни|ма / оце та|ке бу|ло жи|т'а // (Дмитренко А.В., 1938 р.н., с. Пиків, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ў |паску добаў|л'али / д|рошч'і /д|рошч'і му|ка / во|да або |тепле йак|шо в |когос' бу|ла си|роватка то |можна бу|ло доба|вити на тої час / с'іл' /посо|лити обоўйаз|ково / тре|ба об'ізат'ел'но / |цукру ки|дали |цукру т|рошки / |масла а |може с|мал'ц'у от / йайец' ў ко|го бу|ли / а ў ко|го не бу|ло то го|л'ійом мас|тили з|верху // (Білоус Н.І., 1949 р.н., с. Пиків, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ре^{и} |цепт |паски / ну там на |п'іўтори |л'ітри моло|ка /смот|ра на с|к'іки / виби|вали зо три де|с'атки йа|йец' / де |с'аток жоўт|к'іў / ааа де|с'аток б'іл|к'іў с'о|го / ато |т'іки жоўт|ки і б'іл|ки / но не^{и} ц'і |л'і |йаїц'а / там чо|тири ста|кани |сахару ки|дали / ван'і|л'ін / і|з'ум / ўс'і йак ўже до |м'іс'уйеш і |масло / ўс'і прик|раси ўс'і з|доби добаў|л'али / шоб буў з|добниї і буў св'ат |ковиї св'ат |ковиї // – *Які Ви знаєте заборони і повір'я, пов'язані з паскою?* – Забо|рон та|ких йа не^{и} з|найу / ну не |бажано пе^{и}|к|ти ко|ли Спа|с'іт'іл'а роспи|нали / ў |пйатниц'у / не^{и} пе^{и}|к|ли ми і / ў су |боту ми |заўжди пе^{и}|к|ли / но по насто|йашчому |л'уди / йа|к'і от |Западнойі Укра|йіни / то |б'іши шо во|ни пи|чут ше ў |середу / чет|вер |пйатница су|бота во|ни ўс'і і|дут ў |церкву ў не|д'іл'у / а на ўс'у |ночну... // так шо тут ў |кожних поги|начому / ми то ў су|боту пе^{и}|к|ли / а н'і|йаких по|в'ірйіў н'і|йаких та|ких суйе|в'ір ми не // (Піскунова М.С., 1948 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

|Паску ста|ралис' пек|ти ў |ринках / роз|бита |ринка чи |горшчик роз|битиї / йа|киїс' надш|черебл'аниї / йа|киїс' там до поло|вини / та|ко от бу|ли та|к'і ни^{е}|зен'к'і |ринки гли^{е}|бок'і так'і г|лин'ани / то це ста|ралис' ў цих |ринках / |паску на под не са|дили / ў |ринках пе^{и}|к|ли // но ба|гато не пе^{и}|к|ли дв'і три |пасхи і ўс'о // (Корольова К.С., 1944 р.н., м. Калинівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На Ве|ликден' о / ўс'і так йо|го че[и]кали / о це та|ке св'а|та |паску пек|ли / го|товилис'а / му|ку про|с'ійували / там бу|ло ба|гато об|р'ад'іў / пото|мушо |паска теж по|вина гарна ў|датис'а / бо йа|ка |буде |паска та|кий |буде р'ік // – *Розкажіть рецепт*. – Ну |начит // на моло|ц'і ро|била / на моло|ц'і ро|била / ди|тино / три |л'ітри / на три |л'ітри роз|водила моло|ка / шос' іш|ло т|рицит' йа|їец / но |дес'іт' |ц'илих і д|вацит жовт|к'іў / іш|ло два к'і|ла |цукру / дв'і л'іт|рових |банки / п'ів к'і|ла |масла / грам т|риста |ол'ійі і ўсе за|м'ішувала / із'уму ба|гато добаў|л'айу / ну |саме г|лаўне ў |т'іст'і / це |добре |вим'ісити / шоб в'ідста|вало в'ід |рук / п'ід'ій|де то|д'і по |формах і ўсе ї пе|чу / в |мене на ц'у |порц'ійу ў пе|ч'і ви|ходит д|вацит дв'і |паски се|редн'іх / це така с'іл'с|ка |паска / бо там ги|наче не полу|чайец'а / сва|там треба |дати / ку|мам треба |дати / со[у]с'ідам тра |дати / |д'іт'ам |дати / це шеї |мало д|вацит дв'і / йа ўже |думайу на тої р'ік на чо|тири |л'ітри ро|бити // ўс'і |дуже з по|шанойу в'ід|носилис'а до |ц'ого |т'іста / ўс'і бо|йалис'а / ў |хат'і н'іх|то не шу|м'іў / |голосно не гово|риў / йак |паска с|ходила / ўд'і|валис'а ў |чисте / ўсе |чиста |хустка і хфар|тух / бо це ж |паска // (Земської О.М., 1943 р.н., м. Калинівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

|Паски // – *Як вони виглядали?* – Ну ро|били |разнойі |форми // о|снову / |кругла |форма бу|ла // |круглойі |форми ро|били |паску // у |форму тиж |бачиш / йа|к'і |паски вип'і|кали // |кругла |форма иии |тоже |зверху иии шо хоч виро|бл'али ї по|сипки |разн'і |ро|били / і |кв'іточки ро|били / ііі … |паску л'у|бу ро|били // – *Які забобони і повір'я пов 'язані з випіканням паски?* – Забо|бони ї по|в'ір'йа //… забо|бони / йа|к'і забо|бони // йак |паску вип'і|кали / то... ... йа|кшчо |гарно |спечена і |зверху хо|роша |паска / то то |паска ўда|лас'а о / |знач'іт' … ў цей р'ік |в'ікшу |випечену |паска |удачно // счи|тала шчо |ц'илиї р'ік |буде у|дача ў |жит':і // ў с'ім|йі |буде у|дача о // а по|в'ірйа / йа|к'і по|в'ірйа. … |б'іл'ш та|ко нууу йак |паску б п'і|кали / то гет' ста|ралис'а ди|ви гет' |мама ме|не не допу|скайе / шоб йа див|илас' йак во|на |паску // бо |паска |дуже |л'убит' // еее це|го зглаз бо|йіц':а пон'і|майеш // |т'істо |робиц:'а иии р'ідко|вате / та|ке / шчоб на|л'ати // ііі во|на п'ідн'і|майец':а / і ўже йак п'і|дн'алос'а / то еее то ўса|жали так / шчоб |лишн'і |гоч'і не |бачили цеї і |паски / шоб н'і|кого чу|жого не |було ў |хат'і / две|рима не |гупати / бо хл'іб |с'аде / п'ід'і|їшоў і обов'йаз|ково |с'аде / пон'і|майеш шоб не |рипалис'а ў |хат'і // (Плюшко А.П., 1948 р.н., м. Погребище, Погребищенський р-н, Вінницька обл.).

По'том / 'паска / 'паску / м'і'сили^{е} / 'зараз 'м'іс'ат' / осноў'ному / 'або ў чи^{е}т'вер / 'або ў су'боту / 'т'іл'ки^{е} не ў п'йатни^{е}ц'у / бо ў п'йатни^{е}ц'у розпи^{е}'нали^{е} І'суса Хри^{е}с'та / то 'або ў чи^{е}т'вер 'або / у су'боту / йа'к'і бу'ли при^{е}к'мети^{е} / йа'к'і при^{е}к'мети^{е} / бу'ли шо йак'шо пе^{и}р^{и}е'верниц'йа 'паска / у ц'о^{у}'муго ду'хоўц'і / 'зараз же ў осноў'ному ду'хоўки^{е} / то це на 'погане^{и} / шо 'кажут' та'ке т'аж'ке с'лово / шо 'кажут' 'мати^{е} 'може^{и} по'мерти^{е} / ў цеї р'ік / та'к'і при^{е}к'мети^{е} бу'ли / на'род'н'і / ну о'ни ни справу'вали^{е}с' / но так 'л'уди^{е} гово'рили^{е} о'так / ота'к'і бу'ли // (Яницька Л.А., 1947 р.н., с. Бабинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну баб'ки / пик'ли на Ве'ликден' / баб'ки // – *Розкажіть рецепт паски.* – Ну так 'саме б'рали / ии 'дуже ба'гато хто 'хоче / то 'дуже ба'гато йа'йец' / 'йаїц'а уро.. у с'х'ідн'і 'мона 'бити с'к'іки хоч / гет' у.. гет' і 'зара йак хоч пик'ти пир'іж'ки чи шо / 'йаїц'а 'мона 'бити / 'т'іки ў с'х'ідн'і / а в п'р'існ'і не й'д'от / 'йаїц'а у п'р'існ'і н'і'коли не 'били / во'ни твер'д'і 'будут' / і 'т'істо 'буде твер'де не 'добре / а ў ц'і с'х'ідн'і с'к'іки хоч / у пер'і'жечки 'мона ки.. 'сипати ии / 'бити 'йаїц'а / і 'дуже 'добр'і пух'к'і пир'і'жечки // – *Що ще добавляли у паску?* – Ну хто х'т'іў і'з'ум добаў'л'аў / ну йа не добаў'л'ала / йа п'росто со'б'і 'йаїц'а 'била / і ии го'л'ії / а'бо йа'ке 'масло чи марга'р'ін / 'тоже марга'р'ін 'кидали / а так йа 'біл'ш 'н'ічо не // – *Забобони і повір'я пов'язані із паскою?* – Ну йак ше 'кают / шо бу'вайе шо не ў'дасц'а 'паска то 'тоже 'кают / шос' шо.. шос' та'кейе 'буде / по 'б'іл'ш'іст' пас'ки во'ни по'вин'і / ии наки'дайеш у х'ворми / 'гарно 'дуже по'вин'і з'ій'ти / і 'дуже з'добн'і / ха'рош'і / баб'ки // – *Коли можна було пекти паску?* – 'Паску 'т'іки на Ве'ликден' / от п'робували пек'ти на Т'ройіцу / ни полу'чайец'а / не та'к'і / от на 'Паску / та'киї ден' / пик'ли п'робували не ўда'йец'а / не та'киї // на 'Паску / та'киї за'кон / то'д'і на 'Паску / та'ке йак т'реба / а п'робували ни.. / і йа п'робувала са'ма не по.. не ўда'йец'а / спе'чец':а но не та'киї // – *Як дізнавалися, що паска готова?* – Ої йак поўсу'вали ўже ў п'іч / во'на там по'седе там / ну там ди.. смот'ра ди'витис'а йа'к'і йак во'ни ве'лик'і чи ма'л'і / от і ўже йак во'ни ўже спик'лис'а / то 'дуже на дво'р'і / а то'д'і ж у 'печах ўсе бу'ло й 'комин усе на д'в'ір іш'ло / 'воздух це ўсе / 'дуже 'гарно по под'в'ір'і 'пахне / це ўже спек'лис'а / ўже го'тов'і // то це так узна'вали / ше йак 'т'іл'ки поча'ло 'пахнути по под'в'ір'і / пас'ки го'тов'і / вит'а'гали // (Панасюк Є.В.,

1937 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Ве|лиґден' |п'ікс'а св'ат|ковиї ўже хл'іб / рожчи|н'али йо|го на моло|ц'і а|бо на си|ровац':і / а от |паску ўже пе[и]кли / на со|лодкому моло|ц'і / |л'ітра со|лодкого моло|ка заки[е]пйа|тити / виби|вайут пйат|нац'ат' йа|йец' / пйат' жоўт|к'іў / добаў|л'айут в'іс'ім|сот грам |цукру / |п'івтори |пачечки д|р'іжд'іў / і|з'ум / ва|н'іл'ка // і за|м'ішуйут |т'істо так // |саме |пере[и]д цим |мол'ац':а і |прос'ат |Бога в допо|моги // |паску |м'іс'ат |доўго / |поки |т'істо не в'ід|стане в'ід ру|ки / а |пот'ім |стаўл'ат у |тепле |м'ісце / прикри|вайут |чистим поло|тенцем і да|йут йо|му п'ід'ій|ти // ко|ли |т'істо с|ходе не |можна н'і |гупати н'і сва|ритис'а н'і |лайати[е]с'а ўсе те то|му шо це Ве|лиґден'// (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Паску пик|ти? / ну |паску |тоже д|рошч'і ки|дали / |йаїц'а |били / моло|ко чи си|роватку хто йак на |чому маў // пик|ли / т|рошки |масла |кинути / |т'іки т|рошки / бо йак ба|гац'ко то во|но |тоже не |добре лив|ке // |сахару чут' |сол'і чут' / ўс'о по чут' / і полу|чалас' |паска // і так вироб|л'али ў |форми і пик|ли ў п'і|ч'і / і пик|ла по два|нац'іт' штук йа ў п'іч'і // (Сивак Н.М.,1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

На |Паску пек|ли пас|ки / то т|реба бу|ло моло|ка дв'і |л'ітр'і д|рошч'і / |сахар і|з'ум ва|н'іл'ка ўс'о ту|ди ки|дали ўпе|ред за|м'ішували рос|чину / ко|ли во|но п'ід'ійш|ло с|тало д|рошч'і бро|дити м'і|сили / йак зам'і|сили во|но начи|найе с|ходити і пали|мо ў п'і|ч'і / наки|дайемо |риночки |форми шоб бу|ли та|к'і висо|чен'к'і / розгор|нули жар і са|жайем ту|ди так |само пас|ки / пас|ки спек|лис'а зару|м'анилис'а |вит'агнули / з|верха помас|тили жоўт|ком шоб бу|ли жоў|тен'к'і / ко|лис' не бу|ло н'і |пудри н'і|чо // – *Коли можна було пекти паску?* – Ну ў |п'атниц'у хл'|іб |паску пе[и]к|ти / то не |можна це ўс'орав|но шо ў|з'ати |того п|рискру / шо ну |жару ў рот / то / то ч|ерез то так не |можна п'|йатниц'у пе[и]к|ти // – *Які забобони та повір'я повязані з паскою?*– |Першу с|кибку в'ід|р'ізанойі |паски да|вали х|лопц'ам / шоб д'іў|чата ц'ілу|вали / ко|ров'і да|вали |тоже / сви|н'і не |можна // (Сафроненко Н.Ф., 1952 р.н., сел. Літин, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Ве|ликден' пек|ли |пасочки / |пасочки пик|ли і / та|к'і із ви|ходе моло|ко п|ражене / по|том ее му|ка і |цукор |йаїц'а виби|вали / ван'і|л'ін к|лали о / і це та|к'і |пасочки пик|ли // і з |верха оз|добл'ували ви|ходе роб..

прикраˈшали зˈверха / шоб воˈни буˈли ˈгарн'і / таˈк'і ˈпасочки пекˈли // – *Чи буў якийсь особливий рецепт паски?* – Воˈно у вс.. ўˈс'ак'і ˈл'уди ўˈс'акого сˈв'ій реˈцепт йе // йе особˈливиї / йе таˈкиї шо цеˈго / шо сп'іц'іˈал'но там даˈйец':а йаˈк'і ˈнорми о / йе шо так хто йаˈк'і ее знаў таˈк'і пекˈли // хто ˈл'убе соˈлодку ˈпасочку ˈбіл'ше ˈцукру добаўˈл'айут / хто ˈл'убе таˈку шо ниᵉ соˈлодку / ну ˈпеўне шо йак клаˈдец':а баˈгато ˈцукру то воˈна тоˈд'і глиўˈка ˈробиц':а ц'а ˈпасочка // о а по ˈнорм'і тˈреба шоб ˈнорма буˈла / сˈк'іки там ˈцукру кˈласти / сˈк'іки ˈсол'і тˈрошки / ван'іˈл'іну / ˈмасло клаˈдец':а ˈйаїц'а ˈбйуц':а / і таˈке // – *Забобони і повір'я пов'язані із паскою?* – З ˈпаскойу / ну йа зˈнайу йаˈк'і йаˈк'і там поˈв'ір'а на ˈпаску // таˈких ўˈрод'і забоˈронених ниᵉ ˈбуло шоб це йаˈк'і поˈв'ір'а на ˈпаску / не зˈнайу ˈпасочка ˈтоже поˈвин:а ўˈдатис'а ˈгарнойу / тˈреба шоб ее ˈпаска буˈла ˈгарна / тˈреба помоˈлитис' попроˈсити ˈБога шоб ˈпасочка ўˈдалас'а о / і так виˈходе н'і.. н'іˈчого // таˈких поˈв'ір'ів шоб на ˈпаску йа меˈн'і здаˈйец':а шо таˈких поˈв'ір'іў і не ˈбуло / шоб забоˈронених // тˈреба шоб ˈтихо ˈбуло / ии і шоб ни / ну ни дл'а ˈт'іста забоˈронено сˈтукати двеˈрима / ˈголосно говоˈрити / о і тˈреба при хоˈроших думˈках // хаˈроша ˈдумка шоб буˈла / хоˈрошиї ˈнастр'ій і попроˈсити ў ˈБога /шоб ˈпасочка ўˈдалас'а / таˈке шо буˈло // – *У які дні можна було пекти паску*? – Паску / вопˈше ˈпаску і хл'іб і ўсі ˈвипечки пикˈли ее ў ˈбудн'і дн'і / а ў ˈсереду і ў ˈп'атниц'у ни пикˈли // ў ˈсереду і ў ˈп'атниц'у / ну ў неˈд'іл'а ˈранше ˈтоже ў неˈд'іл'у ни пикˈли / бо ў неˈд'іл'у ˈт'іки до ˈцеркви хоˈдили о // а л'уˈб'і ˈвипечки йак пикˈли і проˈсили ў ˈБога благосˈловен'а / і ˈбабки / і короˈвайі і хл'іˈби йак пеˈчут' то ў ˈсамиї пеˈред у ˈБога благосˈловен'а пˈрос'ат // – *Чому ў середу заборонялося пекти паску*? – У ˈсереду забороˈн'алос'а пекˈти / бо це Іˈуда приˈдав Іˈсуса Хрисˈта ў ˈсереду / то це ў ˈсереду забороˈн'али / а ў ˈп'атниц'у Іˈсуса Хрисˈта роспиˈнали то ˈтоже забоˈронено пекˈти // забоˈронено пикˈти ў ˈп'атниц'у і ў ˈсереду / н'іˈчо не поˈвино пикˈти / це пˈросто таˈк'і п'іˈсˈн'і дн'і // – *Який день вважався найкращим для випікання паски?* – Дл'а вип'іˈкан':а ˈпаски / пикˈли і ў читˈвер і ў суˈботу / і ў читˈвер і ў суˈботу пикˈли ˈтоже // бо виˈходе / це дн'і таˈк'і шо це попеˈредн'і / шо ˈмона пекˈти ˈпаску // – *Розкажіть, будь ласка, рецепт паски* – У мене таˈкиї реˈцепт йе / шо п'ів ˈл'ітра пˈраженого моло̂ка // ўˈз'ати в'іс'імˈнацит' йаˈйец' / п'ів ˈл'ітра ˈцукру це п'івл'іˈтровиї сˈлойічок / ложˈку ˈсол'і / ˈп'івтори ˈпачички дˈрошч'ів / стаˈкан оˈл'ійі / дˈв'іст'і грам маргаˈр'іну / воˈно ˈпише ˈмасла аˈле ˈлуче маргаˈрину / а

му'ки шоб бу'ло не кру'те 'т'істо / і ви'ходе шо ее шоб тип'лен'ке ў тип'лен'кому 'м'ісц'і пос'тавити ўсе о / і во'но шоб 'гарно то'д'і п'ід'ійш'ло // – *Чи всім можна було пекти паску чи можливо комусь заборонялося?* – Ну во'но ви'ходе це'го ее / ни ў'с'ім и / пас'ки то це пас'ки ўс'і дома / це коро'ваї забороʼн'али 'т'іки пик'ти // пасоч'ки то ўс'і ми 'дома пи'чемо / там і оди'нок'і ж'ін'ки і ў'с'ак'і // (Гринчук М.І., 1941 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Ве'ликден' / ну ц'і ж баб.. 'бабки і 'паски // ну 'паска са'мо со'бойу к'руглиї к'ругла ў п'і'ч'і / а 'бабки ўже йа'кус' і каст'рул'ки кла.. ўк'лали / то ту'ди т'рошки ии 'луче 'т'істо / 'вопшем со'лодке з 'сахаром ўже ту'ди / ўже добаў'л'али о'л'ійу так / а хл'і'бец' то та'киї со'б'і п'іс'ниї // –*Чи буў якийсь особливий рецепт паски?* – Ну так од'не ў д'ругого пере.. пере'хопл'увало / шо та'киї то йа шос' ту'ди добаў'л'ала а те 'шос' ту'ди // ну та'к'і / та'к'і бу'ли ў'с'ак'і / а'ле б'ішест'во с ко'лишн'ого то'д'і йід'н'і ў'с'і пик'ли од'наков'і / це 'зара ўсе ви.. ри'цепти ц'і ў'с'ак'і / а то'д'і хто ж йо'го так з'наў 'дуже // – *Які були забобони і повір'я пов'язані із паскою?* – Ну шоб ц'еї ни ни них.. н'іх'то ни'е т'рахкаў две'реї ни одчи'н'аў / бо 'можут' д'вер'і одчи'нити / таї ў п'іч йак сквоз'н'ак п'і'де таї / таї во'на ее 'лопне чи / чи ну шо ни до то це / це прит'ремувалис'а // ої ўса'дила хл'іб 'таї там на на д'в'ір 'виїшла / ни ну шоб ни ў'ходиў н'іх'то / шоб не не т'рахкали дви'е'рима н'і'чо // (Оранська М.Т., 1937 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Ви'ликден'? / на Ви'ликден' пик'ли / та'к'і пал'а'ниц'і шоп пос'в'а'тити / з 'б'ілойі му'ки // 'несли до 'церкви / пал'а'ниц'і бу'ли 'гарн'і і ви 'бат'ушка с'в'а'тиў на Ви'ликден' / к'рашанки нос'несли п'ран'іки кан'ф'ети / ўс'о к'лали кру'гом 'цейі пал'а'ниц'і і 'бат'ушка хо'диў с'в'а'тиў // – *А паски?* – Пас'ки? // пас'ки то пас'ки це о'д':ел'но це пас'ки на на Ви'ликден' / о а це до х'л'іба / а пас'ки к'лали пас'ки крашан'ки / 'паску ха'рошу к'лали і крашан'ки / кан'ф'ети п'ран'іки кру'гом 'паски опкла'дали і 'бат'ушка хо'диў с'в'а'тити // – *А рецепт паски знаєте?* – Ре'цепт 'паски? // а не / 'били ту'ди йааа 'йаїца 'били / ва'н'іл'ку к'лали шоп 'пахла 'паска / ва'н'іл'ка і 'йаїца жоўт'ки 'били шоп бу'ли пас'ки 'жоўт'і / шоп 'т'істо бу'ло 'жоўте ха'роше та'ке //

(Штойко Г.І., 1937 р.н., с. Бохоники Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну на ˈПаску ми пеᵘкˈли ўс'іˈгда зˈдобниї хл'іп / розᶜчиˈн'али / ˈмасло ˈкидали / маргаˈр'ін/ саˈхар/ йайеˈчко добаˈвл'али// – *Можливо ви можете розповісти повний рецепт як ви випікали паску і випікаєте?* – Ну да вип'іˈкайемо/ ну йа так неᵘ ˈпомн'у ўже точˈно реᵘцепт / зᶜразу заˈм'ішували троˈшки саˈхару і чут' ˈсол'і і дроˈж':і / роˈбили п'ідроˈбл'али шоб п'ід'ішˈли дроˈж':і і тоᵘˈд'і ўже зам'іˈс'ували / добаўˈл'али молоˈчко кип'аˈчоне і заˈм'іс'ували ўже т'іˈсто / ну ше туˈда ше каˈн'ешно збиᵉвали йайіˈчка / саˈхар/ іˈз'ум запаруˈвали/ киˈдали і воˈтак вироˈбл'али здоˈбне т'іˈсто роˈбили і так пеᵘкли ˈпасоᵘчку // тоˈже вироˈбл'али йіх в ˈформочки / воᵘни п'ідхоˈдили ў ˈформочках/ тоᵘˈд'і ў п'іч ўстроᵘˈмл'али і в ˈпеᵘч'і пеᵘклас'а // воᵘна слаўˈно п'ідроˈстала / буˈла слаўˈна/ зᶜдоˈрова / ˈпишна ˈпасочка // – *А як ви визначали що вже готовий хліб? Можливо якось на годиннику час?* – Ну хл'іп ми пеᵘкˈли/ тайак в меᵘне здоᵘˈров'і буˈханки буˈли то до двуᵒх гоᵘˈдин / а ˈпасочку биᵉстˈр'ішче бо воᵘˈна / получаˈйец'а леᵘгˈка то моˈжна буˈло і ˈсорок п'ат' хвиˈлин до п'іˈс'ати хвиˈлин / ну хл'іп то так до двоух гоˈдин / бо воᵘˈни буˈли веᵘˈлик'і буханˈц'і // – *А можливо ви пам'ятаєте, чи знаєте якісь заборони і повір'я які пов'язані із паскою/бабкою?* – Ну тоˈже пеᵘкˈти тˈреба ўс'іˈгда в чеᵘˈтвер / ˈмона ў ˈсуботу ˈпасочку/ в ˈп'атниц'у н'іˈколи не ˈможна пиᵉкти буˈло / бо ˈп'атниц'а це Стˈрастна ˈп'атниц'а / то ў ˈп'атниц'у н'іхˈто н'іˈколи ˈпасочку не ˈпечеᵘ/ а ў чеᵘˈтвер чи ў ˈсуботу пиᵉˈчемо // (Джуринська Л.Г., 1946 р.н., с. Ільківка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну риᵉˈцепт ˈпаски на Веᵘˈликден' то це ўже / ну ˈтоже / так ˈсамо / *(згадує)* / лиˈбон' ваˈн'ел'і ˈсипали // ваˈн'ел'ниї пороˈшок шоб ˈпахло / і присоˈлод'ували ˈт'істо тˈрошки шоб ˈпаска буˈла / аа ˈформочки буˈли иии / ў риноˈчках спіˈц'ал'но… ну таˈк'і йак би то / воˈна / ну так ˈйак то маˈк'ітра / ти маˈк'ітру зˈнайеш? // – *Так* – З ˈц'ого і ˈсамого иии / роˈбили / йак це маˈк'ітра так і ˈриночка буˈла висоˈчен'ка таˈка і ˈформи так йак ос'о на стоˈл'і *(показує)* шоб висоˈчен'ка буˈла / от оц'і ˈформи наклаˈдали і так пиᵉˈкли // а ˈпаску то ше бач заˈбулас'а зˈверха приси̯ˈпали таˈк'і ну йак би то / пшоˈно ˈт'іки воˈно разноˈцв'етне буˈло таˈке зеᵘˈленен'ке червоˈнен'ке то по ˈпасц'і приси̯ˈпали / це ўже йак ˈвит'агнула примоˈчила приˈсипала // – *А заборони якійсь або повір'я були пов'язані, коли ви випікали паску?* –

Н'е не[и] ˈпомн'у ˈц'ого // (Пивовар М.І., 1936 р.н., с. Переорки, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну диˈтино / на Веˈлидґен' / йа готуˈвала так саˈмо / йак хл'іп / но / додаˈвала ˈмасла і іˈз'уму і йаˈйец'а / а так / то це буў реˈцепт ˈмойі ˈмами // – *Заборони чи повір'я?* – А заборони не зˈнайу // йак і ў хл'іˈба / шоб н'іхˈто не ˈбахкаў двеˈрима / бо ўˈпаде ˈк'істо // (Савчук Г.Ф., 1956 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Роскаˈзати тоˈб'і реˈцеп ооої хараˈшо / та йа ше по ˈнин'ішн'іх ˈпасках пекˈла // нууу оˈпару роˈбила так // п'іў ˈл'ітра моло[ъ]ка п'ід'ігˈр'іла доˈбавила 3 ˈложечки ˈсахару ш'іс't' ˈложичок муˈки / два паˈк'ет'іка по с'ім грам дˈрож':іў суˈхих посˈтавила йоˈго шоб воˈно п'іˈход'іло ˈпарилос' / йак то ˈкажец':а жиˈло / ˈчерез п'іў чаˈса п'ішˈла ˈп'енка / дˈрож':і гˈрайут / заˈм'ішуйу ростеˈрайу 9 точˈн'іше дваˈнад'ат' шовтˈк'іў ˈс:ахаром дв'і staˈкани / ˈсахару туˈда іˈз'ум ˈмийец'а тˈрошки проˈсох муˈкичкойу приси[ъ]ˈпайец'а так ˈсамо туˈда уей іˈз'ум// шˈкурка ˈцедра з двох ап'ілˈс'ін'іў зˈдерла шˈкурку ˈц'ілих / ˈцедру туˈда моˈжна ˈйушечку три паˈк'ет'іка ˈц'ого ˈсахару ваˈн'іл'ного туˈда / шо це ше шоб йа цеї не заˈбулас'а шо йа киˈдала туˈда // і заˈм'ішуйу таˈке ˈт'істо… полуˈчайетц'а / а ше ˈчаїну ˈложечку ˈсол'і туˈда // і заˈм'ішуйу ˈт'істо таˈке на ˈт'іс'ц'і шоб воˈно полуˈчайец'а не буˈло р'ідˈким і не буˈло чересˈчур ˈсил'но заˈбитим // воˈно в'ід рук ˈмайе в'ідстаˈвати // йакшˈчо ˈлипне до рук / то ˈмашчуйу оˈл'ійейу і дал'ше виˈм'ішуйу і остаўˈл'айу на час два ˈпоки воˈно не зˈбіл'шиц':а ў два ˈраза почˈне сˈходити // поˈтом роскла[ъ]ˈдайу ў ˈформах // ˈформи зˈмажуйу ˈмаслом / бо так ў ˈмене ˈмасло йе то зˈмашчуйу сˈмал'цем // ˈформа приси[ъ]ˈпайец':а муˈкичкойу тоˈд'і воˈно цеї ˈлегше в'ідстаˈйе в'ітсˈкакуйе // йакˈшо ˈпаска ˈгарна зˈнач'іт ˈбуде ˈдобре / а йак ˈт'іл'ки ˈпаска буˈвайе запаˈдайе буˈвайе ˈрепайец':а зˈнач'іт це заўˈжди до поˈханого // (Редчук Т.П., 1959 р.н., с. Дашківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Веˈлигден' пекˈли ˈпаску / ну йа ˈможу тоˈб'і роскаˈзати ре[и]ˈцепт ˈпаски / йаˈку / йа пекˈла і в ˈмене заўˈжди ˈбула ˈдуже ўˈкусна ˈпаска // п'іўтоˈра ˈл'ітра моло[ъ]ка / одˈна і ˈп'ат' деˈс'атих ˈл'ітра моло[ъ]ка / с'ім жофтˈк'іў йаˈйец' / зˈбити жофтˈки ˈс:ахаром / пйадеˈс'ат гˈрам дˈрож'д͡ж'іф / муˈка/ваˈн'іл'і / іˈз'ум / ˈмасло / ˈт'істо м'іˈсити одˈну гоˈдину тˈреба / коˈли ˈт'істо п'ід'ійˈде/ ў ˈформи ˈвимастити ˈтопли[ɛ]ˈним ˈмаслом аˈбо сˈмал'цем / і / йа буˈвайе шо опсиˈпайу ˈманоч'койу шоб ˈдуже хараˈшо staˈвало /

накла|дати од|ну т|рет'у |форми/ і |дати с|ходити ў |формах ше |п'іфтори го|дини / у |формах/ |п'іфтори го|дини с|ходили // |пот'ім / пек|ти |тоже |п'іфтори го|дини / ўже з'ій|ш|ли/ |п'іфтори го|дини так / ўже доїш|ли до |самого |верху і |п'іфтори го|дини пек|ти // б'іл|ки зби|вати з / а / шоб з|верху помас|тити то / зби|вайуц'а б'іл|ки |с:ахаром/ о|дин б'і|лок і о|дин ста|кан |сахару / зби|вайец'а / б|йец'а так |гарно / б|йец'а / о|це ш ми та|ко |йіли / та|ке б'і|ленке виси|пайеца / о|це о|дин б'і|лок / о|дин ста|кан |сахару зби|вати / і во|но засти|гайе / помас|тити з|верха // ду|хофку |добре наг|р'іти а |пот'ім/ ро|бити ма|лиї во|гон'// - *А чи були якісь забобони і повір'я, пов'язані з випіканням паски?* - Йа шос' та|кого |мало |помн'у / йа з|найу // ну |тоже / шоп |паска не |лопала не |репала |тоже бу|ло та|ке / йак|шо во|на |репайец'а то ўже па|гано/ ну |даже не |каец'а чо|го / ну йак|шо во|на |репайе то |тоже не |добре/ а так то та|кого н'і|чого ста|райуц'а шоб йак|шо по п|раел'ному зро|бити то во|на не бу|де |репати / йак|шо од|ну т|рет'у |форми накла|дати / во|но со|б'і |п'іфтора го|дини с|ходе / і до|ходе до|ходе до / до |самого |верху / то|д'і |вона н'і|йак не |репне бо во|на у |ц'ому / ц'и|х |формочках та|к'и|х спец'і|ал'н'і та|к'і/ дл'а |пасок / в |мене ет' дес' во|ни там йе так шо та|ко ц'і |формочки |зара ше йе / йа ўже ш не пе|чу/ пото|му шо / ўже і |руки бо|л'ат м'і|сити /це т|реба од|ну го|дину |т'іл'ки м'і|сити |т'істо шоб во|но |було |дуже ха|роше / тут |тоже |с'ійец'а му|ка/ |гарно вис'і|вайец'а два |рази вис'і|вайец'а і це|го / і / шоб бу|ла му|ка т|епла / шоб дес' не с |холоду в|несли му|ку / а шоб во|на теп|лен'ка бу|ла / му|ка / так а фс'о / так шоб по ха|з'айс'ки / так |л'уди ро|били і |робл'ат / до сих |пор ба|гато ш пе|чут |пасок л'у|деї // – *А коли саме паски пекли?* – О / |паску / а так йа ўс'і|да пе|и|к|ла ў чит|вер // в |п'атниц'у не |можна |паски пек|ти / не |можна/ так йак хл'іб не |мона пе|и|к|ти ў |п'атниц'у так і |паски не |мона пе|и|к|ти ў |п'атниц'у // у чит|вер/ йак у|же ко|лис' там не полу|ч'айец'а ў чит|вер / |чистиї чит|вер / то то|д'і пе|чуц'а ў су|боту / о / но |т'іки не / не ў |п'атниц'у // то та|к'і два д'н'і / |іл'і ў чит|вер |іл'і ўже ў су|боту / а ў |п'атниц'у не / це / не |можна |паски пе|и|к|ти / так йак х|л'іба не |можна // од|ного дн'а |даже не на |Паску в о|дин ден'/ хто ў |п'атниц'у хл'іп пе|че / тої ве|и|ликиї гр'іх не|и|се / так ко|лис' бу|ло та|ке / йа ко|лис' бу|ла за|буласа / і зам'і|сила |т'істо ў |п'атниц'у / то шо ти |думайеш / ч'ут' по|жар не зро|била / ў |хат'і / да / ч'ут' по|жар / то|пила / це|го / п'іч' і |йакос' так йак зайна|лос'а / шос'/ |йел'і поту|шила / ч'ут' по|жар не зро|била / то фс|помнила / |Боже це ш |п'атниц'а / йа|ке ш йа |мала п|раво

це роˈбити / о / і йа це / затуˈшила / ˈали ўже хл'іп буў гоˈтовиї / ўже ўˈс'оровно тˈреб:уло йоˈго пеᵘкˈти / но то ўже буў веˈликиї гр'іх / то проˈсила ˈБога прош'ˈч'ен'ійа / да / не ˈможна / не ˈможна / н'е н'е / оˈце ˈкаиц'а шо таˈке / це ш ˈт'іпа еˈге / не ˈможна / шо не ˈможна то не ˈможна / тˈреба пекˈти // (Мазуренко Г.М., 1942 р.н., с. Лука-Мелешківська, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

ˈПаску пиᵉкˈли обов'йазˈково з дˈр'іжд'ів о / ми пиᵉкˈли ˈпаску / хто й коˈли маў п'ˈйатниц'у ˈнавіт' і пекˈли в чи-и-и… / ў ˈсереду а ў чеᵘтˈвер не ˈможна буˈло бо це шчиˈтаўс'а ˈЧистиї чеᵘтˈвер / і нам не дозвоˈл'али пиᵉкˈти ˈпаску о / и-и-и… / тиˈхен'ко ў ˈхат'і поˈвин:о ˈбути ˈтихо / шоб н'іˈхто н'і с ким ˈголосно не розмовˈл'аў / н'іˈчо б'іли ˈб'іл:'а ˈт'іста не ˈможна буˈло криˈчати о / причиˈн'али тиˈхен'ко дˈвер'і / і сˈтавили оˈпару / помоˈлилис'а / ˈперет тим йак вип'іˈкати / начиˈнати ˈпасочку йак росчиˈн'ати о / росчиˈнили ˈпаску дˈр'іжд'і поˈсипали / му-муˈкич'койу і цукорˈком / и-и-и… / воˈни ˈтрошки рос:плиўˈлис'а п'ід'іїшˈли а тоˈд'і ўже / муˈкичкойу рос-с… цеˈго / зˈм'ішували з муˈкичкойу і молочˈка ˈкожна по-о… госпоˈдин'а ўс'і-і... поˈр'ізному пекˈла йак ўˈм'іла от / е-е-е… / зам'іˈсили і леˈген'ко посˈтавимо на тепˈлен'ке ˈм'істечко / прикреᵘˈвали зˈверха / шоб воˈна п'ід'іїшˈла ˈгарно / йак воˈна ўже п'ід'іїшˈла тоˈд'і ўже / и-и-и… / п'ідн'аˈлас'а / от ˈтрошки йійі проце ˈго / пом'іˈшати шоб воˈна попусˈтилас'а / ˈпот'ім добаўˈл'али ше муˈкички / йакшо ˈтреба буˈло / ше виˈм'ішували раз / сˈтавили ˈгарно / шоб воˈна п'ід'іїшˈла / но це ўже виˈм'ішували дес' с ˈп'івтора гоˈдини хто йак / сˈк'іл'ки хто п'ік ˈпасочки о / а тоˈд'і ўже / е-е-е.. / сˈтавили шоб воˈна п'ідˈходила / коˈли воˈна ўже п'ід'іїшˈла / ˈт'істечко брали / в'ідˈр'ізували соб'і маˈлен'кі так'і в ˈчому пекˈли / хто ў ˈчому маў / хто ў кастˈрул'ках хтос' ˈформочки казаˈночки хто ў ˈчому маў / і диˈвилис'а / одˈну дес' / одˈну тˈрет'у часˈтинку кˈлали ˈт'істечка / в ф-ф.. / ў ц'і а-а… / споˈчатку виˈмашчували сˈмал'цем зˈмашчували ˈформочки ц'і / ў ˈчому пекˈли / і тоˈд'і кˈлали ˈт'істечко / сˈтавили йоˈго ˈтоже на тепˈлен'ке ˈм'ісце дес' так ˈколо тепˈла / на сˈтол'іку застеˈл'али сˈтол'ік і сˈтавили ц'і і-і… / шоб вона п'ід'іїшˈла / коˈли воˈна п'ід'іїшˈла / и-и…/ йаˈйічком леˈген'ко зˈмаст'ували / а буˈла так шо не масˈтили / хто йак і ў п'іч / тиˈхен'ко лоˈжили ў ˈп'ічку / п'іч булˈа ўже наˈпал'ана ўс'о буˈло зˈробл'ано / покˈлали йійі / воˈна ўже п'ід'іїшˈла / и-и… ў п'іˈч'і ўже спекˈлас'а о / а тоˈд'і с-с… / леˈген'ко ви ї ˈмали йіˈйі / и-и-и…// сˈпечен'і пасˈки не ˈможна буˈло виїˈмати одˈразу шоб воˈни не оˈс'іли / аˈле триˈмати ˈдоўго

ˈтоже не ˈможна от / виїˈмали ˈпасочки сˈтавили на дерев'ˈйану ст'ілˈничку о / і хто на шо маў / леˈген'ко шоб воˈни / лоˈжили йіх і поˈлен'ко поверˈтали шоб воˈни не не не-е… ўмиˈналис'а а таˈк'і р'іўˈнен'кі буˈли круˈгом / шоб воˈни ˈгарно остиˈгали / шоб були ˈгарн'і пасочˈки // (Денисюк Л.І., 1951р.н., с.Вінницькі Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

ˈКажут' йакˈшо хˈлопец' йе ў ˈхат'і не жеˈнатиї / коˈли ˈсаде хаˈз'айка ˈпаску ў п'іч і ˈкаже / даї ˈБоже до ˈтойі ˈПаски неˈв'істки дочеˈкати // і воˈно ˈд'іїсно спˈравджуйец'а / м'ії син буў не жеˈнатиї / йа таˈко скаˈзала // і до другойі ˈПаски в'ін ўженіўс'а // (Матвіюк С.Ю., 1950 р.н., сел. Вороновиця, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ни ˈможна ˈпаску викиˈдати / куˈсочки ˈпаски н'і ў ˈйакому ˈраз'і не ˈможна викиˈдати таˈринам / обоўйаˈзково ˈмайут' ˈйісти саˈм'і ˈл'уди // ˈнав'іт' йаˈкшо воˈна і поˈчерств'іла / то ˈпаску шоб воˈна не проˈпала / бо це св'аˈтиї хл'іб / це ўсе оˈдно шо ˈт'ілоГоˈсподн'е буˈло // воˈно ˈр'іжиц'а на куˈсочки / виˈсушуйец'а і поˈтом обоўйаˈзково або з моло ˈчком або з ˈчайом випиˈвайут / чи ˈд'іти чи хаз'аˈйі // і заўˈжди каˈзали стар'і л'уди ˈдуже поˈст'іїно даˈўно і меˈн'і наˈказували / ˈмама наˈказувала / йаˈкшо до ˈтебе приˈход'ат' із ˈхл'ібом у св'аˈт'і дн'і / обоўйаˈзково ти поˈвин:а в'іˈдправити теш з хˈл'ібом // – *А за яким рецептом ви пасочку печете*? – ˈПаску йа пеˈчу за реˈцептом своˈйіх баˈт'кіў / ˈсвойі ˈмами / баˈбус'і / праба ˈбус'і / зви ˈчайно ˈўс'аких реˈцепт'іў ми ни виˈдумували / ми виби ˈвали баˈгато йаˈйічок коˈли рожчиˈн'али / муˈкичка ˈмайе ˈбути ˈвишчого ˈсорту / ˈпершого / ну коˈлис' то ї не ˈбуло таˈкойі муˈки і пши ˈниц'і / пши ˈнична ˈпаска буˈла // коˈли м'іˈсили / виби ˈвали баˈгато йаˈйец' / ни ˈменше дис'аˈти пириˈм'ішували / ˈсахару добаўˈл'али обоўйазˈково / буˈло таˈке шо ўли ˈвали сˈпирт / гоˈр'ілки по чуˈчут' / шоб це воˈна ни ˈчерств'іла / а так шоб зви ˈчайниї риˈцепт буў / то ˈкожна хаˈз'аїка ˈмала суˈб'і св'ії риˈцепт / ў ˈтойі таˈка ˈпаска ўдаˈвалас'а / в ˈтойі таˈка / пиˈкли з своˈйіх риˈцепт'іў / так йак понаўˈчалис'а в'ід попеˈредн'іх своˈйіх пˈредк'іў // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А на Вилˈигдинўжепикˈлиўс'оˈгопикˈлибоВеˈлигдин'цешчиˈтаўс'а шо / ˈпирид цим же ш п'іст буў / а на Виˈлигдинўженаготоўˈл'али / і ˈпаску пикˈли / і з ˈм'аса пикˈли ц'у / ну за'піˈкали ˈм'асо / і колˈбаси / об'іˈзателно шоб колбаˈса буˈла / і сир зап'іˈкали / і ну таˈке / ў ˈкого шо

бу|ло / це та|к'і ро|ки бу|ли / шо ни |можна ска|зати // ў йід|ного бу|ло Ви|лиґден' ха|роший / йак то ка|жут / |жирний / а ў д|ругого і Ви|лиґдин' буў п'іс|ний / бо хто шо маў / ў |того |можна бу|ло с |чого приго|товити / а ў |того ни бу|ло с |чого приго|товити // – *А як паску пекли? Рецепт?* – Ну |паску пик|ли ни |дуже ц'а / ни та|ка |паска бу|ла/ йак ти|пер пас|ки // |паска шо / мо|локо йа|ішки / і д|рошч'і / |сахар/ і хто шо маў / маў там йа|кий ку|сочок |масла то поло|жиў / а йак ни |було то й так бу|ло/ но г|лаўне шо/ |паски бу|ли та|к'і/сп'і|ц'ал'н'і |форми бу|ли/ і пас|ки ви|сок'і та|к'і / г|руб'і / і со|лотк'і бу|ли / і да|вали йа|ічок / жоўт|к'іў / і ц'а |паска |жоўта та|ка/ роз|р'іжиш / а во|на та|ка |жоўта та|ка / ц'а |паска / ну так'і шоб / так йак ти|пер пас|ки / то то|д'і та|ких ни |було / в ід|ного та|ка |паска / д|ругого та|ка |паска / |л'уди то|д'і |жили / |дуже с|кудно / це / |дуже бу|ло / даў|но / і т'аш|ке жи|т'а бу|ло // – *А були якісь заборони й повір'я, пов'зані з паскою?* – Ну йак / це ўже при |ц'ому / йа до вип'і|кан'а |паски / ўс'о приготоў|л'али / ўс'о спо|к'іїно / |тихо / лаг'ідно / і ўс'о із |настр'ійем та|ким / шоб ца |паска ўда|лас'а / шоб була ха|роша / шоб |л'уди за|в'ідували / шо ха|рош'і пас|ки / бо с |цими пас|ками / |п'іс'л'а |Паски їшли на П|роводи і |несли пас|ки / вистаў|л'али на гро|бу // |коржики ше |пикли / ў |кого б|уло с |чого / то пик|ли |коржики / и / та|к'і до|машн'і само|робн'і / зо тих |коржик'іў та|ко / шоб бу|ло ко|му шо роз|дати / бо ж ўс'іг|да на П|роводах бу|ли та|к'і |л'уди шо / шо т|реба бу|ло йім шос' |дати // (Химера О.В., 1930 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну |саме голоў|не / шоб ў|далас'а |паска / це т|реба бу|ло за|м'іс'увати / про|сказ / ска|зати мо|литву / помо|литис'а / і шоб буў |гарний |настр'ій / о // то|д'і за|м'іс'ували |т'істо / ко|ли зам'і|сили там вироб|л'али ни |можна було ўже то|д'і хо|дити / г|рукати дви|рима / шоб д|вер'і ни / шоб |пасочки ни |с'іли ў цих |формочках / о // а по|том ўже / ну шо ше / ну ў|с'ак'і с|лучайі були та|к'і шо вот ў мо|йіх су|с'ід'іиў нида|леких там / ў |родич'іў / буў та|кий с|лучаї шо |паски спик|ли / пос|тавили / |вит'агнули с |печ'і / і |пасочки пос'і|дали |формах / ска|зали шо це |дуже по|ганий / прик|мета / пар|шива прик|мета та|ка шо це шос' ў с'ім|йі майе с|татис'а по|гане і через |дейакий час і с|талос'а та|ке шо ў с'ім|йі по|мер син/ да / то це та|к'і були на|родн'і та|к'і прик|мети шо це ка|зали шо по|гано та|ке // (Шевчук О.П., 1946 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

ˈДати реˈцепт? // – *Можете дати. – (сміється)* У ˈнаш'ій м'іˈсцевос'ц'і вип'іˈкаўс'а йак таˈких обр'аˈдових хˈл'іб'іў не ˈбуло це буў обр'аˈдовиї хл'іб на ˈПаску обр'аˈдовиї хл'іб на веˈс'іл':а і на шчоˈдениї // ˈдуже шануˈваўс'а хл'іб ˈспечеᵘˈчиї на череᵘˈн'і / зˈнайеш шо таˈке чеˈр'ін'? // – *Ні.* – Не? // – *Ні.* – Дно ˈпеч'і на череᵘˈн'і дно ˈпеч'і / в'ін маў особˈливиї смак і ˈвигл'ад / до сˈкладу таˈкого хˈл'іба обоўйазˈково ўˈходила ˈжитн'а муˈка // *–Можливо, дасте рецепт випікання на Великдень паски?* – ˈПаски? // – *Так*. – Дам / ˈначит' ˈробиц':а розˈчина / ў йаˈку даˈйец':а ˈл'ітр сиˈроватки ˈдес'ат' йаˈйец' / сто пйадеˈс'ат ˈграм'іў ˈмасла сто пйадеˈс'ат гˈрам'іў маргаˈр'іну / сто гˈрам'іў оˈл'ійі / три staˈкани ˈсахару чи ˈцукру / ц'а розˈчина стоˈйіт'дв'і гоˈдини бˈродит' а і дˈр'іжд'і / ц'а розˈчина ˈбродит' дв'і гоˈдини / ˈчерез дв'і гоˈдини розˈчина заˈм'ішуйец':а муˈкойу у таˈкому / мйагˈкому мйаˈк'ій струкˈтур'і ў мйаˈкому ˈвигл'ад'і шоб воˈна буˈла / шоб ˈт'істо мйаˈкен'ке / ˈп'ісл'а ˈтого йак заˈм'ішане ˈт'істо висˈхожуйе / воˈно розклаˈдайец':а ў ˈформи / де зˈнову п'ідхоˈдит'/ у ˈформи клаˈдец':а дв'і тˈрет'іх ˈформи обˈйему ˈт'іста // – *Цим і закінчувався обряд випікання?* – Да / ну і ˈп'ісл'а йак висˈхожуйец':а ў ˈформах тоˈд'і виˈсажуйец':а ў п'іч // (Костяна О.І., 1945 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Це обоўйасˈково // хаї ˈдаже л'уˈба с'імˈйа / с'імˈйі ўˈс'ак'і буˈли тˈрошки і баˈгатш'і ˈжили тˈрошки б'ід'ˈн'іш'і / ў ˈкогос' буˈла коˈрова шоб там добаўˈл'ати ц'і проceˈдури ц'і ᵏомпоˈн'енти до хˈл'іба ў ˈкогос' ниᵉ ˈбуло коˈрови / аˈле хл'іп / на це / йак це назиˈвали / пекˈли йак'іс' спеˈц'іал'н'і хˈл'іби / на с'ваˈта звиˈчаїно диˈвис'а / на ˈПаску пекˈли це гˈлаўне таˈка ˈпаска еее с'ˈвато ˈПаска і Р'іздво і так ˈдал'ше / на ˈПаску пекˈли ˈпаску / таˈк'і ˈбапки ў череˈпйаних риноˈчках / ну гˈлин'аних цих риноˈчках ми пˈросто назиˈвайемо в наˈрод'і череˈпки *(сміється)* але воˈни ˈдуже вартˈн'і / ц'і риноˈчки тоˈму шо / ˈзара йіх ˈмало вироˈблайут' / а коˈлис' це куˈпити хаˈрошу ˈринку / це веˈлике шˈчаст'а дл'а хаˈз'аїки / тоˈму шчо воˈна ў н'ій спеˈче ˈдуже ˈгарну ˈпаску / а ˈпаска дуˈже ш ўˈкусна так же ш / і ˈл'уди так staˈрайут'с'а зˈйісти йіˈйі шоб воˈна неᵘ вaˈл'алас' по ˈзакутки і не ˈбуло росˈкидано і так ˈдал'ше ˈдаже кришˈки ˈйак'і лиˈшайуц'а на стоˈл'і / йіх з'іˈбрали і ў рот ˈкинула шоп посмакуˈвати ше чуˈчут' // (Паламаренко О.М., 1939 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну йак поˈвина ˈбути / йагˈби скаˈзати / шоб на дуˈш'і буў сˈпок'ій / шоб налаштуˈвати сеᵘˈбе / шоб ну н'іˈйакого не було йакогос' таˈкого / йак

ска|зати аг|рес'ійі та|койі / ти по|винен помо|литис'а |Богу шоб Господ' благосло|виў і та|ким |чином ти з спо^{у}кійнойу ду|шойу / і не т|реба шоб |вешталис'а там до|машн'і ту|да с'у|да / шоб ни |особино йак вона ўже з|ходе особ|ливо тод'і йак с|ходит' |паска не |можна н'і с|тукати н'і г|р'укати і шоб |тихо |було і шоб |холод не за|ходиў шоб не об|в'ітр'увалас' |т'істо і це та|ке полу|чайец'а шо / не полу|чайец'а ви|ходит' так шо се пе^{и}|чец'а раз в р'ік і до н'ого т|реба в'ід|нестис'а |дуже шаноб|ливо вип'і|кан':а |паски на Ве^{и}|лиґден' / т ому шо йак вона по|вина / йак|шо от |кажут' ої ўда|лас'а |паска вона |висока |випе^{и}че^{и}ц'а |гарно то полу|чайе благосло|в'ін':а на |ц'ілиї р'ік получа|йец'а дл'а ро|дини дл'а здо|ровйа ну дл'а ў|с'ого / це та|киї ма|г'ічниї |мона ска|зати об|р'ад / це раз ў р'ік |т'іки так бо х|л'іб^{п} ми пе^{и}|чем раз ў |тижде^{и}|н' хто там час|т'іше а ўже |паска то / ста|райец'а шоб / і др'іжджі були і му|ка шоб була хо|роша і шоб ўс'о позби|вали на|рмал'но і йа|йічка |дати ну |вопш'ім та|к'і а |каждого св'ій ре^{и}|цепт на |паску / йе шче шчо там |л'уди ш'іст' го|дин там б|родит' а йе шо |зразу зам'і|сили і там воно |пару раз п'ід|н'алос'а і ўже вики|дайут' по|р'ізному / а|ле |така шоб голо|ўне шоб була со|лодка з ва|н'іл'койу і не |густо за|м'ішана така шоб не р'і|дка і не гу|ста шоб м'а|ке бу|ло |т'істо // (Дроб'язко В.П., 1948 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

П'ід |ноги не |мона ки|дати / т|реба |л'уд'ам роз|дати йак|шо / а особ|ливо на ц|винтар з |пасочками їдут / так їсамо / і це ў ўцеркв'і / то ў |церкву не|сут |пасочку / а йак же / йак і|дут на св'а|та // а так йа|к'і забо|рони? // йак |паска |гарна / то |кажут / то хара|шо |буде / а бу|вайе / шо та|ка |репана і ўс'о |йакос' / і то йак|шо |репана (*сміється*) / це хара|шо / голов|не шоб не |дуже приго|р'іла / ў|с'аке |було / ну йа|к'і по|в'ірйа / тут ў |кожного пос|войому по|в'ірйа / ў |кожного сво|йе ў |хат'і по|в'ірйа // (Тернопольська Н. А., 1950 р.н., с. Кожанка, Оратівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ої памйа|тайу / то не забу|вайец'а н'і|коли н'і|коли не за|будец'а // це на|гадуйец'а ме|н'і |випадок ў |сорок |с'ом'ім |роц'і / ми на Пок|рову / ба|бун'а ше спик|ли ос|тан':і хл'іп чики з ос|тан':ойі му|кички / і ми на Пок|рову ше по|йіли х|л'іба і ўс'а по|дал'ша |ос'ін' зи|ма ми ўже |жили |дуже ў п|роголод' і без х|л'іба / і без ў|с'акойі йі|ди преби|валис'а йак мог|ли // ко|ли бу|ла ў наш шеї ко|рова ко|рова теж бу|ла го|лодна і во|на не до|йілас'а / то|д'і ж бу|ли та|к'і за|кони ў кол|госп'ах / ну йа|кес' |винищен':а бу|ло чи |шос' та|ке / бо |буў та|киї |випадок у нас у под|в'ірйі

/ шо прийшли три чоловіки з району і один полiз на сараї на гору шукати чи ў нас нема сіна на гор'і / і вин'іс із гори з моток сіна / ну на подоб'ійа йак в'ін його з кармана ў себе з кишен'і вин'аў / такиї т'існен'ко змотаниї каже / да / тут у цих хаз'айіў і сіно ше йе // була на подв'ірйі така дуже така скандал'на ситуац'ійа / но того сіна так і не було і корова наша була дуже голодна / тод'і почали розкривати // хл'іў / ўін буў покритиї сн'іпками соломн'аними / і тато / дробили йак могли ту солому і так ми годували корову // і ўже і тих сн'іпк'іў не стало / хл'іўчик мален'киї/ і соломи ўже не стало // починалас'а ви^{е}сна // і / нас д'ітеї було тройе / посилали ў поле до соломн'аних скирт'іў / шоб ми приносили хоч потроше^{и}чки соломи / корову догодувати / доки пойавиц'а йакас' травичка // ми ходили ўс'і тройе і йа одного разу / це було не далеко до Паски // йа найшла п'ід соломойу / на пол'і купку йачмен'у / йакого миш'і переточили землейу але ї були зерна йачмен'у // то ми дуже швидко б'ігли додому сказати ўдома / шо таке йе така находка / мама ўтіхара ўночі / ўвечер'і брали ту купочку / принесли додому і бабун'а мили тої айчм'ін' багат'ох водах / на дно с'ідала зем'л'а с п'іском / а сплівала ўс'а полова ўс'аке см'іт':а / так вони вишукали трошки того не памйатайу ск'іки вони вишукали того йачмен'у ў пригорщ'іў / а ў нас були жорна але на жорнах н'ічого не мололос'а бо не було шо молоти / а йачм'ін' йачм'ін' цеї висушили і змололи / то на паску бабун'а і мама спи^{е}кли хл'іп чик / йакиї в'ін буў тої хл'іп чик в'ін буў дуже смачниї // но йа не уйаўл'айу соб'і зараз йакиї в'ін на вигл'ад буў / але коли ми ўс'і тройе йа і два брат'іки на печ'і спали / а бабун'а ўже т'агнули хл'іп з печ'і / йак вит'агнули його на прип'ічок / ми зачули запах ц'ого хл'іба печеного / то йа не памйатайу стр'імголоў злет'іла з печ'і через тої хл'іп / через тої прип'ічок на земл'у / а бабун'а накричали / чого ти летиш? // а мама: «мамо / чого ви на н'у кричите / вона ж хл'іп чик почула запах хл'іп чика св'іжого печеного // і така ў нас була Паска шо ми тод'і були с хл'ібом / пасок не пикли бо не було з чого // (Третяк В.І., 1937 р.н., с. Митки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну на Паску баби / паски пикли / паски // – *А розкажіть рецепт паски?* – Ну шо / йіайц'і били / мо^{у}локо / так йак зара пичут / да / йайц'і / молоко // ну тако тих йакихос' л'імони чи шо то йе таке до^{у}ў^{у}ген'ки / жо^{у}ў^{у}тен'ки утерти / дужи пахнуў ту паску // кориц'і сипл'ат туда ў

ˈпаску / шоб ˈпахло так'іˈво // йаїц'і / коˈриц'а / моᵘлоˈко ˈспражити / на моᵘлоᵘˈц'і / такиˈво йа пиˈчу / ˈйаїц'і / моло ˈко / на моᵘлоᵘˈц'і / ˈсахар / ˈсахару ˈсипл'у два стаˈкани / бо таˈко не баˈгац'ко / ˈнашо йіх нап'іˈкати… так'іˈво ˈсипиц'а // (Поливанець О.Д., 1929 р.н., с. Каришків, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

О на Веˈлиґден' то ж иˈначе і то ўже на Веˈлиґден' / то тˈреба ˈранше пекˈти хˈл'іба шоб не пекˈти п'ізˈн'ішче // – *Рецепт паски.* – Ми приˈвикли каˈзати баˈби *// – І як їх пекли?* – Ну хто пˈк'ік у / ˈринках ну йак коˈму / ну ˈбишу ˈчаст' пекˈли у ˈринках коˈлис' цих черепˈл'аних / ну ˈзараз ўже то йаке ˈхочеш йе ˈтого ўˈс'ого / а коˈлис' же ж не буˈло // – *Заборони і повір'я, пов'язані з паскою/бабкою.* – Ну з ˈпаскойу н'іˈйак'і не буˈли пекˈли вaˈрили ў ˈцеркву св'аˈтили а так то н'іˈйаких забоˈрон'іў не буˈло // (Петренко Л.В., 1933 р.н., с. Каришків, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

ˈПаску / ˈпаску чи то ˈб'іла чи то ˈчорна буˈла / і ўс'о ўс'о моˈлоли на ˈтому на ˈжорнах / млиˈн'іў же ж туˈд'і не ˈбуло бо туˈд'і заборо ˈн'али туˈд'і ˈжорна ˈбили туˈд'і ˈжорна на ˈжорнах не даˈвали ˈтребло / ˈвечер'і йак ўс'і спл'ат то аж туˈд'і тˈребло змоˈлоти ˈнакше пуˈчули прийˈшли б поˈбили т'і ˈжорна і ўже не ˈзмелиш // туˈд'і не ˈбуло млиˈн'іў туˈд'і ўс'о на ˈжорнах моˈлоли і пиˈкли таˈке/ ˈзмел'атого ˈгрубше ˈзмелиш ˈзвечора ˈгрубше і рожчиˈнила шоб вуˈно ˈтрохи проˈкисло а ˈрано ˈтрошки ˈзмелиш ˈм'іл'че то ўже зам'іˈсила / но то буˈли ˈдобр'і хл'іˈби то ˈдуже буˈли ˈдобр'і хл'і ˈби // – *Розкажіть рецепт паски?* – А ти ˈдумайеш диˈтино йа ўже заˈпомн'у йаˈке вуˈно йа ўже заˈбула доц' тої реˈцепт / йаˈкиї туˈд'і реˈцепт буў це ˈзара реˈцепт йе диˈвилис'а / а туˈд'і шо там ˈмали то так пиˈкли та туˈд'і реˈцепту ˈтого не ˈбуло бо там ˈмасла не ˈбуло // – *А як ви пекли паску?* – Ну так ˈсаме ˈпаску так ˈсаме пиˈкла рожчиˈн'ала ўже йак теˈпер йа пиˈчу ˈпаску то ўже теˈпер йе і ˈмасла і киˈдайеш туˈди і уˈл'ійу ˈл'айеш ˈйайц'а ˈб'йеш туˈди ўже ˈзара ˈдобра ˈпаска а туˈд'і не ˈбуло туˈд'і таˈко аˈле вуˈно ўс'о таˈке буˈло в ˈтис'ачу раз ˈлуче йак ˈзара ўс'о йе йак вуˈно буˈло п'іˈсне туˈд'і ˈл'уди буˈли гоˈлодн'і ˈйісти ˈхт'іли то вуˈни не шчиˈталис'а вуˈно ўс'о ˈбуло ˈдобре // т'ій таˈке // (Богуцька С.С., 1928 р.н., с. Чемериське, Барський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На Веˈликден' т'ій на Веˈликден' так ˈсамо пикˈли / пикˈли с'ˈв'іжиї хл'б пˈросто с'ˈв'іжиї шоˈби буў на на с'ˈв'ата / о ўже пеˈче ˈкае / а ˈнин'ки

спикˈла хˈл'іба / ˈзаўтра ˈкае буˈду ˈпаски пикˈти / там то таˈк'е / а таˈкиї шоб в'ін йаˈкиї в'ін ˈмайе ˈбути / хл'іб йе хл'іб // – *Рецепт паски.* – Там шо там тˈреба йаˈйец' баˈгато іі моло ˈка / йаˈйец' шоˈби ии рошчиˈнити та ии ˈвибити ˈгарно / то воˈна тоˈд'і ˈжоўта ˈгарна виˈходит і ˈтожи так ˈсамо тˈреба шоˈби ии шоˈби буˈла т'іши ˈна / шоˈби н'іхˈто ни м'іˈшав йак хаˈз'аїка це ўс'о ˈробит о / іі ˈвесило йа ж ˈкау шо буˈло шоб шоˈби буˈло / бо це бо це ˈрад'існе це воскреˈс'ін':а Іˈсуса Христа / то це ˈдужи ˈл'уди ˈрадувалис'а шо це так ˈшоби буˈло / ее шоˈби буˈло ўдаˈлос'а ўс'о до до ˈд'ела // – *Повір'я і забобони, пов'язані з випіканням паски.* – Пекˈли йак коˈму виˈходило / коˈму виˈходило то тоˈд'і пикˈли / но пикˈли то ше ї з четверˈга / ну ў суˈботу то ни ˈможна ўже це факт н'і хˈл'іба / н'і ˈпаски ше т'ім ˈбол'е о // аа так то таˈких забоˈбон'іў ни зˈнайу / йа ж ˈкау коˈму коˈли виˈходило тоˈд'і тоˈд'і ї п'ік / а ˈзара воˈше ўже н'іхˈто ни ˈхоче пикˈти / бо бо ўже пеˈче derˈжава // (Поперечна З.М., 1942 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На ˈПаску пикˈли пасˈки п'ідˈсолен'і і соˈлодк'і // п'ідˈсолен'і це ваˈжалос' шо це ˈйісти коўбаˈсу холоˈдец' на Веˈликдень з таˈкойу ˈпаскойу / зˈначит' це буˈла з ˈб'ілойі ˈтеж муˈки / но ˈт'іки не зˈдобна пˈросто зверˈчаїне / звиˈчаїниї хл'іб ˈт'іки з ˈб'ілойі муˈки / а ўже дˈругиї вар'іˈант це буў соˈлодк'і і з ˈйаїц'ами з ˈмаслом з смеˈтанойу / воˈни буˈли зˈдобн'і // (Богословцева О. І., 1949 р.н., с. Сербинівці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

А на Виˈликден' ˈтоже ˈхл'іп / пасˈки // – *А рецепт паски розкажіть, будь ласка.* – Реˈцепт ˈпаски? ну то йак // на мул... сˈпражила мулуˈко шоп буˈло // тоˈд'і ˈтожи дˈрожд'іў // рожчиˈнила так / а поˈтом / зам'іс.. ше тˈрохи ˈцего йак воˈно? ˈйаїц'а ˈсахар / цевоˈго ўс'о таˈке / і / йа не ˈзнайу ўже йак назˈвати / іˈз'ум / киˈдала ˈтожи ў ˈпаску / о / тиˈї ˈтожи зам'іˈсила тиї таˈк'і / йак воˈни скаˈзати / таˈк'і каструл'ˈки / кружечˈки / тиї по тˈрошки накиˈдала / тиˈї таˈк'і пасочˈки буˈли // – *Так і називали пасочки, іншої назви не було?* – ˈПасочка // – *А паски, не було сирних пасок у нас?* – Йа не пеˈиˈкла ˈсирних паˈсок // – *Але були?* – Буˈли / но йа не пеˈиˈкла // – *А сирні паски так і називались пасками?* – Да // сир ˈтожи / ˈйаїц'а / цеї йак воˈно / ван'іˈл'ін / о / ˈсахар і це ўс'о закоˈлочували / і ˈтоже в ˈп'йецу пеˈиˈкли так ˈсирну ˈпаску // – *А були якісь заборони чи повір'я пов'язані з паскою?* – Н'е // н'іˈчо таˈкого не було // за / за моˈйі / за моˈйі роˈки / о // а йе таˈка ˈпасочка шо п'ідˈр'іпала / ну так ˈшишку ˈвигнала / і каˈзали шо це напикˈли оф'іˈцер'іў *(сміється)* // – *А чого саме*

офіцерів? – Да йа... бо ˈн'іби / йак кашˈкет // – *А паску зверху колись чимось посипали?* – Йиїˈц'ом масˈтили і ўс'о // (Лучко Є.Д., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну ˈпасочку шо це пикˈли с'п'іц'іˈал'ниї хл'іб / бо це ˈпасочка / ˈпасочка воˈна ни поˈвин:а ˈбути соˈлотка / воˈна поˈвин:а ˈбути хл'іб / бо ти прийшˈла з ˈцеркви тиї йоˈго із ˈйайічком з коўбаˈсойу буˈдеш ˈйісточки / а соˈлотка ˈпасочка це таˈке / сˈладост'// *–А пасочку і хліб пекли з одного тіста чи робили різне?*– Йа ни зˈнайу / йа ˈробл'у по ˈнин'і ден' з йідˈного ˈт'іста // ну ˈт'іки то шо тˈреба ˈдуже / бо це ˈаркуш[1] йа ˈробл'у / то цеи тˈреба ˈдуже ˈБогу моˈлитис'а // *– А були якісь заборони та повір'я, пов'язані з паскою?* – ˈМожи і буˈли / но йа ўже ˈтого ни ˈпомн'у // (Павлишина М.В., 1959 р.н., с. Лозова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Айа // зˈдобн'і на ˈПаску / зˈдобн'і ˈпекли // биˈли ˈйайц'і ˈкидали тˈрошки ˈмасла а там ше йакиїс' іˈз'ум буў / бо теˈпер баˈгато… а коˈлис' то а іˈз'ум то зˈдаўна киˈдали в ˈпаску / оце йа ˈв'ідколи йа поˈчала пеˈку шо наˈчала ˈпекти ˈтої ˈіз'ум то буў ˈпойаўлаўс'а / т'ії ˈйайце або ˈмасло або тˈрошки сˈметани а шеї ˈсирватка ˈгарно висˈходили ˈп'ісл'а ˈсирватки // т'ії таˈко тоˈго тˈрошки, тоˈго тˈрошки нам'іˈшайу це ˈпотом таˈко киˈну ˈполовину а воˈно ˈросте аж зˈверхи ше ўˈсиходит' у ˈп'йецу ше п'ідсˈкакуйет і ˈгарно загˈн'ітит'с'а // *– А які можуть бути заборони пов'язані і повіри з випікання паски?* – Коˈлис' було / коˈлис' буˈли ну д'іˈтеї… то не пусˈкали ˈд'ітеї у ˈцеркву // – А *у самому процесі випікання?* – Н'е / пекˈти ˈБоже // гоˈтоў шо ˈмайеш і гоˈтуї та ше ˈнесли на цˈвинтар // (Палій М.М., 1935 р.н., с. Руданське, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А на Веиˈлиґден' ˈпаска буˈла // пекˈли паски / пасˈки / табˈки пеикˈли ў риночˈках табˈки / ну здобˈне ˈт'істо ˈдуже таˈк'і ўс'о ˈбили баˈгато йаˈйец' / о / киˈдали ˈмасло / оˈл'ійу ˈл'али / таˈк'і пекˈли зˈдоби / зˈдобне ˈт'істо / то це тої ˈпаска саˈмо соˈбойу / а у ˈриноц'і / ў ринˈках таˈких чи це ў таˈких коструˈлˈках / це ше табˈки пикˈли / о / воˈни ж теˈпер пеˈчуц'а так / ше св'е тої / В'іˈкус'// о / іˈде / приˈход'ат д'іˈти до приˈнос'ат веˈчеру чи тої / чи на ˈПаску приˈход'ат'/ об'іˈзат'ел'но крашанˈки краˈсили / о / і тої і цеї пасˈки пекˈли / о / мˈн'асо зап'іˈкали / це ўс'о ў пеˈч'і буˈло / це

[1] Аркуш – свячений білий хліб.

ўс'о во|но бу|ло |дуже |добре / о // – *Які були заборони і повір'я пов'язані з паскою?* – Забо|рони бу|ли / йак // – *І повір'я пов'язані з паскою.* – Е / по|в'ірйа / йак це |пон'ати // іс|тор'ійа // а|га / ну йак ска|зати / Хри^{е}с|тос воск|рес / христу|валис'а ўс'і / а т'і тої / Хрис|тос воск|рес / во|йіст'іну воск|рес в'ід|казували / о / сп'і|вали |коло |церкви |дуже |гарн'і ви|водили кри|вового тан|ц'а діў|чата ў |вишитих сороч|ках / в'ін ш|ос' не |добриї це / в'іт' / у |вишитих сороч|ках / та|ких тої / хустин|ки б|рали та|к'і носо|в'і / о // |кажна |д'іўчина |мала |хустку / но хус|тинку носо|ву / вишиту при чом / і з|в'азували ц'і хустин|ки / |кажда б|рала хус|тинку / та ў сво|йу |руку / а та за й|ійі хус|тинку / і так круш|ка ви|водили / тан|ц'а кри|вого / тої / кри|вого тан|ц'а во|ни тої / нази|валос'а / на |Паску / |коло |церкви це так ро|били / о / і христу|валис'а / Хрис|тос воск|рес / отаке йа з|найу / |можна ба|гато |дечого гово|рити // (Нечипоренко М.В., 1946 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На |Паску пе|чец'а |паска / |тоже з му|ки |вишчого |сорту пе|чец'а і цей ос' та|кий хл'і|бец' / та|ка ц'а |бапка // так і нази|вайец'а // ну ў |р'ізних |селах по |р'ізному нази|вайут' нази|вайут' ну |б'іш'іс'т' нази|вайут' шо це |паска / а йе нази|вайут' шо |бапка теж // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А з |сиром / ну з |сиром / пи|кли / на |Паску пи|кли |бапку / зап'і|кали / пи|кли п'ір'і|шки з |сиром / ше шо з |сиром |можна пи|кти / а ро|били ц'у|во / сир цеї га|ланс'киї / |бриндза / |бриндза та|ка |б'іла-|б'іла |бриндза / а |б'іл'ше йа не |знайу шо // – *Якийсь рецепт, може?* – На шо? на |бапку? – *Там де сир є?* – А на / |бапку шо / сир / |йаїц'і / |сахар / ван'і|л'ін / ше шо ки|дали ту|да // н'і|би вже ўс'о / а на / а на сир ци|вої га|ланс'кий то во|ни |йакос' / в'і|тц'іжували і // йак це / прити|скали чи шо і полу|чаўс'а / га|ланс'киї сир // на|верно шо так / да // (Гавурська Н.В., 1948 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на Ве^{и}|лиґден' |паска бу|ла // пек|ли паски / пас|ки / баб|ки пе^{и}к|ли ў риноч|ках баб|ки / ну здоб|не |т'істо |дуже та|к'і ўс'о |били ба|гато йа|йец' / о / ки|дали |масло / о|л'ійу |л'али / та|к'і пек|ли з|доби / з|добне |т'істо / то це тої |паска са|мо со|бойу / а у |риноц'і / ў рин|ках та|ких чи це ў та|ких кострул'|ках / це ше баб|ки пик|ли / о / во|ни ж те|пер пе|чуц'а так // о / при|ход'ат д'і|ти до при|нос'ат ве|черу чи тої / чи на |Паску при|ход'ат' / об'і|зат'ел'но крашан|ки кра|сили / о / і тої і цеї пас|ки

пекˈли / о / мˈн'асо зап'іˈкали / це ўс'о ў пеˈч'і буˈло / це ўс'о воˈно буˈло ˈдуже ˈдобре // (Адамчук О.Г., 1949 р.н., с. Кудіївці, Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

Ну ˈпаску ˈмона йаˈкраз на ˈПаску ˈйісти / а не ˈможна ўже так йак ˈзараз ˈд'іти б'іˈжат'/ ої ˈбабушка даї /ої ˈмама даї с'уˈди // а тоˈд'і йак ўже на ˈдругиї ден' / йак ˈпервиї ден' св'ат / ˈПаска / ми поˈвин':і крашаноˈчки / поˈставити таˈр'ілочку / поˈр'ізати цеї // а коˈлись ше не ˈр'ізали / а ўс'о лоˈмали / не ˈр'ізали ноˈжом / не ˈможна ˈстрого ˈнастрого буˈло / йак так йак воˈно поˈвин':о ˈбути // йак ˈдаже ˈўс'аке і ту каˈпусточку / ˈтойі колˈбаска // *– А ви знаєте якісь рецепти паски, можливо?* – Ну там шо добаўˈл'айец':а // ну муˈка / ˈйайічка / найбаˈгато / оˈл'іїчик / теˈ[и]пер цеї ван'іˈл'інка / моло ˈчко / но ше ˈб'іше шо ше рошчиˈн'айут' на сиˈровац':і / ˈтоже ˈдуже ˈдобре / но маргаˈр'іну не киˈдайец'а бо воˈно забиˈвайец'а / шо там ше ˈтрошки ˈсол'і ˈпушечку / кидаˈйец'а ˈтоже // шо там ше / чеˈкаїте // шо там ше до ˈпаски клаˈдец'а // ну так ўс'о муˈка / ˈйайічка / оˈл'іїчик / ˈтрошки йа ж ˈкажу ˈсол'ки / ˈсахар ˈтрошки / ше киˈдайец':а іˈз'умчик / шоб в'ін ˈтоже буў цеїˈго / ну шо там ше / ну ˈзверха посиˈпайец':а ˈтоже / кв'ітоˈчки ˈроблат' / а на Р'іˈздво / тої / на ˈПаску ˈйайічка йак ˈкрас'ат / то йа ўже з ˈцими з уˈзорчиками ˈзробл'у / Іˈсус Хриˈстос / ўс'о ўс'о там йе / кв'ітоˈчки // ну за ˈПаску так воˈно ну там ўс'о / пеˈчец'а воˈно ўс'о / добаўˈл'айец'а // (Андрущук Ю.С., 1948 р.н., смт. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

Коˈ[у]лис' / не м'іˈшили таˈко ў маˈн'ун'ких мисоˈчках / а веˈлик'ій ˈмисц'і / заˈм'іс'ували / хл'іп / ус'о / на паˈски шо роˈсказувати // роˈзводиц':а … ну на ˈпаску шо / моло ˈчко / к'іп'аˈт'ат моло ˈчко // поˈтому / простиˈгайе моло ˈчко ˈтрошки киˈдайут / ˈмасло / маргаˈр'інчик / вот / йаˈйечка / ˈсахар / уб'іˈзат'іл'но / ˈсол'ки / оˈпйат' / ˈсол'ки / ˈтод'і ˈдал'ше / ˈсол'і / ˈйайц'а / ˈмасло / маргаˈр'інчик / іˈз'умчик // вот / шо ше ˈб'іше киˈдайут // ўс'о / ўс'о / муˈку / ˈм'іс'ат' / і оˈпйат' же шоп ў ˈхат'і буˈла т'іши ˈна // т'іши ˈна / мир і ˈзлагода / ˈл'удина поˈвин:а хаˈз'аїка м'іˈсити / з / настроˈйен'ійем … ˈж'інка поˈви:на да / з наˈтхнен:'ам ˈбути / о / то тоˈд'і ўс'о ўс'іˈгда поˈлучиц'а ˈвим'ісити хаˈрашо / поˈставити ˈсходити // ну ваˈн'іл'ки ˈтреба ше доˈбавити об'іˈзат'іл'но ше шо ˈб'іше // на паˈски / о / ўс'о / з'іˈ[й]шло рас / ˈвим'ісити ˈдругиї рас // о / оˈпйат' поˈставити шоб з'іˈ[й]шло // і оˈпйат' / тоˈд'і це шо / ˈдругиї раз а ˈтрет'ій раз ўже ˈвим'ісити / і роскла ˈдати ў ˈформочки / ˈформочки масˈт'ат ˈжиром / не уˈл'ійом / а / ˈжиром сви ˈн:им ˈжиром // да / і розклаˈдайут йоˈго ў ˈформочки / ў

ˈформочках п'ід'иˈшло / масˈт'ат йаˈйечком / ˈсипл'ат ўˈс'ак'і приˈсипочки / пере|хрешчуйут // п'іч // чи ˈкажну ˈц'уйу / і / ˈстаўл'ат // шоб воˈно пиˈклос'а / ˈдуже ˈдобре пулуˈчайец':а // (Дремух Т.В., 1950 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Да да да / заˈбула скаˈзати шо на ˈПаску пикˈли // баа ˈбабку / ˈбабку ˈсирну // це беˈрец'а ˈсир // ˈйаїц'а ˈмасло ўс'о заˈм'ішуйец'а і ў ˈформ'і вип'іˈкали таˈку ˈсирну ˈбапку / воˈна насˈт'іки / ваˈн'іл'ки ше туˈди воˈна соˈлодка / смачˈна пахˈн'уча // (Когут М.С., 1955 р.н., с. Сербинівці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Веˈликден' йак йа ўже каˈзала шо т'і ўс'і пол'іˈн'а йаˈк'і склаˈдалис'а пˈрот'агом уˈс'ого ˈпосту коˈли пикˈлос'а … почиˈнали пекˈти паску // ˈпаску пекˈли ў ˈЧистиї чеᵘˈтˈвер / це буў ˈЧистиї чеᵘˈтˈвер / це ˈпоки там … ў ˈЧистиї чеᵘˈтˈвер тої зам'іˈтайе / тої подˈв'ір' ˈробе / а хаˈз'аїка зан'іˈмайец'а ˈт'іки ˈпаскойу / зˈначит' зн'іˈмалис'а т'і пол'іˈн'аки / воˈни буˈли ˈвисушен'і / фс'о розˈводилас'а ˈпаска … зн'іˈмалис'а з наˈмисника ўс'і ц'і приᵉˈпˈрави / і коˈричку і ваˈн'іл'ку // шоб ˈпаска з'ійˈшла це тˈреба буˈло шоб ˈтепло буˈло ў ˈхат'і / розˈпал'увалас'а ше не ˈп'іч / це паˈлилас'а плиˈта шоб дух буў ˈтеплиї ў ˈхат'і…ˈпаска це ж ритуˈал'не ˈпечиᵉˈво…ну даˈсиш ˈб'іл'ше ˈцукру / воˈно ж ўпаˈде … голоўˈне сˈпок'ії / ˈбажано шеї молитˈви і ˈдобр'і думˈки / побаˈжан'а ўс'ім добˈра / ˈміру / зˈлагоди… // пекˈлас' сирˈна ˈбапка / на ˈПаску … це такˈа буˈла ˈрозк'іш … бˈраўс'а сир / сир ˈтерли ў маˈк'ітр'і шоб в'ін буў без грудоˈчок обоўйазˈково / там ше тоже добаўˈл'аўс'а крохˈмал // зˈнач'іт' йаˈйечка / крохˈмал / ванˈ'іл'ка / коˈричка / ˈцукор / оˈце ўсе добаўˈл'алос'а / і воˈно саˈдилос'а ўже каˈн'ешно ˈп'ісл'а ˈпа'ски / коˈли ˈпаску виˈт'агували / п'іч ше буˈла ˈтепла і дл'а ˈсиру не тˈреба буˈло баˈгато ... киˈдали роˈдзинки // п'іч ўже буˈла ˈвихолола / сирт'іки маў стуˈжар'іти і пропеᵘˈкˈтис'а / зˈв'ідти сиˈроватка ˈмала ˈвийти / ˈтакшо засуˈвалас'а туˈди оˈц'а ˈсирна ˈпасочка // (Шевченко М.К., 1948 р.н., с. Рубань, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну / йа то / ўже оˈстан':е ˈўремйа / то рос:чиˈн'ала / ну ˈтрохи добавˈл'ала ˈб'іше ˈмасла / і-е-е / ˈц'ого // а так в ˈмене таˈка буˈла / не ˈт'іки ў ˈмене / … / а ˈможе / … / йа ни ˈскажу / ў ˈкого / шо це ў ˈмене таˈка буˈла / и-е-е / ˈпорц'ійа дл'а пир'іˈшк'іў / ˈл'ітра моло|ка чиⁱ сиˈроватки / е-е-е / три стаˈкана с / ˈсахару / ˈдес'іт' йаˈйец' / ˈпач'ка маргаˈр'іну / шо йа ше заˈбула ˈдрошч'і / ї ˈдрошч'і // ˈдрошч'і то йа / и-и / ˈбрала ˈп'іўтори ˈпачки

ўже йак на / на ˈПаску / і-и-и / це / ўс'о / м'іˈсила неᵘ рос:чиˈн'ала / м'іˈсила / ĭ воˈно ˈсходило / ĭ таˈке не заˈтоўчане / ĭ ˈдобре ˈт'іки даˈвала ˈвисходити ўже / а поˈтом / вироˈбл'ала ĭ зноў шоб ˈдобре висходило / е-у-у / ўже ў ˈформах / то ˈдуже тоˈд'і ˈгарне ˈт'істо таˈке / пуˈгке / негліˈўке не / и-и / н'іˈчо / ˈгарне // (Скрипник Г.О., 1937 р.н., с. Чаульське, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

По'том на Ве'ликден' / пик'ли 'паску і та'кий х'л'іп / хл'іп т'реба / і 'паску пиᵉк'ли / ну реᵘ'цепт 'паски / вос'ім'сот г'рам / б'рали / 'борошна / т'риста м'іл'і'л'ітр'іў моло'ка / пйади'с'ат г'рам с'в'іжих д'рожд'ів / три йаї'ц'і / д'в'іст'і г'рам 'сахару / сто пйади'с'ат г'рам 'масла / д'в'іст'і пйатдеᵘ'с'ат г'рам сми'тани / т'рошки / и-и-и / ван'і'л'іну чи ва'н'іл'ного 'сахару дв'і 'ложечки 'чаїних / т'риста г'рам ро'дзинок / ну п'іў 'чайнойі 'ложечи 'сол'і / і од'не йа 'це шоб то'д'і змас'тити з'верха / рошчи'н'али / и-и / б'рали п'ід'ігр'і'вали моло'ко / рошчи'н'али д'рожд'і / т'рошки 'сахару ту'ди / ко'ли д'рожд'і п'ід'іїш'ли / то'д'і / и-и-и / розби'вайут 'йаїц'а / од'д'ел'но жоўт'ки / од'д'ел'но б'іл'ки / жоўт'ки з остал'ним 'сахаром / пере'м'ішуйут / а б'іл'ки зби'вайут на 'п'іну / 'б'ілу та'ку шоб / пиш'н'іш'і бу'ли / 'паски / і пома'лен'ко ви'м'ішуйут впе'ред жоўт'ки / то'д'і б'іл'ки / то'д'і 'масло / е-е-е / 'масло не рос'топл'уут / а так шоб во'но роз'м'ахло сто'йало / м'йах'ке / роз'м'іш'уйут / 'лийут ше сми'тану ту'ди / і с'таўл'ат шоб во'но п'ід'іїш'ло / дес' пйади'с'ат ш'ій'с'ат миᵉ'нут ну хви'лин / шоб во'но п'ід'іїш'ло / по'том з'ноў пере'м'ішуйут і добаў'лайут ро'дзинки / а ро'дзинки тим' часом 'поки це 'т'істо п'ід'ходило ро'дзинки на'мочували 'теплойу во'дичкойу шоб во'ни роз'м'йахли / по'том во'дичку з'л'али а ро'дзинки чут' 'чут' просу'шили / ну 'можна йіх об'сипати / е-е / му'койу шоб во'ни 'луче рос роз'ійш'лис'а по 'т'істов'і / о / і ви'м'іс'уйут цей і остал'ну му'ку виси'пайут уже / і ви'м'ішуйут / і с'таўл'ат з'ноў шоб во'но п'ід'іїш'ло / з'ноў во'но пйади'с'ат / миᵉ'нут / чи 'сорок п'і'д'іїде / і то'д'і ўже ви'м'іс'уйут кла'дут у 'форми / т'рет'у час'тину 'форми / кла'дут / 'цего 'т'іста / во'но то'д'і під'ходит д'вацит' пйат' / ну т'рицит' миᵉ'нут / п'і'д'іїде / а ду'хоўку ну 'зара ўже ў ду'хоўках / а ко'лис' ў 'печах / 'печ'і про'пал'ували / ўже то'д'і кла'дут йі'йі ў п'іч і то'д'і ўже спек'лас'а 'паска / вита'гайут / і укра'шайут то'д'і / з'верха / поли'вайут / чи гла'зуройу / 'роблат 'зараз гла'зур'і / а ко'лис не ро'били ж 'н'ічо / п'росто 'т'іки йаї'ц'ом з'масц'ували і ўс'о // ну ко'ли 'паску ше начи'найеш м'і'сити там / чи чи ро'бити шос' з 'паскойу неᵘ т'реба / н'іс'ким

сва|ритис'а / ни^{е} |бути пас'і|йон:им / |бути ве|селим / е-и / помо|литис'а |Богов'і об'і|зат'іл'но т|реба / і |буде ўс'о хара|шо // (Остапенко Г.В., 1946 р.н., сел. Брацлав, Немирівський р-н, Вінницька обл.).

А на Ве^{и}|ликден' то шо па|ски пе^{и}|чут / а а хл'іб та|кий |самий // – *Рецепт паски знаєте*? – ван'і|л'інки ки|дали / ки|дали |сахару / от |масло / |тоже ту|ди шо б бу|ла |паска |здобна // – *Заборони і повір'я, пов'язані з паскою/бабкою?* – н'е н'е |н'ійаких забо|рон'іў не |було / |кожна пе^{и}к|ла ха|з'аїка по с|вому |паску / ўс'і пас|ки бу|ли не од'і|наков'і та з|найе так пек|ти а та з|найе так та |б'іл'ше з|добних а та |б'іл'ше / |опш'ім пас|ки пе|чут у су|боту вес' час / ў су|боту пас|ки пе^{и}|чут ўс'о до^{у}|дайут шо б бу|ло йа ж |кажу ц'і ўс'і / ван'і|л'інка |сахар |масло це ўс'о т|реба шо б во|но бу|ло / і розчи|н'айут і вип'і|кайут пас|ки // (Татарова В. І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На св'а|та пе^{и}к|ли спе|ц'ал'ниї хл'іп / на |Паску пек|ли |пасоч'ки а|бо |бапку / роб|или о|пару з д|р'іж':іў / моло|ка/ |ц:укру / добаў|л'али му|ку / дес' о|пара сто|йіт' п'іў го|дини / пот'ім добаў|л'айут' |решту |борошна / |йаїц'а / с|бит'і с |ц:укром і |с'іл'у / добаў|л'айут' рос|топле^{и}не |масло / ван'і|л'ін / і|з'ум / с|таўл'ат' п'ід|ходити та ко|ли |висходит' вироб|л'айут' |формоч'ки / |маст'ат' йаї|цем та вип'і|кайут' в ду|хоўц'і до го|тоўнос'т'і // ко|ли п'ід|ходит' |т'істо не |майе |бути п|рот'аг'іў / |майут' |бути |добр'і дум|ки / |настр'ії // (Федоришина С., 1951 р.н., м. Ладижин, Гайсинський р-н, Віннцька обл., 2023 р.).

А на |Паску / пек|ли на Ве|ликден' / |паски ну / ну о|бично ста|ралис'а з |б'ілого х|л'іба / т|рошки присо|лод'ували / хто там / то|д'і ва|н'іл'ки |тейі не |було / о|це так шо чут' со|лодке / або о|л'ійі т|рошки |б'іл'ше ў|л'айу шоб в'ін буў |наче / |паски чут' чут' здоб|н'іш'і / і ўс'о / і н'і|чо то|д'і / те|пер б'іл'ш ви|думуйут' |л'уди ўже ў|с'акойі ў|с'ачини / а то|д'і обикно|вена |пасочка / помас|тиў йаї|ц'ом і ўс'о і та|к'і |паски / |т'іки б'і|л'ійш'і ста|ралис'а / буў чут' |виїшчиї сорт і |нижче бу|ло / таї так то|д'і і пек|ли / то хл'іб та|киї йак і о|бично / а |паски б'і|л'ійш'і т|рошки / ну |жили то|д'і |л'уди б'ід|н'ішче / таї оце та|ке // – *А якісь заборони і повіря повязані з паскою були?* – Не з|найу н'і|чо там / н'і|йаких забо|рон / н'і|чо не з|найу // (Корнійчук І.Г., 1941 р.н., с. Карбівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На ве|кли на Ве|ликден' то|д'і пе|кли |пран'іки / пе|кли пир'і|жки / пе|кли па|ски // ну та|ке ўс'о |вип'ічку та|ку ро|били // – *Рецепт паски.* – Ої / йа ўже ре|цепт |паски не зга|дайу / бо йа ўже |дуже ста|ра ї н'і|чого не пе|чу ўже дав|нен'ко // – *Які були заборони, пов'язані з випіканням паски?* – Ну |паску / |паска пе|чец'а // |др'ішч'і п'ід|била / |сахар добаў|л'айец'а / |йаїц'а / |масло о // ну та|ке ўс'о // сме|тани |даже зо |дв'і / зо |три |лошки |можна |кинути // і зам'і|сити / і |зразу ки|дати / ну так ў |нас |мама пе|кла / і йа і |зразу зам'і|сила і ў |ринки поки|дала / |менше по п'іў |ринки і ви|сход'уйе / не |треба йо|го че|кати шоб |в'ін |висходив / а то|д'і йо|го ўже наки|дати йак хл'іп наки|дайут' // – *А що таке ринки?* – Ну та|к'і дл'а па|сок спеці|ал'но |паска ве|лик'і / ну во|ни |звалис'а |ринками / то|му шо / ну ж пе|чут' па|ски во|ни ж ви|сок'і / вуз'|кі но це во|ни |ринками // то|д'і во|ни та|к'і чере|пл'ан'і чоло|в'іки ро|били / ви|пал'ували ў |селах // (Романь М.А., 1938 р.н., с. Зятківці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На па на Ве|ликден' о|с'о па|ски |будем пе|кти // – *Рецепт паски.* – |Опшим йа |бйу |йайц'а |т'іки жоў|тки // |сахар / |йаїца // зби|вайу жоў|тки / |л':айу |пражаного молока // |спражити моло|чко / так з |л'ітру і / |л'ітру си|роватки // і то|д'і / за|м'ішуйу / марга|р'іну |пачечку / |пачку марга|р'іну ў ц'у стогра|мову // це ўс'о йа рос|топл'уйу / і то|д'і п'ідби|вайу |др'ішч'і п'ідби|вайу ту|то ц'і |др'ішч'і / п'іді|и|йшли / ц'а ро|шчинка // то|д'і вили|вайу ў кас|трул'у і |м'ісу / зам'і|сила // во|ни ўже з'ії|шло // то|д'і накла|дайу ў коробо|чки чи но чи йе та|к'і квар|ти чи ў каст|рул'ки // ў |мене |дес' на пе|ч'і йе та|к'і |риночки / то ше |давн'і т'і |риночки та|к'і // ии із |глини / |глин'ан'і та|к'і |риночки ше |риночки йе // кла|ду ў т'і |риночки і ў |п'іч ўсу|вайу і // – *А зверху чим посипаєте?* – А |зверху // поси|пайу йаї|ц'ом поси|пайу // ии / ко|ли |пудройу // ну йа та|ко |маст'у йай|це із |сахаром // зма|стила і жоў|ток / жоў|ток / |т'іки жов|ток // а то|д'і |хочу приси|пайу цимго|го *(показує)* а |хочу й не приси|пайу і цимго|го о|со по|сипала цимго|го йаг'і|дками і ўс'о / на |тому і на |тому приста|йе |наче ше |крашче йак оце |б'іле // – *А ізюм кидаєте?* – Ки|дайу // да / да // і|з'ум ки|дайу // ко|ли йе поро|шок цеї із ии з |того ап'і|с'ін'іў чи з л'і|мони пере|терти // ў |мене бу|вало вс'іг|да поро|шки ц'і йе // йа |висушу і там на мн'асо|рубку пере|мел'у йо|го на поро|шок / і |того поро|шку |сипл'у ше у па|ски |сипл'у // – *Всередину чи зверху присипаєте?* – Н'е / ў |т'істо // ў |т'істо і |м'іс'у // – *Які були заборони, пов'язані з випіканням паски?* – Н'е / не |були // – *Коли*

зазвичай печете паски? – Ну йа ˈпаска ўже той ў суˈботу пеᵘˈчу аˈбо ў чеˈтвер пеᵘˈчу // а ў ˈпйатниц'у не пеᵘˈчу // (Сяба Г.Я., 1940 р.н., с. Зятківці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

ˈПаску пекˈли // ну йак йа тоˈб'і сˈкажу / теˈпер таˈких ˈпасок не пеˈчут' // – *Розкажіть, як колись пекли?* – Ну розчиˈн'али / кип'аˈтили / ну / ˈтоже йак баˈгато пеˈчеш ўˈринками / ў ˈмене йе ˈринки ў ˈчому пекˈли ˈпаску / йакˈшо ў ˈд'іжч'і розчиˈн'али так / моло̀ко кип'аˈтили / ну розˈводили тоˈд'і добаўˈл'али жир / йаˈкиї жир / ну теˈпер в'ін назиˈвайец:'а / маргаˈр'ін / а йак йе коˈрова / то даˈвали / ˈмасло ў ˈкого йаˈке йе / а йак н'е / то йак оˈс'о пороˈс'а ˈкол'ат' таї йе це ˈсало / тоˈпили / і ˈтоже даˈвали цеї жир / даˈвали диˈс'аток йаˈйец'/ ˈбили / збиˈвали йоˈго / руˈками теˈпер маˈшинка ўс'о раˈботайе / і це ўс'о м'іˈшали м'іˈшали із моло̀ком / дˈрошч'і тоˈд'і / тепˈлен'к'і муˈку / ˈгарна шоб муˈка буˈла ˈтоже / ˈвишчиї ˈсорт і це даˈйут' шчоб воˈна з'іˈйшла / йак воˈна ˈгарна з'іˈйшла ц'а це ўс'о воˈно таˈке не ˈдуже р'ідˈке шоб буˈло / а таˈке ну йак хаˈз'аїка то воˈна розбиˈрайец:'а ў жиˈт':і / і йаˈке воˈно ˈмайе ˈбути / бо пеˈчеш ўс'о ўˈрем'а пекˈли ўˈдома / напˈриклад у ˈмене і горшˈки / і мак'інˈтри / і ринˈки / і веˈлик'і висˈки / і веˈлик'і ц'іˈго горшˈки / ну таˈк'і велиˈчезн'і… ну моло̀ко кип'аˈтиш / ў ˈкого ˈнема то сиˈроваткойу цеˈго роˈбили / дˈрошч'і даˈйеш / розˈбоўтуйеш / муˈку даˈйеш хаˈрошу / ну хто йак маў і з ˈчого / і заˈм'іс'уйеш ˈтоже хто маў ˈд'іжки чи / каструˈл'і / чи висˈки / ну воно йак в ˈд'іжку то воˈно ˈлуч:е / воˈна ˈгарно сˈходе / а тоˈд'і пеˈчеш клаˈдеш / ў ˈтак'і ˈринки / а н'е тоˈд'і бˈрали ваˈрен:'а буˈло в жиˈл'ізних короˈбках таˈк'і ваˈрен:'а / по ˈл'ітр'і по дв'і / отаˈк'і ˈпасочки пикˈли / да / і ў п'іˈч'і / пеˈчеш а тоˈд'і / ˈгет' заˈбула час / чи два / ну воˈни сˈход'ат / ти поклаˈдеш / шоб воˈно ну ˈтепло / воˈно сˈходе / аж до гоˈри / аж зв'іцилˈго воˈно аж таке / ˈмастиш ˈт'іки жоўтˈком / йоˈго / це ˈт'істо / і леˈген'ко йоˈго / таˈка лоˈпата йе / дереˈв'ана до ˈц'ойі поˈри… // – *Заборони і повір'я, пов'язані з паскою/бабкою?* – Н'е / ну ˈл'уди саˈм'і соˈб'і / йак хто м'іг / тої пекˈли так хто йак м'іг // (Захарчишина В.М., 1938 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну на Веˈликден' звиˈчайно пасˈки пекˈлис'а // – *Рецепт пасочки? – (показує)* // нуу ў нас стаˈралис'а ˈпаски пекˈти / аˈбо ў четˈвер аˈбо ў суˈботу / ˈп'атниц'а неўˈдалиї ден' / о / но ˈдуже не ˈбажано ў суˈботу бо ˈможна з гаˈр'ачойу ˈб'ігти до ˈцеркви воˈна ше не ˈвихолоне *(сміється)* / ˈнач'іт'

ну йак пекˈли / розчиˈн'али дˈрошч'і / у тепˈлен'к'ій сиˈроваточ'ц'і / ооо / а ўже аж ˈпот'ім тˈрошки додаˈвали молочˈка / ооо / і коˈли ц'і дˈрошч'і / ну виграˈйут' / з'ійˈдут' / то тоˈд'і м'іˈсили м'іˈсили ў д'іˈж'і / таˈка буˈла спец'іˈал'на д'іˈж'і таˈка буˈла спец'іˈал'на ˈд'іжа ў йаˈк'ій м'іˈсили це ˈт'істо / ооо / і додаˈвали ўже ўс'і зˈдоби / і йаˈйечка / і тˈрошки ˈмаслечка / і бо ˈпаска / так йак і короˈваї / то ˈсам'і ˈсам'і смачˈн'і / ˈт'істо / хл'іˈби / то ˈсам'і смачˈн'і хл'іˈби // – *Заборони і повір'я, пов'язані з паскою/бабкою?* – Ну не зˈнайу йа забоˈрони //… // ну / цеї / не ˈбажано буˈло почиˈнати / йак от у Р'іздˈв'і ˈпоки ˈз'ірочка не ˈз'ійде / то ˈдоти н'іˈчого / то ˈгет' ˈложку в куˈт:'у не ўмоˈчали / отаˈка буˈла забоˈрона / а ˈпаску ˈтоже ўже йак посˈв'ат'ат'/ покˈропл'ат' / цеˈго / круˈгом ˈцеркви у ˈкошичках вистаˈв'л'али ц'і пасˈки / ооо / і стаˈралис' прикˈрити шоб / ˈзаздр'існе ˈоко там не гˈл'ануло / то / прикриˈвали таˈкими рушничˈками Христос воскˈрес / і цеї ўже йак посˈв'ат'ат' / ˈбат'ушка йак поˈходит' / покˈропит' / то ўже аж тоˈд'і дозвоˈл'алос'а / ну надˈйісти *(сміється)* / а так не дозвоˈл'алос'а ˈйісти // (Шаповалова Є.М., 1950 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Веˈликден' / е то теˈпер уже шо / на Веˈликден' то хˈл'іб не ˈдуже так ўже пекˈли / а пасˈки / пеˈчут' // – *А рецепт паски можете розказати?* – Реˈцепт то так так буˈло / так ˈсаме йак це / там // муˈка йе і с'о так то йак / рошˈчин'айут / то ˈробл'ат зноў / ˈп'іченку таˈку / дˈрошч'і теˈпер уже / пасˈки на дˈрошчах / ну вопˈше кау / бо тоˈд'і на ˈт'іс'ц'і буˈло / а ц'і / то / на дˈрошчах / то ˈтоже / розколоˈтили ў ˈмисц'і / буˈли мисˈки ˈт'іл'ки череˈп'ан'і / вˈз'али / т'і дˈрошч'і / і муˈки / цейі // ну хаї сиˈроватка ˈбуду каˈзати чи воˈда чи шо / розколоˈтили / це на пасˈки / розкаˈзати / то вже ї воˈно так / и дˈрошч'і цеї / і / зам'іˈсили / воˈна ў ˈмисц'і з'ішˈла / ˈп'ічанка / а там ўже / клаˈдут ˈйаїц'а / це с'о / сиˈроватка / йак ˈкого йе моло ˈко // ў нас так буˈло / шо моло ˈко заки ˈпит / ну ˈвихолони і на моло ˈц'і / тоˈд'і соˈб'і буˈдут ˈйаїц'а і с'о а це ў ˈмисц'і / це ўˈсен'ка / з'ішˈла / ˈп'ічанка / тоˈд'і це ўже коˈлот'ат // – *Чи були якісь забобони повязані з випіканням паски?*– То йак ˈпаска ос'о / чиˈтайец'а Веˈликден' ж маˈйе ну / неˈд'іл'а / то ўже так / у поneˈд'ілок не пекˈли пасˈки / а там уже / ˈс'одн'і четˈвер / це ˈЧистиї четˈвер чиˈтайец'а / то / йе шо с'одн'і пеˈчут / а теˈпер ˈб'ішу ˈчаст' суˈботу пеˈчут / ў ˈп'атниц'у не пекˈли / ў ˈп'атниц'у не пекˈлос'// (Панасюк

Н.О., 1937 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Ве|лиґден… *(думає)* цеї це хл'іп / |паски // – *Який рецепт паски?* Ре|цепт |паски на Ви^{е}|лиґден' це / ко|лис' пек|ли |тоже на моло|ц'і / там моло|ко зо два |йайічка // |гол'ійу // о|л'ійчику і та|киї вип'і|кали / не так йак |зара зо |масла// |виробила // – *Тоді не було цього всього?* – То|ді ўс'о|го |цего не |було та|кого // не б|уло так|ого / дит|ино / шо тод'і| бул|о так|е йак з|ара і ўс'ої // А забо|рони? забо|рони пик|ли |т'іки ў |цему… ў |чистиї чет|вер / або у в'іў|торок і ўс'о // вип'і|кали |паску / і |тоже т|реба бу|ло шоб тиши|на бу|ла / шоб не |дуже бу|ло/ шоб н'і|йа про|т'аґ'іў / перехрис|тити т|реба / бу|ло шоб |руки |чист'і бу|ли / шоб сам |чистиї буў і ўс'о // – *Одягнені може якось були спеціально?* – Ну йак за|вита /шоб не |було н'іґ|де з |теби |коси не ў|пали шоб |коси н'іґ / де не ў|пали шоб… // та ĭ йа ĭ те|пер так |само ĭ то|д'і так // (Сокор Г.Д., 1937 р.н., с. Ольгопіль, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Та ўс'і|л'ак'і ри|цепти йе // ну |йаґжи ж це|го ўс'о рошчи|нити і ўс'о ўс'о до|бавити / ў |н'ого / о // |йайичко ĭ |сахар і |масло і йе шо ĭ сми|тани лиш ўс'о по |порц'ійі та|ко бо йак пирида|сиш ка|заў тої ку|т'і |меду та ĭ / о // та ĭ так а то|д'і // це |тожи ўс'о воно шоб п'ід'ій|шло зу|с'ім цим а то|д'і вироб|л'ати ў |риночку нап|риклат і зноў шоб п'ід'ій|шло // ки|дати поло|вину // а шоб |поўно бу|ло // мас|тити |йайичком // – *А чим змащували оці формочки?* – О|л'ійом / о|л'ійом та|ко шоб в'ідста|вало // а йак на |Паску нап|риклад^{т} то і |масла добаў|л'айут чи марга|р'іну і о|л'ійчику та|ко і |йайечко |можна бо це так |йаґби п|разн'ічниї та|киї // а ў п'іст / а ў п'іст то це п'іс|нен'киї хл'іп чик о|л'ійчику |можна |л'ати лиш і |форми о|л'ійчиком мас|тити / о / ў п'іст / а йак ў с'в'а|та / так'і тор|жествин'і / ну ни лиш тор|жествин'і а от і п|разник чи шо та ĭ / і і на с|вад'бу так |само пик|ли та|к'і / хл'іп чик з|добниї // ну цеї хл'іп чик / пик|ли ну це шо так |йаґби ў |риноц':і то ту|да добаў|л'али |масла |йайечко шо / о а і шоб со|лоткиї буў а ўже ў п'і|ч'і ў цеї ў |форм'і / е то та|ки^{і} |тожи ў |н'ому ўс'о йе так |йаґби до то здоб|н'іш':ій / здоб|н'ішчиї шо / так на |пасочку так |йаґби / а а цеї та|ки^{і}ї со|б'і |йайечком помас|тити і |тожи в'ін ў |н'ому |тожи шоб бу|ло ўс'о ну тої со|лоткиї так // |паску і хл'іп чик та|киї ў |формах / |йайечком по|машчениї // п|равил'но на |Паску н'і|чо ни |можна ро|бити // це ўс'о ў нас |робиц'а ў су|боту // ў ни|д'іл'у ўже / і го|товимо ми ўс'о ў су|боту ĭ п|рот'іў ни|д'іл'і а ў ни|д'іл'у ўже с'в'ати|мо ў

ˈцеркв'і і / тоˈд'і / йіˈмо // (Соколова Г.Т., 1944 р.н., с. Демівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл.).

Ооо реˈцепт ˈпаски // нууу йа йоˈго вс'іґˈда пеˈчу по ˈц'ому риˈцептови // там іде / стаˈкан моло̆ка / дв'і ˈлошки ˈсараху / і / ˈс'емс'ат' грам дˈрожджˈіў / ˈробл'у таˈку бˈрашку / шоб воˈно / зброˈдило / а туˈд'і ў ˈмиску бйу дˈвац'ат' штук йаˈйец / ˈсахару с'імˈсот п'ійіˈс'ат' грам / ˈсипл'у / сто грам ˈмасла киˈдайу / сто грам / ˈтого / смеˈтани киˈдайу / і сто грам оˈл'ійі ˈл'айу // і це ўс'о виˈм'ішуйу / ваˈн'іл'ку киˈдайу / і йа ўс'о збиˈвайу / збиˈвалкойу йоˈго ˈсахар / ˈсахар і ˈйайц'і і це ўс'о / а туˈд'і ˈл'айу п'іў ˈл'ітру моло̆ка / і п'ідсиˈпайу по тˈрошки муˈки і начиˈнайу м'іˈсити пасˈки // ˈм'іс'у йа йіх ˈтоже / шоб не ˈбули твердˈ'і / бо воˈни буˈдут ˈсипатис'а / шоб буˈли поˈв'іл'н'і // і ˈм'іс'у йа / ˈц'илиї час // а туˈд'і клаˈду / завиˈвайу рушничˈком / ˈт'істо і клаˈду в ˈтепле ˈм'ісце шоб воˈно п'ід'ійшˈло / воˈно ˈгарно п'ід'ійшˈло / а туˈд'і йа ˈмаст'у ˈформи / і виклаˈдайу тˈрет'у часˈтину ˈформу / ˈц'ого ˈт'іста / і клаˈду оˈп'ат' / накриˈвайу рушничˈком шоб воˈно ˈгарно п'ід'ійшˈло // а туˈд'і / ўже саˈжайу ў п'іч / і пулуˈчайец'а ˈгарна / не тˈр'іскана н'іˈчо ˈдуже ˈгарна ˈпаска / і соˈлодка // – *Які були заборони і забобони, пов'язані з паскою?* – Забаˈбони буˈли // таˈк'і шо ў ниˈд'іл'у ˈрано ни ˈможна зам'іˈтати ˈхати // це ни ˈможна буˈло роˈбити // ііі // так // таˈких аш таˈких забаˈбон'іў йа аш ˈдуже ни ˈпомн'у но / ˈЧистиї читˈвер це треˈба буˈло прибˈрати ў ˈхат'і / поˈмити ўс'о / пукуˈпатис'а / бо це йе ˈЧистиї читˈвер // а так / шоб ў ˈхат'і буˈло ˈгарно / ˈчисто // таˈких / н'е / не ˈпомн'у таˈких забоˈбон'іў // – *А чи міг хтось бути сторонній під час приготування паски?* – Н'е / не поˈвино ˈбути / це йа поˈвина ˈбути саˈма суˈбі / у ˈхат'і // саˈма суˈб'і // моˈлитву прочиˈтала / і начиˈнайу / зан'іˈматис'а ˈпаскойу // шоб ў ˈмени буˈло ˈгарне настроˈйен'ійа / шоб йа суˈб'і / ˈдумала / йаˈка ў ˈмени пуˈлучиц'а ˈпаска / чи ˈгарна чи поˈгана / ˈпаска ни ˈможе ˈбути поˈгана / воˈна поˈвина вс'іґˈда ˈбути ˈгарна // (Зацерковна Н.П., 1947 р.н., с. Вищеольчедаїв, Муровано-куриловецький р-н, Вінницька обл.).

І так саˈме на Веˈликден' // – *Розкажіть рецепт паски.* – А реˈцепт'іў ˈпаски ˈдуже йе баˈгато // – *Ну який саме Ви пекли. Чи Ви не пекли?* – Ми ни пекˈли // а чоˈго / бо ниˈма коˈму ў нас ˈйісти // от лиˈшилос'а нас тˈройе // да / о // ˈпаска так саˈме рошчиˈн'айец'а / йак хл'іп / аˈле / аˈле / даˈйец'а ˈмасло / даˈйец'а ˈйайц'і / хот'а ў хл'іб йак буˈло баˈгато йаˈйец / то ˈможна ˈтоже буˈло / і на ˈсирвац'і пекˈли хл'іп / і йаˈйец ˈбили / йак баˈгато йаˈйац

де йо|го по|д'іти / та ї хл'іп |били / |шоби смач|н'іший буў // а |паска так |саме ўс'о йак на хл'іп |т'іл'ки / да|йец'а ше / |жиру // марга|р'ін чи |масло / і |йаїц'і // |йаїц'і не ба|гато / |шоб не |було за|бите |т'істо // – *Які заборони і повір'я, пов'язані з паскою?* – Ну йак би ска|зати забо|рони // – *Ну чи можна було шуміти?* – Н'е // т|реба шо| би |було |тихо / з|лаг'ідно / ї з л'у|бовйу // хл'іп так |самиї |паска так |саме / ўс'о |хоче шо|би |було ў з|лагод'і // (Баяк О.Ф., 1948 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Ве|ликден' зде|б'іл'шого пек|ли ка|н'ешно |б'ілиї хл'іп / а|ле і |разом з тим пек|ли |паски / пек|ли кала|ч'і / пек|ли ст|рудел'і / пек|ли та|к'і ма|лен'к'і дл'а д'і|теї |гусочки / ка|зали от |д'іти |ними |дуже |т'ішилис'а от і ше чу|чут' |ран'ше |перед |Паскойу пек|ли |жаїворонки вес|н'ан'і / |жаїворонки це |тоже так'і |вироби з |т'іста у |вигл'ад'і п|ташечки і з |перчика с|тавили дв'і |очки |н'ібито от і з|начит' ота|к'і бу|ли обр'а|дов'і хл'і|би на |Пасху // – *Чи можете поділитися рецептом паски?* – |Паски? Ну *(сміється)* осо|бисто йа ота|ко |робл'у / бе|ру кипйа|т'у |л'ітер моло|ка да|йу йо|му |вистигнути ну шоб во|но заки|п'іло і / |наче во|но не |буде |мати |запаху / |л'ітер моло|ка йа вили|вайу ў йакус' |йемн'іст' у ве|лику |миску т|рошки в'ідби|райу у |чашечку і от |значит' йа п|робуйу / шо йакш|чо там ўже йо|му граду|сі'ў там д|вадц'ат' пйат' т|ридц'ат' |б'іл'ше не т|реба/ то то|д'і йа у ц'ій шо ў |чашечц'і йа розтво|р'айу сто грам |дрож'іў і вили|вайу ту|ди у те моло|ко з|верху йа прит|рушуйу му|койу / йакш|чо ц'і д|рож'і жи|в'і |через ми|нут пйат|надц'ат' д|вадц'ат' во|ни с|танут' та|койу |п'інойу // з|начит' жи|в'і д|рож'і ото|д'і ўже |т'іки |можна |ставити |масло / марга|рин / с|малец'/ |цукор/ |сол'і т|рошки обоўйаз|ково бо без |сол'і то не хл'іп то |кажут'/ шчо дл'а не|чистого хл'іп / а |л'уди по|вин:'і |йісти хл'іп із сол': у / еее і вот нуу |л'уди кла|дут' і|з'ум цу|кати кла|дут' нуу |вообшем хто чим |хоче тим і здоб|р'айе це |т'істо але обовйаз|ково це |т'істо дрожо|ве на |паски йіх т|реба обовйаз|ково |дуже |добре |вим'ішати бо йак|шо не |вим'ішайеш / то |паска не|буде така|во *(сміється)* кап|ронова во|на |буде та|ка йакас' за|тоўчена / ну шо йа н'і|коли не з|найу |м'ірки му|ки йа |сипл'у с|т'іл'ки йа п'ід ру|ками |чуйу йа|ка во|на і обоўйаз|ково |л'айу ту|ди к|роми |ц'ого |жиру йа обоўйаз|ково |л'айу о|л'іїки хот' дв'і /три |ложки то|д'і во|но |доўше не черст|в'ійе оц'а |паска / а ўзага|л'і |паска йакш|чо вип'і дес'ат' штук йа|йец' йа розби|вайу |тоже ту|ди вили|вайу

ем ˈсахар ˈцукор ˈставиш на св'ій ˈрозсуд // ше киˈдайут' тˈрошечки ваˈн'іл'ки / шчоб воˈна ˈпахла ц'а ˈпаска // – *Заборони і повір'я, пов'язані з паскою/бабкою.* – Ну йаˈка звиˈчаїно шо стаˈралис'а обовйазˈково йіх посв'аˈтити але посˈв'ачен'і заборо ˈн'алос'а киˈдати ˈкур'ам ˈсвин'ам ˈц'ого не роˈбили ўс'о то шо посˈв'ачене не даˈвалос'а скоˈтин'і // нуу ˈпаска це хл'іп йоˈго не ˈможна буˈло пˈросто так шоб ваˈл'алос'а дес' боˈрон' ˈБоже ˈнав'іт' коˈли ˈр'ізали ˈпаску то роˈбилис'а ˈкрихти то ц'і кˈрихти збиˈрали і виˈносили оце кˈрихти то це даˈвали ˈшоби ˈкурка зˈйіла поˈв'ірйа таке шо йакˈшо ˈпаска вип'іˈкалас'а і глаˈден'ка і р'іўˈнен'ка зˈначит' це ˈдуже ˈдобре це ˈбуде добˈробут дл'а оц'іˈйейі с'імˈйі йакшˈчо боˈрон' ˈБоже та ˈпаска перекоˈсилас'а аˈбо ˈлопла або ше то каˈзали шо шос' неˈдобре ˈможе ˈбути ў т'ій с'імˈйі аˈбо хтос' помˈре аˈбо хтос' захвоˈр'ійе // (Романевич О.Й., 1951 р.н., с. Вищеольчадаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

Ну так ˈсамо / ˈтоже так ˈсамо // лиш на Веˈлиґден' / ˈкроми ˈхл'іба пеˈкли ш пасоˈчки / о // пасоˈчки пеˈкли буˈвайе шо ˈц'ілу п'іч пекˈли тих пасоˈчок / роздаˈвали дл'а ˈсебе йак ˈздобне / дл'а.. до ˈчайу / до.. до ˈкофе / там / ˈпасочку / свйаˈтити до ˈцеркви ˈпасочку і там буˈло букˈва хе і.. і / буква ве // Хрисˈтос воскˈрес / ˈставили на ˈпасошц'і / а посереˈдин'і ˈсв'ічечка таˈке стаˈвили оˈбишно таˈку приˈкрасу о / і ше приси ˈпали буˈвало / м.. ˈн'іби йаˈйічком ˈтако б'ілˈком / шоб воˈна буˈла ˈб'іла // і ну і краˈсива / роˈбили йій ˈгарниї ˈвигл'ад // ваˈрили на цеї на / ої ˈГосподˈі / на ˈПаску ˈварили / ˈйайечка йе ваˈрили і ў т'ім / і кра.. краˈсили / а йе роˈбили / галунˈки / а ц'і галунˈки то це / не.. не.. галу.. це галунˈки назиˈвайец'а шо ˈкрасили / а то назиˈвайец'а писанˈки // писанˈки пиˈсали іс ˈвоску і таˈкойу ˈпаличкойу / моˈчали ў ˈв'іск / добавˈл'али ˈкраски шоб разнооˈбразнен'і буˈли / розˈкрашували ц'і / ц'і крашанˈки / і ˈбрали до ˈцеркви йіх осˈв'ачували / даˈвали за …// ˈперший ˈден' / на цеї / на ˈПаску даˈвали ўсе за ˈздрав'ійа / а ˈдругиї ˈден' даˈвали зау.. за упоˈкої аˈбо аш ˈчерез н.. неˈд'іл'у ˈПроводи / даˈвали тоˈд'і за упоˈкої / но ˈперший ˈден' / ц'і пас.. ц'у ˈпасочку / ц'і / галунˈки / ц'і писанˈки даˈвали за здоˈроўл'а // – *А були якісь заборони з випіканням паски?* – Не ˈзнайу / йа не ˈзнайу заборон // хто йак ўˈм'ійе так вип'іˈкаў соˈб'і / добаˈўл'аў добаўˈл'айе ў ˈпасочку / і іˈз'ум добаўˈл'али / і моˈлочшни / і ˈмасло / і ˈзверхи йаˈйічко / шчиˈтати опˈмаст'ували пеˈкли / у

ˈпеч'і і ўс'о ну таˈко йа ˈзнайу // (Атаманюк Л.В., 1953 р.н., с. Жван, Мурованокуриливецький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

ˈПаску таˈко ˈцукру даˈвали / тˈрошки ˈжиру коˈлис' так ˈбуло / то йак'іс' іˈз'ум во і тоˈво йаˈкес' таˈке шоб і ˈйаїц'і / йаˈйец ˈгарно даˈвали то воˈни тоˈд'і та ˈпаска пухˈка йак на жоўˈтках / воˈна таˈка і шоб воˈна солодˈкен'ка буˈла таˈка / ˈдати виˈходити шоб воˈна виˈходила то воˈна ˈбуде ˈгарна / коˈлис' буˈли ринˈки / ˈринку обмасˈтити ˈжиром і тоˈд'і ў ˈриночку о / і ˈт'іста тˈрошки бо воˈна буˈде таˈка ˈлопати от / тоˈд'і ў п'іч там леˈген'киї воˈгон' таˈкиї так воˈна таˈка ˈгарна пухˈкен'ка // а йак зˈн'али з ˈпеч'і то ми так заˈмотуйем шоб воˈна буˈла таˈка св'іˈжен'ка коˈлис' ˈбилс'а б'іˈлок з ˈсахаром і тоˈд'і зˈверху намасˈтили оо / і тоˈд'і цим тиˈмо посиˈпали от тоˈб'і і ˈпаска // – *Як ви готуєте бабу?* – А ˈбабу йак йе / так шо от коˈлис' макароˈн'іў не буˈло ˈт'істо зам'іˈсили / ўˈбили йаˈйец тоˈже зам'іˈсили о / на ˈйаїц'ах таˈка воˈна / ˈт'істо розкаˈчали о / шоб воˈно таˈке ˈбуло йак таˈке твердоˈватин'ке / тоˈд'і поˈр'ізали др'ібˈнен'ко / поˈр'ізали і тоˈд'і воˈно тˈрошки побуˈло / і тоˈд'і ˈваримо // ˈперец ну шо / ˈйаїц'а ў ˈперец' шо шче жиˈри / масло або маргаˈр'ін хто шо маў / оᵘˈл'ійа / а ˈформа буˈла таˈка / ну так ми хл'іб пекˈли ў таких форˈмах ну форму ўˈз'али / наґˈр'іли / обмасˈтили йіˈйі / бо ˈбаба пригоˈрит / обмасˈтили добˈрен'ко і тˈрошки п'ідугˈр'іли о і тоˈд'і ми сˈкидайем у ˈформу / тˈрошки воˈна поˈбуде і тоˈд'і ў п'іч // ˈвидно ўже по ˈбаб'і ну ў нас таˈкиї стаˈриї оˈбичаї / ми вит'аˈгайемо уˈр'ізали куˈсочок і ўже зˈнайемо шо ˈбаба гоˈтова ўс'о / аˈбо с'ірниˈку ˈдз'обнути / ˈдз'обати отаˈко с'ірниˈком ˈтоже ˈвидно йак воˈна гоˈтова // (Вержук М.О., 1933 р.н., с. Лучник, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

Пасˈки / ˈтожеᵘ напикˈли // – *Розкажіть рецепт, будь ласка, як Ви пекли?* – Йа зˈнайу шо таˈк'ії реˈцепт / дв'і ˈл'ітр'і о-о-ом моˈлока / дв'і ˈл'ітри і дˈвацит' йаˈйец і дˈв'іст'і грам ˈмасла / і це ўс'о зам'іˈсити / муˈки сˈк'іки ўв'іїˈде / там туˈди / ˈт'іки зам'іˈсити поᵘˈв'іл'но шо таˈке буˈло ˈдужи поᵘˈв'іл'не / о / т'ії воˈно мм ну там шоб п'ітˈходило ви ўже там вироблˈ'ати йоˈго ў ˈринки / бо ў ˈринках пикˈли / і воᵘˈно ў ри..в ˈринц'і ви шоб ... йак ўже коᵘˈли п'ід'іїшˈло ўже ˈвисходило т'ії тоᵘˈд'і пикˈти вироблˈ'ати і шоб воˈни ў ˈринку вироблˈ'ати не полоˈвину і ˈнаіт' ˈменчу полоˈвину вироблˈ'ати ў ˈринку і воᵘˈно тоᵘˈд'і йак п'ід'іїˈде і таˈко зˈнайіш таˈко ў ˈринц'і / таˈке гаа.. таˈк'і ц'і пасˈки ˈгарні ˈробл'ац'а / о // – *А туди ще щось добавляли?* – Ну хто соᵘˈб'і там / йа це ˈможи ше / а ˈсахару ше тˈреᵃба / заˈбулас'а шо ˈсахару тˈреᵃба иии сˈк'іки каˈзали там чи три

ста|кани чи два ста|кани / йа ўже за|булас' / це н'і|би так йа ро|била ки|дала |сахару таї по в|кусу со^{у}|б'і хто йак |хоче / так до^{у} ў|кусу / о / ааа то шо ше |б'іше пик|ли / ну со^{у}|б'і там |ц'ійі // – *А коли її можна було пекти?* – Ў чит|вер йа з|найу пик|ти |паску // – *Чому саме ў четвер?* – Йа не^{и} з|найу ну це ж н'і|би че^{и}т|вер / |можи ше ў су|боту |можна / йа не^{и} с|кажу |добре |тошно / аш ў че^{и}т|вер то йа з|найу шо |тошно пик|ла пас|ки // – *А які ще забобони і повір'я Ви знаєте, пов'язані з паскою?* – Йа|к'ії це забо|бони ше йе та|к'і / на / інт'і|ресно / йа|к'іїс' та забо|бони / |паска // йа з|найу шо нааа ўно|ч'і на |Паску с|пати не^{и} т|ре^{а}ба / св'а|тити |паску це ў до^{у} |церкви ї|дут ўно^{у}|ч'і н'і|би шо ни..ни..|можна / ну |кают шо с|пати це не^{и} т|ре^{а}ба / |л'уди |кают не^{и} спл'ат |ц'ілу н'іч / о // – *Зрозуміло.* – Це йа з|найу // – *Як дізнавались, що паска уже готова?* – По так |саме^{и} йак хл'іб / во^{у}|но прогн'і|тилос' со^{у}|б'і ўс'о |добре там / ше |наіт' йак|шо |дуже^{и} пи|чец'а / ну йа ў ду|ховц'і ш пик|ла // так |саме^{и} ў п|йецу |тоже^{и} пи|чец'а йак|шо |дуже^{и} там ўже во^{у}|но аш пригн'і|тилос'а а а ше т|ре^{а}ба шоб во^{у}|на посто..то к|лали йа|кус' з|верхи там накри|вали йа|кус' бу|маго^{у}йу / га|зето^{у}йу |шоби не^{и} |дуже^{и} ўже шма|лилос' / шоб з|верхи не^{и} го|р'іла / о // – *А що зазвичай пекли на Зелені свята, якщо пекли?* – Шо хто |хоче то ї пи|че // – *Немає такої прям особливої страви?* – Н'ее / йа н'і|би не^{и} з|найу тако|йі особ|ливойі ст|рави // (Горобець С. Г., 1944 р.н., с. Джурин, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ста|ралис'а пи^{е}к|ти / шоб бу|ла со|лодка |добра / шоп^{б} жи|т':а бу|ло со|лодким // да|вали ба|гато са|хару / йа|йец' / |масла ки|дали ба|гато // і д|рожд͡ж'іў ба|гато / шоп во|на |виросла то|го шчо во|на со|лодка і тре ба|гато д|рожд͡ж'іў // – *А які забабони або повір'я були пов'язані?* – Ну |паску тре бу|ло пи^{е}к|ти а|бо ў чи^{е}т|вер / а|бо ў су|боту / ў |сери^{е}ду заборо|н'алос'а // і ў п|йатниц'у ни^{е} |можна бу|ло пи^{е}к|ти // а на ни^{е}|д'іл'у ўже т|реба шоп^{б} бу|ли |паски |готов'і // – *А чому заборонялося?* – Ну ў |сери^{е}ду наро|дилас'а |Божа |Мат'ір ни^{е} дозво|л'али / шоп^{б} пи^{е}к|лос'а // а ў п|йатниц'у Хри^{е}с|та роспи|нали |тожи^{е} ние |можна бу|ло // |л'уди їшли до |церкви // ў п|йатниц'у // (Свята Л.В, 1948 р.н., с.Клекотина, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Пе^{и}к|ли х|л'іб^{п} у с'|вато / пе^{и}к|ли |б'ілиї дес' там ко|лис' б|рали |тойі му|кички / |б'ілиї пе^{и}к|ли / а так йак на |Паску / то це т|реба бу|ло пе^{и}к|ти йа|когос' дн'а та|ко бо ўже буў Стра|сниї |тижден' / ўже не^{и} |можна бу|ло |ц'ого

ро|бити / то дес' ше |можна бу|ло у в'ів|торок спе|и|кти // а в |сере|иду уже Спа|с'іт'ел'а пре|ида|вали не |можна / ў п|йатниц'у |тоже|и роспи|нали Спа|с'іт'ел'а не |можна / то пе|и|кли пас|ки / |тоже|и пас|ки йак росчи|н'али ну то ста|ралис'а |л'уди дес' б|рати бу|ли мли|ни // мли|ни бу|ли то |йакос там м'і|нали |тойі му|кички т|рошки ро|били / йак памйа|тайу мо|йа |т'от'а / во|на ўже по|к'іїна неи|ма / йак во|на ка|зала дес' там ў йа|койіс' зе|и|рен|ц'а в'і|дерце дес' наїш|ла / то йа |кажеи три|мала / а ў|били чоло|в'іка на ф|ронт'і / а дв'і |д'іўчинки ў |нейі ли|шилос'а / ой і во|на |каже|и |думайу не|и |буду |нав'іт' пала|нички пе|и|к|ти / а|би хоц' на |Паску спе|и|к|ти |пасочку дв'і шо|би |д'іти по|кушали // і спе|и|кла |пасочку і так ми |каже|и ўже по|кушали шчо то та|ке / а так то |каже|и не|и да|вали |д'іт'ам н'і|чого / бо чи|кали шоб це ўже буў Ве|и|лиґде|и|н' / шо|би на |Паску бу|ло шчо по|кушати о // то ста|ралис'а йа|кес' йа|йечко |ўбити ўже / а по|тому бу|ли |дрожд'і / ўже дес' тих |дрожд'іў но |тоже|и ў мага|з'інах не|и |було / а дес' та|ко |хтос' з п'ід по|ли прода|ваў // |виїде|иш на ба|зар і во|но те|и|бе спи|тайе чи |др'іжд'іў не|и |треба / ти|хен'ко спи|тайе бо м'і|л'іц'ійа |дуже|и заби|рала о / т'ії так ста|ралис'а ку|пити / тиї так бу|ло ко|лис' так пе|и|кли хл'іп // а |зара ўже ну |зара ўже |бі'л'ше|и ўс'о ў мага|з'інах / но |всер'іўно во|но ше |дуже|и |добре|и йак во|но пе|и|чец'а / і з |пйеца пиріш|ки та|к'і |дуже|и |добр'і йак спе|и|кти / во|но |зоўс'ім |пахне і це ти н'і|би |знайеш шо це тво|йа ро|бота / |вит'агнути з п'іч / з п|йеца |вит'агнути пир'і|жок і ц'у |паску / ну це хто пон'і|майе а мо|лоч':і те|и|пер то |б'іл'ше|и куп|л'айут ти й так пе|чец'а хл'іб|п| // (Кравінська Г.Ф., 1949 р.н., с. Носиківка, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На Ве|и|ликден' пе|и|кли |паску а не хл'іб / і йа|киї там ре|и|цепт буў / за|м'ішували б'іл'ш здоб|н'ішче |т'істо добаў|л'али т|рошки |жиру до |нейі добаў|л'али йа|йічка / ви|м'ішували хара|шо / вот то|б'і ї ре|и|цепти бу|ли // |паска в'ідр'із|н'алас'а в'ід |бабки тим / шо |бабку |б'іл'ше пек|ли |сирну / і тим во|на в'ідр'із|н'алас'а а так о|собо // забороН'али |паску йак|шо |м'ісиш то / шоб н'іх|то не |гупаў / шоб не |було сквозн'а|ка н'і|де от / і |доўго м'і|сити / оце то|д'і полу|чайец'а ха|роша |паска // а так с|лухаї йак|шо |гупати хо|дити і |даже по|ганиї |настр'ії / |т'істо н'і|коли не ўда|йец'а // (Чабан О.Ф., 1935 р.н., с. Рахни-Лісові, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ну йак|шо |паски не ўда|йуц'а / йе |паски ж |гарн'і а йе та|к'і неў|дал'і / то |кажут' шо йа|кас' |буде не|и|при|йатнос't' // от нап|риклад ў |мене йак

маў по|мерти м'ії чоло|в'ік / то до |ц'ого ў |мене та|к'і бу|ли |гарн'і |паски / йак гри|би ўс'іг|да / по|мер ну ме[и]|н'і так і ка|зали шо це шос' не|добре |буде ў с'ім'|йі / а |п'ісл'а |похорону ўже та|ко |паска ўже нача|лис' оп|йат' |гарн'і ўда|ватис'а / ну це так |кажут' / а йа з|найу чи це п|раўда // (Корнєва Є.М., 1949 р.н, с. Рахни-Лісові, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

З|начи[е]т' на Ве[и]|лигде[и]н' пе[и]к|ли |паску // йа с|к'іл'ки памйа|тайу / с|к'іл'ки з |даўн'іх дав|ен / обоўйаз|ковим х|л'ібчиком / йа|кий |п'ікс'а на |Пасху / на пас|хал'н'і с'в'а|та / бу|ла |паска // |паска в'ідр'із|н'алас'а в'ід зви|чаїного х|л'іба / шо во|на м'іс|тила ба|гато з|доби |р'ізнойі // з|нач'іт' / с'у|да добаў|л'алас'а ве[и]|лика |к'іл'к'іс't' йа|йец' / добаў|л'алос'а |масло / добаў|л'алос'а і|з'ум / чи |вишн'і / дри[е]|г|л'ован'і / ко|лис' с|ливи... / слиў|ки на го|род'і у нас рос|ли / |сушен'і слиў|ки / і ми дода|вали ў ту |паску // це бу|ла з|добна |паска // |перед за|м'ісом |паски |мама чи |бабка про|казували |Отче наш / і промоў|л'али та|к'і сло|ва / не|хаї |буде |Божа |ласка / шчоб уда|лас' мо|йа |паска // і м'і|сили ту |паску / вип'і|кали // н'і при|сипки / н'і гла|зур'і / н'іх|то ў т'ії |пасочц'і ко|лис' не ро|биў // ро|били |пасочку / спе[и]|к|ли помас|тили / в'ір|н'іше |перед тим йак са|джати ў пйец / помас|тили йа|йечком і ўс'о ви|т'агнули / об|мили гар|нен'ко / об|мили чи[е]|с|тесен'коїу во|дичкойу / і так та |пасочка / йак во|на |гарно с|пече[и]|на / то во|на |мала і |гарниї |вигл'ад / і сма|чна бу|ла / і |гарниї |вигл'ад // і то|д'і ми не пи|тали н'і гла|зур'і / н'і по|сипок н'і|йаких / во|ни на|с't'іл'ки бу|ла сма|чна / шо во|на ме|н'і |зараз аж при[е]|чу|вайе|і|ц':а / шо при|виджуйец'а тої |запах тої |пасочки // – *Тобто вона відрізнялася тільки наповненням, додавалися родзинки і вона просто була рум'яна без будь-якого оздоблення?* – Да да да / во|на бу|ла без оз|добле[и]|н':а / а|ле добаў|л'алос'а ко|роўйаче мо|лочко / йа|ке |дуже |випраже[и]|не / жо|ўтен'ке молоч|ко // добаў|л'алис'а до|машн'і |курач'і йа|йечка / во|на |гарниї |вигл'ад |мала жоў|тен'ке те |т'істо // і во|на бу|ла сма|чна та |паска // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На |Паску / на |Паску пик|ли |паску /пик|ли з|добна та|ка бу|ла / |йайц'і / |сахар / у|л'іі / моло|ко / марга|р'ін / то бу|ла з|добна |паска / со|лодка |сахару |сипали / а та|ку шоб |йіли ўже / то та|ка ни та|ка |здобна / ни та|ка |здобна то так ўже / во|дичка ну у|л'іі / |йайц'і то во|но та|ке бу|ло / шо ти мог|ли мог|ли |йісти і з ковба|сойу і з гиш|ками / йак ў нас ка|зали / із ўс'і|ма то

та|ка бу|ла з|добна со|лодка // (Боднар Н.С., 1950 р.н., с. Мальовниче, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну це пас|ки це та|ке ве|и|лике |д'ілo / Ве|ли|е|коден' це до пас|ки / це бу|ло т'і|ки пе|и|к|ти ў че|и|т|вер / ў |Чистиї че|и|т|вер пас|ки пе|и|к|лис'а / це з |б'ілого |борошна |вишчого |сорту / |л'уди го|тови|е|лис'а до |ц'ого с|в'ата / так і ми го|тови|е|лис' до |цего / зе|и|р|но ми сво|йе |мали / |йіздили до мли|на / му|ку со|б'і з|начит до мли|на зби|вали му|ку ц'у і го|товили / му|ка долж|на бу|ти прог|р'іта / |те|и|плен'ка / шоб |висушана бу|ла / д|р'іж'і |шоб бу|ли |дуже св'і|жесе|и|н'к'і / розчи|е|н'али йа|йічка / це на ц'у |паску ў с'ім|йі с|к'іки йе л'у|деї / от |четве|и|ро л'у|деї / ў|нуки там п|раўнуки / ну |семе|и|ро / |вос'ме|и|ро / |дев'іт' |душ / це |там |д'іти / бат'|ки / |йак ми пе|и|к|ли |йак от у |мене д|войе д'і|теї шо йе з'а|т'і і ў|нуки / таї |кажному по |пасочки пе|и|к|лос'а / йак|шо ма|лен'к'і ў|нуки то ма|лес'ін'к'і пасоч|ки / і вип'і|калас'а ц'а |паска // |дуже до |Паски ми го|товилис'а / |дуже ре|тел'но йа вам с|кажу / бо це |дуже ве|и|лике с|в'ато бу|ло / і вот дл'а |кажного бу|ли |пасочки / дл'а гла|ви с'ім'|йі б'іл'ша / дл'а ж'ін|ки дл'а госпо|дин'і |чут' |менша / дл'а з'а|т'іў чи не|и|в'іски дл'а |них |там / це по старши|н'і с|тавилис'а пас|ки пе|и|к|тис'а |форми та|к'і / а ўже |йак ў|нуки |там с|тарш'і / |б'іл'ші / |менш'і / то |кажному о|це са|дилос'а пе|и|ктис'а |паска / ў |Бога про|силос'а |шоб |Бог по|м'іг / |шоб во|на з'іш|ла |добре / |шоб во|на |випе|и|клас'а |добре / та|ка ше бу|ла ї |дос'і гово|рили / шо йак|шо |паска не ў|дасц'а |шос' не |так 'пі|де / ў|род'і би ї |т'істо то ўс'о |так |йак зро|била / а |паска ў|з'ала т'ії не ў|далас'а / т'ії ўз'ала та ї за|палас'а / то це |кажут шо госпо|дин'а / ну |паска за|палас'а то це з|начи|е|т шо с|коро дес' бу|де / і к'і|нец' |в'іку бу|де / п'ід|ходе до кін|ц'а |в'іку / це во|но бу|ло і бу|де // – *Чи додавали у тісто паски начинку?* – Ну ў то ў|ремйа не з|найу чи і|з'ум |буў / а |зара то і|з'ум ки|дайут / ў то ў|ремйа на|верно н'і|чого не ки|дали / ўже ї не |помн'у чи ки|дали / на|верно н'е / не бу|ло н'і|чого то|д'і / ў то ў|ремйа |дуже |т'ажко бу|ло // (Байбарза Є.І., 1942 р.н., с. Юліямпіль, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Об'і|зат'іл'но пас|ки |т'л'ки пик|ли // мо|йа |мама н'і|коли / |р'ідко ко|ли ми пик|ли пир'іш|ки / |р'ідко ко|ли // ну це йак пир'іш|ки пик|ли це шоб ко|мус' в'і|д:ати / а|бо за зд|рав'ійе а|бо за упо|кої // і пасоч|ки пик|ли / об'і|зат'ел'но пас|ки // |мама мо|йа |дуже ба|гато пик|ла па|сок / на три |л'ітри рошчи|н'ала / шоб / ўс'ім фа|тило // – *Рецепт?* – Йа|к'і ди|тино

то|д'і бу|ли пас|ки / йак це |зараз // то^{у}|д'і бу|ли пас|ки не та|к'і // то|д'і шо ми / мо^{у}ло|ко / а|бо на си|роватц'і / с|к'іка йа|йічок / |сахар і ўс'о // а |зараз |паска ў |мене |дуже |добра / бо йа |дуже |добру |печу |паску // – *Знаєте якісь заборони чи повір'я пов'язані з паскою?* – Забо|рони / з|найу // не |можна ро|бити / це раз // н'і|кого не |можна об|разити ў цеї ден' / це два // ўс'іг|да зустр'і|чати гос|т'еї і пригла|шати до |себе // о|це ха|роше |д'ело // а забо|рона о|це та|ке / шо н'і на на ко|го не т|реба ў цеї ден' / н'і к|л'асти / н'ік|чого / |луч:е / ти|хен'ко прої|ти / йак шос' л'у|дина |даже шос' то^{у}|б'і там |каже / ти прої|ди ти|хен'ко і / ўс'о // і о|це |саме |луч:е // |менч'е / ка|заў ти з|найеш / |лекше спиш ка|заў м'ії чоло^{у}|в'ік по|коїниї // так |само ї це / |менч'е ў|м'ішуйес':а / |лекше на ду|ш'і // (Савлук О.І., 1949 р.н., сел. Кирнасівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Ве|ликден' пе|кли / ўс'і|гда пас|ки / йак / ве|дец':а / ў на|род'і / ко|ли |ран'че ўс'іг|да пе|кли пас|ки пата|мушо це |зараз ку|пл'айут' а |ранче шо ўс'о са|м'і пе|кли / ну ре|цепт |паски шо їде / |йайц'а |ранче буў марга|р'ін си|роватка / |сахар / |дрошч'і / і росчи|н'али / то бу|ло ше / ў вос'ім|с'ат'і ро|ки / а |зараз уже / їде моло|ко |пражене / і|де і|з'ум і|де |сахар і|дут' |дрошч'і і|де / му|ка / і |йайц'а / ўс'о за|м'іс'уйеш то|д'і ко|ли у|же |виробили |паску / ше зби|вайуц':а жовт|ки їшли у |т'істо / а б'іл|ки |зараз зби|вайуц':а б'і|лок і|де і |сахар зби|вайец':а |п'інка / ма|стиш |зверху |пасочку / поси|пайеш |зараз ў|с'ак'і йе ц'і / хто |л'убит конжут хто |л'убит' / по|сипки / |ўс'ак'і й|дут' і |робиц':а |паска / на|ш'і д'і|ди ба|би та|кого не |кушали ко|ли |ранче бу|ла |пасочка йа|ка там бу|ла |просто |пасочка / а |зара |дуже |здобн'і пас|ки |зараз й|дут' ў|с'ак'і / укра|шайут' / і і|з'ум / і йдут ко|кос і їде ў|с'аке пшен|це там й|дут' |здобн'і / і забо|рон'ано і ко|ли хоч шоб |гарна |паска |вийшла |треба |зранку н'і з ким не сва|ритис'а н'і з чоло|в'іком н'і з д'іт'|ми н'і з ким / і ко|ли начи|найеш м'і|сити |т'істо |треба об'і|зат'іл'но ска|зати |Отче наш / ко|ли ти |кажеш |Отче наш і начи|найеш м'і|сити |т'істо / ў поне|д'ілок не |можна в'іў|торок сере|да / і йак|шо ў чет|вер у|же йде плашч'іў|ница |перед Ве|ликдон'ом / не |можна / в'іў|торок і |пйатниц'у па|сок не |можна пе|кти / а ў су|боту уже йа|кшо ти не ўс|п'іла до цих дн'іў / ти |просиш ў |Бога |прошчен':а шо ти |була дес' на ро|бот'і ўс'і бу|ли |зан'ат'і не |мала / |часу спе|кти |паску то|д'і бе|реш ў су|боту ў |Бога |прошчен':а / і пе|чеш у су|боту |паску // (Затхей

О.І., 1950 р.н., с. Велика Мочулка, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Пр'амо буд' йакойі // дес'іт' йайец' / грам триста масла / п'іўл'ітрова баночка цукру / п'іўл'ітрова баночка молока / і мука / родзинки / і шо ше / ван'іл'ка зам'ішували / воно сходило / пот'ім виробл'али пасочки у форми / і так і пекли / шоб чекати поки зб'іл'шиц':а ў два рази / а пот'ім шче у печ'і зб'іл'шиц':а ў один раз получалис'а слаўн'і так'і висок'і йак сонце // – *Які заборони і повір'я, пов'язані з паскою?*– А йа не знайу йак'і // чого не можна робити // не можна н'ікому н'ічого позичати / у перед паскойу звечора / а шо йа ше знайу таке / шо заборонене було не знайу // казали шо не можна п'іўн'а р'ізати на паску / а шо пекти не знайу йак // йа не знайу може ти шос' знайеш то п'ідкажи мені / бо йа то йа ўже буду знати // шо // – *Чесно кажучи навіть не знаю*. – Та йа тоже такого шос' не знайу // казала мама моя шо не можна н'ікому н'ічого позичати // ў нас там була сус'ідка така ўредн'уча / вона ходила постґійно / мак'ітри позич бо маку треба ўтерти / а мама моя казала шо а ти чо ў своїі не треш / а вона та й ка бо йа ў своїі ўже часник до голубц'іў утерла // та ї мама казала шо / а йа ў своійій тоже ўже ўтерла / та йа ї так чула шо не можна позичати // с'огодн'і звечора н'ічого не можна позичати / а на Паску ўже можна ўс'о давати / бо ми ж давали / і крашанки / і пасочки кому небут' / д'іт'ам малим / чи старим л'уд'ам дайемо / бо можна на первиї ден' паски давати / а імен:о шо звечора // йа не знайу н'ічого такого / ну ми туто о так живемо / то кожен у свого готовит' / н'іхто н'і до кого не ходит' / ото ў церкву ходили ран'че п'ішки / а тепер ўже н'ікуди не їду / стойати не можу там доўго поки праўл'ат' // (Здунік Л.Д., 1961 р.н., с. Бджільна, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Паски пикли / е // пикли / е / пран'іки / опшем / ну / хто шо ўм'іў то ї п'ік / но колач'іў ўже на Паску ни пикли // – *Ви пам'ятаєте рецепт паски*? – Рицепт паски тако / е / ўл'али вол'ійу / л'али / е / л'али трошки с'вачен ойі води / е / ў ту паску йак рошчин'али // молилис'а Богу / шоб Господ' благословиў правил'но ц'у паску // пикли у ринках йіх / туда ставили ше // ну / зарас стаўл'ат із'ум / таке / с'аке / туд'і н'е / туд'і лиш / пр'існа вода / і вул'іі / шоб була гарна та паска / і цукру трошки сипали шоп гарно п'ідходила / опшим / а зара ўже пичут на ўс'і сторони паски / шоб була солодка / шоб була то / то вони пикли

с'к'іка 'пасок / шоб 'дати йід'ну на пров'ід'ну ни'д'іл'у шо'би п'равилос'а над нейу // 'опшим / і // ўс'а 'паска бу'ла та'ка / е / ск'ромна // то / 'кажи / 'л'уди ни пик'ли пас'ки со'лотк'і та'к'і / а 'зара пи'чут ўже со'лотк'і / уже шо'би 'дужи ў'кусне та й:е с чим // ну / це таке / це забо'бони ўже 'наш'і / но 'перш'і лиш 'т'іл'ки с'ва'тили 'паску / 'йайц'і / сир / сме'тану / ота'ке с'ва'тили // це 'зара пови'думували і коў'баси с'ва'тити і та'ке і с'а'ке // і по'тому поро'с'ата ўже с'ва'тили ўже та'ке пови'думували // (Конюк М. А., 1942 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

А ўже йак 'Паска при'ходи / то то'д'і 'мама п'ран'іки пик'ла / с 'тойі 'б'ілойі му'ки / і пик'ла / і пик'ла ше // п'ран'іки о'собено / п'ран'іки та'к'і 'булочки / 'булочки пик'ли / п'ран'іки ру'л'ети та'ко хто ш 'чого м'іг тої п'ік // а / а пасоч'ки / а пасоч'ки то пик'ли об'і'зат'ел'но / пасоч'ки на / на 'Паску / то об'і'зат'ел'но пасоч'ки пик'ли / об'і'зат'ел'но // *– А рецепт паски пам'ятаєте?* – А чо це ни памйа'тайу / а шо це таї ту'ди т'реба / и / с'к'іл'ка йа'йец / ку'сочок 'масла / це йа 'зара та'ке з'найу / а йа ни / а йа / ни з'найу йак 'мама / а 'мама 'тожи пик'ла // *– А зараз як ви робите?* – Бу'ло 'йайц'і / 'масло / т'рошки о'л'ійі / о'л'ійі об'і'зат'ел'но ў'л'ати / бу'ло / йак т'рошки о'л'ійі ў'л'ати / хот' с п'іў ста.. хот' с п'і: 'с'ат' грам та'ко / ну т'рошки / то во'но / 'опшем / шо во'но / и / п'ід'ходи 'дужи с'коро і т'рошки дрож'д'еї і / і / так ус'о / и / зам'і'сити і шо'би во'на бу'ла пу'в'іл'на / 'паска // шо'би твир'да ни бу'ла бо йак заб'йеш йі'йі то во'на бу'де йак 'кам'ін' / а йак так з'робиш шоб во'на бу'ла м'ах'кен'ка / вст'ромиш йі'йі ў п'іч / а по'тому / 'вит'агниш 'в'іт:и / а во'на / 'точно йак 'паска / і / і 'дуже с'лаўно у у / кла'дут у / у ц'і / кла'дут т'і пас'ки / кла'дут у та'к'і / и / г'лин'ан'і та'к'і / и / фор'ми // ну 'зара кла'дут' йак хто 'хочи / 'али у т'і г'лин'ан'і фор'ми // шо'би / г'лин'ан'і / бу'ли / таї / во'но / намас'тиш 'добри ту 'форму / шо'би во'но 'виїшла 'в'іт:и 'гарна 'пасочка і 'можна зро'бити з'верхи х'рестики / поро'бити / шо Хрис'тос воск'рес напи'сати п'рамо с та'кого / м / 'т'істичка 'зоўс'ім з д'ругого / та'к'і йак ва'реники 'м'ісиш // таї та'к'і / напи'сати / и / зам'і'сила тої ку'сочок 'т'істичка / роска'чала / і 'пишеш / Хрис'тос воск'рес / о'це з'верху ми 'тожи кла'демо та'ке // о'це так на 'Паску // (Нечаєва А.А., 1947 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Да / зви'чайно на 'кожне с'в'ато вип'і'кали / сма'чн'і 'вип'ічки ро'били // от на'приклад на Ве'ликден' вип'і'кали пас'ки / вип'і'кали п'іро'ги /

булочки / пасхал'н'і назівалис'а // паску не можна було пекти у пйатниц'у // тому йійі пекли у середу / у четвер // ў паску додавали багато йайец' // ў основному жоўтки / цукор / зам'ішуўали паску на молоц'і // і звичайно так йак ў кожнойі газдиц'і була корова / робили свойе масло / і добаўл'али на молоц'і / і добаўл'али у паску свойе кусок масла // паску вип'ікали ў печ'і // коли вип'ікали паску / значит' не можна було шум'іти / сид'іти / коли вона п'ідходила / голосно розмоўл'ати // прийімати гостеї // не можна було гр'акати дверима / ўс'і двер'і і в'ікна тод'і мали бути закрит'і // – *Які заборони і повір'я пов'язані із випіканням?* – Звичайно шо були // поганойу було прикметойу йакшо паска не випечец'а / трі'сне / або ўпаде ос'аде // то таке було пов'ірйа / шо тод'і треба чекати хвороби або смерт'і удома // (Гусарова О.В., 1955 р.н., с. Суботівка, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Можу тоб'і прод'іктувати рицепт паски дуже харошиї йа пицкла… там тоже робиц':а опара // трошки збивайец':а йайічки одна цеї на п'іў порц'ійі йа тоб'і дайу… йайечок збивайец':а // тод'і сто грам рослин:ойі о // ідето п'ійс'ат' грам дрож':іў // два стакани цукру// це вс'о збивайец':а/ а потом коли ти це вс'о збила потом ўже дайец':а ол'ійа і муки трошки сипиц':а ну там ск'іл'ки стакан муки допуст'ім/ чи п'іўтора/ сипиц':а а ц'і дрож':і ў мисочк'і тоже тако знайеш вони розпустилис'а і коли це вс'о зм'ішала йайічки цукор/ це вс'о/ йайечки цукор і/ рослин:а ол'ійа і ўже коли воно перем'ішалос'а і т'і дрож':і трошки тако розпустилис'а вилівайеш т'і дрож':і і мука там ц'а перем'ішала там трошки і ставиш на чотири години / три чотири години ставиш його на / на брож':ін':а // воно бродит' і бродит' тим часом ти зан'ата чимос' другим/ потом ставиш розпускайеш шоб було мйаке масло сто грам масла / і посолити і добаўл'айеш муки ск'іл'ки воз'ме ўже / воно // і вим'ішуйеш шоб таке шоб воно не було дуже круте т'істо і воно не було / дуже мйахке і ставиш його воно ўже должно п'ідходити ну дес' годину п'іўтора ну ў залежност'і ще йаке ну дрож':і должни бути св'іж'і не сух'і а св'іж'і дрож':і // і ўс'о і потом ўже коли воно зноў т'істечко другиї раз то опара бродила а коли т'істечко ўже п'ід'ійшло тод'і виробл'айеш у форми а і роз:инки / стакан розинок треба на ц'у порц'ійу треба стакан роз:инок/ і с'іл' обоўйазково // посолила роз:инки кинула і ўс'о і ўсе виробила у форми// н' е/ ну с'іл' дайеш

то|д'і ко|ли ше за|м'ішуйеш / і ро|дзинки / це ўже ти зам'і|сила і во|но п'ід'іїш|ло вироб|л'айеш у |формочки і викла|дайеш і |тоже да|йеш на под|ход во|ни ўже у |форм'і п'ідход'ат'// і ўже ко|ли во|ни п'ід'іїш|ли у |формочки шоб во|ни хара|шо п'ід'іїш|ли і с|тавиш йіх уже вип'і|кати і |дуже смач|ниї цеї ре|цепт |пасочки // – *Можливо пам'ятаєте якісь забобони та повір'я про випікання паски?* – Ну |треба з |дуже хо|рошим |настройем пиᵉк|ти шоб |дуже н'і|йаких не |було |вобш'ем так'е|во шоб ха|рошиї |настр'ії буў і |дуже та|ке з|найеш натх|нен':а вип'і|кати // (Печуляк О.І., 1945 р.н., м. Могилів-Подільський, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну та і шо йа то|б'і скау |зара ўс'о ки|дайемо / бо йе і |масло і моло|ко і у|л'ійу ки|дайец':а у |паску / а |перше ж неᵢ |було н'і|чо / на ву|д'і розчи|нила теї лиш йак йе т|рошки |нача му|ка / то |начойі му|ки теї |начи во|ни і |паски // а йак |перше ж неᵢ |було лиш с'а во|да // на ву|д'і роз|чин'у з |сими паланич|ками / теї та|к'і пас|ки // – *А були якісь заборони і повір'я пов'язані із паскою ?* – Забо|рони иии неᵢ да|вали до |церкви хо|дити // хто хт'іў до |церкви на |дз'ідз'о м'ії Фа|нас'ії не м'ії а|леᵢ |мого |д'іда |Кол'і |д'едушка / то в'ін |дужи буў бугу|м'іл'ний |дужи / хо|диў до |церкви у|с'о / то йо|го аж визи|вали ў с'ел'|раду // к|азали шо |вишл'ут' йо|го шоб в'ін не хо|диў // н'іх|то пас|ки с'і не хо|диў св'а|тити ди|тино // (Хоменська В.Т., 1930 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024р.).

Йак та|кого |пасок ў нас ў се|л'і не пек|ли / на тої час п|росто пек|ли у |вигл'ад'і |хл'іба |т'іки чу|чут' ту|ди добаў|л'али |б'іше |цукру / і з|машчували ста|ралис'а йо|го спек|ти ў |менш'ії та|к'ії |форм'і / шоб в'ін буў та|киї висо|чен'киї і змас|тити йа|йічком // а йак та|койі |паски з|добнойі ў нас |чоото ў се|л'і не ў|м'іли не з|нали вип'і|кати / бо |зара т|рошки |знайут // ў нас на тої час вип'і|каўс'а чу|чут' |йакбито здоб|н'ішиї ну п|росто у |вигл'ад'і |хл'іба і |мен'шойі |форми і висо|чен'киї по|машченії // ааа о|бичниї хл'іб йак|шо вип'і|каўс'а то ко|ли вий|мали з пе|ч'і в'ін |йакбито чу|чут' так п'ід|сушениї / бо |п'ікс'а ў |печ'і то йо|го |п'ірйачком мас|тили о|л'іїкойу і ск|ладували ў то же |саме дереў|йане ко|рито а|бо ў |кого |миски пойа|вилис'а бу|ли ўже шоб в'ін в'ід'ій|шоў // на|верх накри|валос'а |скатеркойу шоб |хл'ібу бу|ло теᵢп|л'ішче шоб |т'істо п'ідій|малос'а |потом і |нейу накри|вали с|печениї хл'іб // на Ви|лиґдин' |йаїц'а к|рашен'і це зрузу|м'іло / а|ле у нас

обоўйазˈково пекˈлас'а з макаˈрон'іў ˈт'істо // так назиˈвалос'а ў сеˈл'і ˈт'істо // ˈбабку пеˈчу ˈбабку пиˈчу // ˈр'ізали заˈм'ісували бˈрали йеˈйічко ну сˈк'іки там йак йаˈка с'імˈйа хоˈт'іў / на йаˈйічков'і заˈм'ішували муˈку сˈк'іки і заˈм'ішували / а поˈтом розˈкатували кˈруглиї на стуˈл'і / розˈкатували ˈкруглиї веˈликиї тоˈнесен'киї до ˈтого сˈк'іки ˈможеш розкаˈтати / тоˈнесен'ке таˈке буˈло йак буˈмажка ˈали ˈбажано чим ˈтон'ше тим кˈрашче // от роскаˈтали цеї веˈликиї круг воˈно ˈмайе ˈк'іл'ка ну заˈлежност'і в'ід поˈгоди ну темпераˈтури йака у хат'і і воˈно ˈмайе чуˈчут' п'ідˈсохнути // пошˈчупала воˈно тˈрошки п'ідˈсохло отоˈд'і йоˈго зверˈтайеш ў ˈтрубочку так йак ˈзара звирˈтайем ми лаˈваш і поˈтом беˈреж ˈножиком і ˈм'елко йоˈго ˈр'іжиш *(показує)* чим ˈм'ел'че / тим воˈно ˈйакос' смачˈн'іше ˈйакос' ц'ікаˈв'іши // ˈм'елко наˈр'ізали цеї круг вес' поˈр'ізали / пулуˈчилас'а така лапˈшичка йак лапˈша йак макаˈрон пулуˈчиўс'а / ˈт'іки воˈно ше ш сироˈвате воˈно ж ˈпоўн'іст'у не ˈвисто // рости̯ˈл'айеш на йаˈк'іс' полоˈтенце чи йаˈкус' тˈр'апучку таˈку чи йаˈкогос' ткаˈнини куˈсочок / хто коˈлис' на боˈмагу чи стаўˈл'аў хто на гаˈзету / і воˈно ˈсушиш йоˈго ˈсушиш шоб воˈно ˈвистогло / шоб воˈно сˈтало йак на ˈданиї моˈмент оˈбичне ˈт'істо суˈхе суˈх'ісен'ко // от ти йоˈго ˈсушиш поˈтом оце на ˈпаску / ну на переˈдодн'і ˈПаски беˈреш йоˈго це ˈт'істо воˈно ˈвисуши / ˈвариш ў ну заки̯ˈп'іў уˈкр'іп ки̯ˈдайеш ци ˈт'істо звaˈрилос'а / йоˈго в'ідˈс'ічуйеш на йоˈго на друшˈлак проми̯ˈвайеш воˈдичкойу виси̯ˈпайеш у ˈмиску // дˈругу ˈмиску беˈреш ˈйайічка і зби̯ˈвайеш ˈйайц'а хороˈшо зби̯ˈвайеш поˈтом вили̯ˈвайеш це усе ў ц'е ˈт'істо // пereˈм'ішуйеш вили̯ˈвайеш чуˈчут' молоˈка чуˈчут' уˈл'ійі // усе це пereˈм'ішуйеш на пˈробуйеш на пˈрисмак чи п'ідˈсолене // це все перем'іˈшала / добˈр'аче перем'іˈшала чут' ˈсол'і чут' оˈл'ійі ў кого йе маргаˈрин // і скˈладуйеш ў кастˈр'ул'ку от // йак спекˈли хл'іб на ˈпаску і тоˈд'і ў ˈтуйу п'іч / ˈможна йакˈшо воˈна там гаˈр'ача ˈможна уже шо осˈтила / то ˈможна притоˈпити ше у т'і пеˈч'і // йакˈшо п'іч гаˈр'ача то ўˈсажуйут з ˈцейу кастˈр'ул'койу п'іч сˈтавл'ат це т'істо пекˈтис'а // вип'іˈкали уже ну за ˈмойі ˈпамйат'і вип'іˈкали на Сˈпаса // от на Сˈпаса пекˈли пиро пир'іжˈки // от назиˈвалас'а пер'іжˈки // на Сˈпаса пекˈли пер'іжˈки з ˈйаблуками но воˈни у нас ў сеˈл'і ˈйакто пикˈли і ни ˈбуло то таˈке ˈц'істо зˈдобне йак то ˈзараз на ˈданиї час // а пекл роˈбили таˈк'і ˈт'істо ˈмаїже йак на хл'іб ˈмаїже йак на хл'іб і ни масˈтили йоˈго ні йеˈйічком н'іˈчого // от так'і буˈли сˈв'ітлі ц'і пир'іжˈки веˈлик'і таˈк'і про продоўгувас'ц'і роˈбили / лоˈжили туˈди криˈшили ˈйаблук і і вип'іˈкали

// і так ˈточно йоˈго йак ужи ˈвит'агнули з п'іˈч'і помасˈтили йоˈго оˈл'іїчиком / шоб в'ін не в'ід'іїˈшоў но воˈни ни буˈли так'і зˈдобн'і йак ˈзараз з йеˈйічками там з моло ˈком чи шо // оˈбичн'і таˈк'і пирожˈки і не масˈтили йоˈго йаˈічком в'ін таˈкиї бу сˈв'ітлиї пр'исˈниї таˈкиї ну ни зˈдобниї так'і пирожˈки // (Городенська Н.М., 1960 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Веи̯ˈликден' це веи̯ˈлике сˈв'ато та веˈлике сˈв'ато хл'іп пекˈли / зˈдобниї та зˈдобниї ˈран'ше / таˈкого тˈрохи не ˈбуло потоˈму шо буˈло дˈругиї час буў // там пекˈли обикноˈв'ениї хл'іп звиˈчаїниї звиˈчаїниї хл'іп пекˈли і / озˈдобл'ували там ф'іˈгурками в ˈетими но ўсе одˈно в ˈето а ˈзараз уˈже ˈдуже ˈдуже ˈдуже зˈдоба зˈдоба ˈробит'с'а зˈдоба ˈдуже ўсе // ˈдобре та ˈдобре йоˈго пиˈчут' заклаˈдайут' і іˈз'ум і гоˈр'іхи і цуˈкати / ну ўс'у зˈдобу йаˈку ˈт'іки ˈможна та йаˈку ˈт'іки ˈможна йаˈку в ˈето ˈсамойе зˈверха прикˈраси ˈтоже дуже олоˈвиєто обробл'айут' і ф'іˈгури і лисˈточки і ˈгусочки і в ˈето ўсе ўсе ўсе ўсе // шоб ˈт'іки ˈбуло воˈно ˈвидно і вип'іˈкайут' ˈдуже ˈгарно та ˈгарно і зˈдоба зˈдоба / д'істˈв'іт'ел'но ˈдобре дл'а шоб ўсе буˈло дл'а л'уˈдеї дл'а добпˈра і шоб ўсе буˈло ˈдобре // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с.Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На Веˈликден' пеиˈкли хл'іб теж зˈдобниї / без ˈцукру / аˈле баˈгато йаˈйіц' ў ˈн'ому буˈло і ˈбабка ˈнаша заўˈжди чоˈмус' назиˈвала пасˈки // *– А який рецепт паски Ви знаєте?* – Йа зˈнайу баˈгато реиˈцепт'іў ˈпаски і зˈдобнойі і не зˈдобнойі // ну напˈриклад / зˈдобна ˈпаска / на ˈданиї моˈмент йа ˈнейу заїˈмайус' / ос' *(показує)* у ˈменеи ўже п'ідˈходит' ˈт'істо // на ˈтриста гˈрам'іў моло ˈка / с'імдеˈс'ат' гˈрам'іў дˈр'іждж'іў / три стоˈлових ˈложки ˈцукру і дв'істˈіграˈмовиї таˈкан ˈборошна це ˈробиц'а оˈпара // оˈпару розколоˈтили ўсе і посˈтавили на гоˈдину ў ˈтепле ˈм'ісце // оˈпара п'ід'іїшˈла / ˈпоки оˈпара п'ідˈходит' ми гоˈтуйемо ˈйаїц'і // йа зазвиˈчаї ˈробл'у два йаїˈц'а і чоˈтири жоўˈтки / і збиˈвайу з'і таˈканом ˈцукру до ˈпишнойі ˈп'іни ˈпоки не розˈтане ˈцукор // коˈли оˈпара ˈнаша п'ід'іїшˈла / гоˈдину просˈтойала / тоˈд'і в оˈпару добаўˈл'айемо ўзˈбит'і ˈйаїц'і і ˈдв'іст'і грам вершˈкового ˈмасла і заˈм'ішуйемо постуˈпово добаўˈл'айучи муˈку / ну дес' прибˈлизно п'іўтоˈра к'ілогˈрама п'іˈде муˈки / от // заˈм'ішуйемо леˈген'ке ˈт'істо і сˈтавимо на ˈтепле ˈм'ісце на дв'і гоˈдини // проїшˈло дв'і гоˈдини / зˈмашчуйемо ст'іл оˈл'ійейу / виклаˈдайемо ˈт'істо на ст'іл / добаўˈл'айемо проˈмит'і цуˈкати / іˈз'ум /

пере|м'ішуйемо і розкла|дайемо по |формах і да|йемо |т'істов'і п'ід'ій|ти шче го|дину // то|д'і вип'і|кайемо при темпера|тур'і сто в'іс'імде|с'ат' чи д|в'іст'і г|радус'іў |сорок пйат' хви|лин // – *Заборони і повір'я, пов'язані з паскою.* – |Ж'інц'і не |можна |братис'а за |т'істо і за пас|ки / і за хл'іб / за л'у|бе |т'істо / ко|ли |ж'інка |майе кри|тичн'і дн'і // (Ягніцька Г.Т., 1950 р.н., м. Ямпіль, Ямпільский р-н, Вінницька обл.).

Та ж це / з|добниї пе|и|к|ли // моло|ко / |йаїц'і / |дрожч'і // – *Як він називався?* – Пас|ки // – *А рецепт паски скажете?* – |Йаїц'і / моло|ко і |б'іл'ше шо там / |сахару т|рошки / д|рожч'і // і во|ни |дуже |гарн'і пас|ки ви|ход'ат' |тоже // с |п'еца |саме ў|кусне і ўс'о |добре // |дуже ўс'о смач|не і ўс'о // – *Можливо є якісь заборони чи повір'я, пов'язані з паскою?* – |Паску |можна пе|и|к|ти |тоже ў су|боту / чет|вер / а ў |середу ўже не |можна // у в'іў|торок ше |можна пе|и|к|ти і ўс'о // т|реба шоб не сва|рилис'а / шоб н'і|чого / шоб |гарно гово|рили од|не до д|ругого / шоб ўда|лис'а пас|ки ха|рош'і // не |можна н'і сва|ритис'а / не |можна н'і|чого та|ке // по ха|рошому шоб ўс'о бу|ло |дуже |добре // (Васютинська М.П., 1939 р.н., с. Дзиґівка, Могилів-Подільский р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Ви|ликдин' вип'і|калас'а |пасочка з|добна // йі|йі м'і|сили на моло|ц'і / добаў|л'али |йаїц'і / добаў|л'али |сахар / во|на полу|чалас'а з|добна / |пасочка та|ка / пух|кен'ка // сп'і|ц'ал'на | форма бу|ла висо|чен'ка // у |форму ло|жили |меншу поло|вину ии |т'іста / шоб во|но |мало де п'ід'ій|ти / шоб во|на бу|ла ни…ни…нип'ід|лопаўша / шоб бу|ла кра|сива // – *Чи є якісь заборони і повір'я, пов'язані з паскою?* – ко|ли вип'і|калис'а пас|ки / то пот|р'ібно шоб бу|ло ў |хат'і |тихо / |мама ста|ралас'а ўс'іх |д'іток над|в'ір / над|в'ір / над|в'ір ви|ход'те / бо пасоч|ки |мама |майе в…вип'і|кати // бо счи|талос'а йак|шо ии бу|де крик у |хат'і ди|т'ачи / чи |чимос' с|тукнути / |пасочка йак би л'а|калас'а / і во|на ро|билас'а ўже не та|ка |пишна / йак би хо|т'ілос'а |мам'і |випикти йі|йі |дуже кра|сивойу на с'|в'ата // (Солом'яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

|Паску заўж|ди пик|ли у че|и|т|вер / шо |йаїц'а кра|сили / шо |паску пе|и|к|ли / |т'іл'ки у че|и|т|вер / |чистиї че|и|т|вер / то|д'і йа|ічка / ми |тоже з|разу / бу|ли моло|д'і / ба|бус'а |мама / аї п|рамо там / тод'і іс|питували / |д'ійсно от то

йаˈічко стоˈйіт ˈц'ілиї ˈтиждеᵢˈн' / і воˈно неᵢ ˈпортилос'а / і ц'і пасˈки / не так черстˈв'іли / і ˈвони смачˈн'іш'і буˈли / от / ну все роˈбилос'а / із моˈлитвойу / маˈбут' тоˈго воˈно / буˈло й смачˈн'іше / і споˈживн'іше / от так йак / на поˈдоб'і с'в'атˈкового хˈл'іба / хто на моло ˈц'і / а хто тоˈб'і / ну йак ˈчерез чур баˈгато даˈсиш ˈжиру / ˈтоже буˈде глиўˈке неˈдобре / ˈтоже буˈде / ну ˈкожен йак соˈб'і приˈдумайе / і ˈкожен йак ˈможе соˈб'і ˈмати бо це ж так неᵢ ўс'і короˈви триˈмали / і не так жеᵢ ш продаˈвалос'а йак теˈпер продаˈйец'а / тоˈд'і / йак поўд'іˈл'али д'вац'іт' пйат ˈсоток гоˈроду / ˈпастбишч так неᵢ ˈбуло / це хто дес' бˈлиз'ко ˈлугу жиў / ˈколо так ну / ну ми триˈмали коˈрову / ну не ўс'і / не ўс'і триˈмали коˈроў / хтос' не хт'іў нароблˈатис'а / хтос' неᵢ маў зˈмоги / прогудуˈвати / а куˈпити це / неᵢ так буˈло тˈранспорту / баˈзари ж / оˈто ĭ баˈзари буˈли ˈмаїже ў ˈкожному сиˈл'і / ў нас же ш баˈзар буў оˈто ˈколо нас / о / а тоˈд'і ўже пеᵢреᵢˈнесли аж туˈди // ну / риˈцепт / йа ўже й заˈбулас'а риˈцепт риˈцепт у ˈмами беᵢˈри / йа без риˈцепт'ів йа соˈб'і ўс'о на ˈоко / йа заўжˈди на ˈоко роˈбила / о / ну дл'а хˈл'іба / дл'а ˈц'ого йа соˈб'і / чоˈго? / тоˈму шо ти неᵢ зˈнайеш йаˈк'і ˈформочки ˈйак'і кастˈр'ул'очки це ˈтоже буˈли / оˈце дл'а ˈпаски / оˈце буˈли сп'іˈц'ал'но дл'а ˈпаски коробоˈчки / ў нас буˈли ˈформи / доўˈген'к'і таˈк'і з коробоˈчок ну шос' куˈпила таˈке ў магаˈзин'і / напˈриклад купˈл'али / буˈли осеᵢˈледц'і іваˈс'і / ў таˈких жиˈл'ізних коробоˈчках / так ми т'і коробоˈчки по:бр'іˈзали / по:бтиˈнали / д'іˈдус' зроˈбиў / ў них ˈдуже ˈдобр'і полуˈчалис'а у ˈб'іл'ших / веˈлик'і короˈбки / ˈдобр'і короваˈйі / ˈгарн'і кароваˈйі буˈли / ну неᵢ ˈбуло тоˈд'і / таˈких форм / таˈкого ізоˈб'іл'ійа приˈдумували ўже саˈм'і / а з цих ˈменчих коробоˈчок ˈгарн'і калаˈч'і полуˈчалос'а / не так шо / на ˈчомус' не буд' / а ˈд'іїсно у ˈформах / і воˈни акуˈратн'і й ˈгарн'і / о / буˈли ˈформочки дл'а калаˈч'іў буˈли ˈформи дл'а калаˈч'іў / буˈли ˈформи дл'а пасоˈчок / це ўс'о сп'іˈц'ал'но оˈд':ел'но триˈмалос'а / і оˈд':ел'но вˈс'ако // ˈтоже / неᵢ оˈдин риˈцепт буў н'е н'е н'е / хтос' на воˈд'і хтос' на моло ˈц'і а хтос' ше доˈбавит шос' / но йак передаˈсиш баˈгато куˈт'і ˈмеду ˈтоже неˈдобре оˈтак і це / ўс'о шоб по тˈрошки оˈто ўже йак на одˈн'і сиˈроватц'і зˈробиш аˈбо полоˈвина воˈди полоˈвину сиˈроватки / ˈбуде глиўˈкиї хл'іб / воˈно / ўс'о / ўс'о не / воˈда не пом'іˈшайе н'іˈде ˈбачиш / а от жиˈр'і і оˈце ўс'о / ˈчерез чур та й та йі баˈгато не ˈможна // ну буˈвайе так одˈнаково гоˈтовиш одˈнаково ўс'о ˈробиш / а завжˈди неᵢ одˈнаково буˈло полуˈчалос'а / буˈвайе так сп'іˈшиш / так уˈже ж не ˈмайеш ˈчасу і тˈреба й то і то і то / на сˈкору ˈруку с'уˈди / а по ˈмолодос't'і ше /

прикˈрасно ўс'о / ў мит' ўс'о зроˈбилос'а / а буˈвайе так стаˈрайес'а / так уˈже ˈхочеш і то і то і то і н'і ў каˈкуйу / ўс'о буˈло / буˈло / це це / реˈцепт реˈцептом а оˈно ше / маˈбут' йе таˈкиї дух / чи шо / чи таˈкиї мир таˈка мед' чи / ну от / от буˈвайе так / буˈвайе / буˈвайе хаї бде найдоскоˈнал'іши наˈверно ну не ˈбуло цих духоˈвих шˈкафчик'іў і ўс'о / от оˈс'о ˈдаже ї духовˈки / рожˈчитуйіш / зˈробиш уˈс'о / а неˈмайе / сˈв'ітло йе / а неˈмайе ˈтойі напˈруги шо тˈреба і ў ˈтебе ўже так не поˈлучиц'а // йак тˈреба дˈв'іс't'і дˈвац'іт' / а воˈно там і дˈв'іс't'і неˈмайе / ˈt'іл'ки сто ˈвос'імс'ат чи сто ш'ійіˈс'ат / неᵘ спеᵘˈчеш / неᵘ спеᵘˈчеш / так вˈс'ако буˈвайе / да йак уˈс'о хараˈшо то ˈдобре аˈлеᵘ / аˈлеᵘ ўˈс'ако / ўˈс'ако буˈвайе / і в:с'іх так йак у жиˈt':і / так і це // ˈдаже й неᵘ зˈнайіш йаˈк'і // таˈко зˈразу й неᵘ згаˈдайіш // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А на Веˈликден' / ˈхл'іпчик / пасочˈки пеᵘˈкˈли так'і / б'йеш ˈб'іше йаˈйец' ˈкинеш ˈб'іл'шечко ˈдр'ішчеї і йаˈкогос' оˈл'іїки ўˈл'айеш / воˈни ˈгарн'і веᵘˈлик'і таˈк'і і виˈсок'і полуˈчалис' / а хто ўже не маў чо то такеˈго // йаїˈце / молочˈко / ˈцукор // *– Які були заборони?* – На ˈПаску ˈдуже ˈдобре / йак зустˈр'інеш чулуˈв'іка / ну ˈхлопц'а чи чулуˈв'іка / це ˈдобре // а йак ˈж'інка то / то не ˈдобре // (Суровець Н.М., 1935 р.н., с. Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На / на Веˈликден' пекˈли ˈгарн'і хл'іˈби і пикˈли / е… / ˈпаску // реˈцепт ˈпаски / муˈка / молоˈко / дˈр'іж':і // зо ш'іст' йаˈйец' бˈрали / це ўс'о там / добаўˈл'али ˈмасла / і... / розм'іˈсили // і роˈби роˈбили даˈвали сˈходити / шоб / и... / ˈпаска п'ідˈходила бо так ˈсамо ж моˈлилис'а / шоб ˈпаску пи вип'іˈкали м'іˈсили шоб буˈло ˈринка буˈла новˈен'ка / шоб у ˈн'уйу ўсе буˈло но но новˈен'ке ˈдаже бˈрали фарˈтух шоб новиї буў і ˈхустка новˈен'ка шоб / пекˈти ˈпаску // заб / і забоˈрон' // не ˈможна буˈло ˈйісти несˈв'ачену ˈпаску / і криˈшити не ˈможна буˈло йіˈйі і / вип'іˈкали ˈпаску ў чис ў ˈЧистиї четˈвер і ў суˈботу // ˈпаску ˈперше йак приˈносили посˈв'ачену ˈпаску / в'ідр'іˈзали ˈверхн'ій ку кусок зˈверху шоб до хуˈдоби шоб вес' веˈлос'а хаˈз'аїство // шоб / коˈли ˈпаску й'іли шоб ˈдумати про ўс'о хоˈроше // (Костенко Р.В., 1953 р.н., с. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

А на Ве|ликден' / йак б'ут' йаї|ц'і / ро|жчин'айут' хто майе моло|ко і при|масц'уйут' йаї|ц'ом // – *А як називається?* – Таа н'ійак / п|росто спек|ли / йак пас|ки то це / то це |паски |наче / а хл'іп / ус'ором|но хл'іп / т|рохи на |паску |бути при|маченим йаї|ц'ом // *–А чи можете нам сказати рецепт паски, от який Ви знаєте*? – Ої йаг|би ж йа / йа б бу|ла то^{у}|б'і ска|зала / ди|тино / от у мойі |дус'і / та|киї / йа ўже за|булас'а // – *Ну от по якому рецепту Ви пекли? Як колись пекли паску?* – Ро|жчинила на моло|ц'і / зам'і|сила / са|хару ўси|пала / йа|їц'у ў|била / а |ринки так'і|вого *(показує)* бу|ли / на в'ід|ро *(сміється)* бо |ринки ў |мене ше дв'і йе / пе^{и}к|ли ў |ринц'і / пек|ли ў п'і|ч'і / |гарна |паска / |вит'агнеш / та ї аш |л'убо ди|витис'а / пере|масц'увати йа|йец' / |кидали са|хару / хто маў / ну хто маў шо / то |кидаў / нап|риклад |зарас то / |кидайут' із|'ум / а то|д'і йак маў шо то |кидаў / ми |цего неи з|нали / зоў|с'ім / |цего н'і|чого // (Обухівська Н.К., 1937 р.н., с. Попова Гребля, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну то|го шо йак|шо до|пуст'ім / от пи^{е}|чемо ми на |Паску / на |Паску пи^{е}|чемо то це ўже сп'іц'і|ал'но / |дуже вими|вайемо ўс'і мис|ки чи кастру|л'і там т'і |форми / шоб ўс'о було |гарно / о // і з|нову бе|ремо / му|ку пше^{и}|ничну / |вишчого / га|тунку / шоб во|на бу|ла |гарна // і ту|ди ше добаў|л'айемо ми |масла / |йаїц'а / |сахар / сми^{е}|тана / о|л'ійа / шоб |добра бу|ла |паска і і |пишна / а з|верхи ше ї прикра|шайемо ўс'і|л'акими прик|расами та|к'і др'іб|неси^{е}н'к'і йе сп'іц'і|ал'но п|рисипки // ну бе|рец'а дв'і |л'ітр'і моло|ка / моло|ко та|ке / т|реба зак'іпйа|тити шоб во|но бу|ло / к'іпйа|чон:е // то|д'і ў то моло|ко / до|пус'т'ім б|йец'а три де^{и}|с'атки йа|йічок / |в'іс'ім |дес'ім' ста|кан'іў |сахару // і|з'ум / ўс'і|л'ак'і цу|кати // шо це ше / о|л'ій // |масло? |масло // це ўсе во|но зби|вайец'а |йаїц'і зби|вайемо |м'іксиром / а то так / і |м'ісимо |т'істо // д|рож':і |пачка п'іўто|ра |пачки д|рож':іў і зам'і|сили |т'істо // кла|демо шоб во|но п'ід'ійш|ло / там п'іўто|ра го|динки чи дв'і / а |п'ісл'а то|го ма|лен'к'і |формочки з|мас'т'уйемо / с|мал'ц'ом і оп^{б}си|пайемо |ман:ойу кру|пойу / ту |формочку с^{з} си^{е}ри|дини / і то|д'і кла|демо т|рет'у |час'т' |формочки / |цего |т'іста // а то|д'і ўже йак поклали ў п'іч ўже спик|ли з|верхи / н'е ше ж при|мас'т'уйемо ж^{ш} жоўт|ком з б'іл|ком з|верхи / а йак ўже виї|майемо с^{з} |печ'і / то бе|ремо та|ку гла|зур |робимо / б'і|лок із |сахаром зби|вайемо |м'іксиром |робимо та|ку |б'ілу |масу і з|верхи масти|мо // а ше з|верхи приси|пайемо при|сипкойу / та|к'і йе / з'іроч|ками ї

доўгенʼкʼі // – *А коли до церкви йшли, то найкращу брали?* – Ну звичайно звичайно шоб вона була гарна / висока // саму крашчу / беремо // (Гафтонюк М.Г., 1946 р.н., с. Демівка, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

6.3. ЧИ ПЕКЛИ ЯКІСЬ СПЕЦІАЛЬНІ ХЛІБИ НА ЗЕЛЕНІ СВЯТА?

На Зеˈлени свˈаˈта це ўже ˈзоўсˈім ˈінше сˈвˈато / і на Зеˈленˈі свˈаˈта ˈтоже хлˈіб пеˈкли так ˈсамо йак на Веˈликденˈ / не ˈпаску ну ˈпросто пеˈкли хлˈіб ˈбˈілиї / бо це ж ˈтоже сˈвˈато руˈчисте таке / Тˈрˈійцˈа // ну прикраˈшали ˈхату прикраˈшали ˈзелеˈнˈ:у // за обраˈзи витиˈкали зˈначитˈ ˈлипу йаˈка цˈвˈіˈла / шо там цˈвˈіˈло цˈвˈіˈтушче буˈло / або пˈросто гилочˈки ˈрˈізˈнˈі таˈкˈі зеˈлени і стеˈлили на фсˈу ˈхату стеˈлили ˈзˈіл:а таˈтарсˈке значитˈ // і надвоˈрˈі стеˈлили і на лˈітарˈници / і так ˈчуствувалосˈ шо це сˈвˈато // так буˈло торˈжесвен:о так буˈло вопˈше кˈласно // ˈзара не вˈідрˈізˈнˈайецˈа де сˈвˈато де / бо йіˈдˈатˈ ˈкожен ˈденˈ йак на сˈвˈато / а тодˈі ше ˈдуже чеˈкали сˈвˈат шоб вже шосˈ таˈке ˈбуде ўˈкуснен’ке шосˈ буде ˈдобре шосˈ пˈідгоˈтуйецˈ:а / бо на ˈкожен денˈ ˈйіли / шо буˈло / карˈтошка ˈрано обˈаˈзателˈно / шо неˈбудˈ // а ўденˈ там борш і суп чи шосˈ там ше / чи шосˈ йаˈкасˈ ˈйіжа буˈла ˈкожен денˈ каˈнˈешна / а на сˈвˈато уже готуˈваласˈ// (Бородіна М.Г., 1954 р.н., с. Чернятинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Зеˈленˈі сˈˈвˈата пеˈчеш не ˈпаску / а пиˈчеш ˈтоже таˈкиї свˈатˈковиї цеї хлˈіб // ˈтоже прикраˈшайеш цим а там соˈбˈі виробˈлˈайеш дˈругим ˈтˈістом / шоб на Зеˈленˈі сˈˈвˈатки ўˈзˈати ї туˈди заˈнести таˈкˈі йак ˈпасочка оцеˈгої // ˈвиду ˈпасочки таˈкиї хлˈіб пеˈчеш / ˈтоже зˈдобниї хлˈіб пиˈчеш на Зеˈленˈі сˈˈвˈатки // (Калачик Н.С., 1947 р.н., с. Великий Митник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну йакˈшо йе таˈкˈі ˈсела / шо йе Пˈроводи / то ˈлˈуди пеˈчут ˈпаску // а ми ўсˈікˈда пикˈли ˈмама і ˈбабушка моˈйа / то пикˈли здоˈбу // пикˈли стˈрудлˈі і з ˈсиром / і з ваˈренˈам і ро… / і пирˈіжˈки пикˈли ˈтоже / і з ˈсиром і закˈритˈіᵘ / і вˈідкˈритˈіᵘ і з ˈмаком // ˈйаґби так на Зеˈленˈі свйатˈки ў нас то ˈйаґби Пˈроводи ˈранˈше то ми // а так здоˈбу пикˈли-пикˈˈли // ˈкожниї ˈтижденˈ йакˈшо йе ˈдˈіти ў ˈхатˈі / то ставˈралисˈа батˈˈки ˈмама / ше ˈбабцˈа буˈла то ўсˈігˈда пикˈли здоˈбу // стˈрудлˈі / пирˈіжˈки // пикˈли ўс ˈйаґби заўжˈди // (Землянівська Л.Е., 1961 р.н., с. Порик, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Йак хто на Зᵉлен’і св’аᵗа пекᵏли ᵗтоже ми з ᵗб’ілиї хл’іп / ᵗтоже уᵘже ми назиᵗвали ᵗнас... / ў ᵗнашому ᵏрайі напᵗриклад і ц’у… цеї хл’іп назиᵗвали памᵗпушка / веᵗликиї хл’іп і хоч в’ін сᵗлово памᵗпушка ᵗн’іби маᵗлен’киї / аᵗле це ее хл’іп веᵗликиї виᵗходиў таᵏкиї / звиᵗчаїно ᵗтоже аᵗле йоᵗго назиᵗвали памᵗпушка // (Павлюк М.І., 1959 р.н., м. Козятин, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну мм до Зᵉлених сᵗв’ат ше ᵗмона ᵗпасочки пикᵗти / ᵗп’ісл’а Зᵉлених сᵗв’ат ўс’о уже / ўже до Благоᵗв’ішчен’:а / чи ᵗс’ого до Возᵉсен’ійа / до Возᵉсен’ійа ᵗмона ᵗбуло пикᵗти а ᵗп’ісл’а Возᵉсен’ійа ᵗк:рашанки ᵗмона кᵗрасити до Возᵉсен’ійа / і бабᵗки пекᵗти / а поᵗтом уже ўс’о // (Огородник М.П., 1950 р.н., с. Сестринівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Зиᵗлен’і св’аᵗта а-а-а // … ну Зиᵗлене св’аᵗто це ᵗТроіц… ᵗТр’іїц’а // … Оᵗтец’ Син // і Дух Св’аᵗтиї і оце ўс’іх тре буᵗло ᵗн’іби пригосᵗтити / ᵗчимос’ причаклуᵗвати ў ᵗкожного своᵗйе буᵗло дл’а ᵗкожного сиᵗла ни сиᵉᵗла а раᵗйону / йаᵏкес’ поᵗв’ірйа // ну йак у нас // ну ᵗкожниї це помиᵗнаў / ᵗмерших то за здоᵗроўйа д’іᵗтеї но ᵗб’іл’шос’т’і там за тваᵗрин і // дл’а госпоᵗдарства // ᵗначит пикᵗли ц’у ᵗпасочку на но воᵗно вже ни ᵗпаска назиᵗвалос’а / а калаᵗч’і воᵗни буᵗли ў ᵗб’іл’шос’т’і ᵗкруглойі ᵗф:орми / і хто йіх йак прикᵗрасит’ // хто кв’іточᵗками / хто коᵗсичками / і вип’іᵗкаўс’а в’ін уже не на чиᵗрен’і а в’ідпоᵗв’ідно на ᵗдеках // (Муравська Г.Г., 1949 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Пикᵗли // – *Що?* – Пикᵗли хоᵗдили до ᵗцеркви йак буᵗла а йак не буᵗло / то ўже не хоᵗдили / куᵗди / а на Зᵉлен’і с’в’аᵗта шеї тра коᵗлис’ / ᵗг’ірким липуᵗхом / і деᵗривом / ᵗстр’іху коло де ᵗ їдемо ў ᵗхату / то п’ід ᵗстр’іху ᵗтикали / а ᵗстр’іха ᵗзнайеш шо / соᵗломайу буᵗло покᵗрите таї п’ід сᵗтр’іху липуᵗхи / а йак голоᵗва боᵗлит’ то ц’і липуᵗхи ᵗклали ў ᵗводу / гаᵗрачу / і там йаке ᵗдерево лоᵗмали / коᵗлис’ ᵗжили йаке лоᵗмали ᵗсамиї пеᵗред ᵗлипу // то ᵗлипу / ц’у ᵗклали ў теᵗго ў гаᵗрачу ᵗводу / і ᵗмили ᵗголови / шоб не боᵗл’іли ᵗголови / це на зᵉлен’і с’в’аᵗта таᵏка / буᵗла реᵗцепта // (Березюк А.М., 1930 р.н., с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Пикᵗли ᵗр’ізне / то ᵗпросто хл’іб то калаᵗч’і / оᵗдин каᵗлач ᵗклали на п’ідв’іᵗкон’:а / заᵗдобруйучи ним / руᵗсалок і л’ісоᵗвих ᵗмавок / а маᵗлен’к’і калаᵗч’і / роздаᵗвали / ᵗб’ідним ᵗл’уд’ам / отаᵏк’і коᵗлис’ буᵗли ᵗвидумки / шче вип’іᵗкали таᵏк’і / пал’аᵗниц’і з наᵗчинкойу / з ᵗсиром /

ци|булейу / і |кропом йак’і нази|вали пал’а|ниц’ами / во|ни та|к’і чотиро|кутн’і / |зроблен’і з др’іжджо|вого |т’іста // (Лінчук Р.О., 1949 р.н., с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Зе|лен’і св’а|та пи^{е}|кли хл’іб |б’ілий та|кий ну |б’ілий йа|кийс’ / ну і кала|ч’і пи^{е}|кли / бо там хо|дили ў |гост’і там ну та|ке // (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Літинськиї р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Так |сами хл’іб обикно|вен:ий |п’ікс’а і п’ір’іш|ки / хто маў ж чим // |б’іш’іс’ц’ нас |туто за|вед’ано було це пик|ти з |гречкойу // – *І як їх пекли? В чому?* – На |дец’і / |деко було і це на |дец’і пере|маст’увалис’а о|л’ійойу // це пик|лис’а п’ір’іш|ки // (Сакевич О.П., 1942 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На |Зилен’і с’в’а|та п’ір’іш|ки пик|ли // – *А з чим пиріжки?* – Йа ўсе л’у|била п’ір’іш|ки до холод|ц’у / с |кашойу / з от|робойу / от|роба і гри^{е}|чана |каша це ўс’о ва|рила ў ма|шин’ц’і перемо|лола от|робу і |т’істо |гарно / тоже |гарне |т’істо ро|била шоб |здобне було і л’і|пила п’ір’іш|ки і ўсу|вала ў п’іч і |дуже |добр’і бу|ли пух|к’і п’ір’іш|ки / |гарн’і здо|ров’і так’і // – *А що таке «отроба»?* – П’і|ч’інка і |легке / оце от|роба // – *А з яких тварин чи немає різниці?* – Йа|ка / сви|н’ача / бу|ла ї те|л’ача / тва|рини / тва|рини // (Мацяка О.С., 1946 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На Зи|лен’і с’ва|та то йа з|найу ўсе |саме |б’іше п’ір’іш|ки с |кашойу гри|чанойу пик|ли / холо|дец’ ва|рили та|ке // а так |б’іше ни |знайу // – *А як пиріжки гречані пекли?* – А п’ір’іш|ки з |б’ілойі му|ки/ а |гречку ц’у ва|рили … м’і|шали там / йак йе п’і|ч’інка добаў|л’али п’і|ч’інки / |сала |жарили / мас|тили ц’у |кашу / і це та|к’і |пончики ка|зали // – *А де їх пекли?* – Ў п’і|ч’і // (Перебейніс М.П., 1937 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Зи^{е}|лен’і св’а|тки пи^{е}р’і|шки пи|кли / таке|го хто шо |маў го|товиў / і типер так саме // – *Які пиріжки, з чим пекли?* – І з |йаблуками / і з |маком / і з ва|рен’ам / ну на Зи^{е}|лен’і св’а|тки то ўже |йаблун’ до^{у}|пуст’ім не^{и}|ма / в основному з ва|рен’ам // |вишн’і от ў |мене йе биз к’і|сток за|крут’аних / ми|н’і тра на друшл’а|чок в’і|ткинула і |ўже пи|чу пи^{е}р’і|шки / т’і й с |тими |вишн’ами / сахар|ком по|сипала // (Костюк Н.О., 1938 р.н., с. Гавришівка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Зи|лен’і св’а|та з му|ки вип’і|кали пта|хиў / ў знак при|л’от’іў пта|х’іў на бат’к’іўш|чину / за|булас’ йак во|ни нази|валис’ / ну пта|хи та|к’і с х|л’іпа // (Бельдій Г.Г., 1943 р.н., с. Дашківці, Літинський р-н, Вінницька обл.).

Е на Зе|лен’і с’|в’ата вип’і|кали |тоже |разну з|добу ў |р’ізн’і е // ну хто йа|ку там со|б’і заба|жаў // (Глущук Т.І., 1951 р.н., с. Іванів, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну / Зи|лен’і св’ат|ки / то шо? // пир’іш|к’іў напе|чу / х|л’іба спек|ла / тиї ўс’о // тиї та|ке // пир’іш|ки там // *– А з чим?* – с по|в’ідлом чи |сиром // ш чим хоч // йак йе шос’ то ш спи|чеш / а йак не|ма чо|гос’ / то не спи|чеш // (Вовк Н.І, 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Та|киї |самиї йак ўс’іг|да // ние|ма |разн’іци / зам’і|сили / напе|и|к|ли і Зе|лена не|и|д’іл’а / кала|ч’і на |Проводи бе|рут о|с’о кала|ч’і пе|и|к|ли кала|ч’і // а на |Паску пас|ки ў рин|ках / а на / і кала|ч’і |тоже / а на о|с’о Зе|лена не|д’іл’а бу|де то кала|ч’і на ц|виндар бе|рут / пе|чут і хто пас|ки бе|рут ше ў |кого ли|шилис’а там // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницької обл., 2025 р.).

Ну на Зе|лен’і св’а|та та|ки |тоже пе|и|к|ли хто хт’іў |б’ілиї хл’іп / хто хт’іў кала|ч’і п’ік / вип’і|кали кала|ч’і / бо на |Проводи хо|дили і так дл’а |себе пе|и|к|ли кала|ч’і /...бо ўже на Возне|сен’а то ше |можна бу|ло пе|и|к|ти пас|ки а на Зе|лен’і св’а|та то ўже забо|ронено бу|ло пе|и|к|ти / то пе|и|к|ли кала|ч’і / |б’ілиї хл’іп а то о|бичниї хл’іп та|киї пе|и|к|ли // (Кособуцька М.Т., 1938 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну хто шо маў / на Зе|лен’і св’а|та йа ш то|б’і ка|зала /та|ке о|собо н’і|чо не го|товилос’а / хл’іп пе|и|к|ли / пир’іш|ки пе|и|к|ли /з |маком / з бара|ком / с ква|солейу / з цим з слиў|ками / пе|и|к|ли пир’іш|ки на Зе|лен’і св’ат|ки // (Канюка Г.Г., 1936 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Зе|лен’і св’ат|ки пик|ли хл’іп / со|лодкиї / так само |мона |було ї пик|ти та|к’і пасоч|ки неве|личк’і |тоже пик|ли / пик|ли кала|ч’і / хто шо при|думуваў // *– Можливо, щось добавляли особливе на Зелені святки?* – Ну на Зе|лен’і св’ат|ки мог|ли до|бавити / еее лис|точка іі з |липи / і в’ід та|кого зе|леного / по.. шоб во|но бу|ло |коло |н’ого зеле|н’іло |з’іл’а / пости|лити на сто|л’і / і пок|ласти ц’у |пасочку / і лис|точками приб|рати

// (Москалюк В.М., 1948 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Зелен’і св’ата п’ікс’а теж св’аткович хл’іп звичайнийі кан’ешно уже неи паска / але св’аткович хл’іп п’ікс’а на молоц’і чи на сировац’і о / і в’ін також буў смачним / бо в’ін буў св’аткович // (Федорчук Г. О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

П’ір’іжки пикли / пикли п’ір’іжки / стругл’і / такі п’ір’іжки доўг’і з йаблуками / з маком пикли / а то з самими йаблуками пикли / а то пикли ше з гречкойу пикли / і з готробойу ўкуп’і / це до холодц’у буде до ц’ого ўс’ого таки були таки // пикла по багато по тройе дек’іў ў пич’і пикла // (Сивак Н.М.,1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Зелен’і св’ата / ну це т’іки ее хто шос’ хоче йак гостеї йакис’ ждут то тод’і йакес’ здобне т’істо пичут о / пир’іжки пичут / варереники варат / так’і / пир’іжки варереники і хл’іб // хл’іб обикновениї пичец’:а бо виходе до боршчу / шоб в’ін буў ее простиї хл’іб / а тод’і ўже ее виходе на ее / так йак до солодке шос’ мона спикти / йак’іс’ пир’іжки йак’іс’ пончики пикли / із сира пикли пончики // виходе ии йаїце там ї ее мук’а ї сир / і так’і в ол’ійов’і пикли пончики / вони сплували і дуже так’і гарн’і були / ота к’і // (Гринчук М.І., 1941 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну тоже так саме / ц’у Зелениї св’атиї / калачики пикли і струдл’і пикли і / ну шо ше / ше ну ота ке // бо ше ж йаж кажу йе шої проводи проход’ат ше на кладбишче їдут’ / то тоже бирут’ же ш ее / то ўс’аке ўс’аке таке видумали / так е не ну ни так е йак зара / бо зара ўже то ўсе добре а то ўже так е // (Оранська М.Т., 1937 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну на Зиелені св’ата пиекли хто йакиї хот’іў / обиекновен:иї ўже хл’іп пеикли / бо здоба була т’іки до Возн’іс’ен’ійа / а так вже пеикли просто обиекновен:иї хл’іп // (Джуринська Л.Г., 1946 р.н., с. Ільківка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Значіт’ на зелен’і св’ата / Зелен’і св’ата в’ід Паски до Зелених св’ат це шче говор’ат’ Христос воскрес / це шче можна навіт’ паску пеикти на Зелен’і свати оцеї пер’іод чи це сорок дн’іў п’іс’ат дн’іў в’ід

ˈПаски до Зеˈлених сˈв’ат пеиˈчут’ шче паˈски / ну і пеиˈчут’ палˈ’аˈниц’і поуˈтоˈму шо ˈпаска воˈна ўже ˈдуже ўже така ˈздобна з ˈмасла баˈгато киˈдайут’ йаˈйец’ і ну ўˈс’аких там іˈз’уму це роˈдзинки *(сміється)* от і пеиˈчут’ т’і ˈсам’і палˈ’аˈниц’і // палˈ’аˈниц’і воˈни п’іˈдход’ат’ на дˈр’ішчах / воˈни ˈгарн’і воˈни смаˈчн’і йіх ˈтоже моло̀ˈчком з йаˈйічком ˈмаст’ат’ зˈверху бо хл’іп пˈросто ˈможна воˈдойу помаˈстити ˈотої ˈчорниї шчо ˈжитніǐ йоˈго так помаˈстили воˈдичкойу і ў п’іч миˈнут ˈсорок там чи п’аˈтдес’ат і хл’іп гоˈтовиї // (Дерещук Г.І., 1948 р.н., с. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

А ў нас заўˈжди ц’і йак воˈни назиˈвайуц’а ў нас пташˈки пекˈли ўс’ігˈда ми роˈгалик таˈкиї т’іпа пˈташечкˈі / ˈжаїворонки пˈросто таˈке звиˈчаїне ˈт’істо дроˈж’:ове ˈт’іпа йак п’іˈсочне зˈроблене ў ˈформі ˈжаїворонка / з моло̀ˈком ˈйіли / йаїˈцем масˈтили ˈочки роˈбили еее с ˈц’ого ˈаку тˈрошки на ˈочки // (Редчук Т.П., 1959 р.н., с. Дашківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну на зеˈлен’і св’ата це шо дуˈша баˈжайе / йа ўс’ікˈда торт п’іˈч’у налˈ’іс’н’іки п’іˈчу ˈвишн’і ўже йе зˈнач’іт йа л’убˈл’у бˈл’інчики з ˈвишн’ами таˈк’і пˈр’амо коˈлис’ в нас в сеˈл’і каˈзали шо це лапаˈч’і з ˈвишн’ами пекˈли на лист’і із каˈпусти // – *Рецепт памятаєте?* – Ну а ч’о ж н’е // так само ну йа снаˈчала ну воˈни на ˈсод’і пеˈчуц’а не на дˈріж’:ах снаˈчала ˈложечку ˈсоди ˈуксус ˈпот’ім йаїˈце ўбиˈвайу ў заˈв’іс’імос’т’і сˈк’іл’ки ˈбудете пекˈти ˈпот’ім ˈцукор тˈрохи ˈсол’і киˈдайете ˈт’істо заˈм’іс’уйец’а ˈложечкойу ˈт’істо і ˈвишн’і і вип’іˈкайут’с’а ˈможна пекˈти на сковоˈр’ідц’і на плиˈт’і / а ˈможна пекˈти йакˈшо ˈколис’ буˈло то пекˈли на лисˈт’і з каˈпусти да і не пекˈли н’і ў ˈйак’іǐ ˈформ’і ˈімено на ˈлист’і і ф п’іч / ˈдуже смачˈна // (Данилюк Т.І., 1958 р.н., с. Дашківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Зеиˈлен’і сˈв’ата пикˈли // ее п’іˈрох // трохˈйарусниї / зˈначит’ ˈперший ˈт’істо обикноˈв’ене ˈтожеи моˈлочне на моло̀ˈц’і рошчиˈн’али / на моло̀ˈц’і рошчиˈн’али // ˈт’істо // киˈдали ˈсахар / киˈдали / дˈрож:і ўс’о йак ни ˈможеи ˈбути заˈм’іс’ували чут’ л’і йак не на ˈПаску / і / зˈначит’ / млиˈнец’ таˈкиї виˈликиї роскаˈтали / помасˈтили йоˈго поˈв’ідлом поˈтом // опˈйат’ накˈрили цеї млиˈнец’ // це поˈв’ідло / дˈругим млинˈц’ом / поˈтом на / цеї млиˈнец’ посˈтавили сир // поˈтом на цеї сир полоˈжили оп’ат’ млиˈнец’ росˈкатаниї виˈликиї / грубиˈни п’іўтоˈра санˈтиметра ˈт’істо / і поˈтом зˈверху украˈшайім / коˈс’ічки пташичˈки ўс’о ўс’о ўс’о вироблˈ’айец’а це пикˈли но в осноўˈному

пикˈлис’а / пир’ішˈки ізс ˈсиром на Зиˈлен’і сˈв’ата // (Бровчинко О.І., 1951 р.н., с. Якушинці, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

На ˈЗелен’і с’в’аˈта / ў ˈнашому сеˈл’і пекˈли ˈпаску / д’л’а нас це було с’ˈв’ато / шоб ˈз’істи таˈке смачˈнен’ке ˈк’істо // (Савчук Г.Ф., 1956 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Зиˈлен’і с’ˈв’ата так ˈсамо ˈможна і пасˈки пикˈти но ˈб’іше йа пикˈла пал’аˈниц’і п’ір’ішˈки такеˈго / но пал’аˈниц’і ўс’іґˈда на ˈПаску на Зиˈлен’і с’ˈв’ата ˈнесли пал’аˈни / ˈбат’ушка коˈлис’ жи ш хоˈдиў це ˈзара ни ˈходи ˈбат’ушка / а ˈран’ше хоˈдили так ˈсамо бˈрали / і хл’іп цу пал’аˈниц’у оˈс’о палаˈниц’і ми пикˈли // таˈк’і с’в’атˈков’і / йак ˈпаска ˈт’іки шо / но до Зиˈлених с’в’ат ше ˈможна ˈпаску пикˈти // (Чернега Г.О., 1948 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

ˈБ’ілиї на Зиˈлен’і с’ˈв’ата пикˈли пиˈр’ішˈки / пикˈли п’ір’ішˈки пикˈли з йаг’ід’ˈми / иии з гоˈрохом б’ішестˈво з гоˈрохом пикˈли / ростиˈрали часˈник маˈчали ў часˈник п’ір’ішˈки з гоˈрохом / і ˈшамали // (Штойко Г.І., 1937 р.н., с. Бохоники Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Зеˈлен’і свˈйата пиˈкли звиˈчаїниї хл’іб / стаˈралис’а так шоб ˈб’іл’ше ˈц’ого шоб йак в’ін смаˈчниї буў / і сахаˈрку киˈдали йак хуˈт’іли ˈвип’ікти шос’ таˈке смаˈчнен’ке / пир’іˈжечки йаˈк’іс’ // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Звиˈчаїниї тоᵘˈд’і пеᵘˈкˈли хл’іб аˈбо ˈжитн’ії / або пшеᵘˈничниї // пеᵘˈкˈли ˈпаски / ˈбабки та пал’аˈнички // (Рогаль Г.П., 1953 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Зеˈлен’і св’аˈта особˈливого ˈхл’іба неᵘ пикˈли // пикˈли звиˈчаїниї хл’іп / просˈтиї ˈчорниї з ˈжитн’ого / з ˈжитн’ого ˈборошна // аˈле ше вироˈбˈл’али пал’аˈниц’і неᵘзаˈм’ізн’ім д’іўˈчатам / воˈни збеᵘˈр’іґали ˈйіх ц’і шмаˈточки / до саˈмого веˈс’іл’:а // заˈм’ішували ˈйіх з ˈт’іста дл’а веˈс’іл’ного короˈвайу / каˈзали шо ц’і куˈсочки принеˈсут’ ў с’іˈмйу / ˈнову с’іˈмйу л’уˈбоў / ˈмир і ˈшчас’т’а // (Тютюнник М.П., 1947 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Зелен’і св’ата пир’ішки / пекли / струдл’і / із сиром / дуже ўкусн’і / да робили з сиром доўпуст’ім / то йак мойа мама пекла боў воўна була ше трохи воўна була така мален’ка йак ти пр’імерно / но воўна могла дати фору / дес’ат’ом мужикам // така була дручка і заўз’ата / п’ис’н’і дуже гарно знала і вона на вес’іл:’ах йак то воўни пеўкли короўваййі і ц’і пир’іжки і струдлі і ўс’о / то самиї такиї рецепт хароший / на пир’іжки це еее не просто сир класти туди такиї бес н’ічого а в’ідвар’уйет’с’а / хароший такиї доўген’киї рис / да туод’і м’ішайет’с’а пополам із сиром / добаўл’айет’с’а йайечко і там ван’іл’ін і так дал’ше / і оце така начинка дуже вони туод’і неи заихайе там сир цеї ўсередин’і шкарлупойу робит’с’а / а вно таки напоўнениї лишайет’с’а до уостан:’ого ўже кусн’а / туому шо / видно рис тримайе його доўкупи і смакоўту дайе // (Паламаренко О.М., 1939 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Калач’і! калач’і / це дес’ і’деш дес’ на Зелен’і св’ата / це ходили хришчен’і / до своїх хришчених бат’к’іў д’іти / то з калачем їшли і з цукерки там крашанки приносили // (Тернопольська Н.А., 1950 р.н., с. Кожанка, Оратівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Шо пикли на Зелен’і св’ата / так само пикли пироги часом і паску пикла на Зелен’і св’ата а то пироги пикла на Зелен’і св’ата / то пончики пикли на ц’і Зелен’і св’ата і калач’і пикли на Зелен’і св’ата йак ўже стало луче жити / шо ўже було ж чого спикти або туд’і йак ше разу то його не було ж чого спикти а тепер ўже було ж чого спикти то ўже ўс’о тоже так саме йак на паску лагодили / пушч’і так на Зелен’і св’ата // (Богуцька С.С., 1928 р.н., с. Чемериське, Барський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На Зелен’і св’ата шо / пекли паску на Зелениі св’ата бо то Зелен’і св’ата / пир’іжки пикли / б’іше з сиром пикли на Зелен’і св’ата пир’іжки / пир’іжки тод’і ўже корови доїилис’а тод’і ўже були сир’і сиром пир’іжки пикли / і пасочку пикли бо йшли ж на проводи на Паску на цвинтир ішли / тої на Зелениі св’ата / на Зелен’иі св’ата шли ж на проводи то пекли пасочку там і пир’іжки з сиром оце таке пикли // (Лакомська К.П., 1938 р.н, сел. Бар, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Пекˈли хто п’ідˈпалок / хто таˈкиї хл’іб ˈб’ілиї хто колаˈч’і / бо їшˈли на цˈвинтар // буˈла то таˈк’і Зеˈлен’і св’аˈта буˈли / шо пекˈли колаˈч’і / хто м’іг / хто маў з ˈчого / аˈле йак хто не маў / таї так обˈходиўс’а // це таˈк’і буˈли роˈки // (Зінковенко Н.М., 1935 р.н., с. Каришків, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

ˈМама на Зеˈлен’і с’ˈв’ата т’іки заўжˈди пекˈла пир’іжˈки / і пекˈла сˈк’іка ˈпасочок / бо хоˈдили на клаˈдовишче / треба було мати шос’ / а так ˈт’іки при’іжˈки пекла // (Білоус А.В., 1950 р.н., с. Балки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на Зеˈлен’і сˈв’ата ми вип’іˈкали пир’іˈшки / пир’іˈшки йаˈк’і вип’іˈкалис’а ў пеˈч’і / обоўйасˈково ў нас ˈмали ˈбути пир’іˈшки з ˈрисовойу ˈкашойу / ў сериᵉˈдин’і наˈчинка це буˈла ˈрисова ˈкаша / воˈни буˈли смачˈн’ушч’і / паˈхушч’і // отаˈк’і вип’іˈкалис’а пир’ішˈки на Зеˈлен’і св’аˈта // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На Зеˈлен’і с’ˈв’ата ˈтожи пикˈлис’ калаˈч’і з ˈвишчого ˈсорту муˈки // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На зеᵘˈлен’і с’в’аˈта пеᵘˈкли кˈругл’і хˈл’ібчики / пампушˈки / приᵉкраˈшали ˈзелен’:у // (Борисенко О.І., 1958 р.н., с. Рів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Таˈк’іᵘˈї ˈсамиї // – *Калачів не було?* – Ну калаˈч’і ˈтожи / йа ж тоʸˈб’і каˈзала / шо на Зиˈлен’і сˈвата калаˈч’і // на ˈПаску пасˈки // на Зиˈлен’і сˈвата калаˈч’і // і на Св’аˈтиї ˈвеч’ір / циˈвої / ˈтожи калаˈч’і // – *І що на Зелені свята з тими калачами робили?* – А шо роˈбили? їшли на ˈкладб’иˈшче // та йак ти саˈма ˈзнайеш *(сміється)* / о / там сиᵉˈд’іли таˈк’і ˈл’уди / ˈн’іби не ˈб’ігали по гроˈбах саˈм’і фаˈтали / а сиˈд’іли ў воˈрот’ах / т’иˈї даˈвали тим ˈл’уд’ам // таˈк’і буˈли ˈл’уди стаˈр’і // бо ˈзара ше не ўсˈп’іла покˈласти ўже ўс’о // – *А це ставили в знак поминання померлих?* – Ну да // (Лучко Є.Д., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Кала́ч’і / кала́ч’і пиќли / ́шоби на ́цвинтар їти б́рати ка́лач / ка́лач цу́керки / так хто їде / ап’іл’́с’іну куп́л’айут чи ́йаблука ше ́майе (*сміється*) / хто шо ́майе / о // *– І що з тими калачами робили?* – Ко́лис’ бу́ло ба́гато та́ких ́б’ідних / т’і́и̯ї да́вали тим ́б’ідним ́л’уд’ам / а ти́пер дес’ йіх ни́ма / та́ких ́б’ідних / т’і́и̯ї заби́райут до́у̯дому / а по́пов’і чос’ / ни кла́дут (*сміється*) / йід́но́у̯го ́року наќлали та́ку ку́перу шу в’ін ́кают ́свин’і гуду́ваў (*сміється*) так а йак ́майе п’іп гуду́вати ту ́мени ́тожи йе сви́н’а т’і́и̯ї з’іс’ц’ (*сміється*) // (Березюк О.А., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

О на Зи́лен’і св’а́та ́тоже / пи́чут об’і́зат’іл’но па́ски / пи́чут па́ски / ее / ну пір’і́шки з ́маком / з ́йаблуками / ва́рат у́звар / у́звар ва́рат / м ше шо пи́чут / на Зи́лен’і ́св’ата виготов́л’айут // ну / хто шо / йак у ́кого шо пулу́чайіц’:а // (Гавурська Н.В., 1948 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на Зе́лен’і с́в’ата пеќли хл’іб і кала́ч’і / гос́т’ам розда́вали кала́ч’і // (Майданюк В.Д., 1948 р.н., м. Жмеринка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Зе́лен’і с́вата ше ́л’уди їдут’ на П́роводи / і на Зе́лен’і с́в’ата ідут’ ше з ́пасками / бо ́Паска д́лиц’а це с́в’ато аж до Зе́лен’іх с́в’ат / от за це і ко́ли про́ходит’ Т́роіца / то́д’і ўже к’ін́чайец’а це с́в’ато / то́го так во́но нази́вайец’а шо Т́роіца і ́сорок дніў ́н’іби йак цеї / то їдут’ ́тоже з ́пасками // бу́вайут’ шо з кала́чами // (Кисько Т.О., 1946 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Зе́лен’і с́вата ше ́л’уди їдут’ на П́роводи і на Зе́лен’і с́в’ата ідут’ ше з ́пасками / бо ́паска д́лиц’а це с́в’ато аж до Зе́лен’іх с́в’ат от за це / і ко́ли про́ходит’ Т́роіца то́д’і ўже к’ін́чайец’а це с́в’ато / то́го так во́но нази́вайец’а шо Т́роіца і ́сорок дн’іў ́н’іби йак цеї / то їдут’ ́тоже з ́пасками // бу́вайут’ шо з кала́чами // (Адамчук О.Г., 1949 р.н., с. Кудіївці, Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

На Зе́лен’і с́вата / ў нас вип’і́кайут’ і йа ́тожи пи́чу / ка́лач’і // ў нас їдут’ ў Зе́лен’і с́вата / ́Проводи / на ќладбіщі і їдут’ ́л’уди с ка́лачами // (Гапонова Р.М., 1951 р.н., с. Матейків, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ко|лис’ так са|мо |ц’ійі / б|рали |пасочки / бо це ше / ка|зали шо це |п’ісл’а |Паски б|рали |пасочки // а те|пер бе|рут’ |калач’і // уже |пасочки не Зе|лен’і с|в’ата не бе|рут’ на ц|винтар / а бе|рут’ |калач’і // (Кислиця Г.В., 1954 р.н., с. Руданське, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Зе|лен’і св’а|та / ми об’і|зат’іл’но пе[и]к|ли пи[е]р’іш|ки // ци|бул’а пшо|но / на Зе|лен’і св’ата // |начинка пир’іш|ка / і / йай|це / і кріп і це ўс’о // посо|лила по |ўкусу // це ўс’о / і та|к’і пи[е]к|ли ми пир’іш|ки // л’у|б’і |каждиї р’ік // (Мотинська Г.П., 1941 р.н., м. Немирів, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Зе|лен’і св’а|та пи[е]|чут обе[и]кна|в’ен:иї х|л’іп / чи |б’ілиї / чи |чорниї а та|ких / пи[е]|чут пир’іж|ки йа|к’іс ў|с’ак’і / з чим |хочеш // (Остапенко Г.В., 1946 р.н., сел. Брацлав, Немирівський р-н, Вінницька обл.).

На Зе|лен’і |свата |тоже хл’іб пе[и]кли і п’ір’і|жки пе[и]кли / от на Зе|лен’і |свата йа пе|кла о|це із пшо|н’анойу |кашойу ва|рила на моло|ц’і і з |рисовойу |кашойу / і йа|кшо йе сир то т|рошки до|бавила |сиру у |кашу о / |дуже |добр’і |були п’ір’і|жки з |рисовойу |кашойу |добр’і |були / з пшо|н’анойу не так а з |рисовойі |т’іл’ки на моло|ц’і |варена / |каша на моло|ц’і |варена / |випражета / |вимл’іта во|на |дуже |добра / |добр’і п’ір’і|жки // (Гончар О.І., 1943 р.н., с. Рахни, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Зе|лен’і / до Зе|лених св’ат не бу|ло н’і|йаких та|ких обр’а|дових вип’і|кан’ чи… / рихту|ваў хто шо м’іг / то|му зва|рити / а пек|ли х|л’іба обикно|вен’і / а то |л’уди на ро|бот’і |ранше ро|били до пос|л’едного дн’а / хто йо|го то|д’і шо ви|думуваў / не вип’і|кали на Т|роїц’у н’і|чо не вип’і|кала йа / і бат’|ки мо|йі / обикно|вено хл’іб спек|ли / св’ат|ки таї ус’о / Зе|лен’і св’ат|ки не |дуже ко|лис’ // (Корнійчук І.Г., 1941 р.н., с. Карбівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Даа // на |Зелен’і св’а|та / о|ц’о // пташеч|ки *(показує)* // нууу / ў|с’ак’і |може там / ми нап|риклад йа пек|ла то ше с’у|ди та|ко х|востик // – *А як їх пекли?* – Ну а йак йіх пек|ли // б|рали роз|качували |валичок цеї / а |пот’ім за|в’азували |вузликом / т’іста / цеї та|киї / |валичок / ооо / роз|це а |пот’ім б|рали і |вузликом за|в’азували / а |пот’ім ўже |ножиком / х|востик |ножиком / і ц’і |очка ро|били / *(показує)* / і та|ке |інше / да /

ˈдуже ˈгарно // (Шаповалова Є.М., 1950 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Йа таˈкого не не‿памˈаˈтайу / шоб на Зеᵘˈлен’і с’в’аˈта шос’ / шос’ особˈливе пеᵘˈкˈли // так ˈсамо йак / ну с’ˈв’ато так то так ˈсамо пи хл’іп пиᵉˈкˈли там / чи йаˈк’іс’ пиᵉˈроˈги спикˈли / веᵘˈп’іˈкали пиˈр’іж пеᵘˈроˈги чи шос’ там // а так шоб / таˈко шос’ особˈливого таˈкого ˈдуже / ну таˈке соᵘˈб’і // (Небесна Н.Ф., 1946 р.н., с. Куна, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Зеˈлен’і сˈв’ата вип’іˈкали ˈдуже виˈлик’і / краˈс’ів’і таˈк’і ˈпран’іки // так йак ˈбулочки ˈзараз // так вироб̆ˈл’али // таˈкими кˈрушками веˈликими веˈликими таˈкими круˈгами / кˈрушка таˈка веˈлика буˈла і вироб̆ˈл’али ц’і пˈран’іки / воˈни йак ˈпасочки буˈли й вип’іˈкали / оо таˈк’і ˈдобр’і // – *Без начинки вони були, да?* – Без ˈначинки / да да без ˈначинки // без н’іˈчого пˈросто пˈран’іки… // (Сокор Г.Д., 1937 р.н., с. Ольгопіль, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

ˈП’ісл’а Велиˈкодн’а іˈде ˈчерес ˈтишден’ іˈде помиˈнал’н’і дн’і за поˈмерлих / і тоˈд’і на помиˈнал’н’і дн’і пикˈли фринзоˈл’і / ц’і ˈбулочки / пˈран’іки / виртˈути / і роздавˈали ос’ / і росдаˈвали ее за помиˈнан’а поˈмерших // – *На Зелені свята який пекли хліб?* – На Зеˈлен’і св’аˈта ˈтоже пикˈли хл’іп пикˈли / іс муˈки ˈвишчого ˈсорту і на Зеˈлен’і св’аˈта там ˈтоже помиˈнали поˈмерлих то ˈтоже так ˈсамо росдаˈвали / ее ў ˈперет Зеˈленими св’аˈтами у соᵘˈботу / помиˈнал’на суˈбота / і у ˈцеркв’і і виˈходили на ˈцвинтар / і росдаˈвали ˈтоже за поˈмерлих ˈбулочки / ˈпран’іки / уˈс’о ˈпечене за це за помиˈнан’а поˈмерлих на Зеˈлен’і св’аˈта // (Кудревич Є.В., 1954 р.н., с. Ольгопіль, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Зеˈлен’і св’аˈта пеᵘˈкˈли хл’іб і пеᵘˈкˈли калаˈч’і / роздаˈвали ˈл’уд’ам калаˈч’і // то це таˈка буˈла оˈсобиност’ / шо це пеˈчец’а хл’іб йак постоˈйан:о / а тоˈд’і ше пеˈчут калаˈч’і / шоб ˈдати за ўˈмерших // (Татарова В.І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н Вінницька обл.).

От настуˈпали ўже Зеˈлен’і ˈсвата / і на ц’і Зеˈлен’і ˈс’в’ата ў ˈкожн’ій ˈхат’і пекˈлис’а шуˈл’іки // це коˈрочи ˈкажучи корˈж’і / по теˈпер’ішн’ому це корˈж’і // ў йіх викориˈстовували до ˈтертого ˈраку / буˈвало / шо йіх у пеˈч’і пекˈли / а буˈвало / шо йіх і ˈпросто / так йак ў ˈнаш’і чаˈси і в дуˈхоўц’і звиˈчаїн’ій пекˈли // і особˈливо пекˈли ў ˈкожн’ій ˈхат’і пир’іжˈки із ˈсиром / на цеї час киˈдали баˈгато ˈзелен’і і назиˈвали ц’і пир’іжˈки ˈмандрики // воˈни буˈли у ˈвид’і пир’іжˈка / а ў коˈго у ˈвид’і таˈких

заˈвиванц’іў // ˈт’істечко розкаˈтали / туˈди постˈавили сир / ˈтворог і закруˈтили / ˈзнач’іт’ таˈким / ˈн’іби йак руˈл’ет’іком // ну воˈни маˈлен’к’і полуˈчалис’а // ˈкажут’ / шо таˈк’і ˈмандрики / шо ˈл’уди випˈ’іˈкали йіх дл’а Іˈсусових ˈучн’іў / аˈпостол’іў / коˈли т’і їшли ў даˈлеку доˈрогу / мандруˈвали ˈс’в’ітом / пропоˈв’ідуйучи ˈБоже ў̆ˈчен’:а // аˈле шо ж ˈможна буˈло ў̆ˈз’ати з соˈбойу / то ˈл’уди так ˈбрали сир звиˈчаїниї / не таˈкиї ˈтворог / а сир оˈвечиї / отаˈкиї йак ˈбринз’а / і йіх запˈ’іˈкали у ˈт’іст’і / і це ўже буˈла гоˈтова йіˈда / бо це ўже буў і хл’іб / і сир до н’ого // (Романець О.Й., 1950 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Зеˈлен’і св’аˈта оˈбичниї хл’іп пекˈли // пекˈли кнеᵘˈш’і / пекˈли на Зеˈлен’і сˈвата // це / сир / чи тˈворог пˈравил’но // баˈгато кˈропу / баˈгато циˈбул’і / роˈбили таˈку / і / ˈт’істо так ˈсаме на дˈрожджах йак на хл’іп / ˈт’іко тˈрошки в’ін / там ˈбіл’ше тˈрошеᵘˈчки / киˈдайец’а йаˈкойіс’ оˈл’ійі ˈл’айец’а чи чоˈго шоб воˈно тˈрошки буˈло / і пекˈли таˈк’і кнеᵘˈш’і / назиˈвайец’а воˈно / пир’ішˈки таˈк’і / на ˈдечко ў п’іч і / таˈк’і пекˈли / на Зеˈлен’і сˈв’ата / ўс’іґˈда // (Зацерковна Н.П., 1947 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

На Зеˈлен’і св’аˈта / пекˈли хл’іп / с кˈропом / таˈкиї / іс ˈсиром / на Зеˈлен’і сˈв’ата пекˈли // *– А рецепт?* – Так ˈсами йак на хл’іп / ˈт’іл’ки ˈробиш таˈку / ˈн’іби ˈлуночку / посериᵉˈдин’і / і туˈди / ˈначинку таˈку / клаˈдеш / кр’іп / і / сир // (Баяк О.Ф., 1948 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Зеˈлен’і сˈв’ата пекˈли обоў̆ˈйазково в Украˈйін’і ˈмандрики / це таˈке ˈт’істечко / а ўсеˈредин’і заˈгорнутиї сир / зˈв’ідки це п’ішˈло // це ше п’ішˈло із чаˈс’іў заˈроджен:’а христиˈйанства коˈли Іˈсус Христос своˈйіх двaˈнадц’ат’ аˈпостол’іў пусˈтиў по ˈсв’іту шоб воˈни несˈли хресˈтове ўчеˈн:’а по ў̆ˈс’ому сˈв’іту/ по ˈперше/ в’ін йім даў можˈлив’іст’ ˈкожному зˈнати ˈіншу ˈмову в’ін п’іˈти ў л’уˈбу краˈйіну із л’уˈбими л’уд’ˈми йіх розуˈм’іти і воˈни йоˈго розуˈм’іли і / коˈли цих л’уˈдеї в’ідправˈл’али це ж буˈла веˈлика даˈлека доˈрога / то ж’інˈки дл’а них бˈрали ну тоˈд’і йаˈкиї зделˈб’іл’шого оˈвечиї сир / зˈначит’ бˈрали ту ˈвудочку ˈсиру загорˈтали йоˈго ˈт’істечком так запˈ’іˈкали / і скаˈзали зˈначит’ шо іди з ˈБогом це тоˈб’і ˈмандрик / бо ти ˈбудеш мандруˈвати // нуу доˈнин’і дн’а на Зеˈлен’і ˈсв’ата йа зˈнайу шо ў нас тут на сеˈл’і та йа ї саˈма пеˈчу ц’і ˈмандрики

ше йе наˈродна ˈназва манзаˈр’і / але ˈмандрики менˈі |б’ілˈш поˈходе // і на Зеˈлен’і сˈв’ата коˈли роˈбили то тоˈд’і ˈт’ілˈки сир додаˈвали / а ў нас ше пˈриїнˈато додаˈвати туˈди баˈгато кˈропу додаˈвати туˈди // йаˈйечко ˈбити ў сир шоб воно ˈб’ілˈше // (Романевич О.Й., 1951 р.н., с. Вищеольчадаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

На Зеˈлен’і сˈв’ата книˈш’і пекˈли // кˈнишики ну таˈк’і пир’іжˈки ˈт’іки пир’іˈжок так пеˈчец’а а це ўже там ˈзелен’ їшла циˈбул’а кр’іп сир оо а ˈт’істо м’іˈсили соˈб’і ну шо хто хт’іў на воˈд’і а хто хт’іў на ˈсирватц’і // заˈміс’уваў і таˈк’і соˈб’і вироˈбл’али кˈнишики це ўс’о криˈшили зроˈбили таˈку ˈначинку ˈйаїц’а це ˈтоже ўс’о переˈм’ішували масˈтили хто л’уˈбиў шкˈварками // (Цибульська О.С., 1948 р.н., с. Вищеольчадаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Зеˈлен’і с’в’аˈта осноˈўним... осноˈўнойу таˈкойу ˈйіжойу / йаˈка виготоўˈл’алас’а з муˈки / йаˈўл’алис’а ваˈрениᵉки // ваˈрениᵉки ваˈрили ў ˈкожн’ії ˈхат’і з слиўˈками / з ˈсиром / і з ˈіншими йаг’ідˈ’ми // ўс’і ˈл’уди їшли на Зеˈлен’і с’в’аˈта / і маˈл’і / і веˈлик’і / і стаˈр’і / ўс’і їшли на цˈвинтар // на цˈвинтар’і рос:теᵘˈл’али ц’і сˈкатерки на земˈл’і / на траˈв’і / і ўс’і с’іˈдали там ˈйісти ˈколо поˈкоїн’ік’іў // таˈка ў нас буˈло раˈн’іше / раˈн’іше так буˈло / заˈраз ўже таˈкого неˈма / пˈросто проʸˈв’ідуйут’ / а раˈн’іше ос’ таˈке буˈло / обоўйазˈково буˈли ваˈрениᵉки / йаˈк’і ми ˈтожи з ˈрад’іст’у спожиᵉˈвали // *– А хліб якийсь буў особливий?* – Хл’іб зviˈчаїниї / хл’іба ў нас не буˈло / ў ˈнашому сеˈл’і особˈливого не буˈло хˈл’іба / звиˈчаїниї хл’іб / пеᵘˈкˈли св’іˈжен’киї хл’іб бˈрали з соˈбойу на цˈвинтар // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А на Зиᵉˈлеˈн’і с’ˈв’ата пиᵉˈкˈли колаˈч’і // *– А можете мені розказати рецепт?* – Ну в’ін просˈт’ісшиї йак на ˈПаску // пˈросто ˈб’іла муˈка / тˈрошки ˈсахару / йаїˈц’а йак обˈично / но ўже ниᵉ таˈк’і соˈлодк’і / і виᵉˈпл’італи таˈкиї хл’іпᵇ / коˈсичкойу / і роˈбили кругˈлен’киї // це на ˈЗилен’і с’в’ˈата ˈтожиᵉ на клаˈдовичше ˈтоже роздаˈвали ˈб’ідним / шопᵇ воˈни моˈлилис’а за поˈмерлим / за поˈмерлих // (Свята Л.В, 1948 р.н., с.Клекотина, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

А на Зе|лен’і |св’йата теж пе[и]к|ли кала|ч’і / і розда|вали за |померлих на |цвинтар’ах це та|ке |св’йато |Тр’ійц’а // (Гончарук К.В., 1946 р.н, с. Юрківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл.).

На Зе|лен’і |свата та|к’і са|м’і / х’і|ба там мо|же йакіс’ пир’іж|ки пе[и]к|ли / розда|вали ў су|боту розда|вали д’іт’ам / спе|ц’іал’но не|сли ў це|ркву / поми|нали р’ід|них / ду|же укра|шали ха|ти зеле|ним / ус’о зеле|ним ск|ла цеї п’ід / і ў ха|т’і наки|дали / во|рота укра|шали ўс’о зеле|ним це Зе|лен’і |свата // (Пилипчук М.Й., 1945 р.н, с. Юрківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл.).

Ка|н’ешно / а |йак же пе[и]|чец’а з сиром пе[и]|чец’а / з ка|шойу г|р’ечн’івойу / но це на св’а|та / з ка|шойу г|р’ечн’івойу ми пе[и]|чемо п’іра|ги це на Т|ройіц’у / бу|дем |казати на Зе[и]|лен’і св’а|та / це та|ке ну так по|вин’:і / ну |йак на |Паску ми пас|ки пе[и]|чемо так на Т|ройіц’у п’іра|ги з |кашойу г|речн’івойу / це ў |нас так зав’ід’і|но // (Тацюк В.П., 1949 р.н., с. Юліямпіль, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ота|к’і / ка|лачики пик|ли / бо |несли то[у]|д’і на / на ц|винтар // об’і|зат’іл’но |несли на ц|винтар // і ўкра|шали / ўкра|шали |зелен’:у // а чо / бо Зе|лен’і с|в’ата на|верно // ўкра|шали |зелен’:у // (Савлук О.І., 1949 р.н., сел. Кирнасівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Зи|лен’і с’|вата |тожи пик|ли / і хл’іб пик|ли / і пик|ли на / т’і пик|ли / п|ран’іки / |чисто ўс’о та|ке доб|рен’ки / шо|би бу|ло // (Конюк М.А., 1942 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Хл’іб / п|ран’іки // на Зи|лен’і с’|вата пи|чут та|ко // ко|лис’ мо|йа |мама / пик|ла |тожи / хл’іп / п|ран’іки / |али п|ран’іки пик|ла ви|лик’і // ни ма|лен’к’і так’і|во п|ран’ічки шо пи|чут так’і|во / к|вартойу ви|ликойу вироб|л’ала / і пик|ла |гарн’і |харн’і |гарн’і / ц’і / и / п|ран’іки і не / б|рала / с|к’іл’ки йіі там т|реба ў кор|зину // (Нечаєва А. А., 1947 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

П|р’ан’іки та|к’і |тоже рожчи|н’али зам’і|сиш на |т’істо на молоч|кови на д|р’іжд’ох во|но п’і|д’іїде то|д’і вироб|л’айеш таї пе[и]|к|ли та|к’і п|р’ан’іки // (Садичка К.Ф., 1944 р.н., с. Нішівці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

Колаˈч’і пекˈли / сˈкрутл’і пеˈкли / і з сиˈром і з ˈмаком / хто з чим соᵘˈб’і хот’іў // (Первак М.В., 1951 р.н., с. Володіївці, Могилів-Подільский р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Зеˈлен’і св’аˈта // ˈтоже буˈли таˈк’і ў нас обр’аˈдов’і пироˈги пекˈли // палаˈниц’і з ˈсиром / з кˈропом / з циˈбул’ойу зеˈленойу / ˈварениими ˈйаїц’ами // пиˈр’іг прикраˈшали в’ізеˈрунками / спочˈатку кˈлали хˈрест із сˈмужок ˈт’іста / а ˈпот’ім зˈверху вироˈбл’али із ˈт’іста ˈгарн’і кˈв’іти / і зап’іˈкали ўсе у п’іˈч’і // (Гусарова О.В., 1955 р.н., с. Суботівка, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Зеᵢˈлен’і св’аˈта ˈтоже пеᵢˈчут’ колаˈч’і // За упоˈкої даˈйут на цˈвинтар’і тиї там пˈраўл’ат’ параˈстас / ˈбат’ушка ˈходе і пˈраўл’ат’ параˈстас на гроˈбах // О / і на Зеᵢˈлен’і св’аˈта це ˈтоже так // (Васютинська М.П., 1939 р.н., с. Дзигівка, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

А на Зеˈлен’і сˈв’ата пˈросто пикˈли оц’і пˈр’ан’іки / шо йа тоˈб’і кау йак дл’а здоˈби / то це пекˈли оц’і оˈбичн’і пˈр’ан’іки / ну в’ін ўже заˈм’ісениї на моло ˈц’і / в’ін ўже там ˈцукру тˈрошки доˈбавили / у коˈго ўже там пойаўˈл’алос’ ˈмасло / хто там заˈм’іжн’іший бу та ж ˈран’ше ж ў сиˈл’і і ˈмасла у магаˈзин’і таˈки не ˈбуло / чи маргаˈр’іну там уже шоб вно таˈке ˈбуло здобˈн’іши і йеˈйічком // і воˈни полуˈчалос’а таˈк’і ˈбулочки таˈк’і пˈр’ан’іки веˈлик’і / ˈт’іпа ˈбулочки таˈк’і коˈлис’ ў магаˈзинах продаˈвалис’а / стуˈденс’кі таˈк’і ˈбулочки таˈкого обˈйему // ну на стаˈкан веˈликиї виˈдаўл’увалис’а аˈбо кˈружкойу кˈруглойу / і воˈни ўже буˈли ц’і ˈбулочки таˈк’і велиˈчен’кі таˈк’і зˈдобн’і // стˈрудл’і пикˈли ˈтакже ˈсамо на сˈв’ато на Зеˈлен’і сˈв’ата на ˈл’уб’і сˈв’ата тут ˈтоже стˈрудл’і пекˈли // нуу стˈрудл’і ˈб’іл’ше з ˈйаблуками с чим с ваˈрен’ам пуˈв’ідлом на сˈв’ата таˈка зˈдоба // ше пекˈли таˈкиї таˈке буˈло у тої час ˈзара йоˈго н’іхˈто не пеˈче і ˈнав’іт’ не зˈнайе / іс кукуˈруз’анойі муˈки збиˈвалас’а ˈйаїц’а ˈцукор і добаўˈл’алас’а кукуˈрудз’ана муˈка / вилиˈвалас’а у ˈформу чи у ˈдеко ну оˈбично у кˈруглу ˈформу вилиˈвалас’а / і у п’іˈч’і ˈтоже пекˈлас’а назиˈваўс’а маˈлаї // оˈто йак бискˈв’іт / но в’ін не бискˈв’іт буў бискˈв’іт мйахˈкиї таˈкиї ўсе / а то кукуˈрудз’ана муˈка но таˈки йак ˈзараз ˈробл’ат’ ˈб’ідниї стуˈдент // то туˈд’і з ˈцего кукуˈруз’анойі муˈки оце і пекˈли отаˈкиї маˈлаї то ˈйакбито деˈсерт бу то таˈкиї смачˈниї смак м’іˈн’і диˈтинства / потоˈмушо ˈб’іши таˈких сˈладост’іў не ˈдуже ўˈм’іли там вип’іˈкати оˈто пˈр’ан’іки і стˈрудл’і //

(Городенська Н.М., 1960 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Зеᶦлен’і сᶩв’ата пиᶩчут’ ᶩтоже обикноᶩв’енийˇ хл’іп / і пиᶩчут’ ᶩтакож калаᶩч’і та калаᶩч’і // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

П’ір’іᶩшки з ᶩсиром с ᶩзелен’у ᶩйаїц’ами / це п’ір’іᶩшки пал’аᶩниц’і на Зиᶩлен’і с’ваᶩта і ᶩтожи каᶩлачики поᶩмани за спаᶩс’іба // (Баран Л.В., 1951 р.н., сел. Тростянець, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Зеᶦлен’і св’аᶩта пеᶦкᶩли хл’іб йаᶩкийˇ назиᶩваўс’а книш // це буᶩло ᶩт’істо звиᶩчаїне / дрожджоᶩве ᶩт’істо / п’ісᶩне і туᶩди добаўᶩл’алос’а баᶩгато ᶩзелен’і / зеᶦленойі циᶩбул’і / кᶩропу / петᶩрушки / ᶩдейак’і сᶩпец’ійі // заᶩм’ішувалос’ таᶩке ᶩт’істо / розᶩкачувалос’ на стоᶩл’і / посиᶩпалос’а ᶩцейу ᶩзелеᶦн’у / закᶩручувалос’а ў руᶩлет / скᶩручувалос’а ᶩраўликом і виᵉп’іᶩкали ў п’іᶩч’і отаᶩк’і книᶩш’і // (Ягніцька Г.Т., 1950 р.н., м. Ямпіль, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Зеᶦлен’і св’аᶩта пеᶦкᶩли хл’іб / пеᶦкᶩли калаᶩч’і ᶩл’уди / пеᶦкᶩли баᶩтонами / каᶩлачики пеᶦкᶩли / верᶩтути / книᶩш’і / такеᶩво ўс’о // (Пройдисвіт Н.Р., 1933 р.н., м. Ямпіль, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Пеᶦкᶩли хл’іᶩби обиᵉкноᶩвен:і / але на цᶩвинтар’ поᶩмани пеᶦкᶩли // (Стариш Є.О., 1943 р.н., с. Велика Кісниця, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Зеᶩлен’і с’в’аᶩта вип’іᶩкаўс’а хᶩл’ібчик ᶩтожи / добаўᶩл’алас’а ўже ў то ўᶩремйа / ўже тᶩрохи ᶩлекш’і чаᶩси буᶩли / ўже тоᶩд’і ўже не пикᶩли ми ц’і хᶩл’ібчики з кукуᶩрудз’анойі му…ии муᶩки / ᶩт’іки з пшиᶩничного борошᶩна пикᶩлис’а // і вип’іᶩкалис’а пᶩр’ан’іки / виробᶩл’алис’а пи… ии воᶩни м’іᶩсилис’а ᶩтожи зᶩдобн’і / добаўᶩл’алос’а маргаᶩр’ін / чи добаўᶩл’аўс’а жир йаᶩкиїс’ там / ᶩйаїц’і добаўᶩл’алис’а / вир’іᶩзалис’а воᶩни виᶩликойу кру…ии кᶩруглойу ᶩчашечкойу // і потᶩр’ібно буᶩло роскаᶩчати виᶩликийˇ корж / ўᶩз’ати дв’і ᶩвилочка ў ᶩруки / і так йіх йак би пороᶩбити дирочᶩки // зᶩмаст’увалис’а воᶩни пᶩтому йак саᶩжати ў п’іч ᶩйайічком / і полуᶩчалис’а таᶩк’і зᶩдобн’і прᶩан’іки // воᶩни поᶩтому до ᶩчайу буᶩли ᶩдужи ᶩдобр’і // молоч… з

молоч|ком |д’іти |дужи л’у|били ц’і п|р’анічки // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

6.4. ЧИ ПЕКЛИ ЯКІСЬ СПЕЦІАЛЬНІ ХЛІБИ НА МАКОВІЯ?

На Мако|вейа зви|чаїно пек|ли-и-и // ц’і кор|ж’і ста|ралис’ // мак |терли мак буў на.. ўже ўро|диў мак / і / мак нати|рали пик|ли кор|ж’і / ло|мили ў ма|к’ітр’і об|мачували кор|ж’і з |маком бу|ли на Мако|вейа // ну і пир’іж|ки пик|ли на Мако|вейа / ну хто шо йак ко|му де / йак пон|равит’с’ц’а // (Гаврилюк Я.С., 1956 р.н., с. Порик, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Мако|вейа пек|ли кор|ж’і // м’і|сили // б|рали |кисле моло|ко / |соду / |били |йаїц’а // хто йак хт’іў і ван’і|л’ін і і|з’ум ки|дали і // ро|били / м’і|сили |т’істо д’і|лили йо|го і на чо|тири час|тини / йак|шо с’ім|йа |б’іл’ша то // і вироб|л’али і ў с|ковороди вироб|л’али не пик|ли на че|рен’і от не |помн’у йа н’і|коли шоб пик|ли на че|рен’і кор|жа ўс’іг|да пик|ли / а|бо ў |дечко к|лали оце рос|кар…роска|чайут йо|го на сто|л’і круг|лен’кого і ў |дечко змас|тили і пок|лали / а по|том йак ўже ви|мали в’ін схоло|даў то |терли мак // ко|лис’ мак са|дили ў нас буў св’ій мак / це те|пер ўже в’ін |йакби йе а йо|го ку|пити |можна а ко|лис’ |с’ійали св’ій мак // |парили |терли ў ма|к’ітр’і |сипали |цукор і ўже кри|шили кор|жа і так об..об.. ца об|вал’ували і так |йіли // |дуже с|мачно бу|ло // (Землянівська Л.Е., 1961 р.н., с. Порик, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Мако|вейа пе|чу пир’іж|ки // не пи|р’іжки / а пе|чу ко|ржа з |маком // нати|райеш |маку / пи|чеш пи|р’іжки та|к’і вони / чи то ко|ржа пи|чеш / |м’ісиш на во|д’і ко|ржа // там чут’ добаў|л’йайеш о|л’ійі / шоб оце с|тайіт’с’а корж ии цеї п’іс|ний / то|д’і обмо|кайеш // пи|чет’с’а корж / добаў|л’айеш |сахар і ва|н’іл’ку тоже добаў|л’айеш / пи|чет’с’а корж / |р’іжеш по|том чи лу|пайеш ко|ржа по|том і обмо|кайеш мак / і це та|кий корж на Мако|вейа // (Калачик Н.С., 1947 р.н., с. Великий Митник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Мако|вейа пек|ли кор|ж’і на |сод’і / та|к’і йак палйа|ниц’і / |йіли ц’і кор|ж’і з |маком / ма|чали ў мак // (Года Г.М., 1949 р.н., с. Митинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На Мако|вейа пек|ли кор|ж’і та|к’і / нази|валис’ кор|ж’і з |маком / спек|ли спо|ч’атку кор|жа на |дец’і от / на марга|рин’і чи на о|л’ійі с |цукром це от / то|д’і йо|го ко|ли в’ін охолож|даў / у|же охо|лоў йо|го б|рали / б|рали // мак розте|рали ў ма|к’ітр’і / і |ц’ого кор|жа / шч’і|пали у нас шч’і|пали

не ˈр’ізали а шч’іˈпали на куˈсочки / і ˈкиˈдали с’уди ў маˈк’ітру розˈм’ішували / от і каˈзали корˈж’і з ˈмаком на Макоˈвейаⁱ // (Павлюк М.І., 1959 р.н., м. Козятин, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На Макоˈвейаⁱ пекˈли пир’іжˈки і ˈструдл’і з ˈмаком / ˈструдл’і пекˈли / заˈм’ішували ˈт’істо з муˈки ˈвишчого ˈсорту / ˈбрали моˈлоко / ˈйаїц’а / ˈсахар / ван’іˈл’ін / і заˈм’ішували муˈку до таˈкого густуˈватого / ˈт’іста поˈтом / воˈно ˈсходило / і ми розˈкачували / ви натиˈрали мак / ў маˈк’ітр’і ˈтерли з ма з ˈсахаром / і роз заˈмотували розˈкачували ˈт’істо / наклаˈдали мак і заˈмотували таˈк’і ˈструдл’і / ˈструдл’і ˈзверха ˈзмашчували йайе йаїˈцем / і ўсаˈжали у / дуˈхоўку ў дуˈхоўку воˈни пекˈлис’а / час / час ў дуˈхоўц’і пекˈлис’а / і вийˈмали і ўже / кушту́вали // (Лінчук Р.О., 1949 р.н., с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Макоˈвейаⁱ пикˈли корˈж’і з ˈмаком / пикˈли корˈж’і обикноˈвен’:і / веˈлик’і корˈж’і / натиˈрали ˈмаку ˈс:ахаром / і розˈм’ішували і пил… пикˈли корˈж’і з ˈмаком // (Джерук Н.І., 1943 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Макоˈвейаⁱ ў ˈб’іл’шос’т’і пикˈли / ˈт’іл’ки пироˈги / йак таˈкого хл’іп ну хто хт’іў то п’ік аˈли пикˈли пир’іжˈки з ˈмаком / це Макоˈвʼійⁱⁱ // ˈначит це ˈтоже ˈсвого ˈроду мак це обиˈр’іг / пикˈли хл’іˈбинку / поˈсипану ˈмаком кругˈлен’ку / каˈлачика там ше ўˈс’акими ˈвидумками йак хто зуˈм’іў прикраˈсити но ў ˈб’іл’шос’т’і пир’іжˈки чи пироˈги із ˈмаком / це буˈло найдробˈр’іше найвкусˈн’іше і ˈнесли ˈйого до ˈцеркви св’аˈтити ˈразом іс кв’ітˈками і ˈразом іс // цим ˈхл’ібом / ˈвипиканим // (Муравська Г.Г., 1949 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну на Макоˈвейаⁱ пиᵉкˈли пир’ішˈки з ˈмаком / калаˈч’і пиᵉкˈли на Макоˈвейаⁱⁱ / на ˈСпаса // буў ˈЙаблучний ˈспас / пиᵉкˈли з ˈйаблуками пир’іˈшки / і ˈтоже пиᵉкˈли пал’аˈниц’і тоˈд’і // (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Літинськиї р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Макоˈвейаⁱⁱ шо пикˈли / пампушˈки // *– А з чим?* – До ˈмаку // *– А самі пампушки як пекли?* – Так ˈсамо здобˈнен’ке ˈт’істо роˈбили / ˈгарно вип’іˈкали йіх / гарно вим’іс’ували / ўс’оˈго йім додаˈвали / ўс’оˈго ˈздобного // і воно ˈсходило / вироблˈ’али на ˈдека пампушˈки // таˈко доўˈген’к’і і ˈножиком поˈр’ізали йіх ше і пере ˈмашчували оʸˈл’ійкойу / шоб воˈни ни / ну ни зл’іˈпилис’а // і поˈтом ўсу́вала ў п’іч і вит’аˈгала і

ˈдуже ˈгарн’і / ˈпишн’і були пампушˈки // і ˈперед моˈчили мак ше коˈлис’ буˈло шо ˈможна буˈло ˈс’ійати / да / теˈпер то ўже купˈл’айемо мак / а тоˈд’і то ˈмали с’в’ії // моˈчили ˈмили йоˈго / проˈпарувала / ˈтерли ў маˈк’ітр’і / ˈсахару добаўˈл’ала поˈтом розˈводила і маˈшчали / і мед буў / і мак буў на СˈпаСа // – *І в мед мочали і в…?* – Да / буў мед і це буˈло об’іˈзател’но тˈреба / шоб буў на СˈпаСа мед і мак // то ми бач так / хто хоˈт’іў з ˈмедом / хто хоˈт’іў з ˈмаком // ˈб’іше л’уˈбили з ˈмаком // (Мацяка О.С., 1946 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ну на Макоˈвейаˈкорж’і пикˈли / пампушˈки до ˈмаку // – *А з чого коржі?* – А с так ˈсами с ˈт’іста / ну ˈт’іки ˈпр’іс’н’і / биз ˈдрожд’іў / а на ˈсод’і // м’іˈсили на моло ˈц’і ˈкислому / ˈсол’і киˈдали / ˈтрошки ˈсахару // ну так’і корж // і памˈпушка така була / ну та на ˈдрожджах памˈпушка // і мак ˈтерли і моˈчали // – *А мед? Буў мед?* – А мед ˈтоже / да / ї хто маў то йіў / йак ˈнима то ни йіў // (Перебейніс М.П., 1937 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну пиˈкли в осноˈвному п’іˈсні пиᵉр’іˈшки / з ˈмаком / бо на МакоˈвейаˈП’існо гоˈтоўл’ат ˈл’уди / то гоˈтовили туˈд’і / тиˈпер коˈли там ˈхто шо пиˈче // (Костюк Н.О., 1938 р.н., с. Гавришівка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Макоˈвейаˈтреба оˈбично / йа ˈзнайу шо с:таˈрого ˈц’ого / то ˈц’і / курˈж’і / і пиˈкли в пиˈч’і курˈж’і з ˈмаком / ˈмак ˈтерли шоб ўмаˈчати // – *Тільки з маком?* – Ну це Макоˈвейаˈтоˈцеˈз ˈмаком / шо це // (Бондар Ф.М., 1948 р.н., с. Гавришівка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Макоˈвейаˈпикˈли це ўже пампуˈшки назиˈвалис’а // – *А який рецепт?* – Ну ˈйаїц’а там буˈли і так сами хто маў ˈмасло киˈдаў хто гоˈл’ійі л’аў / це буˈли пампуˈшки // це воˈно ўс’о їшло до ˈмеду // воˈни вироˈбл’алис’а ˈдоўг’і так’і / так йак тиˈпер’ішн’а ˈбулка / ˈр’ізалис’а тако но ни ˈр’ізалос’а на ўˈс’о / а т’іки так виˈрхи ˈр’ізалис’ таˈко // і с’і пампуˈшки це були до ˈмеду // – *А мак кидали?* – Ну йак тоˈд’і ше нас ше ми ˈжили буў мак ˈполнос’т’у то це ˈтерли мак ў маˈк’ітр’і // ни ˈдумаї шо коˈлис’ буˈла мйасоˈрубка т’ії наˈтерти / ў маˈк’ітр’і трем шоб аж моло ˈко виˈйшло // і це так маˈчали пампушˈки ц’і йі ˈйіли / це ˈСпаса МакоˈвейаˈСпаса і на МакоˈвейаˈСпаса // (Сакевич О. П., 1942 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На Мако|вейа хл’іп пик|ли / на Мако|вейа пик|ли в основ|ному кор|ж’і з |маком / кор|ж’і з |маком і |пот’ім йіх б|рали ў ма|к’ітру і м’і|шали з к п |цейу / киси|лиц’а та|ка бу|ла / і з киси|лицейу ви|м’ішували ц’і кор|ж’і з |маком // це бу|ли на Мако|вейа пик|ли хл’іп о // (Плахотнюк П.Я., 1950 р.н., с. Городище, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Мако|в’ійа це бу|ли та|к’і кор|ж’і / во|ни бу|ли п|р’існ’і / во|ни бу|ли на |сод’і з |маком / но во|ни бу|ли без з|доби / п|росто та|к’і п’іс|н’і е // |пот’ім |терли мак ў ма|к’ітр’і / і ц’і кор|ж’і м ма|чали ў теї мак // і на Мако|в’ійа це та|ка бу|ла тра|диц’ійа // (Глущук Т.І., 1951 р.н., с. Іванів, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А на Мако|вейа кор|ж’і з |маком пик|ли // кор|жа спек|ла / і |маку на|терли // гобм’і|шайемо // і та|киї |добриї корж / шо ну-ну // а|ле шо то|д’і? // |маку бу|ло на го|род’і / би|ри с|к’іки хоч // понас’і|вайемо // тиї йе // те|перечка то це ўже ш тре ўс’о куп|л’ати // йак куп|л’ати |мона / а йак ў |себе на го|род’і / то ни |майеш |права по|с’ійати // *– А чому?* – Ну / бо ўже |ход’ат м’і|л’іц’ійа / тиї штрах|вуйе // ўже ск’іка|надцит’ |рок’іў // ўже с|к’іка |рок’іў / ўже ба|гато // не да|йут... |с’ійати // теї / а йа ш |кажу / йак |купл’ане / то куп|л’аї / а йак с|вого / то ни |мона по|с’ійати // ну хто ш це // по|с’ійаў со|б’і теї…то нарко|мани…вир’і|зайут то|д’і // |ход’ат // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Мако|вейа тої // на Мако|вейа кор|ж’і пе[и]чут // мак трут і ма|чайут і це Мако|вейа // кор|ж’і / |сахаром по|сипаў ў мак і п’іс|н’і це шчи|тайец’а / Мако|вейа п’іс|ниї ден’ // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницької обл., 2025 р.).

Ну ше на Мако|вейа пик|ли кор|ж’і з |маком / еее пек|ли ўс’і ў пи|ч’і корж’і пик|ли / і |мона бу|ло на пли|т’і пик|ти / на скорово|д’і пик|ти / кор|ж’і ўмо|чали ў мак рос|тертиї ў ма|к’ітр’і // (Білоус Н.І., 1949 р.н., с. Пиків, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Мако|вейа ми вип’і|кали ст|рудл’і з |маком / і |терли мак і пе[и]к|ли кор|жа і ки|дали ў мак / і об|мачували та|ку ў ма |к’ітр’і та|ку ро|били та|ку ма|чанку |вопш’ім з |маком кор|ж’і з |маком |йіли // (Піскунова М.С., 1948 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Кор|жа / кор|жа з |маком / це та|ке об’і|зат’іл’но |тоже //– *А можете розказати рецепт?* – Ну йа|киї ри|цепт кор|жа пе[и]к|ти / |тоже молоч|ка йа|йец’ |сахару зам’і|сили / так йак на ва|реники |може т|рошки ту|г’ішче з|найеш зам’і|сили / роска|чали ота|ко *(показує)* та|каго санти|метр’іў йа |знайу там три пйат’ |ск’іки там і ўс’о і поса|дили ў п’іч’ во|но спек|лос’а // об’і|зат’ільно поко|лоти цим / |вилкойу поко|лоти об’і|зат’іл’но / да і |терли мак і це та|ке на Мако|вейа це об’і|зат’іл’но корж з |маком // (Кособуцька М.Т., 1938 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Мако|вейа кор|ж’і пик|ли / росчи|н’али так |саме і жир доба і |сахар б|рали / і жир добаў|л’али / |масло б|рали / го|л’ії |л’али / і йа|йец’ |можна ў|бити / і п|росто кор|ж’і на че|рен’і так |саме пик|ли / п|рамо росп|лискували к|ругл’і ц’і кор|ж’і / там хто |хоче два / хто |хоче три / смот|ра йа|ка сим|н’а / і об|м’ішували |маком // (Панасюк Є.В., 1937 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Мако|вейа пик|ли кор|ж’і з |маком / і пир’іж|ки з |маком / і струд|л’і з |маком / ў |кого шо полу|чалос’а / ў |кого шо |було // но |саме |луче це / пик|ли кор|ж’і з |маком / йіх пик|ли кор|ж’і пр’іс|н’і / без дрош|ч’іў на |сод’і / і по|том рости|рали ў ма|к’ітр’і мак / і кор|ж’і ц’і ни |р’ізали / а ло|мали і об|м’ішували мак / мак ки|дали / і об|м’ішували / ше |бажано ў ма|к’ітр’і // (Москалюк В.М., 1948 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на Мако|вейа це |доўга і|стор’ійа / на Мако|вейа кол|ис’ пе[и]кли йак по|ки не бу|ло шче |газу / то йа памйа|тайу йак мо|йа |мама // шче буў ба|лон:иї газ п’і|двед’аниї |т’іл’кино до таган|ка // і во|на на па|тел’н’і пе[и]кла на ма|лесен’кому ма|лесен’кому во|гн’і на о|дну |сторону пе|кла кор|жа / |пот’ім перевер|тала на д|ругу / в’ін доп’і|каўс’а ше на |другу |сторону // і пе|кла так кор|жа / |зара на |даниї м|омент ўже |л’уди пе|чут ў ду|ховках кор|ж’і / а хто ше ї прит|римуйец’:а / ше ї ў пе|ч’і |можут пе пе|кти кор|ж’і // |т’іл’ки ше о|дне шчо |хочу сказ|ати // на Мако|вейа пе[и]чец’:а заў|жди п’і|сниї |корж на во|д’і і на |сод’і // ўсе то|му шчо Мако|вейа п’іс|ниї |ден’ / а до |ц’ого кор|жа нати[е]райут |маку / ро|звод’ат йо|го з |цукром з во|дичкойу / і кор|жа об|мочуйут ў |мак і так сма|куйут’ / |дуже с|мачно // (Федорчук Г. О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

З ˈмаком корˈжа роˈбила йа // так роˈбила / пикˈла два корˈж’і ў пиˈч’і / і мак / і ˈцукар ў маˈк’ітр’і і зам’іˈшайу ˈсахар // і ˈдуже ўˈкусно буˈло / ўс’і ˈт’ішилис’а / приˈходили і ˈйіли тут / бо ˈдуже воˈно буˈло ўˈкусне // (Сивак Н.М.,1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Макоˈвейа пикˈли пир’іжˈки з ˈмаком / корˈж’і з ˈмаком // на Макоˈвейа ўсе з ˈмаком стаˈралис’а пикˈти / шоб вонˈо ўсе з ˈмаком буˈло // – *Розкажіть, будь ласка, як робили коржі з маком?* – Корˈж’і шеї ˈчасто пикˈли // ее бˈрали на скˈл’анку ˈраку три чˈверт’і скˈл’анки ˈцукру / ˈш’іс’т’ йаˈйец’ / п’івтоˈри стоˈлов’і ˈложки борошˈна / ˈчаїна ˈлошка росˈтопленого вершˈкового ˈмасла // і пириб’рали ˈдобре проˈмитиї мак / залиˈвали окˈропом /в’ідстаўˈл’али аˈби наˈбухнуў / ˈдал’і в’ідкиˈдали на ˈсито / і ˈтерли його ў маˈк’ітр’і і додаˈвали ˈцукор / і ˈдобре ростиˈрали // (Гринчук М.І., 1941 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

З ˈмаком ўˈсе ее // з ˈмаком і таˈке ˈтоже вид.. виˈдумували // росˈкачайут ко.. ее це ˈт’істо ї цеˈго з дˈрошчами / поˈсипл’ат ˈмаком зˈверха ˈсахаром / і поˈр’ізували тоˈд’і / цеˈго гобˈм’ішували мак ˈтерли ў маˈк’ітрах / обˈм’ішували корˈж’і т’і / ну таˈке буˈло в ус’іх одˈнакове пошˈти так хто ў ˈкого зˈнаў і на дˈругому передаˈваў // (Оранська М.Т., 1937 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На Макоˈвейа пикˈли п’ір’ішˈки з ˈмаком п’іс’ˈн’і // – *Тільки пиріжки?* – П’ір’ішˈки с ˈмаком / ну таˈке гоˈтовили шо там ˈйісти папапампушˈки пампушˈки ˈр’ізали роˈбили // ˈт’іста роˈбили таˈку пал’аˈничку / а поˈтом розр’іˈзали на чоˈтири шˈтучки і це назиˈвалис’а памˈпушечки / і з ˈмаком пиˈр’ішˈки / а ўже на Сˈпаса пикˈли з ˈйаблуками пиˈр’ішˈки і цеˈго но ўже з йаˈйечком / з ˈмаслом з оˈл’іїком а на на на Макоˈвейа то п’іс’ˈн’і / п’іс’ˈн’і / ˈт’іки з оˈл’ійом там с’іл’ ˈсахар оˈл’ії биз йаїˈц’а биз ˈмасла биз н’іˈчого / ўс’о // (Чернега Г.О., 1948 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Макоˈвейа корˈж’і пикˈли // корˈж’і пикˈли ни на дˈрошчах пˈр’іс’н’і корˈж’і пикˈли / ˈтерли мак ˈсахар туˈди і маˈчали гобˈма гобˈмачували п’ір’і цеї корˈж’і пикл ў цеї мак кˈлали на таˈрелки і ˈйіли / ˈшамали // (Штойко Г.І., 1937 р.н., с. Бохоники Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А на Мако|вейа пик|ли пампуш|ки |б’іл’і / це по ста|рому / пам|пушка |б’ілен’ка / хл’іп б’і|лен’киї / ш|читаї і |терли |мак з |сахаром і то|д’і нали|вали ў |миску / роз|водили во|дойу кип’а|ченойу з |сахаром / перети|рали / |води ту|ди і нали|вали ў мис|ки і |мачали ц’у пам|пушку / ў цеї |мак / |тертиї ў нас даже на |похорон / таке ў |Л’удаўц’і |робл’ат’ // ми ш тут йак |бабушку хо|вали то пик|ли / і |мак |терли // (Сауляк А.В., 1950 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну на св’а|то Ма|ковейа і пе^{и}к|ли хл’іп / ну в осноў|ном пи^{е}к|ли кор|ж’і з |маком і з |медом // – *А рецепт на коржі з маком і з медом чимось відрізнявся від рецепту на хліб? Чи використовували той самий?* – Н’е це б’іл’|шому п’існ’і|шчиї / еее ц’і ко|рж’і бу|ли // |можна йіх бу|ло кан’е|шно пе^{и}|к|ти і на дро|жд’ах і на пр’іс|ному / на со|д’і |можна пе^{и}к|ти / спе^{и}к|ти то^{у}|д’і |р’іжечц’а ку|сочками і замо|чуйец’а ў мед з |маком / і ота|к’і бу|ли би / та|к’і бу|ли ко|рж’і / та|к’і бу|ли пра|н’іки // (Джуринська Л.Г., 1946 р.н., с. Ільківка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну на Мако|вейа йак на Мако|вейа на Мако|вейа йа |л’ічно йа л’уб|л’у |дуже кор|ж’і з |маком // – *Який рецепт коржів?* – Це пр’іс|н’і с’іл’ |цукор |даже можна йаї|це / но це хто йак |хоче по ба|жан’:у / і за|міс’уйец’а та|ке |т’істо не |дуже р’і|ден’ке та|ке полукру|те / і роз|кач’уйец’а на |дечко |р’іжец’а та|ко |ножиком і вип’і|кайец’а // (Данилюк Т.І., 1958 р.н., с. Дашківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А на Мако|вейа |б’іл’ш’іст’ пе|чут’ ст|рудл’і з |маком // ст|рудл’і з |маком |тоже // шоб ст|рудл’і бу|ли хо|рош’і то т|реба |также |само п’ід|бити д|р’іж’:і на моло|ц’і / до|бавити йе|йічка і во|ни вис|ход’уйут / вис|ход’уйут так |само м’і|сити тре|ба хви|лин |сорок п’йат’ / роз|качуйемо ў ве|лик’і кор|ж’і і розкла|дайемо |ложкойу мак / і завер|тайемо та|кий |гарниї / |пишний ст|рудел’ / |садимо йо|го на |деко / на |деко полу|чайец’:а ш’іст’ ст|рудл’іў / |мастимо йа|йечком з|верха і ко|ли ў нас п’іч го|това / засу|вайемо ст|рудл’і // во|ни ў нас пе|чуц’:а п’іў го|дини / і ко|ли вису|вайемо та|к’і ве|лик’і / |гарн’і / за|жарен’і та|к’і ст|рудл’і / йа|к’і |дуже ў|кусн’і // (Сидоренко Г.Г., 1945 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну на Мако|вейа пе^{и}к|ли кор|ж’і / з |маком // кор|ж’і вип’і|кали |тоже так |само / ў ду|хофц’і на / до|пус’т’$^{ц’}$ім йак|шо йе д|рож’д͡ж’і / то на д|рож’д͡ж’ах / а йак не то / ну / |сода там/ т|рошки молоч’|ка / схар|ку

таˈкиї хаˈроший / м / і ˈтерли мак / наˈмоч’ували споˈч’атку дес’ на / буˈвайе на дв’і три гоˈдини шоп хараˈшо мак розˈбух/ тоˈд’і хараˈшо йоˈго ˈтерли макоˈгоном ў маˈк’ітр’і / коˈлис’ таˈке ˈбуло / ˈзараз ўже то мак гоˈтовиї продаˈйут / а тоˈд’і / макоˈгоном ў маˈк’ітр’і ˈтерли / в’ін таˈкиї ˈгарниї/ к’іп’аˈч’онойу воˈдич’койу розˈводили / таˈкиї / сахарˈку добаўˈл’али туˈди / ўс’о / і таˈкиї аж ˈб’илиї в’ін / ўже цеї / мак росˈтертиї / і корˈж’і ц’і / ˈкоржик цеї кˈришица туˈди / у цеї с’іˈропчик таˈкиї де це / мак / ўс’о / ну таˈкиї ˈгарниї наˈбухшиї / ˈдуже ˈдобр’і / насиˈпайец’а там / на таˈр’ілку і / і йіˈд’ат // – *А корж руками розділяли?* – Да / руˈками / куˈсоч’ками так / ˈмое і ˈножиком поˈр’ізати / аˈле / оˈбично / ўс’іˈгда ў ˈселах то ми руˈками / по куˈсоч’ку рˈвали так / руˈками туˈди йоˈго ваˈлили/ ˈдаже с’уˈди ў маˈк’ітр’і / де тут мак росˈтертиї / і там / йа ш ˈкажу / в’ін же туˈди ˈсахар’іў залиˈвайеш воˈдич’ку / таˈка аш ˈб’іла ˈп’іна / ˈробиц’а / і туˈди ц’і корˈж’і кˈришут / і / і воˈни ˈдуже смач’ˈн’і / йа і саˈма і ˈзараз би ˈз’:іла йакˈби воˈни буˈли (*сміється*) // (Мазуренко Г.М., 1942 р.н., с. Лука-Мелешківська, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Макоˈвейа пеᵘкˈли корˈж’і з ˈмаком / а ˈд’іти ˈдуже ˈл’убл’ат’ таˈку стˈраву ˈйак ˈшул’іка // гоˈтовиц’:а воˈна ˈтак / хоˈз’аїки вип’іˈкайут’ соᵘˈлодк’і корˈж’і / ˈкришат’ ˈйіх на др’ібˈн’і шмаˈточки / ˈпот’ім заливайут’ ˈмедом і посиˈпайут’ ˈмаком і тоˈд’і ˈдуже ˈўкусно виˈходит’ / ˈдуже ˈдобр’і // (Рогаль Г.П., 1953 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на Макоˈвейа заўжˈди пиˈчут’ корˈж’і з ˈмаком / то таˈка смакоˈта йаˈкойі не в’ідˈйістис’а // аˈбо йіх ше назиˈвали шул’аˈки аˈбо ˈламанц’і // то таˈк’і ˈсам’і п’іˈсˈн’і корˈж’і на соˈд’і йаˈк’і говоˈрили із муˈки та воˈди ˈбаба пеᵘˈче шулаˈки // (Тютюнник М.П., 1947 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Макоˈвейа ўже обоўйаˈзково роˈбили з ˈмаком / пиˈкли корж / йоˈго посиˈпали ˈмаком / а ˈпот’ім і ше коˈли цеї корж ˈр’ізали кваˈдратиками / ў маˈк’ітр’і ростиˈрали мак і о ˈбм’ішували ц’і кваˈдратики у ˈмаков’і // ˈопш’ім таˈкиї хл’іб з ˈмаком полуˈчаўс’а / коˈрж’і з ˈмаком / пир’іˈжки з ˈмаком / отаˈке пиˈкли // з ˈмаком пиˈкли сˈтрудл’і аˈле з них роˈбили ˈрозочки / закруˈтила сˈтрудл’а звиˈчаїного / поˈр’ізала на куˈсочки цеї сˈтрудел’ / полоˈжила кˈв’іточкойу виˈложувала / зˈмашчувала зˈверху йаˈйічком / і воˈно вип’іˈкалос’а // виˈходила таˈка ˈрозочка ˈц’ого / то

таˈкиї пиˈкли ўсˈіˈгда // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Маковейа пекˈли корж / корж / прˈісˈниї корж / ну йаˈйечка туˈди / і на сиˈроватцˈі / ˈсоди додаˈвали / і прˈісˈниї корж / а мак наˈмочували / втиˈрали / і тоˈдˈі лоˈмали цеї / ў маˈкˈітрˈі ўˈтерли мак / туˈди воˈди кˈіпˈаˈчон:ойі / тепˈленˈкойі / сахарˈку / ну і ў корж даˈвали тˈрошки сахарˈку / і лоˈмали / і ў ˈцему ˈмаковˈі / оˈмакували ў ˈмаковˈі / і таˈка буˈла пˈрелˈістˈ / шо страх / ну тоˈдˈі мак буў же ж баˈгато / ўкусˈнˈішчиї / йак теˈпер / ˈсˈійали на гоˈродах / ше не було запˈрету / і буў мак свˈії / ˈдуже хароˈшиї / наˈмочиш то staˈкан / а йоˈго виˈходит аж два / так намаˈкаў соˈбˈі // (Мельник Л.К., 1939 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Пеˈчутˈ ˈкоржˈі / з ˈмаком ее таˈкˈі корˈжˈі таˈке зˈдобне ˈтˈістечко/ зˈдобне ˈтˈістечко і спиᵉˈкˈли а ўˈтерли / ˈцего ˈмаку і ˈсахару йак йе мед то ше ˈможна ˈмеду / і цˈі корˈжˈі полаˈмати куˈсочками ў маˈкˈітрˈі і обмˈіˈшати / і таˈке ˈдобре // (Янчук Г.Ф., 1940 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Макоˈвейа пекˈли корˈжˈі // йак йіх пекˈли ну бˈрали гаˈсили соду і на соˈдˈі корˈжˈі мˈіˈсили і ˈйаїцˈйа / там тˈрошки йаˈйецˈ там двˈі чи три / ˈкисле моloˈко о і ˈсоду гаˈсили мˈіˈсили / виробˈлˈали і пекˈли таˈкˈі корˈжˈі ˈрˈізали куˈсочками ˈдаже не ˈрˈізали / а шчˈіˈпали таˈко і ˈтерли мак і наˈмочували // (Білоус П.Я., 1943 р., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Макоˈвейа то йа зˈнайу / шо корˈжˈі пеˈчутˈ з ˈмаком / а хлˈіб / обикноˈвениї ˈтоже / ˈмона спекˈти укˈрашети / ў ˈкого йаˈка фанˈтазˈійа // (Пастушенко К.С., 1950 р.н., с. Бабин, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А на Макоˈвейа випˈіˈкали спеˈцˈалˈнˈі корˈжˈі / корˈжˈі / цˈі корˈжˈі / бˈрали ше ˈмак / ˈмак із ˈцукром ростеᵘˈрали/ і цˈі корˈжˈі ну на таˈкˈі невеˈличкˈі куˈсочки лоˈмилисˈа / і обˈмˈішувалисˈа цим ˈмаком / зˈіˈтертим із ˈцукром / обˈмˈішувалисˈа і подаˈвалисˈа до сˈтолу / це на Макоˈвейа таˈкˈі пеᵘˈкˈли корˈжˈі // ну напˈриклад ше спˈіˈцˈалˈна ˈвипˈічка буˈла на ˈпоминки / на ˈпоминки пеᵘˈкˈли хˈлˈібп / обоўйазˈково пеикˈли пиᵉˈрˈіжшˈки з гоˈрохом буˈли і воˈни / цˈі пиᵉˈрˈіжшˈки / то воˈни запраўˈлˈалиˈса часничˈком / запраўˈлˈалисˈа / а на соˈлотке ўже на кˈіˈнецˈпомиˈналˈних оˈбˈідˈіў пеᵘˈкˈли і подаˈвали стˈрудлˈі / стˈрудлˈі /

зазви|чай / бу|ли з |маком / бу|ли з |маком // – *А що зазвичай додавали до маку?* – А до |маку дода|вали / з|начит / обоўйаз|ково / цеї / |цукор / і цеї |цукор з |маком по|вин'і |гарно буў пере|тертиї / |гарно пере|тертиї / ну шче |дехто м'іг пере|терт'і го|р'іхи добаў|л'ати до |ц'ого / це ўже ну за|лежало в'і|т:ого йак л'у|били / шчим л'у|били ц'і кор|ж'і // (Молодорич Н.Г., 1950 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Мако|вейа |тоже кор|ж'і пеик|ли / от / обоўйаз|ково / шоб мак на|терли / мак / с'і|дали / |нав'іт' йа |тер |мак веш|час / ме|н'іка|зали / бе|ри т|ри |мак / от / в ма|к'ітр'і |терли |мак ўс'о / от / |сахар з |медом / бу|ло ло|жили ту|да |мед |цей або го|р'іхи / от / або |нав'іт' і ро|дзинки / це за|м'ішували /кор|ж'і |нав'іт' не |р'ізали / а р|вали / ту|ди наки|дали / і во|ни |там на|мочувалис' / і то|д'і йіх |йіли // (Конопко В.О., 1949 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А на / цеї йак ви |кажете / Мако|вейа / а на Мако|вейа шо пе^{и}к|ли ка|н'ешно і хл'іб пе^{и}к|ли і пе^{и}к|ли ко|рж'і до |маку це так'і з|найете на |сод'і на ки|слому моло|ц'і і ст|рудл'і пе^{и}к|ли тут |таке шо з |маком // (Дроб'язко В.П., 1948 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А на Мако|вейа пек|ли кор|ж'і / ў пи|ч'і / ну ко|лис' кор|ж'і |терли мак / ко|лис' на го|родах с|т'іл'ки |ц'ого |маку мак'іў|ки отак'і|го таї напе|чу кор|ж'іў / нат|ру |маку на|мочу / йак і |череду |пасли то ўс'о ў|ремн'а / пек|ла кор|ж'і / то це на мак на Мако|вейа пек|ли та|ке / на С|паса пек|ли ст|рудл'і з |йаблуками / пи|р'іж|ки / а на Мако|вейа ш |ка^{ж}у пек|ли кор|ж'і з |маком // (Мандибура Г.Я., 1934 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл.).

А на Мако|вейа мак і кор|ж'і пек|ли / св'ій до|машн'ій ў пе|ч'і так |само пек|ли / ну |можна ўже йак |печ'іў не с|тало / то |можна на ц'у|го / на скоро|в'ідках // кри|шили / мак |гарно розти|рали / ту|ди і |меду ї ў|с'ого / і за|мочували / і це |дуже смач|не // (Тернопольська Н.А., 1950 р.н., с. Кожанка, Оратівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Пек|ли ба|лабушки без / |т'ікино на д|рожах і на во|д'і без ў|с'аких цих / і мак |терли / і так |йіли з |маком ба|лабушки нази|валис'а мако|веїн'і // (Зінковенко Н.М., 1935 р.н., с. Каришків, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Мако|в’ійа йак то|б’і розка|зати // рихту|вали к|в’ітку / от з ус’о|го шчо рос|ло на го|род’і і вип’іка|ли пир’іш|ки з |маком / і їш|ли до |церкви с’ва|тити // (Філіпова Н.С., 1948 р.н., с. Митки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Мако|вейа вип’і|калис’а пампуш|ки / пал’а|ниц’і та|кі з|добн’і / ко|ли нати|раўс’а мак там мед / це ма|калос’а в мед і |йілос’а // |можна пи^{e}|кти пир’іш|ки бу|ли з |маком // це пек|лос’а та|ке бу|ло на Мако|вейа // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Там там… бухун’|ц’і пик|ли до |маку // бухун’|ц’і / бу|хон’чики та|к’і нази|валис’а та|к’і йак йак булоч|ки іі то й та|к’і пик|ли ии бу|хон’чики / іі мак |терли мак і це до |маку ми ма|чали ко|лис’ і це |дуже бу|ло |добре та|ке / |в:ечер’і там рошчи|нила // (Поперечна З.М., 1942 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На Мако|вейа пек|ли |б’іл’ш’іс’ц’ ў|с’ого шо пик|ли еее… п’ірож|ки з |маком / і та|к’і йа|к’іс’ ка|зали шо мако|веїки ко|лис’ / та|к’і йак |булочки / та|к’і |булочки зак|ругл’ан’і / ше ко|лис’ |бабушка ў|чила / ше пра|бабушка ота|ко йа |помн’у |колис’ / ну т|рошки та|ко полу|чалос’а йак ше ко|лис’ |помниш / та|к’і йак зак|ручена |булочка і та|ко по|сипана з|верху |маком // а по|тому ну ше мак |терли і ше ии ба|лабушки пик|ли чи бухун’|ц’і та|к’і до |ц’ому шо|би ў мак ма|чати / на мако|вейа та|к’і сп’і|ц’ал’н’о бухон’|ц’і пек|ли // ну |зара |булочки |кажут / а |ран’чи та|к’і бухон’|ц’і на Мако|вейа / і хл’і… і п’ірож|ки з йа|кимос’ |маком там за… ну та|ки не ви|думували |б’іл’ше з |маком йа ж |кажу / а так |т’іл’ки бухон’|ц’і і йа|к’іс’ мако|веїки о|це та|к’і… / |зара ўже шос’ц’і не… |так’і не пи|чут / |зара Бог зна… |зара ўже ўс’о… ўс’о і|зискане та|ке // (Молдован Т.П., 1956 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

А на Мако|вейа пек|ли соў|с’ом ге|наче / пек|ли пампуш|ки / пампуш|ки та|к’і |доўг’і / пу|р’ізан’і та|к’і шоб тої та|ку |доўгу роз|качувати ц’у |треба та|к’і / тої / |т’істо та|ке ўз|доўж роз|качувати / то|д’і но|жом та|ко |т’іки не в’ідр’і|зати зоў|с’ім / |т’іки по|р’ізати та|ко шоб во|но йак спече|ц’а то |видно йак то по|д’іл’ане / з|найеш / о / і до |н’ого цеї / гем / мак / мак |терли / о / |сахаром та|к’і ро|били та|к’і тої / та|ку р’ід|ку ц’у / ха|рошу |дуже со|лодку ц’у / йак це / ну прип|раву чи йак до / а то|д’і кри|шили ту|ди / пек|ли ше бу|вало пампуш|ки / і ше корж мог|ло пек|ти на Мако|вейа / корж та|киї / обикно|вен:иї пек|ли / і ту|ди у ц’у |йушку / цеї

мак / о / в’ін посоло|д’аниї / ўс’о / ше и ту|ди |коржик тої кри|шили / і |йіли так со|б’і / в об|шч’і мис|ки наси|пали ве|лик’і чере|пйан’і / і |йіли / та|ка ўс’а с’і|мйа / о // і ше шо / ше бу|ло так / шо |сахару не бу|ло / то ше бу|р’ак б|рали цеї со|лодкиї / цук|ровиї / цук|ровиї бу|р’ак / ц’і шо роб|л’ат’ з з |н’ого |сахар / це ц’і о|ц’і/ б|рали пи|е|к|ли о|цеї бу|р’ак / о / а то|д’і йо|го |терли на |терц’і і так за|м’ішували / ну |зам’іст’ |сахару в’ін буў /о / і з ним пи|е|к|ли / пир’іж|ки з цим бур’а|ком / |дуже бу|ли |добр’і / ше |луч’і йак ти|е|реп /як те|и|пер // (Нечипоренко М.В., 1946 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На Мако|вейа // на Мако|вейа |п’ікс’а корж / нази|вали та|киї корж до |маку // мо|чили мак / |терли йо|го і |п’ікс’а корж / |тожи з |ц’ого // з |б’ілойі му|ки на |кислому моло|ц’і та|киї корж / |п’ікс’а і то|д’і йо|го так лу|пали / йо|го на ма|лен’к’і ку|сочки і зали|вали цим |тертим |маком // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Мако|вейа пе|и|к|ли бо|у|хунц’і // – *А який у них буў рецепт?* – Во|ни пик|лис’а пр’іс|н’і то|го шо це доба|ўлали ту|ди |т’іл’ки о|л’ійу і |воду / і |цукор // то|го шо |п’іст буў // і йіх пик|ли // бо|хончики пи|е|к|ли пр’іс|н’і // *– А з ними були пов’язані якість повір’я або заборони?* – Ну забо|рони н’і|йакойі та|койі не / не бу|ло // а по|у|в’ір’йа // (Кислиця Г.В., 1954 р.н., с. Руданське, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ка|залис’а мако|венчики / та|к’і пи|е|к|ли на Мако|вейа та|к’і / йак |скрут’ане йа|кес’ та|ке |т’істе|и|чко / ну |брали ха|роше / |здобне |т’істе|и|чко / на моло|ц’і // (Швець О.М., 1943 р.н., смт. Тиврів, Тиврівський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну на Мако|вейа йак зви|е|чаїно пе|и|к|лис’а кор|ж’і з |маком / це буў п’іст / кор|ж’і з |маком |тоже бу|ли п|р’існі… це бу|ла ри|е|ту|ал’на |вип’ічка // (Шевченко М.К., 1948 р.н., с. Рубань, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Пи|е|к|ли кор|ж’і з |маком // обекно|вениї кор|ж’і / спек|ла ў ду|ховк’і корж / з |б’ілойі му|ки / ну та|киї / пр’і|м’ерно йак дл’а / |булочки / ўкус по|виниї |бути // і цеї корж / то|д’і о|д’ел’но ў мак / |стерла с |сахаром / і полу|пала ку|сочками ц’і кор|ж’і / ў|л’ала к’іпйа|чонойі во|дички / |сахар / і та|ке ми |йіли кор|ж’і з |маком // (Мотинська Г.П., 1941 р.н., м. Немирів, Немирівський р-н, Вінницької обл.).

На Мако|вейа кор|ж'і / а на С|паса |булочки // – *Коржі тоже, вони такі просто як?* – Кор|ж'і кор|ж'і ну це те|пер |робл'ат на |цему / а ко|лис' на |кислому моло|ц'і / ў|била йа|йічко іі зам'і|сила / ĭ кор|ж'і к|лали на ма|лен'киї |вогон' / іі це мак росте|рали і тих кор|ж'іў на це|ї нате|рали / ооо ў ма|к'ітр'і і / красо|та |була // (Сокор Г.Д., 1937 р.н., с. Ольгопіль, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

|Поўн'у на Мако|вейа мама пек|ла кор|ж'і п'іс'|н'і / з во|ди / со|ди та му|ки / бо це йак|раз сп'іўпа|дало з по|чатком |посту // пот'ім добаў|л'алис'а с|в'ачениї мак / за|м'ішували / добаў|л'али во|дич'ку / |цукор і |йіли // (Федоришина С., 1951 р.н., м. Ладижин, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Мако|вейа кор|ж'і з |маком / пир'іж|ки з |маком / а о|бично кор|ж'і з |маком // – *Розкажіть про коржа детальніше.* – Ну йак |тоже / йа |м'іс'у ўс'о на моло|ц'і к'іп'йа|чоному / це зак'іп'а|тила моло|ко д|р'іжч'і / |йаїц'а ў|била там / сме|тани чи |масло / шо там йе / о|л'іїки ў|лила / і |тоже зам'і|сила д|р'іжч'і / йа на д|р'іжчах / бо кор|ж'і пе|чут' і на |сод'і / і на д|р'ішчах |можна / і там і там / но йа пе|чу на д|р'ішчах / ну шоб во|ни |сил'но не п'ід|ходили / оце т|рошки п'ід'іїш|ло |т'істо / |зараз ка|чайу йіх і ў ц'у ду|хоўку/ то|д'і ў п'іч / а те|пер |зараз ў ду|хоўки / і в ду|хоўки покл'у|вала йо|го т|рошки ле|ген'ко / |вилками і ўс'о і пе|чу / мак на|терла в ма|к'ітр'і / ў ма|к'ітр'і на|терла |маку і |сахару ту|ди ўс'о / то|д'і кор|ж'і спек|лис'а / |лийу т|рошки моло|ка роз|мочуйу / роз|ломл'йуйу ц'і корж і ту|ди к|ришу у ма|к'ітру / пере|м'ішуйу і ўс'о / і во|но ўпи|талос'// (Патлатюк Г.В., 1947 р.н., с. Карбівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А на Мако|вейа / то це пек|ли / хто пампуш|ки та|к'і |п'існ'і на во|д'і / а хто кор|ж'і на во|д'і / і з |маком м'і|шали / на |сод'і / на во|д'і / во|ни т|рошки п'ід'ії|дут' йак'і там / |добр'і не |добр'і / ну пек|ли та|к'і на во|д'і п'іс|н'і / бо то п'іс|ниї ден' Мако|вейа / таї ус'о / таї |б'іше н'і|чого // (Корнійчук І.Г., 1941 р.н., с. Карбівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Мак з кор|жами // на Мако|вейа / |терли мак / у / ма|к'ітр'і / ооо // і корж' і ту|ди / т|рошки пере|варанойі во|дички / ну си|ру |воду |лили а та|ку теп|лен'ку / і |терли роз|тирали / о|бично тер а|бо зат' а|бо ўнук / *(сміється)* / розти|раў цеї мак / а то|д'і ту|ди ўже // – *Це пов'язано з якимось повір'м, що чоловік має розтрати мак?* – Ну |бажано не |баба

/ ˈбаба // ну тˈрохи не чисˈтива *(сміється)* / а чолоˈв’ік цеˈго ˈзаўжди засˈв’ідчуйут’ сˈв’ічечку / то чолоˈв’ік засˈв’ітчуйе аˈбо ўнук засˈв’ітчуйе / і ўже веˈчер’айут’ // (Шаповалова Є.М., 1950 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Макоˈвейа ўже пеˈ[и]чут’ пир’іжˈки / пироˈги каˈзали / пиˈр’іг / а ўже стаˈралис’а з ˈмаком / фс’о / шоб ˈбуло // йа зˈнайу шо хл’іб ˈтоже // наˈприклад ў ˈмене на воˈд’і / фс’о пишˈн’ішче полуˈчайец’а йак на молоˈц’і // ў ˈмене от на воˈд’і / і хл’іб / і пир’іжˈки / і оˈтак / і ˈпечан’і / і ˈжаран’і ўˈс’аким / набаˈгато пишˈн’ішч’і кˈрашч’і // (Начорна М.Н., 1950 р.н., с.Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Буˈло ˈл’ітом ˈгарне ˈс’в’ато Макоˈвейа // пекˈли на ˈн’ого / йа осоˈбисто шчоˈроку пеˈчу таˈк’і невеˈличк’і ˈпран’ічки у ˈвигл’ад’і гоˈлоўки ˈраку // воˈни соˈлодк’і / на меˈду / ˈзверху поˈсипан’і ˈмаком / обˈмашчен’і ˈйайечком ˈзбитим із ˈцукром // ˈними особˈливо ˈл’ублат ˈласувати ˈд’іти маˈл’і // (Романець О.Й., 1950 р.н., с. Вищеольчедаїв, Муровано-куриловецький р-н, Вінницька обл.).

На Макоˈвейа / на Макоˈвейа / на Макоˈвейа пикˈли ˈтожи коˈлис’ // ну ˈзара ˈменши бо ˈзара ўс’о куˈпуйец’а ў магаˈз’ін’і на Макоˈвейа пикˈли назиˈвалис’а бухунˈц’і / таˈк’і ˈтоже йак хл’іп / но м’іˈсили з ˈб’ілойі ˈтойі ˈтожи муˈки / но ў ˈформу ˈклали таˈк’і йак / виˈм’ішували шо шˈтири шˈтучки кˈлали / шоб воˈно до ˈкупки не ˈбуло / воˈно соˈб’і росˈло / росˈло / чут’ ˈтрошки но схˈвачувалос’а / виˈ[й]мали но ˈт’іл’ки рас і з ˈмаком ˈтерли мак і таˈк’і бухунˈц’і // (Боднар Н.С., 1950 р.н., с. Мальовниче, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на Макоˈвейа // пиˈ[е]кˈли таˈк’і ˈбулочки // і ˈтерли мак / мак ˈтерли / заˈпар’ували воˈдойу / і маˈк’ітр’і ˈтерли мак / і ц’і ˈбулочки ˈйіли ˈтожиˈ[е] п’існ’і / бо це почиˈ[е]наўс’а ˈперший ден’ ˈпосту // і хˈл’іпˈ[б] цеї ц’і ˈбулочки бухунˈ’ц’і шче ў нас гоˈвор’ат’ / то йіх туˈ[о]д’і маˈчали ў мак / і ˈтожиˈ[е] буˈло ˈдужи ўˈкусно // *– На Маковея коли йшли до церкви брали віночок?* – На Макоˈвейа да бˈрали в’іˈночок плеˈли / плеˈли з ўˈс’аких полˈо’вих кв’ітоˈчок // бˈрали туˈди ˈтожиˈ[е] кˈлали каˈлину цв’іт / це ўже наˈвернониˈ[е] цв’іт буў / це ўже на Макоˈвейа буˈли ˈйагоди каˈлини почиˈ[е]нали достиˈ[е]гати // каˈзали / шоп д’і ўˈчата буˈли ˈгарн’і / то тˈреба куˈпати йіх ў / цих кв’ітоˈчках / коˈли наˈродиц’:а диˈ[е]нка то куˈпали ў с’в’аˈченому с’в’аˈченому ˈз’іл’:і // о коˈли диˈ[е]тинка боˈ[у]л’іла опˈкурували / коˈрову опˈкурували ˈвимйа / коˈли цим в’іˈночком с’в’аˈчениˈ[е]м / коˈли коˈли

коˈрова ˈчасом ˈмайе ниᵉ даˈвала моло ˈка / чи шос’ роˈбило’с з ˈвимйам // це ˈн’іби ˈл’уди гоˈворат баˈгато ўˈс’акогои // зˈначᵉин’:а ˈмайе цеї в’іˈночок // – *А ви хоть раз щось подібне робили?* – Да / да // йа куˈпала д’іˈтеї ўˈнук’іў пˈраўнучку // цим ци ˈцими кв’іточˈками // коˈли диᵉˈтинка приᵉˈносили з роˈдома ˈперший расᶟ куˈпали с’в’аˈченому ˈз’іл’:і // ˈтакож коˈрова // прийшˈла з коˈрови з одˈнойі д’іˈки їшла кроў / йа йіˈйі ўˈз’ала с’в’аˈченого ў ˈмисочку п’ідпаˈлила / і воˈно так диᵉˈм’ило і пролˈ’іˈвало ˈвимйа // (Свята Л.В, 1948 р.н., с.Клекотина, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

МаˈковеЙа це п’іст / і СˈпаСа це п’іст // ц’е с’ˈв’ата / йаˈк’і ˈл’ітн’і с’ˈв’ата веˈлик’і / на МаˈковеЙа пеᵢˈкˈл’и палаˈнички / палаˈниц’і таˈк’і / ˈтерли мак / і саˈхаром / і обмаˈчували ў ˈц’ому саˈхар’і / йа заˈраз наˈв’іт’ своˈйім оᵘˈнукам ˈінод’і зˈгадуйу ту палаˈничку / і своˈйім ˈд’іт’ам ˈзараз пеᵢˈчу таˈке / і воˈни з раˈд’іс’т’у це йіˈд’ат// ше на СˈпаСа ўже пеᵢˈкˈли боˈхон’ц’і // боˈхон’ц’і це ˈтожи з пˈр’існого ˈт’іста / неᵢˈвеᵢˈличк’і таˈк’і хˈл’ібчики / йаˈк’і ˈтожи пеᵢˈкˈлис’а на чеᵢˈр’ін’і / аˈбо ў ˈдечкови / і ˈтожи йіх спожиᵉˈвали аˈбо з ˈмедом / аˈбо ˈйіли йіх / чи ў мак тої переᵢˈтертиї моˈчали / і ўˈкусно буˈло // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородлський р-н, Вінницька обл.).

На л’уˈбиї пˈразник / це зˈначит ТˈройіцˈУ / на СˈпаСа / на СˈпаСа це п’іражˈки з ˈйаблуком виᵉп’іˈкалис’а / ˈможна з л’уˈбойу буˈло наˈчинкойу / на МакоˈвеЙа це з ˈмаком п’іражˈки пиᵉкли / ше пеᵢˈкˈли корˈж’і і ˈтерли ˈмак ў маˈк’ітр’і / ростиˈрали ˈмак і з ˈцими корˈжами / це на МакоˈвеЙа / а на СˈпаСа ˈмед / п’іражˈки з ˈйаблуками / це обоўйазˈково на ц’і св’аˈта должˈн’і буˈти ц’і п’іражˈки буˈли ˈбути // (Байбарза Є.І., 1942 р.н., с. Юліямпіль, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На МакоˈвеЙа / йа не ˈзнайу на МакоˈвеЙа не / ни не вип’іˈкали / ну пеˈкли так ˈсамо пеˈкли ўс’о там готуˈвали / аˈле це роˈбили буˈкет МакоˈвеЙа // – *Да?* – Да / з уˈс’аких кв’іˈток і з гиˈл’ак і з ˈдерева / от наˈприклад йа ваˈкац’ійа цв’іˈте чи шо і оˈце роˈбили / таˈкий буˈкет МакоˈвеЙ назиˈваўс’а / ну то шо / ўˈз’али у маˈк’ітру мак уˈтерли / ўˈсипали ˈсахару ўс’о а корˈжа зам’іˈсили гоˈс’о так йак ми гоˈс’о йа м’іˈс’у гоˈс’о на ваˈреники / розкаˈчала корж спеˈкла ў пеˈч’і / і цеї корж тоˈд’і таˈк’і буˈли маˈк’ітри тоˈд’і ўс’о тай ў маˈк’ітру розвеˈла цеї мак із ˈсахаром і ўс’о і туˈди корˈжа накришила накриˈшила / таї це тоˈб’і корж

із ˈмаком // – *На Маковея, да?* – Да // (Чернега В.М., 1943 р.н., с. Велика Мочулка, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Маковˈв'ійа // ˈмачаники пикˈли // ˈмачаники рошчиˈн'али так ˈсамо ˈт'істо йак на // ну на хл'іб чи на шо / ˈтожи солоˈдили йіх і // ўс'о там // на на Маковˈв'ійа / на Маковˈв'ійа це ўже начиˈнайец':а / пост // це ўжи начиˈнайец':а / п'іст // е / то пикˈли / ˈмач'еники п'іс'ˈн'і ўже // там ўже йеˈйец ни киˈдали лиш воˈл'ійу ˈл'али // і / и / ˈтерли мак / е / киˈдали ў п'іч / т'і ˈмачаники // е / воˈл'ії / е / бˈрали ˈцукор / розˈводили / і масˈтили ц'і ˈмачаники і зˈверхи посиˈпали ˈмаком / і кˈлали так у п'іч // маˈчаники / роˈбили // роскаˈчали каˈчалку / ну таˈку т'іста / і поᵘˈр'ізали краˈйочком / поᵘˈр'ізали- поᵘˈр'ізали- поᵘˈр'іза а цеї куˈсочок так триˈмайец':а ˈт'іста / лиш краˈйочок поᵘˈр'ізали-поᵘˈр'іза і туˈд'і биˈрут' сˈкачуйут-сˈкачуйут-сˈкачуйут / і / скаˈчали ўже то ўс'о ˈт'істо / і полˈчиўс'а таˈкиї ˈмачаник // ˈмачаники т'і лоˈмали / ну / йі / йаˈка там с'імˈйа / у ˈмак'ітру / ˈтерли ў маˈк'ітру мак / е / т'і ˈмачаники лоˈмали туˈда / воˈдойу полиˈвали / і соло|дили ше / ˈцукром / і так ˈйіли т'і ˈмачаники // (Конюк М.А., 1942 р.н., с.Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

На Макоˈвейаˈпикˈли це // це макоˈвеї це пикˈли з ˈмаком п'ір'ішˈки / з ˈмаком пикˈли таˈк'і / и // росˈкачували йак коˈлач а поˈтому скˈрут'ували такˈо у у коˈл'ечко / ў коˈл'ечко / ў коˈл'ечко і воˈно виˈходило йак / кˈруглиї коˈлач / то оце назиˈвалос'а ˈман'іў / ˈмач'і / ˈмачаники // то т'і ˈмачаники поˈтому йак сˈпечин'і вит'аˈгали ми с ˈпеч'і / ˈтерли мак і нар'іˈзали тоˈго / покроˈпили // е / покроˈпили воˈдичкойу / і с тим ˈмаком / і / и / посолоˈдили / і так ˈл'уди ˈйіли // це назиˈвайец':а / ˈмачаники // (Нечаєва А.А., 1947 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А на Макоˈвейаˈпекˈла корш / ˈтерла мак ˈс:ахаром / і ˈкоржик куˈсочками таˈкими / криˈшила / то буˈла маˈк'ітра таˈка / веˈлика / бо там ˈтерли тої мак / і в ту маˈк'ітру накриˈшили ˈтого / ˈтого корˈжа / поˈл'али молочˈком типˈлен'ким / ˈвим'ішали ˈдобре / то таˈке буˈло ˈйідло *(сміється)* // (Зацерковна Н.П., 1947 р.н., сел. Вищеольчедаїв, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

На Макоˈвейаˈпекˈли пир'іжˈки з макоˈм / скˈрутл'і з макоˈм // хто соᵘˈбі хоˈт'іў / аˈле шо з макоˈм саˈме на Макоˈвейаˈпеˈв'атили хоˈдили до цеˈркви ноˈсилис'а / св'аˈтили на Макоˈвейаˈпмед / на Макоˈвейаˈпсв'аˈтили

пир’іжки з маком св’атили / скрутл’і з маком св’атили // (Первак М.В., 1951 р.н., с. Володіївці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

П’ір’іжки з маком / мак пушч’і буў ў кажд’ій хат’і / це зараз придумали наркомани ранч’е не було наркоман’іў / пеикли корж’і з маком пир’іжки з маком // (Садички К.Ф., 1944 р.н., с. Нішівці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

З маком / не можна здобного / бо на Маковейа це н’іл’з’а // ўс’о без цего / без молока / без йайец’ // лиш вода і ол’ійу трошки / і ўс’о б’іл’ше н’ічого не треба / бо це п’іст начинайец’а / це не можна // з маком таї сахару трошки / а так йайец’ і молока не можна / бо це на Маковейа не можна таке // (Васютинська М.П., 1939 р.н., с. Дзиґівка, Могилів-Подільский р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На Маковейа тоже були своїі звичайі // пекли пироги або корж’і з маком // було таке пов’ірйа / шчо на Маковейа ўс’ім ж’інкам прошчалис’а гр’іхи / йакшо вони гарно помол’ац’а Богов’і // (Гусарова О.В., 1955 р.н., с.Суботівка, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

Дитино н’іхто перши не п’ік бо ни було з чого // йак спекли на Маковейа йакиї балабушечок теї вс’о // шо думайеш шо пран’іки вип’ікали чи хл’іб // ни було з чого дитино // Маковейа їдем св’атити уйазочку иии ну цеї мак це дома бу а йак н’е то ворон’ачиї на пол’і на обучах вони все цеї мак // тиї це кв’іточок теї звйажец’а нитучкуйу теї так ідем паску // шо дмайеш шо несли оцего ўс’о п’ір’іжки там п’ідпалки до церкви сватити // і перши перши н’іхто не буў перши ў нас у церкв’і в’ідкрили клуб у церкв’і буў гармошка такиї байанчик бу грала теї там гул’али у т’ім иии п’ішли хлопц’і і д’іучата у тої клуб йак в’ідкрили цеї клуб у церкв’і // Калынишин самиї перед п’ішоў гул’ати свуйу ж’інку ўз’аў д’іўку це в’ін з нейу уже дружиў теї п’ішоў самиї перед танц’увати у ц’ій церкв’і / так п’ідкидаў тими ногами назад тиї Бог його знайе чи це в’ід того чи шо таї його йак спарал’ізувало так в’ін у гр’іб п’ішоў ни м’іг ходити н’ічого // (Хоменська В.Т., 1930 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

От а Маковейа тоже на Маковейа пеичут’ пампушки та пампушки і ос в’ачуйет’с’а мак / і ц’і пампушки макйут’с’а тод’і ў тертиї мак /

т'рут' мак і роз'вод'ат' йо'го 'теплойу во'дичкойу / і ма'кайут' пампуш'ки і о'так // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с.Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На Мако'вейа там пиро'ги / пек'ли та'к'і п'іс'н'і то'го шо це п'іст // на це с'':в'ато теї та'к'і шо 'т'іки д'рож':і му'ка о'л'ій м'іг 'бути // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На Мако'вейа їшли з кв'іточ'ками / з пол'о'вими чи ц'і шо рос'ли / зў'йазували ў пу'чечок / і во'ни нази'валис'а мако'веїчиками / і с'':в'атили // на Мако'вейа ни пик'ли н'і'чого / п'росто їшли с'в'а'тити мако'веїчики / кв'іточ'ки // (Солом'яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзигівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну Мако'вейа там / шо Мако'вейа там не^{и} так а ў С'паса то то 'б'іл'ше / – *А на Спаса який?* – ну так 'само шо це ж с'в'ат'кове ўс'о / С'паса це бу'ли / шоб пиро'ги / 'гарн'і / ўже ж до С'паса не^{и} 'йілис'а 'йаблука / не^{и} 'можна бу'ло / ну ї те^{и}'пер не то шо шо це ко'лис' / 'т'іки н'іх'то те^{и}'пер ни собл'у'дайе 'ц'ого / н'е / йак це 'н'іхто / собл'у'дайут 'л'уди // т'і шо / т'і шо собл'у'дати 'мали ті і собл'у'дайут / шо не йі'д'ат 'йаблук до Спас / о // а абри'коси ї там ўсе / ба'гато бу'ло / ну 'зараз с'тіл'ки сор'т'іў / шо ка'н'ешно 'хочец'а по'кушати шоб ба'гато сор'т'іў ўже пе^{и}ре^{и}зр'і'вайе / то бе^{и}'рут у 'бат'ушки благосло'в'ін':а / чи 'можна 'з':істи / абри'коску // а 'йаблука та'ке до С'паса не^{и} йі'д'ат // і о'це напе^{и}к'ли ш ру'л'ети / пиро'ги ну во'но ўс'о пиро'ги 'т'іки / 'р'ізнойі 'форми / 'думайу ру'л'ет це ж тої же 'самиї ж пи'р'іг / 'т'іл'ки то шо ру'л'етом нази'вайіц'а / о // і о'то во'но ос'':в'ачуйіц'а / і то'д'і ўже на С'паса йі'сиш / 'п'ісл'а С'паса // на С'паса ўже 'можеш 'йісти 'йаблука / о // а до / Мако'вейа / то 'меду с'в'іжого ни йі'д'ат / ни йі'д'ат / аж' на Мако'вейа йак ос'':в'атиц'а / аж то'д'і 'може^{и}те 'з':істи корж / пал'а'ниц'у шо там // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну да то це / це ўже йак при'ход'ат з 'церкви та йі'д'ат пам'пушки з 'маком з 'медом // то та'ке ўже / пе'чут п'іс'н'і п'раўда на на Мако'вейа пе'чут / уже ту'ди ў 'т'істо ни ни кла'дут н'і моло'ка н'і'чого ўже так во'дички о'л'іїки / і во'ни 'гарн'і 'тое пам'пушечки ви'ход'ат / а 'тое йак св'і'жен'к'і ї 'добр'і мйа'ген'к'і // (Карпенко А.С., 1940 р.н., с. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

6.5. ЧИ ПЕКЛИ ЯКІСЬ СПЕЦІАЛЬНІ ХЛІБИ НА ХРЕСТИНИ?

На хре[и]с[ˈ]тини / на хре[и]с[ˈ]тини буў зви[ˈ]чайниї хл’іп а[ˈ]ле дл’а ц’о / дл’а ди[ˈ]тини йа[ˈ]ка наро[ˈ]ди…ро[ˈ]дилас’а то вип’і[ˈ]кали сп’і[ˈ]ц’ал’но та[ˈ]киї [ˈ]круглиї хл’іп / [ˈ]круглиї хл’іп і ко[ˈ]ли похри[ˈ]стили ди[ˈ]тину / то [ˈ]брали цеї хл’іп до [ˈ]церкви йак хрис[ˈ]тилас’а ди[ˈ]тина / [ˈ]пот’ім йо[ˈ]го розр’і[ˈ]зали і ко[ˈ]ли ўже похрис[ˈ]тили то йо[ˈ]го шчо [ˈ]йіли // (Костюк Н.І., 1946 р.н., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну хл’іп пик[ˈ]ли / там до[ˈ]пуст’ім це / п’е[ˈ]ч’ен’а пи[е]к[ˈ]ли та[ˈ]ке ста[ˈ]каном ви[ˈ]даўл’ували / ту[ˈ]ди тош йаї[ˈ]це да[ˈ]вали / [ˈ]смал’ц’у да[ˈ]вали / і ста[ˈ]каном ви[е][ˈ]даўл’ували а по[ˈ]том та[ˈ]ко [ˈ]вилкойу ко[ˈ]лоли *(показує)* / і ў п’і[ˈ]ч’і [ˈ]тоже пик[ˈ]ли // (Шамрай Н.Ф., 1944 р., м. Хмільник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На хрес[ˈ]тини пек[ˈ]ли спец’іал’н’і кал[ˈ]ачики / прикра[ˈ]шали ка[ˈ]линойу / і розда[ˈ]вали ўс’ім пре[ˈ]сутн’ім хто буў на хрес[ˈ]тинах // (Года Г.М., 1949 р.н., с. Митинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На хрес[ˈ]тини тоже пек[ˈ]ли п[ˈ]росто / [ˈ]б’ілиї хл’іп вип’і[ˈ]кали [ˈ]б’ілиї св’ат[ˈ]ковиї хл’іб // (Павлюк М.І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницької області).

Так са[ˈ]ме йак і [ˈ]шчодн’а / голо[ˈ]вне шоб [ˈ]ўдалиї буў / [ˈ]ўкусниї / [ˈ]добриїт/ так [ˈ]само [ˈ]пир’іжки / хто з го[ˈ]рохом / хто з ка[ˈ]пустойу / хто з [ˈ]маком / мак [ˈ]с’ійали на го[ˈ]родах / та й нате[ˈ]рали / [ˈ]пир’іжки з [ˈ]маком / то та[ˈ]к’і па[ˈ]хуч’і / [ˈ]добре го[ˈ]рох / мак / ка[ˈ]пуста/ ше шос’ за[ˈ]була // (Бараболя-Прокопчук П.В., 1932 р.н., с. Кривошиї, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Та[ˈ]к’і / пам[ˈ]пуше… не пам[ˈ]пушечки а / ка[ˈ]лачики [ˈ]тоже ро[ˈ]били [ˈ]гарне [ˈ]т’істо з[ˈ]добне і рос[ˈ]катували та[ˈ]ку йак ко[ˈ]с’ічку і [ˈ]пот’ім зак[ˈ]ручували йаї[ˈ]цем з[ˈ]верху мас[ˈ]тили і та[ˈ]кі бу[ˈ]ли кала[ˈ]ч’і // (Черешнюк Г.С., 1951 р.н., м. Козятин, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На хрес[ˈ]тини // теш пик[ˈ]ли хл’іп і [ˈ]чорниї і [ˈ]б’ілиї / но ў [ˈ]б’іл’шос’т’і [ˈ]чорного пик[ˈ]ли [ˈ]б’іл’ше / а [ˈ]б’ілого [ˈ]менше до йа[ˈ]кого ро[ˈ]били йак ў нас ў си[ˈ]л’і та[ˈ]ки по [ˈ]ск’іл’ки йа [ˈ]чуйу ў м’іс[ˈ]цевос’т’і чи [ˈ]чула / це буў [ˈ]б’ілиї хл’іб до киси[ˈ]лиц’і / і коло[ˈ]туш’і // киси[ˈ]лиц’а це [ˈ]зробл’ана іс сухо[ˈ]фрукт’ів в’і[ˈ]вараних / пери[ˈ]ц’іжаних і рос[ˈ]тертих / [ˈ]тоже ў ма[ˈ]к’ітрах //

мако|гоном рости|рали // добаў|л’али ту|ди |трошки крох|мал’у |сахару і це во|но чор… чир|воне бу|ло це во|но // киси|лиц’а / а коло|туха це |брали сир // ко|роўйачиї роз|водили йо|го с:ме|танойу моло|ком / і ни кипйа|тили / |добре рости|рали приправ|л’али |с:ахаром / йак бу|ла ва|н’ілка то ва|н’ілкойу / і це |йіли іс |тими пир’іш|ками / чи с |хл’ібом |б’ілим // ну а до |церкви їшли ди|тину хрис|тити / ну |мам’і ни |можна бу|ло / їти |бат’ков’і ни |можна ди|тини їти до |церкви / а хо|дили хри|шчен’і то да|вали обоўйаз|ково хл’і|бину шоб і|ти з |цейу хл’і|бинойу до |церкви / хто м’іг да|ваў ў |церкву йа|когос’ пиро|га чи хл’і|бину / а хто вир|таўс’а на|зад із |цейу ос|в’аченойу |разом із ди|тинойу хл’і|бинойу // і ок|райец’ / |хл’іпчика за|сушували / і на |повне повно|л’іт’:а ди|тини / |брали тої хл’іб в’ін виси|хаў ну збир’і|гали йо|го / так йак |каже |пупа заўйа|зали ди|тин’і і вз’а|ли / бо пуп це центр зим|лі / |брали закри|вали хо|вали і ди|тину ко|ли хрис|тили // о-о то ни так ни хрис|тили похрис|тили то цеї ок|райец’ |хл’іпчика ўз’а|ли і там де цеї збер’і|гавс’а |пупчик о|бично ў ст’ік|л’ан’і |баночки ту|ди |клали ше цеї ку|сочок |хл’іба / а ко|ли |чериз р’ік ўже ро|били |стрижини / р’ік ди|тин’і бу|ло / обр’і|зали ше к’іс… |коси / і ўсе це ту|ди скла|дали ў па|кетик цеї / чи |баночка чи шо і ко|ли ди|тина |йшла ў |перший клас / і во|на по|вина бу|ла розвйа|зати |ц’ого |пупа / с|вого // ко|ли бу|ло |повне повно|л’іт’:а / то тої ку|сочок |хл’іба роз|мочувати / і ц’а ди|тина по|вина бу|ла ўку|сити // а |коси пус|кали ўже на |воду шоб |гарн’і |коси рос|ли це |тоже дес’ |чериз р’ік |чериз два пус|кали на |воду |коси ну а те ўсе по ку|сочку ли|шали / ї ко|ли там вихо|дила ц’а ди|тина // чи ўже до|росла |д’івчина чи |хлопец’ / |зам’іж од|ружувалис’а / обоўйаз|ково йім придстаў|л’али ї рос|казували а шо це та|ке шоб во|ни |знали // (Муравська Г. Г., 1949 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл.).

Хл’іб пик|ли і пик|ли ц’і|го / йак то|б’і ка|зати // хрис|тити їде ку|ма / ко|лис’ йа йа хрис|тила…да|вала ме|н’і ў |пазуху // муту|зочком п’ідвйа|зала / і ў |пазуху да|вала |скибку ц’і|лушку гро|бушку // бо йак там на гро|бушка то хаї |буде гро|бушка / гро|бушку да|вала |цукром ўмо|чила ў |воду / і |цукром посо|лила / замо|тала / у хус|тинку / і да|ла ме|н’і ў па|зуху шоб йа |мала ху|добу і / хри ну хри|шчениц’а мойа / шоб |мала ха|дз’айство / бо це тра муту|зочка і тра // (Березюк А.М., 1930 р.н., с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Пикˈли спецʼіˈалʼно на цеї денʼ / ˈпечива таˈкʼі палʼаˈницʼі / пикˈли хлʼібˈ бо чоловʼіˈкам ˈтреба буˈло їти з ˈхлʼібом / шче калаˈчʼі роздаˈвали / хаˈзʼайін і буˈкетики / а йім ўзаˈмʼін / даˈрили / подаˈрунки / і баˈжали здоˈроўйа / ˈкожному з госˈтеї ˈтреба буˈло ˈбистро / ўстаноˈвити / буˈкет у центр калаˈча / длʼа ˈтого шчоб диˈтина ˈскоро стоˈйала // (Лінчук Р.О., 1949 р.н., с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Вироб ˈлʼали калаˈчʼі таˈкʼі йак на веˈсʼілʼ:а / таˈке йак на веˈсʼілʼ:а пˈросʼат / пˈросʼат на веˈсʼілʼ:а з таˈким калаˈчом / таˈкʼі роˈбили на хресˈтини / ˈможе тˈрошки ˈменшʼі ˈможе тˈрошки ˈбʼілʼшʼі хто йаˈка / хˈто йаˈку ˈсилу маў /на ˈмуку чи там на шо там/ йаˈкʼі ˈродичʼі / то це пекˈли там на сˈкʼілʼки / сˈкʼілʼки там роˈдини на ˈкожну роˈдину даˈвали по калаˈчовʼі // роˈбили цʼі калаˈчʼі / а качˈки цʼі буˈдем каˈзати но це веˈсʼілʼ:а на веˈсʼілʼ:а калаˈчʼі / а то качˈки / плаˈтили гˈрошʼі / пекˈли / гроˈшʼі даˈвали за тʼі калаˈчʼі // – *Як пекли ці калачі?* – Стаˈйетеˈзамʼіˈсили ˈтʼісто верˈнʼіше / і йоˈго накˈрити чисˈтенʼкойу плаˈточком чисˈтенʼким рушничˈком / шоб вʼін маў там / йак то йак ўпрʼіˈваўсʼа до теплоˈти / йоˈго ˈбʼілʼш от / а розˈводити дˈрождʼі тˈрошки ˈсахару ˈсипати і ˈтоже шоб чуˈчутʼ буˈло воˈно тепˈленʼке / не гаˈраче бо ˈможна заˈпарити / тʼі дˈрождʼі шо там ˈтʼісто / заˈпаритисʼа шо воˈно же не ˈбуде сˈходити // (Очеретна М.В., 1952 р.н., сел. Літин, Літинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На хресˈтини пиᵉкˈли хлʼібˈ / ну оˈбичниї хлʼібˈ / і пиᵉкˈли хлʼібˈ // таˈкʼі каˈлачики роздаˈвали ўˈсʼім / хто буў на хрисˈтинах // і в тʼі каˈлачики сˈтавили квʼітˈки / да кˈвʼіточку таˈку сˈтавили / і ўˈсʼіх пˈросто вʼіˈтали з хрисˈтинами// (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Вінницький Літинський р-н, Вінницька обл.).

На хрисˈтини пикˈли так само хлʼібˈ / но пикˈли ше каˈлачики таˈкʼі кругˈленʼкʼі каˈлачики / не кругˈленʼкʼі / доўˈгенʼкʼі / ˈтрошки доўˈгенʼкʼі / пикˈли ї роˈбили квʼіточˈки / шоб даˈвали цим / хто на хрисˈтинах це даˈвали по каˈлачику ї по ˈквʼітоцʼ:і / шоб диˈтина здоˈрова буˈла // (Осьмушко М. Г., 1939 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Коˈли шли на хрисˈтини обоўйасˈково пикˈли зˈдобниї ˈгарний хˈл’іп ў таˈк’ії ˈформ’і бо це мм / шˈчос’ ˈнове це наˈродж’уйет’с’а е / на хрисˈтини обоўйасˈково маў ˈбути таˈкиї ˈгарниї ˈвип’ічаниї е е ее добˈр’ішиї / не не таˈкий пˈр’існий хˈл’іп // (Глущук Т. І., 1951 р.н., с. Іванів, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А ну христ йак на хрисˈтини / то ˈсаме ˈлуче гуˈтуйут / бо хрисˈтини хˈрист’ат // диˈви на хрисˈтини хл’іб таˈкиї ˈсамиї / а тоᵘˈд’і калаˈч’і даˈйут і роздаˈйут ˈкожному каˈлач на хрисˈтини // кˈв’ітка / кˈв’ітка каˈлач / кв’іˈтки калаˈч’і даˈйут на хрисˈтинах / куˈмам ˈтоже / ўс’ім // неˈсут диˈтину / охˈрист’ат і тоᵘˈд’і погоˈб’ідайут / і даˈйут калаˈч’і на ўже ў к’інˈц’і / кˈв’ітка каˈлач / на дар ˈБожиї на кˈв’іточку на гоˈр’ілочку на дар ˈБожиї / ˈкажут // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницької обл., 2025 р.).

Ну на хреᵘсˈтини пеᵘкˈли каˈлачики маˈлен’к’і таˈк’і / даˈвали ˈл’уд’ам каˈлачики з буˈкетиками таˈкими стˈромл’ан’і ў каˈлачики буˈкетики а ˈл’уди кˈлали гˈрош’і таї таˈке пеᵘкˈли // (Кособуцька М.Т., 1938 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Оо на хрисˈтини там ўс’о баˈгато ˈдужеᵘ / бо приˈходили ˈл’уди / ўс’о готуˈвали / холоˈдец’ каˈпусту / пеᵘкˈли пир’ішˈки / варили ваˈреники /...на хрисˈтини ўс’о готуˈвали // *–А калачі були?–* О калаˈч’і обоўйазˈково бо сˈтавили кˈв’ітку ў каˈлач’ і каˈзали на хл’іп / на с’іл’ / на дар ˈБожиї // *–А ви готували калачі*? – Готуˈвала калаˈч’і // *–А як саме їх пекти?–* ˈЛила сиˈроватку / ˈкидала ˈсахар / дˈрошч’і / і м’іˈсила / оˈл’ійу добаўˈл’ала і тоˈд’і йак воˈно з’ійшˈло / ˈгусто зам’іˈсила / виробˈл’ала калаˈч’і і пеᵘˈкла ў пеˈч’і // (Канюка Г.Г., 1936 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хˈрестини гоˈтовили так йак і на веˈс’іл’:а // заˈнесли / приˈходиў ˈбат’ко хрешˈчениї / ˈмама хрешˈчена / з хˈл’ібом приˈходили воˈни // бˈрали диˈтину / ˈнесли до ˈцеркви хресˈтити / приˈходили в’ід ˈцеркви і каˈзали / ми у вас ўзˈаˈли не хˈришчене / а приˈнесли вам ўже хˈришчене / от і с’іˈдайут’ оˈб’ідати / на ст’іл гоˈтовили ў ˈр’ізн’і роˈки по ˈр’ізному / йаˈк’і буˈли ўˈжитки / таˈк’і буˈли наˈйідки / аˈле ў к’інˈц’і обоўйазˈково буˈло таˈке / шчо пекˈли каˈлачики / гоˈтовили кˈв’іточку // і з цим каˈлачиком з кˈв’іточкойу до ˈкожного приˈходили хто буў запˈрошениї і гост’уˈваў тут // п’ідˈходили з таˈр’ілочкойу / з гоˈр’ілочкойу налиˈвали / і каˈзали на / кˈв’іточку на гоˈр’ілочку / на дар ˈбожиї і // ˈкожна л’уˈдина лоˈжила гˈрошеї / ˈначе це за кˈв’іточку / ˈначе побаˈжан’:а / ˈначе ўс’о на добˈро //

а це роˈбила таˈке ˈбабушка / чи ˈбат’кова / чи ˈмамина // ˈвобшим ˈбабушка роˈбила / а ˈбабушка даˈвала кˈв’іточку і каˈлачик // це таˈкиї буў обˈр’ад на хресˈтини // це так обоўйасˈково чи веˈлик’і хресˈтини / чи маˈл’і хресˈтини // ну це таˈке буˈло // (Хоменко А.І., 1949 р.н., с. Дружелюбівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

На хрисˈтини / на хрисˈтини вип’іˈкаўс’а ˈтакож хл’іб / еее пикˈли хл’іб / на ўс’і св’аˈта пикˈли хл’іб / і калаˈч’і і хл’іб / маˈлен’к’і маˈлен’к’і каˈлачики пикˈли // (Білоус Н.І., 1949 р.н., с. Пиків, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Інф.2: На хрисˈтини пекˈли калаˈч’і / ˈшишˈки / чи йак це на них ше каˈзали / калаˈч’і //

Інф.1: Йа не ˈзнайу / ˈзнайу шо калаˈч’і //

Інф.2: Калаˈч’і / ў нас калаˈч’і /да зˈвалис’ //

Інф.1: Да / ў нас ў сеˈл’і ˈтоже ˈзвалис’ калаˈч’і / і ўс’о // дл’а ˈкожного ˈгост’а…//

Інф.2: Даˈвали/ ˈк’в’ітку / і каˈлачика/ маˈлен’киї //

Інф.1: Кругˈлен’киї таˈк’і //

Інф.2: Бо / на веˈс'іл’а шишˈки назиˈвайец’:а / а це калаˈч’і на хриᵉсˈтини // *– А були якісь візерунки? –*

Інф.1: ˈК’ісо / так йак ˈк’ісочка ўсереˈдин’ц’і / а ˈзверху обоˈдочок / таˈк’і / да / а на весˈ’іˈл’а то пекˈли шишˈки / ˈт’іпа ˈголуба / отаˈко розᶜкаˈчала / таˈко доўˈген’ко / скруˈтила раз гоˈлоўка с’уˈди і ˈхвостик с’уˈди / розплесˈкала ˈхвостика цим / ˈвилочкойу чик чик / да / а тут ˈдз’обика зроˈбила гоˈлоўку і с’ірничˈки ўсˈтавиў чорˈнен’к’і таˈк’і вˈочки / і таˈк’і ˈголуби це пекˈли / ц’і ˈшишечки таˈк’і / а н’е то таˈко закруˈтили ˈшишку таˈку / ˈтоже таˈко //…

Інф.2: А н’е розˈр’ізала на ˈдвойе / баˈлабушку / розкаˈчала надˈвойе розˈр’ізала /…і то покˈлала так / а ˈдруге так / тоˈд’і перехресˈтила //

Інф.1: Ў нас не ˈр’ізали // ў нас ноˈжа не ˈбрали до ˈт’іста //

Інф.2: Не ˈбрали / ну то це так //

Інф.1: Розриˈвали /або ˈвилочкойу роз розд’іˈлили таˈко // *– А чому не можна було ножа брати? –*

Інф.1: Ну: каˈзаў шо ˈбуде нещасˈливе жиˈт’:а тоˈд’і / чи шо ˈбудут’ сваˈритис’а/ оце ўс’о/ шоб не сваˈрилис’ моло ˈд’і // (Інф.1 – Корольчук Т.Д., 1946 р.н.; Інф.2 – Процюк Г.Г, 1940 р.н., с. Байківка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2024 р.)

На хрісʲтини калаʲчʼі / калаʲчʼі ˈпикли // ˈтоже зˈдобнʼі калаʲчʼі / соˈлодкʼі / і гоˈлʼій ˈлʼали / і жир киˈдали / і йаʲйец’ ˈможна ˈтоже ўˈбити / ˈтʼіки невеˈличкʼі // це тоˈдʼі ўже даˈвали на хрісʲтини ˈкожнʼій лʼуˈдинʼі / кˈвʼіточку бˈрали / то ˈкаут на кˈвʼіточку / на гоˈрʼілочку / на ба.. на ˈБожиї дар / на таˈрʼілочку пʼідˈносили до ˈкожнойі ˈжʼінки / сˈкʼіки там сиˈдʼіло лʼуˈдеї / сˈкʼіки ти спˈрошуйеш / і цʼу цʼу кˈвʼіточку // а ти ўже ˈпотʼім поˈдарка клаˈдеш / на цʼу йак чи гˈрошʼі чи поˈдарка / цʼі диˈтинцʼі ўже / на таˈрʼілочку наˈзад // (Панасюк Є.В., 1937 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На хрісʲтини пикˈли калаʲчʼі // – *Які вони були?* – Ну йаʲкʼі воˈни буˈли / були таʲкʼі невеˈликойі ˈформи / роˈбиўсʼа еее йак заплʼіˈталосʼа коˈсʼічкойу / а поˈтом склаˈдалосʼа доˈкупи / а поˈтом роˈбиўсʼа обˈруч / і наклаˈдаўсʼа зˈверху / і полуˈчаўсʼа таʲкʼі каˈлачики // (Москалюк В.М., 1948 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На хриˈстини иии на хриˈстини на хриˈстини / то пеˈкли ˈздобниї хлʼіб // иии ї иии на хриˈстини даˈвали подайаˈнʼ:а каˈлачики о // шоб ўсе жиˈтʼ:а не буˈло не буˈла диˈтина ни иии / шоб ўсе жиˈтʼ:а диˈтину ии диˈтинʼі хваˈтало ˈхлʼіба / шоб баˈгате жиˈтʼ:а ˈбуло / шоб хлʼіб ўсʼіˈгда доˈстаток / шчиˈталосʼа йак ˈбуде хлʼіб / то ˈбуде ў жиˈтʼ:і доˈстаток … / ў диˈтини понʼіˈмайеш // ˈчерез то даˈвали цʼі иии каˈлачики ˈнааа / ўсʼім ˈлʼудʼам хто буў на хриˈстинах / понʼіˈмайеш // шоб буў доˈстаток диˈтинʼі / шчоб йак Гоˈспод’ не оˈставиў без хˈлʼіба так / не оˈстави Гоˈспод’ ˈдолʼі / доˈстатку ў сʼімˈйі ї ўсʼоˈго … хаˈрошого // (Плюшко А.П., 1948 р.н., м. Погребище, Погребищенський р-н, Вінницька обл.).

Ну на хреиˈсʲтини калаʲчʼі даˈвали ўсʼім /до калаʲчʼіў роˈбили отдʼелʼно ˈквʼіточку і сˈтавили ў каˈлач і ˈкожному ˈдавали на хреиˈсʲтини // (Сивак Л.І, 1948 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

На хресˈтини і хлʼіб пекˈли і пекˈли каˈлачики длʼа хреˈшченикʼіў / длʼа куˈмʼіў / бо на хресˈтини чи беˈрутʼ там двʼі ˈпари чи одˈну ˈпару ˈкумʼіў і запˈрошуйутʼ ˈгостʼіў / і ˈкожному запˈрошеному даˈвали каˈлач / то цʼі каˈлачʼі ми ˈтакож випʼіˈкайемо у пʼіˈчʼі своˈйіми руˈками / шоб диˈтинка буˈла шчасˈлива і здороˈвенʼка / роздаˈйутʼ ўсʼім запˈрошеним хто на хресˈтини отаˈкʼі каˈлачики // (Сидоренко Г.Г., 1950 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На хре[и]стини ў нас на хре[и]стини пе[ʲ]чут’ зви[ʲ]чаїниї хл’іб / а[ʲ]ле [ʲ]також в’ін полу[ʲ]чайец’а св’а[ʲ]ткови[ɛ]ї / пото[ʲ]мушчо на во[ʲ]д’і не пе[ʲ]чут’ / а пе[ʲ]чут’ на моло[ʲ]ц’і // (Федорчук Г. О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На хри[ʲ]стини пи[ʲ]кли кала[ʲ]ч’і // кала[ʲ]чі та[ʲ]к’і ро[ʲ]били кала[ʲ]ч’і // це і то[ʲ]д’і ўже да[ʲ]вали [ʲ]кв’іточку і це[ʲ]го йак ўже ро[ʲ]зходилис’а з хри[ʲ]стин / і да[ʲ]вали [ʲ]кожному по ка[ʲ]лачику по [ʲ]кв’ітоц’:і / і [ʲ]л’уди ки[ʲ]дали [ʲ]грош’і // (Ратушняк Г.Д., 1947 р.н., с. Медвідка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На хрис[ʲ]тини / на хрис[ʲ]тини пик[ʲ]ли ка[ʲ]лачики / пик[ʲ]ли ка[ʲ]лачики та[ʲ]к’і з[ʲ]добн’і соло[ʲ]ден’к’і / бо ви[ʲ]ходе йак [ʲ]л’уди при[ʲ]ходили то то[ʲ]д’і ц’і ка[ʲ]лачики розда[ʲ]вали [ʲ]л’уд’ам і ту[ʲ]ди к[ʲ]в’іточку ка[ʲ]лини устр’ім[ʲ]л’али // і це розда[ʲ]вали ўс’ім нада[ʲ]вали к[ʲ]в’іточка / ка[ʲ]лачики з к[ʲ]в’іточкойу а то[ʲ]д’і [ʲ]л’уди да[ʲ]вали ўже г[ʲ]рош’і / кла[ʲ]дут на хл’іб / на та[ʲ]р’ілочку / і на дар [ʲ]Божиї / це при[ʲ]казували // а ту[ʲ]ди к[ʲ]лали на та[ʲ]р’ілочку ее / [ʲ]разом де це на та[ʲ]р’ілоц’:і да[ʲ]йец’а ц’а к[ʲ]в’іточка ї ка[ʲ]лачик / а [ʲ]л’уди к[ʲ]лали на ц’у та[ʲ]р’ілочку г[ʲ]рош’і / бо при[ʲ]казували / на к[ʲ]в’іточку / на та[ʲ]р’ілочку / на дар [ʲ]Божиї // (Гринчук М.І., 1941 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На хрис[ʲ]тини то ка[ʲ]лачики бо ж ее / поздороў[ʲ]л’али це[ʲ]го / [ʲ]ц’ого пох[ʲ]ре.. хл’іб пик[ʲ]ли са[ʲ]мо со[ʲ]бойу / а ка[ʲ]лачики [ʲ]кожному ро[ʲ]били кв’іточ[ʲ]ки з цв’іт[ʲ]н’і чи йа[ʲ]к’і йе чи [ʲ]сушан’і йак’і бу[ʲ]ли кв’іточ[ʲ]ки // ўстр’ім[ʲ]л’али ў ц’і ка[ʲ]лачики і п’ід[ʲ]носили [ʲ]кожн’ії л’у[ʲ]дин’і / кот[ʲ]ра ну на хрис[ʲ]тинах ку[ʲ]мам / шо хрис[ʲ]тили ди[ʲ]тину і да[ʲ]вали ц’і ка[ʲ]лачики і ц’у к[ʲ]в’іточку // то хто ви[ɛ]р[ʲ]таў ц’і кв’іточ[ʲ]ки шоп ц’у ди[ʲ]тину ку[ʲ]пали / а хто на [ʲ]пам’ат’ б[ʲ]раў до[ʲ]дому / шо вони з [ʲ]ними ро[ʲ]били / а[ʲ]ле кала.. кала[ʲ]ч’іў ба[ʲ]гато бу[ʲ]ло / с[ʲ]к’іки л’у[ʲ]деї с[ʲ]т’іки ка[ʲ]лачик’іў / ни[ɛ]ви[ʲ]личк’і а та[ʲ]к’і ка[ʲ]лачики і стр’ім[ʲ]л’али с’у[ʲ]ди кв’іточ[ʲ]ки [ʲ]кожному п’ід[ʲ]носили і розда[ʲ]вали // (Оранська М.Т., 1937 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На хрис[ʲ]тини пик[ʲ]ли ка[ʲ]лачики / ма[ʲ]лен’к’і та[ʲ]к’і / ка[ʲ]лачики і шоп ту[ʲ]ди к[ʲ]в’іточку ўкла[ʲ]дали // *– А навіщо вкладали квіточку?* – Ну так // да[ʲ]вали иии цим шо бу[ʲ]ли на хрис[ʲ]тинах кала[ʲ]ч’і ц’і к[ʲ]в’іточкойу // да / ба[ʲ]бун’у спи[ʲ]таї сво[ʲ]йу // да / с[ʲ]таршим ку[ʲ]мам к[ʲ]рашч’і / [ʲ]б’іш’і кала[ʲ]ч’і а с цим шо бу[ʲ]ли за сто[ʲ]лом шо бу[ʲ]ли на с’[ʲ]в’ат’і то да[ʲ]вали кала[ʲ]чі ўс’ім і к[ʲ]в’іточку ўкла[ʲ]дал йа з[ʲ]найу шо ту[ʲ]то ў [ʲ]мене ко[ʲ]лис’ *(показує)* йак Ди[ʲ]ниса хрис[ʲ]тили буў мо[ʲ]рос з голу[ʲ]бен’киї цв’іў / то ми / ўйа[ʲ]зали с

ˡц’ого морос’ˡц’у і ше каˡлинку кˡлали і роˡбили каˡлачики даˡвали с кв’іточˡками от ˡбабушку спиˡтаї Гаˡн’уту // (Чернега Г.О., 1948 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хрисˡтини? // на хрисˡтини пикˡли палˈаˡниц’і ˡдуже ˡгарн’і ˡб’іл’і так йак тиˡбе хрисˡтили чи Аˡл’ону *(сміється)* то пикˡли пал’аˡниц’і ˡб’ілойі муˡки рошчиˡн’али / м’іˡсили ˡгарно ў ˡформи кˡлали ў п’іч / ў п’іˡч’і воˡни пикˡлис’а п’іўтоˡра чаˡса пал’аˡниц’і ˡб’іла муˡка ў п’іˡч’і чи там п’іўтоˡра чаˡса поˡвин’:і сиˡд’іти // (Штойко Г.І., 1937 р.н., с. Бохоники Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хресˡтини калаˡч’і вип’іˡкали і дл’а хˡресних бат’ˡк’іў парˡн’і калаˡч’і пекˡли дл’а хˡресних бат’ˡк’іў / то на веˡс’іл’а а це ˡтоже такˡ’і такˡ’і йак парˡн’і ну калаˡч’і пекˡли оˡбично / там і хл’іб і ˡтоже ўˡс’ак’і стˡрудл’і там хто шо хто шо маў та п’ік / шоб пригошˡчати госˡтеї // (Чигирин Т.Д., 1941 р.н., с. Паріївка, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хресˡтини пикˡли тоᵡе калаˡч’і // проˡсили л’уˡдеї / цих шо ˡмайут їти до на за куˡми / з калаˡчами / тˡреба проˡсити з калаˡчом / шоб шли за куˡми кум куˡму проˡсили ˡтоже з калаˡчами проˡсили то це пикˡли на хресˡтини таˡк’і цеˡго / да // (Білошкурська Г.П., 1940 р.н., сел. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хресˡтини пеᵘкˡли кˡругл’і каˡлачики і м: ну пеᵘкˡли йіх ˡтоже з ˡб’ілойі муˡки і каˡлачики ˡмайут’ ˡбути ˡтоже ўже соло˙ден’кі ўже воˡни свˈатˡков’і / йіх ўже зˡмашчуйут’ там молочˡком чи йаїˡцем шоб воˡни буˡли ˡгарн’і / і ну коˡли ўже похреˡстили диˡтину по... потраˡпезн’ічали і тоˡд’і ˡбабушка ˡсама стаˡр’ішча ˡбабушка / бо йе ˡбабушка праˡпрабабушка ў ˡр’ізних ˡс’ім’ах поˡр’ізному / йакˡшо йе ˡбабушка дожиˡла праˡбабушка то воˡна роздаˡйе калаˡчі // ў каˡлач ўстаˡвл’али цеї каˡлину таˡкиї ˡжмут / ну пуˡчок / пуˡчок каˡлини воˡна тˡрошки воˡна цеї з ˡветочкойу / з гіˡл:’ачкойу *(сміється)* ˡк’іл’ка г’іˡл:’ачок каˡлини і г’іˡл’ачка ˡйолки чи соˡсни ну це каˡлина це ну ˡдол’а д’іˡвоча це ну таˡка / ˡсимвол Украˡйіни каˡлина це каˡлина і руˡшники виши˙вайут’ з каˡлинойу і каˡлину клаˡдут’ на короˡваї / а ўже коˡли л’уˡдина ˡжениц’а чи ˡзам’іж виˡходит’ ˡтод’і ўже пеˡчут’ короˡваї ˡтоже з ˡчисто ˡб’ілойі муˡки // (Дерещук Г.І., 1948 р.н., сел. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хрисˡтини пикˡли калаˡч’і // бо калаˡч’і пиˡчут’ ше на ˡпоминки то геˡначого ˡсорту / а на хрисˡтини пикˡли калаˡч’і / і туˡди ўстр’імˡл’алас’

ку|сочок ка|лини |в’еточка ка|лини і йа|кас’ су|хен’ка к|в’іточка там по|вин:а |бути // (Пилявець Г.П., 1946 р.н., сел. Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ка|лач // спец’і|ал’но пе|чец’а / ви|пиха йак це во|но нази|вайец’:а ну ка|лач ўже йа|киї |п’ісл’а хре|и|с|тин росда|йут’ ка|лач з к|в’іткойу да|йец’а полу|ч’айец’а ка|лач і к|в’ітка в’іт кала|ча // *– А чим він відрізняється від інших калачів?* – Ну в’ін ве|и|с’іл’ниї пе|чец’а дов|ген’киї / а цеї в’ін круг|лен’киї // йе поми|нал’ниї ка|лач то цеї в’ін в’ідр’із|н’айец’а в’ід поми|нал’ного / в’ін закру|чуйец’а от так з двох ко|с’ічок пле|тец’а / а цеї з трох // і цеї круг|лен’киї // ве|с’іл’ниї йе оди|нарниї / а йе паро|виї // (Редчук Т.П., 1959 р.н., с. Дашківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну на хре|и|с|тини пе|и|к|ли ну пе|ч’ут’ ка|лачики так’і і з|верху к|лали к|в’іточ|ки ну це ка|н’ешно за|в’іс’іт в’іт с’е|зону шо йе // йакш|чо до|пуст’ім зи|мойу то к|лали ка|лину і йа|линки стеб|линку т|рошки та|ку |лапті’к фс’о / а йак|шо |л’ітом то там йа|кіс’ к|рашче кв’іточ|ки і та|ко розда|вали |луд’ам // |розм’ір нууу с кула|чок / неве|личк’і та|к’і бу|ли і розда|вали ўс’ім при|сутн’ім ўс’ім хто буў ўс’і |гост’і йа|кі прийш|ли // да|йут’ на |дол’у ка|линку д’іўчинц’і там / а х|лопиков’і шос’ то|д’і д|руге / |бапц’і на |капц’і ну так ка|зали розда|вали ц’і ка|лачики і ка|зали |бапц’і на |капц’і // (Данилюк Т.І., 1958 р.н., с. Дашківці, Літинськй р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

О на хре|и|с|тини го|товиц’а ўс’о і хл’іб так |саме / пе|чут’ св’ій хл’іб хто не |хоче куп|л’ати це|го |купл’аного то напе|че с|вого х|л’іба а по|том ше та|к’і ма|лен’к’і ка|лачики пе|чут’ а ў т’і ка|лачики ўстро|мл’айут’ к|в’іточку ка|линку там е там йак’і йе су|хен’к’і ше тра|вички і черво|нен’ку ка|линку і то|д’і ўже на хрис|тини розда|йут’ ўс’ім // (Янчук Г.Ф., 1940 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хре|стини обоўйа|зково кала|ч’і пи|кли / хл’іб зви|чаїниї пи|кли / а кала|ч’і ро|били / ма|лен’к’і та|к’і ка|лачики дл’а л’у|деї / йа|к’і |будут’ хри|шчен:ими // ко|ли ди|тинку похри|стили / то ба|бус’а розда|вала кала|ч’і / і |кожен ка|лачик / ро|били кв’іто|чки чи з ка|лини чи ро|били кв’іто|чки / із |жита коло|сочки / чи з кв’ітни|ка стр’і|мл’али // ту|ди доба|ўл’али ка|линку і про|сила ба|бус’а // ка|зала та|к’і сло|ва / |просимо вас на дар |Божиї / на |кв’іточку і на го|р’ілочку // ше да|вали |кожному |випити по чу|чут’ го|р’ілки ў |чарочку // на та|р’ілочку |ставили |клали

цеї каˈлачик на таˈр’ілочку / і ˈцейу ˈкв’іточкою ў ˈн’ому заˈстромлену і ˈчарочку з гоˈр’ілкойу і проˈсили // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А на хрисˈтини / ну на хрисˈтини йа ни зˈнайу йа ўже на хрисˈтини зˈнайу / йак коˈлис’ / коˈлис’ хрисˈтили / то // йа ни зˈнайу / баˈгато л’уˈдеї ни збиˈрали / і / бал’ ни роˈбили / йа ни зˈнайу йак у ˈкого / ў йаˈкому сиˈл’і / но ў нас бал’ ни роˈбили / а пришˈли куˈми / поˈйіхали до ˈцеркви / похрисˈтили / ўс’о / і приˈйіхали доˈдому / пооˈб’ідали там чи / чи шо там з’ібр / куˈми ц’і / і тоˈд’і / таˈк’і христини буˈли // *– А що пекли з хліба на хрестини?* – С ˈчого // *– Пекли хліб якийсь особливий, пекли на хрестини?* – Ну пикˈли йаˈкис’/ буˈли / були таˈк’і ˈформи / йа зˈнайу / ў нас таˈк’і ˈформи / бо ˈбат’ко роˈбиў сам / буˈли ˈформочки таˈк’і / шо таˈк’і / хл’ібˈ ˈложиш / а воˈно спиˈчец’а / тиї таˈкиї / ф’іˈгурна таˈкиї хл’іп / шоб ўз’ати йоˈго до ˈцеркви / с цим / ну с хрисˈтом оˈцим / с’о / йа зˈнайу йак / це ш ни ў ˈкожному сиˈл’і од’іˈнаково буˈло / йа зˈнайу / йак ў нас буˈло / заˈвед’ано / а так / йа зˈнайу йак / коˈли буˈло // (Химери О.В., 1930 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На хрисˈтини калаˈч’і / на хрисˈтини с калаˈчом хоˈдили проˈсили куˈм’іў сˈвойіх / шоб приˈходили на хрисˈтини / і ўже поˈтом на хрисˈтинах і ше ї роздаˈвалиўже поˈтом калаˈч’і ўже йак диˈтину поˈвезли до хрисˈту / похрисˈтили / приˈвозили то ўже ˈтоже поˈтом таˈк’і подаˈрунки роздаˈвали / то ше ї роздаˈвали ˈкожном / ўже куˈмам / а поˈтом ўже таˈкиї ўже оˈбичаї заїˈшоў / шо ўже ї роздˈавали миˈн’і ˈкажец’а ї ўс’ім ˈл’удам пикˈли хто там буў на хрисˈтинах / то ўс’ім роздаˈвали калаˈч’і / да / о / ну так в осноўˈному то це пикˈли калаˈч’і / да // (Шевчук О.П., 1946 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Пекˈли калаˈч’і // а ше ˈзнайу шо куˈма обгорˈтала диˈтину ў ˈчисту соˈрочку ˈбат’ка чи ˈматери а баˈби тихо ˈўсовували ў соˈрочку ц’іˈлушку / одˈр’ізану ˈв’ід ˈкумового ˈхл’іба / а ˈдругу ц’іˈлушку ˈхл’іба ˈбрала куˈма соˠˈб’і за ˈпазуху а ˈкум отˈримуваў од ˈбаби ˈвузлик з ˈпеченойі…пеˈченойу і вуˈг’іл’:ам // та ˈбаба гоˈворила ˈтак / вуˈг’іл’:а та пеˈчина лиˈхим оˈчам / соˈкира ў ˈспину / хто ˈбуде заˈвидувати ˈнашу диˈтину // (Рогаль Г.П., 1953 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На хрисˈтини ˈхл’іп ˈпикли звиˈчаїниї / пикˈли пал’аˈниц’і / пикˈли / аˈле обоўйазˈковим атриˈбутом буˈли калаˈч’і йаˈк’і поˈтому розˈдавали ўс’ім / хто буў на хрисˈтинах з ˈкв’іточкойу і з каˈлинойу // то ˈбуў украˈйінс’киї таˈкиї обˈр’ат // (Тютюнник М.П., 1947 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну на хресˈтини пеˈчец’а кˈруглий хл’іб і ˈтоже украˈшайец’а коˈлос’ачком ˈц’ого зерˈна / і ˈтоже там лист’ачко кˈв’іточка / каˈлину ˈмона посˈтавити (Пастушенко К.С., 1950 р.н., с. Бабин, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На хресˈтини пекˈли / калаˈч’і / каˈлачики йак в’ітбувˈайут’ хресˈтини туᵒˈд’і ц’і каˈлачики то веˈликиї каˈлач клаˈдут на ст’ іл а маˈлен’киї роздаˈйут ˈл’уд’ам хто приˈсутн’ії буў на хресˈтинах // (Паламаренко О.М., 1939 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А на хресˈтини пеᵘˈкли хл’іп пекˈли калаˈч’і // калаˈч’і / лаˈмали каˈлину то це ск’ілˈ’ко йе л’уˈдеї / на хресˈтинах це ўже там по ўˈс’ому даˈрили йім / ˈкожному каˈлач і / кушч / гиˈл’ачку каˈлини // даˈрили на хресˈтини / пеᵘˈкли калаˈч’і роздаˈвали і цеї коˈлис’ празниˈки роˈбили на пˈразник роздаˈвали калаˈч’і пекˈли // теˈпер ўже то це таˈке ˈд’іло / теˈпер гоˈтов’і каˈлачики і шо ˈхочиш йе ўс’о гоˈтове коˈлис’ трудˈилис’ ˈл’уди с’аˈм’і пекˈли ўс’о // (Мандибура Г.Я., 1934 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл.).

Ну на хреᵘˈсˈтини це ну да ˈйак же ˈран’че / то забороˈн’алос’ хрисˈтити д’іˈтеї / ˈтоже ж тоˈд’і переˈгиби буˈли / аˈли таˈке ˈкожна диˈтина йаˈка ˈтики не ˈбула і ў кер’івниˈк’іў / і ў ну ўс’іх / воˈни буˈли хˈрешчен’і / і обоўйазˈково вип’іˈкали хˈл’ібпчик / сˈлавниї хл’іб вип’іˈкали на хриесˈтини до ˈцеркви / чи там до / йак говоˈрили / каˈзали / до св’аˈшчен:ика / да / їти / то вип’іˈкали / от / вип’іˈкали і ˈб’ілиї хл’іп / от / колоˈсочки на ˈн’ого сˈтавили ˈр’ізн’і / кв’іточˈки буˈли / от / ˈтоже ўс’о ˈгарно вип’іˈкали і ˈтоже стаˈралис’ / шоб буˈло ˈвесело / шоб йоˈго пикˈли так / шоб буˈло ўс’о ˈдобре / тоˈму ˈшо диˈт’аче жиˈт’:а і диˈт’ача доˈрога буˈла шчасˈливойу / тої там сп’іˈвали / буˈвало таˈко і хˈресн’і ˈтоже і так / і так / да / ну стаˈралис’а ˈвип’ікти / шоб буў сˈлавний і ˈгарниї хˈл’ібᵖчик // (Конопко В.О., 1949 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А на хрис|тини обоўйаз|ково ну пик|ли х|л’ібп / бо с тим х|л’ібом ку|ми б|рали хре[и]шченика чи хре|шчен:иц’у і зс |цим х|л’ібом іш|ли до |церкви / о / а ше мог|ли вип’і|кати та|к’і ка|лачики / неве|личк’і ка|лачики / це ўже |п’іс’л’а |того йак прийш|ли з |церкви хри|шчен’і бат’|ки з хри|шчен:ицейу / то с’і|дали о|б’ідати / і |пот’ім ў к’ін’|ц’і / ўже ко|ли за|к’інчилас’а ўже цеї о|б’ід / то розда|вали ку|мам і ўс’ім |гос’т’ам / йа|к’і бу|ли / ка|лачики обоўйаз|ково з ка|линойу / шоб ди|тинка рос|ла здо|ровойу / шоб ди|тинка бу|ла шчас|ливойу / то це на хрис|тини та|ке вип’і|кали // (Молодорич Н.Г., 1950 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А на хрис|тини о на хрис|тини / пик|ли кала|ч’і / ма|лен’к’і ка|лачики нап’і|кали кала|ч’іў |дуже ба|гато / ма|лен’ких ка|лачик’іў нап’і|кали дуже ба|гато / ц’і ка|лачики укра|шалис’а поси|лали нас ма|лих ми шу|кали бар|в’інок шу|кали ка|лину де по бере|гах ше ни йак то |каже во|на ту|д’і сто|йала по бере|гах ц’а ка|лина а йе ў |кого бу|ла і ў|дома по|чепл’ана ка|лина то це їдеш п|росиш |цейі ка|лини |робим та|к’і квіт|ки / бар|в’інок к цеї ц’а ка|лина бу|ли бу|ла та|ка бу|мага то[у]|д’і нази|валас’а нази|валис’а ст|ружки |разного ц’|в’ету йа|кого |хочиш роб|и ма|лен’кі та|к’і кв’іточ|ки о|це ц’а к|в’іточка ка|лина і цеї бар|в’інок стрема|н’айемо ў ка|лач стро|мили ми цеї і ўс’о от нас хрис|тили прийш|ли хрис|тити там х ну д х|лопчика |д’іўчинку чи ш ну прийш|ли да на крис|тини і хто при|ходе на хрис|тини і вс’ом вс’ім по|винен |бути о|цеї ка|лач з к|в’іткойу / калач іс к|віткойу / ту|д’і приха при|ход’ат’ на ц’і хрис|тини ўже ў |вечер’і йак уже похрис|тили ц’у дитину п’ісл’а вс’ого йак уже |майут’ |л’уди рос|ходитис’а ц’ім |л’уд’ам да|йут’ ц’і кала|ч’і / п’ід|нос’ат кала|ча на та|р’іл’ц’і / на та|р’ілку тої хто бе|ре кала|ча ки|дайе г|рош’і на та|р’іл’ц’і ро|д’іл’ц’і і би|рут та|киї ста|кан / то во|ни ни ка|зали ста|кан на та|р’іл’ц’і ро|д’іл’ц’і а ў |чарц’і |л’ал’ц’і / о|це та|кий буў о|бичаї / так ту|д’і вс’і ро|били те|пер йо|го |ц’ого ни|майе ну: ни |цего і ту|д’і бу|ла так |йакос’ інт’і|р’есно ка|н’ешно і це |каждий |каждому да|вали о|це цей ка|лач о|це з та|койу приго|воркойу // (Горобець Г.М., 1937 р.н., с. Леухи, Іліннецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

От на хрес'тини йа з'найу // ну шо / хл'іб / йак хриш'чен'і при'ход'ат йім да'йеш хл'іб чи рушни'чок чи йа з'найу / а хриш'чен'і при'нос'ат сво'йе / ну а 'дейак'і за сто'лом с'і'дали / а хрес'тити їшли / то хриш'чених б'рали / к'рижмо ка'зали / шос' во'ни сво'йе 'мали 'дати / шоб ди'тину пок'ласти на ц'у / чи п'ростин' чи ку'сок / йак в'ід'р'ізати йа'когос' 'гарного матер'і'алу // (Тернопольська Н.А., 1950 р.н., с. Кожанка, Оратівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на хрес'тини / ну 'тоже мог'ли бу'ли / йак бу'ли хрес'тини то да'вали ка'лачи^{e}ки та'к'і ро'били 'тоже 'дуже 'добр'і // ма'лен'кі ка'лачи^{e}ки // от і к'в'іточку / і да'вали 'л'уд'ам / а т'і да'вали г'рош'і за це ўже / за ц'і к'в'іточки і кала'ча // – *Як вони виглядали ці калачики і квіточки?* – Ну в'с'акі кв'іточ'ки / в основ'ному да / кв'іт'ки б'рали ну йак кв'іт'ки а йак н'е / то йа'кис' бар'в'інок та'ке ў'с'аке б'рали добаў'л'али / йак'шо вес'нойу не^{и}ма р'вали зе'ленiй бар'в'інок // хо'дили і да'вали / ўйа'зали та'к'і пу'чечки і 'разом з кала'чом да'вали на хрес'тинах // (Осіпчук П.Я., 1946 р.н., с. Новоживотів, Оратівський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На хрес'тини обоўйаз'ково пик'ли кала'ч'і до'машн'ойі 'вип'ічки кала'ч'і / зноў та'ки / йа'ка бу'ла му'ка / з 'чого 'мали з 'того вип'і'кали / і с'тавили ў них та'киї наби'рали йак бу'кетичок бар'в'інку і ка'лини / і обоўйаз'ково ц'і кала'ч'і розда'вали / хреш'чен:им бат'кам і 'гост'ам йа'к'і бу'ли у'часники на цих хри^{e}с'тинах // і ше обоўйаз'ково пик'ли пиро'ги із 'сиром / і пода'вали п'ід 'час о'б'іду йіх / до колу'тухи / бо то'д'і бу'ло 'дуже п'рин'ато ро'бити колу'туху з моло'ка / 'випраженого із 'сира і сме'тани / то обоўйаз'ково по'вин':і бу'ли 'бути пиро'ги з 'сиром // (Третяк В.І., 1937 р.н., с. Митки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Бу'ли хрис'тини / йак ох'рест'ат ди'тинку 'робл'ат хрис'тини і розда'йут кала'ч'і / хат'н'і пик'ли кала'ч'і / а 'бабка ц'а пови'туха розда'вала кала'ч'і і к'в'іточку ўйа'зала з бар'в'інку і ка'лини / чорноб'риўц'і ў йак йе чи су'х'і / чи йа'кас' к'в'іточка жи'ва јак 'л'ітом // ц'а к'в'іточка і ка'лачик / по д'ва ка'лачики да'валос'а ку'мам с'таршим / і за ц'і кала'ч'і да'валис'а г'рош'і на хрис'тинах // йа ше за сво'йіх д'і'теї ў'с'ім / х'то йе ў 'хат'і розда'валис'а кала'ч'і // за 'л'он'у ўторгу'вала т'риц'іт' руб'л'іў // так 'само / йак і на ве'с'іл':і / то'д'і бу'ли т'і ст'рави / шо го'туйут во'ни сушчест'вуйут / йа'к'і бу'ли ко'лис' це // гиж'ки / голуп'ц'і / ка'пуста / 'боршч / 'каша і пиро'ги і коло'туха це с'ладке // це ўс'і бу'ли ст'рави //

коло|туха це об’і|зат’іл’но / там і к’іс’іл’а / це ўс’о коло|туха і пир’іж|ки // ц’а |баба пови|туха / во|на приг|шона бу|ла / кала|ч’і розда|вала / бо кала|ч’і без |нейі не[и] розда|валис’а // а ў ме|не не[и] |було |баби пови|тухи / то |мама / |баба Ма|р’іїка бу|ла ўже за |бабку / то во|на кала|ч’і розда|вала / йа з |нейу |ми ўже о|бидв’і кала|ч’і розда|вали / а |баба |годна припро|шати шеї так // спо|чатку да|йец’а |чарка нали|ва’ец’:а / то|б’і от при|несли кала|ч’і // про|сиў |кум і ку|ма / і новона|роджениї пох|ресникна на хл’іб / на |с’іл’ / на |мед і го|р’івочку / а а на к|в’іточку / |баба на го|р’ілочку // і ўже понали|вайе[и] по |чарц’і / йак кала|ч’і роз|дайе // да це |баба ба|лакайе[и] // а шо бу|ло ко|лис’ на хрис|тини дару|вати // ко|лис’ не |було по|дарк’іў / не да|вали н’ічого / так йак прийш|ли / то х|тос’ при|носиў шос’ ди|тинц’і // а шо бу|ло // н’і|чого не бу|ло // н’і|чого н’і|чого / йа не з|найу йак обйас|нити / не з|найу йак колис’ / но то|д’і // йак во|но дл’а |себе не[и] |мало де ў|з’ати // |нав’іт’ ц’ії |баб’і пови|тус’і / |р’ідко хто |даў полот|на на муш|л’іночку / а то так во|на хо|дила // (Дацькова К.Ф., 1944 р.н., с. Терешки, Барський р-н, Вінницька обл., 2017 р.).

Йак|шо ў с’ім|йі ро|дилас’а ди|тина / то на хрес|тини вип’і|кали / вип’і|кала |бапка кала|ч’і / йа|к’і розда|вала ку|мам а во|ни за |це пла|тили г|рош’і // (Філіпова Н.С., 1948 р.н., с. Митки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Йак|шо на… хрес|тини / на ро|дини / на на в’іс’і|л’а / то пи|чут та|к’і хл’і|ба… ну ви|лик’і / шоб |гарно п’ідої|шоў ше з|верху йо|го ук|рашуйут та|кими |цими та|ке пр’іс|не |т’істо |м’іс’ат і то|д’і липис|точки йа|к’іс’ / йа|к’іс’ кв’іточ|ки і йа|к’іс’ виног|радики |робл’ат шоб во|но хл’іб полу|чайец’а а то з пр’іс|ного |т’іста і во|но та|ке полу|чайец’а та|к’і кра|с’ів’і у|зори // ну так йак і на в’іс’і|л’а карава|йі укра|шайут і та|кими |цими ўс’і|ма ўс’і |робл’ат кв’іт|ки ўс’і|ма |цими і / а ее йак ко|лис’ на в’іс… йак на в’іс’і|л’а йак ро|били / то ко|лис’ жи ж |кажут / шо ни так йак |зара приг|лашали / хо|дили з отк|риткойу а |дали отк|ритку т’ій там приг|лашен’ійе // ну на хрис|тини / на хрис|тини… йак|шо їдут х|ресн’і / то во|ни йдут з х|л’ібом / во|ни су|б’і пи|чут хл’іб // ну |зара то на|верно ў |наше |рем’а то ўс’і куп|л’айут б’іл’шинст|во / а ко|лис’ йак|шо йдут / це на за х|ресних їшли… / то це хл’іб |майут спик|ти / і з рушни|ком не|сут цеї хл’іб / но |тоже… і йа|кис’ укра|шали так і шоб цеї ні|би хл’б |вид’ілиўс’а в’ід ну в’ід обикно|вен:ого х|л’іба / шо на|ц’ому шо це з цим рушни|ком це на украшен’ійа… / і ў |церкву б|рали |тоже / на ст’іл т|реба пос|тавити та|киї |гарниї хл’іп чик з йа|кимос’ ну з укра|шен’:ам чи ну

йа|киїс’ та|кий шо|би… ну |гарний / ви|сокий та|кий хл’іб шо|би… та|кий шо|би в’ін вид’і|л’аўс’а в’ід вс’іх хл’і|б’ів / то|му шоб |бачили / о це на хрис|тини цеї хл’іб // (Молдован Т.П., 1956 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На хрис|тини… йак|шо х|ресна |мама чи чи |тато йе х|есний то на хрис|тини вип’і|кайут |гарний хл’б / шо йак|шо за|ботиц’а цим той… / то ка|н’ешно хто |хоче а|ле а|ле о|бично то так це та|ка ии… той шо вип’і|кайут |гарний хл’іб / вироб|л’айут з|верхи ии та|кими йак коро|ваї / |гарний хл’б і не|сут у|же ту|ди позороў|л’ати йак |робл’ат хрис|тини / поздороў|л’ати це немоў|л’а ма|ле / йа|ке наро|дилос’а в йіх / бо це во|ни шчи|тайуц’а ўже д|ругими ее бат’|ками / х|ресн’і бат’|ки о // то та|ке… то та|ки… то та|кий вип’і|кали вип’і|кали / та|кий об|р’ад йе // (Поперечна З. М., 1942 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На хрис|тини буў |тоже ок|ремий хл’іб // да|вали та|к’і неве|личк’і ка|лачики / но ў сере|дину к|лали ка|лину // ка|лини буў |ц’ілий бу|кетик ка|лини // і |тоже так |само / ко|ли да|вали ка|лачики да|вала на хрис|тини ба|бус’а // ба|бус’а |ц’ого хто на|родженій / хто у |кого хрис|тини ба|бус’а да|вала ц’і кала|ч’і / а за ка|лач да|вали г|рош’і // ки|дали г|рош’і // з|начит’ во|ни во|на вида|вала кала|ч’і / а йій да|вали ўже ки|дали г|рош’і // і ро|били на д|ругий ден’ ўже пох|ристини // то|д’і ўже з тих г|рошеї шо там йа|к’іс’ пода|рунки ди|тин’і куп|л’али / і робили пох|ристини // а ба|бус’а по|вин:а бу|ла ро|бити / з|начит’ христини ро|били // |йакби бат’|ки готу|вали це ў|с’о // а то ўже ба|бус’і / йак|шо дв’і ба|бус’і / і ўс’о / то во|ни ўже готу|вали / во|ни зап|рошували гос|теї / і це бу|ли пох|ристини // от то|д’і ўже бу|ли |гул’ки // ўже та|ких с|тарших цих // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ка|лачики / на хрис|тини пи|чут / ну хл’іб обикно|вений пи|чут |л’уд’ам |йісти да|вати а ту|д’і да|вали ка|лачики та|к’і / |клали |кв’іточку / бар|в’інок / ка|лина / кла|дут на цеї ка|лачик к|в’іточку і це / хто там |н’іби ўже йе / ўс’ім да|йут та|к’і ка|лачики / о // (Березюк О.А., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хрес|тини кала|ч’і да|йут’ і да|йут’ хл’іп св’а|тиї та|к’і к|руглиї / о / і йо|го ше ўк|в’ічували ка|линойу / та|кими с|трушками ў|с’акими / кв’іт|ками / оце буў ў нас той / ро|били та|к’і кв’іточ|ки ше / ну та|к’і / обикнове|н’і хл’іб но ше ўк|в’ічували йо|го |гарним ў|с’акими прик|расами // осноў|не ка|линойу і с|трушками / та|к’і ко|лис’ с|трушки ро|били йіх на гил’|це

йак моло|диї при|ходиў до молодо|йі / то гил’|це / цеї ўкв’і|чали |тими ст|рушками // (Адамчук О.Г., 1949 р.н., с. Кудіївці, Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

На хрес|тини кала|ч’і да|йут’ і да|йут’ хл’іп св’а|тиї це |н’іби йак кала|ч’і нази|вайец’а / і ше |робл’ат’ та|к’і кв’іточ|ки з бар|в’інку і з ка|лини // (Кисько Т.О., 1946 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На хре|стини пи[е]кли кала|ч’і // хл’і|ба пи[е]кли / і кала|ч’і пи[е]кли // ку|мам розда|вали // не |т’іл’ки ку|мам / а ўс’і / ко|тор’і йе за сто|лом |р’ідн’і / да|вали кала|ч’і // (Коробчук А.К., 1937 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На хри[е]стини то там ўже ўс’о / йак вже на ве|с’іл’і |робл’ат’// но ко|лис’ йо|го не ро|били // ро|били так / йак во|но по|вин:о |бути / так йак во|но ко|лис’ бу|ло // шо це ко|лис’ шо /похре[и]с|тили д’і|тей / чи ди|тинку / |с’іли / шос’ там та|ке приго|товили |трошки / по|ставили кам|потик / по|ставили |чашечку / цеї |нав’іт’ св’а|шчен:ойі во|дички / і |можна пос|тавити шо / |кофе // о|це |наше та|ке ди|тинку хре[и]стити // – *А спеціальні хліби на хрестини не робили?* – Ну спец’і|ал’но це / те|пер во|ни вже спец’і|ал’но |робл’ат’ // а ко|лис’ |л’уди так |само |хл’іпчик // то ми |ўз’али |хл’іпчик / чи шо там бу|ло / шос’ |здобне шче / но |б’іл’ше шо |хл’іпчик і прий|шли / і ди|тинку по|здоровили / пере[и]хри[е]стили / і мо|литис’а над |нейу посто|йан:о / |кожний раз |треба // (Андрущук Ю.С., 1948 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На хрес|тини пек|ли хл’іб д|л’а |гос’т’іў / де ве|лик’і хрес|тини йак|шо ро|били / то пек|ли х|л’іба ба|гато і пек|ли ка|лачики ма|ленк’і / і ста|рен’ка |бабка ро|била |ше до |тих ка|лачик’іў та|к’і ма|ленк’і бу|кетики з кв’і|ток і розда|вала ўс’ім гос|т’ам / і ў|с’ім бу|ли ка|лачики з к|в’іточкойу // (Майданюк В.Д., 1948 р.н., м. Жмеринка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А на хри|стини |тоже / пи|чут кала|ч’і да|йут ку|мам да|йут |л’уд’ам / та|к’і нев|елик’і / а н’е то / та|к’і / бу|хончики / ну ў |б’іл’шуст’і кала|ч’і / кала|ч’і |б’іл’шост’і пи|чут / да|йут / |л’уд’ам // (Гавурська Н.В., 1948 р.н., с. Станіславчик, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Хрес|тини / це бу|ли … ми йіх че^{и}|кали / ко|рити^{е}чко ў йа|кому |мали пе^{и}к|ти хл’іб // по|перше / |кожному хто буў на хрис|тинах |мали |дати ў |руки ка|лач / обов’аз|ково / ну йак … |лили |наўхрест йор|данс’ку |воду / обоўйаз|ково йор|данс’ку то|мушо св’а|ченойі во|ди там … шоб |д’іти коли|халис’а / к|лали г|рудочку |сахару шоб бу|ло ўс’о |добре ве^{и}|ликими … |сахар |буквойу х викла|даўс’а / і по |ниточц’і х|рону / шоб ди|т’атко не бу|ло н’і гор|батим н’і кри|вим / шоб ўсе бу|ло |добре / о|це та|к’і / та|ке вип’і|калос’ на хре^{и}с|тини // (Шевченко М.К., 1948 р.н., с. Рубань, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На хрис|тини пе^{и}|чут і та|кий прос|тий х|л’іп ⁄ і пи^{е}|чут кала|ч’і ⁄ бо то|д’і на хрис|тини йак уже пох|рист’ат ўже то|д’і си|д’ат за сто|лом то ⁄ е-е-е ⁄ ку|ми ⁄ ма|чали / ро|били коло|туху на хрис|тини ⁄ і ма|чали та|к’і кв’іточ|ки ў цу коло|туху і мас|тили один |одного ⁄ хе-хе ⁄ і розда|вали ўс’ім кала|ч’і // (Остапенко Г.В., 1946 р.н., сел. Брацлав, Немирівський р-н, Вінницька обл.).

Пе^{и}к|ли кала|ч’і / ў пе^{и}ч’і / ну це ко|лис’ // ну і пе^{и}к|ли ру|л’ети та|к’і / |доц’а / та|к’і з по|в’ідлом / з |маком // ст|рудл’і нази|валис’а / це обо ўйаз|ково на хри^{е}стини // (Мотинська Г.П., 1941 р.н., м. Немирів, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На хре^{и}с|тини спо|чатку обов’йаз|ково / йа з|найу / шо йак |вести ди^{е}|тину до |церкви / то т|реба бу|ло йі|йі в |хат’і пок|ласти на ко^{у}|жух / |пот’ім запе^{и}ле^{и}|нали ди^{е}|тину і на |кон’ах |везли ў |церкву хре^{и}с|тити // ку|м’іў |можна |було б|рати |кіл’ка пар / |саме |б’іше це |було п’йат’ / це ўже ба|гат’і |л’уди дозво|л’али б|рати с|т’іки ку|м’іў // ко|ли |йіхали до |церкви / на роздо|р’іж’:і ку|ми |мали |кинути ц’і|лушку х|л’іба // не^{и} з|найу |нашо це / але^{и} та|киї з|вичаї // (Безушко В.С., 1943 р.н., с. Озеро, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2016 р.).

Ну на хре|стини вип’і|кайут’ хл’іб шо б в’ін буў с|в’іжиї / |даже т|рохи |сахару ки|дайут’ у |н’ого о / шо б в’ін так йак |н’іби здоб|н’іший буў о /на моло|ц’і |можут’ пе^{и}к|ти |тоже / і це ўже з|добниї |тоже шчи|тайет’с’а хл’іб / моло|ко і ў |паску |л’айет’с’а |тоже // (Татарова В.І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На хре|стини обикно|вен:о хл’іп // го|товилис’а ўс’о шоб |ўс’аку про|дукц’ійу … кала|ч’і оби|зат’ел’но // то|му шо на хре|стини |треба бу|ло да|вати |ўс’ім по кала|чов’і // це шчос’ з|начило? да / да / да // о|це |треба бу|ло да|вати / ро|били та|к’і ма|лен’к’і ну йак / |тр’іц’а |звали кв’іто|чки там йа|к’іс’ ее ро|били ота|ке да|вали по кала|чов’і за сто|лом // це вже хре|стини с’і|дайут за |ст’іл / то за сто|лом уже да|йут кала|ч’і |кожному і о|ц’у |тр’іц’у та|ка / ну кв’іто|чки |зробл’ат’ та|к’і ма|лен’к’і о|це // о |звйажут’ там у|с’о ў н’ій |ўс’ак’і кв’і|тки йа|к’і там йе на по|дв’ірйі / і да|вали кала|ч’і ц’і кала|ча кала|чиц’у |триц’у і те / а во|ни |грош’і ки|дали ў та|р’ілку // *– А що таке штриця?* – Ну це да|вали так / ну кв’і|тки / ку|пити кв’іто|чок / тої нар|вати і ота|ко завйа|зати / і в|они та|к’і кв’іто|чки |наче бу|кетик ма|лен’киї // (Романь М.А., 1938 р.н., с. Зятківці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Да / пе|кла // кала|ч’і пе|кли // кала|ч’і пе|кли на хре|стини / п’і|сла вой|ни кала|ч’і ро|били ї на хре|стини// на ве|с’іл’а ро|били кала|ч’і / на |новиї |р’ік / йак на с’в’а|та / йак і|шли ии // от при|ходили / ве|черу при|носили |д’іти чи по|хресники два кала|ч’і та|ких *(показує)* // о|дин п’ід ни|зом та|киї / а то|д’і |зверху ше йі|ден та|ки |два кала|ч’і // здо|рових та|ких // пе[и]|кли // (Сяба Г.Я., 1940 р.н., с. Зятківці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

А на хрес|тини заўж|ди пе[и]к|ли хл’іб йак о|бишно дл’а |ц’ого / і кала|ч’і // обоўйас|ково пе[и]к|ли кала|ч’і // кала|ч’і пе[и]к|ли шоб дл’а с|таршого |кума і ку|ми / і дл’а ўс’іх |інших ку|м’іў / там розда|ўали по два кала|ч’і / шоб |д’іти бу|ли ў |пар’і / чи там х|лопчика хрес|тили / чи |д’іўчинку / т|реба |було розда|ўати заўж|ди по |пар’і кала|ч’іў / шоб |д’іти |були ў |пар’і // а йак хто не маў з|моги у ден’ хрес|тин / спек|ти так ба|гато кала|ч’іў / то то|д’і ўже йак ви|ходила |зам’іж |д’евочка / чи же|ниўс’а х|лопец’ / то ее ку|мам хреш|ченим |тоже го|товили |бат’ко з |мамойу кала|ч’і і в’ід:а|ўали кала|ч’і ц’і по |пар’і / шоб |д’іти бу|ли ў |пар’і // (Мандзій О.П., 1951 р.н., с.Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Пе[и]к|ли кала|ч’і / бо ж т|реба бу|ло да|вати / ии / цим / ўже |наче йак с|таршому |кумо[у]в’і / ку|м’і / т’ій по |пару ка|лачик’іў / а йак|шо во[у]|ни ни жо|нат’і а холос|т’і то да|вали по |пару / а та|ким то да|вали по / по йід|ному ка|лачику // (Зайчук Н.Я., 1946 р.н., с. Брилівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хре^{и}с$^{|}$тини пе^{и}к$^{|}$ли кала$^{|}$ч’і // ка$^{|}$лач от нап$^{|}$риклад... зап$^{|}$рошували / ну там ко$^{|}$го там про$^{|}$сили на хре^{и}с$^{|}$тини / то цим ка$^{|}$лачиком / та$^{|}$к’і кала$^{|}$ч’і пик$^{|}$ли і це та$^{|}$к’і з$^{|}$добн’і кала$^{|}$ч’і // хто там хт’іў ук$^{|}$рашуваў там йіх $^{|}$йакос’ ук$^{|}$рас’ували / а хто не хо$^{|}$т’іў так п$^{|}$росто / но кала$^{|}$ч’і обоўйаз$^{|}$ково пик$^{|}$ли на хрес$^{|}$тини // (Небесна Н.Ф., 1946 р.н., с. Куна, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хрис$^{|}$тини на хрис$^{|}$тини пик$^{|}$ли кала$^{|}$ч’ і // – *Так, отже, ми зупинилися на хрестинах.* – На хрис$^{|}$тини пик$^{|}$ли хл’іп і пик$^{|}$ли кала$^{|}$ч’і ку$^{|}$мам / да$^{|}$вали ку$^{|}$мам кала$^{|}$ч’і // на хрис$^{|}$тини пик$^{|}$ли кала$^{|}$ч’і кала$^{|}$ч’і бу$^{|}$ли дви$^{|}$н’аки і три$^{|}$н’аки ку$^{|}$мам да$^{|}$вали три$^{|}$н’аки // (Кудревич Є.В., 1954 р.н., с. Ольгопіль, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Да // на хрис$^{|}$тини / та$^{|}$то х$^{|}$ресниї і$^{|}$шоў з х$^{|}$лі’бом зви$^{|}$чаїним / формо$^{|}$вим х$^{|}$л’ібом / а / цеї / $^{|}$мама х$^{|}$ресна / б$^{|}$рала тка$^{|}$нину або рушни$^{|}$чок в йа$^{|}$киї загор$^{|}$талас’а ц’а ди$^{|}$тинка йак $^{|}$т’іл’ки із $^{|}$купел’у / ооо / і там / ну да$^{|}$ваўс’а $^{|}$бат’ушц’уі / тої хл’іп чик з хрис$^{|}$тин / а шче / на хрис$^{|}$тини / ў нас ў $^{|}$Дашев’і та$^{|}$киї з$^{|}$вичаї / шчо / на б$^{|}$л’удечко // … к$^{|}$лаўс’а п$^{|}$ран’ічок / і цеї і $^{|}$кожен маў $^{|}$викупити / і $^{|}$кожному хто там буў на хрес$^{|}$тинах // $^{|}$кожному п’ід$^{|}$носилос’а / і $^{|}$кожен маў $^{|}$викупити / це тої хл’іп чик на б$^{|}$л’удечку п$^{|}$ран’ік фак$^{|}$тично / ос’ та$^{|}$киї ў нас з$^{|}$вичаї ў $^{|}$Дашев’і / шоб шчас$^{|}$лива ди$^{|}$тинка бу$^{|}$ла / і ба$^{|}$гата/ і не хво$^{|}$р’іла / і шоб ўсе бу$^{|}$ло $^{|}$добре // (Шаповалова Є.М., 1950 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну на хри$^{е|}$стини шо // кола$^{|}$ч’і пе$^{|}$кли / $^{|}$пран’іки кола$^{|}$ч’і пе$^{|}$кли да са$^{|}$м’і пе$^{|}$кли кола$^{|}$ч’і ко$^{|}$лис’ / да / са$^{|}$м’і пе$^{|}$кли / іі цеї / і так хри$^{е|}$стили // (Шевчук Г.І., 1946 р.н., с. Жван, Мурованокуриливецький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Пек$^{|}$ли обоўйаз$^{|}$ково ве$^{|}$с’іл’н’і кала$^{|}$ч’і / $^{|}$круглиї ка$^{|}$лач $^{|}$тоже так $^{|}$само а$^{|}$бо $^{|}$к’іска $^{|}$сплетена / а$^{|}$бо та$^{|}$ка сп’і$^{|}$рал’ка // о / а$^{|}$ле обоўйаз$^{|}$ково ўсе$^{|}$редин’і буў ве$^{|}$ликиї $^{|}$отв’ір// о$^{|}$це та$^{|}$к’і бу$^{|}$ли ве$^{|}$с’іл’н’і і та$^{|}$к’і бу$^{|}$ли хре$^{|}$стинс’к’і кала$^{|}$ч’і / то$^{|}$му шо ту$^{|}$ди про$^{|}$т’агували руш$^{|}$ник / і мог$^{|}$ли ў$^{|}$з’ати на $^{|}$руку цеї ка$^{|}$лач // руш$^{|}$ник $^{|}$можна про$^{|}$д’іти і так но$^{|}$сити кала$^{|}$ч’і // (Романець О.Й., 1950 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

Ну йак пˈравило длˈа госˈтеї буў хлˈіп / але обрˈаˈдове ˈпечиво буˈло роˈбили калаˈчˈі роˈбили / еем / веˈликˈі ˈпишнˈі длˈа куˈмˈіў //цˈі калаˈчˈі / обоўйазˈково прикраˈшали йаˈкойусˈ ˈвˈеточкойу зеˈленˈі і длˈа свˈашˈчен:ика обоўйазˈково буˈла ˈпара калаˈчˈіў / но воˈни буˈли не таˈкˈі калаˈчˈі йак ми зˈнайем / а воˈни буˈли виˈсокˈі от це зберегˈлосˈа доˈнинˈі // (Романевич О.Й., 1951 р.н., сел. Вищеольчадаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хрисˈтини шо / ˈтˈіки куˈмам колаˈчˈі пикˈли даˈвати куˈмам / а хлˈіб ˈтакиї ˈсамиї // (Бабчук М. А., 1948 р.н., с. Садківці, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На хриᵉсˈтини пекˈли куˈмам / ˈтоже пекˈли аˈбо колаˈчˈі / раˈнˈіше даˈвали колаˈчˈі аˈбо пекˈли так саˈмо ˈгуски // от ˈгуска це ўже так проˈдоўгостойі ˈформи / так йак йа ˈкажу там спˈлетенˈі буˈли ˈцˈійі пеˈлˈусточки з ˈцˈого ˈtˈіста // посˈкачувалисˈа так йак то / ну ˈбудем каˈзати ˈпеўнойі доўˈжини ˈtˈісто / йак каˈчалочка оˈта і / воˈни поˈтом сплˈіˈталисˈа оˈцˈі пелˈусточки і роˈбили йак ˈдзˈобичок йак ˈгусочка // ну воˈна буˈла уˈже не ў ˈвиглйадˈі колаˈча / так ˈсамо ˈмала і ˈобруч оˈтак спˈлетенˈі цˈі пелˈусˈточки / таˈка буˈла соˈбˈі ˈгарна ˈдоўга ˈгуска // ˈчасом буˈло шо так зˈроблено двˈі ˈгусочки так воˈни буˈли ўзˈатˈі в оˈдин круˈжечок / так йак то ˈнˈіби ˈвидно шо то двˈі таˈких плˈіˈtˈоночки / в оˈдин ˈобруч і ˈтоже так ˈгарно випˈіˈкалисˈ ў форˈми // но чи це на хриᵉсˈтини даˈвали / чи це даˈвали ў йаˈкˈісˈ ˈіншˈі бач свˈатˈковˈі днˈі / ну йа заˈбуласˈа не ˈпомнˈу ˈточно // (Мельник С.П., 1953 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На хреᵘсˈтини / йаˈкшо говоˈрити на хреᵘсˈтини пеᵘкˈли колаˈчˈі / цˈі колаˈчˈі роздаˈвали тим ˈлˈудˈам / йаˈкˈі приᵉˈходили на хреᵘсˈтини / роздаˈвали коˈлачˈі / по два коˈлачˈі роздаˈвали / і ўсˈо // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Обˈіˈзатˈілно калаˈчˈі / пикˈли // теˈпер купˈлˈайут / обˈіˈзатˈілно калаˈчˈі пикˈли / і ўсˈім ˈлˈудˈам роздаˈвали / калаˈчˈі // масˈтилисˈа / таˈкˈі / роˈбили / е / цˈіˈйі / буˈкетики маˈленˈкˈі // і це / обˈіˈзатˈілно барˈвˈінок / кˈлаўсˈа туˈда // і це так масˈтилисˈа гоʸˈрˈілкойу / і каˈзали на кˈвˈіточку на гоˈрˈілочку // і це понаобˈмашчуйут тих гоˈрˈілочкойу / ˈгочˈі ўсˈо понаˈмастˈуйут /

понапиʲвайуц’:а // оʲце таʲк’і // оʲце таʲке хресʲтини буʲли // (Савлук О.І., 1949 р.н., сел. Кирнасівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На хресʲтини пекʲли калаʲч’і // бо ўс’ім кумам / тре буʲло ʲдати каʲлач’і // йак сʲтарша кумa і кум йім даʲвали два / а ўже таʲким ʲл’уд’ам / буʲло таʲке о / не ʲт’іки / кумам // це йак хтос’ уже таʲкиїʲ ʲдуже ʲб’ідниї то кумам / а йак тʲрошки замужʲн’іший то ўс’ім по каʲлачику / хто йе // каʲлачик і кʲв’іточка / а тоʲд’і моʲчали ў ʲводу і / оʲдин ʲодного ўмиʲвали // шоб буў гʲрешчниї веʲличниї йак // це так йак би похʲресниї шоб буў гʲрешниї веʲлишниї // (Пустомельник М.П., 1939 р.н., сел. Кирнасівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На хресʲтини пекʲли ну / йакʲшо то хто ўм’іў то пекʲли калаʲч’і / ʲдaже потоʲму шо кумам даʲвали тоʲд’і буў таʲкиї зʲвичаї /шо тʲреба кумам калаʲч’і ʲдати / то пекʲли калаʲч’і хто ўм’іў пекʲти // (Гринько М.Ф., 1951 р.н., с. Тиманівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну на хрисʲтини пеʲкли / каʲлачики йакʲшо ʲтреба ʲбуло пригласʲити ʲхресних ʲтата ї ʲмаму / об’іʲзат’іл’но ʲтреба буʲло пеʲкти з ʲхл’ібом / бо з ʲхл’ібом ʲтреба буʲло об’іʲзат’іл’но проʲсити / на хриʲстини і коʲли іʲдеш на хриʲстини / то ўже ʲтреба буʲло з ʲхлібом іʲти / шчоб диʲтин’і буʲло ʲа здоʲроўл’а шчоб воʲна буʲла / постоʲйано шоб буў хл’іб на ʲстол’і / і коʲли їшли на хриʲстини йаʲкшо не ўсʲп’іли там спеʲкти ʲсвого ʲхл’іба / то об’іʲзат’іл’но куʲпл’али ў магаʲзин’і / аʲле тре буʲло на хриʲстини приʲходити з ʲхл’ібом / так йак теʲбе проʲсили з ʲхл’ібом на хриʲстини / так і тоʲб’і поʲтр’ібно буʲло приʲходити ў д’ім / із ʲхл’ібом // (Затхей О.І., 1950 р.н., с. Велика Мочулка, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На хресʲтини // ну шо калаʲчі’ на хресʲини пеʲут’ / чи шо / на веʲс’іл’:а короʲваї пекʲли / ше шо п’ідкаʲжи йа ўже заʲбулас’а шо // на заʲжинки на оʲжинки к’іʲнец’ жниў таʲк’і короваʲйі пекʲли ʲр’ізн’і // (Здунік Л.Д., 1961 р.н., с. Бджільна, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

А з муʲки пикʲли виʲлик’і калаʲч’і / таʲк’і виʲлик’і калаʲч’і / це даʲвати кумам тʲреба // а пикʲли руʲл’ети / руʲл’ети / е / масʲтили поʸʲв’ідлом і сʲкачували / пикʲли ʲтожи / то це ʲр’ізали на тар’іʲлʲки йоʲго / т’і руʲл’ети / ну таʲк’і / ʲзара ʲтожи то т’і руʲл’ети пиʲчут / ʲали цеї // то ʲр’ізали пʲран’іки / е туʲд’і ни даʲвали / лиш цуʲкерки ше кʲлали на т’і руʲл’ети йак поʸʲр’ізали // оʲце

таˈке буˈло на хрисˈтини // колаˈч’і виˈлик’і пикˈли // ˈгарн’і виˈлик’і таˈк’і йак реˈшета / ни таˈк’і йак ˈзара пиˈчут’ таˈмо у / на /пиˈкарн’і / ˈали здоˈров’і / шо в’інˈмайе с п’іў ˈпуда тої коˈлач / таˈкиї т’аˈкиї з ˈв’іс’ім к’ілогˈрам // (Конюк М.А., 1942 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ої / на хрисˈтини пикˈли / шо хто хт’іў то і п’ік // ˈали ўс’ікˈда хрисˈтини роˈбили // колаˈч’і пикˈли // це даˈвали за диˈтину коˈлач’і / це назиˈвайец’:а хрисˈтини // колаˈч’і тˈреба пекˈти / ну / сˈк’іл’ки биˈреш куˈм’іў / це куˈмам ўс’ім пикˈли колаˈч’і коˈлис’ // (Нечаєва А.А., 1947 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А на хрисˈтини хл’іп так ˈсаме йде / ˈт’іки колаˈч’і саˈм’і ˈроблят’ зˈдобн’і // добаўˈл’айут так / йак йа тоˈб’і ˈкажу добаўˈл’айут до тих колаˈчіў ˈсахару / йаˈйічок / і оˈл’ійу / і в’ін таˈк’і т’і колаˈч’і полуˈчайуц’а зˈдобн’і // а хл’іб / то так і йе хл’іп / оˈбичний хл’іп чик // (Шершун Г.Ф., 1955 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Пиᵉкˈли веˈлик’і колаˈч’і / зˈдобн’і / ну туˈди ˈйайц’і ˈбили / ўˈл’ійу ˈл’али чи мас мас ˈмасла киˈдали / таˈк’і зˈдобн’і буˈли / це пеᵘкˈли таˈк’і на хрисˈтини коˈлис’ / а ˈзара ўже ни пиˈчут уˈже ц’і колаˈч’і / ўже ж / ўже позабуˈвали ц’і колаˈч’і пеᵘкˈти / а коˈлис’ / а коˈлис’ це пеᵘкˈли / даˈвали за ˈд’іти колаˈч’і / пеᵘкˈли колаˈч’і / куˈмам / бˈрали куˈмиў / таї це пикˈли колаˈч’і / таї даˈвали куˈмам ц’і колаˈч’і таˈк’і веˈлик’і / а ˈзари / позакиˈдалос’а це ўс’о // (Кисіль Г.І., 1933 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на хресˈтини короˈваї роˈбили / ˈтоже вироˈбл’али звеˈрхи кв’іточˈки і ўс’о / тро’йаˈнди там лисˈточки // на хресˈтини ˈможе короˈваї / і коˈсички / хто йак м’іг / то ўс’о вироˈбл’али // (Первак М.В., 1951 р.н., с. Володіївці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хрисˈтини… пеˈчуц’а колаˈч’і там воˈни ˈробл’ац’:а таˈк’і дˈл’ін’:і пеˈл’устки йак тˈрубочки і йе так шо три пеˈл’устки згорˈтали таˈк’е поˈтом роˈбили колаˈч’і і зˈверху прикраˈшали вир’іˈзали / роˈбили таˈк’і троˈйандочки лисˈточки таˈк’е ўс’о і прикраˈшали зˈверху / це веˈс’іл’н’і колаˈч’і так воˈни так ˈробл’ац’:а як короˈваї ˈт’іки / цеї // ˈт’іки короˈваї ˈробиц’:а кˈруглиї / а колаˈч’і воˈни ў сереˈдин’і їдут’ ˈменш’і / і таˈке аˈле там іˈде ˈт’істо там іˈде росˈлин:а оˈл’ійа іˈде ў ˈц’ому ў / короˈвайі / колаˈч’і // у хл’іп теж ˈможна даˈвати тˈрошки оˈл’іїки / то в’ін ˈтоже ˈбуде б’іл’ш

таˈкиї / не ˈбуде так криˈшитисʼа і не ˈбуде цеї / ˈбажано цеї / ˈбажано ўсʼігˈда даˈвати ˈлучше росˈлин:у оˈлʼійу чим жиˈри доˈпустʼім / воˈни тʼажˈкʼі воˈни ˈtʼісто не так пʼідніˈмайецʼа йак на росˈлинʼ:ії оˈлʼійі // (Печуляк О.І., 1945 р.н., м. Могилів-Подільський, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хрисˈтини ўже ˈперше хто даˈваў хлʼіб нʼіхто не даˈваў хˈлʼіба / бо ни ˈбуло // а послʼі уже пикˈли колаˈчʼі теї даˈвали по ˈparʼі калаˈчʼіў а це йак йе тˈройе дʼіˈтиї то тре ˈшʼісцʼ калаˈчʼіў ˈдати // ну а шо за ˈкажну диˈтину // – *На поминки?* – Хто тʼі ˈпоминки роˈбиў хто тʼі ˈпоминки роˈбиў нʼіхˈто не роˈбиў // вже ˈпослʼі заˈчали ˈпоминки роˈбити то проˈсили суˈсʼідʼіў / куˈмʼіў роˈбили веˈликиї убʼід а зˈразу нʼіхˈто ни даˈваў нʼі на ˈйакʼі ˈпоминки / хоˈвали таˈкʼі буˈли ˈлʼуди шо ˈнавʼітʼ не зˈнайут / де батʼˈки йіх поˈхованʼі і ўсʼо // (Хоменська В.Т., 1930 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На хрисˈтини нуу йе ну так йак ми з ˈтейі стуруˈни бˈлижче до Мулˈдавʼійі то там у нас таˈкʼі траˈдиційі поˈдʼібнʼі до йак в Мулˈдавʼійі / ў нас йе нанашˈки // і от нанашˈки коˈли ти удˈружуйесʼ:а воˈни ў ˈтебе іˈдут за сˈвʼідка // цʼі нанашˈки це ˈпара лʼуˈдеі йаˈкʼі тоˈбʼі ˈсаме близʼˈких / це мʼіг ˈбути ˈрʼідниї сˈтаршиї брат з друˈжинойу чи це ˈрʼідна сестˈра / йакˈшо ў тебе таˈких не ˈмайе ˈрʼідних зˈначит це ˈможе ˈбути ˈрʼідна твоˈйа ˈtʼітка / та це ˈмайе ˈбути ˈпара лʼуˈдеї одˈружених // вни це назиˈвалисʼа нанашˈки / і воˈни йе нанашˈками при вʼіˈсʼілʼі твоˈйему і ˈтакже воˈно йакˈшо ў ˈтебе ˈродицʼ:а уже диˈтина / то цʼі ж ˈсамʼі ˈлʼуди нанашˈки йе хрешˈченими твоˈйейі диˈтини // оцʼі ˈлʼуди йаˈкʼі ˈсами йаˈких це йакшˈчо ˈдажи ў ˈкогосʼ ну не ˈмайе там ˈрʼідного бˈрата сˈтаршого чи там ˈменʼшиї ў роˈдинʼі йаˈкиі ше не одˈружениї / ше ˈможна буˈло напˈриклад ти ˈможеш суˈбʼі десʼ поˈзичити чолоˈвʼіка / ну йак запоˈзичити ˈцʼого наˈнашка / шоб вʼін туˈбʼі звʼінˈчаў сˈтаршого бˈрата чи сестˈру / но заˈзвичаї бˈрали ˈпару лʼуˈдеї // ну цʼі ˈпара лʼуˈдеї staˈйут хрешˈченими батʼˈками твуˈйіх дʼіˈтеї // а йак роˈбили хрисˈтини цʼі нанашˈки сиˈдʼіли у ˈцентрʼі ˈцʼого свʼаткуˈванʼ:а // йім пикˈли ˈпару калаˈчʼіў ˈбʼілʼших / а ше поˈмʼімо цих наˈнашкʼіў ти маў соˈбʼі / ў нас по траˈдицʼійі ў сеˈлʼі ти маў собʼі набиˈрати коˈго ти ˈхочиш // свуˈйіх браˈtʼіу / сесˈтер суˈсʼідʼіў / знаˈйомих мʼіг ти пˈросто захˈtʼіў і добиˈраў суˈбʼі куˈмʼіў // таˈких куˈмʼіў буˈло баˈгато на хрисˈтинах і цим куˈмам / йа теˈбе пˈрошу за ˈкума // і цʼа лʼуˈдина йаˈка їшˈла за ˈкума то цʼа лʼуˈдина ўже зˈнала / шо йій даˈдут ˈпару калаˈчʼіў // ну цим наношˈкам

йа|к’і те|бе в’ін|чали бу|ли |б’іш’і кала|ч’і |пара кала|ч’іў / то во|ни си|д’іли у |центр’і на хрес|тинах // то ц’і д|руг’і зап|рошували за ку|м’іў да|вали у|же |мен’ш’і кала|ч’і на |розм’ір |форми о|бичнойі йа|киі пек|ли хл’іб та|ку д’і|аметром / і во|ни ўже де хто си|д’іў // ў |центр’і си|д’іли ц’і нанаш|ки // і во|ни ўже з|нали шо їдут на хрис|тини і ў к’ін|ц’і хрис|тин да|йут ц’і кала|ч’і / і во|ни |мали поло|жити на ц’і кала|ч’і так нази|вайема к|рижма / мог|ли поло|жити пода|рунок цій за |кого ро|билис’а хрис|тини // (Городенська Н. М., 1960 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

Буў та|киї з|вичаї да|вати ии за |д’іток хл’іб // ро|били хрис|тини / про|сили ку|м’іў / пик|ли ии ка|лачики у|четверо / спл’і|тали і це їшли про|сити за ку|м’іў // за ку|ми по|вин:а бу|ла їти про|сити |бабка ку|м’іў // не |мама д’і|теї / а |бабка / |бабка д’і|теї їшла про|сити за ку|м’іў // ку|ми |мали |дати |бабц’і ии хто с|к’іки поба|жайе г|рошиї / це з|валос’а / да|йу |бабці’ на |капц’і / за то шо во|на прин…при|ходила про|сити за |кума мне чи за ку|му / |бабц’і на |капц’і // а ўже ии йак ро|били хрис|тини / хрис|тини ро|били з |музикойу / при|ходили ии |родич’і / при|ходили ку|м’і // ку|мам да|вали хл’іб за |д’іток / |вип’ічин’і у|вос’миро / так бу|ло ўже рос|казано / то т|реба бу|ло за д’іток в’і|д:ати у|вос’миро // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл’іп пе|и|к|ли обе|и|кно|вениї // і на хрес|тини |тоже кола|ч’і пе|и|к|ли бо тре ку|мам розда|вати кола|ч’і // тиї так хл’іп пе|и|к|ли // смач|ниї хл’іп с |п’еца / а по|тому ўс’і при|ход’ат’ і |робл’ат’ кола|ч’і // ру|ками ка|чайут’ |т’істо // с|к’іл’ки ку|м’іў с|к’іл’ки |треба напе|и|к|ти кола|ч’іў // (Васютинська М.П., 1939 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл.).

На хрис|тини в основн|ом / кала|ч’і / та кала|ч’і шоб новона|роджена ди|тина заўж|ш|ди бу|ла з х|л’ібом та завш|ж|ди бу|ла с х|л’ібом // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с.Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На хре|и|с|тини |тоже кола|ч’і пе|и|к|ли дл’а д’і|теї шоб да|вали нанаш|кам / ку|мам / ўс’ім // кола|ч’і пе|и|к|ли у |вос’мero і ше |б’іл’ш’і // |бабушка |наша ўс’о пе|и|к|ла // (Пройдисвіт Н.Р., 1933 р.н., м. Ямпіль, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хре[и]с[ь]тини пе[и]к[ь]ли кала[ь]ч’і // кала[ь]ч’і бу[ь]ли з[ь]добн’і / со[ь]лодк’і / перепл[ь]етен’і ко[ь]сойу ў чо[ь]тири / а то і ў пйат’ чи ў ш’іс’т’ [ь]нав’іт’ / ў ко[ь]су та[ь]ку // з[ь]верху прикра[ь]шали та[ь]кож лис[ь]точками / кв’іто[ь]чками // з[ь]машчували йаї[ь]цем шоб во[ь]ни блис[ь]т’іли ц’і кала[ь]ч’і // на хре[и]с[ь]тини пе[и]к[ь]ли та[ь]к’і // (Ягніцька Г.Т., 1950 р., м. Ямпіль, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Н’е на хрис[ь]тини пи[ь]чут [ь]гарн’і кола[ь]ч’і / а ц’і та[ь]к’і прос[ь]т’і кола[ь]ч’і то ни [ь]можна / йіх пи[ь]чут на о[ь]б’іди / [ь]робл’ат о[ь]б’іди і то [ь]лехк’і / а на хрис[ь]тини [ь]гарн’і кола[ь]ч’і шоб ви ку[ь]мам [ь]дали // йе ку[ь]мам да[ь]йут за д[ь]войе д’і[ь]теї / а йак прику[ь]мам / то по [ь]пар’і / а[ь]ле ўс’ім йід[ь]нак’і кола[ь]ч’і // йа ни з[ь]найу йак [ь]зара йа ни с[ь]кажу / то прику[ь]ма ни ку[ь]ма бо[ь]даї ма[ь]лен’киї чи пла[ь]точок чи рушни[ь]чок накри[ь]вали / а т’і ку[ь]ми / то ку[ь]ми ўже кла[ь]дут г[ь]рош’і / ўже ну скла[ь]дайуц’а шо ку[ь]пуйут // от [ь]Над’а мо[ь]йа ро[ь]била хрис[ь]тини / то йа там с с[ь]вахойу с[ь]войу кола[ь]ч’і пик[ь]ли / кара[ь]вайі / т’і хрус[ь]ти ва[ь]рила / п[ь]р’ан’іки ц’і п[ь]р’існ’і пик[ь]ли / то йа ўже там ўс’о ў [ь]нейі ўже гуту[ь]вала / а та[ь]ко ў л’у[ь]деї йе / то йе шо йа ў [ь]себе го[ь]туйус’ // прийш[ь]ли [ь]гост’і ми ни [ь]майем йак // ну то да[ь]ваї шо т[ь]реба і [ь]даїте [ь]ж’інку тиї йа [ь]буду ў [ь]себе ро[ь]бити // тиї во[ь]ни да[ь]йут хрус[ь]ти ва[ь]рити на о[ь]л’ійі // (Данилюк Л.М., 1928 р.н., с. Буша, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На хрес[ь]тини кала[ь]ч’і пек[ь]ли / да[ь]вали ку[ь]мам кала[ь]ч’і // – *Розкажіть, як Ви пекли калачі?* – Ну йак же / йа то[ь]д’і на ву[ь]д’і розчи[ь]н’али // і ме[ь]н’і во[ь]ни ї н[ь]равилис’а і [ь]добр’і бу[ь]ли / д[ь]р’іжчоў с[ь]к’іко т[ь]реба / а[ь]ли розчи[ь]н’ала / то д[ь]р’іжч’іў [ь]пачку ўсе ки[ь]дала / ма[ь]лен’ку [ь]пачичку д[ь]р’іжч’іў // [ь]кину на во[ь]дичку / во[ь]ни п’і[ь]д’ійдут’ / теп[ь]лен’ку / а йа то[ь]д’і му[ь]кички тиї зако[ь]лот’у йо[ь]го / тиї то ўже [ь]т’істичко / шо ўже п’ід’іїш[ь]ло / ўже [ь]виросло с [ь]тойі каст[ь]рул’ки ўже / то це з[ь]начит’ ўс’о / шо ўже т[ь]реба розчи[ь]н’ати / т’аї так розчи[ь]н’али // а ка[ь]лач / [ь]робл’ат’с’а у д[ь]войе / а хоч шоб г[ь]рубиї ка[ь]лач буў то так [ь]косу / три [ь]коски п[ь]лели / а [ь]п’ісл’а ўже [ь]обруч / ўп[ь]лела тиї в’ід[ь]р’ізала / прис[ь]кала / а там йак не [ь]хочеш то у во[ь]дичку нама[ь]ч’аї та[ь]ко / таї во[ь]но в’ідс[ь]тало // (Чернега М. Ю., 1939 р.н, с. Жабокрич, Крижопільський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Кола[ь]ч’і // е-е ў[ь]шестеро ко[ь]лач [ь]робиц’:а / хл’іп прос[ь]тиї а кола[ь]ч’і пи[ь]клис’а це йак ку[ь]мам да[ь]ваўс’а хл’іп / то це шо ў[ь]шестеро пи[ь]клис’а чи у [ь]вос’меро / ў[ь]шестиро ў[ь]род’і хл’іп [ь]п’ікс’а да / кола[ь]ч’і ку[ь]мам / н’е ку[ь]мам пи[ь]клис’а у [ь]вос’меро а [ь]прикумам ў[ь]шестеро / це ку[ь]лис’ так бу[ь]ло ў [ь]даўн’і [ь]даўн’і [ь]даўн’і ча[ь]си / а [ь]зара ўс’ім і[ь]накиї а ку[ь]лис’ так бу[ь]ло шо

йак / хто їде за куˈму ˈтому ˈвосʼмеро коˈлач а ˈприкумам так шо тʼі шо ўсʼі ˈлʼуди йаˈкʼі буˈли на хрисˈтинах йім уˈсʼім даˈвали колаˈчʼі // (Баран Л.В., 1951 р.н., сел. Тростянець, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На хрисˈтини / тʼі шо ˈлʼудʼам даˈвали чи тʼі шо суˈбʼі суˈбʼі проˈстиї пиˈчеш хлʼіп суˈбʼі просˈтиї о йак туˈбʼі / ниˈно замʼіˈсили / а ˈлʼудʼам ˈтожи вʼін таˈки ˈсамиї но ну ˈменчʼі буˈханки ˈменшʼі буˈханки тоˈму здоˈровʼі а то ˈменчʼі // (Маценко М.П., 1936 р.н., сел. Тростянець, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На хресˈтини ˈтреба їти с ˈхлʼібом / ў хлʼіп ˈкласти ˈкришечку ˈсолʼі // (Суровець Н.М., 1935 р.н., с. Лугова, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На хресˈтини пекˈли / калаˈчʼі і роздаˈвали тиˈ калаˈчʼі коˈли ўже / е… / хресˈтини / и… / даˈвали куˈмам даˈвали / коˈли куˈми даˈвали йім ˈпару калаˈчʼіў шоб ˈдʼіти буˈли ў ˈпарʼі // хрешˈчениї шоб буў у ˈпарʼі / даˈвали ˈпару калаˈчʼіў / о / калаˈчʼі кˈлали ˈпару кˈвʼі буˈкет квʼіˈток шо два буˈкети квʼіˈток // роздаˈвали це куˈмам // шо на хресˈтини їшли обўйазˈково їшли на хресˈтини з хˈлʼібом / шоб ў диˈтини буў ˈбуло шˈчастʼа і ўсʼо шоб буˈло ў жиˈтʼ:і ˈгарно / шоб жиˈтʼ:а скˈлалосʼа ˈгарно / шоб заўжˈди буў ў ˈхатʼі хлʼіб // (Костенко Р.В., 1953 р.н., с. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

А на хриᵉсˈтини пикˈли калаˈчʼі / тоˈго шо йакˈшо диˈтину хрисˈтили / там йе куˈми і ˈпʼісляˈ ˈтого куˈмам / так йак даˈруйут / кˈвʼіточку там і / і каˈлач а ўже / ўже тʼі батʼˈки / батʼˈки даˈруйут каˈлач і кˈвʼіточку а куˈми киˈдайут гˈрошʼі на калаˈчʼі // (Гафтонюк М.Г., 1946 р.н., с. Демівка, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А на хрисˈтини пикˈли калаˈчʼі роздаˈвали куˈмам // похˈристʼадᵀ диˈтину таї тоˈдʼі / сʼіˈдайут / сʼіˈдайут за стʼіл // йак це йа ˈхочу скаˈзати поˈйісти а тоˈдʼі роздаˈйут куˈмам калаˈчʼі по два калаˈчʼі зˈйазанʼі зˈйазанʼі чирˈвонойу ˈлʼенточкойу і / і таˈкʼіǐ / буˈкетик шоб там обʼіˈзатʼілʼно буˈла каˈлина / і / каˈлина і барˈвʼінок / та ǐ це даˈйут с тим / калаˈчʼі це на хрисˈтини / а хлʼіп чик таˈкиї / таˈкиї соˈбʼі / обикноˈвен:иї добаўˈлʼайут шо ˈтамки / таˈкиˈї йак / йак на ˈбудниї денʼ // да // (Соколова Г.Т., 1944 р.н., с. Демівка, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

6.6. ЯКІ СПЕЦІАЛЬНІ ХЛІБИ ПЕКЛИ НА ВЕСІЛЛЯ?

Коро'ваї ве'ликий да / з'добний з 'б'ілого 'т'іста коро'ваї / − *І хто його випікавав?* − Ко'ли с'вад'ба їде в'ін ле'жит' на с'тол'і / а ко'ли с'вад'ба кон'чиц'а коро'ваї 'каже 'їд'іт' іди / бо коро'ваї 'р'іжут' розда'йут' і коро'ваї 'родичам розда'йут' / 'р'іжут' коро'ваї 'р'іже мар'шалок і розда'йе ў'с'ім 'родичам цеї коро'ваї / тре роз'йісти моло'диї прий'шоў з корова'йом // це моло'диї при'ходит' із коро'вайем і ў с'вад'бу гу'л'айут //а прик'ін'ц'і 'р'іжут' розда'йут' 'родичам да / бо 'каже ти п'іш'ла до'дому // ше н'е ше коро'ваї не ў'з'ала да / ше коро'ваї не 'дали / ше 'кожна че'кайе / шоб 'дали коро'ваї *// − А хто пече цей коровай*? − Ну 'ранше пек'ли са'м'і ў пе'ч'і / 'пал'ат да коро'ваї на 'деко таї п'і'чут' / ни куп'л'али св'ії // коро'ваї 'тоже 'убраниї 'гарно // 'т'істом так 'т'істом кв'іт'ки та'к'і 'робл'ат / ў'м'іли 'л'уди ўсе 'таки / а коро'ваї чима'лиї та'киї к'руглиї і с'таўл'ат йо'го на сто'л'і да / с'таўл'ат' з 'вишн'і ну йак ги'л'аку чи йа с'кажу так / і ўб'ране во'но ў коро'ваї / і ўст'ромл'ане а для чого не знаєте? а ну то'д'і коро'ваї 'р'іжут' / розда'йут' гил'ʼце / нази'вайец'а гил'ʼце по ко'лишн'ому / шо 'каже коро'ваї п'іш'ли з коро'вайок і гил'ʼце по'несли моло'диї / о це йа з'найу // − *Павлино Павлівно, скажіть, будь ласка, який вид хлібних виробів печуть на весілля, крім короваю, як вони називаються?* − 'Шишки / шиш'ки 'каже да'йут' / коро'ваї / шиш'ки розда'йут' пе'чут' шиш'ки це по ко'лишн'ому і розда'йут / ко'ли 'л'уди ўже 'їдут' до'дому роз'ход'ат'с'а ўже с'вад'бу в'ідгу'л'али / і 'р'іжут' коро'ваї розда'йут'/ і ше йе шиш'ки 'тоже розда'йуц'а це по ко'лишн'ому // *−А що таке ця шишка?* − Булоч'ки / булоч'ки та'к'і розда'йут' *//* (Блага П.П., 1932 р.н., с. Медведівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Шо 'знайу про коро'ваї а'ле[и] / шо з'найу / то рос'кажу йак ў нас бу'ло ко'лис' // коро'ваї о'це друш'ки хо'дили про'сили на ве[и]'с'іл':а / а коро'ваїниц'і хо'дили про'сили на коро'ваї // а за коро'ваїниц' бра'ли ж'і'нок моло'дих / т'і'л'ки ве'селих і нева'г'ітних і йа'к'і 'добре 'жили з чоло'в'іками / ў йа'ких бу'ла хо'роша с'і'мйа // цих ж'і'нок б'рали за коро'ваїниц' / ну ка'н'ешно 'родич'іў б'рали // коро'ваїниц'і хо'дили так 'само 'друшки / ўпе'ред д'рушки прої'дут' про'с'ат на ве[и]'с'іл':а / а по'том по цих са'мих ха'тах по ро'дичах їдут' коро'ваїниц'і / то коро'ваїниц'і ўже ни церемо'нилис' / коро'ваїниц'і шу'кали ў г'н'іздах 'йайц'а заби'рали і

му'ку про'сили на коро'ваї і 'цукор / 'опшим коро'ваїниц'і ўже хо'дили з таки'ми 'шутками / з та'ким ў'с'аким мог'ли і 'курку ўк'расти / п'і'ти на 'с'ідало шоб шоб бу'ло оце йа з'найу / шо у нас ро'били // ну / а по'том вип'і'кали коро'ваї з шиш'ками // по'том на дру'гиї ден' ц'і шиш'ки розда'вали о / а коро'ваї йак ви'п'ікли / то з'разу йо'го ло'жили на 'ст'іл на по'кут'а / а по'том в'ін збер'і'гаўс'а на'в'ерно до ве[и]с'іл':а / а по'том 'п'іс'л'а ве[и]с'іл':а ўже йак 'л'уди роз'ходилис' то ўс'іх обдару'вали коро'вайем / розр'і'зали йо'го і ўс'ім да'вали по ку'сочку коро'вайу // о'це ўс'о шо йа зна'йу // (Шутова Л.Я., 1942 р.н., с. Бродецьке, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На ве'с'іл'а пе'ред тим йак пик'ти коро'ваї / м'і'сити коро'ваї / то пик'ли 'шишки / нази'валис'а 'шишки / л'і'пили з 'т'іста з 'б'ілого 'т'іста та'к'і ну 'шишечки / та'к'і ну 'шишечками хл'іп *(сміється) //* пик'ли хл'іп на хл'іп на ц'і 'шишки на 'шишки 'перед ве'с'іл'ам / зби'ралис'а ж'ін'ки на 'шишки на коро'ваї і на ж'інк / на 'шишки / а 'пот'ім ши пик'ли коро'ваї // йак м'і'сили коро'ваї т'реба бу'ло на коро'ваї / на коро'ваї 'треба бу'ло ше шоб коро'ваї м'і'сили ж'ін'ки йа'к'і е 'добре 'жили ўс'і з чоло'в'іками / не ў'дови от не од'і'нок'і о ў 'кого 'добра с'ім'йа // і вироб'л'али коро'ваї і ши 'тоже з 'т'іста вироб'л'али 'шишками ўби'рали цеї коро'ваї / (Плахотнюк П.Я., 1950 р.н., с.Городище, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Так 'само зби'райуц'а коро'ваїниц'і 'вечир'і / коро'ваїниц'і с'тарш'і нази'вайуц'а йа'к'і 'м'ісат' коро'ваї / а коро'ваї 'м'ісат' чо'тири ча'са / м'і'сили 'колис' коро'ваїниц'і с'тарш'і / т'реба чо'тири ча'са м'і'сити коро'ваї / це во'ни пере'в'азуйуц'а хуст'ками і це сп'і'вайут / бу'ли та'к'і та'к'і п'іс'н'і сп'і'ц'ал'но дл'а коро'вайу / і м'і'сили цеї коро'ваї чи'тири ча'са / шоб 'добре 'вим'ісити цеї коро'ваї / а 'пот'ім коро'ваїниц'і / ст'іл ве'ликиї / сто'ли і за'ход'ат ўс'і ц'і коро'ваїниц'і за цеї ст'іл і почи'найут вироб'л'ати коро'ваї / коро'ваї цеї вироб'л'айут / 'мали 'т'іл'ки п'раво ж'ін'ки йакі 'мали чоло'в'ік'іў / вироб'л'ати / а 'ж'інка йа'ка ўдо'ва чи ни 'мала / шос чи 'може шос розлу'чилас'а /чи шо то во'на не 'мала п'рава вироб'л'ати коро'ваї / ну так бу'ло заве...запрете'но вироб'л'али цеї коро'ваї йак ўже сп'і'вали п'і'сен' / дл'а йак вироб'л'али цеї коро'ваї / а 'пот'ім ўже 'виробили цеї коро'ваї / 'кухарка ...са'жайе ў п'іч цеї коро'ваї / об'і'зат'іл'но т'реба шоб ў п'і'ч'і це в'ін 'п'ікса / і в'ін пе'чец'а 'тоже чо'тири ча'са пе'чец'а / бо коро'ваї сам здо'ровиї / а не о'дин 'робл'ат / а два коро'вайі 'робл'ат / бо т'реба о'дин коро'ваї / т'реба до 'н'ого 'нести чи до 'нейі там йак там / а о'дин коро'ваї на пере'п'іў ў'дома оста'йец'а /

і... а ше вироб'л'али / кач'ки нази'вайуц'а / так'і кач'ки п'росто вироб'л'али / і це 'кажд'ій коро'ваїниц'і йа'ка вироб'л'ала коро'ваї да'вали по'дарок цеї / ц'у 'качку / 'пот'ім садо'вили йіх ве'черати / ну йак ше 'т'іки з'робл'ат коро'ваї ўже 'вил'іпл'ат / то ўс'ім 'мили 'руки ў од'н'ій 'мисц'і і ц'у 'воду ви'носили / 'разом ўс'і мис'ки / ви'лику с'тавили / во'ди ту'ди нали'вали по'мили ўс'і коро'ваїниц'і 'руки / і ви'носили сп'і'вали і ви'носили ц'у 'воду / вили'вали на дв'ір 'разом ўс'і коро'ваїниц'і це такиї о'бичаї / спе'чец'а цеї коро'ваї / н'і ше йак зро'били / зро'били коро'ваї / 'вил'іпили цеї коро'ваї / то то'д'і с'тароста о'дин і д'ругиї ста'йут о'дин з од'нойі сторо'ни ў 'хат'і / а д'ругиї з д'ругойі і благослоў'л'айут / шоб цеї коро'ваї ну ўпих'нути ў п'іч / шоб в'ін ў'п'ікс'а благосло'вити / шоб ў'давс'а / та'киї о'бичаї буў шоб об'і'зат'іл'но старос'ти благослоў'л'али // (Зелінська Г.М., 1944 р.н., с. Городище, Літинський р-н, Вінницька обл.).

Та'ких / шо 'майут' чоло'в'ік'іў / 'гарно жи'йут / то та'к'і ж'ін'ки 'можна б'рати ї та'к'і по'вин':і ро'бити коро'ваї / рожчи'н'ати ўс'о // а йа'к'і с'варац'а / то тих не тре // хаї бу'дут во'ни / но 'коло коро'ваїу не т'реба йіх // рожчи'нили / то'д'і зам'і'сили дв'і / йа ї ше йа'кас' 'ж'іночка зо м'нойу двох / і ту'ди пок'лали по йа'йечков'і до 'купки // с'у'ди / но ше не пок'лали // ше ту'ди 'масло / ше ту'ди но ўс'о пахно'т'ен'йа ту'ди да'йемо / ўс'о / ўс'о / ўс'о // а то'д'і ўже ше то'д'і йа'йечки ї зро'били йо'го ўже круг'лесен'к'ій / 'гарни'ї / поло'жили ў 'миску / ў йа'к'ій п'ік'тис'а бу'де / бо ў 'деков'і во'на не 'виїде / так в'ін чос' не та'к'ій бу'вайе / 'лопайе / а ў 'мис'ц'і здо'ров'ії то в'ін не 'майе ку'ди так роз'лазитис'а // ї на 'н'ого кв'іточ'ки // та 'роби те / а та 'роби те / а та 'робит' / но ў 'самиї пе'р'ід йід'ну к'в'ітку 'робит' ў сере'дину // а то'д'і дв'і го^{у}'лубки та'ко / ш'тир'і / ї с'у'ди / ї с'у'ди 'коло кв'і'ток // а то'д'і ўже хто шо з'найе / те 'роби ї кла'де / ї кла'де / ї кла'де ота'ко ў р'ад // а то'д'і в'ін ше йак 'виросте / ди'тино / теї та'киї коро'ваї // – *Чим прикрашали коровай?* – Ну / ўс'о з 'ц'ого 'т'іста ро'били // та'киї ўже / шоб 'дз'обани'ї та'ки'ї / йак це о'з'о / так з'іроч'ки ц'і / то та'ко на коро'ваїов'і то бу'ло шоб // та'ко к'ладут на 'н'ого ше / ўже ж зро'били коро'ваї і на 'н'ому ўс'о гобк'лали ўже 'гарно // а то'д'і ше на 'н'ого кла'дут на т'і кв'іточ'ки ше та'к'і 'сам'і / ше д'руг'і / теї в'ін ўже таки'гої рос'те // а то'д'і ўже та ї ота'ке / 'сахар / 'масло / 'йайц'а ў'били // а то'д'і ўже / йак в'і'с'іл'а кон'чайец'а ў'вечер'і / то то'д'і коро'ваї заби'райут // по'р'ізали йо'го ї ше йе там на'р'іжут / бо ве'лика ро'дина / то т'реба зо д'войі / зо т'ройі ше пик'ти / по ку'сочку не да'сиш / бо т'реба чут' 'б'іше

// і на таˈр’ілочку / пˈросимо на госˈтинец’ // а воˈни гˈрош’і // – *Що печуть на весілля?* – Ну / калаˈч’і то пеˈчут // ўпеˈр’ід ше пеˈчут калаˈч’і / бо з калаˈчами їде проˈсити на в’іˈс’іл’а // ну / і ше калаˈч’і пеˈчут про ў˅с’акиї сˈлучаї / а ўдруг хтос’ приˈйіхаў // а поˈтом ўже тоˈд’і пиˈчут пˈрамо на в’іˈс’іл’а // пир’іжˈки ˈпичут // то йе з ˈйаблуками і з ˈкашойу гˈречанойу до пеˈчен’йа / з ˈйаблуками до колоˈтухи / тоˈд’і ˈдаже ˈдобре // тоˈд’і не ˈбуло оˈцих от ˈвидум’іў / шо ˈзара / шо аж с’т’іл гˈнец’а і ше кˈладут / і ше кˈладут // і шишˈки ше пикˈли // це шишˈки пикˈли і роздаˈвали тим ж’інˈкам / йаˈк’ і роˈбили короˈваї / бо / напр’іˈм’ер / нас дв’і м’іˈсило / а роˈбити короˈваї / то багаˈтен’ко // (Пастушенко М.А., 1922 р.н., с. Малинівка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2015 р.).

Ну / це коˈлис’ ўс’іґда пикˈли короˈваї в суˈботу // ў суˈботу приˈходили / зˈнач’іт’ / бˈрали короˈваїниц’іў таˈких / хто ў ˈпар’і ˈгарно жиˈве // беˈрут дв’і короˈваїниц’і / воˈни рожчиˈн’айут удˈвох // йіх вˈйажи ˈмама / так ˈсами ў моло˅дого і моло˅дойі ўˈйажи своˈйі / а та своˈйі короˈваїниц’і хустˈками // воˈни рожчиˈн’айут тоˈд’і гоб’ідˈв’і / воˈни ˈм’іс’ат / а поˈтом ўже виробˈл’айут / то ўже ˈб’іши ж’іˈнок сˈходиц’:а / но ˈтожи / шо жиˈвут у ˈпарах // і виробˈл’айут цеї короˈваї / ˈгарно сп’іˈвайут // поˈтом сват помиˈло / шо вигорˈтайе п’іч / і вигорˈтайут п’іч / саˈдоўл’ат ў п’іч короˈваї // ˈшишки таˈк’і ˈтожи пиˈчут короˈваїниц’і ˈкажн’і / тоˈд’і це ц’і ˈшишки ўстаўˈл’айут ў п’іч / вип’іˈкайут йіх // д’іўˈчата ўже ц’і / ну / короˈваїниц’і / с’аˈджайут веˈчерайут / сп’іˈвайут ˈдужи ˈгарно // ну / ˈдужи ˈгарно / ˈгарно буˈло / а ˈзара то ж ўже ж ни так // (Шпонарська Н.Л., 1945 р.н., с. Малинівка, Літинський р-н, Вінницька обл.,2015 р.).

Бо ў ˈпйатниц’у чи чеᵘˈтвер пеᵘˈкли короˈваї // ў сеᵘˈредину ў короˈваї лоˈжили ˈгрош’і на дно м’іˈлк’і / шкарˈлупи з йаˈйец’ / потоˈму шо ˈйайц’а це наˈроджен’:а ˈсв’іту і об’іˈзат’ілˀно лоˈжили ˈйайц’а сироˈв’і чи на дно йак ўже вироˈблˀали // до короˈвайу пригла˅шали свах обовйазˈково / шоб буˈли ˈтоже ˈгарн’і ˈпари / шоб ˈгарно проˈжили / шоб буˈло обоўйазˈково ˈпарне чиˈсло / наˈприклад / чоˈтири ˈм’іси / дв’і ˈм’ісе / дв’і од:ихайе // ˈмали ˈбути не роˈзведен’і / ˈгарно ˈжили / а йакшо ў них не ˈсклалос’а йіх не допуˈскали до короˈвайу / бо це св’аˈтиї хл’іб // ˈгарно ўкра˅шали / об’іˈзат’ілˀно ˈшишку роˈбили ˈзверху / йака ˈпот’ім вир’іˈзалас’а на веᵘˈс’іл’:і моло˅дим // ў н’у лоˈжили пшеᵘˈниц’у / каˈлину комиˈш’і заˈвйазували ў пуˈчок і це ўсе на веᵘˈс’іл’:і доста˅валос’ ˈімен:о моло˅дим // (Ткачук Г.П., 1946 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну ˈперед цим / це ўже ˈтижден’ йаˈке ў неˈд’іл’у сˈл’ідуйучу ˈмайе ˈбути веˈс’іл’:а / пеˈчут’ калаˈч’і / тˈреба проˈсили на виˈс’іл’:а обоўйасˈково с калаˈчем / ўсе веˈс’іл’:а в’ідбуˈвайец’:а з хˈл’ібом і з ˈБожим благосло̀в’ін’:ам / хˈл’і це / пˈросто ˈбуло / ўсе // ос’ пеˈчут’ калаˈч’і моло̀да вд’аˈгайіц’а беˈре дˈрушку сˈтаршу друˈжок ˈтоже/ подˈружки там ˈродич’і йе д’іўˈчата то кˈличут’ на / а хˈлопц’іў за боˈйар’іў кˈличут’// і воˈна беˈре дˈрушку дˈрушка беˈре ˈкошик калаˈч’іў і с ˈхати ў хату ˈход’ат’ на виˈс’іл’:а / проˈсили ˈтато ˈмама і йа вас пˈрошу на виˈс’іл’:а / тоˈд’і і тоˈд’і приˈход’те на виˈс’іл’:а / ўс’о / попроˈсили на виˈс’іл’:а і ў моло̀дого і ў моло̀дойі / і ос’ ўже там дес’ четˈвер ўже приˈход’ат’ сˈвашки роˈбити короˈваї тˈреба пеˈкти / тут ї сˈтароста прийˈшоў і сваˈхи приˈход’ат і ос’ воˈни сп’іˈвайут’

благосло̀ви ˈБоже і ˈбат’ко і ˈмати
сво̀йему диˈт’ат’і короˈваї розчиˈн’ати //

о / и / рошчиˈн’айут’ короˈваї / поˈтом короˈваї ўже п’ід’ійˈшоў / тˈреба м’іˈсити / тˈреба м’іˈсити т’і ж ˈсам’і сˈвашки короˈваїниц’і сп’іˈвайут’/

ої їшла йа та їна короˈваї /
назбиˈрала ў коˈробочку йаˈйец’ /
зˈдибали хˈлопц’і /
поˈбили ˈйайц’а ў коˈробц’і /
нароˈбили б’іˈди /
з чим же ж йа на короˈваї п’іˈду?

оˈце сп’іˈвайут’ тˈрич’і таˈки ўсе сˈп’івали по три ˈрази / тˈрич’і сп’іˈвайут’ отаˈку ˈп’існ’у / ну ўже короˈваї з’ійˈшоў / вироˈбл’айут’ короˈваї / сп’іˈвайут’ пеˈч’і / гоˈрит’ тˈреба нам напаˈлити / шоб ˈгарниї короˈваї ўˈдаўс’а/ сп’іˈвайут’ сˈвашки /

помеˈло сˈтаросто помеˈло /
шчоб твоˈйа бороˈда п’іч не меˈла /
бо не ˈбудеш помеˈла месˈти /
ˈбуде твоˈйа бороˈда п’іч месˈти //

а шчо таˈке помеˈло / це ну йак ˈв’іник ˈробиц’а / і це тре ˈбуло ˈвимести з ˈпеч’і шоб там не ˈбуло йеˈдинойі жаˈринки / шоб не приго̀ˈр’іў короˈваї / о / а сˈвашки сп’іˈвайут’ /

а п’іч ˈнаша та ї реˈгочец’а /
короˈвайу йіˈйі ˈхочец’а /
а пˈрип’ічок усм’іˈхайец’а /
короˈвайу дожиˈдайец’а //

ну благослови Боже і бат'ка і мат'ір своєму дит'ат'і короваї сажати / ў короваї виробл'али там на н'ому ўс'ак'і / ну хто йак ўм'іў шишеички ўс'ак'і кв'іточки ўсе / і кр'ім коровайу пеикли ішче паровиї калач / це так з ц'ого самого т'іста шо коровай / т'іл'ки в'ін буў мен'шиї / і на ц'ому паровому калачу повин:иї класти ў процес'і вис'іл':а паров'і ложки / це дв'і ложки / це молодому і молод'ії звйазували червонойу л'ентойу і клали на коровай / і свашки і старости дуже сл'ідкували шоб цих ложок н'іхто не ўкраў / шоб вони зберегл'ис'/ і шче м ц'і сам'і коровайниц'і робили з ц'ого самого т'іста робили шишки / а шо таке шишки / брали такиї кусок чи йак сказати / к'іл'кіст' т'іста / переги нали ос' так / і получалос'а тут голоўка наче т'істо / воно ж круглен'ке буде тут голоўка / а тут к'інц'і чи ножем йіх тако прор'ізали наче п'ірйачко / а тут де голоўка т'істо трошки потискали / робили дз'обика / а збок'іў ўкладали або перец' горошком або гречку / очки робили / оце називалос' ос' така шишка йак голуб була получайец'а / ц'і шишки це дл'а коровайниц' / і йак їшли коровайниц'і просити молодого на коровай / то вони брали с:обойу ц'і шишки / то вони приносили до молодого а ў молодого коровайниц'і давали своїі шишки м'ін'алис' шишками / т'і лишилис' там / а ц'і лишили тут / забрали с'уди / оце таке було // ну це ўже спекли коровай // – *А якщо коровай не вдався, що це означало?* – Ну казаи шо це не харашо / пекли другиї коровай/ казали шо це неидобре // – *Який на вигляд буў коровай, які на ньому були фігурки і що вони означали?* – А таке / такиї високиї / великиї буў / такиї / коровай рошчин'али ў д'іжц'і / д'іжка обоўйасково повин:а бути / і хл'іб ў ц'іі д'іж'ц'і рошчин'али / д'іжка повин:а бути або дубова або липова / б'іл'ше липова / бо липа лехка а дуб дуже важкиї / ц'а д'іжка накривалас'а зверха / кришка така була в'іко назівали / ц'а кришка тоже так само обручом об:ита і накривалас'а ц'а д'іжка / о / то це йак йак там ти сказала / то це / а / а на коровайі робили ўс'ак'і і качечки і голубчики так'і тоже мален'к'і ўс'ак'і і ц'і кв'іточки / р'ізн'і робили так'і узори на коровайі / р'ізн'і р'ізн'і // а шо там вони означали / оце таке було / ну коровай дуже сл'ідкували шоб це коровай буў гарниї добриї / м / а ўже ў'п'ікс'а це коровай то сп'івали зноў / благослови Боже і бат'ко і мати своїему дит'ат'і коровай вит'мати / вит'мали с печ'і ўже цеї коровай / о // (Фещук А.В., 1928 р.н., с. Нова Гребля, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2017 р.).

А короˈваї ў суˈботу пеˈчут короˈваї ў суˈботу / приˈходит йаˈк’і там ўже короˈваїниц’і йе / приˈход’ат короˈваїниц’і приˈнос’ат муˈки с:оˈбойу короˈваїниц’і приˈнос’ат ˈйайц’а приˈнос’ат ˈмасло / шо тˈреба ў цеї короˈваї дв’і короˈваїниц’і / аˈбо шˈтири короˈваїниц’і ˈм’іс’ат // і це ˈкожна це ўс’о приˈносит і таˈйут в суˈботу/ чаˈса оˈд’інацит’/ ˈранку аˈбо до дв’інацаˈти і це ˈм’іс’ат цеї короˈваї короˈваї ˈм’іс’ат / шˈтири чаˈса короˈваї ˈм’іс’ат ну ˈдуже ˈдоўго ˈм’іс’ат короˈваї / шоб в’ін п’ід руˈкойу п’ідˈходиў цеї короˈваї / а ˈпот’ім наˈпал’уйут п’іч / шоб п’іч наго̂ˈр’іла / ти зˈнайіш п’іч? Да / йе ў вас п’іч / неˈма // йе таˈке ˈсито з обруˈчом таˈко зˈробл’ане / беˈрут наклаˈдайут на сˈп’ід / и ˈт’істо на ˈт’істо клаˈдут / и два колосˈки ˈжита / і / гˈроши клаˈдут ˈколо ˈц’ого ˈколо наўхˈрест клаˈдут колосˈки і ˈколо цих колосˈк’іў гˈроши клаˈдут / і ˈпот’ім беˈрут ўже ˈт’істо баˈгато і клаˈдут туˈди йе ˈсито / і ˈпоті’м ўже виробˈл’айут ўˈс’аку ўˈс’ачину / хто шо ўˈм’ійе роˈбити / те ˈробе ˈробл’ат / о / ˈвиробили помасˈтили йаˈйцем так ˈсаме йаˈйцем поˈмасте ну це ˈт’іл’ки йідˈн’і ц’і короˈваїниц’і б’іл’ш туˈди н’іхˈто не коˈсайіц’а ˈтіл’ки і ˈдуже ˈгарно сп’іˈвайут // - *А якщо коровай не вдався, що це означає?* - Йак короˈваї не ўˈдаўс’а / то це зˈначит’ йаˈкас’ призˈнака йе / шо шос’ буˈде а йаˈка незˈв’есно / а йе таˈкиї короˈваї шо с ˈпеч’і ˈвит’агнути не ˈмона / таˈкиї ˈвир’іс // ми оˈзо / с цейуˈго ˈж’іночкойу де це п’ішˈла / ў Іл’ˈн’іц’ких м’іˈсили короˈваї / і то п’іч розбиˈрали да таˈко п’іч / то ˈцеглу вит’аˈгали ваˈлили ˈцеглу і вит’аˈгали короˈваї / бо не ˈмона буˈло ˈвит’агнути оˈце так / то це шо ўдаˈйец’а ˈдуже хараˈшо / о/ а так то/ а так ˈйісти гоˈтоўл’ат так йак на веи̯ˈс’іл’:а йа ж ˈкажу шо боршч ц’у/ пот’ім/ хоˈлодне/ вс’о веи̯ˈс’іл’:а проˈходит шеї ˈдобре веи̯ˈс’іл’:а проˈходит шо н’іˈйакойі н’і ˈбитви/ шо це шо н’іˈйакойі н’іхˈто не бˈйец’а н’і не сваˈриц’а н’ічо а йе таˈке веи̯ˈс’іл’:а шо і бˈйуц’а і да // (Ярошук Г.І., 1928 р.н., с. Нова Гребля, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2017 р.).

Ну пеи̯ˈкли короваˈйі пеи̯ˈкли на вес’іˈл’:а пеи̯ˈкли короваˈйі / йак ішˈли сˈватати ˈд’іўчину / то пеи̯ˈкли хл’іп таˈкиї веˈликиї ˈгарниї / ўже ˈб’іл’шиї таˈкиї хл’іп і з цим хˈл’ібом ішˈли до бат’ˈк’іў сˈватати ˈд’іўчину / ну так йа зˈнайу // (Кособуцька М.Т., 1938 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

За|ходили до |хати / |самиї пе|р’ід пи|талис’а гос|подар’іў чи пус|кайут’ до |хати // ви|ходиў |бат’ко |мати зап|рошували за|ходили до |хати / на ст’іл ло|жили хл’і|бину // ц’у хл’і|бину |д’іўчина по|вин:а / йак во|на з|годна |зам’іж йти / по|ви:на прий|н’ати / не з|годна / з|начит’ во|на гово|рила / шо йа х|л’іба не при|ймайу і вас не прий|майу // ше |перед тим йак до |хати сог|лас’ійе т|реба |дати // хл’іб це йак |кажут ў|с’ому голо|ва // ўсе |наше поко|л’ін’:а во|но по|в’азано з х|л’ібом / шоб ми не ро|били йа|к’і об|р’ади ўнас ўс’іг|да на |першому п|лан’і хл’іб // – *Розкажіть про коровай?* – Коро|ваї го|товили ўже на ве|с’іл’:а |саме // пек|ли коро|ваї |дома // ў |кожнойі ха|з’аїки бу|ла п’іч // х|ворми на коро|ваї бу|ли на се|ло ў од|нойі чи двох л’у|деї / пози|чали / дого|варувалис’а заўж|ди / то|му шо та|ке не бу|ло ў |кожного // го|товили коро|ваї / йак ска|зати / |мати ро|била о|пару / с|тавила йі|йі на |дейакиї час /а по|том при|ходили коро|ваїниц’і / йа|ких зап|рошувала моло|да // з му|койу обоўйас|ково їшли / з |йайц’ами // шоб ў |пар’і бу|ли коро|ваїниц’і // б|рали і приготоў|л’али ўс’о шо бу|ло дл’а коро|вайу / росчи|н’али на моло|ц’і / дода|вали |масло / чут’ о|л’ійі / об’і|зат’ел’но |пару с|топок го|р’ілики |лили // – *А навіщо лили цю горілку?* – Ну ц’а го|р’ілка йак звйа|зок т’іс|ниї з х|л’ібом / з поба|жан’:ам / шоб коро|ваї |добре р’іс // |п’ісл’а |ц’ого йак ли|ли / то в’ін |майе п|риўкус шо в’ін коро|ваї / |пахне ве|с’іл’:ам // м’і|сили коро|ваї / по|том |вим’ісили / в’ін п’ід|ходе / |т’істо ха|роше / ти|хен’ко шоб бу|ло / шоб не наш|кодили / шоб з’ій|шоў |гарно / укв’і|чали йо|го / ро|били йа|к’ії ў м’іс|цевост’і пташ|ки по коро|вайу / а |інших по сере|дин’і к|в’ітка / а там пташ|ки ў се|редину на дно ло|жили коп’ій|ки / г|рош’і / колос|ки |жита / а на верх ўже ц’а |роза // к|в’ітку ро|били / ц’у к|в’ітку с|тавили гил’|це / йак моло|диї п’ід час ве|с’іл’:а їшоў до моло|дойі / в’ін їшоў з гил’|цем і з корова|йом / а на г’іл’|це ро|били чо|тири к|в’ітки ве|ликих / то|д’і ст|ружки бу|ли / |жито приў|йазували і г|рош’і / то|ді руб|л’і бу|ли // с|тавили ў цеї ко|роваї / а ўже йак дару|вали коро|ваї / то вир’і|зали ц’у к|в’ітку аж до дна / ц’і г|рош’і і да|вали моло|дим / і вер|шок зри|вали з ц’ого г’іл’|ц’а // це з|начило шо це ну з|вичаї та|киї / |наче шоб моло|д’і |добре жи|ли / пон’і|мали од|не |одного / шоб цеї коро|ваї во|ни зйі|ли // то|д’і |р’ізали на ку|сочки бу|йари / с|тароста |р’ізали на ку|сочки / роз|носили |л’уд’ам / йа|к’і бу|ли зап|рошен’і на ве|с’іл’а // – *Які були заборони під час випікання короваю?* – Ко|ли коро|ваї вип’і|каўс’а / то |кухарка ўс’ім на|казувала / а|бо гово|рила / а|бо ў |хат’і / а|бо на дв’ір / шоб ме|н’і бу|ла |тиша // і д|вер’і бу|ли зак|рит’і / шоб |гарно коро|ваї з’ій|шоў / і ў пе|ч’і

ˈгарно сˈп’ікс’а / коˈли короˈваї ў пеˈч’і ˈгарно спеˈчец’а / зˈначит’ / ˈгарниї на вид і ўс’о / зˈначит’ ˈбуде ˈгарна ˈпара // ˈгарно ў ˈпар’і прожиˈвут’ моло ˈд’і / а коˈли йаˈк’іс’ буˈли / буˈли ж ˈт’іки шос’ та не уˈдачно / чи то ˈт’істо не так п’ід’ійшˈло / чи то п’іч шос’ п’ідвеˈла / ну це воˈно йак ˈкажут’ з приˈродойу звˈйазано буˈло // потˈр’іскалос’а ˈбуло / аˈбо приго ˈр’іў / або ше шо / то ˈл’уди ўˈже п’ідм’іˈчали / шо ˈбуде шос’ негаˈразди ˈбудут’ ў жиˈт’:і // – *Що робили коровайниці коли коровай буў в печі?* – Воˈни ж зам’іˈсили короˈваї / ˈвиробили йоˈго / а тоˈд’і заˈнесли до ˈпеч’і // там його староста приймаў / бо це ж такиї обичаї // кухарка ў п’іч ставила / а воˈни ˈп’ісл’а ˈц’ого поˈмили ˈд’іжу / де буў короˈваї // ˈп’ікс’а / а тоˈд’і хл’іб на веˈс’іл’:а ˈп’ікс’а // ˈт’іл’ки ў д’іжˈках і короˈваї так ˈсамо ў ˈд’іжц’і ˈп’ікс’а // поˈмили ˈруки ў ˈд’іжц’і і поˈнесли ˈводу до кˈлун’і // буў таˈкиї оˈбичаї // сп’іˈвали / приˈнесли ц’у ˈводу подиˈвилис’а йаˈке ˈм’ісце / виби ˈрали де роˈд’уче ˈдерево йе / туˈди ц’у ˈводу вилиˈвали / об’ійшˈли круˈгом кˈлун’і / сп’іˈвали / ми до кˈлун’і ˈводу поˈсили / ˈГоспода ˈБога проˈсили / роˈди ˈБоже ˈжито / роˈди ˈБоже пшеˈниц’у / роˈди ˈБоже сˈтоги / на чоˈтири ˈроги / цеї зˈвичаї озна ˈчаў шоб роˈдина ў зˈлагод’і і доброˈт’і прожиˈла // – *Які види хліба пекли на весілля?* – На веˈс’іл’:а пекˈли // йак пекˈли короˈваї ˈперед цим шишˈки пекˈли / тоˈму шо на короˈваї запˈрошували л’уˈдеї / оˈдин ден’ моло ˈда хоˈдила проˈсила дˈружок на веˈс’іл’:а / а на дˈругиї ден’ хоˈдила проˈсила на коˈроваї л’уˈдеї / і це ш хто приˈходиў тˈреба буˈло ˈкожному ˈдати ˈшишку / ˈвипечену з хˈл’іба // ˈтакож пекˈлис’а п’ід час короˈвайу із ˈц’ого ˈт’іста шишˈки // поˈвин’і до моло ˈдого чи моло ˈдойі заˈнести пом’іˈн’ати // короˈваїниц’і калаˈч’і пекˈли на веˈс’іл’а / пекˈли ше бо ш поˈдарки даˈвали / даˈрили бат’ˈк’іў хрешˈченого / ˈтата / ˈмаму / брат / сестˈра / ˈбабушка ˈд’едушка / даˈвали короˈваї / калаˈча / і хто маў купˈл’аў йаˈкиї подаˈрунок // ц’і хˈлопц’і / йаˈк’і буˈйари розˈносили // – *Як молода ходила просити на коровай, то з чим вона просила?* – Об’іˈзат’ел’но хоˈдила // проˈсила з каˈлачиками // пекˈлис’а / пекˈли каˈлачики / зˈдобн’і каˈлачики // до ˈматер’і хрешˈченойі / до ˈбат’ка хрешˈченого то з веˈликим калаˈчем заўˈйазаним ˈхусткойу / от воˈна заˈходила до ˈхати ўклоˈн’алас’а // пˈросимо на хл’іб на с’іл’ / на веˈс’іл’:а / проˈсили ˈтато / ˈмама пˈрошу йа // лоˈжили цеї каˈлач на ст’іл // це буў знак запˈрошен’:а на веˈс’іл:а // – *Як молодий йшов забирати молоду то з чим він йшов?* – На веˈс’іл’:і хл’іб // це круˈгом з хˈл’ібом / пˈрийти з хˈл’ібом / п’іˈти і з хˈл’ібом // приˈходиў моло ˈдиї до моло ˈдойі / і їшоў в’ін з дво ˈма бухан ˈц’ами хˈл’іба / заˈвинен’і ў ˈгарн’і кв’іˈчаст’і

хустˈки // тут йоˈго зустр’іˈчали ˈбат’ко й ˈмати // м’іˈн’али на св’ій хл’іб / а тоˈд’і ўже ўˈвечер’і з цим хˈл’ібом шо в’ін прийˈшоў / поˈвинен в’ін моло́ду забˈрати до ˈсебе // воˈна ˈтоже так ˈсамо приˈходила до них з хˈл’ібом // *Чи казали якісь слова коли обмінювались хлібом?* – Н’іˈчо пˈросто зв’іˈт:и сп’іˈвали / на доб́риден’ ˈтому / а хто ў ц’ому ˈдом’і / а зˈв’іци в’ітпов’іˈдали / здороˈвен’к’і ˈбули шо нас не заˈбули // і бат’ˈки в’іˈтайуц’а одˈне з ˈодним з нареˈченим / і м’іˈн’айут’с’а хˈл’ібом / зустр’іˈчайут’ // ст’іл накˈритиї / хл’іб / і хл’іб леˈжит’ // часˈтуйут’ хл’іб / гоˈр’ілка запˈрошуйут’ до ˈхати // (Хоменко А.І., 1949 р.н., с. Дружелюбівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

Обоўˈйазково / с чим воˈни їшˈли / з хˈл’ібом і буˈтилка / гоˈр’ілка // приˈходили / зˈразу заˈходили до ˈхати / зˈразу буˈли таˈк’і / дес’ тут куˈниц’а / кˈрасна д’іˈвиц’а / а ми їшˈли їшˈли даˈлеко / шоб воˈди наˈпитис’/ чи дасˈте // таˈк’і буˈли перегоˈвори / ну і шо / воˈни кˈлали хл’іб на ст’іл / а хаˈз’айц’і / йа так ˈпоўн’у каˈзали / шо хл’іб сваˈтиї прийˈмайемо / а госˈтеї не цуˈрайемос’ / ну тоˈд’і ўже садоˈвили за ст’іл / но хл’іб / цеї хл’іб розр’іˈзали за стоˈлом / зйіˈдали / лоˈмали // сˈватан’а це буˈла пˈйатниц’а / ˈт’іл’ки ў пˈйатниц’у / і ў пˈйатниц’у моло́духа ўйаˈзала рушниˈки сˈтаростам / а суˈбота ўже начиˈналос’а // на ˈвеч’ір сˈходилис’ на короˈваї короˈваїниц’і хоˈдила моло́духа по сеˈл’і з друж́ками проˈсила і хоˈдила короˈваїниц’і / проˈсити на короˈваї моло́духа / хоˈдила з калаˈчами / поˈтом ўже попроˈсили на коˈроваї ˈл’уди // ўже ˈвеч’ір сˈтали сˈходитис’ на короˈваї // на короˈваї їшли таˈко ˈйакби ˈб’іл’ше ˈж’інки // воˈни їшˈли ˈпарами // ˈл’уди ˈнесли муˈку / ˈйайц’а ў ˈхусц’і // з цим обоўйазˈково // з цим поˈвин:а їти на короˈваї // – *Кого запрошували випікати коровай?* – Ўже запˈрошували своˈйіх / ну йа зˈнайу там / сесˈтер / т’іˈток / ў ˈкого йаˈка р’ід́н’а // йак н’е / то там ц’і суˈс’іди / хто йак бˈлишчиї бˈрали // тоˈд’і по д’в’і / чоˈтири / не ˈб’іл’ше бˈрали // розˈведених ўдоˈвиц’ не доˈпускали до короˈвайу // – *Чи знаєте ви пісні які співали коровайниці?* – На короˈваї ішˈла коˈробку йаˈйец’ несˈла переˈдибали хˈлопц’і переˈбили ˈйайц’а ў коˈробц’і наˈробили ˈмен’і ˈб’іду з чим йа на короˈваї ˈп’іду // короˈвайу ˈгайу / йа по ˈтоб’і гˈрайу / ˈчорними оˈчен’ками / ˈб’ілими руˈчин’ками // зроˈбили ми ˈд’ілоаж нам чоˈло ўпˈр’ілоˈ // ви на ˈБога гˈл’ан’те нам гоˈр’ілки ˈдайте / отаˈкойі солоˈден’койі / йак дл’а ˈмене моло́ден’койі / отаˈкойі окоˈвитойі / йак дл’а ˈмене прац’оˈвитойі // ˈнаша п’іч реˈгоче / короˈвайу ˈхоче / а пˈрип’ічок посм’іˈхайеца / короˈвайу спод’іˈвайец’а // тоˈд’і ˈвиробили ўже цеї короˈваї / прикˈрасили йоˈго / тоˈд’і ўже запˈрошували

// йак ў моло|духи ўже д|ружба нази|ваўс’а / |д’ад’ко / а йак ў молоди|ка / то с|тароста // от в’ін ро|биў та|кого ко|н’а / |палка ве|лика ну і йак то з со|ломи / чи з чо|го там / по|мело та|ке // і сп’і|вали йо|му коро|ваїниц’і / поме|ло / поме|ло / д|ружбен’ко поме|ло / шоб тво|йа боро|да |печ’і не ме|ла / то даї нам поме|ла // в’ін браў це поме|ло // ну це та|ка йак |шутка / і цим поме|лом по |печ’і / по |печ’і // ўже |кухарка жар |вигорнула / і в’ін цим поме|лом по |печ’і / по |печ’і // ну ўса|дили коро|ваї ко|роваїниц’і по |парах не|сут’ // це зро|били коро|ваў / |парниї ка|лач і шиш|ки / шиш|ки це ўже |б’іл’ше коро|ваїниц’ам бу|ли / з |ц’ого |т’іста шо коро|ваї / са|дили ў п’іч / і то|п’іру коро|ваїниц’і це поме|ло дого|ри |ташчат шоб коро|ваї р’іс / а цеї с|тароста чи д|ружба до|низу / хто ко|го // ў|с’отаки ста|ралис’ / шоб коро|ваїниц’і п’ід|н’али це поме|ло / шоб то р’іс коро|ваї // – *Що таке парний калач?* – |Ранче йо|го не ло|жили ў не|д’іл’у / а це в’ін на поне|д’ілок // це ўже та|киї буў / шо ўже ў |пар’і / і ўже ў поне|д’ілок моло|дик з моло|дойу ўже |р’іжут’ на ку|сочки і розда|йут’ ўс’ім |гост’ам / йа|к’і при|ход’ат’ на ск|ладшчину // на |н’ому об’і|зат’ел’но по|вин:а |бути дв’і |парних |ложки на |н’ому / чер|вонойу |л’ентойу заў|йазаниї / чи |ниткойу // а шиш|ки ўже розда|вали коро|ваїниц’ам // шиш|ки ўже пек|ли на пе|р’ід / бо розда|вали ўс’ім |л’уд’ам йа|к’і при|ходили на коро|ваї // – *Яка технологія вироблення короваю?* – |Саме |перше ро|били о|пару / |п’ідмолот’ / б|рали моло|ко / там |тепле / т|рошки му|ки / і д|рожч’і / і це зро|били |п’ідмолот’ // це буд’ хто ро|биў // це не ро|били коро|ваїниц’і / |мати ро|била // |воно то|д’і побро|дило там два ча|са / доў|ген’ко во|но там // а то|д’і с|ход’ат’с’а коро|ваїниц’і на |веч’ір і |м’іс’ат’ / бо то|д’і ўс’о бу|ло ў|вечер’і // коро|ваїниц’і на |веч’ір с|ходилис’ / там на ча|са ш’іст // |м’іс’ат’ коро|ваї // ну шо ту|ди кла|дут’/ йа|йец’ ба|гато / |масло / |сахар / ван’і|л’ін / го|р’ілка це об’і|зат’ел’но // го|р’ілка це то|д’і |л:ец’а / йак то|д’і / цеї йак сп’і|вайут’ / зро|били ми д’ілo // |випили ц’і с|вахи / чи коро|ваїниц’і / а то|д’і |л’айут’ ў коро|ваї / і ше пере|м’ішуйут’ // а на дно к|лали ў коро|ваї др’іб|н’і г|рош’і / дв’і йаї|ц’і / і колос|ки |жита // це на дно // і то|д’і / це ўже йак во|но йак розда|йет’с’а коро|ваї / то цеї с|тароста / шо коро|ваї в’ідр’і|зайе / ц’а к|в’ітка / шо посе|редин’і / вир’і|зайе до дна з цим / це ўс’о моло|дим // – *Чи знаєте ви прикмети, які стосуються випікання короваю?* – Це |т’іл’ки забо|рона / не пус|кали н’і|кого до |хати / йак са|жали коро|ваї ў п’іч // йа|ка при|чина йа не |помн’у / чи шо це |ходиц’а / две|рима х|лопайец’а // це шоб в’ін не о|с’іў цеї коро|ваї / ну ме|н’і |кажец’а / шо це та|ка при|чина // – *Хто*

садив коровай у піч? – ˈКухарка // ˈкухарка ўже саˈдила / і воˈна ўже в’ідˈпеч’і не в’ідˈходила // – *Що робили коровайниці коли посадили коровай у піч?* – Поˈмилиˈруками // бˈрали ц’у ˈводу ў ˈмисц’і / виˈносили на дв’ір // ˈбат’ко ĭ ˈмати з хˈл’ібом ĭшоў / таї з гоˈр’ілкойу / ˈвинесли на дв’ір п’ід роˈд’уче ˈдерево // виліˈвали / сп’іˈвали ˈп’існ’у / ми до кˈлун’і ˈводу ноˈсили / ˈГоспода ˈБога проˈсили / роˈди / ˈБоже ˈжито / роˈди ˈБоже пшеˈниц’у / роˈди ˈБоже сˈтоги на ўс’і чоˈтири ˈроги // і там ўже ўсіх цих короˈваїниц’іў часту́вали гоˈр’ілкойу // тре ˈвипити за короˈваї / шоб короˈваї буў ˈгарниї р’іс // – *Чим прикрашали коровай?* – Барˈвінкомкаˈлинойу // рушˈник це ўже ˈзараз // отаˈко пˈросто короˈваї // і ˈнав’іт’ короˈваї на стоˈл’і / ˈкажец’а / ў неˈд’іл’у ўже не леˈжаў // ўже йоˈго сˈтавили йак йоˈго ˈр’ізати / бо в’ін м’ісˈц’а баˈгато заїˈмаў // – *Чи ніс молодий щось до молодої?* – В’ін іˈде з дˈвома хл’іˈбами / от ˈранче ж ˈнесли короˈваї // зˈараз н’іˈхто там не ˈносит’ // гил’ˈце ўпеˈр’ід / поˈтом короˈваї / а тоˈд’і ўже їде моло́ˈдик // два хˈл’іба // – *Що він робить із тим хлібом?* – А ўже йак приˈходили до моло́ˈдойі / виˈход’ат’ зустр’іˈчати ўже йоˈго тест’ і ˈтешча // виˈнос’ат’ стоˈла / зˈнову часˈтуйуц’а / гоˈр’ілка на стоˈл’і / це ўже та ˈтешча ˈз’ат’а в’іˈтайе / а з’ат’ ˈтешчу / пиˈтайе / там воˈни ˈцокайуц’а / ц’іˈлуйуц’а / і ўже м’іˈн’айе хл’іб ˈтешча // ˈтешча даˈйе / но ˈтешча / не тест’ / а тешча даˈйе йоˈму св’ій хл’іб / а в’ін ўже св’ій хл’іб / а тоˈд’і із цим хˈл’ібом воˈна їде до ˈн’ого / ўже йак в’ін йіˈйі ўˈвечер’і забиˈрайе // (Крущук М.І., 1950 р.н., с. Дружелюбівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

Йак приˈходили сˈвататис’ / то це приˈходили з хˈл’ібом // йак приˈходили до ˈмене / то з хˈл’ібом приўшˈли // цеў хл’іб / йак в’ін приˈходиў / покˈлали на ст’іл / розˈр’ізали і хл’іб / ˈйіли // сˈватан’:а так буˈло / а це ўже йак веˈсіл’:а було / ўже йак приˈходили до Наˈташ’і / то НаˈташуйаВипˈроважала / даˈвала туˈди св’ій хл’іб // гобˈмотувала хустиˈнами // туˈди воˈна їшˈла / даˈвала йіїпˈридане / подушˈки / сˈкатерку / год’іˈйало / пˈростин’ / рушниˈка // (Яремчук Н.В., 1937 р.н, с. Дружелюбівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

Короˈваїрозчиˈн’али на сиˈровац’:і // киˈдали п’іў ˈпачки дˈрожч’іў / биˈли ˈзо два деˈс’атки йаˈйец’ / с п’іў к’іˈла ˈмасла // м’іˈсили / ˈвисходиў ˈгарно / тоˈд’і йоˈго виробˈл’али ў хˈворми // ˈформа буˈла таˈка веˈлика // виробˈл’али і тоˈд’і роˈбили укˈраши с ˈт’іста ˈц’ого ˈсамого // на короваˈйов’і це ўс’о роˈбили / тоˈд’і ˈробили ўже т’і шишˈки / шо це короˈваїниц’ам даˈвати // деˈс’аток чи ш’іс’т’ і ше йак остаˈваўс’а / ше калаˈч’і роˈбили / короˈваї / це ўс’о шишˈки ц’і сиˈд’іли миˈнут ˈсорок /

п’іў ча|са / бо в’ін ве|ликиї / шоб в’ін с|п’ікс’а // – *Які ви знаєте повіря пов’язані з випіканням короваю?* – |Тихо спо|коїно / шоб сп’і|вали коро|ваї вироб|л’али // і д|ружба буў / шоб в’ін з |ж’інкойу хара|шо // поме|ло вим’і|таў з пе|ч’і / то|д’і цеї коро|ваї са|дили і коро|ваї |гарниї ви|ходиў / н’іг|де не лоп / н’і|де н’і|чо // – *А як тріснув коровай то що це означало?* – Йак коро|ваї де розло|миўс’а / з|начит’ це дл’а жи|т’:а по|гано // – *Які були прикраси на коровайові?* – На коро|ваї шо к|лали дв’і |ложки |л’ентойу перев’|йазували і ка|лину к|лали // а з |т’іста посе|редин’і ро|били ве|лику |розу то|д’і ўже по бо|ках п|ташечки ро|били ма|лен’к’і // – *А що робили з діжкою в якій місили коровай?* – Гоб|мили ц’у |д’іжку // |руки по|мили там де ў |мисц’і / б|рали по|мили це ўсе // до к|лун’і во|ду |винесли / так йак о|с’о хл’іў / ту|ди за хл’іў |вил’али // посп’і|вали прийш|ли почасту|вали // – *Що клали на дно коровая?* – На дно коро|вайа к|лали три колос|ки |жита / руб|л’а к|лали // – *А чого саме це клали? Що це означає?* – Це на |шчаст’а і на жи|т’:а / |дол’у // – *Що робили з короваєм на весіллі?* – Ўже йак коро|ваї |винесли / йак моло|д’і попри|ходили / на сто|л’і цеї коро|ваї поло|жили / то|д’і дару|вали сере|дину // де |роза |вир’ізали / моло|дому / моло|д’іі г’іл’|це // верш|ка зло|мали / моло|д’іі / моло|дому / да|вали // і це ўсе ў |мене на го|р’і ше йе сохра|нилос’а / з ги|лечка Во|лод’і / На|таш’і / ўс’о йе // і то|д’і коро|ваї дару|вали ўже ўс’ім // часту|вали ўже ўс’іх / хто на ве|с’іл’:і буў // п’і|дошву ви|носили на д|в’ір / |музика г|рала // музи|кантам одда|вали п’і|дошву // (Яремчук Н.В., 1937 р.н., с. Дружелюбівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

Про коро|ваї / при|ход’ат’ коро|ваїниц’і / коворо|ваїниц’ |брали шоб |гарно / чоло|в’ік із |ж’інкойу жиў / і бе|рут |парно чи дв’і чи чо|тири / |пари ў|йажут / коро|ваїниц’у хустин|ками заў|йазуйут’ / п’е|р’едн’іки йім ку|пл’айут’ / п’ідў|йазуйут’ п’е|р’едн’іками і / во |ни бе|руц’а до коро|вайу розчи|н’айут’ йо|го ўс’і / |разом му|ка |сахар |дрошч’і / п’ід’ій|шоў по|том вироб|л’айут’ / |ск’іки там т’і / ну смо|тра йа|ка по|судина / уби|райут’ |зверху ро вироб|л’айут’ так / йак йа хо|дила за коро|ваїниц’у / йа ро|била / йа по |свойему |гарну |розу ро ро|била з |т’іста/ |лист’а /вино|град // |розочки по коро|вайев’і / |опшем з |т’іста ро|били |вироби // укра|шали коро|ваї // йа|к’і / ну йа |тоб’і |кажу йа|к’і ро|били / н’і|чого не ро|били / то|д’і та|кого не |було йак йа хо|дила / а те|пер же ж шо на пе|карн’і йак |небуд’ зл’і|пили таў ўс’о / а йак йа хо|дила за коро|ваїниц’у / йа то|б’і |кажу йак йа ро|била та|к’і |гарн’і коро|ваїйі шо ну // це так вип’і|кали коро|ваї то|д’і / ў не|д’іл’у |клали

ˈперед моло ˈдими на с ˈт’іл / ну ўби ˈрали / роз ˈмарин о ˈцеї ва ˈзон / роз ˈмарином ка ˈлину ше ˈклали з ˈверха і ўс’о б’іл’ш ні ˈчого / ˈложки ˈклали дв’і зв ˈйазаних / два фу ˈжери ˈставили / з ˈвйазаних ˈкрасними ˈл’ентами дв’і ˈложки / дв’і ˈложки на корова ˈйові а фу ˈжери по ˈтом ˈпили го ˈр’ілку / ко ˈлис’ ша ˈмпанс’кого ми не ˈпили бо йо ˈго не ˈбуло // ўс’о / шо ше // хл’іб / б’іш н’і ˈчого // ну кала ˈч’і куп ˈл’а пе ˈкли // йак перепи ˈвали //ну буў пере ˈп’іў перепи ˈвали там / да ˈрили бат’ ˈк’іў // ˈгрош’і моло ˈдим перепи ˈвали ўже за сто ˈлом / це йа ка ко ˈлис’ / а бат’ ˈкам сва ˈти / т’і тим / да ˈрили по ˈдарки і ка ˈла а т’і тим да ˈрили / ка ˈлач і по ˈдарки // (Штанько Б.С., 1935 н.р., с. Мончинці, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

ˈМ’іс’ат коро ˈваї сва ˈхи // по ˈвин’і ˈбути ˈчист’і ˈвимит’і ˈруки / го ˈр’ілкойу ˈдаже / ў ˈвишитих сороч ˈках / ў хустин ˈках обоўйаз ˈково / шоб не ˈбуло во ˈлос:’а н’і ˈйакого / не попа ˈдало н’і ˈчо // і сп’івайут п’іс ˈн’і / шоб буў ха ˈроший коро ˈваї // ˈм’іс’ат ж’ін ˈки / йа ˈк’і ˈмайут чоло ˈв’ік’іў / ˈдобре жи ˈвут / д’і ˈтеї ˈмайут пос ˈк’іка / то ˈд’і полу ˈчайец’а кра ˈс’івиї коро ˈваї // коро ˈваї ви ˈм’ішуйец’а ˈдуже ˈдоўго // бу ˈвайе шо аж ˈшчиколотки на ру ˈках чер ˈвон’і / йо ˈго ж т ˈреба ˈдобре ˈвим’ісити шоб ˈт’істо в’ідцта ˈвало / смач ˈне бу ˈло // і ˈначи ˈнайут ж’ін ˈки на сто ˈл’і і ˈкожна со ˈ[у]б’і к ˈв’іточку / ˈшише ˈ[и]чку та лис ˈточок нароб ˈл’айут // ˈперше пле ˈтец’а ве ˈлика ко ˈса з ˈт’іста і кла ˈдец’а ў ˈдеко ў к ˈругле чи квад ˈратне і кла ˈдец’а ко ˈса / і по ˈтом ўже ўсере ˈдину ˈт’істо ˈвим’ішане ˈдуже / та ˈке ˈпишне / а на ˈт’істо кла ˈдец’а ўс’і ц’і ˈшише ˈ[и]чки / к ˈв’іточки / лис ˈточки / так укра ˈшайут // ўсере ˈдину кла ˈдут кра ˈс’іву здо ˈрову к ˈв’ітку із лист ˈками або дв’і к ˈв’ітки // коро ˈваї не ˈможна бу ˈло пек ˈти роз ˈв’ідниц’ам / ў ˈдовам ну і ж’ін ˈкам ў ˈкого не зло ˈжилос’а жи ˈ[е]т’:а // а ˈп’ісл’а ˈтого йак коро ˈваї спе ˈчец’а / йо ˈго укра ˈшайут бар ˈв’інком / ка ˈлинойу // п’ід час с ˈвад’би коро ˈваї с ˈтавили ˈперед моло ˈдими // се ˈредн’у час ˈтину кв’іт ˈки да ˈвалис’а моло ˈдим / а ˈбо ˈкида ˈвалис’а с ˈтарш’ій д ˈружц’і / с ˈтаршому бо ˈйариному / а то ўже ˈр’ізали ўс’ім у ˈчасникам с ˈвад’би // (Павловська Л.В., 1953 р.н, сел. Вороновиця, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Коро ˈваї пе ˈч’ут’ ў су ˈботу // ˈвечором ў су ˈботу // моло ˈда і ў су ˈботу на ве ˈс’іл’:а ˈпроси // ну йак ˈшо ˈдал’ше то на тиж ˈн’і / ˈкроми ˈп’йатниц’і / а так ў чет ˈвер о ˈсобено хара ˈшо // ну чос’ та ˈка ˈп’йатниц’а ˈн’іби / ˈп’йатниц’а йак то ˈкажут’/ ˈд’іўка ˈкосу не пле ˈте / а ха ˈз’аїка хл’іб не пе ˈче // шос’ так ў ˈп’йатниц’у не // то ў су ˈботу ўс’і ˈсход’ац’а // од ˈна

по|вина |бути |старша коро|ваїниц’а // а по|том ўс’і та|к’і / но коро|ваїниц’і / йа|к’і |м’іс’ат / по|вин’н’і |бути ў них ха|рош’і |крепк’і |с’ім’і // не по|винна там розв’ід|ниц’а / чи ўдо|виц’а / не по|вин:а м’і|сити коро|ваї // по|вин’:і |бути |крепк’і ха|рош’і |с’ім’і ў |кого //а т’і // і ўже зам’і|сили / п’ід’ї|шло |т’істо // |старша коро|ваїниц’а |роби |кв’ітку // |вобш’ім во|на начи|найе //і то|д’і по сто|л’і / |ск’іл’ки йе / ба|гато л’у|деї // |даже ўдо|виц’і / |ўс’ак’і там // і ўс’і |можут ро|бити хто шо |ўм’ійе // то йа|к’іс’ качеч’|ки / то йа|к’іс’ кв’іточ’|ки / то лис|точ’ки // бо |треба укра|шати |зверху коро|ваї // о // і сп’і|вайут / сп’і|вайут ўже |робл’ат / і вес’ час сп’і|вайут // на|приклад / ўже п’іч |пал’ат / за|гл’адуют і сп’і|вайут //

ої |наша п’іч та ре|гочец’а /
коро|вайу йі|йі |хочец’а /
а че|л’ус’т’і розви|гайуца /
коро|вайу спод’і|вайуц’а //

о // і ше сп’і|вайут ўже це // ц’і шо |м’іс’ат то во|ни ўже не сп’і|вайут // це ўс’і ц’і шо за сто|лом си|д’ат / пома|гайут // а сп’і|вайут //

на |йаблунц’і дв’і |йаблучки |висит /
дв’і сист|риц’і коро|ваї |м’іс’ат /
|м’іс’ат |вони м’іс’ат /
|вони |його не до|м’іс’ат/
бес |скрипки/ бес со|п’ілки/
бес |чарки го|р’ілки //

нали|вайут йім/ по чут’ во|ни со|б’і с’ор|бнули / заку|сили / по|д’акували // ну і |дал’ше ўже виро|бл’айут // по|том ўже ўсадо|вили коро|ваї // і |кажна по|вин:а со|б’і зро|бити ше |качеч’ку // і ўс’і ў пе|ч’і коро|ваї пе|чут // і ц’і качеч’|ки / |кажна со|б’і назна|чайе // |вит’агнули з |печ’і / порозда|вали ц’і качеч’|ки // це |т’істо та|ке йак |спечениї коро|ваї // і ўже |знайут чи в’ін со|лодкиї / чи ха|роше |т’істо // но / о|собено дл’а ма|лих д’і|теї // бо |тоже |брали ма|лих д’і|теї / то це ўзага|л’і // це бу|ло не |знати шо / шо ц’у |качеч’ку полу|чили // о // ну то|д’і ўже коро|ваї |дуже пережи|вайут // шоб коро|ваї |гарно |вийшоў // бо бу|вайе так / шо лоп // от ну |таке/ |дали |б’іл’ше |т’іста // чи шо там |стукнуло і в’ін лоп // буже пережи|вайут // шо |може |пара роз’ї|тис’а // а йак ўже |виїде |гарниї коро|ваї / то ўс’ім / ўс’і |т’ішац’а // (Мацепула О.Ф., 1944 р.н., с. Агрономічне, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2015 р.).

Зви|чайно на ве|с’іл’:а ў коро|ваї / у п’і|дошву |тикали пйата|ки і |клали на се^{и}ре|дину чо|тири йаї|ц’і / а |пот’ім |клали ве^{и}|лику пал’а|ниц’у посере|дин’і і |клали / кру|гом пал’а|ниц’і / вели|киї та|кий ка|лачик / викла|дали а по|верх на пал’а|ниц’і і на |ц’ому ка|лачику виро|бл’али ўже |вироби кв’іто|чки ли|сточки вино|градик ши|шечки і |пот’ім |ставили |т’істо п’ід|ходило і коро|вай на|пал’ували |п’іч і са|джали коро|ваї у |п’іч / коро|ваї / |дуже |треба ди|вити^{е}с’а шоб |п’іч бу|ла на|пале^{и}на |гарно / а|ле і |треба ди|вити^{е}с’а шоб коро|ваї не присма|лиўс’а / йа|кшо |бачите шо коро|ваї / при |хоче присма|литис’ йо|го накри|вали / па|пером накри|вали шоб на|мочували па|п’ір і накри|вали |зверху шоб в’ін не п’ідго|р’іў / коро|вай |п’ікс’а |доўго / си|д’ів ў пе|ч’і чо|тири го|дини бо пе|кли |велик’і корова|йі на ве|с’іл’:а / а пот’ім вий|мали і |радували^{е}с’а / йак|шо коро|ваї у|даўс’а // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.)

Ў се|л’і почи|налося ве|с’іл’:а на|сампер’ід із коро|вайу // су|бота м’і|сили коро|ваї / коро|ваїниц’і їдут’ з |йайц’ами / сп’і|вайім п’іс|н’і / де ц’і х|лопц’і шоб |йайц’а не по|били / шоб коро|ваї ў|даўс’а // ўс’о зам’і|сили коро|ваї / б|уйари / д|рушки вби|райут’ г’іл’|це / а ми м’і|сили коро|ваї / зам’і|сили коро|ваї / коро|ваї с|ходе / п’іш|ли по се|лу сп’і|вати // ўс’і коро|ваїниц’і ўд’і|вайуц’а ў ук|райінс’к’і |форми / б|лузки / сп’ід|ниц’і / так’і ўс’і на|р’адн’і кра|с’ів’і // ве|селе бу|ло та|ке ве|с’іл’:а / |гарне |було та|ке ве|с’іл’:а // зам’і|сили коро|ваї / п’іш|ли по се|лу посп’і|вали / попро|сили ўс’іх на коро|ваї // ўс’і хто п|рошениї на ве|с’іл’:а ўс’і при|ход’ат’ на коро|ваї /а нам ха|з’айін |каже д’іў|чата б’і|ж’іт / а ў |кажн’іі |хат’і ўго|шчайут // д’іў|чата |т’іл’ки не б’і|ж’іт і за|бут’те про коро|ваї шоб с|ходиў / не |дуже |доўвго там хо|д’іт // нам да|йут ўс’о шо хто // |йайц’а дают / |сахар да|йут / моло|ко да|йут / ўс’о да|йут / ми при|носили ше с|т’іл’ки ба|гато |ц’ого ж йа|йец’ і |сахару і му|ки // ўс’о прийш|ли в|иробили коро|ваї / цеї коро|ваї кра|с’івиї та|киї ўкра|шайем йо|го / |рози / |сампер’ід ро|били крас’і|вену |розу та|ку посере|дин’і / лис|точки / ц’а |роза вир’і|зайец’а жин’і|ху і н’і|в’ест’і / ўс’о зро|били ц’у |розу / то|д’і ўкра|шайем |тоже вос’|м’орочки ў|с’аке / ў|с’аке шоб буў коро|ваї / не бу|ло н’іг|де пус|того м’іс|течка / бо шоб н’іг|де не лоп // ўк|расили йо|го |гарно цеї коро|ваї / ўс’о ўже ц’а пова|риха / чи |кухарка нази|вали йі|йі / во|на ўже |в’едайе цим коро|вайом // во|на ўже ту|ди в’ін п’ід’ії|шоў / |пале| п’іч / ми ўже до |печ’і н’і|чого не |майемо // ўже |л’уди пос|ходилис’а шо на коро|ваї / ми ше вироб|л’али |шишки |так’і по|том коро|ваїниц’ам / йа|кшо йе ш’іс|нац’іт’ коро|ваїниц’ бу|ло вос’ім|нац’іт’

короˈвайниц’ буˈло / ˈдуже баˈгато короˈваїниц’ / це роˈбили сˈт’іл’ки ˈшишок // ˈшишки роˈбили / качˈки / таˈко гоˈлоўка ˈдз’обик / ˈгочки і хˈвостик / розˈр’ізали і це таˈк’і ˈшишки роˈбили // пороˈбили ˈшишки помасˈтили ўс’о пороˈбили ц’ійˈкухарц’і // ўс’о ˈкажим до ˈкухарки / ўс’о короˈваї зˈдали // поˈтом ўже поˈмили кастˈрул’у чи ˈд’ішку / ў йаˈк’ій роˈбили короˈваї / і танˈц’уйім короˈвайниц’і / ўс’о танˈц’уйем з ˈцейу ˈд’ішкойу // ўс’о потанц’уˈвали / ˈс’іли ўже за сˈт’іл / ўже ˈл’уди посˈходилис’ / дˈрушки і св’іˈтилки і буˈйари ўже зроˈбили г’ілˈ’це / ўбˈрали / ўс’о гоˈтов’і до веˈс’іл’:а // ну ўс’о спекˈли ˈвит’агнули короˈваї ˈдуже ˈгарниї ўˈдаўс’а / ˈшишки позабиˈрали ми доˈдому / і ўже їдем доˈдому // ўс’о ў неˈд’іл’у ўже ўже веˈс’іл’:а // приˈходим на веˈс’іл’:а / сп’іˈвайут ўже / де це молӧˈдуха / прийшˈли сп’іˈвайут’ т’і шо ўже прийшˈли за молӧˈдухойу / ўже т’і сваˈти ми йім в’ідсˈп’івуйім // ўс’о позабиˈрали ўже / п’ішˈли / розпиˈсалис’ / ўже с’іˈдайем за сˈт’іл / ў шаˈлаш / здоˈровиї таˈкиї ˈгарно нагӧˈтовл’ано / с’іˈдайім // танˈц’уйут’ сп’іˈвайут’ / і ше на дˈругиї ден’ зноў / ми дн’іў три чоˈтири гуˈлйем на ˈтому виˈс’іл’:і там // (Дем’янюк Н.В., 1954 р.н., с. Ганнівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2017 р.).

Сама голоўˈна стˈрава веˈс’іл’:а це короˈваї / в’ін сиᵉмвол’ізуˈваў жиᵉˈл’:а // в’ін буў обоўйазˈково ˈвигоᵘтовлеᵘниї із ˈзереᵘн пшеᵘˈниц’і і укв’ітˈчали йоˈго каˈлинойу / кв’ітоᵉчˈками ˈр’ізними // а пеᵘкˈли короˈваї азˈвичаї ў суˈботу / ў ˈпйатниц’у це буˈла начиˈнаїлиц’а / коˈлис’ каˈзали так / ўсе п’ідгоᵘтоᵘвˈл’али до суˈботи / а суˈбота короˈваїниц’а / і ў ц’у суˈботу ўстаˈвали ˈранком / зазиˈвалис’а сваˈхи йаˈк’і ˈмали м’іˈсити і розчиᵉˈн’ати короˈваї / аˈле ˈпереᵘд тим йак розчиᵉˈн’ати короˈваї обоўйазˈково бат’ˈки нареᵘˈчених роᵘˈбили помиᵉˈнал’ниї оˈб’ід за поˈмерлих ˈродич’іў // ˈк’іл’ка суˈс’ід’іў приᵉˈзˈвали / воˈни ˈс’іли поᵘоˈб’ідали і тоᵘˈд’і наˈчали роᵘзчиˈн’ати короˈваї // розчиˈн’ати короˈваї поˈвин:а ˈж’інка / йаˈка жиˈве ў ˈпар’і / і шче ї ˈгарно жиᵉˈве ў ˈпар’і // короˈваїниц’ обоўйазˈково поˈвин:а ˈбути ˈпарна ˈк’іл’к’іст’ // розчиˈн’аўс’а короˈваї ў кастˈрул’і чи коᵘˈлис’ буˈли д’іжˈки // обоўйазˈково ў короˈвайі поˈвин:а ˈбути ˈпарна ˈк’іл’к’іст’ ˈйайец’ // і проˈсили благослӧˈвен’:а ў ˈстарости розчиˈн’ати короˈваї / коˈли зам’іˈсили короˈваї / йоˈго обкривˈайут’ і їдут’ короˈваїниц’ проˈсити на короˈваї / суˈс’ід’іў і не миˈнайут’ ˈжодну ˈхату // приˈход’ат’ і начиˈнайут’ виᵉроᵘˈбˈл’ати короˈваї / короˈваїниц’і нˈіˈколи не ˈможна буˈло застоˈсовувати н’і ноᵘˈжа / н’і ˈножниц’ шоб ˈр’ізати ˈт’істо /

ˈт’іл’ки руˈками бˈрати ˈт’істо // (Кушнір Л.І., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Коˈли роˈбили хл’іб на в’іˈсіл’:а / короˈваї обоˈўйазково посеˈредин’і роˈбили ˈкв’ітку ў короˈваї / і в ц’у кв’ітку ˈўложували ˈгрош’і / ˈімен:о ии коп’іˈїчан’і грош’і / е ни буˈмажн’і / а коп’іˈїчан’і грош’і ложили у хл’іб / це на ˈшчаст’а дл’а моло́дих / це туˈд’і так роˈбили ˈт’іки так йак в’іˈс’іл’:а на в’іˈс’іл’:а ˈп’ікс’а короˈваї / то обовйаˈзково ˈгрош’і лоˈжилис’а // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А короˈваї так ˈсаме ˈгарнойі муˈки бо тоˈд’і буˈла ˈчорна муˈка пшеˈнична і ˈб’іла / так рошчиˈн’али шоб воˈно висˈходило / м’іˈсили ˈтоже ˈйаїц’йа ˈбили / моло́ка ˈл’али чи закиˈп’іў / таї тоˈд’і воˈно ˈвистигло / рошчиˈн’али / і ўˈс’ак’і кв’іточˈки роˈбили / ну так йак йа тоˈб’і поˈкажу // *– А яким жінкам не можна було пекти коровай?* – Да // т’і шо розˈводилис’а з чоло́ˈв’іками / ўже дˈругиї чоло́ˈв’іка / а так вибиˈрали шоб хараˈшо жиˈвут’ / ˈпара хараˈшо жиˈве / то т’і запˈрос’ували йіˈйі короˈваїниц’у / шоб воˈна буˈла сˈтарша / і ˈколо неї ше дв’і три помаˈгайут’ йіˈйі / но воˈна да заˈв’ідувала тим короˈвайом // *– А на сватання пекли хліб?* – На сˈватан’а да приˈходиў моло́ˈдиї сˈвататис’а / то з хˈл’ібом ˈдуже ˈгарним таˈкиї ў пеˈч’і пекˈли / таˈкиї йак теˈпер йе таки веˈликиї продаˈйут’ веˈликий такиї хл’іп / шоб ˈгарний буў // аж тоˈд’і йоˈго ˈр’іжут’ / йак уже ну прийˈдут’ ўже догаˈвар’уватис’а батˈ’ки тоˈд’і ўже ˈр’іжут’ тої хл’іп // на сˈватан’:а прийˈшоў з рушниˈком і з хˈл’ібом і ўс’о // (Конотоп Г.Ф., 1930 р.н., с. Пісочин, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Три л’ітр’і моло́ка на ˈсамиї пеˈред / дв’і ˈпачички дˈрошч’іў / тˈрошки ˈсахару і муˈки / шоб воˈни йак ото тˈрошки п’ід’ійшˈли ну це шоб збˈродили / тоˈд’і три ˈл’ітр’і моло́ка / одˈна пачка ˈмасла / одˈна ˈпачка маргаˈр’іну / ˈцему росˈтопл’ували тˈрошки / тоˈд’і ˈдес’ат’ йаˈйец’ і два стаˈкани ˈсахару / і розбиˈвали сахар і ˈйаїц’йа розбиˈвали і рошчиˈн’али / воˈно сˈходило дес’ прибˈлизно чаˈса два три ˈтоже / воˈно п’ідˈходило тоˈд’і ўже йак м’іˈсили / обˈратну ˈпачку ˈмасла / ˈпачку маргаˈр’іну ˈдес’ат’ / жоўтˈк’іў / чотирˈнац’ат’ стаˈкан’іў ˈсахару / і це ˈсахар і ˈйаїц’а жоўтˈки і ˈсахар тˈреба ўзˈбити / дв’і ˈпачечки дˈрош’чіў / зноў таˈко тˈрошки шоб воˈни побˈрод / ну не бˈродили ну шоб воˈни п’ід’ійшˈли ˈбул’ками таˈк’і / зноў дв’і ˈпачечки дˈрошч’іў / оˈце тоˈд’і ше шо одˈна сˈтопка гоˈр’ілки і три ˈлошки дві ˈлошки ˈмеду і м’іˈсили таˈке ну шо таˈке

було п’ід ру|ками ну та|ке т’істо / ну йа то|б’і не дам му|ки ри|цепту / бо це з|найеш то ўс’о бу|ло без ри|цепт’іў / ўс’о // во|но зноў с|ходило вон… п’ід’ії|шоў то|д’і вироб|л’али коро|ваї та|киї / ну то йа к|руглиї та|киї чи |доўгиї та|киї / йак хл’іп ро|били обо|док та|ко кру|гом |н’ого / то|д’і посе|редин’і б|рали та|ко т’істо на |цему росп|л’іскували / і та|ко з йід|нойі сторо|ни … ну |ножиком ну ци|го ро|били та|к’і над|р’ізи / і то|д’і ск|р’ут’ували / і ви|ходила к|в’ітка / чи то|б’і цего не т|реба? / к|в’ітка да // а то|д’і |коло цеї к|в’ітки б|рали та|к’і ка|чалочки ск|р’ут’ували / дв’і ка|чалочки так скру|тили / скру|тили / то|д’і та|ко ск|лали і ви|ходиў |йакто лис|точок / і кру|гом к|в’ітки цей лис|точок отам ше лис|точки / і де поли|шалис’а ц’і та|ке шо лис|точки і к|в’ітка не закла|далас’/ то ро|били та|к’і |шарики неве|личк’і / і кру|гом зати|кали |ними / це каза|ли ка|лина / і ўс’о во|но с|ходило / мос|тили і ў п’іч / на|пал’ували п’іч і са|дили і пек|ли // – *Яким жінкам заборонялося пекти коровай?* – А коро|ваї йаким за…ўдо|виц’ам забороˈн’али пек|ти коро|ваї м’і|сити і пек|ти ўдо|виц’ам // – *Що пекли на сватання?* – На с|ватан’:а ну шо там хл’іп в осноў|ному / хл’іп бо при|ходили на с|ватан’:а то при|ходили з х|л’ібом // ну н’е хл’іп обикно|вениї хл’іп / йа з|найу може по йа|кихос’ селах може бу|ло шос’ і д|руге // – *Чи пекли калачі?* – Кала|ч’і пек|ли йак про|сили на ве|с’іл’:а / то та|к’і ка|лачики пек|ли // ну обикно|вене та|ке т’істо м’і|сили обикно|вене |т’істо / і ро|били ц’і ка|лачики та|к’і вироб|л’али / п|лели та|к’і три ш|тучки сп|л’ітували та|к’і / скла|дали з… ро|били цим обо // ну тво|йа |мама ўже по|вина з|нати / це зара |тоже о|но пе|чут’ на ц’і кала|ч’і та|к’і оце прода|йут’ зара так воно і пек|лис’ ко|лис’ // да з|добне |т’істо // (Білоус П.Я., 1943 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На ве|с’іл’:а спец’і|ал’н’і хл’і|би вип’і|калис’а / о / пар|н’і кала|ч’і / на з|добне |т’істо / о / ну с |цим пар|ним кала|чом / то нареи|чениї їшоў до нареи|ченойі / і зви|чаїно / на ви|е|с’іл’:а та|ким голов|ним атри|е|бутом це |буў зви|чаїно коро|ваї / с|печений за спи|ц’ал’ними ре|цептами / і цим корова|йом при|е|го|шчали моло|дих і при|е|го|шчали на ве|и|с’іл’:і ўс’іх зап|рошених гос|теї // в’ін |дуже буў |гарно п|рибраниї / ў та|ких |деках вип’і|каўс’а / з|верху на |т’істечку вироб|л’алис’а |р’ізн’і та|к’і к|в’іти / шише|и|ч|ки / лис|точки / |дуже |гарно п|рибраниї цеї коро|ваї буў / і на |н’ого |тоже к|лали ка|лину / прикра|шали йо|го / цеї х|л’ібпчик |дуже |дуже // |заўжди перижи|вала |кожна ха|з’айка |кожн’і коро|ваїниц’і йа|к’і пе|и|к|ли х|л’іб|п / во|ни |дуже перижи|вали і хо|т’іли / шоб в’ін у|давс’а цеї коро|ваї / о|це ним приго|шчали ўс’іх гос|теї // – *А чи були якісь забобони*

чи повір'я під час випікання короваю? – Ну ˈйак вип'ˈікали ˈцеї короˈваї / то буˈли короˈваїниц'і / обоўйазˈково ну хоˈт'іли ц'і ўже і бат'ˈки і нариᵉˈчен'і бˈрали ˈзаўжди ˈпарну ˈк'іл'к'іс't' цих короˈваїниц' / шоб буˈла ˈпарна ˈк'іл'к'іс't' / шчоб воˈни буˈли ўˈс'і ц'і короˈваїниц'і у шˈл'уб'і і ў ˈпершому шˈл'уб'і / шоб ˈгарно ˈжили с:воˈйіми чолов'ˈіками / то це так п'ідбиˈралис'а ц'і короˈваїниц'і // воˈни м'ˈісили цеї короˈваї / а ˈпот'ім захоˈдили запˈрошували л'уˈдеї по сиᵉˈлу на цеї короˈваї // і ˈл'уди преᵘˈходили / преᵘˈносили хто шо м'іг / хто ˈйаїц'а н'іс / хто муˈку / хто ˈсахар / і ж'інˈки преᵘˈходиели / сп'ˈівали ˈр'ізних п'ˈісен' / йак йоˈго виˈм'іс'ували / а ˈпот'ім ˈдуже наˈпал'ували п'іч / диˈвилис'а / шоби ц'у п'іч не ˈдуже напаˈлити / шоб в'ін не зго˙р'іў цеї короˈваї / ну ˈобш'ім це ˈдуже таˈкиї в'ідпов'ˈідал'ниї моˈмент буў при ˈвипечц'і ˈц'ого короваˈйу // (Молодорич Н.Г., 1950 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Йа зˈнайу шо тоˈб'і ше розпов'ісˈти ˈдоц'а шо йа зˈнайу зˈнайу колˈгосп зˈнала воїˈну ше ту таˈку т'аˈжку ˈпершу / отакеˈго / в'ˈіс'ˈіл'а / зˈнайу п'ˈісен' веˈс'іл'них баˈгац'ко / засп'ˈівати ˈтоб'і? // – *Ну якшо хочете.* – Ну то ти буˈдеш писати? // – *Давайте.* – З ˈсамого кˈрайу сп'ˈівайец'а так

йа на короˈваї ішˈла /
йа на короˈваї ішˈла /
коˈробку йаˈйец' несˈла /
зˈдибали мˈене хˈлопц'і /
ўˈдарили по коˈробц'і /
зроˈбили меˈн'і б'ˈіду /
з чим на короˈваї п'ˈіду //

це йак їˈдеш на короˈваї / ўже там приˈходит на / сˈходилис коˈлис' ˈБоже м'ії таˈк'і ж'інˈки сˈходилис' таˈк'і / начиˈнайут м'ˈісити короˈваї / таї це гуˈкайут

благосло˙ˈви ˈБоже /
благосло˙ˈви ˈБоже /
І оˈтец' і ˈнен'ка /
сво˙ˈйему диˈт'ат'і /
коро˙ˈваї м'ˈісити //

ˈм'іс'ат короˈваї сп'ˈівайут моло˙ˈдиц'і

йак ми коро˙ˈваї м'ˈісили /
з Ду˙ˈнайу ˈводу но˙ˈсили /
йак не з Ду˙ˈнайу / з кри˙ˈниц'і /
м'ˈісили коро˙ˈваї коро˙ˈваї сестˈриц'і /

н’іхˈто не ўгаˈдайе /
н’іхто не ўгаˈдайе /
шо ў ˈнашому короˈвайу /
із тˈрох млиˈн’іў муˈка /
зп’ід трох криˈниц’ воˈда /
зп’ід трох кˈвочок ˈйаїц’а /
шо наˈнесли ˈм’іс’ац’а ˈмарц’а //

це ˈм’іс’ат зам’іˈсили короˈваї / і ўже начиˈнайут вироб̓л’ати зноў пˈрос’ат ˈбат’ка ˈмати шоб благосло̓вили / вироб̓л’айут короˈваї / сп’іˈвайут моло̓диц’і

росˈти короˈвайу /
росˈти короˈвау /
йак ˈрибка ў ДуˈнайУ /
на стоˈл’і шиˈрок’ій /
а ў пеˈч’і виˈсок’ій /
бо ў нас р’ід веˈликиї /
шоб йоˈго гобдˈарит’ //

а тоˈд’і ўже ˈвиробили короˈваї ˈмайут саˈжати тай ˈкажут /

п’іч ˈнаша та реˈгочиц’а /
п’іч ˈнаша та реˈгочиц’а /
короˈвайу йіˈйі ˈхочец’а /
а пˈрип’ічки залиˈвайуц’а /
короˈвайу спод’іˈвайуц’а //

ўсе ˈсад’ат короˈваї ў п’іч та сп’іˈвайут

зроˈбили ми ˈд’ілО /
зроˈбили ми ˈд’ілО /
аж нам чоˈло пˈр’ілО /
ви на ˈБога гˈл’ан’те /
нам гоˈр’ілки ˈдайте //

а тоˈд’і ўже це пос’іˈдайут веˈчерати ˈБоже сп’іˈвайут / ўˈс’аких // сп’іˈвайут // а це ше ў короˈваї ўже ўсаˈдили це нам веˈчеру даˈйут то ўже сиˈд’ат там шос’ сп’іˈвайут ˈйак’і хт’ат / ˈкажут //

де та куˈхарочка /
де та куˈхарочка /
шо ц’у сˈтраву ваˈрила /
неˈхаї іˈде та поˈкушайе /
неˈхаї іˈде та поˈн’ухайе /
чи хоˈроша йіˈйі стˈрава /

чи не ˈбуде за ˈнейі сˈлава //
а тоˈд’і ше там сп’іˈвайут а цеˈго
ˈчерез ˈс’інечки дˈвойе дˈверечок /
у вишˈнев’ім саˈдочок /
ˈчерез ˈс’інечки /
дˈвойе дˈверечок /
у вишˈнев’ім саˈду /
ої туˈди ішˈла ˈд’іўка Аˈлʼонаˈлʼона /
голуˈби годуˈвати // (2 рази)
голуˈби ˈсив’і /
ви ж меˈн’і ˈмил’і /
загуˈд’іт’ жал’ібˈнен’ко // (2 рази)
згаˈдайте ˈтугу /
ў ˈтемному ˈлугу /
шеї ˈмому ˈбатен’ков’і // (2 рази)
ої шо в’ін меˈне /
ˈпершу в’ід:аˈйе /
таї розˈгону не зˈнайе // (2 рази)
без куˈхарочки /
без краˈмарочки /
без ˈбочки гоˈр’ілочки //
ше засп’іˈвайу тоˈб’і веˈс’іл’ну
п’ід в’іˈконцем каˈлина (2 рази)
в’іˈконце заслоˈнила
ˈвиїшла Аˈлʼонаˈлʼона з ˈхати (2 рази)
ц’в’іт каˈлину лоˈмати
ц’в’іт каˈлину лоˈмала (2 рази)
до ˈличен’ка прикла ˈда
до ˈличен’ка прикла ˈдала (2 рази)
до ˈмат’інки промоўˈл’а
ˈмат’інко гоˈлубочко (2 рази)
чи ˈбуду йа таˈка
чи ˈбуду йа таˈкайа (2 рази)
йак каˈлинон’ка ц’а
ˈбудеш ˈдонечко ˈбудеш (2 рази)
ˈпоки у ˈмене ˈбудеш
а йак п’іˈдеш в’ід ˈмене (2 рази)
спаˈде кˈрасон’ка з ˈтебе

поб’і|л’ійеш йак |гусочка (2 рази)
з’іў|йанеш йак |руточка //

оце та|ке ше н’іх|то йіх не чуў у |тебе буў |перший *(сміється)* ої ше ве|с’іл’них йе с|т’іл’ки це ж ко|лис’ бу|ло ве|с’іла так / це при|ходе моло|дик заби|райут моло|духу йдут в |церкву в’ін|чайут ў |церкв’і тут во|ни на го|б’ід до молоди|ка / моло|духа ки|дайе молоди|ка / шоб перепи|ваў моло|духа їду до|дому перепи|вати ну це во|ни тут ўс’і сп’і|вайут а то|д’і ўже йак при|ходе зноў моло|дик / із св’ітил|ками з буйа|рами / ўс’і с’і|дайут за ст’іл і ўже там зноў п|йут то св’ітил|ки н’е друж|ки сп’і|вайут св’ітил|кам

с’в’і|тилка ш|пил’ка при с’т’і|н’і
На |н’ії со|рочка не йі|йі //

а во|ни сп’і|вайут друш|кам

б|решете д|ружечки йак с|вин’і
ў |мене соро|чок три ск|рин’і
а чет|вертайа д|раночок
шоб гобда|рити д|ружечок //

це ж ко|лис’ бо|рон’ |Боже без со|рочки хо|дити те|пер |ход’ат живо|ти повистром|л’айут |гол’і пу|пи а це ж ко|лис’ бо|рон’ |Боже |каже зас|ранка во|на |ходе без со|рочки у |нейі |п’ітички |навіт’ не |видко це во|на зас|ранка во|на не |майе со|рочки *(сміється)* оце ко|лис’ та|ке сп’і|вали таї сва|рилис’а таї |каже шо св’ітил|ки та|к’і а св’ітил|ки сп’і|вайут ше друш|кам

шо ви друж|ки не сп’і|вайете
чи ви зу|б’іў таї не |майете
поўстаў|л’аїте |зуби з |р’іпи
таї |будете |добре |пити
поўстаў|л’аїте з бара|бол’і
засп’і|ваїте хот’ од|нойі //

|колис’ бу|ло ве|с’іл’а |Боже сп’і|вали ўс’а|ких |хочеш
чи не |жал’ то|б’і А|л’онка
не |жал’ |буде
ої |ц’айа зи|ма прої|де
|л’іто |буде
бо тво|йі то|варишки
в’ін|ки плес|ти
|через тво|йе под|в’ірйачко
|будут |нести

а ти ˈбудеш воˈр’ітечка
в’ідчиˈн’ати
ˈбудут’ теˈбе др’іˈбн’і сˈл’ози
облиˈвати //

це коˈлис’ сиˈд’ат друженки сп’іˈвайут молоˈдуха пˈлаче *(сміється)* теˈпер весˈ’іˈл’:а там ої бо / поˈкам’іс’ доїˈде до тоˈго веˈс’іл’:а прийшˈли повеˈчерали тай неˈма веˈс’іл’:а ўже / а коˈлис’ ˈБоже ми ше таˈк’і маˈл’і ˈлазим ˈпоп’ід хаˈти хаˈти бараˈболен’:ам пообкˈлад’уван’і ми загл’аˈдайемо ў в’ікˈно / ої коˈли буˈли запоˈрожц’ам виˈносити запоˈрожц’ам шониˈбуд’ запоˈрожц’ам виˈносили / бо йак даˈруйут короˈваї то ў ˈсамиї пеˈред / неˈсут за упоˈкої роздаˈйут / за поˈмерлих / це нар’іˈзайут ˈц’ілу ˈмиску ˈц’ого короˈвайу і виˈнос’ат на / ми д’іˈтис’ка баˈгац’ко ˈБоже розхваˈтайем цеї короˈваї *(сміється)* да виˈносили запоˈрожц’ам / а тоˈд’і вже даруˈвали короˈваї / п’іˈдошву даˈвали музиˈкантам / а короˈваї ˈГал’а ˈсамиї пеˈред ˈр’ізали / і це виˈносили запоˈрожц’ам // шоб за упоˈкої в’ід:аˈвали за поˈмерлих // ої буˈло буˈло шо хоч ўже йе / да це таˈке / зˈнайу йа цих п’іˈсен’ ўже тˈрохи позабуˈвала / а таˈких ше ск’ілˈ’ко зˈнайу а куˈпал’іўс’ку тоˈб’і засп’івˈати н’іхˈто таˈкойі не зˈнайе // (Мандибура Г.Я., 1934 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл.).

А на виˈс’іл’а ˈзоўс’ім вип’іˈкали ˈгарниї короˈваї / вип’іˈкали ˈгарн’і шишечˈки / да / короˈваї / да / вип’іˈкали / ˈдуже сˈлавний короˈваї / саˈм’і лоˈжили йоˈго ў ˈп’іч / і ˈсаме шо ц’іˈкаво на виˈс’іл’:а поˈвин’:і ўс’і сваш̆ки сп’іˈвати / коˈли м’іˈсила ˈкожна сˈвашка цеї хл’іп і поˈвина сп’іˈвати / шоб цеї короˈваї буў от ˈгарниї / і шоб жиˈт’:а моло̆дих склаˈдалос’ ˈдуже сˈлавно / да // от йа зˈгадуйу / йа зˈгадуйу і ˈдуже заˈпоўниў йак коˈлис’ пеиˈкли короваˈйі / ну там стаˈралис’а ˈдуже йіх пекˈти / ˈгарно / шоб ўсе буˈло / і ў п’іч саˈджали йіх цеї короˈваї / саˈжали ў п’іч ўс’о / от / і йа ˈдуже заˈпоўниў це / коˈли п’іч полоˈжили / ў п’іч короˈваї / короˈваї / да / там ўс’і ˈрадувалис’а / сп’іˈвали / шо ˈгарниї / і коли в’ін ўже гоˈтовиї буў / гоˈтовиї цеї короˈваї буў / о / ўс’і загˈл’адали / диˈвилис’а / ц’і ж’іночˈки / да / загˈл’адали до ˈн’ого / а коˈли виˈт’агувати / а ни ˈможна ˈвит’агнути / тоˈму шо саˈма ˈп’іч не позвоˈл’ала ˈвит’агнути / в’ін п’ідˈр’іс і цеˈго / і не позвоˈл’ала ˈвит’агнути п’іч / і шо ти ˈдумайеш ми тоˈд’і роˈбили? короˈваї не зач’іˈпали / накˈрили йоˈго полоˈтенцем / цеї короˈваї / там ў ˈп’іч’і і розбеˈрали п’іч саˈму / розбеˈрали / шоб ˈвит’агнути цеї короˈваї / отаˈк’і ше буˈли сˈлучайі да да! оце ˈтак / диˈтино //

(Конопко В.О., 1949 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну при|ход’ат до |хати / |добриї ден’ / |просимо на ве|с’іл’:а / про|сили |тато / |мама / на х|л’іб / на |с’іл’ / на коро|ваї / бо пе^{и}к|ли ўс’ік|да ў су|боту коро|ваї / о // *– А хто пік коровай, що співали?* – А пи^{е}к|ли коро|ваї / ну бу|ло дв’і сва|с’і / два старос|ти / то дв’і сва|с’і / м’і|сили коро|ваї / о/ ў|же вироб|л’али / то ба|гато |було л’у|деї / то ўс’і ста|вали ро|бити коро|ваї / о // бу|ло і два|нац’іт’ пар / но по |парно ста|вали // йак|шо до|пуст’ім йа о|с’о з |мамойу / таї |пара / по |парно ста|вали // йак|шо од|нойі не хва|тайе / то не |будут ро|бити / |будут ро|бити |т’іл’ки по |парно // зро|били коро|ваї / |поки |висходе / |висходе |гарно / то^{у}|д’і |сад’ат’ у |п’іч / о / заг|н’іт’уйут / накри|вайут і в’ін пе^{и}|чец’а |гарно // коро|ваї |п’ікс’а чо|тири ча|са / бо коро|ваї ве|ликиї / о // |гарно |вип’ічец’а / то |добриї коро|ваї / от // а сп’і|вали коро|ваїниц’і наш’і шо / сп’і|вали шо /

а ў |нашому коро|вайі /
се|ми кир|ниц’ |вода /
се|ми мли|ніў |мука /
п’ід се|ми |курок |йайц’а /
шо на|несли |м’іс’ац’а |майц’а
шо ў ма|йу |м’іс’ац’і на|несли //
н’іх|то не ўга|дайе /
шо ў |нашому коро|вайі /
о / це так з|разу т|реба /
н’іх|то не ўга|дайе /
шо ў |нашому коро|вайі /
а ў |нашому коро|вайі /
се|ми кир|ниц’ |вода /
се|ми мли|н’іў |мука /
п’ід се|ми |курок |йаїц’а /
шо на|несли |м’іс’ац’а |майц’а
шо ў ма|йу |м’іс’ац’і на|несли //
рос|ти коро|вайу /
йак |рибка ў Ду|найу /
на сто|л’і висок’ії /
а ў печ’і широк’ії /
йак бу|демо вит’а|гати /
шоб |чел’уст’ не розби|рати //

це таˈк’і п’іcˈн’і коˈлис’ буˈли / сп’іˈвали //
ˈпомело / дˈружбон’ко/ ˈпомело /
а шоб твоˈйа голоˈвон’ка /
здороˈва ˈбула /
а шоб твоˈйа бороˈдон’ка /
ˈпеч’і не пиˈла /
а ше до ˈтого лоˈпати /
бо буˈдем короˈваї саˈжати //
це до сˈтарости сп’іˈвали // сˈтароста / заˈходиў до ˈхати з м’ітˈлойу таˈкойу / таˈку м’ітˈлу роˈбиў / вигорˈтаў ў пеˈч’і жар / вим’іˈтаў п’іч / а сˈвахи / ц’і короˈваїниц’і види˙рали ў ˈн’ого ц’у м’ітˈлу / йак ˈвидерут / то поˈломл’ат / таї тоʸˈд’і в’ін могˈрич сˈтавит / а йак не ˈвидерут / то в’ін ˈкае / то ви меˈн’і ўже сˈтаўте могˈрич / йе ў праˈворн’і / буˈли // баˈгато перехоˈдила і на короваˈйах / ˈБоже м’ій // йе ˈт’іки баˈлакайут / шо помеˈла дˈружба / а в’ін ўже шур / і ў пеˈч’і / ўˈже ў пеˈч’і вим’іˈтайе // таˈке / о // – *А всі жінки мали право пекти коровай чи ні?* – Н’е / ˈт’іки т’і ж’інˈки / шо ˈмайут чоло˙в’ік’іў // воˈно ĭ не пˈравда // коˈлис’ моˈйа ˈмама чоло˙в’іка не ˈмала а от не буˈло л’уˈдеї м’ісити короˈваї / і засˈтавили моˈйу ˈмаму м’іˈсити короˈваї // і дˈругу таˈку ˈсаму / йак ˈмама / таї м’іˈсили короˈваї / бо не буˈло ў них чос’ л’уˈдеї / і жиў тої чоло˙в’ік / це ˈМ’ітка Газˈбузоў / шо ˈмама моˈйа пиᵉкˈла йоˈму короˈваї / це непˈравда / аˈле чос’ так приˈдержувалис’ ˈц’ого тоˈд’і заˈкону / приˈдержувалис’а ˈл’уди // ˈт’іки ц’і поˈвин’:і / шо за ˈпершойу ˈпаройу / т’і шо ў ˈперш’ій ˈпар’і // н’іˈчо не ˈбуде / але ˈл’уди приˈдержувалис’ // – *А якщо молодиця виходить заміж ў другий раз, то також пекли коровай чи ні?* – Н’еа / н’еа / і короˈвайу не пиᵉкˈли і веˈс’іл’:а і не роˈбили / і н’іˈчого // це теˈпер ўˈже ˈробл’ат / теˈпер ˈробл’ат / теˈпер ˈмона і в’інˈчайуц’а / теˈпер / а коˈлис’ н’е // коˈлис’ так не ˈмона буˈло // йакˈшо ти ў ˈперш’ій ˈпар’і виˈходиш ˈзамужˢʰ / о // коˈлис’ так буˈло / а теˈпер / а теˈпер ˈгинче зоˈўс’ім / по друˈгому // – *Які ще види весільного хліба випікали ў ті часи?* – Н короˈваї / хˈл’іб пеᶦᵘкˈли / стˈрудл’і пиᵉкˈли / не буˈло коˈлис’ таˈкого соˈлодкого / йак це теˈпер / а пекˈлис’а стˈрудл’і / пеᶦᵘр’іжˈки пеᶦᵘˈкли / о // шишˈки пиᵉкˈли / ˈразом з коровaˈйем / і тоʸˈд’і ўс’ім даˈвали по ˈшишц’і // (Кучер К.С., 1941 р.н., с.Кантелина, Іллінецький р-н, Вінницька обл.).

Короˈваї поˈвинен ˈбути / заˈлежаў в’ід ˈк’іл’кос’т’і веˈс’іл’них ну в осноўˈному роˈбили оˈдин веˈликиї короˈваї // на сеˈл’і буˈло одˈно ˈдеко і одˈна пеˈкарка // на виˈс’іл’а запˈрошували ту ˈж’інку / йаˈка в’ідпов’іˈдала

за ˈпйец і за короˈваї // то виробˈл’али короˈваїниц’і короˈваї / то воˈна паˈлила п’іч і буˈло сп’іц’іˈал’не виˈлике ˈдеко / не квадˈратне і не кˈругле а таˈке с’уˈди ˈдоўше а с’уˈди ˈвушче // і воˈна буˈла йак отˈв’ецтв’ена за короˈваї / шоб в’ін і загн’ітиўс’а і ˈгарно сˈп’ікс’а то // то ў короˈваї зап’іˈкали сˈтавили гˈрош’і ўсиˈридину шоб моло̀дим / і ˈнашос’ сˈтавили виробˈл’али на ˈт’істо аˈбо веˈлику ˈрозу / і туˈди сˈтавили ˈйаїц’і і гˈрош’і / хто баˈгатиї маў золоˈт’і моˈн’ети / хто не ˈмаў ˈзолото т’і сˈтавили таˈк’і // і йак ˈр’ізали короˈваї то ˈпершу сереˈдинку вир’іˈзали і даˈвали моло̀дим / шоб воˈни забˈрали гˈрош’і і ˈйаїц’а // на виˈс’іл’і короˈваї буˈла таˈка сп’іц’іˈал’на ˈдоска / таˈка ˈн’іби ст’іл’ˈниц’а / і йоˈго сˈтавили на ст’іл’ˈниц’у / зˈнизу обˈйазували ˈгарно ˈвишитим рушниˈком / зˈверха обˈйазували цим барв’інˈковим в’інˈком / в’іˈнок буў з каˈлинойу о / і тут / а короˈваї ˈмайе ˈбути ˈперед ˈними на стоˈл’і // і ўже йак в’і’ˈсіл’а моло̀дим // – *Хто мав право пекти коровай?* – Ў нас буў таˈкиї обˈр’ад / шо ж’інˈки поˈвин’і до короˈвайу їти / йаˈк’і ˈгарно жиˈйут у ˈпар’і і йаˈк’і жиˈйут ў ˈпершому ˈшл’уб’і / шоб не ˈбули ж’інˈки / шо ˈдругиї раз короˈвайниц’і не ˈбрали // ˈбрали таˈк’і ˈгарн’і покаˈзов’ ˈс’імйі / ˈбрали цих ж’іˈнок шоб м’іˈсили короˈваї / і шоб моло̀д’атка ˈгарно ˈжили ў ˈпар’і йак ц’і сваˈхи // – *Що ще пекли на весілля?* – На в’і’ˈс’іл’а пекˈли гусˈки гусочˈки йак вит’аˈгали ўже короˈваї ўже виˈйшли за стоˈла / ўже хто хт’іў наˈпиўс’а / хто хт’іў наˈйіўс’а і шли ўже доˈдому / то сˈвахи дароˈвали ўс’ім ˈйакоби приз / по ˈгусочц’і / пон’іˈмайеш / коˈму ˈгусочка ˈмен’ша / а коˈму гуˈсак ˈб’ішиї / коˈму шо попаˈдало // приˈнесли доˈдому і тоˈд’і лаˈмали // (Майданюк Л.Л., 1943 р.н., с. Заможне, Барський р-н, Вінницька обл., 2013 р.).

Ну йак / ну ˈвес’іл’а то короˈўаї пеʲкˈли // і ˈц’ійі подаˈрунки буˈли таˈк’і / йак ˈгусочки *(показує)* // у ˈформ’і ˈгусочки буˈло таˈк’ійі ц’і // це пˈросили дˈружок / сˈв’ітелок // а йак ˈдари даˈвали то таˈких дˈв’і ˈгусочки ˈзйеднан’і одˈним коˈл’ечком // (Кислиця Г.В., 1954 р.н., с. Руданське, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну то$^{у|}$д’і пек|ли ви|ходе // йак пек|ли / коро|ваї ў су|боту ви|ходе це ми о|с’о / ў |середу начи|нали / а ў че^{и}т|вер // дес’ ў п|йатиц’у та|ко ка|зали |каец’а та|ко |туд’і пе^{и}к|ли цеї коро|ваї // ну шо ви|ходе / ўже там начи|найут пек|ти коро|ваї / то ўже там на коро|ваї ї|дут / ўже з|нос’ат / хто му|ки не$^{и|}$се хто |йаўц’а не$^{и|}$се хто там шо / при|ход’ат / ўже там с|тарша коро|ваїниц’а ўже там бе|ре рошчи|н’айе ўже ви|ходи^{е} / а то$^{у|}$д’і ўже йак п’ід’ійшоў ўже ц’і дв’і коро|ваїниц’і та ше бе|рут ше дв’і т’ії ўже ш|тир’і / і ўже та|ка каст|р’ул’а і ўже там |м’іс’ат цеї коро|ваї / а ўже то$^{у|}$д’і ўже зам’і|сили ўже чи$^{е|}$кайем |поки з’ії|де // а то$^{у|}$д’і ўже з’ії|шоў ўже с’а|дайем за сті^{и}л / ўже |робимо та к|в’іточку |робе та те та се / і так ви|ходе та зро|били / та ї прикра|сили цеї коро|ваї че|кайем ўже з’ії|шоў // ўже |стали мас|тити ви|ходи^{е} / |тоже йе та|ка |п’іс’н’а

на коро|ваї їшла /
ко|робочку йа|йец’ нес|ла /
ме|не х|лопц’і пере|дибали /
ў |мене |йаїц’а |видерли //
і|ди х|лопче / і|ди /
бо набе|рес’а б’і|ди /
бо |нам йа|йец’ т|реба /
коро|ваї мас|тити //

(сміється) // о|це та|ке // *– А що випікали? Були якість там виноград, ставлят розочки, вони щось означають чи просто так прикрашають?* – І виног|рад ро|били / і пташе$^{и|}$чки ро|били / і ко|лос’:а ро|били та|ке ро|били ко|лос’:а таке|го / |вопш’ім ро|били то$^{у|}$д’і та|ке і |зара та|ке / |роб^{л}йат // ў |кожн’ії / |через с’|т’іки |рок’іў ўже проїш|ло шо |кожного |року пои|начому / по|новому по-ги|начому / то$^{у|}$д’і та|ке бу|ло а то$^{у|}$д’і те$^{и|}$пер та|ке // *– А які ще страви готували на весілля?* – Йак ўже цеї коро|ваї з|робимо / т’і^{и}ї ўже т’і че$^{и|}$кайемо са|жати ў п’іч виходе^{и} / т’і^{и} ї ўже сп’і|вайемо шо

а |наша п’іч
таї ре|гочец’а /
коро|вайу йі|йі |хочец’а
а |чел’усц’і ўсм’і|хайуц’а /
на коро|ваї спод’і|вайуц’а //

а то$^{у|}$д’і ше сп’і|вайут / |зара не з|найу так сп’і|вайут чи |н’е / а то$^{у|}$д’і сп’і|вали шо /

коро|ваї у пе|ч’і /
теле|ван’ на пе|ч’і /

ої ўстаʲваї телеʲван’у /
подиʲвис’а до короʲвайу //
(сміється) // таʲке т’иʲ̃ї так’і см’ішʲки // – *А що означало, коли лопав коровай або квітка, кажуть, упала?* – Ну це буʲвайе так / шо заʲпалас’а там кʲв’ітка чи там лоп / чи шо виʲходе / то ʲкажут / ої / це ʲпеўно зʲлец’ко / це ʲпеўно неʲдобре чи йак чи шо / ну це таʲке буʲвало / виʲходе // (Дрозд Г.Л., 1927 р.н., с. Могилівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

Теʲпер на веʲс’іл’:а // а веʲс’іл’:а це буʲла / це буʲло ʲр’ізне ʲр’ізн’і ʲсорти хʲл’іба / короваї / гусʲки ʲтреба буʲло ʲдати короʲваїниц’ам / ʲдал’ше каʲлач’і / т’і шо хоʲдити проʲсити на веʲс’іл’:а / калаʲч’і // і пʲл’ус хл’іб ше тої шо ўгошʲчати л’уʲдеї // пал’аʲниц’і ц’і шо бат’ʲки виʲходили з пал’аʲниц’ами до моло ʲдих // еу пал’аʲниц’у до ʲцеркви / бо до шʲл’убу їшʲли // це буʲли то буʲли ўже ʲр’ізне ʲр’ізн’і сорʲти хʲл’іба / тʲреба буʲло на на веʲс’іл’:а запекʲлис’а за ʲтижден’ // тоʲму шо це ʲбуло ʲдуже баʲгато / тʲреба буʲло хʲл’іба пекʲти р’ізного // а короʲваї ўже ʲп’ікс’а ў суʲботу // ўже короʲваїниц’і приʲходили з таʲр’ілкойу муʲки/ / там кʲлали ʲйайц’а зʲверху // ну і ўйаʲзали б’іʲлен’ку хусʲтинку / і їшʲли на короʲваї // на короʲваї це буʲло обоўйазʲково / там воʲни роʲбили короʲваїника / не заʲказували так йак ʲзараз заʲказуйут’ // ну це роʲбили короʲваї ўс’і // ўʲс’і хто прийʲшоў тої роʲбили короʲваї/ / хто роʲбиў м’іʲсили йак м’іʲсили / то каʲзали / ʲт’іл’ки тʲреба м’іʲсити тим / хто ʲгарно жиʲве / ўдома ж’інкам / йаʲк’і ʲгарно з чолоʲв’іками жиʲвут’ ʲгарна с’імʲйа / оʲце тʲреба буʲло короʲваї м’іʲсити / ʲтому шо ўже йоʲму ʲм’ісиш / шоб йоʲму переїшʲло ʲтобто це ʲн’іби твоʲйе ўсе доʲбро твоʲйе і так ʲдал’ше // і це / а тоʲд’і роʲбили ўс’і кв’іʲтки // стоʲйали таʲк’і стоʲли / ўс’і роʲбили кв’іʲтки на короʲваї ʲр’ізн’і / і ўже то це ў суʲботу пекʲли // ʲпот’ім йім даʲвали гус’ʲки // отака гус’ка / таʲка зʲнайеш / ўс’і соʲб’і пекʲли ʲтоже роʲбили ц’і ʲгуси / і ʲтоже сʲтавили йіх пекʲти // короʲваї ʲп’ікс’а і ц’і ʲгуси / а ʲпот’ім йіх роздаʲвали ʲкожн’ій короʲваїниц’і / тʲреба буʲло прийʲти доʲдому з ʲгускойу // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ў ʲпйатниц’у почиʲнайут пекʲти короʲваї сваʲхи / йаʲк’і короʲваїниц’і / так воʲни і назиʲвайут’с’а таʲк’і / шо воʲни зʲнайут йак кв’іʲтки вироʲбл’ати // ўсереʲдин’і вироʲбл’айут ʲкв’ітку / ў ʲкв’ітку клаʲдут ʲгрош’і / поʲтом ц’у кʲв’ітку вир’іʲзайут моло ʲдим / йак воʲни за стоʲлом сиʲд’ат / хто ʲкв’ітку ц’у ʲперву ʲвоз’ме / там з ʲгр’ішми воʲна / тої боʲгатий буʲде // і так тоʲд’і ʲр’іжут на куʲски і роздаʲйут ўс’ім приʲсутствуйушч’ім на ʲсвад’б’і // і

ˈл’уди тим моˈментом даˈруйут ˈгрош’і і беˈрут по куˈсочку коровˈайа // так ў нас ˈбуло / ˈход’ат по стоˈлах / клаˈдут на таˈр’ілку ˈгрош’і і беˈрут по куˈсочку короˈвайа // (Антонюк М.І., 1940 р.н., с. Кацмазів, Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

Соˈлодке ˈт’істо / но таке пр’іᵘсне / йак на ваˈреники / но твердˈен’ке і виробˈл’али на виᵉ ˈс’іл’:а ˈдерево ˈтаке / і п’ід ним ц’і питушˈки роˈбили і кожному хто на висі’л’:і буў ˈкожному / даˈвали по ˈдва питушˈки // ц’і питушˈки так’і маˈлен’к’і роˈбили і розаˈвали / з ˈт’іста таˈк’і г’ілочˈки // коˈлис’ шо / ˈт’істичко зам’іˈсили / покˈлали // з ˈразу ˈмама його м’іˈсила і к ˈлала ў це коˈритче / таке диᵉриᵉўˈйане було / во ˈно викиˈсало / заˈм’іс’увала / воно ˈсходило і випиˈкали // (Швець О.М., 1943 р.н., сел. Тиврів, Тиврівський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Як і хто запрошував на весілля? - За веᵘˈс’іл’:а буˈли ми в ˈл’ентах / проˈсили на веᵘˈс’іл’:а ўс’о ше тоᵘˈді з гуˈсками / от пйадеˈс’ат хат там чи ш’ісдеˈс’ат проˈсилос’а / ˈкажну ˈхату ˈтреба буˈло ˈгуску // - *Гуска це що?* - Ну / таˈка ˈзарас / йак короˈвайі / в’ід короˈваї / ну ˈгуска такоˈго плеˈлас’а / а де ˈпросиц’а ˈдружба ў ˈхат’і чи ˈдружка / там даˈйец’а пароˈва ˈгуска / дв’і ˈгусочки / таˈко ўже / оˈдин об’іˈдок но дв’і ˈгусочки клаˈдец’а / так проˈсили гусоˈчками // (Коструб ей Г.Г., 1948 р.н., с.Строїнці, Тиврівський р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

Хто і як запрошував на весілля? –

Інф.1.: ˈХодат / ˈд’івчина саˈвойіх ˈпросе до гоˈстеї / ˈд’івчина / беˈре друˈжок ˈсвойіх / ˈстарша ˈдружка неˈсе короˈваї таˈкиї веˈликиї / пеˈчут сп’іˈц’ал’но короˈваї таˈкиї / не короˈваї / йа ˈзнайу йак у нас / пеˈчут коˈлач такийˈо в’ін веˈликий / круг туˈда ˈбанка трохл’ітˈрова ˈставиц’а / так пеˈчец’а коˈлач / переˈвйазуйец’а ˈкраснойу ˈл’ентойу і птом ше на плаˈток і це з цим ˈстарша ˈдружка ˈносеᵘ цей коˈлач ˈхата ў ˈхату / духоˈва ˈмузика ˈпоп’ід ˈкаждий ˈхату ˈграйут / доˈбриден’ ˈпрошу на веᵘˈс’іл’:а / ˈопшем це воˈни ˈграйут духоˈва орˈкестр / ˈбат’ко м’ій буў ў духов’ім орˈкестр’і то до ˈнего вс’іˈгда приˈходили догоˈварувац’а за веᵘˈс’іл’:а / ў ˈкого йе напріˈˈмер у ˈцейі суˈс’ідки йе ˈд’івчинка чи там ˈхлопчик / то на ц’у ˈхату ше беˈрец’а гуˈски / ше ў хуˈстках ˈзвазуйуца три чоˈтири ˈхустки / ˈдруг’і друˈжки ˈнос’ат гуˈски / за ˈдружку чи за св’іˈтилку чи за ˈдружбу / це даˈйец’а ˈгуска ше на заˈпрошен’:а / клаˈдец’а ˈгуска / ˈгуска це / л’ак маˈлен’киї коˈлачик таˈкиї / а там ˈгусочка таˈка йак то ˈплетена / спеˈц’ал’но гуˈски плеˈтуц’а і бач да гуˈски / то це у ц’у ˈхату шче

кла|дец’а |гусочка / це вже |ім’ено по|прошат’ за |дружку чи за |дружбу / це |ставиц’а / а цеї ко|лач |носиц’а в’ід |хати до |хати по|ка не |ўс’іх не пере|просиш / то[у]|д’і ўже при|носит’ цеї коро|ваї до|дому / ко|лач // –

А торт весільний був?Хто випікав коровай?

Інф.1.: Не / коро|ваї буў / коро|ваї до спец’і|ал’но прила|шали / до ве[и]|с’іл’:а |прос’ат а ви при|ходите / не / |ран’че це ше до ве[и]|с’іл’:а |прос’ат / це |прос’ат спец’і|ал’но моло|да н’і|в’еста йде до| цейі |ж’інки шо |майе пе|кти коро|ваї / во|на |кае а ви |с’одн’і / в че|твер чи |пйатницу там пригла|шайут до корова|йа / во|на спец’і|ал’но при|ходе там спец’і|ал’но //

Інф.2.: Це не моло|да / це при|ходе |мама п|росе // –

Хто це мав бути, людина яка мала випікати коровай? –

Інф.1.: Ў |нейі шей не |було |м’іс’ачних / шо бу|ла |чиста / шо|би бу|ла цеї |ім’ено цей хл’іб м’і|сити / і во|ни до|жни |ск’іки це во|ни три ча|са до|жни ви|м’ішувати цей хл’іб //

Інф.2.: І нали|вайут по |повни|й |чарц’і го[у]|р’ілки / ти по|вин:а |випити го[у]|р’ілки / а то[у]|д’і м’і|сити //

Інф.1.: На го|лодний же|лудок / це |перший раз с’п’івайец’а /
|перший раз йа ў |Божиї час благосло|ви, |Боже /
благосло|ви ме|не / |мати / коро|ваї зачи|нати //

По[у]|том |другий раз і |трет’ій раз / це зачи|найут коро|ваї пе|чец’а / м’і|сити / по|том у|же / вже |к’інчили там ше ше йа|кус’ с’п’і|вайут там бага|тен’ку / но йа не |помн’у // –

Тобто ця жінка мала мати якихось там помічниць? –

Інф.1.: Дв’і по|мошн’іци / |коло |себе во|на і во|на |м’ісит’ / і во|ни вс’і |разом / не моло|да / та|ка шо |замужн’а / |ж’інка |замужн’а / |ти|ки та|ка но|рмал’на л’у|дина / |зара он пе|чут а не за|казуйут |тоже // -

А як прикрашали коровай? –

Інф.1.: Прикра|шали / йа в нас там / ба|рв’інком / це ка|лина ба|рв’інок це са|мо со|бойу / р|ози ви|д’елували |вс’аке / ве|лика |роза / |дуже |гарн’і ц’і тай вино|град на |н’ому і ка|ракул’і вс’аки[і] / і го[у]|лубчики йа|к’іс’ / ну |вобшем ўс’о / йа напри|мер па|ски пе|кла / це вже |зара ўже |пйецо зва|рили / ми ўс’і|гда па|ски пе|кли / так |саме |робим йак корова|йі / ўс’і за|крит’і |розами й з ли|сточками вс’о / і |зверху |дуже не |б’ілим |пол’ато / а во|ни так йак за|жарац’а / і во|но та|ке йак |рози сто|йіт / це тра|диц’ійа та|ка / і так |саме корова|йі ц’і |тоже / коро|ваї здоро|вениї такий|о / і ўс’о та|киї / ше бу|вайе не ўда|йец’а то й |другий раз преп’і|кайут / да бу|вайе

па|дайе / а му|ка та|ка / та|ко пи|ди|йшло / ти|ки до |пйеца а во|но раз і |падайе //

Інф.2.: Нн'е / н'е / це не в му|ц'і |д'ело / це |просто бу|вайе шо так |кают це то^{у}|д'і йе та|ке бу|ло / бу|ла по|слов'іца шо це шос' |майе |бути чи / чи пу|гано |жити |будут чи йак //

Інф.1.: Це |просто |л'уди же а йак бу|вайе / шо хара|шо жи|вут і |каже / |баште коро|ваї |каже за|паўс'а у |пйецу / а бу|вайе так шо ше до |пйеца |падайе / |треба са|жати а в'ін раз і ўпаў / |дуже / або |дрож':і ба |дали |б'іл'ш'і чуч|ут' во|но п'ід'і|йшло |р'езко / пу|том у|пало і вже ўс'о // (*Інф.1.:* Нізельська Г.І.,1947 р.н., *Інф.2:* Деркач Г.П., 1938 р.н., с. Строїнці, Тиврівський р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

А коро|ваї |п'ікс'а |ск'ілки йа йо|го |помн'у і мо|йі д'і|ди і |прад'іди це пе|кли коро|ваї / коро|ваїниц'ів |брали |парне чи|сло / це |може |бути чо|тири / це |може |бути ш'іст' / |може |бути' |в'іс'ім / |дес'іт но об'і|зат'іл'но |парне чи|сло коро|ваїниц' / т^{и}і шо м'і|сили коро|ваї |пара ж'і|нок / по|вин'і |бути з |самих |лучих с'і|мей / де чоло|в'іки не пйут / не |б'йуца / не ру|гайуц'а і та|к'і |сам'і ж'і|нки / із за|житочних шва|сливих с'і|мей по|вин'а м'і|сити коро|ваї / |мама предла|гайе за|прошуйе |мама на коро|ваї виби|райе не н'і|в'еста |просе |мама |просе / |мама їде по си|л'і і просе / до^{у}|пус'т'ім при|йшла до |мене і |просе шо при|йди / т^{и}і шо / при|йди м'і|сити коро|ваї при|йди до корова|йу / т^{и}і шо |м'іс'ат коро|ваї / во|на не |може |бути н'і розво|дна / н'і вдо|ва / во|на по|вина |бути моло|да / здо|рова / |крепка та|ка йак |ета / шоб мо|гла м'і|сити і цей / |мама пода|йе д'і|жу / чи |миску ў те|пер'ішн'е ў|ремйа ко|лис' бу|ла д'і|жа / при|нос'ат му|ку йа|ку коро|ваїниц'і са|м'і |с'ійут / моло|ко йа|ке во|ни к'іпл'а|т'ат і по|вин'і ту|ди і |масло / і |сахар / і с'іл' / а ўс'і ко|го |прос'ат до корова|йу / от до^{у}|пуст'ім во|на |просе до корова|йу бо коро|ваї |нада |дуже |скоро зро|бити / йак в'ін |висходе / йо|го |нада |дуже |скоро зро|бити і на |н'ого вс'о о|це укра|шен'ійе |рози / вино|град / цеї |с'о шо йо|го |зверхи при|крашайут з |т'іста / йо|го |нада |дуже |швидко ро|бити пото|мушо |т'істо ро|сте / а ц'і бала|бончики не|ма ко|ли |довго кру|тити |поки / |поки то |т'істо ро|сте шо по|клали уже на |низ коро|ваї / ц'і |зверхи вигото|ўл'айут цим чим |майут прикра|сити / о|дна |робе ду|бове |лист'а роскат|ала і |робе / дру|га |робе вино|град'інки шо в |нейі вс'о сто|йіт / і |т'іл'ки це коро|ваї рос|клали ў це а |таз / в та|зу печец'а ве|ликиї коро|ваї чи по|довгастому чи в |круглому / йо|го пома|стили пе|ргаментом обмо|тали вс'о / а ко|лис' |марл'ойу закри|вали |низ бо не |було пер|мамунтуму бу|маги / і |т'іл'ки |виклали цеї обо|док і по|клали

ˈдн’ішче і поˈклали саˈму оˈснову короˈвайу / ˈзверхи ˈтреба йоˈго уˈсп’іти уˈкрасити / посереˈдин’і клаˈдец’а отаˈка ˈроза з ˈт’іста / там ˈможе ˈбути ше ˈпйат роз ˈможут ˈбути клеˈнов’і дуˈбов’і ˈлист’а ˈможут ˈбути виноˈградн’і гиˈл’аки йаˈк’і там / з ˈк’іст’амим і це ˈнада ˈдуже ˈшвидко в т’іˈчен’ійі д’іс’аˈт’і миˈнут ˈнада ˈвикласти вс’і ц’і ˈрози і ўс’о / шоб воˈно п’ідн’іˈмалос’а ˈразом з ˈхл’ібом пон’іˈмайеш / а поˈтом ˈсунути / а п’іч уже паˈлиц’а / ˈпоки тут короˈваї вироˈблайец’а там паˈлиц’а п’іч / но ми пereˈскочили с тоˈбойу таˈкий моˈмент / шо ўс’і короˈваўниц’і йаˈк’і ˈйдут до короваˈйу об’іˈзат’ілно неˈсут / хто ˈмайе ˈйайц’і / хто неˈсе муˈку / хто неˈсе ˈсахар / хто неˈсе моло̀ко н’іˈхто з короˈвайниц’ з пуˈстими руˈками до короваˈйу не приˈходив / йа тоˈб’і ˈхт’іла скаˈзати шо йак ц’і короˈвайниц’і приˈход’ат і ˈкажда приˈносе своˈйе / це шо воˈни приˈнос’ат ˈмайе в’іˈйти туˈда ў короˈваї / йаˈкшо муˈки ˈмало остаˈл’ну муˈку переда̀йут баˈт’ки там ето / ц’у муˈку прос’іˈвайут ўс’оˈ туди залиˈвайут і об’іˈзаˈт’іл’но ˈмама приˈходит випиˈвайе з короˈвайниц’ами сто грам / ноˈта надпиˈвайе ˈск’іл’ки ˈможе і та надпиˈвайе і ˈмама і гуˈр’ілку вилиˈвайут туˈда ш ˈтоже ў короˈваї в’ід ˈтого ˈт’істо ше ˈлучше / воˈно ш це дл’а ˈдрожд’ів хараˈшо / оˈце таˈк’і об’іˈзат’іл’но короˈваїниц’ ˈмама поˈўйазуйе хуˈстками / цих дв’і йаˈк’і ˈм’іс’ат хуˈстками / тих шо ˈбудут ˈдал’ше роˈбити з короваˈйом тим ˈможе ˈпрошче / а ˈран’ше буˈла ш теˈрнова ˈхустка ˈдуже шчиˈталас’а ˈцен:ойу то тих короˈвайниц’ ˈўйажут теˈрновими хуˈстками остаˈл’них ˈвйажут баˈт’істовими / б’іˈлен’кими там йаˈкими цеї / шоб воˈлос’:а н’іˈде не поˈпало / це то шо стоˈсуйец’а короваˈйу короˈваї гоˈтуйут і він пеˈчец’а ˈмайже дв’і гоˈдин’і і ˈнада диˈвитис’а йак в’ін пеˈчец’а / шоб в’ін не приго̀ˈр’іў / шоб в’ін не почоˈрн’ів і н’і в ˈйакому ˈраз’і йаˈкшо йоˈго ˈвиробили і ˈмало ˈдали ˈвистойати в’ін ˈможе ˈлопнути / то йаˈкшо ˈлопнуў короˈваї то це шчиˈтайец’а шо це ˈдуже зле / моˈлод’і ˈжити не ˈбудут роз’ійˈдуц’а / бо таˈкиї ˈпризнак шо йаˈкшо ˈлопайе короˈваї / ˈд’іти ˈжити не ˈбудут // (Ніколаєва Л.О., 1955 р.н., с.Строїнці, Тиврівський р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

А хто і коли запрошував на весілля? - То^{у}ˈд’і запˈрошували на в’іˈс’іл’а / ўже коˈли роˈбили в’іˈс’іл’а // хоˈдила моло^{а}ˈда і дˈружка проˈсити на в’іˈс’іл’а / бˈрали дв’і ˈсумки калаˈч’іў / не^{и} так / йак те^{иˈ}пер / з откˈритками / а з калаˈчами // йім дару^{а}ˈвали хто тар’ілˈки / хто шо ˈбачиў / те ўс’о даˈвали // воˈни зˈносили ўс’о доˈдому // буˈло ˈдуже^{и} ˈвесе^{и}ло бат’ˈкам / шо ˈматимут ˈпом’іч / ˈз’ат’а / шо ˈбуде помаˈгати // каˈзали так / прие^{ˈе}ˈїшˈли / поздоˈровили / ˈдобриї ден’ / ˈдобре здоˈроўл’а // проˈсили ˈтато й ˈмама на хл’іб / на с’іл’ / а ми пˈрос’ім на в’іс’іл’а // а т’і ˈл’уди ˈда’кували / і хто шо маў / даˈваў / стопˈки / тар’ілˈки / то воˈни баˈгато прие^{ˈе}ˈноси^{е}ли по^{уˈ}суди // і ве^{и}рˈталис’а доˈдому з одˈним калаˈчом / бо не^{и} ˈможна / ˈкажут / йак їде проˈсити на в’іс’іл’а / то тˈреба так проˈсити / шоб оˈдин каˈлач остаˈваўс’а // з ним доˈдому наˈзад ве^{и}рˈнутис’а // - *А як пекли коровай?* -П’ішˈла молодˈойі ˈмама кˈликати зо ˈш’іс’т’ ˈж’інок / ˈт’іки ж’інˈки / шоб буˈли ў ˈпар’і // сˈтали паˈлити в п’іˈч’і / зам’іˈсили / ˈвироби^{ˈе}ли короˈваї і посаˈдили // сваˈхи сˈтали сп’іˈвати … // ˈвироби^{ˈе}ли короˈваї / нароˈбили каˈчок / шоб ўс’ім ˈдати качˈки сваˈхам / шо роˈбили короˈваї // посаˈдили короˈваї / шоб ˈп’ікс’а // йакˈшо сˈп’ікс’а хаˈрошиї / не^{и} ˈлопнуў / зˈнач’іт’ ˈд’іт’ам ˈбуде хаˈроше жи^{ˈе}ˈт’а // воˈни буˈдут ў ˈпар’і до в’іˈка ˈжити // ˈвит’агнули / розˈдали качˈки і ˈс’іли пове^{иˈ}черати // пове^{иˈ}черали / поˈда’кували ˈгарно / таї роз’ійшˈлис’ сваˈхи доˈдому // (Будко Н.І., 1934 р.н., с. Озеро, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

Тоˈд’і начиˈнайец’а ўже ˈперед ˈсамим веˈс’іл’ом короˈваї / начиˈнайут ў чеи^{ˈ}твер пеи^{ˈ}кˈти // сˈход’ац’а ˈл’уди ˈтоже суˈс’іди / не^{иˈ}сут ˈйайц’а /моло^{ˈ}ко / хто шо ˈмайе / муˈку // начиˈнайут росчиˈн’ати д’рошч’і / м’іˈсити / тоˈд’і ˈвиробл’ат ўˈс’акими ˈдуже ˈгарно кв’іˈчали ўˈс’акими ˈрозами / ну шиˈпи роˈбили / баˈгато шо на цих короваˈйах буˈло // буˈла озˈнака / йак хоˈрошиї короваї / то ˈбуде хаˈроше жиˈт’:а / йак буˈвало шо короˈваї ˈпадає / зˈначить шос’ буˈде ў жиˈт’:і негаˈразд // сп’іˈвали ˈп’існ’у /

ˈнаша п’іч та реˈгочиц’а /
короˈвайу йіїˈ хочец’а //
а ше ˈперед цим /
йа на короˈваїішˈла/
ˈкопу йаˈйец’ несˈла /
зˈдибали хˈлопц’і /
таї поˈбили ˈйайц’а ў коˈропц’і //
ˈбуло баˈгато п’іˈсен’/

ˈнаша п’іч та реˈгочиц’а /
короˈвайу йіǐ ˈхочец’а //

Бач / заˈбулас’а ўже ˈдал’ше йак / ˈвопш’ім ˈдуже ˈгарно / ˈвесело буˈло / ˈпоки роˈбили короˈваї ўс’і // тоˈд’і короˈваї вит’аˈгали / і начиˈнали ўже йак в’ін вистиˈгаў / на дˈругиǐ ден’ / ˈрано / бо це ˈвечером пекˈли / то ˈрано кв’іˈчали каˈлинойу /барˈв’інком // (Романчук Н.Д., 1944 р.н., с. Озеро, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2016 р.).

ˈРазом з короваˈйом // і ц’і ǐ ше пиˈкли таˈк’і каˈлачики /моло̆ˈда шоб моло̆ˈдого проˈсити / таˈк’і каˈлачики /шо ўˈкуп’і / на йідˈному ˈдечку ўˈкуп’і йіх зˈйеднували /два каˈлачики ǐ зˈйеднували так йак в’іс’ˈм’оркойу // ˈімен:о шо проˈсиў моло̆ˈдиǐ моло̆ˈду с таˈким каˈлачиком / а моло̆ˈда моло̆ˈдого // короваˈйі це ˈдуже / до короваˈйіў придиўˈл’алис’а /б о це буў так йак поˈчаток виˈс’іл’:а / в’ід короваˈйа баˈлакали шо заˈлежит / йак моло̆ˈд’і ˈбудут ˈжити чи там йаˈке йім ˈбуде жеˈт’:а / то до короваˈйіў ˈдуже в’ідˈносилис’ сеˈрйозно / до короваˈйіў сеˈрйозно в’ідˈносилис’а / бо це так йак би / ну так йак би лиˈце виˈс’іл’:а / пон’іˈмайеш / бо воˈни стоˈйат тоˈд’і ˈперед моло̆ˈдими ц’і короваˈйі стоˈйат / йак це ўже шаˈлаш ˈробл’ат то они ˈперед моло̆ˈдими стоˈйат цеǐ / два / два / там сˈтолик сп’іц’іˈал’но роˈбили / шоп це дл’а короваˈйа не так йак теˈпер торˈти / а тоˈд’і короваˈйі ˈімен:о стоˈйали ˈперед моло̆ˈдими / кв’іч:али йіх барˈв’інком / барˈв’інок і об’іˈзат’ел’но звˈйазували чеˈрвонойу ˈниткойу дв’і ˈложки ǐ дв’і ˈвилки / ǐ на короˈваї зверˈха кˈлали // це таˈкиǐ / таˈкиǐ оˈбичаї // а / короˈваїниц’ам ше таˈко даˈвали / ше пиˈкли гусˈки / це об’іˈзат’ел’но / ˈд’іти ˈдома цих гуˈсок ˈдуже чеˈкали / пеˈркли ше сп’іц’іˈ’ал’но ц’і короˈваїниц’і таǐ пиˈкли гусˈки / вип’іˈкали ǐ тоˈд’і йім доˈдому даˈвалис’а / об’іˈзат’ел’но ˈкожна короˈваїниц’а приˈходила / а ў ˈкожноі ˈд’іти йе / ˈкожна короˈваїниц’а приˈходила с сˈвойійу ˈгускойу с ˈтого ˈсамого ˈт’іста / де пиˈчут короˈваї / і це назеˈвалис’а воˈни гусˈки // ну воˈно так і зˈробл’ано / так пˈтицейу / то цеˈго / то це ше / це таˈка буˈла завеˈденц’ійа ǐ таˈке буˈло // до вип’іˈкан’:а / ǐ так ˈсаме м’іˈсити то ш т’і шо ў ˈпар’і буˈли / шо у ˈпар’і жиˈвут і ше ǐ ˈгарно жиˈвут//тих биˈрут шо ˈгарно жиˈвут ў ˈпар’і ǐ ˈім’ен:о ǐ тре шоб ў ˈпар’і роˈбили / йак йе / бо йе йак на короˈваї пˈрос’ат шо там чи розˈвед’ана ˈж’інка / чи ўдоˈвиц’а лиˈшилас’а / воˈна на короˈваї ˈможе прийˈти / на короˈваї / ну короваˈйа воˈна / так буˈло шо не роˈбили таˈк’і / роˈбили ˈт’іки короваˈйі / воˈна ў ˈгост’і так йак би прийˈшла / на сˈв’ато воˈна прийˈшла / ˈж’інка аˈбо воˈна аˈбо чоло̆ˈв’ік поˈмер / аˈбо ну

роз’їйш|лис’а таї во|на са|ма /во|на |може прий|ти на коро|ваї /но корова|йа та|ка бу|ла заве^{и}|денц’ійа / шо во|ни не ро|били / до |т’іста во|ни не їш|ли // бо це тре бу|ло коро|ваї ро|бити шоб |т’іки ў |пар’і // ї ц’і коро|вайі м’і|сити м’і|сити / |тоже виби|рали / ну с|ваха / с|тарша с|ваха / ц’а шо с|ваха / то це с|тарша с|ваха йе тут / і ну там д|вох |м’іс’ат ше ко|го там |виберут / шоб |ім’ен:о / шоб |гарно |жила з чоло|в’іком / шоб |д’іти бу|ли / це та|ких виби|рали // тут в’ід |кухарки |дуже ба|гато за|лежит // йа йак ў си^{е}|л’і с|к’іки пе^{и}|кла / йа сво^{у}|йу п’іч з|нала / а с|к’іки ў си^{е}|л’і пе^{и}|кла цих корова|йіў то |кожен тре |виўчити п’іч / шоб ўсе ш шоб йо|го поса|дити / шоб в’ін не загн’і|тиўс’а / ї не ї не зго|р’іў / і не сиро|виї не буў / бо коро|ваї / в’ін ви^{е}|лик’і корова|йі пи^{е}|кли то|д’і / ви^{е}|лик’і корова|йі // та на ку|харц’і ўс’о // от йак ви^{е}|с’іл’:а ж йід|на |кухарка не |робе / ї так |саме ї коро|ваї /це |кухарка ўс’о |каже / с|к’іки там си|роватки ў|л’ати / с|к’іки моло|ка ў|л’ати / с|к’іки |масла |дати / с|к’іки марга|рину |дати / му|ки ї йак зам’і|сити / ї ўс’о / ї то|д’і так |саме ро|бити // це ви^{е}|лика в’ідпов’і|дал’н’іст’ // коро|ваї спи^{е}|кти / це ба|гато пери^{е}|жити т|реба / ну так з ду|шойу т|реба // йа бо|л’іла ду|шойу за та|ке // (Ряба В.С., 1948 р.н., с. Червоне, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2016 р.).

Коро|ваї вип’і|кали // с|вахи нази|валис’а / йак’і бу|ли од|ружен’і і прожи|вали ў |перш’ій |пар’і / а хто не про|живаў у |перш’ій |пар’і |участ’і не браў // − *А були якісь обмеження щодо кількості, і яке вони мали відношення до молодої?* − |Парна |к’іл’к’іст’ / по|вин:о бу|ло |бути у вип’і|кан’:і коро|вайу // ро|били ве|лику к|в’ітку і к|лали ту|ди г|рош’і // п’ід час ве|с’іл’:а / ко|ли розр’і|зали |вечором цеї коро|ваї / то вир’і|зали к|в’ітку і в’іда|вали моло|дим / бо там бу|ли г|рош’і / шоб моло|д’і бу|ли ба|гат’і // коро|ваї це хл’іб та|киї вип’і|кали / обк|в’ітчаниї вес’ кв’іт|ками / вироб|л’али ў|с’ак’і кв’іточ|ки / ў|с’ак’і в’ізе|руночки / і так во|но п’ідрос|тало // вип’і|кали ў |дечках ў пе|ч’і // а |шишечки це т’і / шо на коро|ваї к|лали ро|били / хто шо ўм’іў // і лис|точки і |шишочки // − *Як відбувався обряд запрошення на весілля?* − Йак моло|диї / так і моло|да б|рали кала|ч’і // коши|ки ко|лис’ та|к’і п|лели на ве|с’іл’:а / і но|сили кола|ч’і ў |кошиках / б|рали ка|лач к|лали на са|мий сп’ід / а ше о|дин ка|лач к|лали з|верху / і ко|ли ви|ходили з |хати / то ко|го б во|ни не зуст|р’іли на до|роз’і / во|ни по|вин’і бу|ли попро|сити йо|го на ве|с’іл’:а // а йак почи|нали про|сити на ве|с’іл’:а т’іў за с|ходом |сонц’а / де |сонечко с|ходит’ / і з|в’іти почи|нали про|сити на ве|с’іл’:а // так і моло|диї браў бо|йарина і во|ни їшли |разом / так і моло|да і

зап|рошували на ве|с’іл’:а // (Стороженко Н.А., 1934 р.н., с. Чуків, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ої коро|вал’ |гарно пек|ли / у чет|вер |зам’іс’уйем / напри|мер / там с|тарша с|ваха / о / зам’і|сила коро|вал’ / су|с’іди с|ход’ац’а / |т’іки хто маў |пару / са|ма |ж’інка не |п’іде до коро|вал’а / о / |нач’іт у |кого йе |пара / о // зап|рос’уйут ро|бити коро|вал’ / о|там т|реба кв’іточ|ки ро|бити / ўкра|шати ка|линойу / о ўкра|шали цим / е / ої за|булас’а / йо|го на ц|винтар’і |уйма йе / шо цв’і|те…бар|в’інок / бар|в’інком і ка|линойу / о // і вик|раси ро|били з |т’істечка / |лист’ачко / кв’іточ|ки / ўкра|шали / о / са|м’і пек|ли коро|вал’ / са|м’і ўс’о / |було у л’у|деї то|д’і ж ўс’о |було / о / пек|ли / о / е / п’іч к|лали / с|п’івали

ої наш коро|ваї ре|гоче
бо в’ін на ве|с’іл’а |хоче
до моло|дойі / до моло|дого //

о це прис|п’івували / о / і |дуже х|т’іли шоб в’ін ў|даўс’а / шоб н’іг|де не по|репаў / бо |т’іпа йакш|чо поре|пайе / то це жи|т’:а бу|де неха|роше / та|ка п|ризнака бу|ла шо жи|т’:а / мол / |буде неха|роше / бо коро|вал’ |лопнуў / о / то шоб буў коро|вал’ с|лаўниї / р’іў|нен’киї / сп’і|ц’ал’н’і та|к’і |дечка |були / чотир’охг|ран’:і / о / і це ро|били та|к’і корова|л’і // - *А з чого робили?* - Е з |борошна пше|ничого / |борошна / му|ки / так йак і |зараз / |зараз |тоже йе і |л’уди |може |дес’ ў |селах / шо са|м’і пе|чут / но у нас |б’іл’ше за|казуйут корова|л’і / а йейе шо пе|чут // |може ше |л’уди й пе|чут ше / й сво|йі корова|л’і / йа|йічка / му|ка / молоч|ко / ўс’о зам’і|сили / пос|тавили / п’ід’іш|ли / а то|д’і у цей ск|лали / во|но з|ноў п’ід’ійш|ло / йа|йічком помас|тили / кв’іточ|ки поч’іп|лйали ўс’і на |н’ому / і цей хто йа|к’і |хоче / і лис|точки / і кв’іточ|ки / і з’іроч|ки / і ўс’о укра|шали / йа|йічком / і у п’іч // і |вийде та|кий |гарниї заш|мал’аний / та|кий кра|с’івиї / з|добниї / о // а то|д’і ўже |п’ісл’а |того по|р’ізали ў|с’ім / роз|дали / йак |кончиц’:а ве|с’іл’:а / пок|рили моло|ду / на д|ругиї ден’ ўже с|тароста |р’іже коро|вал’ / ну зноў с|ход’ац’а / сп’і|вайут / і ўже роз|дали коро|вал’ і ўс’о / от то|б’і та|ке |було ве|с’іл’:а / |кицин’ка // (Тхір П.П., 1931 р.н., с. Чуків, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

|Заўжди заздале|г’ід’ бат’|ки наре|ченого і бат’|ки наре|ченойі пек|ли коро|ваї / коро|ваї |п’ікс’а / корова|йіў два бу|ло на в’і|с’іл’:і в’ід наре|ченого і в’ід наре|ченойі коро|ваї / пек|ти коро|ваї зби|ралис’а старос|ти / сва|хи / вим’і|тали п’іч спо|чатку м’іт|лойу / до |ц’ого сп’і|вали |п’існ’у / шо ме|темо п’іч |там і |так |дал’і йа не |буду сп’і|вати

/ бо ў ˈмене неˈма таˈланту спˈіˈвати/ / заˈмˈісˈували короˈваї / короˈваї ˈпˈікса без ˈсолˈі / обоўˈйазˈково staˈралисˈа шоб буў короˈваї не ˈтрˈіснутиї / шоб буў короˈваї цˈіˈленˈкиї / бо kaˈзали йак короˈваї ˈтрˈіснутиї то ˈбуде поˈгане жиˈтˈ:а / а koˈли короˈваї ˈгарниї не ˈлопшиї / не заˈпаўшиї / ˈбуде ˈгарна сˈімˈˈйа ў моло ˈдих/ / ну ˈзначитˈ це буў таˈкий денˈ / це буˈла суˈбота / короˈваї буў ˈспеченииї / […] а ˈпотˈім ўже ў кˈінˈцˈі вˈіˈсˈіл’:а роздаˈвали короваˈйі / короˈваї буў вˈід моло ˈдого і короˈваї буў вˈід моло ˈдойі // ну споˈчатку ˈрˈізали короˈваї моло ˈдого / обдаˈровували ўсˈіх цим короваˈйом // лоˈжили на таˈрˈілку короˈваї / але koˈли моло ˈдиї їшоў до моло ˈдойі / то боˈйарин нˈіс гˈілˈˈце // гˈілˈˈце буˈло / йаˈлиночка невеˈлика / таˈкими стружечˈками рˈізнокол’оˈровими ˈўбрана і ˈзверху буˈло таˈке koˈлос’:а з ˈжита з ˈгрˈішми приˈвˈйазане / таˈке буˈло гˈілˈˈце воˈно таˈке буˈло // уже баˈгато баˈгато ˈрокˈіў ˈносˈатˈ це гˈілˈˈце // то koˈли короˈваї дaруˈвали / то вˈідˈламували куˈсочок ˈцˈого гˈілˈˈцˈа // ˈвˈеточка з ˈстружечкойу // це буў пereˈпˈії назиˈвавсˈа // от koˈли короˈваї пˈідˈносˈатˈ тоˈбˈі / пˈідˈносˈатˈ тоˈбˈі ˈтрошки гоˈрˈілки ў ˈстопочцˈі / до ˈтого короваˈйа // ти ˈмайеш ˈвипити гоˈрˈілку / забˈрати короˈваї / а наˈтомˈістˈ поло ˈжити на таˈрˈілку / або подаˈрунок / або ˈгрошˈі / ˈхто ˈтам ˈшо ˈмаў // (Васеленко Н.М., 1955 р.н., с. Воробіївка, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2016 р.).

Як раніше запрошували на весілля? - А хоˈдила ˈўбрана ў вˈінˈку / таˈкиї з квˈіˈток вˈіˈнок і ˈлˈенти / чим ˈбˈілˈше ˈлˈентˈіў ˈмала / тим баˈгатша ˈдˈіўчина буˈла / ˈбˈілˈше постаˈраласˈа і друж ˈки без вˈінˈкˈіў ˈtˈілˈки так ˈлˈенточкойу і ўсˈо / і хоˈдили проˈсили //

ˈбатˈко пˈроситˈ /
ˈматір пˈроситˈ /
і йа пˈрошу /
до ˈнас на веˈсˈілˈ:а //

і цˈілуˈвали ўсˈіх koˈго ˈздибали / проˈсили // пекˈли kaˈлач / неˈсе ˈстарша ˈдружка // ти koˈго на доˈроzˈі ˈздибайутˈ то ˈtˈілˈки ˈпросˈат но не даˈйутˈ kaˈлач // / а даˈйутˈ хто поˈвинен на веˈсˈілˈ:а їти // - *Казали ше шишки пекли?* - шишˈки це короˈвайниц’ам / хто мˈіˈсиў // одˈного ˈдˈад’ка виби ˈрали / шчоб пˈіч вимˈіˈtаў // ˈробиц’а таˈке помеˈло //

дˈружбонˈко ўбˈраўсˈа /
сˈім лˈіт не ўмиˈваўсˈа /
пеˈревеслом пˈідпереˈзаўсˈа /
до короˈвайу ўˈзˈаўсˈа //
ˈнаша пˈіч реˈгоче /

короˈвайу ˈхоче
а пˈрипйічок залиˈвайецʼа /
короˈвайу сподʼіˈвайецʼа //
ˈперед ˈкаждим /
благословˈи ˈБоже /
і оˈтецʼ і ˈмати /
своˈйему диˈтʼатʼі /
короˈваї мʼіˈсити //
поˈтом короˈваї саˈдити ў пʼіч / поˈтом витʼаˈгати // - *Як прикрашали коровай зверху?* – ˈЗверху прикраˈшали ˈўсʼакими квʼіточˈками / ˈўсʼакʼі йаˈкʼісʼ гоˈробчики / ˈклали копʼійˈки / це ˈквʼітка ˈзверху / шчоб моло ˈдʼії ˈдати / а ˈхитрʼі дʼійˈки стаˈралисʼ ˈўкрасти // це нехоˈроша прикˈмета // - *Які ще є прикмети повʼязані з короваєм?* - ˈДивлʼатʼсʼа йак короˈвай спеˈчетʼсʼа / чи не ˈлопнуў / це ўже йаˈке ˈтʼісто // ˈшчосʼ не так замʼіˈсили / ˈтʼісто рʼідˈке / ˈвиробили на йаˈкомусʼ ˈдецʼі / йа ˈзнайу / шчо ў ˈмисцʼі вироб ˈлʼайетʼсйа / клаˈдутʼ ˈтʼісто ˈнаўхрест / вообˈше це ˈцʼіла пробˈлема // а то шосʼ там покˈлали на те ˈдеко / вʼін ˈлопнуў і звʼідˈти ˈвилʼізло таˈке йак голоˈва // шчо це / з тим короˈвайем / йа ˈкажу / шчо ˈдобре / а шо буˈду каˈзати / ˈтаки ї жиˈвутʼ до цих пʼір // - *Коли клали коровай в піч, щов цей час робили коровайниці?* - Помаˈгали / поˈтом ˈмийутʼ ˈусно / ˈдʼіжку ˈшкрабайутʼ / ўсʼо обшкˈрʼабуйутʼ / стоˈла змиˈвайутʼ / ˈруки ˈмийутʼ / поˈмийі неˈсутʼ на тʼік // на тʼік хоˈдили ˈводу ноˈсили // їдутʼ // танˈцʼуйутʼ / спʼіˈвайутʼ / ˈмиску бйутʼ // - *Де зберігається коровай до весілля?* - Ў суˈботу короˈвай на стоˈлʼі / обˈўʼйазуйутʼ ˈгарно рушниˈком / ˈквʼітами прикраˈшайутʼ // їде моло ˈда до моло ˈдого короˈваї забиˈрайутʼ // два друж ˈби короˈваї ˈрʼіжутʼ // пʼідˈносʼатʼ батʼˈкам / хреˈшченим і приˈказуйутʼ/
десʼ тут ˈмала ˈбути
ˈмати хреш ˈчена /
йак йе десʼ тут /
то хаї даˈйецʼа ˈчути //

пʼідˈносʼатʼ на таˈрʼілцʼі шмаˈток короваˈйу / а воˈна короˈваї забиˈрайе / а на таˈрʼілку ˈставитʼ ˈгрошʼі йаˈкʼі ˈмала подаруˈвати / чи шосʼ куˈпила / чи посˈтʼейл'// - *А виготовляють весільне гільце?* - гʼілʼˈце свʼітилˈки ўбиˈрайутʼ / поˈка ˈзʼійдутʼсʼа ˈлʼуди / воˈни йдутʼ ˈранʼше / ˈхлопцʼі йдутʼ ў ˈмене тут за ˈрогом ˈвишнʼі / то ўже йака ˈкрашча / то ўже ˈзрʼізана // ўбиˈрали / спʼіˈвали // іде моло ˈдиї до моло ˈдойі з гʼілʼˈцем у

хл’іб йо|го ўст|ромл’ут’ // їде два |хл’іба п’ід по|фу // ўс’у до|рогу сп’і|вайут’ / шчоб не за|мовкли // (Дзигаленко М.П., 1949 р.н., с. Воробіївка, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2016 р.).

В’і|с’іл’:а |було почи|налос’а / з го|товили ше начи|нали го|товити ше з четвер|га / а ў су|боту уже коро|ваї ўс’і с|ходилис’ на коро|ваї // пик|ли коро|ваї у |дома і шиш|ки коро|ваїниц’ам ўс’о / а кала|ч’і ше ўпе|ред пек|ли у чет|вер там сере|да пик|ли кала|ч’і / бо т|реба |було ж хо|дити ўс’іх |родич’іў ўс’х су|с’ідиў / сп|рос’увати кала|чами ко|лис’ хо|дили / не не зап|рошен’:ами а кала|чами про|сили / ну тай полу|чалос’ шо |ц’ілиї |тижден’ ше до ви|с’іл’:а / а по|том уже спик|ли коро|ваї / коро|ваїниц’і |винисли |воду на |тик / у|же там |вилили / по|том пос’і|дали пове|черали роз’іїш|лис’а // … – *А навіщо кухарки коли пикли коровай виливали воду на тік?* – А це так т|реба бу|ло / ро|ди |Боже |жито ше ї | ўс’ака паш|ниц’а на |т’ік |воду не|сем / це це так |треба бу|ло / хл’іб |клали на |в’іко в’ід |д’іжки |в’іко |клали хл’іб / кру|гом |дерева об|ходили і це гоб|носили / і сп’і|вали на т’ік |воду |їдемо |воду не|семо і на |дерево вили|вали |воду із |миски / це так бу|ло на коро|ваї // (Боровець А.П., 1931 р.н., с. Гранів Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2017 р.).

На ве[и]|с’іл’:а / коро|ваї // коро|ваї // це |сходилис’а ж’ін|ки // йа ўс’о ў|ремн’а і тут ўс’о ў|ремн’а / бо йа не роз|вед’ана / йа з о|дним чо[у]ло|в’іком про|жила це |треба коро|ваї йак пе|кти шоб не |було / о|та ж’інка шо роз роз|водилас’ з чоло|в’іком чи роз|вед’ана йі|йі не по|ложено шоб во|на м’і|сила коро|ваї // бо це не[и] не[и] |їд’от // йії ни ни по|ложено // а йа ўс’о ў|ремн’а // йа й ро|списувала / у с’іл’|рад’і ро|списувала моло|дих ўс’о // – *Процес випікання короваю.* – Да / оце при|ходимо // ўже сп’і|вайут ўс’о // |йаїц’а |бйут / ее ц’і жов|тки / си|роватку |гр’ійут / |марга марга|р’ін розцей|го роз ии шо розбаў|л’айут’ йо|го / роз’ігр’і|вайут’ // то|д’і це ўс’о |сахар / ўс’о це зли|вайут в о|дну ту |миску чи кас|трул’у / і то|д’і |сипл’ат’ му|ки і |м’ісат по |гочеред’і |м’ісат // ну |м’ісат |т’іки ц’і шо не роз|вед’ан’і // а ц’і шо роз|вед’ан’і то ўже то|д’і кла|дут ўже йак |висходило та|ка ии ча|ра чи |форма такаго|го // |стелат’ та|киї |корж на |сп’ід / на |сп’ід |стел’ат’ |корж тої // посе|редин’і |робимо |кв’ітку та|ку / посе|редин’і та|ку |кв’ітку |робимо // о / |кв’ітку чи з |рози д’ів|чата чи чи так йа|ку |л’іл’ійу чи шо // а то|д’і кру|гом у|же хто шо |вм’ійе // т’і йа|к’іс’ |гусочки / а т’і йа|к’іс’ |розочки / а т’і ўсу і кв’і|тчайем / кв’і|тчайем // і два ча|са с поло|винойу в’ін |сходит у |т’ій ми кас|тру у |т’ій ча|р’і чи ў |форм’і // з’ій|шоў у|же / |мастит ц’а шо м’і м’і|сила /

ˈмастимо йайˈц’ом і ˈсунут ў п’іч і ўс’о і сп’івˈайут // тоˈд’і ˈїдут’ вилиˈвати ту ˈводу на доˈлину // таˈко / куˈди вилиˈвайут ту ˈводу / п’ід йаˈке ˈдерево шоб ˈдерево роˈсло ї сп’іˈвайут // хаˈрош’і оˈбради буˈли / ˈзар’із’ таˈких ˈнема // – *Ще якісь хліби пекли на весілля?* – Н’і / н’іˈчого таˈкого не гоˈтуйут’ // пир’іˈшки пеˈкли / пир’іˈшки ˈран’ше пеˈкли і з ˈмаком пеˈкли таˈк’і маˈнен’к’і / і з ˈсиром пеˈкли / і з поˈв’ідлом пеˈкли пир’іˈшки // ˈзар’із’ то ˈўс’ака ˈвс’ачина йе / а тоˈд’і пеˈкли таˈк’і пир’іˈжечки маˈлен’к’і ˈдуже ˈдобр’і з ˈмаком // ˈтоже ˈздобне ˈт’істо там таˈке мн’аˈгесен’ке // о / і роˈбили колоˈтуху таˈку // сир / смеˈтана / ўс’о збиˈвали // таˈк’і маˈсниц’і буˈли і насиˈпали у таˈр’ілки і тоˈд’і ўмоˈчали / ц’і пир’іˈшки вмоˈчали ї ˈйіли з ˈтойу колоˈтухойу // – *Що таке спід?* – Ну п’іˈдошва / каˈзали // п’іˈдошва ў короваˈйов’і п’іˈдошва // п’іˈдошва ў короваˈйов’і // і на ту п’іˈдошву ˈклали ˈўс’ак’і іˈгрушки // ˈўс’ак’і ну кв’іточки вс’о хто ˈўм’іў шо // т’і ˈгусочки / т’і кв’іточки / а т’і ше шос’ // і йаг’іˈдки / ўс’о ˈставили // ўс’о ˈставили // ˈставили йаˈк і ˈгрош’і ˈставили у ˈкв’іточку / і ˈставили муˈки ˈкапочку / і ˈкапочку там ше чоˈгос’ ˈклали // коˈму шо попаˈде // да // і заˈгадували заˈгадували д’івˈчата моло̯ˈден’к’і ц’і заˈгадували // таˈк’і боˈ̯мажечки / ˈзначили чи скоˈро в’ід:аˈйец’а чи чи йак // і ˈклали туˈди ў ту ˈкв’іточку чи шо // а тоˈд’і ўже йак короˈваї роздаˈвали теї наˈходили // (Сяба Г.Я., 1940 р.н., с. Зятківці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Короˈваї пеˈкли // шо ше? // калаˈч’і ц’і шо ˈход’ат проˈсити // – *Як пекли коровай?* – Ну короˈваї ўс’ім …пеˈкли // ну короˈваї // дв’і ˈсвахи приˈходит ˈм’ісит’ обиˈзат’ел’но ў ˈпйатниц’у / ˈд’івчин’і а чоло̯ˈв’іков’і в чеˈтвер / ˈхлопц’ов’і ˈкау чоло̯ˈв’іков’і / ˈхлопц’ов’і // д’ˈівчин’і / ў ˈпйатниц’у пеˈкли / короˈваї // приˈходит’ дв’і ˈсвахи і ˈм’ісит’ / рошчиˈн’айе / а тоˈд’і приˈходит ˈміс’ат’ / а тоˈд’і ўже вироˈбл’айут’ йоˈго / той короˈваї / приˈход’ат баˈгато суˈс’ід ˈробл’ат’ там кв’іточки ўкраˈшайут’ йоˈго // о / ту ˈводу ˈтреба ˈвил’:ати п’ід соˈлодку ˈйаблун’у // йак неˈма ў ˈсебе ў гоˈб’іст’і шуˈкайут’ соˈлодку ˈйаблун’у // ˈвил’ати п’ід ˈйаблун’у соˈлодку ˈводу і цеї / і саˈжайут’ у ˈп’іч і сп’іˈвайут’ коˈли саˈджайут’ у ˈп’іч сваˈхи / йе таˈка дл’а короˈвайа ˈп’іс’на // – *Чи відрізнявся процес випікання короваю у дівчина та хлопця?* – Н’е оˈднаково / оˈднаково пеˈкли // – *Чому хлопцеві у четвер, а дівчині у п’ятницю?* – Ну це ˈпросто не ˈзнайу / це ж’іˈночиї ˈден’ ˈпйатниц’а // а чоло̯ˈв’ічиї ўже чеˈтвер // це йак оˈбишно пеˈкли ўс’о ˈўремйа // ў чеˈтвер ˈхлопц’ов’і пеˈкли / ў ˈпйатницу пеˈкли ˈд’івчин’і короˈваї // – *Чи*

прикрашали коровай живими квітами? – Н’е // короˈваї прикраˈшали тиˈми шо роˈбили руˈками з ˈт’іста кв’іˈтки // ˈжито роˈбили таˈк’і колоˈски ˈжита ˈставиц’а чоˈтири колоˈски / а там ўже ˈўс’ак’і кв’іˈтки ˈроблат’ і украˈшайут’ // руˈками ˈроблат’ з ˈт’іста кв’іточки ˈўс’ак’і // – *Чи буў коровай великим?* – Каˈн’ешно веˈликим // ˈформа буˈла ў сеˈл’і ў нас / тут ˈтоже буˈла так ˈсамо // ˈформу позиˈчали оˈдн’і ў ˈдругих / оˈдн’і ў ˈдругих і ˈдал’ше / ˈдал’ше так ноˈсилис’ з ˈтойу ˈформойу йак і короˈваї йаˈкиї пеˈкли // позиˈчали // – *Як місили коровай?* – Дв’і ˈсвахи росчиˈн’айе / дв’і ˈсвахи ˈм’ісат’ / ˈт’іки ˈдв’і ˈсвахи / а ˈроблат тоˈд’і уˈже ўс’і // – *Прикраси?* – Да // тоˈд’і ўже ˈроблат’ короˈваї // ўс’і ж’інˈки ˈск’іл’ки йе там з ˈв’іс’ім ˈдуш чи ˈск’іки ˈсход’ац’а спеˈкти йоˈго // – *Які були заборони, пов’язані з випіканням короваю?* – Н’е / н’е // заборон не ˈбуло // н’іˈйаких не ˈбуло // короˈваї пеˈчут і ўсе // ну йак оˈбишно п’ід ˈвеч’ір ўже пеˈчут короˈваї // – *Чому?* – Не ˈзнайу // там з п’іў ˈдн’а заˈм’ісат / а тоˈд’і п’ід ˈвеч’ір // наˈверно тоˈму шо ˈл’уди ўден’ ˈчасу не ˈмайут ж’інˈки // а п’ід ˈвеч’ір ў ˈних йе ˈчас схоˈдити і роˈбити йоˈго // (Романь М.А., 1938 р.н., с. Зятківці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Звиˈчаїно бˈратик / нареˈченого чи нареˈченойі / обм’іˈтаў / а / цеї п’іч обм’іˈтаў / тоˈд’і сˈтавили туˈди короˈваї / а тої / цеˈго / шо ўже на ˈц’ому / то це / хл’іп чик шо на т’ік несˈли / ˈнач’іт йак // короˈваї поˈставили то тоˈд’і цеї хл’іп чик шо скˈрайу буў / цеї шо ви заˈпитуєте то / йоˈго бˈрали / ўс’і хто там буў / ну не ўс’і / а в осноўˈному короˈваїниц’і і хто м’іˈсиў // до ˈреч’і короˈваї м’іˈсити тˈреба шоб ˈбула ˈпарна ˈк’іл’к’іст’ ж’іˈнок / ооо і от воˈни їшли / і їшли ў саˈдочок / і цеї хл’іп чик таˈко ўс’і зˈнизу торˈкалис’а / йоˈго і сп’іˈвали / на тиᵘк ˈводу ˈнесемо / шче ї ˈГоспода пˈросимо / роˈди Боˈже жиˈто / роˈди шче ї пˈшениц’у / шче ї рожев’іˈйі кˈв’іти / шчоб л’убилиˈс’а ˈд’іти / і там кˈлан’алис’ / а ˈпот’ім і так тˈрич’і тˈрич’і сп’іˈвали на цеї т’ік ˈводу / а ук’ін’ˈц’і ўже осˈтан:’і ї раз шоб роˈдилис’а ˈд’іти / даа і там йоˈго / ˈшч’іпали ˈшч’іпали / і хакˈтично зйіˈдали на ˈтому тоˈку // *(сміється)* ну розˈшч’іпували і зйіˈдали / і це буˈло ˈйакби благосло ˈвін’: а на ˈшчаст’а на ˈдол’у шоб роˈдилис:а ˈд’іти / ооо / і це буў хоˈрошиї / оˈце їшли з тим шо / ў к’інˈц’і буў п’ідˈпалочок // (Шаповалова Є.М., 1950 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

О і ше ўже з но|вого ўро|жайу ўже йак бу|ли в’іс’і|л’а ў си|л’і |жили / дл’а моло|дих пик|ли ўже короўа|йі / се |були ўже в’і|с’іл’н’і в’і|с’іл’н’і бу|ли хл’і|би / хл’і|би ўже на в’і|с’іл’а пик|ли корова|йі / а нанаш|кам пик|ли кола|ч’і / се |сего |нового ўже ўро|жайу / нанаш|ки се т’і шо в’ін|чали моло|дих / в’ін|чал’н’і нанаш|ки се були нанаш|ки / пик|ли здо|ров’і та|к’і кола|ч’і / |прамо по |пар’і / і на|нашко і на|нашка |несли за моло|дими с’і кола|ч’і / а старос|там ўже пик|ли ма|лен’к’і кола|ч’і / ма|лен’к’і та|к’і шо / ну ма|лен’к’і / бо то бу|ли старос|ти / а нанаш|ки се бу|ли |дуже по|важн’і / се та|к’і бу|ли в’і|с’іл’н’і по|важн’і нанаш|ки / шо йіх ўс’і вили|чали // (Дідик Л.Ф., 1936 р.н., с. Виноградне, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

От ко|ли вже |д’ілo |ос’ін’/ ўже осноў|н’і ро|боти с’іл’с’когосподарс’к’і поро|билис’а / то се|ло гул|ало ве|с’іл’:а // на ве|с’іл’:а пек|ли ве|с’іл’н’і |шишки / пек|ли перш за ўсе коро|ваї // корова|йі бу|ли / йіх пек|ли ба|гато / |к’іл’ка / шо|би хва|тило на ўс’у / на все ве|с’іл’:а // і кара|ваї |тоже вип’і|кали / і ту|ди |л’али с’в’а|чену |воду / і ту|ди |брали му|ку із се|ми мли|н’іў // ну це ше ро|били |наш’і |предки / ми те|пер та|кого не |робимо / прийш|ли ў мага|зин / і ку|пили м’і|шок му|ки / та ї вип’і|кайемо на ве|с’іл’:а / ко|му там шо |треба // |тоже |дуже ди|вилис’а / йа|к’і ўда|дуц’а корова|йі // а ў|с’ако мог|ло |бути/ |тоже м’іг підго|р’іти і м’іг // ну йак|шо коро|ваї полу|чиўс’а |дуже |гарниї / |с’в’ітлиї |гарно |випечениї / то ка|зали / шо це на |шчаст’а моло|дим / на здо|роўйа моло|дим // а йак|шо бу|вало шо коро|ваї при вип’і|кан’:і хот’ один |тр’існуў / це по|гана прик|мета і коро|ваїниц’і ди|вилис’ од|на на |одну / і |кожна со|б’і |думала / мож|ливо / шо ц’а |пара ко|лис’ і роз’ій|дец’а // (Романець О.Й., 1950 р.н., сел. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

І так |ц’илиї |тижден’ про|доўжувалос’а / то кара|ваї д’і|лили / |медом мас|тили / ўс’ім да|вали / бо ж кара|вайі бу|ли |тожи чи ко|лач буў чи кара|ваї / те[и]пер коро|ваї / а то|д’і кола|ч’і бу|ли / шо ше роз|казувати // – *Розкажіть як запрошували на весілля.* – Йе|деї два кола|ч’і да|вала |мама / ну йа хо|дила / про|сила / шо ўже розка|зувати / ко|ли почи|налос’а ве|с’іл’:а / иии / |перед ве|с’іл’:ом моло|да зап|рошувала на ве|с’іл’:а |родич’іў / і б|рала з со|бойу д|ружку / і о|бидв’і хо|дили / |мама да|вала / за|в’азувала у хус|тинку б’і|лен’ку кола|ч’іў два // і ми з д|ружкойу хо|дили по тих |родичах у|с’іх / і на д|руге се[и]ло / де йа|к’і бу|ли |родич’і і се так про|сила моло|да гос|теї на ве|с’іл’:а // – *А хто випікав коровай?* –- А коро|ваї / коро|ваї і кола|ч’і вип’і|кали / шо йа так

знайу / ўже хто то|ди вип’і|каў / то|ді вип’і|кали |л’уди |тожи^{е} бу|ли / |зараз йе та|к’і шо пе|чут’ і то|д’і |тоже^{и} зап|рошували та|ких / шо ў|м’ійут’ вип’і|кати ўс’іг|да / це бу|ла тра|диц’ійа та|ка // (Руда М.С., 1947 р.н., с. Жван, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2017 р.).

А ў су|боту ўже начи|налос’а ве|с’іл’:а // моло|диї ў|дома начи|нали ве|с’іл’:а / а моло|д’і со^{у}|б’і |дома / |тоже / моло|диї і|шоў за |бат’ком / це шо йа |кажу ве|с’іл’ниї |бат’ко / зби|раў моло|дих та|ких д’іў|чат / х|лопц’іў / моло|д’ож’і |вопш’ім / іш|ли за |бат’ком / |бат’ко накри|ваў с|т’іл / зро|биў музи|ки / ну їшли з му|зиками / се ў су|боту |вечером з му|зиками / пото|му ўже |бат’ка про|вадили до|дому / а во|ни йо|му при|несли їшли з кола|чами за ним / |сими шо йа пе^{и}|кла / здо|ров’і та|к’і т’і кола|ч’і / їшли при|носили йо|му т’і кола|ч’і / а в’ін з |цими кола|чами ўже при|ходиў на ве|с’іл’:а і в’ін з |ними хо|диў ўс’о ў|рем’йа з |сими кола|чами / во|ни на |биндочки приў|йазан’і чи на хус|тинц’і / се бу|ло |вечером ўже ў су|боту / а ўже |рано іш|ли ў|сампред до ш|л’убу / без му|зик / ўс’о ти|хен’ко їшли до ш|л’убу / а в’ід ш|л’убу ўже ви|ходили нап|роти му|зики їшли на |розпис / там ўже роз|писувалис’а / […]– *Як відбувається обряд випікання короваю?* – Ка|зати ўже / са|ма йа йіх пек|ла ў|с’ому се^{и}|лови пуш|ч’і / лиш кот|р’і да|леко |дужи^{е} то ту|ди й не їшла // к|ликали моло|дих та|ких ж’і|нок / шо|би не роз|веджен’і бу|ли / шо|би ўс’і з чоло|в’іками / шоб |жили |добре / пек|ли / сп’і|вали / і коро|вайі |дуже |гарно ўда|валис’а // ко|му напе|ред |йакос’ в’ідзна|чала при|рода са|ма йак|шо дес’ ко|лис’ не ў|даст’с’а кара|ваї / то се з|найеш шо жи|т’:а бу|де по|гане / це бу|ла та|ка прик|мета на цих корова|йах // (Римар Є.С., 1936 р.н., с. Жван, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2017 р.).

На ве^{и}|с’іл’:а / обоўйаз|ково ви^{е}кори^{е}|с|товували / пе^{и}|кли |гарн’і ве|лик’і хл’|іби / йа|к’і ба|т’ки прова|джали д’і|теї / з по^{у}|д|в’іра випрова|джали / чи зустр’і|чали сво|йіх д’і|теї // моло|д’і |мали дл’а них пе^{и}|клис’а не^{и}ве^{и}|личк’і коро|ваїчики / а ўзага|л’іто ви^{е}|п’і|кан’:а коро|вайу / гу|ски бу|ли / і ко|лач дл’а моло|дойі / чи д|л’а моло|дого / пе^{и}|клис’а та|к’і ве|лик’і / |гарн’і кола|ч’і / йа|к’і бу|ли п|рибрано ў|с’акими кв’іт|ками / на |них бу|л’о |вил’іпле^{и}|но / а коро|ваї |також // коро|ваї ў нас йа|кшо ве^{и}|с’іл’:а |зараз |т’іки о|дин ден’ / то то|д’і ве^{и}|с’іл’:а почи^{е}|налос’а з п|йатни^{е}|ц’і / ў п|йатни^{е}|ц’у с|ходи^{е}|ли^{е}|с’а мо|лод’ / і пле^{и}|ли в’ін|ки з бар|в’інку дл’а моло|дойі // а моло|д’і ж’ін|ки / моло|диц’і йа|к’і бу|ли / |мали |гарн’і |с’імйі / |гарн’і |с’імйі / |гарних чоло^{у}|в’і|к’іў / не ро|зведе^{и}|н’і

/ прие|ходие|ли пеи|кти короі|ваї // пе|ред тим / йак пеи|кти короі|ваї / заі|м’ішувати йоі|го сі|вахи / ж’інʲі|ки назие|валис’а сі|вахами // сі|вахи проі|сили благосло|вен’ства у бат’|к’іў каі|зали / пі|роси|мо благосло|вен’ства / |шоби зам’іі|сити цеї короі|ваї / т|рич’і баʲ|т’ки відʲ|повідали: хаї Бог благоі|словит / п’ісл’а ц’ого заі|м’ішували короі|ваї / ў йаі|кому добаўʲ|л’али |тожи баі|гато йаʲ|йец’ / |цукор / ваʲ|н’іл’ / |тожи гоі|р’іўку |л’али |тожи ў тої короі|ваї / йа не зʲ|найу дл’а чоі|го це / аʲ|ле таʲ|ке роі|били / і пеи|кли короі|ваї / |також пеи|кли гуі|ски / |парнʲ|і гуі|ски / йаʲ|к’і коʲ|ли моло|ду покрие|вали з моло|дим / то тоʲ|д’і сі|вахи оу|бʲ|м’ін’увалис’а |парние|ми гуі|сками / моло|да чи моло|диї хоʲ|дили заʲ|прошувати на в’іʲ|с’іл’:а // коʲ|лис’ заʲ|прошували з коʲ|лачами / хоʲ|дило |дес’іт’ дʲ|ружок / чи з пйатʲ|надз’ц’ат’ дʲ|ружок / ўс’і ноʲ|сили з соʲ|бойу ўйаʲ|зки колаʲ|ч’іў / моло|да ноʲ|сила коʲ|лач веи|ликиї / і тої коʲ|лач / коʲ|ли в’іʲ|с’іл’:а саʲ|ме ў роʲ|згар’і / тої коʲ|лач роʲ|зламували / і роздаʲ|вали |л’уд’ам // оʲ|так буʲ|ло ў нас на веʲ|с’іл’:а // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ў чеи|тʲ|вер пеи|кли короі|ваї // запʲ|рошували на короі|ваї стаʲ|ралис’а запроʲ|сити ту |ж’інку котʲ|ра жие|ве у |шʲ|л’уб’і ўʲ|дачно назие|вали / шо воʲ|на |гарна |пара / шо воʲ|ни неи|поʲ|гано жие|вут / ўʲ|дачно жие|вут / шо ў них сʲ|тавлеи|н’а оʲ|дин до |одного |гарне / шо ў них неʲ|майе таʲ|кого фармаʲ|зонства / шо воʲ|ни заʲ|можн’і пр’іʲ|м’ерн’і |л’уди / шо воʲ|на поʲ|вин:а |бути йакʲ|шо іʲ|ти до короі|вайу / воʲ|на не поʲ|вин:а |бути розʲ|веде|и|на / воʲ|на поʲ|вин:а |бути |т’іки ў |пар’і // котʲ|ра |ж’інка розʲ|веде|и|на аʲ|бо ўдоі|ва таʲ|ку |ж’інку до короі|вайу не запʲ|рошували // їшʲ|ли до короі|вайу |л’уди ўже м’іʲ|сити короі|ваї ўс’і |несли з соʲ|бойу |шос’ / то |сахар |йаїц’і / то муʲ|ку / но це ў осноўʲ|ному |йаїц’і і муʲ|ка / |сахар це ў основ|ному |несли // ж’інʲ|ки буʲ|ли зафарʲ|тушеи|н’і і це набие|рали цеї фарʲ|тух / хто там шо шчие|таў |нужним // ну доʲ|пуст’ім |зара йе салаʲ|фанов’і паʲ|кети а коʲ|лис’ буʲ|ла гао|зета / заʲ|мотували гао|зету / кул’|ки таʲ|к’і здоу|ров’і роʲ|били і це |несли муʲ|ку і |сахар ў кул’|ках / а |йаїц’а обоўйазʲ|ково |несли у поʲ|долку у фартуʲ|хов’і / це воʲ|ни прие|носили і це бат’|ки це |бачие|ли там стоʲ|йали |в’ідра і це воʲ|ни вие|клаʲ|дали це ўс’о на короі|ваї / чоу|лоу|в’ік сʲ|тарший сʲ|тароста буў з роʲ|дини сʲ|тарший сʲ|тароста / в’ін приʲ|ходиў в’ін |тоже за соʲ|бойу н’іс веи|лику буʲ|тилку гоʲ|р’ілки / бо |будут |пити до короваʲ|йа / і |будут м’іʲ|сити короі|ваї обоўйазʲ|ково |будут |л’ати гоʲ|р’ілку / а |л’ати гоʲ|р’ілку дл’а |того шоб |н’іби короі|ваї доўʲ|ген’ко не |черств’іў // ну начие|нали м’іʲ|сити / начие|нали м’іʲ|сити / заси|е|пали ну дʲ|р’іжд’і / ну |йак |там поʲ|вин:о |бути йак л’уʲ|бе |т’істо / |пару роʲ|били і це начие|нали оце

ро|бити і сто|йали ц’і ж’ін|ки в’ід^{т}|совали с|т’іл на|серед |хати / дос|ки сто|йали / качал|ки сто|йали / |даже з со|бойу при|носили бо не |може |бути ў |хат’і од|н’ій до|пуст’ім |ш’іст’ чи с’ім чи п’ат’ ка|чалок / так |само |кажда |дожчечку ў|з’ати ве|лику та|ку / ст’іл’|ниц’і нази^{е}|валис’ / це во|ни при|ходили с|тавили ўс’і зафар|тушен’і / ўс’і хуст|ками заў|йазан’і шоб н’іг|де |н’іби не |було ні|йакойі воло|сини / ну і с|тарша с|ваха / з|в’іти с|ваха сто|йала од|на і д|руга с|ваха ў н’ів’еста і ў жен’і|ха так |само / сто|йали д|в’і с|вахи / од|на з них с|тарша а д|руга |н’іби йак то сво|йа кроў|н’ішча // і гу|кайут / |пане ста|роста / п|росимо благосло|венства / с|тароста сто|йіт ў д|верах п’ід|ходит / хай Бог благосло|вит / д|ругиї раз / хай Бог благосло|вит / т|рет’ій раз / хаї Бог благосло|вит / і тут |мама н’і|в’ести при^{е}|носе шос’ на та|р’ілц’і йа|кус’ за|куску / а с|тароста кла|де го|р’ілку / с|таўл’ат чар|ки і нали|вайут го|р’ілки і с|таўл’ат чар|ки і це п|йут / с|тароста пйе з с|таршими сва|хами і по т|рошки в’ідли^{е}|вайут сва|хи і с|тароста у коро|ваї / по д|ругому / |дал’ше по к|ругу розли^{е}|вайут ў|с’ім ж’ін|кам йа|к’і при|сутн’і / |тоже пригос|тилис’а / пйат’ грам |дес’іт’ грам |кажда с|ваха по|вин:а ў|л’ати сво|йу |дол’у о|п’ат же ў цеї |самиї коро|ваї / це так по к|ругу проїш|ли по чу|чут’ це ў|л’али / і це ж’ін|ки почи^{е}|найут с|п’івати п’і|сен’ до |т’іста до коро|вайа / п|рос’ат ў |Бога благосло|вен’:а / шо |Господи благосло|ви / |гарниї хл’іб даї спек|ти / ну |вопшем на с|лаву на здо|роўл’а на жи|т’:а моло|д’ій |пар’і // там йа ўже не памйа|тайу / ну та|киї йак то ка|заў до |ладу сло|ва / шо |імен:о не в’ід |себе а благоло|в’ін’:а |Боже бу|ло // і |дал’ше ж’ін|ки п’ідх|вачуйут і сп’і|вайут / хаї Бог благосло|вит і |Мат’інка |Божа і о|тец’ і |мати / так йак на пок|р’іў моло|дойі так |само |дал’і ц’і сло|ва п’ідт|верджуйут |цими п’і|сн’ами і |м’іс’ат / до тих п’ір |м’іс’ат’ |поки не в’ідс|тане ўже |т’істо в’ід рук / ну так йак на |даниї час до|пуст’ім |паску ви^{е}|м’іс’уйут |гарно / ну |м’ін’імум це бу|ло дв’і го|дини по|вин:і бу|ли ви^{е}|м’іс’увати це |т’істо // чим |доўше ви^{е}|м’іс’уйут |т’істо тим пиш|н’ішиї полу|чайец’а коро|ваї / то^{у}|д’і ста|йут с|таўл’ат |деко / то |деко бе|рут ку|сок х|л’іба обоўйаз|ково дв’і с|вахи в’ідри^{е}|вайут і ста|йут // н’іх|то но|жом не |р’ізаў / |т’істо кат’іго|р’ічески / ну йак то ка|заў з поко|л’ін’:а ў поко|л’ін’:а пере^{и}|да|йец’а шо |т’істо но|жем не |можна |р’ізати / |т’іки |т’істо |р’іжец’а те з йа|кого |л’іпл’ац’а ва|реники / а от на пир’іж|ки на |пончики тим |б’іше на з|добу і на коро|ваї / ўс’о в’ідш|ч’іпуйец’а ру|ками / і во|ни б|рали пр’і|мерно та|киї ку|сок шоб пок|ласти |імен:о ў о|це |деко / шоб це бу|ла йак п’і|дошва // і це во|ни в’ідри|вали з |цейі д’і|ж’і в’ід’ір|вали цеї |мат |т’іста і то^{у}|д’і на сто|л’і ў ш|тири ру|ки / це во|ни полу|чайец’а

йоˈго в’ідм’іˈсили і з дˈвох пар рук це сˈтаўл’ат на це ˈдеко / ˈвиробили йоˈго ўˈс’о / тоˈд’і ˈробл’ат круг / з ˈц’ого ˈт’іста оˈп’ат’ в’ідриˈвайут шмаˈток ˈт’іста / тˈрошки п’ідм’іˈсили і виᵉˈкачуйут ˈдоўгиї кˈруг шоб хваˈтило об’ійˈти ˈобруч на ˈвес’ короˈваї / об’ійшˈли цим короˈваї / зашч’іпˈнули ˈт’істо / так йак гуц оˈто заўˈйазуйут / пˈросто з ˈт’іста заўйаˈзали гуц і пришч’іпˈнули йоˈго шоб в’ін не в’ідкˈриўс’а // буˈде пеᵘˈкˈтис’а / буде сˈходити шоб в’ін не в’ідкˈриўс’а // ˈпот’ім ˈробл’ат центˈрал’ну кˈв’ітку / ту кˈв’ітку ˈтоже так начиᵉˈнали роˈбити бо воˈна склаˈдалас’а не з одˈнойі пеˈл’устки а з тˈр’ох пел’усˈток кˈв’ітка / це ˈрозу ˈн’іби роˈбили // це цих дв’і сˈвахи роˈбили ц’у центˈрал’ну кˈв’ітку // а остаˈл’н’і роˈбили ˈр’ізн’і кв’іто̂чки маˈлен’ки б’іˈшен’к’і / і по вуˈглах / по чотиˈр’ох вугˈлах обоўйазˈково роˈбили голуˈбки / пташечˈки з ˈт’іста на ˈкаждих по угˈл’і по одˈн’ій пˈташец’і буˈло ц’і гоˈлубᵖˈки зˈроблен’і // а ˈпот’ім ц’і промеᵘˈжутки йаˈк’і буˈли ў ˈт’іст’і / ўс’і промиᵉˈжутки так тˈреба буˈло закˈласти л’уˈбими ˈвиробами із ˈт’іста шоб н’igˈде ˈнав’іт’ не буˈло ˈвидно ˈм’іжду ˈними заˈзору н’іˈйакого не ˈбуло / шоб кˈв’іточка до кˈв’іточки / ˈшар’ік до ˈшар’іка / шоб воˈно ўс’о ˈкупи триˈмалос’а т’іˈснесечко / бо коˈли воˈно буˈде п’ідн’іˈматис’а ц’а кˈв’іточка і то ˈт’істо / воˈни поˈлопайут / т’ій не ˈбуде одˈнакове / ˈпусте ˈопшим тˈр’ішчину даст’ / то шоб не ˈбуло то ˈдуже гусˈтен’ко шˈч’іл’но приᵉˈклаˈдали / і це таˈко навироˈбл’айут на ˈц’уйу на ˈдоску цих ўс’іх ˈвироб’іў і тоˈд’і ˈт’іки чут’ примасˈтили йаїˈцем і ўс’о зал’іˈпили / ну краˈса йак намал’уˈвали і ˈпот’ім ўбиˈвайут йаїˈце / зˈмашчуйут / п’ідˈходе / помасˈтили і саˈжали оˈп’ат’ дв’і сˈвахи / дв’і беˈрут’ лаˈген’ко / п’ідˈход’ат до пеˈч’і і ˈмама ˈтоже гоˈворе / ˈпросе благосло̂ˈвенства п’іч / шоб п’іч спекˈла ˈгарне ˈт’істо / зˈдобне ˈт’істо і не ˈбуло н’іˈйакого / пробˈл|ем не ˈбуло н’іˈйаких і ˈмама пˈросеᵘ доˈбра і благосло̂ˈв’ін’:а ў пеᵘˈч’і / шоб п’іч ˈгарно спеᵘˈкла це ˈБоже тˈ’істо / і ц’і сваˈхи приготоўˈл’али п’іч / лаˈген’ко п’ідˈсовали і п’ідˈходила ˈмама п’ідˈходила бˈрала заˈтулу в’ід пеˈч’і / закриˈвала / переᵘˈхˈрешчувала і пекˈлос’а ˈт’істо/ / а ˈпот’ім ўже с’іˈдали ˈмили ˈн’іби д’іˈжу в’ід короˈвайа / поˈмили ц’у д’іˈжу в’ід короˈвайа і ўˈс’іх хто йе на подˈв’ір’і ўс’іх ўмиˈвали ˈтойу воˈдойу шоб ˈгарно так каˈзалос’а / ну ˈвопшим шоб буˈла ˈпишна і веᵘˈлична йак наш короˈваї // і це ўс’іх не таˈко ўмиˈвали а ˈтил’нойу стороˈнойу / шоб ўˈрок’іў не ˈбуло / і це ˈтил’нойу стороˈнойу обоўйазˈково / ˈдаже маˈн’ун’ке таˈко тˈреба буˈло торкˈнутис’а / шоб боˈдаї йоˈму ˈличко таˈко торкˈнути / шоб ўс’іх хто буў на подˈв’ір’і шоб ўс’іх потˈрогати і осв’аˈтити // і ˈмама забиˈрала ц’у ˈводу / ˈрешту воˈди і виᵉˈносила йакˈшо буˈла коˈрова / об’іˈзат’іл’но

вилиᵎвала коᵎров’і у ᵎп’їло / но н’іᵎколи ц’а воᵎда не вилиᵉᵎвалас’а йак поᵎмийі дес’ ᵎза борт / не ᵎможна буᵎло // а кᵎраїн’іст’ йакᵎшо не ᵎбуло ўже ніᵎйакойі худоᵎбини то п’ід моло́де ᵎдереᵎво / моло́де пло́дове ᵎдереᵎво п’ід це / і ᵎтоже / шоб таᵎто п’іᵎшоў п’ідкоᵎпаў ᵎйамку шоб там н’іхᵎто не стуᵎпаў / ᵎмама ᵎвил’ала леᵎгесеᵎчко п’ід саᵎм’іс’ічкий ᵎкорник / прикᵎрили і ᵎтато лоᵎпатойу ᵎнаўхрест’ йак запакуᵎваў шоб н’іᵎхто не стуᵎпиў і н’іᵎгде н’іᵎчого не зроᵎбиў // ну і с’іᵎдали веᵎчер’ати / а це ўже буᵎло чеᵎтвер / сᵎвин’і ᵎр’ізали / розбиᵉᵎрали / а тоᵎд’і нап’іᵎкали ᵎн’іби ўже на суᵎботу кишᵎки / до кишᵎк’іў / каᵎпусту роᵎбили / с’іᵎдали ᵎл’уди веᵎчерали / дочеᵎкалис’а коровᵎйа / ᵎвиймали короᵎваї і ўже ўс’і росᶻᵎходилис’ / ўже так н’іхᵎто не ᵎїшоў доᵎдому ᵎпоки не ᵎвиймут короᵎваї з ᵎпеч’і / коᵎли ўже поᵎбачили ўс’і короᵎваї йаᵎкиї ўᵎдаўс’а ўже тоᵎд’і ўс’і ᵎн’іби повеᵎчерали примоᵎчили і тоᵎд’і ўже ўс’і росᶻᵎходилис’ / а на ᵎранок ўже зᵎноў начиᵎнали сᵎходилис’а / доготоўᵎл’али шо там счиᵉᵎтали йак то каᵎзаў шо шчиᵉᵎтали за потᵎр’ібне доготоўᵎл’али / проваᵎжали моᵎлоду і так наᵎдал’і начиᵎналос’а ᵎдал’і і ᵎдал’і веᵎс’іл’:а їшло // (Войтенко Є.П., 1952 р.н., с. Рахни-Лісові, Шаргородський р-н, Вінницька обл.).

А короᵎваї / ўже короᵎваї ᵎпереᵎд виᵉᵎс’іл’ом / ўᵎже ᵎйак моло́ду ўᵎзавтра ᵎмайут в’ідпраўᵎл’ати / ну шᵎл’уб бᵎрати / коᵎли це диᵉᵎв’іт ᵎвеч’іᵎр / коᵎли це моло́д’ож ᵎмайе сᵎходитис’а і ц’і ўс’і / короᵎваїниц’і / поᵎвин’і ᵎбути короᵎваїниц’а шоб воᵎна буᵎла ў ᵎпар’і / ᵎдуже ᵎгарно ᵎжила / тоᵘᵎд’і так буᵎло / шоб воᵎна м’іᵎсила короᵎваї / йе баᵎгато наприкᵎлад сваᵎх’іў / но ᵎсама сᵎтарша сᵎваха йаᵎка м’іᵎсила короᵎваї / тоᵘᵎд’і ў д’іᵎж’і / д’іᵎж’і таᵎк’і буᵎли / аᵎбо таᵎк’і коᵘᵎрита йак ᵎнецки деᵎреўᵎйан’і буᵎли / не ў каструᵎл’ах н’е / не ў таᵎкому ў мисᵎках / тоᵎд’і миᵎсок не ᵎбуло таᵎких / тоᵘᵎд’і ни таᵎр’елочок не ᵎбуло / н’іᵎчого не ᵎбуло / тоᵘᵎд’і одᵎна мисᵎки стоᵎйали на стоᵎлах і ўс’і там ложᵎками ᵎйіли / тоᵘᵎд’і виᵉᵎлок не ᵎбуло / йа виᵎходила ᵎзам’іж ў ш’ійᵎс’атому ᵎроц’і / тоᵘᵎд’і не ᵎбуло таᵎкого / пон’іᵎмайеш/ / це ўс’і вироᵎбл’али коᵘᵎроᵎваї / напᵎриклад / воᵎна ᵎм’ісе ᵎт’істо / зам’іᵎсила / і ўже воᵎна ᵎперша тоᵘᵎд’і ᵎробе кᵎв’ітку / з ᵎт’іста роᵎбилас’а кᵎв’ітка / ᵎроза таᵎка на сереᵎдину / то виᵉᵎр’іᵎзали моло́дим / а тут ўᵎже ўᵎс’ак’і приᵉᵎкраси / шᵎтучки ўᵎс’ак’і таᵎк’і з ᵎт’іста виᵉᵎроб́л’али / це ўᵎс’о ч’іпᵎл’алос’а на короᵎваї / о // і сп’іᵎвали ᵎтам ᵎп’існ’у про короᵎваї / короᵎваїниц’і сп’іᵎвали // і ᵎпот’ім коᵎли ўᵎже зроᵎбили цеї короᵎваї / п’ід’їшᵎло це ᵎт’істо / п’ід’їᵎшоў цеї короᵎваї / саᵎжали у ᵎп’іч / но короᵎваї поᵎвинен ᵎбути / коᵎли йоᵎго ўᵎже зроᵎбили / тᵎреба буᵎло неᵎ ᵎдихати на ᵎн’ого / неᵎ ᵎб’ігати не хоᵎдити / ў теᵎплен’кому шоб в’ін п’ідᵎходиў шоб в’ін не ᵎлоп / бо тоᵎд’і йак ᵎлопаў короᵎваї / то каᵎзали шо то не на шᵎчаст’а

/ то не на ˈдобре / а короˈваї поˈвинен буў ˈбути ц’іˈлен’киї ˈгарниї руˈм’аниї // а ˈпот’ім йак спекˈли ўже / ўже до веиˈс’іл’а од’аˈгали / посеиреиˈдин’і кˈлали каˈлини баˈгато чеирˈвонойі / і чеирˈвонойу стˈр’ічкойу пеиреиўˈйазували // а ˈпот’ім / от йа тоуˈб’і розсˈкажу / от веиˈс’іл’а / прийшла моло͡ˈда в’ід шˈл’убу / саˈдили за сˈт’іл моло͡ˈдих / моло͡ˈду / моло͡ˈдиї іˈшоў до ˈсебе доуˈдому / а моло͡ˈда їшла до ˈсебе доуˈдому / йа от приеˈїшла доуˈдому / ўже там танц’уˈвали гуˈл’али ўс’і / йа ж у ˈл’ентах проˈсила / ў ˈмене ж ˈл|ент’іў буˈло баˈгато / тоуˈд’і таˈкиї ˈбуў заˈкон / напˈриклад / йакˈшо сестˈра ў ˈтебе йе / сˈтарша сеиˈстра / ˈменча сеиˈстра / т’і ˈл’енти поˈвин’:і буˈли лиеˈшитис’а дл’а сеиˈстри / а йа ˈтак не хоˈт’іла / йа хоˈт’іла ўˈс’ім друж͡ˈкам розˈдати ˈл’енти / своˈйі ˈл’енти/ йа ˈййі лиˈшила / но ˈл’ент’іў // ў ˈмене ˈдуже буˈли краˈс’ів’і ˈл’енти / бо моˈйа ˈмама ˈйіздила / воˈна меиˈн’і приˈвозила настоˈйашчі ˈшолков’і краˈс’ів’і ˈл’енти / і йа хоˈт’іла ўс’ім // з дˈружкойу танцˈуйеш і ч’іпˈл’айеш йіїˈл’енту / ўс’і ˈл’енти йа своˈйі в’іˈдала / оˈце так буˈло // о поˈт’ім коˈли ˈў:ечер’і / прие͡ˈходиў моло͡ˈдиї покрие͡ˈвати моло͡ˈду / прие͡ˈходиў з муˈзиками / ну с’іˈдали ўже моло͡ˈдиї з моло͡ˈдойу і начие͡ˈнали покрие͡ˈвати / сˈваха ˈбула в’ід моло͡ˈдого і сˈваха в’ід моло͡ˈдойі / це таˈкиї буў / теиˈпер так не ˈробл’ат йіˈйі краˈс’іво / тоуˈд’і так ˈдуже сп’іˈвайут ˈгарно і покрие͡ˈвайут / сˈтарости ˈтойу паˈтел’н’у / тої макоˈг’ін неиˈсе ˈмежи цих сваˈх’іў / бо сваˈхи поˈвин’:і ц’ілуˈватис’а і м’іˈн’атис’а / у них у ˈтойі сˈвахи хл’іб кˈруглиї і у ˈтойі кˈруглиї / воˈни коˈли ц’іˈлуйуц’а / поˈвин’:і м’іˈн’атис’а хл’іб / теиˈпер так не ˈробл’ат / так пушˈч’і неиˈма / а коˈлис’ це ˈбуў заˈкон / кˈрепкий заˈкон / і там

тоуˈд’і сп’іˈвали /
теˈпер тоˈб’і не хоˈдити,
теˈпер тоˈб’і не л’уˈбити…

сп’іˈвали таˈку ˈп’існ’у / шо куˈди ти хоˈдила заˈбуд’ ўс’о / ˈдуже ˈгарно буˈло / ˈдуже краˈс’іво / і це ўс’о сп’іˈвали сваˈхи / і це ўже поˈтом / коˈли ўже покˈрили / а на дˈругиї ден’ ше ўс’о раўˈно моло͡ˈда у фаˈт’і / у в’інˈку / но ўже чубˈка воˈна не ˈмайе / ˈт’іки в’іˈнок ше ˈмайе / у моло͡ˈдого буˈкетика неˈмайе / тоуˈд’і ўˈже сˈваха розвˈйазуйе ˈцеї в’іˈнок і фаˈту скиˈдайе / заўˈйазувала хусˈтинкойу / тоуˈд’і йак теиˈрновойу хусˈтинкойу заўˈйазували то це ˈдуже / це тоуˈд’і ˈб’ідн’іст’ буˈла / це шиїˈс’атиї р’ік це не ˈбуло баˈгато таˈкого // це ўже заўйаˈзали ˈтойу хусˈтинкойу / і тоуˈб’і ту шо ў ˈтебе коˈса ўже закˈлали ˈгул’у с’удиˈво і ˈбуд’ здоˈрова / ўже не ˈможна буˈло роспусˈкати ˈкоси / так йак поˈказуйец’а ў ˈдаўн’ому ˈч’іпчики над’іˈвали / а ўже йак йа виеˈходила ˈзам’іж / то пˈросто

заўйазували хустинку / і йа ўже не мала права коси заспл’ітати / і ў мене була гул’а туто / коса доўга здорова / причеипили меин’і туто грибі’ішком йійі / і так йа ўже ї ходила / отаке було // (Шелінговська М.Ф., 1941 р.н., с.Рахни-Лісові, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А ў суботу тое заготоўл’али короваї / даже з пйатниц’і заготоўл’али т’істо / на молоц’і йайц’і / ну др’іждж’і ўс’о / робили гарниї короваї / гуски / не колачики / бо колачики це по похоронах / це гуски так’і робили / і багато цих гусок робили / і йак ходе молода просити / то котра р’ідн’ішча родина д’іўки / ц’і дружки їдут і ў торбах тако ў хустках / тако хустки звйазан’і / і ў хустках неисут ц’і гуски / і прийшли на веис’іл’а прос’ат / і це дайут ц’у гуску // а туд’і тої короваї ўже спеченийї / т’ії ўже ў суботу його спеикли / бувайе шо короваї не ўдасц’а / пеичут другиї / і туд’і ўже ў неид’іл’у роздайут надвеч’ір цеї короваї // – *А хто випікав коровай?* – А ў себеи мама / мама а сваxи м’ісили / і повин’і так’і сваxи м’ісити / дв’і свахи / шо воні гарно живут з чоулоув’іками / то це таких / шоб д’іти так гарно жили / не розведеин’і / шоб не розведеина сваха була та шо м’ісе короваї / це дв’і ж’інки молод’і молодиц’і м’іс’ат короваї / шо так м’іс’ат / так доўго / шо йім аж з чола капайе / бо йак вим’ісити добре / то короваї ўдасц’а гарниї / так // (Липівська Г.М., 1935 р.н., с. Рахни-Лісові, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Короваї пикла мойа мати // да / ну приходили сус’іди / ше ж’інки / коли сходилис’а до коровайа приносили хто муку приносиў хто йайц’і хто ул’її хто сахар / і мати мин’і моїа м’ісила короваї вона і л’уд’ом пикла і-і пикла мин’і короваї / колач’і пикла і гуски пикла / м’ісиц’а короваї / на молоуц’і / йайц’і / масло / жиру і-і м’іс’іиц’а і сходи вим’ішуйіиц’а дужи добри / потом сп’ідоїшло ше рас тре вим’ішувати / потом виробл’айіц’а виби райіц’а така вилика йеи форма / виробл’айіц’а вилики бухон’а х л’іба / потом виробл’айіц’а іс т’іста роза / кладец’а потом кладец’а чотири голуба / пом’іж голуби кладец’а виноград китаїками із листом / потом кладец’а розочки ше мален’к’і кв’іточки / ромашки / листочки можна ше класти / і обруч робиўс’а вилик’ії і по обручов’і так йак колос’:а нар’ізана така с т’іста л’ента і нар’ізани таке по боках воно / обводилос’а тої обруч / а воно йак сп’ікалос’а таке колосками воно це ўс’о / коли розу кладут то розу об’иизат’іл’но кладут м’ід’аки / грош’і / розу вир’ізайут потом дайут молодим / а ц’еї короваї р’іжат

і даˈйут госˈт’ам // (Дозорець Г.І., 1942 р.н., с. Мурафа, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2016 р.).

Короˈвайі / ˈзразу начиˈнали колаˈч’і пикˈти / колаˈч’і пикˈли ў суˈботу колаˈч’і пикˈли /за ˈтижден’ до виˈс’іл’а / бо ўниˈд’іл’у це ˈтижден’ до виˈс’іл’а ўже їшˈли проˈсити на виˈс’іл’:а / а ў читˈвер випˈ’іˈкали короваˈйі / короваˈйі стаˈралис’ а ˈбрати короˈваїниц’ / таˈко приˈходили йаˈк’іс’ ˈродич’і / близ’ˈк’і суˈс’іди // аˈли м’іˈсити короˈваї виби̯ˈрали ˈж’інку / шоˈби з хаˈрошойі с’іˈм’йі / шоˈби з чолоˈв’іком ˈгарно ˈжили / шоб ни розˈводилис’ / шоб ˈмали д’іˈтеї / от таˈких ж’іˈнок виби̯ˈрали / т’і так диˈтино ˈп’ікс’а короˈваї // сп’іˈвали шоб ни роˈбили / тоˈд’і таˈке буˈло ˈўремл’а / шоб ни роˈбили сп’іˈвали / і куˈди б ни їшˈли шоб ни роˈбили чи гоˈлодн’і чи хоˈлодн’і но ўс’о сп’іˈвали // випˈ’іˈкаўс’а / т’і так спекˈли короˈваї ўже ў четˈвер / пекˈли короˈваї і ў моло̯ˈдого і ў моло̯ˈдойі / а тоˈд’і ниˈд’іл’а ниˈд’іл’а начиˈналас’а з того шо моло̯ˈдиї з короваˈйом з гил’ˈцем з друж’ками св’ітилˈками / ˈвопш’ім з ˈсвойіми госˈт’ами / йаˈких в’ін проˈсиў приˈходили до моло̯ˈдойі / тут ше ш ˈмама і ˈтато благослоўˈл’али і воˈни ўже то’ˈді ˈбрали обраˈзи і їшˈли до ˈцерки / до ˈцекркви їшˈли ˈчерез ўс’о сиˈло / і грˈали муˈзики ну йак’і муˈзики духоˈв’і музиˈки ўс’о то // заˈходили до ˈцеркви / стаˈвали ў дзв’іˈниц’і / приˈходиў ˈбат’ушка // (Новіцька К.В., 1948 р.н, с. Плебанівка, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

Ну хл’іб на сˈватан’:а пеи̯ˈчец’а ˈтоже з ˈб’ілого ˈборошна / хл’іб пеˈчец’а це ˈйак їдеш на сˈватан’:а жиˈн’іх ˈдолжеи̯н ˈнеи̯сти дв’і хл’іˈбин’і // хл’іб пеˈчец’а украˈшайец’а ˈйак і на короˈва ї но ˈменшойі ˈформи / ˈтоже кˈруглойі / ˈгарно зˈверху украˈшайец’а / хл’іб поˈвинеи̯н ˈбути з рушниˈками / і жиˈн’іх заˈходе до ˈхати з двоˈма хл’іˈбинами / йаˈки ї ˈдолжеи̯н посˈтавити на сˈт’іл / не на сˈт’іл а н’іˈв’ест’і ˈдати ў ˈруки / йакˈшо воˈна согˈласна за ˈного ˈви їти ˈзамуш / воˈна поˈвин:а ў̯ˈз’ати цеї хл’іб ў ˈруки / а йакˈшо не согˈласна то воˈна ˈможе веи̯ˈл’ати туˈди с’уˈди ˈшоб в’ін ў̯ˈз’аў тої хл’іб і ˈсам посˈтавиў на сˈт’іл / так не ˈможна / раз в’ін прие̯ˈходе сˈвататис’ воˈна должˈна ў̯ˈз’ати цеї хл’іб з ˈцими рушниˈками і посˈтавити на сˈт’іл / і де буˈдут сиˈд’іти ˈгост’і / цеї хл’іб ˈдолжеи̯н стоˈйати ў ˈпервому р’аˈду / на стоˈл’і де буˈдут сиˈд’іти моло̯ˈдиї і моло̯ˈда // (Байбарза Є.І., 1942 р.н., с. Юліямпіль, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Да / випˈ’іˈкали короваˈйі два / це ˈнести жинˈ’іхови і н’іˈвест’і / а остал’ˈним випˈ’іˈкали старосˈтам / ˈбрали старосˈ’т’іў / н’іˈвеста ˈбрала в’ід ˈсебеи̯

старосˈт’іў йаˈких / ск’іˈки воˈна хоˈт’іла / жиᵉˈн’іх в’ід ˈсебеᵘ / і пекˈли йім таˈк’і колаˈч’і по два колаˈч’і / завˈйазували черˈвонойу ˈл’ентойу / і ˈнесли т’і колаˈч’і до ˈроспису / до / хто іˈшоў до ˈцеркви в’інˈчац’а ˈнесли ше ў ˈцеркву / і наˈзад з ˈтими колаˈчами верˈталис’а доˈдому / ну ˈпот’ім колаˈч’і забиˈрали суᵒˈб’і / ˈкажний соʸˈб’і доˈдому / т’і шо йім ˈдали / ˈнесли так воˈни / поноˈсилис’а з колаˈчами таї п’ішˈли доˈдому // (Семенець Г.І., 1954 р.н., сел. Вендичани, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

А йа /а йа пикˈла / йа ˈдужи багаˈто пикˈла короваˈйіў на в’іс’іˈла / дуˈжи багаˈто / ў сампеˈред короˈваї шо пикˈли / сˈходилис’ на короˈваї / так сˈходилис’ / сход’аˈц’а на короˈваї / ў читˈвер пиˈчут короˈваї ˈперед в’іˈс’іл’ам / у читˈвер / йакˈшо н’іˈйаке не с’ˈвато ни припаˈдайе / а йакˈшо с’ˈвато / ў ˈсереду це пиˈчут короˈваї / пˈроси ˈмама / ˈмама молӧˈдойі най короˈваї / іˈде пˈроси ˈл’удеї / ти приˈход’ / до ˈтойі прийˈшла / ти приˈход’ / ти приˈход’ / ти приˈход’ / ну ў осноўˈному на короˈваї проˈсили ж’іˈнок / йаˈк’і зам’іжˈн’і / йаˈк’і ж чулув’іˈками жиˈвут’ / йаˈк’і / ў / йаˈк’і ˈгарно / йаˈк’і шеї / йаˈк’і шеї ˈгарно жиˈвут / ў осноўˈному так буˈло // це ни пˈросто коˈгос’ / це ни пˈросто короˈваї пикˈти на в’іˈс’іл’а / це ни пˈросто / це ни пˈросто короˈваї / посˈходилис’а / ну от йа / йа рожчиˈнила короˈваї / рожчиˈнила там короˈваї / йак заˈкон:о шо там доˈбавила шо / і дв’і роˈбити / наˈнашка в’інˈчал’на / наˈнашка ˈмайе ˈбути обоўйазˈково / наˈнашка в’інˈчал|на пˈроси ў бат’ˈк’іў благослӧˈв’ін’:а / ˈмайе обовйазˈково ˈбути ц’а наˈнашка / і проˈсити ў бат’ˈк’іў благослӧˈв’ін’:а / попроˈсила шо // ˈтату ї ˈмамо пˈросим благослӧˈв’ін’а // а ˈмама ˈкаже // хай Бог благослӧˈвит’ // і дˈругиї раз / і тˈрет’ій раз / туˈд’і начиˈнайем роˈбити короˈваї / н’і ў ˈйакому ˈраз’і / шоˈби ни ˈбуло ўдоˈвиц’і // йіх і не пˈрос’ат / а приˈмерно йакˈшо йа прийшˈла / ну от ну йа ўдоˈвиц’а / а ў моˈйі систˈри в’іˈс’іл’а ў диˈтини / то йа ж прийˈшла / но йа до короваˈйа ни ˈмайу пˈрава н’іˈчого / йа пˈросто ˈможу поˈсид’іти соˈб’і йак / ну йак короˈваї / зроˈбили в’ін з’іˈйшоў / н’е / ˈдоки в’ін ше там сˈходи саˈд’ат за ст’іл / ўгошˈчайут цих короˈваїниц’іў / сп’іˈвайут от ўже садˈжайут у п’іч / ну саˈдили у п’іч / ўже ну а йа тут ˈмайу з куц’уˈбойу танц’уˈвати / лоˈпата / коц’уˈба це ж ˈмайу танц’уˈвати / і так (*сміх*) / і так ˈгупайем / так танˈц’уйем і ˈухкайем шо короˈваї ўсаˈдили / ˈрад’іст’ таˈка буˈла /

ц’а ˈрад’іст’ / це короˈваї пиˈчут / в’іˈс’іл’а / короˈваї пиˈчут / ˈчути на п’іў сиˈла / шо ж короˈваї пиˈчут / в’іˈс’іл’а / да / буˈло ˈгарно / буˈло ˈдужи весело / ˈдужи буˈло ˈвесело / ну і ўс’о спиˈкли короˈваї / короˈваї тˈреба пикˈти / ну йак ˈкажут з добˈром / з ˈдобрим ˈсерцем / з моˈлитвойу проˈсити ў ˈБога / шоб Бог даў / шоб ўс’о буˈло благопоˈлучно / шоб короˈваї ўˈдаўс’а / шоб Бог бороˈни ни лоп / бо лоп короˈваї / це ўже ўс’і заˈжурин’і / бо лоп короˈваї / це прикˈмета поˈгана ˈдужи / дл’а жиˈт’а поˈгана прикˈмета / о / то / а то так ˈкажут / то так ˈкажут / стаˈра йа / короваˈййў / ˈзара пиˈчу ўже ˈтожи / но ни на в’іˈс’іл’а / бо йа ўже ўдоˈвиц’а / то миˈн’і ўже ни ˈможна пикˈти / то ми ўже пиˈчем / то ми ўже оз’ˈдо моˈйа поˈмошн’іца / ми ˈсестри // так шо короˈваї / це ˈдужи ˈважниї на в’іˈс’іл’а / а ˈпот’ім на в’іˈс’іл’і ўже ˈр’іжут по куˈсочку / і це ˈтожи ˈдобри

/ ну куˈсочок цеї короваˈйа приˈнести доˈдому // (Лобода Є.С., 1946 р.н., с. Лозове, Чернівецький р-н, Вінницька обл.,

Ў ˈнашому сеᵘˈл’і коˈлис’ буˈло таˈке ше даўˈно / застораˈдаўно ни тимпер ˈінше / а коˈлис’ йак роˈбили веᵘˈс’іл’а // роˈбили в’іˈс’іл’а / пиᵉˈкли колаˈч’і моломдим / дружˈкам пиᵉˈкли колаˈч’і / начиᵉˈнали ˈпирид в’іˈс’іл’ом ше до веᵘˈс’іл’а ˈтиждеᵘˈн’ буˈло / начиˈнали пиᵉˈкти колаˈч’і / дружˈкам роздаˈвали тоˈд’і ў неˈд’іл’у ўˈвечер’і / у неˈд’іл’у ўˈвечер’і дружˈкам уˈс’ім даруˈвали по два колаˈч’і ўс’ім / смкіл’ки буˈло л’уˈдиї ўс’ім даˈвали ї д’іўˈчатам і хˈлопц’ам колаˈч’і о / і пиᵉˈкли нанашˈкам у чеᵘˈтвер пиᵉˈкли нанашˈкам колаˈч’і / таˈк’і здороˈвен’:і ˈгарн’і колаˈч’і нанашˈкам це ц’і шо в’інˈчал’н’і нанашˈки счиᵉˈтайет’с’а / св’іˈд’ет’ел’і о // бо тут теᵘˈпер уˈже св’іˈд’ет’ел’і ў нас таˈк’і / а то таˈк’і буˈли св’іˈд’ет’ел’і / своˈйі ˈр’ідн’і пожиᵉˈл’і / ўже зˈначит’ / жоˈнат’і жоˈнат’і ўже буˈли це нанашˈки то даˈвали йім т’і колаˈч’і / то це пиᵉˈкли колаˈч’і // а тоˈд’і у пˈйатниц’у ўже досх’ідˈсон’ц’а / моло ˈда їшла з дˈружкойу / бˈрали коˈлач / ішˈли до л’уˈдини до таˈкойі шо у ˈпар’і жиˈвут // рˈвали барˈв’інок ˈчерез коˈлач дв’і кˈв’іточки ўриˈвали ˈчерез коˈлач / а тоˈд’і так рˈвали і / і кв’іточˈки і тої барˈв’інок / то пˈлели в’іˈнок моло ˈд’і з ˈтого барˈв’інку // коˈлис’ моло ˈда не ўбиˈралас’а ў ˈвел’ана / а кˈлали з барˈв’інку в’іˈнок на голоˈв’і / ваˈсил’ок цеї і барˈв’інок і кв’іточˈки / і моло ˈду ўбиˈрали ў в’іˈнок цеї / о / коˈлис’ ˈцего ˈвел’ана н’іхˈто не призна ˈваў / бо то каˈзали шо це нихоˈрош а / а ˈдужи ˈгарно буˈло / таˈкиї в’іˈнок спец’іˈал’но таˈка ˈж’інка буˈла / шо пˈлела ˈдуже ˈгарниї в’іˈнок / і приᵉˈходила і ўбиˈрала у тої в’іˈнок о // і тоˈд’і ўже начиˈналос’а веˈс’іл’а

/ ўже ˈвиплили тої в’іˈнок ў суˈботу моло ˈд’і / і хоˈдили т’і моло ˈд’ож до моло ˈдого до моло ˈдойі / і до тих св’іˈд’ет’ел’іў нанашˈк’іў о / це ў с’у суˈботу / вес’ ˈвеч’ір воˈни соᵘˈб’і гуˈл’али моло ˈд’ож / а ў неˈд’іл’у ўже ˈрано ўже сˈходилис’а воˈни моло ˈдиї соᵘˈб’і роˈбиў веᵘˈс’іл’:а ˈдома / а моло ˈда соᵘˈб’і роˈбила ˈдома веˈс’іл:’а от / а тоˈд’і ўже дес’ таˈко над ˈвеч’ір моло ˈдиї імшоў за моло ˈдойу о / браў сˈвойіх там ˈр’ідних тих ўс’іх / ну коˈго запˈрос’уваў / баˈгато їшли за моло ˈдойу / приˈходили за моло ˈдойу / таˈвали там ˈколо воˈр’іт / а дружˈби два хоˈдили і ˈб’ігали з колаˈчом о / це до ˈхати зайдут і три ˈрази тˈреба кругом стоˈла об’іˈїти с тим колаˈчом / а тоˈд’і йак виˈход’ат’ і ц’і хˈлопц’і / моло ˈд’і д’іўˈчата ц’і ж’інˈки бˈрали йіх лоˈвили / і то коˈлач лоˈмали / бо це тут ˈдужи тої коˈлач / шоб короˈви ˈб’ігали / шоб д’іўˈчатам даˈвали тої коˈлач по куˈсочку ўс’ім тˈреба ˈтого колаˈча / тˈреба то шчиˈтаўс’а ˈб’іганиї коˈлач / а тоˈд’і ўже полоˈмали тої коˈлач / т’ії виˈходи ˈтато й ˈмама і запˈрос’уйут моло ˈдого до ˈхати / о // а моло ˈда / а моло ˈда сиˈдит за стоˈлом // сиˈд’іла і накриˈвали дружˈки моло ˈду / шоб моло ˈдиї ни в’ідорˈваў йіˈйі / а в’ін об:’і ˈжит кругом і шч’іˈпайе йіˈйі кругом шч’іˈпайе / шчоб в’ід’ірˈвати йіˈйі в’ід стоˈла моло ˈду // і так воˈ'ни так це погˈрайуц:’а / а тоˈд’і ўже ўс’о / с’іˈдайут уже і веˈчерайут / ўже повеᵘˈчер’али / а тоˈд’і ўже покриˈвайут моло ˈду / ўже моло ˈдиї ўже покриˈвайе / ўже покˈрили моло ˈду ўс’о / ўже повеˈчер’али уˈс’і ˈр’ідниї ˈйіхниї р’ід моло ˈдойі ї моло ˈдого / повеˈчер’али і тоˈд’і збиᵉˈрац’:а / ўже моло ˈду рихˈтуйут’ йіˈйі пˈридане о // тоˈд’і ж не ˈбуло тих машиˈн’іў / п’ідˈвода / ˈпара ˈконеї / скˈрин’у виˈсад’уйут’ на в’із і клаˈдут’ то шо там у скˈрин’і / ўс’о клаˈдут і поᵘˈдушˈки ˈколо скˈрин’і / і саˈд’ат’ моло ˈду і веˈзут до моло ˈдого // і приˈвезли до моло ˈдого і там уˈже даˈйут моло ˈд’і веᵘˈчер’ати / там таки ˈво даˈвали коˈлис’ шуткуˈвали / шо то бураˈка наˈтерли шо це таˈке ў нас даˈйут / і тоˈд’і воˈни там поˈсид’іли / а ў поневˈд’ілок уˈже проˈп’ії уже тˈрет’ій ден’ три д’н’і буˈло в’іˈс’іл’а о // і поневˈд’ілок таˈко дес’ у чаˈса п’йат’ / у поневˈд’ілок ш’іс’ц’ / уˈже моло ˈдиї іˈде до моло ˈдойі / іˈде з сво ˈйім ˈродом муˈзиками і ниˈсут’ т’і колаˈч’і нанашˈкам / таˈк’і ˈгарн’і здороˈвен’:і колаˈч’і і неˈсут’ ўздоўж сиˈлом / а ˈл’уди їдут’ ˈдиўл’ац’:а шо там йаˈк’і ˈдари / т’ії там ˈхустку ˈгарну клаˈдут на коˈлач на йїˈден / а на дˈругиї клаˈдут руˈбашку ˈгарну / чи там ше шос’ таки ˈво // т’ії це так ниᵉˈсут здоўж сиᵉˈлом і приˈход’ат’ туˈди до моло ˈдого / і там ў моло ˈдого уˈже їде проˈп’ії // ўже йіˈд’ат / пйут гуˈл’айут / ну тоˈд’і таˈке буˈло гоˈр’іўка буˈла / а ˈйісти ну ни ˈдужи таˈке там таˈк’і там ˈдужи / буˈли холо ˈдец’ / ˈмйасо / ˈголубц’і і роˈс’іл ваˈрили / ну і даˈвали тоˈд’і і слиўˈки

ˈварен’і і ц’і / наˈл’іс’н’іки тоˈд’і ни пиᵉкˈли / а даˈвали то сир з смиᵉˈтанойу о / ну роˈбили ше киᵉˈс’іл’ / ну таˈке шо в’іненˈгрети / ну шоб таˈке ˈдужи буˈло баˈгато нариᵉхˈтовано ˈтайак теˈпер / то тоˈд’і ни ˈбуло / бо ше ни ˈбуло з ˈчого // і ўже проˈп’ій проўˈшоў т’ій ўже ўс’о / т’ій три д’н’і буˈло це в’іˈс’іл’а о / три д’н’і // (Комісарчук Г.Ф., 1930 р.н., с. Стіна, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

Раˈн’іше веˈс’іл’:а почеˈналос’ ў суˈботу з оˈб’іду // моло́да з друж́ками з друж́бами з муˈзиками їде проˈсити старосˈт’іў на веˈс’іл’:а / ну й там р’ідˈн’іш’і ˈбрат з сеˈстройу // уˈвечеˈр’і ўс’і сˈход’ац’:а друж́ки друж́би / їˈдут у сеˈло / шуˈкайут барˈв’інку / барˈв’інок тре приᵉˈнести заўˈйазаниї у торˈбин’і // приᵉˈнос’ат тої барˈв’інок / а ˈперед цим баˈт’ки пиᵉˈчут колаˈч’і / такиї укˈрашеˈниї гоᵘˈлубками / виᵉˈроб́л’айут на ˈтому калаˈчов’і / виᵉˈликиї каˈлач таˈкиї // виᵉˈроб́л’айут ц’і ˈжеўни / це маˈлен’к’і таˈк’і йак маˈлен’к’і / ˈнав’іт’ неˈзнайу йак скаˈзати / йак’і воˈни // ˈтак’і ˈтоже виᵉˈроб́л’айут гоᵘˈлубками / це ˈсимвол ˈгарного жеˈнˈт’:а моло́дих // ˈробл’ат’ дв’і гоᵘˈлубки / приᵉˈкраˈшайут т’і дв’і гоᵘˈлубки каˈлинойу і барˈв’інком / і цих дв’і гоᵘˈлубки дл’а моло́дих / т’ій йак іˈдут на поˈчесну / шоб дв’і гоᵘˈлубки буˈли у‿таˈр’ілц’і / шоб воˈни диᵉˈвилис’ одˈна на ˈодну // друж́би / друж́ки сˈход’ац’:а кв’іˈчати каˈлач барˈв’інком і кв’ітˈками і ц’і ˈжевни кв’іˈчайут барˈв’інком чи кв’іточˈками і каˈлина обоўйазˈково шоб буˈла // […] на дˈругиї ˈден’ ц’і уˈс’і ˈгосц’і моло́дойі іˈдут’ за нанаш́ками // ц’і шо треˈмали йім св’ічки // нанаш́ки пиᵉˈчут’ ˈпару колаˈч’іў і клаˈдут’ ц’і св’ічки і з цим стр’іˈчайут моло́дих і уˈс’у роˈдину моло́дого // т’ій там ˈтоже ˈмузиᵉˈка гˈрайе / там уго́шчайуц’:а без роˈдини моло́дойі // іˈдут уˈс’ім сеˈналом / гуˈл’айут / танˈц’уйут і ўˈс’ім сеˈналом прово́ˈд’ат нанаˈшку // і так припроˈвад’уйут доˈдому // а тим ˈчасом ˈгосц’і моло́дойі збеˈнайуц’:а // ˈмама беˈнре поˈдарок і ˈгосц’і ˈтоже моло́ˈд’і ˈнесли поˈдарок / ну хто там шо маў / моло́ˈд’і уˈже їшли до моло́дойі у ˈгосц’і // а ˈчерез ˈтижден’ нанаˈшка уˈже приᵉгла́ˈшайе моло́дих до ˈсебе і в’ід:аˈйе йім оˈдин каˈлач // чо так // йа неˈнай зˈнайу // і на ˈтому йалаˈнец’ка сˈвад’ба заˈк’інчуйец’:а // (Мороз О.М., 1946 р.н., с. Яланець, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2016 р.).

А в минулому обряд першої ночі? Мала бути цнотливою наречена чи як? - Воˈно то так ˈмало ˈбути / аˈли у сеˈл’і це не розгоˈлошувалос’ / не / н’іхˈто н’іˈчого це / це на ˈдругиї ден’ йакˈшо муло́ˈда п’ішˈла до муло́ˈдого

ночу|вати / на |другиї ден поси|лайут’ / в’ід моло|дойі |брата / йак йе брат то поси|лайут |брата / йак не|ма / то поси|лайут’ двойу|р’ідного йа|когос |хлопц’а / поси^{е}|лайут’ до моло|дойі / там йо|го ўгош|чайут’ / це|го |хлопца’ / а |зв’ідте / е / ўже в’ід моло|дого / го|туйут’ / хл’іп / в’ін при^{е}|ходит’ с |хл’ібом ту|ди / до |свойі сест|ри при^{е}|ходит’ с |хл’ібом / |знайу до |мене пре|ходиў м’ій брат / Анд|р’ій / таї ўже / бат’|ки / му^{о}ло|дого / тої хл’іб долж|н’і ўк’і|ч:ати че^{и}р|вонойу ка|линойу та пе^{и}реўйа|зати че^{и}р|вонойу |л’ентойу / це |буде |св’іч:ити про те / шо моло|да бу|ла / |чесна / неіс|пол’зувана н’і|ким / йак|шо хл’іб ук|в’іч:аниї і переў|йазаний |краснойу |лентойу / фс’о і |брата переў|йазуйут’ чер|вонойу |л’ентойу / і хл’іп / і ка|линойу кв’і|ч:айут’ хл’іп / це / |вобшчем фс’о нор|мал’но / шо моло|да нор|мал’на // - *А як коровай пекли, хто мав право це робити? Що туди вкладали?* - На коро|ваї це буў |тоже чи^{е}|твер |перед ве^{и}|с’іл’:ом / ў цеї ден’ у чит|вер / е / пи^{е}|кли коро|ваї / коро|ваї / |м’ісит’ / |ж’інка / йа|ка жи^{е}|ве у |пар’і с:во|йім чоло|в’іком / шо не роз|водилас’ / і шо в’ін йі|йі не поки|даў і шо в’ін не маў |другойі |ж’інки / в |обшчем во|ни з’ійш|лис і жи|вут’ у |пар’і це во|на |м’ісит’ цеї коро|ваї бо розв’ід|ниц’а |може поўл’і|йати на моло|дих шо |тоже розве|дуц’:а там / чи шо / то це ста|райуц’:а шо у |пар’і / Та|мара ш ба|гато пи|кла корова|йіў на ви^{е}|с’іл:а / ми пи^{е}|кли / йа он|до в ц’ій пи^{е}|ч’і ба|гато пи^{е}|кла корова|йіў / Та|мара / наў|чилас’а / во|на ро|била |п’ісл’а |школи на |хл’ебному за|вод’і / ў ра|йон’і / таї там |бачила йак д’іў|чата |робл’ат’ наў|чилас’а / таї тод’і прий|де / |каже мам йа зам’і|с’у а ти ми^{е}|н’і напа|ли п’іч шоб во|да таї |треба ш його пи^{е}|кти ў |таз’іку / та|к’і / ве^{и}|ликиї |таз’ік таї ту|ди |ложим |т’істо / кв’і|ч:айем / во|на / йа йіі пома|гала / ну ми ба|гато пи^{е}|кли та|ко хто про|сиў / і |плати не |брали та|мо шоб / це / ка|зала |таксу |йакус’ там чи |грош’і / те^{и}|пер йа б його гет’ за |плату не пе^{и}|кла б / бо |коло |н’ого тре наро|битис’а / це |т’істо во|но |скоро |сходит’ йо|го |треба |виробити / |м’ігом |скласти / шоб в’ін |гарно |висходиў / а то|д’і ў п’іч за|совувати |тоже / за|сунеш на га|рачу п’іч’ в’ін |може |лопнути / а йак |лопне коро|ваї це ўже |св’іч:е^{и}|н’:а про те шо розпа|дец’:а / муло|диї з моло|дойу роз’ій|дуц’:а / це н’і|за шоб |лопнуў коро|ваў / таї йа ўже си|д’у на ст’іл|ц’і |коло |печ’і / і це так / по|сунула |трошки / по|буў про|сунула |дал’ше / пу^{о}|буў про|сунула ше / а ту|д’і |тоже йак |бачу / шо в’ін обс|мажиўс’а / йак |дуже при^{е}|с|мажуйец’:а / ки|дайу |мокру га|зету |мочу ки|дайу |зверху / у п’іч / на коро|ваї шоб не зго|р’іў / о // а ту|д’і ўже кла|ду на с е^{и}ри^{е}|дин’і же |добре гу^{о}|р’ілo / тай в’ін уже |знизу вип’і|кайец’:а / два ча|са пе^{и}|чец’:а

ў пиᵉˈч’і короˈваї / таї таˈких шоб ˈлопаў / ˈдуже / ми стаˈралис’а / іˈначе/ йак жеш ти ˈбудеш даˈвати йоˈго шоб в’ін розˈйіхаўс’а поˈгано / таї стаˈрали’са / шоб спиᵉˈкти // (Супрун К.Я., 1941 р.н., с. Тростянчик, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2017 р.).

На ˈвес’іл’е пеᵘˈкли ˈжемни тожеᵘ розˈч’ін’ане ˈт’істо і так йак ˈпаску // – *Як робили жемни?* Роˈбили круˈжок / запл’іˈтали таˈко у д’вої (*показує*) ˈўобшем так ˈнар’ад’ут йійі / а посеᵘреˈдин’і клаˈдут таˈку ц’у кˈв’ітку от // (Нікіфорова М.Л., 1942 р.н., с. Велика Кісниця, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну веˈс’іл’:а св’аткуˈвали так / роˈбили ˈдома коˈлис’ веˈс’іл’:а / буˈла куˈхарка готуˈвали стˈрави / допомаˈгали йім йіˈйі суᵒˈсіди / готуˈвали холоˈдец’ ˈголупц’і / ну вс’іˈл’ак’і стˈрави готуˈвали / йаˈк’і буˈли з ˈчого / котˈл’ети // ой поˈтому моло ˈд’і // і шче гˈнали своˈйу гоᵘˈріўку / бо ˈбуло ˈдуже ˈдорого купˈл’ати в магаˈзин’і // сˈв’ій хл’іб пеᵘˈкли / коˈрито веᵘˈлике м’іˈсили баˈгато муˈки ˈс’ійали дˈрожд’іў м’іˈсили ˈт’істо і пеᵘˈкли ус’о в пеˈч’і // калаˈч’і / коˈлис’ буˈли старосˈти на веˈс’іл’:і ˈзара ˈзара вже ˈкажут не старосˈти а // йак // ой не старосˈти а с’ˈв’ідки с’в’іˈд’ет’ел’і // да / колаˈч’і в’аˈзали ˈл’ентами і так ˈнесли до ˈроспис’і до кˈлубу і наˈзад / буˈли нанашˈки йаˈких ˈзара назиˈвайут хˈрес’н’і да // чоᵘˈлоᵘˈв’ік н’іс калаˈч’і / а ˈж’інка с’в’іˈчки веᵘˈлик’і з буˈкетами / оˈтак св’аткуˈвали веˈс’іл’:а три д’н’і / коˈли моло ˈду в’ідправˈл’али до ˈросп’іс’і воˈни стаˈвали на коᵘˈжуха на коᵘˈл’іна бат’ˈки с’іˈдали на два сˈтула а жеᵘˈн’іх і н’іˈв’еста там стаˈвали на коᵘˈл’іна і ˈперед бат’ˈками старосˈти с’п’іˈвали йа ў ˈперший раз йа в ˈбожиї час благосˈлови ˈБоже оˈтец і ˈмати / своˈйе диˈт’а до шˈл’убу вираˈжати / оˈтак ˈпот’ім випроваˈжали друшˈки буˈли дружˈби моˈлодих ˈпот’ім кˈрали і мед на дˈругиї ˈден’ мед даˈвали переˈвйазували ˈруки черˈвоними ниткаˈми ўˈс’ім і масˈтили калаˈч’і ˈр’ізали і даˈвали мед // - *Як пекли калачі?* - Саˈм’і ˈдома пеᵘˈкли колаˈч’і приˈходили ˈл’уди помаˈгали і пˈлели колаˈч’і і в пеˈч’і ˈтоже пеᵘˈкли і старосˈтам / з кв’іˈтками з ˈшишками ну колаˈч’і ˈгарн’і буˈли веˈлик’і і так це в’ідпˈразнували і так пˈразнували // - *А короваї були?* - Караваˈйі оˈдин м’іг ˈбути ˈт’іл’ки на стоᵘˈл’і / шоп покˈласти ˈпот’ім с’в’іˈчки ˈколо караваˈйа / с’в’іˈчки наˈнашка кˈлала с’ˈв’ітло і паˈлила с’ˈв’ітло / загоˈралос’а і с’ˈв’ітло гоˈр’іло / ˈпоки сˈвад’ба їшла с’ˈв’ітло гоˈр’іло / а коˈли ўже танˈц’увати виˈходили / то гаˈсили с’ˈв’ітло / коˈли з:а стоˈла виˈходили / до ˈголубц’іў за стоˈлом ˈмузика гˈрала / а коˈли ˈголупц’і подаˈвали уˈс’і виˈходили надˈв’ір і ˈмузика / духоˈвиї орˈкестр гˈраў / і гуˈл’али ўс’і танˈц’ували // оˈтак пˈразнували оˈтак пˈразнували ўс’о

ве|с’іл’:а // - *Як пекли коровай?* - Кара|ваї |тоже |дома да // ну так |само йак хл’іб вироб|л’али ве[и]лика |форма бу|ла / к|лали / |т’істо ви|м’іс’ували к|лали у |форму |пот’ім прикра|шали з|верхи та|кими ко|с’ічки п|лели |шишки ро|били та|кими кв’іточ|ками / і ро|били ўс’о на кара|ваї тої к|лали с’ірнич|ками при|кол’ували йо|го т’і |шишички кв’іточ|ки лис|точки при|кол’ували / і та|кий в’ін вип’і|каўс’а і так так в’ін буў та|кий |гарний кара|ваї // ну ше шо / в |церкв’і б|рали ш|л’уб мог|ли йти до |росп’іс’і а |пот’ім до ш|л’убу / |бат’ушка да|ваў йім / там ко|рони к|лали з|верхи на |голови нанаш|ки т|римали і так в’ідправ|л’али йім ш|л’уб // (Лукащук П.П., 1948 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ну на в’іс’і|л’а / йак ро|били в’іс’і|л ’а ў|дома / то то|д’і / пек|ли корова|йі / корова|йі кала|ч’і р’ас|н’і ў |руки / йак їде н’і|в’еста з жен’і|хом ідут’ до |цего / до |пам’атника / там розр’і|зайут’ / о|дин та|кий р’ас|н’і ка|лач розда|йут’ // а те|пер ўже ну і те|пер |тоже |р’іжут’ / ка|ла / ка|лач чи коро|ваї ну коро|ваї |робиц’а ц’і / шо не|ма |д’урки а ка|лач р’ас|н’і / то цеї посере|дин’і йе |д’урка шоб хус|тинка носо|ва / про|сунулас’ шоб йо|го |можна |було |нести / ў ру|ц’і // (Деркач Н.Т., 1942 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А йак йа коро|вайі пе[и]чу / розчи|найу моло|ко / |масло / ки|дайу ну на в’ід|ро му|ки три |л’ітри моло|ка / т|риста грам д|іжд’ів / т|риста грам |масла / марга|р’іну і дв’і |баночки |сахару / шоб в’ін не |дуже буў со|лоткий / і чо|тириста грам др’і|шчеї в’ін по|том с|ходе три ча|са // а то|д’і в’ін уже цеї п’ід|ходе / а то|д’і йа ўже рих|туйу п’іч / |форми ў |мене йе ў|с’ак’і |форми лиш / а то|д’і вже зби|райу |т’от’у |Гал’у / то Жорн’ач|к’іў |брала / то |Раїку // оце ко|ли бу|вайут’ вне|запн’і за|кази при|б’ігли при|несли тиї б’і|гом зби|райу ком|пан’ійу / таї |робимо кв’іт|ки / тиї то|д’і ўже ве|черайем п’ем мог|рич / йак |гарниї |виїшоў / а йак бу|вайе та|к’і шо бу|вайе о то шос’ з|робит’ шо са|ма не |знайу шо чи в’ід му|ки чи в’ід |чого то к|в’ітка ў|пала ўсере|дину п|р’амо ўсере|дину // - *Ну я знаю нам розказували на уроках тоже*. - Хаї вам Бог пома|гайе у жи|т’:і // а йед|ним спек|ла / ну не йед|ним то переп’і|кала два рази / а в’ін |лопнуў / а то к|в’ітка ў|пала / а|ле йа бе|ру і ўсе |б’іл’ше пе[и]чу / |житом обси|пайу / |л’ентойу пере|в’азуйу шоб л’у|дина не з|нала шо в’ін там |лопнуўший // це |Д’іма Ку|щинс’киї при|б’іг до |мене ої / |т’от’а |Ол’а тут у кол|госп коро|ваї спек|ти / йа |кажу |Д’іма йа ўже не |можу не майу |часу / ў|вечер’і так про|сиў |кажу йак|шо дас|те ха|рошу му|ку / а |імен:о венди|чанс’ку

то корова|йі |гарн’і полу|чайуц’а // в’ін |каже шо |добре при|ход’у вже ли|шили п’ід |хатойу / заб|рала // по|том розчи|нила / ў|вечер’і прийш|ла йа вже тиї |кажу до д’іў|чат шо с|ход’тес’а тиї спи|чемо коро|ваї / зро|били його до пу|т’а / ў чо|тири ча|са |ранку ўса|дили ми його во|ни п’іш|ли до|дому / а йа |думайу в’ідк|рийу ле|ген’ко п’іч тиї по|дивл’ус’а чи о|берну йо|го чи йак |диўл’с’а / а та к|в’ітка ў|пала ўсе|редину // шо роб|ити гвалт кри|чу / ну шо ро|бити тиї йа ў|з’ала |лишн’ій коро|ваї / зро|били ме|н’і бант з к|расних л’ент / і йа ц’у |л’енту на|верх |житом об|сипала // і н’іх|то не з|наў / шо коро|ваї |лопнуўшиї / а шоб л’у|дина з|нала / то во|на б в |обморок ў|пала б ска|зала |бооожее // ти то|д’і йа |чула / шо ц’а |д’іўчина роз’іш|лас’а // (Сирота О.Д., 1941 р.н., с. Флорине, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

Пек|ли ц’і |жеўни |жеўни нази|валис’а |жевни / кухар|ки ц’і о |тиї пек|ли ї ц’і |жеўни / то по|том уже це на|нашка / от при|ход’ат сва|ти |каже йак |в’ід моло|дойі с’у|ди до моло|дого це / |тиї роз|р’ізали ц’і |жеўни / ма|лен’кими ку|сочками // а на|нашка це |тоже ж / |сама с|тарша йак ска|зати / |сама г|лаўна / на|нашул і на|нашка / і розр’і|зайут і на|нашка пона|маст’увала |медом / і це со|лодке нази|валос’а / і хто п’ід|ходе / йа |тоже йак нанашку|вала / йак Саш|ко Ре|шетн’ік із |Гал’ойу з Куку|л’іў йа ўже |тоже // тиї прийш|ли сва|ти тиї і йа |тоже / т’і |жеўни і ўс’і п’ід|ходйат т’і сва|ти прийш|ли с’у|ди і / це ўже ц’і |тоже і моло|д’і |тоже тако сто|йат і |тоже ц’і вс’і г|рош’і шо / йа |тоже ўс’і згор|нула і ў |пазуху кла|ду // (Рубташ Г.Ф., 1932 р.н., с. Дмитрашківка, Піщанський р-н, Вінницької обл., 2016 р.).

Чи знаєте ви, що таке весільні гуски? – Ну о|це ж / о|це ж гу / о|ц’і та|к’і / |гусочки йак йа то|б’і ка|зала о|це ш / йак гу|лубка о|це ж / ко|лис’ о|це |д’іт’ам ўс’о ў|р’ем’а пик|ли // йак пик|ли коро|ваї там жи ш ли|шалос’а ж / |т’істо о|це це |гусочк’іў напи|чут’ напи|чут’ о|так / о|с’о ну // тут х|востик / роз|р’ізали роз|р’ізали / гоу|лубка п’ід’і|їшла / тут йі|йі / так зро|били йі|йі д|з’обок / горо|шинки і ўс’о // і пос|тавили на |дечка / на наро|били наро|били і // *– З якого тіста прикрашають коровай і що символізують ці прикраси?* – Ну / напр’і|м’ер йак и / йа ш то|б’і ка|зала шо ко|ру йак голу|би / там йе / жи|н’іх |т’іпа ї н’і|в’еста / го|лупка ї |голуп / ну ї там / ўже їдут’ / ц’і / к|в’ітки кв’іт|ки лис|точки та|к’е / а / ў на корова|йов’і там і|де од|на к|в’ітка / посе|ри|дин’і і кру|гом ше ма|лен’кі та|к’і // о / ну пон’і|майеш / тут і|де / йе шо прикра|шайут’ и / та|ким / пр’іс|ним / |т’істом / йе / шо с |ц’ого |самого / ну |зараз в мага|з’ін’і / при

пр’і пр’іс|ним / |туму шо із ним |легше ро|бити / зро|били тут |б’іле і пр’іс|ним цим // а йак пи|ч’ец’а коро|ваї / іс с |ц’ого |самого |т’іста шо коро|ваї / |нач’іт’ / о|це заго|тоўка с|тавиц’а круг|лен’ка так / ко|са пли|тец’а кру|гом / і во|но с|ходит’ / кв’іт|ки о|ц’і ў|с’і / ц’ кв’іточ|ки о|це ў|с’о / с|тавиц’а ў |зоўс’ім д|ругому |м’ісц’і // по|том о|це з|машчуйец’а йаї|цем / і на йаї|це о|це ў|се пр’і|л’іпл’уйец’а // і вип’і|кайец’а / то|д’і й о|п’ат’ з|машчуйец’а ц’і кв’іточ|ки о|п’ат’ / і то|у|д’і вип’і|кайец’а // во|но |разом ни с|ходит’ / а |зара п|рошче п|рошчого / ни|ма |т’іки ра / ос’ |ц’ого / ва|реничного |т’іста на|л’іпили нал’і|пили во|но б’і|лен’ке та|к’е там / цеї / і тут йо|го при / при|цеї і ўс’о ўс’о хара|шо // – *Які обрядові дії з короваєм виконують під час весілля?* – Тан’|ц’уйут’ // мда // з а / сна|чала йо|го приў|йазуйут’ дво|ма рушни|ками / о|дин о|так / д|ругиї о|так // а ш / а йак йо|го з ним танц’у|вати бу|деш // ту|д’і / о|дин бе|ре г’іл’|це д|ружба / ну там в |н’ого ше йе д|ружба ше о|дин / і во|ни йдут’ с корова|йем / цим / і тан|ц’уйут’ // і по|том / м’і|н’айуц’а / і полу|чайец’а / ну йак |ран’ше бу|ло ў н’і|в’ести / по|чесна і ў жин’і|ха / то во|ни м’і|н’айуц’а // до жин’і|ха їде їдут’ голу|би / а до н’і|в’ести / короу|ваї // ну там ўже то|д’і |р’іжут’ йо|го / по|дошва |майе ли|шитис’а / о|цеї низ / то ўже музи|кантам // о|то ўже // а гос|т’ам і|де / цеї / ўже верх т’іл’ки // ўс’ім по ку|сочку там йак при п’ід|ход’ат’ да|рити / ўс’ім да|йут’ / коро|ваї // а / іш|ч’е / жин’і|ху ї н’і|в’ест’і вир’і|зайут’ о|ц’у цинт|рал’ну к|в’ітку / а там вир’і|зайут’ гулу|би // це йім в’і|дайут’ // (Тимчишена Т.П., 1947 р.н., сел. Чечельник, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

Ну коро|ваї воп|ш’е пе|и|к|ли ўс’у до|рогу / та / там зби|ралис’а ж’ін|ки |т’іл’ки йа|к’і |замужем / |йакби шчи|талос’а |йакби ў / та|кому |шл’уб’і / ў |ц’ому / м / і п і то|д’і там шос’ ну ну йа не |поўн’у шо во|ни с’п’і|вали / шос’ там сп’і|вайут’// а йа то|у|б’і |хочу ска|зати во |п’ерв’іх йо|го в’ін же|и |зверху вес’ там буў / пон’і|майеш ну |зараз то там шо пос|тавили од|ну дв’і |кв’іточки і ўс’о а ра|н’іше отак |зверху / та|киї було |кругле|и / по|у|том |од’ел’но // на напр’і|м’ер ота|ко на цеї |робл’ат’ кв’іточ’|ки |ўс’ак’і / ну йа це|и |д’ілo |ўм’ійу ро|бити / кв’іточ|ки лис|точки а лис|точки йа|к’і ро|били то там воп|ш’е / о|так ро|били три та|ких по|лосочки // ну с |т’іста / по|у|том |ставили ў се|и|ри|дину о|так |ставиц’а н’іж / бе|рец’а цих три по|лосочки і ота|ко |крутиц’а |крутиц’а полу|чайец’а цеї / с |цейі сторо|ни |крутиц’а полу|чайец’а лис|точок / і ка|роч’е о|тут на |ц’ому тако|го на / ну |кроме |того / роскла|дайут’ о|ц’і |вс’ак’і із|д’ел’ійа / лис|точки кв’іточ|ки |розочки ну |вопш’ім вс’о ну

посереˈди а йак жиˈн’іх / йак жиˈн’іх / короˈваї / а йак н’іˈв’еста / гоᵘлуˈби // у н’іˈв’ести / у жен’іˈха короˈваї стоˈйала ˈкв’ітка посереˈдин’і одˈна здоˈрова і тут / каˈзала шо йа н’іˈчого не ˈзнайу йа шос’ оˈказуйец’а ше ї тˈрохи зˈнайу // и / кˈв’ітка і тут украˈшали // ну йа ш а йа тоᵘˈб’і так і не роскаˈзала / оˈце снаˈчала оˈц’а осˈнова короваˈйа пуˈтом це вс’о роскаˈлали на рушниˈков’і / воˈно п’ітˈходило а поᵘˈтом йайˈцем масˈтили і ˈйакби воˈно ч’іпˈл’айет’с’а до йаїˈц’а цеї короˈваї // а у в ˈнейі / у н’іˈв’ести буˈли гулуˈби ˈзараз же ш вс’іх короваˈйі // дв’і гуˈлупки / лиш полуˈчайец’а / ну / ну ˈзнайеш йак гуˈлупки йак ˈробл’ат’ так’і ˈт’іпа // ну йак гуˈлупки таˈк’і / йак ˈбулочки таˈк’і ˈзнайеш / о ˈт’іки н’іˈв’ест тут жеᵘˈн’іх / а тут н’іˈв’ест’а а н’іˈв’ес’т’і ше ч’іпˈл’али ˈт’іпа в’іˈнок // ну ў ˈн’ого ˈпросто полуˈчалас’а голоˈва таˈка ї так / гороˈшинки з уˈц’ого а йіˈйі ч’іпˈл’али в’іˈнок // ну йак н’іˈв’еста // іс ˈт’іста / ну в’іˈночок там ˈл’енточку таˈку ў прич’іˈпили шоб буˈло ˈвидно шо то / ўс’о // ну то ˈсаме гоᵘлупˈц’і / гриˈчан’і гоᵘлупˈц’і / в п’іˈч’і // каˈн’е ну гриˈчан’і гриˈчан’і / ну так ˈсамо гриˈчану ˈкашу / ваˈрили гриˈчану ˈкашу / ˈжареᵘну ц’иˈбул’у туˈди і гриˈчан’і гулупˈц’і ну йа йіх ˈтое неᵘ ˈл’убл’у // н’е н’іˈчого не додаˈвалос’ // там інт’іˈр’есно / йак на в’іс’іˈл’ах / роˈбили / ну таˈка онˈдо ˈбачиш таˈмо ˈмиска / чирˈвона / таˈк’і ˈмиски холоˈц’:у пристаўˈл’а/ ну коˈлис’ жи ш ни ˈбуло / оˈце поклаˈдут’ ну це ж в’іˈс’і йак в’іˈс’іл’а отак’іˈго миˈсери отаˈк’і гоᵘлубˈц’іў / це гоᵘлубˈц’іў / холоˈц’:у / і таˈк’і ˈсамі напоˈдоб’ійі гоᵘлубˈц’іў / оˈце / а то ж шо ж ˈран’ше ˈран’ше ж неᵘ гоˈтовили так ˈдужеᵘ // (Тимчишена Т.П., 1947 р.н., сел. Чечельник, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

Короᵘˈваї // шо ду реˈцепт ˈдажеᵘ чи шо // и // йа / шос’ с’п’іˈвали / і ўс’о йак пикˈли // ос’о йак ˈд’іти жиˈнилис’а то шос’ там с’ / бо йа ўжеᵘ йак йа ўжеᵘ виˈходила ˈзам’іж йа не ˈпомн’у там с’п’іˈвали воˈни не с’п’іˈвали / миˈн’і тˈреба там / миˈн’і жиˈн’іх тˈреба / коˈли приˈйіде а то / о // с’п’іˈвали / но короˈваї / м’іˈсили / і роˈбили / ˈт’іл’ки ˈл’уди йаˈк’і / жиˈвут’ у ˈпар’і / ў с у ˈпершому бˈраков’і і не розˈводилис’ // а таˈк’і ˈл’уди йаˈк’і и / там розˈведжені / ў ˈкого там / е и чоловˈік уˈмер чи шо / таˈких л’уˈдеї не допусˈкали до короваˈйа // короваˈйа // ну і з / короˈва и з ˈц’ого із / ˈт’іста вироб’л’али ˈўс’ак’і і ˈкв’іти / і лисˈточки ну там по ˈр’ізному так ˈр’ізн’і ˈр’ізн’і ц’і укˈрашен’:а / і сˈтавили на цеї короᵘˈваї от / посириˈдин’і / и / там роˈбили чи ˈрозу таˈку ˈкв’ітку чи / чи там гулуˈби хто там / цеї і тоˈд’і коˈли уˈже цеї короˈваї розр’іˈзали то ц’у ˈрозу вир’іˈзали ˈсамиї пеˈред сˈтавили моло̀дим / аˈбо йакˈшо гулуˈби / то ˈтожи вир’іˈзали гулуˈби і снаˈчала сˈтавили моло̀дим / а туˈд’і начиˈнали / цеї короˈваї / даˈвати /

ви|с’іл’:у / ви|с’іл’:у / |л’уд’ам / хто на ви|с’іл’:і // ко|ли да / ко|ли да|руйут у|же // на по / музи|кантам / п’і|дошва // п’і|дошву // - *Якісь пісні співають тоді, коли місять коровай?* - От м п / с’п’і|вайут’ / лиш йа ни |помн’у йак // с’п’і|вайут’ / с’п’і|вайут’ // ну меин’і |дужи н|равиц’а йак коро|ваї укра|шайут’ ка|линойу / бар|в’інком // а чос’ / йа ни з|найу / от чос’ ми|н’і |дуже н|равиц’а ка|лина |імино / на |ц’ому долж|но |бути ка|лина от йа ни з|найу чо|го // об|ш’е ка|лина це об|ш’е кра|с’іве |дерево // и / коро|ваї / в’ід жин’і|ха // |нач’іт’ / там і|де п|росто / и / укра|шайец’а коро|ваї / п|росто кв’іт|ки ї|дут’ посе[и]ре[и]дин’і ви|лика к|в’ітка / по бо|кам в|с’ак’і лис|точки / вс’о вс’о ўс’о ўс’о // йак|шо йде в’ід н’і|в’есити / |нач’іт’ / с|таўл’ат’ так |само по к|ра|йу ц’еї / посири|дин’і / |голуб і гоу|лупка // |голу / а чим в’ідр’іў|н’а а / та|ка |булочка / ко|лис’ йа тоу|б’і / ми|н’і |кажиц’а йа / йак це то|б’і пока|зати // о|с’о бач // о|це так / о|це так ку|сок |т’іста / о|це ота|ко йі|йі зав|йа о|тако |робл’ат’/ і о|так // о|так / це п / ну тут йі|йі ж |робл’ат’ / к|л’оў / тут йі|йі розби|райут’ о|так / цеї / |р’іжут’ о|так / а во|но ж |пухке ота|к’е та|к’е / м // тут йі|йі с|таўл’ат’ горо|шинки / і о|так ч’іп|л’айут’ в’і|ночок // би / би|рец’а / би|рец’а ку|сочок |т’іста ота|к’иї / о|так би|рец’а |т’іста / о|так |р’іжиц’а / і ч’іп|л’айец’а на ц’у го|лоўку // |пон’ала / во|но ж |т’істо / на коро|ваї |робиц’а твер|де та|к’е / шоб во|но / ну шоб во|но ж / не та|к’е шоб раз і йог м / во|но ж / та|к’е твер|ден’ке шоб во|но ни роспли|лос’а шоб ни |було // во|но с|ходе с|ходе і но / шоб |с’оравно / і / а ў жин’і|хов’і п|росто / п|росто так // нази|валис’ / у жи|н’іх у жи|н’іха нази|валис’а коро|ваї / а ў / н’і|в’ести нази|валис’а гоулу|би // да // (Гарник О.Ф., 1948 р.н., сел. Чечельник, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

6.7. ЧИ ПЕКЛИ ЯКІСЬ СПЕЦІАЛЬНІ ХЛІБИ НА ПОМИНКИ?

На ˈпоминки да раˈн’іше теж вип’іˈкали ц’і / памˈпушки ў нас назиˈвалис’ // е-е це хл’іп йаˈкиї пекˈли у пеˈч’і / ў таˈких веˈликих е-е ˈдеках / і назиˈвали йіх памˈпушки / ˈб’ілиї ˈгарниї хл’іп // (Павлюк М.І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну хл’іб тоже / пиˈчут’ пир’іжˈки з гоˈрохом з гоˈрохом / ўс’о ўˈрем’а пиˈчут’ пир’іжˈки з гоˈрохом // (Калачик Н.С., 1947 р.н., с. Великий Митник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На поˈминки / оˈбично пекˈли пир’іжˈки з гоˈрохом / аˈле таˈке ў нас ў сеˈл’і буˈло що обоўйазˈково за ˈкаждого поˈмершим ˈродичем поˈвин’і буˈли / спекˈти св’ії хл’іп // (Года Г.М., 1949 р.н., с. Митинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

На ˈпоминки ў ˈб’іл’шос’т’і пикˈли / зазвиˈчаї хл’іб звиˈчаїниї ˈчорниї і обоўйазˈково / пироˈги / іс каˈпустойу і з гоˈрохом // (Муравська Г.Г., 1949 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На поˈминки так ˈсамо / обикноˈвен:иї хл’іб //…пикˈли до борˈшчу ў нас ўс’іґˈда пикˈли пампушˈки / на ˈпоминки / аˈбо пир’ішˈки з гоˈрохом // (Джерук Н.І., 1943 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Так ˈсамо пиᵉˈчут’ хл’іп / б’іл’шистˈво ˈжитн’ії / ˈжитн’ії ˈвопше ˈлуч:иї хл’іп // ˈзара ˈмало хл’іп / ˈжито ˈс’ійут / а ˈжитн’ії хл’іп / в’ін ˈгусниї і хаˈроший / а / а це ˈзара хл’іп / в’ін аш тˈрусиц’:а // вуˈди баˈгато // (Романишина Н.О., 1930 р.н., с. Махнівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Н’е / ˈобичний хл’іп помиˈналос’а с’о / – *Угу.* – … Ў нас у Сестˈрен’іўц’і на ˈпоминки ўˈс’ігда і на цеˈгокати пекˈли гр’іˈчушки / а зˈнайеш шо та ке гр’ічушки? / не ˈпомнеш йак ˈбаба В’ірˈсава пекˈла н’е? // – *Не пам’ятаю. Я тоді дуже маленькою була.* – Це на ˈоб’ідах воˈни буˈли / на в’іˈс’іл’:ах / на хˈрестинах на ўс’о ў Сестˈрен’іўц’і йіх пекˈли / ну до ˈпечен’і / до колоˈтушок ˈб’іла там ˈчорна колуˈтуша це ўˈс’ігда ˈбули гр’іˈчушки ˈзара йіх ўже не ˈпечут’ / йа йіх сˈт’іл’ки от пекˈла // – *Угу.* –

Шоб ск|ласти на |в’ено *(сміється)* / у ма|шину ве[и]|лику не ўв’ійш|ло б *(сміється)* // (Огородник М.П., 1950 р.н., с. Сестринівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Еее на |поминки |тоже пек|ли |б’ілиї хл’іп пам|пушки нази|ўалис’а ко|лис’ |поминки ро|били не так йак |зараз за|казували а |дома ро|били то спец’і|ал’но на |поминки |тоже пек|ли і |чорниї хл’іп і |б’ілиї пам|пушку нази|валис’ |тоже // (Павлюк М.І., 1959 р.н., м. Козятин, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На |поминки з го|рохом ро|били то бу|ло та|ке пр’іс… не п|р’існе а нез|добне |т’істо та|ке б’іш по|хоже йак на хл’іп і та|к’і / го|товили на|чинку з го|роха і пек|ли та|к’і п’ірош|ки // (Черешнюк Г.С., 1951 р.н., м. Козятин, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Пик|ли то|д’і хл’іб шче поми|нал’н’і кала|ч’і / розда|вали ўс’ім |л’уд’ам на поми|нал’них / от ко|ли / поми|рала ди|тина / розда|вали |д’іт’ам та|к’і голуб|ки / шче пик|ли та|ку / по|мину / во|на і на / |похорони пек|лас’а і на по|минки / на по|минках / во|на сто|йіт’ на сто|л’і з |св’ічкойу / ко|ли за|к’інчиўс’а о|б’ід по|мана / оста|йет’с’а на / сто|л’і до |сл’ідушчих по|минок / на |деўйат’ дн’іў / там ўже йі|йі в’ід’:а|йут’ ко|мус’ із / |хусткойу йі|йі да|йут’ дес’ / та|к’ій л’у|дин’і / ну та|ких ро|к’іў / йак і та йа|ка по|мерла / от шче хл’іб не |можна бу|ло / |р’ізати |треба бу|ло / ло|мати йак|шчо ў |когос’ / на |поминках |падаў на |земл’у ку|сок |хл’іба / йо|го не п’ідн’і|мали до к’ін’|ц’а о|б’іду / то так |думали шчо то / йо|го по|к’ійниї попро|сиў / та|киї ку|сок |хл’іба |пот’ім / в’ід:а|вали ху|доб’і / хл’іб йа|киї оста|ваўс’а розда|вали |л’уд’ам / |пот’ім бо не |мона / йо|го да|вати |свин’ам / |крихти не |можна бу|ло зм’і|тати з’і |столу на |земл’у / йіх |треба з’іб|рати / і в’ід|:ати |кур’ам / бо в’ін шчи|тайет’с’а йак с’в’а|шчен:иї // (Лінчук Р.О., 1949 р.н., с. Безіменне, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Пе|чут // і хл’іб пе|чут / йак не|ма / пе|чут / бо ба|гато бу|де л’у|деї // ї |коржики / ї пир’і|жечки пе|чут // ўс’о пе|чут / йак во|но т|реба // ну / |може / ї ка|лач // |може / ко|мус’ і т|реба бу|де / йак хтос’ бу|де |йіхати до|дому / та ї да|йут то|д’і ка|лачики ўс’ім // а / |може / ко|мус’ тре |б’іл’шиї |дати / |може / йа|кас’ ро|дина та|ка да|лека при|йіхала / на до|рогу // так |кажут // йак у п’іс|ниї ден’ / сири|да / а|бо п|йатниц’а / то ўс’о п’іс|не // а йак не п’іс|не / ни п’іс|ний ден’ / то ўс’о ск|ромне // так чос’ |кажут / йак на |похорон / то на ве|с’іл’а / то |парне так |робл’ат ўс’о / шоб бу|ло // а йа|к у|же на |похорон / чос’ |кажут / шо хаї бу|де не |парне

/ но шоб доб|рен’ке / (Зелінська М.К., 1926 р.н., с. Малинівка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2015 р.).

А на по|минки пик|ли ка|лачики / но круг|лен’к’і / та|к’і круг|лен’к’і // то да|вали цим |л’уд’ам ко|тор’і / так і на |сорок ден’ / а так ни да|вали // на |сорок ден’ |т’іки да|вали // (Осьмушко М.Г., 1939 р.н., с. Вінниківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

І на по|минки |пикли / йак хто |маў за |шо / то |п’ік та|ке |саме / а хто ни |маў то |трошки ни |так / ко|лис’ ше |мама йак по|коїна |були |Боже / йа|ка ш бу|ла б’і|да…то та|киї пи|кли |хл’іп / на|терли бара|бол’і / чут’ му|ки |ўсипали / во|но про|кисло за |н’іч / а тод’і |рано і то на |жорнах тра бу|ло мо|лоти / мли|н’іў ни |було / і за|м’іс’ат’ і так’і з бара|бол’уйу |цейу хл’іп пи|кли / поси|н’ійіў в’ін / али |йіли / бо так’і бу|ли ро|ки / таке |ўремйа |було // (Костюк Н.О., 1938 р.н., с. Гавришівка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

|Житн’ій / |жито / му|ка |житн’а бу|ла |жито … |житн’у мо|лоли |житн’ій хл’іб і пек|ли на |поминки і пир’іж|ки з го|рохом пек|ли на |поминки // (Кравець Г.М., 1930 р.н., с. Літинка, Літинський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На по|минки та|кож / пампуш|ки / пампуш|ки були і хл’іб / хто м’іг то п’ік хл’іб // – *Пампушки з чим були?* – Пампуш|ки бу|ли з часни|ком / з го|рохом // (Білоус Н.І., 1949 р.н., с. Пиків, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А на по|минки |тоже пе|и|к|ли булоч|ки / на |сорок ден’ о|собин:о / а на са|м’і похоро|на обикно|вен:иї хл’іп |р’ізали на сто|ли шоб помйа|нути / а на |сорок ден’ то пе|и|к|ли |сорок |булочок / і розда |вали |л’уд’ам // (Піскунова М.С., 1948 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А на |поминки обикно|вен:иї хл’іп пе|и|к|ли / та|киї обикно|вен:иї хл’іп і ўс’о // – *І пиріжки?* – І пир’іш|ки // – *А з чим пекли пиріжки?* – А |тоже |йакшо не п’іст то с |сиром пе|и|к|ли / вот|робойу ка|зали це / йа не з|найу ва|рилас’а та от|роба / йау йі|йі... |мел’ат на м’асо|рубку / а то на|в’ерно |р’ізали чи йак йа з|найу і пе|и|к|ли та|к’і пир’іш|ки йак|шо не п’іст і с коло|тухойу ро|били коло|туху с |сира / з моло|ком з сми|танкойу рости|рали і ро|били та|ку коло|туху / а йак|шо п’іст то ро|били |чорну

та|ку коло|туху ц’у |тоже да // (Кособуцька М.Т., 1938 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На |поминки так |само пе^{и}к|ли пир’іш|ки / ко|ли і пе^{и}к|ли пал’а|ниц’і / п’іс|н’і пал’а|ниц’і пе^{и}к|ли / ту|ди не |кидали н’і мо|лочного / на во|д’і /во|да |сахар і о|л’ійа і так пе^{и}к|ли ц’і / пе^{и}к|ли пал’а|ниц’і п’іс|н’і // (Канюка Г.Г., 1936 р.н., с. Павлівка, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну ко|ли хто пом|ре / йак їшоў п’іс|ниї дн’і то пе$^{и|}$чут п’іс|ниї / а йак пом|ре тако|го йак с’|в’ата йак’іс’ то пе$^{и|}$чут та|киї |самиї хл’іб пе$^{и|}$чут на по|минки |тоже // а не$^{и|}$сут |миску до |церкви то йак п’іс|ниї ден’ то п’іс|не / а йак ско|ромниї то та|киї |самиї хл’іб пе$^{и|}$чут // (Гнида О. Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницької обл., 2025 р.).

На |поминки |тоже вип’і|кали / |т’іл’ки це та|киї прос|тиї х|л’іп / бес бес ў|с’акойі з|доби // но в’ін |тоже на зак|вас’ц’і // (Глущук Т.І., 1951 р.н., с. Іванів, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На по|минки пик|ли х|л’і.. еее / на по|минки йак |робл’ат’ |сорок |ден’ / то пе|чут’ кала|ч’і / а на |похорони то хл’іп // – *Можливо щось особливе туди додають?* – Ну ту|ди добаў|л’айут’/ шоб ну шоб во|но бу|ло здоб|ниї / цеї ка|лачик / і марга|р’іну / і о|л’ійу // (Москалюк В.М., 1948 р.н., с. Дзюньків, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На по|минки кала|ч’і пе^{и}к|ли да|вали |л’уд’ам // (Івацко Т.П., 1947 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на |поминки йа знайу пе^{и}к|ли пампуш|ки із^{с} го|роховойу под|л’івойу / та|ку ро|били з го|роху а|бо йак|шо ше з |сира перете|рали сир і добаў|л’а|ли моло|ко і та|ке коло|туха та|ка полу|чалас’а // (Мельник М.М.,1944 р.н., с. Ксаверівка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На |поминки це ўже за|лежит в’ід |того / ко|ли припа|дайут |поминки / чи ў п’і|сниї |ден’ чи в зви|чаїниї |ден’ // йа|кшчо ў зви|чаїний то пе|чут’ на моло|ц’і або си|ровац’і / а йакш|чо п’і|сниї то |також на во|д’і // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Припик|ла / і на по|минки / і на похоро|на кру|гом // – *А яка найпопулярніша начинка для пиріжків?* – ну ту^{о}|д’і був.. буў йак на |поминки йа|к’іс’ чи на |похорон то з го|рохом / а так у|же / до хуло|ц’:у на в’і|с’іл’а бу|ло з гри^{е}|чанойу |кашойу / м / а йак / пу^{о}|коїниї М’і|халко жи|ниўс’а / то^{у} на

в’іс’іл’і була / буў боршч’ / і каша пшона’ана до мулока / і ти.. / да / і ц’і / ги… куᵒлотуха з пир’ішками с пшона’анойу кашойу суᵒлодкойу / трохи поʸсолод’ана була // о / да / оц’е так’е було в’іс’іл’а / і ниᵉвлизан’і так’і диᵉреўл’ан’і лошк’и бул’и // (Сорочук М.І., 1946 р.н., с. Бірків, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Ну так саме йа ж кажу ї то б’ішество цего / шо це швидче то отаке млинц’і на / на колис’ же ш там воно і йак’іс’ шо / з грушок ии ц’а варен’у робили // зварили грушки ростерли ў мак’ітр’і та ї ўже до цих то млинц’і пикли о / ни було такого цего / а на а ц’іго калачики то тоже давали так саме д’і.. / йак на сорок дн’іў роздавали і на поминки і о // а до солодкого то це так’і були млинц’і / печен’у пикли шо таке з м’аса і муку пражили і ўсе таї до тейі печен’і т’і млинц’і п’ідходили / ну таке видумували тоже шо / шо було // (Оранська М.Т., 1937 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На поминки / на поминки то обикновен’і хл’іби пикли / е так’і шоб було до боршчу / е так’і ии на вод’і // виходе п’існиї / п’існиї хл’іб буў такиї / і тоже калач’і пикли і л’уд’ам роздавали // такиї хл’іб обикновениї а калач.. калачики то трохи здобн’і були / виходе так йак і з цукром о і йайцем помашчан’і / о і роздавали л’уд’ам / йак л’уди їшли додому // калач’і роздавали ўс’ім цим л’уд’ам / хто буў на поминках // (Гринчук М.І., 1941 р.н., с. Саражинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На поминки хл’іп тоже ии зараз булочки купл’айут а колис’ ми пикли калач’і ўс’ім // ўс’ім на поминки хто нисе давали калач’і // (Чернега Г.О., 1948 р.н., с. Бохоники, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На поминки? // так само пшеᵢнишна мука їде / пшеᵢнишний хл’іп пиче но зараз ни пичемо а ран’ше пикли / хл’іп на поминки п’ір’ішки на поминки пикли / на поминки п’ір’ішки пикли з горохом обизат’іл’но тре з горохом пикти / на поминки // а зараз / зараз на поминки то пичут хто шчим хоче / хто с:иром хто з йаг’ід’ми / і на поминки тоже з йаг’ід’ми пичут і з б’ішество з горохом // (Штойко Г.І., 1937 р.н., с. Бохоники Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Нууу це фсе за|лежит’ йа|кий ден’ йак|шо п’іст то пек|лос’а прі’с|не ўс’о / а йак|шо та|кий то пекло|с’а ўсе м’ас|не пек|лос’ пи^{е}р’іш|ки добаў|л’али і |масло і |йаїц’а уже йак на |поминки так’і то йа|йец’ і |масла не |можна то пек|ли з|нач’іт та|к’і шо бес йа|йец’ бес |масла на|л’існ’іки на во|д’і добаў|л’али до|пуст’ім крохма|л’у по|м’імо того шо му|ку і шоб бу|ли крашч’і то з |моркви нати|рали |моркву ви|душували // бо так йак спе|чеш будут’ |син’і / а так |гарн’і / то так прик|рашен’і і так вип’і|кали // шоб во|но було бес |м’аса / а так то ў та|к’і дн’і пек|ли шо хоч і |печиво і тор|ти бо там |масло і|де і йаїц’а / а так пек|лос’а п’іс|не / а так то йак’і ну йа|к’і забо|бони та ў|род’і та|ких не|ма забо|бон’іў о це йе|дине шо х|л’іба не мона бу|ло да|вати ско|тин’і с |похорона ну в’ід:а|вали |курам ско|тин’і та|к’ій / а со|бакам коро|вам не да|вали / роз|дати л|^{у}д’ам і л|^{у}ди з’і|д’ат’ ну так ка|зали л’уди при|несли з ду|шейу шоб пом’а|нути там у|собшого ну то йак росда|вати со|бакам хот’ со|бака це друз’і наш’і так ска|зати а|ле с|вин’ам не |мона бу|ло да|вати / бо да|вали це т’і|ки |курам |кури з|нач’іт к|рашч’і н’іш с|вин’і // (Данилюк Т.І., 1958 р.н., с. Дашківці, Літинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Чи |можна / чи |була забо|рона на хл’іб / ну забо|рона на хл’іб не |було там х’і|ба шо не |було з |чого пи^{е}|к|ти / а так то чи пи^{е}|к|ти чи не пи^{е}|к|ти / це не |було та|кого / вот // на хри^{е}|с|тини / і |поминки пи^{е}|к|ли кала|ч’і вот / на хри^{е}|с|тини |п’ісл’а |того йак ўже хри^{е}|с|тини за|к’інч’увалис’ вот / рос|ходилис’а |гост’і / то |кожному да|вали / тор|бинку ў тор|бинку чи ў пла|точок ка|лач вот / і ше роб до кала|ча дода|валас’а та|ка йак/ бу|к’ет’ік ма|лен’кий там ка|лина кв’іточ|ки ўс’о остал’|нойе // на |поминки / так же |п’ісл’а |поминок |л’уди йак’і бу|ли на о|б’ід’і / так нази|ваўс’а на |поминках о|б’ід вот / йім |тоже да|вали ўже йак во|ни у|ходили / с-с-с… / ка|лач / пла|точ’ок і / с-с…/ кон|ф’ети цу|керки йа|к’і оста|валис’а на сто|л’і там йім ўк|ладували ў цеї пла|точ’ок і в’ід:а|вали / хто їшоў / |л’уд’ам ўс’і йак’і у|ходили до|дому // (Денисюк Л.І., 1951 р.н., с.Вінницькі Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А / на по|минки / пек|ли |тоже ка|лач’ики а|бо |булоч’ки на по|минки / ко|ли по|минки / ко|ли л’у|дина по|мерла/ вже ко|ли поо|б’ідали там / при|ход’ат на о|б’ід / |л’уди с’і|дайут за с’|т’$^{ц’}$іл / |мол’ац’а |Богу / там о|б’ідайут / ўс’о йак по|ложено / а |пот’ім ўже ста|йут’ / |дакуйут |Господу за |п’іш’ч’у |дануйу то|боі і / ха|з’аїка чи ха|з’аін / хто там/ ф пла|точ’ку за|в’азуйе / там т|рошки цу|кероч’ок / п|ран’іч’к’іў / і цеї ка|лач’ик чи |булоч’ка / ну в осноў|ном ка|лач’ики та|к’і неве|лич’кий / і розда|йут у|с’ім / хто буф / хто буф / тут на о|б’ід’і ўс’ім розда|йут та|к’і

/ таˈк’і госˈтин’чики / за ˈт’іпа за ˈмершого // (Мазуренко Г.М., 1942 р.н., с. Лука-Мелешківська, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На поˈминки ўс’ім ˈл’удам / йаˈк’і приˈходили помйаˈнути поˈк’іїного роздаˈвали калаˈч’і с плаˈточками / помйаˈнути йіх у цеї ден’ // (Сидоренко Г.Г., 1950 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А на поˈминки обоўйаˈзково ˈтоже пеˈкли калаˈч’і / но ўже не таˈк’і калаˈч’і йак на хриˈстини / на хриˈстини пиˈкли калаˈч’і кругˈлен’к’і / а на поˈминки пеˈкли калаˈч’і доˈўген’кі // роˈбили йіх доˈўген’кими // от ˈзарас даˈйут’ ˈкругл’і / а коˈлис’ роˈбили таˈк’і доˈўген’к’і йак доˈлон’ка / так’і по доўжиˈн’і // ˈтоже колоˈсочком роˈбили йоˈго / но доˈўген’киї таˈкиї цеї каˈлачик // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А на ˈпоминки…на ˈпоминки пикˈли пампушˈки до часниˈку / пикˈли пир’ішˈки з гоˈрохом // гоˈрох / то йе ˈстрава ˈМат’ір ˈБожойі / йаˈка обоўйазˈково поˈвин:а ˈбути таˈка ˈстрава на ˈстол’і // ну і ˈшче обоўйазˈково пикˈли ˈтоже звиˈчаїн’і калаˈч’і йаˈк’і заˈлежали в’ід ˈтого йаˈк’і дн’і / чи то йе п’ісˈн’і ˈдн’і чи то скоˈромн’і ˈдн’і / то пикˈли йіх аˈбо п’ісˈн’і аˈбо пикˈли ˈйіх на маргаˈрин’і / на ˈжир’і / на л’уˈбому // (Тютюнник М.П., 1947 р.н., сел. Турбів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

ˈТоже так ˈсаме / то калаˈч’і пеˈкла йак ˈзараз купˈл’айут’ ˈбулочки / а йа пекˈла калаˈч’і // пˈросто таˈкиї каˈлачик таˈко зˈнайеш хˈроблено наўхˈрест *(показує)* і кругˈлен’ке такеˈго і таˈк’і каˈлачики // о ну таˈк’і велеᵘˈчен’к’і каˈлачики не ˈдуже маˈн’ун’к’і / таˈк’і велеᵘˈчен’к’і // (Янчук Г.Ф., 1940 р.н., м. Липовець, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На ˈпоминки ˈб’іл’ше пикˈли пир’ішˈки / поˈтом пикˈли шче каˈлачики таˈк’і о / ц’і каˈлачики / ну ў п’іст ˈвони п’ісˈн’і / пикˈли / а ўже йакˈшо п’іст прˈоходиў / то пикˈли таˈк’і зˈдобн’і каˈлачики / о / і роздаˈвали ˈкожному ц’і каˈлачики / а / ну а пир’ішˈки з гоˈрохом то це таˈке / нап’іˈкали цих пир’ішˈкі’ў / а поˈтом ше розˈводили часˈник і полиˈвали часниˈком ц’і пир’ішˈки і сˈтавили на ст’іл ўже до боршˈчу / сˈтавили ц’і пир’ішˈки з гоˈрохом і таˈке / да // (Шевчук О.П., 1946 р.н., с. Берестівка, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А на по|минки то |т’іки булоч|ки а|бо / йак|шо ўс|п’ійут’ там су|с’іди то пир’і|жечки спе|чут’ / но б’ішист|во пек|ли биз н’і|чого / |терли мак з |маком мо|чали чи |лошкойу |йіли / а так то ў д|ругих то слиў|ки порости|рали з слиў|ками т’і пир’і|жечки чи бул|ки |йіли булоч|ки / та|к’і пек|ли // (Конотоп Г.Ф., 1930 р.н., с. Пісочин, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На по|минки |тоже ка|лачики пе|чут / ка|лачики або |булочки та|к’і |робл’ат ма|лен’к’і / |тоже да|йут / дл’а |того шчоб л’у|дина йа|ка бу|ла на по|минках / то ву^{o}|на памйа|тала де ву^{o}|на бу^{o}|ла // (Паламаренко О.М., 1939 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На по|минки хл’іб ўс’о ў|р’ем’а йід|наковий |т’іки шоб ни св’і ни чирст|вий / а шоб буў с|в’іжиї на по|минки / шоб ўс’о бу|ло с|в’іже / а пи|чут’ одн’і од’і|наково // (Горобець Г.М., 1937 р.н., с. Леухи, Іліннецький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на |поминки / на |поминки шо бу|ло ўс’о п’і|сне / пир’іж|ки з го|рохом бу|ли / на |поминки / о / боршч |каша пир’іж|ки з го|рохом до борш|чу / о|це таке|во бу|ло на |поминки / ну по|том ўже і по|чали холод|ц’і да|вати / а йак у |п’іст / йак у |п’іст / то це |т’іки бу|ли |боршч |каша і пир’іж|ки з го|рохом / ўс’о // (Лакомська К.П., 1938 р.н., сел. Бар, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Пек|ли на |поминки / пик|ли та|ки…ну йак бул|ки / но не бул|ки / а н’е пик|ли |струдл’і / ц’і|во та|к’і з |йаблуками / пик|ли с |сиром // це на |поминки да|вали і мак / об’і|зат’іл’но маў |бути |тертиї мак // це на |поминки // (Матвієнко А.М., 1937 р.н., с.Чемериси-Барські, Барський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Те|пер на |поминки то куп|л’айут кала|ч’і і видайут йак |милостин’у ўс’ім у|часникам на |ц’ому о|б’ід’і / ну шоб помйа|нути шоб помйа|нути по|койного / а то|д’і до|машн’і ка|лачики вип’і|кали / неве|лик’і / а|ле ка|лачики вип’і|кали дл’а |того шоб да|вати |л’удам // (Третяк В.І., 1937 р.н., с. Митки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на |поминки ў ро|дин’і чи ў с’ім|йі буў по|к’іїник / то пек|ли кала|ч’і і розда|вали |л’удам на |похорон / а |також на |сорок д|н’іў і на |р’ік // (Філіпова Н.С., 1948 р.н., с. Митки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На ˈпоминки ну на ˈпоминки так йак на ˈпоминки там ваˈрили ˈборщч ˈкашу каˈпусту // – *А пекли що?* – А пиˈкли пироˈги ˈтоже пиˈкли пироˈги і т’і ˈструдл’і / ˈструдл’і пиˈкли пироˈги пиˈкли ˈструдл’і / но ˈпомн’у ў ˈб’іл’шост’і ˈструдл’і пиˈкли // (Богуцька С.С., 1928 р.н., с. Чемериське, Барський р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ну йакˈшо помеᵘˈрала ˈд’іўчина /то йіˈйі / йіˈйі ўд’іˈвали так йак / ну йак н’іˈв’есту / йак моло ˈду / бˈрали ˈб’іле ˈплат’а йіˈйі і в’іˈнок і буˈкет чипˈл’али з ˈл’ентойу / ўс’о таˈк’е цеˈво / пиᵉˈкли короˈваї / о / йаˈк’іс’ ˈтоже гусочˈки буˈли шо роздаˈвали там д’іўˈчатам ˈтоже / а короˈваї на ˈцвинтар’і розр’іˈзали / роздаˈвали ˈтое короˈваї / о / ну і дружˈки буˈли і ну буˈло так йак н’іˈби йак це в’іˈс’іл’а / ˈт’іки шо неᵘ ˈбуло веᵘˈселойі ˈмузики / о / да а ў нас таˈк’иї ˈслучаї ў сиᵉˈл’і буў / шо ˈтоже моло ˈден’ка ˈд’евочка поˈмерла і ˈтожеᵘ ˈпо’лку заˈграли / ну то ˈможе ї то неᵘ ˈтреба буˈло / а йак ˈхлопеᵘˈц’ помеᵘˈраў / то ˈтожеᵘ ўд’аˈгали і ў косˈт’ум йоˈго / ˈтожеᵘ короˈваї пиᵉˈкли так ˈсами йак ˈд’іўчин’і / ї буˈк’ет чипˈл’али і ўс’о і так ˈсаме короˈваї розр’іˈзали на ˈцвинтар’і / ˈдружба роздаˈваў короˈваї / ну ˈхлопеᵘˈц’ н’іˈби ˈдруг йіˈго чи ˈхто там / о / роздаˈваў ˈл’удам короˈвайі / там так буˈло / о а ше буˈло таˈк’е / шо ну таˈк’е йа ˈчула шо / коˈроч:е / ў сиᵉˈл’і поˈмерла ˈд’іўчина /а дес’ ˈран’че н’іˈби чи йак там / йак це розкаˈзати / поˈмер ˈхлопеᵘˈц’ / о / і ну приˈснилос’а бат’ˈкам шо там поˈмерла ˈд’іўчина шоб шос’ пеᵘˈреˈдати / воˈни прийіˈжали / кˈлали ў трˈуну шо там проˈсили і так хороˈнили цеˈо / шоб воˈна чи в’ін пеᵘˈреˈдали тим ˈран’ше ўˈмершим // (Мазур О.П., 1937 р.н., с. Попівці, Барський р-н, Вінницька обл.).

Н’е / на ˈпоминки пиᵉˈкли хл’іˈба / пиᵉˈкли так йак в ˈбудниї ден’ // пиᵉˈкли хл’іб / пир’іжˈки з гоˈроху // (Коробчук А.К., 1937 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На поˈминки вип’іˈкалис’а пир’іжˈки з гоˈрохом і калаˈч’і // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022р.).

На ˈпоминки опˈше обикноˈвениї хл’іб ˈтожи пикˈли іі тої // пикˈли булочˈки таˈк’і пикˈли чи коˈлачики ниви ˈличк’і і роздаˈвали ˈкаждому / хто буў на на ˈпоминках то ˈкаждому роздаˈвали рушниˈчок / чи чи плаˈточок носоˈвиї і і таˈку ˈбулочку даˈвали ии тої о // то це таˈке на ˈпоминках даˈйут // а хл’іб обикноˈвениї пикˈли таˈкиї йак йак іі йак і на ˈкаждиї ден’ // (Поперечна З.М., 1942 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну на ˈпоминки пикˈли хл’іб обикноˈвениї / пикˈли шоˈби буў хл’іб і ˈб’илиї / ну не зˈнайу чи у ўс’іх ˈселах ˈбуло чи н’е / ну ў ˈнашому так // йакˈшо це пикˈли коˈлис’ то каˈзали шо тˈрошки ˈб’ілого / і тˈрошки ˈчорного / бо шоˈби на стоˈл’і буў і ˈб’илиї хл’іб / і ˈчорниї хл’іб // а оˈд’ел’но тоˈд’і йаˈкихос’ таˈких… таˈко закˈручували ну з таˈкойі ўже ˈб’іл’ішойі муˈки… ше закˈручували йаˈк’іс’ ˈбулочки / шоб це таˈко йакˈшо с’іˈдайут за веˈчеройу йак на ˈпоминках ўже на веˈчеру / н’іˈби оˈб’ід ˈп’іс’л’а ˈпоминок / то так ˈкажному ˈдати шоб ц’у ˈбулочку / ну пеˈред ˈкаждойу л’уˈдинойу пос… ˈдати ˈбулочку шоˈби це воˈна шоб їшла доˈдому з хˈл’ібом / шоˈби це ну йак ніˈб’и помиˈнал’не / шоб ˈсита дуˈша буˈла / ну ну оˈтак ну хто йоˈго знаˈйе… зˈнайем ну так таˈк’і… таˈк’і забоˈбони буˈли // (Молдован Т.П., 1956 р.н., с. Копистирин, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На ˈпоминки? / калаˈч’і / на ˈпоминки / це на поˈмерших да? // – *Так, ну на поминки.* – Ну да / то калаˈч’і пикˈли // – *Які вони були?* – Ну таˈк’і маˈлен’к’і каˈлачики пикˈли / т’иˈї так даˈвали на ˈпоминки / каˈлач / три цуˈкерки / плаˈточок / торˈбинку т’иˈї / хто ˈхоче рушничˈки ˈдайе / а хто плаˈтоʸчки носуˈв’і / а хто / йак ўже ˈж’інка помˈре / то нат’ таˈк’і хустˈки шо закˈручуйуц’а / йак / куˈму йак виˈходи // (Лучко Є.Д., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

І на ˈпоминки / ˈтоже так ˈсамо / ˈтоже на ˈпоминки так ˈсамо // коˈли ўже к’інˈчалис’а / ўже заˈкончили оˈб’ід от тоˈд’і ўˈже ц’і і хаз’ˈійі беˈрут каˈлач / о і плаˈточок на таˈр’ілочку / плаˈточок каˈлач і три цуˈкерочки / о три цуˈкерочки // і це так ўс’ім ˈчисто на ˈцему // ну ˈзара то таˈко беˈрут у ˈцему ў ˈц’ійі ў цилаˈфанов’і паˈкет’іки / ну ˈале обоўйазˈково поˈвин’:і і подаˈвати на таˈр’ілц’і // на таˈр’ілку і п’ідˈнос’ат ˈкожному і ўруˈчайут / зˈначит’ цеї пригошˈчайут уˈже шчиˈтайеца цим // (Кукурузяк К.О., 1938 р.н., м. Жмеринка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На ˈпоминки пекˈли / булˈки пекˈли на ˈпоминки / вип’іˈкали // і роздаˈвали / ˈл’уд’ам т’і булˈки шоб / шоб моˈлилис’а шоб да даˈвали за / покоїн’іка булˈки // (Костенко Р.В., 1953 р.н., с. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На ˈпоминки / йа зˈнайу / обикноˈвен:иї хл’іп / таˈкиї не ˈдуже ˈпишниї / отак пикˈли йак / йак йак ˈйісти ˈкожниї ден’ хл’іп // (Нечипоренко М.В., 1946 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На ˈпоминки / йа зˈнайу / обикноˈвениї хл’іп / таˈкиї не ˈдуже ˈпишниї / отак пикˈли йак / йак йак ˈйісти ˈкожниї ден’ хл’іп // (Адамчук О.Г., 1949 р.н., с. Кудіївці, Жмеринський р-н, Вінницька обл.).

На ˈпоминки об’іˈзат’іл’но пекˈли калаˈч’і / даˈйут ўже йак ўстаˈйе л’уˈдина //і так хто шо м’іг / тої п’ік / хто шо маў той п’ік каˈлач так йак обекноˈвен:а // (Мотинська Г.П., 1941 р.н., м. Немирів, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на поˈминки / це ˈтоже буў ритуˈал … поˈк’іїника хороˈнили ˈчерез три дн’і / тоˈму шоб буў час п’ідготуˈватис’ до ˈц’ого ўˈс’ого / на ˈпохорон пиᵉкˈли з ˈжитн’ойі ˈразовойі муˈки ˈтемнойі // зˈнач’ит’ і буˈла таˈка прикˈмета / йакˈшо воˈни потˈр’іскайут / йакˈшо ц’і каˈлачиᵉки там тоже … зˈначит’ п’ішˈла дуˈша на ˈтої св’іт / дес’ буў йаˈкис’ не пˈрошчеᵘниї гр’іх аˈбо воˈна не ˈвиспов’ідас’ ˈперед сˈмерт’у // от йакˈшо ц’і каˈлачики ˈрепаралис’а / полуˈчалис’а йаˈк’імис’ / то це зˈначиᵉт’ дуˈша ше лиᵉˈшила тут йакˈ’іс’ гр’іх нев’ідˈмолениї / воˈна не розˈкайалас’ ў ˈтому ўˈс’ому / п’ішˈла туˈди неˈвиспов’ідаўшис’ // (Шевченко М.К., 1948 р.н., с. Рубань, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Н’е н’е н’е на поˈминки не пекˈли спец’іˈал’ного хˈл’іба // пеᵘкˈли кˈруглиї хл’іб постоˈйан:о // це ˈзараз пеˈчут’ к’ірˈп’іч / а ˈран’ше ˈцего ш не буˈло таˈкого хˈл’іба / то пеᵘкˈли хл’іб // веˈликиї таˈкиї шоб ˈгарниї буў оˈдин хл’іб / а то пеˈчут’ калаˈч’і / шоб ˈл’уд’ам роздаˈвати на ˈпохорон’і // це таˈке сˈвоїство тут у нас / буˈло і йе // (Татарова В.І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На поˈминки ˈбулочки / а на хреˈстини калаˈч’і // (Марченко О.Д., 1952 р.н., с. Рахни, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

А на поˈминки .. ну шо ж.. пеᵘкˈли ўˈс’ак’і ˈбулочки / наˈприклад на ˈдев’іт’ дн’іў там ˈбулочки роздаˈвали / йак хто спраўˈл’али / на ˈсорок дн’іў ˈтоже каˈлачики роздаˈвали / це тˈреба ˈбуло йак ˈсорок дн’іў буˈло / то ˈсорок каˈлачик’іў спекˈти / ˈсорок…сороˈка ˈл’уд’ам розˈдати / ну на р’ік ўже ˈтоже каˈлачик даˈвали // а так / на ˈпоминки то і хл’іб гоˈтовили / і… ну ўс’о шо звˈйазано з хˈл’ібом / без хˈл’іба н’іˈде н’іˈчого / н’іˈйак’і н’і ˈгост’і / н’і ˈпоминки / н’ішˈчо не обˈходилос’ без хˈл’іба / тоˈму шо хл’іб ўˈс’ому голоˈва // (Мандзій О.П., 1951 р.н., с. Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

То|д’і |тоже на по|минки пе|и|к|ли / |наче |печи|е|ва не пе|и|к|ли / то|д’і пе|и|к|ли хл’іп і п’іс|н’і кала|ч’і // оце да|вали / ўже |л’уд’ам кала|ч’і фс’о / а ки|с’іл’ йак ва|рили то |йіли з х|л’ібом // |б’ілий хл’іп // і |т’істо з моло|ком // чо|го да|вали |т’істо з моло|ком // дл’а ма|лен’ких д’і|теї // бо бу|ло шо поми|рали |д’ітки / а |т’істеч’ко з молоч|ком да|вали / шо це |д’ітки поми|рали і да|вали |т’істеч’ко з молоч|ком // а так пе|и|к|ли |тоже / пе|и|к|ли п’іс|н’і // п’іс|н’і оце на во|д’і кала|ч’і // |помн’у шо ми та|ко йак на к|ладб’ішч’і / а то|д’і там роз|лупл’ували о|т’і кала|ч’і / от |л’уди / да|вали і |л’уд’ам / а|ле |л’уди / ко|му |дали / бо то|д’і лиш |р’ідним да|вали // і то|д’і во|ни ц’і кала|ч’і роз|ламл’ували / і хто буў там при|шоў |випровадити по|коїника / то ў|с’ім да|вали тої ка|лачик / роз|лупл’ували і розда|вали // так шо |було п’іс|нен’ко // (Начорна М.Н., 1950 р.н., с.Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На |поминки… нут ка|н’ешно йак |хочеш пом’а|нути таї таї вип’і|кали |булочки // |булочки пек|ли // ў п’і|ч’і // – *В пічі?* – Ў п’і|ч’і / да // |пасочки на п|роводи / на при|мер / на |поминки // те|пер бе|рут кала|ч’і бе|рут |булочки / а от йа са|ма пек|ла по |дев’іт’ |пасок пек|ла і на |проводи пек|ла і // да |пасочки і на |проводи/ на |поминки // |пасочки пе|чут’ |л’уди / |булочки пе|чут’ / йа пе|и|к|ла ц’і |булочки // а йа з|разу пик|ла пас|ки / а то|д’і йак ти |каже|и|ш |булочки // (Сокор Г.Д., 1937 р.н., с. Ольгопіль, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На по|минки // ну / да|валис’а хл’і|би |п’еўч’ій / і тої / над йа|ким |бат’ушка |молиц’а / і над йа|ким / та шо чи|тайе / / псал|тир / |ж’інка / то цеї / то тої хл’іп к|лаўс’а на ст’іл / |нач’іт’ на по|минки на сто|л’і по|винен |бути хл’іп / о|дин тої шо во|на мо|лилас’а в’ід:а|йец’а т’ій |ж’інц’і шчо чи|тала мо|л’ітви / ооо / а |бат’ушц’і / то ўже / скла|дайут’ цеї / ну |хустку там / хл’іп чик цуке|рок шо це|го / те|пер скла|дайут’ / у па|кет / а ра|н’іше то це ў |хустку за|в’азувалос’а і в’ідав|алос’а… // це |мисочка нази|вайец’а // (Шаповалова Є.М., 1950 р.н., сел. Дашів, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На |поми|е|нки кала|ч’і // |б’іл’ше спе|и|ц’ал’них хл’і|б’іў не бу|ло / но кала|ч’і це обоўйаз|ково на |поми|е|нки // (Небесна Н.Ф., 1946 р.н., с. Куна, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А вот поми|нал’н’і кала|ч’і бу|ли шч’іл’|ними// це буў ту|ген’ко |сплетена та|ка |к’іска чи та сп’і|рал’ка/ а |зверху шче об|т’агнута та|ким ку|сочком |т’іста доў|ген’ким// і так ро|били / ш|чоби ўсе|редину |можна бу|ло ўс|тавити поми|нал’ну |с’в’ічку // о|це та|к’і бу|ли поми|нал’н’і кала|ч’і / во|ни р’із|нилис’а // те|пер |ск’іл’ки йа |диўл’ус’а /то за|казуйут’ на |похорони кала|ч’і / і йа |диўлус’а / шо т’і хто йіх вип’і|кайе |просто во|ни не розу|м’ійут’ |того / шо йак|шо це поми|нал’н’і кала|ч’і / во|ни не по|вин’:і |бути з ве|ликойу |д’іркойу / во|ни по|вин’:і |бути та|к’і ц’і|л’і // (Романець О.Й., 1950 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На по|минки / |тоже зви|чаїниї хл’іп / але на по|минки ро|били кала|ч’і / ка|зали по|мана на них // це буў ка|лач зви|чайниї без ў|с’аких там / укра|шениї / п|росто ка|лач і в’ін буў су|ц’іл’ниї // на по|ману ро|билис’а кала|ч’і плос|к’і і |шоби на цеї ка|лач |можна бу|ло ўстро|мити с|в’ічку і так ко|мус’ |дати // (Романевич О.Й., 1951 р.н., с. Вищеольчадаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл.).

На |поминки |тоже кола|ч’і пе[и]кли // |тоже кола|ч’і на поме.. на |поминки пе|кли / да |тоже кола|ч’і // – *Може пам’ятаєте як вони виглядали, як вони називалися?* – Ну а |йак вони ко|лачики // ко|лач’і / там ве|лик’і |менш’і пе[и]кли / йак йа|к’і // (Шевчук Г.І., 1946 р.н., с. Жван, Мурованокуриливецький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Нуу йа|кшо гово|рити на по|минки ... до по|минок так особ|ливо не гото|ви[е]лис’а / бо по|минки |нин’і л’у|дина жи[е]ве / |заўтра |може це... а|ле йа|кшо це ста|ра л’у|дина / сла|ба л’у|дина / то пе[и]к|ли та|киї спе[и]ц’і|ал’но хл’іб // і на |тому х|л’ібов’і ро|били з |т’іста х|рестик / і с|тавили ц’у хл’і|бину на |в’іко з|верхи / |несли на ц|винтар / а |пот’ім да|вали ста|рен’к’ії |бабц’і / йа|ка |моли[е]ц’:а / шоб помо|лилас’а за |ц’ого по|коїника // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну…/ вип’|ікали кала|ч’і / це спец’і|ал’ниї поми|нал’ниї хл’іб // в’ін симво|л’із|уваў |памйат’ про по|к’їиника // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну на по|минки / на по|минки |тоже кала|ч’і да|вали і да|йут’ кала|ч’і // ну то^{у}|д’і ше ў то ў|рема ко|ли бу|ла |мама мо|йа пек|ла / то то|д’і |даже ї |булочки да|вали на по|минки // це те|пер кала|ч’і да|йут’ / а то|д’і да|вали |булочки та|к’і п|р’амо пек|ли |булочки і да|вали |булочки // х|л’іпчик / г|лаўне шоб буў хл’іп чик / да / чи це бу|ла |булочка / чи це буў пи^{е}р’і|жечок / чи це шо / г|лаўне хл’іп чик шоб буў // (Гринько М.Ф., 1951 р.н., с. Тиманівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну на |поминки так |само / на |поминки корова|йіў н’і|чого не пе|кли а ота|ко ўс’о ро|били / ўс’о ўсу|вали ўс’о ро|били так йак ми о|с’о |зараз на сва|та чи на шо / так то|д’і і на |поминки і / не кала|ч’і а йак це во|ни |звалис’а / йак це во|но |звалос’а та|к’і по|дарочки // – *Подарочки?* Да / та|к’і йак кала|ч’і |т’іки ота|ке|го ка|лач |круглий та|кого |наче а це так’і|го ву|зен’к’і так |само с|плет’аниї ко|сойу / і та|ко |гобручом го|бвин’аниї і з |цего / і з |тіста і це по|дарки да|вали / це нази|ваўс’а по|дарок по|дарочки да|вала // – *На поминки, да?* Да // (Чернега В.М., 1943 р.н., с. Велика Мочулка, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

А на по|минки ўс’і|гда пе|кли кала|ч’і / і пи|кли хл’і|би / три |хл’іба об’і|зат’іл’но / |треба бу|ло на |поминки пата|му шо о|дин хл’іб да|йец’:а |бат’ушц’і / о|дин хл’іб да|йец’:а на |церкву / о|дин хл’іб пови|нен |р’ідниї йа|кшо не|ма чоло|в’іка / йак|шо поми|райе л’у|дина / і не|ма чоло|в’іка на|приклад у |ж’інки / то |треба шоб н’іс йа|кшо йе син / |значит не|се син хл’іб // йа|кшо не|ма |сина / |значит’ не|се з’ат’ // йа|кшо поми|райе |ж’інка то не|се чоло|в’ік // і тої хл’іб ко|ли ўже |випровадили з цим |хл’ібом на |кладбишче / тре пре|нести до|дому йа|кшо о|б’ід йде |ўдома / |начит тої хл’іб |треба ро|зр’ізати / і шоб ўс’і |л’уди / по |скибоц’і тої хл’іб ус’і з|йіли пото|му шо це |поминки / і |треба шоб там л’у|дин’і де во|на во|зносиц’:а бу|ло ўс’о на при|стол’і / тої ку|сочок |хл’іба // (Затхей О.І., 1950 р.н., с. Велика Мочулка, Теплицький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Пир’іж|ки з го|рохом / ну і кала|чики // тої хто маў з |чого пек|ти п’ік / а хто не маў тої да|ваў ку|сок хл’і|ба таї ўс’о // (Кушнір О.С., 1938 р.н., с. Володіївці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

|Тоже пе^{и}к|ли кола|ч’і і да|вали ўс’о ўрем’а |дома пе^{и}к|ли кола|ч’і // (Садичка К.Ф., 1944 р.н., с. Нішівці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл.).

На поˈминки пеиˈкˈли поˈмани // – *Як вони виглядали?* – Таˈкˈіздоˈровˈі // у ˈформˈі (*показує коло*) кˈлали і на поˈминки це сˈкˈілˈки там тˈреба чоˈтири поˈмани чи пˈатˈ поˈманˈіў / чи ˈскˈілˈки // веиˈликˈі таˈкˈі поˈмани // (Васютинська М.П., 1939 р.н., с. Дзиґівка, Могилів-Подільский р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Пикˈли колаˈчˈі / маˈлˈі // на поˈминку / шоб ˈкожнˈій лˈуˈдинˈі ˈдати коˈлач // пикˈли колаˈчˈі / пикˈли хлˈіб // і тˈі руˈлˈети ˈтожи / ˈрˈізали пикˈли руˈлˈети / ˈтожи ˈрˈізали на таˈрˈілки і зˈверхи тих сˈкˈіка цуˈкеркˈіў покˈлало на тої руˈлˈет // (Конюк М.А., 1942 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Е / на поˈминки колаˈчˈі пикˈли ўсˈікˈда // колаˈчˈі пикˈли / хлˈіп :икли / пикˈли и ваˈрили куˈтˈу // ˈали колаˈчˈі даˈвали / ˈсами ˈбˈілˈши пикˈли колаˈчˈі // (Нечаєва А.А., 1947 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Поˈминки // на поˈминках тоˈже буˈли своˈйі ў нас зˈвичайі // еееее...// гоˈтовили спецˈіˈалˈнˈі стˈрави // ˈколиво / куˈтˈу / блˈіˈни / випˈіˈкали ˈгарниї хлˈіб / пироˈги // і в:аˈжалосˈа / шо перш за ўсе поˈтрˈібно посˈтавити длˈа ˈдушу ўˈмерших / шоˈби йіх нагоруˈвати і придобˈрити ˈйіхнˈі ˈдушˈі // на Рˈіздˈво помиˈнали на моˈгилах блˈіˈнами ўˈмерших // млиˈнцˈі це ˈсимвол ˈкола // ˈпˈіслˈа ˈзаходу заўжˈди випліˈвайе свˈіˈтанок // подаˈвали млиˈнцˈі із ˈмедом так куˈтейу // заˈкˈінчували тˈрапезу пироˈгами із поˈвˈідлом // аˈбо млиˈнцˈами з поˈвˈідлом // (Гусарова О.В., 1955 р.н., с. Суботівка, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ни пикˈли бо не ˈбуло з ˈчого а ˈпослˈі ўже пикˈли // пикˈли хлˈіб і пикˈли пикˈли коˈлачики таˈкˈі маˈленˈкі / і це ˈкажнˈій лˈуˈдинˈі йе сˈвˈічечка і цеї коˈлачик за стоˈлом даˈйут // – *Мало пекли на свята?* – Ну да ˈБожи свˈаˈтиї шо на цˈі свˈаˈта ˈбуло // стуˈдили ˈрибу то це таˈка бˈула ˈриба / наобиˈрали картоˈфелˈ і на ˈтерточку наˈтерле на цˈуо шо мˈіˈленˈка і там усˈіˈдайе на сˈподˈі / йак крохˈмалˈ і ˈварит ˈмама укˈрˈіп і киˈдайе там куˈсочками карˈтофлˈі і тої крохˈмалˈ шо це і соˈли там ўже ˈцˈого ˈлистˈа ни ˈбуло циˈбулˈі киˈдайе чи шо там йак йе воˈна і так колоˈтили і ˈвикˈіпло і туˈдˈі ˈмама розлиˈвайе у мисоˈчки чи йаˈка таˈрˈілка йе і по тˈі карˈтофлˈі по два куˈсочка і по три кˈлала а йак було то шˈтири кˈлала ˈзамˈісцˈ ˈриби ци і застиˈгали ци ˈриба буˈла // – *Кожного дня пекли та їли хліб?* – Ну йак буˈло то ˈйіли ˈкажниї денˈ а йак ни ˈбуло то шо деи

роздоˈбули хˈл’іба ниˈма теї ˈмама заˈм’іси курˈж’і на паˈтел’ні спеˈчем теї іˈдем сн’іг у таˈкий шо по куˈл’іна в’ідкиˈдайімо теї проˈм’ітуйем теї хˈр’іну ўкоˈпайім теї ўнеˈсем до ˈхати йоˈго пошкˈрабайем натˈрем на ˈтерточку і тˈрошки вуˈдички і тˈрошки йак йе уˈл’ійу і так с ˈтими корˈжами і зˈйіли йа би зˈйіла зо пйат’ тих курˈж’іў теї і неˈма лиш по йедˈному ˈмама розд’іˈлила // (Хоменська В.Т., 1930 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Ну за ˈпоминки йа ўже таˈке памйаˈтайу / шо на ˈпоминки пикˈли каˈлачики невеˈлик’і таˈк’і маˈлен’кі // йіх ˈдажи споˈчатку пикˈли таˈк’і роб ˈнав’іт’ таˈк’і могˈли пикˈти биз ˈформи // пˈросто таˈко нароˈбили каˈлачики / так зверˈнули два пеˈл’устки каˈлачики / таˈк’і зроˈбили і на ˈдоску на ц’у лоˈпату / ц’у шо хл’іб пеˈчец’а і у п’іч полоˈжили // могˈли зˈразу лоˈжити на чиˈр’ін’ п’іˈч’і на // а поˈтом таˈк’і пойаˈвилис’а коˈробочки // ус’і використˈовували шо у цих коˈробочках роˈбилис’ коˈлачики // (Городенська Н.М., 1960 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

На поˈминки / поˈминки ў даўниˈну роˈбили не таˈк’і баˈгат’і йак тиˈпер // проˈсилос’а ниба̯гато л’уˈдеї / гоˈтовилис’а / гоˈтовили ˈдев’іт’ страў на ˈпоминки // ˈборшчик / ˈкаша / могˈла могˈло ˈбути ии каˈпусточка ˈтушина / ну по ˈб’ідному / і обоўйазˈково даˈвали ў˃с’ім за стоˈлом каˈлачики // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзигівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А на ˈпоминки / ну пекˈли хл’іб кˈлали на стоˈл’і /де помиˈнали поˈмерлих // а так ˈл’уд’ам даˈвали колаˈч’і пекˈли // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На ˈпоминки ˈтакож калаˈч’і / ну шоб ц’а л’уˈдина в’ід’ійшˈла у ˈв’ічност’ ў сˈпокойі (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Поˈману да це маˈлен’к’і таˈк’і коˈлачики аˈбо ˈбулочки // (Баран Л.В., 1951 р.н., сел. Тростянець, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Інф. 1: То|д’і спраў|л’айут |дев’іт ден’ / ше |тоже так |само збиᵉ|райец’:а ро|дина і тих хто чи соʸ|с’іди чи чу|жих лу|деї |прос’ат / вистаў|л’айут у|б’ід да|йут |тоже хус|тинку і ка|лачик чи о|дарочок / т’ій |сорок ден’ спраў|л’айут зноў так |само наў|майут’ пана|хиду / |бат’ушка преᵢ|ходит’ / виᵉпрова|жайе |душу / от / в’ітсп’і|вайе / |похорон фс’о |виконано |наче пана|хиду / і ўже |наче поу|б’ідали / за|ходе |зарас за цеї / за во|рота йак|шо в’ідчиᵉ|н’айе во|рота / виᵉпрова|жайе |душу / ўже / фс’і / |ран’ше ц’ілу|вали хл’іп / а |зара не ц’і|луйут ў нас не |знайу чос’ так / пеᵢриᵉхриᵉс|тилиᵉс’а //

Інф. 2: Не по|ложено ў зв’ас|ку з еп’і|дем’ійуйу / тубиᵉрку|л’озу //

Інф. 1: |Може й так //

Інф. 2: Да да да / запр’іш|чайут |бат’ішка //

Інф. 1: Хл’іп в’ід:а|йут’ / л’у|дин’і / ну шоб дуᵒ|дому заб|рала / хл’іп шо це виᵉпрова|жайут / йак|шо йе ше там чи син чи чуᵒло|в’ік чи |ж’інка хто |самиї |старшиї в с’ім|йі лиᵉ|шайец’:а то виᵉпрова|жайе |душу / с |хл’ібом / рушниᵉ|чок хл’іп / а по|том ше р’ік спраў|л’айут / так |само / |тоже / ро|дина |сходиᵉц’а ўже / в’ідпраў|л’ат’ ше пана|хиду / три спраў|л’айут і с’ім спраў|л’айут / це в нас та|к’і о|бичайі / |ст’іки рас спраў|л’айут за / а то ше пана|хиду наї|майут у |церкв’і хто |ходит’/ |схоче пани|ᵉ|хиду чи на |цвинтар / поми|ᵉ|найут’ |ўмерших // (Інф. 1 – Супрун К.Я., 1941 р.н., Інф. 2 – Фіник О.П., 1949 р.н., с. Тростянчик, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2027 р.).

Йак|шо йак|шо по|мер х|лопец’ х|лопец’ по|мер / в’ін жо|натиї ни буў / х|лопц’ові-і-і-і |чорниї коʸ|с|ц’ум т|реба шоб буў |б’іла ру|башка / і так йак ну и на |похорон ко|лачик’і пи|чут йо|му пи|чут |жеўни[1] так йак моло|дому / пи|чут т’і |жеўни / і на і хто маў |бути на|нашулом ў |н’ого нанаш|к’і по|вин’:і бу|ли / ну в’ін йак|шо в’ін бде жи|нитис’а / з|нач’іт ў |н’ого нанашу|ли ў |церкв’і |майут йо|го в’ін|чати / то ц’у то куп|л’айут с’|в’ічку і |палку ўби|райут так йак и-и за жи|н’і / так йак жи|н’іх ви|ходе з |данцом / йак ў нас це веᵢ|с’іл’:а з |данцом / ви|ход’ат |палка т|реба шоб д|ружба к’і|дайі |палку // о|так за цим по|коїн’іком ни|сут ц’у |палку і ни|сут с’|в’ічку / так |само і за н’і|в’есто|йу йак|шо |д’іўчина по|мерла шо ни бу|ла в’і|д:ана / ўби|райут ў |б’іле п|лат’а / ч’іп|лайут йії бу|к’етик / ўби|райу ў в’і|нок / так |само ўби|райут ц’і |жеўни ж ка|линойу / бар|в’інком / і так |само |палка і с’|в’ічка // (Рутковська М.М., 1937 р.н., с. Довжок, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

[1] |Жеўни – весільний хліб

А по|мани пик|ти це ўже т|реба шоб му|ка бу|ла // бат’к’іўс’|к’і чи на у|б’ід чи ку|ди ви |хочте // йак|шо на у|б’ід / то по|мани і кола|ч’і пи|чете трин’а|ки / ни чвирн’а|ки / а трин’а|ки // а ти|пер йа ни з|найу йак чи пи|чут трин’а|ки чи н’е йа ни с|кажу / бо |зара ўс’о го|тове ку|пуйут / а по|мани йе шо за|казуйут // то по|мани |тоже зам’і|сити |гарно |т’істичко / во|но |гарно п’ід|ходи / рошчи|нила // во|но рас з’ійш|ло / д|ругиї / т|рет’ії рас // |м’іс’у і ни т|вердо / так п|робувати / та|ко шоб во|но ка|чало шоб ни т|вердо |було // во|но то з’ій|де / но тре |дужи |доўго чи|кати |доки в’ін |буде с|ходити / а йак в’ін мн’а|ген’киї і в’ін |буде |гарниї і с|хучи с|ходи // рошчи|нила / рош|чинка рас / переколо|тила не|хаї ше рас йак ту|д’і пома|лен’ку і т|рошки |соли ки|дати / шоб не без |соли / бо без |соли це не|чист’і / а це |соли т|реба / |кинула |соли // а|га ту|д’і ки|дайу му|ки / росколо|тила гус|тен’ко // з’ійш|ла / о-о-о / йа ту|д’і вики|дайу чи ў ко|рито чи ў |миску ви|лику то ўс’о // ту|д’і добаў|л’айу ўже йа му|кички // у |мене йе д|рож’:і / йа ше т|р’ішечку д|рож’:іў та|ко ў|р’ізала / у |теплу |воду розмо|чила чи ў моло|ко / йак йе моло|ко / то непо|гано // зам’і|сила мн’а|ген’ко / ни |дуже так / так шоб мог|ти кола|ч’і су|б’і ка|чати // ў|з’ала |т’іста / му|кички / а-а ўс’о паш|ло // к|личу / ку|ма |Сон’а / їд’іт до |мене / і во|на з|найе // ўс’о ўже / ўпи|ред пи|ч’імо кола|ч’і // спик|ли дв’і чи три |пар’і т|реба кола|ч’іў і рас-рас-рас / ўс’о йе // т|реба |ж’інка йак т’і шо пома|гайут і во|на |каже ми|н’і / спи|ч’іт ми|н’і три по|ман’і і |дев’іт’ кола|ч’іў // во|на пошчи|тала с|к’ілки душ // то йак пик|ли по|ман’і / то пик|ли трин’а|ки / а йак в’і|с’іл’:а чвирн’а|ки шоб бу|ла |пара // трин’а|ки |тоже йак |буде отака|во п|л’онка / то в’ін йа|киї |буде / отак’і|йо ко|л’ач’ік (*показує*) / а йак|шо п|л’онка |буде та|ка гру|бен’ка / то ко|лач |буде |гарниї // (Данилюк Л.М., 1928 р.н., с. Буша, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Та|киї |самиї пе|и|к|ли // ка|лачики пе|и|к|ли на по|минки / булоч|ки пе|и|к|ли ў п’і|ч’і / |тоже ў |форму к|лали чо|тири |булки та|к’і і с|лаўн’і во|ни полу|чалис’а і |зара |л’уди пе|чут’ // (Пройдисвіт Н.Р., 1933 р.н., м. Ямпіль, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну ко|лис’ на |поминки то|же хл’іб пик|ла і йак|шо з|разу / ну |обично пик|ла бала|бушки розда|вала бо те|пер |ўже б’і|ше за|казуйут ўс’о пик|ти / |печене // ну ї кала|ч’і пик|ли сво|йі на |поминки // (Дятлюк А.Т., 1945 р.н., с. Крикливець, Крижопільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

На поминки тоже пикли калачі хлібˈ лˈудˈам давали обˈідати хлібˈ / за мерших давали калачі ў церкву // (Горбенко П.Т., 1945 р.н., с. Велика Киріївка, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

На поминки тоже / йак то йак сорок днˈіў / то пикли калачі ну хлібˈ обычно так йак обычно хлібˈ / бо треба хлˈіба а цˈійі калачі пикли на сорок днˈіў / бо треба сорок калачˈіў спикти дати / а йак там девˈітˈ днˈіў чи ўже рˈік чи пˈіўроку спраўлˈали / то ўже й булочки можна пикти дома на деко там / замˈісили таї такˈі слаўнˈі величенˈкˈі пороˈбили булочки / таї попикли ў пˈічˈі а зара пичутˈ уже ў духоўцˈі / таї так / на поминки це // (Рудь О.Т., 1947 р.н., с. Велика Киріївка, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А на поминки пекли такˈі простенˈкˈі калачики тиї тоже давали за ўмерших лˈудеї // (Карауш Л.О., 1945 р.н., сел. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Готували балабушки на поминки / хлібˈ такиї самиї йак весˈ час готували / а балабушки пекли на поминки // то це по чотириі ў таких формах / і тудˈі вˈідломлˈували / тиї давали по одному / дарували лˈудˈам // (Драгомаз Г.М., 1950 р.н., с. Болган, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2026 р.).

Йак помирайе дˈіўчина чи хлопецˈ / то дˈіўчину ўдˈівайут у фату і вˈінок / і платˈа бˈіле / а хлопцˈовˈі тоже ўдˈівайут костˈум і чˈіплˈайут букет і пичут короваї // короваї роздайут на цвинтарˈі йак ўже похували та ї тодˈі йак виходˈат з цвинтара та ї у воротˈах роздайут по кусочку коровайа // (Карпенко А.С., 1940 р.н., с. Вербка, Чечельницький р-н, Вінницька обл.,)

А на поминки / колисˈ пеиkли калачˈі ўсˈо ўремнˈа / калачˈі пекли / а це тепер ўже / куплˈайутˈ а колисˈ калачˈі / у мене були поминки / то сто двадцˈатˈ калачˈі пекли // – *І роздавали людям?* – На вечеру лˈуди приходили та ї роздавали канешно // (Обухівська Н.К., 1937 р.н., с. Попова Гребля, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А на ˈпоминки пиˈчут’ калаˈч’і / калаˈч’і даˈйут // хто приˈходит на ˈпоминки то даˈвали калаˈч’і // (Гафтонюк М.Г., 1946 р.н., с. Демівка, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

7. ХТО І ЯК ЗА СТОЛОМ РОЗРІЗАВ ХЛІБ? ЯК ЙОГО РОЗРІЗАЛИ (УЗДОВЖ ЧИ ВПОПЕРЕК)? ЧИ ЩОСЬ ПРИ ЦЬОМУ РОБИЛИ ЧИ КАЗАЛИ?

Ну ўс’іг|да розр’і|заў хл’іб д’ід чи |бат’ко // перех|ришчував йо|го і в’ідр’і|заў ок|райец’ х|л’іба // ок|райец’ гор|бушка ка|зали а|бо ц’і|лушка / да|вали д’іў|чатам ц’у ц’і|лушку так / йак йа з|найу шоб х|лопц’і д’іў|чат ц’ілу|вали // ну і х|лопц’ам да|вали // це ц’і|лушка / ц’і|лушка та|ко ну ок|райец’ цеї / ну з|найеш та|ко гобр’і|зали // (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Літинськиї р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну йак|шо це с’|в’ато то м ха|з’айін бу|динку розр’і|заў х|л’іп / і е |першим шо ро|били / це кра|йушку х|л’іба помо|чили / е т|рошки по|сипали |с’іл’:у і гово|рили / дай Бох доче|кати до с|л’ідуйчого там Р’їзд|во чи шо // (Глущук Т.І., 1951 р.н., с. Іванів, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну / хто ди|ви / ха|дз’айін теї розр’і|зайе кла|де / |гост’і ўже се[и]|д’ат теї йі|д’ат // шо ж бу|де / |гост’і бу|дут |р’ізати // че|каї прий|шли / ха|дз’айін сто|ли засти|лиў / наго|товиў / |хл’іба на|р’ізаў / ўс’о пос|тавиў / |гост’і |с’іли і п’йут / йі|д’ат і за|кус’уйут // – *Як його розрізали (уздовж чи впоперек)?* – Ну на д|войе роз|р’іжут / а то[у]|д’і скиб|ки |р’іжут // – *Чи щось при цьому робили чи казали?* – Н’і|чо не тре ка|зати / пере[и]хрес|тилос’а і с’і|дайут |йісти// (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницька обл.).

Ха|з’айін / ха|з’айін д|вору по|винен роз|р’ізати бу|ханку х|л’іба / і ок|райец’ |нитку ту зробити за|нести ху|добі / шоб ўс’о ве|лос’а / шоб було ўс’о добре і таке ро|били // – *Як його розрізали (уздовж чи впоперек)?* – Наперех|ресно розр’і|зали // (Сивак Н.М., 1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Заў|жди за сто|лом йа|кшчо зби|ралас’а ве[и]|лика ро|дина ро|зр’ізаў хл’іб ха|з’айін / і ц’і|лушку в’ід:а|ваў не[и]жо|натим |хлопц’ам неза|м’іжн’ім д’іў|чатам / йа|кшчо во|ни бу|ли за сто|лом // а остал’|ниї хл’іб розд’і|л’али м’іж ро|динойу / а о|крайец’ ўже і сам гос|подар зйі|даў // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл’іб ˈр’ізали ˈзразу оˈкрайец’ ˈхл’іба / ˈпершу ц’іˈлушечку в’ід:аˈвали молˈодим / а то ˈр’ізали оˈкрайц’ами ˈхл’іба / скибоˈчками розр’іˈзали / на стоˈл’і хаˈз’айін заˈўжди ˈр’ізаў / ос’ // заˈўжди хаˈз’айін р’ізаў / і раˈн’іше ни ˈбуло шо ˈйіли ˈб’іл’а ˈстолу / б’іше шо ˈйіли б’іл’а ˈст’іл’чика таˈкиї кваˈдратниї ˈст’іл’чик / табуˈретик буў / і ˈколо ˈц’ого табуˈретика ˈставили маˈлен’киї ˈст’іл’чик / т’іки с’іˈдали круˈгом ˈц’ого табуˈретика / і ˈтато розр’іˈзаў хл’іб роздаˈваў ˈд’іткам / ўс’ім росклӑˈдаў ˈколо мисоˈчок / ˈколо ˈмиски буˈла оˈдна ˈміска / і з ˈцейі ˈміски ўсі ˈйіли і круˈгом лиˈжаў хл’іб // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну ˈйакби ˈможе ж це коˈлис’ ше буˈло / йа ж ˈкажу ше коˈлис’ розˈказуйеш шо коˈлис’ там ˈбат’ко с’іˈдаў // ну / це ˈдуже буˈло ˈр’ідко / це буˈло ˈможе ў неˈд’іл’у там / а так жиш буˈли ˈзаїн’ат’і ˈл’уди буˈли ˈзаїн’ат’і // прийˈшоў тої ˈтато / то в осноўˈному керуˈвала хˈл’ібом ˈмама // ˈмама керуˈвала / воˈна зˈнала сˈк’іл’ки ўˈр’ізати / сˈк’іл’ки коˈму ўˈр’ізати / хто сˈк’іл’ки зроˈбиў сˈк’іл’ки нароˈбиўс’а на ˈн’ого / шоб йоˈго тˈреба йоˈму ˈдати ˈйісти / шоб в’ін ˈдал’ше прац’уˈваў // от коˈли в’ін ˈкаже // о / ˈтато нароˈбиўс’а зˈначит’ ˈйому тˈреба ˈб’іл’ше ˈдати / ˈйісти наˈсипати йоˈму ў ˈб’іл’шу таˈр’ілку ˈйіж’і / ˈдати йоˈму куˈсок хˈл’іба / ˈд’іти там зˈначит’ ˈменш’і воˈни ше ˈтам ше ˈшос’ ˈташ перехоˈпили / ˈпоки тої ˈтато п’іˈшоў прийˈшоў / а ˈв’ін ўже йак в’ін оˈраў чи ˈс’ійаў чи коˈсиў / важˈка роˈбота буˈла // то в осноўˈному керуˈвала ˈмама хˈл’ібом // і йак йіˈйі / йак ти ˈкажеш / шо там шо д’іˈлили? – *Різали вдовж чи впоперек?* – Н’і / ˈр’ізали в’ід ц’іˈлушки // в’ід ц’іˈлушки / ц’іˈлушку даˈвали ˈд’іт’ам // а да в’ід ц’іˈлушки / ну йак ˈв’ін кˈруглиї буў / ц’іˈлушку в’ідр’іˈзали йак куˈсочок / і ˈр’ізали ўже підˈр’ад // ˈтак / оˈтак // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну ў нас йакˈшо буў чолоˈв’ік ў ˈхат’і / буў хаˈз’айін / то ˈр’ізаў хл’іб // маў ˈр’ізати чолоˈв’ік // і хл’іб ˈр’ізаўс’а попеˈрек // а йакˈшо не ˈбуло чолоˈв’іка / то тоˈд’і ˈр’ізала хаˈз’аїка ˈхати / хл’іб // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Хл’іб в’ідр’іˈзали ˈперше гарˈбушку / а поˈтом йоˈго ўже ˈр’ізали по кˈругу / бо в’ін кˈруглиї жеш / по кˈругу ˈр’ізали і ˈйіли коˈму поˈпало / напˈример йак с’іˈдайут’ ˈйісти йак йе чолоˈв’ік / то ˈможе ї чолоˈв’ік а йак неˈма чолоˈв’іка а с’іˈмйа оˈб’ідати то ˈж’інка // – *Як його розрізали (уздовж чи впоперек)?* – Ўздоўж // – *Чи щось при цьому робили чи казали?* – Йоˈго перехˈрест’ували

/ хл’іб о / і каˈзати не каˈзали н’іˈчого лиш йоˈго пˈросто йак перехˈрест’ували / роˈбили на не ˈверхи / а ўниˈзу роˈбили таˈкиї йак ˈн’іби хˈрестик о // перехˈрест’ували хл’іб / а тоˈд’і ўже йоˈго ˈр’ізали і ˈйіли // (Татарова В.І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл’іб розр’іˈзали коˈли йаˈкес’ буˈло с’ˈв’ато / то тоˈд’і ўс’і с’іˈдали за стоˈлом / і ˈтато наш ˈтато бˈрали буˈханку хˈл’іба / і ноˈжом роˈбили ˈнаўхреиˈст / ˈн’іби пеиˈреиˈхрешчували ц’у буˈханочку хˈл’іба // поˈтому ˈр’ізали / ˈр’ізали ˈпоперек / не поˈздоўж / а ˈпоперек / хоˈт’а хл’іб буў кˈруглиї / то тут не ˈможна каˈзати / чи поˈздоўж / чи ˈпоперек / почиеˈнали з кˈрайу // і так горˈбушки ˈр’ізали-ˈр’ізали горˈбушки // *– А щось при цьому робили чи казали?* – Ну особˈливо нас н’іˈчо не приˈказуˈвалос’а / йіˈжте на здоˈроўйа / чи йак / чи шо моˈгли каˈзати // пˈросто каˈзали пеиˈреиˈхˈрешчуваў цеї хл’іб ˈтато і ми с’іˈдали / но це не ˈчасто так буˈвало / це тоˈго шо ˈтато буˈли на роˈбот’і / ˈтато ˈкон’ухом прац’уˈваў / а ˈмама буˈла на роˈбот’і на феˈрм’і // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Розр’іˈзаў госˈподар аˈбо наїˈстаршиї у роˈдин’і // ˈр’ізали ўˈпоперек / а не ўˈздоўж / щоб не ˈр’ізати ˈдол’у // *–Чи щось при цьому робили чи казали?* – ˈперед розр’іˈзан’:ам ў нас казаˈли // хаї ˈбуде ў ˈхат’і доˈбро // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

ˈР’ізали хˈл’ібчик попоˈлам / а з ˈтойі полоˈвинки ўже на ˈпоминки ˈр’ізали хˈл’ібчик / стаˈралис’а ии гˈрупшу гˈр’іночку / бо то ўже шчиˈталос’а йак даˈйец’:а за спаˈсиб’і / шоб л’уˈдина ˈситна буˈла / ˈз’істи веˈлику // а ўже на с’в’аˈта то ˈр’ізали ўже на ˈменш’і сˈкибочки / ии сˈтавили / на ˈпоминках сˈтавили ии шоб л’уˈдин’і було ўдобˈн’іши хˈл’ібчик бˈрати / то сˈтавили ˈб’іл’а ˈкожнойі ии л’уˈдини дв’і сˈкибочки / а тоˈд’і добаўˈл’али ше // а на с’в’аˈта то сˈтавили ии хˈл’ібчик на розˈноси / а з розˈнос’ів ˈл’уди ўже бˈрали соˈб’і / ˈкожин соˈб’і сˈкибочку ˈз’ілo і зноў биˈре // *– А хто за столом розрізав хліб?* – вд.. ўˈдома оˈбично ии ро…ии розр’іˈзайут чолов’іˈки / но йакˈшо ˈж’інка й ни ˈмайе чолоˈв’іка то воˈна буде ˈр’ізати саˈма // йакˈшо прийшˈли ˈгост’і а чолоˈв’іка ˈдома ше ниˈма / в’ін ше заˈдержуйец’:а на роˈбот’і / то ўже ˈж’інка могˈла наˈр’ізати саˈма хˈл’іба / бо шо ˈгост’і ўже прийшˈли / то воˈна ˈр’ізала хл’іб / а так то р’і…н… мушˈчина ˈмайе ˈр’ізати хл’іб // *– Коли різали хліб, то щось при цьому робили чи казали?* – Начи…йакˈшо бˈрали ии ц’іˈлу хл’іˈбину

/ то ˈпирит тим йак йіˈйі розˈр’ізати / то потˈр’ібно буˈло три ˈрази ноз…ноˈжом пирихрисˈтити хл’іˈбину // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзигівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Розˈр’ізати хл’іп це буˈла роˈбота і спˈрава ˈбат’ка та ˈбат’ка // на веᵢсˈіˈл’:ах тооо таа ˈтоже еее / розр’іˈзали хл’іп ˈт’іки чолоˈв’іки // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ну хл’іб ў звйазˈку ше коˈлис’ ў ˈдал’н’іх ўремеˈнах то / заўжˈди розр’іˈзаў чоᵘлоᵘˈв’ік хл’іб // то ˈб’іл’ш попеˈрек в’ін розр’іˈзаў йоˈго / а н’е наўˈп’іл йоˈго ˈр’ізаў / а тоˈд’і сˈкибками йакˈшо кˈруглиї хл’іб наўˈп’іл ˈр’іжец’:а / а тоˈд’і сˈкибками ўже ˈр’іжец’а на / на ст’іл кˈлали // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл’іб / об’іˈзат’ел’но / пеᵢрихрисˈтили / благосloˈвили / на сˈт’іл / ˈпот’ім / ну ў нас веˈлик’і / кˈругл’і хл’іˈби буˈли / то хл’іб ˈр’ізаў заўжˈди хаˈз’айін // буˈло і ˈж’інка тож а йак хаˈз’айіна неᵢˈма то шо / неᵢ ˈйісти хл’іб чи шо? / о // хаˈз’аїка розˈр’ізала попоˈлам / рушˈнич / стеᵢˈливс’а рушниˈчок / ˈдосточка ˈтоже / о / на ˈдосточку хл’ібеˈн’а кˈлали / розˈр’ізали попоˈлам / а поˈтом акуˈратнен’ко ˈр’ізали скибочˈки / ну буˈвало хаˈз’айки // і йа буˈла хаˈз’аїка таˈка йак сп’іˈшиш леᵢˈтиш / це ж св’атˈково / ўˈз’ала / ўˈр’ізала *(показує)* / так ўже акуˈратно неᵢ ўˈр’іжеᵢˈш / так / до ˈсебе ў руˈках неᵢ ўˈр’іжеᵢˈш акуˈратно // а йак на ˈдосточц’і / на рушничˈков’і / на стоˈлу / акуˈратнен’ко поˈр’іжеᵢˈш / це ти дл’а ˈгост’іў / а йак дл’а себ леˈтиш сп’іˈшиш / каˈн’ешно / ўˈз’ала ўˈр’ізала / йак уˈр’ізаўс’а таї / а / заўжˈди то об’іˈзат’ел’но / на рушничˈков’і / ˈдосточка / до ˈдосточки і попоˈлам хˈл’ібчик оˈто раз раз раз *(показує)* і воˈно ˈгарно поˈр’ізалос’а / так на в’іс’іˈл’ах / шо на в’іс’іˈл’ах сˈтавили ˈр’ізати ˈт’іл’ки чолов’іˈки / і ˈт’іл’ки на ˈдосточк’і і ˈт’іл’ки на рушничˈках / о / таї воˈно акуˈратнен’ко // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

ˈХочу скаˈзати / шо не за стоˈлом хл’іб ˈр’ізали // хл’іб уˈже до м’іропр’іˈйат’ійа буў пуˈр’ізаниї і росˈтаўленіи на стоˈл’і у розˈноси чи ў тар’іˈлки / хто шо маў // *– А я його різали?* – Н’і / хл’іб ˈр’ізали по полоˈвин’і ˈц’ілиї хл’іб / а поˈтом полоˈвинку по гр’іночˈках / по гр’іночˈках рˈ’ізали // *– Чи щось при цьому робили чи казали?* – Н’і / н’іхˈто не примоўˈл’аў н’іˈчого / йа не ˈчула // (Драгомаз Г.М., 1950 р.н., с. Болган, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2026 р.).

8. ЧИ МОЖНА ЗАЛИШАТИ НЕДОЇДЕНИЙ ХЛІБ? ЧОМУ?

А не|дойідки х|л’іба у нас заўж|ди гово|рили бат’|ки / шо дойі|даїте хл’іп тому шо ку|сочки не |можна зали|шати / |будут’ |б’ігати за |вами // (Павлюк М.І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Н’е / т|реба хл’іб дойі|дати // бо це здо|роўл’йа остаў|л’айеш // (Калачик Н.С., 1947 р.н., с. Великий Митник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

От не |мона // – Чому? – Бо це |кажут здо|роўйа ли|шайеш сво|йе // – *А що з ним треба робити?* – Тре до|йісти // – *Доїдати*? – Так тре б|рати / шоб з|йісти // бач / шо ти от ни |можиш с|т’іки ба|гато / ти годло|маї ку|сок / со|б’і те пок|лала теї ку|сочок на |миску / там чи де во|но ле|жит / а тої ку|сочок ти со|б’і з|йіла ў|сен’киї і ўс’о // а ку|сочки нам та|кого / йак йі|сиш / ам / по|кинула на сто|л’і // так ни |мона // |кажут шо це / сво|йе здо|роўйа ли|шайіш // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну теї йак / |кожне йак ў|р’ізало то до|йіж шо во|но / с|кибку |з’іло / а йак там не до|р’ізане то чо во|но / до|йіж кус’і|н’а теї / чо ж не |можна / йак ўже ба|гато то |мона пок|ласти / но шо кус’і|н’а покла|де на с|т’іл чи шо / ўло|мило |з’іло / а чо / йак не до|йіло то |може пок|ласти чо не |може // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницької обл., 2025 р.).

Не |можна // – *Чому?* – ну шоб собаки не дога|н’али / бо бу|дут’ |б’ігати ка|зати шо це ку|сочки х|л’іба таке / так йа думайу // (Сивак Н.М., 1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Зали|шати недо|йідениї хл’іб / не[и] |можна / і ўсе то|му шчо недо|йідениї хл’іб то |ваша |сила / і йа|кшо ви не до|йіли хл’іб чи ви ў го|ст’ах чи ви в|дома / то ви йо|го заби[е]|райете з |столу / бо це вам йо|го |треба до|йісти / і н’і|хто |б’іше не |майе |права |ц’ого ро|бити // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ни… ни ˈможна хл’іб недоˈйідениї / ни ˈможна залиˈшати / туˈму шо ˈбуде ˈбудут’ ˈл’уде ўйіˈдати / неприˈйемн’іс’т’ ˈбуде йаˈкас’ / йаˈкас’ неўˈдача / неприˈйемн’іс’т’// ˈтакшо ни ˈможна лиˈшати хˈл’іба нидоˈйіденого / ˈтреба куˈсочки дойіˈдати / аˈбо йакˈшо ˈзнайіш шо ти ни ˈможеш йоˈго ˈйісти / цеї куˈсочок в’іˈдламуйіш йуˈго / но ˈт’іки наˈдкус’аного ни ˈможна залиˈшати / а в’іˈдламаного ˈможна / лоˈмати ˈможна / а надкуˈсити і заˈлишити недоˈйідениї ни ˈможна // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йакˈшо недоˈйіли то е / киˈдали / ну там кришˈки збиˈрали там / дойіˈдали / а йакˈшо не дойіˈдали / то е кришˈки там це збиˈрали каˈзали / пташечˈки пташечˈки ˈвизбирайте кришечˈки / і ˈвизвол’іт моˈйу ˈдушу з б’іˈди там / поˈкоїн’ік’іў те йек // – *Так, а чому не можна було залишати?* – да ˈб’іжи тої / аˈга пташечˈки ˈвизбирайте кришечˈки / б’іˈж’іт’ до стаўˈка / наˈпиїтес’а воˈди і ˈвизв’іт там ˈдушу ˈмойі диˈтини чи там коˈгос’ з б’іˈди / бо йім прис… йак присˈн’іц’а шос’ / да та таˈке // (Король А.Г., 1938 р.н., с. Киянівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну недоˈйідений хл’іб не ˈможна залиˈшати / хл’іб тˈреба дойіˈдати до к’інˈц’а аˈли ўже йак йак так полуˈчайец’а / шо шо не дойіˈдайеш / то ўже цеї хˈл’іпчик ну тˈреба ўже в’ідаˈвати чи пˈтиц’і / чи там ˈкотику чи соˈбачкам // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Бо здоˈроўл’а лиᵉˈшайе / ˈкаже йак беᵘˈреш гˈр’інку / хл’іб ўˈз’ала ї не доˈйіла / і не лиᵉˈшаї ўже тоʸˈд’і / не лиᵉˈшаї / хоч не хоч а ˈмусиш доˈйісти / а н’е / ˈменше ўже р’іж йак ти не ˈможиш / бо се здоˈроўл’а ˈкаже лиᵉˈшайеца // – *А за кимось можна доїдати?* – Н’е / не ˈможна ˈкусн’а чуˈжого ˈйісти // (Ганзюк Н.В., 1929 р.н., с. Наддністрянське, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

У нас ў роˈдин’і баˈбц’а каˈзали / шо коˈли йіˈсиш хл’іб / то не ˈможна залиᵉˈшати // бо йаˈкшо ти лиᵉˈшайеᵘш хл’іб / зˈначит’ ти залиᵉˈшайеᵘш / не доˈйідайеᵘш до к’інˈц’а / то залиᵉˈшайеᵘш своˈйу ˈсилу // і тоˈд’і не ˈбудеᵘш сˈил’ним / так воˈна каˈзала нам // і ми боˈйалис’а / і стаˈралис’а йіˈсти цеї хл’іб до к’інˈц’а / ˈнин’і йа дуˈмайу так / шо це тоˈго так каˈзали / шо буў недосˈтаток // шо та ˈбабц’а ˈнаша ц’іˈнила тої хл’іб / тоˈго шчо воˈна пеᵘреᵘˈжил’а ˈголод // шо коˈли воˈна буˈла молӧˈдойу / то не буˈло хˈл’іба / досˈтатку не буˈло / не буˈло тої муˈки // і воˈни зˈмушен’і буˈли йіˈйі добаўˈл’ати ў ту муˈку коˈлачики ў нас таˈк’і росˈлини роˈстут’ / т’і

коˈлачики розтиᵉˈрати // чи ˈнав’іт’ карˈтопл’у / йаˈка пеᵘреᵘˈгнила/ розтиᵉˈрати / добаўˈл’ати // чи кроˈпиву добаўˈл’ати // тоˈд’і таˈкиї гоˈлод буў // і ц’і ˈл’уди ˈд’існо тоˈд’і ц’іˈнили цеї хл’іб // і стаˈралис’а на коˈжному кроˈц’і нам наго̂ˈлошувати / шо тˈреба хл’іб бereᵘˈхˈти / шо тˈреба дойіˈдати / шоб не залиᵉˈшати на стоˈл’і / шоб не ваˈл’аўс’а // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Заˈлишати не ˈможна // неˈдойідениї хл’іб в:аˈжалос’йа гр’іхом / аˈбо ше ти заˈлишаў свойе здороўˈйа // неˈдойідки хˈл’іба зˈбирали і в’ід:аˈвали хуˈдоб’і аˈбо пˈтахам // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Нидоˈйідиниї хл’іб / ни ˈможна тоˈго шо шчиˈталос’а йакˈшо ти ни доˈйіла хл’іб св’ії куˈсочок / то то ўже шчиˈталос’а йак би залиˈшила своˈйу си…ˈсилу / іі… і ше ĭ таˈки ĭ никулˈ’турно залиˈшати хл’іб / чоˈго? / дл’а ˈчого ˈмало залиˈшатис’а нидоˈйідениї хл’іб на стоˈл’і хаз’іˈйіў? // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзигівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Недоˈйідений хл’іп не пˈрийнято залиˈшати / бо це ˈсимвол здоˈроўйа і ˈнашойі ˈсили / шоб буˈла ˈсила заўжˈшˈди то залиˈшати хл’іп недоˈйідений не ˈможна // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Так даўˈно каˈзали шо хл’іб недоˈйідениї куˈсочок тˈреба дойіˈдати / бо ˈкажут’ шо буˈде ˈб’ігати за тоˈбойу цей куˈсочок / то шоб в’ін не ˈб’ігаў то йоˈго тˈреба ˈз’істи // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну неᵘдоˈйідениї хл’іб ˈкажут лиˈшайіш зˈлидн’і / а йакˈшо ти йоˈго неᵘ доˈйіла / ну стаˈра / завжˈди бабуˈс’і й маˈми каˈзали так / ˈкус’н’іў не лиˈшати // аˈлеᵘ бˈрати таˈкиї куˈсочок шоб ти могˈла йоˈго зˈйісти // йак уˈже таˈке полуˈчилос’а / то ˈдати коˈтов’і чи соˈбаков’і шоб зйіў / шоб ˈкусен’ н’іˈде не ваˈл’аўс’а // чос’ це шчиˈталос’а неᵘхараˈшо / чоˈго й шо от ˈц’ого не зˈнайу / ну так / так каˈзали так і йа ˈкажу // ˈкусн’іў / от ˈдаже ў ˈгост’іў / ˈчарку доˈпиї / ˈводу доˈпиї / ˈкус’н’а сˈвого зйіж // а не куˈсаї / а надлоˈми / а то зйіж / шоб ˈкус’н’іў неᵘ ˈбуло // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну йак би за неуˈдобства лиˈшати надˈкус куˈсок св’ій / так каˈзали / недоˈйіўшиї хл’іб // буˈли таˈк’і / йа не зˈнайу / насˈк’іл’ки це пˈраўда / чи воˈно так / чи не ˈтак / аˈле при ˈнашому ˈв’іц’і вираˈжен’ійа таˈк’і буˈли шо / не лиˈшаї св’ій недоˈйідениї хл’іб / бо буˈдут хˈлопц’і ў тан’ˈц’і лиˈшати / а чуˈжиї не йіж / недоˈйідж’ениї хл’іб / бо буˈдеш сваˈритис’а // – *Що з ним робили? Викидали?* – Н’і / йоˈго даˈйут / коˈлис’ триˈмали сˈвин’і / даˈйут сˈвин’ам / хто даў ˈкотиков’і / хто даў соˈбачков’і // отаˈке буˈло // (Драгомаз Г.М., 1950 р.н., с. Болган, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2026 р.).

9. ЧИ МОЖНА ПОЧИНАТИ ДРУГИЙ ШМАТОК ХЛІБА, НЕ ДОЇВШИ ПЕРШОГО? ЩО В ТАКИХ ВИПАДКАХ ГОВОРЯТЬ?

Йа не зˈнайу шо буˈло говоˈрили / чи ˈможна но ўсˈіґˈда каˈзали шо не ˈмона гостаўˈлˈати кусˈіˈнˈа / хлˈіб ўсˈсˈіґˈда / йак ўˈзˈала куˈсочок то беˈри ў ˈмˈіру хˈлˈіба // то йаˈкесˈ шчиˈталосˈа чи непоˈвага йа не зˈнайу чи непоˈвага до хˈлˈіба чи до ˈБога // непоˈвага ˈйакосˈ шо це сˈмˈітим / ˈможе хˈлˈіба це ж хлˈіб це жиˈтˈа // то не ˈможна остаўˈлˈати / ше ї до ˈцейі поˈри кусˈіˈнˈа остаўˈлˈати не ˈмона / шоб ти зˈнала ви моло ˈдˈі і так / ўзˈаˈла куˈсочок хˈлˈіба сˈкˈіки ˈможеш ˈзйісти / а нˈі то йоˈго зйіж а дˈругого не начиˈнаї // а шо каˈзали / бо йак ˈкаже / о диˈвино / цеї ˈкусˈінˈ і ўˈзˈала ўже дˈругиї хлˈіб / зˈначитˈ хтосˈ гоˈлоден // (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Літинськиї р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Дˈругиї шмаˈток хˈлˈіба / ˈбіˈлˈшˈістˈ почиˈнайутˈ ˈйісти коˈли недоˈйіли ˈпершого неᵘуˈважнˈі / ˈлˈуди за стоˈлом і йаˈкшчо воˈни почиˈнайутˈ ˈйісти ˈдругиї і заˈмˈітили / шо ў них ˈперший недоˈйіджениї / то гоˈворˈатˈ шо хтосˈ ў сˈімˈйі гоˈлодниї // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Не ˈможна почˈинати шмаˈток хˈлˈіба коˈли недоˈйіў ˈперший // йак то ˈкажут / не дороˈбиў роˈботу ни биˈрисˈа за дˈругу // оˈтак і ў хˈлˈібовˈі // ну не ˈможна // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

ˈКажут шо гоˈлодниї // йакˈшо вˈін ўзˈаў оˈдин хлˈіб не доˈйіў / і беˈре дˈругиї куˈсок хˈлˈіба / теї йоˈму ˈкажуᵀ / шо вˈін гоˈлодниї / теї тоˈго беˈре ше ˈтого ж не зˈіў ше куˈсочок хˈлˈіба / а беˈре дˈругиї // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А ў таˈких виˈпадках гоˈворˈатˈ / шо ти не доˈйіў свˈій куˈсочок хˈлˈіба / лиˈшиў тої огˈризок і беˈреш дˈругиї / то це каˈзали / хтосˈ ше ˈхоче ˈйісти // (Драгомаз Г.М., 1950 р.н., с. Болган, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2026 р.).

10. ЧИ МОЖНА ЗАЛИШАТИ НА СТОЛІ КРИХТИ? ЩО З НИМИ РОБИЛИ?

Ну ми ста|ралис’а к|рихти ўже йак по|йіли / і з…сти|рали із сто|ла ц’і к|рихти / то к|рихти… е-е-е ви|носили / |курам в’ід:а|вали но не вики|дали // не |можна вики|дати бу|ло х|л’іба / ми з|нали шо це хл’іп / це св’а|тин’а // (Павлюк М.І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

|Дуже |дуже ц’е|го не |можна бу|ло н’і|коли згор|тати ру|койу / Бож у|пас’і і к|рихти ка|н’ешна вики|далис’а над|в’ір |курам п|тиц’ам // це бу|ло |тоже / ну йа ш |кажу |дуже ко|лис’ в’ід|носилис’а до хл’іба бе[и]ре[и]ж|ливо / |дуже бе[и]ре[и]ж|ливо / і це бу|ло св’а|те // (Бородіна М.Г., 1954 р.н., с. Чернятинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну / з’іб|рали / згор|нули / теї го|дали дес’ там ко|мус’ / тиї з|йіли / чи ко|ров’і / чи |курам // *– А зібрали рукою?* – н’е / т|рапкойу // *– А чому?* – ру|койу ни зби|райут // |кажут / шо ни |мона ру|койу зби|рати // на сто|л’і шуру|вати ру|койу ни |мона // по сто|л’і рукойу ш ни |мона / тре |т’іки т|рапочкойу // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

|Крихти на сто|л’і зали[е]|шати не[и] |можна // |п’ісл’а |кожного спожи|ван’а |хл’іба |крихти |треба |тр’апочкойу згор|нути / на |дошчечку на йа|к’ій |р’ізали хл’іб і за|нести йо|го або |кур’ам або пта|шкам // на сто|л’і з ним йо|го зали[е]|шати не[и] |можна / |п’ісл’а |трапе[и]зи ст’іл по|вине[и]н |бути |чисти[е]|ї // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Згор|тали / ка|зали пташеч|ки |нате кришеч|ки / так так // *– Чи можна рукою стирати крихти?* – не |мона / тре т|рапкойу // (Сивак Н.М., 1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

К|рихти х|л’іба ни т|реба зали|шати на сто|л’і / йіх т|реба з’іб|рати / ни зм’і|тати на п’ід|логу / н’і ў |йакому |раз’і / а з’і|брати і |винести куро|чкам по|йісти / чи |котиков’і / чи со|бачц’і |дати о // а ни |можна зали|шати / шоб во|но бу|ло на ст|ол’і ли|шалос’// (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Н’і н’і н’і // йіх н’іхˈто не залиˈшаў на стоˈл’і / ўзагаˈл’і не ˈможна буˈло залиˈшати на стоˈл’і / ст’іл поˈвинен ˈбути ˈчистиї // це заˈкон // сˈт’іл поˈвинен ˈбути ˈчистиї / хл’іб поˈвинен ˈбути накˈритиї рушниˈком // в’ін стоˈйаў на рушниˈку і накˈритиї рушниˈком велиˈчен’киї таˈкиї ˈдоўгиї рушниˈчок ˈбуў // в’ін стоˈйаў на рушниˈку і закˈритиї рушниˈком і ўс’о // і ўс’о // і до ˈн’ого н’іхˈто не не їˈшоў дˈругиї ˈраз / оце пооˈб’ідали // ўс’о // зˈнали шо це хл’іб на ˈвеч’ір // і ўс’о // а там / а там кришˈки ўс’і зˈмили / сˈтерли і поˈчистили хл’іб // ст’іл буў н’іˈчим не накˈритиї / в’ін буў / йакˈби / ну ˈт’іки ˈдошки // ну ц’і ˈдошки блесˈт’ашч’і буˈли / ˈчистиї ˈвичисниї ˈвимитий / і ˈчистиї ўс’о і хл’іб буў на рушничˈку стоˈйаў // і ўс’о і на стоˈл’і / на стоˈл’і ˈнав’іт’ н’іˈчого ˈб’іше ї не ˈбуло/ / оце могˈло стоˈйати ˈтам ше ў ˈкого хто моˈлиўс’а / то це на стоˈл’і стоˈйала ше кˈнижка // значит’ це св’аˈта кˈнижка каˈзали / це ж не зач’іˈпаї бо це св’аˈта кˈнижка // то зˈначит’ це м’іг ˈбути Псалˈт’ір / це могˈли ˈбути молитосˈлоў / но це в’ін стоˈйаў на стоˈл’і і ўˈс’о / ˈб’іл’ше на стоˈл’і н’іˈчого не стоˈйало / йоˈго забиˈрали тоˈд’і сˈтавили п’ід обраˈзи і с’іˈдали ˈйісти // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Н’і / не ˈможна // ˈнада змеᵘсˈти ў жˈмен’ку аˈбо саˈмому зˈйісти / аˈбо ˈвинеᵘсти пташечˈкам і скаˈзати пташеᵘчˈки / пташеичˈки / позбиᵉˈрайте криᵉшеᵘчˈки // йак не позбиᵉˈрайеᵘте / з ˈголоду поўмиᵉˈрайеᵘте // (Борисенко О.І., 1958 р.н., с. Рів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Кˈрихти не ˈможна на стоˈл’і залиˈшати // ў нас так буˈло заˈведено / шо поˈйіли / ˈпот’ім ст’іл маў ˈбути прибˈратис’а // йакˈшо ˈкажут йакˈшо кˈрихти залˈишайуц’а на стоˈл’і / то це до йаˈкихос’ негаˈраздіў / до йаˈкихос’ сваˈрок / до чоˈгос’ таˈкого нехаˈрошого // ст’іл мав ˈбути прибˈратис’а / і ˈпосуд і кˈрихти ўсе забиˈралос’а з’і сˈтолу // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ериш ˈки зби ˈрали там / дойі ˈдали / а йак ˈшо не дойі ˈдали / то е криш ˈки там це зби ˈрали / ка ˈзали / пташеч ˈки / пташеч ˈки ˈвизбирайте кришеч ˈки / і ˈвизвол’іт моˈйу ˈдушу з б’і ˈди там / поˈкоїн’ік’іў те йек // – *Так, а чому не можна було залишати?* – да ˈб’іжи тої / аˈга пташеч ˈки ˈвизбирайте кришеч ˈки / б’іˈж’іт’ до стаўˈка наˈпийтес’а воˈди / і ˈвизв’іт там ˈдушу ˈмойі диˈтини чи там коˈгос’ б’іˈди / бо йім прис… йак присˈн’іц’а шос’

/ да та таˈке // (Король А.Г., 1938 р.н., с. Киянівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Кˈрихти залиˈшати на стоˈл’і не ˈможна / йіх тˈреба з’ібˈрати і чи пташичˈкам в’іˈдати / чи чи зˈнову же таˈки / ˈкотику / чи куроччкам чи пташичˈкам / шоб дойіˈдали пташичˈки / н’і ў ˈйакому ˈраз’і не ˈможна викиˈдати ц’і кришичˈки / а тˈреба шоб йіх хтос’ спожиˈваў т’і кришичˈки дойіˈдаў // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Кˈрихти в’ід хˈл’іба рушничˈком зм’іˈтали і цеї буˈвало так шо і йоˈго і йіли цей хл’іб ц’і кˈришички / шоб н’іˈкуди не киˈдати / куˈди киˈдати // ˈзмела соˈб’і леˈген’ко і ˈзйідайеш / чи диˈтина // ну ˈвопш’ім шоб хˈл’іб не ваˈл’аўс’а // коˈлис’ таˈкиї буў заˈкон / хˈл’іб це голоўˈне // (Татарова В.І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Звиˈчаїно збиˈрати у ˈмиску / ў ту шчо ўже пооˈб’ідали / з’ібˈрали ў ˈмиску і ˈвисипали там ˈкурам чи пороˈс’ат’і // (Кучеренко В.З., 1944 р.н., с. Михайлівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йакˈшо ˈр’ізали хл’іб / ˈчасом лиˈшалис’а на стоˈл’і да / д’ійсно лиˈшалис’а кˈришки з ˈц’ого хˈл’іба // то ми зм’іˈтали йіх / чи буˈло рушниᵉˈком йаˈкимос’ / чи зм’іˈтали йіх / і киˈдали ў йаˈкес’ в’іˈдерце / де поˈт’ім згоˈдовували чи коˈров’і / чи сˈвин’ом / чи ˈіншим // баˈбка наˈш’і / йа каˈзала шо воˈна ˈдуже до хˈл’іба ˈбережно в’ідˈносилас’а // воˈна ц’і кˈрихти зм’іˈтала ў жˈмен’ку / і з’йіˈдала // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Кˈрихти хˈл’іба зм’іˈтали ў ˈчисту хусˈтку аˈбо в’ід:аˈвали хуˈдоб’і / аˈле на см’іˈт’: а не викиˈдали / бо це гр’іх // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Кˈрихти на стоˈл’і ни…ии обоўйазˈково потˈр’ібно ии зм’іˈтати / тим ˈб’іл’ши шо ни ни руˈкойу / а поˈвин:а ˈбула ˈбути ии ганˈч’ірочка йаˈкойу ї зм’іˈтайец’:а з стоˈла / чисˈтен’ка ганˈч’ірочка // йакˈшо йе у двоˈр’і ии ˈможна коˈму в’іˈд:ати / чи то йе куроччки / чи то йе коˈрова / то ˈможна було в’іˈд:ати йім / а йакˈшо ниˈмайе ўже ў staˈрен’койі ˈбабки / воˈна ни ни ў зˈмоз’і триˈмати н’іˈйакого хаˈз’аїства / то воˈна збиˈрала ц’і кришичˈки / зм’іˈтала соˈб’і ў лаˈдошку / виˈносила на гоˈрод / висиˈпала / а при ˈц’ому тˈреба буˈло скаˈзати / пташˈки / пташˈки / ˈвизбираїти кришичˈки / йакˈшо ни ˈвизбирайіти / то

ˈвиздихайіти // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну на стоˈл’і кˈрихти не ˈможна залиˈшати (*сміється*) / йіх тре згорˈнути у лаˈдон’ку та ў лаˈдон’ку буў таˈкиї час / шо ˈл’уди зйіˈдали ц’і кˈрихотки / кˈлали ў рот і ˈйіли та ˈйіли // ну йакˈшо йе таˈка / шо не ˈможна йоˈго зˈйісти / то обоўйазˈково йоˈго тˈреба положити у ˈмисочку / тоˈд’і куˈдис’ йоˈго в / ˈето / ну викиˈдат’ йоˈго н’і ў ˈкойем сˈлучайі не ˈможна // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ха / згорˈнути а йак же ш / ну сˈтуло заўжˈди убиˈрайец’а а йак же ш кришичˈки пташечˈкам / куроччкам / курˈчатам / ну йе ж / ну ў ˈгород’і звиˈчаїно // неи зˈнайу шо ў ˈгород’і ˈробл’ат / дл’а ˈмене це стˈрашно шоб ў ˈмусор ˈвикинути / ну хоˈз’аїки ўси ˈр’іўно приˈдумуйут шос’ / це ж хл’іб / це ж хл’іб // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Кˈрихти зм’іˈтали і даˈвали чи к’еиˈдали ў в’ідˈро / то шо поˈмиїне / йак би каˈзати / злиˈвали там / поˈмили тар’ілˈки / кастˈрул’ку там / каˈзанчик / теї даˈвали сˈвин’ам // *– А крихти зі стола як можна змітати?* – Н’е / ˈголойу руˈкойу ст’іл не ‘можна зм’іˈтами // і згорˈтайут не ˈтак соˈб’і ў ˈруку / згорˈтайут у тар’ілˈки / шоб зˈнач’іт’ це шоб ˈбули ˈпоўн’і тар’ілˈки // (Драгомаз Г.М., 1950 р.н., с. Болган, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2026 р.).

11. ЩО РОБИТИ, ЯКЩО ХЛІБ ВПАВ НА ПІДЛОГУ?

Йакˈшо хл’іп ˈпадайе на п’ідˈлогу /ми п’ідн’іˈмали цеї хл’іп / от і тоˈд’і в’ід:аˈвали е-е / йакшо не буˈло / ˈнав’іт’ хˈл’іба так / то ˈнав’іт’ і цеї хл’іп ˈвитерли там здмухˈнули і могˈли і поˈйісти цеї хл’іп // йакˈшо в’ін так ўпаў на п’ідˈлогу / шо ˈможна буˈло йоˈго забˈрати / а так ˈб’ільш’іст’ то в’ід:аˈвали / жи…ˈжиўност’і ў ˈц’ому госпоˈдарств’і // (Павлюк М.І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну / п’ідн’іˈмати / перехресˈтити і поц’ілуˈвати / хл’іб не поˈвинен в’ін вaˈл’атис’ на поˈлу // (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Літинськиї р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Да / обоўйасˈково / йакˈшо ˈйакос’ ненаˈроком хл’іп ўпаў на ˈпол / йоˈго п’ідн’іˈмали / йоˈго ц’ілуˈвали і лоˈжили / або дойіˈдали або ˈтоже даˈвали там поˈжиўност’ам / ˈкурочка ч’і хто там шо цеї // так йоˈго пˈросто хл’іп ў см’ітˈник н’іˈколи не викиˈдаўс’а // (Глущук Т.І., 1951 р.н., с. Іванів, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

П’ідˈн’а тре і поц’ілуˈвати // *– А тре щось сказати? Чи просто поцілувати?* – н’е / н’іˈчого // *– А скільки, один раз?* – Заз поц’ілуˈвала / ˈмона скаˈзати / ˈГосподи / просˈти миˈн’і / шо ўпаў // поц’ілуˈвала теї // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

П’ідн’аˈли і пуц’улуˈвали йакˈшо / п’ідн’аˈли і поᵘц’улуˈвали і куˈдис’ покˈлали там чи шо // ўпаў то здˈмухали / теї там йакˈшо і поᵘц’улуˈвали і ˈмона ˈйісти / дойіˈдайут / бо це ˈйіхнії куˈс’ін’ ўпаў // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницька обл.).

ˈМожна п’ідˈн’ати / ˈт’іки не тˈреба ˈйісти / тре перехрисˈтитис’ поц’улуˈвати хл’іб і покˈласти дес’ комус’ віˈд:’ати / шоб йоˈго з’ˈйіли чи хуˈдоба чи хто / бо йоˈго на ˈтому с’ˈв’ит’і чеˈкайут’ там ˈкажут’ так // каˈзали коˈлис’ шо це хтос’ звaˈлиў от тепер коˈли йа сиˈд’у йім ˈколо стоˈла / а воˈно ўз’aˈло ц’і руки таˈк’і / шур / таї ўˈпало / то ўже йа п’ідˈн’ала поц’улуˈвала йа ўже йоˈго не ˈйім // (Сивак

Н.М., 1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

Йаˈкшчо хл’іб ўпаў на п’іˈдлогу / йоˈго не ˈт’іки ˈможна п’іˈдн’ати / йоˈго тˈреба пі’дˈн’ати і поц’ілуˈвати / бо це хл’іб а хл’іб ўˈс’ому голоˈва // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Коˈли хл’іб ˈпадайе на п’іˈдлогу / ˈтреба обоўйаˈзково йоˈго п’іˈдн’ати ˈзв’іт:и і поц’ілуˈвати ˈтреба / бо це св’аˈтиї хл’іб // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йакˈшо ˈпадаў п’ід’іˈмали і ц’ілуˈвали / пав / о ˈзара п’ід’ійˈмали і ˈзара поц’ілуˈвала / і там чи ˈз’іла чи покˈлала / йакˈшо ше тре коˈмус’ под’іˈлити // обоўйазˈково ц’ілуˈвали / так йа йа зˈнайу / таˈке ў моˈйіх ў роˈду / і так вопˈше буˈло // (Король А.Г., 1938 р.н., с. Киянівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну по хˈл’ібу / хл’іп тˈреба п’ідˈн’ати / хл’іп тˈреба п’ідˈн’ати / бо по хˈл’ібу ж ни ˈбудиш хоˈдити по хˈл’ібу // йо тˈреба п’ідˈн’ати аˈле ж зˈнову // тої куˈсочок йаˈкиї п’ідˈн’ати / йо ˈтоже не ˈможна дес’ так викиˈдати / шоб чи чи на дв’ір чи на ˈмусорку викиˈдати // йо зˈноў тˈреба шоб хтос’ ну спожиˈвав цеї хˈл’іпчик / так ˈсамо ˈтожи чи пˈташичка / хаї ˈкинути пˈташец’:і / шоб ˈз’іла чи // но н’і ў ˈйакому ˈраз’і йоˈго не викиˈдати дес’ на ˈмусор // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йакшˈчо хл’іб ˈпадаў на п’ідˈлогу / і та п’ідˈлога буˈла не ˈдуже / йаˈкас’ таˈка забˈрудне[и]на / зви[е]чаїно не ўпаˈў н’і ў боˈлото / н’і ше куˈдис’ // то цеї хл’іб ми п’ідн’іˈмали // ту пиˈл’уку ˈн’іби зду|вали / чи йаˈк’іс’ шче там забˈрудне[и]н’і / і обоўйазˈково ц’ілуˈвали / і поˈт’ім ˈйіли цеї хл’іб // і так меˈне ˈбабка ўˈчила / так меˈне ˈмама ўˈчила / і так йа своˈйі ˈд’іти ўˈчила // і ўˈнук’іў ˈтожи ўчу / наго|лошуйу / шо хл’іб не ˈможна / хˈл’ібом розкиˈдатис’а / чи хˈл’ібом гˈратис’а // і коˈли йа їду по доˈроз’і / йа їду ˈчасом по доˈроз’і / і баˈчу шо хл’іб ˈд’іти їдут’ у шˈколу / чи шо / ˈйіло / не доˈйіло / тої хл’іб ˈкинуло на доˈроз’і / п’ід ноˈгами пˈросто // то йа беˈру / п’ідн’іˈмайу тої хˈл’ібчик / і клаˈду дес’ на йаˈкийс’ ˈмурчик / чи шче шоб зˈйіла соˈбачка / шоб не толоˈчити йіх // бо каˈзала ˈбабка / шо це гˈр’ішно // і йа ˈтоже так ўваˈжайу / шо це хл’іб с’в’аˈтиї / шоб ним розкиˈдатис’а то ˈдуже гˈр’ішно // (Косовська Н.Т.,

1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну обов’йазʲково п’ідн’іʲмали та ц’ілуʲвали і промоўʲл’али / просʲти хʲл’ібе / аʲле викиʲдати хл’іб не ʲможна буʲло // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Таʲкиї х’ʲл’ібчик / йакʲшо в’ін ўпаў на п’ідʲлогу / то не обоўйазʲково йоʲго ʲбистро п’ідʲн’ати / бо то шчиʲтайец’:а шо хтос’ з поʲмерли гоʲлодин // і тʲреба шоб в’ін тʲрошки поʲлежаў на земʲл’і / тоʲд’і йоʲго п’ідʲн’ати / три ʲрази поц’ілуʲвати і посʲтавити на ст’іл // *– Для чого його цілувати?* – Шаʲнуйучи хл’іб / ми поʲвин’:і його поц’ілуʲвати // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йакʲшо хл’іп упʲаў на п’ідʲлогу обоўйазʲково йоʲго тре п’ідʲн’ати обоўйазʲково / і положити ў таʲке ʲместо / шоб ʲможна буʲло ʲдати аʲбо тваʲрин’і аʲбо пʲташечк’і / ʲдаже ʲето ну там чуʲчут’ в ʲето / а то в основнʲом тваʲрин’і ʲдати / от шоб ʲвикористати йоʲго так // (Павловська О. Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Йакʲшо хл’іб уʲпаў на п’ідʲлогу / обоўйазʲково йоʲго тʲреба зʲн’ати / поʲдути / шоб на ʲн’ому не було н’іʲчо / шо там не ўч’іʲпилос’а / і покʲласти // йакʲшо в’ін на ʲчисту п’ідʲлогу ўпаў / то ʲможна йоʲго ʲйісти / а йакʲшо не ʲчиста п’ідʲлога / то ʲдати ўже чи ʲпесиков’і чи ʲкотиков’і // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну а йак же ш? п’ідʲн’ати обоўйазʲково / ну ʲйакшо ўпаў / то це заўжʲди каʲзали / ої / ну / це йаʲкас’ ʲдушеᵘчка ʲхоче ʲйісточки / це зʲнач’іт’ / ʲтого хʲл’іба ўже неᵘ тʲреба ʲйісти / йоʲго ўже тʲреба ʲтоже хуʲдоб’і в’іʲд:ати // тої хл’іб шо на пол упаў / то ўже не ʲйіли / о // ну ў сиʲл’і пʲрошче / хуʲдоб’і в’іʲд:али // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Н’е // н’іʲз’а // потоʲму шо ʲлишеᵘ / ʲж’інка ʲможеᵘ лиʲшити чоловʲв’іка / чоловʲв’ік ʲмое лиʲшити ʲж’інку йак ти буʲдеш йі / нидоʲйі / нидойіʲдати ўс’о ўʲр’ем’а / хʲлопец’ ʲмое лиʲшити ʲд’іўчину / ʲд’іўчина остáвити хʲлопц’а // тʲреба дойіʲдати ўс’ікʲда // да / ʲпара ʲможеᵘ лиʲшити теʲбе // (Гарник О.Ф., 1948 р.н., сел. Чечельник, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

12. ЧИ МОЖНА КЛАСТИ ХЛІБ НА ГОЛИЙ СТІЛ?

ˈКажут шо н’е / а йак теˈпер / ˈкажут шо н’е // коˈлис’ сˈтавили хл’іб на рушниˈки ўс’іґда / йак там ˈл’удина не жиˈла / ўс’іґда буˈло йаˈкас’ сˈкатерка / ˈйакес’ полоˈтенце рушниˈчок на стоˈл’і / де хл’іб леˈжаў на рушничˈков’і йаˈкомус’ / нат’ куˈсочку йаˈкомус’ тка̯нини / бо ж коˈлис’ йак ˈб’ідно жиˈли то / ну не буˈло таˈкойі ўже / тих таˈр’елок і тих скатеˈрок і ˈцихо тих // (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Літинськиї р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йа таˈке н’іˈколи ни кˈлала на ˈголиї ст’іл хл’іп // боˈдаї шониˈбуд’ но поˈвинен ст’іл засˈтел’аниї ˈбути // чи кл’іˈйонка / чи сˈкатерочки / чи рушˈник / чи шо там // хл’іп поˈвинен ˈбути на ˈц’ому скˈлад’аним // *– А чому так?* – Ну а куˈди ж це воˈно на ˈголому стоˈл’і? так ни… ни полаˈгайец’а / йа зˈнайу // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну / чо ˈголиї / в’ін ўс’іґда поˈвинен ˈбути засˈтел’аниї / йак ст’іл ˈголиї / чоˈго ст’іл ˈголиї / не засˈтел’аниї йак неˈма чим то ˈмона покˈласти / шо не з’іˈсиш // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницька обл.).

Коˈлис’ ст’іл ˈбуў ˈголиї / бо йоˈго не ˈможна ˈбуло не ˈбуло чим застеˈлити / а ˈзара ў ˈданиї моˈмент хваˈтайе скатерˈтин / і хл’іб ˈтреба ˈкласти на заˈстелене ˈст’іл // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

ˈБажано хл’іб кˈласти на таˈр’ілку / аˈле раˈн’іше ж ни ˈбуло таˈр’ілок ˈст’іл’ки шоб ˈможна буˈло наˈложувати хл’іб / це ˈзараз/ а раˈн’іше ни ˈбуло / лоˈжили і на ˈголиї ˈст’іл / лоˈжили хл’іб / ˈр’ізали / роскла̯дали на табуˈретику / росла̯дали круˈгом сˈкибочки хˈл’іба / ˈд’іти ˈбрали і ˈйіли / отаˈкиї буў ˈзвичаї // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну йа зˈнайу / хл’іб йакˈшо диˈви / йакˈшо йаˈкес’ сˈватан’а чи цеˈго хл’іб ўс’іґда пода̯йец’а на рушниˈков’і / то так пˈрин’ато шо на ˈголиї ˈст’іл хл’іб не кла̯дец’а / рушниˈчок а тоˈд’і хл’іб // (Пастушенко К.С., 1950 р.н., с. Бабин, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На ˈголиї стˈіл ўсˈо кˈлали / раˈнˈіше // а ну сˈкатерку застеˈлˈали ˈтˈілˈки на сˈвˈата // сˈкатерка буˈла ˈбˈіла ˈгарна ˈвишита сˈкатерка / йіˈйі застеˈлˈали на сˈвˈато / коˈли свˈатˈковиї на свˈатˈковиї сˈтˈіл нˈіхˈто не сˈтавиў // і на Свˈаˈту веˈчеру нˈіхˈто не сˈтавиў на ˈголиї сˈтˈіл // а ˈтак ˈвˈін буў ˈголиї сˈтˈіл /а ˈйакже вˈін ˈбуў ˈтˈіки ну ну// да ˈчим йоˈго ˈбуло там застеˈлˈати // ˈвˈін поˈвинен йак оˈбˈідали то шо сˈтерли ўˈсе і ўˈсˈо // а на а сˈвˈата на сˈвˈата нˈе / на сˈвˈата це буў заˈкон / це не ˈможна буˈло шоб сˈтˈіл ˈбуў ˈголиї / це буˈло буˈло ˈголод ˈголод ˈйакби / ˈголиї сˈтˈіл це ˈголод // ну це ˈбуло на сˈвˈата / на неˈдˈілˈу / на сˈвˈата сˈтˈіл буў накˈритиї сˈкатеркойу / а не шчоˈден:иї / шчоˈден:иї не ˈбуў накˈритиї // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну так / йак ˈчула то // стˈіл ˈмайе ˈбути накˈритий / на ˈголий стˈіл не ˈможна сˈтавити / хлˈіб // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хлˈіб на ˈголиї стˈіл нˈіˈколи не сˈтавицˈа // вˈін ˈмайе ˈбути аˈбо сˈтавицˈа на рушниˈчок / аˈбо сˈтавицˈа на хусˈтинку // і ˈзаўжди ˈмайе ˈбути де хлˈіб там і сˈілˈ // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну ў стариˈну ˈлˈуди каˈзали / шо хˈлˈіб не ˈможна кˈласти на ˈголиї стˈіл / тˈреба шоб постоˈйа:но буˈла сˈкатерка / так і ми роˈбили / шоб хлˈіб буў на сˈкатирцˈі о // і ўже наприˈмер йак погоˈбˈідали / то хˈлˈіб ми прикриˈвали зˈверхи / шоб вˈін ни сох / накриˈвали йоˈго рушничˈком // йа теˈпер ше ˈтоже накриˈвайу // (Татарова В.І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну шо скаˈзати тут / коˈли хлˈіб стаˈвили на сˈтˈіл / то ўже коˈли на сˈвˈаˈта накриᵉˈвали стˈіл / то буˈли ˈінша ˈйіжа // і обоўйазˈково ˈporˈад з хˈлˈібом ˈмайе ˈбути сˈілˈ // так каˈзали і так ми роˈбили / шо сˈілˈ обоўйазˈково стоˈйала / хлˈіб і сˈілˈ // *– А на хліб на якусь підставку ставили чи на якусь тарілку? Дощечку, можливо?* – Хлˈіб розрˈіˈзали / і ˈкожному за стоˈлом сˈтавиᵉли ˈбаїдочку хˈлˈіба // – *Одразу?* – Одˈразу сˈтавили / сˈтавили ˈйісти // коˈлисˈ ше / йак йа буˈла маˈла / то буˈла таˈка одˈна таˈрˈілка з борˈшчом // одˈна таˈрˈілка буˈла з ваˈрениᵉками / чи з ˈіншойу йаˈкойусˈ ˈйіжойу // ўсˈі сˈіˈдали круˈгом стоˈла / і даˈвали ˈколо ˈкожного хˈлˈіба ˈбаїдочка // ˈнавˈітˈ це збеᵘреᵘгˈлосˈа йа бачу ˈзараз / йаˈкшо ˈроблˈатˈ поˈминки / то на поˈминки ˈтожи нарˈіˈзайутˈ / сˈтаўлˈатˈ стˈрави / і ўздоўж круˈгом стоˈла розкиˈдайутˈ ˈбаїдочки хˈлˈіба // це збеᵘреᵘгˈлосˈа вˈід ˈтого ˈчасу //

(Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ої / та н’і // хл’іб не ˈможна так кˈласти // заўжˈди обоўйазˈково ˈмайе ˈбути аˈбо сˈкатерка / аˈбо рушˈник / і ˈмайе ˈбути хоˈча б одˈна сˈтрава // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл’іп на ˈголиў ст’іл ниᵉ клаˈдут’ // йоˈго ˈможна покˈласти ˈт’іки на таˈр’ілку / на п’ідˈнос / та на п’ідˈнос ˈможна покˈласти / на таˈр’ілку // йе спиц’іˈал’но таˈк’і таˈр’ілочки йак із рогоˈзи / на то ˈможна посˈтавити // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ої ˈБоже ˈголиї / неᵘ ˈголиї ст’іл / ну заўжˈди покриˈваўс’а / ст’іл / хоч сˈкатеркойу / хоч кл’іˈйонкойу / то ўже / ˈможна й і / і гаˈзетойу витиˈрати і а йак неˈмайе чоˈго ўˈс’ако ж буˈвайе // от у ˈпол’і / от і ўсе та ї шо / та ї шо ˈбудеш на гˈразному стоˈл’і ˈйісти чи шо / йак тˈрапочки неˈмайе // ўси ˈр’іўно / йак неᵘ руˈкойу згорˈнула то то то гаˈзеткойу / то ўси ˈр’іўно шос’ дес’ йе / та ї а де шо ти буˈдеш / сп’ідˈниц’у з ˈсебе сˈкинеш та й засˈтелиш? / ну чо ж не ˈможна / ˈт’іл’ки шоб чисˈтен’ко буˈло / шоб / хл’іб йе хл’іб // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

13. ЧИ МОЖНА БРАТИ ХЛІБ У ПОЗИКУ? ЧИ МОЖНА ВІДДАВАТИ БОРГ ХЛІБОМ?

Чи пози|чати? ну ко|лис’ так |л’уди не ма|ли х|л’іба / пик|ли хл’іб ба|гато // ўс’і |л’уди пик|ли ў п’і|ч’і хл’іб // та йак не|ма х|л’іба / та ї їдут пози|чайут |булку / і так |само в’іда|йут хл’іб пози|чали // (Калачик Н.С., 1947 р.н., с. Великий Митник, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну ко|лис’ пози|чали хл’іб / йак ў |мене х|л’іба йа / а чи |мона чи н’е ну ми хо|дили / йак нап|риклад прийшла с’ім|йа ве|черати і не|ма / ну по |зах’ід |сонц’а пози|чати не |мона / н’і їти пози|чати н’і да|вати ко|мус’ з|дому / ну та|киї ко|лис’ буў / |зара то та|ке // а так то хо|дили пози|чали / йа п’іш|ла / |кау по|зич ме|н’і х|л’іба / во|на по|зичила ме|н’і там ку|сочок / с’ім|йа пове|черала / йа там на |ранок запек|ла і на|зад йі|йі в’ідала // оце та|к’ії борг / а шоб так йа|киї борг / то йа за це не з|найу // (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Літинськиї р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йак це ў |позику? – *Ну позичити*. – по|зичити // |мона / а чо ни |мона // – *А чи можна віддавати борг хлібом?* – |мона // ка|н’ешно // н’е // смот|ра шо б|рати / а шо года|вати // йак ти ўз’а|ла хл’іп / тої по|вина го|дати хл’іп // йак ми пози|чали с’ірни|ки / |перше хл’іп / ну с’іл’ // ми ш хо|дили і на ду|ду і пози|чали // ти|пер ўже / |панство н’іх|то н’іку|да // а то|д’і ўс’о ў|ремн’а |позички бу|ли // о / ни|ма с’ірни|к’іў // п’іш|ла / по|зичила // то|д’і п’іш|ла ку|пила / тиї го|дала // чи |сойі |тамичка / чи |сахару // ну ўс’о ж та|ке бу|ло // те|перечка / то н’іх|то н’і|где ни пози|чайе // п’і|шоў ў мага|зин / ку|пиў / ку|пиў / тиї ўс’о // – *Тобто віддавати можна?* – Да / года|вати / да // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А / да / ну йак не|и|ма // |перше з|найіш пози|чали / бо пе|и|к|ли теї по|зичат / а то|у|д’і спе|и|чут теї года|дут // – *Чи можна віддавати борг хлібом?* – Ну на|йакже / йак спе|и|к|ла // н’е / йак по|зичила хл’іб / тої года|ла хл’іб / шо ж года|сиш ги|наче йак не хл’іб // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницька обл.).

Чи можна брати хліб у позику? Чи можна віддавати борг хлібом?

Не ˈможна / не ˈможна / пози̯ˈчати ˈможна ˈт’іки таˈкиї хл’іб шо ˈкупл’аниї / а ˈц’ого не пози̯ˈчати / і не в’ід:аˈвати // (Сивак Н.М.,1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ў сиˈл’і йаˈкшо неи̯ˈмає ˈхл’іба / то ˈсамиї ˈпер’ід б’іˈжиш до суˈс’іда / поˈзич хл’іˈбинку / і пози̯ˈчайут оˈдне ˈодному і в’ід:аˈйут’ // хл’іб спеˈкла і в’ід:аˈла // ˈможна ч’ом не ˈможна / аˈле це тˈреба шоб буˈла ˈчиста ˈсов’істˈ’ц’ і ˈдобр’і побаˈжан’а // (Федорчук Г. О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну / зˈнайіш хл’іб звиˈчаїно ˈможна / чоˈму ˈможна ? бо не ˈзаўжди ў л’уˈдини йе хл’іб / не ˈзаўжди / от ў сус’іда / ˈб’іл’ше полуˈчилос’ / шо тут ˈк’інчиўс’а хл’іб ˈдома / і ˈтреба йоˈго / а неˈмайе / ўˈз’али / а поˈтом обоўйаˈзково тˈреба спикˈти і заˈнести в’іˈд:ати / обоўйаˈзково повеˈрнути // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну йа / так і роˈбили // от напˈриклад тˈреба коˈмус’/ от ў н’ого йе / прийˈшоў / поˈзич хˈл’іба / на // тоˈго ї пекˈли ˈвос’му хл’іˈбину // шо ˈс’ім / напˈриклад на ˈс’ім дн’іў // а ˈвос’му це на ўˈс’ак’і ˈр’ізн’і / шо ˈможут’ ˈбути ˈр’ізн’і ˈвипадки // то так і пекˈли йоˈго // йакˈшо хтос’ прийˈшоў поˈзичити / це н’іхˈто не в’ідˈказуваўс’а // це хл’іб / його не ˈможна буˈло в’ідкаˈзати // йакˈшо неˈма ну неˈма / ну йа дам тоˈб’і полоˈвинку ˈкаже // зˈначит’ і так ˈсамо в’ідда̯ˈвали хˈл’ібом // хˈл’іба в’ідда̯ˈвали // ў кˈраїн’ому ˈраз’і це не ˈбуло це не в:аˈжалос’ йаˈкимос’ // шо це йеˈкес’// ну ˈйакби / шоб йоˈго // ˈможна буˈло скаˈзати / шо це не ˈможна там / шо це йаˈк’іс’ заboˈрони буˈли да // н’і / н’іˈчого // хл’іб пози̯ˈчали сˈк’іл’ки коˈму буˈло тˈреба //(Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Борх хˈл’ібом? // йакˈшо пози̯ˈчала / поˈзичила тоˈд’і пекˈла св’ій / тоˈд’і ўже в’ід:аˈвала таˈкиї ˈсамиї йак йак йе // аˈле таˈк’і буˈли ˈл’уди шо ше хˈт’іли шос’ йак то ˈкаже / на зло чи шо / буˈли та буˈли таˈк’і / йа зˈнайу / шо приˈходи / одˈна ої поˈзич поˈзич меˈн’і хˈл’іба / ой поˈзич меˈн’і хˈл’іба // ˈмама ка / а то ў ˈмене ˈт’іки полоˈвинка і с’імˈйа // ої хот’ полоˈвинку // ну на // ˈдали / йак то ўже так пˈросит’ / ˈдали а це ше ї ˈвечором // оˈказуйец’а ˈрано / а ў ˈнейі старосˈти буˈли / ў них буˈли старосˈти ну то йак тої прийˈшоў старосˈти / то прийˈшоў з хˈл’ібом / то поˈр’іж йоˈго хл’іб та ї ўс’о / йак ў ˈтебе ўже неˈма // н’е це ше шос’ воˈна хˈт’іла / ше каˈзати ў ˈтого шо пози̯ˈчайе ше хˈт’іла шос’ це ўже колˈдунство полуˈчалос’а //

бу|ло ше ї та|ке / ота|ке бу|ло // (Король А.Г., 1938 р.н., с. Киянівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну ко|ли йа ў ди^{е}|т’ач’і при^{е}|гадуйу сво|йі / ко|ли йа ше хо|дила ў шко|лу / бу|ли ми ма|л’і / то не бу|ло та|кого доста|тку |дуже х|л’іба // ма|ма хо|дила на ро|боту / ко|ли часом пе^{и}|к|ла / |ч’асом і не пе^{и}|к|ла / бо ў не|йі не бу|ло |часу // то не бу|ло му|ки заўж|ди // а|ле т|реба бу|ло їти за х|л’ібом ў мага|зин // ў мага|зин’і бу|ў недо|статок х|л’іба // при^{е}|ве^{и}|зут’ тро|хи / л’уди сто|йат’ ў очере|д’і / сто|йат’ за х|л’ібом // |майут’ хл’іб при^{е}|везти йа|кос’ / так бу|ло |жадн’і |того х|л’іба бу|ли // і ко|ли при^{е}|возили тої хл’іб / часом недо|статок / то о|дного ра|зу ме|не при^{е}|душили ў т’ій |очеред’і // бо йа |дуже |часто хо|дила за х|л’ібом // а д|ругого |разу при^{е}|везли / йа по|ка прийш|ла / то ўже х|л’іба не ста|ло ў н|аших Хо|менках // |кажут’ шо ў Джу|рин’і там |б’іл’ше се|ло / там |б’іл’ше йе х|л’іба // а йа па|сла гу|си / ли|шила т’і гу|си / бо йак? // бо|са бу|ла / о|д’аг та|кий бу|ў на ме|н’і / а х|л’іба ж то т|реба йісти / п|рийдут’ з ро|боти / йісти хо|т’ат’ // с’і|дайу на аў|тобус / і |йіду ў Джу|рин за х|л’ібом // но|ги / за|ходжу ў а|втобус / а |л’уди си|д’ат’ о|д’агнен’і / а йа / ў |бос’і |ноги // бе|ру так хо|ва-а-а-йу т’і но|ги / так ме|н’і |зараз |йакос’ і се|бе |жалко / і |йакос’ хо|вайу т’і |ноги / шоб |л’уди не |бачили / шоб з |мене не см’і|йалис’а // а|ле йа х|л’іба та|ки при|везла // а шоб по|зи^{е}|чати хл’іб? // ну |часом бу|ли та|к’і мо|менти / шо ў нас не^{и}|м|айе х|л’іба / то ми їшли |б’іл’а нас жи|ла |бабка неда|леко / а то |наш’і |родич’і // і ми їшли і по|зичали ў них х|л’іба // а во|ни |часом до |нас при|ходили / х|л’іба пози|чати // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Та заўж|ди |можна бу|ло пози|чати / та в’ід:а|вали теж х|л’ібом / йак|шо не |мали г|рі’шми // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Х|л’ібчик зазви|чаї |б’ігали до до л’у|деї по…по на |позички // то шо йак ни ўс|тигли спик|ти / а |д’ітки |майут’ їти ў ш|колу // |дати йім пос|н’ідати / чи на ро|боту їдут / то т|реба шос’ жи ў|з’ати / то |б’ігли до су|с’ід’іў пози|чати // а |пот’ім вип’і|калос’а / і х|л’ібчиком і в’ід:а|ваўс’а х|л’ібчик / і|наче н’і|чим ни |мона бу|ло зам’і|нити / так йак л’у|дина |виручила / |дала хл’іб і мо… т|реба йі|йі повер|нути / бо ж во|на рошчи|тала на… спик|ла на сво|йу с’ім|йу / а чим зам’і|нити? // д’л’а с’ім|йі т|реба повер|нути оп|йат’ х|л’ібчик // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзигівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Чи можна брати хліб у позику? Чи можна віддавати борг хлібом?

Хл’іб у ˈпозику ˈможна бˈрати // йакˈшо ў суˈс’іда там ў ˈкогос’ не сˈтало хˈл’іба поˈб’іг в’іˈд:аў / а тоˈд’і в’ід:аˈйе хˈл’ібом // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

ˈРан’ше / ˈран’ше хл’іп ˈдуже ˈчасто позиˈчали / ў ˈпозику бˈрали хл’іп у ˈпозику / ну а ў теˈпер’ішн’ій час це ўже не пˈрийн’ато // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с.Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ої йе шо позиˈчали / і в’ід:аˈвали / і позиˈчали / й бˈрали / а йак же / а йак неˈмайе ми ж / ўс’і пикˈли / і от неᵘ рожчиˈталос’а чи ˈгос’т’і прийшˈли чи / ну ўˈс’ако ж буˈвайе / чи хтос’ прийˈшоў поˈзичиў у ˈтебе бо ў ˈн’ого // а йак же ш неᵘ позиˈчати / ну йак же ш / позиˈчали / позиˈчали ї буˈханку / позиˈчали ї п’іў буˈханки бо ж ўˈс’ако буˈло // о меˈн’і сˈтане / ˈкау ої оˈс’о диˈвис’а ˈб’іше неᵘˈмайе / меᵘˈн’і сˈтане / поˈжалуста / о / та ї тоˈд’і пеᵘкˈлос’а чи / чи ˈж:арила соˈб’і ну л’уˈдин’і ˈможе ˈб’іше тˈреба / от ˈгос’т’і прийˈшли таї йіх тˈреба ˈчимос’ покорˈмити / а ў ˈмене ˈгос’т’іў неᵘˈмайе і йа ˈможу і ўд’іˈлити // чоˈго ж / позиˈчалос’а / чо ж неᵘ ˈможна? // і позиˈчалос’ і в’ід:аˈвалос’а / йак ˈдобра л’уˈдина / на ˈдобро чоˈго / а зла / то хаї / ˈколо ˈнейі триˈмайіц’а то зло / а йак це не поˈзичити? // обоўйазˈково позиˈчалос’а / позиˈчалос’а // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

14. КУДИ КЛАДУТЬ ХЛІБ ПІД ЧАС ПОХОРОНУ?

Хл’іп п’ід час ˈпохорону ˈзаўжди клаˈдут’ на стоˈл’і / накриˈвайут’ рушниˈком / ну / ˈб’іл’ш’іст’ так от ˈможна шче покˈласти йоˈго на йаˈкус’ поˈлиц’у / ˈтоже шчоп за…буˈла засˈтелена ˈгарно і накˈрита / і тоˈд’і накриˈвайец’а шчоп в’ін буў ˈдоўше збер’іˈгаўс’а сˈв’іжим // (Павлюк М.І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну / п’ід час ˈпохорону клаˈдут хл’іб / йакˈшо люˈдина ўмиˈрайе / клаˈдут на стіл / сˈв’ічку сˈтаўл’ат і клаˈдут хл’іб на сˈтіл / ну йак ти ўже ж ˈбачила йак клаˈдут на стіл/ ну а тоˈд’і ўже йак неˈсут поˈк’іїника / то клаˈдут на кˈришку йак ти ˈбачила хл’іб на кˈришц’і / ну і переїˈмайут з хˈл’ібом // (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Літинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На ст’іл // йак прийˈдеш на ˈпохорон / то на ст’іл покˈлала хл’іп // ў нас ше ї на доˈроз’і переїˈмайут ˈл’уди / йак ˈпохорон їде // а так / йак п’ішˈла до ˈхати / леˈжит поˈкойн’ік / то на ст’іл покˈлала // теї і п’ішˈла // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

ˈЙіли / а тоᵘˈд’і на тˈруну кˈлали // бух’іˈнец’ хл’іба на тˈруну кˈлали / йак ўже проˈвадили / а тоᵘˈд’і дес’ бˈрали теї даˈли йаˈкомус’ ˈб’ідному ўже цеї хл’іб // а йак моло ˈде / то неᵘˈсут короˈваї ше / і п’ід пахˈвойу ˈродич’і хл’іб п’ід пахˈвойу і короˈваї пеᵘˈчут ўс’о туˈди // а тоᵘˈд’і приᵉвеˈзут / на / йак гоˈб’ідайут / розˈр’іжут цеї хл’іб і ўс’ім даˈйут по куˈсочку / ˈродичам / і з’іˈд’ат // ˈперше йак буˈло / там ўс’о гоᵘтуˈвали своˈйе / там зˈвариш боршч / ˈкашу ўс’о / з’ійшˈлис’ ˈродич’і / ˈз’іли / цеї короˈваї роздаруˈвали ну подаˈли по куˈсочку і так на ˈц’ому к’іˈнец’ // а ˈзара то таˈк’і гоˈб’іди йак в’іс’іˈл’а // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницької обл., 2025 р.).

Ем коˈли / е ее поˈк’іїник у ˈдом’і ее ˈб’іл’а ˈн’ого йе сˈт’іл там / е на скатерˈтин’і сˈтаўл’ат хл’іп / а коˈли ўже виˈнос’ат’ поˈк’іїного з ˈдому / ˈложат’ на кˈришку там д’е / ну на гˈроп кˈришку ц’у і виˈнос’ат’ хˈл’іп // (Глущук Т.І., 1951 р.н., с. Іванів, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Кла|дут’ на сто|л’і ў |хат’і |бат’ушка чи|тайе / то|д’і кла|дут’ на к|ришку на до|роз’і ве|зут’ і кла|дут’ на ц|винтар’і перепи|н’айут’ з х|л’ібом |тоже // (Сивак Н.М., 1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

А п’і|ч:ас |похорону йе спец’і|ал’но |м’ісце дл’а |того шчоб к|ласти хл’іб з переї|ми |л’уди перей|майут’ х|л’ібом / і кла|дут’ хл’іб на п’ід|воду зас|телену прости|радлом // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

П’ід^{т} час |похорону иии / ну йак чи|каї чи|каї зга|дайу / и |нач’іт’ п’ід час |похорону / хл’іб |ложит’с’а на сто|л’і на и / ло|жили ко|лис’ на ху|стинку / йак |бат’ушка в’ідпраў|л’аў в’ідп|раву за по|мерлим / то ло|жилос’а по три бу|ханочки / а|бо по три кала|ч’і а|бо по три бу|ханочки хл’іба ло|жилося на ху|стинку / і ло|жиўс’а на сто|л’і хл’іб / мм а по|том йак про|вадили по|кійника / то обоўйаз|ково на тру|ну з|верха засте|л’али ру|шник / і на ру|шник к|лали бу|ханочку / бу|х’інчик хл’іба // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На |в’іко кла|дут хл’іб / і йак|шо ро|дина ви|ходе за по|к’ійником / то там бра|ти |р’ідн’і двойо|р’ідн’і з |хати в’ідправ|л’айут’ з х|л’ібом // (Пастушенко К.С., 1950 р.н., с. Бабин, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На |в’іко // на |в’іко хл’іб к|лали // ну так йак|би це йа так со|б’і |думайу шо це дл’а |того шоб |йакби л’у|дина про|жила з х|л’ібом / і так йі|йі в ос|тан’:у до|рогу в’ідп|равити з х|л’ібом / а |пот’ім да|вали |цеї хл’іб |йакби ўже йі|йі |йакби йі|йі ўже дани|ну цим шо ўже бу|ли на |похоронах там ўже ў ку|ц’і йі|йі / там ўже ў |йаму с|тавили // то|д’і |цеї хл’іб в’ідда|вали його // ту|ди не к|лали ў |йаму не ки|дали / не остаў|л’али хл’іб / заби|рали і да|вали |тому хто там ўже на |похорон’і / хто там ўже на кла|довиш’ч’і // е / то до то це |цему шо за|в’ідуваў кла|довишчем / ну ўзага|л’і тої / шо ўже ос|тан’:і ц’і йі|йі хви|лини буў з цим ўже |пок’ійником // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Кла|дут’ на рушни^{е}|чок / на домо|вину кла|дут’ рушни^{е}|чок / на рушни^{е}|чок кла|дут’ хл’іб і |сол’ка у х|л’ібчи^{е}ку // і то^{у}|д’і на к|ладб’ішч’і в’ід:а|йут’ |тому / хто ко|паў |йаму// (Борисенко О.І., 1958 р.н., с. Рів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На ˈв’іко кˈлали / о / і в’ідпраўˈл’али таї до ˈцеркви / а там в’ід:аˈвали ˈтому шо веˈзе / йакˈшо ˈк’ін’ми то ˈтому шо ˈк’ін’ми в’ід:аˈвали // (Король А.Г., 1938 р.н., с. Киянівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл’іб сˈтаўл’ат’ на с’ˈц’іл сˈтавл’ат хˈл’іб / на сˈт’іл сˈтаўл’ат і // шче ўже йакˈшчо л’уˈдина проˈвадиц’а то ше сˈтавиц’а на кˈришку // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

П’ід ˈчас п’ід ˈчас ˈпохорону клаˈдут’ на сˈт’іл / там жиш ˈж’інка чиˈтайе і на сˈт’іл кˈлали хл’іб / і до ˈцейі поˈри так клаˈдут хл’іб о / а поˈкоїн’іка неˈсут / ˈтоже ш сˈтавл’ат жи ш на на ˈв’іко хл’іб // (Татарова В.І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

На ст’іл / на поˈкойн’іка не клаˈдут’ / на ст’іл хл’іб клаˈдут’ // (Кучеренко В.З., 1944 р.н., с. Михайлівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну на похороˈнах ў нас заўжˈди клаˈдут’ на труˈну / а такоˈж на ст’іл // ше роздаˈйут’ тради̯ц’іїно калаˈч’і ˈл’уд’ам / це ˈсимвол поˈшани до поˈк’іїного // ше могˈли кˈласти ў ˈноги поˈмерлому / аˈле так буˈло не заўжˈди // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

П’ід час ˈпохорону хˈл’ібчик сˈтавиц’:а / ˈпоки поˈкоїник у ˈхат’і сˈтавиц’:а йоˈго на ст’іл // тоˈд’і ўже йак ўже виˈно… ˈмайут виˈносити поˈкоїника з ˈхати / виˈнос’ат хл’іˈбину / накриˈвайут ˈв’іко рушничˈком / на рушниˈчок сˈтаўл’ат хл’іб / і так неˈсут на цˈвинтар // на цˈвинтар’і цеї хˈл’ібчик обоўйазˈково потˈр’ібно ˈдати ˈл’уд’ам / йаˈк’і коˈпали ˈйаму // і ше оˈбичаї буў таˈкиї і по с’оˈгодн’ішн’ій ден’ так / оˈдин каˈлач ˈр’ізаўс’а на…на ˈдев’іт’ часˈтин / виˈходили ˈл’уди на доˈрогу йак неˈсут поˈкоїн’іка / виˈход’ат ˈл’уди йак би проˈвести поˈкоїн’іка в осˈтан’:у доˈрогу / то роздаˈвалос’а ˈкожн’ій л’уˈдин’і по куˈсочку хˈл’іба / одˈн’і каˈзали шо ˈможна йоˈго ˈз’істи зˈразу / а дˈруг’і каˈзали шо у ˈкого… хто ни ˈможи сˈпати / то цеї куˈсочок хˈл’іба тˈреба посˈтавити п’ід поˈдушичку шоб ˈдобри сˈпати // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзигівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

П’ід час ˈпохорону хл’іп клаˈдут’ на ˈв’іко (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ну йак це / п’ід час ˈпохорону ˈт’іл’ки на ˈв’іко / і неи̯ˈсут ўпеи̯реи̯ˈд’і // ˈперед проˈцес’ійейу обоўйазˈково / хл’іб / от хл’іб / у / ˈпохорон / на ˈв’іко / і ўпеи̯реи̯ˈд’і ˈнесли хл’іб / о / ˈл’уд’ам калаˈч’і роздаˈвали / у в’іˈс’іл’а

заўжʲди моло'да / із дʲружкойу про'сила / з хʲл'ібом із 'с'іл':у / з кала'чами обоўйаз'ково на в'іс'і'л'а про'сили з кала'чами / кала'чом про'сили не откʲриточкойу а кала'чом / о / ну то'д'і 'були 'кон'і / п'ід'води / 'йіздили п'ід'водойу / бо ж р'ід ве[и]ликиї / йак / три м'іш'ки кала'ч'іў на п'леч'і не[и] завда'си[е]ш і / о'дин м'і'шок таї / во'ни ж мйа'ген'к'і / св'і'жен'к'і пото'лочиш / шо ти і з чим / п'ід'водойу во'зили // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Де ставили хліб на похорон? Його кладут в цю кімнату, де покійний лежить? – Н'е / н'е! – *А куди?* – Ну / дес' от'д'ел'но / там / де не'ма по'коїн'іка // – *І хліби, калачі також дають тим людям, які приходять?* – Да / да'йут' тим / хто с'телит' до'рогу пок'ійному / там да'йут чи 'п'ілочка йа'кас' / чи хто шо 'майе / хто маў ма'тер'ійу / то бу'вайе йа'кис' п'ростин' / таке'во // ўс'о шо користу'ваўс'а цеї по'к'ійниї за с'в'ії в'ік // да'руйут // 'обш'ім ў нас хто с'телит' с'ім ду'г'іх / а хто с'телит' 'дев'іт' // – *І всім дають оцей калачик, хлібинку?* – Да / чи ка'лачик / чи ба'лабушок / йакто ка'зати // Ну ти'пер о'бично да'йут ка'лачики[i] / куп'л'айут / а н'е / 'йакто 'кажут фрин'зол'і / ц'і пл'і'т'онки / так по су'часному 'зарас // (Драгомаз Г.М., 1950 р.н., с. Болган, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2026 р.).

Хл'іб кла'дут' / на с'т'іл / с'в'ічка / 'коло / с'в'ічки / и / там / цу'керки п'ран'іки / і / руш'ник / п'ід хʲл'ібом / і / 'ж'інц'і і кла'дут и / 'ц'уйу хус'тинку / і 'ж'інка чи'тайе // то'д'і ко'ли почи'тала / то / заби'райут' цеї хл'іб / заби'райут' т'і кан'ф'ети / і заби'райе хус'тину ко'ли ўже / 'вичитала це / похо'рон // о / і хл'іб ше и / кла'дут / йак / и / цеї / йак / и / по'коїн'іка неисут / на 'в'іко кла'дут хл'іб // с'тел'ат руш'ник на 'в'іко / і с'таўл'ат хл'іб // це 'в'іко не'сут / тод'і и / на кʲладб'ішч'і / и / цеї хл'іб / зн'і'майут / от / з рушни'ком / і да'йут / и / л'у'б'ії л'у'дин'і / ко'му / схо'т'ат там да'йут // із рушни'ком цеї хл'іб в'ід:а'йут / а ўже / 'в'іком заби'вайут / по'коїн'іка // (Гарник О.Ф., 1948 р.н., сел. Чечельник, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

П'іт час 'похорону / ну йак 'в'іко не'сут' же / хл'іб жи ш цеї / хл'іб // на к на кʲришк'і гʲроба // хл'іби'н'а і / 'т'іпа прово'жайут' / с хʲл'ібом // і / 'р'ідн'і там ну напр'і'м'ер / ну йак / бат'ки вми'райут' 'д'іти / 'д'іти й'дут' 'тожи с хʲл'ібом / за / за // за / ну / за гʲробом і'дут'// і'дут' с хʲл'ібом / 'нада п'ід па'хойу / 'імино / ну / 'імино 'р'ідн'і // 'Зара то'б'і ше шос' с'кажу // йак ви'ходиў / жи'н'іх йа то'б'і о'п'ат' за ви'с'іл'а м // ви'ходиў

жи|н’іх і|шоў за н’і|в’естойу // то в’ін / ви|ходиў с х|л’ібом // і напр’і|п’ер ко|го в’ін ўстр’і|чаў ну от і / |вулиц’а ш / там цеї / в’ін в’іда|ваў бу|ханку хл’іб / ну там хл’іб чи коро|ваїчик ма|лен’киї / в’іда|ваў // (Тимчишена Т.П., 1947 р.н., сел. Чечельник, Чечельницький р-н, Вінницька обл.).

Ко|ли / наї|майеш / парас|тас / за л’у|дину / нап|риклад / р’ік / йак л’у|дина ў|мерла / от // ну там ше йе / йа ни |поўн’у ше йа|к’і / в йа|к’і / чи чи с’ім |рок’іў чи ше |тоже // р’ік / да|вай н / за р’ік йа то|б’і роз|кау / р’ік / йе / то|д’і / с|тавиш / три х|л’іба / на |кучу / або три / цих / або три / кала|ч’і / або три х|л’іба / г|рубих кала|ч’і // три х|л’іба с|тавиш / е / с|тавиш / е / е / кан|ф’ети / п|ран’іки / ста у за|пихуйеш у цеї / у цих три х|л’іба с’|в’ічку // м / е / і / и с|тавиш там / |бат’ушк’і с’|в’ічку / и йак в’ін п|раве шоб три|маў у ру|ках і за|мотана ў хус|тинку / ц’а с’|в’ічичка / і / с|тавиш ше дв’і с’|в’ічки |тожи за|моч за|мотаних ў хус|тинку дл’а |п’еўчих / дл’а |п’еўчих с|тавиш // о // і це то|д’і ко|ли |бат’ушка п|раве в’ін бе|ре ц’у ху |ц’уйу за|пал’уйец’а на хл’і и х|л’ібові с’ / |ц’айа / с’|в’ічичка / і / |бат’ушка би|ре ц’у / г|рубу с’|в’ічку / і чи|тайе / і |п’еўч’і би|рут |тожеи за|палуйут ц’і с’в’ічич|ки / і сп’і|вайут |п’еўч’і і це і|де / и / |ц’айа / парас|тас / ну г|рош’і п|лотиш за / парас|тас с / у |касу йім // а / пана|хидку / пана|хидку / це с|тавиш о|дин х|л’ібчик / с|тавиш с|в’ічичку у тої х|л’ібчик / і / |ц’уйу / о / там ше с|тавиш с|писок / за |кого ти / м на|н’ала // так |само тут за / пана|хидку с|тавиш / х|л’ібчик о|дин / с|в’ічичка / п|лотиш в |касу / там / кан|ф’ети п|ран’іки / м // і / с|писок / за |кого пана|хидка // там / пи|сала / |тато |мама |т’ітка |д’ад’ко |баба ота|к’е // ну м / по |імен’і йа йіх пи|сала / о|це та|к’е // та|к’е // (Гарник О.Ф., 1948 р.н., сел. Чечельник, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну йак йак ўже ви|нос’ат с |хати на-а-а сц’і|н:ому по|роз’і ха|зайін |тойі / хто йо|го хо|вайі чи то хо|вайе |ж’інка чоло|в’іка чи чоло|в’ік |ж’інку / з|нач’іт’ на по|р’іг кла|дут покри|вало / од’і|йало / по|душку / ну і ко|лачик / шо там йа з|найу чи |булочку чи ко|лачик / чи шо кла|дут і |майут |дати чи йа |майу |дати ў|нуков’і чи |майу пе|ре|дати б|ратов’і чи с|ватов’і там ко|му там наїмену|вала // по|ко по|к’іїника ви|носат і три |рази п’і|д|нос’ат над |цейу по|душкойу / тут на на ц’у по|душку кла|дут / а то|д’і ви|нос’ат і цеї ха|з’айін чи ха|з’аїка да|йе ко|му там во|ни со|б’і наїмену|вали // (Рутковська М.М., 1937 р.н., с. Довжок, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

15. ЩО РОБЛЯТЬ ІЗ ХЛІБОМ ПРИ ОСВЯЧЕННІ НОВОГО БУДИНКУ?

При ос|в’ачен’:і но|вого бу|динку бе|рут’ хл’іп / кла|дут’ на руш|ник бе|ремо ў |руки і з цим х|л’ібом за|ходимо до бу|динку // про|ходимо ус’і к’ім|нати у |ц’ому бу|динку / шчоб |гарно жи|лос’а / то|му шчо хл’іп це доб|ро / шчоп бу|ло |добре у |ц’ому / бу|динку шчас|ливо |п’ісл’а |ц’ого по ў|с’іх к’ім|натах проїш|лис’а / то|д’і кла|дут’ хл’іп на с|т’іл і на рушни|ку зали|шайец’а / |п’ісл’а |ц’ого ўже то|д’і бе|рут’ йо|го і йі|д’ат’ // (Павлюк М.І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

По|р’ізали / тиї йі|д’ат // на сто|л’і по|винен |бути хл’іб / йак с’|ватиц’а |хата / напри|м’ер // да? так це ти хоч / це? – *Ну, новий будинок і освятили.* – ну / і посв’а|тити // і на сто|л’і хл’іп по|винен |бути // а то|д’і розр’і|зайут // тиї с’і|дайут по|луднайут ним // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Н’і|ч’о по особ|ливо з ним та|кого не |робл’ат’ / |пот’ім йо|го зйі|дайут’ / і пригош|чайут л’у|деї йа|к’і зап|рошуйут ў бу|динок // (Глущук Т.І., 1951 р.н., с. Іванів, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну йак пере[и]|ход’ат ў но|ву |хату / ро|дина бе[и]|ре хл’іб і там ше шо бе[и]|ре / шоб їти з х|л’ібом / шоб ўс’іг|да буў хл’іб ў |хат’і і ўс’о бу|ло вело|с’а і хара|шо жило|с’а // ну йак прий|шоў гос|в’ат’увати / пос’в’а|тиў / кла|дут хл’іб / с’іл’ ту|ди і гоб’ій|шоў і да|йут |бат’ушц’і цеї хл’іб // (Гнида О.Г., 1937 р.н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницька обл.).

Роз|ломуйут’ йо і розда|йут’ |л’уд’ам / шоб бу|ло ш|част’а ў ц’ій |хат’і / шоб ўс’о ве|лос’а // (Сивак Н.М.,1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

При о|св’ачен’і |нового бу|динку хл’іб з рушни|ком в’ід:а|йут’ |бат’ушц’і // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ко|ли посв’а|тили бу|динок / хл’іб ли|жаў на сто|л’і / |перед |хл’ібом чи|талас’а мо|литва / св’а|шчен:ик в’ідчи|таў мо|литву |перед[т] |хл’ібом /

ˈпот’ім цеї хл’іб виˈносиў ˈразом із сˈв’ічечкойу / проˈносиў по чотиˈрох мм сˈт’інах / протиˈлежних і ˈнавхрест / оˈбносиў цеї хл’іб / і ˈпот’ім зноў лоˈжиў на сˈт’іл / цеї хл’іб розр’іˈзали і приго ˈшчали люˈдеї // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А розр’іˈзайут і ˈкожному по куˈсочку тре ˈдати ˈкожен з’йіў // (Пастушенко К.С., 1950 р.н., с. Бабин, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну з хˈл’ібом при осˈв’ачен’:і ˈнового буˈдинку ˈйакби в’ін стоˈйіт’ на стоˈл’і // і ˈб’іл’а ˈн’ого стоˈйіт’ св’аˈта воˈда / і тут ˈбат’ушка сˈлуже // сˈтаўл’ат’ сˈв’ічку ў ˈн’ого // і ўсе йа не зˈнайу / у ˈнас так у нас н’іˈчого ˈб’іл’ше з хˈл’ібом не ˈробл’ат’// ˈт’іл’ки шо це ˈв’ін стоˈйіт’ на стоˈл’і / ˈйакби ну в’ін поˈвинен ˈбути круˈгом на стоˈл’і / круˈгом на ўˈс’іх обˈр’адах в’ін на стоˈл’і / хл’іб // і на веˈс’іл’:а так ˈсамо/ і на ˈпохорони так ˈсамо / хл’іб же так ˈсамо стоˈйат’ і на ˈпохорони то ше кˈр’ім ˈтого шо йоˈго сˈтаўл’ат’ на ˈв’іко / то йоˈго ше сˈтаўл’ат’ на сˈт’іл // сˈтаўл’ат’ на сˈт’іл йакби на ˈн’ому сˈлуже ˈбат’ушка ˈтоже / шо це хл’іб / клаˈдут’ ˈйакби у нас називайет’с’а ˈміска // зˈначит’ це сˈтаўл’ат’ туˈди ў ˈміску хл’іб / і ˈтоже сˈтаўл’ат’ св’іˈчки / і ˈбат’ушка сˈлуже //то це ˈтоже ˈйакби ˈтоже панаˈхида назиˈвайец’а / хл’іб панаˈхидниї // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Шо ˈробл’ат з хˈл’ібом? клаˈдут ў ˈкомнат’у ос’ˈв’ачуйут’ ˈхату у ˈкожн’ії ˈкомнат’і клаˈдут’ бухоˈн’а хˈл’іба / ну там шче оˈл’ійі там і ў бухоˈн’а хˈл’іба сˈв’ічку клаˈдут // при ос’ˈв’ачен’і ˈхати клаˈдут’ ше ї на хусˈтинку а н’е на таˈр’ілку цеї хл’іб і клаˈдут’ сˈв’ічку ў ˈн’ого / а ˈбат’ушка ўже там ˈкаже своˈйе шо в’ін там ˈГосподи ˈл’уди твоˈйі богослоˈви достоˈйан’ійа твоˈйе // (Король А.Г., 1938 р.н., с. Киянівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну шо ˈробл’ат’ з тим хˈл’ібом йоˈго йіˈд’ат / а йакˈшо / ше / ˈхату осˈв’ат’уйе ˈбат’ушка / то хл’іб цеї ˈтожи даˈйут’ і ˈбат’ушков’і // (Павлюк І.В., 1959 р. н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

При осˈвйачен’:і новˈого буˈдинку ў нас хл’іб заˈносиц’а до оˈсел’і і сˈтавиц’а на сˈт’іл // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Хл’іб тоˈд’і йак ос’ˈв’ачуйец’:а ˈхата / хл’іб беˈрец’:а на рушниˈков’і і / пˈросиц’:а с’в’аш ˈченика до ˈхати / і тоˈд’і клаˈдут’ на сˈт’іл соˈб’і

ˈбат’ушка ўс’о пˈраве // (Кучеренко В.З., 1944 р. н., с. Михайлівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Шчо ˈробл’ат’ / йіˈд’ат’ йоˈго / а шо ж ˈробл’ат’ йоˈго розр’іˈзайут’ ˈдаже йакˈшо осˈв’ачуйут буˈдинок тˈреба об’іˈзат’іл’но шо б хл’іб буў / тоˈд’і йоˈго св’аˈтили даˈйут ˈйісти зˈразу ˈр’іжут і даˈйут ˈйісти // (Татарова В.І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

При осˈв’ачен’:і новˈого буˈдинку / з хˈл’ібом / не ˈт’іл’ки хл’іб / аˈле ĭ гˈрош’і / і сˈв’ачена воˈда використˈовуйец’а / звиˈчаĭно і хл’іб // з хˈл’ібом ˈход’ат’ ў ˈхату хл’іб ˈможна ўˈз’ати ˈнав’іт’ і на рушниˈчок / і з хˈл’ібом / і гˈрош’і беˈрут’ / і сˈв’ачену ˈводу / і так заˈход’ат’ ў ˈхату // хл’іˈбом йа зˈнайу шче коˈли при закˈладан’:і буˈдинку / то ˈкожен вуˈгол буˈдинку ˈсипл’ат’ зерˈно / а зерˈно це ж тоĭ же саˈмий хл’іб / чи ˈжито особˈливо ˈжито коˈлис’ ˈсипали // а теˈпер ˈменше ˈжито йе ў л’уˈдеĭ / то ˈсипл’ат’ пшеˈниц’у // це саˈме при закˈладан’:і шоб ў ˈдом’і буў досˈтаток // і йа каˈзала шо хл’іб і здоˈроўйа / це ˈсаме осноўˈне баˈгацтво ў буˈдинку // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

При ос’ˈв’ачен’:і ˈнового буˈдинку хл’іб ўˈнос’ат’ ˈпершим / ˈразом з’і ˈс’іл’у / шоб у ˈхат’і заўжˈди буˈли досˈтаток / зˈлагода ĭ ˈБожа благоˈдат’ // ше хл’іб зазвиˈчаĭ кˈлали на сˈт’іл аˈбо п’ід іˈконами // ну буваˈло таˈке / шо на спец’іˈал’ниĭ ˈвишитиĭ рушˈник / це таˈкиĭ ˈдавн’іĭ обˈр’ад // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

При ос’ˈв’ачин’:і новˈого буˈдинку потˈр’ібно спикˈти невеˈличкиĭ йак би п’ітˈпалочок / оˈцеĭ п’ітˈпалочок обоўйазˈково потˈр’ібно буˈло ˈвикинути на гоˈр’ішче дл’а домовичˈка / заоˈхотити домовиˈчок / шоб домовиˈчок ˈгарно ии хаз’аĭнуˈваў з хаз’іˈйами // а ˈпот’ім ше заˈходили у ˈхату / ˈмама поˈвин:а буˈла ˈдати ˈд’іт’ам ˈпару обраˈзиў / С’в’аˈтого НикоˈлайаІ ˈМат’ір ˈБожу // ˈд’ітки заˈходили з хˈл’ібом у руˈц’і / ˈмама даˈвала хл’іˈбину виˈлику ˈд’іткам / і з хл’іˈбинойу / і ˈсол’і ˈсипали на хл’іˈбину / і з іˈконами заˈходили до ˈхати // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзигівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл’іп клаˈдут на стоˈл’і / п’іт салˈф’етку чи п’ід рушˈник / а поˈтом ˈр’іжуᵀ таї йіˈд’ат // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Так же ˈсамо / ос’в’аˈтиў / ˈбат’ушка прийˈшоў / моˈл’ітву прочиˈтаў ос’в’аˈтиў і йиˈд’ат / а шо ж воˈни ˈробл’ат? / на сˈтіл а йак же ш / без хˈл’іба н’ікуˈда / йа ж ˈкажу / скр’із’ / хот’ ˈпохорон хот’ веˈс’іл’а / хот’ осˈв’ачен’а буˈдинку / хоч шо // хˈрестиш диˈтину / обоўйазˈково ж хл’іб / ўс’о з хˈл’ібом / шоб / ну це / баˈгацтво ˈнаше / ˈд’ійсно / баˈжайут’ шоб ти буў здоˈровиї / шоб ти буў шчасˈливиї / шоб ти буў баˈгатиї / шоб ти буў ўродˈливиї / це / це тоˈб’і баˈжайут шˈчас’т’а так / так одˈним сˈловом ˈможна так скаˈзати // це хл’іб скр’із’ // хл’іб скр’із’ / ˈд’ійсно // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ос’ ми / йак стˈройілис’а / ˈтоже ми / йак ˈкажу / переˈходини не роˈбили // так йак туˈд’і каˈзали переˈходини // а ˈзарас / ˈможе іˈначими суˈчасними слоˈвами назиˈвайут // то ˈтоже пекˈли оз’ˈдо ў ц’ій пеˈч’і / шо воˈна йе / баˈлабушкиⁱ / і даˈвали / даруˈвали хто жиў тут / у ц’ій стаˈр’ій хˈат’і / де ми куˈпили // за ˈтих хадз’іˈйіў тут буў син ˈКол’а / дˈругиї буў ˈПет’а / і буў д’ід Тиˈмоф’ії і ˈбаба ˈГан’а / чолоᵘˈв’ік і ˈж’інка // тиї даруˈвали ми за ˈце / шо ми ув’ійшˈли с’уˈди у це подˈв’іра / і ўже йак постˈройіли / то не ˈмали ми зˈв’ідки роˈбити переˈходини / а зроˈбили оˈб’ід / пооᵘˈб’ідали ˈл’уди / і це так дар куˈму шо / ж’інˈкам хустиˈни / чулуˈв’ікам куˈму носˈки / куˈму штаˈни // ˈд’ідов’і ˈКол’і ˈдала / штаˈни куˈпила да / за ˈтого ˈд’іда // (Драгомаз Г.М., 1950 р.н., с. Болган, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2026 р.).

16. ЧИ КОРИСНО ЇСТИ ОКРАЄЦЬ ХЛІБА?

У нас у се|л’і хто л’у|биў тої йіў / |корисно чи не |корисно а |йіли хл’іп том…бо ок|райец’ / то|му шо це хл’іп / то чо|му йо|го не |йісти / а|ле |дехто із |б’іл’ш по|жилих л’у|деї гово|рили / шо не пот|р’ібно |йісти ок|райец’ х|л’іба / то|му шо |будеш |лисиї // (Павлюк М.І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну о|крайец’/ хл’іб ўзага|л’і ко|рисно |йісти / хл’іб ко|рисно |йісти / о|крайец’ |хл’іба зви|чаїно о|крайец’ це шчи|таї та |сама |скибочка от // (Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

|Корисно |йісти / йо|го ўс’і |л’убл’ат / |каждиї |хочи ок|райец’ та|ку та|ку ц’у |випечену / цеї ку|сочок шма|точок цеї |з’істи // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ок|райе^{і}ц’ ко|лис’ / йак на|роджувалас’ ма|лен’ка ди^{е}|тинка / і ко|ли |мама в’ідлу|чала в’ід гру|д’і / то то^{у}|д’і да|вали ди^{е}|тин’і ок|райе^{і}ц’ х|л’ібчи^{е}ка і пе^{и}ре^{и}води^{е}ли на с|в’ій хл’іб // і ди^{е}|тинка си^{е}|д’іла / |йіла х|л’ібчи^{е}к / і то^{у}|д’і ўже молоч|ко в’ідм’і|н’алос’а // (Борисенко О.І., 1958 р.н., с. Рів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Та н’і / то ў с’ім|йі / хто ли|шиўс’а / |тої з|йіў таї зйіў таї ўс’о // ну йа ж |кажу/ ну йо|го п|росто не |було / бо йо|го в’ідда|вали це цим|го шо |пасли шо / то ко|ров’і в’ідда|вали ок|райец’ // от ко|ров’і да|вали ок|райец’ / ко|ли нап|риклад йо|го / св’а|шчена |паски / св’а|чена |паска / |р’ізали ку|сочок і при|сол’ували |с’іл’:у і |несли ко|ров’і да|вати // це з|начит’ шо во|на |тоже ну йа ж ка|жу / во|на бу|ла так |само |йак йі|йі в:а|жали ч|леном с’ім|йі // то да|вали |тоже ок|райец’ да|вали ок|райец’ х|л’іба так с|амо // йак|шо ко|ли с|в’ато нап|риклад / то да|вали |тоже ко|ров’і да|вали // да|вали ко|ли пасту|хи |пасли да|вали |йім |йісти / |йак |йім |йісти ви|носили / |кожен пас|тух ко|ли в’ін пас ху|добу / шо |в’ін |буў шо не |було нап|риклад ў с’ім|йі ко|му |пасти / а наї|мали про|сили |шоб х|тос’ пас // ну х|лопчик моло|диї там з|начит’/ з |р’ізних су|с’ід чи шо / то йо|му ж да|вали |йісти / |кожен раз |шос’ ви|носили |йісти // це да|вали |цеї ок|райец’ х|л’іба там ку|сочок |сала чи йа|кус’ бу|тилочку моло|ка // с|ала не да|вали бо то|д’і то с|ало / де |було |там ба|гато |там // а бу|тилочку

моло|ка ў|л’али і з|начит’ цеї окрайец’ х|л’іба на на / пасту|хов’і ц’і да|вали // а так / ну йак|шо в іншо|му ок|райец’// ок|райец’ / н’іх|то н’і|коли не пере|живаў шо це ок|райец’ / шо це |може шо йо|го не |можна // ну йо|го йа ж |кажу шо так |йакби бу|ло шо ли|шали / шоб та|киї ку|сочок буў / бо от ко|мус’ ўно|ч’і нап|риклад ше не спек|ли / а в’ін |шос’ там йо|му |шос’ т|реба |було |вийшоў і йо|му т|реба ў|з’ати ку|сочок х|л’іба /то ли|шали йо|го |шоб це буў ку|сочок / зали|шали завжд|и шо це |йакби в:а|жалос’а / шо не |можна |шоб ўже бу|ло пус|тиї // оце ко|ли рушни|чок сто|йіт’ / з|начит’ шо це в’ін пус|тиї не |може |бути / там по|винен |бути хоч ч’у|ч’ут’ х|л’іба // то це бу|ло та|киї цеї ок|райец’ там // ну йа ж |кажу йо|го в’ідда|вали / ку|ди йак т|реба буў / д|ругиї хл’іб с|тавили а тої в’ідда|вали // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Так / ок|райец’ в:а|жаўс’а не ли|ше смач|ним / а ї ко|рисним // у на|род’і |в’ірили / шо в’ін маў особ|ливу си|лу / да|руйе здо|роўйа та ш|част’а // ў нас заўж|ди да|вали ок|райец’ |д’іт’ам // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ок|райок |йісти ии |дужи |бистро б|ралис’а д’іў|чата йа|к’і ше бу|ли низа|м’іжн’і / |кожна ста|ралас’а |з’істи с|кибочку ўку|пи…ўку|сити йі|йі попе|ред’і |когос’ / шоб бист|р’іши |виїти |зам’іж (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

При ос|в’ачен’і |нового бу|динку / хл’іп обоўйаз|ково на рушни|ку за|нос’ат’ у |хату і с|таўл’ат’ на по|чесне |м’ісце на с|т’іл // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

17. ЧОМУ НЕ ДОБРЕ ДОЇДАТИ ЧУЖІ ОГРИЗКИ ХЛІБА?

У нас гово|рили / шо йак|шо |йісти ог|риски х|л’іба чу|ж’і / то |будемо сва|ритис’а / і |часто у нас |бабушка бу|ла ста|рен’ка нам не дозво|л’ала дойі|дати чу|ж’і ог|риски х|л’іба // (Павлюк М.І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Не |можна дойі|дати чу|же / йа не з|найу / ну |кают шо не |можна а чо|го/ на|верно л’у|дина / на|верно л’у|дина |кожна |майе сво|йу йак те|пер |кают е|нерг’ійу / і во|но оста|йец’а / о то / ну ка|н’ешно |п’ісл’а ди|тини чи |п’ісл’а |мами |мона |з’істи / а |п’ісл’а чу|жого не т|реба // (Заблоцька Т.І., 1950 р.н., с. Івча, Літинськиї р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну а чо ж / кус’і|н’а не |мона |йісти чу|жого / хаї са|ма з’іст’ / бо бу|де сва|ритис’а з ним // |нашо / хто бу|де |йісти чу|же йак не до|йіў / тре |з’істи / а ўже на|чаў то з’іш сво|йе / с|кибку там чи шо чи с|к’іки йі|си / а хто чу|жиї бу|де |йісти тв’ії ку|с’ін’ // (Гнида О.Г., 1937 р. н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницька обл.).

Не[и]добре дойі|дати чу|ж’і о|гризки / то|му шо ти зйі|дайеш |йіхн’у |силу / хл’іб по|вин’і дойі|дати т’і |л’уди / йа|к’і поча|ли йо|го |йісти // (Федорчук Г.О., 1960 р.н., с. Шепіївка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Бо будут’ |зайіди кажут’ / і со|баки |будут’ дога|н’ати / ку|сок х|л’іба ос|таўс’а недо|йід’аниї / со|бака дога|н’айе шоб в’і|д:ати йо|му / ну та|ке бу|ло ко|лис’ хто йак ска|заў то так п|равил’но // (Сивак Н.М.,1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Чу|жих ни |можна / ту|му шо |будут’ ко|лис’ та|ке бу|ло по|в’ірйа / шо ко|ли йі|сиш чу|жиї о|гризок / то |буде на гу|б’і обки|дати ваў|ками / бу|дут’ ваў|ками обки|дати так нази|валис’а |зайіди / о / шо ни |можна недо|йідене чу|жиї хл’іб дойі|дати // (Смалюх М.С., 1944 р. н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну шоб с|варок не|було / йак|шо ти ч’іїс’ хл’іб з’і|сиш / то це не на |добре і |сварка |буде то це та|ке // (Пастушенко К.С., 1950 р.н., с. Бабин, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Тоˈму що це чуˈжа еˈнерг’ійа наˈпеўне шо / чуˈжиї / йа ˈнав’іт’ і не сˈкажу вам / но ни потˈр’ібно дойіˈдати чуˈжиї окˈрайец’ // йакˈшо ˈдаже ти ўже так цеї / то ˈт’іки в’ідлоˈмати оˈте шо йіў хтос’ / а тоˈд’і ˈможна ўже йоˈго там // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Бо не ˈможна дойіˈдати огˈризкиᵉ/ боˈ будеᵘм гˈризтиᵉс’а // **(**Борисенко О.І., 1958 р.н., с. Рів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Чоˈму неˈдобри // ну йак ˈкажут йак дойіˈдайеш ˈч’ійс’ / окˈрайок цеї ˈц’ого хˈл’іба / то то на сˈварку / так йа ˈчула // (Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йа не знˈайу йа таˈкого не зˈнайу / ў стариˈн’і так ˈл’уди говоˈрили / шо н’іˈз’а ˈп’ісл’а ˈкогос’ ˈйісти хл’іб / а ми йа не зˈнайу таˈкого / чи це ˈможна чи це не ˈможна / но ў стариˈн’і каˈзали шо ˈп’ісл’а н’іˈкого не ˈможна дойіˈдати / а чоˈго йоˈго не ˈможна дойіˈдати / де це таˈке ўˈз’алос’а йа не зˈнайу таˈкого // (Татарова В.І., 1948 р.н., с. Козинці, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Сˈварка тоˈд’і буˈде // (Кучеренко В.З., 1944 р.н., с. Михайлівка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Н’е / ˈбудут сваˈритиᵉс’а / йакˈшо дойіˈдати кусˈки / не ˈможна // (Гилинич Г.П., 1944 р.н., с. Наддністрянське, Муровано-куриловецький р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

Ну / чуˈж’і оˈбгризки хˈл’іба... / йа каˈзала / шо хл’іб тˈреба дойіˈдати до к’інˈц’а / аˈле йаˈкшо ўже тої хл’іб лиˈшиўс’а / і шче ї ˈгарний куˈсочок веˈликий то не тˈреба ж йоˈго виˈкидати / і ˈможна йоˈго й доˈйісти //там же та л’уˈдина / йаˈка ˈйіла поˈпереднˈа / то ж тої ˈписок с’в’ії не лиˈшила там / то ˈможна ї доˈйісти // тут йа н’іˈйакої проˈблеми не ˈбачу // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну / неˈдобре так роˈбити// ў наˈрод’і це означало / шо ти в’ідбиˈраў чуˈжу ˈдол’у аˈбо приˈносиў зло ў хату // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ч’ії огˈризок з’іла / от з тим буˈдеш і сˈпорити вес’ час / огˈризки н’і за ким ни ˈможна дойіˈдати // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзигівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Чуˈж’і оґˈризки хˈл’іба не ˈможна дойіˈдати / ее шоб не ˈбуло / сˈварки / шоб не ˈбуло сˈварки ну і шчоб не забиˈрати ˈсилу // (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Не ˈможна дойіˈдати / ў наˈрод’і так гоˈвор’ат / шо йакˈшо ти йіˈсиш ˈп’ісл’а ˈкогос’ куˈсочок хˈл’іба / то обоўйазˈково посˈваритис’ / так шо не ˈможна гˈризтис’а / одˈним куˈсочком хˈл’іба // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А ˈнашо тоˈб’і чуˈж’і оґˈризки? // йак ў ˈголод / то каˈн’ешно воˈни ˈб’ідн’і / і оґˈризки хˈт’іли і / і траˈвичку ˈйіли ĭ шо ˈхочеш // аˈлеᵘ оґˈризок / ну / і от назиˈвайец’а оґˈризок / ˈбудеᵘш гˈризтис’а ўсе жиˈт’:а / так в’ін назиˈвайец’а оґˈризок // ну ˈнашо? // це вже при смерˈтел’них виˈпадках шо ˈхочеш ˈвижити х’іˈба / і ўже тоˈд’і н’і траˈдиц’ій / н’іˈчого / ˈт’іл’ки ˈвижити ˈхочеᵘш // там / там б’іˈда таˈка шо // а так оґˈризки / оˈто / б’іˈгом хуˈдоб’і / соˈбакам / коˈтам / коˈму ˈхочеш / ˈт’іл’ки / н’е н’е н’е / отоˈго і ни / ни ˈбажано лиˈшати оґˈризки / не ˈбажано / і наˈказуйут / от і за стоˈлом / йак ˈбат’ко ˈкаже / сˈт’іки в’із’ˈми хˈл’іба шоб ти зйіў / шоб ни лиˈшаў ˈкус’н’іў // назиˈвалос’ ˈкусен’ // ˈбачиш / ˈкусен’ / оґˈризок / от воˈно і назиˈвайец’а сˈлово таˈке / воˈно йаˈкес’ / воˈно ˈд’ійсно / неᵘˈгарне сˈлово / і неᵘˈгарн’і д’іˈла / і неᵘˈгарн’і тоˈд’і посˈл’едств’ійа // ˈнашо ж роˈбити ц’і оґˈризки? / це ми йіх ˈробимо / не роˈби / та й ни / ни ˈбудеᵘте гˈризтис’а / зйіж / а не ˈхочеᵘш / то йіж беᵘз хˈл’іба шоб неᵘ ˈбуло оґˈризка // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

18. ЩО ЗНАЧИТЬ СОН, КОЛИ ПЕЧЕШ ХЛІБ?

Хл’іб сˈниц’а заўжˈди до шˈчаст’а напˈриклад уˈдача йаˈкас’ веˈз’ін’:а / а йак уˈв’і сˈн’і сˈниц’а / шчо пеˈчеш хл’іп то ˈможе ˈбути приˈбуток / сˈпадок йаˈкиїс’ / ˈвиграш / дороˈгиї подаˈрунок / ˈможе ˈбути до…до уˈдач’і / а чолоˈв’іку присˈнилос’а шо пеˈчец’а хл’іп / то ми куˈпили хуˈдобу ˈнову // (Павлюк М.І., 1950 р.н., с. Блажіївка, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл’іб знаˈчиᵉт’ / йакˈшо сˈниц’:а ˈб’ілий хл’іб / це добˈробут це здоˈроўйа / а йакˈшо ˈчорниї це пеᵘˈчал’ / це сеᵘстˈра моˈйа баˈгато зˈнайе / це воˈна так йакˈшо йіˈйі пиᵉˈтайу / йакˈшо ˈчорниї хл’іб сˈниц’а / зˈначиᵉт’ це йаˈкас’ пеᵘˈчал’ / а ˈб’ілиї це хараˈшо / це ви ˈможеᵘте запамйаˈтати соˈб’і // (Бородіна М.Г., 1954 р.н., с. Чернятинці, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл’іп / це ˈкажут пеˈчал’ // йак сˈниц’а хл’іп // то це пеˈчал’ йаˈкас’ // а чи воˈно пˈравда чи н’е? Бог йоˈго св’аˈтиї зˈнайе // (Вовк Н.І., 1941 р.н., с. Сальник, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

То це поˈгано ˈкажут / бо буˈде пеˈчал’ / шос’ йаˈк’іс’ неᵘприˈйатност’ // а йак виᵉробˈл’айіш то це буˈде хараˈшо / буˈде здоˈроўйа і буˈде весˈтис’а / хл’іб йак хаˈрошиї ўˈдас’ц’а / то буˈде ˈвестис’ хл’іб / ўс’ікˈда буˈде ў хат’і хл’іб // (Гнида О.Г., 1937 р. н., с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н, Вінницької обл., 2025 р.).

До пеˈчал’і і до розчаруˈван’:а // (Сивак Н.М.,1936 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Пеˈчал’ / пеˈчал’ / це поˈгано йаˈкшо приˈсниц’:а шо пиˈчеш хл’іб / це поˈгано // (Смалюх М.С., 1944 р. н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл.).

А в:’іс ˈн’і коˈли пеˈчеш хл’іб / то це до добˈробуту / до баˈгацтва / до ˈчогос таˈкого хаˈрошого коˈли тоˈб’і сˈниц’а шо ти вип’іˈкайеш хл’іб // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну коˈли сˈниц’а сон / шчо ти пиˈчеш хл’іп / то це воˈно сˈниц’а / ˈпеченийї хл’іб йак на йаˈкус’ пеˈчал’ // ну на шос’ таˈке нехаˈроше / на пеˈчал’ //

(Павлюк І.В., 1959 р.н., с. Дубова, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Не ˈзаўжди ˈдобре / не ˈзаўжди ˈдобре // буˈвайе / шчо хароˈшо / а буˈвайе / шчо ˈбудеᵘиш пеᵘкˈтис’а ˈчимос’ // йа зˈнайу / шчо не ˈдуже ˈдобре / йак пеᵘˈчец’:а хл’іб // (Борисенко О.І., 1958 р.н., с. Рів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Пеᵘˈчал’ / хл’іб пеᵘˈченийˈ / пеᵘˈчал’ // (Ганзюк Н.В., 1929 р.н., с. Наддністрянське, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2014 р.).

Йаˈкшчо сˈниц’:а л’уˈдин’і / шо воˈна пеˈче / чи хтос’ ˈінший пеˈче хл’іб і цеї хл’іб аж ˈпахне йіїˈ / ˈзараз меˈн’і так’і сни не сˈн’ац’:а / а коˈлис’ сˈнилис’а / бо йа буˈла ˈжадна ˈтого хˈл’іба / теˈпер йе досˈтаток / йаˈкий ˈхочеш йе хл’іб // а тоˈд’і сон сниц’:а / і приˈйемно // а шче говоˈрили таˈк’і буˈли / існуˈвали таˈк’і пеˈрекази шо йаˈкшо сˈниц’:а хл’іб / а хл’іб це на баˈгацтво / на м’іцˈне здоˈроўйа / на ˈрад’іст’ / то це хоˈрош’і сни // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Сон таˈкиї символ’іˈзуйе доˈбробут / роˈдин:е шˈчаст’а та ˈновиї поˈчаток // йакˈшо хл’іб у сˈн’і ўдаˈйец’а / це до ˈрадост’і й гарˈмон’ійа ў ˈдом’і / аˈле йакˈшо п’ідгоˈр’іў аˈбо не сˈп’ікс’а / то це до можˈливих пробˈлем аˈбо ˈнав’іт’ ўтрат // (Мартинюк М.П., 1957 р.н., с. Городківка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Таˈкиї сон оˈбично в’ішˈчуйе шос’ ниˈдобри / пиˈчал’ / це ниˈдобри йакˈшо сˈниц’:а шо пиˈчеш хл’іб // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзиґівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

До і баˈгацтва і / і до уˈдач’і (Павловська О.Є., 1945 р.н., с. Оляниця, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2021 р.).

Ну йа то / так не зˈнайу но погоˈв’ірйа буˈло коˈли пеˈчеш хл’іб тоˈб’і присˈнилос’а / йаˈкас’ пеˈчал’ ˈбуде на дуˈш’і // (Жовтан О.В., 1951 р.н., сел. Томашпіль, Томашпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ну ˈкажут’ шо буˈде йаˈкес’ попеˈчен’е / попеˈчен’е то це неᵘхараˈшо // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

19.РІЗНЕ: ЩО ВИПІКАЛИ НА ІНШІ СВЯТА АБО БУДНІ? ЯКИЙ ХЛІБ ПЕКЛИ В ГОЛОДОМОР?

Ха|ха // |пикли |т’іл’ки |жит’н’е / бо пше|ничне … / і пше|ниц’у |мен’ше |с’ійали / бо бу|ли |птахи / йа|к’і нал’і|тали з |других |крайін / таї |портили зер|нину на по|л’ах / |зійдали во|ни ї коло|ски / це пше|ниц’у менш |с’ійали / а |біл’ше |жито / а |жито во|но / ї та|кий хл’іб |чорниї / на |зуб |пшеничний і / а на ў|кус |кислиї / не та|ке йак |пшениц’а / |пшениц’а |добра / |ўкусна пу|хке |т’істо / а с |ц’ого н’е // а|ле йо|го |рошчин’али / ў |д’ішц’і дере|вйан’ії / і во|но п’ід|ходе / п’ід|ходе |добре |п’ід’ї|шло / йак з’ї|шло |добре ўже |п’інка на |н’ому // то це ўже хара|шо с|ходити // а йак по|гано тої пен’ //.. у |ўс’акому |м’ісц’і // не ў га|рачому / а |теплому / |сходе п’ід’ї|шло |гарно / ну |л’убл’у |рошчин’ати / |рошчинайу |сипати / шо не р’і|дке / а бу|ва |п’ідсипати та й во|но гу|ст’іше / то хформ там не|ма / в’ін буў на ло|пат’і дере|в’ан’ії / во|на |роблена з де|рева / |мака ееееe |тонша йак ру|ка // *(показує на руку)* // |хформ’іў не бу|ло / а |житн’ії хл’іб |м’ісили / |густо |т’істо / і ви|робл’али |руками / |мастити |руки |гол’ійем / і шоб не приста|вали до |д’ішки / то шоб бу|ла |чиста / і ви|робл’али / |вироблили |гарно / |круглен’киї і цу |лопату / а |лопата та|ка |кругла / йак хл’іб по|класти / цу де|ржак шоб три|майе / і шовх у п’іч // у п’і|ч’і |треба на|палити |добре |дровами / щоб жар буде / ве|лике бо це |житн’е / шоб |спеклос’ |добре // і цеї хл’іб пе|чет’с’а // |пахне ним бо хл’іб / а|ле на |лопат’і / ру|ками ви|робл’али / на ло|пат’і / |т’істо то по|сипали |вис’іўками / йак |муку |с’ійали / і ц’і |вис’іўки на |лопату по|сипали / |клали цеї |бух’інчик / на цу |лопату / а в’ін |густо |зам’ішаниї / так |густо шо ї |руки не |мона |вит’агнути / то |буде |хрупки / й йак |мати / бйе а йак |буде |погане |т’істо / то в’ін по|репайец’а / то |буде |негарна |буханка / по|репана а йак в’ін пе|чец’а / ха|заїка заг|л’адуйе у |п’іч / йак в’ін та|киї // йак в’ін там |гарно / йак |добре / а йак |мало п’ід’ій|майец’а / то |може |бути си|риї // (Бараболя-Прокопчук П.В., 1932 р.н., с. Кривошиї, Хмільницький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

А на |друг’і св’а|та / ну нап|риклад так йак на Анд|рейа / от ў |грудн’і |м’ісац’і три|нац’:атого |грудн’а / |буде анг… ден’ |ангила Анд|р’ійа Перво|званого / пик|ли ўс’і|г|да кали|ту / п’ід|в’ішували д’іў|чата чи |хлопц’і до |сволока / |йіздили там по коц’у|б’і чи по рога|чах / і хто шо

шоб уку|сиў ц’у кали|ту / і на Ганд|рейа д’іў|чата ўс’іг|да га|дали / ўс’іг|да / пик|ли та|к’і неви|личк’і пампушич|ки / но зби|ралис’а ба|гац’ко д’іў|чат |хлопц’іў // |хлопц’іў на ц’і о|каз’ійі ни пус|кали / |хлопц’іў ни бу|ло / |т’і[и]лки д’іў|чата // пик|ли та|к’і ниви|личк’і пампушич|ки / |клали |над… ви|ходили на дв’ір / |клали йіх ў ра|дочок / і п’ід|ходиў со|бачка / і йа|ку пам|пушку |в’із’ме |перший / |знач’і[и]т та |виїде |сама |перша |замуж |д’іўчина / це та|ке бу|ло га|дан’а // (Джерук Н.І., 1943 р.н., с. Журбинці, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

О / ну на Анд|рейа / та|ке с|вато йе Анд|рейа / ої |Боже / ви та|к’і д’іў|чатка / ко|лис’ йа поўн’у ми та|к’і бу|ли/ Анд|рейа спраў|л’айім / пи|чем кали|ту / х|лопц’і / та|к’і |сам’і йак і ми / |в’ішайут’ кали|ту ду с|во[у]лока / да / в’і|ровочка / бе[и]|рут’ коц’у|бу / а тої наколо[у]|тили |сажу / із |ш’:ітко[у]йу / а тої |каже йіду йіду кали|ту ку|сати / теї |каже а йа ўку|шу / а тої |каже а йа ўпи|шу / засм’і|йалас’ / а в’ін те[и]|бе |сажойу / |Боооже / а |зара та|ке не |робл’ат’ / та|к’і / |зара та|к’і пере[и]|житки / та|ке/ та|к’і в’іджи|ли / |л’уди о… // (Романишина Н.О., 1930 р.н., с. Махнівка, Козятинський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ше на Мико|лайа / ве[и]сн’а|ного Мико|лайа пик|ли |печиво та|ке / а на С|паса с|пас’іўс’кого ст|рудл’а з |йаблуками обоўйас|ково / то не було С|паса йак|шо не бу|ло на сто|л’і з |йаблуками с|пас’іўс’кого ст|рудл’а // (Білоус Н.І., 1949 р.н., с. Пиків, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Пир’іш|ки пик|ли / йакш|чо йа|к’іс’ с’в’а|та то пир’іш|ки пик|ли мм гри|чана |каша і там |серце |лехке добаў|л’али // з та|к’им це бу|ли с’в’ат|ков’і пир’іш|ки / а йак|шо на по|минки / це бу|ли пир’іш|ки з го|рохом / йіх посере|дин’к’і так за|л’іпл’ували / шчо бу|ло |видно го|рох // і ма|чали ше ў |тертий часни|чок / о|це бу|ли та|к’і м пик|ли пир’іш|ки на тої час // (Глущук Т. І., 1951 р.н., с. Іванів, Калинівський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Хл’іб пе[и]к|ли / ви[е]кори[е]с|товуйучи[е] |п’ідмолот’ / це ку|сочок |т’іста / йа|кий буў з ми[е]|нулого |разу / йо|го б|рали[е] і хра|нили[е] у му|ц’і / а по|том йо|го йак д|руги[е]ї ро|били[е] / раз / пе[и]к|ли / б|рали[е] це |т’істо / роз|води[е]ли[е] ў во[у]|д’і з|вечора / от / та|ке шоб во|но бу|ло по|хож’е[и] |йакто / на б|л’інчи[е]ки[е] / м|линчи[е]ки[е] о / на д|руги[е]ї ден’ во|но / п’ід|ходи[е]ло / а ў цеї час го|тови[е]ли[е] п’іч / і дл’а / ви[е]п’і|кан’:а х|л’іба // на п’іч |добре[и] наросп’і|кали[е] / шоб во|на бу|ла че[и]ре[и]|н’а / че[и]ре[и]|н’а нази[е]|валас’а це |м’ісце[и] ку|ди с|тави[е]ц’:а ос|нова х|л’іба / хл’іб м’іг |бути[е] і у |формах / і м’іг |бути[е] так п|росто / ку|л’і та|к’і ви[е]роб|л’али[е] / і во|ни сади́ли[е] йіх на

ло|пату / ло|пату за|совували[е] / ло|пата та та|ка де[и]ре[и]ў|йана / с п’іўто|ра |метра де[и]р|жак / от / за|совували[е] у п’іч / так / ро|били[е] та|к’і |рухи[е] ўпе[и]|ред ўпе[и]|ред на|зад / і во|но з |цейі ло|патки[е] | с’ідало на че[и]ре[и]|н’у / ооо / це буў без / |форми[е] хл’іб // хл’іб буў |жит’н’ій / то[у]|д’і та|койі му|ки не бу|ло |зара // нууу / та|ке бу|ло жи[е]|т’:а / і |т’істо м’і|сили[е] обоўйаз|ково у де[и]ре[и]ў|йан’ій д’і|ж’і / во|на та|ка бу|ла / йак п’іў |бочки[е] де[и]ре[и]ў|йанойі / от / ко|ли хл’іб / це ўже |рано / з |вечора ро|били[е] |п’ідмолот’/ а |рано ўже |т’істо добаў|л’али[е] |б’іл’ше[и] му|ки / і ви[е]|м’ішували[е] / м’і|сити[е] т|реба |дуже[и] |доўго йа памйа|тайу / м’і|сила ба|бус’а мо|йа / дес’ с час / а по|том ше йа йій помо|гала / і так т|реба м’і|сити[е] / шоб во|но у|же |вим’ішане[и] то[у]|д’і шчи[е]|тайе[и] т’с:а |тако / кула|ком йо|го ту|ди / штоў|хайе[и]ш шоб у|же во|но не при[е]ли[е]|пало до ру|ки / накри[е]|вайут’ / шоб в|оно те[и]п|лен’ке[и] бу|ло / ў цеї час п’іч п’ід’ігр’і|вайут’ п’ід’ігр’і|вайут’ / шоб бу|ла че[и]ре[и]|н’а / і верх / та|кими[е] га|р’ачи[е]ми[е] / те[и]п|лен’ки[е]ми[е] тут не з|роби[е]ш / бо хл’і|бини[е] ж бу|ли ве[и]|лик’і // |дал’і // |т’істо ко|ли ў|совували[е] ўс’і / ц’і / а|бо |форми[е] ў ко|го бу|ли та|к’і / дл’а |т’іста / а|бо |саме[и] |т’істо / ни ло|патка та|ка бу|ла ко[у]|ц’убка / |тоже[е] |метр’іў два / о|це ўс’о сто|йало |коло |печ’і / рога|ч’і / ко[у]|ц’убка / ло|пата / |мали[е] доўжи[е]|ну / дес’ п’іўто|ра |метра / обгор|тали[е] |жаром / цим шо там |вугли[е]ки[е] де[и]ре[и]ў|йан’і / ц’і ф|ормочки[е] хл’і|ба закри[е]|вали[е] за|тулойу / во|на та|ка бу|ла по[у]|лук|ругла / час в’ід |часу спосте[и]р’і|гали[е] / от / і ди[е]|вити[е]с’а чи хл’іб го|тови[е]ї / йак в’ін у|же / зарум|йани[е]ўс’а / б|рали[е] чу|чут’ с|тукали[е] по|н’ому / йак|шо во|но |гуде[и] / то це хл’іб го|тови[е]ї / а йак|шо звук та|киї / йа|кийс’ та|киї / ни гу|де / а та|киї / ни по|н’атни[е]ї / то це ше |т’істо / ў нут|р’і хл’іб ў нут|р’і не го|тови[е]ї // так / ко|ли по|том / ви[е]ї|мали[е] хл’іб / йак в’ін буў го|тови[е]ї / ви[е]ї|мали[е] йо|го / йак с |форми[е] / ни в’ін не |можна |вит’агнути[е] йо|го / дес’ при[е]|лип / т|рошки[е] |форму / при[е]моч |мокройу т|р’апочкуйу чу|чут’ торк|нули[е] / во|но в’ідста|йе // ж|дали[е] по|ка хл’іб охо|лоне[и] / накри[е]|вали[е] ўсе це ро|били[е] / хл’іб це бу|ла п|р’амо |ц’іла / йак ска|зати[е] / тради[е]|ц’ійна та|ка ро|бота / хл’іб |можна бу|ло / ўсо чи[е]с|тен’ке[и] / гар|нен’ке[и] / закри[е]|вати[е] шоб йак в’ід|носи[е]ти[е]с’ йак до пас|ки // так / |дал’і шо ро|били[е] / йо|го |вит’агали[е] / дес’ |чере[и]з |може[и] й |бути[е] |п’іўтори[е] го|дини[е] / ко|ли са|дили[е] хл’іб / у / за|була ска|зати[е] / ко|ли са|дили[е] хл’іб у п’іч / обоўйаз|ково закри[е]|вали[е] д|вер’і на к|л’амку / шоб н’іх|то ў цеї час не заї|шоў / бо ни |можна / та|ка тра|диц’ійа бу|ла шоб / хл’іб з |хати[е] не |виходи[е]ў / ко|ли са|дили[е] то йо|го / за д|вер’і закри[е]|вали[е] // так / по|том йак хл’іб с|п’ікс’а / йо|го |вит’агли[е] в’ін |добре[и] |вихолоди[е]ў / і с|тави[е]ли[е] / ў |кожнойі госпо|дин’і / бу|ли та|к’і ма|лен’к’і |кухон’ки[е] /

ну ў се[и]л’і йа рос[к]азуйу / во[н]и нази[е]вали[е]с’а ван’к’і[р]и / ван’к’і[р]и / та[к]а [п]олка / при[е]чепли[е]на на с’т’і[н]’і / і це дес’ хл’і[б]’ін / [д]ес’ат’/ дв’і[н]аци[е]т’/ с[т]ави[е]ли[е] так йак к[н]ижки[е] на [п]олц’і / од[н]а на д[р]угу / од[н]а на д[р]угу / шоб так йак к[н]ижки[е] на по[л]иц’і / в’ін [в]оздух / по[у]в’ітр’ам про[х]оди[е]т’ / і не при[е]ли[е][п]ало н’ік[д]е до / дно йо[г]о не при[е]ли[е][п]ало / до [д]оски[е] / шоб не зац[в]’іў / шоб ни це го / наки[е][д]али[е] та[к]у ле[и]ген’ку / т’іпа / йак [м]арл’а та[к]а / аку[р]атне[и]н’ка / шоб цеї хл’іб буў / і в’ін д[у]же[и] [д]оўго не не [ч]ерств’іў / не [ч]ерств’іў [ж]ит’н’ії хл’іб // шо то[у][б]’і ше ка[з]ати[е]? // хл’іб ўниз [к]’іркойу не збе[и]р’і[г]али[е] / по[п]ерше[и] то[у]му шчо в’ін / ш[в]идко по[у]в’ітр’а ту[д]и не захо[д]ило / і в’ін м’іг зацв’іс[т]и чу[ч]ут’ / особ[л]иво ос’і[н]’у / ко[л]и ў ха[т]ах бу[л]о [х]олодно / по[у]в’ітр’а во[л]оге[и] / і / ш[к]’іркуйу ўниз не дот[р]имувати[е]с’а / із прак[т]ичнойі [т]очки[е] [з]ору / і [р]азом з тим шоб / така на[р]одна тра[д]иц’ійа бу[л]а / за[б]ула йак [в]она нази[е]вайе[і]ц’:а / но так не к[л]али[е] (Яницька Л.А., 1947 р.н., с. Бабинці, Погребищенський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

О пир’іж[к]и бу[л]и та[к]’і / *(сміється)* ну ў [м]ене с’ім[й]а бу[л]а // ви[е]лика [м]ама пи[е]к[л]а то та[к]’і со[у][б]’і а йа йак с[т]ала пи[е]к[т]и / то це йа нази[в]ала ко[с]арс’к’і / ко[с]арс’к’і пир’іж[к]и не [т]іки йа а так йак уже ко[л]ис’ [р]ан’ше на [п]оле хо[д]или то / ну йак ід[е]ш на [п]оле ро[б]ити [ц]’ілиї ден’ то бе[р]еш с со[у][б]ойу шос’ там [з]’істи ў го[б]’ід ну та йа / от слиў[к]и йа[к]’і слиў[к]и со[л]одк’і ну слиў[к]а тай слиў[к]а йе слиў[к]а / то ў [м]ене иии / ш:[т]ир’і або пйат’ [м]ен’ших сли[в]ок в [й]еден пи[е]р’і[ж]ок / ну це аби [х]уч’і ви[х]оди бо хто маў час то п’ік се[и][р]едн’і а йа чим по[б]’іше[и] тій йаж [к]ажу йак ни ш[т]ир’і слиў[к]и то п’ат’ сли[в]ок / то йак ўже [в]иїду на [п]оле то з [м]ене см’і[й]уц’а йа [к]ажу шо ви[х]оди шо [м]ало ти сли[в]ок даж а йа [к]ажу чим [б]’іше[и] тим [х]уч’і і [л]уч’е / о то це пир’іж[к]и здо[р]ов’і і о це йа // цих дв’і [д]ец’і п’іч а [т]’істо то т[р]ошки / на моло[ц]’і чи на чи на си[р]овац’і [т]’істо рошчи[н]’ала ви[х]оди[е] шоб шоб т[р]ошки [л]уче бу[л]о ну то[д]’і та[к]ого не [б]уло йак йак [з]ара ўже [з]ара то це ўже ўже [д]уже *(сміється)* / о а тод’і т[р]ошки ну йак би то ну // ў[р]од’і [д]обре бу[л]о а[л]е т[р]ошки б’і[д]н’ішче // (Пивовар М.І., 1936 р. н., с. Переорки, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну пек[л]и ц’у / йак це во[н]а // ма[ц]’у та[к]у // пек[л]и та[к]ий хл’іб / ну да // це на Ганд[р]ейа // пек[л]и та[к]е шо кали[т]у ч’і[п][л]’али / шо пек[л]и та[к]иї хл’іб шо нази[в]аўс’а кали[т]а // ч’і[п][л]’али йо[г]о на моту[з]очку / а по[т]ом ўс’і ска[к]али / ў[к]усе хто ў[к]усе / хто ў[к]усит’ [т]ого х[л]’іба / та[к]е // (Дика В.М., 1945 р.н., с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

Ну це ўже те шо коˈлис’ ˈмен’і роˈзказувала моˈйа ˈмама і баˈбушка // еее баˈбушка ўс’іґˈда буˈла на робот’і / ˈн’іколи не маˈла часу / ˈд’ітеї буˈло баˈґато / дев’іт’ буˈло ˈд’ітеї // воᵘˈна працˈ’уˈвала / а ˈмам’і буˈло дв’іˈнацит’ ˈрок’іў воᵘˈна ˈйізиᵉла ў Л’в’іў / бо ў нас не буˈло ˈзеᵘрна і виˈм’ін’увала ее ˈзеᵘрно і приᵉˈвозила доˈдому // воᵘˈна хот’ буˈла маˈлен’ка дв’іˈнацит’ ˈрок’іў / але м’іˈшок на вос’іˈмс’ат к’ілоˈ воᵘˈна приᵉˈвозила пшеᵘˈниц’і доˈдому/ в Ґˈн’іван’ а зᶜ Ґˈн’іван’а вже хто там ˈйіхаў п’іˈдводойу доˈдому / п’іˈдвода це ее ˈкон’і з ˈвозом / іі приᵉˈвозили ўже цеї хл’іп і воᵘˈни буˈли ўс’і маˈлен’к’і ˈд’іти ше меˈнч’і буˈли / ˈбрали каˈм’ін’чики і ˈтерли ц’у пшеᵘˈничку / поˈтом виˈв’ійували і роˈбили таˈку муˈку / і зам’ісйуˈвали/ ˈд’іжа / ˈтака буˈла ˈтака ˈд’іжка/ і воᵘˈни зам’ісˈ’уˈвали ˈтісто/ ну а ўже баˈбушка приˈходила з роˈботи ўноˈч’і / і ўже воˈна тоᵘˈд’і ˈбрала і випˈ’іˈкала цеї хл’іп // тоˈже не буˈло дроў / не буˈло чим паˈлитиᵉ / то соˈломойу паˈлила / бо тоᵘˈд’і за ˈдрова / ˈкожне ˈдерево шˈчиталос’а / наˈлоги за н’оˈго плаˈтили / то так моˈже де йаˈкес’ р’ішˈчичко / з соˈломойу і так випˈ’іˈкала хл’іп / і ˈд’іти ˈмали шо ˈйісти // (Джуринська Л.Г., 1946 р.н., с. Ільківка, Вінницький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну з ˈсиром шчо пикˈли / і пирˈ’ішˈки пикˈли / і ватˈрушки пикˈли / і стˈрудл’і пикˈли / і макаˈрон // в’ідˈвар’уйеш макаˈрон / в’ідваˈрила проц’іˈдила йоˈго / ˈвисипала ў кастˈрул’ку / ˈсипиш туˈди обикноˈвен:ого ˈсиру / киˈдайеш тˈрошки ˈмасла / і сˈтавиш ў дуˈхоўку // пулуˈчалас’а таˈка ˈбапка / назиˈвалас’а ˈбапка // (Пилявець Г.П., 1946 р.н., с.Стрижавка, Вінницький р-н, Вінницька обл.).

А на св’аˈта пиˈкли св’аˈтков’і / ˈдиўлчис’ йаˈке ˈсв’ато / йаˈкшо наˈприкладᵀ на Р’іˈздво / ии на ВодоˈхрешчА там вип’іˈкалис’а книˈш’і / вип’іˈкалис’а калаˈч’і / вип’іˈкалис’а // ну… пир’іˈшки пикˈлис’а / буˈвало і ˈкожин ден’ і ˈчириз ден’ буˈвало пир’іˈжечка спиˈкти / коˈли треˈба буˈло то пикˈли пир’іˈжечки // пикˈлис’а з ўс’ім / і з ˈґрушами / ˈбрали ґруˈшки / в’іˈдварували / ростиˈрали йіх / і роˈбили таˈки… таˈкиї / наˈчинку до пир’іˈжечк’іў / і виˈл’іпл’ували / і роˈбили круˈглен’киї шоб буў круˈжечок таˈкиї / ˈпот’ім роˈбили два пˈрор’ізи і посиˈредин’і наˈложували / і оˈдин ˈдругиї зас тˈр’імл’ували ў ˈпрор’ізи і полуˈчалис’а таˈк’і краˈсив’і пир’іˈжечки / виˈходили так’і / пеˈкли / ˈд’іти ˈдуже л’уˈбили / смакуˈвало воˈно / буˈло доˈбре / соˈлодᵀке / пиˈкли з ˈсиром / пиˈкли з ˈмаком // – *Які пекли пиріжки в печі або на плиті?* – Ии йаˈк’і пиˈкли пир’іˈжки // пир’іˈжки пиˈкли звиˈчаїно в п’іˈч’і раˈн’іше п’іˈкли ў п’іч’і ўсе ˈпечиво вип’іˈкалос’а ў п’іˈч’і / от на пліˈт’і пиˈкли ˈтоже

пир’і|жечки / ну пи|кли та|к’і иии // ў п’і|ч’і пир’і|жок ў |деках вип’і|кали ў |деках / ше па|тел’н’і ве|лик’і бу|ли / виро|бл’али ў па|тел’н’ах а|бо ў |деках / |клали ў п’іч / а ма|стили йіх обоўйа|зково йа|йечком / а н’і то ро|зводили |сахар з во|дичкойу і ма|стили а|бо кро|хмалем / шоб |гарно буў хл’іб // ви|ходиў та|киї аж бли|скучиї / йо|го мас|тили кро|хмалом / ро|зводили кро|хмал’ карто|пл’аниї і ма|стили хл’іб // о / пи|кли ў п’і|ч’і а на |деках |жарили пир’і|жки / виро|бл’али та|к’і йак |пончики йак о|ладки / і |жарили пир’і|жечки / на |деках |тоже / це з ўс’ім |жарили і з ци|булейу і з ка|пустойу і рис / ци|бул’а / йа|йечко / там ка|пуста йа|йечко ци|бул’а / та|к’і п’і|кли / иии пи|кли з |вишн’ами / пи|кли з |сиром / пи|кли з |йаблуками / з у|с’ім пи|кли / шо |було ў |кого / те й пи|кли //

(Смалюх М.С., 1944 р.н., с. Зозів, Липовецький р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Йа |хочу то|б’і ска|зати шо |дуже ша|нованиї у нас буў хл’іб |спечениї на чере[и]|н’і а|бо ну да на чере[и]|н’і у пе|ч’і / цеї хл’іб |дуже смач|ниї п’іч на|пал’увалас’а дро|вами / |дуже |дуже смач|ниї хл’іб в’ін майе по |перше |вигл’ад |дуже |гарн’иї та|киї к|руглиї / там спеці|ал’на ме|тодика йо|го приготу|ван’:а і випі|кан’:а / цеї хл’іб вироб|л’айец’:а і с|ходит’ у подуш|ках / не |садиц’:а без п|ротв’ін’іў без |форми без н’і|чого в’ін п|росто кла|дец’:а на ло|пату дл’а того шоб спек|ти йе спеці|ал’на ло|пата дереў|йана і на ц’ії на ц’у ло|пату |садиц’:а хл’іб йа|киї бе|рец’:а з поду|шок і |суниц’:а ў п’іч / йак|шо |добре на|палена п’іч то в’ін |дуже |гарн’иї тої хл’іб та|киї в’ін |круглиї йак |йаблуко / там спеці|ал’на ме|тодика до |н’ого цеї хл’іб |дуже смач|ниї |дуже смач|ниї і |дуже |гарн’иї ў |н’ого |вигл’ад / но там ме|тодика |дуже |дуже не про|ста *(посміхається)* не прос|та шоб в’ін |робиц’:а і на |т’іст’і в’ін розчи|н’айец’:а і на |т’іст’і і |робиц’:а о|пара до |н’ого і за|вар’уйец’:а |житн’а му|ка ну |дуже склад|ниї т|рудо / йа б не ска|зала і трудом’іст|киї бо в’ін |важко |м’ісиц’:а / бо цеї хл’іб ўва|жаўс’а |р’ідк’існим / та|киї і |дуже попа|даў цеї хл’іб |дуже йо|го л’у|били і |дуже в’ін буў смач|ниї //

– Цей хліб випікали у Вашій сім’ї і Ви далі продовжили? – Да да / |дуже смач|ниї хл’іб вип’і|кали і йа йо|го пек|ла |тоже / ў нас йак же|ниўс’а Та|рас йа спке|ла |ц’ого |хл’іба а ро|били ве|с’іл’а ў |ц’ому у |Турбов’і / це м’ії ўнук Та|рас / теї там сто|йали ў гарде|роб’і ж’іноч|ки ну ми за|несли в’ідпо|ві’дно йім / пригос|тили і ў|р’ізали йім х|л’іба *(посміхається)* а во|ни йі|д’ат’ |диўл’ац’:а і |кажут’ / а хто це у вас та|киї хл’іб ше пе[и]|че *(посміхається)* / не|в’істка |каже / це |наша ба|бус’а та|киї

пе[и]че // (Костяна О.І., 1945 р.н., м. Іллінці, Іллінецький р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну от пи[е]к[л]и пи[е]к[л]и / на Анд[р]ея бу[л]а кали[т]а / то то [т]оже то ц’і[к]аво [д]уже бу[л]о // на Анд[р]ейа йа[к]у [р]ол’ ви[к]онувала та кали[т]а / йі[й]і пик[л]и кра[с]ивойу йі[й]і приби[е][р]али з [т]’іста к[в]’ітами / ро[б]или / зали[ш]али у н’ій та[к]у [д]’ірочку / шчоб [п]от’ім ў ту [д]’ірочку проси[л]ити ст[р]’ічку / заўйа[з]ати і [п]от’ім при[в]’ішували до [п]осте[и]л’і / де ко[л]ис’ ч’іп[л]’алас’ ко[л]иска / йак [д]’іток гої[д]али і на т’ій [л]’ент’і зви[с]ала ц’а кали[т]а // і то[д]’і та[к]’і бу[л]и з[н]ачит’ [і]гри / ве[с]елошч’і / шо х[л]опц’і [м]али і ж’ін[к]и та[к]ож / і чолов’і[к]и та[к]ож // ку[с]ати ц’у кали[т]у і до [н]ейі примоў[л]’ати // ве[с]елиї йу[н]ак сто[й]аў коло кали[т]и і три[м]аў у ру[ц]’і ган[ч]’ірку з[м]оче[и]ну во[д]ойу і [с]ажейу / ў [с]аж’і // д[р]угиї п’і[д]ходит ку[с]ати кали[т]у і в’ін [м]айе ўку[с]ити калиту / то тої йо[г]о не за[м]астит’ [с]ажейу / але в’ін примоў[л]’айе ко[л]и п’і[д]ходит / а бе[и]ре коц’у[б]у шоб [й]іде йак на ко[н]’і на коц’у[б]’і п’ідйі[ж]айе і примоў[л]’айе / [й]іду / [й]іду кали[т]у ку[с]ати / йак[ш]о в’ін у[д]ачно ў[к]усит кали[т]у / не [б]уде по[м]азаниї [с]ажейу // йак[ш]о в’ін торк[н]е об[л]ич’:ам і кали[т]а загой[д]айец’а / тої ве[с]елиї [п]арубок [м]астит йо[г]о [с]ажейу і [р]еготу [п]овна [х]ата // (Третяк В.І., 1937 р.н., с. Митки, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А [п]еред [Н]овим [р]оком ше ў нас св’атку[в]ан’а Анд[р]ейа бу[л]о / о / то на Анд[р]ейа д’іў[ч]ата л’у[б]или [д]уже воро[ж]ити ў нас / [б]рали [ч]оботи [ч]ирез [х]ату ки[д]али / і кот[р]иї о[б]ерниц’а ха[л]’авойу / [з]’в’іт:и [ж]ин’іх / [б]рали ше / ну [х]одили до кри[н]иц’і / наби[р]али ў рот во[д]и / ну ста[р]алис’а так /де [р]ан’ше йа [ж]ила / то так с’в’атку[в]али / там кри[н]иц’а бу[л]а ў до[л]ин’і ў нас / і ми ста[р]алис’а так / шоб ну во[н]а ни [б]ула та[к]а гли[б]ока / шоб ну [м]ожна бу[л]о [р]отом д’іс[т]ати [в]оду / о / і так / і так [н]ести у [р]от’і до [с]амойі [х]ати ц’у [в]оду / а по[т]ом там [ў]з’ати му[к]и і та[к]’і па[л]’аничк и зам’і[с]ити з [т]ойу во[д]ойу / о / і [п]от’ім спик[т]и йіх і [к]лали на [л]авочку / і при[в]одили пса до [х]ати / [к]отру па[л]’аничку пес [п]ершу віз’[м]е та [п]ерша [з]ам’іж [в]иїде // бу[л]о та[к]’е // (Мазур О.П., 1937 р.н., с. Попівці, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р., 2019 р.).

Йак [м]ама в’ід:а[в]алас’а ў [ц]’ому ў деў[й]атому [р]оц’і / а то[у][д]’і ў [т]ридцат’ [т]рет’ому [г]олод буў / а то[д]’і ў соро[к]овому [б]ула ўже вої[н]а до [с]орок п[ї]атого / до п’ї[с]’атого [р]оку да[в]али по д[в]’іст’і грам / то пек[л]и хл’іб [ж]итниї з пше[н]ичним м’і[ш]али / то в’ін не [ч]ерств’ійе / в’ін [д]оўго сту[й]іт / напек[л]и ўсе [ж]итниї хл’іб / [ч]ерез то шо [ж]ито [с]’ійали / і в’ін ўсе та[к]и йак с[в]’іжиї от / а пше[н]ичниї в’ін [ч]ерств’ійе / ту[т]о сто[й]іт /

так йак ˈкажут рос:иˈпайец’а // (Трохимчук Г.А., 1934 р.н., м. Бар, Барський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Ну ˈкаут шо не ˈможна хл’іб ˈйісти на хоˈду / бо ти нажиˈвайеш соˈб’і вороˈг’іў // найіˈдайеш вороˈг’іў дл’а ˈсебе // (Драчевська К.В., 1950 р.н., сел. Браїлів, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.)

От на АндˈрейА то д’іўˈчата збиˈралис’а / в’ід кирˈниц’і ў ˈписку ˈнесли ˈводу / м’іˈсили / таˈк’і баˈлабушки / і наклаˈдали на ˈцему / на / ну таˈко на сˈт’іл’чику / і пса пусˈкали / ч’иˈї ˈхуче пес баˈлабух ўкрад... в’із’ˈме / то та ˈхуче буˈде в’ідаˈватис’а / отаˈке буˈло *(сміється)* // (Лучко Є.Д., 1942 р.н., с. Носківці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Пир’іжˈки / н’е / ў пеˈч’і пекˈли // а йак ти на пеˈч’і на плиˈт’і спеˈчеш пир’іˈжок // в’ін не ˈбуде то млиˈнец’ ˈможна на плиˈт’і спекˈти // а пир’іˈжок ˈт’іл’ки ў пеˈч’і // пир’іжˈки пекˈли так ˈсамо але ˈт’істо / ˈт’істо буˈло ˈтоже по ˈр’ізному пекˈли / от буˈло ˈп’іст то пекˈли п’іˈс’н’і пир’іжˈки // ˈт’іки воˈда муˈка і ўс’о / і дрож:’і / і там ˈначинка йаˈка ну ˈтоже п’іˈс’на // а йакˈшо ўˈже пир’іжˈки буˈли св’атˈков’і / бо окˈр’ім ˈтого шо це х’л’іба пекˈли пекˈли ше ж пироˈги / пироˈги пекˈли // пироˈги пекˈли ˈр’ізн’і/ ˈр’ізні таˈк’і шо і таˈк’і шо наˈр’ізати ˈможна ˈйакби стˈрудл’і ˈкажут’ шо на // таˈк’і шо пир’іжˈки шо ˈкожному ˈдати / це тˈреба буˈло ˈдати / от напˈриклад приˈходили кол’аduˈвати / тˈреба ˈбуло ˈдати по пир’іжˈку шоб бо воˈни ж кол’аduˈвали / і ˈр’ізна ˈначинка буˈла // ˈначинки буˈли / йак і ў ˈкого ў ˈкого йаˈке фанˈтаз’ійа // і суˈх’і ˈйагоди і ˈйаблука суˈх’і / цеї ну що буˈло ну шо буˈло тоˈд’і не ˈзараз / а тоˈд’і // йа йа розˈказуйу тоˈб’і за те шо буˈло коˈлис’ // це ˈйакби істоˈричниї ˈфакт / тоˈму шо ˈзараз ми зˈнаймо / ти зˈнайеш про це / і ўс’і зˈнайут’ про це / а це те шо буˈло колис’ / шо коˈлис’ / шо коˈлис’ ше буˈли шо меˈн’і ˈмама розˈказувала / ше ще йа зˈнайу йак воˈни розˈказували / воˈни каˈзали шо грушˈки суˈшили грушечˈки / оˈц’і таˈк’і др’ібнен’кі зˈнайеш таˈк’і маˈлен’к’і ˈдички / а то ˈсам’і воˈни ˈсам’і смачˈн’іш’і і воˈни ˈсам’і коˈрисн’і // воˈни ˈл’уди зˈнали тоˈд’і ˈкорист’ шо це ˈкорист’ буˈла / це дл’а к’іˈсток воˈни хаˈрош’і / і от воˈни суˈшили і ˈпот’ім воˈни йіх розˈмочували / ˈр’ізали на шмаˈточки і це буˈли пир’іжˈки з ˈцими // тоˈму шо ж не ˈбуло н’і закˈруток тоˈб’і н’іˈчого не ˈбуло таˈкого ўс’ого // це ўˈс’о буˈло жиˈве // жиˈве / це шо насуˈшили/ по так ˈсамо ˈйаг’ід насуˈшили тоже / розмоˈчили йіх / і пекˈли пир’іжˈки // з каˈпустойу / з карˈтоплейу з / от ў нас напˈриклад йа зˈнайу шо йа буˈла в іˈншому раˈйон’і / то там з ˈкашейу / з греˈчанойу ˈкашей у/ ну йа ˈкажу ў нас таˈкого не ˈбуло // ў нас з

м'н'асом пек'ли / но ў нас та'кого з 'кашейу ў нас не пек'ли н'і'коли пир'іж'ки // от ше / да // ше од'не с'в'ато 'Масл'ана // от 'кажут' 'йакби шо 'Масл'ана / це млин'ц'і / н'і // но в Укра'йін'і / йа не з'найу / на 'наш'ій на 'наш'ій тери'тор'ійі / на 'В'ін:ич:ин'і / йа з'найу / млин'ц'і / це бу'ло це бу'ла Ро'с'ійа / млин'ц'і / це бу'ли бл'і'ни вот ет'і бл'і'ни / це бу'ла Ро'с'ійа // а у нас пек'ли пир'іж'ки // то на'л'існ'іки і пир'іж'ки // це бу'ло на 'Масл'ану/ це бу'ли на'л'існ'іки з 'сиру / бо це ўже не 'можна бу'ло 'йісти м'йаса а 'йіли 'т'іки мо'лочн'і і пир'іж'ки / з 'р'ізними 'тоже з 'начинками/ но ўже не мйас'ними // то 'тоже ше од'не с'в'ато на йа'ке бу'ло спец'іа'л'не 'йіже / це бу'ли млин'ц'і / з'начит' 'Масл'ана млин'ц'і це бу'ли йак на'л'існ'іки ро'били // млин'ц'і н'іх'то / ну хто це це бу'ло / це бу'ло с'тидно 'нав'іт' // йак прийш'ли 'гост'і 'дати млин'ц'і / н'е / це н'іх'то 'нав'іт'би не при'думаў со'б'і шоб це млин'ц'а 'дати // мли'нец' це йа'кес'би 'було ўже ну це ну б'ідно'та / то це ж / а на'л'існ'ік то 'в'ін з 'сиром / з'начит' на'л'існ'ік / у ўс'іх коро'ви ж бу'ли / у 'кожного бу'ла ко'рова // у 'кожного бу'ла ко'рова // н'іх'то без ко'рови не 'жиў / у 'кожного бу'ла ко'рова / це бу'ла йак / йак ха'з'аїка бу'ла / двору // то'му шо во'но там і моло'ко / там і 'сир і сме'тана і ўс'о / і ви'ходе 'йіжа/ йа'ка 'йіжа йа'ка шчо'ден:а 'йіжа і си'роватка // так ўс'о / шо ше йа то'б'і не ска'зала // чекаї / 'зараз зга'дайу // ше 'Масл'ана 'начит' ў нас йа'киї хл'іб // це ти за обр'а'довиї хл'іб пи'тала // значит' Р'іздво / Великден'/ 'жаїверенки це бу'ло С'пас'іўка / 'Масл'ана це бу'ли млин'ц'і / Пок'рова / це бу'ли кала'ч'і / ўс'о // а с'і'меїн'і с'в'ата то це йа ж 'кажу короваї це вес'іл':а / кала'ч'і це хрис'тини ро'дини хрис'тини / ну ў осноў'ному хрис'тини / бо на хрис'тинах да'вали кала'ч'і // і ну а ко'ли в 'арм'ійу йш'ли то там не бу'ло н'і'чого та'кого / там не бу'ло та'кого / шоб 'шос' та'ке особ'ливе з х'л'іба / не бу'ло та'кого н'і'чого / ше на'зад не з'можеш / це шо зга'дала // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Дл'а Ве'ликодн'а бу'ла 'паска // дл'а Пок'рови бу'ли кала'ч'і 'кожному хто при'ходиў ў 'гост'і / бо Пок'рови / от 'с'імйі бу'ли і бу'ли ро'дина по о'колишн'іх 'селах / зам'іж ви'ходили жи'нилис'а /ну і ро'дини бу'ло ба'гато наў'колишн'іх 'селах наў'колишн'іх ра'йонах 'нав'іт' / і от це ко'ли бу'ло с'в'ато ко'ли бу'ла Пок'рова п'раздник / це ў нас нап'риклад на Пок'рову п'раздник // ў 'кого ў йа'когос' / 'сел'і ў йа'кому п'раздник йа'кого о'це з'найеш ко'ли св'а'тили 'церкву це нази'вайет'с'а п'раздник се'ла // то то'д'і при'ходили ц'і ўс'і 'л'уди до 'того ў 'кого п'раздник/ / і от йім ў'с'ім 'тоже т'реба 'було 'дати ка'лач / до'дому обоўйаз'ково / це

т|реба |було |дати ка|лач бо це празни|ковим в’ін нази|ваўс’а калач // дал’ше // на пек|ли вес|нойу |жаїверенки пек|ли нав’іт’ не вес|нойу пек|ли |жаїверенки // |жаїверенки пек|ли ў |ц’уйу ў С|пас’іўку // ў С|пас’іўку // там бу|ло то бу|ло |п’іст / то ўже д|в’і не|д’іл’і |посту / і пек|ли |жаїверенки // це ўже бу|ло з |нового уро|жайу // пек|ли значит’ та|ки спец’іа|л’но // (Рипко Г.Г., 1949 р.н., с. Демидівка, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

П’ісл’а віїн|и не |можна бу|ло ўк|расти |нав’іт’ г|рамочка / ў нас ў се|л’і / му|жик і|шоў |через |поле і ўк|раў ш’іст’ кача|н’іў куку|рузи ди^{е}|тин’і / шоб при^{е}|нести / |дали ш’іст’ |рок’іў // ше о|дин там нар|ваў пше^{и}|ниц’і чи г|речки / ўже не памйа|тайу / то |тоже посу|дили // |дуже ст|рого то^{у}|д’і / |л’уди не к|рали / бо|йалис’ / ў нас ў се|л’і ше буў |циган та|киї / в’ін буў |йіздиў ну |обшчим об|йежчи^{е}к / це |т’іпа по по|л’ах |йіздиў ко|нем // н’іх|то не маў п|рава на бура|ках / хо|дили |м’іжду п|рочи^{е}м з |самого |ранку / |т’іл’ки |сонце з’ії|де ўже |л’уди ї|дут / і до |самого |вечора йак буў за|вод на Г|н’іван’і гу|д’іў аж до то^{у}|д’і / це ўже ў |дес’іт’ ча|соў в’ін начи^{е}|наў / то^{у}|д’і |л’уди к’ін|чали ро|боту / і ше нар|вали на д|ругиї ден’ цих бура|к’іў / ўс’о ж ўруч|ну бу|ло / і при^{е}|ходи^{е}ли до|дому / розчи^{е}|н’али хл’іб / пе^{и}к|ли йо|го // йа|к’і |ноч’і то^{у}|д’і бу|ли |доўг’і / це ж хл’іб не за йід|ну ми^{е}|нуту с|ходиў / пе^{и}к|ли цей хл’іб і л’а|гали с|пати / ко|ли во|ни ви^{е}си^{е}|п|л’алис’? / і їш|ли |рано зноў на ро|боту // (Маліцька Н.Г., 1939 р.н., с. Мигалівці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ўже на Анд|рейа / д’іў|чата воро|жили // йа|к’і бу|ли ворож|би / ма|йа |мама воро|жила // їш|ли до ки^{е}р|ниц’і / наби^{е}|рали ў |писок во|ди / |писок / рот / наби^{е}|рали во|ди / при^{е}|ходили до|дому / б|рали му|ку / дес’ ў |мисочку |л’али з |писка |воду і ро|били та|к’і ба|лабушки // пе^{и}к|ли йіх / а то^{у}|д’і к|лали йіх дес’ там на зе^{и}м|л’і п’ід п|рип’ічок і за|водили со|баку до |хати // йа|киї ку|сочок |того |т’іста / во|но бу|ло |пече^{и}не / со|бака віз’|ме та |вийде |зам’іж ў цеї р’ік // кали^{е}|ту при^{е}|думували / |вобшчи^{е}м |в’ішали на стоў|бов’і ка|лач / і це та|ко |б’ігайут ц’і х|лопц’і і д’іў|чата / п’ідс|какуйут і ку|сайут / а о|дин сто|йіт з па|тикойу / на |н’ійі та|ка т|р’апка ў |саж’і |вимаст’ана // во|но |т’іки |хоче п’ідку|сити / а тої йо|го по |писку раз і |чорн’і ўс’і та|к’і // (Маліцька Н.Г., 1939 р.н., с. Мигалівці, Жмеринський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

На с’в’а|та |Со^{у}рок св’а|тих пи^{е}к|ли |бублики // на вод’і м’і|сили / ро^{у}з^{с}т’а|гали |т’істо і |пи^{е}кли |бублики // пи^{е}к|ли здо|ров’і / |мама напи^{е}к|ла ц’і |бублики // на во|д’і м’і|сили / те^{и}пленк’ / ту^{о}|ди н’і|чого не

добаўˈл’али / ˈн’ійаких ˈздоб’іў / таˈке проˈсте ˈт’істеᵘчко / і вироблˈ’али / виˈкачуᵒвали ˈбублички / ˈпиᵉкли ˈбублички // (Швець О.М., 1943 р.н., смт. Тиврів, Тиврівський р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

На Андˈрейа осноўˈне це куˈсати калиᵉˈту ˈбуло // калиᵉˈту пеᵘкˈли з муˈки і заˈм’ішували на воˈд’і // це неᵘвеᵘˈличкиї таˈкиї ˈкоржиᵉк виᵉˈходиў / йіˈйі обˈмашчували ˈмедом чи воˈдойу соˈлодкойу і на ˈнитц’і ч’іпˈл’али до сˈволока ў ˈхат’і // приᵉзнаˈчали Калиᵉˈтинс’кого і ˈц’ого ˈписара таˈкого // Калиᵉˈтинс’киї це тої / шо п’ідн’іˈмаў і опусˈкаў ц’у калиᵉˈту / а ˈписар обˈмашчуваў лиᵉˈце ˈсажойу … // д’іўˈчата об’іˈзат’ел’но ˈмали вороˈжити // вороˈжили з бул’башˈками і з м’ісˈточками / ну ў ˈкого шо виᵉˈходе // д’іўˈчата в ˈрот’і приᵉˈносили ˈводу / пеᵘкˈли таˈк’і баˈлабушеᵘчки і роскаˈдали йіх на низ’кі ˈлаўці аˈбо ˈдажеᵘ на зеᵘмˈл’і кˈлали // запусˈкали соˈбаку / соˈбац’і неᵘ даˈвали ˈйісти ˈц’ілиї ден’ / воˈна буˈла ˈдужеᵘ гоˈлодна // і коˈли воˈна проб’іˈгала / то диᵉˈвилис’а / чиˈйу воˈна баˈлабушку ц’у хваˈтала ˈпершойу // чиˈйу баˈлабушку схваˈтила ˈпершойу / то счиᵉˈталос’а / шо ц’а ˈд’іўчиᵉна ˈзамуж ˈвиїде наїˈпершойу // (Безушко В.С., 1943 р.н., с. Озеро, Немирівський р-н, Вінницька обл., 2016 р.).

А / із ˈсиром / із ˈсиром ˈтоже пироˈги пеᵘкˈли // манзаˈр’і пеᵘкˈли / манзаˈр’і це сир / зеˈлена циˈбул’а ˈгичка і кр’іп / йаˈйічко добавˈл’али // пеᵘкˈли із ˈсиром пир’ішˈки / пир’ішˈки з ˈсиром/ пир’ішˈки з сˈлиўками / ˈвишн’ами ˈдуже ўˈкусн’і пироˈги таˈк’і / ну ўс’і пироˈги // йе ˈрибниї пиˈр’іг / і мйасˈниї пиˈр’іг / а з ˈрев’ін’у йаˈкиї … з сˈтебел ˈремен’у таˈк’і тое ˈдуже ўˈкусн’і пирошˈки / ц’і.. в’ід листˈк’ів де проˈходит’ ц’а… ˈр’ізали / зн’іˈмали шˈкурочку / ˈр’ізали і цеї / з ˈрев’ін’а пир’іˈжок ˈтоже ˈдуже ўˈкусниї // с ˈт’іста фс’о ˈможна / і вертуˈни / і ˈрозочки ˈр’ізн’і так бˈрали тоˈнен’ке / росˈкачували ˈт’істо / staˈканчик ˈб’іл’шиї / оˈдин круˈжочок / тоˈд’і тˈрошки ˈмен’ч’і / тоˈд’і ше ˈмен’ч’і п’ат’ / а тоˈд’і наосˈтанок ˈп’атиї ше ˈмен’чиї // ˈпал’ц’ом таˈко посереˈдин’і зроˈбили ˈдирочку / воˈно п’ідˈн’алос’а / а там ў пйаˈт’ох чи ў чотиˈрох м’ісˈц’ах розˈр’ізали і ц’і пеˈл’усточки / ˈроза виˈходит / загиˈнайуц’а / йіх так тое в оˈл’ійі ˈжарили / шоб воˈни цеї…а тоˈд’і посиˈпали ˈпудройу / на сереˈдину кˈлали аˈбо каˈлинку / аˈбо ˈйаг’ітку / і полуˈчалас’а таˈка ˈроза ˈгарна // ватˈрушки то / тоˈнен’ко ˈт’істо росˈкачуўали / ˈр’ізали ˈромбиком / посереˈдин’і ˈромбика роˈбили таˈку ˈдирочку / а тоˈд’і одˈну сˈторону виˈвертали / йак вараˈнички і / тое ˈжарили ў ˈц’ому // баˈгато ˈможна … з уˈс’ого ˈможна

баґато пеᵢкᵗти // (Мандзій О.П., 1951 р.н., с.Джулинка, Гайсинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

ˈПеᵢрше каˈзали шчо ˈколоᵘс поᵘчиˈнаўс’а в’ід зеᵢмˈл’і / шчо Гоᵘсˈпод’ розᶜгˈн’іваўс’а і хоᵘˈт’іў в’ідˈр’ізати ˈколоᵘс ў̆ˈсен’кийї / соᵘˈбаки і коᵘˈти приᵉпˈлакали і Гоᵘсˈпод’ лиᵉˈшиў цеї коᵘˈлоᵘˈсочок / це ми йіˈмо коᵘˈти і соᵘˈбаки хл’іб йаˈкиї Гоᵘсˈпод’ заˈлиᵉшиў дл’а ниᵉх // (Присяжнюк Л.О., 1936 р.н., с.Рахни, Гайсинський р-н, Вінницька обл.).

На ˈс’в’ато Микоˈлайаобоўйазˈковопекˈли микоˈлаїчики // це ˈтоже таˈк’і воˈни буˈли соˈлодк’і / роˈбили йіх госпоˈдин’і / вироˈблали у ˈв’ід’і чолоˈв’ічка / гоˈлоўка / ˈтулувишче / ˈручки / шо зˈнач’іт’ воˈно наˈгадуйе с’в’аˈтого Микоˈлайаўˈрод’і би // а коˈли буˈло ˈс’в’ато АндˈР’ійа Первозˈваного / на АндˈР’ійа коˈли вороˈжили / то традиˈц’іїнойу ˈви’п’ічка буˈла калиˈта // це таˈкиї твердиї соˈлодкиї корж / йаˈкиї ˈпот’ім куˈсали хˈлопц’і на ˈіграх і заˈбавах // це буˈла таˈка калиˈта / воˈна ˈмала ˈбути цупˈкойу таˈкойу / потоˈму шо іˈначе воˈна могˈла би роз’іˈрватис’ / коˈли йіˈйі буˈдут’ куˈсати // (Романець О.Й., 1950 р.н., с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2020 р.).

С ˈпершого ўроˈжайу моˈлоли пшиˈниц’у і пекˈли обжинˈковиї хл’іб / се каˈзали йак ўже жниˈва ˈкончилис’а тоˈди ўже / ўс’і хаз’ійˈки ˈкожна соˈб’і ˈдома збиˈралис’а і пикˈли / і ўже на ˈжорнах наˈмел’ат муки і ўже тоˈди с ˈкрашчого с ˈкрашчойі ўже др’ібˈн’ішчойі муˈкички / ўже ˈгрубшу в’ідс’іˈвали на ˈкрупи / а с ˈтойі муˈкички ўже пикˈли хл’іб обжинˈковиї // о ˈкожна виниси ўже до сушаˈрок йак т’уˈт’ун сиˈл’али та / та поˈпробуйте ˈмого ˈхл’іба се обжинˈковиї / поˈпробуйте ˈмого ˈхл’іба се обжинˈковиї / се з ˈйаройі пшиˈниц’і / а то з оˈзимойі пшиˈниц’і // буў хл’іб ˈдобриї ˈдуже з ˈйаройі пшиˈниц’і / ˈдуже буў ˈдобриї хл’іб з ˈйаройі пшиˈниц’і / ˈдуже таˈкиї в’ін ўйасˈкиї буў / ну ˈдуже таˈкий смашˈниї буў / шо йіˈсиш йоˈго і ˈпрамо аж ˈхочец’:а йоˈго ˈйісти // аˈли шеї ў ˈкожн’ім сиˈл’і таї ў ˈнаш’ім сиˈл’і буў ˈпразник / тиї се ˈпразник се с’ˈвато таˈке церˈковне ў сиˈл’і / і на тої ˈпразник се пеˈчем колаˈч’іў баˈгато / бо ˈгостеї ˈпоўна ˈхата // коˈлоли кабаˈна // і ˈгост’і сиˈд’ат а сиˈд’ат ˈгост’і / ˈдоки колаˈч’і ˈл’уди хаз’аˈйі ˈдоки колаˈч’і не даˈдут // тиї ˈкаже / йедˈн’і сиˈд’іли три дн’і / ну чо ж ви сидиˈте? / бо нам ше колаˈч’іў не ˈдали // а хаˈз’аїка ˈкаже / заˈбула спекˈти т’і колаˈч’і // таї шо / ˈкаже / не ˈмус’іла пикˈти на ˈтретиї ˈден’ / шоˈби ˈвипровадити ˈгостеї с ˈхати / бо се колаˈч’і даˈвали ўс’ім ˈгост’ам / йаˈк’і приˈходили на ˈпразник // ˈзара ўже таˈкого неˈма / а ˈперши буˈло так //

(Дідик Л.Ф., 1936 р.н., с. Виноградне, Мурованокуриловецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

А кали'ту то / 'треба ў 'рот'і 'води нано'сити в'ід кир'ниц'і / да / ў 'рот'і / три 'рази / їти по 'воду / прие'нести 'води 'зараз / шоб тої бала'бушок / заколо'тити і спеи'к'ти // а х'лопц'і то йак 'знайут / шо то ў 'нас не бу'ло / ми ше 'тоже шут'куйем / нам с'м'ішно // тиї ни'сеш ни'сеш / 'котрас' засм'і'йалас' / тиї 'виїл'ала ту 'воду / тиї вер'тайемс'а 'зноў / то це ми в'ід А'н'іс'ки / де кри'ничка тут не да'леко / а йе ж і да'леко в'ід кир'ниц'і при'нести ў 'рот'і 'води / не так то 'легко // при'носиш / ўже го'товиш соу'б'і ўже 'крушку чи шо / тиї вили'вайеш / три 'рази тре їти // а тод'і за'м'ісила то 'т'істо і со'бац'і 'тре да'вати / со'бац'і тої ба'лабушок да'вати / кажда соу'б'і назна'чит / наіме'нуйе / і / 'кладе 'так шоб 'в'ін дос'таў / на 'лаўку таку 'низ'ку чи'шчо / і пу'скайут со'баку / а со'бака 'тоже з'найе / 'котре йо'му нра'виц'а // 'н'ухайе 'н'ухайе і / йе так 'шо зо 'два 'рази переи'їде / а ми стойі'мо і 'дивимос' ти'хен'ко // ў'з'ало ў 'зуби і 'з'йіў / о / то ўже 'знайут / шо це 'виїде 'зам'іж // і 'праўда це бу'ло / була п'раўда 'да / шо ви'ходила / ц'а 'д'іўчина 'перша 'зам'іж / з цих шо г'рали / так 'було // то це йа 'знайу / а так / йа не у'частвовала бо не 'мала / ўс'а ў 'б'ігу / прийш'ли ча'си тиї по'б'ігла / шо ў'дома там то з'робила // (Короп М.М., 1936 р.н., с. Гибалівка, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А ше йа хо'т'іла / зга'дала / йак ба'бка ко'лис' ро'зказували / шо ко'лис' рос'ли / чи це та'ка баїка йа'кас' шо ко'лис' / йак Бог по'слаў на зе'мл'у 'н'іби рос'лини / то рос'лини 'жита і пшеи'ниц'і бу'ли 'поўн'іст'у ц'і ко'лоски / в'ід са'мого ко'рен'а аж до ве'рха // а'ле 'л'уди по'чали цим хл'ібом не'хтувати / ро'зкидатис'а кру'гом / не шану'вати хл'іба // і от Бог не м'іг це все сте'рп'іти / і ўз'аў 'н'іби ц'у сте'блину пшеи'ниц'і / чи то 'жита / ў ру'ки / і та'ко про'т'агнуў т'і ко'лосочки / т'і зеи'рнинки / йа'к'і бу'ли з'низу / ўс'і н'іби йіх сте'р // а т'і'ки то / шо зали'шилос'а ў н'о'го у ж'мен'і / т'і'ки так ли'шиўс'а ко'лосок // ну та'ка існу'вала ле'генда // і ми / ба'бка нам це ро'зказували / ми 'н'іби це шану'вали / зна'ли шо це не'можна / шо це г'р'ішно // (Косовська Н.Т., 1956 р.н., с. Хоменки, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2025р.).

А 'поминки / ну а це ж ну ў л'у'б'і сва'та бу'ли 'поминки / їш'ли на ц'винтар / 'несли / к'лали на гро'би / мо'лилис'а 'Богу // роз'гонили то'д'і / йа ж 'кажу за с'тал'іна 'нав'іт' неи пус'кали / і хто неи пус'каў // с'тал'ін при'йіхаў з моск'ви тиї не пус'каў // це 'сам'і сво'йі д'ад'ки йе'ден на

д'ругого / йе'ден на д'ругого // чи це ше ка'зати / чи н'е / йа са'ма не з'найу // та'к'і бу'ли 'б'ідн'і / шо то'д'і ж бу'тилок не^{и} 'було / так йак те^{и}'пер / шо ва'л'айут'с'а по п'ід му'р'і / дес' йа'кас' бу'тилочка / там ў'сипала пше^{и}'ниці' чи круп / чи шо тиї хо'вали ў ст'р'іху / а ха'ти бу'ли 'б'іл'ше п'ід с'н'іп'ками / ти 'нав'іт' не з'найеш / шо це та'ке // сн'іп'ки / ну а де ж / де ж ти 'бачила 'хату п'ід со'ломойу / п'ід сн'іп'ками / тиї хо'вали ж'ін'ки та'к'і чи там чолов'і'ки / то хо'дили ц'і сво'йі / кот'р'і т'рошки 'видрапаўс'а / та'ко 'палкойу с'тукаў / шоб по'пасти на ц'у бу'тилку / 'вит'анути і ше шт'раф да'вати / 'дос'і ї заб'рали / шо ўже л'у'дина не^{и} 'мала на 'воду шо ў'сипати // о та'ке бу'ло // та'ке йа пере'жила ў'дома / і нас бу'ло 'шесте^{и}ро // (Саулко Г.С., 1931 р.н., с. Гибалівка, Шаргородський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

І п'ір'іж'ки пик'ли / 'дуже хара'шо 'т'іл'ки дл'а госу'дарства це не 'вигодно /сир /'йайц'і / 'трошки му'ки і 'сирники круг'лен'к'і ро'били / йак 'шар'іки і ў го'л'ійі 'жарили // ў 'рот'і 'тайут' // *– А який рецепт пиріжків з сиром?* – Ку'сочок 'масла / п'ражане же'лат'ел'но моло'ко / не сер'ве а п'ражене / 'сахарна 'пудра / ку'сочок 'масла / еее…п'йат' йа'йечок / во'ди н'і г'рама // зам'і'сити 'т'істо шоб не 'липло до рук / а 'саме 'луче з 'сиром це пек'ти пйа'цот грам марга'р'іну / пйат' йа'йец' / сто грам 'сахару і пйат' ста'ка… пйат' ста'кан'іў му'ки // зам'і'сити 'т'істо / шоб не приста'вало до рук / ў сит'цеву хус'тину пок'ласти / а по'том у сала'фанову тор'бину // при'нести з кир'ниц'і во'ди / 'кинути ту'ди / шоб во'но п'ідн'а'лос'а *(цілує пальці)* / 'пал'чики об'лижиш // (Малюта Л.М., 1938 р.н., с. Тиманівка, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Да / ў пе^{и}'ч'і / 'ран'ше т'і'ки ў пе^{и}'ч'і вип'і'кали / на'пал'ували 'п'іч йаси'новими дро'вами / по'кам'іс' п'ід'ходило 'т'істо то 'п'іч за'пал'ували 'п'іч награ'вала 'шоб че'р'ін' буў 'б'ілиї по'том 'жар ви't'агували з'в'ідти і / к'лали ў 'форми 'шоб 'п'ікс'а хл'іб // хл'іб бу'де го'товиї / п'іч 'йакшо 'так нор'мал'но на'пал'ана / ки'дали п'робували 'шоб хл'іб не зго'р'іў / ки'дали му'ки т'рошки на че'р'ін' / йак'шо му'ка не го'рит 'т'іки та'ко жоў'тен'ка с'тала то з'начит 'можна са'жати хл'іб / і 'час д'вацит' хл'іб 'должен пек'тис'а / а йак'шо поп'робувати з'начит / ви't'агуйеш 'булку хл'іба і 'к'інчиком 'носа тор'кайес'а хл'іба хл'і'бину / йак'шо не 'пи^{е}че 'к'інчик 'носа з'начит го'товиї хл'іб // *– А чому носом?* – Бо 'так ти не 'будеш 'знати / ну ше 'можна п'ід'кинути та'ко ў 'форм'і / йак'шо в'ідс'тала / го'товиї хл'іб // (Байбарза Є.І., 1942 р.н., с. Юліямпіль, Тульчинський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

ˈТожи з ˈсиром і пикˈли / п’иˈʲр’іˈʲжечки пикˈли з ˈсиром / ну п’иˈʲр’іˈʲжˈк’ів ни пикˈли такˈих веˈʲликих / бо то коˈлис’ веˈʲлик’і таˈк’і п’иˈʲр’іˈʲжки пикˈли // *−А великі це які?* − Ну таˈк’і веˈʲлик’і / ну так’іˈво (*показує руками, наскільки великі пиріжки пекли*) виˈлик’і / шо ˈзара / ˈзари люˈдина за ˈраз ни ˈз’іст’ // но то пикˈли на дˈнах / на дˈнови пеˈʲкˈли // п’ідсиˈпали гˈрисом тай лоˈпаткою садˈжали ў п’іч / таї на дˈнови пеˈʲкˈли // *−А шо таке дно?* − П’иˈʲiˈʲч’і / у п’иˈʲiˈʲч’і таї на дно // оце зˈверхи п’іч / а там п’іч / таї воˈни на дно / таˈка буˈла ˈтаки лоˈпатка / таї на ту лоˈпатку посиˈпали гˈрисом чи муˈкойу кукуˈруз’анойу / шоб ни приˈлипло / і так кˈлали ї п’іч / таї так воˈно з тим на дˈнов’і таї так воˈно цеї // − *Це воно на лопатці так і пеклося?)* − Н’е / н’е / ни на лоˈпат’і / на дˈнов’иˈʲ / у пеˈч’і на дˈнов’і // ˈвугл’а вигорˈтали / наˈпал’ували ў п’иˈʲiˈʲч’і / шоˈби буў веˈликиї дух / таї ˈвугл’а вигорˈтали / таї так на дно / таї так воˈни пеˈʲкˈли / шоˈби тої ˈпоп’іл’ ни ч’іпˈл’аўс’а / аˈли ўже на ˈт’иˈʲм гˈрисов’і буˈло / таї тої ґрис обˈсипиц’а / а пир’іˈжок чисˈтен’киї // (Кисіль Г.І., 1933 р.н., с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

А так ˈсамо хл’іб пикˈли // йак буˈли буˈла муˈкичка / тої каˈлачики сˈпикли а йак ни ˈбуло / а на Св’аˈтиї ˈвеч’ір коˈлачики ни коˈлачики а так’і оˈбар’іночки / бо ш ни ˈбуло // теї цеї то виˈходити кол’аduˈвати чи шчадруˈвати приˈходити / і на мутуˈзочок хто ˈдасц’ оˈбариночко і тої тої тої / теї с цим мутуˈзочком ˈносиш оˈбар’інки ц’і // ˈмама ˈГен’ка ˈбабка твоˈйа йак жиˈла те / йіˈйі д’ід еее роˈбиў у магаˈзин’і у ˈЗ’ірц’і ˈперше ж ˈМ’іша / ти зˈнайіш у ˈЗ’ірц’і це колˈгосп бу теї в’ін бу магаз’іˈн’ером / теї ˈбабка ˈГен’ка уˈже ˈмала муˈкичку теї на шчедˈр’іўку напикˈла // йа таак ˈпомн’у йак ˈнин’ки умˈру не заˈбуду / напикˈла баˈлабушк’іў на шчадˈр’іўку / бо ˈт’ажко ˈд’іти хоˈдили ˈтурбами шчадруˈвати / бо ж ни ˈбуло н’іˈчого / гоˈлодн’і буˈли // теї пришˈли ˈшестеро нас до ˈбабки ˈГен’ки шчадруˈвати / а ˈбабка ˈГен’ка у ˈмис’ц’і таˈка / так йак ˈзара маˈк’ітирки йе / бо ж ˈперши ж ни ˈбуло цих миˈсок // – *А тоді в якій мисці замішували ?* – А у ˈмисц’і отаˈк’і йак ˈзара маˈк’ітерка йе // теї ˈбабка ˈГен’ка ˈвиїшла з ˈтойу ˈмискойу / і ˈвинисла т’і баˈлабушки нам даˈвати // теї то чуˈж’ішч’і а йа у суˈс’ідств’і жиˈла / а твуˈйа ˈбабка ˈГен’ка іˈден таˈкиї п’ідˈпалочок / шеї поˈдогувастиї таˈкиї веˈликиї а ˈзв’іци гˈрубшиї а ˈв’іци ˈтонший з’іїˈшоў роз’іїˈшоўс’а // теї меˈн’і ˈбабка ˈГен’ка ˈдала тої баˈлабушок ˈб’ішиї в’ід тих / йа так ˈт’ішус’а / приш˙ла ˈчисто уˈс’ім полаˈмала по куˈсочку / бо ж зˈлидн’і

бу|ли // (Хоменська В.Т., 1930 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Нуу п’ір’іж|ки пек|ли на С|паса пек|ли / а ота|к’і дн’і мог|ли і з кар|топл’ойу і з го|рохом пек|ти і й з |сиром / хто хто шчо / а на С|паса ўзага|л’і пек|ли |б’іл’ш’іс’т’ нас ў се|л’і пек|ли пал’а|ни’ц’і // це на по|доб’іі та|кого йак ў Мул|дав’ійі пла|цинди а ў нас пал’а|ниц’і // |т’іл’ки пла|цинди ў Мол|дав’ійі / бо то ў нас ба|гато ст / бл’уд йа|к’і приго|тоўл’ували / т|рошки йе мол|даўс’кі / от холо|дец ў се[и]|л’і ў нас гиж|ки / це там поў|йазано з мол|даўс’ так |само / і у нас не на с|к’іл’ки |б’іл’ше вип’і|калис’а пир’іж|ки / йак ну пир’іж|ки ў нас в осноў|ном з |йаблуками там пек|лис’а на |Паску / з гу|рохом пир’іж|ки / а от це остал’|не ў нас |йакбито пала|ниц’і / з каба|ком з гарбу|зом с ка|пустойу там / з |сиром з йаї|цем і |зелен’у це[и]|бул’ойу зе|ленойу ота|к’і пал’а|ниц’і // во|ни мог|ли пе[и]|к|тис’а йак ў п’і|ч’і так / і могли пек|тис’а на скову|р’ідк’і на у|л’ійі / і |буде йак з дрожд’о|вого |т’іста / так і мог|ли |бути і з не[и] без |др’іжд’іў на |сод’і з |содойу / но во|ни ту|д’і не та|к’і во|ни з |содойу не та|к’і |пишн’і // (Городенська Н.М., 1960 р.н., с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Х|л’ібчик це с’в’а|тин’а / з х|л’ібчиком ўс’ік|да пот|р’ібно |бути / хоч |йіди ди|тина ў до|рогу пот|р’ібно |дати хл’іб / хоч ми їдем на |поли / то ми по|вин’:і пос|тавити ку|сочок х|л’іба йак|шо ми |майем там ни о|б’ідати / ни за|держатис’а до... |али з ку|сочком х|л’іба заўж|ди т|реба |вийти на |поли / шоб ми йак би ни|семо на |поли / а |Божен’ка нам даст’ з |пол’а // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзигівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Пир’іж|ки пик|ли / у пи|ч’і на С|паса // на С|паса мог|ли пик|ти ии з |йаблуками / мог|ли з кабач|ком там пик|ти чи ше з |чимос’ / пик|ли ии з|добн’і / у пи|ч’і // на С|паса пик|ли з|добн’і пир’і|жечки з |йаблуками / |али чос’ то|д’і та|киї буў о|бичаї у нас / шо |мама йа|ка зро|била о|борт / во|на ни |йіла до Спас |йаблука / |т’іки пи…|п’ісл’а Спас / ко|ли ос’в’а|тиў |бат’ушка пир’іж|ки з |йаблуками / да|валос’а за по|мерлих / і з |того |часу же |мама |мала йак би п|раво |йісти ии |йаблука // бо до дих до тих п’ір т|реба ло до Спас / т|реба бу|ло ни |йісти шоб в’і|д:ати за по|мер… за ту ўт|рачену ди|тинку / |дати за |нейі пир’іж|ки з |йаблуками / і |йаблука за спа|сиб’і |дати / а то|д’і ма|ми ўже

ї начиˈнали ˈйісти ˈйаблука // (Солом’яна Л.П., 1948 р.н., с. Дзигівка, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А йа ˈл’уб’лу с каˈпустойу ˈдужеᵘ це дл’а ˈменеᵘ ˈдужеᵘ с ˈд’ецтва йа л’уˈбила і ўже безуˈб’іў / а каˈпусту л’уˈбила і сирˈву і ˈжареᵘну / а пир’ішˈки то ˈсамеᵘ ˈб’іси хоч стаˈра неᵘ ˈгодна напехˈчу п’ір’ішˈк’іў с каˈпутойу / то моˈйе обйіˈд’енійе / а то ˈл’уби у ˈменеᵘ с’імˈйа неᵘ веˈлика ˈалеᵘ то ˈл’уби с ˈсиром то ˈл’уби с тим / а ў ˈменеᵘ с каˈпустойу // нап’іˈч’у напеˈчу ў пеˈч’і баˈгато / у менеᵘ ше п’іч йе ˈдаўна / йа ˈп’еца неᵘ розᶜкиˈдайу / і ше ˈдоки меᵘˈн’і ˈвос’імс’ат два ˈроки / йа пˈйеца неᵘ розᶜкиˈдайу і неᵘ розᶜˈкидайу / ˈд’іти хот’ на руˈках принеᵘˈсут / а ў пеᵘˈч’і напаˈл’у ўс’іˈл’аких п’ір’ішˈк’іў… // ˈнавіт’ і с мˈн’асом пеᵘˈкла / ˈалеᵘ йа неᵘ ˈл’убл’у мˈн’аса і неᵘ л’уˈбила / а с каˈпустойу йак йа каˈзала / йакˈшо ўмру то тоˈд’і викиˈдайте / п’іч неᵘ ˈвикину // (Зелінська Н.І., 1940 р.н., с. Борівка, Чернівецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

ˈБ’іл’ш’іс’ц’ пир’іжˈк’іў пекˈли ў пеˈч’і / н’і.. н’і ˈзв’ідки таˈка ˈдобра ˈвип’ічка не ˈбуде йак ў пеˈч’і / от і с каˈпустойу / от і ну… з гоˈрохом ˈдуже коˈлис’ пекˈли з гоˈрохом це гоˈрох заˈмочували ˈнан’іч там на ˈсутки чи шос’ тоˈд’і ˈтерли той гоˈрох макоˈгонами ў маˈк’ітр’і той гоˈрох ˈтерли ˈтерли шоб йоˈго росˈтерти бож це ж ни ˈбуло таˈких йак ˈзараз куˈсочк’іў тоˈд’і йоˈго там випоˈл’іскуўали / шулуˈмину туˈту ˈўс’у шоб ўоˈна ˈсплила о і тоˈд’і ше ше расˈтерли ˈдобре і тоˈд’і ўже криˈшили сиˈрву циˈбул’у і с тим сирˈвим гоˈрохом / росˈтертим ни ˈвареним а це ў пиˈч’і пекˈли з сирˈвим гоˈрохом циˈбул’і туˈди накˈришат і це так пир’іжˈки були з гоˈрохом / з макуˈхом / з макуˈхом от з маˈкух ˈтерли і прос’іˈвали шоˈби буˈло і заˈпарували і це / да і з ˈмаком пекˈли і з макуˈхом чиᵉкай вурˈда вурˈда це вурˈда назиˈвалас’а з макуˈхом то це ˈтоже з вурˈдойу це ˈтрошки там ну.. ˈсахару ˈмало буˈло то це обоўйасˈково …. з слиˈвок шо це заˈпарували то ўс’о / пикˈли / і с карˈтопл’ойу ˈдуже з кабаˈком пекˈли коˈлис’ ˈзара ўже ˈменше ˈчос’ ˈйакос’ з кабаˈком не.. / ˈменше пеˈчут а коˈлис’ ˈдуже це ўс’о вип’іˈкали с кабаˈком / з ˈцими з слиўˈками / з ˈйаблуками і ўс’о ў пиˈч’і бо воˈни ˈдуже ˈпахли… і таˈке // (Бабій М.С., 1944 р.н., с. Лозове, Чернівецький р-н, Вінницька обл., 2024 р.).

Так на Сʲпаса бʲрали пикʲли п’ір’ішʲки // ўʲз’али молоʲка зак’іпйаʲтили / тʲрошки просʲтигло / киʲдайут тʲрошки ʲсахару / тʲрошки оʲл’ійі / ʲйайечко ўʲбили зам’іʲсили йіх ʲнам’ахко / коʲли п’ід’ішʲли ʲт’істеᵘчко / коʲли п’ід’ішʲло наʲр’ізали ʲйаблук / а у п’іʲч’і гоʲрит ʲпеч’і гоʲрит / ўже коʲли наго р’іло у п’іʲч’і / замоʲтали тої ʲйаблука насʲтавили ʲйаблук / позакриʲвали т’і ʲйаблука у ʲт’істеᵘчко / у п’іʲч’і наго р’іло вит’аʲгайем тої ўс’ої жар / сʲтавим у ʲдечка і п’ір’ішʲки ʲгарн’і румʲн’ан’і / коʲли ʲвин’али з ʲтого руʲм’анку / тої з ʲп’еца змасʲтили йіх оʲл’ійейу / п’ір’ішʲки румʲн’ан’і ўʲкусн’і в’ідʲйістис’а неᵘ ʲможна // (Зелінська Н.І., 1940 р.н., с. Борівка, Чернівецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Хл’ібᵖ це ʲнаше жиʲт’:а // без хʲл’іба жит’:а ниᵉʲма / бо шо ʲйісти? // хл’ібᵖ бараʲбол’а ў нас ʲсаме гʲлаўне / пʲравда? // бо це вес’ х''ібᵖ / а то ўс’о // бараʲбол’а це дʲругиї хл’іб // от подиʲвис’а / звʲариш і ʲборшчик і бараʲбол’ка тоʲлочеᵘна і бараʲбол’ка ў шкараʲлупках і ну ўʲс’аку звʲариш / а йак ниʲма бараʲбол’ки / то шо ти / н’і буршʲчу н’і ʲсупу не звʲариш / н’іʲчого // – *А хліб з салом любите?* – О да // ʲВал’ко / зʲнайеш йак ми ў 'поле го'нили? // йа ʲомн’у / йа буʲла тоʲд’і // – *Розкажіть.* – Беʲрем шмаʲток хʲл’іба / і ʲсала / і часничʲку // і хʲл’іба ʲс:алом часничʲком помасʲтили // ʲБоже / йаʲке ʲдобре буʲло / да? // ше ʲсало череп кове аʲбо з шʲкурочкойу / ʲдобре // ўс’о ʲдобре йак йе // (Федчишина Г.Я., 1947 р.н., с. Гордіївка, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Н’е / йа таʲкого не ʲомн’у // ʲбаба моʲйа розʲказувала йак та голоʲдоўка буʲла // не ʲбуло н’іʲчого / н’і хʲл'іба не ʲбуло / н’іʲчого не ʲбуло / ʲл’уди гоʲлодн’і сиʲд’іли / де ж воʲни ʲв’із’мут? // ʲголод буў // сп’іʲц’ал’но зроʲбили тої ʲголод // хл’ібᵖ то ўроʲдиў / лиш забиʲрали туʲд’і // чи це Сʲтал’ін тоᵘ'д’і буў / йа не зʲнайу / меⁱʲн’і ʲбаба розʲка таʲкиї ʲголод страшʲниї буў / ʲл’уди так ʲмерли / голоʲдоўка буʲла // йа не зʲнайу ʲцего / бо йа ўже ʲп’ісл’а голоʲдоўки роʲдилас’а // ʲбаба моʲйа розʲказувала / шо так ʲл’уди ʲмучилис’ / поʲпухнут ʲл’уди / а тиᵉʲпер сʲлава ʲтоб’і ʲГосподи йе // йагʲби лиш ʲцейі заʲрази ўже ʲвигнали з Украʲйіни / тиї тоʲд’і / а так хто йоʲго зʲнайе // хʲл’ібᵖчик то поʲс’ійали / ше б даў Бог з’ібʲрати // – *Зберемо.* – Збиᵉʲрем? // даї ʲГосподи / твоᵘʲйі слоʲва теї до ʲБога / шоб йоʲго з’ібʲрати і шоб ʲл’уди ʲмали здоʲроўл’а ʲз’істи йоʲго // (Федчишина Г.Я., 1947 р.н., с. Гордіївка, Тростянецький р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну п’іч ў нас таˈк’і назиˈвали п’іч // закриˈвалася п’іч заˈтулуйу таˈкойу жиˈл’ізнойу // коˈли наˈпал’ували ˈдобри так’і двиˈрц’атка буˈли // о / ну каˈзали заˈтула / бо затуˈл’аїеш п’іч // буˈла сп’іˈц’ал’но дл’а ˈтого лоˈпатка / шоп виˈт’агувати ˈзв’іти ˈформи з ˈхл’іпчиком / ˈбули ше та’к’і куˈц’упки / шоп виˈт’агувати ˈздалику п’іт’:аˈгати ˈздалику т’і ˈформи ˈзадн’і / бо настаˈўл’али ї ˈдев’іт’ ї ˈдес’іт’ ї оˈдинац’іт форм // ну / ў ˈкого йаˈка п’іч буˈла / стаˈралис’а роˈбити ˈб’іши / бо нап’іˈкали ˈхл’іпчика / а т’і шоп достаˈвати // а це ў нас таˈка п’іч буˈла коˈлис’// о / виˈпал’ували ˈдобри дроˈвами / тиї так // (Карауш Л.О., 1945 р.н., сел. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Колаˈчˈіпикˈлиййе так шо рошчиᵉˈн’айут тˈрохи воˈди і тˈрохи ˈтого моло ˈка // а йакˈшо йе молочˈко / то ˈможна лиш на моло ˈц’і // аˈле тˈрошки воˈда і дв’і / три кˈварт’і таˈке ˈл’:ати тˈрошки моло ˈка / о-о // дˈрож’:іў киˈдати / о-о // йакˈшо воˈно з’іїшˈло ˈгарно пирим’іˈсили / пирим’іˈсили ўже / рошчиᵉˈнили / а пуˈтому зам’іˈс’іт // воˈно ўже / то заˈм’ісине сˈходе / ви биˈр’іт вироб ˈл’аїте // і маˈл’і вироб ˈл’али почвирн’аˈки і т’і бат’к’іўсˈ’к’і // – *Це як це?* – ˈМоже ў вас ˈначе ˈкажут на них // таˈко йедˈно так ˈтонко спˈлели і пуˈтому дˈругу плеˈтонку спˈлели // пуˈтому дв’і цих плеˈтонки і таˈко рас-рас (*показує*) зˈнайете йак // так у вас пиˈчут? // – *Так*. – То це ў нас ˈкажут почвирн’аˈки / бо дв’і пл’іˈтонки і дв’і чоˈтир’і / о // йе буˈвайе шо такаˈво ˈформа виᵉˈлика (*показує*) / а йе таˈка шо йак караˈваї таˈко ше ˈб’іл’ша йе // це в’ід ˈформи / йаˈк’і завиᵉˈлик’і ˈформи // то йе шо тˈреба ˈдати сˈвас’і / а то сваˈтам / то ўже суᵒˈб’і обж’ід’іˈйал’те // аˈга ˈтому тˈрошки ˈмен’ч’і / а тим тˈрико ˈб’іл’ше // їˈдете до сваˈт’іў ˈтоже ви ˈпару колаˈч’іў ˈгарних таˈко ў шˈтири почвирн’аˈки // оц’аˈво п’іўл’ітˈрова ˈбанка (*показує*) роˈбили такоˈго / а в’ін йак п’ідросˈте / то так’іˈво колаˈч’і ˈгарн’і // ˈгарн’і колаˈч’і // і ше зˈнайете шо / воˈно заˈв’іс’іт в’ід дˈрож’:іў // йакˈшо дˈрож’:і ˈгарн’і шо воˈни ˈгарно / ˈгарно сˈход’ат / то ˈдужи ˈбудут ˈгарн’і колаˈч’і // і таˈко паˈлити / палиˈте / саˈжайете і йакˈшо воˈни таˈко ˈгарн’і румˈн’ан’і / румˈн’ан’і / то ни даˈваїте шоб пере ˈгору / киˈдаїте гаˈз’ети // йакˈшо вам нˈраўл’ац’а шо воˈни ˈгарно румˈн’ан’і ˈкинули гаˈз’ет шоб воˈни ни буˈли ˈчорн’і / зˈнайете йак // бо йе так шо ˈможут ˈбути норˈмал’н’і / а йе так шо ˈможут ˈчорн’і ˈбути // йа ўс’іг ˈда гаˈз’ети киˈдайу // йакˈшо ў дв’і пл’іˈтонки / то це ˈйакби ˈл’уди у вас ˈлагод’ац’а / то пиˈчут коˈлачики таˈк’і ˈдати ˈл’уд’ам // а йакˈшо на сˈвад’бу чи на в’іˈс’ілл’а / ої в’іˈс’ілл’а і сˈвад’ба йедˈно (*сміється*) / чи так шос’ куˈдис’ їти / от миˈне куˈдас’ пˈрос’ат йа ˈбачу шо ж йа ˈбуду хл’іб ˈбрати йа ˈзарас спиˈчу онˈдо ˈпару колаˈч’іў //

тиї ў'з'ала ў 'мис'ц'і зам'і'сила / тиї спик'ла 'пару кола'ч'іў почвирн'а'ки так'і'во 'гарн'і / а йа прийш'ла з сво'йім 'д'ідом (*сміється*) / ше нак'рила рушнич'ком // пок'лала 'гарниї руш'ник / а в'ін ни'се / а йа 'коло 'н'ого їду // / 'добриї ден' / 'доброго здо'роўл'а / // а кола'ч'іў йа напик'лас'а / почвирн'а'ки та'к'і // у 'мене кв'іт'ки йе / шо хоч йе // йа зам'і'сила хл'іб 'гарниї шо 'майе моло'да і моло'диї пири'ходити // йа 'м'іс'у на моло'ц'і / ў'била три йа'йечки і зам'і'сила // пу'тому йа вироб'л'айу / 'маст'у йо'го йа'йічком / шоб во'но 'гарне бу'ло // йа пи'чу шоб два три бу'ло // йе шо на моло'ц'і 'м'іс'у тиї во'ни ни 'даўл'ац'а йак'шо во'но с моло'ком / а йе шо лиш на ву'д'і / йак ви'ходи // ўже так / так / так і зро'била йак т'реба і гар'нен'ке і пух'кен'ке // а ше йак'шо пири'ход'ат с х'л'ібом / то йа 'гарниї та'киї хл'іб виби'райу шоб 'форма бу'ла 'гарна круг'лен'ка ви'лика // ту'д'і йа 'дуже 'гарно вироб'л'айу то'несен'к'і пл'і'т'оночки тиї та'ко рас / тиї та'ко рас 'рогом йак ро'галики // а с'у'ди 'т'істо ка'чайу і 'р'іжу к'в'ітку // к'в'ітку роск'лала / ту'ди пок'лала і так зак'лала йі'йі т'іс'нен'ко // ко'лач на 'куп'і і во'на на 'куп'і // 'кажут д'іў'ки / йа п'робувала ў нас па'де / а то кри'ва зро'билас'а к'в'ітка // (Данилюк Л.М., 1928 р.н., с. Буша, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ти 'хочиш ма'лаїчика (*сміється*) // а мала'йі йак пик'ти // ну йак куку'рудз'ана му'ка / йе ок'р'іпчик / зак'іпйа'ти ў тої ок'р'іпчик / а йак'шо моло'ко / то ї на моло'ц'і 'можна // тиї за'парили куку'рудз'ану му'ку / во'на за'парилас' / д'рож':і на'мочен'і / по'мацали / а'га та'киї шо 'можна // йак'шо йе моло'ко / то 'можна моло'ка йак'шо во'но га'р'аче / молоч'ка 'л':ати ту'ди // та'ко чи 'ложкойу чи так ру'ками розм'і'сити / розм'і'сити так шоб ни 'р'ідко 'було / та'киї ма'лаїчик зро'бити шоб в'ін три'маўс'а 'купи // т'рошки моло'ка 'л'ати / 'капучку о'л'ійі т'реба 'л':ати 'тоже тиї 'тоже о'л'іїка і д'рож':і // ки'дати д'рож':іў 'гарно 'тоже / ни так т'рошки / бо йак 'кинеш т'рошки то шо там т'рошки во'ни ни 'будут 'мати 'сили / а йак 'кинула 'гарниї шма'точок / то во'но 'силу 'майе // і ни т'вердо йіх м'і'сити / ле'ген'ко та'ко ру'койу // і йак м'і'сити т'рошки о'л'ійі йак ни'ма о'л'ійі йе 'масло / 'можна 'масла 'кинути // та шоб жир т'рошки буў // *– А коли його пекли?* – Хот' і с'о'годн'і п'і'ч'іт і спи'чете і 'будете 'йісти (*сміється*) // дл'а 'себе / заколо'тили тий 'йіште (*сміється*) // (Данилюк Л.М., 1928 р.н., с. Буша, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

А шо книш // ў'з'ала зам'і'сила напри'мер хл'іби'н'атко таке'во (показує) // шо ти там 'майеш / 'майеш ци'бул'у 'жарину с шквар'ками і ў'з'ала

роскˈлала і ˈв’іти таˈко закруˈтила і ˈв’іти // ўсириˈдин’і полуˈчайец’а йак кˈв’іточка / там циˈбул’ка / сал’ˈце і ˈбуде книш // в’ін ˈдужи ˈгарно сˈходи ше с хˈл’ібом // йа йак пикˈла хл’іб / то таˈко роскаˈчайу / а тут циˈбул’ки ˈжаринойі і шкварˈки закаˈчала / закаˈчала / ˈвикинула таˈко йоˈго / закруˈтила і в’ін таˈкиї ˈгарниї ˈп’ід’е таˈкиї і смачˈниї // а ше йак йе кр’іп / тиї с кˈропом // ˈбачте / йа заˈбула це ше с кˈропом // а йак ниˈма кˈропу / то ˈсамого ˈсала с шкварˈками / ˈможна ˈйісти с шкварˈками /аˈле йак йе кр’іп і шкварˈки / то воˈно ˈдужи ˈгарно ˈпахни і смачˈне // – *А коли його пекли? На свято чи в звичайний день?* – Хот’ і с’оˈгодн’і рошчиˈн’аї до ˈвечора спиˈчеш // ˈзарас ˈдуже ˈдобре ў ˈкого йе дуˈхоўки йак у ˈкого // (Данилюк Л.М., 1928 р.н., с. Буша, Ямпільський р-н, Вінницька обл., 2023 р.).

Ну манзаˈр’і // манзаˈр’і це таˈке шо кˈропу тˈрохи киˈдайец’а / помасˈтити уˈл’ійом / а з ˈсиром / прˈосто з ˈсиром зап’ікˈанку / то тˈреба йайец’ наˈбити і ˈсахару ˈкинути по ўˈкусу // йа так пекˈла / йайец’ наˈб’у і ваˈн’іл’ки то ўс’о ўˈрем’а киˈдала / бо йа йіˈйі чоˈгос’ ˈл’убл’у / воˈна ˈпахне // – *Де запікали?* – То йа ў пеˈч’і / ну йакˈшо йа пеˈчу / бо заˈрад’і цˈего не ˈбудеш / а йа йак хл’іп пеˈчу / тиї ўже беˈру тиї цеї ўже ў пеˈч’і покˈладу / тиї спечˈец’а ў кастˈрул’і / ў кастрˈул’і кˈлала пекˈти / лиш диˈвитис’а тˈреба шоб не згуˈр’ілo // (Чернега М.Ю., 1939 р.н, с. Жабокрич, Крижопільський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ў ˈкого шо ˈбуло / ну оˈбишно / раˈн’іше / уˈс’о пеᵘкˈлос’а ў п’іˈч’і / уˈс’о пеᵘкˈлис’а ўс’о пеᵘкˈлос’а ў п’іˈч’і / на плиˈт’і то шо це мˈлинчик / ну зˈжариш так йак ˈпончик / о / а пеᵘкˈлос’а то ўс’о ў п’іˈч’і / зап’іˈкалос’а / пеᵘкˈлос’а / хот’ / хот’ мˈйасо хот’ ˈдаже й свиˈн’у коˈлоли то / ˈц’ілиї кˈлубик це ж кˈлубик це ї дваˈнадц’іт’ і ˈдес’іт’ к’ілогˈрам і пйатˈнац’іт’ к’ілогˈрам / аˈле ж і ˈдека ж буˈли ў нас здоˈров’і ўˈс’ак’і / таˈк’і жиˈл’із’н’і / це в’із’ˈмеш / тої кˈлубик / таˈко надˈр’ізи зˈробиш / по вˈс’ому кˈлубику / о / і в’із’ˈмеш часниˈчок утˈреш / ˈпереᵘц’ / тоˈд’і ˈмеленого ˈперц’у неᵘ ˈбуло / ўс’о ˈтерлос’а / ўс’о руˈками ў маˈк’ітра / макоˈг’ін / наˈтерла ˈр’ізного тоˈб’і там коˈл’андра там / і гоˈрошок гирˈкиї / гоˈрошок соˈлодкиї і паˈхучиї / лавˈровиї лист / о вˈс’акойі смакоˈти / хто / хто шо ˈл’убит / о / із ˈс’іл’:у пеᵘреᵘмˈїшала / о / і ўпеᵘред наˈтерла часничˈком / у ті д’іроӵки понапиˈхала часниˈчок поˈтом / поˈсипала цим / ˈцейу смакоˈтойу і ў ˈд’ірочки т’і і скр’із’ / і шоб ˈпару чаˈсоў / воˈно насˈтойалос’а / поˈтом зроˈбила із ˈт’іста таˈкиї / ˈт’іста й воˈда / воˈда і муˈка / ˈт’істо розкаˈчала таˈкиї корж / мˈлинчик / зал’іˈпила йоˈго / ўс’о

покрила / зал’іпила слаўнен’ко і в гарачу п’іч / упеиклос’а / неи насмакуйес’а // н’іхто такойі вкусноти йак із печ’і / зара кан’ешно вс’ак’і ц’і повара шофера ну вертайуц’а оногo бо зар веиртайуц’а ўс’і до печ’і веиртайуц’а бо йіх уже немайе / йа п’іч не дала розвалити // кажу вмру шо хочте роб’іт а п’іч хаї буде / о / п’іч йе п’іч / п’іч йе п’іч / добре йак добре // і гр’ітис’а і і спикти і зварити і / п’іч йе п’іч / і з печ’і вс’о вкуснiше // ну йак уже / уп’ікайец’а йак п’іде тої запах тоже з печ’і / таї ўже йак за столом гост’і // да / п’іч йе п’іч // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

Ран’іше сп’іц’іал’но залишали трошечки т’іста // і це т’істо / оце була рожчина / оце зам’іс’т’ др’ішч’іў / і хто т’іл’ки утратит оц’у рожчину / то дуже ж ўс’і об’ікалис’а / це і / хто / не вс’і вм’іли з хмел’у зробити / з хмел’у ж пиво робл’ат брод’ат / оце з хмел’у робили й др’ішч’і / і зараз йе шо робл’ат з др’ішч’іў / ну там веилики / веилика морока / і ни ў кожного воно получиц’а / воно так йак / так йак і на ви н’і / так йак от вино грайе / із винограду / і то осад такиї др’ішчовиї / ото ото й так із хмел’у робл’ат / і той ото оте др’іж:ечки / о / оту гушчу / із мукойу зм’ішували / і воно бродило // і ото йак робили рожчинки / ти спикла / тод’і ту рожчинку пеиреидала друг’і / а та ше / ну по кругу йшло в сил’і // оце так’і др’ішч’і // а так дл’а чого? / нашо тоб’і? / вимила / посуду / чистен’ка / бо куплайемо др’ішч’і / посуда завжди повин:а була чистесичка / залишиш / воно шо / поцв’іте / засохне / а тод’і де ти його майеш? / а дл’а чого його лишати? / його лишати неи лишалос’а / тому шо ж п’ідпалок робиўс’а / сп’іц’ал’но робиўс’а п’ідпалок / шоб залишк’іў неи було / а ран’іше / ми ц’ого неи знайем / л’ічно йа ц’ого неи знайу / мама знайе / шо пеиреидавалос’а / ота / рожчинка / о / шоб неи лишитис’а беиз хл’іба / бо тод’і др’ішч’іў неи було / тод’і др’ішч’іў неи було / то так’і / то були др’ішч’і / т’іки саморобн’і / йіх т’іки т’ажко зробити йіх ше ж не просто / це ж треба ўремйа / і це ж ни / ни вз’аў ос’о нарваў / а поперше зимойу ти неи нарвеш / о / хот’ можна було насушити / ну там веилика / веилика прац’а шоб зробити т’і др’ішч’і / і неи кожен його зробит // н’е н’е / не треба лишати / н’е / ўс’о повин:о ос’о / попекла / погоговила / то пост’ірала / то пеиреимила / на купку / накрила / спраў шоб н’і мишеї / н’і пороху / н’і / це / це ж страва це / ўзагал’і на кухн’і / повин:а бути / строгиї порадок / косинка / шл’апа / фартушок // обоўйазково / обоўйазково / чистота / чистота / хай буде б’ідната / но шоб була

чисто'та // в'ід б'ідно'ти н'іх'то не[и] ў'т'ік і не ўт'і'че / з 'б'ідного ба'гатиї 'буде // но і з ба'гатого 'б'ідн'і 'тоже 'робл'ац'а // ну чисто'та по'вин:а 'бути // (Лебідь З.М., 1950 р.н., с. Устя, Бершадський р-н, Вінницька обл., 2025 р.).

А с:иром ми пи'кли та'к'і пал'а'ниц'і 'дуже д'обр'і вер'тути пал'а'ниц'і // о / це ту'ди ба'гато йа'йец' їде ї 'кропчик / сир ї шква'рки / да 'дуже 'фкусн'і 'гарн'і ро'били та'к'і ве'лик'і пала'ниц'і // ўкус'н'ач'і // о / вип'і'кали // вер'т'іли йіх по'том за'верт'ували вер'тути // 'ўс'ак'і 'види 'можна бу'ло ро'бити // о / а'ли 'б'іше вир'тути кру'тили ї пала'нички так'і // так'і 'гарн'і ве'лик'і пала'ниц'і // (Карауш Л.О., 1945 р.н., сел. Піщанка, Піщанський р-н, Вінницька обл., 2022 р.).

Ну ко'лис' йа не з'найу ле'генда бу'ла та'ка / ка'зали шо / м це ле'генда / так йа 'чула так йа 'тожи бу'ду ка'зати / 'мама ми'н'і ка'зала та'ку ле'генду / і йа 'кажу / шо ко'лис' 'колос буў / в'ід 'самойі зим'л'і / до 'самого 'верху / 'колос буў / м // а'ле // од'на прогн'і'вила 'Бога / бо / ў 'нейі ди'тина / об… / о // а во'на ни 'мала чим п'ід'терти ж… / і ў'з'ала п'ідо'терла х'л'ібом // а Бог 'дужеи ро'сердиўс'а / це та'ка ле'генда / а Бог 'дужеи ро'сердиўс'а / о / та ї / шо це та'к'е / та ї / у ц'у м'і / йа ни 'знайу шо то нази'вайец'а / мах'нуў тако'го / шоб / ни 'було х'л'іба / о // а / 'Мат'ір 'Божа / м / 'кажи / 'Боже ли'ши хос' дл'а со'бак і дл'а ко'т'іў / та'ко сха'пила за цеї / 'колос / та'ко за верх / ли'ши хос' зас дл'а со'бак і дл'а ко'т'іў / х'л'іба // і от це ос'талос'а шо нам / а то ўс'о ш'чезло // це та'ка ле'генда // чи бу'ло так чи ни бу'ло а так / рос'казували / так йа 'чула // да / це та'к'ій 'колос ос'таўс'а / йак 'Мат'ір 'Божа схо'пила дл'а / ли'ши дл'а со'бак і ко'т'іў 'Боже // о'так во'на зак'рила і так ос'таўс'а коло'сок / йак'раз на 'руку / а буў буў / о'ш'о так // (Гарник О.Ф., 1948 р.н., сел. Чечельник, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2019 р.).

Чи знаєте ви, що таке калачі? – Ну да / калач / ота'киї пле п'лечиниї / к'руглиї / ну / ў нас да'йут' / кала'ч'і йак хрис'тину / хрис'тини / ди'тину хрис'тили / да'йут' 'пару кала'ч'іў п / ку'мам да'йут' // йак на в'і'с'іл'а / там 'кажут' з'найеш: «На дар 'Божиї» / а йа ни з'найу чо так 'кажут' / о'там п'рос'ат' и / цих / о'там / 'родичам там / 'бапкам да'йут' / ту'д'і / с'ваха с'вах'і дамйе / 'імино на дар 'Божиї да'йут' кала'ч'і // на кала'ч'і / ну кала'ч'і им / пус'т'і 'йакби ни да'йут' / ну 'йакос' / на кала'ч'і с'таўл'ат' напр'і'м'ер там хус'тинку чи шос' чи ру'башку / ну ну та'к'е знайеш / напр'і'м'ер // пода'рунки кла'дут' на кала'ч'і // і 'кажут' / на дар

ˈБожиї // шо тоˈд’і шо / ше коˈли / калаˈч’і даˈйут’ / ну калаˈч’і даˈйут’ / ну ˈдажи ˈдажи от / йак йак ˈпоминки буˈвайе купˈл’айут’ калаˈч’і // ˈдажи на ˈпоминках і то даˈйут’ калаˈч’і / ну йак / ˈбулочки даˈйут’ ну і калаˈч’і купˈл’айут’/ о // а так / ˈкажу оˈце / на виˈс’іл’а на хрисˈтини // л’уˈдина роˈдилас’а / пуˈтом л’уˈдина ˈжени пуˈтом л’уˈдина ўмиˈрайе і скр’із’ даˈйут’ калаˈч’і // – *З яким калачем діти носили вечерю?* – О / бач і / бач / ˈд’іти веˈчеру ше ї ˈнос’ат с калаˈчами // ˈтожеи не пусˈт’і / сˈтаўл’ат’ канˈф’ети і поˈдарки // ну ˈтоже так ну це ˈт’іки ну зˈнайеш / отаˈк’е / аˈбо / аˈбо йаˈкус’ хусˈтинку / ˈабо шос’ / ну таˈк’е / ну таˈк’і поˈдарки там / ˈшарф’іки хусˈтинки // рушниˈки / таˈк’е // (Тимчишена Т.П., 1947 р.н., сел. Чечельник, Чечельницький р-н, Вінницька обл., 2018 р.).

КАРТА ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Джерело: https://freemap.com.ua/vinniczkaya-oblast/

СПИСОК НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Хмільницький район[1]

1. м. Хмільник, Хмільницький р-н
2. с. Порик, Хмільницький р-н
3. с. Блажіївка, Хмільницький р-н
4. с. Чернятинці, Хмільницький р-н
5. с. Митинці, Хмільницький р-н
6. с. Великиї Митник, Хмільницький р-н
7. с. Кривошиї, Хмільницький р-н

Козятинський район

8. м. Козятин, Козятинський р-н
9. с. Медведівка, Козятинський р-н
10. с. Бродецьке, Козятинський р-н
11. с. Сестринівка, Козятинський р-н
12. с. Махнівка, Козятинський р-н
13. с. Журбинці, Козятинський р-н
14. с. Молотківці, Козятинський р-н
15. с. Безіменне, Козятинський р-н
16. с. Панасівка, Козятинський р-н

Літинський район

17. сел. Літин, Літинський р-н
18. с. Дашківці, Літинський р-н
19. с. Івча, Літинськиї р-н
20. с. Вінниківці, Літинський р-н
21. с. Городище, Літинський р-н
22. с. Літинка, Літинський р-н
23. с. Малинівка, Літинський р-н
24. с. Гавришівка, Літинський р-н

Калинівський район

25. м. Калинівка, Калинівський р-н
26. с. Іванів, Калинівський р-н
27. с. Сальник, Калинівський р-н
28. с. Пиків, Калинівський р-н
29. с. Павлівка, Калинівський р-н
30. с. Лісова Лисіївка, Калинівський р-н
31. с. Нова Гребля, Калинівський р-н
32. с. Дружелюбівка, Калинівський р-н
33. с. Байківка, Калинівський р-н
34. с. Мончинці, Калинівський р-н

[1] Районування подано за адміністративно-територіальним поділом України, чинним до реформи децентралізації 2020 р., з огляду на більшу евристичну цінність дрібнішого районування областей України.

Погребищенський район

35. м. Погребище, Погребищенський р-н
36. с. Дзюньків, Погребищенський р-н
37. с. Бабинці, Погребищенський р-н
38. с. Саражинці, Погребищенський р-н

Вінницький район

39. сел. Стрижавка, Вінницький р-н
40. с. Мізяківські Хутори, Вінницький р-н
41. с. Вінницькі Хутори, Вінницький р-н
42. с. Ксаверівка, Вінницький р-н
43. сел. Вороновиця, Вінницький р-н
44. с. Бохоники Вінницький р-н
45. с. Якушинці, Вінницький р-н
46. с. Ільківка, Вінницький р-н
47. с. Переорки, Вінницький р-н
48. с. Лука-Мелешківська, Вінницький р-н
49. с. Шепіївка, Вінницький р-н
50. с. Агрономічне, Вінницький р-н
51. с. Медвідка, Вінницький р-н

Липовецький район

52. м. Липовець, Липовецький р-н
53. с. Берестівка, Липовецький р-н
54. с. Пісочин, Липовецький р-н
55. сел.Турбів, Липовецький р-н
56. с. Ганнівка, Липовецький р-н
57. с. Зозів, Липовецький р-н

Іллінецький район

58. м. Іллінці, Іллінецький р-н
59. с. Кантелина, Іллінецький р-н
60. с. Яструбинці, Іллінецький р-н
61. с. Паріївка, Іллінецький р-н
62. с. Бабин, Іллінецький р-н
63. с. Леухи, Іллінецький р-н

Оратівський район

64. с. Новоживотів, Оратівський р-н
65. с. Кожанка, Оратівський р-н

Барський район

66. сел. Бар, Барський р-н
67. с. Чемериси-Барські, Барський р-н
68. с. Чемериське, Барський р-н
69. с. Заможне, Барський р-н
70. с. Каришків, Барський р-н

71. с. Балки, Барський р-н
72. с. Митки, Барський р-н
73. с. Терешки, Барський р-н
74. с. Попівці, Барський р-н

Жмеринський район

75. м. Жмеринка, Жмеринський р-н
76. с. Демидівка, Жмеринський р-н
77. с. Копистирин, Жмеринський р-н
78. с. Сербинівці, Жмеринський р-н
79. с. Носківці, Жмеринський р-н
80. с. Лозова, Жмеринський р-н
81. с. Руданське, Жмеринський р-н
82. с. Мигалівці, Жмеринський р-н
83. с. Дубова, Жмеринський р-н
84. с. Матейків, Жмеринський р-н
85. с. Кудіївці, Жмеринський р-н
86. с. Станіславчик, Жмеринський р-н
87. с. Кацмазів, Жмеринський р-н
88. сел. Браїлів, Жмеринський р-н
89. с. Киянівка, Жмеринський р-н
90. с. Рів, Жмеринський р-н
91. с. Будьки, Жмеринський р-н
92. с. Могилівка, Жмеринський р-н

Тиврівський район

93. сел. Тиврів, Тиврівський р-н
94. с. Строїнці, Тиврівський р-н

Немирівський район

95. м. Немирів, Немирівський р-н
96. с. Рубань, Немирівський р-н
97. с. Червоне, Немирівський р-н
98. с. Чуків, Немирівський р-н
99. с. Чаульське, Немирівський р-н
100. с. Озеро, Немирівський р-н
101. с. Воробіївка, Немирівський р-н

Гайсинський район

102. с. Михайлівка, Гайсинський р-н
103. с. Козинці, Гайсинський р-н
104. с. Заозерне, Гайсинський р-н
105. с. Джулинка, Гайсинський р-н
106. с. Зятківці, Гайсинський р-н
107. с. Карбівка, Гайсинський р-н
108. с. Брилівка, Гайсинський р-н
109. с. Куна Гайсинський р-н

110. сел. Дашів, Гайсинський р-н
111. с. Ольгопіль, Гайсинський р-н
112. с. Рахни, Гайсинський р-н
113. с. Гранів, Гайсинський р-н
114. м. Ладижин, Гайсинський р-н
115. с. Кисляк, Гайсинський р-н

Мурованокуриловецький район

116. с. Наддністрянське, Мурованокуриловецький р-н
117. с. Вищеольчедаїв, Мурованокуриловецький р-н
118. с. Лучинець, Мурованокуриловецький р-н
119. с. Жван, Мурованокуриливецький р-н
120. с. Виноградне, Мурованокуриловецький р-н

Шаргородський район

121. м. Шаргород, Шаргородський р-н
122. с. Рахни-Лісові, Шаргородський р-н
123. с. Хоменки, Шаргородський р-н
124. с. Мальовниче, Шаргородський р-н
125. с. Садківці, Шаргородський р-н
126. с. Мурафа, Шаргородський р-н
127. с. Плебанівка, Шаргородський р-н
128. с. Носиківка, Шаргородський р-н
129. с. Гибалівка, Шаргородський р-н
130. с. Клекотина, Шаргородський р-н
131. с. Джурин, Шаргородський р-н

Тульчинський район

132. с. Городківка, Тульчинський р-н
133. с. Тиманівка, Тульчинський р-н
134. с. Юліямпіль, Тульчинський р-н
135. сел. Кирнасівка, Тульчинський р-н

Теплицький район

136. сел. Теплик, Теплицький р-н
137. с. Велика Мочулка, Теплицький р-н
138. с.Бджільна, Теплицький р-н

Могилів-Подільський район

139. м. Могилів-Подільський, Могилів-Подільський р-н
140. с. Озаринці, Могилів-Подільський р-н
141. с. Бабчинці, Могилів-Подільський р-н
142. с. Суботівка, Могилів-Подільський р-н
143. с. Володіївці, Могилів-Подільский р-н
144. с. Нішівці, Могилів-Подільський р-н
145. сел. Вендичани, Могилів-Подільський р-н

Чернівецький район

146. с. Чернівці, Чернівецький р-н
147. с. Лозове, Чернівецький р-н
148. с. Борівка, Чернівецький р-н

Томашпільський район

149. сел. Томашпіль, Томашпільський р-н
150. с. Стіна, Томашпільський р-н
151. с. Яланець, Томашпільський р-н

Тростянецький район

152. сел. Тростянець, Тростянецький р-н
153. с. Тростянчик, Тростянецький р-н
154. с. Оляниця, Тростянецький р-н
155. с. Капустяни, Тростянецький р-н
156. с. Гордіївка, Тростянецький р-н р-н

Ямпільський район

157. м. Ямпіль, Ямпільський р-н
158. с. Велика Кісниця, Ямпільський р-н
159. с. Буша, Ямпільський р-н
160. с. Довжок, Ямпільський р-н
161. с. Дзигівка, Ямпільський р-н

Крижопільський район

162. с. Крикливець, Крижопільський р-н
163. с. Жабокрич, Крижопільський р-н

Бершадський район

164. с. Лугова, Бершадський р-н
165. с. Велика Кириївка, Бершадський р-н
166. с. Устя, Бершадський р-н
167. с. Флорине, Бершадський р-н

Піщанський район

168. сел. Піщанка, Піщанський р-н
169. с. Миролюбівка, Піщанський р-н
170. с. Дмитрашківка, Піщанський р-н
171. с. Болган, Піщанський р-н

Чечельницький район

172. сел. Чечельник, Чечельницький р-н
173. с. Вербка, Чечельницький р-н
174. с. Попова Гребля, Чечельницький р-н
175. с. Демівка, Чечельницький р-н

Наукове видання

ГОРОФ'ЯНЮК Інна Валентинівна

ХЛІБ У НАРОДНОМУ СЛОВІ ВІННИЧЧИНИ

Комп'ютерна верстка – І. В. Гороф'янюк

Обкладинка – П. С. Дузенко